BIBLIOTHECAE APOSTOLICAE

VATICANAE

CODICES MANV SCRIPTI RECENSITI

IVSSV

PII X PONTIFICIS MAXIMI

PRAESIDE CARD. ALFONSO CAPECELATRO

ARCHIEP. CAPVANO

S. R. E. BIBLIOTHECARIO

CODICES VRBINATES LATINI

RECENSVIT

COSIMVS STORNAJOLO

BIBLIOTHECAE VATICANAE SCRIPTOR AD HONOREM

TOMVS II.

Codices 501-1000

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

MCMXII.

CODICES URBINATES LATINI

---

501 (olim 677, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 358 × 260, ff. III. 196.

Matteo Villani istorie ⟨lib. I-IX priores⟩ (in ms. ... *cronica facta e compilata... negli anni della Incarnacione del nostro Signore... milletrecento quarantotto e terminata nel milletrecento sessantatre del mese di Luglio che esso Matheo passo di questa vita)* usque ad vv. capitis 107 libri IX *simile a quella che principio ebbe nel*... (Muratori, script. rerum ital., 14, col. 622, lin. 4; de edd. cf. Potthast, Biblioth. hist. medii aevi, Berlin 1896, 2, p. 1093).

Codex binis columnis exscriptus titulos praefert rubros, initiales tam maiores quam maximas rubras et caeruleas alternas lineis ornatas. Ff. I-III, 194ᵛ-196 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

502 (olim. 154, cf. f. 1). Saec. XIV, membran., mm. 290 × 212, ff. I. 86.

Pseudo-Bernardi claraevallensis abbatis meditationes; s u m m a c o n f e s s o r u m; **Ioannis** theutonici ord. praed. confessionale; **Hugonis** de s. Victore soliloquium de arrha animae; moralis expositio S e r a p h i m et de c a u t e l a p a e n i t e n t i a e; C a n o n e s p a e n i t e n t i a l e s; **Richardi** de s. Victore adnotatio in psalmum XXVIII.

1 (f. 1). ⟨M e d i t a t i o n e s p i i s s i m a e de cognitione humanae conditionis⟩ (in ms. *Meditationes Bernardi abbatis clarevallensis;* M. 184, 485-508).

2 (f. 9). ⟨S u m m a c o n f e s s o r u m⟩. Cap. I, *De decem preceptis legis*, inc. *Non habebis Deos alienos coram me Ex paragraph. 3. Quorum deus uenter est Colossenses 3.* Des. tractans de petitionibus in oratione dominica *sed libera nos a malo* vv. *beati pacifici qui filii dei uocabuntur. Ecce frater petitionem tuam non qualiter debui sed qualiter potui interdum adimpleui.* Capitula sunt haec: *De decem praeceptis legis. De articulis fidei secundum Robertum episc. lincolnensem. De peccatis. De septem sacramentis. De peccatis circa ea que sunt hominis. De poenitentiis. De beatitudinibus. Expositio orationis dominicae.*

3 (f. 34). *Confessionale fratris I o h a n n i s theutonici ord. fratrum praedicatorum adiunctum summe confessorum.* Cap. 1, *De admonitionibus generalibus,*

inc. *Cum aliquis petit suam confessionem audiri quem antea numquam audisti in foro confessionis.* Cap. XVI, *De penitentia in extremis seu infirmorum*, des. *testamentum celeriter expediant frequentibus admonitionibus impulsabis;* praeit prologus: *Simpliciores et minus expertos confessores de modo audiendi confessiones secundum modum praesentis opusculi videbitur opportunum* (de auctore et opere cf. Quétif et Echard, Scriptores ord. praed., Lutetiae parisiorum 1719, 1, p. 525).

4 (f. 49). Hugonis de s. Victore soliloquium de arrha animae (deest prologus, M. 176, 951-970).

5 (f. 55). *Moralis expositio Seraphyn in figura hac.* Inc. *Ad explanationem huius figure necessaria uidetur esse divisio huius auctoritatis ysaie VI. Vidi dominum sedentem super solium.* Des. *celestia appetens et requiescam uera libertate eternaque fruens beatitudine*; (prima ala est confessio, II. satisfactio, III. carnis mundicia, IV. puritas mentis, V. dilectio Christi, VI. dilectio dei). Subnectitur uti caput eiusdem opusculi (f. 58) *De cautela penitentie.* Inc. *Ut autem ueram agas penitentiam maxima cautela adhibenda est scilicet ut sis circumcisus et purgatus per confessionem.* Des. *tamen maiori cruciatu non meretur maius premium, sed aceleratam liberationem. Deo gratias.*

6. Canones paenitentiales. [1] (f. 58^{v}). ⟨Summa de iudiciis omnium peccatorum⟩. Cap. 1, Iudicium paenitentiae de homicidio, inc. *Si quis homicidium fecerit episcopus XV annis.* Des. *erubescunt iterum peccata confiteri* (Schmitz, *Die Büssbucher... nach handschr. quellen, zweites band,* Düsseldorf, 1898, p. 480-505 et capitula e correctore a n. 113 ad finem, p. 434-465). [2] (f. 69^{v}). ⟨Burchardi Wormaciensis episc. libri sexti decretorum capita I-IV; M. 140, 764-765⟩. [3] (f. 70). *De diuersis homicidiis uoluntarie uel inuoluntarie. Sinodus CL patrum sub theodosio seniore in constantinopoli congregata.* Inc. *Qui uoluntarie genitorem suum aut genitricem occiderit extra patriam VII annis.* Des. *grauius industria quam infirmitate peccare. Sic semper prouidendum est peritissimis sacerdotibus.* [4] (ibid.). ⟨Epistola Paulini foroiuliensis episcopi ad Heistulfum⟩ (in ms. *poenitentia illius qui propriam coniugem interfecerit;* M. l. cit., 774-775). [5] (f. 70^{v}). *De interfectoribus episcoporum et sacerdotum.* Inc. *Interfectores episcoporum et sacerdotum nec non patricidas et matricidas et germanorum fratrum... ex decretis pii pape, melchiadis, ormisde, Eugenii et theodosi romanorum pontificum...* Des. *et post dignos penitentie fructus sequatur misericordia.* [6] (Ibid.). ⟨Nota de proportione paenarum iuxta paenitentium status⟩. Inc. *Notandum quod undecumque laicus V annis iudicatur, subdiaconus VII, diaconus et monachus X.* Des. *episcopus XVIII. et his similia. Et deo gratias. Amen.*

7 (f. 71). Richardi de s. Victore adnotatio in psalmum XXVIII « Afferte domino filii Dei » (M. 196, 285-322).

Codicis duabus columnis scripti folia 1-33, $49-70^{v}$ exaravit prima manus, secunda ff. $34-48^{v}$, tertia ff. 71-85. Initiales tam maiores quam maximae caeruleae ac rubrae alternae lineis ornatae sunt: tituli minusculis rubris. Ff. I, 86 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

503 (olim 149, cf. f. 1). Saec. XI, membran., mm. 266 × 190, ff. I. 256.

S. Petri Damiani opera varia. **Dominici Marenco** episcopi olivolensis epistola seu consensio formata.

1. S. Petri Damiani sermones. [1] (f. 1). Sermo 21 (M. 144), [2] (f. 3^{v}) 73, [3] (f. 8) 74, inter ff. 8-10 insertum est frustulum membranae, numero 9 signatum, in quo est scripta pars epistulae 4 libri I a vv. ⟨plec⟩*tibilem seruum in herilis consortium* ad finem (M. 144, col. 208-209, lin. 5 ab imo); primam partem require in f. 18^{v}. [4] (f. 12^{v}). De ordine eremitarum (in ms. *uitae eremiticae*) et facultatibus eremi ⟨fontis avellani⟩ (M. 145, 327-336). [5] (f. 17^{v}) ⟨S. Petri Damiani⟩ epitaphium (M. 145, carmen 213). [6] (ibid.). Leonis papae epistola (sc. libri V epist. 6, M. 144). [7] (f. 18^{v}). S. Petri Damiani pars epist. 4 libri I (M. l. cit.; alteram partem epist. require f. 9). [8] (f. 19). Apologeticus ob dimissum episcopatum (in ms. *de dimisso uel potius adhuc dimittendo episcopatu et quibusdam miraculis nouiter factis*; M. 145, opusc. 20), [9] (f. 27) sermo 3 (M. 144), [10] (f. 31^{v}) opusc. 17, usque ad vv. cap. II *res pessimas ab omni...* (M. 145, 385, lin. 12), [11] (f. 33) sermo 13, [12] (f. 36^{v}) 38, [13] (f. 40^{v}) 37, [14] (f. 45) 24, [15] (f. 47) 25, [16] (f. 50^{v}) 34, [17] (f. 53) 35, [18] (f. 54) 39, [19] (f. 58^{v}) epist. 32 libri VI (in ms. *sigillatoria epistola fratribus qui indicta sibi sunt mandata transgressi*), [20] (f. 64^{v}) opusc. 50. [21] (f. 76). Alexandri II papae epist. (inter s. Petri Damiani epist., M. 144, epist. 7 libri V). [22] (f. 77). S. Petri Damiani opusc. 19 de abdicatione episcopatus (in ms. *de dimittendo episcopatu;* usque ad vv. *possessiones ecclesiae delegauit*, M. 145, 442 B, 6). [23] (f. 89). De privilegio romanae ecclesiae liber, inc. *Privilegium* des. *censura decernat* (Baronius, Annal. 1059, Romae 1605, 11, p. 260-265, D. 6). [24] (f. 94^{v}). Carmina 131-143, 145 primus hexameter, 146-162, (f. 95^{v}) 183-185, 189-190, 211, 219, 191, 192, (f. 96) 212, 193, 194, 163 primus hexameter differt: *Quem semel inuadunt uix a iuuentute recedunt*, ceteri alio ordine sunt dispositi, deinde 198, 199, 145, 200, 201, 196, 197, 202, (f. 96^{v}) 203, 207, infra versus scribae (?): *Deus caro factus nostros benedicat actus - Det deus ut mores sint nostri thuris odores - Qui bene uult esse debet cum pluribus esse.* [25] (f. 97). Sermo 67, [26] (f. 97^{v}) 68, [27] (f. 100) epistola 20 libri I, [28] (f. 106) sermo 14 usque ad vv. *sponte factus est homo* (M. 144, 579, lin. 6), [29] (f. 109) epist. 3 libri VI, [30] (f. 109^{v}) carmen 122, [31] (ibid.) epist. 10 libri V, [32] (f. 110) epist. 13 libri VI.

2 (f. 111). ⟨Consensio quam vocant formatam, in qua Dominicus VII Contarino olivolensis ecclesiae (Venetiarum) episcopus patriarchae gradensi Urso Urseolo concedit posse ordinare presbyterum Dominicum, episcopum Metamaucensis ecclesiae (sc. Malamocco)⟩. Inc. *In nomine patris... sanctissimo patriarchae Dominicus oliuolensis episcopus debitae uenerationis obsequium. Celsitudinem uestram nulla uolumus titubatione repleri.* Des. *Collectis igitur omnibus numeris inuenitur mille quadraginta sex* (Cappelletti, *Chiese d'Italia*, 9, p. 152-153).

3. S. Petri Damiani [1] (f. 112) epist. 5 lib. VI, [2] (f. 114v) sermo 66, [3] (f. 117v) opusculi 18 dissertatio II, (f. 124) dissertatio III, [4] (f. 126v) opusc. 39, [5] (f. 129) opusc. 31 (in ms. titulus est: *Ut auaritiae resistatur et dum cuique succurritur munerum retributio non quaeratur*), [6] (f. 133) opusc. 34 (in ms. titulus: *de quibusdam miraculis*), [7] (f. 137v) epist. 11 libri II, [8] (f. 138v) epist. 12 lib. IV, [9] (f. 139v) epist. 2 lib. VI, [10] (f. 140v) epist. 1 lib. VIII, [11] (f. 143) opusc. 23 cum titulo: *Cur papa non diutius uiuat et quod hominum usibus quaeque creatura deseruiat*, [12] (f. 146v) epist. 5 lib. V, [13] (f. 147) opusculi 18 dissertatio I (in ms. titulus: *hic hortatur amicum ut infaectabili committat acie contra luxuriam clericorum*), [14] (f. 151) sermo 49 (in ms. *sermo pauperculus*), [15] (f. 153v) sermo 50 (in ms. *Eiusdem unde supra Domni archiepiscopi L*) usque ad vv. *quod etiam patriarcha Iacob docuit* (M. 144, 787, lin. C, 8), [16] (f. 155) opusc. 58 (in ms. titulus: *philosopho seculi ut exteriori prudentiae spiritualem sapientiam praeferat et temporali uitae perpetuam incomparabiliter anteponat*), [17] (f. 157) epist. 6 lib. III (in ms. rubrica: *Coloniensem archiepiscopum rogat ut cadolai can*⟨inam⟩ *rabiem reprimat et apostolicam sedem liberare contendat*), [18] (f. 158) opusc. 52 (in ms. titulus: *Quod monasterium uiuarium sit animarum spiritualibus animalibus plenum et de naturis animalium*), [19] (f. 169v) opusc. 22 (in ms. titulus: *quod curiales episcopi qui per obsequia principum sedes acquirunt symoniacae hereseos laqueis innectuntur*), [20] (f. 174) opusc. 8 appendix, seu dissertatiuncula de cognationis (in ms. *parentelae*) gradibus supputandis, [21] (f. 176) opusc. 37 usque ad vv. *dum te docere nitimur quaestiones* (M. 145, 630, B, 11), [22] (f. 180) opusc. 29 (in ms. titulus: *hic contemptum preciosarum uestium et simplicem laudat amictum*), [23] (f. 183) epist. 6 lib. II (in ms. titulus: *conqueritur librum proprium deceptoria sibi fraude praereptum*) [24] (f. 184) epist. 15 lib. I (in ms. titulus: *Insolentia malignorum hominum facta conqueritur quae nec atrocius in mundi fine crassatur* (!), [25] (f. 189v) opusc. 46 (in ms. titulus: *De correptione quam sit utilis in sancti ordinis disciplina*), [26] (f. 192v) opusc. 30 (in ms. titulus: *Quod sicut symoniacus non defendi; sic innocens sinistra non debeat opinione morderi*), [27] (f. 196) epist. 36 lib. VI (in ms. titulus: *Vt nulla post obitum eius ecclesia retineat apud se quod alterius est*), [28] (f. 196v) opusc. 37 argumentatio alia (in ms. *Duarum solutio questionum*), [29] (f. 197v) epist. 34 lib. VI

(in ms. titulus: *Apponit disciplinae mensuram quam praecipit ut nemo trascendat*), [30] (f. 198ᵛ) epist. 4 lib. VI (in ms. titulus: *hic super ethimologia cluniaci disputat et pro se a sanctis fratribus oretur exorat*), [31] (f. 201) sermo 8, [32] (f. 203) opusc. 40 (in ms. titulus: *Vt irae stimulis mens resistat quae deum sibi placare desiderat*), [33] (f. 210) sermo 33, [34] (f. 214ᵛ) sermo 22, [35] (f. 216ᵛ) opusc. 44 (in ms. titulus: *De mandatis decalogi et plagis aegypti*), [36] (f. 221ᵛ) opusc. 48 (in ms. titulus: *Quomodo manna concedi et iubeleum debeat obseruari*), [37] (f. 224) opusc. 57 (in ms. titulus: *Vt iudex equitatis et disciplinae uigorem teneat et per colorem pietatis effrenari populum non permittat*), [38] (f. 229) epist. 7 lib. VII, [39] (ibid.) epist. 14 lib. VII (in ms. titulus: *De mutua cum uiro castitate seruanda et hospitalitate pauperibus exhibenda*), [40] (f. 230ᵛ) epist. 10 lib. VIII (in ms. titulus: *Vt qui deo placere vult periurium caueat et elemosinas erogare contendat*), [41] (f. 232) epist. 19 lib. VIII (in ms. titulus: *Hic grauis aegritudinis quam scriptor incurrerat ordo...*), [42] (f. 234) opusc. 42 pars II seu dissertatio altera, [43] (f. 236) epist. 2 lib. VIII, [44] (f. 236ᵛ) epist. 4 lib. VIII, [45] (f. 237ᵛ) epist. 11 lib. I, [46] (ibid.) epist. 12 lib. VIII (in ms. titulus: *Quod non debeat decretalibus paginis passim anathema subnecti et liceat ecclesiae filiis de suis episcopis lamentare*), [47] (f. 241) epist. 18 lib. VII (in ms. titulus: *Ad nouiter nuptam rainerii marchionis uxorem*), [48] (f. 243) opusc. 32 (in ms. titulus: *De mansionibus israelitarum quas metati sunt per desertum*), [49] (f. 252ᵛ) epist. 16 lib. IV (in ms. titulus: *Vt octaue sancti iohannis baptistae sicut ipsa natiuitas honorifice celebrentur et de octo festiuitatibus ueteris testamenti*) in fine huius epistolae insunt duae lineae plures quam in ed. cit. sed propter mucorem difficulter legi possunt.

Codex varia manu, interdum binis columnis exaratus, titulos praebet rubros, initiales maiores rubras, maximas autem tum rubras tum coloribus rubro et nigro pictas. In imis marginibus signantur quaterniones. Ff. I, II, 111ᵛ, 256, 257 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

504 (olim 150, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 275 × 184, ff. II. 162.

S. **Zenonis** episc. veronensis sermonum libri duo; s. **Hilarii** pictaviensis interpretationes psalmorum; **Potamii** episc. tractatus duo; s. **Basilii** homiliae I-IV interprete Rufino; s. **Gaudentii** brixiani de ss. Petro et Paulo; s. **Vigilii** tridentini episc. epistola ad s. Io. Chrysostomum; s. **Hieronymi** et pseudo-**Hieronymi** epistolae aliquot.

1. S. Zenonis sermonum liber I. [1] (f. 2). Sermo seu tractatus 4 libri I (M. vol. 11), [2] (f. 6ᵛ) 16, I, [3] (f. 12ᵛ) 13, I, [4] (f. 17) 6, I, [5] (f. 21) 9, I, [6] (f. 23ᵛ) 50 libri II, [7] (f. 24) 2, II, [8] (f. 25) 55, II, [9] (ibid.) 58, II, [10] (f. 25ᵛ) 28, II, [11] (f. 26) 70, II, [12] (f. 26ᵛ) 36, II, [13] (ibid.) 14, II, [14] (f. 29) 10, I, [15] (f. 31) 15, II, [16] (f. 32ᵛ) 51, II,

[17] (f. 33) 3, II, [18] (ibid.) 59, II, [19] (f. 33v) 60, II, [20] (f. 34) 24, II, [21] (ibid.) 11, I, [22] (f. 34v) 71, II, [23] (ibid.) 35, II, [24] (f. 35) 38, II, [25] (f. 35v) 15, I, [26] (f. 38) 52, II, [27] (ibid.) 19, II, [28] (f. 38v) 61, II, [29] (f. 39) 57, II, [30] (ibid.) 23, II, [31] (f. 39v) 72, II, [32] (ibid.) 30, II, [33] (f. 40) 45, II, [34] (f. 40v) 17, II, [35] (f. 42v) 21, II, [36] (f. 44) 2, I usque ad vv. *tu sacram crucem* (M. 11, 278, B, 10), [37] (f. 48) subnectitur sermo 13, II a vv. *...non dubium est. Amum uero predicationem* (M. l. cit., 430, lin. 15), [38] (f. 50v) 43, II, [39] (f. 51v) 18, II, [40] (f. 53v) 16, II, [41] (f. 54) 44, II, [42] (f. 54v) 41, II, [43] (f. 55) 10, II, [44] (f. 56v) 47, II, [45] (f. 57) 1, II, [46] (ibid.) 73, II, [47] (ibid.) 31, II, [48] (f. 57v) 4, II, [49] (ibid.) 66, II, [50] (f. 58) 64, II, [51] (ibid.) 74, II, [52] (f. 58v) 8, II, [53] (f. 59v) 33, II, [54] (ibid.) 15, I, [55] (f. 60) 46, II, [56] (f. 60v) 48, II, [57] (ibid.) 11, II, [58] (f. 62) 29, II, [59] (ibid.) 22, II, [60] (f. 63v) 12, II. Liber. II. [1] (f. 65) 3, I; praeeunt rubricae libri II, [2] (f. 69) 8, I, [3] (f. 70) 1, I, [4] (f. 74) 12, I, [5] (f. 77v) 6, II, [6] (f. 79) 14, I, [7] (f. 81v) 5, I, [8] (f. 85) 7, II, [9] (f. 86v) 7, I, [10] (f. 88v) 39, II, [11] (f. 89) 27, II, [12] (f. 90v) 9, II, [13] (f. 91v) 53, II, [14] (ibid.) 37, II, [15] (f. 92) 75, II, [16] (ibid.) 65, II, [17] (f. 93v) 26, II, [18] (ibid.) 76, II, [19] (f. 94) 34, II, [20] (ibid.) 40, II, [21] (f. 95) 68, II, [22] (ibid.) 54, II, [23] (f. 95v) 69, II, [24] (f. 96) 32, II, [25] (ibid.) 42, II, [26] (f. 96v) 20, II.

2. ⟨S. Hilarii pictaviensis⟩ [1] (f. 97) interpretatio psalmi 126 (s. Hilarii opp. M. 9, 694-703). [2] (f. 103). De psalmo 127 (M. l. cit., 704-710. [3] (f. 107). De psalmo 128 (M. l. cit., 711-718). [4] (f. 112). De psalmo 129 (M. l. cit., 718-725). [5] (f. 116v). Interpretatio psalmi 130 (M. l. cit., 725-727).

3. ⟨Potamii episcopi⟩ [1] (f. 117v) tractatus de Lazaro (M. 8, 1411-1415). [2] (f. 120). De martyrio Isaiae prophetae (M. l. cit., 1415-1416).

4. ⟨S. Basilii⟩ [1] (f. 121) de livore et invidia ⟨Rufino interprete⟩ (M. Patr. gr., 31, 1753-1761). [2] (f. 129). De adtende tibi (M. l. cit., 1733-1744). [3] (f. 140). De ieiunio. Inc. *Canite tuba in initio mensis in die insignis solemnitatis uestre, propheta precipiebat populo israel. Nobis quoque.* Des. *percipere de ligno uitae quae est sapientia dei et unigenitus filius eius dominus noster* (inter s. Zenonis sermones, Veronae 1739, p. 345, cf. M. l. cit., 163-183).. [4] (f. 144). De avaro divite (M. l. cit., 1744-1753).

5 (f. 146v). S. Gaudentii brixiani de Petro et Paulo (M. 20, 993-997).

6 (f. 148). S. Vigilii tridentini episc. epist. ⟨ad S. Io. Chrysostomum⟩ de laudibus beatissimorum martyrum Sisinnii, Alexandri et Martyrii, quorum reliquiae per Iacobum virum illustrem ad Iohannem ⟨Chrysostomum⟩ episcopum urbis constantinopolitanae pervenerunt (M. 13, 552-558).

7. S. Hieronymi [1] (f. 154v) epistola 134 (M. 22), [2] (f. 155v) *Obiurgatio in eum qui se dicit penitentem et confessa peccata reiterat et in seculo conuersatur: ubi docet qui uere dicatur penitens* (M. inter opp. s. Hier. tributa 30, epist. 33), [3] (f. 158v) *eiusdem ad Tullianum* ⟨epistolae fragmentum⟩ inc. *Sancti*

corruunt si fuerint negligentes et peccatores: pristinum recipiunt gradum si sordes fletibus lauerunt, des. *semper a meliori parte incitamenta uirtutum sunt,* [4] (f. 159) sermo de quadragesima (in ms.... *ad abstinentiam inuitantis ubi etiam de tentatione saluatoris et mistico exitu de aegypto tractatur*; M. inter opp. s. Hier. tributa, 30, epist. 27). [5] (f. 160^{v}). S. Hieronymi epist. ad Marcellam de muneribus (in ms.... *gratias agens quae ad laudem dantis mystice interpretantur;* M. 22, epist. 44).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 82 signatur, titulos praefert rubros, praeter primum qui litteris aureis ac caeruleis alternis lineis exaratus est, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas peritissima manu lineis aureis, floribus et colore viridi pictas. In f. 1^{v} circulus pictus auro et coloribus cum floribus et globulis aureis; in medio circulo titulus codicis. Folii 2 tres margines eleganter ornati floribus, globulis aureis ac tessera gentilicia G⟨uidobaldi⟩ Vrbini DV⟨cis⟩ corona, quatuor aquilis et vexillo pontificio praedita, quam duo genii sustentant. Ff. I-III, 1^{v} 161, 162 vacua. Locuti sunt de hoc codice fratres Ballerini in eorum ed. operum s. Zenonis, Veronae 1739 (apud M. 11, col. 19).

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

505. An. 1421 (cf. f. 209^{v}), chart., mm. 286 × 205, ff. XVII. 225.

Benvenuti de Rambaldis romuleon seu compendium histor. rom.; **Cornelii Nepotis** vitae aliquot; sententiae ex iuribus canonico et civili; de Plinio et astronomica aliqua; Othonis IV imp. privilegium.

1 (f. 1). ⟨Benvenuti de Rambaldis seu de Imola, cf. Bandini, Biblioth. laurent. 2, col. 802⟩ *liber qui Romuleon intitulatur eo quia de gestis Romanorum tractat* ⟨a Troiae excidio ad Diocletianum⟩ *editus ad instantiam Magnifici et strenuissimi Militis domni Gometii* ⟨Albornoz⟩ *hispani* libri I-IX. Lib. 1 inc. *Sicut dicit orosius in ormesta mundi scribens ad beatum Augustinum maiores nostri orbem terrarum in tres partes diuiserunt.* Lib. IX des. *Seuerus cum incredibili multitudine per mare et terram ad Italiam rediit;* praeeunt [1] (f. V) ⟨Thedaldi (?), cf. Bandini l. cit., col. 803, rerum tabula in opus Benvenuti ordine elementorum digesta⟩: ⟨A⟩*scanius Enee filius fundauit Ciuitatem Albam cuius descendentes regnauerunt ibi usque ad Vrbem conditam - Vespasianus qualis fuit quantum ad corpus et corporis habitum;* [2] (f. 1) auctoris praefatio, quae inc. *Principibus placuisse uiris non ultima laus est inquid oratius in Epistolis suis hanc auctoritatem secutus* ac des. *et quia obscuritas est quamplurimum amica breuitati* (plura huius praefationis quaere apud Bandini l. cit.; ceterum romuleon italice versum ed. Guatteri in *Collezione di opere inedite e rare,* vol. 21-22, Bologna, Romagnoli 1867); [3] (f. 209^{v}) *hic anotata sunt nomina officiorum et dignitatum Urbis rome...: primo fuerunt reges quorum primus fuit Romulus - secundum ordinamentum Senatorum et populi Romani.*

2. Ex Cornelii Nepotis (in ms. *Emilii probi*) de excellentibus ducibus exterarum gentium vitis [1] (f. 211) vita Hamilcaris; [2] (f. 211^{v}) Hannibalis; [3] (f. 214) Titi Pomponii Attici.

3 (f. 218). ⟨Sententiae ex iuribus canonico et civili brevibus explationibus praeditae⟩. Inc. *Beneficium ecclesiasticum non potest licite sine institutione canonica optineri. hoc intendit si institutio fiat non beneficiata forma.* Ultima sententia: *Certum est quod is commictit in legem qui legis uerba complectens contra legis nititur uoluntatem - alia contra uide pr*⟨ope?⟩ *Di*⟨num⟩ *in sua lectura hic.*

F. III. Vita Plinii ex catalogo virorum illustrium Tranquilli Suetonii. (C. Suetonii Tranquilli deperditorum reliquiae, ed. Roth, Lipsiae 1886, p. 300-301): sed in ms. adduntur haec: *hic in his libris - continet titulorum* (in Plinii ed. Brotier, Londini 1826, 1, p. 151 in nota). Infra versus: *Plinius istoricus cognomine sumque secundus | Qui totum quod terra capit celumque perambit | Strinxi terdenis lepide septemque libellis | In quibus et duo sunt uigintimilia digna.*

F. 220^{v}. ⟨Versus I-VIII de costellationum natura⟩: *Leo sagittarius Aries arescunt*; propter marg. excisum abrumpuntur versu VII: *Cancer piscis scorpio frigida feruntur*... Deinde: *Calida sunt mascula... frigida sunt feminea*... et notula ad inveniendum pascha.

F. 221. Tabula ad inveniendam lunam singulis mensibus cum nonnullis explanationibus.

F. 221^{v} saec. XV. *Exemplum cuiusdam privilegii seu Indulti a domino Ottone* ⟨IV⟩ *Imperatore eiusdemque sigillo cereo munito in quo quidem ymago erat summi Imperatoris Ottonis*... Inc. ⟨Ott⟩*o quintus* (!) *dei gratia Romanorum imperator... Cum ex Imperialis dignitate.... massam beati Petri quae trabaria uocatur, idest plebem... ut nullus... per aliquas exactiones molestare uel grauare presumat... Datum in castris apud Insulam beati petri anno dominice incarnationis MCCVIIII Nonas octubris Indictione XIII.* Infra subscriptiones notariorum (Theiner, Codex diplomaticus dominii temporalis s. Sedis, Romae 1861, 1, p. 43-44).

Codex littera currenti exaratus subscriptionem exhibet rubris litteris in f. 209: *Scriptum et finitum per* (... rasura) *inceptum die Martis XV Iulii MCCCCXXI et finitum die XXII Septembris eodem die et millesimo.* Infra litt. rubris versus: *Mille tenet cuneus tercentum continet ala | Sexaginta sex legio sex milia sex quoque centum | Trigintaque cohors vigintiquinque maniplus | Centum centurio centum trigintaque turma |.* In f. IV nota possessorum: *Iste liber est meus baptistae Sanctucij de Urbino 1530. Inueni inter libros Reuerendissimi episcopi* ⟨Forosemproniensis⟩ *hieronymus Sanctucij de Vrbino.* Inferius alia manu posteriore: *Benvenuti de Rambaldis Romuleon.* Inferius: *Questo libro chiamato Romulion Comperai Io Stefano Cantonio da Vrbino notario fiorini cinque da Maria Piera moglie quale* (?) *de ch. etc. del Signor Nicolo de felixe. La quale pago a Raphaelló da piacenza suo creditore per uno legato facto a decto Raphaello in lo testamento Signor Nicolo.* Infra sententiae: *Non recordanda sunt*

benefitia data sed acetta (!): *Romani potius uolebant esse pauperes in diuite imperio quam diuites in paupere imperio.* Ff. I-III, IV^{v}, 222-225 vacua.

Tegumenti tabulae coopertae saec. XV corio castanei coloris cum fibulis ac litteris *s. n.*

506. Saec. XV in., membran., mm. 280 × 190, ff. I. 159.

Euclidis elementorum libri I-XV Io. Campano novariensi commentatore et interprete. Lib. I inc. *Punctus est cuius pars non est.* Lib. XV des. *quemadmodum propositum erat inscripsisse* (Venetiis 1482, Erhardus Ratdolt).

Codex, qui convenit n. 284 antiqui indicis urbin., initiales maiores praefert tum caeruleas tum rubras lineis, maximas lineis et coloribus ornatas. In marginibus sex priorum librorum duae manus possessorum addiderunt nonnullas explanationes. In f. 1^{v} circulus posterius pictus, corona laurea, auro ac floribus ornatus cum titulo operis. In f. 2 ornamentum colore caeruleo illitum una cum floribus in parte inferiore exhibet posterius additam tesseram gentiliciam quatuor aquilis et corona praeditam una cum litteris F⟨ridericus⟩ D⟨ux⟩ F⟨ridericus⟩. Ff. I, 1^{v} vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada Card. bibliothecarii.

507. Saec. XIV ex., membran., mm. 270 × 194, ff. 213.

Euclidis elementorum libri I-XV; **Ioannis** de **Sacrobosco** algorimus, computus et de sphaera; astronomica varia; cosmographiae libellus.

1. ⟨Euclidis⟩ elementorum (in ms. *Geometriae*) libri I-XV. Lib. 1 inc. *Punctus est cui pars non est.* Lib. XV des. *propositum erat scripsisse* (Venetiis 1482, Erhardus Ratdolt).

2. ⟨Io. de Sacrobosco seu Io. Halifax⟩ [1] (f. 145) algorismus. Inc. *Omnia que a primeua origine processerunt.* Des. *tam in unius quadratis quam cubitis* (de edd. cf. Graesse, *Trésor* etc. 6, p. 211). [2] (f. 154). De sphaera. Inc. *Tractaturi de spera quatuor capitulis distinguimus.* Des. *aut mundana machina dissoluetur* (Antuerpiae 1582). In marginibus notulae seu nonnulla scholia duabus manibus: I (f. 154^{v}). *Dicuntur autem planete astra errantia non quod irregulariter moueantur... que propter hoc fixe sunt.* [3] (f. 171). Computus. Inc. *Compotus est scientia considerans tempora ex solis et lune motibus.* Des. *quod nos hic fructificemus* (Parisiis 1551, p. 5-54).

3 (f. 200^{v}). ⟨Tabulae tres cicli solaris cum explanationibus⟩. Inc. *Tabula prima quae dicitur tabula lunae quae docet in quo signo sit luna... tabula secunda tabula terminorum dicitur... Tertia tabula principalis garlandi dicitur.* Des. *omnia per ordinem inueniuntur:* Infra parva tabula kalendarum, nonarum et iduum per XII menses.

4 (f. 204) (manu saec. XV). ⟨Kalendarium astronomicum et ecclesiasticum cum litteris dominicalibus et clavibus terminorum⟩. Notandi sunt

inter sanctos 4 Iul.: *translatio sancti martini* - 24 Sept.: *conceptio s. Iohannis baptistae* - 20 Nov.: *sancti eadmundi regis et uir.*

5 (f. 210ᵛ). ⟨Cosmographiae libellus⟩. Inc. *Nos iusta ueram imaginem astrologicam inchoantes intelligimus mundum esse corpus spericum et solidum cuius centrum est punctus qui est in medio terrae.* Des. *in stellis uero et planetis hinc et inde.*

F. 210. Tabula docens in quo loco sit Sol in primo kalendarum, mensis, anni.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 283 signatur, tribus manibus videtur exaratus. Prima ff. 1-203, secunda ff. 204-209ᵛ, tertia ff. 210-213. Tituli minusculis rubris, litterae initiales maiores tum caeruleae tum rubrae coloribus, initiales maximae coloribus praesertim caeruleo, auro et animalium capitibus decoratae sunt. In margine inf. folii 1 tessera gentilicia fridericiana una aquila praedita posterius addita est. In textu schemata coloribus picta sunt. Ff. 143ᵛ, 144, 170ᵛ, 200 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

508 (olim 1318, cf. tegumentum). Saec. XV, membran., mm. 270 × 186, ff. 201.

Christophori Landini disputationum camaldulensium libri I-IV. Liber 1 inc. *In agrum nostrum Casentinatem cum uenissemus.* Lib. IV des. *quod reliquum diei est ualitudini impendamus. Finis;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio ad illustrissimum Fridericum Vrbinatum principem, quae inc. *Ex omnibus studiis, illustrissime Federice, quibus quidem uariis* ac des. *et id paucis unde huiuscemodi sermo originem sibi sumserit* (contuli cum ed. sine notis typographicis sed saec. XV impressa fortasse Florentiae, de edd. cf. Graesse, *Trésor* etc. 4, p. 94).

Codex, qui convenit n. 253 antiqui indicis urbin., titulum praefert libri I aureum, reliquos rubros, initiales maximas aureas perita manu eleganter floribus et coloribus ornatas. Tegumenti paginae aversae adglutinata est pergamena, in qua peritissima manu italica pictae sunt simillimae imagines Friderici II urbinatis et Christophori Landini. Folii 1 margines floribus, frondibus, bestiis, tessera gentilicia, aquila, casside, corona et quatuor aquilis praedita, atque octo circulis decorati sunt. In tribus circulis marginis superioris imagines Fides, Spes et Charitas, in circulo sinistrae partis Landinus ad tabulam scriptoriam, in circulo partis dextrae Landinus librum suum Friderico duci offert. In tribus circulis marginis inferioris tessera ac duo insignia (hermellina et struthio) Friderici Urbini ducis. Ff. 199ᵛ-201 vacua.

Tegumenti tabulae contectae sunt saec. XV corio castanei coloris cum fibulis.

509. Saec. XV, chart., mm. 285 × 196, ff. VI. 102.

⟨**Minuti Antonio**⟩ vita di Muzio Attendolo Sforza (Lamberterghi Iul. ed. in *Miscellanea di storia italiana,* Torino 1869, 7, p. 103-305); sed operis prooemio praemittitur titulus: (f. III) *Initium et origo generationis Magnanimi et probatissimi viri et domini domini Sfortie de Attendolis de Cotognola repertum per*

serenissimum principem dominum Robertum de Baueria Romanorum Regem in Padua Anno domini 1397: desinit autem opus verbis: *in altre carte.*

Codex littera currenti duabus manibus exaratus est. Prima scripsit ff. 1-29, 80-100, secunda suplevit ff. II, III-V. 31-78. Prima initialis folii 1 auro et coloribus ornata est, initialis in f. III caerulea lineis rubris distincta. Ff. I, II^{v}, VI, 30, 78^{v}, 79, 101, 102 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

510. An. 1476 (cf. f. 203^{v}), chart., mm. 296×207, ff. 204.

Ioannis Guallensis (in ms. *galensis*) <senioris> de ordine fratrum minorum 1 (f. 1) breviloquium de virtutibus. Inc. *Quoniam misericordia et ueritas custodiunt regem... ymo quatuor uirtutes cardinales scilicet... sunt quasi quatuor columpne siue quatuor postes.* Des. *Vbi uis permanere ego uita.* 2 (f. 25). Summa collectionum. Inc. *Cum collectionis huius quae potest dici summa collectionum sint septem partes.* Des. *hic affectus, hic actus procul dubio erit omnibus uita eterna comunis psalmus Beati enim qui habitant in domo tua... Laudabunt te. Et hic finis premisse collectionis. Amen.* (De editionibus duorum operum cf. *Hist. littéraire de la France,* Paris 1869, 20, p. 180 et seqq.).

F. 204^{v} remedium *a mal de p<un>ta.* (Ibid.). Ex epist. Demostenis ad Alexandrum: *Nulla enim de uirtutibus tuis generosior misericordia - clementia est que nos deo redit* (!) *equales.* (Ibid.) *pilola da descargar la testa per catarro.*

Codex littera currenti et duabus columnis scriptus titulos exhibet rubros, initiales litterae desunt. In f. 203^{v} subscriptio librarii: *Explicit summa collectionum composita per fratrem Iohannem galensem de ordine fratrum minorum. In Anno domini 1476, tempore regiminis Magnifici et generosi domini domini benedicti triuisani patritii Venetiarum et civitatis Vincentie pretoris dignissimi exemplatum fuit hoc uenerabile opus. De quo referamus gratias Christo.* F. 204 vacuum est.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

511 (olim. 977, cf. f. 1). An. 1449 (cf. f. 168^{v}), membran., mm. 300×216, ff. III. 171.

F. 5^{v}. **Bartholomaei <a s. Concordio> de Pisis** ord. praed. summa de casibus conscientiae (vulgo pisanella). Inc. *Quoniam, ut ait gregorius super ezechiel: Nullum omnipotenti deo tale sacrificium est.* Des. *tunc est inuidia ut dictum est super Inuidia §. 2.* Sequitur: *Haec est quaedam declaratio et utilis actestatio quorumdam doctorum de iurisconsultis - sigilla nostra duximus apportanda;* praeit (f. 2-5^{v}) tabula verborum seu capitum ordine alphabetico: *Abas-Abbatissa - Ystrio. Vide supra histrio. Zelus.* (Contuli cum ed. an. 1474, Venetiis per Franciscum de Hailbrun et Nicolaum de Frankfordia, a qua in nonnullis codex differt).

Codex numeris 195 vel 196 antiqui indicis urbin. convenire potest. Binis columnis exscriptus in f. 168^{v} habet: *Expletum fuit hoc opus per me Nicolaum lapi de Dietaiuti*

canonicum pratensem anno domini MCCCCXLVIII° *die uigesima quinta mensis iunii. Amen.* Initiales litterae maiores tum caeruleae tum rubrae lineis ornatae sunt. In f. 1ᵛ circulus corona laurea, auro ac floribus decoratus cum titulo operis. Folii 2 margines auro, floribus, avibus ac tessera gentilicia Friderici Urbini ducis, quatuor aquilis et clavibus pont. praedita, posterius decorati sunt. In f. 5ᵛ ornamento aliquanto antiquiori frondibus et auro constanti in margine inferiore addita est tessera gentilicia eiusdem ducis sine aquilis. In prima initiali manu italica fratris Bartholomaei de Pisis dimidia imago. Ff. I-III, 1ʳ, 169-171 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

512 (olim. 722, cf. ff. II et 1). Saec. XVI, chart., mm. 422×274, ff. X. 318. Chronica varia urbis, familiarum ac ducum venetorum dialecto veneta.

1 (f. X). *Chronicha in breue forma de la magnificha et Inclita Citta de uenetia et del suo distretto.* Inc. *Al nome sia de Dio padre et fiol et del Spirito santo et del Euangelista misser San Marcho protetor et gouernador nostro che dio per longo tempo me salui guardi et Mantegna. In questo tratado e la Cronicha in breue forma della magnificha et inclita Citta di uenetia et dèl suo distretto la qual Cita era circhondata in torno dal mar.* Des. *et Nota che gli anafesti et ordelafi sono una cosa medema li quali al presenti sono chiamati falieri.*

2 (f. 15). ⟨Chronicon familiarum nobilium ordine alphabetico cum tesseris gentiliciis⟩ (in ms. *Avanti che Nuj digamo delli doxi... inprima diremo de... Nobeli che ueneno ad abitar in queste lagune et de doue che loro veneno e quello che Cadauno de loro feceno far nelli suoi tempi).* Inc. *Anafesto: questi ueneno da le Contrade et il primo doxe che fu fato in racliana dita eradia (!) et al presente chiamata Cita nuoua fu miser paulucio anafesto et fu del 703, mancho questa Casada del 714 in el ditto doxe misser paulutio - Albani: questi ueneno da Iustinopoli* etc. Des. *Zeni: questi uene da buran de mar... fece edifichar la Chiesa de san Canzian et fono fatti nobelli del 800.*

3 (f. 83). ⟨Chronicon brevissimum ducum venetiarum usque ad annum 1545... cum tesseris gentiliciis ducum⟩ ordine chronologico. Inc. *Paulo Anafesto al presente dito falier fu eleto primo dose in la provincia de uenetia zoe in la cità de racliana al presente dita cita nuoua Corando gli ani 695, il quale fo degnamente azetado dal populo el qual regno in dogado 9 anj et 6 mesi et fo sepulto in la chiesa mazor in racliana.* Des. *Francescho donado prochurator fo elleto 74 dose in uenetia del 1545 el quale uiuete in dogado ann... mesi... giorni et fo sepulto nela chiesa...*

4 (f. 94). ⟨Chronicon alterum ducum usque ad annum 1473 cum tesseris gentiliciis ducum⟩. Inc. *Paulutio Anafesto al presente dito falier per la Idio gratia fo Elletto primo doxe... In tempo del ditto doxe un re ditto lion de longobardi uoleua usurpar li confini.* Abrumpitur chronicon: *Nicolo marcelo fo elleto 64 doxe de uenetia*

del 1473. Soto de questo doxe el fo fato in sala de gran Consegio Con noue figure... fo stampato una moneda darzento la qual dal suo Cognome sono chiamati in fino al di de ozi marceli.

Codex littera currenti scriptus titulos atque initiales maximas praefert rubras. Tesserae gentiliciae ducum et familiarum nobilium in marginibus coloribus ornatae sunt; sed interdum scuta tantum picta sunt ad excipiendas ducum tesseras gentilicias. Ff. I-IX, 7, 8, 82^v, 92^v, 93, 274^v-318 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

513 inter libros impressos translatus continebat opera s. Hieronymi.

514. Saec. XVII in., chart., mm. 300 × 223, ff. 257 (+ f. 1$^{a\,b}$).

Nicolai Viti Gozzi patritii reip. ragusinae tractatus. **1** (f. 1^b). De anima. Inc. *Si pulcherrima et sapientissima cognitio a sapientissimis quibusque habita sit illa quae est cognoscendi suipsius.* Des. *Immortales ago gratias Diuinae Maiestati. In mea Arcadia pridie kal. Iulij MDXCI;* praeit (f. 1) auctoris epist. dedicationis Francisco M^{ae} ⟨II⟩ Duci Vrbinati, quae inc. *Cum tot ac tantis exhantlatis laboribus uigiliis atque sudoribus hosce quatuor tractatus absoluissem.* Des. *Ragusii XIX kal. Februarii MDCIIII.* **2** (f. 66). De daemonibus. Inc. *Cum librum, quem de anima humana inscripsi, absoluerim, uidetur mihi post illum ordine sequi debere ueram declarationem alterius substantiae intellectualis.* Des. *beatis ipsorum administris percurrere ualeam. Rure XIII kal. Iunii MDXCII.* **3** (f. 117). De angelis. Inc. *Postquam opusculum meum de daemonibus perfeci, mea mente speculationi Angelorum magnopere uacans, qui fere nostram cogitationem transcendunt, cum etiam atque etiam mecum ipse de illis cogitarem.* Des. *cum ego non sine multis lacrumis restiti. Finis. Rure, tertio Nonas Sextiles MDXCII.* **4** (f. 186). De Deo. Inc. *Cum meum ducem destinatum alia uia a prima sequerer meosque oculos in ore beato illius defigerem cum stupore et timore uidebar mihi non ad obscuram diei partem sed ad lucidam peruenisse.* Des. *His a me ita dictis post diuturnum somnum repente excitatus sum. Rure nono Idus octobris MDXCIII.*

In marg. infer. folii 1 alia manu: *Nunc sacrae theologiae ac philosophiae doctore.* F. 1^v vacuum est. In marginibus signantur auctores et opera, e quibus desumptae sunt sententiae.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

515. Saec. XVII, chart., mm. 268 × 203, ff. III. 230.

⟨Giorgi⟩ **Bartholomeo** vescovo di Pesaro ⟨minore osservante⟩ *l' Hinno che canta santa Chiesa ne suffragij de' Fedeli Defonti Dies irae dies illa, etc. esposto et dichiarato in uenti sermoni.* Sermo I inc. *Dies irae, dies illa etc.: Quel Santissimo*

Apostolo, et Euangelista Giovanni, tanto amico, e famigliare del figlio di Dio, ch'era chiamato il suo diletto, stando nell'Isola di Pathmos astratto nelle sue uisioni. Sermo XX des. *quanto al Christiano bramarsi la gloria del Cielo, ch'è sommo bene doue non si pate pugna ne male alcuno (dic): ma per hauerla bisogna lasciare li peccati (dic).*

Ff. I, II^{v}, III, 228^{v}-231 et plura alia in textu vacua sunt.
Simplici membrana contectus est codex saec. XVII.

516-517. Saec. XVII, chart., mm. 285 × 20.

⟨Repertorium locorum, in quibus **Dionysius de Leewhis** carthusianus, **Gregorius de Valentia** societ. Iesu, **Scotus, Ocham** loquuntur de nonnullis quaestionibus theologicis⟩ (in m. *Angeli Baptis Chartus. de v... Repert. T.* 7°).

I (516) continet ff. I. 213.

Quaestiones: [1] (f. 1) de angelis, [2] (f. 56) de baptismo, [3] (f. 80) de charitate, [4] (f. 92) de Christo, [5] (f. 165) de Deo. Quaestio de angelis inc. *Vtrum Angelus possit illabi cuicumque creaturae rationali Hok*⟨am⟩ *in 2. q. 20. Vtrum sint Angeli* ⟨Gregorius de⟩ *Valent*⟨ia⟩ *in Comm*⟨entario⟩ *theologico prima parte Disput. 4. q. 1. puncto 1º.* Quaestio de Deo des. *Vtrum Deus possit praecipere quod est contra suam uoluntatem. Carthus*⟨ianus⟩ *in primo, distinctione 47 q. 1.*

II (517) ff. II. 148.

Quaestiones: [1] (f. 1) de anima, [2] (f. 44) de caelo, [3] (f. 48) de confessione, [4] (f. 60) de confirmatione, [5] (f. 70) de daemonibus, [6] (f. 90) de eucharistia, [7] (f. 107) de homine primo, [8] (f. 125) de lege et legislatore, [9] (f. 131) de matrimonio, [10] (f. 136) de peccato, [11] (f. 141) de impedimentis. Inc. *Anima an sit quae et qualis. Quid sit anima hominis Valent*⟨ia de Gregorius⟩ *in Commentario Theologico prima parte Disputatione 6, quaest. 1. puncto primo. Vtrum anima rationalis sit independens a corpore et incorruptibilis. Valent*⟨ia⟩ *in Commentario Theo. p. p. Disp. 6. q. 1. puncto 3º.* Des. *Vtrum coniux ad fidem conuersus possit cum coniuge infideli commorare. Scotus ibi n. 3.*

Duorum codicum folia magna ex parte vacua sunt, sententiae autem longis intervallis vacuis inter se distinguntur.
Tegumentorum dorsi exhibent tesseras gentilicias Pii IX.

518 (olim 77, cf. f. 2). Saec. XV, membran., mm. 273 × 181, ff. I. 149.

S. Basilii caesariensis archiep. 1 (f. 5^{r}) adversus Eunomium libri I-V Georgio Trapezuntio interprete. Lib. 1 inc. *Si omnes super quos dei ac sal-*

uatoris nostri yhesu Xpisti nomen inuocatum est. Lib. V des. *Qui vero domino adheret unus spiritus est* (operum s. Basilii M. t. 1, Parisiis 1547, f. 164v-194r); praeeunt [1] (f. 2) Bessarionis card. niceni praefatio *ad Nicolaum V (!)*, quae inc. *Beatissimo patri Eugenio pape quarto sanctissimo maximoque pontifici Bissarion Cardinalis grecus basilice XII apostolorum almeque sanctitati sue dicatissimus. Cum cogitarem pater sanctissime quodnam tibi congruum* ac des. *quantum de me sanctitas tua benemerita sit clementissime pater;* [2] (f. 4) Georgii Trapezuntij ad reuerendissimum patrem Bissarionem card. exhortantem ad traductionem magni Basili responsio, quae inc. *Accepi litteras tuas, Reuerendissime pater ac domine, quibus a me petis ut magno illi basilio* ac des. *summa cum admiratione apud grecos habeatur.* 2 (f. 96). Ad Amphilochium Iconii episc. de spiritu sancto ⟨eodem interprete cf. epistolas Bessarionis et Trapezuntii⟩. Capita I-XXX. Cap. I inc. *Laudaui diligentiam tuam in discendo atque industriam et mirum in modum letatus sum inquisitione ac uigilantia.* Cap. XXX des. *Prestabit enim dominus uel per nos uel per alios perfectam eorum que restant absolutionem iuxta cognitionem que dignis a spiritu prebetur* (cf. Bandini, Biblioth. laur., 1, col. 357).

Codex, qui convenit n. 96 antiqui indicis urbin., titulos rubros praefert, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas floribus ornatas. In f. 1 circulus corona laurea ac floribus decoratus cum titulo primi operis litteris aureis ac caeruleis. Folii 2 tres margines floribus, avibus, genio, insignibus garterii ordinis et ventosa, tessera gentilicia Friderici Urbini ducis, duabus aquilis et vexillo pontificio praedita, ornati sunt. Ff. I, 1r, 148v, 149 vacua. In margine inferiore posterioris tegumenti *n. 309.*

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

519 (olim 134, cf. f. 1). Saec. XIV, membran., mm. 250×179, ff. II. 165.

Flores moralium s. Gregorii papae (in manuscripti subscriptione: *Flores moralium Iob*) libri I-XXXV. Liber I inc. *Vir erat in terra... et recedens a malo. Hus est in terra gentilium. Dicitur itaque ubi sanctus uir habitauit.* Liber XXXV des. *lector meus iure compensationis me superat si sicut per me uerba accipit per me lacrimas fundit;* praeit (f. 1) prologus *in libro beati Iob: Queritur quis libri beati iob scriptor habeatur. Et alii quidem moysen. Alii unum quemlibet ex prophetis scriptorem huius operis fuisse suspicantur. - Indignum est enim ut uerba celestis oraculi restringantur sub regulis donati* (cf. M. 75, 501-502).

Codex, qui convenit n. 65 antiqui indicis urbin., duabus columnis est exaratus. Tituli rubri, initiales litterae maiores auro, frondibus et coloribus sunt ornatae. In f. 165 fragmenta institutionum civilium de testamentis cum glossis. Ff. I, II vacua. In margine inferiore folii 1 addita est tessera gentilicia F⟨riderici⟩ Urbini C⟨omitis⟩ una aquila praedita.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

520 (olim 138, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 240 × 141, ff. I. 161.

S. Gregorii Magni dialogorum libri I-IV (M. 77, 149-429); singulis libris praeeunt capita, I. *De sancto honorato.* II. *de sancto libertino.* III. *de Monacho ortulano.*

Codex, qui convenire potest nn. 62, 63 antiqui indicis urbin., titulos exhibet rubros, litteras initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas lineis et coloribus decoratas. In folii 1 margine inferiore ornamento picto addita est tessera gentilicia fridericiana quatuor aquilis praedita. Ff. I, 160ᵛ, 161 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

521 (olim. 78, cf. f. 2). Saec. XV in., membran., mm. 236 × 171, ff. I. 220 (— f. 4, 5 librarii oscitatione transactis).

SS. Ioannis Chrysostomi, Ioannis Climaci, Macarii aegyptii, **Athanasii, Basilii** opera aliquot; pseudo **Amphilochii** vitae s. Basilii compendium; de laudibus s. Pauli apost.

1 (f. 1ʳ). ⟨Pseudo Amphilochii vitae s. Basilii compendium⟩ (in ms. *Sub compendio exceptuatio de legenda sanctissimi et deiferi patris nostri basilii quam edidit amphilochius episc. iconii*). Inc. *Basilius solus super terram equalitatem ostendit.* Des. *uidelicet libros quos per spiritus sancti operationem conscripsit quos romana ecclesia plenissima auctoritate confirmat in gloriam et laudem domini nostri iesu christi cum quo est patri gloria una cum sancto spiritu nunc et semper* (cf. M. 73, 295 sqq.).

2 (f. 2). ⟨De laudibus s. Pauli apostoli⟩. Inc. *Iohannes crisostomus in libro de laudibus pauli nihil prorsus errauit qui pratum quoddam insigne uirtutum ac paradisum spiritualem pauli animam nuncupauerit. Que autem lingua laudibus eius inueniatur equalis cum omnia que sunt in omnibus bona.* Des. *quia per ipsos euangelii magis flamma crescebat.*

3 (f. 8). S. Ioannis Chrysostomi epist. ad Cyriacum ep. exulantem ⟨iuxta veterem versionem⟩. Inc. *Age iam iterum et uulnus accidie a te exauriam et dissipabo cogitationes tuum intellectum nube et turbine opprimentes.* Des. *que est a terrena et uitiosa affectione habebit in deum caritatem. Deo Gratias. Amen.* (cf. M. Patr. gr. 52, 681 sqq.).

4. S. Ioannis Climaci seu scholastici [1] (f. 12ʳ) scala paradisi iuxta veterem versionem cum scholiis ⟨s. Ioannis raithuensis⟩. Inc. *Bono et super bono et toto bono deo et rege nostro, pulchrum est enim ex deo ad dei famulos principium facere.* Des. *omnium bonorum calitas inest et erat et erit per infinita secula. Amen* (de traductore cf. M. Patr. gr. 88, col. 613 sqq.; de scholiis cf. l. cit., 1211-1248); praeeunt [a] (f. 9ᵛ) *praecontemplatio sancte scale: Iuxta numerum etatis*

christi - ita qui sunt sermones incipiemus (Bibliotheca patrum, Lugduni, 10, p. 507); [b] (ibid.) *vita sub compendio sancti Iohannis abbatis montis synay dicti scolastici qui scripsit has tabulas uidelicet sanctam scalam quam daniel humilis monachus raythu scripsit* ⟨anonymo interprete⟩: inc. *Que nempe ut sic loquar auditu digna civitas fuerit generosum et diuinum - actiua interius et contemplatiua continentes documenta* (cf. Bolland., Biblioth. hagiograph. lat.: *Iohannes Climacus*); [c] (f. 11) epigramma: *Temptaui in breuibus predicare plurima - vel recidimus iterum* (Molinier, *Biblioth. Mazarine*, Paris 1885, I, p. 300); [d] (ibid.) *epistola abatis Iohannis ducis monachorum Raythu ad uenerabilem iohannem abbatem montis synay cognominatum scolasticum nouissime uero a conscriptione nominatum climacum: Super mirabili equali angelo patri patrum... in domino gaudere: Cognoscentes nos imperfecti tuam in domino non discernentem precipuam - ad deum uniuersis ostendes. Vale in domino uenerandissime pater;* [e] (f. 11ᵛ) *responsiva epistola iohannis scholastici.... dicti climaci....: Iohannes Iohanni gaudere. Subscepi itaque conuenientem pudice tue et impassibili uite - et propositi deus mercedem tribuit;* [f] (ibid.) prologus: *His qui in libro uite in celis describi eorum nomina uolunt - finis vero est deus caritatis;* [g] (f. 12) gradus (capita) *De fide spe et caritate - de fuga mundi et abrenuntiatione terrenorum ascensus et gradus primus* (cf. M. patr. gr. 88, 623-630). [2] (f. 69ᵛ). Ad pastorem sermo ⟨iuxta veterem versionem⟩. Inc. *In inferiori quidem libro o admirabilis ego te omnium nouissimum posui et ordinaui in superno.* Des. *et in se ipsa illuminationem et perfectionem sui ipsius beatam ferens. Deo Gratias. Amen* (cf. M. l. cit., col. 1166 et Rose, *Verzeichnis der lat. Handscrift. d. kön. Bibliot. zu Berlin*, Berlin, 1901, 2, p. I, p. 128). [3] (f. 73). *Commendatio sancti Iohannis climaci et sermonis uidelicet libri huius edita a Iohanne abbate raythu, in qua fere totum sermonem breuissime mistice exponit commendando in ea scribentem.* Inc. *Quale utique descripsisti.* Des. *Consumatori bonorum Deo gratias agamus. Amen* (Max. Biblioth. vet. Patrum, Lugduni, 10, p. 506-507).

5. S. Macarii aegyptii ⟨opuscula ascetica iuxta veterem versionem⟩ (in ms. *liber sanctissimi et divini Macharii cap. primum. Quod non solum gratia sed et liberi arbitrii cohoperatione ad perfectam mensuram spiritualis etatis peruenitur*). [1] (f. 76). ⟨De perfectione in spiritu⟩. Inc. *Gratia quidem et dono diuino spiritus quilibet nostram salutem subscipit fide autem et caritate Agone autem destinationis liberi arbitrii.* Des. *Et ob hoc contigit fieri non acceptabile donum* (cf. M. Patr. gr. 34, 842-851). [2] (f. 78). ⟨De oratione⟩ (in ms. *De sublimitate orationis et bonorum qui sortiuntur per eam*). Inc. *Capitulum omnis beate sollicitudinis et uertex directionum orationis assiduitas est. per quam et aliorum uirtutum possessores effitimur.* Des. *Unius bone radicis existere ger-*

mina (cf. M. l. cit., 854-866). [3] f. 80). ⟨De patientia et discretione⟩ (in ms. *De signis et operibus obedientium deo et eorum qui non faciunt fructum uite. XXXIII).* Inc. *Obedire dei uerbo uolentes ac bonum fructum colentes hec signa secuntur gemitus luctus meror quies.* Des. *cibus potus gaudium pax et quod uniuersum est uita eterna* (cf. M. l. cit., 866-890). [4] (f. 84v). ⟨De elevatione mentis⟩ (in ms. *Quod gloria uultus Moysi fuit tipus gratie spiritus sancti et glorie corporis que erit in resurrectione. LII).* Inc. *Moyses beatus typum ostendit per eam que in fatie ipsius splenduit spiritus gloriam.* Des. *et absque ista ueritate impossibile penitus aliter aut ueritatem cognoscere aut salutem participare* (cf. M. l. cit., 890-907). [5] (f. 87v). ⟨De caritate⟩ (in ms. *Quomodo per ueram abrenunctiationem et humilitatem. sapientiam crucis addiscere est possibile. LXXXIIII*). Inc. *Quasi in apparentibus istis exteriori abrenuntiabo homini cibans atque facultates dispergens in pauperes.* Des. *et satage humile cor atque contritum habere* (cf. M. l. cit., 907-936). [6] (f. 92v). ⟨De libertate mentis⟩ (in ms. *De Christi descensu ad infernum cordis nostri. CXV).* Inc. *Cum audieris quod et descendens Christus in infernum habitantes detentasque ibi animas eripuit non longe arbitreris.* Des. *Vide autem caritatem ineffabilem et archanam regis ad imaginem sui ipsius ab ipso factum hominem. Quia ei conuenit gloria... et nunc et semper...* (cf. M. l. cit., 935-967; in f. 98 iterantur tituli capitum 150, qui singulis capitibus praemittuntur). [7] (f. 100). *Epistola sanctissimi ac diuini patris nostri Macharii nimium utilis ad cenobitas.* Inc. *Uniuersorum rex et amator hominum deus beatus occasiones hominum generi dat sempiterne ad futurorum perfectum unumquemque sumere uolens nutu benignitatis admonens.* Des. *et dei habitaculum mundum facti in futuro resurrectionis die perfecte christo conglorificati et conformes corpori claritatis sue et glorie digni facti conregnare et esse cum ipso requie ineffabili requiescemus in infinita secula seculorum. Amen;* praeeit interpretis monitum: *Principium prime epistole eiusdem sancti Macharii quod continet summe et diligenter intentionem religiose uite et christiane perfectionis et libertatis, in qua continentur XXXII capitula ex illis centumquinquaginta que primo transtuli et puto quod in illis centum quinquaginta capitulis sit breuiter reducta duarum epistolarum eius sententia. De quibus Beatus Arscnitis dixit monachis rogantibus eum aliquid scribere ad utilitatem monachorum. Quod omne quod necessarium et expediens est ad religiosam et apostolicam comunem uitam Beatus Macharius perfectissime et plenissime atque catholice in eis scripsit.*

6 (f. 109v). S. Athanasii epist. ad Marcellinum de libro psalmorum (Vezzosi, Thomasii opp., Romae 1747, 2, p. VIII-XXVIII) sed pars posterior epistolae scripta est in marginibus ff. 111v-112; ibid. scholium: *sanctus Gregorius Nyssenus frater s. Basilii De diapsalmate* ⟨e tractatu II in psalmos cap. X⟩:

Oportet uero neque diapsalma preterire sine contemplatione. - Dialimma uero ab interpretibus nominatum est diapsalma (cf. M. Patr. gr. 44, 534, D.-535, D.).

7. S. Basilii (?) ascetica iuxta veteres versiones. [1] (f. 114v). ⟨Prooemium in constitutiones monasticas⟩. Inc. *Omnem sapientiam que est secundum Christum denuo readsumens.* Des. *a fumo passionum intuitum cogitationum exturbans* (cf. M. Patr. gr. 31, 1322-1326, A, 8). [2] (f. 115). *Secundus prologus exercitatiuus super regulam quam spiritu sancto sibi reuelante conscripsit ad monachos. De modo perfecte et catholice obseruantie euangelice et religiose uite.* Inc. *Domino nostro ihesu christo precipiente quod dico uobis in tenebris.* Des. *qui ydonei erunt et alios docere* (cf. Combefis, Basilius M. ex integro recensitus, Parisiis 1679, 2, p. 98-102). Subnectitur [3] (ibid.) ⟨sermo de iudicio dei⟩. Inc. *Dei boni suauitate et benignitate.* Des. *et ita subiungere moralia* (cf. M. l. cit., 654-675). [4] (f. 118v). *Tertius prologus exercitatiuus secundum regulam sancto patri nostro basilio diuinitus reuelatam quam ad monachos scripsit.* Inc. *Quibus nempe diuina lex non in atramento.* Des. *cum domino nostro ihesu christo requiescamus in secula seculorum* (cf. Combefis, l. cit., p. 106-121). [5] (f. 119v). *De religiosa exercitatione et euangelice uite perfectione canon seu regula ad sanctum gregorium theologum.* Inc. *Cognoui tuam epistolam tamquam qui amicorum pueros ex apparenti in eis similitudine ad parentes suos cognoscunt.* Des. *a primo uitiorum intuitum cogitationis acute exacerbatum* (cf. M. Patr. gr. 32, epist. 2). [6] (f. 122). ⟨S. Basilii seu Eustathii sebasteni constitutiones monasticae iuxta veterem versionem⟩ (in ms. *de ęo quod oportet orationem preponere omnibus*). Inc. *Omnis actio carissime et omne uerbum dominį.* Des. *In qua et bene placentes nos ostendat ihesus Christus ad gloriam sancti sui adorandi nominis et sanctissimi eius patris...* (cf. M. l. cit., 31, 1326-1427). [7] (f. 136). ⟨Sermo asceticus⟩ (in ms. *Instructio de abrenuntiatione uite et perfectione spirituali*). Inc. *Venite omnes qui laboratis et honerati estis... siue requiem que est ibi.* Des. *in charitate lampadarum anime christo coexultas in secula seculorum* (cf. M. l. cit., 626-647). [8] (f. 139). ⟨Sermo asceticus⟩ (in ms. *prologus... de exercitatione euangelice uite*). Inc. *Exercitatiua uita unam destinationem et scopon habet anime salutem.* Des. *et per illam loquetur que oportet loqui* (cf. M. l. cit., 882-887). [9] (f. 140v). ⟨In regulas brevius tractatas prooemium⟩ (in ms. titulus longior ut in cod. 59, f. 32, quem vide). Inc. *Amator hominum deus.* Des. *ad id quod honestum est disponatis* (cf. M. l. cit., 1079). Subnectitur [10] (ibid.) ⟨in regulas fusius tractatas prooemium⟩. Inc. *Et quoniam dei gratia in nomine domini.* Des. *dominus noster ueniat* (cf. M. l. cit., 890-902). [11] (f. 142). ⟨Regulae fusius tractatae⟩ (in ms. *Interrogatio monachorum ad sanctum basilium*). Inc. *Quoniam nunc potestatem dedit nobis sermo.* Differunt in posterioribus interrogationibus et responsionibus; ultima interroga-

tio: *Si omnis qui baptizatus est baptismate, quod est in euangelio domini nostri... debitor est mortuus quidem esse peccato uiuere autem deo in christo idest domino nostro,* inc. *Si omnis (!) qui regnum dei concupiscimus gratiam similiter baptismatis* des. *et sollicitudinem non pigram multiplicauerit participatam sibi gratiam sicut scriptum est. Finis tractatus... ad religiosi studii catholicum fulcimentum per spiritum sanctum reuelata* (cf. M. l. cit., 906-1051). [12] (f. 169v). ⟨Regulae brevius tractatae⟩ (in ms. *Initium capitulorum sub breuitate dictorum eloquiorum Regule sancti basilii).* ⟨Prima interrogatio⟩ inc. *Si licet et expedit alicui permittere a seipso et facere ea que bona esse existimat.* Ultima responsio des. *derelinquere nos uerbum dei et ministrare mensis* (cf. M. l. cit., 1051-1306). [13] (f. 197r) ⟨Sermo asceticus⟩ (in ms. *De uera uirginitate et uirtuosa exercitatione*). Inc. *Homo ad ymaginem dei factus et similitudinem.* Des. *contentus a tali malo* (cf. M. l. cit., 870-882). [14] (f. 198v). ⟨Poenae in monachos⟩ (in ms. *Increpationes sancti basilii*). Inc. *Si quis sanus existens corpore.* Des. *segregentur ebdomadibus duabus.* (cf. M. l. cit., 1306-1315). [15] (f. 200). ⟨Epistola 173⟩ (in ms. *De regulari uita ad canonicam*). Inc. *Pigriores nos facit ad scribendum paucissimi;* subnectitur supplementum ⟨ex epist. 22⟩: *Multis uero existentibus - et cooperatione domini nostri Ihesu Christi* (cf. M. l. cit., vol. 32, 647 et notam 91). [16] (f. 201v). De baptismate ⟨liber primus iuxta veterem versionem⟩. Inc. *Dominus noster Jhesus Christus unigenitus filius dei uiui.* Des. *et mundo et nobis ipsis uiuamus autem deo ihesu Christo in domino nostro* (cf. l. cit., 31, col. 1513-1573 inter dubia). [17] (f. 210v). ⟨Epist. 150⟩ (in ms. *arphylochio qui erat aput eracliam de exercitatione monastice uite*). Inc. *Ego et de collatis invicem.* Des. *prebet accedentibus ad eum uirtutem* (cf. M. 32). [18] (f. 211v). ⟨Fragmentum alterius epistolae⟩: *Taliter sicut dic⟨unt⟩ abdicans uite huius uanitatem - uestra in christo caritas et sine me fatiat.* [19] (ibid.). ⟨S. Basilii (?) admonitio ad filium spiritualem⟩ (in ms. *Basilius de militia spirituali ad informationem plenariam cuiuscumque introducti nouiter in spirituale stadium* (inter opera s. Benedicti Anianensis, M. Patr. lat. 103, col. 683-700). Subnectitur [20] (f. 217) ⟨sermo de ascetica disciplina iuxta veterem versionem⟩. Inc. *Stude o monache diligenter ne pœnes... oportet enim monachum.* Des. *cum quibus inueniri satagamus gratia domini nostri.... cui gloria.... Finis regule s. Basilii cesaree cappadocie episcopi deo gratias* (cf. M. Patr. gr. 31, 647-651).

Codex, qui convenit n. 112 antiqui indicis urbin., biuis columnis exscriptus titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas ac rubras alternas lineis aureis et rubris, initiales maximas aureas coloribus, sed in folio 76 quinque monachorum parvis imaginibus, ornatas. Ante initialem f. 115 duodecim monachi franciscales, sex ex utraque parte, sedent in schola colloquentes de regulis, quas in libro scriptas exhibet sanctus Franciscus in medio eorum sedens: sursum imago evanida sancti cuiusdam eiusdem ordinis manibus iunctis, superius imago clypeata Iesu Christi. In f. 7v circulus corona laurea et

floribus decorata, in medio circulo tituli operum. Folii 8 quatuor margines floribus, globulis aureis, avibus, tessera gentilicia, vexillo pontificio, quatuor aquilis et corona praedita, una cum litteris FE⟨dericus⟩ DVX; infra tesseram insigne, quod vocant, *ventosa* et in margine dextero *hermellina.* Ornamenta foliorum 7 et 8 in codice aliquanto posterius addita sunt. Ff. I, 1r, 3v-7r, 74v-75, 113v-114, 217v-219v vacua sunt. In f. 220r duo excerpta ex s. Augustino, et in f. 220v scholium de verbis: *In principio creavit Deus - ecce nefas nomen eius.*

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

522 (olim 106, cf. f. 1) Saec. XI, membran., mm. 234 × 173, ff. II. 152.

S. Hieronymi presbyteri 1 (f. 1) commentariorum in epistolam ad Galatas libri (in ms. *Tomi*) I-III cum prologo (M. 26, 331-468). 2 (f. 81v). Commentariorum in epistolam ad Ephesios libri (in ms. *Tomi*) I-III, sine prologo (M., l. cit., 471-590).

Codex, qui in antiquo indice urbinate n. 32 signatur, titulos ac litteras maximas minio picta praefert. In marginibus lemmata et notabilia manu docti cuiusdam viri eiusdem aetatis codicis. Foliorum quaterniones signantur: *X-XVIII et I-IX* singulis octo foliis in marginibus inferioribus; quod innuit commentarium in epistolam ad Ephesios antea praecessisse commentarium in epistolam ad Galatas; postea ordine inverso hos commentarios fuisse compactos. In folii 1v margine inferiore adiecta est medio fere saec. XV tessera gentilicia una aquila praedita cum litteris F⟨ridericus⟩ C⟨omes⟩. Ff. I. II, 1r, 81r, 150v-152 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

523 (olim. 133, cf. f. 2). Saec. XIV, membran., mm. 227 × 162, ff. I. 129.

S. Gregorii Magni homiliarum in Ezechielem (in *hiezechielem*) prophetam libri I-II (in ms. *homiliae I-XXII*) cum praefatione (in ms. *epistola*) ad Marianum (in ms. *Marinianum*) episcopum (in ms. corrector *archiepiscopum raū*) (M. 76, 785-1072); in ms. in fine adduntur verba: Expliciunt etc.... *ab eodem clarissime et diligentissime ventilate: in expositionem libri hiezechielis prophete.* ΔΗΩ. ΓΡΑΣ. *Amen.*

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 64 signatur, binis columnis exaratus est cum titulis litt. minusculis rubris, initialibus autem maioribus tum rubris tum caeruleis atque initialibus maximis coloribus ornatis. In f. 1v manu saec. XV additus est circulus auro, floribus et corona laurea circumdatus; in medio circulo titulus operis litteris alternis lineis aureis et caeruleis. In margine inferiore folii 2 tessera gentilicia Friderici ducis vexillo pontificio, corona et quatuor aquilis praedita. Ff. I, 1r, 128v, 129 vacua, in f. tamen 128v calami probationes: *Honor est hominum eorum segreta abscondere et gloria est dei eius misteria revelare. Si iudicium sine misericordia erit illi qui non fecit misericordiam.*

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

524 (olim. 132, cf. f. 2). Saec. XV, membran., mm. 217 × 140, ff. II. 146.

Salviani (in ms. *Silviani*) ⟨massiliensis⟩ presbyteri (in ms. *episcopi*) de gubernatione Dei (in ms. *de vero iudicio et praevidentia et gubernatione Dei*) libri I-VIII

(M. 53, 25-158; in subscriptione titulus: *De vero iudicio et providentia Dei et ipsius gubernatione hominum et rerum huius mundi etc.*).

Codex, qui convenit n. 94 antiqui indicis urbin., titulos praefert litteris minusculis rubris, praeter primum maiusculis aureis et caeruleis alternis lineis scriptum, initiales librorum litteris aureis lineis et coloribus ornatas. In f. 1^v circulus aureus corona laurea, floribus et fructibus decoratus; in medio circulo titulus operis litteris alternis lineis aureis et caeruleis. Folii 2 margines tres ornati sunt floribus, globulis aureis, frondibus, avibus, ac Friderici Urbini ducis tessera gentilicia quatuor aquilis praedita, quam nigra aquila ungulis sustentat. Ff. I, II, 1^r, 145, 146 vacua. In marginibus vir doctus quidam notabilia signavit: in imis marginibus antiqua foliorum enumeratio per litteras et numeros.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

525. Liber impressus ff. 175 cum libri notabilibus a docto quodam viro manu scriptis. Continet ⟨*La exposicion dell'Apocalipsis per volgar, con le giose de Maistro* **Nichollo de Lira**, *traslatada per Maistro* **Federico** *da Venniexia del Ordene di Frari Praedicadori in MCCCXCIV*, cf. Bandini, Bibliot. Laurent. 5, col. 6⟩ (in ms. titulus: *liber apocalipsis s̄ci Iohannis apostoli cum glosis Nicolai de Lira ordinis fratrum minorum*). Inc. *Questo libro lo quale si e nominato apocalisis infra tucti li altri libri de la sancta scriptura se deue legere et audire con grande intellecto.* Des. *scripte in lo libro della uita et citadini (!) della Cita sancta ierusalem sopra decta. amen* (Venetiis per Alexandrum Paganinum 1515; in libro urbinate tamen nulla inest typographi nota).

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

526. Saec. XVI ex., chart., mm. 260 × 205, ff. 68. (+ ff. 14^a-14^c, 49^a-49^b, 54 a librario neglectis).

Rufii Scipionis Fr. paraphrasis in psalmum 50; **Arquati Antonii** pronosticum pro anno 1480; prophetiae variae; summarium causae pro congregatione s. Philippi Nerii de Urbe adversus presbyteros oratorii neapolitani; **Bonfini Antonii** supplex libellus ad Fridericum II Urbini ducem; de nobilitate Forosempronii; **Sega Filippo** card. di Piacenza esortazione ai cattolici di Francia.

1 (f. 2). *Paraphrasis R. D. Scipionis Francisci Rufii Anglariensis I. V. Doctoris super Psal. XXXXX. Dauidis Prophetae, Miserere mei Deus.* Inc. *Considerandum est proprium Dei esse misericordiam, licet sit etiam Deus virtutum.* Des. *nusquam dubio procul a christiana religione declinabunt;* praeit (f. 1) *Scipio Ruffius Serenissimo Francisco Mariae II Feltrio de Ruere Dux* (!) *Urbini. S.* Inc. *Cum priscis illis Regibus, et Imperatoribus, qui puram aquam e fluminibus*

manibus haustam. Des. *maiorem in dies a me vigiliarum opera poteris expectare. Vale.*

2 (f. 14^{c}). Arquati Antonii *de eversione Europae pronosticum;* in f. 15 tamen titulus plenior: *Incipit Pronosticum Dñi Magistri Antonij Arquati artium et medicinae doctoris clarissimique Astrologi, De Euersione Europae, quod Serenissimo Mathiae Ungarie Regi anno salutis 1480 direxit.* Inc. *Multa sunt, Serenissime Rex, quae diuinos efficiunt uirtutis* (!) *primum excellentia.* Des. *Fietque unum Ouile ueri Pastoris Domini nostri Iesu Christi, cuius sit laus, honor et gloria in secula seculorum. Amen* (cf. Hain, Repert. bibliographicum, nn. 1819, 1820).

3 (f. 25). *Profetia* (pro an. 1495, versus 1-11). Inc. *Gallorum leuitas Germanos iustificabit.* Des. *Sub quo tunc uana cessabit gloria cleri.*

4 (ibid.). *Profetia trouata in Inghilterra intagliata in un Marmo* (pro an. 1588 versus 1-8). Inc. *Post mille exactos a partu Virginis annos.* Des. *Ibunt Imperia luctus et grandis erit.*

5. ⟨Prophetiae I-III⟩. [1] (f. 25^{v}). *Liber revelationum siue prophetiarum Episcopi Paterinis* (!) *ecclesiae Christi martiris, quem ex hebreo in grecum et latinum transferre curauit et quem Illustrissimus omnium uirorum Dominus Hier. in suis opusculis collodauit.* De Gregorio XIII. Inc. *Temibilis es et quis resistet tibi.* Des. *infernus te expectat.* [2] (ibid.). De successore Gregorii XIII. *Innitus assumeris sanguis te offuscat.* Des. *quibus sorte Dei priuaberis.* [3] (ibid.). De alio. Inc. *Crudelis esse soles, si rescipisceris* (!) *te iuuabo.* Des. *cuius nox miserabilis celos infestat;* (ibid.) sequebatur alia prophetia, cuius nunc vix titulus fortasse ex avulsis foliis superest: *Hanc prophetiam reperies scriptam anno Domini M. uel circiter apud Parisios in libraria sancti Victoris in aula ingressus in scamno his tribus elementis obsignato* PPP.

6 (f. 26). ⟨Summarium causae pro Congregatione s. Philippi Nerii s. Mariae in Vallicella de Urbe adversus congregationem Presbyterorum et Clericorum saecularium de Oratorio Neapolitano⟩. Inc. *Gregorius XIII Pont. Max. ad instantiam Philippi Nerii Praepositi et aliorum presbyterorum.* Des. *et se ne potrebbe astenere dal raggionare ancora ne i Monasteri come cosa pericolosa.*

7 (f. 30). Antonii Bonfini *Ad illustrissimum Ducem* (Urbini) *Federicum* (II) *Latine pacis auctorem, Oratio pro Leonardo Angelo amico suo unico.* Inc. *Humana studia quibus his temporibus apud celsitudinem tuam solum locus amplissimus.* Des. *et ne nos spes nostra frustretur iterum atque iterum supplicamus.*

8 (f. 55). *De nobilitate Forosempronii* ⟨contra Callienses⟩. Inc. *Cum de Civitatum excellentia praestantiaque diseritur despiciendum est diligenter ex quibus praecipue causis nobilitas exoriatur.* Des. *non modo uobis non cedere, sed multis parasangis (ut aiunt) antecellere.*

9 (f. 61). *Esortatione di Monsignore Illm̃o Card. di Piacenza* F i l i p p o S e g a *legato a lattere* (!) *di N. S. Papa Clemente VIII et della Sedia Appostolica nel Regno di Francia. Alli Cattolici del medemo Regno che segueno la parte Heretica. Tradotto di lingua francese In italiano.* Inc. *Philippo per gratia di Dio Prete Cardinale di Piacenza del titolo di s. Honofrio legato à lattere* etc. *Noi hauemo talmente a core l'esseguitione d'un'opera sì santa e così necessaria.* Des. *Die ue ne facci la gratia. Dato in Parigi. 15 di Gennaro 1593. Filippo Card. di Piacenza legato. Hier. Aguchius* (nepos postea et ipse card.) *L'endroit du sceau.*

Codex variis manibus transcriptus est. Ff. 1v, 14v, 14a, 14b, 14cv, 49a, 49b, 54a, 60v, 67, 68 vacua.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVII.

527. Saec. XV ex., membran., mm. 240 × 175, ff. I. 249.

P s a l t e r i u m , o f f i c i u m b . M a r i a e v . , h y m n a r i u m .

1 (f. 1). K a l e n d a r i u m f r a t r u m m i n o r u m . Inter sanctos: Febr. 4. s. G i l b e r t i conf.; 8. s. G u l i e l m i conf.; Martii 16. s. P a t r i c i i ep. et conf.; Aprilis 1. s. T h e o d o r a e v. et m.; Maii 23. translatio s. F r a n c i s c i ; Iunii 2. ss. M a r c e l l i n i , P e t r i atque H e r a s m i m.; Augusti 4. s. I u s t i n i presb. et m.; 25. s. L u d o v i c i regis *francie;* Oct. 8. s. R e p a r a t a e v. et m., 10. s. C e r b o n i i ep. et conf., 16. s. G a l l i abbatis, 27. s. Y v o n i s conf.; Nov. 6. s. L e o n a r d i conf., 13. s. B r i t i i ep. et conf., 17. s. E u g e n i i conf. 2 (f. 8v). P s a l t e r i u m g a l l i c a n u m Dominicae et feriarum cum hymnis et antiphonis de tempore; advertendum tamen [1] (f. 31) post laudes Dominicae subiungitur prima; [2] (f. 157v) post laudes in Sabato invitatorium seu psalmus « Venite exultemus Domino »; [3] (f. 158v) oratio b. A n t o n i i de padua ord. min. valde utilis et devota ad res perditas inveniendas: *Si quaeris miracula* (Chevalier, Repert. hymn. n. 18886); [4] (f. 159) vesperae Dominicae et feriae II; [5] (f. 164) post vesperas feriae II tertia, sexta et nona; [6] (f. 173v) vesperae feriarum III etc. usque ad vesperas sabbati; [7] (f. 192) post vesperas sabbati canticum b. virginis « Magnificat anima mea dominum; [8] (f. 192) canticum senis Symeonis; « Nunc dimittis » hymnus completorii: « Te lucis ante terminum » psalmi 148, 149, 150, canticum trium puerorum, « Te deum laudamus », litaniae sanctorum cum suis precibus. 3 (f. 262v). O f f i c i u m b. M a r i a e v. secundum usum romanae ecclesiae ⟨per anni tempora⟩. 4 H y m n i . [1] (f. 219). In a d v e n t u d o m i n i : *Conditor alme syderum* (Chevalier, l. cit., 3734), *Verbum supernum prodiens* (l. cit., 21391), *Vox clara ecce intonat* (l. cit., 22199). [2] (f. 220). In n a t i v i t a t e d o m i n i : *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2960), *A solis ortus cardine* (l. cit., 26). [3] (f. 221v). In e p i p h a n i a

domini: *Hostis herodes impie* (l. cit., 8073). [4] (f. 222). Sabato quadragesimae in ferialibus diebus: *Audi benigne conditor* (l. cit., 1451), *Ex more docti mistico* (l. cit., 5610), *Iam christe sol iustitiae* (l. cit., 9205). [5] (f. 223ᵛ). In dominicis diebus in quadragesima: *Aures ad nostras deitatis preces* (l. cit., 1612). [6] (f. 224). Sabbato de passione: *Vexilla regis prodeunt* (l. cit., 21481), *Pange lingua gloriosi prelium certaminis* (l. cit., 14481), *Lustris sex qui iam peractis* (l. cit., 10765). [7] (f. 226). In octava paschae: *Ad cenam agni prouidi* (l. cit., 110), *Rex eterne domine* | *rerum creator omnium* | *qui eras ante secula* (l. cit., 17393). [8] (f. 227ᵛ). In nativitate apostolorum: *Tristes erant apostoli de* | *nece* (l. cit. 20589). [9] (f. 228). In ascensione domini: *Iesu nostra redemptio* (l. cit., 9582), *Eterne rex altissime* (l. cit., 654). [10] (f. 229). In pentecoste: *Veni creator spiritus* (loc. cit., 21204), *Iam christus* ⟨astra⟩ *ascenderat* | *regressus* (l. cit., 9215), *Beata nobis gaudia* (l. cit., 2339). [11] (f. 231). In conversione s. Pauli: *Doctor egregie paule mores instrue* (4791). [12] (ibid.). In cathedra s. Petri: *Quodcumque uinculis super terram strinxeris* (l. cit., 16918). *Iam bone pastor petre clemens accipe* (l. cit., 9196). [13] (f. 231ᵛ). In nativitate s. Ioannis Baptistae: *Ut queant lassis resonare fibris* (l. cit., 21039), *Antra deserti teneris sub annis* (l. cit., 1214), *O nimis felix meritique celsi* (l. cit., 13311). [14] (f. 233). In nativitate s. Petri: *Aurea luce et decore roseo* (l. cit., 1596). [15] (ibid. 2). In festo s. Mariae Magdalenae: *Nardi Maria pistici* | *sumpsit libram mox* (l. cit., 11846). [16] (f. 233ᵛ). In vinculis s. Petri: *Petrus beatus cathenarum laqueos* (l. cit, 14885). [17] (f. 234). In solemnitate b. Augustini: *Laetetur syon filia* (l. cit., 10126), *Magne pater Augustine* (l. cit., 10968), *Celi ciues applaudite* (l. cit., 3471). [18] (f. 235ᵛ). In festo s. Antonii c. ord. minorum: *En gratulemur hodie* (l. cit., 5408), *Laus regi plena gaudio* (l. cit., 10530), *Iesu lux uera mentium* (l. cit., 9561). [19] (f. 237). In assumptione b. Mariae virginis: *Ave maris stella* (l. cit., 1889), *Quem terra pontus ethera* (l. cit. 16347), *O gloriosa domina* (l. cit. 13042). [20] (f. 238). In solemnitate s. Michaelis: *Tibi christe splendor patris* (l. cit., 20455), *Christe sanctorum decus angelorum* (l. cit., 3000). [21] (f. 239). In festo omnium sanctorum: *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2959), *Iesu saluator seculi* (l. cit., 9677). [22] (f. 240). In nativitate apostolorum: *Exultet celum laudibus* (l. cit., 5832). *Eterna christi munera* (l. cit. 590). [23] (f. 241). In nativitate unius martyris: *Deus tuorum militum* (l. cit. 4534), *Martyr dei qui unicum* (l. cit. 11228). [24] (f. 241ᵛ). In nativitate plurimorum martyrum: *Sanctorum meritis inclita gaudia* (l. cit., 18607), *Eterna christi munera* | *et martyrum uictorias* (l. cit., 598), *Rex gloriose martyrum* (l. cit., 17453). [25] (f. 243). In nativitate unius confessoris ⟨pont.⟩: *Iste confessor domini sacratus* (l. cit,, 9136), *Iesu redemptor omnium* (l. cit., 9628). [26] (f. 244). In nativitate unius confes-

soris non pontificis: *Iesu corona celsior* (l. cit., 9492). [27] (f. 244^v). In nativitate virginum et martyrum: *Iesu corona virginum* (l. cit., 9507), *Virginis proles opifexque matris* (l. cit., 21703). [28] (f. 245^v). In dedicatione ecclesiae: *Urbs beata ierusalem* (l. cit., 20918), *Angularis fundamentum* (l. cit., 1082). [29] (f. 246^v). In festo s. Dominici confessoris ord. praedicatorum fundatoris: *Gaude mater ecclesia* (l. cit., 6852), antiphonae ad laudes: I. *Novus athleta domini collaudetur dominicus* - V. *Trino deo*; hymnus: *Hymnum noue letitie* (l. cit., 8286). [30] (f. 247^v) In festo s. Petri martyris ord. praedicatorum: *Magne dies laetitie* (l. cit., 10942), *Adest triumphus nobilis* (l. cit., 435).

Codex eleganti manu elegantioribus ornamentis ditatus mihi scriptus esse videtur Florentiae in officina Vespasiani librarii (cf. cod. 110). Singuli psalmorum versus, antiphonarum strophae litteris alternis aureis vel caeruleis colore caeruleo et aureo alterne ornatis. Initiales maximae picturis peritissima manu decoratae sunt. Ornamenta florum et auri in foliis 1-6^v, 43^v, 61^v, 78, 95, 117, 136, ornamenta florum, avium, angelorum in foliis 7, 8^v, 219. In f. 7 in initiali Deus pater manibus expansis mundum in sinu sustinet, in ornamentis trium marginum capita quatuor prophetarum. Folii 8^v margines praeter alia ornamenta continent imagines dimidias tredecim psalmistarum cum eorum nominibus ac taeniis in quibus inscriptiones. 1. *Moises*, in taenia: *Cantate dño.* 2. *Salomon*, in taenia: *Nisi dominus edif*⟨icaverit⟩. 3. *Anna*, in taenia: *Exultavit cor meum.* 4. *Abachuc*, in taenia: *Dñe audivi auditionem.* 5. *Zacharias*, in taenia: *Benedictus Dominus Deus Israel.* 6. *Puer*, in taenia: *Benedicite omnia opera.* 7. *Virgo Maria*, in taenia: *Magnificat anima.* 8. *Isaias*, in taenia: *Confitebor tibi...* 9. *Asaph*, in taenia: *Quam bonus Isdrael.* 10. *Eman*, in taenia: *Dñe Deus virtus salutis mee.* 11. *Elhan*, in taenia: *Misericordia Dñi.* 12. *Idithvn*, in taenia: *Confitebor.* 13. *Exechias Rex*, in taenia: *Ego dixi.* In initiali psalmi « Beatus vir » pictus est David in throno sedens organum genibus sustinens. In f. 43^v initiali psalmi: « Dominus illuminatio mea » Davidis dimidia imago dextera librum gerens et indice sinistrae manus oculos monstrans. In initiali psalmi: « Dixi custodiam vias meas » Davidis dimidia imago haec verba vultu ac manibus significans. In f. 78 in initiali psalmi « Dixit insipiens » amentis dimidia imago clavam dextera gerens, cucullo texta caput, cui aures asininae insunt. In f. 95 in initiali psalmi « Salvum me fac deus quoniam intraverunt aquae » David rex in undis iunctis manibus orans. In f. 117 in initiali psalmi « Exultate Deo adiutori nostro » Davidis dimidia imago librum sinistra gerentis dextera adloquentis. In f. 136 in initiali psalmi monachus tunica et pallio indutus canens, sinistra gerit taeniam in qua inscriptio: *Cantate domino canticum novum.* In f. 159 in initiali psalmi « Dixit dominus domino meo » Christus sedens ad dexteram patris, inter utrumque parva imaguncula radians (Spiritus S.). In f. 219 in initiali hymni « Conditor alme syderum » Christus dextera benedicens, in marg. super. *YHS.* In foliorum marginibus inferioribus, quae his initialibus sunt decorata, fuerunt olim tesserae gentiliciae nobilis cuiusdam possessoris a novis possessoribus abrasae. Ff. I. 217^v, 218, 249 vacua. Codicem descripsit Ehrensberger, Libri liturgici biblioth. vatic. Friburgi 1897, p. 9 sq.

Tegumenti tabulae coopertae sunt panno serico et munitae angulis ac fibulis ex auricalcho saec. XVI.

528. Saec. XVI-XVII, chart. mm. 270 × 202, ff. I, 206 (ff. 149^{a}, 149^{b} a librario neglectis).

Augustini Triumphi <seu de Ancona>. **1** (f. 1). *Super Apocalypsi* <capita I-XXII>. Inc. *Expositor autem ponit quatuor dubitationes quarum prima est super Prologo ipsius libri. Prima est utrum beatus Ioannes maiori scientia fuerit illustratus.* Des. *et per suam misericordiam de carcere istius mundi nos liberare et ad suam beatitudinem pro sua pietate perducere dignetur, qui cum Patre et spiritu sancto est unus Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen.* **2** (f. 150). *Incipit tractatus contra diuinatores et somniatores editus a fratre Augustino Triumpho de Ancona iubente Clemente IIII Pont. opt. max.* Inc. *Quoniam sicut tempore retroacto, ita et nunc nonnulli insurgunt, qui non uoluntatem rectam subiiciunt, nec doctrinae studium impendunt. sed his quae somniauerint, uel immissis daemonum illusionibus divinauerint.* Des. *sed solum ab illo est omnis ueritatis cognitio postulanda, qui est uia, ueritas, et uita, quam ipse nobis tribuat, qui cum Patre, et spiritu sancto est unus Deus benedictus in saecula saeculorum. Amen. Explicit tractatus... editus a... ordinis Fratrum minorum sancti Augustini.*

Codex olim in duos libellos divisus numeris 1-149, 1-54, postea in unum coaluit continua addita enumeratione 1-203. Ff. I, 149^{a}, 149^{b}, 203^{v}-206 vacua.

Codex simplici membrana contectus ac vittis clausus est saec. XVII.

529 (olim 396, cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus.* Bruxelles-Paris 1895, 6, p. 506). Saec. XVII in., chart., mm. 266 × 196, ff. X. 360.

Pererii (Pereyra) **Benedicti** <soc. Iesu> *in evangelium B. Matthaei* <et Lucae> *commentarius* <Mysteria I-XII>. *In caput primum evangelii secundum Matthaeum* (f. 15) inc. *Matthaeus exorsus est a Genealogia Christi, quae res habet maximas difficultates, quas Deo duce, breuiter expediemus.* Des. *Praeterea Iob c. 40 ait. Numquid tu capis homo Leviathan.... et diuidant eum negotiatores;* praeeunt [1] (f. II): *Index mysteriorum in evangelium D. Matthaei et Lucae,* qui inc. *Primum Mysterium, De genealogia D. N. Iesu Christi. 2^{m} Mysterium de Incarnatione Domini...* ac des. *12 Mysterium de Ieiunio et tentatione Domini N;* [2] (f. III): *Index omnium quaestionum ac difficultatum praecipuarum, quae in hoc libro continentur,* qui inc. *In primo Mysterio de Genealogia Christi: Quaestio prima; Quid sit evangelium: quaestio 2^{a}. De excellentia evangelii* ac des. *An istae tentationes fuerint continuae;* [3] (f. 1) *Prolegomena,* quae incipiunt: *Quatuor mihi praemittenda uidentur ante euangelii expositioncm, quam nunc primum aggrédimur* ac desinunt: *anno post passionem Domini, 64. Ita Eusebius et Dionis. Areop. in epistola ad Ioan.*

Ff. I, IX^{v}, X, 359, 360 vacua sunt.

Codex simplici membrana contectus ac vittis clausus est saec. XVII.

530 (olim 345, cf. Sommervogel, l. cit. in cod. superiore). Saec. XVII in., chart., mm. 260 × 196, ff. V. 159.

Pererii (Pereyra) Benedicti *commentaria in mysterium de Passione et Morte Domini Nostri Iesu Christi secundum quatuor evangelistas:* (f. 1). *In Mysterium XIII. De passione et morte...* ⟨Partes I-VII⟩ Pars. I inc. *Historia Passionis Domini quo subtilius et enucleatius declaretur, et quo planius intelligatur in principales aliquot partes a nobis diuisa tractabitur. Primo quidquid ab omnibus quatuor euangelistis.* Pars VII des. *Ipsi autem sentiunt mortuum tertia die Aprilis. et hoc probant ex Tabulis Astronomicis;* praeit *Index Quaestionum et Difficultatum praecipuarum, quae in hoc libro continentur,* qui inc. *1. Cur torrens ille dictus sit Cedron. 2. An sudor sanguineus Christi in horto factus fuerit naturaliter an miraculose* ac des. *90. De tempore mortis Christi.*

Codex eadem manu qua superior scriptus est. Ff. I, 158^v, 159 vacua. Tegumentum uti in cod. superiore.

531 (olim 139, cf. f. 1). Saec. XIV ex., membran., mm. 212 × 147, ff. III. 127.

Gregorii M. dialogorum libri I-IV; **Vualberti** versus de miraculis s. Benedicti abbatis; de caelesti Hierusalem ac de lapidibus pretiosis; **Adsonis Hermirici** libellus de Antichristo.

1. S. Gregorii M. (in ms. *pape urbis Rome*) [1] (f. 1) dialogorum libri I-IV (M. 77, 149-429). Singulis libris postponuntur capita, quae suis locis praescribuntur. [2] (f. 117). *S. Gregorii* (!) decretum (Hinschius, Decretales pseudo-Isidorianae, Lipsiae 1863, p. 746-747).

2 (f. 117^v). ⟨Vualberti miracula triginta et octo s. Benedicti abbatis metrice ad Petrum nobilem et sacerdotem⟩. Inc. *Cla* (qualia?) *pater sequeris* (si quaeris?) *gessit miracula sanctus | Ecce triginta simul benedictus necne uel octo | Primo capistrum fractum reuocauit alumpne | Temptate carnis bellum domuitque secundo.* Des. *Gratia te salvet domini per tempora longa.*

3 (f. 118). ⟨Fragmentum commentarii in cap. XXI Apocalypsis seu de caelesti Hierusalem ac de lapidibus pretiosis⟩. Inc. *Sanctus iohannes qui supra pectus domini in cena recubuit erat in exilio in insula que patmos uocatur ubi domitianus.* Des. *nullus alius intrabit nisi illi qui habuerint has uirtutes quas isti lapides significant.*

4 (f. 122). ⟨Adsonis Hermirici abbatis dervensis libellus de Antichristo⟩. Inc. *In primis proferendum est quare antichristus dicitur a deo conχristo incontrarius erit.* Usque ad vv. *dat nobis tamen magne scientie documenta* (M. 101, 1293, n. 528-1298, B, 6).

Codex, qui convenire potest nn. 62 vel 63 antiqui indicis urbin., titulos praefert minusculis rubris, initiales tam maiores quam maximas coloribus tum rubro tum caeruleo ac lineis ornatas. In f. 1ᵛ saec. XV pictus est circulus auro, floribus ac tessera gentilicia Friderici Urbini ducis corona, vexillo pontificio et quatuor aquilis praedita, ornatus, in medio circulo titulus primi operis scriptus litteris aureis et caeruleis alternis. Ff. I-III, 1ʳ, 125ᵛ-127 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

532 (olim 1040, cf. f. 1). Saec. IX-X, membran., mm. 212 × 177, III. 39.

Boetii de persona et duabus naturis; Pauli diaconi ode sapphica in laudem s. Io. Baptistae.

1. An. Manl. Sev. Boetii (in ms. *viri clarissimi ex consul. ordine patricii*) ⟨de persona et duabus naturis⟩ liber contra Eutichen et Nestorium ⟨ad Ioannem diaconum ecclesiae romanae⟩ (M. 64, 1337-1354) cum glossis saec. XI inter lineas et in marginibus. Prima glossa in margine: *Flauianus episcopus perdidit eutichen hereticum sub diocesi et parroechia sua presbyterum, scripsit enim epistolam et direxit romam in qua huius haeresis error et auctor erroris manifestatus est. Nestorius autem episcopus... in duabus uero, hoc est, nec commixtis nec confusis sed utraque* (deinde atramento pallidiore) *Natura integra perfectaque manente una sit persona Christi. Unde in antiphona canitur: non commixtionem passus et reliqua.* 2ª Glossa: *distare inter divinam et humanam naturam.* Ultima glossa: *Omnia quęcumque sunt. In quantum a deo sunt bona sunt. Sed illud specialius bonum est quod per iustitiam boni operis deo placet. quodque et est a deo bonum est et a se iustum, est deo tamen donante.* Prima glossa inter lineas: « Anxie » = *sollicite;* « sustinui » *expectaui.* Ultima: « perscribit » *idest approbat commendat:*

2 (f. 34). ⟨Pauli diaconi⟩ ode sapphica in laudem s. Ioannis Baptistae: *Ut queant laxis resonare fibris* (Chevalier, Repert. hymn. 21039).

Codex, qui convenit n. 241 antiqui indicis urbin., titulum praebet litteris capitalibus alternis lineis rubris ac nigris scriptum. Folii 1 margini inferiori adpicta est saec. XV tessera gentilicia comitum urbinatium una aquila praedita. Ff. I-III, 35ᵛ-39 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Innocentii XII ac Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

533. Saec. XV, membran., mm. 265 × 174, ff. 81.

S. Paulini episc. nolani carmina, [1] (f. 2) carmen 12 (ed. Hartel, Vindobonae 1894), [2] (f. 3) 13, [3] (f. 3ᵛ) 14, [4] (f. 6ᵛ) 15, [5] (f. 14ᵛ) 16, [6] (f. 21) 18, [7] (f. 31ᵛ) 26, [8] (f. 40ᵛ) 28, [9] (f. 48) 27, [10] (f. 62) appendix, carmen 3, [11] (f. 67ᵛ) carmen 31, [12] (f. 81) appendix, carmen 4.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 74 signatur, titulos, ubi non desunt, praebet rubros, litteras initiales aureas coloribus ornatas. In f. 1ᵛ circulus magnus auro et flo-

ribus ornatus circumpictis quinque circulis minoribus, in quibus tituli quinque carminum sunt inscripti litteris tum aureis tum caeruleis. In folii 2 tribus marginibus ornamenta auri, florum, avium, trium insignium (sc. zonae garterii ordinis, struthionis et ventosae) ac tesserae gentiliciae Friderici Urbini ducis vexillo pontificio et quatuor aquilis praeditae. In prima initiali I clypeata imago, manu italica picta, s. Paulini episcopali habitu induti palmae ramum dextera gerentis. F. 1r vacuum. Excusserunt diligenter hunc codicem partim Zechmeister, partim Weinberger pro Hartel (l. cit., pag. XXVIII seq.). Ex hoc codice duos hymnos edidit A. Maius, cuius vestigia manus hic illic conspiciuntur.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

534 (olim 214 cf. f. 1). Saec. XV, chart., mm. 273 × 200, ff. I. 220 (+ 111a a librario neglecto).

F. 2. ⟨**Antonius** a s. Leone (?) lectura in commentarium Scoti super III sententiarum⟩ (in ms. *Reportata Scoti super tertio sententiarum*) distinctiones 1-40. Prima distinctio inc. *Ad declarandam unionem ypostaticam doctor primo mouet talem questionem utrum possibile fuit naturam humanam uniri uerbo in unitate suppositi. In hac questione tamen primus* (?) *terminus* (?) *declarandus praeter eos qui postea declarabuntur* des. *Respondeo negando minorem et hec de prima distinctione sufficiant.* Distinctio 40 inc. *Queritur utrum lex noua sit gravior etc. Notandum est quod per legem nouam intelligimus legem euangelicam et per legem antiquam intelligimus legem moysi* des. *sed in lege noua signa dilectionis quia christus posuit animam suam pro amicis suis etc. dimisit matrem suam, apostolos suos et discipulos et sic est finis tertii;* praeit (f. 1) ⟨prooemium⟩, quod inc. *Circa tertium sententiarum Conformiter ad magistrum sententiarum Queritur utrum possibile fuerit naturam humanam* ac des. *unio dicit aliquid ultra extrema.* Laudantur in hoc commentario praeter ss. Augustinum, Anselmum, Thomam de Aquino et Bonaventuram, Petrus de Candia (Alexander V papa), Ockam (Guilielmus), Henricus de Gandavo, Gothefridus de Fontibus, de Bassolis, Ioann. Burliffer, (Stephanus) De Nongento, Gregorius de Arimino, Antonius Andreae, Barbanson, Aegidius de Roma (Columna), Franciscus de Mayronibus, (Petrus de) Aquila. (Cf. Sbaralea, Supplementum ad scriptores trium ordin. s. Francisci, Romae 1806, p. 79).

Codex partim duabus partim una columna a variis manibus transcriptus additamenta in marginibus praefert. Ff. I, 111a, 162v, 219v, 220 vacua sed nihil deesse videtur.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

535. Saec. XVI, chart., mm. 240 × 170, ff. 128.

⟨**Fratris cuiusdam** ordinis praedicatorum, cf. f. 111v⟩ *Annotationi dell' intentione dell' Autore nell' operetta di Frà Girolamo Vannino da Carticeto*

<ord. praedicatorum> (cf. f. 109ʳ et cod. 751) *chiamata Vittoria* (idest Victoria Farnese della Rovere, cf. f. 1, Urbini ducissa, coniux secunda Guidubaldi II). Inc. cap. I: *La principale intentione dell'autore in tutto* (!) *questa sua operetta è di rappresentare un'huomo che dopo molto uaneggiare del tempo già da sè indarno perduto si rauuegga, et ripensando alla passione del Saluatore a nostra salute.* Des. cap. X. *come già si è potuto uedere nel primo capitolo di questa sua operetta, già a laude, et gloria del grande Iddio à quel più chiaro modo esposta; che mai s'è potuto.*

Fol. 128 vacuum.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

536. Saec. XVI, chart., mm. 280 × 207, ff. LXXXIII (+ 1ᵃ).

Petri de la Cavalleria iuris civilis professoris *tractatus qui dicitur zelus Christi. Diuisio tractatus* inc. *Et primo hoc opus diuiditur in partes duas principales.* Capitulum ultimum des. *quod non teneret demostratiue sed actoritatiue. Finito libro laus sit et gloria Xp̄o;* praeeunt [1] (f. 1) capitula: *Proemium tractatus folio I. Diuisio tractatus: Que sunt sacre scripture comunes Iudeo Xpistiano et sarraceno* etc. Capitulum ultimum: *de probanda circa homines Individualiter prouidentia diuina;* [2] (f. 1ᵃ) prooemium tractatus, quod inc. *Zelo zelatus sum pro domino.... In quibus uerbis tria mihi assumo notanda* ac des. *non Imperitiam sermonis reprehendat* (Venetiis 1592).

Codex binis columnis scriptus initiales maiores ac titulos rubricata praefert.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

537. An. 1594 (cf. f. 556ᵛ), chart., mm. 268 × 203, ff. XVII. 563.

Toleto Francisci card. soc. Iesu instructio sacerdotis sive casuum conscientiae libri I-VIIII. Lib. I inc. *Opus diuino fauore instituimus erga ea, quae sui sunt muneris instituendum, non quidem omnia, quae dici de hoc poterant, disputando, aut varias omnium opiniones discutiendo.... Congruum igitur est ut ab ipsa diffinitione exordiamur.* Libri I cap. XXXV des. uti in ed. an. 1602, sed multa alia capita addita in edd. in ms. desunt. In libro II desunt tria capita; lib. IV convenit cum ed.; lib. V desinit ad caput 55. Liber VI, *De VIII praecepto,* inc. *In hoc praecepto prohibetur iniustitia,* seu a cap. 56 libri V, usque ad finem; lib. VII convenit cum VI ed.; lib. VIII cum VII ed. ut plurimum convenit; lib. IX differt initio ab VIII ed.: *Peccatum mortale sic describi potest. Peccatum mortale est recessus a regula,* ultimum caput, de filiabus Accidiae, des.: *Mentis euagatio est defectus attentionis in bonis spiritualibus. Non est semper peccatum mortale nisi quando ipsa attentio est in praecepto, et ipse est in culpa crassa,*

quominus attendat; (contuli cum ed. romana anni 1602, cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus,* Bruxelles-Paris 1898, 8, col. 70 sqq.); praeeit f. IV-XVII *index rerum* et *verborum* etc. (sed potius est index capitum).

Codex littera currenti scriptus hanc subscriptionem praefert in f. 556v: *Ego Lucianus Perozzinus de Mondaccio ditionis Serenissimi Ducis Urbini descripsi ex exemplari Authoris Romae Anno Dñi 1594, Pontificatus uero Clementis PP. VIII anno secundo.* In f. 557: *15 Octob. 1594.* Ff. I, IIv, IIIr, XVIIv-XIX, 557v-563 vacua.
Tegumenti opercula pergamena subviridis coloris contecta et fibulis firmata sunt saeculo XVI-XVII.

538. Saec. XVI et XVII, chart., mm. 275×205, ff. I, 86 (+ variis foliis a librario transactis).

Fusco Francisci de Dei libertate; **Bellarmini Roberti** card. de officio primario summi pontificis; **Baronii Caesaris** de Siciliae monarchia; de electione summi pontificis per adorationem; Gregorii XV bullae de electione summi pont. summarium; **Ludovisi Ludovici** card. epist. s. Carolo Borromeo contra electionem per adorationem et altera Card. Gleselio Melchiori; institutiones diversorum regnorum per romanos pontifices; **De Medici Juliani** epist. ad patrem card. Cornaro Maria; Ferdinandi regis et Maximiliani archiducis summarium culparum card. Melchioris Gleselii et apologia ad imperatorem; **Tonti Michelangeli** card. summarium testamenti; contra Bzovii calumnias adversus domum bavaricam apologia; iesuitarum ianuensium defensio; **Bentivoglio Guido** card. relatio de Ughenottis.

1 (f. 1). Fusco Francisci santagatensis *Disputatio: An Deus gloriosus uel necessario sua munia exerceat.* Inc. *Cum nuper in Achademia Foroliuiensium quae multis ingeniosis ac nobilibus iuuenibus perornata est atque refferta, questio de Dei operibus inciderit.* Des. *Haec pia mente scripsi, si quid erroris comisi id non uoluntate sed igniauia* (!) *prouenisse fateor, et testor ominibus* (!). Infra alia manu: *Deditissimus seruus Illme excellentiae vestrae franciscus Fuscus santagathensis. V. Eccellenza Illma me perdoni se la se gle mando Così scoretta poiche qui non ui è chi sappia far meglio et harrebbe forse fatto peggio se de nouo se gle fusse fatta transcriuere.*

2 (f. 10). ⟨Bellarmini Roberti. card.⟩ de officio primario Summi Pontificis ad Clementem VII (l. VIII) Pont. Max. (de edd. cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus,* Bruxelles-Paris 1890, 1, col. 1206).

3 (f. 17). Baronii Caesaris card. responsio apologetica adversus Card. Columnae iudicium de Siciliae monarchia in XI Annal. tomo (ed. cum tractatu de

monarchia Siciliae, iudicio card. Columnae et epist. Baronii ad Philippum III regem Hispaniae. Parisiis 1609, p. 162-228).

4 (f. 28). *Quaeritur, an Liceat in electione Summi Pontificis excludere modum eligendi per Adorationem.* Inc. *Res mihi ad disputandum proposita, cum noua est, et quod ego sciam caeteris intacta, cum admodum difficilis.* Des. *hac ratione impediatur electionem* (!) *personae dignioris, ut patet ex dictis.*

5 (f. 36). ⟨De non eligendo summo Pontifice per adorationem⟩. Inc. *Ratio eligendi Summum Pontificem per Adorationem, qua utuntur hodie Sanctae Romanae ecclesiae Cardinales.* Des. *Quae tamen omnia subiicio Sanctitatis, ac Sacrosantae matris ecclesiae correctioni, atque auctoritati.*

6 (f. 47). *Sommario della Bolla di Papa Gregorio XV per la riforma del Conclaue* ⟨constitutiones I-IX⟩. Inc. *Che il Papa non possa farsi per adoratione.* Des. *Quando il Papa ha proposta la Bolla, hà detto, che la notificaua per fatta non la proponeua per hauersi a fare* (cf. Bullarum... amplissima collectio, Romae 1754, 5, parte IV, p. 400).

7 (f. 48). *Lettera del Cardinale Ludouisi* ⟨Ludovici⟩ *al Cardinale* ⟨Friderico⟩ *Borromeo* ⟨de opere a se collato in procuranda reformatione electionis Pontificum per adorationem⟩. Inc. *Hauera V. S. Illma molto bene a memoria che in quelli giorni, che ella si trattenne ultimamente in questa Corte, mi fauori d'aprirmi il suo senso in materia del Conclaue.* Des. *Della mia continuata osseruanza uerso la sua persona; che farà fine, col baciar a V. S. Illma affettuosamente le mani.*

8. *Institutiones diuersorum regnorum* ⟨per romanos pontifices⟩. [1] (f. 52). *Institutio regni Poloniae.* Inc. *Anno Christi Domini 999 Boleslaus Chrabri unicus filius Myeczlai suffectus.* Des. *rediitque* ⟨Boleslaus⟩ *in Gnesnam othone ad Macdeburg diuertente.* Deinde lingua hispanica notula eiusdem scribae manu: *Despues los Reyes de Polonia fueron priuados de nombre de Rey, y uinieron à Auignon a los Papas los quales... y en este interregno los Portugueses fundan su precedentia.* [2] (f. 55). *Varii Principes a sede apostolica instituti. Ex archivis Bibliothecae Sedis Apostolicae.* Inc. *Rex Regum et Dominus Dominantium Iesus Xptus, cui dedit omnia Pater in manu.* Loquitur de Pipino, Carolo Magno, Othone III, de Electoribus germanicis ac de eorum epistola ad Nicolaum III, des. *Christo Deo nostro cuius est ipse Vicarius.* [3] (f. 59ᵛ). *Ex Archivio eiusdem Bibliothecae.* Inc. *Demetrius Croatiae Dalmatiaeque Dux a Gebizone apostolice sedis legato,* loquitur etiam de regno Bulgarorum, de Aldefunso duce Portugalliae, de duce Bohemiae, de Balduino rege hierosolymitano, de regno Armeniae, Hungariae. Des. *ex monumentis Historiarum et Regestis Romanorum Pontificum, quae seruantur in Archiuis Bibliothecae Vaticanae.* [4] (f. 62) *Institutio Regni Hiberniae a*

Paulo IIII, seu Bulla, quae inc. *Illius per quem reges regnant* (Bullarum etc. amplissima collectio, Romae 1745, 4, parte I, p. 315).

9 (f. 64). *Lettera del Cardinale de Medici, che fu Papa Clemente VII al Padre del Card. Marco Cornaro* ⟨epist. commendatoria ut sibi faveat in summo pontificatu adipiscendo⟩. Inc. *Magnifice Domine, uti frater Amantissime. Per essere la servitù, ch' io ho con Monsignore mio Reverendissimo suo figlio ben conosciuta da V. S.* Des. *che le è da me reso il cambio con gran misura. Così etc. Romae 19 Septembris 1523.*

10 (f. 66). *Cardinalis Ludovisi* ⟨Ludovicus⟩ *Cardinali Gleselio* (Khlesl Melchiori) *salutem* ⟨extollit suam operam in procuranda illius Cardinalis liberatione⟩. Inc. *Ea semper Ghliseli Cardinalis amplissime extitit in te animi mei voluntas, illud studium ut nihil expertiuerim (!) impensius.* Des. *habueris tuae utilitatis ac Dignitatis propugnatores acerrimos. Romae Anno 1622. Die Mensis etc. Vale.*

11 (f. 68). *Ristretto delle Colpe del Cardinale Chessellio* (Khlesl) *dati alla M. dell' Imperatore dal Re Ferdinando, e dall' Arciduca Massimiliano 1618.* Inc. *Assicurato primieramente S. M. di non hauer mai altra intentione che di continuare l'autorità e grandezza sua.* Des. *Stanno aspettando risolutioni buone, et a S. M. C. si raccomandano* (cf. Hammer-Purgstall, *Khesls Leben, Vierter Band*, Wien 1851, p. 402, ubi lingua theutonica datur).

12 (f. 73). *Sommario del testamento fatto dal Cardinale* ⟨Michelangelo⟩ *Tonti* ⟨fundatore collegii Nazareni de Urbe⟩. Inc. *Il Sig. Cardinal di Nazzaret lascia heredi suoi Vniuersali i Padri delle scuole Pie di Roma.* Des. *et al medico assistente cinquanta scudi.*

13 (f. 74). *Graves Calumniae aduersus Domum Bauaricam a Patre Bzouio excogitatae et in Tomo 14 Annalium uulgatae.* Inc. I.^a^ *Illae quae ad electionem pertinent. Tomo 14. Promittit Bzouius se declaraturum publicis monumentis.* Des. *quod ipse, nullo auctore, impudentissime excogitauit.*

14 (f. 78). *Copia di una lettera del Padre Preposito dei Gesuiti della Casa Professa di Genova alli 15 ottobre 1605;* in subscriptione autem: *Copia di lettera di Genova in giustificatione delle false Calunnie contro la Compagnia di Gesù, ch'è in quella Città.* Inc. *li uostri menanti la settimana passata ci seruirono molto bene, scriuendo in qua che noi erauamo cacciati di Genova.* Des. *Piaccia al Signore non sia mai peggio.*

15 (f. 79). Bentivoglio Guido card. relazione degli Vgonotti di Francia in tempo della sua Nunziatura appresso il Re Christianissimo Luigi XIII et inviata a Roma alla Santità di Nostro Signore Papa Paolo V sotto li 7 di Novembre 1619... Inc. *L' heresia dei nostri tempi cominciò a nascere in Francia sotto il Re Francesco primo.* Des. *e del solo suo uero antico, e sourano Monarca.* (*Re-*

lationi del Card. Bentivoglio pubblicate da Erycio Puteano in Anversa, ristampate in Colonia, 1630, 1, p. 235-252).

Codex variis manibus transcriptus est. Plura interpolata folia vacua sunt. Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

539 (olim. 679, cf. f. 1). An. 1280 (?), cf. f. 277, membran., mm. 454×320, ff. II. 279.

Alphonsi X sapientis, Castellae regis, historiae generalis mundi pars IV cum versione, lingua castellana, aliquot prophetarum et librorum Esther et Ecclesiastici. F. 1. *A qui se comiença la quarta parte de la general estoria que el muy noble Rey don Alfonso mandò fazer. Prologo,* inc. *Fasta qui auemos leuadas las estorias de las quatro edades del mundo por annos depardidos,* des. *en los annos del regnado deste ptholomeo philopator.* Continet historiam a regno Nabuchodonosor usque ad regnum Ptolomaei Philopatoris. Caput I (f. 3), *A qui se comença la estoria de Nabuchodonosor rey de Babylonia et de Caldea,* inc. *Muy nombrado fue Nabuchodonosor Rey de Babilonna et de Caldea por muchas tierras.* Des. capite: *Dell Rey Anthioco el grand et del Rey Appollonio,* verbis*: et comiença - se la quinta parte desta estoria e nel Rey Apollonio.* Inter has historias insertae sunt versiones librorum Daniel, Ieremiae, Baruch, Habacuc, Iudith, Esdrae, Neemiae, Aggaei, Zachariae, Malachiae, Esther et Ecclesiastici. (De hoc opere cuius primum volumen tantum cognovit Antonio, Bibliotheca hispana vetus, Matriti 1788, 2, p. 85, n. 216, en alterum ex historiae generalis voluminibus, quae doctus vir, ibid. n. 218, vel deperdita vel in bibliothecis delitescentia questus est.).

Pretiosissimus hic codex, utpote monumentum litterarum hispanicarum, duabus columnis una manu scriptus est, uti legitur in subscriptione: *Este libro fue acabado en Era de mil et trezientos et diziocho anno* (aerae vulgaris 1280); at fortasse codex ab exemplari huius anni fideliter transcriptus est, quia codex saec. XIV magis quam XIII convenire videtur). *En este anno yo Martin perez de Maqueda escriuano des los libros de muy noble Rey don Alffonsso escriui este libro con otros mis escriuanos que tenia por su mandado.* Tituli historiarum in circulis, quadrato inscriptis, lineis artificiosis et coloribus ornatis; initiales maiores rubrae et caeruleae alternae lineis artificiosis et coloribus decoratae sunt. In f. 2^v tabula picta in duas partes divisa, in superiore aula regia quinque arcubus constans, in arcu medio rex Nabuchodonosor sedens in throno aureo librum sinistra genibus sustentans dexteram protendit ad aulicos octo (ministros, nobiles, sacerdotes, doctores) hinc inde assidentes; in parte inferiore sylva, deorsum ad regis sinistram infantem pannis involutum humi stratum famulus deposuit, dextrorsum mater equo descensa genuflexa post arborem filium expositum prospectat; in umbra supra montem casa. Ff. I, II, 277^v-279 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii, in tegumenti paginis fibularum vestigia.

540. Saec. XVI ex., chart., mm. 323×228, ff. I. 147.

⟨Bozi Thomae eugubini⟩ *De signis Ecclesiae* (seu) *De triplici Ecclesiae coniunctione cum Deo spiritus, corporis et Regni, libri quatuor.* Lib. I (f. 3) inc. *De nobilitate, et utilitate totius tractatus. Quantum sit in Ecclesia Maiestatis, atque adeo Diuinitatis ab ipso Deo Christo in eam collatum.* Lib. IV des. *accedit ad Antichristum, qui haec omnia tollere conabitur, quo quis plura, et maiora ex his bona ab Ecclesia auferre molitur;* praeit (f. 2) dedicatio *Serenissimo Francisco Mariae Feltrio Ruereo, Vrbini duci VI.*, quae inc. *Cum nostrae mentis a summo singularum rerum opifice Deo; qui caetera in lucem per alios dare solet* ac des. *per nos adiiciat Ecclesiae suae sequendae, et colendae splendorem* (hic libellus immissus fuit ab ipso auctore in aliud opus maioris molis eiusdem tituli: *De signis ecclesiae Dei libri XXIIII,* Romae impressus 1591; quare e. gr. caput I huius est idem ac secundum caput operis impressi; interdum tamen inserta sunt tantum verba ac sententiae).

Codex in f. 1 hanc notulam praefert. *Est Thomae Bozii Eugubini opus de Signis Ecclesiae Dei ut apparet ex collatione capitis secundi in editis, quae tamen fusiora sunt quam in hocce codice habeantur. Liber uidetur esse Autographus. Laurentius Alex. Zacagnius.* Ff. I, 147 vacua.

Simplici membrana contectus est saec. XVII.

541 (olim. 228, cf. f. 1) saec. XIV ex., chart., ff. 41.

Aegidii (?) conclusionum compendium in quatuor libros sententiarum; **Martini** dumiensis episc. formula honestae vitae; **Isocratis** oratio ad Demonicum iuxta veterem versionem; **Aristotelis** de virtutibus et vitiis iuxta veterem versionem; ex **Apollinaris** Sidonii epistolis sententiae; sententiae et verborum circuli excerpta ex auctoribus medii aevi.

1 (f. 1). ⟨Conclusionum compendium in quatuor libros sententiarum partim soluta oratione, partim versibus⟩. Lib. I inc. *Cupientes aliquid etc. Liber iste diuiditur in prohemium et tractatum et epilogum,* des. *cum quis uult ut crucietur;* (f. 7ᵛ) libri II distinctio I: *Quod Deus est principium omnium naturarum* inc. *Que ad misterium postquam magister in primo tractatu de natura personarum divinarum* des. *Quod ius ditabit licite sibi nemo negabit;* (f. 15) libri III distinctio I, *de incarnatione uerbi,* inc. *Cum uenit... postquam magister egit in 2º libro de rerum coniunctione nunc in tertio agit de diuina* des. *Et sacramentis si leges discutiantur;* (f. 21) libri IV distinctio I inc. *Samaritanus etc. postquam magister egit de rerum naturalium cuniunctione nunc in ista parte agit de sacramentorum institutione* des. *sed leticia satiabuntur agentes gratias de sui liberatione visa impiorum inaffabili calamitate. Expliciunt conclusiones supra quartum sententiarum.*

deo gratias. Infra versus rithmici 1-21 qui incipiunt: *Nil in damnatis peruersus uelle meretur* ac des. *Sic dilexisti fruent* (fluenta?) *uulnera xpi* | *Stigmatibus Christi signari quod meruisti.* Inferius manu saec. XVI. *Compendium sacre theologie dñi aegidij* (num Aegidius luniacus *da Legnago* (?), de quo Sbaralea, Supplementum ad scriptores trium ordinum s. Francisci, Romae 1806, p. 5).

2 (f. 32). ⟨Martini dumiensis episc. formula honestae vitae⟩ (in ms. *Seneca de quatuor virtutibus*). Inc. *Quatuor uirtutum species.* Des. *aut deficientem puniat ignauiam* (Senecae opp. ed. Haase, Lipsiae 1886, vol. III, inter supposita, p. 469-475).

3 (f. 33). Isocratis oratio (in ms. *exhortationes*) ad Demonicum ⟨iuxta veterem versionem⟩. Inc. *In pluribus quidem o dimonice admodum distancias inuenimus inter omnes studiosorum et priuatorum opiniones. ualde namque magnam distanciam ceperunt in mutuis usibus.* Des. *uix enim aliquis ex hac solercia optinere poterit impricata* (!) *nature.*

4 (f. 34ᵛ). Aristotelis ⟨de virtutibus et vitiis⟩ (in ms. *de laudabilibus bonis*) iuxta veterem versionem. Inc. *Laudabilia quidem sunt bona uituperabilia aut turpia.* Des. *uituperabilia sunt* (de edd. cf. Fabricius-Harles, 3, p. 359).

5 (f. 35ᵛ). Cai Sollii Apollinaris Sidonii sententiae ex epistolis (in ms. manu posteriore: *Extracta epistolarum Gaij et Apolinaris et Sidonii pulcherrima et notanda*). Incipiunt: *Audias plurima, pauca loquaris uel respondeas. In conuiuio aut ulla narrentur aut certa.* Desinunt: *Magnus est cui melius contigit loqui quam didicerit et melius uiuerit quam loquatur cum in ceteris rebus... felicissimum est superari.*

6 (f. 37). ⟨Sententiae et formulae ex epistolis et operibus auctorum aetatis mediae⟩. Inc. *Ordo racionis expostulat?... precibus alter alterius condensendere hinc est quod uestre puritatis precamina que loco suscepimus mandatorum secundum uestrum affectum ducere uolumus ad effectum uestre clare dominationi que grata sunt cunctis temporibus pro uiribus gestientes.* Des. *quantum cum deo possumus uobis tenore presentium concedimus facultatem.* Infra: *Nos cum prole pia benedicat uirgo Maria, amen.* Notanda in Glossario huius auctoris verba: *Pigrito, Pannus, Spabaldonibus, scolaris, scrupulus* (ex epistola X Attonis episc. vercellensis; M. 134, col. 119, lin. 6 ab imo).

Codex duabus columnis ac littera currenti exaratus titulos et initiales maiores praebet rubricata. F. 36ᵛ vacuum.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

542. Saec. XVI, membran., mm. 274×210, ff. I. 79.

Epistolarium (seu epistolae quae legi solent in missis). 1 (f. 2). ⟨Epistolae in dominicis ac feriis anni⟩. Dominica prima de Adventu. Lectio epi-

stolae beati Pauli apostoli ad Romanos. Inc. *Fratres scientes quia hora est.* Des. cum epist. in dominica XXIIII post pentecosten. *In Christo Iesu domino nostro.* 2 (f. 58). Epistolae in propriis sanctorum (in ms. *Proprium sanctorum*). Inc. cum epist. in festo s. Andreae apost. *Lectio epist. b. Pauli apost. ad Romanos. Fratres. Corde enim creditur ad iustitiam.* Des. cum epist. in festo omnium sanctorum. *Lectio apocalypsis* etc. *honor: virtus: et fortitudo deo nostro: in secula seculorum. Amen;* inter sanctos s. Franciscus assisiensis. 3 (f. 66^{v}). Epistolae in communibus missis sanctorum (in ms. *Sanctorum comune*). Inc. *In vigilia unius apostoli. Lectio libri sapientiae. Benedictio domini super caput iusti.* Insunt epistolae in dedicatione ecclesiae, in festis b. Mariae v. per annum et in die mortuorum. Des. cum lectione libri Apocalypsis beati Ioannis apost. *In diebus illis. Audiui vocem de coelo ... opera enim illorum sequuntur illos.*

Codex titulos rubros, initiales autem maiores caeruleas et rubras alternas lineis et interdum glandibus ornatas exhibet. In f. 1^{v} tessera gentilicia urbinas auro et coloribus picta cum inscriptione: *Serenissimo Francisco Mariae* ⟨II⟩ *de Ruvere Vrbini Duci F. Simon Ferrus Vrbinas Augustinianus dicavit.* Folii 2 margines picti auro et coloribus cum humanis capitibus, puerulis ac tesseris gentiliciis Pauli IV et *IV*⟨lii⟩ *F*⟨eltrii de Ruvere⟩ *CARD*⟨inalis⟩ *V*⟨rbinatis⟩. In margine superiore aedes sacra et Maria v. cum puero Iesu, quibus duo angeli ramos quercuum offerunt.

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

543 (olim 465, cf. interiorem paginam tegumenti), saec. XII, membran., mm. 286 × 200, ff. I. 171.

1. Psalterium cum glossa ordinaria et interlineari ⟨breviata⟩, quae inc. *Primus psalmus quasi titulus et prefatio totius libri et ideo uidetur carere titulo quia de commendatione christi principaliter loquitur,* des. *et canonice scriptae unus dicuntur eoque mirabili unitate concordant* (cf. Biblia... cum glossa interlin., Venetiis 1588, vol. 3). 2 (f. 157^{v}). Canticum Isaiae prophetae (Isaiae cap. XII). « Confitebor tibi domine quoniam iratus » cum glossa ut supra. Inc. glossa interlinearis: *ita consolatus* « non timebo » *non timide ut in lege.* Des. « in medio tui sanctus Israel » *et cum hominibus conversatus est.* Glossa ordinaria autem una est, quae inc. « Adinventiones » *bona quibus opera inuenitur uel incarnatio* ac des. *qui inuenit omnem uiam scientiae.* 3 (f. 158). Canticum (in ms. *Scriptura*) Ezechiae regis iuda (Isaiae, XXXVIII, 10). « Ego dixi in dimidio dierum etc. »; Glossa ord. inc. « Ego dixi » *quae tempore angustiae cogitaret narrat.* Des. *quod ipse misericordiam consecutus est laudi*⟨ans (?)⟩ *dei clementiam.* 4 (f. 159). Canticum Annae « Exultavit cor meum etc. » (Regum I, 2, 1). Glossa ord. inc. *In samuele figurata est mutatio sacerdotii.* Des. « deduc et reduc » *hoc de Xristo quem morti tradidit et suscitando uiuificauit.* 5 (f. 160). Canticum Moysi

« Cantemus domino etc. » (Exod. 15). Glossa ord. inc. *Primum ominum canticorum summa proponitur.* Des. *unde cepit me finit.* 6 (f. 161). Canticum Habacuc (in ms. *oratio abacuc pro ignorationibus*) « Domine audivi *etc.* ». Glossa ord. inc. *LXX domine audiui auditionem tuam et timui.... Oratio abacuc pro ignorantibus errauerat.* Glossa ord. des. « ego autem in domino gaudebo ». *Laudabo equitatem.* 7 (f. 162ᵛ). Canticum Moysi « Audite caeli » (Deuteron. 32). Glossa ord. inc. *Predixerat deus moysen moriturum esse.* Des. *et malitiam destruxerit.* 8 (f. 166). ⟨Symbolum Athanasianum cum glossa marginali et interlineari⟩. Glossa marg. inc. *Hic beatus anastasius* (!) *liberum arbitrium posuit* ac des. *non dubitemus si ad aeternam peruenire uolumus.* Glossa interlin. inc. *fidem* idest *plenam ut ea* (!) *non scindat per haeresin nec ullo scismate corrumpat* ac. des. *et si ita non credideris saluus esse non poteris* (cf. Burn, *The Athanasian Creed and its early commentaries* in *Textes and Studies*, vol. IV. Cambridge 1896, *The Stavelot commentary*, p. 12-20). 9 (f. 168). ⟨Canticum trium puerorum⟩. « Benedicite omnia opera domini domino » (Daniel., 3, 57) cum glossa marg., quae inc. *Ad aliam significationem uidetur...* « Benedicite omnia etc. » *esse eos qui in... dominum accusare non metuunt.* Des. *constaret esse inpotentem atque corruptibilem.* 10 (f. 169). Canticum Zachariae prophetae « Benedictus dominus deus Israel » (Luc. 1) cum glossa interlin. ac marg., quae inc. *Magna largitas diuina pietatis aeccae* (!) *loquela.* Des. *prius illuminantur corda, postea opera diriguntur.* 11 (f. 170). ⟨Canticum b. Mariae virg.⟩ « Magnificat » (Luc. 1) cum glossa interlin. et marg., quae inc. *Maria audita responsione elisabeth qua beatam.* Des. *et beatitudinis erit gloria perennis.* 12 (f. 170ᵛ). ⟨Canticum Simeonis⟩. « Nunc dimittis » (Luc. 2) cum glossa interlin. et margin., quae inc. *Veteranus accepit infantem* ac des. *et mentis oculis saluatorem contemplor.*

Codex, qui n. 12 vel 13 antiqui indicis urbin. convenire potest, titulos et initiales maiores praefert rubras, initiales maximas auro, caeruleo, aliis coloribus ac duabus avibus ornatas. In folii 1 margine inferiore tessera gentilicia comitum urbinatium una aquila praedita, quam duo angeli sustinent; uterque angelus collo gerit parvam crucem rubro laqueo suspensam. In f. 32 nota: *yhs a dì XI daprile 1454, Venne la nouella della pace* (inter principes Italiae). *Giovedi. La quale per uirtu del salmo che di sopra chomincia Exultate in domino Rectos decet collaudatio duro gran tempo.* Folia I. 171 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

544 (olim. 10, cf. f. 1) saec. XV, membran., mm. 296×181, ff. III. 204.

Salomonis libri; ex **Aristeae** hist. de septuaginta interpretibus sententiae; **Senecae** de otio et de vita beata; **Pseudo-Senecae** de moribus ac de verborum copia; **Publilii Syri** sententiae; **Sexti** pythagorici enchiridion Rufino

interprete; Sentientiae excerptae e **Ciceronis** libris de officiis et de amicitia sententiae et proverbia e **Terentii** comoediis; sententiae et proverbia multorum philosophorum.

1. Salomonis [1] (f. 1) proverbia. [2] (f. 30). Ecclesiastes liber. [3] (f. 40). Sapientiae liber. [4] (f. 61). Ecclesiastici liber.

2 (f. 114). ⟨Ex Aristaeae historia de septuaginta duobus scripturae sacrae interpretibus ad Philocratem fratrem sententiae 1-72⟩ (in ms. *Incipiunt interrogationes et responsa facta per Tolomeum et septuaginta interpretes*). Inc. *Quonam pacto regnum incolume in finem usque conseruet⟨ur⟩. Ille parumper cunctatus inquit.* Des. *omnique labe exemptam illustrauerit* (Bibliotheca patrum, Parisiis 1589, 7, col. 19, C. 1. - col. 28, A. 12).

3 (f 125). ⟨Pseudo-Senecae de moribus liber⟩ (Haase, Senecae opp., Lipsiae 1886, 3, p. 462-467).

4 (f. 129). ⟨Publilii Syri sententiae⟩ (in ms. *Annaei Senecae proverbiorum liber*).

5. Senecae [1] (f 138) de vita beata. Subnectitur [2] (f. 155, lin. ult.) eiusdem de otio.

6 (f. 161). Sexti pythagorici enchiridion (in ms. *sententiae*) ⟨Rufino interprete⟩ (Mullachius, fragmenta philosophor. graec., Parisiis, Firmin-Didot, 1883, 1, p. 523-531; praeeunt (f. 161) ss. Hieronymi et Augustini de Sexto testimonia, cf. codd. 260 et 486).

7 (f. 171). Sententiae et proverbia multorum philosophorum. Incipiunt: *Vnum aliquid sapiens diuina. Vnum quippiam praeclarum ellige.* Continet sententias ex Solone, Biante, Pittaco, Periandro, Anacarsi, Anaxagora, Socrate, Aristippo, Platone, Bione, Aristotele, Theophrasto, Demetrio, Antistene, Diogene, Zenone, Epicuro. Desinunt: *Non potest iucunde uiui nisi prudenter et honeste ac iuste uiuatur neque prudenter honeste ac iuste nisi iucunde.*

8. Ciceronis [1] (f. 184v). Sententiae excerptae ex libris officiorum. Incipiunt: ⟨De prudentia⟩ *Virtutis enim laus omnis in actione consistit hoc solum notabile de prudentia.* Sequuntur sententiae *De fortitudine* ⟨de temperantia, de iustitia ac de aliis virtutibus⟩. Desinunt: *harum enim uirtutum proprium nihil pertimescere, omnia humana despicere. nihil quod homini possit accidere tollerandum putare.* [2] (f. 193). Sententiae excerptae ex libro de amicitia. Incipiunt: *Ego uero uos ortari minime possum: ut amicitiam anteponatis omnibus humanis rebus.* Desinunt: *Omnia autem breuia tolerabilia esse debent. etiam si magna sint.*

9 (f. 196). Terentii sententiae et proverbia excerpta ex comoediis. Incipiunt: *Nam hoc tempore obsequium amicos: ueritas odium parit.* Desinunt: *Quamobrem te oro ut alia facta sunt eoque animo feras.*

10 (f. 200). *Annaei Lucii Senece Cordubensis de verborum copia ad Paulum liber.* Inc. *Turpissima est iactura que per negligentiam fit.* Des. *Si cum exceptione detur sapientia ut illam inclusam teneam* (sunt probabiliter excerpta ex epistolis Senecae et ex noto libro Martini dumiensis de quatuor virtutibus cardinalibus aut de formula honestae vitae, cf. Haase, Senecae opera, Teubner Lipsiae 1886, 3, p. XXI sq.).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 270 signatur, titulos praefert rubros, initiales maiores aureas lineis et coloribus ornatas. In f. III^v tabula rectangularis ornata globulis aureis et floribus, in media tabula index operum. Folii 1 tres margines ornati sunt auro, floribus, avibus, duobus insignibus penicillo et ventosa ac tessera gentilicia corona, vexillo pontificio et quatuor aquilis praedita cum litt. F⟨idericus⟩ DVX. Ff. I-III^r, 60^v, 124^v, 160^v, 199^v, 203 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

545 (olim. 49, cf. f. I). Saec. XII-XIII, membran., mm. 285×195, ff. I. 96.

Leviticus cum glossa ordinaria et interlineari. Glossa ordin. inc. *Esitius. Pre omnibus necesse est interpretationem legis.* Des. *quia intentionem diuinam celestemque gerunt* (Biblia cum glossis interlin. et ordinaria, Venetiis 1638, 1, f. 214-264^v; in ms. tamen interdum glossae alio ordine dispositae sunt).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 8 signatur, nullam litteram rubricatam, titulum autem manu posteriore additum praefert. Ff. I. 1^r, 95^v, 96 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

546 (olim 51, cf. f. 1). Saec. XV in., chart., mm. 279 × 212, ff. IV. 56.

⟨Apocalypsis versio italica cum glossis italice e Nicola de Lira desumptis⟩. Textus inc. *Apocalypsis di yhesu Xpo lo quale dio diede allui fare palesamente a suoi serui. lo quale e bisogno dessere facto presto. Et significo mandandolo per langelo suo al seruo suo giouanni. Lo quale rende testimonio alla parola di dio... Beati quelli che legge.* Des. *Anchora io uengho tosto. Vieni signore yhesu. Gratia del nosignore yhesu Xpisto con tutti uoi. Amen.* Glossae incipiunt: (N)*El uecchio testamento. Sono alcuni libri . legali . ystoriali . Sapientiali Et prophetali . Nel nuouo a legali correspondono euangelii . a libri ystoriali Gli acti degli apostoli.* Desinunt: *et soggiogne la sua oratione per tutti li fedeli quando dice . Gratia dñi nr̄i yhū Xp̄i . cum omnibus uobis . amen.*

Codex littera currenti scriptus initiales praebet rubras, primam initialem A variis coloribus rudi manu pictam, in qua angelus tubam inflat, unus e mortuis resurrexit, sursum candelabrum septem lucernis pendentibus. Ff. I-III, 51-56 vacua.

Tegumenti opercula pergamena viridi contecta sunt saec. XVII.

547. Saec. XV, membran., mm. 254 × 171, ff. I. 7.

De sacerdotio Iesu Christi per sanctum virum Ambrosium ⟨Traversari⟩ *sacrae heremi camaldulensis patrem generalem* ⟨translato⟩. Inc. *Temporibus piissimi imperatoris Iustiniani fuit uir quidam princeps iudaeorum Theodorus nomine plurimis christianorum ipsique fidelissimo Imperatori maxime, notus.* Des. *quod apud iudaeos occultum seruabatur aperuisse* (de edd. huius putidae fabellae a Suida desumptae v. Ἰησους, cf. Fabricium, Codex apocryphus n. Test., Hamburgi 1703, p. 371); praeit [1] (f. 1) Friderici de Manfredis, episc. faventini, Friderico Vrbini duci epistola, qua opusculum in membranis a se transcribi curatum ad eum mittit: *Federicus de Manfredis... Federico Vrbini duci... salutem. Non possum non grate ac suauiter affici . dum tuam in me beniuolentiam - Vale in domino dux gloriosissime et nimium dilecte deo princeps;* sequuntur [2] (f. 6ᵛ) ⟨Thaddaei de Viarana versus in laudem Ambrosii Traversari⟩: Incipiunt: *Si cupis auctorem praesentis nosse libelli,* desinunt: *fulta carina tuis* (editi post Martene et Durand a Laur. Mehus in epist. et vita Ambrosii Traversarii, Florentiae 1759, 1, p. 416-417).

Codex littera currenti scriptus titulos exhibet rubros, initiales maiores aureas lineis coloribusque ornatas. Folii 1 margines decorati sunt auro, floribus ac tribus insignibus. 1. Aquila nigra capite coronato alis expansis in summo clivo, taenia sursum cum inscriptione: *Ingenium superat uires.* 2. Aquila iterum collo columnae ligato, sursum columnae apposita taenia cum inscriptione: *Rectis corde.* 3. Leopardus cubans ad radices arboris oculis orario circumligatis, in summo arbore taenia cum inscriptione: *Sic oportet.* In f. 1ᵛ et 2 binae tesserae gentiliciae Friderici Urbini ducis; altera vexillo pontificio, corona ac duabus aquilis praedita quam duo puelli aligeri sustinent, altera aquila media cum corona et casside et infra tessera duabus aquilis praedita. Ff. I, 7ᵛ vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

548. Saec. XV, membran., mm. 247 × 144, ff. I. 330.

Salomonis libri. **1** (f. 21). Parabolae; praeeunt [1] (f. 1) ⟨catalogus sententiarum, quae in libris Salomonis reperiuntur, alphabetico ordine⟩, incipiunt: *Adulterium pessimum homini. Prou. cap. 6.* desinunt: *ad consolidanda uulnera et dolores corporis mitigandos cap. 38;* [2] (f. 15) s. Hier. prologus: *Iungat epistola* (M. 28, 1305-1308); [3] (f. 17) ⟨eiusdem alter⟩ prologus ⟨ex commentario in Ecclesiasten desumptus⟩: *Tribus nominibus uocatum - omnia referuntur ad Christum* (M. 23, 1063, A, 2 - 1065, A, 5); [4] (f. 19ᵛ) ⟨eiusdem⟩ argumentum (in ms. *alius prologus*): *Tres libros Salomonis - peregrina memento* (M. 29, 425 428). **2** (f. 101). Ecclesiastes; praeit (f. 99ᵛ) s. Hieronymi prologus: *Memini me ante hoc* (M. 23, 1061-1062). **3** (f. 125ᵛ). Cantica canticorum. **4**. (f. 139). Liber Sapientiae; praeit (f. 138ᵛ) prologus: *Liber sapientiae apud hebreos*

(M. 113, 1167). **5** (f. 191^{r}). Ecclesiasticus; praeit (f. 189^{r}) ⟨s. Hieronymi⟩ prologus: *Multorum nobis et magnorum* (M. 29, 445-446). **6** (f. 328). Oratio.

Codex a f. 1 ad 13 littera currenti ac duabus columnis, a f. 15 ad finem littera rotunda grandiore et eleganti scriptus est: *Manu Matthaei de Contugiis de Vulteris*, ut notat librarius ipse in f. 329^{v}. In f. 14^{v} tabula eleganter pictura unicolori, auro, candelabris duobus ac tessera gentilicia (duo leones erecti ac duo capita cervorum) OC⟨taviani⟩ VB⟨aldini⟩ ornata est; in media tabula litteris aureis tituli operum. Margines folii 21 elegantissime auro, candelabris, frondibus, lapidibus pretiosis, duabus bestiis (cervo cubante et leopardo), quatuor angelis; alter fistula, alter cithara, alter tympano, alter instrumento, quod vulgo *violino*, canit. Infra duo angeli sustinent tesseram alteram eiusdem Octaviani Vbaldini, nisi quod inter capita cervorum splendent duae stellulae aureae. In initiali P Salomon in sedia curuli sedens librum dextera super genibus sustinens sinistra alloquitur puerum regalis stirpis ante se stantem, in umbra huius litterae palatium ad maris ripam. Tituli in hoc codice sunt litteris aureis minusculi, litt. maximae aureae frondibus et coloribus, maiores aureae lineis et coloribus ornatae, initiales minores tum aureae tum caeruleae. In f. 21 litterae compendiariae A. D. H., vasi ansato inscriptae, fortasse nomen pictoris celant. Ff. 1, 14, 330 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Pii VI auro impressa.

549 (olim 219, cf. f. 1). Saec. XIV ex., membran., mm. 250 × 168, ff. III. 166.

Monaldi (Monaldeschi episc. beneventani?) compendium theologiae fratris pauperis.

F. 1. *Compendium* ⟨theologiae⟩ *pauperis fratris minoris fratris Monaldi episcopi* libri I-VII; lib. 1 (f. 3^{r}) inc. *Rubrica quod theologia sit scientia. Quod autem theologia sit scientia altissima, una, certissima et clarissima, speculatiua simul et practica*, des. *ad cuius finem perductus est noster rudis et exilis ingenii et intellectus stilus. qui cum patre et spiritu s. uiuit et regnat in secula seculorum. Amen;* praeeunt [1] (f. 1) prologus, qui inc. *Ueteris ac noue legis continentiam magister sententiarum in IIII^{or} libros distinxit* ac des. *In plerisque autem articulis exigua posui sciens quod doctores de exiguis eximia cogitabunt;* [2] (ibid.) *Rubricae primi libri quod theologia est scientia et continet IX articulos*, incipiunt: ⟨Articulus⟩ *Primus quod theologia est scientia . secundus quod est una . Rubrica XXXVII, De natura dei et continet tres articulos*, des. *In tertio ponuntur effectus ex quibus et in quibus deus suam ostendit naturam;* (f. 29^{r}) lib. II *de rerum creatione;* praeeunt rubricae LXVI, quae continent articulos CCLXVI; (f. 58) lib. III, *de malo*, continet rubricas XXIX cum suis articulis; (f. 84^{r}) lib. IV, *De verbo incarnato*, continet rubricas XXVI cum suis articulis; (f. 104^{r}) lib. V, *de gratia, virtutibus et merito*, continet rubricas LXXXI cum suis articulis; (f. 138^{r}) lib. VI, *De sacramentis*, continet rubricas XXXVII cum suis articulis; (f. 156) lib. VII, *De finali iudicio*, continet rubricas XXX cum suis articulis, inc. *De purgatorio haec dicentur* des. *ex sua sola misericordia .. expectamus.*

Codex, qui convenit n. 198 antiqui indicis urbin., binis columnis scriptus titulos praefert rubros, initiales autem maiores tum caeruleas tum rubras. In f. II, manu saec. XVI: *Summa Theologiae breuis Anonymi.* In folii 1 marginibus tribus ornamenta florum, fructuum, auri ac tesserae gentiliciae F⟨riderici⟩ Urbini D⟨ucis⟩ vexillo pontificio, corona et quatuor aquilis praeditae, quae posterius addita sunt. In marg. autem eiusdem folii Zacagni (ut videtur) titulum fere erasum restituit: *Forte legendum. Incipit compendium pauperis fratris Minoris seu fratris Monaldi Episcopi.* In f. 165^{v} et 166 parvus index imperfectus contentorum, ordine alphabetico. Ff. I-III, 167 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

550 (olim 227, cf. f. 1). An. 1400 (cf. subscr. f. 129^{v}), membran., mm. 258 × 194, ff. III. 131.

Petri ⟨Philargi⟩ (seu Philareti) **de Candia** (seu **Alexandri V**) pont. max. in primum sententiarum quaestiones I-VI (cf. Sbaralea, Suppl. ad scriptores trium ord. s. Francisci, Romae 1808, p. 9). Inc. *Circa prologum in quo communiter querunt doctores de habitu per studium Theologicum acquisito. Quaero istam quaestionem utrum intellectus viatoris per exercitium theologicum acquirat euidenter notitiam de credibilibus reuelatis.* Des. *et primi libri speculatio ad independentis et ineffabilis trinitatis ac unigeniti ihesu Xp̄i laudem et eius genitricis Iubilationem. Amen. Amen.*

Codicem binis columnis ac littera currenti a quonam scriptum declarat ipse librarius in subscriptione f. 129^{v}: *Explicit lectura primi sententiarum doctoris facundissimi domini Petri de Candia episcopi Nouariensis Ordinis fratrum minorum. Per me Berardum lamberti de Heynsberch clericum Coloniensem. Sub anno domini MCCCC de mense Nouembris. Deo gratias.* Infra alia manus saec. XV iteravit operis titulum. In marginibus lemmata duabus manibus. Initiales maximae caeruleae lineis rubris ornatae, initiales maiores tum caeruleae tum rubrae; verba expendenda litteris maioribus nigris scripta sunt. Ff. I-III, 130, 131 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

551. Saec. XVI ex., chart., mm. 269 × 187, ff. III. 103.

Riccoboni Barnabae rhodigini (in Polesino) abbatis olivetani liberum arbitrium sive de libera hominis facultate dilucidatio ad sanctissimum patrem nostrum Paulum Papam V. Pont. Max. ⟨Capita I-XX⟩. F. 5^{v}, caput I « *Habet homo liberum arbitrium* » inc. *Esse in Homine libertatem, siue liberum Arbitrium quemadmodum etiam est in Angelis et in Deo, nemo sanae mentis est siue Philosophus, siue Theologus qui inficiari possit.* Caput XX « *Quomodo Arbitrium praefiniatur a Deo* » des. *et Summus Pontifex apud quem fiunt, de hac re, in dies acutissimae Virorum peritissimorum disputationes. Cui profecto decisioni Sanctae atque uerae, nobis omnibus erit parendum. Laus Deo. Finis;* praeeunt [1] (f. 2) ad Lectorem: *Discrimina maxima inter praecipuos Theologos moderniores, superioribus annis*

exorta - et mecum infinitae suae bonitati gratias agas immortales; [2] (f. 4) prooemium: *Quoniam nostrae liberae uoluntatis electio - apertamque huius rei cognitionem habeamus.* (De hoc auctore nonnulla reperies apud Lancellotto, Historiae olivetanae libri I-II, Venetiis 1623, p. 237).

Ff. I-III, 101-103 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana cum ornamentis ex auro contecta sunt et vittis clausa saec. XVI-XVII.

552. Saec. XIV, membran., mm. 238 × 160, ff. 103.

Augustini ⟨**Triumphi**⟩ seu **de Ancona** ord. eremit. s. Augustini, *postilla siue lectura super Ioannem.* Comment. inc. (f. 3v) « In principio erat verbum etc. ». *quia Iohannes rogatu episcoporum asye hunc librum composuit contra hereticos coeternitatem et sublimitatem filii.* Abrumpitur commentarius capite XI, vv. *miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes . domine ecce quem amas infirmatur . similiter et boni claustrales pro fratre qui est in accidia uel peccato debent mictere nuncium ad dominum idest deuotam orationem...*; praeeunt [1] (f. 1) ⟨prooemium⟩, quod inc. *Ego ex ore altissimi prodii primogenita.... uerba sunt sapientie idest filii ecclesiastici XXIIII ex quibus materia et diuisio huius libri plenarie demonstratur* ac des. *et hic est iohannes;* [2] (f. 3) manu posteriore: *prologus Aug*⟨*ustini*⟩ ⟨seu potius commentarius in incerti auctoris praefationem, quae praemittitur s. Augustini tractatibus in s. Iohannis evang. (M. 35, 1377-1380)⟩. Comment. inc. « *Omnibus diuine scripture paginis.* » *hic est prologus augustini in quo commendat euangelium eo quod impletum ostendit,* des. *cui et matrem uirginem uirgini commendauit.*

Codex nonnullas initiales rubras in prioribus foliis praefert. In summo marg. folii 1 titulus nunc fere evanidus alia manu videtur adiectus, quae etiam pretium addidit: *constitit ducatos tres.*

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

553. Saec. XVI ex., chart., mm. 267 × 200, ff. III. 493.

Augustini Triumphi seu **de Ancona** ⟨ord. eremit. s. Augustini⟩ *sermones dominicales ad clerum per circulum anni.* 1 (f. 1). In prima Dominica de Adventu. Inc. « Et tunc videbunt filium hominis... » *Proposita auctoritas quae scripta est in Euangelio hodierno.* Des. *ut in tali iudicio sic possimus apparere, quatenus mereamur audire illam sententiam venite benedicti etc.* 2 (f. 8v). Item de eodem. Inc. « Et erunt signa in sole... » *Verba proposita, Carissimi, quae scripta sunt Luca XXI, secundum sensum misticum.* Des. *et secum faciat nos apparere Xpistus qui est benedictus in saecula. Amen.* 3 (f. 13). Item de eodem. Inc. « Non in comessationibus, et ebrietatibus... » *Sicut scriptum est in sermone*

hodie in nostris auribus recitato a sanctissimo Leone papa. Des. *Et carnis curam in desideriis ne feceritis, cuius fructus participes nos faciat etc.* **4** (f. 19^v). In II Dominica de Adventu. Inc. « Cum audisset Ioannes in vinculis... » *Verba proposita, Carissimi, sumpta de Euangelio hodierno quod ponitur Matthaei XI, secundum sensum moralem.* Des. *secundo aduentu expectamus nos faciat uidere ipsemet Dominus Iesus Christus, qui est benedictus in saecula. Amen.* **5** (f. 27^v). In III Dominica de Adventu. Inc. « Medius autem vestrum stetit.... » *Verba proposita, Carissimi, scripta sunt Ioannis primo, quae quidem uerba exponendo secundum sensum moralem.* Des. *Visionis ergo utriusque naturae tam diuinae, quam humanae participes nos faciat ipsemet Christus, qui est benedictus in saecula. Amen.* **6** (f. 34). In IV Dominica de Adventu. Inc. « Omnis vallis exaltabitur... » *Proposita auctoritas scripta est in Euang. Lucae cap. III, quae quidem auctoritas more solito dupliciter exponetur.* Des. *quod quidem salutare Dei faciat nos uidere ipsemet dominus Jesus Christus qui cum Patre etc.* **7** (f. 48). In Dominica infra octavam Nativitatis. Inc. « At ubi venit plenitudo temporis... » *Proposita auctoritas scripta ad Gal. IIII quantum ad praesens dupliciter exponi potest.* Des. *quantum ad secundum, cuius fructus et utilitatis participes nos faciat Christus qui est benedictus in saecula. Amen.* **8** (f. 52^v). In Dominica infra octavam Epiphaniae. Inc. « Et factum est post triduum invenerunt eum in templo... » *Proposita auctoritas quae scripta est in Euangelio Lucae cap. II, alio et alio modo intellecta poterit dupliciter exponi.* Des. *Cuius sapientiae claritatis participes nos faciat Christus qui est benedictus etc.* **9** (f. 65^v). In Dominica de nuptiis. Inc. « Ut autem gustavit architriclinus... » *Secundum Isidorum in libro de summo bono sacra scriptura secundum multiplicem sensum est exponenda.* Des. *Ipse igitur Iesus Christus faciat nos in eum credere et caritate in eum tendere qui cum Patre etc.* **10** (f. 75^v). In III Dominica post Epiphaniam. Inc. « Domine non sum dignus ut intres... » *Verba proposita, Carissimi, possunt esse dicta in persona praedicatoris.* Des. *propter tuae naturae dignitatem, cuius dignitatis participes nos faciat qui cum Patre etc.* **11** (f. 80^v). In IV Dominica post Epiphaniam. Inc. « Ecce motus magnus factus est in mari... » *Proposita auctoritas, Carissimi, sumpta de Euangelio hodierno quod ponitur Matth. VIII. secundum sensum spiritualem.* Des. *cuius dormitionis et quietis participes nos faciat Christus qui est benedictus in saecula. amen.* **12** (f. 87^v). In V Dominica post Epiphaniam. Inc. « Homo erat pater familias qui seminavit... » *Proposita auctoritas, quae scripta est Matthaei XIII, quantum ad praesens spectat potest esse dicta.* Des. *quam litem et discordiam faciat uitare Iesus Christus qui est benedictus etc.* **13** (f. 92^v). In Dominica Septuagesimae. Inc. « Voca operarios et redde illis... » *Ista est Dominica Septuage-*

simae, in qua sancta mater Ecclesia reminiscitur status innocentiae. Des. *denarium diurnum Christus procurator et mediator noster reddere nobis dignetur, qui cum Patre etc.* 14 (f. 100v). De eodem. Inc. « Ite et vos in vineam... » *Proposita auctoritas, Carissimi, sumpta est de Euangelio hodierno quod ponitur Matthaei XX capite, quae potest esse dicta primo in persona omnium praedicatorum.* Des. *ut mercedem per eum nobis promissam ualeamus accipere, qui cum patre* etc. 15 (f. 103v). In Dominica Sexagesimae. Inc. « Semen est verbum Dei » *Carissimi sancta mater Ecclesia in Dominica praeterita fecit mentionem de exitu patris familias.* Des. *Hunc ergo fructum patientiae faciat nos reddere Dominus Iesus Christus qui cum Patre etc.* 16 (f. 107). In Dominica Quinquagesimae. Inc. « Nunc autem manent fides, spes, caritas... » *In ista Dominica sancta mater Ecclesia facit mentionem de descensu Dei Filii in Ierusalem.* Des. *sed perficiet. cuius perfectionis participes nos faciat Christus, qui cum Patre etc.* 17 (f. 110v). In Dominica Quadragesimae. Inc. « Ductus est in desertum a spiritu... » *Proposita auctoritas, quae scribitur Matthaei IIII capitulo, quantum ad praesens potest dupliciter exponi. Primo de praedicatoris perfectione.* Des. *De ipso diabolo uictoriam reportantibus praemium aeternum largiatur. Qui cum Patre etc.* 18 (f. 120v). De eodem. Inc. « Adiuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei... » *Verba proposita scripta sunt in epistola hodierna, quae ponitur secunda ad Corinthios VI.* Des. *in auxilio oportuno. quam gratiam nobis largiri dignetur Christus qui est etc.* 19 (f. 125v). In II Dominica Quadragesimae. Inc. « Hic est filius meus dilectus... » *Haec auctoritas quae scripta est Matthaei XVII potest exponi primo de diuini uerbi praedicatione.* Des. *quae nos faciat merito obseruare Deus ipse, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.* 20 (f. 131). In II Dominica Quadragesimae. Inc. « Haec est enim voluntas Dei sanctificatio... » *Verba proposita, Carissimi, scripta sunt in Epistola hodierna, quae ponitur prima ad Thessalonicenses.* Des. *gratiae et uitae participes nos faciat Christus qui est benedictus etc.* 21 (f. 136). In III Dominica Quadragesimae. Inc. « Beati qui audiunt verbum Dei... » *Proposita auctoritas, quae scripta est Lucae XI, potest quantum ad praesens dupliciter exponi. Primo ut sit dicta in persona praedicatoris.* Des. *Ipse ergo Christus faciat nos audire uerbum suum, et ipsum semper custodire, qui cum patre etc.* 22 (f. 142v). De eodem. Inc. « Eratis enim aliquando tenebrae... » *Proposita auctoritas, quae in Epistola ad Ephesios V capitulo scribitur, dupliciter exponi potest.* Des. *et in omni ueritate oris. Hos ergo fructus faciat nos operari Christus qui cum Patre etc.* 23 (f. 152). In IV Dominica Quadragesimae. Inc. « Letare sterilis quae non paris... » *Haec auctoritas exponi potest de divini uerbi exultatione. Secundo de praesentis solemnitatis institutione.* Des. *et tertium in Euangelio. Cuius laetitiae participes*

nos faciat Dominus noster Iesu Christus qui cum Patre etc. 24 (f. 155ᵛ). De eodem... de Rosa. Inc. « Laetatus sum in his... » *Charissimi unusquisque fidelis Christianus in hac sacra solemnitate de duobus debet principaliter spiritualiter laetari.* Des. *ad quam domum perducat nos Christus qui est benedictus etc.* 25 (f. 160). De eodem. Inc. « Accepit Iesus panes... » *Verba proposita scripta sunt in Euangelio hodierno quod ponitur Ioannis VI, quae quidem uerba secundum unum intellectum.* Des. *quantum ad ipsam distributionem faciente ipsomet Christo et largiente qui est benedictus etc.* 26 (f. 166). In Dominica de passione Domini. Inc. « Christus autem assistens Pontifex... » *Verba proposita, Charissimi, scripta sunt in epistola hodierna quae ponitur ad hebraeos IX quae quidem uerba secundum unum modum.* Des. *ad quod tabernaculum introducat ipsemet Christus, qui est benedictus etc.* 27 (f. 171ᵛ). De eodem. Inc. « Quis ex vobis arguet me de peccato... » *Proposita auctoritas, quae scripta est Ioannis VIII quantum ad praesens spectat dupliciter exponi potest.* Des. *quam dilectionem et gratiam faciat nos habere Iesus Christus qui est benedictus etc.* 28 (f. 180). In Dominica de ramis palmarum. Inc. « Iubila filia Ierusalem Ecce Rex venit... » *Proposita auctoritas quae scripta est Zachariae IX, potest quantum ad praesens dupliciter exponi. Primo de praedicatoris perfectione.* Des. *in saluationis pietate, quam salutem concedat nobis ipse Dominus noster Iesus Christus etc.* 29 (f. 186). De eodem. Inc. « Hoc enim sentite in vobis... » *Verba proposita, Charissimi, scripta sunt in Epistola hodierna posita ad Philippenses II. Ad quorum uerborum intelligentiam.* Des. *et operari semper ipsemet Christus qui est benedictus etc.* 30 (f. 191ᵛ). In die Resurrectionis. Inc. « Haec est dies quam fecit... » *Auctoritas proposita quae est in libro Psalmorum sumpta inuenitur.* Des. *cum subinfertur, exultemus et laetemur in ea, cuius gloriae participes nos faciat dominus Iesus Christus etc.* 31 (f. 202ᵛ). De eodem, collatio in Capitulum. Inc. « Expurgate vetus fermentum... » *sicut scribitur Exordi XII tempore quo iudaei agnum paschalem comedebant.* Des. *per ordinem assignabantur, cuius resurrectionis participes nos faciat Christus qui est benedictus etc.* 32 (f. 207). De eodem. Inc. « Itaque epulemur... » *Verba proposita, Charissimi, scripta sunt in epistola hodierna quae ponitur ab Apostolo prima ad Corinthios V, quae quidem uerba.* Des. *et ueritatis epulatio, cuius sinceritatis et ueritatis participes nos faciat Christus, qui cum Patre etc.* 33 (f. 212). De eodem. Inc. « Ego dormivi et somnum... » *Verba proposita, Charissimi, de psalmo assumpta possunt esse dicta primo de praedicatoris conditione.* Des. *quia dominus suscepit de me. Cuius resurrectionis participes nos faciat ipsemet Christus qui est benedictus etc.* 34 (f. 216). In octava Paschae. Inc. « Post dies octo... » *Auctoritas proposita scripta est in Euangelio Ioannis XXI capitulo quae quidem auctoritas dupliciter poterit exponi.* Des. *ut eius resurre-*

ctionis in gloria participes esse possimus. **35** (f. 227). In II Dominica post Pascha. Inc. « Eratis enim sicut oves errantes... » *Propositam auctoritatem, charissimi, scriptam s. Petri II, assumptam de epistola hodierna dupliciter quantum ad praesens exponere possumus.* Des. *Ad ipsum ergo Dominum pastorem animarum nostrarum faciat nos conuerti Christus qui est benedictus etc.* **36** (f. 229v). De eodem. Inc. « Ego sum pastor bonus... » *Tria consueuerunt fieri in quolibet collegio et capitulo.* Des. *quam dilectionem in praesenti et gloriam in futuro faciat nos habere Christus, qui est benedictus etc.* **37** (f. 239). In III Dominica post Pascha. Inc. « Charissimi obsecro vos tamquam advenas et peregrinos... » *Proposita auctoritas quae scripta est prima Petri II capitulo dupliciter quantum ad praesens exponi potest. Primo de diuini uerbi praedicationis sinceritate.* Des. *ut non erubescant de detractoribus laudatores, quod nobis facere concedat ipse Christus, qui est benedictus etc.* **38** (f. 243). In IV Dominica post Pascha. Inc. « Omne datum optimum... » *Proposita auctoritas quae scripta est in canonica Iacobi primo capitulo.* Des. *et immutabilitas, cuius quietis et immutabilitatis participes nos faciat Dominus Iesus Christus, qui cum Patre etc.* **39** (f. 250). In V Dominica post Pascha. Inc. « Estote factores verbi... » *Proposita auctoritas quae scripta est in canonica Iacobi quantum ad praesens dupliciter exponi potest. Primo ut sit dicta in persona omnium.* Des. *sed opere et ueritate, ad quam ueritatem qui Dei filius est perducat nos ipsemet Christus, qui cum Patre etc.* **40** (f. 254v). In VI Dominica post Pascha. Inc. « Estote prudentes et vigilate... » *Proposita auctoritas, charissimi, quae scripta est prima Petri IIII potest ut ad praesens spectat.* Des. *quorum peccatorum remissionem tribuat nobis Christus, qui est benedictus etc.* **41** (f. 259). In die sancto Pentecostes seu de sancto Spiritu. Inc. « Emittet verbum suum... » *Auctoritas proposita de libro psalmorum assumpta dupliciter exponetur.* Des. *quae in isto tertio membro auctoritatis per ordinem describuntur, cuius fructus participes nos faciat etc.* **42** (f. 269v). De eodem. Inc. « Paraclitus autem Spiritus sanctus quem mittet Pater... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ioannis XIIII potest esse dicta spiritualiter.* Des. *Isto igitur triplici modo largiatur nobis Christus Spiritum sanctum, qui est benedictus etc.* **43** (f. 273). De eodem. Inc. « Emitte spiritum tuum et creabuntur... » *Auctoritas proposita scripta in psalmo dupliciter poterit exponi.* Des. *Cuius nouitatis et aeternae gloriae claritatis participes nos faciat Dominus Iesus Christus, qui cum Patre etc.* **44** (f. 284). De eodem. Inc. « Spiritus sanctus disciplinae effugiet... » *Proposita auctoritas quae scripta est in libro Sapientiae primo capitulo.* Des. *in bonorum operum utili fructificatione. Cuius fructus participes nos faciat etc.* **45** (f. 292v). De eodem. Inc. « Refulsit sol in clipeos aureos... » *Proposita auctoritas quae scripta est primo Machabeorum VI quantum ad praesens potest tripliciter exponi.*

Des. *Ipsa ergo peccata faciat nos semper dissipare Christus, qui est benedictus in saecula, amen.* 46 (f. 299). De eodem. Inc. « Quoniam spiritus Domini replevit orbem... » *Proposita auctoritas, charissimi, scripta est Sapientiae primo capitulo, quae quidem.* Des. *hac igitur scientia uocis faciat nos semper esse illuminatos Dominus Iesus Christus, qui est benedictus etc.* 47 (f. 307). De eodem. Inc. « Haec autem omnia operatur unus atque idem Spiritus... » *Proposita auctoritas quae scripta est ad Cor. XII capitulo quantum ad praesens spectat potest tripliciter exponi.* Des. *et rectores populum eis commissum regentes etc.* 48 (f. 316). In Dominica de Trinitate. Inc. « Deus caritas est. » *Proposita auctoritas quae scripta est in canonica Ioannis IIII capitulo poterit dupliciter exponi.* Des. *et participem faciendo, cuius gloriae participes nos faciat Christus qui est benedictus in saecula, amen.* 49 (f. 326ᵛ). In I Dominica post Pentecosten. Inc. « Estote misericordes sicut et pater... » *Proposita uerba scripta sunt in Euangelio hodierno quod ponitur Lucae VI.* Des. *de commissis ab ipso non iudicium sed misericordiam consequemur, amen.* 50 (f. 331ᵛ). In II Dominica post Pentecosten. Inc. « Homo quidam fecit cenam... » *Propositam auctoritatem scriptam in Euangelio hodierno quod ponitur Luc. XIIII.* Des. *de numero ergo talium uocatorum faciat nos esse Christus qui est benedictus etc.* 51 (f. 336ᵛ). In III Dominica post Pentecosten. Inc. « Humiliamini sub potenti manu Dei... » *Proposita auctoritas scripta prima Petri VI, quantum ad praesens tripliciter potest exponi.* Des. *istius sapientiae, quae Dei Filius est, participes nos faciat ipse Deus, qui est benedictus in secula, amen.* 52 (f. 344ᵛ). In IV Dominica post Pentecosten. Inc. « Praeceptor per totam noctem laborantes... » *Verba proposita quae scripta sunt in Euangelio hodierno, quod ponitur Luc. V, possumus.* Des. *cuius uerbi efficacia fortificet nos semper Dominus Iesus, qui cum Patre etc.* 53 (f. 349). In V Dominica post Pentecosten. Inc. « Diverte a malo et fac bonum... ». *Verba proposita quae scripta sunt prima Petri III possunt esse dicta.* Des. *et coniunguntur, cuius pacis et unitatis, iustitiae et equitatis participes nos faciat Christus qui est benedictus etc.* 54 (f. 353ᵛ). In VI Dominica post Pentecosten. Inc. « Quomodo Christus resurrexit a mortuis... » *Proposita auctoritas, charissimi, sumpta est de epistola hodierna.* Des. *et per vitae aeternae adeptionem, cuius uitę participes nos faciat Christus etc.* 55 (f. 357ᵛ). In VII Dominica post Pentecosten. Inc. « Attendite a falsis prophetis... » *Verba proposita, charissimi, sumpta de Euangelio hodierno, quod ponitur.* Des. *hos igitur fructus faciat nos uitare Christus, qui est benedictus in secula, amen.* 56 (f. 363). In VIII Dominica post Pentecosten. Inc. « Redde rationem villicationis... » *Proposita auctoritas, charissimi, sumpta est de Euangelio quod ponitur Lucae XVI, potest esse dicta primo.* Des. *sanitas sine languore, cuius laetitiae participes nos*

faciat Christus, qui est benedictus etc. 57 (f. 367^v). In IX Dominica post Pentecosten. Inc. « Domus mea domus orationis... » *Proposita auctoritas, charissimi, sumpta de Euangelio quod ponitur Lucae XIX, spiritualiter intelligendo.* Des. *uestram symoniacam pravitatem. Ista ergo vitia faciat nos detestari Christus, qui cum Patre etc.* 58 (f. 373). In X Dominica post Pentecosten. Inc. « Omnis qui se exaltat humiliabitur... » *Proposita auctoritas quae sumpta est de Euangelio hodierno, quod ponitur Lucae XVIII, potest esse dicta.* Des. *suscipiet gloria, ad quam gloriam nos perducat Christus, qui cum Patre etc.* 59 (f. 378). In XI Dominica post Pentecosten. Inc. « Bene omnia fecit, surdos... » *Proposita auctoritas sumpta de Euangelio hodierno, quod ponitur Marci IX.* Des. *Cuius legem et ueritatem faciat nos semper Christus audire et loqui, qui est benedictus etc.* 60 (f. 382). In XII Dominica post Pentecosten. Inc. « Diliges Dominum tuum ex toto corde... » *Proposita auctoritas sumpta de Euangelio hodierno quod ponitur Lucae X.* Des. *perfectam dilectionem, cuius dilectionis participes nos faciat Christus qui est benedictus in secula. Amen.* 61 (f. 386^v). In XIII Dominica post Pentecosten. Inc. « Ite ostendite vos sacerdotibus » *Haec auctoritas, charissimi, quae scripta est Lucae XVII.* Des. *mundati sunt, cuius misericordiae et bonitatis participes nos faciat Christus, qui est benedictus etc.* 62 (f. 393). In XIV Dominica post Pentecosten. « Quaerite ergo primum regnum Dei.... » *Verba proposita, charissimi, scripta Matthaei VI, possunt esse dicta.* Des. *mediante usu ipsorum mereamur ad aeternam fruitionem peruenire, quod nobis concedat Christus etc.* 63 (f. 398). In XV Dominica post Pentecosten. Inc. « Adolescens tibi dico surge... » *Proposita auctoritas, charissimi, sumpta de Euangelio hodierno, quod ponitur Lucae VII, potest esse dicta.* Des. *Isto igitur modo faciat nos semper resurgere a peccatis Dominus Iesus Christus, qui cum Patre etc.* 64 (f. 402^v). In XVI Dominica post Pentecosten. Inc. « In caritate radicati et fundati... » *Proposita auctoritas quae scripta est in epistola ad Epheseos III capitulo.* Des. *sublimitas et profundum, cuius infinitae bonitatis et beatitudinis participes nos faciat Christus, qui est benedictus etc.* 65 (f. 418). In XVII Dominica post Pentecosten. Inc. « Sollicìti servare unitatem spiritus... » *Verba proposita scripta in epistola hodierna, quae ponitur ad Epheseos IIII.* Des. *uinctos et ligatos Dominus Iesus Christus, qui est...* 66 (f. 422^v). In XVIII Dominica post Pentecosten. Inc. « Ascendens Iesus in naviculam... » *Proposita auctoritas quae scripta est in Euangelio hodierno.* Des. *de beneficiis receptis sibi semper gratias agere, qui est benedictus etc.* 67 (f. 429^v). In XIX Dominica ⟨post Pentecosten⟩. Inc. « Deponite nos veterem hominem... » *Proposita auctoritas, charissimi, accepta est de epistola hodierna, quae ponitur ad Eph. IIII.* Des. *quam operationem semper faciat nos operari*

Christus, qui est benedictus in saecula, amen. **68** (f. 433). In XX Dominica post Pentecosten. Inc. « Nolite inebriari vino... » *Proposita auctoritas quae scripta est in epist. ad Eph. V capitulo.* Des. *quia debetis semper pro omnibus gratias agere Deo et Patri in nomine Domini nostri Iesu Christi, qui etc.* **69** (f. 442). De eodem. Inc. « Omnia quae fecisti nobis Domine in vero iudicio... » *Praedicator diuini uerbi, charissimi, prae caeteris aliis duplici uirtute.* Des. *cuius lapidis uirtute proteget nos ipsemet Christus, qui cum patre etc.* **70** (f. 445). In XXI Dominica post Pentecosten. Inc. « Confortamini in Domino et in potentia virtutis... » *Proposita auctoritas quae scripta est ad Eph. capitulo ultimo potest esse dicta primo.* Des. *uictoria habita de inimicis aeternam gloriam habere possimus, quam nobis concedat etc.* **71** (f. 452ᵛ). In XXII Dominica post Pentecosten. Inc. « Et hoc oro ut caritas vestra magis... » *Proposita auctoritas sumpta est ab apostolo ad Philippenses.* Des. *mediante tali oratione ipse Deus nos perducat, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.* **72** (f. 465ᵛ). In XXIII Dominica post Pentecosten. Inc. « Nostra autem conversatio in caelis est... » *Haec auctoritas quae scripta est ad Philippenses IIII capitulo secundum modum consuetum dupliciter.* Des. *in manifestatione hominum. Ipsius ergo gloriae participes nos faciat Dominus Iesus Christus etc.* **73** (f. 478ᵛ). De eodem. Inc. « Ego cogito super vos cogitationes pacis... » *Praedicator diuini uerbi, charissimi, in contemplatione sacrae scripturae.* Des. *triplici captiuitate nos liberet et ad uitam aeternam perducat, quam nobis concedat Christus, qui est benedictus etc.* **74** (f. 482). In XXIV Dominica post Pentecosten. Inc. « Cum videritis abominationem desolationis... » *Verba proposita, charissimi, scripta in Euangelio hodierno quod ponitur Matthaei XXIIII.* Des. *scripturam sacram faciat nos semper et legere et intelligere Dominus Iesus Christus qui cum Patre etc.*

Ff. I. 492-493 vacua.
Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

554. Codex in duas partes divisus. Saec. XVI, chart., mm. 267×188, prior continet ff. 1-228 (+ f. 1abc), altera ff. 229-468.

Augustini ⟨Triumphi⟩ seu de **Ancona** ord. fratrum eremitarum s. Augustini sermones de sanctis ad clerum. **1** (f. 1ᵛ). De s. Andrea apostolo. Inc. « Vnus ex duobus qui secuti sunt dominum fuit Andreas... » *Proposita auctoritas scripta est Ioannis primo capitulo, quae secundum sensum spiritualem.* Des. *Simonis Petri. Ad quam gloriam faciat nos peruenire eorum meritis intercedentibus Dominus Iesus Christus qui est benedictus in saecula, amen* (alter codex eorumdem sermonum est in angelica n. 58, cf. Narducci, Catalogus codd. mss. in biblioth. angelica, Romae 1892, 1, p. 84). **2** (f. 5ᵛ). De s. Nicolao.... Inc. « Ipsum

elegi ab omni vivente... » *Auctoritas proposita, charissimi, quae scripta est Ecclesiastici XLV secundum unum modum exponendi.* Des. *in memoriam populi sui. Eius ergo uestigia faciat nos semper sequi Christus, qui est benedictus etc.* 3 (f. 10). De s. Ambrosio. Inc. « Tripliciter sol exurit montes » *Proposita auctoritas quae scripta est Ecclesiastici XVII quantum ad presens spectat dupliciter potest exponi. Primo ut sit dicta in persona Dei filii.* Des. *quorum excellencie participes nos faciat Christus, qui est benedictus in secula.* 4 (f. 15). De s. Lucia. Inc. « Dixit dominus fiat lux.... » *Verba proposita, karissimi, quae scripta sunt Gen. 1º secundum unum modum exponendi.* Des. *fructuosam utilitatem, cuius fructus et utilitatis participes nos faciat Christus etc.* 5 (f. 21). De s. Thoma apost. Inc. « Quia vidisti me Thoma... » *Proposita auctoritas scripta est Iohannis XX, quę secundum modum exponendi misticum et spiritalem.* Des. *meritis beati Thomae apostoli nos semper instruat et doceat. Qui cum patre etc.* 6 (f. 25ᵛ). In Nativitate Christi. Inc. « In principio erat verbum... » *Charissimi secundum beatum Augustinum XV de Trinitate capitulo XI.* Des. *de utero uirginali, cuius uisionis et fruitionis participes nos faciat Christus, qui etc.* 7 (f. 31). De eodem. Inc. « Verbum caro factum est... » *Auctoritas proposita quae scripta est in Iohanne 1º capitulo, dupliciter poterit exponi, primo de prędicatione.* Des. *cum apparuerit gloria tua, cuius satietatis et plenitudinis participes nos faciat Christus, qui cum patre etc.* 8 (f. 43). De eodem. Inc. « Ecce evangelizo vobis... » *Auctoritas proposita quae scripta est Lucae II quantum ad praesens spectat poterit dupliciter exponi, primo ut dicta sit.* Des. *in ciuitate Dauid. Istius ergo fructus et utilitatis natiuitatis Christi participes nos faciat ipsemet dominus Ihesus Christus, qui etc.* 9 (f. 52ᵛ). De eodem. Inc. « Multifariam multisque modis... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt in epistola hodierna quae ponitur ad Hebraeos, quae secundum alium et alium.* Des. *cuius possessor factus est hodie saluator noster, participes nos faciat ipsemet Christus, qui etc.* 10 (f. 56ᵛ). Collatio litteralis in s. Stephanum. Inc. « Stephanus plenus gratia... » *Charissimi hodie sancta mater ecclesia celebrat festum s. Stephani protomartyris. Nam decens est ut quanto rex nobilior.* Des. *ad quam dormitionem et requiem meritis beati Stephani perducat nos Christus, qui...* 11 (f. 59ᵛ). De eodem. Inc. « Cum autem esset Stephanus plenus Spiritu sancto... » *Proposita uerba, charissimi, quae scripta sunt Actuum VII possunt esse dicta secundum unum modum exponendi in persona cuiuslibet praedicatoris.* Des. *stantem a destris uirtutis Dei. Cuius uisionis participes nos faciat ipsemet Christus, qui....* 12 (f. 63ᵛ). De s. Ioanne evangelista. Inc. « In medio ecclesiae aperuit os eius... » *Praędicator et annuntiator uerbi diuini, charissimi, debet esse primo facundissimus.* Des. *Hac ergo cognitione duplici repleat nos ipsemet Christus, qui...* 13 (f. 66ᵛ). De eodem. Inc. « Hic

est discipulus ille.... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Iohannis ultimo, quae secundum sensum spiritualem possunt esse dicta in persona praedicatoris Dei uerbum praedicantis.* Des. *annuntiamus uobis uitam aeternam. Cuius uitae participes nos faciat Christus, qui est benedictus etc.* 14 (f. 70ᵛ). De Innocentibus. Inc. « Plorans ploravit in nocte... » *Proposita verba, charissimi, scripta sunt trenorum I, quae... praedicatoris de peccatorum suorum commissione.* Des. *ecclesiam consolari et nos omnes regere et gubernare, qui cum patre.* 15 (f. 74ᵛ). De s. Thoma cantuariensi archiep. Inc. « Qui probatus est in illo... » *Proposita auctoritas scripta est Ecclesiastici XXI quae secundum unum modum... secundum uero alium modum... in persona beati Thomae.* Des. *Et nunc est tibi gloria in praemii consecutione, cuius praemii participes nos faciat Xristus, qui...* 16 (f. 79). In circumcisione domini. Inc. « Postquam consumati sunt dies octo... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt in euangelio hodierno quod ponitur Lucae II... ut primo ipsa notemus et colligamus.* Des. *potestatis et dignitatis istius sanctissimi nominis participes nos faciat Xristus, qui etc.* 17 (f. 83). In Epiphania domini. Inc. « Cum natus esset Ihesus... » *Proposita auctoritas quae scripta est Matthaei II capitulo potest esse primo dicta.* Des. *ut usque ad contemplandam speciem sue celsitudinis perducamur, qui est unus Deus benedictus etc.* 18 (f. 91ᵛ). In conversione s. Pauli apost. Inc. « Quoniam Deus qui dixit de tenebris lumen splendescere... » *Ista uerba quae scripta sunt II ad Cor. IIII capitulo possunt ad praesens dupliciter exponi primo de praedicatoris perfectione.* Des. *ipse ergo meritis suae conversionis faciat nos conuerti ad Christum, qui...* 19 (f. 95). In purificatione b. Mariae. Inc. « Nunc dimittis servum tuum... » *Proposita auctoritas sumpta de uerbis Luc. II capitulo dupliciter exponetur.* Des. *finaliter praesentari. Qui cum patre.* 20 (f. 106). De eodem. Inc. « Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Ezechielis XVII, quae secundum unum intelligendi modum.* Des. *ueni de Libano coronaberis, cuius coronae gloriae participes nos faciat Christus, qui...* 21 (f. 110ᵛ). De eodem. Inc. « Columba mea ostende mihi faciem tuam... » *Proposita uerba scripta sunt Canticorum II... secundum uero alium modum exponendi possunt esse dicta in persona uirginis.* Des. *lumen ad reuelationem gentium et gloria plebis tuae Israel. Cuius gloriae participes nos faciat Christus, qui cum patre...* 22 (f. 114ᵛ). In cathedra s. Petri. Inc. « In plateis parabant cathedram mihi. » *Proposita auctoritas scripta est Iob XXIX capitulo, quae quantum ad praesens... in persona beati Petri apostoli hodierna die Antiochiae cathedram ascendentis.* Des. *in qua hodie sedit beatus Petrus faciat nos semper sedere Christus, qui cum patre etc.* 23 (f. 118ᵛ). De s. Mathia. Inc. « Cecidit sors super Mathiam... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt in Actibus capitulo I,*

quae secundum sensum spiritualem. Des. *in caelesti ierarchia meritis beati Mathię ipse Dominus Ihesus Christus, qui etc.* 24 (f. 122ᵛ). In die cinerum sermo ad sinodum. Inc. « Convertimini ad me in toto corde vestro... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ioelis II capitulo et hodie in ecclesia recitata.* Des. *et caritatem faciat nos habere circa nostros proximos semper ipse dominus Ihesus Christus...* 25 (f. 130ᵛ). In die cinerum. Inc. « Inter vestibulum et altare plorabunt... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt in prophetia hodierna quae ponitur Ioelis II, quae quidem uerba.* Des. *ipsius ergo aeternae hereditatis participes nos faciat Chistus, qui...* 26 (f. 139). In traslatione s. Augustini. Inc. « Ponam in lucem scientiam illius... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Sapientiae VI... secundum uero alium modum intelligendi... in persona excellentissimi doctoris.* Des. *et liberam comunicationem. Cuius comunicationis et aeternae fruitionis participes nos faciat Xristus meritis eius, qui...* 27 (f. 144). In festo s. Gregorii papae. Inc. « Quae per magistrorum consilium data sunt a pastore... » *Verba proposita scripta sunt Ecclesiastes XII... possunt esse dicta cuilibet fideli christiano.* Des. *praeceptis ergo beati Gregorii faciat nos semper humiliter obedire et eius uestigia imitari ipse Christus, qui...* 28 (f. 149). De s. Benedicto abb. Inc. « Benedictus qui venit in nomine domini... » *Proposita auctoritas quae scripta est in euangelio Matthaei XXI capitulo... ad duo uobis poterit deservire.* Des. *cuius uitae beati Benedicti praecibus et meritis participes nos faciat Christus, qui...* 29 (f. 152ᵛ). In Annuntiatione s. Mariae. Inc. « Ave gratia plena... » *Si omni tempore anni quilibet praedicator concionator, in principio suae praedicationis.* Des. *immensitatem et fructuosam utilitatem, cuius fructus nos participes faciat Christus, qui...* 30 (f. 159ᵛ). In Annuntiatione s. Mariae sermo ⟨II⟩. Inc. « Spiritus sanctus supervenient in te... » *Hoc uerbum assumptum de euangelio Luce primo capitulo potest esse uerbum ipsius Dei cuilibet praedicatori.* Des. *huius ergo annuntiationis et incarnationis Dei filii faciat nos participes Christus, qui...* 31 (f. 168ᵛ). De eodem. Inc. « Ecce ancilla domini... » *Anno pręterito in tali festo per me factus est sermo.* Des. *uirginis matris eius suę gloriae participes nos faciat, qui cum patre etc.* 32 (f. 173ᵛ). De eodem. Inc. « Haec est dies quam fecit... » *Proposita auctoritas de psalmis assumpta dupliciter... secundo de uirginis Mariae annuntiatione.* Des. *ratione penarum inferni liberationis et ratione celestis gloriae adeptionis. Cuius gloriae participes etc.* 33 (f. 186ᵛ). In coena domini. Inc. « Accipite et manducate... » *Praedicatio et sermocinatio hodierna de duplici materia potest fieri.* Des. *modo puro et congruo semper faciat nos recipere ipsemet Ihesus Christus, qui...* 34 (f. 194). De eodem. Inc. « Hoc est corpus meum... » *Proposita auctoritas, carissimi, quae scripta est... quantum ad praesens... Primo spiritualiter de... secundo litteraliter*

de sacramenti Eucharistiae institutione. Des. *commemorationis et eius ressurrectionis participes nos faciat Christus, qui etc.* **35** (f. 201). De eodem. Inc. « Si ego dominus et magister lavi... » *Proposita auctoritas quae in euangelio Iohannis scripta inuenitur XIII capitulo.... secundo de mandato.* Des. *hanc ergo humilitatem et dilectionem faciat nos habere et imitari Christus, qui...* **36** (f. 211). De eodem. Inc. « Hic est enim Melchisedech rex Salem... » *Proposita auctoritas quae scripta est in epistola ad Hebreos VII... secundo de Christi sacerdotis perfectione.* Des. *propter eius singularem perfectionem, cuius perfectionis participes nos faciat etc.* **37** (f. 219). In Parasceve. Inc. « Christus dominus spiritus oris nostri... » *Proposita auctoritas quae scripta est threnorum IIII... secundo de nostri saluatoris acerbissima passione.* Des. *meritis eius sanctissime passionis participes nos faciat ipsemet Christus, qui etc.*

Pars II.

38 (f. 229). De s. Marco ev. Inc. « Salutat vos ecclesia electa.... » *Verba proposita scripta sunt prima Petri ultimo, quae secundum... possunt esse dicta in persona beati Petri apostoli omnes praedicatores alloquentis.* Des. *cuius filiationis et ęternę fruictionis participes nos faciat Christus, qui...* **39** (f. 232ᵛ). In festo ss. Philippi et Iacobi. Inc. « Nimis honorati sunt amici tui... » *Auctoritas proposita de libro psalmorum assumpta potest esse primo dicta.* Des. *et collegio istorum et aliorum apostolorum faciat nos esse Christus, qui...* **40** (f. 239ᵛ). In apparitione s. Michaelis. Inc. « Qui facit angelos suos spiritus... » *Verba proposita scripta sunt ad Hebreos primo, quae quidem uerba possunt esse dicta.* Des. *quorum operatione dirigat et custodiat nos ipse Christus, qui etc.* **41** (f. 244). In festo Ascensionis Domini. Inc. « Et ecce cum nubibus caeli... » *Proposita auctoritas est Danielis prophetae VII capitulo de Christi ascensione loquentis.* Des. *et regnum eius quod non destruetur. Huius igitur regni participes nos faciat Christus, qui...* **42** (f. 255). De eodem. Inc. « Ascendens Christus in altum... » *Auctoritas proposita scripta in epistola ad Ephesios IV capitulo... primo spiritualiter in persona praedicatoris.* Des. *et ueneranda, ratione eius fructuosae utilitatis, cuius utilitatis participes nos faciat Christus, qui...* **43** (f. 259ᵛ). De s. Barnaba apost. Inc. « Erat Barnabas vir bonus... » *Haec auctoritas quae scripta est Actuum XI capitulo.* Des. *infallibilem ueritatem, cuius bonitatis, caritatis et ueritatis eius meritis et precibus participes nos faciat Christus qui...* **44** (f. 264). De s. Antonio de ordine minorum. Inc. « Intellectum tibi dabo... » *Verba proposita, charissimi, de psalmo assumpta possunt esse uerba primo Spiritus sancti loquentis.* Des. *tales ergo oculos dignetur super nos firmare Spiritus sanctus, qui cum patre etc.* **45** (f. 267ᵛ). De eodem. Inc. « Beatus vir qui suffert temptationem... » *Verba proposita, cha-*

rissimi, quae scripta sunt in canonica beati Iacobi capitulo 1º possunt esse dicta primo de predicatoris diuini uerbi conditione. Des. *in extremis uitae suae coronam uitae, quam meritis eius nobis largiatur Christus, qui etc.* **46** (f. 271). De eodem. Inc. « Ecce factus est mihi trames... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Ecclesiastici XXIIII, quae quidem uerba quantum ad praesens spectat ad duo possunt nobis deseruire.* Des. *obseruare et docere Christus, qui cum patre etc.* **47** (f. 274ᵛ). De s. Ioanne Baptista. Inc. « Tu puer propheta... » *Ista auctoritas quae scripta est Lucae 1º secundum sensum spiritualem.* Des. *meritis Ioannis baptistae tribuat nobis Deus, qui est benedictus in secula. etc.* **48** (f. 282ᵛ). De eodem. Inc. « Dilectus meus candidus et rubicundus... » *Auctoritas proposita scripta est in Canticorum X capitulo quae quidem auctoritas... de praedicatore Dei uerbum praedicante.* Des. *et propheta, te quia martyr cuius praemii participes nos faciat Christus, qui etc.* **49** (f. 289). In festo ss. Ioannis et Pauli martyrum. Inc. « Filii tui sicut novellae olivarum... » *Proposita auctoritas, charissimi, de psalmo assumpta... in persona omnium praedicatorum.* Des. *et consubstantialitatis participes nos faciat Christus, qui etc.* **50** (f. 292ᵛ). In festo ss. Petri et Pauli. Inc. « Principes populorum congregati sunt... » *Proposita auctoritas de libro psalmorum assumpta potest esse dicta primo in persona prędicatorum.* Des. *et caritatis istorum apostolorum faciat nos semper esse fundatos Dominus Ihesus Christus etc.* **51** (f. 299ᵛ). In commemoratione s. Pauli apost. Inc. « Ecce intelliget sensus meus... » *Verba proposita quae scripta sunt Ysaiae LIIº secundum unum modum exponendi possunt exponi.* Des. *istius ergo potestatis aeternae haereditatis participes nos faciat Christus etc.* **52** (f. 304ᵛ). De s. Maria Magdalena. Inc. « Caritate perpetua dilexi te... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ieremiae XXXI quantum ad praesens dupliciter exponi potest.* Des. *Magdalenae dilectionis, fortificationis et compassionis participes nos faciat Christus etc.* **53** (f. 311). De s. Iacobo apostolo. Inc. « Luce splendida fulgebis... » *Verba proposita quae scripta sunt Thobiae XIII capitulo possunt uobis... ad duo breuiter deseruire.* Des. *beatitudine fruendum faciat nos peruenire meritis beati Iacobi Xristus, qui etc.* **54** (f. 317). De eodem. Inc. « Calicem quidem meum bibetis... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt in euangelio hodierno quod ponitur Matth. XX, quae uerba ad litteram.* Des. *a patre meo. Cuius aeternae retributionis meritis eius participes nos faciat Christus, qui etc.* **55** (f. 321). De eodem. Inc. « Gloria et honore coronasti eum... » *Proposita auctoritas de libro psalmorum assumpta possumus... de beati Iacobi apost. cuius hodie.* Des. *coronauit beatum Iacobum participes nos faciat meritis eius, qui etc.* **56** (f. 325). De eodem. Inc. « Respondit Iacobus et dixit... » *Proposita auctoritas quae scripta est in Actibus apostolorum XV... primo spiritualiter et sic potest esse dicta.* Des.

hanc ergo doctrinam beati Iacobi faciat nos imitari et eius precibus semper munire ipse dominus Iesus Christus, qui etc. **57** (f. 330ᵛ). Ad vincula s. Petri apost. Inc. « Petrus ad se reversus... » *In proposita auctoritate scripta Actuum XII breuiter ut spectat.* Des. *ad sui custodiam deputatum qua custodia Christus nos custodiat, qui etc.* **58** (f. 336). De s. Dominico de ord. praed. Inc. « Erit tanquam lignum quod plantatum est... » *Verbum propositum in principio libri psalmorum.* Des. *per fecundam operationem, quam operationem faciat nos semper operari Christus, qui...* **59** (f. 340). De eodem. Inc. « Sol illuminans per omnia.... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ecclesiastici XIII capitulo potest esse dicta in commendationem.* Des. *debent terminare, quam gloriam nobis donare dignetur Christus, qui etc.* **60** (f. 342ᵛ). De s. Laurentio m. Inc. « Erit lumen tuum in igne... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ysaiae X... secundo ut sit dicta in persona beati Laurentii gloriosum martyrium.* Des. *et praemium gaudiosum ad quod perducat nos Christus, qui etc.* **61** (f. 348). De eodem. Inc. « Dispersit dedit... » *Sicut dicebatur.* Des. *charitatis eius nos participes faciat Christus, qui...* **62** (f. 350ᵛ). In Assumptione s. Mariae v. Inc. « Venit Bersabee ad regem... » *Proposita uerba scripta sunt III regum II°, quę secundum unum modum* Des. *ad cuius dexteram faciat nos sedere ipse Christus meritis matris eius, qui etc.* **63** (f. 355ᵛ). De eodem. Inc. « Quoniam elevata est magnificentia... » *Proposita auctoritas quae in libro psalmorum scripta est.* Des. *et tertio ratione finalis termini comprehensionis ad quem terminum faciat nos peruenire etc.* **64** (f. 364). De eodem. Inc. « Tota pulchra es amica... » *Auctoritas proposita quae scripta est Canticorum V... gloriosam uirginem alloquentis.* Des. *per tui filii perpetuam uisionem quam uisionem nobis concedat Deus, qui est etc.* **65** (f. 369ᵛ). De s. Bartholomeo apost. Inc. « Pellem pro pelle... » *Verba proposita, charissimi, quae scripta sunt Iob cap. II, secundum unum modum intelligendi.* Des. *dabit pro anima sua, cuius dilectionis participes nos faciat Christus, qui...* **66** (f. 372ᵛ). De s. Augustino epo. Inc. « Invenit enim in terra deserta... » *Proposita auctoritas quae scripta est in libro Deuteronomii capitulo XXXII dupliciter exponetur.* Des. *quam beatus Augustinus perfecte perscrutatus fuit participes nos faciat Cristus, qui etc.* **67** (f. 384). De eodem. Inc. « Refulsit sol... » *Verba proposita scripta sunt II Machabaeorum I° capitulo quae ut ad praesens spectat.* Des. *cuius ignis et caloris meritis beati Augustini participes nos faciat Christus, qui etc.* **68** (f. 388). De eodem. Inc. « Ecce dedi verba mea in ore... » *Proposita auctoritas quae scripta est Ieremiae I° capitulo... ad praedicandum tribuentis.* Des. *cum patribus suis. Ad quam dormitionem meritis b. Augustini perducat nos Christus, qui...* **69** (f. 394). In festo Nativitatis s. Mariae v. Inc. « Plantaverat autem Dominus paradisum... » *Proposita auctoritas ut sit dicta ad notificandum*

et describendum. Des. *celestis gloriae adoptionem, cuius gloriae participes nos faciat Christus etc.* 70 (f. 399^v). De eodem. Inc. « Rigabo ortum meum.... » *Proposita auctoritas... de officio praedicatoris fructuoso.* Des. *ebrietate gratiae inebriet nos Christus meritis matris eius, qui etc.* 71 (f. 403). De eodem. Inc. « Lux orta est iusto... » *Praedicator, charissimi, et adnunciator uerbi diuini.* Des. *in uentre portauit, cuius gaudii participes nos faciat Christus, qui...* 72 (f. 405). De eodem. Inc. « Iudeis nova lux oriri... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Hester V in quibus quidem uerbis breuiter.* Des. *eius fructuosae humilitatis participes nos faciat Christus, qui etc.* 73 (f. 409). De s. Matthaeo apost. Inc. « Vidit Iesus hominem sedentem... » *Verba proposita... quae secundum sensum misticum... secundum uero sensum historicum.* Des. *uocatus est ad aeternam hereditatem quam meritis eius nobis concedat Christus, qui...* 74 (f. 412). De s. Michaele archang. Inc. « Benedicite Dominum omnes angeli eius... » *Verba proposita de psalmo assumpta possunt esse dicta... omnium praedicatorum populo praedicantium.* Des. *uoluntatem diuinam faciat nos semper adimplere Christus, qui etc.* 75 (f. 418^v). De s. Francisco de ord. min. Inc. « In medio fratrum rector illorum... » *Verbum propositum scriptum Ecclesiastici X capitulo.* Des. *per ordinatam dilectionem, cuius dilectionis et charitatis participes nos faciat Christus, qui etc.* 76 (f. 422^v). De eodem. Inc. « Hic est fratrum amator... » *Verba proposita... quae uno modo exposita possunt esse dicta de quolibet.* Des. *aduersitatum liberationem et uitae aeternae saluationem, qui cum patre etc.* 77 (f. 426^v). De eodem. Inc. « Placens Deo factus est... » *Propositam auctoritatem scriptam Sapientiae IIII possumus breuiter dupliciter exponere.* Des. *Et aliorum sanctorum perfectionem faciat nos semper sequi Christus, qui etc.* 78 (f. 429^v). De s. Luca evang. Inc. « Opus fac evangelistae... » *Proposita auctoritas, charissimi, scripta est secunda ad Timotheum IIII... primo in persona beati Pauli.* Des. *sobrietatem, cuius sobrietatis participes nos faciat Christus, qui etc.* 79 (f. 433). In festo ss. apost. Simonis et Iudae. Inc. « Pastores tui dormitaverunt... » *Proposita auctoritas scripta Naum prophetae III capitulo quantum ad praesens occurrit.* Des. *et sepulti sunt principes tui per aeternae beatitudinis fruitionem, quorum fruitionis participes etc.* 80 (f. 437^v). In festo omnium sanctorum. Inc. « Fecitque Deus stellas .. » *Auctoritas proposita quae... in persona praedicatorum, quorum doctrina.* Des. *et gloriam in futuro faciat nos habere Christus, qui etc.* 81 (f. 444^v). De eodem. Inc. « Candidiores nive... » *Verba proposita, charissimi, quae... possumus exponere primo.* Des. *in quibus omnibus nos imitari ipsos sanctos Dominus Iesus Christus, qui etc.* 82 (f. 448^v). De eodem. Inc. « Exultabunt sancti in gloria... » *Proposita auctoritas... secunda de omnium sanctorum, quorum hodie festum celebramus.* Des. *erit omnibus sanctis eius, quam nobis concedat Deus*

qui etc. **83** (f. 451). De s. Martino ep. Inc. « Oculus fui caeco... » *Proposita auctoritas scripta est in libro Iob... quae quidem auctoritas dupliciter exponetur.* Des. *ad quem ductus est b. Martinus nos etiam perducat Christus, qui.* **84** (f. 459). De eodem. Inc. « Cum videris nudum... » *Verba proposita, charissimi, scripta sunt Ysaiae LVIII quae quidem uerba breuiter ad praesens.* Des. *ymnis celestibus honoratur, cuius honoris et praemii participes nos faciat Christus etc.* **85** (f. 462). In dedicatione basilicae apost. Petri et Pauli. Inc. « Domum tuam decet sanctitudo... » *Verba proposita, charissimi, de psalmo assumpta secundum modum intelligendi unum.* Des. *super qua petra semper faciat esse aedificatos ipse Christus, qui...* **86** (f. 465). In festo s. Catherinae v. et m. Inc. « Astitit regina a dextris... » *Verba proposita, charissimi, de psalmo assumpta dupliciter quantum ad praesens exponere possumus.* Des. *cuius doctrinae lumine illuminet nos Christus, qui etc.* Clauditur subscriptione: *Expliciunt sermones de sanctis per circulum anni editi a fratre Augustino Triumpho de Ancona.*

Codex littera currenti scriptus, pessimo atramento corrupta, vix legitur. In ff. 1a-1b alia manu index sermonum; in recensione nostra tamen duo sermones de s. Laurentio numerantur, qui in unum coalescunt in indice praevio.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

555. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 264×196, ff. I. 369.

Augustini Triumphi de Ancona ord. eremitarum s. Augustini **1** (f. 2) tractatus sive theoremata 1-40 de resurrectione mortuorum, cap. I inc. *Futuram esse mortuorum omnium resurrectionem nec non bonorum praemiationem.* Caput XL des. *ad hunc antiquum dierum faciat nos ascendere Dominus noster Iesus Christus, qui...* Infra subscriptio: *Explicit... editus a magistro Augustino de Ancona ordinis... anno 1277;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *Venerabili... Leonardo de Quercino... albanensi episcopo, dignissimo cardinali...: Quamuis dilectio ex cognitione procedat - sub protectione uestrae sanctitatis accipere et assumere dignetur;* sequitur (f. 143-144) tabula capitulorum: *De ueritate resurrectionis generalis. - Post ascensionem multis argumentis per quadraginta dies Christus se manifestauit.* **2** (f. 147). Tractatus de amore Spiritus sancti, theoremata 1-50. Inc. prooemium: *Domine Iesu Christe qui dixisti Apostolis tuis petite et accipietis - in linguis igneis tuis sanctis Apostolis elargiri.* Cap. I inc. *Firmiter credimus et nullatenus dubitamus amorem.* Cap. L des. *atque cogitationum finis et consumatio, sitque omnium laborum meorum merces et praemium. Qui cum patre...* infra subscriptio: *Et sic est finis huius tractatus... editus die uigesima octaua Iunij 1276;* sequitur (f. 366v-368) tabula capitulorum: *Quod Spiritus est tertia*

in Trinitate persona. - Completis diebus Pentecostes Spiritus sanctus apostolis rationabiliter datus est.

Ff. I. 145, 146, 368^{v}, 369 vacua sunt.
Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

556. An. 1610 (cf. titulum f. 1 et f. 207^{v}), chart., mm. 215 × 157, ff. III. 209 (+ 4^{a}, 162^{a}-162^{c}).

Verdeselli Francisci urbinatis ord. minorum *quintuplices corporalis paupertatis causae magis principales ac aliqua remedia eorum.... Cum sex breuissimis apparatibus, quorum primus loco praefationis omnibus causis anteponitur, ostendens lectori quid in quintuplices causas generaliter agatur. Caeteri, quorum unusquisque suae causae praeponitur, quid in sua causa speciali pertractetur manifestant. Addita insuper post unamquamque causam unica ac brevis admonitio causantibus paupertatem, ad sedandam aliquo pacto eam. Opus cunctis et praecipue Superi*‹or›*ibus propter eorum officii onus, ne in finali iudicio strictam rationem pauperum reddant, maxime ponderandum ac legibus condicibilioribus* (!) *pro eorum recto iudicio ampliandum atque in primis desiderabile. Castri Durantis ex aedibus s. Ioannis Baptistae Barchij. Anno a Parthenopeo partu sexcentesimo decimo post unam chiliadam;* (f. 11) *apparatus primae causae paupertatis et eius capita* incipiunt: *Quoniam haec immanis bellua paupertatis, ut sic loquar, ex ipsismet pauperibus sumere uigorem et uitam existimo. Apparatus quintae causae paupertatis* des. *submitto saniori ac ualidiori iudicio, et praecipue sanctissimae matris meae Romanae Ecclesiae, sub cuius obedientia, quemadmodum semper uixi, ita, Supero adiuuante, mori intendo;* praeeunt [1] (f. 2) dedicatio Deo, inc. *Omnipotenti monarchae universi ac imperatorum Domino unico* des. *atque sanctae romanae censurae totaliter omnia submitto;* [2] (f. 3) dedicatio altera: *Francisco Mariae II Vrbinatium duci VI,* quae inc. *Quoniam nulli unquam et praecipue in sortem Domini posito licuit uacuum in domo Domini apparere* ac des. *et manum in suum sanctum famulatum conseruet;* [3] (f. 5) *summa apparatuum, capitum ac exhortationum totius opusculi* inc. cap. I: *Quod pauperes causent paupertatem uxorem ducere festinando et de eius remedio:* quintae causae cap. V des. *Quod paupertatem efficiant recto consilio subditos non gubernando et de eius remedio. Exhortatio ad Superiores;* [4] (f. 8) *Apparatus generalis seu in quintuplices causas paupertatis ad lectorem* inc. *Cum zelus sit quaedam lima (ut ita dicam) charitatis, benignissime lector, quae non solum limat* des. *tuo rectissimo arbitrio pingenda reliqui. Vale;* [5] (f. 163) sequitur: *index in opus* elementorum ordine, qui inc. *Ab ecclesia qui eijci habeant* ac des. *Zizaniam ponere in frumento paupertatem causat.* Neque cognomen certum neque patriam neque opera huius

auctoris scivit Sbaralea, in Supplemento ad scriptores trium ord. s. Francisci, Romae 1806, p. 289.

Codex littera currenti fortasse ab ipso auctore transcriptus nullis ornamentis distinguitur. Ff. I-III, 4[a], 162[v]-162[c], 207-209, vacua.

Tegumentum simplici membrana olim vittis clausa confectum est saec. XVII.

557. An. 1613 (cf. ff. 1 et 246), chart., mm. 211 × 157, ff. II. 272 (+ 50[a]).

Verdeselli Francisci urbinatis ord. minorum *quintuplices spiritualis paupertatis causae magis principales atque earundem antidota... In quibus, unde spiritualis paupertas, privatio gratiae gratum facientis, uidelicet potissimum ortum ducat, agitur. Cum sex breuissimis apparatibus, qui loco praefationis omnibus causis anteponuntur, ostendentes lectori, quid in quintuplici causa generaliter pertractetur. Caeteri, quorum unusquisque suae causae praeponitur, quidquid in ipsa speciali causa narratur manifestant. Addita insuper post unamquamque causam brevis pauperibus exhortatio ad hanc spiritualem paupertatem aliquo pacto sedandam. Opus cunctis et praecipue pauperibus peccatoribus, ut facilius ab inimicis se defendant ac purgent, apprime utile atque desiderabile. Pars secunda. Castri Durantis ex aedibus sancti Ioannis Baptistae Barchii. Anno M. D. C. XIII.* Cap. I primae causae (f. 12) inc. *Peccatorem respectu diuinae gratiae gratum facientis non solum esse pauperem uerum etiam miserum.* Causae V cap. ultimum seu *exhortatio ad malos rectores* des. *sed, quod caput est, potissimum iudicio et censurae S. R. E. humillime et ex animo subijcere intendo.... Anno M. D. C. XIII in festo omnium sanctorum;* praeeunt [1] (f. 2) auctoris dedicatio: *Serenissimo Francisco Mariae Urbinatium duci VI...* quae inc. *Cum mecum ipse cogito, christianissime atque sapientissime Princeps, ac ad hoc miserabile saeculum mentem animumque meum refero* ac des. *quemadmodum mihi incumbit, praecibus solicito, incolumem seruet;* [2] (f. 4) *Apparatus... ad lectorem,* qui inc. *Quam flebilis ac lamentabilis extet, piissime lector, status atque condicio spiritualis pauperis* et des. *3° et ultimo praedictis pauperibus breuissima exhortatio;* [3] (f. 6) *Summa apparatuum capitum...* primum caput. inc. *Quod pauper peccator spiritualem paupertatem, scilicet gratiae gratum facientis priuationem causet ex animae indispositione et de antidoto eius;* ultimum cap. *Ad malos rectores exhortatio;* [4] (f. 10) *Apparatus primae causae paupertatis...: Quomodo haec immanis belua ut ita dicam. - In XVI quod ex nimio peccatoris confidentia paupertas haec spiritualis alatur, et eius remedium affertur.*

Codex litt. currenti transcriptus ab ipso fortasse auctore nullis ornamentis distinguitur. Ff. I-II, 51[v], 52, 117[v], 120[v], 246[v]-272, vacua.

Tegumentum simplici membrana vittis clausa confectum est saec. XVII.

558. Saec. XVI ex., chart., mm. 230 × 163, ff. 114 (+ f. 99a a librario omisso).

Guasconi Petri Lazari forocorneliensis fidei rudimenta libri I-IV latine et italice; *Costituzioni pel Seminario di Ravenna; orazione.*

1. Guasconi Petri Lazari forocorneliensis [1] (f. 2) *interrogationum quae ad fidei prima rudimenta pertinent* libri I-IIII. Lib. 1 inc. *M*(agister). *Sospitem te faciat Deus, fili mi, quam bene res animi tui agitur cum Domino Iesu Christo. D*(iscipulus). *Rectius quam merear illius beneficio.* Lib. IV des. *Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum caelorum;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *Ad illustrissimum ac reuerendissimum Urbinatium cardinalem Iulium Feltrium de Ruuere Sorae ducem et rauennatum archiepiscopum,* quae inc. *Libellum hunc quo religionis christianae pleraque rudimenta scribuntur tibi dicare* ac des. *quam donum ipsum sit abs te uiro humanissimo aestimandus. Vale.* [2] (f. 52). Idem opus italice, cui titulus: *Delle institutioni christiane raccolte per don Pier Lazaro Guasconi* libri I-IV. Lib. 1 inc. *M*(aestro). *Iddio te dia la santa pace, figliuol mio carissimo, come stai bene col Signor nostro Giesù Christo? D*(iscepolo). *Meglio che non merito per gratia del nostro Signore Iddio.* Lib. IV des. *allora allegrateui et fatte festa; percioche la mercede uostra e copiosa ne i cieli.*

2 (f. 101). *Costitutioni per li putti del sacro collegio del seminario di Ravenna eretto dall'Illm̃o et Rm̃o Signor Cardinale d'Vrbino, Arcivescouo di detta citta, da essere osseruato da tutti quelli, che sono et saranno accettati in esso luogo.* Cap. I. *Del Rettore* inc. *In primis che detto collegio debba hauere un Rettore da crearsi da noi e nostri successori, il quale sia.* Cap. XXI. *Dell'andar fuori di casa* des. *ad honore e gloria di sua diuina maestà et beneficio dell'anime, e de' corpi loro. Amen.*

3 (f. 111). *Oratione da farsi quado si ua a dormire,* quae inc. *Prima segnandosi tre uolte dicansi cinque pater... Signor mio Giesù Christo io ti addimando perdono di tutti i miei peccati* ac des. *et ricevuta l'acqua benedetta uadino a dormire in pace. L'istessa orazione si farà parimenti la mattina... per onore et riuerenza della santissima Trinità.*

Ff. Iv, 51v, 59v, 99a, 100r, 113, 114 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. B. Pitra card. bibliothecarii.

559-560. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 263 × 198.

Toledo card. **Francisci** soc. Iesu et aliorum (?) conciones sacrae italice, interdum latine.

559 ff. V-449.

1 (f. 1). *Predica... fatta nella sala di Costantino innanzi sua Santità la Domenica fra l'ottaua di tutti li santi l'anno 1574.* Inc. « Beati estis cum

maledixerint... » *Questa dottrina è parte di quel sermone altissimo.* Des. *Piaccia a Dio, che uogliamo sopportare le cose di questo mondo, acciocche possiamo ottenere la beatitudine.* **2** (f. 25) ... *nella sala di Costantino la seconda Domedell'Auuento 1573.* Inc. « Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi... » *Altre uolte abbiamo dechiarato la lettera et senso di questo Euangelio.* Des. *Prelati e pastori. Piaccia a Dio che siamo noi tali che ci dia in questo mondo la gratia e nell'altro la gloria. Laus Deo.* **3** (f. 46) ... *la Domenica terza dell'Auuento.* Inc. « Tu quis es? et confessus est... » *Con la gratia del nostro Signore hoggi faremo due cose solamente.* Des. *il conto saldo con Dio acciocche ci dia qui la sua gratia et dopo la sua gloria. Amen.* **4** (f. 68) ... *nella sala di Constantino il giorno di santo Andrea MDLXXIII.* Inc. « Venite post me et faciam... » *Con la gratia di nostro Signore hoggi trattaro sopra quelle parole che sono state il principio della salute.* Des. *come fecero gli apostoli ed altri santi acciocche ci dia in questo mondo...* **5** (f. 88). *Nel giorno di s. Ambrosio.* Inc. « Testificor coram Deo et Iesu Christo... » *La lettione che hoggi dobbiamo esponere e di san Paulo.* Des. *tutte l'altre cose che sia obligato di fare perchè Dio in questo mondo li dia...* **6** (f. 106). *In festo Conceptionis beatae Virginis.* ⟨Prooemium⟩. Inc. *Gran cagione habbiamo di rallegrarci hoggi come pur canta la chiesa santa. Conceptio tua.* Des. *sole di giustitia Christo Signor nostro come canta la chiesa santa.* **7** (f. 108). *In Natiuitate Domini.* Inc. « Dulce et delectabile est oculis videre solem » *Rallegra molto la uista et la ricrea il sole specialmente nello spuntar la mattina.* Des. *obedite dominis vestris etiam discolis, dice s. Pietro.* **8** (f. 113) ... *nel giorno di santa Lucia. 1576.* Inc. « Qui gloriatur in Domino glorietur... » *La lettione che hoggi habbiamo sentito nella messa.* Des. *cioche lui gli ha commandato. Piaccia a Dio che così lo facciamo noi accio ci dia...* **9** (f. 129) ... *sopra s. Tomaso* ⟨apost.⟩. Inc. « Nisi videro in manibus eius fissuram clavorum... » *Con la gratia di nostro Signore hoggi nella prima parte faremo due cose.* Des. *ha fatto a molti santi ch'erano stati peccatori et dopo ci darà la gloria.* **10** (f. 149) ... *la prima Domenica dentro l'ottaua del Natale.* Inc. « Cum autem apparuit benignitas et humanitas... » *Ho pigliato per explicar queste parole le quali mostrano la grandezza dell'incarnatione.* Des. *secundum spem uitae aeternae, la quale Iddio ci uoglia dare.* **11** (f. 168). *Raccolto che Odoardo Morales fece della predica, che sentì dal reverendo... l'ottaua di Natale.* Inc. « Apparuit gratia Dei... » *Resta che trattiamo la quarta et ultima cosa delle quattro che habbiamo proposto.* Des. *et tenuto in conto dagli altri. Piaccia a Dio acciò ci dia...* **12** (f. 188). *Predica degl'Innocenti.* Inc. *Nella morte degl'Innocenti si uedono tre cose, la gran crudeltà di Herode.* Des. *et oculi tui a lachrimis, quia est merces operi tuo.*

13 ((f. 197). *Del giorno della Circoncisione di nostro Signore.* Inc. « Postquam consumati sunt dies octo... » *La lettione del sacro Vangelo in poche parole contiene due grandi misterij.* Des. *accioche facendo questa Circoncisione spirituale Iddio ci dia la sua gratia...* 14 (f. 217). *In die Circoncisionis. De nomine Iesu.* Inc « Vocatum est nomen eius Iesus » *Intorno a questo santissimo nome sono da uedere tre cose più notabili. Primo a chi si pone tal nome.* Des. *Quos autem iustificauit, hos et glorificauit.* 15 (f. 226) ... *l'ottaua dell'Epiphania. MDLXXIIII.* Inc. « Iesus proficiebat sapientia... » *Ho pigliato per esplicare queste parole che sono del Vangelo della Domenica per esser molto a proposito.* Des. *perdere quella de' Prencipi, et hauere solamente la gratia di Dio, la quale lui ci uoglia dare...* 16 (f. 248). *Sommario della predica che fece... la Domenica frà l'ottaua dell'Epiphania. Anno MDLXXV.* Inc. « Audiens autem Herodes turbatus est... » *Questo Euangelio contiene l'historia della uenuta et adoratione de' Magi.* Des. *che noi uogliamo fare molto per lui, accioche lui ci dia la gloria. Amen.* 17 (f. 260) ... *fatta l'ottava dell'Epiphania MDLXXVII.* Inc. « Surge illuminare Hierusalem... » *Sono queste le parole della lettione che hoggi si è detta nella messa... la quale anzi tutto il capo contiene due cose.* Des. *che siamo tutti congregati in questa Fede et facciamo tali opere...* 18 (f. 278). *Predica di san Fabiano et Sebastiano. 1577.* Inc. « Sancti per fidem vicerunt regna... » *Le parole della lettione che hoggi habbiamo sentito nella messa... così nella prima come nella seconda parte.* Des. *la gloria, che Christo gli doueua dare nel cielo, la quale ci uoglia ancora dare a noi.* 19 (f. 294) ... *la Domenica della Settuagesima. 1576.* Inc. « Simile est regnum caelorum homini patrifamilias.. » *Contiene la lettione del santo Euangelio una parola del padre di famiglia.* Des. *non è pernicioso, anzi molto utile che fa acquistare la uita eterna. La quale piaccia a Dio di darci.* 20 (f. 315) ... *fatta nella sala Costantina alla presenza di Papa Gregorio XIII et de' Cardinali l'anno MDLXXX.* Inc. « Orate pro persequentibus... » *Insegna due documenti necessarii alla uita christiana. Il primo circa il principal principio.* Des. *non habbia persecutore maggiore che i propri peccati.* 21 (f. 323) ... *la prima Domenica di Quaresima 1574.* Inc. « Ostendit ei omnia regna mundi... » *Grande fu la malitia di che usò il diauolo in questa tentatione.* Des. *che sappiamo noi resistere alle tentationi del diauolo accioche Iddio ci dia...* 22 (f. 335) ... *la seconda Domenica della Quaresima MDLXXIIII.* Inc. « Transfiguratus est ante eos... » *Hoggi con la gratia di nostro Signore faremo due cose breuemente, la prima sara uedere perche causa Christo si uolse trasfigurare.* Des. *alle cose temporali, accioche non perdiamo le celesti.* 23 (f. 353) ... *la quarta feria della seconda Domenica di Quaresima.* Inc. « Dic ut sedeant hi duo filii mei... » *Ancorche*

la domanda sciocca non meritasse risposta, nondimeno pensando. Des. *Dunque humiliateui, che sarete essaltati qui per gratia et li per il figlio. Amen.* **24** (f. 371) ... *la quinta Domenica della Quaresima dell'anno MDLXXIII.* Inc. « Quis ex vobis arguet me... » *La lettione dell'Euangelio d'hoggi è parte d'un ragionamento ch'hebbe nostro Signore con li giudei.* Des. *al buono et perfetto stato meritiamo la gratia di Dio la quale e il uero camino per la gloria.* **25** (f. 393). ... *Sopra l'Indulgenze.* Inc. « Pax vobis » *Entrando Gesu Christo nostro Saluatore nel mezo dei suoi discepoli li salutò.* Des. *con efficacia hanco la guadagniamo accioche possiamo goder di tante gratie.* **26** (f. 407) ... *il giorno di san Giovanni ante portam latinam. 1576.* Inc. « Calicem quidem meum bibetis... » *Contiene la lettione del santo Vangelo una historia che tutti la sanno. La madre di san Giouanni.* Des. *chi sa quanto sia grande la uirtu et forza della diuina gratia che puo fare tutte queste mutationi. Le quali Iddio ci dia...* **27** (f. 429). *Domenica fra l'Ottaua dell'Ascensione.* Inc. « Cum venerit Paraclitus quem ego mittam... » *La lettione del santo Euangelio e breue, tutte le parole che contiene le disse Christo.* Des. *ci ricordiamo sempre di lui accioche in tutto facciamo bene et ci dia la uita sempiterna.*

560 ff. 450-909 (+ 546a, 560a, 575a, 591a b, 669a, 717a, 759a b, 788a, 813a, 859a).

28 (f. 450) ... *nel sacro Palatio nella sala di Costantino la Domenica fra l'ottaua dell'Ascensione nell'Inuentione della Croce. 1573.* Inc. « Cum venerit Paraclitus quem... » *Hoggi habbiamo due gran sollennitadi, l'una della Domenica fra l'ottaua dell'Ascensione.* Des. *di trouare in noi la Croce et li trauagli, accioche imitando Christo ci dia...* **29** (f. 470). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che sentì dal... la Domenica fra l'ottaua dell'Ascensione l'anno MDLXXVIIII.* Inc. « Cum venerit Paraclitus quem... » *La lettione del santo Euangelo è parte del sermone che Christo fece nella cena.* Des. *ma è uero et sommo piacere, del quale Dio ci faccia degni.* **30** (f. 488) ... *nel Vaticano la terza Domenica dopo la Pentecoste. MDLXXIIII.* Inc. « Gaudium erit in caelo super uno peccatore... » *Il santo Euangelio contiene due parabole una di un pastore, il quale haueua cento pecore.* Des. *che saranno nostri compagni nella gloria et uita sempiterna.* **31** (f. 508). *La VIII⟨I⟩ Domenica dopo la Pentecoste MDLXXIII.* Inc. « Ut appropinquavit vidit civitatem flevit... » *La lettione del santo Euangelio contiene due cose. L'una è un pianto di Christo.* Des. *che habbiamo fatto penitentia et buone opere, accioche Iddio ci dia la uita sempiterna.* **32** (f. 528). *La VIII Domenica dopo la Pentecoste.* Inc. « Filii huius saeculi prudentiores... » *Con la gratia di Nostro Signore faremo due cose con breuità. La prima applicheremo il senso dell'Evangelio.* Des. *che ricor-*

dandosi di queste cose ha paura. Piaccia a Dio che ci ricordiamo noi di queste cose acciochè ci dia... **33** (f. 547) ... *in anno MDLXIX. Dominica XV post festum Pentecostes die secunda septembris.* Inc. « Quia propheta magnus surrexit... » *Haec uerba protulit turba quae stupebat super quoddam miraculum Christi* Des. *etiam similiter uisitet per gratiam, et tandem nos dignos reddat aeterna gloria per eundem...* **34** (f. 561). *Dominica XVI post festum Pentecostes...* Inc. « Cum intraret Iesus in domum cuiusdam... » *In hoc sancto Euangelio hodierne diei continetur colloquium quoddam Christi cum legis peritis.* Des. *plus gustus hic eorum per gratiam perciperet et in futuro gloriam illam sibi comparet in nomine Patris...* **35** (f. 576). *Dominica XVII post festum Pentecostes...* Inc. « Diliges Dominum Deum tuum... » *Ostenditur hodie maxima sapientia Saluatoris declarans illud.* Des. *et quod hic speramus et amamus ibi fruamur per aeterna saecula saeculorum, quod nobis concedat Pater...* **36** (f. 592). *Feria V Dominicae XVII post festum Pentecostes, 29 septembris.* Inc. « Dico enim vobis quia Angeli eorum... » *Hodierna die gratia omnipotentis Dei pauca dicemus de angelis utpote creaturae a Deo creatae.* Des. *hic eorum auxilium per gratiam et ibi per gloriam. In nomine Patris....* **37** (f. 606). *Dominica XVIII post festum Pentecostes, 2ª octobris.* Inc. « Ut autem sciatis quia filius hominis... » *Hodiernum Euangelium duabus potissimis de causis est notandum. Prima est propter difficultatem.* Des. *ubi beati continua fruuntur uisione diuina, ad quam nos perducat Pater...* **38** (f. 622). *Dominica XIX post festum Pentecostes, 3 octobris.* Inc. « Simile factum est regnum caelorum homini regi... » *Animaduertens Saluator noster incredibilitatem et obstinatum animum phariseorum et principum scribarum.* Des. *sententia in nos cadat, Ligatis etc. Quod auertat Dominus omnipotens per suam piissimam misericordiam. In nomine Patris...* **39.** *Prediche* 1-12 (in ms. *14*) *sopra il Missus est.* [1] (f. 645). *Predica prima sopra il Missus est. 1579. Dominica 23 post Pentecosten.* Inc. « In sexto autem mense missus est » *L'Euangelio che habbiamo preso ad esplicare con la gratia del Signore contiene la historia dell'altissimo misterio della Incarnatione del Verbo eterno.* Des. *la perfettione, alla quale tutti debiamo tirare et andare con la gratia... che la possiamo fare.* [2] (f. 658). *Seconda.* Inc. « Missus est angelus Gabriel a Deo... » *In queste parole, che hoggi habbiamo preso a dichiarare con la gratia del Signore, si contengono alcune circonstantie, la missione istessa.* Des. *et che non siamo ingrati uerso Dio di tanto così raro et segnalato benefitio. Amen.* [3] (f. 670). *Terza. In die sancti Andreae.* Inc. « In civitatem Galilaeae... » *Seguita l'euangelista san Luca a dichiarare la historia del mistero... et hauendo di sopra descritto.* Des. *et con purità spirituale et corporale seruire in saecula saeculorum.* [4] (f. 686). *Quarta, in die sancti Ambrosii.* Inc. « Desponsatam viro cui... » *Seguita il*

santo euangelista a dichiarare alcune altre circostanze intorno alle persone. Des. *d'intendere e di penetrare quanto dixit et fare in ogni cosa la sua santa uolontà.* [5] (f. 699). *Quinta. Feria 2ª Dom. III Aduentus.* Inc. « Ave Maria gratia plena... » *Dopo che l'euangelista san Luca nelle parole precedenti ha descritto alcune circonstantie del tempo, del luogo.* Des. *et la benedetta madre si degni d'intercedere per noi.* [6] (f. 718). *Sesta. In die s. Thomae apost.* Inc. « Quae cum audisset... » *Doppo la salutatione dell'angelo, la quale noi nella passata predica habbiamo dichiarato.* Des. *condurne all'eterna luce doue lodiamo Iddio in saecula...* [7] (f. 730). *Settima.* Inc. « Ecce concipies in utero... » *Le parole che hobbiamo proposte contengono in se il principio della legatione.* Des. *che con gli istessi angeli noi la possiamo uedere et godere in saecula...* [8] (f. 746). *Decima* (!) *sopra* « Spiritus sanctus superveniet in te... » Inc. *Queste parole sono di grandissima importanza per dichiarare il modo col quale la beata Vergine doueua concipere.* Des. *et candidezza della beata Vergine. Amen.* [9] (f. 760). *Vndecima.* Inc. « Ideoque et quod nascetur... » *Queste parole si riferiscono a quelle di sopra Spiritus sanctus.* Des. *ma compita et intera, perche così saremo poi ueri figliuoli di Dio. Piaccia...* [10] (f. 774). *Duodecima.* Inc. « Et ecce Elisabeth cognata tua » *Dopo che l'Angelo rispose alla dimanda della beatissima Vergine Quando fiet istud.* Des. *Il che se ci fosse molti si conuertirebbero al loro ouile. Amen.* [11] (f. 789). *Decimaterza.* Inc. « Quia non erit impossibile... » *Con queste parole conferma l'angelo quello che di sopra detto haueua. È da notare che questa parola uerbum.* Des. *se uoleua osseruare l'ordine, e se Christo fosse nato per opera di huomo.* [12] (f. 802). *Decimaquarta.* Inc. « Ecce ancilla Domini fiat... » *In queste parole si contiene la risposta della beata Vergine, nelle quali chiaramente riluce l'humiltà, obedienza.* Des. *che furono in momento di tempo.* 40 (f. 814) ... *innanzi sua Santità.* Inc. « Et vocabis nomen eius Iesus... » *Le parole dell'euangelista recitate da san Luca cantengono in se una parte della legatione et ambasciata.* Des. *di render ragione dell'amministrato. Piaccia a Dio et alla gloriosa madre che tutti possiamo rendere buon conto di noi a laude...* 41 (f. 828) ... *nel sacro Palazzo del Vaticano la Domenica fra l'ottava di san Giouanni Battista. MDLXXIIII.* Inc. « Erit magnus coram Domino. Luc. 1. » *Hoggi con la gratia di Dio ragioneremo di san Gio. Bātta perche tutta la sua uita e un uero essempio.* Des. *guardiamo alla sua vita, et mittiamo* (!) *le sue uirtù accioche dopo lo possiamo uedere nella gloria.* 42 (f. 850). *Lettione 2ª.* Inc. *Hauendo determinato Dio Padre eterno mandare ne gli ultimi giorni del mondo.* Des. *esser noi di maggior giustitia, bontà et perfettione. Piaccia a Dio...* 43 (f. 860). *Predica del Rev. padre Toledo.* Inc. « Et regnabit in domo Iacob... » *Due cose promise l'angelo alla beata Vergine, una che haurebbe un figliuolo il*

quale sederebbe sopra la sedia. Des. *alla gloria di questa beatissima et santa madre, la quale si degni interceder per noi. Amen.* **44** (f. 873) ... *Domenica della Quinquagesima.* Inc. « Cum appropinquasset Ierico quidam caecus... » *La lettione del santo Euangelio contiene due cose. La prima e una prophetia che N. S. disse a suoi discepoli.* Des. *con attentione et prudenza come doueria. Piaccia a Dio che habbiamo noi molta prudenza in far le cose di Dio accioche...* **45** (f. 893) ... *sopra la grandezza di san Giouanni Battista.* Inc. *Le grandezze del gloriosissimo san Giouanni sono tali che chi non fa altro che marauigliarsi di quelle.* Des. *nella penitentia, humiltà, mortificatione et altre uirtù, accioche meritino in questo mondo la gratia et nell'altro la vita sempiterna.*

In cod. 559 f. II-III index in binos codices manu coaeva additus. Meminit horum codicum Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus vol. VII* ex Antonio, *Bibliotheca hisp. vetus;* non recte tamen affirmat ibi pater Paria eosdem sermones reperiri in codd. othobonianis 560-562 quia nullum sermonem patris Toledo continent dicti codd. othoboniani, pater Paria confundit codices urbinates cum othobonianis. Conciones, quibus praemittuntur tria interpuncta, praeferunt nomen *padre* et interdum *dottore Toledo*, ceterae non item. Plurima folia vacua sunt.

Tegumentorum opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVI-XVII.

561. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 263×198, ff. VII. 717 (+ 65ª, 140ª, 167ª, 264ª, 281ª, 298ª, 337ª, 472ª, 491ª, 549ªᵇ, 566ª, 603ª, 672ª; — ff. 250-259 transactis).

Toledo card. **Francisci** soc. Iesu et aliorum (?) conciones sacrae italice.

1 (f. 1). *Predica fatta il dì de santo Andrea apostolo 1576.* Inc. « Corde creditur ad iustitiam... » *Per chiara intelligenza del presente Euangelio prima esplicarò il senso litterale.* Des. *ma solo si uedono i piedi. Faccia il benedetto Dio che l'opre nostre in questa uita sieno tali che...* **2.** *Quattro prediche fatte per l'Aduento 1579, sopra l'Incarnatione di Christo nostro Signore.* [1] (f. 11). *Prima fatta il primo venerdi dell'Aduento... coram Gregorio XIII et cardinalibus in aula Constantini.* Inc. « Deus qui dives est in misericordia... » *In questo tempo dell'Auuenimento di Christo N^ro^ Signore uoglio trattare in quattro prediche quattro cose dell'istesso Aduento.* Des. *benignità et misericordia et ci dia il medesimo Christo. Piaccia a Dio che sappiamo noi appropriarci un beneficio sì grande accioche...* [2] (f. 33). *Seconda...* Inc. « Qui cum in forma Dei esset... » *Habbiamo trattato perche Dio sia fatto huomo, del che habbiamo rese quattro cause.* Des. *la persona humana ma solo la diuina. Hora piaccia a Dio...* [3] (f. 49). *Terza... Concioni huic interfuit Panicarola cum aliis theologis celeberrimis in aula Costantini coram Gregorio XIII.* Inc. « Multiphariam multisque modis... » *Nelle due prediche passate habbiamo trattato le prime due cose proposte cioè: Cur Deus factus sit homo.* Des. *seruendolo con tutto il cuore e forza accioche...*

[4] (f. 66). *Quarta ...* Inc. « Apparuit gratia Dei... » *Resta che trattiamo la quarta et ultima cosa delle quattro proposte, cioè il frutto che nacque.* Des. *meritamente uiene disprezzato, uilipeso et schernito. Piaccia alla diuina maestà...* 3 (f. 86). *Domenica fra l'Ottaua di Natale fatta l'anno 1576.* Inc. « Ubi venit plenitudo temporis.... » *Sono queste parole dell'epistola che san Paulo scriue ad Galatas, la quale si è letta hoggi alla messa.* Des. *per farci suoi fratelli. Vt adoptionem filiorum Dei reciperemus.* 4 (f. 104). *Nell'Ottaua di s^to^ Stefano l'anno del Giubileo 1575. Coram Gregorio XIII.* Inc. « Ut veniat super nos omnis sanguis iustus... » *In questo Euangelio riprende Christo li giudei perche ammazzauano li profeti.* Des. *et modi di morire quotidianamente. Ohime Dio ci guardi et ci conceda...* 5 (f. 114). *La Domenica infra l'ottaua dell'Epifania, die XI Ianuarii 1579.* Inc. « Dico enim per gratiam... » *Altre uolte habbiamo esplicato la prima parte di questa corrente epistola.* Des. *è stato da Dio chiamato accioche ci dia...* 6 (f. 134). *La Domenica prima dopo l'Epifania. 1576. Coram Gregorio XIII.* Inc. « Nesciebatis quod in iis... » *Chiara è l'historia quanto al senso litterale. Tre cose qui prima diremo. Quae sunt ista patris.* Des. *quale prima remansit in templo et di poi descendit cum illis accioche in questo mondo...* 7 (f. 141). .... *la 2^a^ Domenica dopo l'Epifania. 1576.* Inc. « Tu autem servasti bonum vinum.... » *Parole dell'architriclino riprensiue al padrone che aueua fatto contro l'ordine commune.* Des. *ci imbriacamo di quei accioche finalmente inebriamur ab ubertate domus eius in coelo.* 8 (f. 149) ... *La Domenica terza dopo l'Epifania. Nella conuersione di san Paolo. 1579.* Inc. « Saulus adhuc spirans minarum... » *Con gran ragione celebra la santa chiesa hoggi la stupenda conuersione.* Des. *nè di morte per eseguire la uolontà di Christo. Hor piaccia a Dio etc.* 9 (f. 168) ... *la quarta Domenica dopo l'Epifania 1575.* Inc. « Quid timidi estis modicae fidei... » *Tre cose si contengono in queste parole. Prima la causa del timore... 2° L'effetto della poca fede.* Des. *la maggior fede perchè ancor teme tanto. Discurre ut scis:* (haec concio est partim latine partim italice). 10 (f. 176) ... *la 4^a^ Domenica dopo l'Epifania 1579.* Inc. « Nemini quiquam debeatis nisi ut invicem diligatis... » *Questa piccola lettione è parte della epistola ai Romani nel capo 13, nel quale spetialmente tratta san Paulo.* Des. *questa santa carità qui in uia per hauerla poi consumata in patria che sarà l'eterna gloria. Amen.* 11 (f. 186) ... *la Domenica quinta dopo l'Epifania 1579.* Inc. « Grati estote verbum Christi... » *La maggior parte di questa epistola corrente l'habbiamo esposto un'altra uolta. Hoggi... scoprirò quattro documenti notabili.* Des. *e salute nostra con edificatione del prossimo. Amen.* 12 (f. 198) ... Toledo ... *la Domenica sesta dopo l'Epifania 1579.* Inc. « Conversi estis ad Deum a simulacris... » *Ho pigliato queste parole che sono*

l'ultime della lettione, che questa mattina. Des. *una paga sì grande che auanza infiniti seruigi. Piaccia a Dio che siamo noi di questi che serviamo a Dio in questo mondo accioche etc.* 13 (f. 214) ... Toledo ... *la Domenica della Settuagesima 1579. Coram Gregorio XIII.* Inc. « Simile est regnum caelorum patrifam... » *Di cinque cose fa mentione il Vangelo. Vigna. Padre di famiglia.* Des. *la mercede che dovrebbe alli suoi serui, la quale sarebbe la uita eterna, la quale etc.* 14 (f. 234) ... *la Domenica della Sessagesima. 1576.* Inc. « Exiit qui seminat... » *La parabola e d'un huomo seminante, del cui seme una sola parte fece frutto.* Des. *in questo benedetto campo a gloria della diuina maestà sua et salute nostra.* 15 (f. 246) ... *la Domenica della Sessagesima. 1577.* Inc. « Ne magnitudo revelationum... » *Fu forzato san Paolo lodarsi per necessità et utilità delli Corinthii et difensione delle uerità.* Des. *Al 4 che se ben per hanc infirmitatem habitabat in eo uirtus Christi, ipse tamen ignorabat.* 16 (f. 265) ... Toledo, *il primo Venerdi di Quaresima l'anno del Giubileo. 1575. Della Vanagloria.* Inc. « Attendite ne iustitiam vestram... » *Per uedere l'intentione et fine di n. Signore in queste parole bisogna sapere che li Giudei.* Des. *la quale è stata tanto ripresa dal nostro Signore. Piaccia a Dio etc.* 17 (f. 282) ... *il primo Venerdi di Quaresima 1577. Ex patris Toleti authographo dusumpta.* Inc. « Benefacite his... » *Contiene la lettione del santo Euangelo due cose, la prima quale deue essere la carità christiana.* Des. *accioche ci perdoni quelle che noi di continuo gli facciamo et ci dia la uita sempiterna.* 18 (f. 300) ... Toledo, *prima Domenica di Quaresima... 1573.* Inc. « Ductus est Iesus... » *Altre uolte parleremo della seconda et terza tentatione, hoggi solamente.* Des. *guardarci da questo nemico et liberarci dalle sue tentationi.* 19 (f. 315) ... *Mercoledi dopo la prima Domenica di Quaresima...* « Viri Ninivitae surgent in iudicio cum generatione ista. Matth. XII » Inc. *Chiaro è il senso litterale et di doppio incarico restano quei scribi incaricati si come doppiamente essi peccauano.* Des. *hauendoci redenti nel santissimo legno della Croce ci conduca salui in cielo a posseder l'amor suo etc.* 20 (f. 323) ... Toledo. *Mercordi dopo la prima Domenica di Quaresima l'anno 1579...* « Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista et condemnabit eam. Mattheo XII » Inc. *Perche alcuni de Farisei non credevano in Christo ancorche uedeuano i suoi miracoli.* Des. *Piaccia alla Diuina Maestà Sua che uiuiamo noi in modo, che nel giorno del judicio nessuno ci possa condannare etc.* 21 (f. 338) ... *la Feria quinta dopo la prima Domenica di Quaresima. Della Oratione.* « Egressus Iesus secessit in partes Tyri et Sydonis. Matth. XV » Inc. *Gran cosa è il sapere orar bene* (Notatio in margine manu coaeva: *Questo si crede esser del Salmerone*). Des. *Fallo per l'infinita tua bontà et misericordia, la qual egli ui conceda et benedica etc.* 22 (f. 362) ... *Festa di san Matthia*

apostolo. Il *Giovedi* *della* *seconda* *settimana* *di* *Quaresima... 1575* « Confiteor tibi Pater Domine coeli et terrae. Matth. XI » Inc. *La lettione del santo Euangelio è molto profonda.* Des. *Piaccia a Dio benedetto, che noi ancora siamo piccoli accioche egli ci dia la gratia et la uita sempiterna etc.* 23 (f. 378) ... Toledo... *secondo Venerdi di Quaresima l'anno 1576.* « Surge, tolle grabatum tuum et ambula. Ioan. V. » Inc. *Contiene la lettione del santo Euangelio uno miracolo che fece Christo.* Des. *acciochè Iddio gli dia la gratia, la quale per sua bontà si degni concederne a tutti etc.* 24 (f. 398) ... Toledo... *secondo Venerdi di Quaresima l'anno 1577...* « Sabbatum est, non licet tibi tollere grabatum tuum. Io. V. » Inc. *Contiene la lettione del santo Vangelo due cose.* Des. *con essere obedienti alli precetti suoi acciò ne desse qui la gratia et dopo la gloria etc.* 25 (f. 418) ... Toledo... *Mercordi dopo la seconda Domenica di Quaresima l'anno 1577.* « Ecce ascendimus Hierosolymam et filius hominis tradetur... Matth. 20 » Inc. *Con la gratia di Dio faremo due cose.* Des. *Adunque preghiamo Dio che ci dia qui la gratia et dopo la uita sempiterna etc.* 26 (f. 436) ... Toledo... *Venerdi dopo la 2ª Domenica di Quaresima l'anno 1577.* « Ideo dico vobis quia auferetur a vobis regnum... Matth. 21 » Inc. *Queste parole sono una sentenza* Des. *Piaccia a Dio che facciamo noi la penitenza acciò ci dia qui la gratia et dopo la gloria etc.* 27 (f. 452) ... *Venerdi dopo la seconda Domenica di Quaresima... l'anno 1576.* « Homo erat Paterfamilias qui plantavit vineam et sepe circumdedit eam... Matth. XXI » Inc. *Contiene la lettione del santo Euangelio una parabola.* Des. *acciochè Iddio benedetto ci dia la gratia et la uita sempiterna etc.* 28 (f. 473) ... Toledo... *Venerdi* (sed manus saec. XVII superscripsit *Mercoledi*) *dopo la 3ª Domenica di Quaresima l'anno 1577.* « Audite, et intelligite. Non quod intrat per os coinquinat hominem... Matth. 15 » Inc. *Contiene il santo Evangelio una riprensione.* Des. *acciò ci dia qui la gratia et dopo la gloria etc.* 29 (f. 492) ... Toledo... *quarta Domenica di Quaresima... l'anno 1573.* « Post haec abiit Iesus trans mare Galileae quod est Tyberiadis... Ioan. VI » Inc. *L'euangelio contiene un gran miracolo che Christo n. Signore fece.* Des. *Iddio ci dia qui la sua gratia et dopo la gloria etc.* 30 (f. 508) ... Francesco ⟨Toledo⟩ *il Mercordi dopo la quarta Domenica di Quaresima... 1577.* « Scimus quia peccatores Deus non audit. Io. IX » Inc. *Contiene il santo Vangelo un miracolo.* Des. *Piaccia a Dio che ci conosciamo a noi stessi acciò facciamo opere per meritare la uita sempiterna.* 31 (f. 530) ... Toledo... *il quarto Venerdi di Quaresima l'anno 1576.* « Omnis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum... Ioan. IIII » Inc. *Contiene il santo Vangelo un colloquio* Des. *la gratia di Iddio la quale ci uoglia dare in questo mondo et nell'altro la uita sempiterna etc.* 32 (f. 550) ... Toledo... *il Mercordi dopo la quinta*

Domenica di Quaresima. « Vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis... Ioan. X » Inc. *Per esplicare queste parole difficili bisogna.* Des. *il quale rifiutò le vergini sciocche dicendo Nescio uos, accettando solamente le prudenti* etc. 33 (f. 567). ... *alli XI di Marzo la vigilia del glorioso san Gregorio, l'anno santo del Giubileo del 1575. Coram Gregorio XIII et Cardinalibus in aula Constantini. Della Samaritana.* « Si scires donum Dei... Io. 4° » Inc. *L'historia del presente Vangelio.* Des. *caminiamo sicuri alla celeste patria doue ogni bene in colmo si possiede etc.* 34 (f. 581) ... *alli 14 di Marzo 1578. Nella festa di san Gregorio papa. Coram Gregorio XIII. Pont. Max. et collegio Cardinalium ac frequentissimo auditorio in aula Constantini.* « Vos estis sal terrae. Matth. 5 » Inc. *Sono queste parole parte del sermone nel monte.* Des. *lo imiti parimente nella uita per sua santa gratia etc.* 35 (f. 591). *Predica di Lazaro fatta nel 1575, l'anno del Giubileo.* « Ego sum resurrectio et vita, qui credit in me... Ioann. II » Inc. *Contiene la lettione del santo Evangelio il maggior miracolo.* Des. *Il che è gratia speciale, la quale a tutti noi conceda Dio benedetto per la sua bontà et clemenza etc.* 36 (604) ... Toledo... *il lunedì santo sopra la passione di N. S.re Gesù Christo nella sala Costantina l'anno 1587.* « Coepit contristari, pavere et taedere et moestus esse, et factus est in agonia » Inc. *Hoggi con la gratia di Dio trattaremo.* Des. *accioche ci possiamo approfittare di questa passione per conseguire per mezo di questa la vita eterna etc.* 37 (f. 638) ... Toledo... *secondo giorno di Pasqua l'anno 1573.* « Surrexit Dominus vere. Luc. 24 ». Inc. *Con la gratia di nostro Sig.re prima esporremo.* Des. *accioche possiamo trouare la uera Pasqua et il uero alleluia etc.* 38 (f. 658) ... *quarta Domenica dopo Pasqua fatta l'anno 1573...* « Expedit vobis ut ego vadam, si enim non abiero... Ioan. XIII » Inc. *Con la gratia di nostro Signore nella prima parte esplicaremo.* Des. *solamente le cose di Dio accioche ci dia qui la gratia et dopo la gloria etc.* 39 (f. 673) ... *la Domenica VII. dopo la Pentecoste. Coram Pio Quinto apud sanctum Marcum.* « Non omnis, qui dicit mihi Domine Domine... sed qui fecerit... » Inc. *Queste parole esplicano qual sia la buona arbore.* Des. *et ci dia gratia di seruirlo con puro cuore et uero zelo etc.* 40 (f. 679) ... Toledo... *decima Domenica dopo la Pentecoste l'anno 1573.* « Omnis qui se exaltat humiliabitur... Luc. 18 » Inc. *La lettione del santo Euangelio contiene una parabola che disse nostro Signore a certi huomini superbi.* Des. *Dio ci conceda qui la remissione de peccati et la sua gratia sanctissima et dopo la gloria etc.* 41 (f. 695) ... Toledo... *Domenica XI dopo la Pentecoste l'anno 1573...* « Adducunt ei surdum et mutum et deprecabantur eum ut imponat illi manum... Mar. VII » Inc. *La lettione del santo Euangelio contiene un miracolo.* Des. *Piaccia a Dio che non*

siamo noi sordi alle sue parole, ma che le sentiamo et osseruiamo accioche ci dia etc.

Plura folia vacua, in ff. IV-VI index alia manu coaeva; in recensione notavimus conciones singulas, quibus praemittitur nomen *Toledo.*

Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

562. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 257 × 196, ff. V. 675 (+ f. 163ª, 292ª, 315ª, 514ª, 605ª).

Toledo card. **Francisci** societatis Iesu et aliorum (?) conciones sacrae.

1 (f. 1). *Raccolta che Odoardo di Morales fece della predica, che senti dal molto r. padre il dottor Toledo il giorno di san Nicola 1591.* « Euge serve bone et fidelis quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. Matth. XXV » Inc. *Hoggi con la gratia di Dio esplicaremo queste parole... et con questo resterà esplicata tutta la parola...* Des. *Euge serue bone et fidelis supra multa te constituam, nella gloria sempiterna etc.* **2** (f. 29) ... *Toledo... il giorno di santa Lucia.* « Simile est regnum coelorum thesauro abscondito. Mattheo 13 » Inc. *Contiene questo Euangelio quattro similitudini.* Des. *Piaccia a Dio, che... di uirtù in uirtù saliamo alla gloria dove si uiue in saecula saeculorum etc.* **3** (f. 47) ... *Toledo... nelle quattro Tempora dell'aduento 1577.* « Anno quinto decimo Imperij Tiberij Caesaris procurante Pontio Pilato Judeam... Luc. III » Inc. *Piu uolte habbiamo ragionato sopra l'Euangelio della festa di san Thomaso* Des. *facendosi per gloria sua, alla quale ci conduca per infinita saeculorum saecula.* **4** (f. 67). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal molto r. padre il dottor Toledo il giorno di san Thomaso apostolo 1592...* « Stetit in medio et dixit eis: Pax vobis. Ioan. 20 » Inc. *Lasciata la prima parte dell'incredulità.* Des. *Piaccia a Dio darci questa pace et dopo la uita eterna etc.* **5** (f. 93) ... *Toledo... san Thomaso apostolo.* « Quia vidisti me Thoma credidisti... Ioann. XX ». Inc. *Tre cose contiene l'Euangelio.* Des. *come fece Christo nostro Signore cui laus, honor et gloria in sempiterna saecula.* **6** (f. 111) ... *Toledo, fatta il giorno dell'Innocenti 1576.* « Surge et accipe puerum et matrem eius... Matth. II » Inc. *La lettione del santo Evangelio contiene tre cose, prima la fuga di Christo in Egitto.* Des. *Piaccia a Dio darci la uera allegrezza nella uita sempiterna etc.* **7** (f. 131) ... *Toledo... ottaua degli Innocenti l'anno 1579.* « Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens surge... Matth. 4.° » Inc. *La lettione del santo Euangelio contiene due cose.* Des. *accio ci dia la gratia et dopo la gloria etc.* **8** (f. 151) ... *nella sala di Constantino a nostro Signore Gregorio XIII la Domenica 3ª doppo l'Epiphania* (concio scripta est alia manu coaeva). « Ecce leprosus veniens ado-

rabat eum dicens, Domine si vis, potes me mundare. Matth. VIII » Inc. *Con la gratia del Signore hoggi trattaremo di un miracolo.* Des. *cerchiamo la netteza dell'anima; acciò mundo corde ipsum uideamus et eo fruamur in eternum. Finis.* 9 (f. 164). (redit prima manus) ... *Toledo... la 3ª Domenica dopo l'Epifania.* « Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens... » Inc. *La lettione del santo Vangelo contiene due miracoli.* Des. *o piaccia a Dio che così si faccia etc.* 10 (f. 176) ... *Toledo... della 3.ª Domenica dopo la Epifania.* « Domine non sum dignus... ». Inc. *Questa medesima historia del Centurione.* Des. *quia nulla est apud Deum acceptio personarum, qui uiuit et regnat etc.* 11 (f. 182) ... *Toledo... nella Domenica della Septuagesima 1578.* « Multi sunt vocati pauci... (concio latine) » Inc. *Explicabimus haec uerba non contradicendo.* Des. *quod ab alijs possiderentur minime curarent, nec eis inviderent etc.* 12 (f. 192) ... *il giorno delle Ceneri. Del digiuno.* Inc. *Benche la solemnità della Quaresima cominci.* Des. *accio che habbiamo in questa uita la gratia et nell'altra la gloria etc.* 13 (f. 208) ... *il 2.º giorno delle Ceneri. Del Centurione.* « Cum intrasset Iesus Capharnaum... puer meus iacet in domo paraliticus et male torquetur... » Inc. *In quel tempo la Giudea.* Des. *lo fruiremo a faccia a faccia in saecula saeculorum etc.* 14 (f. 222) ... *il secondo di di Quaresima la feria V. delle Ceneri. Del Centurione.* Inc. *È cosi grande et infinita la bontà di Dio.* Des. *In questo mondo per gratia et nell'altro per gloria...* 15 (f. 262) ... *il 3.º giorno delle Ceneri. Dell'amare l'inimico.* Inc. *Audistis quia dictum est antiquis... L'amore si suole paragonare.* Des. *ui essaudira dandoui in questa uita la gratia et nell'altra la gloria. Amen.* 16 (f. 274). *Raccolta, che Odoardo Morales fece della predica, che sentì dal r. padre il dottor Toledo il primo Venerdi di Quaresima 1579.* « Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros... Matth. V ». Inc. *Tra l'altre cose, che contiene il santo Euangelio.* Des. *accio amiamo tutti per amor di Dio et ci dia in questa uita la gratia et nell'altra la gloria.* 17 (f. 293). *Raccolta, che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal molto r. padre il dottor Toledo il p.º Venerdi di Quaresima 1593.* « Ego autem dico vobis diligite inimicos vestros... Matth. V ». Inc. *La prima parte della lettione del s.to Euangelio.* Des. *dandoci in questo mondo la gratia et poi la gloria et uita sempiterna etc.* 18 (f. 316) ... *la prima Domenica di Quaresima. Della tentatione del diavolo.* « Ductus est Iesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo ». Inc. *Si come il Signore uolse morire.* Des. *godersi con esso lui quelle eterne contentezze del cielo, quod nobis concedat etc.* 19 (f. 332). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal m. r. padre il dottor Toledo il secondo Venerdi di Quaresima 1593. Nel qual giorno era anco la festa di s. Gregorio* « Erat autem

quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Ioan. V ». Inc. *Lasciando molte altre cose.* Des. *sì grandi opere, per le quali gli diede in questo mondo la gratia et nell'altro la gloria. Ad quam nos perducat etc.* **20** (f. 354). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che senti dal r. padre il dottor Toledo il Venerdi dopo la seconda Domenica di Quaresima 1579.* « Hic est haeres venite occidamus eum et habebimus haereditatem eius. Matth. XXI ». Inc. *L'epistola di questa mattina è molto conforme all'Euangelio.* Des. *et dice l'altro uoler fare quello, ch'ella uoleua fare etc.* (Notatio in margine manu coaeva: *Qui si turbò il Padre per una vertigine che gli diede, et non disse la 4.ª cosa di quelle quattro che doueamo schiuare).* **21** (f. 368) ... *della 3.ª Domenica di Quaresima.* « Erat Iesus eijciens demonium, et illud erat mutum ». Inc. *Perche il demonio in questo corso quadragesimale.* Des. *cosi uincerete il demonio et hauerete la gloria del cielo etc.* **22** (f. 382) ... *Toledo... nella sala di Costantino il Mercoledi dopo la terza Domenica di Quaresima 1574* « Quare discipuli tui non lavant manus suas cum panem manducant. Matth. XV ». Inc. *Hoggi con la gratia di nostro Signore faremo due cose con breuità.* Des. *accioche ci dia in questo mondo la gratia et nell'altro la gloria etc.* **23** (f. 406). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal r. padre Toledo il Venerdi dopo la terza Domenica di Quaresima 1579...* « Meus cibus est ut faciam voluntatem eius, qui misit me, ut perficiam opus eius. Ioann. IIII » Inc. *La lettione del santo Euangelio contiene una gran conuersione.* Des. *per darci qui la gratia et dopo la gloria etc.* **24** (f. 426). *Raccolta che Odoardo di Morales fece della predica che senti dal molto r. padre il dottor Toledo il Venerdi dopo la terza Domenica di Quaresima 1592.* « Omnis qui bibit ex aqua hac sitiet iterum... Ioann. IIII ». Inc. *Lasciando molt'altre cose, ch'altre uolte habbiamo trattato.* Des. *accioche meritiamo hauere la sua gratia et poi la uita sempiterna etc.* **25** (f. 452). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal r. padre il dottor Toledo il Mercoledi doppo la 4.ᵗᵃ Domenica di Quaresima 1597.* « Expuit in terram et fecit lutum... Ioan. IX ». Inc. *Contiene la lettione del santo Euangelio un miracolo.* Des. *con quest'acqua della penitentia, accioche ci dia qui la gratia et dopo la gloria etc.* **26** (f. 470) ... *Toledo ... la Domenica quarta dopo Pasqua 1578.* « Vado ad eum qui misit me... Ioan. XVI ». Inc. *Contiene l'Euangelio una consolatione fatta da Christo.* Des. *uado ad Patrem meum, qui est in coelis et ibi regnat per omnia saecula saeculorum etc.* **27** (f. 480). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che senti dal reuer. padre Toledo la quarta Domenica di Pasqua 1579.* « Vado ad eum qui misit me... Ioan. XVI » Inc. *La lettione di questa mattina è parte di quel sermone.* Des.

ui conduca per la buona strada, che mena alla vita eterna etc. **28** (f. 496) ... *Toledo... di san Filippo et san Giacomo.* « Non turbetur cor vestrum, creditis in Deum... Ioan. XIIII ». Inc. *Questa lettione è parte di quel ragionamento.* Des. *Piaccia a Dio che non habbiamo noi il cuore conturbato, accio ci dia la vita sempiterna etc.* **29** (f. 515) ... *il 3.º di Maggio nella festa di santa Croce.* « Sicut exaltavit Moyses serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis ». Inc. *Diremo nell' espositione di questo Euangelio.* Des. *accio che per quella perueniamo alla sempiterna gloria etc.* **30** (f. 523) ... *Toledo... la Domenica XXIII dopo la Pentecoste et giorno della basilica di san Pietro 1586.* « Vidi sanctam civitatem Hierusalem novam... Apocalip. XXI ». Inc. *La lettione, che hoggi habbiamo sentito, scriue san Giouanni.* Des. *et Dio ci dia qui la gratia et dopo la gloria etc.* **31** (f. 541). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal molto r. padre il dottor Toledo la penultima Domenica dopo la Pentecoste l'anno 1592...* « Simile est regnum coelorum grano sinapis... Matth. XIII. » Inc. *La lettione del santo Euangelio contiene due parabole picciole.* Des. *Piaccia a Iddio che cosi ce la dia et dopo la vita sempiterna etc.* **32** (f. 569). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che senti dal reuer. padre il dottor Toledo l'ultima Domenica dopo il Pentecoste alli 23. di Nouembre 1578.* « Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus pro vobis orantes et postulantes... ad Coloss. p.ª » Inc. *Queste parole sono parte della lettione che sentissimo hoggi nella Messa,* Des. *Piaccia a Dio che cosi lo facciamo noi, acciò ci dia qui la gratia et dopo la vita eterna etc.* **33** (f. 585). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica, che senti dal r. padre il dottor Toledo l'ottaua di tutti i santi. 1579.* « Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Mattheo V. » Inc. *Fra molt'altre notabili sententie.* Des. *accio Dio nell'altra uita ci dia la uera satietà della sua gloria etc.* **34** (f. 606). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che senti dal molto reuer. padre dottor Toledo la Domenica nell'ottaua di tutti i santi l'anno 1592.* « Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt. Matth. V. » Inc. *Tra molte cose che si doueriano dire.* Des. *in questa vita finche arriui a conseguire l'altra. Quoniam ipsi Deum uidebunt etc.* **35** (f. 628). *Raccolta che Odoardo Morales fece della predica che senti dal r. padre il dottor Toledo il giorno della basilica del Saluatore a 9 di Nouembre 1578...* « Absterget Deus omnem lacymam (!) ab oculis eorum. Apocal. 2. » Inc. *Ho pigliato queste parole, che sono della seconda parte della lettione.* Des. *et piangiamo per l'amor di Dio, acciò che nell'altra habbiamo la perfetta gloria etc.* **36** (f. 651) ... *Toledo... sopra l'anno del Giubileo.* « Stetit in medio et dixit eis: Pax vobis. Ioan. 20. » Inc. *Dice san Ba-*

silio sopra il salmo 28 sopra quelle parole Dominus benedicet populo suo in pace. Des. *facciamo tali opere, che possiamo guadagnare in questo mondo il uero Giubileo et nell'altro la uita sempiterna. Amen.*

Indicamus in recensione conciones singulas, quibus praemittitur nomen *Toledo.* Plura folia vacua, in ff. II-III index alia manu coaeva.

Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

563. Saec. XVII, chart., mm. 188×126, ff. IX. 279.

Verdeselli Francesco minore osservante. *Primo libro dell'amore spirituale da insetarsi nel serenissimo petto del Prencipe d'Urbino Federico II. . diviso in tre parti. - Nella prima si mostra, che s'ha da amare Iddio ed il modo dà osservarsi. Nella seconda, che s'ha da amare se medesimo et in che maniera. Nella terza che si ha da amare il padre et la madre e con che modo.* Pars I (f. 2) inc. *Sebene infinite ragioni, senza dubbio, ser.mo Prencipe, cauate da sacri theologi, si potrebbero apportare qui in questa prima parte,* des. *Et questo ci basti hora hauer breuemente detto intorno all'amor di Dio ecc.;* (f. 69) pars II inc. *Somma ragion uuole, ser.mo Precipe, dopo che habbiamo amato Dio sopra ogni cosa, come si è detto nella p.a parte, che amiamo noi stessi,* des. *comme dice egli in s. Matteo* (notatio in margine, manu XVII saec. [c]ap. 10): *Non chi incominciarà, ma chi perseuerarà sino alla morte serà saluo: Non qui inceperit, sed qui perseuerauerit usque in finem saluus erit.;* (f. 199) pars III inc. *Lasciando hora da parte gli altri huomini, che sotto questo nome di padre uogliono li dottori, che da noi siano amati et honorati,* des. (f. 255) *Il che il sig.re Iddio concedi all'altezze ser.me de' vostri progenitori et all'altezza vostra, per sua infinita misericordia nei seculi de' seculi. Amen;* praeeunt [1] (f. VII) auctoris dedicatio: *Al sereniss.o prencipe d'Urbino Federico II. fra Francesco Verdeselli s. et f. — L'affetto grande del Datore, quale è d'inestarui nel ser.mo petto, auanti l'amore profano, l'amore spirituale;* [2] (f. IX). *Al lettore: Due cose (humanissimo lettore) s'hanno da considerare in questa mia poca fatica — atteso che niuna cosa piacque più a me in questo mondo, quanto che con carità esser ripreso;* [3] (f. 1, 67, 198) indices capitum, qni iterantur suis locis. Capita I partis I-VIII: *Nel primo si mostra, che si ha amare Iddio sopra ogni cosa prima et principalmente per la sua somma bontà. — Nel 8.o si ragiona, che il modo di amare Iddio è in particolare l'operare bene;* capita partis II, I-XV: *Nel primo si mostra, che dopo Iddio si ha da amare se stesso — nel 15 finalmente si ragiona, che si ama se stesso facendo intiegramente la penitenza impostali et appigliandosi a mezzi per non cascar più nei peccati mortali;* capita partis III, I-V: *Nel primo si ragiona, che si deue amare il padre et la madre almeno per quattro ragioni più princi-*

pali. — Nel quinto si mostra, come i figliuoli deuono amare il padre et la madre in particolare con la grande virtù dell'ubidienza.

Ff. I-V, VI^{v}, VII^{v}, VIII^{v}. 256-279 vacua sunt.
Codex simplici membrana contectus saec. XVII.

564. Saec. XV, membran., mm. 230 × 164, ff. I. 50.

Laurentii de Pratis ord. s. Dominici liber de praescientia Dei et praedestinatione et libero arbitrio contra curiosos (cf. cod. 8, in hoc ms. titulo adiiciuntur verba: *Parisius publice disputatus*).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 197 signatur, titulos praefert minusculis rubris, initiales maiores caeruleas lineis rubris et initialem primam auream floribus ornata. In f. 1^{v} circulus triplex aureus caeruleo colore, floribus et globulis aureis decoratus; in medio circulo titulus litteris aureis et caeruleis alternis lineis: in imo margine titulus iterum. In margine inferiore folii 2 ornamentum ex floribus et globulis aureis cum circulo, in quo tessera Friderici ducis Urbini, vexillo pontificio et quatuor aquilis praedita, picta est. Ff. I, 1^{r}, 50^{v} vacua.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

565. Saec. XV-XVI, membran., mm. 211 × 138, ff. 50.

Georgii Benigni Salviati *fratris ord. minorum, sacre theologiae professoris* de communicatione divinae naturae, dialogus inter S i x t u m IV pont. max. et F r i d e r i c u m V r b i n i ducem. Inc. (f. 4) *Fe*⟨dericus⟩. *Autumant fortassis nonnulli, beatissime atque clementissime pater, me istuc bellorum gerendorum.* Des. *Fe*⟨dericus⟩. *De his ingentes gratias, de aliis postmodum interrogatus ago;* praeit (f. 1) *ad illustrissimum et potentissimum principem Federicum Orbinatem Ducem* prohoemium: *Trinitatis illius quae Deus unus est, magnanime princeps Federice, plurimi e graecis latinisque doctoribus* ac des. *praesertim si ut inchoasti complere studueris;* sequitur in fine dialogi auctoris protestatio: ⟨H⟩*Aec sunt, potentissime princeps Federice, que breuiter simul et abunde ueluti ex te accepi conscripsi... quamuis occasione tanti muneris non reddatur expers.* In margg. nonnulla additamenta seu scholia duabus manibus, ut videtur; laudantur *Franciscus* ⟨de Mayronibus?⟩ et *Petrus de Candia* (de auctore cf. Sbaralea, supplementum ad Scriptores trium ord. s. Francisci, Romae 1808, p. 303 sq.).

Tituli litteris minusculis rubris, initiales maximae aureae, maiores tum caeruleae tum rubrae. Folii 1 quatuor margines auro, coloribus, lineis et avibus rudi manu ornati sunt; in parte inferiore tessera gentilicia (in pagina aurea caput hominis barbati supine reclinati in ore sustinentis arboris ramum supereminente lilio cum inscriptione: *Inter sta*⟨mina⟩ *misi lilium.* F. 21^{v}-22 et 50 vacua, nihil tamen deesse videtur.
In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

566 (olim 611, cf. f. I^v). Saec. XV, membran., mm. 212 × 140, ff. II. 48.

Aristeae de LXX⟨II⟩ interpretibus ad Philocratem fratrem Mathia Palmerio ⟨pisano⟩ interprete. Inc. *Quom permagni semper feceris, Philocrates, cuiusque rei cognitione miroque discendi amore.* Des. *pulcherrimum inter nos amoris a te certamen excitetur. Vale;* praeit (f. 1) interpretis praefatio Paulo II, quae inc. *Cum et antea semper, B. Pontifex, intellexerim Sanctitatem tuam in perquirendis maiorum nostrorum splendidis gestis merifice* (!) *oblectatam* ac des. *Valeat sanctitas tua serui sui memor* (versio primum edita in prolegomenis editionis Bibliorum, Romae 1471, interpretis epistolam autem integram habes in card. Quirini libro, De optimorum scriptorum edd. etc. cum annotationibus Schelhornii, Lindaugiae 1761, p. 126).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 389 signatur, titulos praefert rubros, litteras initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas lineis coloribusque ornatas. In folii 1 marginibus inferiore et superiore ornamenta variis coloribus ac surculis decorata; in medio ornamento inferiore circulus aureus, in quo tessera gentilicia una aquila praedita et litteris *F*⟨ridericus⟩ *C*⟨omes⟩. Ff. 1-11, 44^v-48 vacua.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

567. Saec. XV-XVI, chart., mm. 193×151, ff. 197. (— f. 192, quod deest).

Guidonis de Monte Rochên (in ms. *monteroterii*) manipulus curatorum (in ms. *summula curatorum et etiam neophitorum*...), partes I-III. Partis primae primus tractatus (f. 5^r), de sacramentis, inc. *Sciendum ergo quod omnia sacramenta noue legis fuerunt.* Partis III caput IV, de dotibus paradisi gloriae, des. *cuius regni concives nos fatiat rex regum Yhesus Christus. Amen.;* praeeunt [1] (f. 1) capitula, quae incipiunt: *In isto libello sunt tres particule* ac desinunt: *Quartum de dotibus glorie paradisi. 197;* [2] (f. 3) auctoris dedicatio; *Reuerendo... Raymundo... sancte sedis Valentie episcopo...* quae inc. *Fons sapientie Dei uerbum* ac des. *cui me humiliter commendo. Scriptum Anno domini millesimo trecentesimo trigesimo tertio;* [3] (f. 4) prologus libri, qui inc. *Quoniam secundum quod dicit propheta Malachias* ac des. *que circa suum officium sunt agenda;* [4] (f. 5^r) divisio opusculi, quae inc. *Diuiditur ergo presens opusculum in tres partes* ac des. *3° de eorum numero et distinctione* (saepe editum, cf. Hain, Repertorium bibliograph. nn. 8157-8213, cf. etiam Grässe, *Trésor des livres rares etc.*, vol. 4).

Codex litt. currenti scriptus titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras; deest f. 191, seu caput de 2° praecepto decalogi. F. I^v vacuum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

568. (olim. 344, cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Tome sixième col. 506). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 200 × 133, ff. I. 353.

Perrerii (Pereyra) Benedicti valentini, soc. Iesu, opera.

1. De incarnatione, quaestiones in s. Thomam aquinatem. Inçipiunt: *Antequam aggrediamur doctrinam incarnationis sunt quaedam quaestiones quarum precognitio.* Ultima quaestio 31, *de conceptione b. Mariae virginis,* (in quaestionem 27 s. Thomae) des. *ut sicut illa fuit preseruata a peccato, ita nos mundos in caelum deducat. Amen.* **2** (f. 233). De sacramentis in comuni, quaestiones in s. Thomam. Inc. *Doctrinam sacramentorum nunc explicandam suscipimus ualde utilem cuilibet christiano ut is sciat.* Ultimus articulus, *An ualeat sacramentum collatum per malos ministros,* des. *maioremque quam par est fidutiam et spem salutis suae poneret in hominibus.* **3** (f. 281). De sacramento baptismi. Quaestio I, *De tempore institutionis et obligationis baptismi,* inc. *Quemadmodum perspicuum est et apud omnes theologos certum et indubitatum, baptismum fuisse a Christo institutum.* Caput 23 (in quaestionem quartam), *quod est de necessitate baptismi paruulorum,* des. *in euangelium Lucae, Chrisostomum homilia de Adam et Eua, Cyprianum... epist. 8.*

Codex littera currenti scriptus folia vacua exhibet I. 232v. 353.
Simplici membrana, vittis ligata, contectus est saec. XVI-XVII.

569. 570. 571. (olim. 341, 342, 343, cf. Sommervogel, l. cit. in cod. superiore), Saec. XVI-XVII, chart., mm. 200 × 133.

Perrerii (Pereyra) Benedicti valentini, soc. Iesu, ⟨conclusiones⟩ in primam partem summae s. Thomae aquinatis.

I. Cod. 569, ff. I. 342.

Conclusiones in quaestiones 1-21. quaestio I: *De sacra doctrina qualis sit et ad quae se extendat. Articulus I, An sit necessarium physicas disciplinas aliam doctrinam haberi,* inc. (f. 11) *In hoc primo articulo est conclusio, praeter physicas disciplinas est necessaria.* Quaestio 21, *de iustitia et misericordia Dei,* des. *misericordiae ratio saluatur, quatenus a non esse ad esse mutatur;* praeit (f. 1) *enarratio,* quae inc. *Theologiae dignitas supra omnes scientias humanas apparet, quia tractat de Deo, in aliis autem scientiis* ac des. *2a pars dicitur corpus articuli, in qua est resolutio et sententia S. Thomae, 3a est responsio ad argumenta contraria.*

II. Cod. 570, ff. I. 247.

Conclusiones in quaestiones 22-49. *Conclusio seu enarratio in 22am quaestionem primae partis, de providentia Dei,* inc. *Tripartita erit disputatio nostra.*

Conclusio quarta in quaestionem 49 *(de causa mali)* des. *nulla autem causa peraccidens potest esse prima, quia omne per accidens debet aliquid per se prius, ergo etc.*

III. Cod. 571, ff. I. 153.

Conclusiones in quaestiones 50-64 et 106. Prima conclusio in quaestionem 50, de angelis, *An Angeli sint incorporei,* inc. *Primo sententia philosophorum indicabitur. 2º ueterum theologorum. 3º quid sit receptum in ecclesia.* Conclusio 40 in quaestionem 101, idest. *De impugnatione et tentatione daemonum,* des. *Quare non permittet Deus tentari supra id quod ferre potestis, sed faciet cum tentatione prouentum;* praeit (ibid.) *brevis declaratio,* quae inc. *Quatripartita est doctrina angelorum, primo enim de substantia angelorum - inde quaestiones examinabimus.*

Codices litteris currentibus et eadem manu exarati, qua cod. 568. Ff. I. 241ᵛ, 242 codicis 569; *I. 247 cod.* 570 et I. 143-153 cod. 571 vacua sunt.
Tegumenta uti in cod. 568.

572. Saec. XVII in., chart., mm. 195×126, ff. I. 223.

Arrubal (de) Petri, soc. Iesu, in tertiam partem summae theologiae s. Thomae aquinatis disputationes in quaestiones 60-83, sc. de sacramentis. Disputatio 60, *de sacramentis,* inc. *In precedentibus quaestionibus huius 3 partis egit s. Thomas de mysterio incarnationis;* in quaestionem 83 dubitatio 2ª, *in qua actione consistat essentia sacrificii Eucharistiae,* des. *geret alia ratio concomitantiae super explicata.* Nonnullae quaestiones et articuli desunt foliis vacuis ad ea scribenda relictis.

Ff. I. 67-72, 92-96, 103-108, 219-223 vacua.
Codex simplici membrana, vittis ligata, contectus est saec. XVII.

573. Saec. XVII in., chart., mm. 195 × 126, ff. III. 155.

Arrubal (de) Petri, soc. Iesu, in tertiam partem summae s. Thomae aquinatis disputationes in quaestiones 84-92 (sc. de sacramento paenitentiae); disputatio in quaestionem 84 inc. *Sacramentum poenitentiae in concilio numeratur 4º loco, proxime post Eucharistiam, quo iam loco,* disputatio 3ª in quaestionem 92, des. *quasi per contritionem homo interdum iam sit iustificatus; et hęc de sacramento Paenitentiae* (lacunae in ff. 9ʳ, 61ʳ, 146ʳ, 147).

Ff. I-III. 150-155 vacua.
Codex simplici membrana, vittis clausa, contectus est saec. XVII.

574. Saec. XVII in., chart., mm. 195 × 126, ff. III. 295.

Arrubal (de) Petri soc. Iesu in secundam saecundae s. Thomae aquinatis disputationes in quaestiones 1-23, (sc. de fide, spe et caritate)). Inc. *In hac* 2^a 2^{ae} *postquam egit s. Thomas in praecedentibus de virtutibus et vitiis et aliis ad materiam moralem in comuni pertinentibus.* Disputatio in quaestionem 23, *de ordine caritatis*, des. *Ex hisque facile explicantur ea quae sequentibus articulis docet s. Thomas de ordine caritatis* (f. 134, post tractatum de fide, vacuum, tamen nihil deesse videtur).

Ff. I-III, 278, duabus lineis exceptis, - 295 vacua.
Codex simplici membrana contectus est saec. XVII.

575. An. 1561 (cf. f. 30), chart., mm. 218 × 154, ff. 30.

Ioannis Dominici Scevolini *Bertensis* (sic pro bertinorensis) *ordinis praedicatorum de sacerdotio ad illustrissimum et reuerendissimum D. D. Nicolaum Olahum archiepiscopum Strigoniensem Legatum natum Primatem Hungariae Cesareaeque Maiestatis summum et secretarium et consiliarium et cancellarium.* Inc. *Inter coetera damna, quae in orbem christianum sathanas nostris iisce temporibus inuexit, Presul amplissimę* (!), *illa mihi duo cum praecipuo deploranda tum maiori studio propulsanda uidentur.* Des. *tua templa tua sacrificia tuos sacerdotes defende. Amen.* Infra librarii manu: *Posonii MD. LXI* (cf. Tabulae codd. mss. in Bibliotheca Palatina Vindobonensi asservatorum, Vindobonae 1875, cod. 11547).

Codicem littera currenti scripsit *Georgius Thrinchismensis manu propria*, uti habetur in subscriptione folii 30. Ff. 1^v. 30^v vacua.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

576. Saec. XVI, chart., mm. 220 × 165, ff. I. 27.

Patrizi Francesco la città felice. Inc. *L'huomo di commune consentimento ha dell'essere suo due parti.* Des. *la assetata et arsa loro bocca;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *Ai molto illustri signori miei il molto reverendo monsig. Urbano Vigorio eletto di Sinigaglia et il sig. Girolamo dalla Rouere,* quae inc. *L'Amor sincero e grande e la reuerenza humile* ac des. *ch'io sia bastante a seruirui, e ui sia buon seruitore. D. S. V. affezzss. servitore Francesco Patrizi* (ed. Venezia 1553, teste Tiraboschi, *Storia della Lett. ital.*, Milano 1833, 3, p. 481 sq.).

F. I vacuum, sed in parte superiore titulus *Città felice* et nomen *Vrbano Vigorio.*
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

577. Saec. XVI ex., chart., mm. 206 × 144, ff. 34.

Pagani Francisci *regien*<sis> *super quaestione de gratia et libero arbitrio, nuperrime exorta, piae meditationes.* Inc. (f. 3) *Sacrum ante Concilium Tridenti*

conditum, inimicus homo, dormientibus agricolis, in agro Domini zizaniam diffuse tritico inseuerat. Des. *tamen illas maximo iuditio ac prudentia tulisse ac promulgasse sit statuendum;* praeeunt [1] (f. 1) ⟨argumentum⟩, quod inc. *Quibus consilium est primum ostendere Dei gratiam ita homini esse necessariam* ac des. *per annum in ecclesiis recensentur clarissime demonstrare;* [2] (f. 2) dedicatio: *Illm̃o ac rm̃o D. Dño Petro Aldobrandino S. R. E. cardinali camerario amplisssimo,* quae inc. *Salamanticense collegium, ut facillime nosti optime Princeps, nonnulla super quaestione de gratia et libero arbitrio rescripsit... aliqua etiam superesse intellexi* ac des. *te faelicitate sempiterna foeliciorum ubique peraugeat.* (De auctore cf. Tiraboschi, *Bibliot. modenese,* Modena 1783, 3, p. 430; exemplar alterum huius operis extat Parisiis, uti colligitur ex Catal. mss. Biblioth. reg. paris., 3, p. 430, n. 3449).

F. 1ᵛ fere totum vacuum.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

578. An. 1550 (cf. f. 107ᵛ), chart., mm. 211 × 155, ff. II. 111.

⟨Gabrieli⟩ Antonini ravennatis ord. *praedicatorum* **1** (f. 2) *de merito sanctorum operum* (dialogus inter lutheranos et catholicos). Inc. « Lutherani » *Execramur in primis meriti vocabulum...* « Catholici »*: Non est fastuosum meriti uocabulum.* Des. « Catholici » ... *exordium et fundamentum christianae pietatis ut idem ipse Augustinus docet in lib. de predestinatione sanctorum;* praeit (f. 1) auctoris *illm̃o principi et reuerendissimo D. D. Iulio de Ruuere S. R. E. cardinali Urbinati* dedicatio, quae inc. *Qui ad christianam pietatem tuendam aliquid compendio tradunt* ac des. *suscepturus quoque quiddam maius. Interea felicissime ualeat opto.* **2** (f. 64). *De christiana religione.* Inc. *Sermonem facturus de christiana religione dignum duxi primum me ad pedes Christi prouoluere.* Des. *oro Christum ut inspiret suorum mentibus eam amplexari et fideliter sequi. Amen;* praeit (f. 60) *rm̃o et illm̃o D. D. Iulio de Ruuere cardinali Urbinati frater Antoninus Rauennas lector fanensis ord. praed. S. P. D.: Indicaturus tibi, Rm̃e pater ac Domine, vim energiamque christiane religionis rem arduam tento. - unde meas possim de christiana religione coram Rm̃a D. tua communicare cogitationes. Vale diu foelix;* sequitur (f. 61) Borgaruti Iulii canthianensis ad lectorem hexasticon ⟨in laudem opusculi⟩: *Si te Religio si te pia numina tangunt. - sentit de Christi religione Luther.*

Codex littera currenti scriptus est: *Anno salutis 1550,* uti habemus in subscriptione manu librarii f. 107ᵛ. Ff. I-III. 54ᵛ-59, 61ᵛ-63, 108-111 vacua.
Simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

579. Saec. XVI, chart., mm. 208×150, ff. III. 55.

Gabrieli Antonini ravennatis ord. praed. *de iustitia euangelica.* Inc. (f. 2) *Quoniam ex hoc principio uniuersa hominis salus pendet ideo ab illo exordiri oportet, imprimisque examinandum est quotuplex iustitia inuenitur.* Des *Et quidem indicaui satis sanctorum doctorum de peccato originis sententiam;* praeit (f. I^v) *illm̃o ac reum̃o Domino D. Iulio de Ruere cardinali ac episcopo Urbinensi* auctoris dedicatio, quae inc. *Multis de causis statueram me ab hoc scribendi officio subducere uel quod euangelice iustitiae natura pene sit infinita* ac des. *quantum mihi attulerunt laboris ac letitiae. Vale perpetuo foelix.*

Codex eadem manu, qua cod. superior scriptus est. Ff. I-III, 1^r, 54, 55 vacua. Tegumentum uti in cod. superiore.

580. Saec. XVI, chart., mm. 210 × 152, ff. V. 21.

⟨Pro immaculata conceptione b. Marie v. dissertatio⟩. Inc. *De conceptione beatae Mariae Virginis locuturo necesse est querere statum hominis ante peccatum, quia casus supponit statum et priuatio habitum.* Des. *Deprecor ne me deseras in tentationibus meis, quem ab inferis reuocasti, quare tuus seruus sum qualiscumque sim;* sequitur (f. 17) auctoris dedicatio; quae inc. *Sanctissime Pater et Beatissime: Spes Redemptionis hominum frustrata esset nisi ueritas hominem assumpsisset in Deum;* (auctor profitetur: *scripsi de conceptione beatae Mariae Virginis postquam percepi senatum habitum fuisse de ea re, Te mandante* (s. Pio V?); ac des. *sed ut Virgini liberatrici in his scriptis deuotam uoluntatem offerrem.*

Ff. I-V, 16^v, 18-21 vacua.
Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

581 (olim 201, cf. f. 1). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 164 × 114, ff. 797.

1 (f. 1). ⟨Compendium summae theologicae s. Thomae aquinatis⟩, Pars I, quaestio 1, inc. *De sacra doctrina qualis sit et ad quae se extendat, in X articulos diuisa. Articulus primus,* « Vtrum sit necessarium etc. » deinde conclusio articuli brevibus verbis comprehensa et sic constanter. Art. 4. quaestionis XC tertiae partis des.: *Paenitentia ut uirtus est diuiditur in eam quae est ante baptismum paenitentiam mortalium et paenitentiam venialium.*

2 f. 669). ⟨Compendium supplementi ad tertiam partem summae s. Thomae aquinatis⟩. Quaestiones I-IC. Quaestio prima inc. *De partibus poenitentiae in speciali... Articulus 1* « Vtrum contritio sit dolor... » Conclusio: *Cum definitio illa, contritio est dolor... eam convenientem esse negari non potest.* Conclusio art. V quaest. IC des. *Cum nihil sine charitate ad vitam aeternalem prodesse possit...*

qui cum peccato mortali decesserint. (De auctore huius supplementi, quod desumptum est ex libro IV Commentarii s. Thomae in librum sententiarum cf. Quétif et Échard, scriptores ord. praed., Lutetiae Parisiorum 1719, 1, p. 291 sq.).

Ff. 795-797 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

582 (olim 239, cf. f. 1). An. 1490 (cf. f. 143ᵛ), chart., mm. 198 × 151, ff. I. 143.

⟨Quaestiones et solutiones in quatuor libros sententiarum⟩. Inc. vv. ex libr. I « Cupientes aliquid... agere praesumimus » *Queritur primo vtrum preter doctrinas philosophicas sit necessaria doctrina sacre scripture...* Solutio des. ... *Sed procedent per rationes ex inspiratione diuini luminis acceptas et talis est theologia.* Quaestio 8 in art. 49 libri IV sententiarum: « Utrum dampnati essent in tenebris corporalibus » des. *sufficit ad uidendum ea que affligere possunt. Vnde ille ignis est turbidus fumosus et fetulentus.*

Binis columnis ac littera currenti (cf. subscriptionem in f. 143ᵛ) ... *1490. Ianuarii 16. frater Iohannes Deopere scripsi hoc pro reuerendo patre priore dignissimo magistro Ioanne de Ripis in conuentu sancti Iacobi de Bononia ordinis fratrum eremitarum diui Augustini etc.:* (de hoc priore Ioanne de Ripis, cf. Ossinger, Bibliotheca Augustiniana, Ingolstadii etc. 1768, p. 749). Initiales litterae maiores tum caeruleae tum rubrae, maximae autem auro, coloribus et floribus ornatae sunt. In f. I *n. 18 qq. in 4 sententiarum.* In folii 1 margine inferiore ornamentum cum tessera gentilicia (in pagina caerulea trimontio eminet stella caudata).

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

583 (olim 976, uti in tegumenti dorso). Saec. XIV, membran., mm. 241 × 170, ff. II. 322.

Bartholomaei a s. Concordio ord. praedicatorum de Pisis summa de casibus conscientiae. Inc. (f. 11ᵛ) « Abbas » *abbas in suo monasterio conferre potest suis subditis.* Des. voce « Zelus » vv. *tunc est inuidia, ut dictum est supra inuidia § 7;* infra manu librarii: *Consumatum fuit hoc opus in ciuitate pisana anno ab incarnatione domini MCCC 38 die XXVII decembris;* praeeunt [1] (f. 1) ⟨index verborum⟩ *Abbas - Zelus;* [2] (f. 5ᵛ) tabula titulorum decretalium cum prooemio, quod inc. *Quoniam in sequenti summa* ac des. *ad illa loca ubi de ipsis tractatur;* lib. 1 decretalium inc. *De summa Trinitate,* lib. 5 des. *De regulis iuris;* [3] (f. 8) quinque versus de continentia quinque librorum decretalium: *Prima pars offitia - et penis tractat eorum* (cf. cod. urb. n. 159); [4] (f. 11) prologus in summam: *Quoniam ut ait Gregorius - pium postulo correctorem* (de edd. cf. Hain, Repert. bibliograph. nn. 2524-29). Sequuntur [1] (f. 319) ⟨eiusdem Bartholomaei responsio ad quendam de causis brevitatis huius summae in comparatione prioris

summae ab eodem scriptae⟩. Inc. *Quesisti karissime, cum dixerim in prologo summe.* Des. *Ideo potuerunt uerbis multo breuioribus expediri;* [2] (f. 319ʳ) *Iste sunt declarationes de breuiaturis positis in precedenti summa* (edd. cit.); [3] (f. 320) nonnulla vocabula, quae librarius in transcribendo opere transegerat: *Precaria - Vicedominus.*

Codex duabus columnis transcriptus nn. 195 vel 196 antiqui ind. urbin. convenire potest (cf. cod. 511). Initiales tum caeruleae tum rubrae lineis ornatae sunt. In f. IIᵛ circulus aureus corona laurea, floribus et lineis aureis decoratus: in medio circulo titulus operis; infra circulum tessera gentilicia, corona, vexillo pont., quatuor aquilis praedita ac litt. compendiariis FE⟨dericus⟩ DVX. In f. 320 inter alia fere evanida nomen unius e possessoribus: *Ista summa... est fratris Raynerii de Spina pisani ord. prelibati.* [1] Distichon: *Sex in lacte dies tres sunt in sanguine terni | bis seni carnem ter seni membra figurant:* [2] Nota de praeceptis Decalogi: *Decem sunt praecepta quorum tria pertinent ad dilectionem Dei - non concupisces uxorem proximi tui;* [4] *Versus sex beate Anne: Anna solet dici tres concepisse Marias* (Chevalier, Repert. hymn., Louvain 1904, n. 23006). Ff. I IIʳ, 10ᵛ, 321, 322 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Innocentii XII ac Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

584 (olim 828, cf. f. 1). Saec. XV, ex., membran., mm. 233 × 151, ff. III. 71.

Sedulii, Pseudo-Bedae et incertorum carmina.

1. Sedulii [1] (f. 1) paschalis carminis libri I-V (Huemer, Sedulii opp., Corpus Script. eccl. lat., Vindobonae 1885, 10, p. 14-146; advertendum tamen in ms. capitula mutilata exhiberi, libros autem tertium et quartum dari uti tertium, primum denique librum desinere versu 290 libri I ed. cit. [2] (f. 46). Hymnus I (in ms. *paracterium carmen eiusdem, idest repercussorium eo quod pars media primi versus sit finis secundi uersus. In quibus paracteriis carminibus auctor Sedulius descripta facta atque dicta Saluatoris nostri heroicis carminibus conuocat omnes fideles ad laudem omnipotentis Dei eiusque filii Domini nostri Yhesu Xpi).*

2 (f. 49). Bedae (!) *martirologium per anni circulum heroicis carminibus editum* (M. 90, inter Bedae spuria et dubia, col. 759-785).

3 · [1] (f. 68ᵛ) ⟨Incerti⟩ (in ms. *Bedae*) *carmina continentia quot menses, quot ebdomadas, quot dies, quot nonas, quot idus quotque kalendas habet annus per suos menses etc. Bissena mensum kalendas* (Baehrens, Poetae lat. minores, 5, p. 352-353, versus 5-17); [2] (f. 69). De septem diebus (in ms. *carmina a diuersis edita pertinentia ad annum, ad mensem, ad ebdomadas et ad cetera omnia circa annum utilia...*). Inc. *Prima dies - septima summo* (l. cit., 353-351, cf. Anth., carmen 488; [3] (ibid.). *De proprietatibus dierum per menses singulos: Prima dies mensis - ut*

anguis. [4] (f. 69ᵛ). *Quot nonas, idus uel kalendas unusquisque mensis habeat: Sex nonas maius - februsque bisocto kalendas.* [5] (ibid.). *Infranscriptae dictiones que continentur in uersibus infrascriptis denotant qualis littera sit in capite cuilibet* (!) *mensis denotando primam litteram dictionis per primam litteram mensis: Alta domat Dominus gratis beat eque gerentes - Contemnit fictos, augebit dona fideli.* [6] (f. 70). *Item sequens uersus dicit per sillabas quod predicti per dictiones: Adam degebat ergo cyflos adrifex.*

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 508 signatur, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas ac rubras alternas, initialem primam auream lineis et coloribus ornatam. In marg. inferiore f. 1 tessera gentilicia urbinas una aquila praedita. Ff. I-III, 70ᵛ, 71 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

585. Saec. XII in, membran., mm. 210 × 144, ff. 262.

D i u r n a l e b e n e d i c t i n u m c a s i n e n s e cum chronica et catalogis p o n t. r o m m. et a b b a t u m casinensium.

1 (f. 3). *Incipit chronica Y s i d o r i de seculi etatibus.* Inc. *Prima est huius etas ab Adam usque ad Noe* - pergit usque ad Eraclium ac des. *residuum VI etatis tempus Deo soli est cognitum.*

2 (f. 5ᵛ). *Abhinc ex aliis ystoriis.* Inc. *Constantinus filius eius MIIII.* Des. *Alexius Ysaky Kumetno* (!) (Comnenus I) *qui pugnauit cum Rubberto Wiscardo ā.*

3 f. 6ᵛ). C a t a l o g u s p o n t i f i c u m r o m m. Inc. *Petrus apostolus prefuit romane ecclesie annos XX, m. II, d. VII; huius temporibus Claudius* ac des. *Vrbanus huius temporibus ammonitione et exhortatione ipsius innumera Xpistianorum multitudo contra paganos mare transiuit. Paschalis ā.*

4 (f. 8ᵛ). *Catalogus A b b a t u m monasterii casinensis.* Inc. *S. Benedictus primus abbas et fundator casinensis cenobii. Constantinus abbas.* Des. *Oderisius abbas et cardinalis sedit annis* (cf. Monumenta Germaniae hist., Scriptores rerum langobardicarum et ital...., Hannoverae 1878, p. 489).

5 (f. 9ᵛ). ⟨A n n o r u m t a b u l a e ab anno 1000 ad 1244 cum nonnullis historicis memoriis⟩, duabus manibus. Inc. prima manus ab anno 1 usque ad annum 1083: *Otto imperator puer Beneuentum uenit;* altera manus ab 1084 ad 1167 inc. *VII idus madij corpus sancti Nicolay* - ultima adnotatio adscripta anno 1167: *Cancellarius imperatoris Federici... adeo ut numerus nesciretur;* pergunt reliqui anni sine annotationibus.

6 (f. 14). K a l e n d a r i u m, i n d. a s t r. et K a l., dies A e g. Inc. *Ianuarius. Dies XXXI. Lun. XXX. Circumcisio Domini. Basilii arch. et confessoris.* Des. *XIIII. a. II. Siluestri epi et conf.*

7 (f. 20). ⟨De kalendario romano, de cyclis, de anno eiusque partibus ac de festis⟩. Inc. *Ian. Aug. Dec. IIII nonas habent, VIII idus.* Des. *Bini etiam puncti apponuntur concurrentibus uniuscuiusque bissexti.*

8 (f. 23v). Tabula cum inscriptione: *Anni a... mundi secundum hebraicam ueritatem.*

9 (f. 24). Tabula cum inscriptionibus: *Dies paschales. Dies septuagesime. Dies quadragesime. Dies rogationum. Dies Pentecostes.*

10 (f. 28). Oratio: *Comitetur nos quesumus - meliori exitu consumemus. Per Dominum...*

11 (f. 30). ⟨Psalterium romanum⟩, multis psalmis numeri appositi sunt.

12 (f. 93). Cantica Isaiae, Ezechiae, Annae, Moysi in Exodo, Habacuc, Moysi in Deuteronomii (!), trium puerorum, Zachariae, s. Mariae, Simeonis.

13 (f. 97). Sisebuti regis (!) hymnus: *Te Deum laudamus.*

14. Varia: [1] (f. 98). Oratio dominica, hymnus angelicus, (f. 98v) symbolum ab apostolis editum, symbolum quod sancta nicena synodus edidit, (f. 99) fides catholica sancti Athanasii epi alexandrini, (f. 100) oratio: *Omnipotens... qui dedisti famulis tuis in confessione uere fidei...*, (ibid.) litaniae sanctorum (solitis pleniores).

15. Orationes. [1] (f. 102): *Immensam potentiam tuam et pietatem deprecor,* [2] (f. 102v): *Omnipotens... qui subuenis in periculis,* [3] (ibid.): *Domine... exaudi propitius orationem meam in qua ego peccator,* [4] (ibid.): *Omnipotens... suppliciter deprecor ut me famulum tuum tibi fideliter,* [5] (f. 103): *Omnipotens... cui omnia subleuata sunt simul cęlestia et terrestria,* [6] (ibid.): *Tuam domine deprecor clementiam ut mihi peccatori famulo tuo,* [7] (ibid.): *Liberator animarum et mundi redemptor,* [8] (f. 103v): *Omnipotens... creator et redemptor generis humani propitius esto mihi indigno famulo tuo,* [9] (f. 104): *Domine... te adoro te inuoco te deprecor,* [10] (ibid.) pro patre et matre: *Dominactor* (!) *Domine... qui mirabiliter cuncta condidisti,* [11] (f. 104v) ad s. Trinitatem s. Augustini episc.: *Auxiliator esto mihi Trinitas sancta,* [12] (105) ad s. Dei genitricem: *Singularis meriti sola sine exemplo beata,* [13] (ibid.) confessio sci *GG* (Gregorii): *Confiteor tibi Domine pater cęli et terrę tibique bone et benignissime...,* [14] (f. 106) oratio sci Augustini epi: *Salua me Domine rex eternae glorię qui potes saluare...,* [15] (f. 106v) oratio: *Ascendat oratio mea usque ad thronum claritatis tuę - et merita augere.*

16. Hymni. [1] (f. 108): *Primo dierum omnium* (Chevalier, Repert. hymn., n. 15450), [2] (ibid.): *Eterne rerum conditor* (l. cit., 647), [3] (ibid.): *Nocte surgentes uigilemus* (l. cit., 12035), [4] (f. 108v): *Ecce iam noctis* (l. cit., 5129), [5] (ibid.): *Iam lucis orto sidere* (l. cit., 9270), [6] (ibid.): *Nunc sancte nobis Spiritus* (l. cit., 12586), [7] (ibid.): *Rector potens* (l. cit., 17061), [8] (ibid.): *Rerum, Deus, tenax* (l. cit.,

17328), [9] (ibid.) ad vesperum: *Lucis creator optime* (l. cit, 10691), [10] (f. 109) ad vesperum *in aestate: Deus creator omnium / polique* (l. cit., 4426), [11] (ibid.) ad completorium: *Te lucis ante terminum* (l. cit., 20138), [12] (ibid.) fer. II, ad nocturnum: *Somno recfectis artubus* (l. cit., 19210), [13] (f. 109ᵛ) ad matutinum: *Splendor paternae gloriae* (l. cit. 19349), [14] (ibid.) ad vesperum: *Immense celi conditor* (l. cit., 8453), [15] (ibid.) fer. III, ad nocturnum: *Consors paterni luminis* (l. cit., 3830), [16] (f. 110) ad matutinum: *Ales diei nuntius* (l. cit., 795), [17] (ibid.) ad vesperum: *Telluris ingens conditor* (l. cit., 20267), [18] (ibid.) fer. IIII ad noct.: *Rerum creator optime* (l. cit., 17322), [19] (ibid.) ad matutinum laudum: *Nox et tenebrę* (l. cit., 12402), [20] (f. 110ᵛ) ad vesperas: *Celi Deus sanctissime* (l. cit., 3484), [21] (ibid.) ad nocturnum: *Nox atra rerum contegit* (l. cit., 12396), [22] (ibid.) ad matutinum laudum: *Lux ecce surgit aurea* (l. cit., 10806), [23] (ibid.) ad vesperum: *Magne Deus potentie / qui ex aquis* (l. cit., 10934), [24] (f. 111) ad nocturnum: *Tu Trinitatis unitas... Iam* (l. cit., 20712), [25] (ibid.) ad matutinum laudum: *Æterna celi gloria* (l. cit., 609), [26] (ibid.) ad vesperum: *Plasmator hominis Deus* (l. cit., 14968), [27] (ibid.) ad nocturnum: *Summe Deus clementiae* (l. cit., 19636), [28] (f. 111ᵛ) ad laudes: *Aurora iam spargit polum* (l. cit, 1633), [29] (ibid.) ad vesperum: *O Lux beata Trinitas* (l. cit, 13150), [30] (ibid.) de s. Trinitate: *O pater sancte mitis* (l. cit., 13376), [31] (ibid.) ad laudes: *O ueneranda Trinitas laudanda* (l. cit., 13863), [32] (f. 112) ad nocturnum; *Te trina Deus unitas* (l. cit., 20250), [33] (ibid.) sabbato de adventu Domini, ad vesperum: *Conditor alme siderum* (l. cit., 3734), [34] (f. 112ᵛ) ad laudes: *Uox clara ecce intonat* (l. cit., 22199), [35] (ibid.) ad nocturnum in cotti⟨dianis⟩ diebus: *Uerbum supernum prodiens / a patre olim exiens* (l. cit., 21391), [36] (ibid.) ad vesperum: *Uerbum salutis omnium* (l. cit., 21386), [37] (ibid.) de s. Nicolao ad v. et ad noct.: *Debitas laudes Domino canentes* (l. cit., 4278) [38] (f. 113) de s. Ambrosio: *Ambrosi sidus aureum* (Dreves, Anal. hymn., Leipzig 1895, 22, p. 25), [39] (f. 113ᵛ) in nativitate Domini ad vesperum: *Ueni redemptor gentium* (Chevalier, l. cit., 21234), [40] (ibid.) ad nocturnum: *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2960), [41] (f. 114) ad laudes: *A solis ortus cardine* (l. cit., 26), [42] (ibid.) de s. Stephano ad nocturnum: *Christus est uita ueniens in orbem* (l. cit., 3219), [43] (f. 114ᵛ) ad vesperum: *Stephano primo martyri* (l. cit., 19487), [44] (ibid.) de s. Iohanne evang.: *Iste electus Iohannes / diligendi promptior* (l. cit., 9148), [45] (f. 115) ad vesperum: *Sollemnis dies aduenit / quo uirgo* (l. cit., 19153), [46] (f. 115ᵛ) in festo ss Innocentium ad nocturnum: *Hostis Herodes* (sc. hymnus, l. cit., 8073, sed in ms. priora verba stropharum tantum, quia datur in pagina sequenti) [47] (ibid.) ad laudes: *Saluete flores martyrum / quos lucis* (l. cit., 18344), [48] (ibid.) ad vesperum: *Infantum diem martyrum / qui iam pro Christi nomine* (l. cit., 8874), [49] (f. 116) in epiphania ad nocturnum: *Hostis Herodes impie* (l. cit., 8073),

[50] (ibid.) ad *laudibus* (!): *Illuminans altissimos / micantium astrorum globos* (l. cit., 8390), [51] (f. 116^{r}) *Ihesus refulsit omnium* (l. cit., 9738), [52] (ibid.) de s. Mauro: *Christe sanctorum* (hymnus autem non datur), [53] (ibid.) ad nocturnum: *Confessor domini Maure* (l. cit., 3751) [54] (f. 117) de s. Sebastiano: *Martyr Dei egregie* (l. cit., 11224), [55] (ibid.) de s. Agnete m.: *Agnetis festum martyris* (l. cit., 743), [56] (f. 117^{r}) *Agnes beatae uirginis* (l. cit., 735), [57] (ibid.) in purificatione s. Mariae v.: *Quod chorus uatum uenerandus olim* (l. cit., 16881), [58] (f. 118) ad nocturnum: *Quem terra pontus aethera* (l. cit., 16347), [59] (ibid.) de s. Agatha: *Martyris ecce dies* (l. cit., 11272), [60] (f. 118^{v}) de s. Scolastica: *Hodie sacratissima / uirgo* (l. cit., 7920), [61] (ibid.) de s. Gregorio: *Anglorum iam apostolus* (l. cit., 1079), [62] (f. 119) de s. Benedicto: *Christe cunctorum decus atque uirtus* (l. cit., 3006), [63] (f. 119^{r}) ad nocturnum: *Fratres alacri pectore* (l. cit., 6553), [64] (f. 120^{r}) intra octavam, ad laudes: *Magno canentes annua* (l. cit., 11010), [65] (ibid.) in Annuntiatione s. Mariae v. ad vesperum: *Deus qui mundum* (l. cit., 4494), [66] (f. 121) ad laudes: *Aue maris stella* (l. cit., 1889), [67] (ibid.) in Dominica capitis quadragesimae, ad nocturnum et vesperum: *Aures ad nostras* (l. cit., 1612), [68] (f. 121^{r}) ad laudes: *Iam lucis splendor rutilat* (l. cit., 9281), [69] (ibid.) feria II ad nocturnum: *Ex more docti mystico* (l. cit., 5611), [70] (f. 122) ad laudes: *Iam Christe sol iustitiae* (l. cit., 9205), [71] (idid.) ad tertiam: *Dei fide qua uiuimus* (l. cit., 4323), [72] (ibid.) ad *S*⟨extam⟩: *Qua Christus hora sitiit* (l. cit., 15840), [73] (ibid.) ad *N*⟨onam⟩: *Ternis ter horis* (l. cit., 20356), [74] (f. 122^{r}) ad vesperum: *Audi benigne conditor* (l. cit., 1451), [75] (ibid.) ad completorium: *Christe qui lux es* (l, cit., 2934), [76] (ibid.) Dominica in passione... ad nocturnum: *Pange lingua gloriosi / praelium certaminis* (l. cit., 14481), [77] (f. 123) ad vesperum: *Uexilla regis prodeunt* (l. cit., 21481), [78] (f. 123^{r}) ⟨ad⟩ Dominicae in palmis vesperum et nocturnum: *Magno salutis gaudio* (l. cit., 11014), [79] (f. 124) *Dominice scm Pascha: Hic est dies uerus Dei* (l. cit., 7793), [80] (ibid.) ad laudes: *Aurora lucis rutilat* (l. cit., 1644), [81] (f. 124^{r}) ad vesperum: *Ad cenam agni prouidi / stolis amicti candidis* (l. cit., 110), [82] (ibid.) de s. Cruce: *Crux benedicta nitet* (l. cit., 4013), [83] (f. 125), de s. Angelo ⟨Michaele⟩ ad vesperum et nocturnum: *Tibi Christi splendor patris* (l. cit., 20455), [84] (f. 125^{r}) ad matutinum: *Christe sanctorum decus... rector* (l. cit., 3000), [85] (ibid.) in dedicatione s. Angeli ⟨Michaelis⟩ ad vesperum: *Rerum creator omnium / festivitate maxima,* [86] (f. 126) in conscensione Domini... ad nocturnum: *Optatus uotis omnium* (l. cit., 14177), [87] (ibid.) ad matutinum: *Iam Christus ascendit polum* (l. cit., 9214), [88] (f. 126^{r}) ad vesperum: *Festum nunc celebre...* (l. cit., 6264), [89] (ibid.) in Pentecoste ad vesperum: *Ueni creator Spiritus* (l. cit., 21204), [90] (f. 127) ad nocturnum: *Beata nobis gaudia* (l. cit., 2339), [91] (ibid.) ad matutinum: *Iam Christus astra ascenderat* (l. cit., 9215), [92] (f. 127^{r})

de s. Iohanne baptista ad vesperum et nocturnum: *Ut queant laxis* (l. cit., 21039), [93] (f. 128) ad vesperum: *Almi prophetae progenies pia* (l. cit., 915), [94] (ibid.) de ss. apost. Petro et Paulo ad vesperum: *Felix per omnes festum mundi cardines* (l. cit., 6060), [95] (f. 128v) ad nocturnum: *Apostolorum passio / diem sacrauit saeculis* (l. cit., 1231), [96] (f. 129) ad laudes: *Aurea luce et decore roseo* (l. cit., 1596), [97] (ibid.) in transfiguratione Domini ad nocturnum: *O sator rerum reparator aeui* (l. cit., 13715), [98] (f. 129v) ad vesperum et laudes: *O nata lux de lumine* (l. cit., 13297), [99] (ibid.) de s. Laurentio ad vesperum et laudes: *Martyris Christi colimus triumphum* (l. cit., 11268), [100] (f. 130): *Deuota mente socii / preces fundamus martyri / quo* (l. cit., 4542), [101] (f. 130v) in assumptione s^ae^ Mariae v. ad vesperum: *Quis possit amplo famine prepotens* (l. cit., 16754), [102] (ibid.) ad laudes: *Ad laudem sanctae Mariae* (l. cit., 188), [103] (f. 131) ad vesperum: *Nunc tibi uirgo virginum* (l. cit., 12610), [104] (ibid.) ad nocturnum: *Fit porta Christi peruia / referta omni gratia* (l. cit., 6346), [105] (ibid.) in decollatione s. Iohannis ad vesperum et ad laudes: *Almi prophetae progenies pia* (l. cit., 915), [106] (f. 131v) in nativitate s. Mariae v. ad laudes: *Gaude visceribus, mater, in intimis* (l. cit., 7042), [107] (ibid.) in festivitate omnium sanctorum: *Christe qui uirtus sator* (l. cit., 2953), [108] (f. 132) in laudibus: *Illius saluator saeculi,* [109] (ibid.) ad vesperum: *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2959), [110] (f. 132v) de s. Martino ad vesperum: *In laude Martini Deus* (l. cit., 8651), [111] (ibid.) ad nocturnum: *Martine confessor Dei* (l. cit., 11189), [112] (f. 133) ad vesperum: *Rex Christe Martini decus* (l. cit., 17411), [113] (ibid.) de s. Caecilia: *Ad Christi laudem uirginis* (l. cit., 102), [114] (f. 133v) de s. Andrea: *Decus sacrati nominis / nomenque vita exprimis* (l. cit., 4312), [115] (ibid.) ad laudes et vesperum: *Post Petrum primum principem* (l. cit., 15179), [116] (ibid.) ad vesperum: *Exultet caelum laudibus* (l. cit., 5832), [117] (f. 134) ad nocturnum in festivitate (in ms. *estate*) martyrum omni tempore, Apostolorum: *Aeterna Christi munera / apostolorum gloria*⟨m⟩ (l. cit., 590), [118] (ibid.) plurimorum martyrum, in vigilia ad vesperum et in die ad nocturnum: *Sanctorum meritis inclyta gaudia* (l. cit., 18607), [119] (f. 134v) ad vesperum et laudes: *Rex gloriose martyrum* (l. cit., 17453), [120] (ibid.) in natali unius martyris ad noct. et vesperum: *Deus tuorum militum* (l. cit., 4534), [121] (ibid.) ad laudes: *Martyr Dei qui unicum / patris sequendo filium* (l. cit., 11228), [122] (ibid.) ⟨in festo confessorum⟩ ad vesperum et ad nocturnum: *Summe confessor sacer et sacerdos* (l. cit., 19664), [123] (f. 135) ad laudes et vesperum: *Iste confessor Domini sacratus* (l. cit., 9136), [124] (ibid.) in natali virginum ad vesperum: *Iehsu corona uirginum / quas* (!) *mater illa* (l. cit., 9508), [125] (f. 135v) ad nocturnum: *Uirginis proles opifexque matris* (l. cit., 21703), [126] (ibid.) in dedicatione ecclesiae, ad vesperum: *Vrbs beata Ierusalem*

(l. cit., 20918), [127] (f. 136) ad nocturnum: *Christe cunctorum dominator alme* (l. cit., 2854), [128] (f. 136v) ad vesperum: *Christe caelorum habitator alme / haec domus fulget su.* (l. cit., 24392), [129] (ibid.) *ymnus alter: Altare hoc magnum Dei / sacratum est in hac die / cuius* (Dreves, Analecta hymn., 14, p. 131 iuxta Chevalier, l. cit., n. 22884, sed ibi alia est hymni recensio).

17. Cantica dominicalia et festiva. (f. 137). In dominica de adventu Domini: *Ecce dominus in fortitudine ueniet et brachium eius dominabitur - et quasi nihilum et inane reputate sunt ei.* Des. cum ultimo cantico in communi virginum, quod inc. *Gaude et laetare filia Syon, quia ecce ego uenio... Sileat omnis caro a facie Domini, quia consurrexit de habitaculo sancto suo.*

18 (f. 142). Lectiones ⟨breves⟩ ad vesperum ad laudes et horas ⟨de tempore, de sanctis, in communi, in dedicatione⟩. Prima in dominica de adventu Domini inc. *Et erit in nouissimis diebus preparatus mons Domini in uertice montium - et uerbum Domini de Ierusalem.* Des. cum lectione ad nocturnum sabbati dominicae de Trinitate: *Non uosmetipsos defendentes - sed uince in bono malum.*

19 (f. 154). ⟨Collectae de tempore, de sanctis, de communi, in dedicatione et in quotidianis diebus⟩. Prima in Dominica de adventu Domini: *Excita Domine quaesumus potentiam tuam et ueni... te liberante saluari.* Ultima ad completorium: *Pacem tuam Domine de caelo da nobis - a timore nocturno per...*

20 (f. 180). ⟨Benedictiones cereorum, cinerum in capite ieiunii, florum, frondium olivarum, palmarum Dominicae in palmis et ordo processionum⟩. In purificatione s. Mariae. Responsorium ad processionem: *Uidete miraculum. v̄. Virgo concepit. ā. Homo erat.* Des. cum rubrica: *Deinde ingrediantur in ecclesiam et incipiant introitum ad missam absque gloria.*

21 (f. 186v). Breviarium sive ordo officiorum per *totum* (!) *anni decursionem* ⟨usque ad s. Andreae festum⟩. Inc. *In primis sabbato ante aduentum Domini cantantur.* Des. *ymnus: O uenerande; ad matutinum: Benedictio.*

22 (f. 236). Officia communia sanctorum. Inc. *In natalitiis apostolorum, lectio ad vesperum: Fratres iam non estis hospites.* Des. cum officio in communi virginum ⟨hymnus⟩ *Iehsu corona uirginum.* Antiphona. *Simile est regnum celorum decem uirginibus.*

23 (f. 255). Tres precationes et aliae preces de cruce, oratio ad beatam virginem. Incipiunt: *In die parascevae ad adorandam crucem: In prima genuflexione: Dum crucem dilectissimi filii tui omnipotens pater adoro.* - Desinunt: *ualeamus peruenire per te Ihesu Christe qui cum Patre.* Oratio ad b. Mariam v. inc. *O beata et gloriosa Dei genitrix uirgo semperque Maria quam tu es beata... intercede pro omnibus christianis seruis Dei, fiat fiat.*

24. Cantica et hymni. De s. Dominico ⟨sorano⟩ cantica 1-2 [1] (f. 258^v): *Ad Domini preconium / Dominicum qui colimus* (Dreves, Anal. hymn., Leipzig 1895, 22, p. 84), [2] (ibid.) de eodem: *Deus et norma omnium* (l. cit., p. 83), [3] (f. 259^v) de s. Nicolao episc. hymnus: *Ecce dies rediit iubili* (l. cit., p. 207), [4] (ibid.) de eodem: *Aurora fulget aurea / dies micat* (l. cit., p. 209), [5] (f. 260) de s. Sabina: *Praebe Christe canentibus / munus laetitiae martyris* (Chevalier, l. cit., 14209), [6] (ibid.) de eadem: *Ad patris decus optimi* (l. cit., 227), [7] (f. 260^v) de eadem: *Beata martyr Christi* (Dreves, l. cit., p. 244), [8] (ibid.) de ss. mm. Rufino et Cesidio: *Aeterne rex altissime / donum* (l. cit., p. 242), [9] (f. 261) de iisdem: *Laudibus uestris modulando noster* (l. cit., p. 241).

Codex, qui convenit n. 9 antiqui ind. urbin., littera longobardica cassinensi scriptus titulos praefert rubros, initiales maiores aureas coloribus, initiales maximas pariter aureas intextis arborum ramis, canibus et imaginariis bestiis pulchre ornatas. Picturae tabulares duae rudi manu confectae praeterea insunt; in prima (f. 26) b. Mariae virgini cum puero Iesu in throno sedenti prostat diaconus (scriba?) elevatis manibus ad virginem conversus; in altera (f. 217^v) ad crucem affixus Iesus, sursum solis et lunae capita, infra hinc b. Maria v. manu sinistra, inde Ioannes manu dextera elevatis Iesu adstant. Ff. I, 2, 24^v-26^r, 27^r, 28^v, 29^r, 167^r, 258^r, 261^v, 262 vacua. (Cf. Ehrensberger, p. 310 sq.).

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XI.

586. Saec. XV-XVI, chart., mm. 215 × 141, ff. I. 50.

N⟨icolai Machinensis⟩ *episcopi modrussiensis* ⟨1461-1481⟩ *de titulis et auctoribus psalmorum* ⟨opus dicatum⟩ *domino Angelo* ⟨Faseolo⟩ *feltrensi pontifici* ⟨1464-1488⟩. Inc. *Postulasti a me cum Romae essem* ⟨ut⟩ *proprios singulorum psalmorum aperirem auctores causasque ipsorum atque materias breuibus uerbis perstringerem.* Des. *uel ut alia littera habet non uidebo salutare Dei in terra uiuentium.*

Codici insunt titulus et initiales maiores rubrae, initialis maxima caerulea lineis rubris ornata. In f. I^v manus saec. XVI titulum denuo scripsit. In marg. inferiore folii 1 tessera gentilicia urbinatium ducum, una aquila praedita. Ff. I^v, 49-50 vacua.

In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

587 (olim. 4, cf. f. 1). Saec. XIV, membran., mm. 190×128, ff. II. 538 (— 58, 59 + 508 bis).

Biblia sacra utriusque Testamenti ex versione vulgata, prologis, argumentis **s. Hieronymi** aliorumque et **Remigii autissiodorensis** interpretatione hebraicorum nominum locupletata.

V. T. **1** (f. 4). Pentateuchus; praeeunt [1] (f. 1) epist. s. Hier. ad Paulinum de studio scripturarum (in ms. *de omnibus sacrae historiae libris*): *Frater*

Ambrosius mihi tua munuscula (epist. 53, M. 22, 540-549); [2] (f. 3[r]) eiusdem praefatio ⟨in Pentateuchum⟩: *Desiderii mei* (M. 28, 177-184). **2** (f. 80[v]). Liber Iosue. **3** (f. 90[r]). Liber Iudicum. **4** (f. 101). Ruth. **5** (f. 103). Regum libri I-IV. **6** (f. 154[r]). Paralipomenon libri I-II; (f. 181): Oratio Manasse. **7** (f. 182). Ezrae libri I-III; praeit (f. 181[r]) ⟨s. Hieronymi⟩ prologus: *Vtrum difficilius sit* (M. 28, 1471-1474). **8** (f. 198). Liber Tobiae; praeit (f. 197[r]) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Mirari non desino* (M. 29, 23-26). **9** (f. 202). Iudith. **10** (f. 207). Hester; praeit (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Librum Hester uariis translatoribus* (M. 28, 1503-1506). **11** (f. 212). Iob; praeeunt [1] (f. 211) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Cogor per singulos* (M. 28, 1137-1142), [2] (f 211[r]) ⟨eiusdem⟩ alter prologus: *Si autem fiscellam iunco texerem* (M. 29, 63-64). **12** (f. 223). Psalterium (in ms. *liber hymnorum uel soliloquiorum prophete Dauid de Christo*). **13** (f. 246). Salomonis parabolae; praeit (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Iungat epistola quos iungit* (M. 28, 1305-1308). **14** (f. 256). Ecclesiastes; praeit (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Memini me hoc* (M. 23, 1061-1062). **15** (f. 259[r]). Cantica canticorum. **16** (f. 261). Liber Sapientiae; praeit (ibid.) prologus: *Liber Sapientie apud hebreos* (M. 113, 1167). **17** (f. 268). Ecclesiasticus; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Multorum nobis et magnorum* (M. 29, 445-446). **18** (f. 286). Prophetia Isaiae; praeit (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Nemo cum prophetas* (M. 28, 825-828). **19** (f. 307[r]). Prophetia Ieremiae: praeit (f. 307) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Ieremias profeta* (M. 28, 903-904); (f. 331[r]) lamentationes; (f. 333) oratio. **20** (f. 333[r]). Prophetia Baruch; praeit prologus: *Liber iste qui Baruch* (M. 114, 63). **21** (f. 336[r]). Prophetia Ezechielis; praeit (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Ezechiel propheta* (M. 28, 993-996). **22** (f. 359). Prophetia Danielis; praeit (f. 358[r]) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Danielem prophetam* (M. 28, 1357-1360). **23** ⟨Prophetae minores⟩. [1] (f. 368[r]). Oseas; praeeunt [a] (f. 368) ⟨s. Hier.⟩ prologus XII prophetarum: *Non idem ordo est* (M. 28, 1071-1072), [b] (ibid.) alter prologus ⟨in Oseam⟩ *Temporibus Ozie - purificasse monstratur* (Biblia cum glossa ord. et interlin., Venetiis 1588, 4, f. 332-332[r]); [2] (f. 371[r]) Ioel; praeeunt [a] (f. 371) prologus: *Sanctus Ioel apud hebreos* (Biblia cit., 4, f. 350[r]-351), [b] (f. 371[r]) alter prologus: *Ioel filius Fatuel* (l. cit., f. 350[v]-351[r]); [3] (f. 373) Amos; praeeunt [a] (f. 372[r]) prologus: *Ozias rex cum Dei religionem* (l. cit., f. 357[r]-358), [b] (ibid.) alter prologus: *Amos propheta pastor et rusticus,* et (f. 373) alius prologus: *Hic Amos propheta - cum patribus suis* (l. cit., f. 357-357[r]); [4] (f. 375[r]) Abdias; praeit prologus: *Iacob patriarcha - in nostro sonat eloquio* (l. cit., f. 370-370[r]); [5] (f. 376) Ionas; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Sanctum Ionam hebrei* (f. cit., f. 372[r]-373), [b] (ibid.) alter prologus ⟨ex s. Isidori hisp. op. de ortu et obitu patrum⟩: *Ionas columba et dolens - pergitur Tybe-*

riadem (M. 83, c. 45); [6] (f. 377) Michaeas; praeit (ibid.) prologus: *Temporibus Ioathe et Achaz - affuturum denunciant* (Biblia cum glossa, l. cit., f. 376v-377); [7] (f. 379) Naum; praeit prologus: *Naum prophetam - in sequentibus libri huius demonstrabitur* (l. cit., f. 385); [8] (f. 380v) Habacuc; praeit (f. 379v) prologus ⟨s. Hier.⟩: *Quatuor prophete - que uentura cognoscit* (M. 25, 1335, a lin. 14 ad finem); huic subnectitur alter prologus ⟨ex s. Hier. comment. in eundem prophetam⟩: *Interim secundum litteram - miseriam inuenire desiderat* (M. 25, 1335, D-9 - 1337, D-4); [9] (f. 381v) Sophonias; praeit (f. 381) prologus ⟨ex s. Hier. comment. in Sophoniam⟩: *Tradunt hebraei cuiusque - elati sunt oculi mei* (M. 25, 1402, C. 3 - 1403, B, 14); subnectitur ⟨alter prologus⟩: *Iosiam regem Iude - textu lectionis denunciauit* (Biblia cum glossa, 4, f. 396v, 9 ab imo - 397); [10] (f. 382v) Aggaeus; praeit (ibid.) prologus: *Ieremias propheta ob causam periurij - regnorum exterorum significant* (Biblia cit., l. cit., f. 401v-402); [11] (f. 383v) Zacharias; praeit (ibid.) prologus: *Anno secundo Darii regis - prophete est reuelata* (Biblia cit., l. cit., f. 405v-406); [12] (f. 387) Malachias; praeit (ibid.) prologus: *Deus per Moysen - deos alienos coluerint significant* (Biblia cit., l. cit., f. 422v-423). **24** (f. 389). Machabaeorum libri I-II; praeeunt [1] (f. 388) Rabani Mauri prologus ad Ludovicum regem: *Cum sim promptus* (M. 109, 1125-1128); [2] (f. 388v) eiusdem Rabani Geroldo fratri: *Memini me in palatio* (M. 109, 1127-1128); [3] (ibid.) alius prologus: *Machabaeorum libri duo - ad gloriam passionis* (Thomasi opp., ed. Vezzosi, Romae 1747, 1, p. 276).

N. T. **1** (f. 411). Evang. s. Matthaei; praeeunt [1] (f. 410v) prologus: *Matheus ex Iudea* (M. 103, 273-274), [2] (f. 411) alter prologus: *Mathaeus cum primo predicasset* (M. 114, 63-65). **2** (f. 425). Evang. s. Marci; praeit (f. 424v) prologus: *Marcus euangelista Dei electus* (M. 103, 279-280). **3** (f. 434). Evang. s. Lucae; praeeunt [1] (f. 433v) ⟨s. Lucae prooemium⟩: *Quoniam quidem multi conati sunt - eruditus es ueritatem* (cap. 1 vv. 1-4); [2] (ibid.) alter prologus: *Lucas syrus - fastidientibus prodesse* (M. 30, 667-668 et 103, 285-286). **4** (f. 448). Evang. s. Ioannis; praeit (ibid.) prologus ⟨s. Bedae⟩: *Hic est Ioannis euangelista - doctrina seruetur* (M. 92, 633-636). **5.** S. Pauli apost. epistolae. [1] (f. 458) ad Romanos, praeeunte prologo: *Romani sunt in partes - a Corintho* (M. 114, 469), [2] (f. 463) ad Corinthios I, praeeunte (ibid.) prologo: *Corinthi sunt achaici - discipulum suum* (M. 114, 519), [3] (f. 467v) ad Corinthios II, praeeunte prologo: *Post actam penitentiam - ostendens* (M. 114, 551), [4] (f. 471) ad Galatas; praeit (ibid.) prologus: *Galathe sunt greci* (M. 114, 569), [5] (f. 472v) ad Ephesios; praeit (ibid.) prologus: *Ephesii sunt asiani* (M. 114, 587), [6] (f. 474) ad Philippenses; praeit (ibid.) prologus: *Philippenses sunt macedones* (M. 114,

601), [7] (f. 475) ad Colossenses; praeit prologus: *Colossenses et hii* (M. 114, 609), [8] (f. 476) ad Thessalonicenses I; praeit (ibid.) prologus: *Thessalonicenses sunt macedones* (M. 114, 615), [9] (f. 477) ad Thessalonicenses II; praeit (ibid.) prologus: *Ad thessalonicenses secundam* (M. 114, 619, [10] (f. 477ʳ) ad Timotheum I; praeit (ibid.) prologus: *Timotheum instruit* (M. 114, 623), [11] (f. 479) ad Timotheum II; praeit (ibid.) prologus: *Item Timotheo scribit* (M. 114, 633), [12] (f. 480) ad Titum; praeit (ibid.) prologus: *Titum commonefacit* (M. 114, 637), [13] (f. 480ʳ) ad Philemonem; praeit prologus: *Philemoni familiares* (M. 114, 641), [14] (ibid.) ad Hebraeos; praeit (ibid.) prologus: *In primis dicendum* (M. 114, 643). **6** (f. 484ʳ). Actus apostolorum; praeit (f. 484) prologus: *Lucas antiocensis natione sirus - proficeret medicina* (Biblia cit., 6, f. 163). **7.** Epistolae catholicae I-VII, [1] (f. 497) s. Iacobi epist.; praeit in epist. catholicas prologus: *Non idem est ordo* (M. 29, 863-874); [2] (f. 498) s. Petri epist. I, [3] (f. 499ʳ) epist. II; [4] (f. 500ʳ) s. Ioannis epist. I, [5] (f. 501ʳ) epist. II, [6] (ibid.) epist. III; [7] (f. 502) s. Iudae epist. **8** (f. 502ʳ). Apocalypsis; praeit (f. 502) ⟨Gilberti porretani⟩ prologus: *Omnes qui pie uolunt uiuere - et parabole Salomonis* (Biblia cit., 6, f. 239ᵛ-240ᵛ).

F. 509. ⟨Interpretatio nonnullarum vocum⟩ duabus manibus, altera saeculi XIV, altera XVI: Inc. *Kyrie eleison est idem quod Domine miserere. Musitare idest frequenter dubitare uel cum silencio murmurare.* Des. *Mattheus idest donator consilij. 1560,* deinde litterae *I S G M* per modum monogrammatis scriptae eadem manu, qua nonnullae interpretationes vocum hebraicarum et graecarum additae sunt in hoc folio.

F. 509ʳ. Manu saec. XVI. *Index Rubricarum omnium istius uoluminis,* (ordine litterarum): *Abacuch char. 377. Abdias char. 375 - Ysaias char. 286. Zacharias char. 383.*

F. 510. Manu saec. XIV: ⟨Remigii autissiodorensis⟩ interpretationes hebraicorum nominum (in ms... *edite a beato Ieronimo*). Incipiunt. *Aaz apprehendens uel apprehensio - Zuzim consiliantes eos uel consiliatores eorum* (Bedae opp., ed. Coloniae Agrippinae 1688, 3, col. 371-480).

F. 537ʳ, eadem manu, ⟨Epistolae et evangelia missarum communium⟩. Incipiunt: *Unius confessoris. ep⟨istola⟩ ecc.* (e libro Ecclesiastici): *Ecce sacerdos.* Desinunt. *Ad missam uotiuam ep⟨istola⟩.... evangelium. Marci XII. Sedens Ihesus contra gazophilacium.*

Codex binis columnis, inde a f. 510 ad finem tribus columnis scriptus in Gallia vel in Italia superiore, titulos praefert rubros, litteras initiales tam maiores quam maximas longis lineis et coloribus ornatas. Ff. I, II 538 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

588 (olim 5, cf. f. 1). Saec. XIV, membran., mm. 171 × 120, ff. II. 371.

Biblia sacra utriusque Testamenti, prologis, argumentis **s. Hieronymi** aliorumque et **Remigii autissiodorensis** interpretatione hebraicorum nominum locupletata.

V. T. **1** (f. 3). Pentateuchus; praeeunt [1] (f. 1) s. Hier. epist. ad Paulinum de studio scripturarum (in ms. *prologus s. Ieronimi presbyteri super Pentateucum*): *Frater Ambrosius* (epist. 53, M. 22, 540-549), [2] (f. 2^{r}) ⟨eiusdem⟩ *prephatio* ⟨in Pentateuchum⟩: *Desiderii mei desideratas* (M. 28, 177-184). **2** (f. 51). Liber Iosue; praeeunt (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Tandem finito Pentatheuco* (M. 28, 503-506), [2] (ibid.) alter prologus ⟨ex s. Hier. epist. ad Paulinum desumptus⟩: *Iesus filius Naue* (M. 28, 174, 31-34). **3** (f. 57^{r}). Liber iudicum. **4** (f. 63). Liber Ruth. **5** (f. 64^{r}). Regum libri I-IV; praeit (f. 64) ⟨s. Hieronymi⟩ prologus in libros regum: *Viginti et duas esse litteras* (M. 28, 593-604). **6** (f. 98^{r}). Paralipomenon libri I-II; praeit (f. 98) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Si septuaginta interpretum* (M. 28, 1389-1394). **7** (f. 116). Esdrae libri I-III; praeit (f. 115^{r}) prologus ⟨s. Hieronymi⟩: *Utrum difficilius* (M. 28, 1471-1474). **8** (f. 128). Liber Tobiae; praeit (ibid.) prologus ⟨s. Hier.⟩: *Mirari non desino* (M. 29, 23-26). **9** (f. 130^{r}). Iudith; praeit (ibid.) prologus ⟨s. Hier.⟩: *Apud hebreos* (M. 29, 39-42). **10** (f. 134). Esther; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Librum Esther* (M. 28, 1503-1506). **11** (f. 138). Iob; praeeunt [1] (f. 137^{v}) prologus: *In terra quidem* (M. 113, 747), [2] (ibid.) alter ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Cogor per singulos* (M. 28, 1137-1142), [3] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ alius prologus: *Si aut*⟨em⟩ *fiscellam iunco texerem* (M. 29, 63-64). **12** (f. 144^{r}). Liber psalmorum. **13** (f. 161^{r}). Salomonis parabolae; praeeunt [1] (f. 161) prologus ⟨s. Hier.⟩ in libros Salomonis: *Iungat epistola* (M. 28, 1305-1308), [5] (ibid.) alter prologus ⟨ex eiusdem comment. in Ecclesiasten⟩: *Tribus nominibus* (M. 23, 1063, A, 2-1065 A, 5), [3] (f. 161^{r}) eiusdem alius prologus: *Tres libros Salomonis* (M. 29, 425-428). **14** (f. 167). Ecclesiastes; praeit (ibid.) prologus ⟨s. Hier.⟩: *Memini me ante hoc* (M. 23, 1061-1062). **15** (f. 169). Cantica canticorum. **16** (f. 170^{r}). Liber Sapientiae; praeit prologus: *Liber sapientie* (M. 113, 1167). **17** (f. 174^{r}). Ecclesiasticus; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Multorum nobis* (M. 29, 445-446); (f. 185) oratio Salomonis. **18** (f. 185^{r}). Isaiae prophetia; praeeunt [1] (f. 185) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Nemo* ⟨cum⟩ *prophetas* (M. 28, 825-828), [2] (f. 185^{r}) alter prologus ⟨e s. Epiphanii vitis prophetarum⟩: *Isaias in Ierusalem - puluere* (M. 113, 1231, B, 1-5). **19** (f. 198^{r})). Prophetia Ieremiae; praeeunt [1] (198) ⟨s. Hier. prologus⟩: *Ieremias propheta* (M. 28, 903-904), [2] (ibid.) ⟨alter prologus⟩ *Ioachim filius Iosie* (Biblia cum glossa etc., Venetiis 1588,

4, f. 110), [3] (ibid.) ⟨argumentum⟩: *Ieremias anathothites* (M. 114, 9); (f. 213) lamentationes; (f. 214) oratio. **20** (f. 214v). Prophetia Baruch. **21** (f. 216). Prophetia Ezechielis; praeit (ibid.) prologus ⟨s. Hier.⟩: *Ezechiel propheta* (M. 28, 993-996). **22** (f. 230). Prophetia Danielis; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Danielem prophetam* (M. 28, 1357-1360). **23.** Prophetae minores. [1] (f. 236) Oseas; praeeunt [a] (f. 235v) ⟨prologus s. Hier. in XIII prophetas⟩: *Non idem ordo* (M. 28, 1071-1072), [b] (ibid.) ⟨procemium in Oseam⟩: *Rugule sunt hee - sunt conscripta* (Biblia cit., 4, f. 332-332v), [c] (f. 236) prologus ⟨s. Hier. ex epist. ad Paulinum⟩ in Oseam: *Osee crebro nominat - prestolari* (M. 28, 174, 7-9 ab imo), [2] (f. 238) Ioel; praeeunt [a] (f. 237v) prologus: *In hoc propheta idcirco nec reges - arriperent penitentiam* (Biblia cum glossa, 4, 351v, E, lin. 2-6 et 351 lin. 18 ab imo ad 351v, lin. 2), [b] (ibid.) alter prologus: *Sanctus Iohel apud hebreos - auribus percipe terra* (Biblia cit., l. cit., 350v-351), [c] (f. 238) alius prologus: *Iohel filius Phatuel - continentur* (Biblia cit., l. cit., 351, B, 8-21), [3] (f. 239) Amos; praeeunt [a] (f. 238v) prologus: *Ozias rex cum Dei religionem* (Biblia cit., l. cit., 357v-358), [b] (ibid.) alter ⟨partim ex s. Hier. epist. ad Paulinum⟩ prologus: *Amos pastor et rusticus* (M. 28, 174-175 et Biblia cit., l. cit., 358), [4] (f. 240v) Abdias; praeeunt [a] (f. 240) prologus: *Iacob patriarcha* (Biblia cit., l. cit., 370-370v), [b] (f. 240v) alter ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Abdias qui interpretatur* (M. 28, 175, 6-7), [5] (f. 241) Ionas; praeeunt [a] (f. 240v) prologus: *Ionam sanctum hebrei* (Biblia cit., l. cit., 372v-373), [b] (f. 241) ⟨s. Hier.⟩ alter prologus: *Ionas interpretatur columba* (M. 28, 175, 8-9), [6] (f. 241v) Michaeas; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Temporibus Ioathe* (Biblia cit., l. cit., 376v-377), [b] (ibid.) alter ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Michaeas de Morasten* (M. 28, 175, 10-11), [7] (f. 242v) Nahum; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Naum prophetam aduentum* (Biblia cit., l. cit., 385), [b] (ibid.) ⟨alter prologus⟩ subnectitur: *Sciendum quoniam* (Biblia cit., l. cit.), [c] (ibid.) argumentum ⟨ex s. Hier. epist. ad Paulinum⟩: *Naum consolator* (M. 28, 175, 12-13), [8] (f. 243v) Habacuc; praeeunt [a] (f. 243) prologus ⟨e glossa ordinaria⟩: *Habbacuch propheta amplexans - nominare et predicare* (Biblia cit., l. cit., 390, B 10 - D 10), [b] (ibid.) alter prologus ⟨ex epist. s. Hier. ad Paulinum⟩: *Abbacuch luctator fortis* (M. 28, 175, 14-16), [9] (f. 244) Sophonias; praeeunt [a] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Tradunt hebrei - elati sunt oculi mei* (M. 25, 1402, C, 3 - 1403, B, 14), [b] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ argumentum: *Sophonias speculator* (M. 28, 175, 17-19), [10] (f. 245) Aggaeus; praeeunt [a] (f. 244v) prologus: *Ieremias propheta* (Biblia cit., l. cit., 401v-402), [b] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ argumentum: *Aggaeus festiuus et letus* (M. 28, 175, 20-22), [11] (f. 245v) Zacharias; praeeunt [a] (f. 245) prologus: *Secundo anno Darij regis* (Biblia cit., l. cit., 405v-406), [b] (f. 245v) alter ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Zacharias memor Domini* (M. 28, 175, 23-27), [12] (f. 248) Malachias; praeeunt [a] (f. 247v):

Deus per Moysen populo israel (Biblia cit., l. cit., 422^{v}-423), [b] (ibid.) <s. Hier.> argumentum: *Malachias aperte* (M. 28, 175, 28-31). **24** (f. 248^{v}). Machabaeorum libri I-II; praeeunt [1] (ibid.) <e s. Isidoro hisp.> prologus: *Machabeorum liber licet* (M. 83, 174-175, n. 85); [2] (ibid.) alter prologus: *Machabei septem fratres* (M. 83, 148, nota 105), [3] (ibid.) alius prologus: *Machabeorum libri duo* (Thomasi opp., ed. Vezzosi, Romae 1747, 1, p. 276).

N. T. 1 (f. 263^{v}). S. Matthaei evang.; praeeunt [1] (f. 263) prologus: *Matheus ex iudea sicut in ordine - querentibus non tacere* (M. 103, 273-274); subnectitur [2] (f. 263^{v}) <alter prologus>: *Sciendum est - beatissime papa* (M. 29, 561-562, nota 1). 2 (f. 272). S. Marci evang.; praeit (ibid.) prologus: *Marcus euangelista electus Dei* (M. 103, 279-280). 3 (f. 277^{v}). S. Lucae evang.; praeit [1] (ibid.) prologus: *Lucas natione syrus* (M. 103, 285-286). 4 (f. 287). S. Ioannis evang.; praeit prologus <s. Bedae>: *Hic est Iohannes euangelista unus* (M. 92, 633-636). **5.** S. Pauli apostoli epistolae. [1] (f. 294^{v}) ad Romanos; praeeunt [a] (f. 294) prologus <Rabani> in epistolas: *Primum quaeritur quare post euangelia* (M. 111, 1275-1278), [b] (ibid.) argumentum in epist. ad Romanos: *Romani sunt qui ex iudeis* (Biblia cit., 6, f. 2-2^{v}), [2] (f. 298) ad Corinthios I; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Epistola prima ad corinthios* (Biblia cit., l. cit., f. 33), [b] (ibid.) argumentum: *Corinthij sunt achaici et hi* (M. 114, 519), [3] (301^{v}) ad Corinthios II; praeit prologus: *In secunda ad corinthios epistola* (Biblia cit., l. cit., f. 61^{v}), [4] (f. 304) ad Galatas; praeit argumentum: *Galathe sunt greci* (M. 114, 569), [5] (f. 305) ad Ephesios; praeit argumentum: *Ephesij sunt asyani* (M. 114, 587), [6] (f. 306^{v}) ad Philippenses, praeit arg.: *Philippenses sunt macedones* (M. 114, 601), [7] (f. 307) ad Colossenses; praeit arg.: *Colossenses et hij* (M. 114, 609), [8] (f. 308) ad Thessalonicenses I; praeit arg.: *Thessalonicenses sunt macedones - et Honesimum acolitum* (M. 114, 615); sed adduntur in fine verba: *Profecti erant sed alij eorum uerbo profecerunt et exemplo. Laudando ergo eos apostolus ad maiora prouocat et inuitat*), [9] (f. 309) ad Thessalonicenses II; praeit (f. 308^{v}) arg.: *Ad Thessalonicenses secundam scribit* (M. 114, 619), [10] (f. 309) ad Timotheum I; praeit arg.: *Timotheum instruit - scribens ei ab urbe Roma* (!) (M. 114, 623), [11] (f. 310) ad Timotheum II; praeit arg.: *Item Timotheo scribit - ab urbe Roma* (M. 114, 633), [12] (f. 311) ad Titum; praeit arg.: *Titum commonefacit* (M. 114, 637), [13] (f. 311^{v}) ad Philemonem; praeit (f. 311) arg.: *Philemoni familiares* (M. 114, 641), [14] (f. 311^{v}) ad Habraeos; praeit prologus: *In primis dicendum est cur apostolus* (M. 114, 643). 6 (f. 314). Actus apostolorum; praeeunt [1] (ibid.) s. *Hier.* prologus: *Canit psalmista - eloquium* (Biblia cit., l. cit., f, 162^{v}); subnectitur <s. Hier.> arg. ex

epist. ad Paulinum⟩: *Actus apostolorum nudam - languentis esse medicinam* (M. 28, 178, 4-6), [2] (ibid.) alter prologus: *Lucas natione syrus cuius laus* (Biblia cit., l. cit., f. 163). 7. Epistolae catholicae (in ms. *canonice*). [1] (f. 323ᵛ) s. Iacobi epist.; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Iacobus Petrus Iohannes - cecutiat* (Biblia cit., l. cit., f. 209ᵛ), [b] (ibid.) prologus alter: *Iacobus apostolus sanctum - magistrorum* (M. 114, 671), [c] (ibid.) alius prologus: *Non ita ordo est* (M. 29, 863-874), [2] (f. 324ᵛ) s. Petri epist. I; praeit arg.: *Simon Petrus - princeps apostolorum* (Biblia cit., l. cit., f. 216ᵛ, duae priores lineae tantum), [3] (f. 325ᵛ) s. Petri epist. II; praeit arg.: *Per fidem huic mundo - manifestat* (M. 114, 689), [4] (f. 326) s. Ioannis epist. I; praeit arg.: *Rationem uerbi - occasio* (M. 114, 693), [5] (f. 327) epistola II; praeit arg.: *Usque adeo - perhibet* (M. 114, 703), [6] (ibid.) epist. III; praeit arg.: *Caium pietatis - universis* (M. 114, 705), [7] (f. 327ᵛ) s. Iudae epist.; praeit arg.: *Iudas - seruilibus* (M. 114, 705-706). 8 (ibid.). Apocalypsis; praeeunt [1] (ibid.) prologus: *Ioannes apostolus - doctrina seruetur* (M. 114, 709), [2] (ibid.) arg. ⟨s. Hier. ex epist. ad Paulinum⟩: *Apocalipsis Ioannsis tot habet* (M. 28, 178, 10-11 et 114, 709-710).

F. 334. ⟨Remigii autissiodorensis interpretatio nominum hebraicorum⟩ Inc. *Aaz apprehendes* Des. *Zuzim...* (cf. cod. superiorem, f. 510).

F. 362. Kalendarium astronomicum et ecclesiasticum. Inc. *Ianuarius habet dies... Circumcisio.* Des. *Siluestri pape, IX lectio, hore noctis XVIII, diei VI.* Inter sanctos: *Sancti Dominici confessoris primi patris nostri. Totum duplex.*

F. 363ᵛ. ⟨Epistolae et evangelia per annum⟩. Inc. *Dominica I in aduentu. Epist. Rom. XIII.* Des. *Stabat iuxta crucem, fine, accepit in suam.*

F. 365ᵛ. Tabula librorum sacrae scripturae usque ad epistolas s. Pauli.

F. 366. Index virtutum, vitiorum et aliarum rerum, de quibus sermo in Scripturis: Inc. *De abstinentia et sobrietate. Gen. 2. Ex. 28.* Des. *De zelo indiscreto... Ro. 10. Deo gratias.*

Codex, qui convenit n. 4 antiqui indicis urbin., binis columnis exscriptus in eadem fere officina qua cod. superior, titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras alternas lineis ornatas, initiales maximas venusta varietate coloribus pictas. Ff. I, II, 127, 332ᵛ, 333, 369ᵛ-371 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

589 (olim 6, cf. tegumenti tergum). Saec. XIV, membran., mm. 157×111, ff. VII. 550.

Biblia sacra utriusque Testamenti ex versione vulgata, prologis, argumentis **s. Hieronymi** aliorumque et **Remigii autissiodorensis** interpretatione nominum hebraicorum locupletata.

V. T. 1 (f. 4ᵛ). Pentateuchus; praeeunt [1] (f. 1) ⟨s. Hier. epist. ad Paulinum de studio scripturarum⟩: *Frater Ambrosius* (epist. 53, M. 22, 540-549),

[2] (f. 3^{v}) ⟨eiusdem praefatio in Pentateuchum⟩: *Desiderii mei desideratas* (M. 28, 177-184). **2** (f. 86^{v}). Iosue; praeeunt ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Tandem finito pentateucho* (M. 28, 503-506), [2] (ibid.) argumentum ⟨ex epist. s. Hier. ad Paulinum⟩: *Iosue uero filius Naue* (M. 28, 174, 31-34). **3** (f. 97^{v}). Liber Iudicum. **4** (f. 108^{v}). Ruth. **5** (f. 111). Regum libri I-IV; praeit ⟨s. Hier. prologus⟩: *Viginti et duas esse litteras* (M. 28, 593-604). **6** (f. 167^{v}). Paralipomenon libri I-II. **7** (f. 197). Esdrae liber I; praeit (f. 196^{v}) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Vtrum difficilius* (M. 28, 1471-1474); (f. 201^{v}) liber Nehemiae seu Esdrae II. **8** (f. 208). Liber Tobiae; praeit (ibid.) ⟨s. Hier. prologus⟩: *Mirari non desino* (M. 29, 23-26). **9** (f. 212^{v}). Iudith ⟨praeit s. Hier. prologus⟩: *Apud hebreos* (M. 29, 39-42). **10** (f. 218^{v}). Esther; praeeunt [1] (ibid.) ⟨s. Hier. prologus⟩: *Librum Hester* (M. 28, 1503-1506), [2] (ibid.) subnectitur ⟨s. Hier. arg.⟩: *Rursum in libro Hester* (M. 28, 1505, nota 2). **11** (f. 225). Liber Iob; praeeunt [1] (f. 224^{v}) ⟨s. Hier. arg.⟩: *Cogor per singulos* (M. 28, 1137-1142), [2] (f. 225) ⟨s. Hier. arg. alterum ex epist. ad Paulinum⟩: *Iob exemplar patientie* (M. 28, 174, 24-30). **12** (f. 237^{v}). Salomonis proverbia; praeeunt [1] (f. 237) ⟨s. Hier. prologus⟩: *Iungat epistola* (M. 28, 1305-1308), [2] (ibid.) ⟨eiusdem prologus ex comment. in Ecclesiasten⟩: *Tribus nominibus* (M. 23, 1063, A, 2 - 1065, A, 5), [3] (f. 237^{v}) ⟨eiusdem arg.⟩: *Tres libros Salomonis* (M. 29, 425-428). **13** (f. 247^{v}). Ecclesiastes. **14** (f. 251). Cantica canticorum. **15** (f. 252^{v}). Liber Sapientiae. **16** (f. 259^{v}). Ecclesiasticus; praeit ⟨s. Hier. prologus⟩: *Multorum nobis* (M. 29, 445-446). **17** (f. 278^{v}). Prophetia Isaiae; praeeunt [1] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Nemo cum prophetas* (M. 28, 825-828), [2] (ibid.) ⟨arg. e s. Epiphanii vitis prophetarum⟩: *Ysaias in Ierusalem - obstruxerat puluere* (M. 113, 1231, B, 1-5). **18** (f. 300^{v}). Ieremiae; praeeunt [1] (f. 300) argumentum: *Ieremias anathotites* (M. 114, 9), [2] (ibid.) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Ieremias propheta* (M. 28, 903-904); (f. 325^{v}) lamentationes; (f. 327^{v}) oratio. **19** (f. 328). Baruch; praeit prologus: *Liber iste qui Baruch* (M. 114, 63). **20** (f. 331). Ezechielis; praeit prologus ⟨s. Hier.⟩: *Ezechiel propheta cum Ioachim* (M. 28, 993-996). **21** (f. 354). Danielis; praeit ⟨s. Hier. prologus⟩: *Danihelem prophetam* (M. 28, 1357-1360). **22.** Prophetae minores. [1] (f. 363^{v}) Oseas; praeeunt [a] (f. 363) ⟨s. Hier. prologus⟩ in XII prophetas: *Non idem ordo est* (M. 28, 1071-1072), [b] (f. 363^{v}) ⟨arg. in Oseam⟩: *Regule sunt he - XII tribus refertur* (Biblia cum glossa etc., Venetiis 1588, 4, f. 332), [2] (f. 366^{v}) Ioel; praeit ⟨prooemium⟩ *Iohel filius Fatuel* (Biblia cit., l. cit., f. 350^{v}-351^{v}), [3] (f. 368) Amos; praeeunt [a] ⟨prologus⟩ *Ozias rex cum religionem - uoluit demonstrare* (Biblia cit., l. cit., f. 357^{v}-358), [b] (f. 368) ⟨alterum prooemium⟩: *Amos pastor et rusticus - qui predicas Ierusalem* (Biblia cit., l. cit., f. 358), [4] (f. 370^{v})

Abdias; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Iacob patriarcha* (Biblia cit., 4, f. 370-370v), [b] (ibid.) <s. Hier. arg. ex epist. ad Paulinum>: *Abdias qui interpretatur - spirituali* (M. 28, 175, 6-7), [5] (f. 371v) Ionas; praeeunt [a] (f. 371) prologus: *Ionam sanctum hebrei - a facie tua fugiam* (Biblia cit., l. cit., f. 372v-373), [b] (f. 371v) <e s. Isidori hisp. de ortu et obitu patrum> prooemium: *Ionas columba et dolens - pergitur Tyberiadem* (M. 83, cap. 45), [c] (ibid.) <e s. Hier. epist. ad Paulinum arg.>: *Ionas columba - gentibus nuntiat* (M. 28, 175, 8-9), [6] (f. 372v) Michaeas; praeeunt [a] (f. 372) prologus: *Temporibus Ionathan - adfuturum denuntiauit* (Biblia cit., l. cit., f. 376v-377), [b] (f. 372v) <s. Hier. arg. ex epist. ad Paulinum>: *Michea de morasti* (!) (M. 28, 175, 10-11), [7] (f. 374v) Naum; praeeunt [a] (f. 374) prologus: *Naum prophetam - demonstrabitur* (Biblia cit., l. cit., f. 385), [b] (f. 374v) <ex s. Hier. epistola ad Paulinum>: *Naum consolator* (M. 28, 175, 12-13), [8] (f. 376) Habacuc; praeeunt [a] (f. 375v) <prologus excerptus e s. Hier. prologo in Habacuc>: *Quatuor prophete in XII - que uentura cognoscit* (M. 25, 1335, A 14 - ad finem), [b] (f. 376) <prooemium e glossa ordinaria>: *Abacuc propheta amplexans - et predicare* (Bibl. cit., l. cit., f. 390, B, 10 - D, 10), [c] (ibid.) <s. Hier. arg. ex epist. ad Paulinum>: *Abacuc luctator - fortitudo eius* (M. 28, 175, 14-16), [9] (f. 377v) Sophonias; praeeunt [a] (f. 377) <e s. Hier. commentariis in Sophoniam prologus>: *Tradunt hebraei - elati sunt oculi mei* (M. 25, 1402, C, 3 - 1403, B, 14); subtexitur [b] (ibid.) prologus alter: *Iosiam regem Iude - lectionis demonstrauit* (Biblia cit., l. cit., f. 396v, 9 ab imo - 397), [c] (f. 377v) <arg. e s. Hier. epist. ad Paulinum>: *Sophonia speculator - inuoluti erant argento* (M. 28, 175, 17-19), [10] (f. 378v) Aggaeus; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Ieremias propheta - exterarum gentium significat* (Biblia cit., l. cit., f. 401v-402), [b] (ibid.) <arg. e s. Hier. epist. ad Paulinum>: *Ageus festiuus - cunctis gentibus* (M. 28, 175, 20-22); [11] (f. 380) Zacharias; praeeunt [a] (f. 379v) prologus: *Secundo anno Darii regis - prophete est reuelata* (Biblia cit., l. cit., f. 405v-406), [b] (ibid.) arg. <e s. Hier. epist. ad Paulinum desumptum>: *Zacharias memor Domini - filium subiugalis* (M. 28, 175, 23-27), [12] (f. 384) Malachias; praeeunt [a] (f. 383v) prologus: *Deus per Moysen - coluerint significant* (Biblia cit., l. cit., f. 422v-423), [b] (ibid.) <s. Hier.> arg.: *Malachias aperte et in fine - oblatio munda* (M. 28, 175, 28-31), [c] (ibid.) <alterum arg. e glossa ordinaria>: *Malachias latine interpretatur angelus - Babylone quando et Aggeus* (Bibl. cit., f. 423v, 1-5). **23** (f. 385v). Machabaeorum libri I-II; praeeunt [a] (f. 385) Rabani Mauri prologus ad Ludovicum regem: *Cum sim promtus* (M. 109, 1125-1128), [b] (ibid.) eiusdem prologus alter Geroldo sacri *pallatii* archid.: *Memini me in palatio* (M. 109, 1127-1123), [c] (f. 385v) <arg.>: *Machabaeorum libri duo - ad gloriam passionis* (Thomasi opp., ed. Vezzosi, Romae 1747, 1, p. 276).

N. T. 1 (f. 410). Evang. s. Matthaei; praeit (ibid.) prologus: *Matheus ex Iudea sicut in ordine - querentibus non tacere* (M. 103, 273-274). 2 (f. 424^{v}). Evang. s. Marci; praeit prologus: *Marcus euangelista - Dominus est* (M. 103, 279-280). 3 (f. 433^{v}). Evang. s. Lucae; praeit (f. 433) prologus: *Lucas syrus natione* (M. 103, 285-286). 4 (f. 448^{v}) Evang. s. Ioannis; praeit ⟨s. Bedae⟩ prologus: *Hic est Iohannes - doctrina seruetur* (M. 92, 633-636). 5. S. Pauli apost. epistolae. [1] (f. 461) ad Romanos; praeeunt [a] (f. 460) Rabani Mauri prologus in omnes epist.: *Primum quaeritur* (M. 111, 1275-1278), [b] (f. 460^{v}) prologus alter: *Romani sunt - qui ex iudeis cohortatur* (Biblia cit., 6, f. 2-2^{v}), [c] (f. 461) tertius prologus: *Romani sunt in partes - per Timotheum* (M. 114, 469), [2] (f. 466^{v}) ad Corinthios I; praeit (ibid.) prologus: *Corintij sunt Achaici* (M. 114, 519), [3] (f. 471^{v}) ad Corinthios II; praeit prologus; *Post actam penitentiam* (M. 114, 551), [4] (f. 475) ad Galatas; praeit (ibid.) prologus: *Galathe sunt greci* (M. 114, 569), [5] (f. 476^{v}) ad Ephesios; praeit (ibid.) prologus: *Ephesii sunt asiani* (M. 114, 587), [6] (f. 478^{v}) ad Philippenses; praeit (ibid.) prologus: *Phylippenses sunt macedones* (M. 114, 601), [7] (f. 479^{v}) ad Colossenses; praeit (ibid.) prologus: *Colossenses et hi sicut laodicenses* (M. 144, 609), [8] (f. 481) ad Thessalonicenses I; praeit prologus: *Thessalonicenses sunt macedones* (M. 114, 615), [9] (f. 482) ad Thessalonicenses II; praeit prologus: *Ad Thessalonicenses secundam* (M. 114, 619), [10] (f. 483) ad Timotheum I; praeit ⟨arg.⟩: *Timotheum instruit* (M. 114, 623), [11] (f. 484) ad Timotheum II; praeit ⟨arg.⟩: *Item Tymotheo scribit* (M. 114, 633); [13] (f. 485^{v}) ad Titum; praeit prologus: *Titum commonefacit* (M. 114, 637), [13] (f. 485^{v}) ad Philemonem; praeit ⟨arg.⟩: *Phylemoni familiares* (M. 114, 641), [14] (f. 486) ad Hebraeos; praeit prologus: *In primis dicendum est* (M. 114, 643). 6 (f. 490). Actus apostolorum; praeit ⟨prologus⟩: *Lucas āntiochenus, natione syrus* (Biblia cum glossa etc., l. cit., f. 163). 7 Epist. catholicae. [1] (f. 504^{v}) s. Iacobi epist.; praeit (ibid.) prologus: *Non ita ordo est* (M. 29, 863-874), [2] (f. 506) s. Petri epist. I, [3] (f. 507^{v}) epist. II, [4] (f. 508^{v}) s. Ioannis epist. I, [5] (f. 510) epist. II; [6] (ibid.) epist. III, [7] (f. 510^{v}) s. Iudae epist. 8 (f. 511). Apocalypsis; praeit ⟨prologus⟩: *Ioannes apostolus et euangelista - doctrina reseruetur* (M. 114, 709).

F. 518. ⟨Remigii autissiodorensis interpretatio nominum hebraicorum⟩: *Aaz apprehendens uel apprehensio - Zuzim consiliantes uel consiliatores eorum* (s. Bedae opp., ed. Coloniae Agrippinae 1688, 3, coll. 371-480).

F. I^{v} manu saec. XV: ⟨oratio Manasse et prologi aliquot⟩. [1] (ibid.) prologus ⟨s. Hier.⟩ in paralipomenon: *Si septuaginta interpretum* (M. 28, 1389-1394); [2] (f. II^{v}) eiusdem prologus alter in paralipomenon: *Quomodo grae-*

corum hystorias (M. 29, 423-426); [3] (f. III^r) eiusdem prologus in librum Iob: *Si autem fiscellam* (M. 29, 63-64); [4] (ibid.) eiusdem in librum Esther: *Hunc librum Hester* (M. 28, 1503-1506); [5] (f. IV) capitula (alia manu scripta) in librum Ruth: *Elimeleh peregrinatur in terram Moabitide cum uxore sua - et ex ea suscepit Obeth, patrem Ysai patris Dauid.*

F. 549. Prologi alii. [1] ⟨S. Hieronimi⟩ in Ecclesiasten: *Memini me* (M. 23, 1061-1062); [2] (ibid.) in cantica canticorum: *Cantica canticorum eo quod super omnia cantica - cum ergo dicit... osculetur me etc.;* [3] (ibid.) in librum Tobiae: *Tobias filius* ⟨excerptus e s. Isidori hisp. de ortu et obitu patrum⟩ (M. 83, 146, c. 58); [4] (ibid.) in lib. Iudith: *Iudith uidua* (ex eodem desumptus; M. 83, 148, c. 63).

F. 549^v. Nonnulla fere evanida de glossa in prophetias Osee et Ioel.

Codex duabus columnis scriptus in Gallia vel in Italia superiore titulos praefert rubros, litteras initiales maiores caeruleas ac rubras alternis lineis, initiales maximas lineis, coloribus atque interdum bestiarum capitibus ornatas. Folii 4^v margo sinister auro, coloribus et octo circulis decoratus est, in quibus opera septem dierum creationis, Adami et Evae tentatio picta sunt; in margine inferiore vir (scriba?) genubus flexis librum Deiparae in throno sedenti offert. In aliis marginibus rara scholia de figuris symbolicis passionis Iesu Christi. Ff. I. IV^v-VII, 550^r vacua. In f. 550^v calami probatio.

In pagina anteriore tegumenti fibulis clausi manu italica saec. XVI pictus est s. Franciscus assisiensis genibus flexis in monte Alvernia, in pagina versa tegumenti posterioris picta est tessera gentilicia ducum urbinatium *de la Rovere*, probabilius Francisci II Vrbini ducis.

590 (olim 180, cf. f. 1), saec. XV in., chart., mm. 169 × 128, ff. III. 113.

S. Bonaventurae breviloquium, partes I-VII cum prologo (s. Bonaventurae opp. ad Claras aquas, 1891, Tom. V, p. 201-291).

Codex duabus columnis scriptus titulos atque initiales praefert rubra. Mentionem fecerunt huius codicis editores opp. s. Bonaventurae, l. cit., p. XXIV, n. 181. Ff. 1-III, 110-113 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

591. Saec. XV, membran., mm. 189 × 117, ff. 111.

S. Ioannis Damasceni expositio accurata fidei orthodoxae, libri I-II priores (in ms. *quoniam incomprehensibilis est Deus et quoniam non oportet querere et scruptari que non sunt tradita nobis a sanctis patribus, prophetis, apostolis et euangelistis*), capita 1-48 cum scholiis ⟨Burgundione pisano interprete⟩. Caput I inc. *Deum nemo uidit unquam, unigenitus Dei filius qui est in sinu patris ipse enarrauit.* Cap. 48 *de precognitione et predestinatione* des. *ad propriam elationis*

altitudinem reducens ad simile infert casus baratrum. Scholium I (f. 1r): *Duplex est Dei... et potest haberi per naturalem rationem. 2a quid est... et ita nec Deum presentem per gratiam. Al*<bertus?>. Ultimum scholium ad cap. 48: *Caput istud diuiditur in tres partes principales. In ista prima agitur de diuina precognitione... Quarto quia per penitentiam est reddita malitia ad statum uirtutis determinat quid est penitentia, jdest, penitentia est ex eo. Deus est infinitus.* Laudantur in his raris scholiis *Basilius, Augustinus et Alb*<ertus Magnus?>.

Codex littera currenti scriptus titulos praefert rubros, litteras initiales maiores et maximas aureas, quae similes sunt initialibus cod. 264, coloribus lineisque ornatas. F. 106v vacuum. In marginibus nonnullae figurae geometricae et astronomicae.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

592. An. 1473 (cf. f. 1 et 96), chart., mm. 200 × 141, ff. I. 97.

<**Leonardi de Datis** de Florentia, alias **Leonardi de Vtino**, ord. praedicatorum, cf. Quétif et Echard, Scriptores ord. praed., Lutetiae Parisiorum 1819, 1, p. 756> quadragesimale de flagellis <peccatorum festinanter converti nolentium> sermones 1-52. Sermo I <de superbia> inc. <R>*eceperunt mercedem suam. Matth. VI...: Dupliciter dicitur Deus ab homine amari. Vno propter timorem quo fugatur malum.* Sermo 52 a sua sede transpositus feria 2 III hebdomadis XLmae de peccato irae des. *nondum uenerat hora eius. Et hoc docet Christus in 3a parte euangelii etc. Pone hunc sermonem in sua serie* (ed. Petrus de Tardito, Lugduni, Ant. de Ry, 1518 in 8, testibus Quétif et Echard, l. cit.; nonnulli sermones vix adumbrati sunt ut potius sermonum schemata dixeris).

Codex scriptus est a fratre Michaele ferrariensi, uti habetur in subscr. folii 1 et f. 96 ubi haec leguntur: *Explicit quadragesimale de flagellis secundum revdūm sacre theologie professorem magistrum* (lacuna) *ordinis praedicatorum nec non eiusdem ordinis generalem dignissimum; scriptus per me fratrem Michaelem ferrariensem ordinis servorum sancte Marie Virginis sacre theologie professorem ac conuentus Ferarie regentem. Incepi scribere die 16 Iulii 1472 et finiui die 15 septembris. 1473. Laus Deo et quam superfelicissime intronizanteque genitrici Virgini Marie ac toti celesti curie triumphanti, amen;* infra: *Frater Michael ferariensis scripsit.*

Ff. I, 97 vacua.

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

593. Saec. XV, chart., mm. 186 × 130, ff. I. 133.

<Sermones quadragesimales, seu potius sermonum adumbrationes>. [1] (f. 1). <Dominica quinquagesimae>, de iudicio generali, inc. mutilus... *Secunda ratio caritatis quia Deus ex caritate missit Deus filium suum unigenitum non ut iudicet mundum... meritum Christi est infinitum* des. *ut peccata detestantes participes*

simus gratie sue. Ad quem. 2 (f. 1v). <Feria II>, de nocumentis peccatorum. « Venit diabolus et tollit verbum de corde eorum... »: *Grauissimum est... non cognoscitur miseria sui status - resurgere, mox a nocumentis predictis liberaberis et gloriam sempiternam habebis. Amen.* 3 (f. 6). <Feria III>, de poenis temporalibus. « Respice fides tua te salvum fecit... »: *Si umquam ceci sunt homines maxime hijs diebus conspiciamus euenisse - tibi dare gratiam et gloriam sempiternam. Amen.* 4 (f. 8). Feria IV cinerum, de superbia transgressorum. « Convertimini ad me... »: *Differunt de die in diem peccatores ad Dominum reuerti nolentes - et ad Dominum Yesum Christum reverti qui di*<gnetur> *gratiam suam infundere.* 5 (f. 10). Feria V, de excusationibus peccatorum. « <Re>icientur in tenebras exteriores... »: *Peccatores obstinati excusant se de eorum peccatis non cogitant de penis - Imponamus finem uitiis ut fugiamus eternas penas.* 6 (f. 12). Feria VI, de consuetudine prava. « Dictum est antiquis diliges proximum tuum... »: *Sunt nonnulli ita obstinati dum corripiuntur - ne perseuerantes in sua malitia irritent Deum Patrem omnipotentem.* 7 (f. 14v). Sabato, de gravitate peccati. « Erat enim ventus .. »: *Sicut discipuli uehementia venti impediebantur ad portum - et qui peccare desinit obtinet gratiam.* 8 (f. 15v). Dominica I in quadragesima, de superbia dominorum. « Ostendit ei omnia regna mundi... »: *Principes in tantam superbiam elleuati sunt ut tamquam Deus.* Adnectitur huic sermoni alter (?) <de potestate papae>, qui mutilus ex uno vel pluribus foliis abscissis des. *constituentes officiales iniquos, disponentes omnia ad proprium commodum et de communi bono aut nulla aut satis parua est cura. Contra quos sententia est...* 9 (f. 21). Feria II, <de iudicio finali> inc. mutilus... *Ad hoc inteligendum tria sunt documenta notanda. - Curemus ergo Deum timere et per penitentiam redire ut illas efugiamus penas et paradisi gloriam habeamus.* 10 (f. 23). Feria III, de ira seu de causis diversis superbiae. « Indignati sunt... »: *Quia uero grandis est superborum numerus de causis superbie, que licet sint multe - ab ambitione et a uana gloria et aliis vitiis ut in regno beato possint gaudere cum sanctis.* 11 (f. 25v). Feria IV, de curiositate. « Generatio mala et adultera... »: *Averterunt cor suum scribe et pharisei a luce caritatis, quam Christus docebat* - abrumpitur vv. *humilitas habitet in anima nostra, qua nos dignos faciat gratia.* 12 (f. 28). Feria V, de superbia mulierum. Inc. mutilus... *pluuie sequerentur. Valerius. Phoroneus rex grecorum die qua mortuus est dixit Leontio fratri suo - Erunt quidem in die iuditii tot virgines, tot vidue, que cum Christo erunt in gloria.* 13 (f. 29v). Feria VI, <de incarnationis mysteriis>. « Erat autem ibi homo triginta octo annos... »: *Sunt tamen plerique existimantes puerilia esse, inania siue uulgaria, que da lapsu humanae naturae - et gratia presens humanum genus difussa, quam nobis ipse largiatur, qui uiuit et*

regnat... [14] (f. 33^v). Sabato, ⟨de humilitate⟩. « Nemini dixeritis vissionem... »: *Est autem humilitas, Bernardus in libro de gradibus humilitatis, virtus - speciosissimum in regno celorum. In quo vivit et regnat...* [15] (f. 37). Dominica II, de somniis et superstitionibus. « Vindex est Dominus de hiis omnibus... »: *Prima* ⟨superstitio⟩ *dicitur diuinitatis, secunda obseruantie, tertia confederationis - et adoremus sanctissimum Domini nostri Yesu Christi nomen laudabile in secula...* [16] (f. 41). Feria II, de superbia transgressorum. « Quecumque dixerint servate et facite... »: *Quia uero superbi legem obseruare recusant de superbia transgressorum legis canonice dicemus - Quod non est licitum in lege necessitas licitum facit.* [17] (f. 43). Feria V, de haereticis et schismaticis. « Mortuus est dives et sepultus... »: *Primum dicitur conditionis. Secundum specificationis. Tertium punitionis. Hereticus est qui falsas opiniones gignit. - sed ultione Dei ictu fulminis percussus* (Anastasius constantinop. augustus) *interiit.* [18] (f. 45^v). ⟨Feria VI⟩, de ingratitudine. « Auferet a vobis regnum Dei... Nam ingrati facti sunt multi apud Dominum... »: *Tria sunt de ingratitudine declaranda - exhibeamus igitur nos gratos Deo.* [19] (f. 48). Sabato III, de consilio. « Dissipavit substantiam suam... Ne innitaris prudentie tue »: *Prudentie sue innititur qui ea que sibi agenda uel dicenda uidentur - Deponamus ergo superbiam et aquiescamus consiliis dignis.* [20] (f. 52^v). Dominica ⟨III⟩, de schismate « Omne regnum in seipsum... »: *Hij sunt desolati et priuati munere diuine gratie - quoniam christiani principes uel nihil uel satis parum eius auctoritatem uenerantur.* [21] (f. 54). Feria I⟨I⟩. « Repleti sunt omnes in sinagoga ira... »: *Ira que proprie loquendo est passio apetitus sensitiui - Igitur iram uincat ratio et mansuetudo regnet.* [22] (f. 56^v). ⟨Feria III⟩, de correctione « Si peccaverit in te frater tuus... »: *Docuit namque nos filius Dei precepta caritatis, quibus humanus animus - ad proximum secum beniuolus in exhortatione ad retrahendum a malo.* [23] (f. 59). Feria ⟨IV⟩, de scandalo. « Scandalizati sunt... »: *Profecto cum non omne scandalum sit equale - ut occasionem malorum fugiamus, ut scandala uitemus.* [24] (f. 61^v). ⟨Feria V⟩, de murmuratione. « Socius autem Simonis... »: *Licet a Gregorio assignentur multe ire - Ideo inuigilet unusquisque pacifice uiuere.* [25] (f. 64). Feria ⟨VI⟩, de homicidio. « Da mihi bibere... »: *Sicut ceruus desiderat ad fontem aquarum ita Ihesus saluare pecatores cupit - Abstinendum itaque ab illo crudeli peccato ut sic bibamus aquam gratie Iesu Christi, qui est benedictus in eternum...* [26] (f. 67^v). Sabato, de adulterio. « Adducunt ei mulierem... »: *Cum vix reperiatur unus ex mille qui non turpissime et luxuriose inquinamento succumbat - non in passione desiderii sicut gentes, que ignorant Deum.* [27] (f. 69^v). Dominica II⟨II⟩, de sodomitis. « Sequebatur eum multitudo magna... »: *Excecatur malitia multorum venenosa uoluptatis dulcedine - et sic pla-*

cabitur ira Dei. [28] (f. 71). ⟨Feria II⟩, de incestu. « Crediderunt scripture et sermoni... Corrupti sunt et abhominabiles in studiis suis »: *Est quippe incestus periculosum et graue - facilitas dat incentiuum delinquendi.* [29] (f. 73v). Feria III, de peccato accidiae. « Ascendit Ihesus in templum et docebat... Gregorius. Ad magna premia perveniri non potest nisi per magnos labores... »: *Sunt namque plerique accidie uitio detenti - sacramento Eucaristie, quo sumpto fortificatur ad uitam eternam, quam con...* [30] (f. 75v). Feria ⟨IV, de praelatis⟩ « Me oportet operari opera eius qui me misit... »: *Prelati ad hoc constituti sunt ut laborent et uigilent super gregem - Quanta uero sit negligentia experientia manifestat.* [31] (f. 79v). Feria VI, de desperatione. « Domine iam fetet... »: *Est enim desperatio finis accidie. - Ecce quanta bonitas summi Dei. Speremus in eum.* [32] (f. 82). ⟨Sabato⟩, de negligentia ministrorum. « Iuditium meum verbum est... »: *Quia dormit iustitia in terra multiplicantur iniquitates - percutit flagello suo.* [33] (f. 84). Dominica de passione, de lingua pessima seu venenata. « Demonium habes... Ecce naves cum magne sint... »: *Iudei linguis suis Christum crucifixerunt et tria sunt* (!). *Primum dicitur naturalis conditionis - Beatus qui non est lapsus uerbo.* [34] (f. 86v). Feria ⟨II⟩, de gula. « Si quis sitit veniat et bibat ad me (!) »: *Terrena dumtaxat sitiunt quorum Deus uenter est et tria sunt declaranda - Non in comessationibus et ebrietatibus, que ducunt ad tenebras.* [35] (f. 88v). Feria ⟨III⟩, de usura. « Testimonium perhibeo de mundo... cuncti faciunt dolum »: *Et de usura tria sunt... Primum dicitur difinitio... Godefridus. Vsura est quicquid sorti accedit - incidunt in diaboli laqueum.* [36] (f. 91). Feria ⟨IV⟩, de furto. « Oves mee vocem meam audient... facilius est camelum... Ve vobis divitibus... »: *Docuit non esse in terra tesaurizandum sed in celo... et tria sunt misteria - impedire iter superne uite.* [37] (f. 94v). ⟨Feria V⟩, de avaritia iudicum. « Recte iudicasti... Circuite vias Yerusalem et aspicite... et querentem fidem »: *Rarissimi quippe sunt qui in iudicando propter pecuniam non deficiunt - gehenne cruciatibus, a quibus nos liberet Yesus Christus.* [38] (f. 97v). ⟨Feria VI⟩, de avaritia advocatorum. « Venient Romani et tollent... »: *Omne quippe malum facile uiris auaris ut sue possint auaritie satisfacere. Virgilius. Quid non mortalia pectora... contra aduocatos tria sunt misteria declaranda - et si non correxerint punientur a Deo.* [39] (f. 99). Sabato, de avaritia episcoporum. « Volumus Ihesum videre... Avaritia in clericis quam in laicis est gravius reprehensibilis. Leo papa... »: *Et tria sunt in quibus auaritia illorum consistit - Deponant auaritiam si Ihesum cupiunt uidere.* [40] (f. 101). ⟨Dominica palmarum⟩, de fraude artificum. « Videns civitatem flevit super illam... »: *Exultantibus turbis dum uellet ingredi fleuit. Sed diebus istis est lugenda populi ruina - diabolo potius quam Deo hij regnum celorum efugiunt. Ad quod nos perducat etc.* [41] (f. 104). ⟨Feria II⟩,

de fure a latere Christi pendente, ⟨sed potius de avaritia lusorum⟩. « Fur erat et loculos habens... »: *Iudas furabatur elemosynas oblatas Christo et sibi commissas et murmurabat de Magdalena - Corrigant se lusores et reuertantur ad Dominum.* [42] (f. 106). ⟨Feria III⟩, de odio. « Oderunt me gratis... »: *Illo enim execati* (!) *similes effitiuntur plerique christiani, qui odio proximorum detenti - Cessent ergo odia ut digni esse cum Christo ualeamus.* [43] (f. 108ᵛ). ⟨Feria IV⟩, sermo de fure, in parasceve. « Amen dico tibi hodie mecum eris... »: *Karissimi, hominem alloquens peccatorem caput habet Christus inclinatum - omnes ellecti. Venite benedicti patris meis...* [44] (f. 110). ⟨Feria V⟩, de Eucharistia. « Probet autem seipsum homo... »: *Statuit namque sancta mater ecclesia ut in sancta pascha ad minus - Ideo est preparandum ad digne sumendum.* [45] (f. 112). In die caenae Domini, de confirmatione. « Qui lotus est non indiget... »: *Nescio qualiter placeant parentibus infantes illi qui sunt annorum quinque vel X - et septem diebus a lotione caput seruetur significat VII dona Spiritus sancti.* [46] (f. 113ᵛ). ⟨Feria VI⟩ in parasceve, de passione Domini. « Inclinato capite... »: *Nihil enim excogitari potest flebilius quam eius acerba passio et mors crudelis ab eo pro nobis vermiculis - si pie fleueris faciam te principem.* [47] (f. 117ᵛ). Sabato sancto, de conscientia. « Accepto corpore involvit... »: *Licet unusquisque conscientiam suam debeat retinere toto tempore puram - per quod acquiritur salus eterna. Amen.* [48] (f. 120ᵛ). Dominica paschae, de resurrectione Domini. « Surrexit... Marci ultimo »: *Quid enim dulcius quid suauius quid denique delectabilius quam Xristus a morte tercia die resuscitatus - expoliator inferni et mundi redemptor resurrexit.* [49] (f. 122). Feria II, de sancta fide. « O stulti et tardi corde... »: *Sublata namque fide reliquum virtutis fundamentum - et aduentum glorie magni Dei expectant. Ad quam etc.* [50] (f. 125). Feria III, de pace. « Dixit eis pax vobis... quam pulchri sunt pedes... Beati pacifici... »: *Antiqus hostis conatus est expugnare - a filio et a Spiritu sancto alienus efficitur.* [51] (f. 127ᵛ). De annuntiatione. « Ingressus angelus ad eam... »: *In utero etenim virginali Deus pro nobis factus homo nostram assumendo naturam inueteratam per tot annorum milia iram deposuit - in pace, mutans Eve nomen.*

F. 131. ⟨Sententiae et scholia de scientia morali⟩. Incipiunt: *Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum... Quatuor sunt quibus trahimur a Deo ad se... Sunt persone de quibus fit magnum festum in paradiso... peccata mortalia... ad audiendam missam* ⟨exempla e s. Gregorio desumpta⟩ ... *XII abusiones...* desinunt vv.: *Irreuerentia circa altare.*

Codex litt. currenti scriptus titulos ac litteras initiales praefert rubra. Inter folia 20-21 medium folium discerptum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

594. An. 1619 (cf. f. 2), chart., mm. 191 × 131, pp. X. 110 (— 70-89 omissis).

Verdeselli Francesco *minore osservante, Breue instruttione da ben prendere il santissimo sacramento dell'Eucaristia, al serenissimo sig. prencipe d' Vrbino Federico secondo...* Caput I (p. 7): *Che noi siamo obligati alla santissima Comunione*, inc. *Riconciliatoci, serenissimo principe, con il nostro Signore Iddio, mediante la santissima contritione et con santa Chiesa.* Caput XI: *Che habbiamo da fare presa et dopo la santissima Comunione*, des. *Che il Signore quale riceviamo nel santissimo sacramento, serenissimo principe, ce lo conceda. Amen;* praeeunt [1] (p. 1) dedicatio auctoris: *al serenissimo principe d'Vrbino Federico secondo: In questa breue et facile instruttione, serenissimo principe, si ragiona del bene e degnamente prendere il santissimo sacramento dell'Eucharistia, senza la quale - in salute dell'anime nostre riceuerlo. Di S. Gioan. dell'Barco l'anno 1619 il giorno di s. Francesco. Di V. A. serenissima humilissimo et deuotissimo servitore fra Francesco Verdeselli;* [2] (p. 3) *All' humanissimo lettore: Questa mia breue instruttione, humanissimo lettore, haueua da inserirsi da me nella 2ª parte del mio primo libro dell'amore spirituale. - starò infinitamente obligato. State sano nel Signore;* [3] (p. 5) *Tavola dei capitoli: Nel primo si mostra con figure, auttorità et ragioni, che siamo ubligati alla santissima comunione - Nel nono si scuopre, che cosa si habbia da fare presa et dopo la santissima Communione.*

Codex littera currenti scriptus his imagunculis aere incisis distinguitur: [1] (p. VII) calix superimposita sacra hostia radiis circumdatus, inferius dextrorsum et sinistrorsum duo corda, superius inscriptio: *Fervens Christi amor;* [2] (p. 2) *I h S* super imposita cruce radiis circumdatus, circum inscriptio: *Ecce nomen Domini fugite partes aduerse all*⟨eluia⟩; [3] (p. 3) s. Clarae imago pyxidem sustentans cum inscriptione: *Hostes fugauit;* [4] (p. 101) calamo delineatus pelicanus natos nutricans, supra inscriptio: *Fervens Christi amor;* [5] (p. 102) coloribus picta mulier stans sinistra palmam et vexillum crucigerum, dextera urbis formam gerens (fortasse religionis imago), infra imaginem: *Victor evades.*

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVII.

595. Saec. XV, chart., mm. 210 × 145, ff. I. 29.

Laurentii Valla (in ms. *Vallensis*) de professione religiosorum (Vahlen in *Sitzungberichte d. k. akad. d. wissenschaften zu Wien*, Wien 1869, fasc. 62, p. 99-134).

Codex littera rotunda perita manu exaratus nonnullos titulos ac initiales rubra praefert. Ff. 1, 25ᵛ-29 vacua.

Contectus charta spissata saec. XVI-XVII.

596. Saec. XVI, chart., mm. 160 × 110, ff. III. 87.

Henrici de Arimino ord. praedicatorum *exempla virtutum ac vitiorum* <et aliarum rerum> *ordine alphabetico.* Inc. *Abstinentia est meriti augmentatiua, sapientie acquisitiua, religionis ostensiua, carnis refrenatiua, victorie impetratiua, orationis auxiliatiua, indulgentie obtentiua, exempli demonstratiua. Abstinentia primo auget merita et uirtutes. Ideo uoluit Dominus parentes nostros primos non omni cibo uti in paradiso.* Desinunt aliquantum mutila sub finem cum exemplis de veritate: *Pro eo quod Daniel ostendit Bel et draconem non esse deos missus est in lacum leonum a peruersis inter leones. Daniel 13. Ex uerbis uiri Eleazari in iram uersi sunt impii* (hoc opus, in cod. nostro fratri Henrico de Arimino tributum, non noverunt Quétif. et Echard, Scriptores etc., 1, p. 523).

Codicem duae manus, ut videtur, scripserunt, altera ff. 1-37, altera 37-87. In f. I manu saec. XVI: *F. Henrici de Arimino ord. Praed. Exempla virtutum et vitiorum ordine alphabetico. m. s.* F. II manu saec. XVII tabula rerum cum inscr.: *Tabula libri similis libro Hanapi quae sic intitulatur apud me:* Inc. *Abstinentia car. 1. Acceptio munerum car. 1. Accidie uicium. car. 2.* Des. *Tribulationum effectus. 87. Veritas parit odium. 87.* In ff. 1-31 multi tituli rubricati, litterae autem initiales tum caeruleae tum rubrae etiam in mediis paginis. Ff. I^v, III^v vacua.

Contectus simplici membrana vittis clausa saec. XVI-XVII.

597 (olim 7, cf. tegumenti dorsum), saec. XIV-XV., membran., mm. 130 × 83, ff. II. 867 (+ 3a).

Biblia sacra utriusque Testamenti prologis, argumentis **s. Hieronymi** aliorumque et **Remigii autissiodorensis** interpretatione hebraicorum nominum locupletata; Breviarium benedictinum Cervariense (in dioecesi ianuensi).

V. T. 1 [1] (f. 15). Pentateuchus; praeit [a] (f. 15) s. Hier. prologus: *Frater Ambrosius* (M. 22, 540-549); [b] (f. 18) eiusdem prologus alter: *Desiderii mei desideratas* (M. 28, 177-184). [2] (f. 105). Liber Iosue; praeit <s. Hier.> prologus: *Tandem finito Pentateucho* (M. 28, 503-506). [3] (f. 110). Iudicum. [4] (f. 127^v). Ruth. [5] (f. 130). Regum libri I-IV; praeit (f. 129) <s. Hier.> prologus: *Viginti et duas esse litteras* (M. 28, 593-604). [6] (f. 188). Paralipomenon libri I- II; praeit <s. Hier.> prologus: *Si septuaginta interpretum* (M. 28, 1389-1394). [7] (f. 216^v). Ezrae libri I-III (in ms. liber II vocatur *Neemie*); praeit <s. Hier.> prologus: *Utrum difficilius* (M. 28, 1471-1474). [8] (f. 234). Liber Tobiae; praeit <s. Hier.> prologus: *Mirari non desino* (M. 29, 23-26). [9] (f. 238). Iudith; praeit <s. Hier.> prologus: *Apud hebreos* (M. 29, 39-42). [10] (f. 244). Esther; praeit <s. Hier.> prologus: *Librum Hester uariis translationibus* (M. 28, 1503-1506); subnectitur <s. Hier. arg.>: *Rursum in libro Hester* (M. l. cit., 1505,

nota 2). [11] (f. 250^{v}). Iob; praeeunt [a] (f. 249^{v}) ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Cogor per singulos* (M. 28, 1137-1142); [b] (f. 250) ⟨eiusdem⟩ prologus alter: *Si fiscellam iunco texerem* (M. 29, 63-64). [12] (f. 261^{v}). Psalterium (in ms. *liber ymnorum soliloquiorum prophete Dauid de Christo psalmus Dauid*); ob folium discerptum lacuna a psalmo 63, 5 - 68, 14. [13] (f. 286^{v}). Salomonis proverbia (in ms. *parabolae*); praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Iungat epistola* (M. 28, 1305-1308). [14] (f. 295^{v}). Ecclesiastes; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Memini me ante hoc* (M. 23, 1061-1062). [15] (f. 299). Cantica canticorum. [16] (f. 300^{v}). Liber Sapientiae; praeit prologus: *Liber sapientie apud hebreos* (M. 113, 1167). [17] (f. 307^{v}). Liber Ecclesiastici; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Multorum nobis* (M. 29, 445-446). [18] (f. 326). Isaias; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Nemo cum prophetas* (M. 28, 825-828). [19] (f. 347^{v}). Ieremias; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Ieremias propheta* (M. 28, 903-904); (f. 372^{v}) lamentationes. [20] (f. 374^{v}). Baruch; praeit prologus: *Liber iste* (M. 114, 63). [21] (f. 378). Ezechiel; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Ezechiel propheta* (M. 28, 993-996). [22] (f. 402). Daniel; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Danielem prophetam iuxta LXX* (M. 28, 1357-1360). [23] (f. 411^{v}). Prophetia Osee; praeeunt [a] (f. 411) ⟨s. Hier.⟩ in XII prophetas prologus: *Non idem ordo est* (M. 28, 1071-1072); [b] (ibid.) prologus alter: *Temporibus Ozie - templum Dei purgasse monstratur* (Biblia cum glossa interlin. etc., Venetiis 1588, 4, f. 332-332^{v}). [24] (f. 415). Ioel; praeeunt [a] (ibid.) prologus: *Sanctus Ioel apud hebreos - percipe terra* (Biblia cit., l. cit., f. 350^{v}-351); [b] (ibid.) prologus alter: *Ioel Fatuel filius* (Biblia cit., l. cit., f. 350^{v}-351^{v}). [25] (f. 416^{v}). Amos; praeit prologus: *Hic Amos propheta - cum patribus suis* (Biblia cit., l. cit., f. 357-357^{v}; Tischendorf, V. T. latine, Lipsiae 1873, p. LXVIII). [26] (f. 419). Abdias; praeit prologus: *Iacob patriarcha - in nostro sonat eloquio* (Biblia cit., l. cit., f. 370-370^{v}). [27] (f. 420). Ionas; praeeunt [a] (f. 419^{v}) prologus: *Sanctum Ionam hebrei affirmant - a facie tua fugiam* (Biblia cit., l. cit., f. 372^{v}-373); [b] (f. 420) prologus alter ⟨e s. Isidori hisp. de ortu et obitu patrum⟩: *Ionas columba - pergitur Tyberiadem* (M. 83, cap. 45). [28] (f. 421). Michaeas; praeit prologus: *Temporibus Ioathe - affuturum denunciauit* (Biblia cit., l. cit., f. 376^{v}-377). [29] (f. 422^{v}). Naum; praeit prologus: *Naum prophetam - in sequentibus libri huius demonstrabitur* (Biblia cit., l. cit., f. 385). [30] (f. 424). Habacuc; praeit prologus ⟨e s. Hier. excerptus⟩: *Quatuor prophete - que uentura cognoscit* (M. 25, 1335 lin. A, 14 ad finem); huic subnectitur alter prologus e s. Hier. commentario in eundem: *Interim secundum litteram - miseriam uenire desiderat* (M. 25, 1335, D, 9 - 1337, D, 4). [31] (f. 425^{v}). Sophonias; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Tradunt hebrei cuiuscunque - sunt oculi mei* (M. 25, 1402, C, 3 - 1403, B, 14); huic subnectitur prologus alter: *Iosiam regem Iude - denunciauit* (Biblia

cit., l. cit., f. 396^v, lin. 9 ab imo - 397). [32] (f. 426^v). Aggaeus; praeit prologus: *Ieremias propheta ob causam periurii - regnorum ceterorum significat* (Biblia cit., l. cit., f. 401^v-402). [33] (f. 427^v). Zacharias; praeit prologus: *Anno secundo Darij - prophete est reuelata* (Biblia cit., l. cit., f. 405^v-406). [34] (f. 431^v). Malachias; praeit prologus: *Deus per Moysen - Deos alienos coluerint, significat* (Biblia cit., l. cit., 422^v-423). [35] (f. 433^v). Machabaeorum libri I-II; praeeunt [a] (f. 433) ⟨Rabani epistola Ludovico regi⟩: *Cum sim promptus* (M. 109, 1125-1128); [b] (ibid.) ⟨eiusdem prologus alter seu epist. Geroldo sacri palatii archidiacono⟩: *Memini me in palatio* (M. l. cit., 1127-1128); [c] (f. 433^v) tertius prologus: *Machabeorum liber* (!) *duo prenotant - ad gloriam passionis* (Thomasi opp., ed. Vezzosi, Romae 1747, 1, p. 276).

N. T. 2. [1] (f. 461^v). S. Matthaei evangelium; praeeunt [a] (f. 461) prologus: *Matheus ex Iudea - non tacere* (M. 103, 273-274), [b] (ibid.) prologus alter ⟨e glossa ord.⟩: *Matheus cum primo predicasset - sacramentum* (M. 114, 63-65). [2] (f. 476^v). S. Marci evang. cum prologo: *Marcus euangelista - Deus est* (M. 103, 279-280). [3] (f. 486). S. Lucae evan., praeeunte prologo: *Quoniam quidem multi conati sunt;* inseritur (f. 485^v) prologus alter: *Lucas syrus - fastidientibus prodidisse* (!) (M. 103, 285-286). [4] (f. 501^v). S. Ioannis evang.; praeit ⟨s. Bedae⟩ prologus: *Hic est Iohannes - doctrina seruetur* (M., 92, 633-636). [5] S. Pauli apost. epistolae, [a] (f. 513) ad Romanos; praeit prologus: *Romani sunt in partes - a Corintho* (M. 114, 469), [b] (f. 519) ad Corinthios I; praeit prologus: *Corinthij sunt achaici - discipulum suum* (M. l. cit., 519), [c] (f. 524^v) ad Corinthios II; praeit prologus: *Post actam penitentiam - ostendens* (M., l. cit., 551), [d] (f. 528^v) ad Galatas; praeit prologus: *Galathe sunt greci - ab Epheso* (M., l. cit., 569), [e] (f. 530) ad Ephesios; praeit prologus: *Ephesij sunt asiani - diaconem* (M. 114, 587), [f] (f. 532) ad Philippenses; praeit prologus: *Philippenses sunt macedones - per Epafroditum* (M. 114, 601), [g] (f. 533^v) ad Colossenses; praeit prologus: *Colocenses et hij - Onesimum acolitum* (M., l. cit., 609), [h] (f. 535) ad Thessalonicenses I; praeit prologus: *Thessalonicenses - et Onesimum* (M. 114, 615), [i] (f. 536) ad Thessalonicenses II; praeit prologus: *Ad Thessalonicenses secundam - Onesimum acolitum* (M. 114, 619), [k] (f. 536^v) ad Timotheum I; praeit prologus: *Timotheum instruit - per Titinchum* (!) *diaconum* (M. 114, 623), [l] (f. 538^v) ad Timotheum II; praeit prologus: *Idem Timotheo scribit - Roma* (M. 114, 633), [m] (f. 539^v) ad Titum; praeit prologus: *Titum commonefacit - a Nicopoli* (M. 114, 637), [n] (f. 540) ad Philemonem; praeit prologus: *Philemoni familiares - Onesinum* (M. 114, 641), [o] (f. 540^v) ad Hebraeos; praeit prologus: *In primis dicendum - composuit* (M. 114, 643).

[6] (f. 545). Actus apostolorum; praeit prologus: *Lucas antiochensis - proficeret medicina* (Biblia cit., 6, f. 163). [7] (f. 560). S. Iacobi epist.; praeit ⟨s. Hier.⟩ prologus: *Non ita est ordo* (M. 29, 863-874). [8] (f. 561v). S. Petri epist. I; (f. 563) epist. II. [9] (f. 564). S. Ioannis epist. I; (f. 565v) II; (f. 566) III. [10] (ibid.). S. Iudae epist. [11] (f. 567). Apocalypsis; praeit (f. 566v) ⟨Gilberti porretani pictaviensis⟩ prologus: *Omnes qui pie uolunt* (Biblia cit., 6, f. 239v-240v).

3 (f. 574v). ⟨Remigii autissiodorensis⟩ interpretationes (nominum hebraicorum⟩: *Aaz apprehendens uel apprehensio - Zusim consiliantes eos uel consiliatores eorum* (S. Bedae opp., ed. Coloniae Agrippinae 1688, 3, col. 371-480).

4 (f. 623). ⟨Index lectionum, epistolarum et evangeliorum per annum, de tempore, de sanctis ac de communi⟩: *Dominica in aduentu epist. ad Rom. XIII f. Scientes quia hora est - pro tribulationibus ep. Iere. XIIII. Eu. Luc. XVIII. Dicebat uero.*

5 (f. 629). Cantica prophetarum: Isaiae, Ezechiae, Annae, Moysis, Habacuc, Moysis prophetae (Deut. 32), hymnus s. Ambrosii ep. nec non s. Augustini, hymnus trium puerorum, s. Zachariae, dulcissimae Matris Dei, Simeonis prophetae, symbolum s. Athanasii, symbolum apostolorum: *Petrus: Credo in unum Deum... Andreas, et in Yhesum Christum;* symbolum niceni concilii, hymnus angelicus, pater noster, initia psalmorum paenitentialium, litaniae sanctorum, in quibus: *s. Placide, Maure, Scolastica, Elsabeth;* orationes.

6. Hymni per anni circulum. [1] (f. 633v) *Primo dierum omnium* (Chevalier, Repert. hymnolog., Louvain 1897, n. 15450), [2] (ibid.) ⟨A⟩*Eterne rerum conditor* (l. cit., 447), [3] (ibid.) *Nocte surgentes* (l. cit., 12035), [4] (ibid.) *Ecce iam noctis* (l. cit., 5129), [5] (ibid.) *Iam lucis orto sidere* (l. cit., 9272), [6] (f. 634) *Nunc sancte nobis* (l. cit., 12586), [7] (ibid.) *Rector potens* (l. cit., 17061), [8] (ibid.) *Rerum Deus* (l. cit., 17328), [9] (ibid.) *Lucis creator optime* (l. cit., 10689), [10] (ibid.) *Te lucis ante terminum* (l. cit., 20138), [11] (ibid.) *Sompno refectis artubus* (l. cit., 19210), [12] (ibid.) *Splendor paterne glorie* (l. cit., 19349). [13] (f. 634v) *Immense celi conditor* (l. cit., 8453), [14] (ibid.) *Consors paterni luminis* (l. cit., 3830), [15] (ibid.) *Telluris ingens conditor* (l. cit., 20268), [16] (ibid.) *Rerum creator optime* (l. cit., 17322); [17] (ibid.) *Nox tenebre et nubila* (l. cit., 12402), [18] (ibid.) *Celi Deus sanctissime* (l. cit., 3484), [19] (ibid.) *Nox atra rerum* (l. cit., 12396), [20] (f. 635) *Lux ecce surgit aurea / pallens fatiscat* (l. cit., 10811), [21] (ibid.) *Magne Deus potencie* (l. cit., 10934), [22] (ibid.) *Tu Trinitatis unitas* (l. cit., 20713), [23] (ibid.) *Eterna celi gloria* (l. cit., 609), [24] (ibid.) *Plasmator hominis Deus* (l. cit., 14968), [25] (ibid.) *Summe Deus clementie* (l. cit., 19636), [26] (f. 635v) *Aurora iam spargit polum* (l. cit., 1633), [27] (ibid.) *O Lux beata Trinitas* (l. cit., 13150), [28] (ibid.) *Conditor*

alme syderum (l. cit., 3734), [29] (ibid.) *Verbum supernum prodiens* (l. cit., 21391), [30] (ibid.) *Vox clara ecce intonat* (l. cit., 22199), [31] (ibid.) *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2960), [32] (f. 636) *A solis ortu* (!) *cardine* (l. cit., 26), [33] (ibid.) *Hostis Herodes impie* (l. cit., 8073), [34] (ibid.) *Audi benigne conditor* (l. cit., 1449), [35] (ibid.) *Ex more docti mistico* (l. cit., 5610), [36] (f. 636ᵛ) *Iam Christe sol iusticie* (l. cit., 9205), [37] (ibid.) *Aures ad nostras* (l. cit., 1612), [38] (ibid.) *Vexilla regis prodeunt* (l. cit., 21481), [39] (ibid.) *Pange lingua gloriosi* (l. cit., 14481), [40] (f. 637) *Lustris sex qui iam peractis* (l. cit., 10765), [41] (ibid.) *Ad cenam qui agni prouidi* (l. cit., 110), [42] (ibid.) *Rex eterne Domine* (l. cit., 17393), [43] (ibid.) *Aurora lucis rutilat* (l. cit., 1644), [44] (f. 637ᵛ) *Iehsu nostra redemptio* (l. cit., 9582), [45] (ibid.) *Eterne rex altissime* (l. cit., 654), [46] (ibid.) *Veni creator Spiritus* (l. cit., 21204), [47] (f. 638) *Beata nobis gaudia* (l. cit., 2339), [48] (ibid.) *In maiestatis solio* (l. cit., 8669), [49] (ibid.) *O lux beata Trinitas* (l. cit., 13155), [50] (ibid.) *Festi laudes hodierni* (l. cit., 6151), [51] (ibid.) *Pange lingua gloriosi / corporis* (l. cit., 14467), [52] (f. 638ᵛ) *Sacris solempniis iuncta sint gaudia* (l. cit., 17713), [53] (ibid.) *Verbum supernum prodiens* (l. cit., 21398), [54] (ibid.) *Doctor egregie Paule* (l. cit., 4791), [55] (ibid.) *Christe tuorum robur athletarum / sertum* (l. cit., 3036), [56] (f. 639) *Suam in summis* (l. cit., 19561), [57] (ibid.) *Salue panis angelicus* (l. cit., 18093), [58] (ibid.) *Quodcumque uinclis super terram strinxeris* (l. cit., 16918), [59] (ibid.) *Christe sanctorum decus atque uirtus* (l. cit., 3007), [60] (f. 639ᵛ) *Signifer inuictissime* (l. cit., 18988), [61] (ibid.) in laudibus, in festo s. Benedicti: *Aurora iam surgit aurea* (l. cit., 1664), [62] (ibid.) *Ut queant laxis* (l. cit., 21039), [63] (ibid.) *Antra deserti* (l. cit., 1214), [64] (ibid.) *O nimis felix* (l. cit., 13311), [65] (f. 640) *Aurea luce et decore* (l. cit., 1596), [66] (ibid.) *Nardi Maria pistici* (l. cit., 11846), [67] (ibid.) *Petrus beatus catenarum* (l. cit., 14885), [68] (ibid.) *Aue maris stella* (l. cit., 1889), [69] (ibid.) *Quem terra ponthus* (l. cit., 16347), [70] (ibid.) *O gloriosa domina* (l. cit., 13042), [71] (ibid.) *O crux aue spes unica* (l. cit., 12842), [72] (f. 640ᵛ) *Tibi Christe splendor patris* (l. cit., 20455), [73] (ibid.) *Christe sanctorum decus angelorum* (l. cit., 3000), [74] (ibid.) *Laude laudet laxa magnum* (l. cit., 10268), [75] (ibid.) *Celesti doctus lumine* (l. cit., 3430), [76] (f. 641) *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2959), [77] (ibid.) *Ihesu saluator seculi* (l. cit., 9677), [78] (ibid.) *Urbs beata Yerusalem* (l. cit., 20918), [79] (ibid.) *Angularis fundamentum / lapis* (l. cit., 1082), [80] (ibid.) *Exultet celum laudibus* (l. cit., 5832), [81] (ibid.) *Eterna Christi munera* (l. cit., 590), [82] (f. 641ᵛ) *Deus tuorum militum* (l. cit., 4534), [83] (ibid.) *Martir Dei qui unicum* (l. cit., 11238), [84] (ibid.) *Sanctorum meritis* (l. cit., 18607), [85] (ibid.) *Eterna Christi munera / et martirum uictorias* (l. cit., 598), [86] (ibid.) *Rex gloriose martirum* (l. cit., 17453), [87] (ibid.) *Iste confessor Domini sacratus* (l. cit., 9136), [88] (f. 642) *Ihesu redemptor omnium* (l. cit., 9628), [89] (ibid.) *Ihesu*

corona celsior (l. cit., 9494), [90] (ibid.) *Ihesu corona uirginum* (l. cit., 9507), [91] (ibid.) *Uirginis proles* (l. cit., 21703).

7. Cantica dominicalia et festiva. [1] (ibid.) *Domine miserere nostri,* [2] (f. 642ᵛ) *Audite qui longe estis,* [3] (ibid.) *Miserere Domine plebi tue,* [4] (ibid.) *Quis est iste qui uenit de Edom,* [5] (ibid.) *Venite et reuertamur ad Dominum,* [6] (f. 643) *Expecta me dicit Dominus in die resurrectionis,* [7] (ibid.) in festivitatibus sanctorum: *Omnes sancti Domini uocabimini,* [8] (ibid.) *Fulgebunt iusti et tanquam scintille,* [9] (ibid.) in festivitatibus Marie virginis et aliarum sanctarum: *Audite me divini fructus,* [10] (ibid.) *Gaudens gaudebo in Domino.*

8 (f. 643ᵛ). Officia ferialia a prima dominica post octavam Epiphaniae usque ad septuagesimam et ab octava Pentecostes usque ad Adventum. Sabbato ad vesperas, antiphona: *Regnum tuum dicitur regnum omnium seculorum - oratio ut supra feria II dictum est. Explicit officium feriale...*

9 (f. 646). De specialibus antiphonis laudum, quae ponuntur ante nativitatem Domini. Incipiunt. *In illo anno in quo natalis Domini in dominica uenerit,* (sunt tabulae I-VII). Ultima. *In illo anno in quo natalis Domini uenerit in sabato.*

10 (f. 651). Breviarium secundum consuetudinem monachorum s. Hieronymi de Cervaria, ord. s. Benedicti, dioecesis ianuensis. Proprium de tempore ab adventu usque ad dom. XXIV post Pentecosten: Capitulum ad vesperas: *Fratres scientes quia hora est;* adduntur officia ss. Trinitatis, Corporis Domini et rubricae. Des. *hec est regula generalis. Explicit rubrica.*

11 (f. 733). Festivitates sanctorum per anni circulum. In sancti Saturnini: *Oratio. Deus qui nos beati Saturnini - meritis adiuuari.* Des. cum lectione s. Catharinae: *et corporis pulchritudine.*

12 (f. 827). Officium inventionis s. Crucis: *In uigilia ad vesperas de mense maij Helena cum reliquis de laudibus - surrexit die tertia alleluja.*

13 (f. 828ᵛ). Officium in festo visitationis b. Mariae v. Ad vesp. ant.: *Accedunt laudes uirginis.* Des. cum lectione Dominicae infra octavam: *Benedicta tu inter mulieres.*

14 (f. 833). Officium exaltationis s. Crucis: *Ad vesperas, ant.: O magnum pietatis opus* - ant. ad magnificat: *O crux benedicta... et Dominum alleluia: oratio ut supra.*

15 (f. 835). Commune sanctorum. In natalitiis apost. ad vesperas: Capitulum: *Iam non estis hospites* cum officio in dedicatione eccl., b. Mariae v. ac defunctorum. - *Nullo alio tempore dicitur in laudibus defunctorum.*

16 (f. 853). Ordo ad communicadum et ungendum infirmum cum rubricis. Inc. *In primis pulsetur campana capituli - postea stuppa proiciatur in igne... coram infirmo crux.*

17 (f. 854). Ordo commendationis animae et sepeliendi: *Primo dicantur litanie,* desinit cum officio pro secularibus defunctis: *Tibi Domine commendamus animam etc.*

18 (f. 857). Absolutio generalis concessa a papa Gregorio XI in articulo mortis fienda per sacerdotem a pena et a culpa: *Dominus noster Yhesus Christus - in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.*

19 (f. 857ᵛ). Ordo ad faciendam aquam benedictam: *Dominica prima Aduentus et in omnibus Dominicis;* sequitur ordo ad benedicendam mensam, des. *benedictio consueta, s⟨c.⟩ oculi omnium.*

20 (f. 859). Aliqua notabilia circa aliquos casus *presbyteri* celebrantis missam; sequuntur praecepta e Ricardo, s. Thoma de Aquino: *Ricardus de undecima. Si sacerdos ante consecrationem - Communio danda est illis qui in patibulis suspenduntur et eorum sunt corpora tumulanda XIII. q., ult. quesitum.*

F. 1. Index ordine alphabetico, manu saec. XIV, in nonnullas sententias Bibliorum: *Quod afflictio letificat sanctos. Exod. 15. m. - Quod via Dei est aspera in principio et suauis in fine. Job. 6. g.*

F. 3. Manu saec. XV: Forma absolutionis generalis indulgentiae, eadem quae in f. 857.

F. 4. Sententiae e s. Augustino: *Augustinus in libro de moribus ecclesie: Prudentia est amor - Multi per hec tria et in solitudine sine codicibus uiuunt.*

F. 6. Manu saec. XV in., Tabula mensium et ratio paschae ab an. 1420.

F. 7. Kalendarium, index astronomicus, calendares gradus et dies Aegirae.

F. 13. Tabulae calendares.

F. 647ᵛ. Duodecim damna ornatus mulierum. Duodecim fructus crucis. Duodecim causae doloris Christi: *Ornatus mulierum nocet uiro - cor meum meretur.*

F. 648ᵛ. Quinque versus de causis et distinctionibus Decreti: *Corrige peccatum - appretians es.*

Ibid. S. Bernardi excerpta ex epist. ad fratres de monte Dei. Quid sit magna voluntas ad Deum. Inc. *Magna enim uoluntas ad Deum amor est dilectio - similitudo scilicet Dei.*

F. 649. ⟨Cantio, italice *Laude*⟩: ⟨N⟩*uouo tempo dardore / chi tanto e prophetato* usque ad stropham 15 *a le nozze chiamato / del'angelico amore* (tribuitur b. Iacopono in ed. *Le poesie spirituali del... accresciute di molti altri suoi cantici...* Venetia, 1611, p. 606-609).

F. 649ᵛ. Bulla Eugenii IV de corpore Christi (Bullar. rom. Romae 1743, tom. III, pars III, p. 9-10).

F. 650[v]. Hymni tres de s. Placido messanensi: [1] (ibid.) *Casinensis gloria perpes* (Chevalier, l. cit., 2653; [2] (ibid.) *Qui Cassinum excolitis* (l. cit., 16376); [3] (ibid.) *Captus ab infidelibus* (l. cit., 2624).

F. 860. Nonnulla ex s. Augustino, Hieronymo, Gregorio: *Augustinus super Ioannem omil. 31: Quid iam enim - et auaritiam esse fornicationem.*

F. 861[v]. *De monacis sci* Benedicti ⟨in dignitatibus constitutis⟩. Inc. *Isti sunt praelati de ordine et de regula s̄ci Benedicti, quos papa Iohannes XXII extrahi fecit de Archiuio romanorum - et Urbanus quintus de ordine nigrorum.*

F. 862. Alia excerpta ex ss. Hier. August. Bernardo. Inc. *Ieronymus in regula quam fecit ad Eustochium - Ratio quando ad perspicuam veritatem pervenerit, ei nullo* (!) *humana auctoritas proponitur.*

Ibid. Remedia: *Pro infirmis ad visum et paralisim. Accipe unam libram purioris... mercorela* - sequuntur: *medecina pro combustione ignis: ad temperandum gladios - quantum uis.*

F. 863. Duo alia remedia.

Codex binis columnis ac duabus manibus scriptus est. Prima antiquior saec. XIV ex. folia 15-622, reliqua altera manus saec. XV. In f. 4 subscriptio possessoris: *Ista biblia cum iuncta breuiarij est ad usum fratris Beltrami de Currentibus abbatis s̄ci Iohannis parmensis in uita sua. Proprietas uero est Monasterij s̄ci Ieronimi de Ceruaria, ord. s. Benedicti, diocesis Ianuensis. Unde post uitam ipsius mittatur ad monasterium predictum. Ego frater Beltramus supra scriptus propria manu scripsi.* In f. 14[v]: *Ista biblia et breviarium postremo conligatum est monacorum congregacionis s. Iustine de Padua deputata monasterio s. Ieronimi de Ceruaria diocesis Ianuensis prope portum delfyni numero 207.* In f. 5 pictura unicolori *YHS* cum litt. *I. N. R. I.* Litterae initiales historiatae arte gallica. 1. In f. 15, *F*, s. Hier. scribens in libro super lectorio. 2. In f. 18[v] ornatus inter duas columnas cum septem picturis, quae septem dies creationis repraesentant, infra crucifixus cum Maria v. et s. Ioanne. 3. In f. 130, initialis *F*, vir genuflexus (Saul?), prope eum vir districto gladio (amalecita), ante hos vir (Samson?) aliquid (portas Gazae) humero sinistro asportans. 4. In f. 188, initialis *A*, quinque israelitae sedentes. 5. In f. 261[v], initialis *B*, David arpam tinniens. 6. In f. 286[v], initialis *P*, Salomon sedens et sinistra sceptrum sustinens alloquitur clericum seminudum in libro aperto legentem. 7. In f. 326, initialis *V*, duo carnifices serra caput Isaiae genuflexi secant. 8. In f. 461[v], initialis *L*, Generatio compendiaria Iesu Christi per tres imagines expressa; vel potius Iesus Christus, Maria Virgo, sedentes, Ioseph dormiens. 9. In f. 513, initialis *P*, S. Paulus apost. cum ense et scuto. Reliquae initiales maximae variis coloribus et interdum capitibus bestiarum ornatae, initiales maiores tum caeruleae tum rubrae lineis protractis decoratae sunt. Folii 35 margines alia manu et arte decorati sunt. In f. 864 subscriptio: *presentate sunt bule pensionis per Iacobum de catabiano die VIIII Ianuarii 1451.* Ff. I-II, 3[a], 4[v], 622[v], sed olim in eo nonnulla nunc erasa erant scripta, 861[r], 863[r], 864[v]-867 vacua sunt. Descripsit codicem Ehrensberger, Libri liturgici Bibliothecae vaticanae, Friburgi Brisgoviae 1897, p. 209 sqq.

Tegumenti opercula corio rubro contecta sunt saec. XVIII, in dorso stellae auro impressae.

598 (olim. 49, cf. f. III), saec. XV, membran., mm. 91×65, ff. III. 402, (+ 12a, 64a, b, 265a, 304a, 386a, b).

Diurnale camaldulense monasterii s. Mariae de angelis Florentiae:

1 (f. 13). Proprium de tempore per annum: sabato praecedente Dominicam de Adventu capitulum: *Ecce dies ueniunt*, Des. cum antiphonis dicendis a kalendis novembris usque ad adventum, vv. *exaudi nos Domine in gemitibus nostris;* praeit (f. 1-12) Kalendarium, index astron. et calend., numeri lectionum. *Ianuarius habet dies - Silvestri pape et confessoris, lectiones XII.* **2** (f. 123). Psalterium secundum ord. camaldulensem: *Beatus uir - omnis spiritus laudet Dominum.* **3** (f. 243). Cantica Isaiae, Ezechiae, Annae, Moysis, Habacuc, Moysis, trium puerorum, Zachariae, s. Mariae virginis, Simeonis, hymnus ss. Ambrosii et Augustini, laus angelorum, oratio dominica, symbola apostolorum, symbolum ss. patrum, fides catholica s. Athanasii ep., litaniae sanctorum cum orationibus; inter sanctos, *Apollinaris, Vitalis, Georgi, Donate, Ilarione, Uiriane, Laurentine et Pergentine, Minias, Fridiane, inter sanctas Scolastica, Petronilla, Reparata, Brigida, Flora, Lucilla.* **4**. Cantica dominicalia. [1] (f. 261v). *Domine miserere nostri,* [2] (f. 262) *Audite qui longe estis,* [3] (f. 262v) *Miserere Domine plebi tue,* [4] (f. 263) canticum apostolorum, martyrum et confessorum: *Omnes sancti Domini,* [5] (f. 264) canticum virginum: *Audite me diuini fructus - et donec ponet Ierusalem laudem in terra. Gloria patri....* **5**. Hymnarius a kalendis octobris usque ad Adventum et ab octava Epiphaniae usque ad Dominicam passionis de sanctis et de communi. [1] (f. 266) *Primo dierum omnium* (Chevalier, Repert. hymnol., Louvain 1897, n. 15450), [2] (f. 266v) *Eterne rerum conditor* (l. cit., 447), [3] (f. 267) *Iam lucis orto sidere* (l. cit., 9272), [4] (f. 267v) *Nunc sancte nobis spiritus* (l. cit., 12586), [5] (ibid.) *Rector potens* (l. cit., 17061), [6] (ibid.) *Rerum Deus tenax* (l. cit., 17328), [7] (f. 268) *Lucis creator optime* (l. cit., 10691), [8] (ibid.) *Te lucis ante terminum* (l. cit., 20138), [9] (f. 268v) *Consors paterni luminis* (l. cit., 3830), [10] (ibid.) *Splendor paterne glorie* (l. cit., 19349), [11] (f. 269) *Conditor alme siderum* (l. cit., 3734), [12] (f. 269v) *Verbum supernum prodiens* (l. cit., 21391), [13] (f. 270) *Vox clara ecce intonat* (l. cit., 22199), [14] (ibid.) *Veni redemptor gentium* (l. cit., 21234), [15] (f. 270v) *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2960), [16] (f. 271) *A solis ortus cardines* (!) / *ad usque* (l. cit., 26), [17] (f. 271v) *Hostis Herodes impie* (l. cit., 8073), [18] (f. 272) *O lux beata Trinitas* (l. cit., 13150), [19] (ibid.) *Aures ad nostras deitatis* (l. cit., 1612), [20] (f. 272v) *Audi benigne conditor* (l. cit., 1449), [21] (f. 273) *Iam Christe sol iustitie* (l. cit., 9205), [22] (f. 273v) *Christe qui lux* (l. cit., 2934), [23] (f. 274) *Vexilla regis prodeunt* (l. cit., 21481), [24] (ibid.) *Pange lingua gloriosi / prelium*

certaminis (l. cit., 14481), [25] (f. 274v) *Lustris sex qui iam peractis* (l. cit., 10765), [26] (f. 275v) *Dei fide qua uiuimus* (l. cit., 4323), [27] (ibid.) *Qua Christus hora sitiit* (l. cit., 15840), [28] (ibid.) *Ternis ter horis* (l. cit., 20356), [29] (f. 276) *Ad cenam agni prouidi* (l. cit., 110), [30] (f. 276v) *Rex eterne glorie / rerum... qui eras* (l. cit., 17393), [31] (f. 277) *Aurora lucis rutilat* (l. cit., 1644), [32] (f. 277v) *Hymnum canamus glorie* (l. cit., 8235), [33] (f. 278) *Ihesu nostra redemptio* (l. cit., 9582), [34] (f. 278v) *Eterne rex altissime* (l. cit., 654), [35] (ibid.) *Iam Christus astra ascenderat* (l. cit., 9215), [36] (f. 279v) *Veni creator Spiritus* (l. cit., 21204), [37] (ibid.) *Beata nobis gaudia* (l. cit., 2339), [38] (f. 280) in festo ss. Iusti et Clementis: *O confessores lucidi / Iustus et Clemens incliti* (l. cit., 30324), [39] (f. 280v) in laudibus: *Audite nam consilium* (i. e. stropha 7-10 hymn. cit.), [40] (f. 281) *O pater sancte mitis* (l. cit., 13376), [41] (ibid.) *O veneranda Trinitas* (l. cit., 13863), [42] (f. 281v) *Pange lingua gloriosi / corporis* (l. cit., 14467), [43] (f. 282) *Sacris solempniis iuncta sint gaudia* (l. cit., 17713), [44] (f. 282v) *Verbum supernum prodiens / nec patris linquens* (l. cit., 21398), [45] (ibid.) *Nocte surgentes uigilemus* (l. cit., 12035), [46] (f. 283) *Ecce iam noctis* (l. cit., 5129), [47] (ibid.) *Ave maris stella* (l. cit., 1889), [48] (f. 283v) *Quem terra pontus ethera* (l. cit., 16347), [49] (ibid.) *O gloriosa domina* (l. cit., 13042), [50] (f. 284) *Christe, sanctorum decus atque uirtus* (l. cit., 3007), [51] (f. 284v) *Signifer inucitissime* (l. cit., 18984), [52] (f. 285) *Aurora surgit aurea* (l. cit., 1664), [53] (ibid.) *Tibi Christe splendor patris* (l. cit., 20455), [54] (f. 285v) *Christe, sanctorum decus angelorum* (l. cit., 3000), [55] (f. 286) *Sacratum diem annuum* (l. cit., 17688), [56] (f. 287) *Ordinis auctor Romualde* (l. cit., 31362), [57] (ibid.) *Te Romualde canimus* (l. cit., 33930), [58] (f. 287v) *Ut queant laxis* (l. cit., 21039), [59] (f. 288) *Ceteri tantum cecinere uatum* (l. cit., 2537), [60] (f. 288v) *Felix Maria, uenie / spes, forma penitentie* (l. cit., 6040), [61] (f. 289) *Magdalene praeconium / turba colat fidelium* (l. cit., 10911), [62] (f. 289v) *Christe redemptor omnium* (l. cit., 2959), [63] (f. 290) *Ihesu saluator seculi / redemptis ope subueni / et pia Dei* (l. cit., 9678), [64] (f. 290v) *Rex Christe Martini decus / hic laus* (l. cit., 17411), [65] (ibid.) *Martine par apostolis* (l. cit., 11196), [66] (f. 291) *Cassinensis gloria, perpes* (l. cit., 2653), [67] (ibid.) *Qui Cassinum excolitis* (l. cit., 16376), [68] (f. 291v) *Captus ab infidelibus* (l. cit., 2624), [69] (f. 292) *Exultet celum laudibus* (l. cit., 5832), [70] (f. 292v) *Eterna Christi munera / apostolorum gloriam* (l. cit., 590), [71] (ibid.) *Rex gloriose martyrum* (l. cit., 17453), [72] (f. 293) *Eterna Christi munera / et martyrum uictorias* (l. cit., 598), [73] (f. 293v) *Deus tuorum militum* (l. cit., 4534), [74] (ibid.) *Martir Dei qui unicum* (l. cit., 11228), [75] (ibid.) *Iste confessor* (l. cit., 9136), [76] (f. 294) *Ihesu corona celsior* (l. cit., 9494), [77] (f. 294v) *Ihesu corona uirginum* (l. cit., 9507), [78] (f. 295) *Uirginis proles* (l. cit., 21703), [79] (ibid.) *Urbs beata Ierusalem* (l. cit., 20918),

[80] (f. 295v) *Angularis fundamentum / lapis* (l. cit., 1082). 6 (f. 296). Officium mortuorum. In vigilia, antiph.: *Dirige Domine Deus* des. cum antiph. in sabbato: *Benigne fac in bona uoluntate tua Domine.* 7 (f. 302v). Collectae sanctorum: Antiph. *Salvator mundi salua nos - presenti gaudere prosperitate et eterna. Per Dominum nostrum...* 8 (f. 305). Proprium sanctorum; in vigilia s. Andreae, ad vesperas capitulum: *Corde enim creditur ad iustitiam* des. cum oratione de ss. *Saturnino, Grisanto et Daria*: *Beatorum martirum tuorum Domine... pio iugitur experiamur auxilio per Dominum nostrum...* 9 (f. 387). Comune sanctorum. In natali plurimorum apostolorum, capitulum: *Iam non estis hospites.* Des. cum antiphona de virginibus: *Prudentes uirgines... exite obuiam ei.*

Codex eleganti manu scriptus Florentiae, ut videtur, initiales maiores praefert tum caeruleas, tum rubras, initiales maximas auro, coloribus, capitibus prophetarum, interdum etiam sanctorum, non satis perita manu italica ornatas. Folii 13 margines venuste ornati floribus, auro, parva imagine archangeli Michaelis de dracone triumphantis. In prima initiali *E* eiusdem folii prophetae (Ieremiae?) dimidia imago; in f. 35, initiali *P*, imago Iesu infantis in collis cacumine sedentis et crucem sinistra gestantis; in f. 44, initiali *A*, imago clypeata Iesu redemptoris; in f. 48v, initiali *S*, imago (Isaiae?) prophetae; in f. 88, initiali *S*, Iesu Christi resurgentis dimidia imago; in f. 109, initiali *D*, calix cum superelevata hostia; in f. 123, initiali *B*, imago clypeata regis David organum gestantis; margines huius folii ornati sunt floribus auroque et in parte inferiore corona laurea cum stemmate ordinis camaldulensis; in f. 305, initiali *C*, imago clypeata s. Andreae apost.; in f. 355, initiali *I*, imago clypeata b. Mariae v.; in f. 387, initiali *I*, s. Pauli apost. ensem dextera stringentis clypeata imago. In f. IIv subscriptio: *Ad usum dñi Romualdi Vsati veronensis monaci camaldulensis.* Infra alia manu: *Idem domnus Romualdus dono dedit Bibliothecae serenissimi Urbini* ⟨ducis⟩ *suae religionis ergo.* Ff. I. IIv. III, 12a, 64ab, 265a, 304a, 386ab, 399v-402 vacua.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX pont. max.

599. Saec. XV, membran., mm. 138×98.

Breviarium camaldulense florentinum duobus voluminibus comprehensum.

Pars I. Ff. IX. CCCX.

1 (f. I). Proprium de tempore ab Adventu usque ad dom. XIV post octavam Pentecostes. Capit. ad vesperas: *Ecce dies ueniunt...* des. *oremus: Mentibus nostris quesumus Domine Spiritum sanctum benignus infunde... et prouidentia gubernamur per Dominum nostrum...;* adduntur [1] (f. 147v) officium ss. Trinitatis: *Gloria tibi Trinitas* des. in rubrica: *ad uesperum nihil fiat de Trinitate;* [2] (f. 151) officium corporis Christi: *Sacerdos in eternum* des. in rubrica: *ordines autem officiorum dominicalium et ferialium require in Dominica post octavam*

Epiphanie; praeeunt [a] (f. I^{v}-II) in pergamena typis impressa donationis epistola domini: *Silvano Razzi camaldolese al serenissimo Francesco Maria* ⟨II⟩ *Feltrio della Rovere,* quae inc. *Nella piccola antica libreria del monastero de gl'Angeli di Fiorenza* ac des. *Di Firenza il dì di s. Giovanni Batista 1591;* [b] (f. III) Kalendarium, index astronomicus et numeri lectionum nocturnarum: *Ianuarius habet dies - Sancti Siluestri episcopi et confessoris. XII lectio.* 2 (f. 157^{v}). Scriptura currens a Dom. I post octavam Pentecostes usque ad finem anni, incipiens a libris regum: *Fuit uir unus* ac desinens ad Malachiae verba *et ego destruam.* 3 (f. 174^{v}). Orationes dominicales cum homiliis: *Deus in te sperantium* - ad vesperas antiph. *At Yhesus reuersus... fides tua te saluam fecit.* 4 (f. 201). Psalterium camaldulense seu gallicanum feriatum cum antiphonis, numeris, divisionibus psalmorum, feriis et nocturnis. Feria II ad primam antiphonam: *Seruite...* psalmus: *Beatur uir* - psalmus 150: *omnis spiritus laudet Dominum;* subnectuntur (f. 274^{v}) cantica (Isaiae), Ezechiae, Annae, Moisi, Habacuc, Moisi, puerorum, Zachariae, s. Mariae virginis, Symeonis, hymnus ss. Ambrosii et Augustini, fides catholica Athanasii, Letaniae maiores cum orationibus et cantica dominicalia: *Domine miserere nostri; Audite qui longe estis; Miserere Domine plebi; Vos sancti Domini uocabimini; Reddidit Dominus mercedem laborum; Audite me diuini fructus; Gaudens gaudebo in Domino; Non uocaberis ulterius derelicta.* 5 (f. 285^{v}). Hymnarius a kal. octobris usque ad Adventum et ab octava Epiphaniae ad Dominicam passionis. Omnia omnino ut in codice superiore, nisi quod hymni s. Placidi messanensis non eodem ordine transcripti sunt. 6 (f. 303). Officium mortuorum: *Regem cui omnia uiuunt* des. post orationem: *Fidelium Deus* cum responsorio: *Requiescant in pace.* R. *Amen.* 7 (f. 307). Benedictiones lectionum, tam dominicales quam feriales et de sanctis. I: *Benedictione perpetua benedicat nos pater eternus* - Ultima: *Eucharistie sacramento liberemur ab omni culpe tormento.*

F. 199. Index psalmorum et canticorum per annum.

F. 200. Tabula perfecta ad inveniendum pascha. - Post tabulam rubrica: *Si quis pascha resurrectionis per hanc tabulam inuenire - et sic de aliis.*

F. 310. Lectio brevis in s. Romualdi festo: *Benedictio Domini super caput iusti - gloriam suam. Tu autem...*

Codex duabus columnis scriptus, littera gothica rotunda, titulos praefert rubros, initiales tum caeruleas tum rubras tum auro et coloribus, initiales maximas pictis historiis ornatas. In f. IX^{v}, in media corona laurea sphaera radians cum litteris *yhs;* infra coronam: *Monachorum / Angelorum / Florentie,* litteris aureis. Folii 1 margines floribus, fructibus, bestiis, puerulis, angelis decorati sunt, in parte inferiore circulus cum monogrammate: *S. Maria.* In prima initiali *E,* Saulus sex militibus adstantibus supinus radiis Christi e caelo apparentis tactus. Folii 30 margines eodem modo ornati sunt, quo in

f. 1: in circulo inferiore ab annulo efformato s. Romualdi clypeata imago: hinc inde annuli taeniae cum inscriptione: *Perseve-Rantia.* Ibid. ante officium natalis Domini tabella, in qua Maria virgo et s. Ioseph adorant Iesum infantem humi super strato depositum, sinistrorsum praesepe cum bove et asino. In f. 30^v, initiali *P*, Iesus Christus stans mundum sinistra, dextera crucem ferens. Folii 123 margines auro, candelabris, lapidibus pretiosis cornucopiis, convolvulis, duobus prophetarum seu sanctorum capitibus egregie decorati sunt; in parte inferiore tabella, in qua resurrectio Iesu Christi e sepulchro. In prima initiali eiusdem folii Iesu Christi clypeata imago, vulneratas manus monstrantis. In f. 141, initiali *D*, columba radians e caelo descendens (Spiritus s.). Folii 201 margines ornati sunt uti in f. 1; in circulo inferiore vir (propheta David?) ex aqua exiens expansis manibus ad caelum sublevata facie orat. Ante psalterium (ibid.) Iudith iuvenili aetate et habitu Olophernis loricatum dorsum calcans sinistra caput truncatum elevat, dextera ensem stringit; in umbra campi et castrorum tabernacula. In initiali *B* eiusdem folii Davidis regis clypeata imago organum pulsantis. Folia I^r, II^v, IX^r, 192-198, 200^v, 310^v vacua sunt.

Pars II. F. 311-510.

1 (f. 311). Festivitates sanctorum. In natali s. Andreae capitulum ad vesperas: *Corde enim creditur* - des. cum lect. III officii ss. Saturnini, Grisanti et Dariae. - *Dignus est enim operarius mercede sua.* **2** (f. 481). Comune sanctorum, in natali plurimorum apostolorum; ad vesperas capitulum: *Iam non estis hospites*, post officium commune adduntur officia sanctorum tempore paschali nec non ss. Marci ev., Philippi et Iacobi, Iusti et Clementis, Zenobii ep., Barnabae apost., quando venerint in tempore paschali. Desinunt cum responsorio XII: *Ut in ore Gloria; in ore Alleluja;* subnectitur: *Domine labia mea aperies* et initium tantum primi nocturni officii s. Mariae v. usque ad psalmum: *Caeli enarrant.*

Codex eadem manu, qua pars superior, scriptus est. Folii 311 margines ornati ut in f. 1, in parte inferiore circulus cum insigni gentilicio camaldulensis ordinis; ante officium tabella egregie picta, in qua s. monachus (s. Benedictus) adstantibus aliis monachis, benedicit poculo a monacho oblato; in prima initiali *C* s. Andreae apost. cum libro et cruce imago clypeata. Folii 354 margines eodem modo ornati, quo in f. 1, in parte inferiore habent sphaeram radiantem cum siglis *YHS;* in prima initiali *O* eiusdem folii s. Benedicti clypeata imago cum fasciculo virgarum in dextera et libro in sinistra; infra litteram tabella in duas partes divisa, in dextera s. Benedictus sedens, adstantibus aliis monachis, s. monacho genuflexo (s. Mauro) benedicit aliquid imperans; in sinistra monachus (s. Maurus) monachum (s. Placidum) in lacum delapsum manibus apprehensum extrahit. Folii 357 margines frondibus, floribus, globulis aureis ornati habent in circulo inferiore s. Benedicti, virgarum manipulum humero dextero portantis, imaginem clypeatam; ante officium tabella cum Annuntiatione b. Mariae v. florentinorum more. Folii 447 margines candelabris, florum sertis, lapidibus pretiosis, quatuor prophetarum clypeatis imaginibus decorati in circulo inferiore habent imaginem clypeatam s. Hier. pileo cardinalium et purpura induti; ibid. ante officium tabella cum s. Hier. imagine, seminudi ac genibus flexis ante crucifixum saxo sibi pectus tundentis. Ff. 509, 510 vacua

sunt. Descripsit hunc cod. Ehrensberger, Libri liturgici Biblioth. apost. vat., Friburgi Brisgoviae 1897, p. 220 sq,

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. Xaverii de Zelada card. bibliothecarii.

600. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 129 × 97, ff. 306.

Azor Ioannis soc. Iesu expositio in capp. I-IV evang. s. Lucae; **Lorini Ioan.** soc. I. in acta apostolorum; **Mazzarelli Io. Ant.** soc. I. quaestiones in libros III et IV Aristotelis ethicorum.

1 (f. 8). Azor ⟨Ioannis lorcensis soc. Iesu⟩ expositio in capita I-IV evangelii s. Lucae. Inc. *Antequam Euangelium Lucae explicem quaedam de s. Luca dicam. Primum cuiusnam fuerit. Fuit natione Syrus.* Commentarius abrumpitur praefatione in caput IV Lucae: *Lucas uero eo ordine quo Spiritus S. in memoriam ei ingessit.* Verba expendenda graece praeponuntur (nullam mentionem facit huius operis Sommervogel in sua bibliotheca soc. Iesu).

2 (f. 134). Lorini ⟨Ioannis soc. Iesu⟩ in acta apostolorum commentarii. *Cap. I, de inscriptione libri,* inc. *Acta sive potius actus, ut magis placuit Budaeo, comprehendit eadem quae dicuntur.* Comment. abrumpitur cap. IV, v. 4: *Quinque millia Graeci cum Syris et erant* (?) *quasi quinque millia quae cap. 2..., ex suburbanis locis quoque haec propositio* (contuli cum ed. Lugduni 1605, cui non convenit, est fortasse primum tentamen operis).

3. Mazzarelli ⟨Io. Antonii soc. Iesu⟩ expositiones et quaestiones in Aristotelis libros III et IV ethicorum; (f. 199) de fortitudine, seu explanatio cap. 6, lib. 3. inc. *Hactenus de virtute morali in uniuersum, nunc philosophus de partibus eiusdem uirtutis singillatim disputare aggreditur* des. *Videte de hoc Plut. in Pelop. init. Haec de fortitudine dicta sint satis;* (f. 234) de temperantia inc. *Cur absoluta disputatione de fortitudine philosophus statim de temperantia disserat causa illa fuit, quam ipsemet Aristoteles indicat initio cap. 10* des. *neque uoluptas haec* (sc. ebrietas) *accidit sine magna corporis alteratione, quae impedit rationem;* (f. 278) in quartum librum ethicorum, 3ª disputatio de liberalitate, explanatio cap. I. inc. *De liberalitate disputare aggreditur siue quod haec uirtus est maxime grata hominibus, siue quod uersatur in pecuniis* des. *ab amicis quibus liberalitas donandum eis praecipit;* praeit (ibid.) prologus: *Hoc libro 4 continetur explicatio - sint habitus;* (f. 296) ⟨de magnificentia⟩ inc. *Disputationem de liberalitate sequitur magnificentia quia utraque versatur in pecuniis, differt tamen altera ab altera* des. *quae intemperantia maxime probrosa esse plura uidete apud Mirand. lib. 9 Singulorum certaminum. Sec. 8. S. Thom. 2, 2ae, q. 31* (etiam de hac opella silet Sommervogel in biblioth. cit.).

Codex littera currenti scriptus nulla ornamenta praefert. Ff. 1v-7v, 130v-133v, 195v, 197, 198, 232v-233, 301-306v vacua sunt. In f. 1r parvus index trium operum, quorum singula propriis foliorum numeris olim distinguebantur.

Simplici membrana contectus est saec. XVII.

601. Saec. XV-XVI, membran., mm. 140 × 104, ff. II. 17.

Breviarii officium proprium urbinas s. Crescentini martyris. Ad vesperas antiphona inc. *Inter Christicolas cum reliquis de laudibus...* Capitulum: *Beatus uir qui in bonitate et alacritate.* Hymnus: *Criscentini milicia* (Dreves, Analect. hymn., 43, p. 114); oremus: *Suppliciter te quesumus;* ad laudes invitatorium: *Adoremus Dominum qui beatum Crescentinum corona glorie induit;* prima lectio: *Hodiernus dies, fratres reverendissimi, beati Crescentini martyris solemnitate illustratus;* lectio IX: *Quanti ceci illuminati;* hymnus ad laudes: *Pangamus nunc reuerendissimi* (Dreves, l. cit.); in secundis vesperis: *ad Magnificat;* antiphona: *Hodie pretiosissima celestium gemma - feliciter est aggregatus* (duo breviarii officia huius martyris edita sunt testibus bollandianis, Acta ss., Antuerpiae 1695, Iunii 1, p. 58, C; utra an neutra conveniant cum codicc certus esse non potui; codicem descripsit Ehrensberger, Libri liturgici biblioth. vat., Friburgi-Brisgoviae 1897, p. 300).

Codex littera gothica transcriptus litteras initiales maiores et rubricas praefert rubras, duas priores tamen auro, caeruleo colore et rubro decoratas. Ff. I-II, 11-17 vacua sunt. Hic codex per aliquot annos in bibliotheca vaticana deesse creditus est, at probabilius non defuisse, sed nescio quanam de causa a n. 601 ad n. 1750 codd. urbin. translatus esse mihi videtur, quo posteriore numero nunc signatur. Binos enim codices iisdem foliorum numeris, eisdem initiis ac finibus, uti ex vetere inventario constat, non duos sed unum et eundem codicem efformasse putandum est.

Simplici membrana contectus est saec. XVI.

602. Saec. XII et XIII, membran., mm. 160 × 90, ff. 108.

Troparium cassinense.

1 ⟨Tropi ad gradualia⟩. [1] (f. 1). *Dominice de adventu Domini trophi: Sanctissimus papa Gregorius* ⟨cum preces ef⟩*funderet ad Dominum - Ad te.* [2] (f. 1v). ⟨Alteri tropi de adventu⟩: *Ecce dies ueniunt - et spiritu misisti sancto. Festina.* [3] (f. 5v). ⟨De adventu⟩: *Nascetur nobis paruulum* (!) *et uocabitur - ad celestia regna peruenire alleluia alleluia.* [4] (f. 9v). ⟨De b. v. Maria⟩: *Ave maris stella* (Dreves, Analecta hymn. etc. Leipzig, 1895, 20, p. 142 e nostro codice), sequitur adprecatio: *In templo tuo Dei genitrix - mereamur adipisci gaudia.* [5] (f. 11v). ⟨In die cinerum tropi⟩: *Conuertimini omnes simul ad Deum - et dices ad eos. Quadragesima.* [6] (f. 18v). ⟨In dominica palmarum⟩: *Mistica sunt hec omnia - ab*

hebreorum pueris eidem ob⟨v⟩iatur. [7] (f. 20). ⟨In parasceve⟩: *Triumphalis glorie diem - crucis in memoriam.* [8] (f. 22v). ⟨In sabato sancto⟩: *Sicut ceruus desiderat - ubi est Deus tuus.* 2. Tropi ad Kyrie eleison. [1] (l. 23v). In nativitate s. Benedicti et festo omnium sanctorum: *Cunctipotens genitor Deus - Spiritus alme eleyson.* [2] (f. 25). In sanctum Pascha « Kyrie eleyson »: *Auctor cęlorum Deus ęternę* (!) *qui polum formasti - Qui trinus regnans Deus et unus. Amen.* [3] (f. 26). In nativitate s. Petri et feria III in albis Paschae. « Kyrie eleyson »: *Clemens rector ęterne pater - Iesu bone te precamur omnes assidue eleyson.* [4] (f. 27v). In ascensione Domini et assumptione s. Mariae. « Kyrie eleyson »: *Kyrie per quem subsistit omnis creatura - ut gaudere te cum tua sede mereamur eleyson.* [5] (f. 29v). In dedicatione ecclesiae. « Kyrie eleyson »: *Cantemus cuncti laudes - canamus omnes uoce tonanti. Amen.* [6] (f. 31). In annuntiatione s. Mariae. « Kyrie eleyson »: *Orbis factor rex ęternę - Iesu bone ut uiuamus in te eleyson.* [7] (f. 32). *Kyrie eleyson. Christe eleyson etc.* (sine tropis). 3. Tropi ad gloria in excelsis Deo. [1] (f. 34). In nativitate Domini in nocte. « Gloria... Deo »: *Quem ciues celestes sanctum clamantes - Dominus atque unus Deus per secula sempiterna.* [2] (f. 36v). In nativitate Domini ⟨in die⟩. « Gloria... voluntatis »: *Laus tua Deus resonet coram te rex - Uocibus angelorum adiunge cum sancto Spiritu...* [3] (f. 39v). In ⟨festis⟩ s. Stephani, Purificationis, s. Ioannis Baptistae et Asssumptionis s. Mariae. « Gloria... voluntatis »: *Quem patrem ęterni collaudarunt omnia uerbi - preces cęlo describe Redemptor. Cum sancto...* [4] (f. 42). ⟨In⟩ festivitate Pentecostes ⟨et⟩ nativitate s. Ioannis evang. « Gloria... Deo »: *Cetus in arce poli reboat - rex cuncta creata per orbem. Cum sancto...* [5] (f. 44v). ⟨In⟩ feria III in albis Paschae, nativitate s. Mariae, dedicatione ecclesiae. « Gloria... voluntatis »: *Aureas arces super astra structas - lux salusque uita perhennis. Cum sancto...* [6] (f. 47). ⟨In⟩ festivitate s. Benedicti et s. Petri. « Gloria... voluntatis »: *Laudat in excelsis cęlum terramque regentem* (Chevalier, Repert. hymn., Louvain, 1897, n. 10238). [7] (f. 50v). In resurrectione Domini. « Gloria... voluntatis: *Ciues superni hodie suam simul et nostram* (l. cit., 3276). [8] (f. 53v). ⟨In⟩ feria II in albis Paschae. « Gloria... voluntatis »: *Rex hodie Christus quia uictor redit ab imis - per te Christe Deus qui super astra micas. Cum sancto...* [9] (f. 57). In *ascensio* Domini. « Gloria... voluntatis »: *Assit honor laudis clemens tibi Christe tonanti - cui canimus iugiter. Tu solus altissimus...* 4. Tropi ad Sanctus. [1] (f. 61). In Natali, in Epiphania, ⟨in⟩ nativitate s. Ioannnis Bapt. « Sanctus »: *Deus pater ingenitus. Sanctus filius Dei unigenitus - laudes promere tibi uoce indefessa. Osanna in excelsis.* [2] (f. 61v). In ⟨festis⟩ s. Stephani, feriae II in albis ⟨Paschae⟩, Assumptionis s. Mariae et omnium sanctorum. « Sanctus »: *Altissime creator, sanctus orbis gubernator - quem formasti de limo ad tuam imaginem. Misericors in excelsis.* [3] (f. 63).

⟨In festis⟩ nativitatis s. Ioannis evang., Purificationis et s. Benedicti. « Sanctus »: *Ammirabilis splendor immarcescibilisque lux - proclamat dicens. Benedictus qui venit in nomine Domini. Osanna in excelsis.* [4] (f. 64). In ⟨festo⟩ s. Martini abbatis. « Sanctus »: *Perpetuo numine cunta regens - seruorum suscipe laudes. Benedictus qui uenit...* [5] (f. 64ᵛ). Dominica in palmis. « Sanctus, sanctus, sanctus »: *Cui pueri hebreorum obuiantes dixerunt - omnesque clamant, gloria in excelsis.* [7] (f. 65ᵛ). In resurrectione Domini et ⟨in festo⟩ sancti Petri. « Sanctus »: *Deus fortis. Sanctus filius excelsus - per cuncta secula. Osanna in excelsis. Qui uenisti.* [8] (f. 67). Feria III in albis ⟨Paschae⟩ et in dedicatione ecclesiae. « Sanctus »: *Summe pater de quo mundi principia constant - cum quibus tibi canamus. Osanna...* [9] (f. 68ᵛ). In ⟨festo⟩ s. Angeli. « Sanctus »: *Quem cherubim atque seraphim incessanter - nunc et in euum. Pleni sunt... in excelsis.* [10] (f. 69). In ascensione Domini. « Sanctus »: *Laudes Deo ore pio corde sereno - trino Deo omnes proclamant. Osanna...* [11] (f. 70). In s. Pentecoste. « Sanctus »: *Pater Deus qui caret initio - celestem gloriam hominibus. Osanna...* [12] (f. 71ᵛ). In dominicis diebus « Sanctus... Domini osanna »: *Saluifica tuum plasma - saluare Iesu Christe benigne in excelsis.* [13] (f. 73). In dominicis diebus. « Sanctus... Domini, osanna »: *P⟨i⟩e Christe descendisti ad terram, mundum - ut tibi laudes decantent in excelsis.*

5. Tropi ad agnus Dei. [1] (f. 74). In nativitate Domini, in ⟨festo⟩ s. Benedicti, in feria III in albis ⟨Paschae⟩, in sollemnitate omnium sanctorum. « Agnus... nobis »: *Benigne pater suscipe queso ad te clamantes - gloria perpes nunc et in euum. Amen.* [2] (f. 74ᵛ). ⟨In⟩ natali s. Stephani, Resurrectione, Pentecoste, assumptione s. Mariae. « Agrus... nobis »: *Salus et uita, pax perpetua, lux - et parce nobis regnans in ęternum. Amen.* [3] (f. 75). In ⟨festo⟩ s. Ioannis evang., *ascensio* Domini, s. Petri apost. « Agnus... nobis »: *Ad dexteram Patris resides qui semper - salua nos in secula seculorum* (Chevalier, l. cit., n. 121). [4] (f. 75ᵛ). In epiphania Domini. « Agnus... mundi »: *Cui Abel iustus atque sanctus agno agnus optulit - a morte perpetua liberares dona nobis pacem.* [5] (f. 76ᵛ). ⟨In⟩ feria II in albis ⟨Paschae⟩ et dedicatione ecclesiae. « Agnus... nobis »: *Fulgida qui regnas in maiestate - uere lętitię gaudia. Amen.* [6] (f. 77). In purificatione et nativitate s. Mariae. « Agnus... mundi »: *Deus ęternę* (!) *rex Sabaoth redemptor cosmi - dare nobis ueniam perhennem. Dona nobis pacem.* [7] (f. 77ᵛ). In resurrectione Domini. « Agnus... mundi »: *O Christe piissime factus noster particeps - hominumque redemptio uera. Dona nobis pacem.* [8] (f. 78). In ⟨festo⟩ s. Ioannis Bapt. « Agnus Dei qui tollis. Agnus Dei (bis) »: *Quem Ioannem* (tantum incipit). [9] (f. 78ᵛ). In dominicis diebus. « Agnus... nobis »: *Agne Dei purga tinctos baptismatis unda - Christe superni.* [10] (f. 79). In dominicis diebus. « Agnus Dei » (bis sed sine tropis); deinde: *In dominicis diebus, Agnus Dei... nobis. - Agnus Dei. Agnus Dei... pacem,*

sine tropis. **6.** Prosae 1-5 *quando comunicant.* [1] (f. 79v). In nativitate Domini: *Letabundus exultet fidelis chorus alleluia* (Chevalier, l. cit., 10012). [2] (f. 81). In nativitate Domini: *Gratuletur omnis caro nato Christo* (l. cit., 7232). [3] (f. 81v). In sanctum Pascha: *Victime paschali laudes intonent christiani* (l. cit., 21505). [4] (f. 83). In Pascha: *Hodie Dominus Iesus Christus resurrexit a mortuis* (l. cit., 27698). [5] (f. 84v). In ⟨festo⟩ s. Mariae Magdalenae et in Pascha: *Mane prima sabbati surgens* (l. cit., 11064). **7** (f. 87). ⟨Canticum in tres partes divisum de Incarnatione⟩: *Omnis orbis resonet in cantico - Quem latronem domat acer. Amen.* **8.** Missae 1-3. [1] (f. 89). In letania maiore. Introitus: *Exaudiuit de templo sancto suo uocem meam;* comunio: *Petite et* (accipietis etc.). [2] (f. 92v). Pro pluvia. Introitus: *Domine rex Deus Habraham;* comunio: *Numquid est* (in idolis etc.). [3] (f. 94v). Pro serenitate. Introitus: *Exaudi nos Domine quoniam benigna;* comunio: *Domine salua* (nos perimus etc.). **9** (f. 96v). ⟨Sibyllae vaticinium de die iudicii⟩ (in ms. *versi in natiuitate Domini in secunda uigilia*): *Iudicii signum - sulphuris amnis* (e s. Aug. de civitate Dei, lib. 18, M. 41, 579). **10** (f. 99v). *Versi in prima vigilia in nativitate Domini;* hic abrasus est codex et secunda manus scripsit fragmentum liturgiae in Sabbato sancto: *Si quis cathecumenus est...* (Bannister, *An ancient office for holy Saturday* in *Journal of Theological studies*, Iuly, London 1905). **11** (f. 101). ⟨Fragmenta improperiorum feria VI in parasceve⟩: *... et tu me potasti felle et aceto - in patibulo crucis. Popule..* **12.** Antiphonae ad processiones. [1] (f. 101v). Dominica in s. Pascha: *Sedit angelus ad sepulcrum* - septima: *resurgentes de morte uenite adoremus, alleluia, alleluia.* [2] (f. 105v). In s. angeli ⟨processione⟩: *Omnipotens Deus supplices te rogamus ac petimus - famulos tuos hodie exaudire - Alleluia.* [3] (f. 106v). Initia antiphonarum ⟨in processionibus⟩ Ascensionis, Pentecostes, octavae eiusdem et s. Ioannis Baptistae: *Non pro his rogo - Apertum est.* [4] (f. 107). In s. Petri apost. ⟨processione⟩: *Dum duceretur Petrus apostolus - participentur mecum de gratia tua in...*

Codicem duae manus scripserunt. Prima saec. XII ff. 1r, 24-98, 101-108, altera saec. XII-XIII abrasit et rescripsit ff. 1v-23 et 99-100, quare haec folia sunt palimsesta et continebant etiam tropos, uti e f. 4 eruitur, in quo antiquiore manu litteris rubris legitur: *In epiphania Domini trophi.* Neumae beneventanae sunt sine lineis scriptae. Recensuit codicem Ehrensberger, Libri liturgici Biblioth. vatic., Friburgi Brisgoviae 1897, p. 421 sq. Notationes musicales descripsit in *Catalogo sommario dell'esposizione* rev. Bannister in *Studi e Testi* n. 13, Roma, Tipogr. vat. 1904, p. 59; idem clarus vir inedita huius codicis brevi dabit in Analecta hymn.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

603. Saec. XIV, membran., mm. 182×125, ff. I. 564.

Breviarium romanum ordinis minorum (fortasse dioecesis parisiensis).

1 (f. 13). Psalterium gallicanum feriatum cum hymnis, responsoriis et antiphonis. Inc. *Primo dierum omnium - omnis spiritus laudet Dominum;* praeeunt [1] (f. 1) tabulae octo terminorum septuagesimae, paschae, pentecostes, cyclorum solis et lunae etc., cum explicationibus; [2] (f. 7) kalendarium, index astronomicus et calendares numeri, dies Aegirae et versus: *Prima dies mensis et VII truncat ut ensis - Sancti Siluestri pape et confessoris;* inter sanctos notatur translatio capitis s. Ludovici regis, quae Parisiis celebratur, ac de eodem sancto haec adduntur in kalendario: *Nonas* (Iunii): *Hic arripuit rex Ludovicus eundi trans mare anno MCCXLVIII - VII Idus. Hic M° CCXLIX die dominica per dictum regem capta fuit Damieta.* Nonnulla sanctorum nomina adiuncta sunt lingua francica manu suppari. Subnectuntur [1] (f. 84) cantica cum antiphonis: *Confitebor tibi Domine; Ego dixi in dimidio; Exultauit cor meum; Cantemus Domino; Domine audiui; Audite celi que loquor; Te Deum laudamus; Benedicite omnia opera Domini; Benedictus Dominus Deus Israel; Magnificat; Nunc dimittis; Quicumque uult saluus esse.* [2] (f. 90ᵛ). Letaniae sanctorum cum precibus et orationibus. [3] (f. 93ᵛ). Hymni de communi, apostolorum, martyrum, martyris, confessoris ep., confessoris non ep., virginis et martyris. [4] (f. 95). Rubricae: *Len doit sauoir que quant feste dapostre ou deuangeliste... qui a aucuns propres respons...* pergunt capita: *ce font les festes doubles; ce font les festes dont len fait octaues; ce font les festes dont len fait demie double; ce font les festes dont len fait III leçons; ce font les festes dont len fait memoire* des. *la uegile de la saint Michiel.* [4] (f. 99ᵛ). Absolutiones ad lectiones: *Len doit sauoir que l'absolution a la primiere nocturne - Uerba sancti euangelii doceat nos Christus Deus. Amen.* **2** (f. 103). Proprium de tempore a sabbato ante Adventum usque ad dominicam XXIV post Pentecosten (in ms. *Ordo breviarii fratrum minorum secundum consuetudinem romane curie*). Inc. *Fratres scientes quod hora est;* subnectitur officium de ss. Trinitate ac des. cum rubrica: *Et en ceste nuit met on le liure des Rois... lecons du primier liure des Rois qui encommence ici.* 3 (f. 293). Scriptura currens a libris regum: *Fuit uir unus de Ramathan - et quinquaginta eius.* 4 (f. 301ᵛ). Homiliae et orationes dominicarum a dom. II post Pentecosten. Oratio: *Sancti nominis tui Domine timorem* - Dominica XXIV antiph. ad vesperas des. *non transient dicit Dominus.* 5 (f. 313ᵛ). Scriptura currens in mense Augusto, inc. a parabolis Salomonis: *Parabolae Salomonis filii Dauid* des. verbis Malachiae: *In quo despeximus nomen tuum;* praemittitur antiph. ad

magnificat et rubrica de lectione parabolarum. 6 (f. 343). Rubricae et ordo officii. Inc. *Li auant notre seigneur est celebre quelque part dimanche auieigne entre les V kal. de decembre.* Des. *O sapientia et les autres en suiuent.* 7 (f. 346). Proprium sanctorum a s. Saturnino usque ad s. Catharinam: *Deus qui nos beati Saturnini meritis* des. in secundis vesperis s. Catherinae cum antiph. *Aue... non deneges suffragia...* Subnectuntur antiph. et lectiones tertii noct. in festis cathedrae s. Petri, conversionis s. Pauli, tres lectiones et hymnus *Deus morum* in festo s. Francisci assis. (Chevalier, op. cit., 25329); inc. *Symon Petre* des. *agni prouidi.* 8 (f. 497). Ordo officii ferialis (in ms. *Des especiaus antiennes, qui sont mises deuant Noel: Iudea et Ierusalem nolite timere cras egr...* 9. Officia particularia. [1] (f. 500). S. Remigii ad vesp.: *Amauit eum Dominus - suis prouidit potum.* [2] (f. 501). S. Eutropi m., novem lectiones cum oratione: *Omnipotens... lux indeficiens;* nona lectio des. *ante eum sternere flores.* [3] (f. 502). S. Desiderii m. totum officium cum tribus orationibus propriis; capitulum: *Iudicabunt sancti nationes;* in secundis vesperis antiph.: *Gloria tibi Domine... cuius concedis letari triumphis.* [4] (f. 504). *En la translation s. Loys roi de France,* ad vesp. ant.: *Exultemus omnes et singuli; a vepres* antiph. des. *laudes...* Oratio: *si comme deuant.* [5] (f. 506). Officium corporis Domini cum octava (in ms. *li offices de la nouuelle sollempnité du cors notre Seigneur... a vespres antienne aus premieres*): *Sacerdos in eternum - ut species mutet elementorum.* [6] (f. 511ᵛ). S. Margheritae, novem lectiones: *Post passionem et resurrectionem* - lectio nona des. *impiis animam meam.* [7] (f. 512). S. Marthae, totum officium; ad vesperas: *Letentur celi et exultent omnes - oroison si comme es premieres uespres.* [8] (f. 515ᵛ). S. Annae, totum officium, ad vesperas: *Inclita stirps Iesse* - ad magnificat: *Felix Anna... nomine Mariam.* [9] (f. 518ᵛ). S. Mariae ad nives, totum officium, ad vesperas: *Dum esset rex* - ad magnificat: *Beatam me dicent...* oratio: *concede nos fa...* [10] (f. 521ᵛ). S. Ludovici episc. tolosani ord. min. (in ms. *saint Loys de Marceille*) novem lectiones. Lect. I inc. *Hic felix sanctus ex regali* - lectio IX des. *ac toti mundo reddere uenerandam.* [11] (f. 525). S. Ludovici regis, officium rhythmicum, ad vesperas: *Ludouicus decus regnantium...* post totum aliae decem et octo lectiones de miraculis, quae des. *omnes fuerunt extracti incolumes et illesi.* [12] (f. 530). In translatione b. Remigii, totum officium, ad vesperas antiph.: *Amauit eum Dominus* - in secundis vesperis ad magnificat antiph.: *Confessor Domini... eterna premia consequamur.* [13] (f. 532). In natali s. Dionysii, totum officium, ad vesperas capitulum: *Dum sacrum misterium beatus Dyonisius,* in II vesperis antiph. ad magnificat: *O beate Dyonisi magna est fides... faciat esse consortes.* [14] (f. 535). S. Barbarae, novem lectiones cum oratione: *Indulgentiam nobis...,* lectio IX des. *in bona confessione*

in Christo Ihesu Domino nostro. [15] (f. 536v). S. **Nichasii** et sociorum mm. totum officium; capitulum: *In sancte spei singularitate...*, in II vesper antiph. ad magnificat: *Prepollens Christi martyr... magnificat. Oratio ut supra.* 9 (f. 539). Commune sanctorum. In natalitiis apost. capitulum: *Fratres iam non estis hospites...* des. cum rubrica: *uelut in festo beate Marie Magdalene.* 10 (f. 560). Rubricae (in ms. *Des especiaulz antiennes qui sont mises deuant Noel.* Incipiunt: *En lan que le iour de Noel sera au dimanche - a laudes et pour les heures Iudea et Ierusalem.* 11 (f. 562v). Absolutiones in lectionibus et ad oremus: *Dirigere et sanctificare* usque ad finem Primae: *requiescant in pace. Amen.*

Codex binis columnis peritissima manu gallica scriptus et venuste decoratus est pro regali quadam domina, uti stemma in initiali folii 24v (in duas partes divisum in sinistra duo pali purpurei in campo aureo, in dextera lilia super imposita corona) demonstrare videtur. Initiales maiores caeruleae, initiales maximae aureae stemmatis (leone, aquila), imaginibus tum hominum tum bestiarum et praesertim bestiis humana capita gestantibus ornatae sunt; interdum paginarum margines auro, frondibus, bestiis tum veris tum fictis decorati sunt. Ante singulos menses duodecim zodiaci signa et duodecim tabellae cum symbolicis imaginibus operum uniuscuiusque mensis. 1 (f. 7). Ante ianuarium ad tabulam dapibus refertam homo biceps (Ianus) altero ore manducat, altero bibit; in summo margine inscriptio: *Poto.* 2 (f. 7v). Ante februarium senex ad cathedram sedens artus admoto igni refovet; in summo marg.: *Ligna cremo.* 3 (f. 8). Ante martium villicus vites falce premit; in summo marg.: *De vite superflua demo.* 4 (f. 8). Ante aprilem vir manus admovit duabus arboribus, quibus duae aves insident; in summo marg.: *Do gramen gratum.* 5 (f. 9). Ante maium eques venatum procedit falconis ope; in summo marg.: *Mihi seruit flos.* 6 (f. 9v). Ante iunium falcarius foenum recidit; in summo marg.: *Mihi pratum.* 7 (f. 10). Ante iulium messor frumenti spicas metit; in summo marg.: *Spicas inclino.* 8 (f. 10v). Ante augustum villicus frumentum terit; in summo marg.: *Segetes tero.* 9 (f. 11). Ante septembrem calcator in lacu excipit allatum a puero canistrum uva plenum; in summo marg.: *Vina propino.* 10 (f. 11v). Ante octobrem sator in agro seminat; in summo marg.: *Semen humi iacto.* 11 (f. 12). Ante novembrem subulcus pascentes sues custodit; in summo marg.: *Mihi pascho sues.* 12 (12v). Ante decembrem mactator in eo est ut suem securi caedat; in summo marg.: *Michi macto.* 13 (f. 13). Sub aedicula Davidi regi sedenti et psalterium pulsanti adstant alter fistula alter organo canentes; in imo marg.: s. Michael de dragone triumphans et David pastor funda lapides conicit in Goliath. 14 (f. 24v). In Davidis coronatum caput in throno aureo sedentis propheta Samuel altero assistente oleum phiala effundit. 15 (f. 31v). David genu dextro flexo dexterae indicem oculis appropinquat, e caelo Deus apparet. Puto hanc tabellam pictoris oscitatione suo loco amotam esse, quia ea inveniri solet ante psalmum: *Dominus illuminatio mea*, hic autem invenitur ante psalmum: *Dixi custodiam uias meas.* 16 (f. 37v). Ante psalmum *dixit insipiens*, insanientis imagini e caelo Deus apparet. 17 (f. 44). Ante psalmum: *Salvum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquae...* David rex super undis iunctis manibus orat ad Deum e caelo apparentem. 18 (f. f. 51v). David rex sedens in throno aureo duobus malleis in octo tintinnabula pendentia pulsat. 19 (f. 59). Ante psalmum: *Cantate Domino canticum novum* tres monachi canentes ad librum aureo pluteo impositum. 20 (f. 66v). *Dixit Dominus... sede a dextris meis;* Deus pater filium ad dexteram sedentem alloquitur, inter eos columba.

21 (f. 103). Angelus Gabriel genu submisso Virgini stanti monstrat taeniam, in qua: *Ave Maria.* 22 (f. 103v). Prophetae (Isaiae) Deus e caelo verba inspirat. 23 (f. 127). Praesepe cum Iesu infante, sursum duo pastores et angelus; Mariae lectulo stratae adstat s. Ioseph. 24 (f. 130). S. Stephano levitarum dalmatica induto et genibus flexis oranti duo carnifices lapides impingunt, sinistrorsum vir (Saulus) assidet, sursum Deus. 25 (f. 132). S. Ioannes ev. sedens in volumine pluteo innixo scribit. 26 (f. 134). In conspectu Herodis regis sedentis carnifex ense minatur puero in matris sinu. 27 (f. 136). Clericus crucem monstrat militibus, quorum unus ense caput episcopi (s. Thomae cantuariensis) ante altare genibus flexis orantis ferit; super altari calix. 28 (f. 155). Epiphania. 29 (f. 171). S. Paulo apost. sinistra ensem deferenti e caelo benedicit Deus. 30 (f. 252). Iesum Christum e sepulchro surgentem duo angeli iunctis manibus adorant. 31 (f. 277). Ascensio Iesu Christi. 32 (f. 283v). Pentecoste. 33. (f. 290). Deus pater filium e cruce pendentem sustinet, ex ore patris columba exiens filium tangit (s. Trinitas). 34 (f. 293). Mulier (Anna) genu flexa ante altare orat coram Heli. 35 (f. 313v). Puerum sedentem et librum parabolarum sustinentem alloquitur rex (Salomon) in throno sedens. 36 (f. 318). Iob sedens aurum a Satan oblatum a se repellit (tentatio Iob), post Satan mulier (uxor Iob). 37 (f. 322v). Iudith ancilla deferente canistrum Holophernis dormientis in lectulo strati caput amputat. 38 (f. 324v). Esther genu flexa coram Assuero sedente, dextrorsum Aman laqueo suspensus. 39 (f. 326). Israelita genibus flexis caput suinum in pelvi sublevans a carnifice occiditur. 40 (f. 332). Ezechiel dormiens in lectulo somniat, sursum quatuor capita symbolica evangelistarum. 41 (f. 335v). Daniel in leonum fossa. 42 (f. 337). Oseas mulierem amplexatur. 43 (f. 337v). Ioel sedens meditatur ad pluteum in quo liber, sursum Deus. 44 f. (338). Amos pascentem oves alloquitur Deus. 45 (f. 338v). Abdiae in lectulo strato angelus expansum volumen affert. 46 (f. 339). Ionas in ceti faucibus orans, sursum urbs (Ninive). 47 (f. 339v). Michaeae sinistra expansum volumen gestanti ac dextra alloquenti Deus verba prophetiae inspirat, 48 (f. 340). Sinistrorsum Naum propheta alloquitur, dextrorsum urbs (Ninive). 49 (f. 340v) Habacuc propheta panem et vinum afferens ab angelo e terra sublevatur. 50 (f. 341). Sophonias propheta dextra alloquens sinistra volumen expansum gestans. 51 (f. 341v). Aggaeus expansum volumen brachiis sustentat. 52 (f. 342). Zacharias altero comitante (viro mensuraturo Ierusalem?) dextera alloquitur, sinistro brachio expansum volumen gestat, angelus e caelo prophetae verba inspirat. 53 (f. 342v). Malachias volumen expansum sustentans. 54 (f. 346). Martyr dalmatica indutus librum sinistra, dextera ensem defert (s. Sisinnius diaconus, 29 nov.). 55 (f. 346v). Duo carnifices s. Andream cruci alligant. 56 (f. 349v). S. Nicolaus e turris fenestra tribus puellis aurum porrigit, post puellas vir (pater) inedia laborans brachio dextro caput inclinat. 57 (f. 352v). Carnifex virginis genuflexae (s. Luciae) caput truncat. 58 (f. 354v). Iesus Christus s. Thomam genu flexum ad digitum inferendum in eius apertum vulnus invitat. 59 (f. 360v). S. Agneti sinistrorsum in tentorio stanti capillis tectae angelus vestem adducit, dextrorsum diabolus adolescentem (praefecti filium) praefocat. 60 (f. 365). Saulus una cum equo humi deiectus, sursum Iesu Christi caput tres radios emittens. 61 (f. 366v). Maria virgo puerum Iesum Simeoni sistit, post virginem ancilla deferens cereum et canistrum cum duabus columbis. 62 (f. 372). S. Petrus in cathedra sedens a duobus sublevatus resuscitat mortuam puellam in sepulchro stratam (Tabitham). 63 (f. 373). S. Mathiae caput, genibus flexis et manibus iunctis orantis, carnifex alter lapide contundit, alter securi truncat. 64 (f. 376). Mariae virgini stanti, dextera alloquenti et sinistra librum gerenti angelus volumen expansum affert in quo: *Ave Maria gr.* 65 (f. 382v). S. Philippus apost. draconi imperat ut exeat de loco, e saxo despicientibus quatuor viris territis, qui antea hoc idem operari fru-

stra conati erant. 66 (f. 389v). Quatuor monachi ordinis minorum arcam sepulchralem s. Francisci humeris asportant. 67 (f. 392v). S. Barnabas apost. fune ad collum alligato a carnifice ad rogum trahitur. 68 (f. 394). Sanctus (fortasse s. Antonius de Padua, praemittitur enim tabella diei 13 Iunii) vini dolium duobus adstantibus territis monstrat. 69 (f. 402). Sacerdos in circumcidendo infantem (s. Ioannem Baptistam) a matre sustentatum petit nomen a patre in pugillari scribente. 70 (f. 406). Sancti Ioannes et Paulus martyres flexis genibus a duobus carnificibus gladiis feriuntur. 71 (f. 408v). S. Petrus in cruce capite verso a carnifice suspensus; carnifex alter s. Pauli caput obtruncat. 72 (f. 418v). Iesus Christus sinistra crucem sustinens dextera alloquitur s. Mariam Magdalenam genu flexam et auxilium implorantem; arbor est inter eos. 73 (f. 420). Daemones duo adducunt virum (Hermogenem) ad s. Iacobum maiorem (cf. Fabricius, Cod. apocr. Novi Test., Hamburgi 1703, p. 519). 74 (f. 424). Apostolus (s. Petrus?) ab homine vincto et catena ad collum alligato daemonem ex ore emittere facit (fortasse potestatem absolvendi vel exorcismum significare voluit pictor). 75 (f. 430r). S. Laurentius nudus distentus in craticula, duo carnifices ignem conflant. 76 (f. 434v). Sa Clara stans palmam in sinistra ac dextera librum sustinens. 77 (f. 439v). Apostoli quatuor ceteris comitantibus supportant feretrum s. Mariae v., vir gaudio exiliens feretrum comitatur. 78 (f. 447). S. Bartholomaeo in tabula distento duo carnifices pellem detrahunt. 79 (f. 447v). Quatuor claudi ac debiles ad s. Augustini sepulcrum panno aureo coopertum. 80 (f. 449). Carnifex concitante Herodiade caput s. Ioannis Baptistae e carceris fenestra porrectum obtruncat. 81 (f. 451). Duae mulieres Mariam virg. infantulam in labro lavant; Elisabeth in lectulo sublevata iacet. 82 (f. 455). In aedicula *Ecce homo* capite coronato sedens dextera benedicit, sinistra sceptrum sustinet; dextrorsum crux erecta, sinistrorsum gallus columnae innixus. 83 (f. 458). S. Matthaeus apost. cum libro in sinistra procedit in occursum duorum magorum ac duorum draconum (Fabricius, l. cit., p. 643). 84 (f. 461v). S. Michael scuto crucigero armatus lancea in crucem desinente draconem conculcat. 85 (f. 465). In initiali *F*, caput nimbatum s. Francisci assisiensis. 86 (f. 466v). Tabella. In crypta genibus flexis s. Franciscus assisiensis stigmata recipit; sursum unus e seraphim. 87 (f. 472v). S. Dionysius martyr in fornace ignis ardentis orans; dextrorsum duo carnifices suspenso animo expectant. 88 (f. 473v). S. Lucas sedens ad pluteum *(leggio)*, in quo expansum est volumen, secum meditatur, sinistrorsum bos. 89 (f. 476). Simon et Iudas conspiciente multitudine praecipiunt ut daemones egrediantur e simulacris Solis et Lunae (Fabricius, l. cit., p. 634). 90 (f. 477). Tabella in duas partes divisa, in media parte superiore s. Petrus cum clavi in sinistra, dextrorsum s. Laurentius sustinens palmam in dextera, sinistrorsum s. Stephanus lapidem in sinistra ferens in scamno sedentes colloquuntur; in parte inferiore pontifex sedet alloquens (fortasse s. Bonifacius IV) episcopum et abbatem pariter sedentes. 91 (f. 482v). S. Martinus episc. equo insidens cultro pallii partem demit ad adstantem mendicum tegendum. 92 (f. 487). Duo carnifices hinc inde alter folliculo alter ungula ferrea ignem accensum conflant subter aheno, in quo s. Caecilia nuda stans. Ff. I, 100v-102, 491v, 496v, 499v, 564 vacua. Ff. 560-563 alia manu scripta videntur. Descripsit Ehrensberger, Libri liturgici Biblioth. vat., p. 253 sq.; cf. Delisle, *Iournal des Savants*, 1897, p. 288.

In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Gregorii XVI et A. Lambruschini card. bibliothecarii.

604. Saec. XVI, chart., mm. 198 × 140, ff. II. 221 (+ 156[a]).

De missa, de clericalibus ordinibus et vestibus; sententiae e Scriptura, patribus et scriptoribus ecclesiasticis; **Pseudo-Bernardi** claraevallensis opuscula duo; **Innocentii III** papae de miseria conditionis humanae; canones poenitentiales; Floretus; **Arnaldi de Palatio** dubia de divino officio; liturgica quaedam.

1 (f. 4). ⟨De indumentis, de clericalibus ordinibus, ac de expositione missae usque ad consecrationis verba « mysterium fidei » (in ms. *de missa et de indumentis sacerdotalibus quid significent*). Inc. *Cum apostolicae sedis antistes agit missarum solempnia VI secum habet ordines clericorum.* Des. *Christus est mortuus pro delictis nostris et resurrexit propter iustificationem nostram. Et Petrus apostolus. Christus passus est pro nobis*; praeeunte prooemio: *Tria sunt in quibus praecipue lex diuina consistit - quod disponente Domino ceterarum ecclesiarum mater est et magistra.*

2 (f. 76v). Sententiae ex libro Ecclesiastici. Incipiunt: *Qui sine timore est non poterit iustificari, iracundia enim animositatis.* Desinunt: *et propitius sis si inuocauerit te. Finis Ecclesiastici. 1521 de mense nouembris die 19 sucante solum floretum eorum dictorum.*

3 (f. 89v). Auctoritates ex patribus (laudantur ss. Augustinus, Ambrosius, Chrysostomus, Gregorius, Hieronymus). Incipiunt: *Ieronimus: Alieni erroris non est nostrum reddere rationem.* Desinunt: *Gregorius: Interdicuntur clerici qui crimine fornicationis iaceant, dicti decreti caput si qui.*

4 (f. 91). ⟨Carmen paraeneticum ad Raynaldum⟩ (in ms. *Tractatus 2 de contemptu mundi*) (inter opera supposititia s. Bernardi claraevallensis, M. 184, 1307-1314).

5 (f. 98). Aliae sententiae e Scriptura, s. Bernardo, s. Boetio, Seneca, s. Gregorio, s. Hieronymo. Incipiunt: *Bernardus. Elemosinam dare non est dare sed seminare.* Desinunt: *Qui sperat et non timet negligens est.*

6 (f. 99). ⟨Innocentii III papae de miseria conditionis humanae libri I-III⟩ (in ms. *de m... hominis;* M. 217, 701-746). Subnectitur scholium de credo ab apostolis composito, quod inc. *Decimo die post ascensionem* ac des. *Mathias vitam eternam. Amen hebreus sermo est. Latine dicitur vere, vel fide, iterum, sive fiat.*

7 (f. 137v). Scholia de festo omnium sanctorum, de hominum hostibus, de officio mortuorum ac de aliis rebus praesertim liturgicis. Inc. *Propter quatuor festum omnium sanctorum fuit institutum.* Des. *thus in missa pro defunctis non datur quia nil spiriti ualent suis orationibus adiuuari*; sed haec

scholia sequuntur in imis pagellis ff. 139-151ᵛ, ubi des. cum scholio de quatuor fluminibus ac de evangelistis - *Eufrates, Lucas.*

8 (f. 159). Floretus. Inc. *Nomine floretus liber incipit ad bona cetus.* Des. *Cum sit tibi cura prestare negotia* (de edd. cf. Brunet, *Manuel du Libraire*).

9 (f. 160). *De modo loquendi utili.* Inc. *Fore uis sapiens sex serua que tibi mando.* Des. *et de hoc aduerbio quando ad presens sufficiant* (laudantur Salomon, Cato, Tullius, Seneca, s. Augustinus).

10 (f. 164). Arnoldi de Palatio dioecesis taurinensis dubia de divino officio. Inc. *Quoniam diabolus tenebrarum princeps sua callida persuasione viros ecclesiasticos excecauit.* Dubium XXVIII: *Vtrum hore canonice dicte per clericos existentes in mortali peccato prosint proximo.* Des. *plena datur solutio ad quam gratia breuitatis remitto. Deo gratias et virgini Mariae. Ihesus Christus. Maria. Ihesus Christus.* Infra subscriptio: *Explicit tractatus de horis dicendis a M. Arnaldo de Palatio compilatus, scriptus nec non per me fratrem Antonium de la Villa de Proemelio, ordinis canonicorum regularium sancti Augustini, praepositum beate Marie de Vezolano 1518 et die 18 mensis nouembris. Anno tertio susceptionis habitus eiusdem ordinis. Videlicet in festo sanctae Katerine, quae fuit in dominica die, videlicet anni 1515, anni, quo serenissimus rex Franciscus uenit in partes Lombardie magno cum exercitu. A. V.*

11 (f. 189). Canones poenitentiales. Incipiunt: *Considerandum est de canonibus penitentialibus. Ad quorum intelligentiam prenotandum est quod sicut est in scientiis praticis que uersantur circa opera.* Des. *Insuper notandum quod si penitentia in pane et aqua imponatur non habenti panem.*

12 (f. 197ᵛ). Sententiae e libro Proverb., Ieremiae, Ezechielis, Isaiae, s. Augustini. Incipiunt: *Prover. 13: Qui cum sapientibus graditur sapiens erit.* Desinunt: *et cibabo te hereditate Iacob.*

13 (f. 203ᵛ). ⟨De cognitione humanae conditionis capita I-X priora⟩ (in ms. *de c... multorum*) abrumpitur vv. *In silentio etiam fui otiosus quod est maximum. In...* (inter supposititia s. Bernardi claraevallensis, M. 184, 485-501 lin. 2 ab imo).

14 (f. 217ᵛ). ⟨Aliae sententiae e Scriptura et patribus⟩ Incipiunt: *Quatuor beneficia a passione Christi.* Desinunt: *que dura sunt usu moliuntur.*

F. 1ᵛ. Manu saec. XVI-XVII. *Sermo in exaltatione s. Crucis* (est tantum sermonis summa): *Factus obediens usque ad mortem propter quinque rationes - et deplorata iterum non committit.* Pergit eadem manus f. 219 ubi variae sententiae ac des. vv. *Anno 1527 die 17 aprilis fuerunt quidam capitanei Pini et Arbugnani, qui incenderunt quasi totum Pinum et quatuor damas* (! nempe domus). *Arbugnani, occiderunt quasi omnes uiros.*

F. 2. ⟨Sententiae et scholia⟩ *Crucifixionis*: *Et istam Christus elegit - non ut faceret uoluntatem suam sed patris.*

Codex uti ex subscriptionibus, quae in ff. 97^{v}, 137^{v}, 188^{v}, littera currenti scriptus est ab Antonio de la Villa de Premelio can. regulari s. Augustini, praeposito abbatiae s. Mariae de Vezulano, quae fuit in vercellensi territorio (cf. Pennotto, Generalis totius sacri ord. clericorum canonicorum hist. tripartita, Romae 1624, p. 323); sed ff. 1^{v}, in quo imperfectus index contentorum, et 219 alia manu posteriore addita sunt. In f. I. tertia manu titulus: *F. Antonius de la Villa de Praemelio' ordinis canonicorum regularium s. Augustini haec opera scripsit et collegit 1516.* Exinde error antiqui indicis, qui opera huic scribae, uti auctori, tribuit. Ff. I-II, I^{r}, 159^{v}, 159^{a}, 219^{v}-221 vacua.

Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

605. An. 1579 (cf. f. 25^{v}), chart., mm. 205 × 140,, ff. I. 27.

D'intorno alla reforma dell'anno. Inc. *Crede il vuolgo generalmente hoggidì, che la Santità di N. S. habbia intentione di ridurre l'anno corrente quasi suiato dal suo camin naturale.* Des. *da santa chiesa accettata et osseruata in perpetuo. 1579 a dì 20 di 7bre - In Padoua.* (Est epistola astronomi cuiusdam paduani ad virum quendam Romae commorantem, in qua hortatur eum ut illam pontifici Gregorio XIII legendam exhibeat).

Codex ab ipso fortasse auctore littera currenti exaratus. In f. I manu saec. XVII: *Compendio d'intorno alla riforma dell'anno;* in f. 26 idem titulus manu anteriore. Ff. I^{v}, 26, 27 vacua.

Charta spissata contectus est saec. XVI-XVII.

606. Saec. XVII in., chart., mm. 210 × 160, ff. II. 154 (+ f. 3$^{a.b.}$).

Felini Petri Martyris cremonensis ord. servorum b. M. v. *compendiaria dissertatio, seu breuis tractatus de omnibus quae differunt inter breuiarium ordinarium felicis recordationis. Pii Papae V iussu editum et sanctissimi domini nostri Clementis Papae VIII auctoritate recognitum.* Inc. *Statim cum breuiarium auctoritate sanctissimi domini nostri Clementis Papae VIII recognitum praelo datum fuisset.* Des. *ad dexteram dilecti filii tui Domini nostri Iesu Christi te uidere ualeam in secula seculorum. Amen;* praeeunt [1] (f. 1) titulus; [2] (f. 2) auctoris dedicatio *serenissimo Francisco Mariae II duci Vrbini VI etc.,* quae inc. *Multum equidem mihi, serenissime ac sapientissime princeps, laetandum esse iudico* ac des. *Romae ex conuentu sanctae Mariae in Via. Die XVIII Iunii 1604.*

Ff. I, II, 1^{v}, 3^{v} 3^{ab}, 154 vacua.

Tegumentum uti in cod. superiore.

607. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 200×135, ff. 17.

Exemplum constitutionum sacri collegii reverendissimorum dominorum cardinalium an. 1546. Inc. *Sedente Leone X Pont. Max. cum sacrum revm̃orum dñorum S. R. E. cardinalium collegium duorum clericorum suorum officium quod annos antea permultos magno ipsius collegii incommodo fuerat uenale.* Des. *Romae apud sanctum Petrum in consistorio secreto. Anno a Natiuitate Domini MDXLVI. Die uero XIX mensis februarii, pontificatus sm̃i... Pauli... diuina prouidentia Papae III...* (Teste Moroni, *Dizionario di erud. stor. eccl.*, 7, p. 85, iterum impressae sunt Romae, Salviucci, 1833). Infra: *Decretum de expediendis constitutionibus in publica et autentica forma habentur in libro actorum rubro sub anno 1546, p. 21 et 22... In libro actorum p. 108.*

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

608. Saec. XVI, membran., mm. 180×141, ff. 8.

Ordo servandus per summum pontificem romanum in faciendo Confalonerium seu vexilliferum sanctae romanae ecclesiae. Inc. *In primis quidem preparatur de mane a sacrista uestis seu mantum per pontificem benedicendum.* Des. *Tradendo uexillum uexillifero tradat sibi osculum pacis. Gratiae Deo. Amen.* In iuramento vexilliferi legitur: *Ego enim Robertus uexillifer....*

Codex littera rotunda transcriptus titulos atque initiales praefert minio pictas; primus titulus auro illitus, margo autem sinister folii 1 intextis lineis et coloribus ornatus est. F. 8 vacuum.

Tegumentum uti in cod. superiore.

609. Saec. XVI ex., chart., mm. 205×133, ff. 70 (+ f. 1^a.b.^).

⟨**Grudii Nicolai**⟩ constitutiones clarissimi atque excellentissimi ordinis velleris aurei e gallico in latinum conversae. Inc. (f. 8) *Philippus Dei gratia dux Burgundiae, Lotharingiae, Brabantiae et Limburgii... Notum uniuersis esse uolumus pro eximio affectu nostro.* Des. *Datum Insulis urbe nostra die vigesimo septimo mensis Novembris. Anno Domini millesimo quadrigentesimo trigesimo primo;* praeeunt (f. 2-7) capita 1-66. Cap. I: *Numerus militum huius ordinis et quales esse oporteat,* quod inc. f. 9; cap. 66: *De omnimoda iurisdictione ordinis huius in milites cap. LXVI* inc. f. 44^v^. Adduntur (f. 52) ea quae vel immutata sunt in primis constitutionibus huius ordinis, vel ad eas ipsas accesserunt. Inc. *Primum quidem dux Philippus Bonus huius ordinis auctor atque institutor in iis comitiis, quae Hagę apud Hollandos... de confratrum sententia addidit.* Des. *dispositum reperitur in aliis locis;* praeeunt (f. 49-51) capita 1-21; Cap. I: *Nunciata in comitiis morte alicuius ex confratribus huius ordinis, alium continuo eligendum;* (f. 52) cap. XXI:

Quod vestis, mantella et caputia, per supremum ordinis ipsosque equites et officiales gestari solita in vesperis et missa pro defunctis, conficientur ex velecto nigro cap. XXI f. 68 (de edd. cf. Brunet, *Manuel du Libraire,* art. *Constitutiones*).

Codex litteris currentibus transcriptus nulla ornamenta praefert praeter titulum litteris nigris capitalibus. In f. 1^{v} manu Francisci Mariae Urbini ducis VI notula: *A 13 di Gennaio del 1561 il duca mio padre prese in Roma l'ordine del Tosone per mano del signor Sforza conte di Santa fiore,* et f. 1^{a} eiusdem manu: *A XV di Settembre del 1585: Io Francesco M^{a} di Montefeltro della Rovere VI duca d'Urbino II presi in Bologna l'ordine del Tosone per mano del signor Ottavio Farnese duca di Parma.* In f. 70^{v} alia manu: *Giorni che si ha da portar il collar grande: Natale con le feste seguenti III. - Ogni uolta che in ciò si pecca paghisi due soldi per far dir una messa et due altri per limosina;* infra: *Vale il soldo di Borgogna.* Ff. 1^{r}, $1^{a v}$, $1^{b v}$, 69^{v}, 70^{r} vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

610. Saec. XVII, chart., mm. 216×158, ff. V. 79.

⟨Statuta equestris ord. s. Michaelis, a Ludovico XI instituti lingua italica⟩ (in ms. *Statuti et ordinationi...*). Cap. 1 (f. 12^{r}) inc. *Luigi per la grazia di Dio re di Francia. Saper facciamo a tutti presenti e da uenire che per il perfettissimo e singolare amore... al nobile ordine e stato della Cavalleria.* Cap. 66 des. *di nostro regno il nono* (apud Sansovino, *Della origine de Cavalieri, Venetia 1570,* f. 82^{r}-103^{r}). (F. 61^{r}). *Aggiunta fatta da poi per il detto re Luigi undecimo...* Cap. 67 inc. *Luigi per la gratia di Dio re di Francia... per il perfettissimo e singolar amore che noi habbiamo all'ordine di s. Michele.* Caput 92 des. *e di nostro regno il decimosesto* (l. cit., p. 104-111); praeeunt (f. 2-12) capita 1-92; primum: *de' Caualieri dell'ordine, e chi sarà il capo e soprano, e così quello, che deuon fare coloro, a chi sarà dato l'ordine;* cap. 92: *Item come il re uuole et ordina i detti statuti et ordinationi essere ritenute, guardate, osseruate et aggiunte alle prime della institutione del detto ordine.*

Ff. I-V, 1^{v}, 77^{v}-79 vacua.

Codex simplici membrana contectus est saec. XVII.

611. Saec. XV, membran., mm. 225×162, ff. I. 16.

⟨Statuta equestris ordinis s. Michaelis lingua francica⟩. Inc. ⟨N⟩*oys par la grace de Dieu roy de France. Sauoir faisons a tous presens et auenir. Que pour la tres parfaicte et singuliere amour.* Des. *Et de nre regne le neufiesme,* (saepe editi, cf. Lelong, *Bibliothèque historique de la France,* Paris 1771, 3, p. 707, n. 40449 sqq., sed in cod. desunt additiones ab eodem rege factae an. 1476).

Ff. I^{r}, 16^{v} vacua. In f. I^{v} manu posteriore: *fondatione, capitoli e constitutioni dell'ordine di s. Michele.*

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

612. Saec. XVI in., membran., mm. 220 × 122, ff. 66.

⟨Statuta equestris ordinis s. Michaelis a Ludovico XI instituti lingua italica⟩ (in ms. *Libro de l'ordine del christianissimo... ad honore de s. Michele*). Cap. 1 (f. 10) inc. *Louisio per la Dio gratia re de Franza... Sapere faciamo a ciascaduno presente et da uenire hauemo al nobile ordine per affectione ardente desideramo.* Cap. 66 des. *anno 1469. Noueno del regno nostro.* ⟨Additiones⟩ (f. 51) cap. 67 inc. *Louisio per la dio gratia re de Franza. Sapere facciamo a ciascuna* (!) *presente et da uenire per lo singolar... habiamo al ordine de sancto Michaele quale per grande deuotione hauemo instituito* - cap. 86 seu ultimum des. *et de nostro regno lo XVI* (de edd. cf. cod. 610); praeeunt (f. 1-8) capita 1-86; cap. 1: *Del numero de li caualeri del ordine e chi sara soprano etc.* cap. 86: *Come el re per sue littere patente ha fundato uno collegio in la capella di sancto Michaele al palatio di Parisio in perpetua memoria del dicto ordine.*

Codicem, uti constat e dedicatione in f. 66, scripsit Fridericus Veteranus: *A lo illustrissimo et magnanimo signore signor Francisco Maria Feltrio de Ruvere duca di Urbino et conte Federico Veterano urbinato fidelissimo et devotissimo servo feltresco se racomanda. Manu propria.* In f. 9^v idem scriba, uti videtur, pinxit imaginem s. Michaelis arch. et folii 10 margines decoravit floribus ac tessera gentilicia cum corona F⟨rancisci I⟩ D⟨ucis⟩ (aquila, quercus etc.). Tituli atque initiales maiores rubra, initiales maximae aureae coloribus decoratae sunt. Ff. 9^r, 66^v vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

613. Saec. XVI, membran., mm. 205 × 136, ff. VIII. 32.

⟨Statuta equestris ordinis s. Michaelis a Ludovico XI instituti, lingua italica⟩ (in tegumento: *Capituli de la confraternita de sancto Michele del serenissimo re de Francia).* (F. 1^r) ⟨L⟩*ouiso per la Dio gratia...: Saper faciamo ad ciascaduno.* Cap. 66 des. *l'anno 1469 noueno del regno nostro.* (F. 22). ⟨Additiones⟩. Cap. 67 inc. ⟨L⟩*ouyso per la Dio gratia... Saper faciamo ad ciascuno... Vnde per l'ardente affectione.* Cap. 86 seu ultimum des. *Et di nostro regno lo XVI°* (de edd. cf. cod. 610); praeeunt (f. V-1^r) capita 1-86: *Del numero de li Caualieri del ordine: et chi sara soprano: et non debbeno fare colloro ad chi sara dato dicto ordine.* Cap. 86: *Commo el re per sue litere patente ha fundato uno collegio in la capella de sancto Michaele al palazzo di Parisio in perpetuale memoria del dicto ordine* (de edd. cf. codicem superiorem).

Codex littera currenti scriptus titulos praefert rubros. Ff. I-IV, 30, 31 vacua. Simplici membrana contectus saec. XVI.

614. Saec. XVI ex., chart. mm. 217 × 156, ff. XII, 132 (+ f. 86a. b. c.).

⟨**Grudii Nicolai**⟩ constitutiones clarissimi atque excellentissimi ordinis velleris aurei e gallico in latinum conversae. Inc. *Philipus Dei gratia dux Burgundiae... Notum uniuersis esse uolumus pro eximio affectu nostro.* Des. *Datum Insulis urbe nostra. Die uigesimo septimo mensis Nouembris anno Domini millesimo quadringentesimo trigesimo primo;* praeeunt capita 1-66., omnino ut in cod. 609. F. 87. Sequuntur ea quae vel immutata sunt in primis constitutionibus huius ordinis vel ad eas ipsas accesserunt: Cap. I inc. *Primum quidem dux.* des. *dispositum reperitur in aliis locis;* praeeunt capita 1-21, uti in cod. 609, ubi etiam editiones notatae sunt; sequuntur [1] (f. 123v) index notabilium ordine alphabetico: *Amicitia militum - Vestium gestatio;* [2] (f. 125v) *Copia tradutta dal francese della dispensazione de gli articoli del Tusone.* ⟨pro Francisco Ma Feltrio de Ruere Urbini duce VI⟩: *Filippo etc. Capo supremo del nobilissimo ordine del Tusone - Dato in S. Lorenzo il Reale. In Castiglia a XIIII di 7bre 1588 et de nostri Regni... Phelippe.*

In f. 126v notae temporum, quibus Guidubaldus II et Fr. Maria II Urbini duces honore velleris aurei donati sunt; in f. 131v: *Giorni che si ha da portare il collare grande*, uti in codice 609. Folia I-VI, VIIv, 86c v, 123, 125r, 127-131r, 132 vacua.

Contectus simplici membrana vittis clausa saec. XVI ex.

615. Saec. XVI ex., chart., mm. 208 × 157, ff. 26.

⟨Statuta et leges ord. velleris aurei lingua italica⟩. Inc. *Filippo il buono duca di Borgogna.* Des. *nella prima dieta al supremo et* ⟨a⟩ *cavalieri del ordine* (verbis variantibus habes apud Sansovino, *Della origine de Cavalieri*, in Venezia 1570, f. 64-81).

F. 26v vacuum.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

616. An. 1601 (cf. f. 106 et 108v), chart., mm 265 × 200, ff. 108.

Valeri Augustini card. veronensis de sacro anno iubilaei MDC, sedem Petri tenente Clemente VIII, commentarius cum auctoris epist. dedicationis ad eundem pont. max. (Veronae 1601; de aliis edd. cf. Ponzetti, Augustini Valerii commentarius de consolatione ecclesiae, Romae 1795, p. XLIX, n. 30).

Codex littera currenti e libro impresso fortasse transcriptus est. In f. 108v bis ac duabus manibus: *27 Nou. 1061.* Ff. I. 106v-108 vacua.

Simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVII.

617. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 220×165, ff. 160 (+ 1[a]).

Iacomini Iulii Caesaris pisaurensis ⟨canonici reg. lateranensis⟩ commentarius in I sententiarum (in ms. *Compendiosus tractatus Theologiae primi sententiarum*) praelectiones 1-51 et 108-150. Lectio I inc. *De dignitate et subiecto sacrae Theologiae. Cum diuinae sapientiae lecturam sim aggressus duo mihi primum sese offerunt.* Lectio 51: *De raptu apostoli* des. *Dei onipotentis gratia et misericordia;* (f. 84) lectio 108 inc. *2ª pars principalis 3ªᵉ distinctionis tractat de vestigio trinitatis et quaeritur: An in omni re creata reperiantur uestigia trinitatis.* Lectio 150 (de distinctione attributorum in divinis) inc. *Intentio nostra est reprobare id in quo Gotfredus distinguitur ab opinione Henrici* ⟨de Massa⟩ des. *Ideo distinguitur non tantum ratione sed formaliter et ex natura rei.* 2 (f. 149). *Personae divinae quas r e l a t i o n e s o r i g i n i s constituunt.* Inc. *Pro nota tituli aduertendum quod non quaerimus de eo quod persona est Deus.* Des. *quatenus se amant amore precipuo et secundum maximam appretiationem dicuntur habere in se caritatem* (laudantur theologi Gabriel Riel, Ioseph Angles, Henricus de Massa etc.).

Codex nullibi ornatus ac littera currenti fortasse ab ipso auctore scriptus est. Ff. 83ᵛ, 160ᵛ vacua.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

618. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 215×161, ff. 337.

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis ⟨can. reg. lat.⟩ in 2ᵘᵐ sententiarum praelectiones 1-122. Lectio 1 inc. *Nunc et 2º adsit nobis uirtus Spiritus sancti... Magister sententiarum edidit 4ᵒʳ libros. De primo a nobis spatio trium annorum uisum fuit. In hoc 2º magister tangit quinque.* Lectio 122: *An voluntas creata peccans ex malitia possit in obiectum sibi non ostensum sub aliqua ratione boni...* des. *Et ita ego semper sustinui opinionem d. Bonauenturae tanquam probabiliorem... Laudes Deo agendae. Est D. Iulij et amicorum.*

Scriptura ac tegumentum uti in cod. superiore.

619. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 265×158, ff. 163 (+ 1[a b]).

Iacomini Iul. Caes. ⟨pisaurensis, can. reg. lat.⟩ in tertium sententiarum, praelectiones 1-118. Lectio I. inc. *Cum in primo libro satis fuerit dictum de personis diuinis ad intra et extra de attributis... In 3º videndum est de reparatione generis humani.* Lectio 118: *De fortitudine, pietate et timore,* des. *Haec sunt quae de donis dicenda. Haec pro complemento tertii.*

Folia Iᵛ, 1ª vacua.
Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617.

620. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 203 × 168, ff. 184.

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis, ⟨can. reg. lat.⟩, in quartum sententiarum, praelectiones 1-63. Lectio 1 inc. *Haurietis aquas in gaudio... In his uerbis propheta Isaias cap. 12 descripto misterio Christi praedicit futuram utilitatem sacramentorum.* Desinit cum tractatu de poenitentia vv. *Ego dicerem quod esset poenitens materia huius sacramenti, poenitens contritus confitendus uel confessus et sic etc. etc.* (post lectionem 63 reliquus tractatus de Eucharistia et tractatus de Poenitentia non dividuntur in lectiones).

Folia 1^{v}, 184^{v} vacua,
Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617, sed folia $149\text{-}152^{r}$ alia manu exarata sunt.

621. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 205 × 150, ff. 156 (+ $1^{a b}$).

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis, can. reg. lateranensis, *tractatus super primo sententiarum,* seu praelectiones 1-104. Lectio I inc. *Arenam maris, pluuiae guttas, vias seculi... ex iis uerbis tria impossibilia enumerari uidentur. Itaque sapientia Dei, quae uocatur theologia.* Lectio 104 des. *Intellectus separatus est idem manens cum intellectu coniuncto.*

Ff. 1^{v}, 1^{a} vacua.
Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617.

622. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 210 × 166, ff. 116 (+ 1^{a}).

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis, can. reg. lateran., *de insignibus Sixti V pont. max.* ⟨seu de montibus, leone et astris in tessera gentilicia Sixti V, libri 1-3⟩. Lib. I (f. 6) inc. *Mundus misticus rerum et locorum nec non misteriorum illustrium, quae in sacris habentur scripturis* des. *in his vocibus audiuntur. At satis;* lib. 2 (f. 74) inc. *His succedit leo* des. *Sed de leone dictum sit nunc satis;* lib. III (f. 101) inc. *Statutis his quae de montibus et leone... restat... in hac prima parte huius operis* des. *quod semper Deus adaugeat ad sui honorem et gloriam. Tu autem interdum in aeuum uiue et foelix et beatus uiue;* praeeunt [1] (f. 1^{a}) auctoris dedicatio Sixto V, quae inc. *Singula ad fiduciam facientia, Beatissime Pater, humanitas, patria, gaudium me circumuenientia, non potui* ac des. *Sit denarium unum a muliercula in templo oblatum. In aeuum vale summorum portificum splendor;* [2] (f. 5) praefatio ad lectorem: *Inter tot et tantas res quae in scripturis sacris - a linguis eruditioribus mundo caecutienti in faciem proponenda. Valete.*

F. 1^{v} vacuum est.
Tegumentum uti in cod. 617.

623. Saec. XVI-XVII, chart., mm.. 207 × 170, ff. 95.

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis, ⟨can. reg. lateran.⟩, *supra I caput Genesis expositio* a vv. « Fiat lux » ad vv. « Fiant luminaria in firmamento caeli ». Inc. *Dixit igitur Deus fiat lux etc. Audito eterno decreto lux, quae iam non erat, statim prodiit suasque faces rebus vix apparentibus effudit.* Des. *ex solis cursu perspexerunt. Solum itaque de antipodis hominibus uel terris ferracibus dubitarunt.*

Ff. 95ᵛ vacuum.
Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617.

624. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 186 × 153.

Iacomini Iul. Caes. ⟨can. reg. lateranensis⟩ indices alphabetici duo in Biblia et in quaestiones theologicas duobus voluminibus comprehensi.

Pars I. Ff. 1-206.

1 (f. 1). Index in sacrae Scripturae verba inc. *De tribus arboribus saepe commemorat scriptura ut Iudic. q. 6. Vitis et oliua. Vites sunt praelati ecclesiastici 24, c.: ego quasi uitis fructificaui; unde ecclesia uitis mundans dicitur, ficus religiosi.* Des. voce: *nubes multiplex primo est caro Christi... nubes sine aqua, quę a ventis circumfertur.*

Pars II. Ff. 207-404.

Inc. *7º est peccatum; nubes tren. 3, c., opposuit nubem ne transiret.* Des. *Vas idem est homo cuius figulus est Deus... unusquisque sciat vas suum possidere etc.*
2 (f. 344). ⟨Index quaestionum et opinionum⟩. Inc. *Angelorum ministerio lex et scriptura maxima ex parte accepta ab hominibus.* Des. littera R. *Respectus uel relatio in Deo; 24, dist. 2, quaest. 2. Henricus et hic car. 10, B.* Hic secundus index fortasse compactoris culpa non est ordine alphabetico dispositus; litteram V ex. gr. invenies in f. 350 post litt. A.

Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617.

625. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 181 × 146, ff. 145.

Iacomini Iul. Caes. pisaurensis, can. regul. ⟨lateran.⟩, praelectiones in varia Scripturae verba et in quaestiones theologicas; Christus est Deus, italice.

1. Quaestiones. [1] (f. 2ᵛ) ⟨de Deo⟩ inc. *Recte Pithagoras de Deo sine lumine loqui praesumat asseritur - lumen ab Hebreis,* [2] (f. 5) Deus unus et trinus, [3] (f. 5ᵛ) in Deo numerus et mensura, [4] (f. 9ᵛ) inter materiam et Deum discre-

pantia et convenientia, [5] (f. 11v) de aquae, ignis et aeris sacramentis, [6] (f. 13v) lapides quid notent sacramenti, [7] (f. 14v) arborum sacramenta, [8] (f. 15) quomodo oculi Deo, [9] (ibid.) aures Domino, [10] (f. 15v) brachia Domino, [11] (ibid.) ubera Domino, [12] (f. 16) metalla quae sacramenta aperiant, [13] (f. 16v) aes et ferrum quae sacramenti habeant, [14] (f. 17) quid sacramenti plantae, [15] (f. 19) quid planities in sacris litteris, [16] (f. 20) quid montes afferant sacramenti, [17] (f. 27) quid frugifera terra, [18] (f. 29v) quid aqua et mare, [19] (f. 32) quid fontes, [20] (f. 33) quid flumina et canales, [21] (f. 34v) quid piscina, lacus et stagna, [22] (f. 36v) quid mare rubrum, [23] (f. 38) quid nubes et pluvia, [24] (f. 40) quid ros et pruina, [25] (f. 42) quid grando et nix, [26] (f. 44) quid glacies et crystallus, [27] (f. 44v) de paradiso terrestri, [28] (f. 50) quid vinum, lac, butirum et mel, [29] (f. 50v) quid vitis et vinea, [30] (f. 51) quid capreae, cervi et hinnuli, [31] (f. 52) oves et pastores, [32] (f 53) quid animalia et plantae, et pisces mundae et immundae, [33] (f. 55v) quid Hierusalem, templum et Sion, [34] (f. 56v) quid Aegyptus, Babylon, Damascus, [35] (f. 57) quid Arabia, Sina et Mesopotamia Syriae, [36] (f. 59) quid Amalecitae, Moab, Amos et Philistim, [37] (f. 61) Christum esse verum Dominum, [38] (f. 62v) cur in domo Iacob non Abraham vel Isaac praedixit angelus Christum regnaturum cum utrisque fuerit facta repromissio, [39] (f. 67) christiani Christi indumentum, [40] (f. 67v) sub quibus plagis caelestibus tribus illae apostolicae distributae, [41] (f. 69) in quot trigonos caeli distincti sint, [42] (f. 70v) in quibus provinciis et quibus signis subiectis praedicaverit unusquisque apostolus, [43] (f. 72) de iudiciis Dei imperscrutabilibus, [44] (f. 80) quare Paulo apost. nulla fuerit assignata particularis tribus, [45] (f. 81v) in positione tribuum et apostolorum non servatur idem ordo, [46] (f. 84v) quomodo respondent 12 tribus Israel signis caelestibus, [47] (f. 86v) concordia benedictionum filiorum Iacob cum duodenis populis, quibus praedicaverunt 12 apostoli..., [48] (f. 88v) benedictiones Issacar et Zabulon cum populis et signis eorum, [49] (f. 90v) benedictio data Iehiuda etc., [50] (f. 93v) de Simeon et Gad, [51] (f. 96) de Effrahim, Manasses et Beniamin, [52] (f. 99) de Dan, Asser et Nephtalim, [53] (f. 102v) de castrametatione circa tabernaculum foederis, [54] (f. 106) de Christi regno sempiterno, [55] (f. 108) quae munera sacerdotis et quod Christus omnia exhibuit, [56] (f. 110v) Christus sacerdos iureiurando, [57] (f. 112) ... secundum ordinem Melchisedech, [58] (f. 113v) Christum medium, [59] (f. 114) Christus vera arbor in medio paradisi, [60] (f. 115) persona in divinis media quam aptissime coniuncta fuit humanae naturae *media* (!) omnium naturarum, [61] (f. 116) quomodo ex illa arbore scientiae boni et mali inductum sit peccatum et malum in mundum, [62] (f. 118) Christus in hac vita semper oblectatus esse medium, [63] (f. 119) egressio quotuplex des. *ad praeceptum Domini implendum si eiicis nos mitte nos in porcos, at ille ite, et exeuntes abierunt in porcos.* **2** (f. 120). *Prove diverse*

che Cristo sia Dio et il vero Messia. Inc. (f. 121): *Sono tanto manifeste le scritture antiche, tanto chiare che prenuntiano l'auenimento del Messia, la diuinità sua, il tempo.* Des. *Ancora si deue notare del tempo* ⟨di⟩ *quella prophetia adhuc modicum est et ueniet desideratus cunctis gentibus, considerare bene quel modicum...*

Scriptura ac tegumentum uti in cod. 617.

626. Saec. XV, membran., mm. 144 × 105, ff. XIV. 348.

Expositio in symboli apost. verba: Credo - et invisibilium variis dissertationibus comprehensa.

1 (f. I). De veritate et firmitate christianae fidei. Inc. *Nunc autem manent fides, spes, caritas... Et obmissis spe et caritate de christiane fidei firmitate ac veritate contra omnes infideles et hereticos.* Des. *et in ea usque in finem perseuerare ille nobis concedat, qui eam tot veritatibus approbans sine fine viuit et regnat. Amen.* Laudatur praeter patres, theologos et auctores antiquos (f. XII) *Ioannes Boccacius, de casibus virorum illustrium lib. VII.* 2 (f. 1). Tractatus de fide seu credo. Inc. *In quo vel super quo verbo apostolici symboli, quoniam, ut dicit Augustinus in libro de verbis Domini, nulle maiores diuitiae, nulli thesauri, nulli honores.* Des. *et sensum aliarum rerum iam declaremus;* in hoc et in inferioribus libellis inter patres, ethnicos scriptores et christianos laudatur *Dantes* et (f. 7ᵛ) *Vindotius* (!); pracit prooemium: *Cupiens labori pariter ct curiositati nostri temporis prouidere ac multorum librorum a me abdicare sarcinulas... ad rudimentum neophytorum quam predicatorum instantiam... Nomen uero ut iactantie uicium non incurram... non pono - bona uero Dei bonitati ascribant exoro.* 3 (f. 41). De Deo (in ms. *In Deum*). Inc. *Est etiam ulterius aduertendum quod in predicto uerbo ultra significationem uiue fidei.* Des. *et hec de paternitate Dei ad nos in presentiarum dicta sufficiant.* 4 (f. 56). De praedestinatione. Inc. *Verum quoniam ex predictis apud parum intelligentes.* Des. *quod potest esse thema in materia predestinationis.* 5 (f. 78ᵛ). De reprobatione malorum. Inc. *Verum quia proponere uolenti principio verbum Dei necessarium est quoslibet errores de cordibus audientium pro uiribus suis ad plenum evacuare.* Des. *ad tartarea regna perducit. A quibus nos Christus pietate sua liberare dignetur et ad veram penitentiam perducere. Amen.* 6 (f. 92). De adversitatibus bonorum (titulum desumpsi ex indice). Inc. *Patet igitur ex predictis Deum uere patrem esse omnium creaturarum.* Des. *Abraam uelle amplius laborasse et substituisse. Amen.* 7 (f. 100). De prosperitatibus malorum (in ms. *Quare mali prosperantur in mundo*). Inc. *Sin autem queras nunc 2º cur malis et a Deo reprobatis hominibus tot bona.* Des. *Vt est in fine tractatus de ineffabilitate Dei.* 8 (f. 124ᵛ).

De misericordia Dei. Inc. *Quartum nomen essentiale, adiectivum, quod predicatur de Deo, vocatur misericordia.* Des. *Et hec pauca de misericordia Dei dicta sufficiant.* **9** (f. 143). De iustitia seu ira Dei. Inc. *Quintum nomen essentiale, adiectivum, quod predicatur de Deo, vocatur iustitia. Et hoc est etiam vulgatissimum apud omnes.* Des. *Ad laudem ipsius et utilitatem animarum sit semper, quia soli Deo honor et gloria in secula etc.* **10** (f. 163). De creatione rerum (in ms. praeit verbum symboli *Creatorem*). Inc. *Postquam b*<eatus> *P*<aulus> *in hoc primo articulo Deum nobis predicauit.* Des. *Et hec de creatione rerum in generali pro nunc dicta sufficiant.* **11** (f. 181). De caelis (in ms. praeit *Celi*) Inc. *postquam b. Paulus in superiori uerbo generaliter praedicauit Deum.* Des. *Hec igitur de celis et corporibus eorum ad presens dicta sufficiant recordare.* **12** (f. 191v). De terra (in ms. *et terre*). Inc. *Postquam beatus Paulus in superiori uerbo materiales* (!) *cause creatorum unam partem.* Des. *Et hec de corporali machina mundi celesti atque terrena dicta sufficiant.* **13** (f. 193v). De rebus visibilibus (in ms. *Visibilium omnium*). Inc. *Insuper etiam advertendum quod hec duo uerba scilicet visibilium.* Des. *preterita recordare.* **14** (f. 200). De angelis. Inc. *Secundum in ordine inuisibilium creatorum licet primum in dignitate.* Des. *Et in presentiarum de angelis dicta sufficiant.* **15** (f. 226). De angelis apostaticis. Inc. *Verum quia et demones angeli sunt licet mali.* Des. *tertia nuncupatur obsessio.* **16** (f. 244). De temptatione. Inc. *Prima vocatur in ordine temptatio.* Des. *A quibus nos liberet Christus Yhesus, qui cum Patre et Spiritu sancto etc.* **17** (f. 275v). De anima rationali. Inc. *Tertium autem principale in ordine inuisibilium creaturarum est humanus spiritus...* Des. *Nunquam vilius sterquilinium inuenisti.*

Ff. 339-348. Indices rerum et auctorum (saepe laudatur Dantes).

Codex littera currenti fortasse ab ipso auctore scriptus titulos atque initiales minio pictas praefert. F. XIV vacuum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

627. Saec. XV, chart., mm. 215 × 140, ff. 98.

Spina e Rosa; **Domenico Cavalca** cantio italica, quam *serventese* vocant, de patientia.

1 (f. 1). Spina e Rosa <seu de vitiis ac virtutibus, libri 1-2>. Liber I inc. *Spina e Rosa è chiamato questo libro poichel tracta del uitio* <e> *dele uirtù del bene e del male; che commo la spina pongie, morde e ancide, così el peccato e il uitio pongie el core, morde la conscientia.* Des. *potendolo fare comodamente et secondo la sua possibilitade;* praeunt capita 1-31, cap. I: *Et prima del male in gene-*

rale, 2: *Della difinitione del peccato* - cap. 31: *Del numero de li peccati;* (f. 52^{r}) lib. 2 inc. *Così commo el nostro signore Yhesu Christo cioè Idio non descendette del cielo per la sua essentia pero che non se po mutare* des. *non seria per charita ma per odio. Amen. Deo gratias;* praeeunt capita 1-41, cap. I: *Della gratia de Dio,* 2: *De la distinctione delle gratie* - cap. 41: *Delli XII consegli in spetie.*

2 (f. 97^{r}). ⟨Dom. Cavalca cantio de patientia⟩ *serventese: Chi uole inprendere dauere paciencia* (cf. *Indice delle carte di P. Bilancioni,* in *Propugnatore 1890, parte II,* p. 185, n. 11).

Codex littera rotunda scriptus titulos praefert rubros, initiales maiores minio ac lineis violaceis ornatas. In imis margg. antiquorum numerorum reliquiae minio scriptae singulis duodenis foliis.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et F. X. de Zelada card. bibliothecarii.

628. Saec. XV, chart., mm. 220 × 141, ff. 191.

⟨De virtutibus et vitiis, capita 1-131, ordine alphabetico⟩. Cap. I, *de abstinentia,* inc. *Duplex est abstinentia detestabilis et laudabilis, detestabilis ut ypocritis, auaris, gulosis, ypocrita abstinet ut laudetur.* Cap. 131, *de vita aeterna,* des. *quae praeponit Deus electis suis ad quam perducere dignetur, qui uiuit et regnat* (idem opus habes apud Valentinelli, Bibliotheca ms. ad s. Marci Venetiarum, Venetiis 1868, 2, p. 177).

F. 183. *Adaptationes omnium sermonum in hoc libello contentorum, prout competunt sabatis, dominicis et feriis totius anni.* Inc. *Pro sabbatis ad vesperas* « benedictus Dominus Deus » *capitulo: quare benedicendus est Deus.* Des. *In sancti Martini* « militia vel tentatio est vita hominis » *capitulo: de tentatione.*

F. 187. Capitum index: *I de abstinentia. II de adulatione. III de ambitione* - cap. *CXXIX de veritate. CXXX de vivendo. CXXXI de vita eterna.*

F. 189^{v}: *Explicit liber qui uocatur de abstinentia scriptus a domino Rodulfo de ciuitate Eugubij. Anno Domini M.*

Codex littera rotunda transcriptus fortasse est (cf. f. 189^{v}) e codice saec. X a Rodulpho quodam scripto, nisi eo nomine libri auctorem significatum malis.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

629. Saec. XVII, chart., mm. 193 × 133, ff. XXII. 118 (+ $68^{a\,b}$).

Verdeselli Francesco, *minore osseruante, libro secondo dell'amore spirituale da inserirsi nelli serenissimi cuori delli precipi d'Urbino d. Federico II et d. Claudia sua consorte etc.* Cap. I. (f. 1) inc. *Ancorchè, serenissimi principi, appresso all'altezze vostre serenissime come appresso principi, per gratia del grande*

Iddio catolichissimi, parerà frustatorio il mostrar loro. Cap. XXIV des. *almeno per il premio, mentre dice nella sua apocalisse: Esto fidelis usque ad mortem et dabo tibi coronam vitae; quod faxit Deus in secula seculorum. Amen;* infra: *Remitto haec omnia iudicio sanctae romanae ecclesiae;* praeeunt [1] (f. VI) auctoris dedicatio: *Alle serenissime altezze di d. Federico e di d. Claudia... salute e felicità: Essendo, serenissimi principi, cosa certissima, come da dotti si tocca con mano, che l'amore spirituale - faccio loro humilissima riuerenza: stiano felici. Di S. Giov. Battista del Barco di Casteldurante;* [2] (f. X) *Agli humanisssimi lettori salute. Sebene la carità, humanissimi lettori, ci sforza di giovare a tutti - et si da il modo;* [3] (f. XII) titulus iteratur cum divisione operis; [4] (f. XIII) *Tavola dei capitoli...* Cap. I: *Che il marito e la moglie habbino uicendeuolmente amarsi si prova con auttorità.* Cap. XXIV, ult.: *Che il marito e la moglie habbiano amarsi tenacemente... congiunta in santo marituggio;* [5] (f. XX) Felici Pirro all'*autore,* versus I-VI: *Se 'l pallor del tuo uolto - Che fauille d'amore.*

Codex littera currenti scriptus his ornamentis calamo delineatis distinguitur. **1.** In tegumenti pag. aversa scutum duas manus inter se implicatas praeferens cum inscriptione: *Amoris signum;* 2 (f. V) idem scutum cum inscr.; *Distrahemur nunquam;* 3 (f. XII) iteratur idem scutum cum inscr.: *Et erunt duo in carne una;* 4 (f. XX) Seraphim caput; 5 (f. 68^{a}) duo quercus rami cum corona et inscr.: *Semper immola;* 6 (f. 112) duo quercus rami una implexi, in medio aquila coronata, sursum taenia cum inscr.: *Renouabitur ut aquilae iuuentus tua. Sal. 102;* 7 (f. 113) scutum mediceum cum inscr.: *Dentur digniori;* 8 (f. 118) duae manus implexae cum inscr.: *Amoris fructus.* Multa folia vacua sunt.

In tegumenti, ornamentis aureis decorati ac vittis clausi, pagina anteriore scutum in duas partes divisum feltrense et roboreum, in pagina posteriore scutum in tres partes divisum, nempe feltrense, roboreum et mediceum.

630. Saec. XIV, membran., mm. 178 × 127, ff. 72.

Pharetra, auctoritates et dicta doctorum, philosophorum et poetarum... de vitiis et virtutibus... in compendium redactum. Inc. *In conuersionis mee primordio cum ob mentis recreationem auctoritates sanctorum legerem et legens uarias corruptiones perciperem placuit mihi... ad ipsum fontem originalium recurrere.* Des. *Si uero fuerit malus ad omnia que noluerit cogetur, et ab omnibus que uoluerit prohibebitur.* Infra rhytmus: *Aue stella maris / que mundi lux nominaris / semper solaris / miseros et auxiliaris. Explicit pharetra Deo gratias* (Fricz Crussner, Norimbergae, Hain, Repert. bibliograph., n. 12909).

Codex duabus columnis scriptus titulos ac initiales praefert rubricatas.

Simplici membrana contectus saec. XVI-XVII.

631. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 211 × 155, pagg. II. 218.

Bibliographia historica.

1 (p. 1). *Index scriptorum ecclesiasticorum cum censuris* ⟨an. 64-1570⟩. Inc. *S. Iacobus frater Domini martirium passus est anno octauo Neronis.* Des. *1570. Thomas de Vio Caietanus preter opera philosophica... item opuscula magnae eruditionis;* subnectuntur (p. 129) tres alii scriptores, qui in trascribendo opere praeteriti erant; sequitur (p. 130) *index alphabeticus scriptorum: Angelonus f. 117. Anselmus 119 - Zacharias chisopolitanus. 120.* 2. *Index omnium conciliorum n. 1-212.* [1] (p. 137) *Generalia catholica et confirmata a romanis Pontificibus.* Inc. *325. I.º Synodus Nicena prima Episcoporum 318* des. *1545. XVIII... sed eorum moeminit Platina*; [2] (p. 140) *Generalia partim confirmata, partim reprobata,* inc. *340. Prima Sardicensis,* des. *1431. V Basiliensis... quae probata sunt a Nicolao V tom. 4. fol. 1;* [3] (p. 142) *Generalia heretica et penitus reprobata,* inc. *361. I. Mediolanensis episcoporum 300,* des. *1536. Wittembergensis... vide historiam Surii p. 370;* (p. 143) *Concilia particularia tam probata quam non probata,* inc. *266. C. Antiochenum primum a Dyonisio papa to. 1. p. 264,* des. *1500. C. Vercellense contra Berengarium,* adduntur in fine duo alia concilia; [5] (p. 155) *Particularia reprobata,* inc. *255. R. Carthaginiense sub Cypriano* des. *1536. R. Arouiense... In his omnibus conciliabulis... ac doctorum rationibus approbata.* 3 (p. 157). ⟨Nomina⟩ *auctorum qui de controversiis huius temporis scripserunt, ordine alphabetico...* Inc. *Albertus Pius Carporum comes contra Erasmum.* Des. *Zacharias Andrianus de sacrificio misse.* 4. ⟨Scriptorum ecclesiasticorum nomina ordine chronologico⟩. [1] (p. 171) ⟨Scriptores⟩: *50. Philo Iudaeus - 1530. Franciscus Titelmannus;* [2] (p. 173) *doctores scholastici: 1145. Petrus Lombardus - Gregorius de Valentia;* [3] (p. 175) *poetae christiani: 100. Hierocheus. 360. Hilarius Pictauensis - 1580. Sigonius, Ioannes Lesleus;* [4] (p. 179) *interpretes sacrarum litterarum: In omnem scripturam Nicolaus lyranus. Vgo cardinalis. - In primam Petri... Ribera, Iustinus Martir;* [5] (p. 184) *cathechistae: Cathechismus Romanus - alium Cathechismum.* 5. Catalogus historicorum. [1] (p. 185). *De historia universali: I. Moses primus omnium - Onuphrii*; sequuntur nomina auctorum (p. 192) *de rebus ecclesiasticis,* (p. 195) *de vita et rebus gestis Pontificum romm.,* (p. 196) *de prima Monarchia,* (p. 197) *de secunda Monarchia et graecis,* (p. 199) *de Monarchia Alexandri magni et successorum,* (p. 200) *de Monarchia romanorum,* (p. 206) *de rebus Gothicis,* (ibid.) *de bello sacro,* (ibid.) *de rebus Turcicis,* (p. 207) *Longobardis,* (ibid.) *Germanicis,* (p. 208) *Venetorum,* (ibid.) *Boemicis,* (p. 209) *de regno Italiae, de bellis italicis, de rebus Polonicis, Gallicis,* (p. 210) *Vngaricis, Hispanicis, Anglicis,* (p. 211) *Scoticis, Florentinis,* des. *Ioannes Villanus.* 6 (p. 212). Nomina

diversorum auctorum et iuristarum, qui scripserunt de haeresi et de haereticis. Incipiunt. *Ambrosius de Vignate* desinunt: *et propterea sunt prudentissime legendi et eorum lapsus praecauendi.*

Pp. I, II, 217, 218 vacuae.

Codex simplici membrana contectus est, insignibus gentiliciis (aquilis et quercubus) Francisci M^{ae} II Vrbini ducis auro impressis ornata.

632 (olim 489, cf. f. 1). Saec. XV ex., membran., mm. 210 × 143, ff. II. 70.

Petri ⟨dei Franceschi⟩ burgensis pictoris 1 (f. 2) *de quinque corporibus regularibus* ⟨partes I-III⟩. Pars I, caput 1 inc. *Multa sunt corpora lateribus constituta, que in sperico corpore locari queunt* cap. 57 des. *tollis de superficie ulnas* $12\frac{5}{6}$ *minus radix* $\frac{2859}{2304}$, infra schema; (f. 24) pars II, cap. 1 inc. *Corpora tres habent dimensiones, videlicet latitudinem* cap. 37 des. *Quintum est radix remanentis de 72, dempta radice.* $1036\frac{4}{3}$, infra schema; (f. 38) *tertia pars quinque corporum. De dimensione laterum ipsorum, diuisionibusque axis, superficiebus, transmutationibus unius corporis in aliud,* cap. 1 inc. *Nunc in hac tertia parte uolumus* cap. 29 des. *est 396, id quod quaerebatur,* infra schema; praeit (f. 1) *prohemium ad illmum et excelsum principem Guidonem Vbaldinum Vrbini ducem: Inter antiquos pictores et statuarios, Guido princeps insignis, Policretum, Phidiam - in te inclitamque prosapiam tuam antiqui amoris et perpetuae seruitutis.* 2 (f. 49^v). *De corporibus irregularibus.* Cap. 1 inc. *Cum de corporibus regularibus quae in sperico corpore locari possunt.* Cap. 17 des. *AC est 15, quod quaesitum fuerat,* infra schema.

Codex, qui convenit n. 286 antiqui indicis urbin., titulos et initiales maiores praefert rubras, initiales maximas auro coloribusque tinctas. Ff. I. II, 68^v-70 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII pont. max.

633. Saec. XVI, chart., mm. 273 × 204, ff. I. 584 (+ 23$^{a.b.c.}$).

Ioannis Burchardi argentinensis (in ms. *germani*) capellae pontificiae sacrorum rituum magistri (in ms. *S. D. N. Papae caeremoniarum m....*) diarium (in ms. *et aliorum diariorum tomus VI*) ⟨sive rerum urbanarum commentarii ab anno 1483-1492⟩, ab initio ad vv. *Gilio a sinistris eiusdem. Licet, per...* (Thuasne, Paris 1883, 1, p. 1-490); textus incipit. f. 24; praeeunt [1] (f. 1) index alphabeticus eorum, quae notantur in hoc volumine: *Abbas s. Antonii de Vienna-Vigilia nativitatis concurrit cum dominica aduentus;* [2] (f. 6) index huius libri: *De acceptatione mea ad officium ceremoniarum - De introitu principis Capuae ad Vrbem.*

Codex transcriptus est ex alio, uti notatur in folii 582 margine inferiore: *Originale est apud rmum dominum cardinalem pisanum.* Ff. I, 4^v, 5^v, 23^v, 23$^{a.b.c.}$, 582^v,

583, 584 vacua. In f. 583v manu librarii: *Aldellus de Piccolominibus* (unus de caeremoniariis illius temporis).

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

634. Saec. XVI, chart., mm. 270×200, ff. 332 (+ f. 1a 3a).

Ioannis Burchardi (in ms. *Brucardi*) argentinensis (in ms. *germani*) capellae pontificiae sacrorum rituum (in ms. *caeremoniarum*) magistri (in ms. *et aliorum diariorum tomus VI, Alexandri VI papae priorem pontificatus partem complectens, ab anno salutis 1492 usque ad annum 1497*) inc. a vv. *Dominica prima Aduentus secunda die Decembris* usque ad vv. *in dicta capella non fuit* (Thuasne, l. cit., 2, p. 8-346); clauditur subscriptione: *Originale est apud Rm̃um Dominum cardinalem s. Angeli* (cf. Thuasne l. cit., 2, p. 346 in nota et 3, p. LVIII); praeit (f. 1a) index alphabeticus contentorum: *Agnorum Dei benedictio - Turcarum dominus intercedit apud Papam pro cardinali creando.*

Codex eadem manu scriptus est, qua superior. Ff. 1v, 3a vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

635. Saec. XVI, chart., mm. 265 × 198, ff. II. 515.

Ioannis Burchardi diarium an. 1497-1503; **Alexandri VI** epist. duae, altera priori et conventui s. Marci, altera Hieronymo Savanarola; huius responsio.

1 (f. 4). Ioannis Burchardi (in ms. *Brocardi*) argentinensis et cet., caeremoniarum magistri ⟨diarium⟩ (in m. *et aliorum diariorum tomus septimus... ab anno... 1457 - ad an. 1503 et finem pantificatus etc.*), a vv. *Tertius liber notarum* ad vv. *corpus cardinalis defuncti parat...*, (Thuasne, l. cit., 2, p. 346-3, p. 338), infra subscriptio: *Desunt reliqua usque ad mensem augustum huius anni MDIII et obitum Alexandri VI papę;* praeit (f. 1-23) index contentorum in vol. III: *De festo circumcisionis Domini et eius vesperis - De abitu cardinalis Ursini;* sequitur (f. 507) alter index contentorum alphabeticus: *Agnus Dei benedicuntur. Anniuersarium assumptionis papae - Vultus sanctus seu Veronica cunctis dominicis in anno iubilei ostenditur.*

2 (f. 490). Alexandri VI epistolae I-II, prima priori et conventui monasterii s. Marci ord. praedicatorum in civitate Florentia ⟨de Hieronymo Savanarola⟩ altera (f. 493) Hieronymo Savanarola (Bzov, Annales, 18, pag. 479-480).

3 f. 495). Hieronymi Savanarola responsio ad Alex. VI, 19 Sept. 1497 (Bzov, Annales, 18, p. 480-483).

Codex eadem manu scriptus, qua 633, 634. Ff. I, 28v, 489, 512v-515 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

636. Saec. XVII, chart., mm. 262×192, ff. II. 322.

Declarationes quorundum decretorum concilii tridentini; **Beroaldi Iohannis** episc. agathensis oratio.

1. Declarationes *quorundam sacri concilii tridentini decretorum a dd. cardinalibus sacrae congregationis eiusdem concilii ad diversos episcopos et praelatos misssae, quibus additae sunt nonnullae declarationes Pii IV, Pii V, Gregorii XIII et etiam Sixti V. Romm. Pont. singulis suis sessionibus et capitulis accommodatae Pontificum declarationibus...* Inc. *Sess. 4. In decreto et usu sacrorum librorum §. Etsi regulares fuerint extra examinationem... etiam si concionatores ab ordinario fuerint approbati.* Des. « Abulensis... » *Inter episcopum et capitulum abulense de pluribus dubitari contingit... nono an episcopus uisitans iuramentum et acta uisitationis... contra quas nonnisi cum adiunctis est procedendum iuxta caput 6, sess. 25.*

2 (f. 312). Beroaldi Iohannis panormitani, episc. agathensis, iam telesini, in 3ª sessione tridentinae synodi sub Pio IV pont. max. oratio. Inc. *Animaduerti, patres amplissimi pastoresque optimi, ad audiendum tum uestra natura atque bonitate.* Des. *toti denique sanctae synodo gloriosum* (Le Plat, Monumenta ad hist. concilii trident., Lovanii 1781, 1, p. 406-409).

Codex varia manu littera currenti exaratus plura folia vacua exhibet.
Simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVII.

637. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 272×207, ff. II. 290.

Paridis de Grassis bononiensis, magistri caeremoniarum, diarium Iulii II an. 1504-1506 mense Augusti. Inc. *In nomine Domini nostri Iesu Christi die sabbati vigesima sexta mensis maij... Ego Paris de Grassis canonicus et doctor bononiensis ac etiam canonicus in colleggiata ecclesia sancti Laurentii in Damaso... ingressus sum officium magistratus ceremoniarum cappelle papalis.* Des. cum caeremoniis: *De benedictione Crucis imponendae eis, qui ad terram sanctam vel contra infideles deuotionis causa proficisci desiderant,* vv. *Adstantes autem osculantur si uolunt crucem in pectore signati affixam et uadant in pace* (cf. Frati, *Le due spedizioni militari di Giulio II tratte dal Diario di Paride Grassi etc.* in *Documenti e studi... della R. Deputazione di St. patria per le province di Romagna*, Bologna 1886).

Ff. I, II, 289, 290 vacua.
Codex simplici membrana vittis olim clausa contectus est saec. XVII.

638. Saec. XVI, chart., mm. 269 × 200, ff. I. 258 (+ 1^{ab}).

Firmani Io. Francisci *maceratensis, capellae sanctissimi domini nostri pape ceremoniarum clerici, diarium Clementis VII, Pauli III, Iulii III, Marcelli II, Pauli IIII et Pii IV... idest a mense Augusti 1529 ad mensem Iulii 1565.* Inc. *1529. Clemens VII. Die XXIIII Augusti M. D. XXVIIII Cardinales de Farnesio, de santa Cruce et de Medicis, sedis apostolice legati, intrarunt ciuitatem ianuensem.* Des. *Die XI dicti mensis* (Iulii) *venit nouum quod Turci maximo impetu aggressi fuerunt fortilitium s. Hermi... et ex ipsis Turcis perierant circa quinque millia:* praeit [1] (f. 1) ⟨index a n n o r u m cum numeris foliorum codicis⟩: *Annus 1529 usque ad folium 3. - Pontificatus Pii Quarti usque ad folium ultimum librum* (!); subsequuntur [2] (f. 239) ⟨index o b i t u s plurimorum c a r d i n a l i u m et nonnullorum v i r o r u m ac m u l i e r u m illustrium⟩. Inc. *1565. Pius Quartus: cardinalis dertusensis obitus et funus f. 11; cardinalis de Valle obitus fo. 10 - Sacriste pape episcopi interanensis* (!) *obitus fo. 230;* [3] (f. 241) ⟨index alphabeticus contentorum binis columnis⟩: *Abbas s. Gregorii in coronatione pontificis habuit locum ante oratores prelatos fo. 21 - Urbini dux habuit ordinem Tosoni fo. 213.*

Codex, currenti littera scriptus, in ff. I et 258, membraneis, Iulii Feltrensis card. de Ruvere tesseris gentiliciis minio pictis decoratur. Ff. I^{v} 1^{a}, 1^{av}, 253^{v}-258 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

639. Saec. XVI, chart., mm. 280 × 205, ff. III. 186.

⟨**Riarii** card. **Raphaelis** vota concistorialia tempore Iulii II, cf. cod. J. III bibliothecae Chigi⟩ (in ms. *Actiones Curiae romanae*). Incipiunt: *Maxima laude digna est sanctitas Vestra, quę in dies probet meliora et clariora inditia studii et amoris, quo prosequitur religionem christianam.* Des. *et syncere seruitutis illius erga Sanctitatem uestram;* praeit index: *De dignis promotionibus. De indignis promotionibus - De rebus communibus.*

Codex littera currenti varia manu transcriptus nulla exhibet ornamenta. Ff. I. II. 55^{v}, 75^{v}, 87, 108^{v}, 186 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

640. Saec. XV, membran., mm. 258 × 153, ff. 140.

Titi Lucretii Cari de rerum natura libri I-VI; sequuntur [1] (f. 135^{v}) lemmata seu argumenta librorum: *To macharion ce apiraton beatum et infinitum. Primum - De pestilentia Atheniensium. XXVII;* haec lemmata singulas librorum

partes etiam distingunt; [2] (f. 138) ⟨Ovidii distichon in Lucretium⟩: *Carmina sublimis* (Amorum 1, 15, 23-24).

Codex litteras initiales maiores aureas auro coloribusque ornatas, titulos autem rubricatos praefert. Folii 1 tres margines auro, frondibus, floribus, fructibus, avibus, cuniculis, puerulis decorati sunt. In medio marg. inferiore duo pueruli aligeri sustinent circulum, in quo tessera gentilicia Friderici Urbini ducis, una aquila praedita, picta est. Ff. 138ᵛ-140 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

641. Saec. XV, membran., mm. 260×168, ff. I. 158.

Catulli, Tibulli et Propertii carmina.

1 (f. 1). Catulli carminum liber, seu carmina 1-116.

2 (f. 43). Tibulli elegiarum libri I-IV; subsequitur [1] (f. 79ᵛ) ⟨Domitii Marsi⟩ epigramma in Tibullum; [2] (ibid.) Tibulli vita: *Albius... eques regalis - superius epitaphium* (Schanz, *Geschichte der röm. Litteratur*, München 1899, 2, part. I, p. 155).

3 (f. 81). Propertii ⟨elegiarum libri I-V⟩ (in ms. *Aurelii poetę clarissimi naute monobiblos elegiarum*) libri 1-IV.

F. 157. ⟨Tibulli⟩ versus II, 3, 61-62.

Codex titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas frondibus coloribusque ornatas. In f. Iᵛ circulus corona laurea, floribus, fructibus et auro exornata, efformatus, in medio circulo titulus codicis. In folii 1 tribus marginibus ornamentum lineis, auro, frondibus, avi ac duobus puerulis aligeris decoratum; in marg. inferiore spatium vacuum ad excipiendam emptoris tesseram gentiliciam. Ff. Iʳ, 80, 154-158 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

642 (olim 788, cf. f. 2). Saec. XV, membran., mm. 232 × 154, ff. II. 220.

Publii Vergilii Maronis 1 (f. 2) Bucolica. 2 (f. 15ᵛ). Georgicon libri I-IV. 3 (f. 51). Aeneidos libri I-XII; praeeunt [1] (f. 50ᵛ) ⟨Basilii de XII libris Aeneidos⟩ (Baehrens, poetae lat. min., Lipsiae 1882, 4, carm. 150); [2] (ibid.) monostichon in libr. I (Baehrens, l. cit., n. 179, v. 61); [3] (ibid.) subnectitur ⟨Ovidii Nasonis epigr. decastichon I⟩ (Baehrens, l. cit., p. 162, n. 11-20); libris II-IV praemittuntur decasticha II-IV (Baehrens, l. cit., vv. 21-50); libro V praemittuntur monostichon, quod in epigram. 179 (l. cit., v. 5) et decastichon (l. cit., vv. 51-60); libris VI. VII. VIII. IX. X. XI. XII praeeunt pariter monosticha et decasticha (ll. citt.); in margg. verba nonnulla graece et latine a quodam litterato viro Urbini addita sunt.

Codex initiales maiores aureas, maximas autem aureas lineis et coloribus ornatas exhibet. In f. 1v picti sunt Moelibeus, qui cane comitante agit nonnullas errantes oves ac Tytirus, qui sub tegmine fagi sedens fistula canit; in folii 2 marg. inferiore tessera gentilicia urbinas, quatuor aquilis praedita; in f. 51 in tabella, satis egregie picta manu italica, Aeneas Anchise humeris sublevato et Iulo comitante accedit ad naves, Creusa a duobus trahitur, urbs incendio deflagrat; in umbra montes et arces.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

643. An. 1461 (cf. ff. 74v, 80), chart., mm. 207 × 155, ff. 148 (+ f. 4a-d).

C a r m i n a et a l i a excerpta ex auctoribus l a t i n i s et i t a l i c i s.

1 (f. 1). Carmina de v i r i s i l l u s t r i b u s (in ms. *virorum illustrium romanorum tam consulum quam imperatorum et regum;* ex hoc codice *edidit A*⟨ngelus⟩ *M*⟨ai⟩, Classici auctores 3, p. 359 sqq., uti notatur in marg. inferiore f. 1; cf. Baehrens, Poetae latini min., Lipsiae 1882, 5, p. 396-411, vide etiam notam, ubi vir clarus a Maio non potuisse eruere, in quo codice vaticano essent haec carmina scripta, queritur).

2. Carmina ex O v i d i o [1] (f. 5) ex A m o r u m libris I-III (in ms. *de sine titulo*). Inc. *Qui modo Nasonis.* Des. *pauperis esse sinant;* [2] (f. 8) ex A r t i s a. libris I-III (in ms. *de arte amandi,* inc. *Si quis in hoc artem* des. *Naso magister erat;* [3] (f. 22) ex libris I-II de R e m e d i o a., inc. *Legerat huius amor* des. *femina virque meo;* [4] (f. 25) ex P o n t o libri I-IV, integri (in ms. *liber singularis*); [5] (f. 77) epist. S a p p h u s ad Phaonem.

3. ⟨Epigrammata duo tetrasticha de S a p p h o⟩; [1] (f. 80): *Et tibi sit facilis tenera cum matre Cupido - vox sua lingua fuit* (cf. f. 109, n. 4), [2] (ibid.): *Tantum omnes nobis docte tribuere puelle - Lesbos erat.*

4 (f. 80v). ⟨Ad M a u r u m puerum, elegidion⟩: *Pulchrior argento es sed es formosior auro - Lux mea, Maure, uale.*

5 (f. 81). I a c o b i P i s a u r i ad Paulam suam... (elegia). Inc. *Ante ego circeo componere carmina cantu.* Des. *Paula uenusta vale* (viginti priores versus ed. Lancillotti, Ludovisi Lazzarelli septempedani bombix, accesserunt ipsius aliorumque poetarum carmina, Hesii 1765, p. 87-88).

6 (f. 82v). ⟨C a t o n i s⟩ (in ms. *Virgilii*) versus de M u s i s (Baehrens, l. cit., 3, p. 243 sq.).

7 (ibid). De N y m p h i s, hexametri 1-3 (in ms. *carmen*): *Nereides pellago versantur - Naiades undis.*

8. ⟨A n t o n i i B e c c a d e l l i panormitae elegiae 1-2⟩ [1] (f. 83) ad Cosmum ⟨de Medicis, dedicatio libri II Ermaphroditi⟩: *Cosme uir etrurias - bella feram* (Epistolae, orationes et carmina, Venetiis 1553, f. 127-127v); [2] (ibid.) excusatio

de lascivis carminibus: *Qui sine labe meam maculasti carmine vitam - Post licet errorem confiteare tuum.*

9. ⟨Martialis epigrammata 1-4⟩. [1] (f. 84): *Ad cenam si me* (lib. IX, 91); [2] (ibid.): *De nostro facunde* (VII, 91); [3] (ibid.): *Cum dico ficos* (I, 65); [4] (f. 84'): *Si memini fuerant.* (I, 19).

10. Baldasaris Rotuli rethoris carmina [1] (ibid.) ad Beltraminum Cusatrum doctorem (hexametri 1-3): *Negligis offitio lamenta, vota magistri - dirige gressum;* [2] (ibid.) reversio Beltramini (elegidion): *Quid suus Ypotades cauto concessit Vlixi - compos amice tui.*

11 (f. 85). Epitaphium Homonoeae (Burman, Anth. palat., lib. IV, n. 142-145); subnectitur (f. 85') versio graeci epitaphii de Homonoea: *Clarior eloquio Progne et suauissima cantu - Rapta puella Deo* (Burman, ibid. n. 146).

12. ⟨Carmina 1-5⟩ *ad... F*⟨ranciscum⟩ *Sf*⟨ortiam⟩ *ducem mediolanensem... d*⟨ominae⟩ *d*⟨ominae⟩ *Lucie consolatio;* [1] (f. 86) Candidi ⟨Decembrii⟩ (elegidion): *Nate, patris condam Lux unica, gloria matris - Lucia clara tuis;* [2] (ibid.) *D.* Georgii Valaguse *epy*⟨taphium⟩ (tetrastichon): *Que genuit celo divinum Lutia sidus - luxque toge;* [3] (ibid.) Ioannis Ant. Vicomercati (hexastichon): *Vna fui matrum praestanti prole beata - vita dies;* [4] (ibid.) Angeli Crivelli (octastichon): *Conspicuum matrona decus virtute serena - postera turba dies;* [5] (f. 86') eiusdem (tetrastichon): *Lutia matronas inter veneranda priores - ambitionis eras.*

13 (f. 87). *Lippi ferariensis* (?) translatio cantilenae « O magnanime donne » *compositae olim Vrbini tempore pestis per famosissimum iuris interpretem dominum Benedictum de Barsiis* (Barzi) *de Perusio* (elegia): *Hac quacumque via tendis studiose viator - Ossa remanserunt nostra inhumata feris* (cf. Bandini, l. cit., 3, col. 807, ubi adespota; praeterea usque adhuc ignotum erat biographis Benedictum Barzi etiam carmina italica composuisse, cf. Vermiglioli, *Biografia degli scrittori perugini,* Perugia 1828, p. 197 sqq.).

14 (f. 89). *Uxor quedam conqueritur de marito... cui nomen erat Chauichiolus origine papiensis* (elegia): *Quid si non fueram Chauichiolo digna marito - disimulabo forum.*

15 (f. 91'). *Carmina satis faceta ad nouellum sposum* (elegia): *Igne furens, sponse, diem sine murmure transi - per hostia bullis.*

16 (f. 92). *Anto*⟨nii Meli⟩ *Cre*⟨monensis⟩ ad puellam (elegia): *Italides inter formosior una puellas - fer Dea mitis opem* (de auctore cf. Lancetti, *Biografia Cremonese,* Milano 1819, 1, p. 277).

17 (ibid.). ⟨Contra invidiosos, tetrastichon⟩: *Quid curem quod me liuor sectetur ubique - displicuisse malis.*

18 (ibid.). ⟨Poetae questus, tetrastichon⟩: *Hei mihi difficile est immitari ghaudia falsa - ebria uerba sonant.*

19 (f. 92^{v}). Anto⟨nii Beccadelli⟩ panormitae de laudibus Ambrosinae (decastichon): *Quen est quae modulans flectensque facilima uocem - Ambrosia est;* (ibid.) *Responsio Ambrosinae* (dodecastichon): *Tu audes calamo diuas vir perdite ninphas - dignior ipsus abi.*

20 (ibid.). ⟨Germanici Caesaris⟩ epigramma (in ms. *Ghai C...;* Baehrens, l. cit., 4, n. 111).

21 (ibid.). De puero (distichon): *Cum faceret natura marem faceret ne puellam - pene puella puer.*

22 (f. 93). In protervum (tetrastichon): *Non erit ulla diu celebris fortuna protervis - mira notare potes.*

23. (ibid.). Pii II pont. max. (distichon) *dum esset Mantue: Discite pro numeris - non emere;* subnectitur aliud distichon seu *responsio: Si tibi pro numeris - tanta corona tuo* (de duobus distichis cf. Voigt, *Pius der zweite und sein Zeitalter*, Berlin 1863, *dritter Band,* p. 628).

24 (f. 95). Batrachomyomachia ⟨Carolo Marsuppini aretino interprete⟩. Inc. *Ranarum murumque simul crudelia bella.* Des. *Phebus cum tanti cessit discordia belli* (Parmae, typis Angeli Hugoletti, 1492).

25 (f. 105^{v}). De Ellegia puella, *carmen elegiacum: Dicite dii vestrum quoi desunt lumina?, certe - scribis si quando Guarino / ... nomine redde uirum.*

26. Ant⟨onii Beccadelli⟩ panormitae [1] (f. 106) ad Marasium poetam siculum (octastichon): *Angeline oculis dedit aurea tela cupido - in amore mori;* [2] (ibid.) ad puerum dilectum (octastichon): *Cum nequeat nummos mictit tibi carmina vates - ille stude;* [3] (ibid.) ad Marcum Antonium camertensem (distichon): *Antonium peramat senensis - semper inest;* [4] (f. 106^{v}) de laudibus Elisiae (hexastichon): *Elisia auricomas - atque loqui* (Quinque poetarum lusus in Venerem, Parisiis 1791, p. 45).

27 (ibid.). ⟨Nonnulla prosa oratione pulchram puellam describentia⟩: *Regiae illi sunt manus - Atque ego te item.*

28. Iacobi Pisauri [1] (f. 107) ad dominum Antonium panormitam siculum ellegia, quo tempore legatus missus est ad *Eu*⟨genium⟩ *papam et se*⟨natum⟩ *flor*⟨rentinum⟩: *Cum primum fama emicuit venisse poetam - sepe future pio* (e nostro codice ed. Lancillotti, l. cit., p. 84-86), [2] (f. 107^{v}) ad Antonium (panormitam, hexastichon): *Antonine tuos quoties - tegit ipsa suo* (l. cit., p. 86-87); [3] (ibid.) de volenti habitare Florentiae iuxta proverbium (distichon): *Formicae alveolum - Florentia curae* (l. cit., p. 87); [4] (ibid.) in Tausanum pediconem (tetrastichon): *Quinque fuerunt - podicibus.*

29 (ibid.). Thaddaei faventini epigramma (tetrastichon) ad Marcum: *Quam bene membrosos - non potuere uiri.*

30 (f. 108). De Lisia et Paraso prohibitio (elegia): *Lisia, quo cuperem secum perducere noctem - splendida facta mei.*

31 (f. 108^{v}). ⟨In matrem stomachosam, tetrastichon⟩: *Vt mihi tu claudis mater stomacosa fenestram - ianua clausa foret.*

32. ⟨Carmina excerpta praesertim ex Hermaphrodito Antonii Beccadelli panormitae⟩ [1] (f. 109) epitaphium Nichinae flandrensis (elegia): *Si steteris paululum versus et legeris istos - ossa sonis;* [2] (ibid.) conqueritur quod a domina abesse cogatùr (distichon): *Quando erit ut Senas repetam - ab urbe fugat* (Antonii Beccatelli epist., orationes, carmina, Venetiis 1553, f. 131); [3] (ibid.) ⟨in foeminas, distichon⟩: *O levior foleis - falere sic alios*; [4] (ibid.) ⟨in Sapphus laudem, hexametri duo⟩: *Et tibi sit facilis tenera - filomena placebat* (cf. f. 80); [5] (f. 109^{v}) contra maledicum (ex Hermaphrodito); [5] (ibid.) epitaphium Caterinae, puellae pulcherrimae et ornatissimae (ex eodem); [7] (ibid.) de villico stulto Aldam basiante (ex eodem); [8] (ibid.) ad matronas et virgines castas (ex eodem); [9] (ibid.) de ursa superincubante (ex eodem); [10] (f. 110) de Corvino vinum accurate ⟨custodiente⟩ et non uxorem (ex eodem); [11] (ibid.) Lauridius ad auctorem de ferventissimo amore suo (ex eodem); [12] (ibid.) ad Lauridium de amore suo (ex eodem); [13] (ibid.) Sena civitas Hetruriae orat Iovem ut Lutiam nimpham sibi servet immortalem (ex eodem); [14] (f. 110^{v}) in Lentulum mollem (ex eodem); [15] (f. 111) ad Lepidum sermo, quare ursus non habet caudam (ex eodem); [16] (ibid.) ad castas puellas (ex eodem); [17] (ibid.) de laudibus Aldae (ex eodem); [18] (f. 111^{v}) laus Aldae (ex eodem); [19] (ibid.) in Mathiam Lupium... (ex eodem); [20] (ibid.) ad Aurispam... (ex eodem); [21] (ibid.) Aurispae responsio (ex eodem); [22] (f. 112) ad Ursam flentem (ex eodem; Ermaphroditus ed. est Coburgi, 1824).

33 (f. 113). ⟨De Laura, distichon⟩: *Nam sufficit vidisse Lares - Laura tuos.*

34. Albertini Mussato patavini epistolae duae; [1] (f. 113^{v}) priapeia: *Te rubicunde canam - tutus inerme capud;* [2] (f. 114^{v}) cunneia: *Nostra priapeie placuisti musa Iohanni - victus uterque pari* (hae duae epistolae metricae editae sunt in *Giornale degli eruditi e dei curiosi*, vol. VI, Padova 1885, p. 126 sqq.).

35 (f. 117). *Serventese di Simone da Siena* (in ms. *per Simonem Sauiozum Senensem*) (de edd. Vatasso, *Miscellanea di rime volgari dei sec. XIV et XV*, in *Giornale St. d. lett. it.*, Torino 1902, 39, fasc. 1, p. 43, n. 4).

36. Epitaphia nonnulla virorum illustrium. [1] (f. 121) Leonardi Aretini in ecclesia scae Crucis (Richa, *Notizie storiche delle chiese fiorentine*, Firenze, 1754, 1, p. 92); [2] (ibid.). Marsuppini Caroli aretini in eadem ecclesia (l. cit., p. 90); [3] (ibid.) Ioannis de Medicis in sacrestia s. Lau-

rentii: *Si merita in patriam - patria mesta gemit;* [4] (ibid.) Bulgari iurisconsulti eximii (tetrastichon, fortasse in ecclesia s. Proculi Bononiae): *Bulgare parcharum nulla est exceptio legis - illa forum;* [5] (f. 121) Antonii de Butrio... *ex eremo seu monasterio sancti Michaelis in Boscho, sub porticu primi cortilis prope portam ecclesie: Qui legum ante alios interpres vixit acutus - sepulcra colit.*

37 (f. 124). (Cantiuncula): *Aio visto el mappamondo / Et la carta da nauigare - Ma e venuta de l'altro mondo.*

38 (f. 124^r). Versus revolutionis lunae 1-12: *In nocte media Ianuarii se luna reuoluit - Hic uenit ad nonam clam luna Decembris ad horam.*

39 (f. 125). ⟨Cantio, vulgo *Canzone*⟩ (in ms. *Cantilena*): *Poscia che el ciel mia donna et mia fortuna - chio son carbone aceso et posto al uento.*

40 (f. 127). *Sonetto: Se in quel error unde io fui già si perso - Se legha che a sua voglia non si solue.*

41 (f. 127^r). (Cantio): *Pregoti sommo et gratioso Appollo - E come serua a lei me ricomando.*

42 (f. 131). *De le virtu de lerbe et prima de la betonicha.* Inc. *Betonicha e herba molto bona et ha perfectissime et bone virtu.* Des. *Erba thora chi fusse rotto... et stando in riposo.*

43 (f. 146). *Incanto ad ogni ferita digando sempre le infrascritte parole... In nomine patris... La nocte de la natiuita del nostro Signore Iesu Cristo - cioè tre peze in tre giorni.*

44 (f. 137). Excerpta ex operibus magistri Gentilis Gentili, de Fulgineo. Incipiunt: *Ad roturam secundum magistrum Gentilem de Fulgineo: Recipe picis navalis uncias 2. cere albe et rubee* desinunt: *cum lacte canino.*

45 (f. 143). ⟨Remedia ad passiones urinae⟩ Inc. *Hae sunt passiones que vos molestant - Si vis lapidem frangere... et cito lapidem omnino franget.*

Codex littera currenti scriptus est anno 1461, uti habemus e subscriptionibus in f. 74^v: *Explicit Ovidii... et scriptus per me Petrum Paulum de Coronata de Vrbino: Mantue finitum die XXV februarij, qui erat dies Iovis pinguis idest Carnisprivij, hora decimanona dum Mantue ad offitium paradisi assidebam sub dño Raynerio de Almericis de Pisauro compatre meo tunc ibidem praeceptore;* in f. 80. *Carmina ex operibus Saphos... expliciunt per me Petrum Paulum MCCCCLXI die mercurii XXI Aprilis Mantue.* In f. autem 120^v alia manu notula possessoris(?): *In nomine Domini 1464 a di 21 de Ottobre. Tomas Loddouicy de Urbino, alias de monte Ceregnone, alias de Murzis, quod iam fuit castrum tempore uettero nunc est destructum. Antecessores sui illius erant domini. Io Antonio da Pesaro o scripto qui.* Initiales maiores rubro colore illitae sunt. F. 4 alia manu, fortasse saec. XVI, scriptum. Ff. 3^v, 4^v-4^d, 75, 76, 93^v, 94, 100^v, 105^r, 112^v, 115^v, 116, 120^v, 122, 123, 129, 130, 145-148 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

644. Saec. XV, chart., mm. 290×213, ff. IX. 180.

Ovidii metamorphoseon libri I-XV, Ioanne Bonsignori interprete; epistola et metamorphoseon libri IX versus 530-665 aliis interpretibus; **Francisci Petrarca** rerum vulgarium fragmenta.

1. Ovidio [1] (f. 25) le metamorfosi volgarizzate (in ms. *volgarizato, alligorizato e composto*) da Giovanni Bonsignori da Città di Castello. Lib. I inc. *L'animo mio desidera di dire di somme storie mutate in nuoui corpi.* Lib. XV des. *forma di uerita in loro parlare;* sequitur allegoria X, quae des. *laude, honore et gloria sia all' honipotente Iddio e alla sua benedetta Madonna... cielestiale gloria di paradiso, amen, Deo gratias, amen* (contuli cum ed. an. 1519, Milano, *Officina Minuziana,* a qua ed. codex in nonnullis praesertim in exordio differt); praeeunt [a] (f. II) *tavola del libro: Come Idio ordinoe e fecie il mondo - favola della morte di Iulio Cesare e come si muto in stella. XVI;* [b] (f. 1) ⟨prooemium⟩: *Glorioso padre, escielso Iddio etterno, dacchui ogni gratia - celestiale etterno consiglio;* [c] (ibid.) ⟨alterum prooemium⟩: *Per quattro chagioni principalmente si scriue effae libri - compositore della presente opera;* [d] (f. 2) ⟨exordium in capita I-III divisum⟩ cap. I inc. *Riempito sie quasi di fiume di sapientia ella terra;* cap. III. des. *il corpo humano e composto;* [e] (f. 14ʳ) ⟨altera tabula capitum⟩: *Infino al presente punto sono assai cose dichiarate... ora seguita... per tauole, per rubriche - conclusione della composycione, cap. LVIIII;* [f] (f. 24) adprecatio: *Benedetto e laudato sia Gieso Christo - nel fine dell'opera fornuta, Deo gratias* (de interprete seu interpretibus ac variis cdd. cf. Zambrini, *Le opere volgari a stampa dei sec. XIII e XIV,* Bologna 1884, p. 730 sqq.). [2] (173). ⟨Epist. Phyllidis Demophoonti italice⟩. Inc. *Demofonte albergato da me, io medesima Radopeya, la quale so tua, di te mi lamento.* Des. *ella impose la mano.* [3] (f. 175) ⟨Metamorphoseon libri IX versus 530-665 de Biblide puella, italice versi⟩: *Quella che tama manda a te questa littera, la quale ella non auara - e dischorre socto la nera Ischia* (differt a versione, quam habes in opere superiore).

2. ⟨Francisci Petrarca rerum vulgarium fragmenta⟩. [1] (f. VIIIʳ) *sonetto* 226 (iuxta ed. Mestica, Firenze 1896), [2] (f. IX) 253, [3] (ibid.) 231, [4] (ibid.) 262, [5] (ibid.) 279, [6] (f. IXʳ) 282, [7] (ibid.) 259, [8] (f. 9) 1, [9] (f. 14ᵛ) 283, [10] (ibid.) *madrigale* 2, [11] (f. 25ᵛ) *sonetto* 292, [12] (ibid.) 305, [13] (f. 171ʳ) 180, [14] (ibid.) 120, [15] (f. 172) 13, [16] (ibid.) 173, [17] (ibid.) *ballata* 7, [18] (ibid.) *madrigale* 3, [19] (f. 172ʳ) *sonetto* 103, [20] (ibid.) 184, [21] (ibid.) 214, [22] (ibid.) 215, [23] (ibid.) 203, [24] (f. 176ᵛ) 19, [25] (f. 177) 102, [26] (ibid.) 104, [27] (ibid.) 117, [28] (ibid.) 145, [29] (ibid.) 172, [30] (f. 177ʳ) 174, [31] (ibid.) 176, [32] (ibid.) 177, [33] (ibid.) 178, [34] (ibid.) 138, [35] (f. 178) 139,

[36] (ibid.) 141, [37] (ibid.) 166 [38] (ibid.) 167, [39] (ibid.) 170, [40] (ibid.) 95, [41] (f. 178^{v}) 190, [42] (ibid.) 193, [43] (ibid.) 135, [44] (ibid.) 137, [45] (ibid.) 41, [46] (ibid.) 109, [47] (f. 179) 119, [48] (ibid.) 123, [49] (ibid.) 17, [50] (ibid.) 56, [51] (ibid.) 37, [52] (ibid.) 75, [53] (f. 179^{v}) *ballata* 4, [54] (ibid.) 1, [55] (ibid.) 3, [56] (ibid.) 5, [57] (f. 180) 6, [58] (ibid.) *sonetto* 12, [59] (ibid.) *ballata* 2, [60] (ibid.) *sonetto* 15, [61] (f. 180^{v}) *madrigale* 4, [62] (ibid.): *Donna me uene spesso nella mente* (Mestica, l. cit., p. 172 in nota).

F. 180^{v}. ⟨S. Bernardi claraevallensis testimonium excerptum e libro IV cap. 11, n. 4, de consideratione ad Eugenium III, de moribus romanorum, italice⟩: *Che ti dico io del popolo romano - et maluasissimi tradituri.*

Codicem tres manus scripserunt. Folia 1-171 binis columnis *Giovanni di ser Piero Comprobasi* (cf. subscriptionem nunc maculatam f. 171^{v}); secunda manus folia II-VIII^{v} et 173-176^{v}; tertia ff. 16-24 supplevit in indice praevio, Petrarcae fragmenta rerum vulgarium plura adiecit in spatiis vacuis, nec non Dantis locos similes fabulis ovidianis adscripsit. Huius nomen litteris graecis signatum est in marg. superiore f. 172: *Marco da Cutignola me scripsit manu propria;* in f. 180^{v}: *Robertus princeps Salerni.* Tituli et initiales rubra. F. I membraneum vacuum est.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

645. Saec. XVI, chart., mm. 211 × 154, ff. 47.

Boccarini Guglielmo *il primo libro dei fasti di Ovidio tradotto in ottava rima.* Inc. *L'altere e belle et honorate imprese, che son ne fasti gloriosi io canto... Voi sentirete gl'ordinati tempi.* Des. *Hor questo mio libretto con il mese / habbi qui fine, e a ogn' huom lui sia cortese;* praeit (f. III) auctoris epistola dedicationis missa nobili cuidam viro, qui opus Guidubaldo II Urbini duci offerret: *Le molte e uarie conversationi, ch'io ho fatto col molto magnifico messer Leandro Foscari* ac des. *alla liberalità dell'illm̃o sig. Guid' Ubaldo, alla splendida Vittoria et al magnanimo sig^{re} Francesco Maria et alla di lei bontà me li raccomando... Da Fano addì* (!) *D. V. S. M. affezionatissimo servitore Guglielmo Boccarini* (de hoc auctore cf. Mazzucchelli, *Gli Scrittori d'Italia,* 2, part. III, p. 1388, qui tamen huius opellae nullam mentionem facit); sequitur (f. 4): *la tavola di tutto quello che si contiene nella presente opera: A. Avvertimento che fa il poéta al germanico imperatore sopra il tristo augurio delle none, a carte n. 4: A Iano si oferiva il uino e l'incenso, n. 9: Sacrificio alla Dea Pace, n. 44.*

Codex littera currenti et atramento corroso transcriptus est. Ff. I^{r}. II^{v}. 47^{r} vacua. In singulis pagellis tres ogdoades *(ottave)* scriptae sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

646. An. 1455 (cf. f. 95), membran., mm. 245×155, ff. 95.

⟨**Pseudo Acronis**⟩ scholia in Horatii odas et carmen saeculare; praeeunt [1] (f. 1) ⟨Horatii brevis vita⟩: *Horatius Flaccus precone patre natus et libertino* usque ad vv. *Ipsa enim uoluptas et summum bonum est* (*Rheinisches Museum für Philologie*, 6, p. 439, lin. 24); [2] (ibid.) subnectitur ⟨de metris Horatii⟩: *Decem et nouem modos metrorum in suo carmine posuit - Tricolos uel tetracolos in qua post duos uel tres uersus alia metra inchoantur* (Keller, Pseudacronis scholia in Horatium vetustiora, Lipsiae 1902, 1, p. 2).

Codex littera rotunda minore *VIII idus nouembris perscriptus est MCCCCLV;* uti ex subscriptione scribae manu apposita margini inferiori folii 95 eruitur. Margini inferiori autem folii 1 adglutinatum est frustulum chartae cum inscriptione: *Commentum super opera Horatij ex biblioteca D. Oct*⟨aviani⟩ *Vbaldinj.* Initiales in toto codice desunt. F. 95ᵛ vacuum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. Xaverii de Zelada card. bibliothecarii.

647 (olim 824, cf. f. 1ʳ). Saec. XV, membran., mm. 280×180, ff. II. 182.

M. Valerii Martialis epigrammata (cf. ed. Gilbert, Lipsiae 1886). [1] (f. 2). Epigrammaton liber (deest 21, b et 29-33); [2] (f. 6) lib. I, deest epigr. I, 29, 72 autem post 69, 105 ante 104, 112 ante 111; [3] (f. 21) lib. II, deest epist. Deciano, 12 ante 11, 19 ante 17; [4] (f. 32) lib. III, post epigr. 21 epigr. 64-84, 83-100; [5] (f. 39) lib. IV, epigr. 14 ante 13, deest 34, [6] (f. 51ᵛ) lib. V, post 67 epigr. III, 22-30, 32-40, 42, 41-63; resumitur V, 68-84; [7] (f. 69) lib. VI, 22 ante 21, 40 ante 38, 39; 61 ante 60; [8] (f. 81) lib. VII, 49 ante 47, post 52 epigr. 57, 58 deinde 53 et caetera, postea 98, 99, 97; [9] (f. 95) lib. VIII, deest 33, 60 ante 59, 69 ante 65; [10] (f. 107ᵛ) lib. IX, deest epistolium post epigr. 1 (ed. cit., p. 198) 102 ante 101; [11] (f. 123ᵛ) lib. X, 8 ante 7, deest 20, desunt insuper ultimum distichon epigramm. 62 et epp. 63-73, epigr. 87 et epp. 88-91; [12] (f. 137) lib. XI, 41-43 post 51, 50 ante 49, 60-62 post 63, 80 ante 78, 86 post 97, 104 post 106; [13] (f. 152) lib. XII, deest epist. Prisco, epigr. 2, vv. 7-12 epigramm. 6 adscripti sunt epigr. 4, desunt vv. 1-6 ep. 6, ep. 11, vv. 7-12 epigr. 14, post 14 epp. 41-49, quod ante 48 et differt ad edito, sequitur enim post v. 8: *Nulla nec in media certabit nata Subura - Tu mihi sola facis;* deinde epp. 22-25, 27, 28, 30, 31, 33, 32, usque ad v. 6; epigr. 14, 16, 17, 21, cui desunt tria disticha posteriora, 32 a v. 7-25, epigr. 34, 35, 37-40, cui annectuntur versus 7-18 epigr. 48, deinde 50-53, 56, 55, 57-77, 79-94, 96, 95, 97, 98; [14] (f. 164) lib. XIII, 12 ante 11, 51 ante 50, 99 ante 98, 100, desunt 101-102; [15] (f. 170ᵛ) lib. XIV, 18 post 20, 27, 28, 21 post 31, 60 post 63, 67, 70, 71, 68, 72, 137

ante 135, 103 ante 102, deest 153, a 161 v. 1 saltat ad 183-185, deinde 187 ad finem.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 524 signatur, titulos habet rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas lineis et coloribus ornatas. In f. 1v circulus aureus circumpicta corona laurea taeniis volantibus ligata, in medio circulo titulus operis litt., auro caeruleoque colore illitis. Folii 2 tres margines lineis, coloribus avibusque decorati sunt; in marg. inferiore duo pueruli aligeri sustinent coronam lauream cum aquila nigra coronato capite rostris tesseram gentiliciam, una aquila praeditam, substinente, hinc inde litterae C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩. Ff. I. II. 1r, 181, 182 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Innocentii XII ac tessera Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

648 (olim 821, cf. f. 1r). Saec. XV, membran., mm. 287 × 180, ff. II. 186.

Statii (in ms. ... *tolosani*) 1 (f. 2) Thebaidos libri I-XII. 2 (f. 165). Achilleidos libri I-II.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 497 signatur, titulos praefert rubros, initiales autem maximas lineis coloribusque ornatas. In f. 1v magna corona laurea pomis, globulis aureis, floribus et circulis aureis circumornata; in media corona titulus operis litt. auro caeruleoque colore illitis. Folii 2 tres margines lineis, coloribus decorati sunt, in marg. inferiore in media corona laurea, a duobus puerulis sustentata, aquila nigra coronato capite tesseram gentiliciam quatuor aquilis praeditam ungulis deferens; hinc inde F⟨ridericus⟩ C⟨omes⟩. Ff. I. II. 1r. 184-186 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

649. Saec. XV, membran., mm. 270 × 172, ff. I. 177 (+ ff. 120-129 bis numeratis).

Statii sylvarum libri I-V; **Ausonii** et **Apollinaris Sidonii** carmina.

1 (f. 2). Statii sylvarum libri I-V.

2 Ausonii ⟨epigrammaton liber⟩ (in ms. ... *liber primus*). [1] (f. 71). Epigr. 26, [2] (ibid.) 25 versus 6-8, [3] (f. 71v) 27, [4] (ibid.) 28, [5] (ibid.) 29, [6] (ibid.) 30, [7] (ibid.) epitaphium 31, [8] (f. 72) epigr. 2, [9] (ibid.) 9, [10] (ibid.) libri de fastis conclusio (in ms. *in libro quem de fastis composuerat ad Gregorium*) (ed. Peiper, Lipsiae 1886, p. 194), [11] (f. 72v) in fine eiusdem libri additi (ed. cit., p. 195), [12] (ibid.) Gregorio ex praef. (in ms. *de eodem fastorum libro*; ed. cit., p. 195), [13] (ibid.) epigr. 31, [14] (ibid.) 3, [15] (f. 73) 32, [16] (ibid.) 33, [17] (f. 73v) epit. 35, [18] (ibid.) epigr. 34, [19] (ibid.) 35, [20] (ibid.) 36, [21] (f. 74) 38, [22] (ibid.) 39, [23] (ibid.) 40, [24] (f. 74v) 41, [25] (ibid.) 42, [26] (ibid.) 14, [27] (ibid.) 43, [28] (f. 75) 44, [29] (ibid.) 45, [30] (ibid.) 53, [31] (ibid.) 46, [32] (f. 75v) 51, [33] (ibid.) 52, [34] (ibid.) 1, [35] (ibid.) epit. 32, [36] (f. 76) epigr. 54, [37] (ibid.) 55, [38] (ibid.) 56, [39] (ibid.) 57, [40] (f. 76v) 59, [41] (ibid.) 7, [42] (ibid.) 12, [43] (ibid.) subnectitur 13, [44] (ibid.) 8, [45] (ibid.) 60, [46] (ibid.) 61, [47] (ibid.) 10, [48] (f. 77) 11, [49] (ibid.) 62, [50] (ibid.) epit. 28, [51] (ibid.) epitaphii 30

primum distichon, [52] (ibid.) epigr. 63, [53] (f. 77^v) 64, [54] (ibid.) 65, [55] (ibid.) 66, [56] (ibid.) 67, [57] (ibid.) 68, [58] (ibid.) 69, [59] (f. 78) 70, [60] (ibid.) 71, [61] (ibid.) 72, [62] (ibid.) 73, [63] (ibid.) 74, [64] (ibid.) 75, [65] (f. 78^v) subnectitur sine titulo 76, [66] (ibid.) 77, [67] (ibid.) 78, [68] (f. 79) 79, [69] (ibid.) 34, [70] (ibid.) 80, [71] (ibid.) 81, [72] (f. 79^v) 4, [73] (ibid.) 82, [74] (ibid.) 84, [75] (ibid.) 85, [76] (f. 80) 86, [77] (ibid.) 87, [78] (ibid.) 60, [79] (ibid.) 88, [80] (ibid.) 89, [81] (f. 80^v) 90, [82] (ibid.) 91, [83] (ibid.) 15, [84] (ibid.) 16, [85] (ibid.) 17, [86] (ibid.) 18, [87] (ibid.) 19, [88] (ibid.) 20, [89] (f. 81) 92, [90] (ibid.) 93, [91] (ibid.) 94, cuius ultimum distichon aliud epigr. efformat cum titulo: *querit exercitium iuuenum in senectute,* [92] (ibid.) 22, [93] (ibid.) subnectitur sine titulo 23, [94] (f. 81^v) 58, [95] (ibid.) 95, [96] (f. 82) 48, [97] (ibid.) 97, [98] (ibid.) 98, [99] (ibid.) 99, [100] (ibid.) 100, [101] (ibid.) subnectitur sine titulo 101, [102] (f. 82^v) 102, [103] (ibid.) 103, [104] (ibid.) 104, [105] (ibid.) versus paschales (in ms. *de sanctissima pasce solemnitate*) (ed. cit., p. 17-19). Epistolae (in ms. *liber epularum* (!) *incipit*), [1] (f. 83) 4, [2] (f. 83^v) 6, [3] (f. 84) 7 (usque ad vv. *semel erubescerem;* ed. cit., p. 231, lin. 15), [4] (f. 84^v) de Bissula, carmen 2, [5] (ibid.) 1, [6] (ibid.) resumitur epist. 7 a vv.: *Vide mi Paule...* usque ad finem (ed. cit., l. cit., lin. 15), [7] (f. 85), epist. 23, [8] (f. 86) subnectitur sine titulo epist. 13, [9] (f. 86^v) 25, [10] (f. 88) 26, [11] (f. 89) 11, [12] (f. 89^v) 12, [13] (f. 91) 9; *finit epistolarum liber primus;* [14] (ibid.) ⟨ex eclogarum libro⟩ ecloga 25, [15] (f. 92) ⟨de duodecim caesaribus⟩ 1, [16] (ibid.) 2 et 3, [17] (f. 92^v) 4, [18] (ibid.) 13, [19] (ibid.) 14, [20] (f. 93) 15, [21] (ibid.) 16, [22] (ibid.) 17, [23] (ibid.) 18, [24] (ibid.) epigr. 106, [25] (f. 93^v) ecloga 19, [26] (ibid.) epigr. 107-112, [27] (f. 94) praefatiuncula 7, [28] (ibid.) gratiarum actio; [29] (f. 104^v) technopaegnion 2, [30] (ibid.) 3, [31] (f. 105) 4, [32] (ibid.) 5, [33] (f. 105^v) 6, [34] (ibid.) 7, [35] (ibid.) 8, [36] (f. 106) 9, [37] (ibid.) 10, quod pergit a versu 19 hoc titulo: *de quibusdam fabulis,* [38] (f. 106^v) 11, [39] (ibid.) 12, [40] (f. 107) subnectitur sine titulo 14, [41] (ibid.) ⟨griphus ternarii numeri⟩ (l. cit., p. 196-205); [42] (f. 110) cento nuptialis (l. cit., p. 206-219); [43] (f. 114) epist. 14, [44] (f. 115^v) 24, [45] (f. 116) 32, [46] (f. 116) ephemeris 3, [47] (f. 117) domestica 4, omissa praefatione; [48] (f. 118) epist. 22 (l. cit., p. 259-266), [49] (f. 120) Cupido cruciatur (l. cit., p. 109-113), [50] (f. 122) Bissula (epigrammata caetera praeter n. 2).

3. Gai Sollii Apollinaris Sidonii carmina (in ms. *panegyricorum liber*). [1] (f. 123bis) 1-15 (ed. Luetiohann, Berolini 1887), [2] (f. 158^v) 17-20, [3] (f. 159^v) 16, [4] (f. 161^v) 24, [5] (f. 163) 22, [6] (f. 167^v) 23, quod post v. 36 altero titulo, *ad Narbonem,* pergit.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 498 signatur, titulos praefert rubros, initiales maiores aureas coloribus et lineis satis venustis pictas. In f. 1^v titulus codicis inscriptus in corona laurea egregie picta, quam ambiunt octo circuli minores, quinque auro, coloribus, lapidibus pretiosis decorati sunt, tres operum titulos continent. Folii 2 tres mar-

gines lineis, coloribus, floribus, lapidibus pretiosis ornati sunt; in marg. infer. quatuor puelluli sustinent coronam lauream, in qua tessera gentilicia una aquila praedita ac litterae F⟨ridericus⟩ C⟨omes⟩. Loquuntur de hoc codice operum Ausonii editores, Schenkl Berolini 1882, p. XXV et Peiper, ed. cit., p. LXXVI. In opusculis Ausonii verba graeca desunt, spatiis plerumque indicata. Ff. I, I^{r}, 187 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI ac Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

650. Saec. XV, chart., mm. 211 × 141, ff. 173.

1. **Martialis** epigramm. libri epp. 1-28 cum scholiis ⟨Cantalicii (?)⟩. 2. Epigramm. libri I-XIV. [1] (f. 6) ⟨lib. I⟩ 1-15, (f. 8) 42-103, (f. 16) 16-41, (f. 18^{v}) IV, 25-68, (f. 25) I, 104-118; [2] (f. 27) lib. II, 1-59, 61-93; [3] (f. 36^{v}) lib. III, 1-45, 47-56, 58-100; [4] (f. 48) lib. IV, 1-24, 69-89; [5] (f. 53^{v}) lib. V, 1-26, 28-56, 58-61, 57, 62-84; [6] (f. 64^{v}) lib. VI, 1-94; [7] (f. 75) lib. VII, 1-99; [8] (f. 87^{v}) lib. VIII, 1-82; [9] (f. 99) lib. IX, epist. et epigr. praevium, 1-4, 6-11, 13, 12, 15, 14, 16-103; [10] (f. 113^{v}) lib. X, 1-12, 20, 13-19, 21-57, 61, 62, 60, 63-104; [11] (f. 128^{v}) lib. XI, 1-48, 50-65, 69, 67, 66, 68, 70-108; [12] (f. 142^{v}) lib. XII, 1-4, 7, 5, 6, 8-21, 23, 22, 24-25, 27, 28, 26, 29-45, 47, 48, 46, 49, 50, 52 usque ad v. 6, 51, deinde 52 a v. 7, iterum epigr. 51 praefixum 53-64, 68, 65, 66, 67, 69, 70, 72, 71, 73, 74, 76-98; [13] (f. 155^{v}) lib. XIII integer; [14] (f. 161^{v}) lib. XIV, multa sunt scripta ordine turbato, desunt 22, 117, 213. Scholia uberrima saec. XV in omnes libros, praeter quam in IX et in maiorem partem libri XII, manu docti viri cuiusdam (Cantalicii?) Italiae mediae, uti erui posse videtur e verbis f. 121: *offellę vulgo coppiette;* f. 141: *pustulae, brusciuli;* f. 154^{v}: *Videmus hodie Romae in illis, in quibus contigit habitare palatium pontificis etc.;* f. 157 *melagranata;* in hoc folio in scholio alia manu laudantur *Antonius nebrissensis et Sabellicus.* Nonnulla scholia praevia incipiunt: *Semiramis usum castrandi reperit, qui mos illatus in urbem fuit, ita ut infiniti essent spadones in urbe.* Primum scholium de Memphi: *Memphis regia Aegyptiorum ciuitas condita a Mene rege et denominata ab eius filia Memphi. Aegyptiorum reges pyramides multas struxerunt.*

F. 1. ⟨I. Bapt. Cantalicii epigr.⟩: *Cur palles lentae similis, Caropine, genestae* (Epigrammata, Venetiis 1493, f. e^{v})

F. 172. ⟨Eiusdem epitaphia I-III⟩. I (phaleucii 1-8): *Hoc in marmore nitens puellae...* (l. cit. f. m III^{v}). II (epigr. decastichon) inc. *Ad delubra Deum gentes properate nefandae* des. *De Styge quam cupitis eripuisse caput* (differt ab ed., l. cit., f. e IIII). III (hexastichon) inc. *Silvia sarcophago gens hoc uenerare puellam / quam pater hac quondam Cambius urbe tulit* des. *cetera Christus* (differt ab edito, l. cit., f. m III^{v}).

F. 172^{v} ⟨index ponderum⟩ inc. « *Obolus siliquas* »; superius: *Siliqua pondus lupini uel speltae* des. *siliquarum XX quatuor est scrupulorum quatuor.* In ff. 173 nonnulla alia parvifacienda.

Codex littera currenti scriptus titulos praefert rubros, in f. 2 calamo delineata est Martialis imago; in folii 64 marg. inferiore: *de Pietro es questo libro.*

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

651 (olim 780, cf. f. 2). An. 1471 (cf. f. 136^{v}), membran., mm. 282×191, ff. 138.

Publii Terentii afri comoediae I-VI. 1 (f. 3) Andria; praeeunt [1] (f. 2) epitaphium (Baehrens, poetae lat. min., 5, p. 385); [2] (ibid.) ⟨C. Sulpici Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*); exitus fabulae: *si quid est quod restat. Vos ualete et plaudite; Caliopius recensui,* quae clausula subiungitur singulis comoediis. 2 (f. 27^{r}). Eunuchus; praeeunt [1] (f. 26) *Acta ludis megalensibus...;* [2] (ibid.) arg.: *Meretrix adolescentem - receptus illuditur* (ed. Parmae 1481, f. b 6); [3] (f. 26^{v}) ⟨prologus⟩; [4] (f. 27) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *aliud argumentum*). 3 (f. 51). Heautontimorumenos; praeeunt: [1] (f. 50^{v}) *Acta...;* [2] (f. 51) ⟨Apollinaris periocha⟩. 4 (f. 74^{v}). Adelphi; praeeunt: [1] (f. 74) *Acta...;* [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*). 5 (f. 96). Hecyra; praeeunt [1] (f. 95^{v}) *Acta ludis Romanis* (!) - *Lucio Marco aedilibus curulibus;* [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*). 6 (f. 115). Phormio; praeeunt [1] (f. 114^{v}) *Acta...;* [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*).

Codicem, qui antiqui indicis urbin. nn. 518, 519 convenire potest, *MCCCCLXXI diuo principi Federico Monfel. Urbini comiti, qui postea dux a Sixto pont. 4° creatus est, ego Federicus Veteranus urbinas transcripsi: et hic liber fuit primus, qui alios complures transcribendi causam dedit et tanti principis liberalitatem mihi conquisiuit; cum in dies pulcriora conscripserim et minio decorauerim.* Tituli atque initiales maiores tum rubra tum caerulea; initiales maximae aureae coloribus ornatae sunt. Folii 3 quatuor margines coloribus, avibus, leone, quinque pueris aligeris, quorum duo in margine inferiore sustinent coronam lauream; in media corona tessera gentilicia cum duabus aquilis ac litterae C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩; in margine dextero fridericianum emblema ventosa, quod vulgo *coppetta*. Ff. 1, 2^{v}, 137, 138 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

652. Saec. XV, membran., mm. 266×182, ff. 142.

P. Terentii afri comoediae I-VI. 1 (f. 2). ⟨Andria⟩; praeeunt [1] (ibid.) epitaphium (cf. cod. 651), [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*), [3] (ibid.) ⟨prologus⟩. 2 (f. 25). ⟨Eunuchus⟩; praeeunt [1] (f. 24^{v}) ⟨argumentum⟩ (cf. cod. 651), [2] (ibid.) ⟨prologus⟩. 3 (f. 50). ⟨Heautontimorumenos⟩; praeeunt [1] (ibid.) ⟨Sulpici Apollinaris periocha⟩, [2] (ibid.) ⟨prologus⟩. 4 (f. 75) ⟨Adelphi⟩; praeeunt [1] (f. 74^{v}) ⟨Apollinaris periocha⟩, [2] (ibid.) ⟨prologus⟩. 5 (f. 98^{v}). ⟨Hecyra⟩; praeeunt [1] (f. 97^{v}) ⟨Apollinaris periocha⟩,

[2] (ibid.) ⟨prologus⟩, [3] (ibid.) subnectitur ⟨L. Ambivius, prologus⟩. 6 (f. 118^v). ⟨Phormio⟩; praeeunt [1] (f. 118) ⟨Apollinaris periocha⟩, [2] (ibid.) ⟨prologus⟩.

I. F. 1^r, manu saec. XVI in., ⟨Petrarca cantus I, *trionfi*, versus 1-9⟩.

II. F. 142^v (eadem manu) cantiunculae vulgo *strambotti*. I: *Quando mi vedrai in quella oscura fossa* (Inter *Opere... Aquilano*, Firenze, Giunta 1516, n. 500). II: *Quel caualier gentil l'alma m' ha tolto - Sello ascoltasse el duol che mi tormenta.*

Codex litteras initiales maiores habet aureas lineis et coloribus, maximas pariter aureas convolvulis et coloribus decoratas. Tituli et personarum nomina, praeter quam in prima comoedia, desunt. Folii 2 margines auro, coloribus, convolvulis, psittacis, lepore, pueruli ornati sunt; in medio margine inferiore spatium vacuum ad excipiendam emptoris tesseram gentiliciam. F. 1^v, 142^r vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

653. Saec. XV, membran., mm. 230 × 153, ff. 128.

Publii Terentii afri comoediae I-VI. 1 (f. 2). Andria, praeeunt [1] (f. 1) epitaphium (cf. cod. 651); [2] (ibid.) prologus; [3] (f. 1^v) ⟨Sulpici Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*) exitus fabulae uti in cod. 651. 2 (f. 23^v). Eunuchus; praeeunt [1] (f. 22^v) ⟨Apollinaris periocha⟩; [2] (ibid.) argumentum (uti in cod. 251); [3] (ibid.) prologus... 3 (f. 47). Heautontimorumenos; praeeunt [1] (f. 46) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*); [2] (ibid.) prologus. 4 (f. 68^v). ⟨Adelphi⟩; praeeunt [1] (f. 68) *Acta ludis funeribus* (!) - *edilibus*, [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*), [3] (f. 68^v) prologus. 5 (f. 90^v). Hecyra; praeeunt [1] (f. 89) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*); [2] (f. 89^v) prologus; [3] (90^v). *Acta ludis romanis - hedilibus corulibus.* 6 (f. 108). Phormio; praeeunt [1] (f. 107) *Acta ludis romanis - M. Valerio consulibus;* [2] (ibid.) ⟨Apollinaris periocha⟩ (in ms. *argumentum*); [3] (ibid.) prologus.

Codex, duabus manibus exaratus, numeris 518-519 antiqui indicis convenire potest. Prima manus ff. 1-50, secunda aliquanto posterior, quae folio 126^v subscribitur: *Io*⟨annes⟩, ff. 51-126^v. Tituli rubri, initiales maiores tum caeruleae tum rubrae, initiales maximae aureae convolvulis et coloribus ornatae sunt. Folii 1 margines lineis, globulis aureis, vase cum floribus, lepore decorati sunt. In marg. inf. duo pueruli aligeri hinc inde adstant coronae laureae, in media corona tesseram gentiliciam Friderici Urbini ducis, superimposita corona aurea, decorant quatuor aquilae nigrae, claves ac tiara pontificia. Ante prologum (f. 1) in tabella manu italica picta adolescentuli imago clypeata puellae caryophyllon offerentis. In alia tabella (f. 22^v) ante argumentum, quod inc. *Meretrix*, imago clypeata fortasse huius conditionis mulierculae. Ff. 127, 128 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

654. Saec. XVI, chart., mm. 220 × 163, ff. 24.

Nursini Antonio *da Pesaro il Menemo, comedia antica di Plauto tradotta in uolgare.* Inc. *Salute primieramente, spettatori, a uoi et a medesimo anuncio. Apportoui Plauto con la lingua non con le mani.* Des. *Hora spettatori restate in pace e siatene del uostro applauso liberali;* praeit auctoris epist. dedicationis: *All'illmo et eccmo signore il signor Guidubaldo secondo Feltrio della Rouere, duca quarto d'Urbino: L'intelletto mio, conoscendo la sua debolezza, e non uedendosi cossì maturato ch'ei possa mostrar' se stesso - e le bascio humilmente le mani... Humilissimo e deuotissimo suddito Antonio Nursini.*

Ff. 1v, 2 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana obducta sunt saec. XIX.

655. Saec. XV, membran., mm. 252×171, ff. 135.

⟨Macci⟩ Plauti (in ms. *P... Asinii*) comoedіae I-VIIII. [1](f. 1). Amphitruo. [2](f. 20v). Asinaria. [3](f. 37). Aulularia usque ad v.... *nunquam hinc feres a me.* [4](f. 51v). Captivi. [5](f. 68v). Curculio. [6](f. 81). Casina. [7](f. 95v). Cistellaria. [8](103v). Epidicus. [9](f. 115). Menaechmi (in ms. *Menechinus*); in margg. Epidici et Menaechmi nonnulla scholia, quae interdum subscribuntur litt. *n.*

Codex fortasse in Italia superiore scriptus titulos praefert rubros, initiales autem maiores tum rubras tum caeruleas lineis ornatas, initiales maximas auro coloribusque rudi manu illitas. Folii 1 quatuor margines eadem manu ornati sunt rosis, auro, coloribus, tessera gentilicia familiae Visconti mediolanensis, qua etiam prima littera initialis decorata est. Ff. 132v-135 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

656 (olim 804, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 279×185, ff. II. 138.

M. Annaei Lucani (in ms. ... *cordubensis*) ⟨de bello civili⟩ libri I-X; praeit Epitaphium Lucani (Baehrens, poetae lat. min., Lipsiae 1883, 5, p. 386).

Codex, qui convenit n. 495 antiqui indicis urbin., titulos praebet rubros, initiales maximas aureas surculis et coloribus ornatas; emendamenta sunt manu eiusdem librarii. In f. 1v corona laurea, taeniis et globulis aureis decorata, una cum titulo codicis. Folii 2 tres margines floribus, lineis, globulis aureis, surculis, coloribus, avibus decorati sunt; in marg. inferiore duo pueruli aligeri exhibent coronam lauream, in qua tessera gentilicia urbinas una aquila praedita ac litt. F⟨ridericus⟩ C⟨omes⟩. Ff. I, II, 1r, 136v-138 vacua.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Innocenti XII ac Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

657 (olim 826, cf. tegumenti dorsum), saec. XV, membran., mm. 265 × 168, ff. II. 163 (+ 98^{a}).

Claudii Claudiani carmina. **1** (f. 2). In Rufinum libri 1-2 cum praefationibus (Birt, Claudii Claudiani carmina, Berolini 1892, p. 17-53). **2** (f. 18). Fescennina 1-4 (l. cit., p. 119-124). **3** (f. 20). Epithalamium de nuptiis Honorii Aug. cum praefatione (l. cit., p. 125-139). **4** (f. 26). De bello gildonico (l. cit., p. 54-73). **5** (f. 35). De consulatu Stilichonis libri 1-3 (l. cit., p. 189-233). **6** (f. 56). Panegyricus de sexto consulatu Honorii Aug. (l. cit., 234-258). **7** (f. 67^{v}). In Eutropium libri 1-2 (l. cit., p. 74-118). **8** (f. 87). Panegyricus de tertio consulatu Honorii Aug. (l. cit., p. 140-149). **9** (f. 91). Panegyricus de quarto consulatu Honorii (l. cit., p. 150-174). **10** (f. 101). Panegyricus dictus Manlio Theodoro cons. (in ms. *de II cons. Theodosii*; l. cit., p. 175-188). **11**. Carmina minora (in ms. *Epigrammata et alia quaedam*). [1] (f. 107) 33-39 (ed. cit., p. 331-333), [2] (f. 107^{v}) 40-51 (l. cit., p. 333-341), [3] (110^{v}) 53 (l. cit., p. 341-346), [4] (f. 112^{v}) 10-13 (l. cit., 291-292), [5] (f. 113) 22 (l. cit., p. 298-300), [6] (f. 114) 20 (l. cit., p. 296-297), [7] (f. 114^{v}) 27 (l. cit., p. 311-315), [8] (f. 116) 29 (l. cit., p. 317-319). **12** (f. 117) ⟨De bello pollentino seu gothico⟩ (in ms. *liber XIIII qui epigrammata praeire debet*) (l. cit., p. 259-283). **13**. Carmina minora alia (in ms. *Haec coniungi cum praecedentibus epigrammatibus debent et omnia simul post XIIII librum ordinatim poni*). [1] (f. 128^{v}) 32 (l. cit., p. 330-331), [2] (ibid.) 31 (l. cit., p. 328-329), [3] (f. 129^{v}) 30 (l. cit., p. 319-327), [4] (f. 133^{v}) 2 (l. cit., p. 287), [5] (f. 134) 4 (l. cit., p. 288), [6] (ibid.) 6-9 (l. cit., p. 289-291), [7] (f. 135^{v}) 13-19 (l. cit., p. 292-296), [8] (f. 137) 21 (l. cit., p. 297), [9] (f. 137^{v}) 23-26 (l. cit., p. 300-311), [10] (f. 141^{v}) 28 (l. cit., p. 315-317). **14** (f. 142^{v}). De raptu Proserpinae libri I-II (l. cit., p. 349-377). **15** (f. 153^{v}). ⟨Panegyrici de sexto consulatu Honorii praefatio iterum⟩ (l. cit., p. 234-235). **16** (f. 154). De raptu Proserpinae liber III usque ad v. 437 (l. cit., 377-393). **17** (f. 160). Alia manu additi sunt versus 141-213 libri primi de raptu Proserpinae, quos omiserat scriba prior (l. cit., p. 355-358).

Codex, qui convenit n. 496 antiqui indicis urbin., paucissimos titulos rubros praefert, litteras initiales maiores tum caeruleas tum rubras, intiales maximas aureas lineis coloribusque ornatas. In f. 1^{v} figura rectangularis formae auro et coloribus satis cospicua, in media figura titulus codicis litt. aureis et nigris. Folii 2 tres margines rosis, aliis floribus, globulis aureis decorati, in marg. inferiore corona laurea cum aquila nigra, ungulis tesseram gentiliam una aquila distinctam gestante, hinc inde duo pueruli. Ff. I, II, 1^{r}, 161^{v}-163 vacua. In margg. correctiones manu scribae posterioris.

Tegumentum codicis aequale e corio subrufo fibulis detractis.

658. Saec. XV, membran., mm. 251 × 163, ff. 87.

Iuvenalis et Persii satirae.

1 (f. 2). Iuvenalis satirarum libri I-V cum nonnullis scholiis rubricatoris manu, in quibus laudantur Cicero, Vergilius, Ovidius, Priscianus, Rex (ff. 46^{v} et 52. 65^{v}), iurista quidam.

2 (f. 74). Persii (in ms.... *Volaterrani*) satirarum liber.

Codex, in indice antiquo urbin. fortasse n. 513 distinctus, titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas coloribus ornatas. In f. 1^{v} corona frondibus aureis intexta, circulis, floribus, globulis aureis ornata, in qua titulus codicis litteris aureis. Folii 2 tres margines floribus et globulis aureis decorati sunt, in marg. inferiore duo angeli sustinent coronam lauream, in qua tessera gentilicia in quatuor partes divisa, in I et IV binae aquilae nigrae in campo aureo, in II et III bini leones erecti, florem cum caule unusquisque ungulis stringens in campo caeruleo. Ff. 1^{r}, 73^{v}, 86^{v}. 87 vacua sunt; in margg. notabilia signantur.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

659. Saec. XV, membran., mm. 231 × 158, ff. 84.

Iuvenalis et Persii satirae; **Ovidii** epistola Sappus.

1 (f. 1). Iuvenalis satirarum libri I-V, sed in cod. satira XVI ante XV locum habet et in nonnullis satiris insunt glossae inter lineas.

2 (f. 69). ⟨Ovidii⟩ epistola Sapphus.

3 (f. 73). Persii satirae I-VI; clauduntur subscriptione: *Explicit ignotus per cunctum Persius orbem* (de qua cf. Ramorino, *Le satire di A. Persio Flacco illustrate*... Torino 1905, p. XXI, n. 1).

Codex, qui fortasse convenit n. 510 antiqui indicis urbinatis, titulis caret; initiales autem maiores tum caeruleae tum rubrae praeter duas priores, quae aureae ac surculis et coloribus ornatae sunt. Folii 1 quatuor margines surculis, coloribus; globulis aureis decorati sunt; in marg. inferiore corona laurea a duabus avibus rostris sustentata, in media corona tessera gentilicia, aquilis quatuor, vexillo pontificio, corona litt. F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩ praedita, decorata est. Ff. 68, 84^{v} vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

660. Saec. XV, membran., mm. 249 × 161, ff. 84.

Iuvenalis et Persii satirae.

1 (f. 2). Iuvenalis satirarum libri I-V, satira XVI ante XV.

2 (f. 72). Persii (in ms. *Volaterrani*) satirarum liber.

Codex, quem nescio cui numero conveniat antiqui indicis urbin. (cf. nn. 510-513) titulos praefert rubros; initiales autem maiores aureae lineis et coloribus, maximae item aureae

surculis et coloribus decoratae sunt. In f. 1v corona laurea lemniscata duobus circulis aureis ornata, in media corona titulus codicis litt. aureis. Folii 2 tres margines coloribus, surculis, avibus ornati sunt; in marg. inferiore duo puelli aligeri sustinent tesseram gentiliciam urbinatem una aquila praeditam. Ff. 1r, 84v vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

661 (olim 811, cf. f. 1r). Saec. X, membran., mm. 276 × 182, ff. IV. 136 (— f. 61 omisso).

1 (f. 2). **Iuvenalis** satirae I-XVI cum glossa interlineari et scholiis. Prima glossa « auditor » *inspector* « reponam » *respondebo* « vexatus tociens rauci Theseide Codri » *scilicet cum sim hic prouocatus alias periclitatus male canentis;* (f. 1v) praeit Iuvenalis vita I (apud Iahn, D. Iunii Iuvenalis saturarum libri V cum scholiis etc., Berolini 1851, p. 386 387); in f. 60v scripti sunt versus satirae VI 156-215, quos librarius transegerat, cf. f. 20, in quo nota librariii: *hoc quod hic deest require in fine libri.*

2 (f. 62). Scholia in Iuvenalem usque ad sat. VIII (in ms. *Probus* et manu saec. XV *Probi expositones;* de codice ac de scholiis cf. Hosius, Symbola ad poetas latinos, *Rheinisches Museum,* 1891, p. 287 sqq.). Inc. *Cum omnes luxuriarentur in scribendis libris,* abrumpuntur scholia in sat. VIII v. 227 *sed etiam a peregrinis qui fatum iudicat esse turpissimum.* « Maiorum effigies » *mos fuit olim...* infra alia manu: *Desunt multa.*

3 (f. 134). Fragmenta scholiorum in sat. XI, incipiunt: *Haec satira alloquitur quendam nomine Persicum* desinunt imperfecte ad v. 63 vv.: « alter Aeneas » *idest Aeneas qui in Numicium flumen lapsus post...* sed f. 134v mucore corruptum vix aut ne vix quidem legi potest.

Codex fortasse convenit n. 512 antiqui indicis urbin. In f. IIIv additus est, saec. XV, circulus corona laurea, floribus, fructibus, globulis aureis ornatus, in media corona titulus erratus: *In hoc codice Iosephi libri duo de vetustate Iudaeorum in 'Appionem grammaticum continentur.* In f. IV saec. XV: *Curiae Vrbini.* In f. IVv: *Iunius Iuvenalis cum Probi expositione.* In f. 1r calami probationes. Ff. I, II, IIIr, IV, 135, 136 vacua.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

662. Saec. XV ex. (cf. f. 342v), chart., praeter ff. II et 1-10, membran., mm. 280 × 194, ff. II. 344.

Ioannis Baptistae Cantalicii in Iuvenalis satiras interpretatio. Inc. (f. 6v) « Semper ego auditor ». *Ex omnibus somniis quae interpretes, quos supra commemoraui, enarrauerunt illud quidem perridiculum est.* Des. « Non omne ». *Quia fabis abstinuit, vescebaturque itaque holeribus. Vnde dixit quam culti villicus horti*

unde epulum possis dare centum pythagoreis. Clauditur subscriptione: *Absolutum Perusiae I°CCCC°LXXXVIII°. Die XXVI[a] mensis Iulij; ibi eodem Cantalycio publice profitente. Editum autem Viterbji ICCCC°LXXXXII;* praeeunt [1] in Cantalicium hexasticha [a] (f. 1[v]) Pomponii Laeti: *Fertur ab aeoo iam mitis - aura uocat,* [b] Petri Marsi: *Quae fuerant quondam - Iuuenalis opus,* [c] Sulpitii Verulani: *Certant innumerae - scripta legas,* [d] Augustini Almadiani viterbiensis: *Dicere quae uoluit - omne meus;* [2] (f. 2) Cantalicii dedicatio Guido Urbini duci, quae inc. *Inter pietatis misericordiaeque officia, illustrissime Guide Vrbini princeps dignissime, illud profecto esurientes scilicet pascere* ac des. *Non enim potuit angusta facultas huic muneri tuo, ut decebat, membrana uolumina suppeditare. Vale.* [3] (f. 4). *De satyra unde sit appellata: Cum ergo satyras simus expositori, antequam ad expositionem deueniamus - et poetae uitam sexdecim nostris uersibus enarrauerimus.* [4] Cantalicii epigrammata [a] (f. 5[v]) ad romanos poetas: *Vates qui latiam* (ed. Venetiis, per Matheum Capcasam, 1493, f. d V), [b] (ibid.) ad Pomponium: *Redde vicem nobis* (l. cit., f. g V), [c] (f. 6) ad Petrum Marsum: *Tu quoque redde vices* (l. cit., f. g V), [d] (ibid.) ad Sulpitium: *Sulpiti quoniam legimus* (l. cit., f. g V[v]), [e] (ibid.) ad Volscum: *Volsce nisi meritae* (l. cit., f. g V), [f] (ibid.) Iuvenalis vita: *Hic est ille tibi Satyrus* (l. cit., f. l III). Sequuntur [a] (f. 343) Alexandri Arguli phaleucii: *Si debet uenusina musa Acroni,* [b] (ibid.) eiusdem eptastichon: *Ite per ambages Iuvenalis.*

Codex, qui convenit n. 591 antiqui indicis urbin., manu ipsius Cantalicii, uti patet ex nota praesertim folio 136 Cantalicii evidenter addita manu, quae manus librarii simillima est. Tituli et lemmata rubricata, initiales maximae aureae lineis et coloribus ornatae sunt. Folii 2 quatuor margines non indecore candelabris, floribus, delphinis, fructibus ornati sunt; in marg. inferiore corona laurea, in qua tessera gentilicia urbinas cum pontificio vexillo superimposita corona, in 1 et 4 aquila nigra in campo aureo, in 2 et 3 tres aquilae nigrae cum tribus clavis aureis a tribus caeruleis divisis. Descripsit diligenter hunc codicem Zannoni, *Il Cantalicio alla corte di Urbino,* in *Rendiconti d. r. Accademia dei Lincei, serie quinta,* vol. III, Roma 1895, p. 487 in nota, ubi magnam partem dedicationis refert, sed ibi errore typographi codici numerus 622 tribuitur. Ff. I, II, 1[r], 95[v], 96[r], 204[v], 343[v], 344 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

663 (olim 816, cf. tegumenti dorsum). Saec. XV, membran., mm. 262 × 671, ff. I. 162.

Georgi Merula alexandrini commentarii in Iuvenalis satyras; omnino uti in cod. 348, quem vide; clauduntur subscriptione: *Saturarum Iuvenalis... editae nominatimque dicatae Federico de Montefeltro Vrbini duci invictissimo.*

F. 161. ⟨Merula additiones 1-2 ad commentarium⟩ eiusdem librarii manu: I. De Maecenate supino (sat. 1, v. 66) inc. *Quis fuerit hic signator difficillimum est cognoscere. Ego tamen affirmaverim Domiciani hunc signum habuisse, quo illius epistolas ac diplomata obsignaret* des. *per collationes pecuniarum magno hominum terrore.* II. ⟨De Acilio Glabrione⟩ inc. « Profuit ergo nihil... ». *De Acylio his contentus quae apud Suetonium legeram paucula dixi: mox uero epitoma Dionis nactus* des. *verum feram ipsam certissimo ictu confecit.*

Codex, qui convenit n. 584 antiqui indicis urbin., diligenter exscriptus titulos, primo excepto, aureos, verba autem Iuvenalis ac lemmata rubricata praefert. Litterae initiales pulchrae nigrae et aureae floribus et coloribus decoratae sunt. In f. 5^v corona laurea, in qua aquila nigra coronato capite ante pectus gestans tesseram gentiliciam corona, duabus aquilis, vexillo pontificio praeditam una cum litteris F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩. Folii 6 quatuor margines eleganter coloribus ornati sunt; in dextero et sinistro candelabra aurea, in marginis superioris angulis duo numismata antiqua imitantia; in medio marg. superiore duo satyri iacentes, ictiphallici, manu sustinentes lanceas, manu effictam scidulam cum inscriptione aurea: *Enarratio primae satirae.* In marg. inferiore sinistrorsum bellator (symbolice Fridericus urbinas (?), Mars alter, cf. praefationem Merula), biga a quatuor equis albis vectus, dextrorsum e regione duo equites, scutiferi fridericiani, in equorum enim phaleris litterae DV⟨x⟩, num pictoris *Choretti?*, cf. cod. 326. Ff. I, 161^v, 162 vacua.

Tegumentum urbinatense saec. XV e corio castanei coloris cum lineis auro impressis, fibulis ac duabus tesseris gentiliciis Friderici Vrbini ducis nunc evanidis praeditum.

664. Saec. XV, membran., mm. 257 × 181, ff. II. 170.

Scholia in Iuvenalis et Persii satiras.

1 (f. 3). Variorum scholia (in ms. *Cornuti expositio*) in Iuvenalis satiras I-XV priores. Inc. « Semper » *Bene sic ipse poeta a redargutione poetarum scribere incipit; cum per hoc ostendat quod nulli parcere debeat.* Scholium ult. in sat. XV des. *cum ab omnibus animantibus abstinent, a faba etiam abstinuit propter gurguliones quos generat;* praeit (f. 1) ⟨de Iuvenalis vita ac de satira prologus⟩, qui inc. *Iunius Iuuenalis aquinas idest de Aquino oppido oriundus extitit, qui ad mediam fere aetatem* - ac des. *in prima deca Liuii circa finem. Nunc ad litteram accedamus* (de horum scholiorum auctoribus iudicia confer apud Schanz, *Geschichte der röm. Litteratur,* München 1901, *zweiter teil,* p. 184). 2 (f. 128). Variorum scholia (in ms. *expositio Cornuti*) in Persii satiras (Iahn, Auli Persii Flacci satirarum liber cum scholiis, Lipsiae 1843, p. 245-350); praeit (f. 126^v) *vita Persii* ⟨et enarratio in satiram⟩, quae incipiunt: *Aulus Persius Flaccus natus est pridie nonas decembrium... decessit autem... Natus in Etruria* desinunt: *Satyra igitur a satietate dicta, eo quod plena sit conuitiis et reprehensionibus hominum* (cf. Iahn, l. cit., p. 233 sq.).

Codex, qui convenit n. 583 antiqui indicis urbin., littera currenti scriptus titulos praefert rubros, initiales maximas autem aureas lineis coloribusque, praeter quam in ff. 1 et 3 in quibus auro ac floribus, ornatas. In f. II^v in media corona laurea floribus et auro decorata titulus codicis. Folii 1 tres margines pariter floribus et auro ornati sunt, in marg. inferiore autem aquila nigra sustinet tesseram gentiliciam duabus aquilis praeditam; hinc inde litterae C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩. Ff. I, II, 168^v-170 vacua sunt.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Gregorii XVI.

665. Saec. XV, membran., mm. 268 × 172, ff. I. 61.

C. Vetti Aquilini Iuvenci evangeliorum (in ms. *in quatuor evangeliis*) libri I-IV cum praefatione (Corpus script. eccl. lat., 24, ex recensione Huemer, Vindobonae 1891).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 507 signatur, titulos praebet rubros, initiales maximas aureas lineis coloribusque decoratas. In f. 1^v aediculae forma imperfecta, in qua titulus codicis. Folii 2 tres margines auro, surculis, coloribus, avibus, puerulis aligeris decorati sunt; in marg. inf. tessera gentilicia Urbini ducis quatuor aquilis praedita. Ff. I, 1^r vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

666. An. 1481 (cf. f. 196^v), membram., mm. 270 × 182, ff. 196.

Aurelii Prudentii Clementis carmina. **1** (f. 8) ⟨C a t h e m e r i n o n⟩ liber; praeit (f. 7) praefatio (Dressel, Lipsiae 1860, p. 1-79). **2.** ⟨P e r i s t e p h a n o n liber⟩ hoc ordine iuxta ed. cit. [1] (f. 37^v) 1 (l. cit., p. 301-307); [2] (f. 40) 5 (l. cit., p. 350-371); [3] (f. 46) 2 (l. cit., p. 307-331); [4] (f. 52^v) 11 (l. cit., p. 440-453); [5] (f. 57^v) 13 (l. cit., p. 458-463); [6] (f. 60) 12 (l. cit., p. 453-458); [7] (f. 61^v) 4 (l. cit., p. 340-349); [8] (f. 65^v) 14 (l. cit., p. 463-469); subnectuntur [a] (f. 68^v) versus C o n s t a n t i a e Constantinae filiae in honorem s. Agnetis (De Rossi, Inscriptiones christ., Romae 1888, 2, p. 44-45), [b] (ibid.) versus D a m a s i papae de eadem (Ihm., carmen. n. 84); [9] (f. 69) 3 (Dressel, l. cit., p. 331-340); [10] (f. 72) 6 (l. cit., p. 371-378); [11] (f. 74^v) 7 (l. cit., p. 378-381); [12] (f. 77) 9 (l. cit., p. 383-388); [13] (f. 79) 8 (l. cit., p. 882-383); [14] (f. 79^v) 10 (l. cit., p. 388-440). **3** (f. 103^v). E p i l o g u s, qui tamen inc. a v. 2 (l. cit., p. 486-487). **4** (f. 104). D i t t o c h a e o n (in ms. *Ditrocheus qui continetur in titulis historiarum*) (l. cit., p. 470-485). **5** (f. 108) A p o t h e o s i s (in ms. *versus de sancta trinitate*) versus 1-951 (l. cit., 80-122). **6** (f. 129). ⟨A p o t h e o s i s a v. 952-1084⟩ (in ms. *contra manicaeos* (l. cit., p. 122-127). **7** (f. 132^v). ⟨H a m a r t i g e n i a⟩ (in ms. *adversus Marcionitas*) (l. cit., p. 128-168). **8** (f. 154). Contra S y m m a c h u m libri 1-11 (l. cit., p. 213-300).

Insignem hunc codicem, qui convenit n. 506 antiqui indicis urbin., *Antonius Sinibaldus Florentinus transcripsit Florentiae Anno Christi MCCCCLXXXI. XX No*(vembris). Titulos praefert rubros, initiales maiores aureas lineis coloribusque, initiales maximas pariter aureas lineis, coloribus, globulis aureis affabre decoratas. In f. 1-2^r index operum manu librarii. Titulos peculiares huius codicis nonnullos ed. iam Arevalus (Prudentius prolegomena, M. 59, 629 nota b.) et omnes Dressel (ed. cit., p. LVIII-LIX). In f. 4^v circulus, surculis aureis, angelis, coronam circum sustinentibus, ornatus, in medio circulo titulus codicis. Tota pagina 6^v picta est, in media pagina pictura tabularis; in media tabula s. Paulo genibus flexis truncato capite adstant carnifex, milites equestres et pedestres; in umbra s. Petrus e cruce pendens, campi, urbs, flumen (Tiberis). Margines autem quatuor huius paginae ornati sunt floribus, lineis implexis, bestiis, puerulis, octo circulis, in quibus picti sunt, in margine superiore medio 1 s. Petrus et Paulus ante Neronis tribunal; dextrorsum 2 episcopus librum sinistra, dextera palmam sustinens cum litteris *CIPRIANVS;* sinistrorsum 3 sancta Agnes sinistra ovem, dextera palmam gerens; in medio margine dextro 4 puer ante tribunal tyranni, infra nomen *ROMANVS;* in medio margine sinistro 5 duo carnifices ferreis pectinibus excarnificant martyrem, cuius pedibus nomen: *VINCENTIUS;* in margine inferiore 6 s. Laurentius in craticula adstantibus tyranno, pro tribunali sedente, duobus militibus, tribus carnificibus; 7 dextrorsum et sinistrorsum circuli duo cum duabus imaginibus clypeatis duorum martyrum. Folii 7 margines pariter, sed altero pictore peritiore scholae Attavantianae decorati sunt floribus, fructibus, avibus, puerulis, imaginibus, insignibus, tessera gentilicia Friderici Urbini ducis. In medio margine superiore 8 martyris imago; dextrorsum 9 s. Petri clypeata imago, dextera clavem deferentis; sinistrorsum 10 proprophetae imago clypeata; in margine dextero 11 s. Pauli, sinistra librum ac dextera ensem stringentis, dimidia imago; in margine sinistro 12 alterius prophetae clypeata imago; in margine inferiore dextrorsum 13 s. Stephani, sinistro brachio librum, dextera palmam ferentis, clypeata imago; sinistrorsum 14 s. Laurentii, craticulam dextera, sinistra palmam ferentis, clypeata imago; in medio margine quatuor angeli sustinent pyras in orbe positas, in mediis pyris tessera gentilicia Friderici Urbini ducis duabus aquilis, vexillo pontif. et corona decorata, e pyris pendet hermellinae ordo; in marginibus pariter aliae duae tesserae gentiliciae, alteram una aquila praeditam aquila nigra sustinet, altera, similiter una aquila decorata superimposita corona et media aquila, solo iacet. Insuper insunt insignia fridericiana penicillum, spirae, ventosa, hermellina, fulgura. In prima initiali 15 imago clypeata Prudentii sinistra librum pectori admoventis ac dextera alloquentis (edita est apud Migne, 59, col. 767). Descripserunt codicem Arevalus in prolegomenis Prudentii, l. cit., col. 629; Dressel, l. cit., p. LVIII sq. Ff. 2^v-4^r, 5, 6^r, 76 vacua sunt. In marginibus usque ad f. 74^v ante multa carmina picta sunt schemata, in quibus genera metrorum et pedum uniuscuiusque carminis.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XIV.

667 (olim 803, cf. f. 4). Saec. XV, membran., mm. 269 × 170, ff. II. 104.

1 (f. 2). **M. Manilii** astronomicon libri I-V.

2 (f. 82). **Q. Sereni** ⟨**Sammonici**⟩ liber medicinalis (Baehrens, Poetae lat. min., Lipsiae 1881, 3, p. 107-158).

Codex in officina florentina Vespasiani transcriptus, ut videtur, titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas lineis colo-

ribusque decoratas. In f. 3^{v} circulus corona laurea ac floribus constans, in quo titulus codicis litteris aureis caeruleisque alternis lineis scriptus. Folii 4 tres margines globulis aureis, floribus lineisque argenteis decorati sunt; in margine inf. duo pueruli aligeri sustinent circulum corona laurea, auro argentoque circumornata; in media corona tessera gentilicia in quatuor partes divisa in 1 et 4 duae aquilae nigrae expansis alis, in 2 et 3 duo leones erecti ungulis sustinentes erectum surculum cum frutice, hinc inde initiales litterae *A. L.* Ff. I-II, 1^{r}, 104 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Lambruschini card. bibliothecarii.

668 (olim 802, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 265 × 176, ff. II. 101.

Manilii astronomicon libri I-V; **Sereni Sammonici** medicinalis liber; s. **Benedicti Crispi** archiep. mediol. commentarium medicinale.

1 (f. 1). M a n i l i i (in ms. *Boevi* non Boeci, ut apud Schanz refertur, *Geschichte d. röm. litt.*, München 1901, 2, p. 25) astronomicon libri I-V.

2 (f. 75). Q u i n t i S e r e n i ⟨S a m m o n i c i⟩ medicinalis liber.

3 (f. 95). ⟨S. B e n e d i c t i⟩ C r i s p i archiep. mediolanensis (in ms. *diaconi*) commentarium medicinale (in ms. *liber medicinalis*) (ed. Ulrich, Kizingae 1835; cf. Mai, Classici auctores, Romae 1833, 5, p. 391-402).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 503 signatur, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas, initiales maximas aureas lineis coloribusque ornatas. In f. II^{v} circulus sertis frondium et baccarum laurearum coronam efformantibus compositus, floribusque ornatus, in medio circulo tituli codicis. Folii 1 tres margines floribus, globulis aureis, avibus et puerulo aligero decorati; in marg. inferiore duo puelli aligeri sustinent circulum aureum corona laurea exornatum; in media corona tessera gentilicia fridericiana duabus aquilis praedita. Ff. I. II^{r}, 74, 100, 101 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Lambruschini card. bibliothecarii.

669. Saec. XV, membran., mm. 252 × 166, ff. I. 104.

C. Valerii Flacci Sentini Balbi argonauticon libri I-VIII.

Codici, qui convenit n. 500 antiqui indicis urbin., tituli sunt rubri, initiales autem maximae aureae surculis coloribusque decoratae. In f. 1^{v} circulus aureis flavisque lineis ornatus, in circulo autem titulus codicis litteris alternis lineis aureis caeruleisque scriptus. Folii 2 tres margines linea aurea, implexis surculis, globulis aureis coloribusque ornati; in marg. inferiore solita corona laurea, in qua aquila nigra expansis alis sustinens ungulis tesseram gentiliciam una aquila praeditam et litterae F⟨edericus⟩ C⟨omes⟩. Ff. I. 1^{r}, 103, 104 vacua sunt.

Tegumentum codicis aequale e corio castenei coloris fibulis detractis.

670. Saec. XV, membran., mm. 244 × 150, ff. 122.

Rutilii Lupi et **Aquilae** romani de figuris sententiarum et elocutionis; **Petronii Arbitri** satirarum fragmenta; **Fulgentii** mythologiarum libri et expositio sermonum antiquorum.

1 (f. 7). Rutilii Lupi de figuris sententiarum et elocutionis (in ms. *Schemata dianoeas ex graeco vorsa*) libri I-II.

2 (f. 22ᵛ). Aquilae romani de figuris sententiarum et elocutionis liber.

3 (f. 38). Petronii Arbitri ⟨satirarum excerpta⟩ (in ms. *liber*). Continet excerpta vulgaria, quae codex Bernensis deterioresque libri multi (cf. Buchler, ed. Berolini 1871); nam excerpta, in nostro cod. contenta, conveniunt cum illis quae in marg. ed. huius signantur a Buchlero litteris L O.

4. ⟨Fabii Planciadis⟩ Fulgentii (in ms. ...*episcopi chartaginiensis*) [1] (f. 66) mythologiarum libri I-III ad Catum presbyterum (in ms. ...*chartaginiensem*). [2] (f. 114). Expositio sermonum antiquorum ad Chalcidium grammaticum; sequitur f. 122 Fulgentii parva laus: *Iste Fulgentius primo quidem uir clarissimus - episcopus carthaginensis est ordinatus.*

Codex, qui convenit n. 460 antiqui indicis urbin., titulis atque initialibus maioribus tum caeruleis tum rubris, initialibus maximis, aureis surculis coloribusque ornatis, praeditus est. In f. 1-3ᵛ manu librarii index capitum operis Rutilii. In f. 6ᵛ circulus aureus floribus globulisque aureis decoratus, in quo tituli operum. Folii 7 tres margines floribus, globulis aureis, puerulo avem capiente, decorati; in margine inferiore duo pueruli aligeri tesseram gentiliciam urbin. praeditam quatuor aquilis, ab aquila cinerea ungulis sustentatam, monstrant; hinc inde litterae compendiariae C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩ in campo aureo. In f. 122 librarii sigla. Ff. 4-6ʳ, 122ᵛ vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

671. Saec. XIV, membran., mm. 232 × 171, ff. 47.

Boetii de consolatione philosophiae (in ms. *philosophica*) libri I-V cum glossulis inter lineas manu saec. XV ‹ Carmina qui condam » *versus delectabiles* « florente » *iocundo* « peregi » *compleui;* praeit (f. 1ᵛ) scholium de nominibus Boetii: *Annitii ab a hoc est sine et niti quod est uitium quasi sine uitio. Malli quia de genere Malli Torquati fuit - Ex consulis idest quando hunc librum composuit extra consolatum erat. De consolatione philosophica incipit.*

F. 1, manu saec. XV, ⟨quaedam de desponsatione seu de matrimonio italice⟩. Incipiunt: *Loffitio che nel presente se celebra, A. P., è degnio de grandissima veneratione per cio che sì iustamente consideramo la sua urigine è nel cielo.* Des. *ueduti auete la sposa et el marito* (laudantur classici auctores et Petrarca).

Codex praebet initiales maiores tum caeruleas tum rubras lineis ornatas, initiales maximas lineis coloribusque illuminatas; prima initialis ac tessera gentilicia in f. 2 omnino evanida sunt. F. 47ᵛ vacuum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

672. Saec. XVI, chart., mm. 210 × 141, ff. VIII. 94.

Iuvenalis satirae I-XVI cum glossulis; sed desunt satirae III versus 206 ad finem, sat. IV versus 1-80; sat. VIII octo versus postremi, spatiis vacuis relictis; praeit Iuvenalis vita I (ed. Iahn, Berolini 1851, p. 386-387), sed postea adduntur: *Temporibus Domitiani floruit ad Nerueque tempora - Opus totum in XVI satiras dividitur neque hiis assentior, qui in libros distribuunt. Sed iam de satira dicamus.* Satiris V-VIII praeeunt argumenta hexametris versibus: ante V (f. 21ᵛ): *Quod male substineat parasitica uita notabis,* ante VI (f. 26): *Hac satira incestas mulieres monstrat ut omnes / Vxorem Vrsidius deuitet pettore toto,* ante VII (f. 42): *Mendicant arte sic Roma coëgit auara,* ante VIII (f. 47): *Nobilitas prima est virtus non acta parentum.*

Codex litteris currentibus duabus manibus rudibus scriptus est; prima manus exaravit ff. 2-52ᵛ partem, secunda 52ᵛ-89, in quo folio subscriptio secundi librarii: *Decembri in mense, Iuvenalis aquinatis satirarum liber quintus gratia Deo est expletus. V. B. S. I. O;* infra litt. graecis αγυσαμδυρ (Agesander vel Alexander?). Initiales maximae aureae manu rudi coloribus illuminatae. Folii 2 margo sinister surculis florentibus, coloribus et puerulo aligero ornatus est; in marg. inf. duo puelli aligeri sustinent coronam lauream, in qua tessera gentilicia (manus piscem elevans in arvo rubro). Ff. 1-VIII, 14ᵛ-19, 89ᵛ-94 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

673. Saec. XV, membran., mm. 190 × 123, ff. 80.

Iuvenalis satirarum libri I-V.

Codicis tituli sunt rubri, initiales maiores aureae surculis, discis albis et coloribus ornatae. In marg. inferiore folii 1 tesserae gentiliciae vacuum spatium cum ornamento; folio 80ᵛ adglutinata est pergamenae schedula cum hoc argumento et epigrammatis tentamine: *Pater eique tres filii erant, illis ita auguratur 1444. Madi*⟨i⟩*: Ille nummos, hic leges, hic parcta ferro tueri / Discet et egregium nomen in astra feret.* Ff. 74-80 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

674. Saec. X, membran., mm. 185 × 132, ff. 23.

Prisciani periegesis; incertorum carmina; **Aviani** epist. fragmentum; lemmata in Rufi Festi Avieni versionem Arati phenomenon.

1 (f. 1). Prisciani periegesis fragmenta a v. 85-147, sed versus 85-105 mucore evanidi (Baehrens, poetae lat. min., 5, p. 277-279).

2 (f. 2ᵛ). ⟨De duodecim signis Zodiaci⟩. Inc. *Haec signa uel ab annalibus causis, uel a gentilium fabulis nominatis: De ariete. Liber pater cum uictor ab India per Liddiam reuerteretur.* Des. *De Scorpione. Hoc sidus ideo uocatur scorpio, quod sicut sagitta, quae in ueneno scorpionis serpentis* +.

3 (f. 5). Prisciani periegesis (in ms. *idest descriptio orbis terrarum et maris*); praeit index capitum I-X, primum: *Inuocatio* - *De Asia* (Bährens, l. cit., 5, p. 275-312).

4 (f. 22ᵛ). ⟨Incerti⟩ (in ms. *eiusdem epitome phenomenon, versibus duodecim*) carmen quartum: *Ad Boreae partes* - *fluenta* (Baehrens, l. cit., p. 351-352).

5 (f. 23). ⟨Lemmata in Arati phenomena a Rufo Festo Avieno versa⟩ (in ms. *Rufi Festi Avieni viri clari Arati phenomena*). Inc. *Arctoe, engonasin, corona, ophiuchus.* Des. *Sol, aselli, venti, Hiems, aestas* (cf. Breysig, *zu Avienus* in *Hermes*, Berlin 1876, p. 251 sq.).

6 (f. 23ᵛ). ⟨Fragmentum epistolae Aviani ad Theodosium cum glossis et scholiis⟩ (in ms. *Avienus Theodosio suo*) usque ad vv. *sollicitudinem leues* (Baehrens, l. cit., p. 33-34, lin. 19). Primum scholium: *Minerua apud graecos Athis nominatur, quae ciuitatem condidit;* ultimum « oblectes »: *oblectare facias.*

Codex, qui fortasse convenit n. 71 p. CL antiqui indicis urbin., titulos atque initiales praefert rubra, In folii 5 margine inferiore picta est saec. XV tessera gentilicia urbinas una aquila praedita.

In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

675. Saec. XV, membran., mm. 310 × 207, ff. I. 45.

Boetii de consolatione philosophiae italice; de virtutibus naturalibus et moralibus italice.

1. ⟨Boetii de consolatione libri I-V italice redditi⟩. Lib. I inc. « Carmina qui quondam... »: *Concio sia cosa io Boetio per li tempi passati abbia vsato far con alegrezza studio florente versi, mo al presente so contricto ad fare con lamento e pianto tristi uersi,* des. *e pina di scurita e a in si troppo grandi frini;* (f. 6) lib. 2: *Apo queste cosse dite di sopra la phylosophia stette alquanto queta* - *da quello amore dal quale se regie el cielo;* (f. 12ᵛ) lib. III: *⟨G⟩ia finito avia la phylosophia el suo dicto e io era ancora intento e co lorechie alegre* - abrumpitur cap. X vv. *e non se saueria la cagione perche homini facesse cossa nisuna e* (cf. ed. Peiper, p. 81, lin. 1); (f. 21) lib. IV inc. e cap. V, vv. *Si come dice uno sauio li homini santi hanno hedificato el corpo loro de uertude* (ed. cit., p. 112, lin. 19) - *E pero li pigri che non se uole fatigare ad merito de bona fama non possono peruenire;* (f. 23ᵛ) lib. V: *⟨G⟩ia la phylosophia auia compito il suo dicto e appa-*

rechiaua apparlare daltra maniera e materia - che riguarda e uede onne cossa; sequuntur hexametri quinque seu argumenta quinque librorum: *Auctorem primus ad consolandum miserum dat / Tristicie tamen tibi denotat inde secundus / Tertius in rebus mundi non esse dolendum / Hic consolatur denique quartus auctorem / Quintus perfectum notat hunc et ritte refectum* (de variis versionibus italicis cf. Zambrini, *Le opere volgari a stampa dei sec. XIII e XIV,* Bologna 1884, col. 186).

2. ⟨De virtutibus naturalibus et moralibus italice⟩. Inc. (f. 30). *Secondo lo dicto delli sauji molte sono le uirtude naturali e morali, le quali Dio ae apparrecchiate aluomo.* Des. *e saremo per secula aseculorum* (!) *perfecti e congiunti con quello Dio. Amen. Finito libro refferamus gratias Christo;* praeeunt [1] (f. 29) praefatio: *Dio che principio di tute le cose sia principio di questo mio tractato, lo quale io intendo de prouare se io potesie tanto asotigliare lo mio ingengno* des. *che odoria lo vorrei secondo che poterite odire;* [2] (ibid.) capita 1-50, cap. I: *Conteno questo cinquanta capituli senza lo exordio di sopra li quali... Lo primo capitulo ponesi come lo intelletto e la ragione et la memoria sonno le piu principale virtute - Lo L capitolo e ultimo capitulo e posta la participatione ella diffirentia a con li beati... cosi la fine di tucto questo dictado.*

Codex binis columnis manu currenti scriptus titulos praefert rubros, initiales maiores si quae sunt, rubras, initialem primam rubram globulis rubris et lineis nigris illuminatam. Ff. I et 45^{v} vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. Xaverii de Zelada card. bibliothecarii.

676. Saec. XV, (fortasse 1458, cf. f. 71^{v}), chart., mm. 289 × 197, ff. I. 71.

Boezio *della consolazione* libri I-V. Lib. I inc. *Gia io compusi uersi et cantai / Cone studio fiorito, son costretto.* Lib. V des. *Voi le fate dinanzi alliocchi del giudice, lo quale riguarda et uede tucte le cose. Lo quale sia benedetto et laudato per infinita secula* (de versionibus cf. cod. superiorem).

Codex binis columnis littera currenti scriptus titulos rubros, litteras initiales autem maiores et maximas exhibet tum caeruleas tum rosaceas circulis lineisque ab ipso fortasse scriba illuminatas. In f. 71^{v}: *In nomine. MCCCCLVIII die...* Ff. I, 69^{v}-71 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

677. Saec. XIV, membran., mm. 208 × 145, ff. 145 (— 96 a librario omisso).

Boetii de consolatione philosophiae; **s. Prosperi** aquitani quaedam; **Gualteri** anglici romuleae fabulae.

1 (f. 1). Boetii philosophiae consolationis libri I-V ⟨cum nonnullis glossis inter lineas et scholiis in marginibus, duabus manibus partim latine partim italice aristotelici cuiusdam⟩.

2. S. Prosperi aquitani [1] (f. 75) epigrammatum liber e sententiis s. Augustini (M. 51, 497-532) ab epigr. 66 ad 70 et interdum alibi glossulae, desunt argumenta; praeeunt nonnulla de s. Prospero: *Iste Prosper equitanicus fuit - iudicium omnium ecclesiarum habere uidetur;* [2] (ibid.) in epigrammata versus: *Haec Augustini* (M. 51, 51, cf. Mai, Classici auct., Romae 1833, 5, p. 386); subnectitur [3] (f. 100ʳ) poema coniugis ad uxorem (M. l. cit., 611-616).

3 (f. 105). ⟨Gualteri anglici (in ms. *Aesopi*) romuleae fabulae 1-60 e Romuli prosa in elegiacos versus versae⟩ (Hervieux, *Les Fabulistes latins*, Paris 1884, 2, p. 385-418).

Codex titulis carens initiales maiores et maximas praefert rubras; a f. 73 ad 104 folia palimpsesta cum neumis; in f. 103 subscriptio possessoris... *de Anglia*, nunc evanida. In f. 125 lineae septem saec. XV alia manu suppletae, Ff. 103ᵛ, 104, 125ᵛ vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

678. 679. 680. An. 1407 (cf. cod. 680, f. 147ᵛ) chart., mm. 295×215.

Benvenuti de Rambaldis imolensis commentum super Dantis Aldigherij comoediam (Lacaita, sumptibus Guilielmi Warren Vernon, Florentiae 1887).

678, ff. 235 (+ 150ᵃ).

Comentum Inferni (ed. cit., T. 1-2).

Codex littera currenti scriptus nonnulla lemmata, variantes lectiones et correctiones praefert in marginibus librarii et alterius manibus addita. F. 235 vacuum est.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

679, ff. 146.

Commentum Purgatorii (ed. cit., T. 3-4).

Eadem manu scriptus, qua superior, lemmata, variantes lectiones et additamenta rariora praefert.

Integumentum uti in cod. superiore.

680, ff. 149 (— ff. 40-49 a librario omissis).

Commentum Paradisi (ed. cit., T. 4-5).

Scriptus eadem manu librarii, qui 678 et 679 exaravit, quique se folio 147ᵛ subscripsit: *Explicit commentum Magistri Benuenuti de Imola super tertia cantica seu comedia Dantis Alagherij excellentissimi poeta* (!) *florentini... Deo gratias scripte per me Antonium de Coldatio MCCCCVII. die. VI Maij circa XXᵃᵐ horam amen.* F. 148, 149 vacua. Rarissima lemmata, additamenta et variantes lectiones in marginibus.

Integumentum uti in cod. 678.

681 (olim 889, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI, membran., mm. 203 × 120, ff. 199.

1. Francesco Petrarca *rime* (in ms. *Sonectorum et cantilenarum liber*), ⟨pars I⟩. [1] (f. 11) son. 1, 3, 2, 4-10 (Mestica, Barbera 1896); [2] (f. 13v) ball. 1; [3] (f. 14) son. 11, 12; [4] (f. 14v) ball. 2; [5] (ibid.) son. 13-19; [6] (f. 16v) sest. 1; [7] (f. 17) canz. 1; [8] (f. 20) son. 20-23; [9] (f. 21) canz. 2, 3; [10] (f. 24) sest. 2; [11] (f. 25) son. 24-29; [12] (f. 26v) canz. 4; [13] (f. 28v) son. 30-41; [14] (f. 31v) canz. 5; [15] (f. 33) son. 42; [16] (ibid.) canz. 6; [17] (f. 35) madr. 2; [18] (ibid.) ball. 3; [19] (f. 35v) son. 43-45; [20] (f. 36v) ball. 4; [21] (ibid.) son. 46-48; [22] (f. 37v) ball. 5; [23] (ibid.) son. 49-50; [24] (f. 38) sest. 3; [25] (f. 39) son. 51-53; [26] (f. 39v) canz. 7-10; [27] (f. 45v) son. 54-61; [28] (f. 47v) sest. 4; [29] (f. 48) son. 62-83; [30] (f. 53v) canz. 11; [31] (f. 55) madr. 3; [32] (f. 55v) son. 84-95; [33] (f. 58v) canz. 12; [34] (f. 60v) son. 97, 96; [35] (f. 61) ball.: *Donna mi uenne spesso nella mente* (Mestica, l. cit., p. 172 in nota); [36] (ibid.) son. 98-99; [37] (f. 61v) canz. 13-17; [38] (f. 69v) son. 100-104; [39] (f. 71) canz. 18; [40] (f. 72v) son. 105-110; [41] (f. 74) sest. 5; [42] (f. 75) son. 111-116; [43] (f. 76v) ball. 6; [44] (ibid.) son. 117-172; [45] (f. 90v) canz. 19-20; [46] (f. 93v) son. 173-178; [47] (f. 94v) sest. 6; [48] (f. 95v) son. 179-200; [49] (f. 101) sest. 7; [50] (f. 102) son. 201; [51] (ibid.) sest. 8; [52] (f. 103) son. 202-204; [53] (f. 103v) madr. 4; [54] (f. 104) son. 205-225. ⟨Pars II⟩. [1] (f. 109v) canz. 21; [2] (f. 112) son. 226-228; [3] (f. 112v) canz. 22; [4] (f. 114) son. 229; [5] (f. 114v) canz. 23; [6] (f. 116v) son. 230-281; [7] (f. 129) canz. 24; [8] (f. 130v) ball. 7; [9] (f. 131) canz. 25; [10] (f. 133) son. 282-286; [11] (f. 134) canz. 26; [12] (f.135) sest. 9; [13] (f. 136v) son. 287-293; [14] (f. 138v) son. 296, 294, 305, 308, 304, 309; [15] (f. 140v) canz. 27; [16] (f. 141v) son. 295, 297, 310, 298, 301-303, 311, 312; [17] (f. 144v) canz. 28; [18] (f. 147) son. 313-317; [19] (f. 148v) canz. 29, clauditur subscr. *Francisci Petrarcae: poetae clarissimi: triumphorum* (!) *et cantilenarum liber foeliciter explicit.* 2. *Trionfi.* [1] (f. 140). ⟨Amoris⟩ partes I-IV (ed. cit., 522-573). [2] (f. 163v). Pudicitiae triumphus, partes I-II, pars I des. *Ipolito et Ioseppe* - pars II inc. *Quanti già*, des. *prima mi piacque* (ed. cit., p. 574-586, v. 21). [3] (f. 167v). Mortis triumphus, partes I-II, pars I inc. *Questa legiadra...* (cf. ed. cit., p. 584 nota) et sequitur *Tornava* (sc. versu 22 ed. cit., p. 586-602). [4] (f. 174). ⟨Famae triumphus⟩ (in ms. *incipit eiusdem*): *Nel cor pien damarissima dolcezza - uidi Artu e Carlo* (ed. cit., p. 670-674): *finit tertia et ultima pars triumphi mortis.* [5] (f. 177). Famae triumphus, partes I-III, pars I inc. *Da poi che morte triunpho nel volto* (cf. ed. cit., p. 604 nota) - pars III des. *e più di lor non dico auante.* [6] (f. 184v). Temporis triumphus (ed. cit., p. 634-642). [7] (f. 187v). Aeternitatis triumphus (ed. cit., p. 645-660).

2 (f. 191). *Leonardo* ⟨Bruni⟩ *aretino la vita di messer Francesco Petrarca* (ed. Solerti, *Le vite di Dante, Petrarca e Boccaccio etc.*, Vallardi, Milano 1904), p. 288-293).

3 (f. 197). ⟨Nota de Laura in Vergilii codice biblioth. ambrosianae italice versa⟩ (in ms. *La infrascripta epistola fu trouata a Roma in chasa dellabitazione di messer Francescho Petrarcha in un suo studiolo scripta di sua propria mano*): *Laura di propria uirtu illustre - e li non aspettati fini* (cf. Fracassetti, *Lettere delle cose familiari volgarizzate*, Firenze 1864, p. 242, cf. etiam notam in pag. 243; cf. Ceruti, *La bibliotheca ambrosiana di Milano*, Milano 1880, p. 24).

4 (f. 197ᵛ). Epitaphium Francisci Petrarcae (notum).

Codicis, qui convenit n. 554 antiqui indicis urbin., littera rotunda *Antonius Francisci Sinibaldi filius, quam pulcrioribus potuit litteris, has chartas exaravit*, uti legitur in f. 190. Litterae initiales maiores in cantilenis et epigrammatibus sunt caeruleae, in triumphis rubrae; initiales maximae aureae coloribus ornatae sunt. Tituli aurei, subscriptiones rubrae, nulli tituli ante singula carmina sed tantum numeri rubri. In f. 3-9ᵛ index initiorum carminum alphabetico ordine: *A pie de colli oue la bella uesta. VIII - Zeffiro torna el bel tempo rimena. CCCXI.* In f. 10ᵛ: *In nomine Iesu omne genu flectatur.* Folii 11 quatuor margines ornati sunt floribus, globulis aureis, avibus, puerulis aligeris ac tessera gentilicia card. Sigismundi Gonzagae card. mantuani (an. 15C5-1525). Alia ornamenta sunt in marginibus ff. 109ᵛ, 151, 163ᵛ, 167ᵛ, 177, 184ᵛ, 187ᵛ, 191. 1. Ante carmina tabella, in qua manu italica satis perita picta est puella (Persephone?), rubra veste induta, aureis crinibus arrectis fugiens, quam persequitur iuvenis (Hermes?) humeros talosque alis praeditus, clamide flava ac rubris calceis altis indutus; in umbra campi ac tumuli herbosi. 2. In f. 151, ante triumphum Amoris, tabella eadem manu picta, in qua currus quatuor equis albis vectus, in summo curru Cupido alatus, oculis fascia ligatis globo instans pharetra sagittas emittit in viros ac mulieres circumstantes; variae Cupidinis victoriae (mulier viro uti equo insidens, mulier a duobus senioribus ducta, mulier praegnans viris circumstantibus); in umbra sol et sidus (taurus). 3 (f. 163ᵛ). Ante triumphum Pudicitiae tabella, in qua currus duobus unicornibus vectus, in curru Pudicitia alata, rubra veste induta, sinistra vexillum caeruleum, dextera arcum effractum deferens, Cupido ad pedes Pudicitiae sedet manibus ad dorsum ligatis, currum sequuntur plurimae mulieres; in umbra campi ac tumuli herbosi. 4 (f. 167ᵛ). Ante triumphum Mortis tabella, in qua Mors arcae et currui funebri instans, duobus bobus silvestribus vecto, procedit inter corpora multorum humi iacentium; duo seniores sequuntur currum, alter alteri mortuorum numerum monstrat; in umbra campi ut supra. 5 (f. 177). Ante Famae triumphum tabella, in qua Fama alis praedita, rubra veste induta, in curvam tubam inflans, innixa globo et duobus capitibus pariter tubas inflantibus instat currui duobus equis albis vecto; sequuntur currum dextera bellatores varii inermes, sinistra docti viri libros ferentes; in umbra campi ut supra. 6 (f. 184ᵛ). Ante triumphum Temporis tabella, in qua Tempus senili aetate, flava veste indutus, incurvus, baculo innixus vehitur curru a duobus vitulis, hinc inde viri ac mulieres; in umbra solitus campus, stella et sidus (taurus). 7 (f. 187ᵛ). Ante Aeternitatis triumphum tabella, in qua Deus pater stans, a Seraphim et Angelis circumdatus, dextera benedicit, sinistra librum apertum monstrat; in umbra color caeruleus. In tegumenti pagina versa manu saec. XV praeceptiones ad illuminandas litteras: *ad scribendas litteras aureas - veniunt rubra;* ibidem alia manu sententia ex Aristo-

phane: *O quam molesta res est, o Iupiter, o dei, servum fieri desipientis domini.* Ff. 1, 2, 10, 190^{v}, 198, 199 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

682 (olim 892, cf. f. 1). Saec. XVI, chart., praeter septimum membran., mm. 230 × 162, ff. V. 186.

Francesco Petrarca *le rime.* 1. *Canzoniere.* [1] (f. 7) son. 1-19, [2] (12^{v}) son. 20-29, [3] (f. 15) 31-48, [4] (f. 19^{v}) ball. 5, son. 49-99, [5] (f. 34^{v}) 104-107, [6] (f. 35^{v}) 112-209, [7] (f. 80) 304, [8] (f. 80^{v}) 309, [9] (ibid.) 291-303, [10] (f. 84) 310-314, [11] (f. 85^{v}) 315 usque ad v. 6 [12] (f. 86) 316-317, [13] (f. 86^{v}) 305-307, [14] (f. 87^{v}) sest. 1, [15] (f. 88) canz. 1-3, [16] (f. 94) sest. 2, [17] (f. 94^{v}) canz. 4-5, [18] (f. 98) madr. 1, [19] (f. 98^{v}) canz. 6, [20] (f. 100) madr. 2-3, [21] (f. 100^{v}) ball. 4, [22] (f. 101) sest. 3, [23] (f. 101^{v}) canz. 7-10, [24] (f. 107^{v}) sest. 4, [25] (f. 108) canz. 11, [26] (f. 110) madr. 3, [27] (ibid.) ⟨canz.⟩: *Ma non mel tolse la paura* (?) *del giello - Non minganno quandio parti da lui,* [28] (f. 111^{v}) ⟨ball.⟩ *Donna mi uene spesso nella mente* (cf. Mestica, p. 172), [29] (ibid.) madr. 4, [30] (f. 112) canz. 13-18, [31] (f. 121^{v}) sest. 5, [32] (f. 122) ball. 6, [33] (f. 122^{v}) canz. 19-20, [34] (f. 125) sest. 6-8, [35] (f. 127^{v}) canz. 21-24, [36] (f. 134^{v}) ball. 7, [37] (ibid.) canz. 25-26, [38] (f. 137^{v}) sest. 9, [39] (f. 139) canz. 27-29, clauditur sententia libraii manu: *Non bene doctus erit qui semper ludere querit.* 2. *Trionfi.* [1] f. 147) *dell'Amore* canti 1-3, (f. 155^{v}) cant. 4, qui inc. *Quando ad un giogo - Ipolito o Ioseppe* (cf. cod. 681); [2] (f. 158^{v}) *della Pudicizia: Stanco già di mirar - affin Cidippe;* [3] (f. 162) *della Morte* canti 1-2, post septem ternarios: *Quella laggiadra*; [4] (f. 167^{v}) *della Fama* cant. 1 des. *Arturo e Carlo,* cantus 2 inc. *Da poi che morte - uirtu relinque,* cant. 3: *Pien d'infinita - non dico auante;* [5] (f. 173^{v}) *del Tempo* des. *costante e largo*; [6] (f. 175) *dell'Eternità* inc. *Io non sapea di tal uista leuarme.*

F. 184, ex alio codice adglutinata, fragmenta tria libri rationum Nicolai et Christophori *da monte Guiducio.*

F. 184^{v}. *Sonetto,* manu saec. XV: *A le passate mie fatighe estancho - Quanto cheduno capitanu che more in guerra.*

F. 1-6 index mutilus alphabeticus carminum: *Gientil mia donna iveggio a ff. 93 - Una candida cerua sopra l'herba uerde a ff. 40.*

Codex bina manu scriptus est, prima ff. 1-153, altera ad finem usque. Tituli desunt, initiales maiores tum caeruleae tum rubrae, sed a f. 147 ac deinceps desunt. Initialis prima aurea lineis nigris ornata; in marg. inferiore folii 7 rudi manu delineata tessera gentilicia, quam duo pueruli aligeri sustentant; scutum in duas partes divisum, in parte superiore lunula, in inferiore lunula montibus eminens, ambae divisae sunt e balteo dentato. Ff. I-V, 146, 181-186 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Lambruschini card. bibliothecarii.

683. Saec. XV-XVI, membran., mm. 241 × 167, ff. I. 41.

Francesco Petrarca *i trionfi,* hoc ordine [1] (f. 2) *della Morte,* cantus II [2] (f. 5) *della Fama* cant. I, sed post versum 22 « *Ella a veder parea cosa divina* » pergit diverse uti in appendice apud Mestica (ed. cit., p. 671 sqq.), [3] (f. 7ᵛ) *dell'Amore* cant. IV, [4] (f. 11) I, [5] (f. 13) II, [6] (f. 16ᵛ) III; [7] (f. 19ᵛ) *della Pudicizia;* [9] (f. 23) *della Morte* cum initio vulgari: *Questa leggiadra et gloriosa donna* (cf. Mestica, ed. cit., p. 584 in nota); [9] (f. 26) *della Fama* c. I cum initio vulgâri (cf. Mestica, ed. cit., p. 604); [10] (f. 28) II, [11] (f. 31) III iuxta vulgarem ed. (Mestica, ed. cit., p. 633); [12] (f. 33) *del Tempo;* [13] (f. 35ᵛ) *dell'Eternità.*

F. 40ᵛ alia manu saec. XV, nota de Laura: *Laura propriis uirtutibus illustris - ac uiriliter cogitanti* (cf. cod. 681, f. 197).

F. 41. Testimonium s. Pauli de Vergilio seu sequentia e cod. ambrosiano: *Ad Maronis mausoleum* (Chevalier, Repertorium hymnologicum, Louvain 1892, n. 206; cf. Ratti, *Ancora del celebre codice manoscritto delle opere di Virgilio, già di Francesco Petrarca* etc., *estratto dal vol. F. Petrarca e la Lombardia,* Milano 1904, p. 8).

F. Iᵛ: *Pillulae magistri Antonij Cermisoni, quibus titulus est ad preseruandam sanitatem: Recipe sandalorum amborum, rosarum - sicut siccantur alefringine.*

Codex, qui fortasse convenit n. 553 antiqui indicis urbin., titulum primum praefert litteris rubris, reliqui desunt; initiales litterae maiores sunt aureae coloribus surculisque ornatae. In f. 1ᵛ aquila nigra demisso capite et rostro gerente annulum, sursum taenia cum litteris (fortasse zonula garterii ordinis). In f. 2 tessera gentilicia urbinas una aquila praedita a duobus aligeris sustentata alia manu rudi, uti et cetera ornamenta codicis, picta; alia eiusdem generis ornamenta in ff. 19, 22ᵛ. 1 (f. 11). Ante triumphum Amoris tabella, in qua Cupido aliger foculo fervente stans atque ex arcu sagittam trahens vehitur curru a duobus equis albis in campo aureo. 2 (f. 19ᵛ). Ante triumphum Pudicitiae puella, tunica caerulea et clamide rubra induta, sinistra palmam, dextera librum clausum ferens vehitur curru a duobus unicornibus, post puellam Cupido manibus ad dorsum ligatus ad columnam, super qua vento agitatur vexillum viride emblemate hermellinae insignitum; in umbra rupes, campus aureus et palmae arbor. 3 (f. 23). Ante triumphum Mortis, huius imago, violacea ac lacera veste induta, falcem ambabus manibus sustentans vehitur curru a duobus bobus sylvestribus; in umbra ut supra. 4 (f. 26). Ante triumphum Famae, huius imago in podio sedens, sinistra sagittarii imagunculam, dextera ensem sustentans vehitur curru a duobus equis albis ac duobus captivis; in umbra mare navibus frequens, duae tubae, ac verba: *grolia mundi et aurum.* 5 (f. 32ᵛ). Imago clypeata mulieris (Laurae?) floribus exornata. 6 (f. 23). Ante trimphum Temporis, senex aliger incurvus, baculo dextera innixus, sinistra mundi globum monstrans vehitur curru a duobus cervis, supersunt currui quatuor vasa, in quorum uno ignis; in umbra rupes et campus aureus. 7 (f. 35ᵛ). Ante triumphum Aeternitatis tabella in qua Deus pater sedens tunica rubra ac pallio caeruleo vestitus habet genu sinistro librum

apertum, in quo A et Ω, dextera benedicit; hinc inde Seraphim adorantes ac duo Angeli, alter citaram pulsans, alter tubam inflans; infra septem zonae cum planetarum nominibus, inferius terra et mare. 8. (f. 38^{v}). Pictura tabularis, in qua caput pictum cum inscr. *Dantes.* 9. (f. 39^{v}). Alia pictura tabularis, in qua caput cum inscr. *Bocatius.* Ff. I^{r}, 1^{r}, 38^{r}, 39^{r}, 40^{r}, 41^{v} vacua sunt.

Tegumenti opercula corio rubri coloris cum ornamentis aureis contecta sunt saeculo XVIII ex., insignibus gentiliciis una cum corio abscissis.

684. Saec. XV-XVI, membran., mm. 233×160, ff. 143.

1. **Francesco Petrarca** *rime* cum argumentis et scholiis in marginibus (in ms... *carmen rithimonos elegicum* (!) *in Lauram*). ⟨Pars I⟩. [1] (f. 1) son. 1, 3, 2-10; (iuxta ed. Mestica, Firenze 1896); [2] (f. 3^{v}) ball. 1; [3] (f. 4) son. 11-12; [4] (f. 5) ball. 2; [5] (ibid.) son. 13-19; [6] (f. 6^{v}) sest. 1; [7] (f. 7) canz. 1; [8] (f. 10) son. 20-23 (abrumpitur v. 6, foliis vel quaternione ablatis); [9] (f. 11) son. 73-83; [10] (f. 13^{v}) canz. 11; [11] (f. 15) madr. 3; [12] (f. 15^{v}) son. 84-95; [13] (f. 18^{v}) canz. 12; [14] (f. 20) son. 96; [15] (f. 20^{v}) madr. 4; [16] (ibid.) son. 97; [17] (f. 21) *Donna mi vien spesso nella mente* (Mestica, l. cit., p. 172 in nota); [18] (ibid.) son. 98-99; [19] (f. 21^{v}) canz. 13-17; [20] (f. 29^{v}) son. 100-104; [21] (f. 30^{v}) canz. 18; [22] (f. 32^{v}) son. 105-110; [23] (f. 34) sest. 5; [24] (f. 34^{v}) son. 111-116; [25] (f. 36) ball. 6; [26] (f. 36^{v}) son. 117-172; [27] (f. 50^{v}) canz. 19-20; [28] (f. 53^{v}) son. 173-174, 188 (ex aliis foliis vel quinternione ablatis); [29] (f. 54) son. 189-200; [30] (f. 57) sest. 7; [31] (f. 57^{v}) son. 201; [32] (f. 58) sest. 8; [33] (f. 58^{v}) son. 202-225. ⟨Pars II⟩. [1] (f. 65) Canz. 21; [2] (f. 67) son. 226-228; [3] (f. 68) canz. 22; [4] (f. 69^{v}) son. 229; [5] (ibid.) canz. 23; [6] (f. 71^{v}) son. 230-246, propter folium ablatum transit ad son. 251-281; [7] (f. 83^{v}) canz. 24; [8] (f. 85) ball. 7; [9] (ibid.) canz. 25; [10] (f. 87) son. 282-286; [11] (f. 88^{v}) canz. 26; [12] (f. 89^{v}) sest. 9; [13] (f. 90^{v}) son. 287-293, 293, 296, 294, 305-308, 304, 309; [14] (f. 94^{v}) canz. 28; [15] (f. 97) son. 298-299; [16] (f. 98) canz. 27; [17] (f. 99) son. 295, 297, 310, 300-303, 311-315, 317, 316; [18] (f. 102^{v}) canz. 29. In margg. argum. et scholia manu librarii. I scholium (f. 1): *In principio di questa opera se da sapere che messer Francesco fu poeta fiorentino nato presso ad Arezo – come i poeti fornita l'opera fano una* (!) *prohemio, che contiene cio che hanno uoluto dire et la somma de la sententia.* II. ad son. 2: « Era » *dimostra come ora* (!) *el uenere sancto che si namoro di la Laura.* ad III « disarmato » *per la confessione e contritione del core uoto dogni altro pensero.* 2. *I Trionfi.* [1] (f. 106) ⟨Amoris⟩ cantus I-IV iuxta ed. cit.; [2] (f. 118) ⟨Pudicitiae⟩ (iuxta ed. cit.); [3] (f. 121^{v}) ⟨Mortis⟩: *Quella leggiadra* (iuxta ed. Marsand, Firenze 1821, p. 179-198; in fine cantus I adduntur: *Quanti gia nell'eta matura agra – prima mi piacque / Tanto di sua belleza mi souenne* (Mestica, p. 585-586, v. 21); [4] (f. 128) ⟨Famae⟩ (iuxta ed. Venezia 1503). [5] (f. 138). ⟨Temporis⟩ (iuxta ed. Mestica). [6] (f. 140^{v}).

⟨Aeternitatis⟩ (iuxta ed. Mestica). In margg. argumenta manu librarii et scholia alterius manus. Arg. I: *La intenzione de l'autore e exaltare la Laura in questa terra per la castita e fa il primo triumpho de lamore che uince ogni omo et la ritoglie in cielo in carne e in ossa. Cosi di grado in grado mette la sua dona in paradiso.* Scholium I: *Qui uole dire sinamoro in uenerdi sancto.* 2. idest: *Titone fratello de re Laomedonte amaua una fanzulla si chimaua Aurora et post mortem fu fata la dea Diana* (Scholia secundae manus sunt in triumphum Amoris cantus I-III, in triumphum Pudicitiae, et in initium triumphi Famae; interdum prioribus lemmatis, uti in f. 121, erasis.).

F. 105. I. ⟨Urbani V versus de virtutibus agnus Dei⟩ (in ms. *1367. Versi de la Vertude che ha li Agnus Dei, fati per mano de la santitate del papa;* Mabillon, Museum ital., II, p. 377, cf. Biblioth. casin., 4, p. 173, sed in cod. nostro additus est, ante ult. versum ed. casin., alter: *morte repentina saluet sataneque ruina*).

II (ibid.). Hexameter: *Exurgens Kurum* (!) *dux zephire flatibus equor.*

III (ibid.). *Terzina: Figliol mio non tauenga mai / Quando altrui parla romper la parola / Se cason digna al dimandar non hai.*

IV (f. 105ᵛ). ⟨Versus 1-9 contra nonnullorum dominorum iactantiam⟩: *Questo uso e natura ano i signori - Pero chi piu trouerai pien di sospeti.*

V (ibid.). *Strambotto:* poetae questus: *Ognomo salegra et io pur sempre piango - Che data ma cosi pocha uentura.*

VI (ibid.). *Sestina* ⟨de hominibus beatis⟩: *Beato chi ben dice con bene opre.*

VII. *Terzina: Lomo non de pur dire io manzo e uiuo / Come nel prato fan le pecorelle / Ma cerchar farsi dopo morto uiuo.*

VIII (f. 143). *Sonetum* ⟨lacerum⟩ *cuiusdam contra ferarienses: Non e uirtute doue e la fede rara - ...sangue sono imbuti...*

IX (f. 143ᵛ). *Verba Francisci de g. ad A. puellam lepidissimam* ⟨phaleucii 1-25⟩ *Angela bella puella candida - Sine me destituis iam semimortuum.*

Codici initiales maiores sunt tum caeruleae tum rubrae, initiales maximae aureae coloribus ornatae, tituli desunt praeter primum, qui litteris rubris maiusculis scriptus est. In marg. infer. folii 1 duo angeli non rudi arte picti, coronam lauream sustinentes, in qua tessera gentilicia possessoris pingenda erat.

Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

685. Saec. XIV, membran., mm. 230×151, ff. I. 131.

Iacopo *di messer* *Poggio* ⟨**Bracciolini**⟩ *sopra el triompho della fama di messer Francescho Petrarcha.* Inc. « Nel cor pien - en Francia tal ruina »: *El popolo romano superiore per le sue singulari et immense uirtu.* Des. *e del suo*

imperio quaranta septe con grandissima gloria et beniuolentia inaudita de suoi populi; praeit *a Lorenzo di Piero di Cosimo de Medici* prooemium: *Comune opinione è, magnifico Lorenzo, gli huomini antichi esser prudenti et sani - havendo te per capitano et ghouernatore* (de edd. cf. Graesse, *Trésor de livres rares et précieux,* 5, p. 385).

Codex, qui convenit n. 608 antiqui indicis urbin., titulos et lemmata praefert rubra, initiales maiores caeruleas, initialem primam auream floribus ornatam. In f. 1v circulus corona laurea efformatus, globulis aureis, floribus ac duabus avibus decoratus, in quo titulus operis litteris aureis caeruleisque inscriptus est. Folii 2 margines tres globulis aureis, floribus, avibus decorati, in marg. inferiore duo pueruli aligeri sustinent coronam lauream, in qua picta est tessera gentilicia urbinas una aquila praedita. Ff. I, 1r, 130v, 131 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

686. Saec. XV, membran., mm. 256 × 165, ff. I. 177.

Dante Alighieri. 1 (f. 2). Convito (in ms. *Conuiuio*) *trattati* I-IV. 2. Canzoni 1-15, (hoc ordine iuxta ed. Moore, *Tutte le opere di Dante Alighieri,* Oxford 1884); [1] (f. 152) canz. 12 (p. 163); [2] (f. 153v) 1 conv. (p. 251); [3] (f. 154v) 2 conv. (p. 270); [4] (f. 156) 3 conv. (p. 293); [5] (f. 159) 9, canz. (p. 157); [6] (f. 160) 14, canz. (p. 165); [7] (f. 162) sest. 1, canz. (p. 160); [8] (f. 162v) sest. 2 (p. 160); [9] (f. 164) canz. 15, canz. (p. 166); [10] (f. 165) 13, canz. (p. 164); [11] (f. 167) 19, canz. (p. 169); [12] (f. 169v) 16, canz. (p. 167); [13] (f. 170v) 20, canz. (p. 170); [14] (f. 172v) 10, canz. (p. 158); [15] (f. 175) 11, canz. (p. 162); singulis cantionibus praemittitur argumentum. Primum: *Qui cominciano le canzoni distese del chiaro poeta Dante Allighieri fiorentino. Nelle quali di uarie cose ua tractando. Nella prima la rigidita della sua donna con rigide rime dimostra.* Arg. secundae: *... egli del suo amore parla alle intelligentie del terço cielo.* Arg. decimae quintae: *... si duole della rigidita duna crudele donna.*

Codex, qui convenit n. 550 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas lineis, coloribus, floribus decoratas. In f. 1v circulus caeruleus auro floribusque ornatus, in medio circulo titulus litteris aureis in arvo purpureo. Folii 2 tres margines ornati sunt auro, candelabris, surculis, sertis, floribus et his insignibus fridericianis: Scuto cum litteris *F. D.*, ventosa, struthione, hermellina, zona garterii ordinis; in marg. inferiore tessera gentilicia coronata, quatuor aquilis, vexillo pont. et litteris initialibus F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩ praedita. Ff. I, 1r, 151, 177 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

687. Saec. XV, membran., mm. 204 × 190, ff. III. 168 (— f. 22 a librario omisso).

Dante Alighieri et pseudo-**Alighieri** cantiones et professio fidei; **Mino Dietaiuve** filii Vanni aretini expositio divinae comoedie Dantis Alighieri ternario metro; **Iacobi Alighieri** alia expositio; s. Ioannis evang. initium, magnificat, psalmi poenitentiales, precationes ternario metro; ad puellam cantiones; **Simonis Forestani** vulgo **Saviozzo**, **Bindo** di Cione del Frate, **Francesco di Battifolle** et **Pellegrino** da Castiglion fiorentino cantiones.

1. Dante Alighieri (in ms. *Aldegerio*) *canzoni.* [1] (f. 2): *O diuina potentia tua giustitia e si possente* (cf. *Indice delle carte di P. Bilancioni* in *Propugnatore,* Bologna 1889, parte I, p. 37, n. 89); [2] (f. 3^{v}): *Poscia chamore del tucto malasciato* (canz. 19, Moore, *Tutte le opere di Dante Alighieri,* Oxford 1894, p. 169); [3] (f. 6): *Tu puoi senza speranza di conforto - Che non espero mai trouarla altrui;* [4] (f. 7^{v}): *Patria dignia di triumphal fama* (canz. 18, l. cit., p. 168, cf. *Propugnatore,* l. cit., p. 38, n. 91); [5] (f. 9): *Amor che muoui tuo* (!) *uirtu dal cielo* (canz. 19, V. E., l. cit., p. 157); [6] (f. 10^{v}): *I son uenuto al punto della rota* (canz. 15, l. cit., p. 166); [7] (f. 12): *Amor tu uedi ben che questa donna* (sest. 2, V. E., l. cit., p. 160); [8] (f. 13^{v}): *La dispietata mente che pur mira* (canz. 16, l. cit., p. 167); [9] (f. 15): *El mincresce di me si duramente* (canz. 13, l. cit., p. 164); [10] (f. 16^{v}): *Signor che tua saetta e si possente - Chal gintile core ripara sempre amore;* [11] (f. 18) <Giotto>: *Molti sonno che lodano pouertade* (cf. *Propugnatore*, 1891, p. II, p. 33); [12] (f. 19^{v}): *Nel tempo della mia nouella etade* (cf. *Propugnatore,* 1889, p. I, p. 36, n. 77); [13] (f. 22^{v}): *Io sento si damor la gran possanza* (canz. 14, Moore, l. cit., p. 165); [14] (f. 24^{v}): *O Padre et Figlio et Spirito santo - Tadeo, Mathia, che amar Christo cotanto;* [15] (f. 25): *Fortuna ria, iniqua, ingrata et cruda - Ma non da lealta mutarmi mai;* [16] (f. 26^{v}): *Muouer desio e cangiar speranza - E gia d'altri non cura si comodo;* [17] (f. 28): *Ballata i uo che tu ritroui amore* (ball. 1, V. N., l. cit., p. 211); [18] (f. 28^{v}): *Io mi son pargolecta bella et noua* (ball. 6, Canz., l. cit., p. 178); [19] (f. 29): <Canzone> *Una uoce sentie gintil uenire - Et a me come uole riceua a seruitore;* [20] (f. 30) *C*<anzone>: *De uiolecta che in ombra d'amore* (est ball. 2, cum initio: *Deh nuuoletta,* l. cit., p. 177); [21] (ibid.) <carmen ternario metro ad Mariam v.> (in ms. *D*<ante> *C*<anzone>: *Idio ti salui sanctissima allegrezza* - ternarium 43 des. *Per omnia secula seculorum amenne;* [22] (f. 32^{v}): *Madonna quel Signor che uoi portate* (ball. 7, l. cit., p. 118, in ms. inscribitur *S*<estina>); [23] (f. 33) *S*<onetto>: *Voi che parlate sotto intrate a fascio - Che senza la statera fa diciar fabbro;* [24] <cantiunculae 1-4 ad puellam>: [a] (ibid.): *Giouane donne che seguitate amore - Che di suo seruo*

mha facto signiore; [b] (f. 34): *Strinsimi forte amore - Si che me acepti per suo seruidore;* [c] (f. 34): *A innamorar mi stringnie il tuo bel uiso - Di che per ley ho festa, giocho et riso;* [d] (f. 35) ⟨son.⟩: *Io mi credea del tucto esser partito* (Zenatti, *Dante e Firenze,* Firenze 1901, p. 445); [25] (ibid.): *Parole mie che per lo mondo andate* (son. 43, Canz., Moore, l. cit., p. 175; in ms. inscr.: *Questi sono duo sonecti che fe D. a quella sua canzon, che comincia: Voi che intendendo il terzo ciel mouete*); [26] (f. 35^v): *O dolci rime che parlando andate* (son. 40, l. cit., p. 174); [27] (f. 36) *Madrigale: O uoi che per la uia damor passate* (son. 2, V. N., l. cit., p. 208); [28] (ibid.): *Signior Idio chel mondo uolgi et giri* (cf. *Propugnatore,* l. cit., p. 41, n. 122); [29] (f. 36^v): *Da gli occhi della mia donna si moue* (son. 27, Moore, l. cit., p. 172); [30] (f. 37) ⟨son.⟩: *Amor mie quando mi stai presente - Morte esser uorrei portato a sancto;* [31] (ibid.) ⟨son.⟩: *Sonar bracchetti et cacciatori ruzare* (cf. *Propugnatore,* l. cit., p. 42, n. 125); [32] (f. 37^v): *Donne che hauete intellecto damore* (canz. 1, V. N., Moore, l. cit., p. 215); [33] (f. 39): *Donna pietosa di nouella etade* (canz. 2, V. N., l. cit., p. 220; in ms. inscr.: *Canzon morale del D. doue tracta duna uisione ueduta dessa donna sua, come per essa si manifesta et come dolcemente la uidi* (!) *portare in cielo*); [34] (f. 40^v); *Cosi nel mio parlare uogli essere aspro* (canz. 12, l. cit., p. 163; in ms.: *Canzon de D. ne la quale largidita* (!) *de la sua donna con rigide rime chiaramente dimostra*); [35] (f. 42): *Voi che intendendo il terzo ciel mouete* (canz. 6, Conv., l. cit., p. 251; in ms.: *Canzon de D. doue tracta cioe del suo amore, parla alla intelligentia del terzo cielo*); [36] (f. 43^v): *Amor che nella mente mi ragiona* (canz. 7, Conv., l. cit., p. 270; in ms.: *Çanzon de D. ne la quale parla della uirtute et della molta bellezza de la donna sua*); [37] (f. 45): *Le dolci rime d'amor chio solea* (canz. 8, Conv., l. cit., p. 293; in ms.: *Canzon de D. nella qual nobilissimamente parla de la gintilezza*); [38] (f. 48): *Doglia mi reca nel core ardire* (canz. 10, V. E., l. cit., p. 158 usque ad vv. *d'orto di ragione;* in ms.: *Canzon del decto nella* (!) *parla con uitiosi et maximamente contra gli auari*); [39] (f. 51) subnectitur adesp. et anepigr.: *Amor da che conuien pur chio mi doglia* (canz. 11, l. cit., p. 162); [40] (f. 52^v): *O i falls ris per quoi tradi aves* (can. 21, l. cit., p. 172; in ms.: *Canzon de D. ne la quale tracta de la crudelta de la donna sua in tre lingue*) [41] (f. 53^v): *Gli occhi dolenti per pieta del core* (canz. 4, V. N., l. cit., p. 326; in ms.: *Canzon de D. doue si lamenta de la morte de la donna sua*).

2 (f. 56). ⟨Dietaiuve Mino filii Vanni aretini expositio divinae comoediae ternario metro⟩: *Chamino di morte abreuiato inferno* (cf. Zambrini, *Le opere volgari a stampa dei sec. XIII-XIV,* Bologna 1884, col. 1040 sq. et *Propugnatore,* 1890, p. II, p. 400, n. 3).

3 (f. 81). ⟨Iacobi⟩ Alighieri, filii Dantis, alia expositio (in ms: *haec alia declaratio facta fuit per filium Dantis super tribus comoediis...*): *O voi che sete*

de la uerace luce (cf. Crocioni, *Le rime di Piero Alighieri*, Città di Castello 1903, p. 29-30).

4 (f. 84). ⟨Dantis Alighieri professio fidei⟩ (in ms. *Essendo Dante inquisito da uno maestro in sacra theologia e nil parte de Lombardia che dicea che ello era heretico fece la resposta in questa forma, nella quale mostra se essere fedele et perfecto cristiano*): *Scrissi gia damor più uolte rime* (Moore, l. cit., p. 200-202).

5 (f. 88^{v}). ⟨S. Ioannis evangelii initium ternario metro⟩ inc. adesp. et anepigr.: *In principio erat uerbum questo ascolta,* ternarium 15 des. *Per dare a noi el uerage paradiso.*

6. ⟨Psalmi poenitentiales et Magnificat ternario metro⟩. [1] (f. 89^{v}) « Magnificat »: *Magnifica, Signiore, l'anima mia - Come alli santi padri hauia parlato;* [2] (f. 90) « Domine ne in furore tuo arguas me » (ps. 37): *Signior, non mi uoler nel tuo furore - In che uergognia tosto allor discerna;* [3] (f. 90^{v}) « Beati quorum remissae sunt... » (ps. 31): *Beati sonno coloro de chi remesse - Et li animi in Dio con mente monda;* [4] (f. 91^{v}) ⟨psalmi 27 altera versio⟩: *Signior te prego per la tua clementia - Solo Signior Dio de mia salute;* [5] (f. 93) « Domine exaudi orationem meam » (ps. 101): *Exaudi Signior Dio l'oratione - Per spatio eterno habitar felice;* [6] (f. 94^{v}) « Miserere mei Deus... » (ps. 50): *Miserere di me superno Dio - D'altri uitelli sacrificio digno;* [7] (f. 96) « De profundis clamavi... » (p. 129); *Signior degli occhi bassi e de profundi - Farà domne sua colpa ualorosa;* [8] (f. 96^{v}) « Domine exaudi orationem... » (ps. 142): *Exaudi Signior Dio l'oration mia - L'anima mia perochio so tuo seruo.*

7 (f. 97^{v}). ⟨Precatio ad Deum, ad b. Mariam v. et ad sanctos⟩ ogdoades 1-18. Prima inc. *Padre celeste re superno.* Decimoctava des. *Tucti ci riceua in sempiterna.*

8 (f. 100^{v}). ⟨Precatio ad b. Mariam v.⟩ ternaria 1-27. Primum inc. *Per quel saluto o gloriosa matre.* Ultimum des. *Che chiama lanima al suo beato suolo.*

9 (f. 103). ⟨Simonis Forestani ser Dini⟩: *Sacro et leggiadro fiume* (cf. *Propugnatore,* 1891, p. I, p. 189, n. 92).

10. Simonis Forestani ser Dini (in ms. *Sauiozzo*) cantiones. [1] (f. 104^{v}): *Uerdi selue aspre et fere* (cf. *Propugnatore* 1891, parte I, p. 192, n. 115); [2] (f. 106): *Se le tempie d'Appollo omai sancille* (cf. l. cit., p. 190, n. 101); [3] (f. 107^{v}): *Poi che fortuna el doloroso pecto* (cf. l. cit., p. 187, n. 82; in ms. inscr. *Canzon de S. doue non usando* (!) *incolpare cui forse credea cagion di suo martiro incolpa fortuna*); [4] (f. 109): *Al tempo che ci scalda il terzo signo - Ne del altro fie giamai solo disio* (praemittitur titulus: *Canzon m. de S. fe per Ianni Colonna, come andando un giorno di festa a Fiesole sinnamoro di Laurentia una gintil donna*

di Tolosini da Firenze); [5] (f. 111ᵛ): *Per pace etterna inestimabil gloria* (l. cit., p. 186, n. 77); [6] (f. 113): *Dilecta a Dio o sola albergo et loco* (l. cit., p. 176, n. 19); [7] (f. 115): *Madre celeste stella mattutina* (l. cit., p. 181, n. 51).

11 (f. 117). *Bindo di Cione del Frate* (senensis) canz.: *Quella uirtu chel terzo cielo infonde* (op. cit., 1889, p. II, p. 284; cf. 1893, p. I, p. 188, n. 6).

12. Simonis Forestani Serdini (in ms. *Saviozzo*) [1] (f. 120ᵛ): *O specchio di Narciso o Ganimede* (l. cit., 1891, p. I, p. 185, n. 73); [2] (f. 124): *Secorime per Dio che sono al porto* (l. cit., p. 191, n. 110); [3] (f. 126): *Ben e uerace l'amor chio ti porto* (l. cit., p. 173, n. 8); [4] (f. 126ᵛ): *Domine ne in furore tuo arguas me* (l. cit., p. 176, n. 20); [5] (f. 128): ⟨Fr⟩*a le più belle loggie e gran palazzi* (l. cit., p. 177, n. 27; in ms. titulus: *Canzon de S. doue tracta come amore sprouedutameute lo prese duna bella giouine, poi si duole come dallei li conuien partire*); [6] (f. 131): *Nel tempo giouinile che amor inuita* (l. cit., p. 183, n. 58; in ms. titulus: *Canzon de S. fece per Giouanni Sodorini da Firenze, el quale nella sua giouentù se innamoro duna giouine del decto luoco, che hauea nome Cossa*); [7] (f. 132ᵛ): *Gloriasi el celeste et lhuman langue* (l. cit., p. 178, n. 30, titulus uti ibidem); [8] (f. 135ᵛ): *Nouella monarchia, giusto signore* (l. cit., p. 183, n. 63; in ms. additus est titulus: *Canzon de S. al D. di Milano uecchio, confortandolo che segua limpresa de Italia*); [9] (f. 137ᵛ): *Il fronte, il uiso, anzi Diana, el sole* (l. cit., p. 178, n. 33; in ms. titulus: *Canz... fe per Palla de li Strozzi, che era innamorato duna fanciulla, che nando a marito a Padoua et di cio si duole*); [10] (f. 139): *Fral suon dellhora agli arborcelli scusa* (l. cit., p. 177, n. 26); [11] (f. 141): *Il tempo fuggie et lhore son si breue* (l. cit., p. 178, n. 34); [12] (f. 144ᵛ): *Per che lopere mie mostran gialfiore* (l. cit., p. 187, n. 79); [13] (f. 146) *Canzon di Sauio* (!): *Valor moue con senno qui principio - Ridime prima et poi dallui tiscopera;* [14] (f. 148): *Amor che le verde ombre et uersi in ghiaccio* (l. cit., p. 173, n. 2); [15] (f. 150): *Amor si porto scoloritol uolto* (l. cit., ibid., n. 4); [16] (f. 151ᵛ) adesp. et anepigr.: *Madre di Cristo gloriosa et pura* (l. cit., p. 181, n. 52); [17] (f. 154): *I uidi amore dificato in parte* (l. cit., p. 179, n. 39); [18] (f. 154ᵛ): *Rutilante bellezza, anima dignia* (l. cit., p. 188, n. 90); [19] (ibid.): *I ueggio bene omai che tu podesta* (l. cit., p. 179, n. 38); [20] (f. 155): *Fra candide uiole or gelse orosa* (l. cit., p. 177, n. 25); [21] (f. 155ᵛ) *Sauiozzo.: Se llusitate rime in cui più uolte* (l. cit., p. 189, n. 97); [22] (ibid.) *Sauiozzo. s.: Humana cosa e corso di natura - assai acquista;* [23] (f. 156): *Animo pellegrino in cui amore* (l. cit., p. 173, n. 6); [24] (ibid.) *Sauiozzo. s.: Selle colonne o fra Caribbdi et Silla* (l. cit., p. 190, n. 100); [25] (f. 156ᵛ): *De non uincrescha si de lucrare affanno* (l. cit., p. 175, n. 17), clauditur subscriptione: *Finis.*

13 (f. 157ᵛ). Adesp. et anepigr. (son.): *Ama la madre el padre el suo car figlio - andando oue mi pare.*

14 (f. 158v). ⟨Francisci comitis di Poppi, cf. *Propugnatore*, l. cit., p. 194, n. 3, lamentatio⟩: *O me o me o me dolente* (Mai, Spicilegium rom., Romae 1842, 8, p. XXVIII-XXXII e nostro codice, uti videtur).

15. *Pellegrino da Castiglion* ⟨florentino⟩ [1] (f. 161v) *Risposta... in nome del M. comune de Firenze al conte da Battifolle* (canz.): *La gloria triumphale el dolce nome - Che guardin bene come mi muoue guerra* (penultimam strophen tantum ed. Mai, l. cit., p. XXXII); [2] (f. 164) *Ad laudem sacratissimi claui Domini nostri Ihesu Christi* (canz.): *O sacro sancto et pretioso chiauo - da Castiglion un pouero Pellegrino.*

Codex, qui convenit n. 551 antiqui indicis urbin., a scriba exaratus est, qui subsignatur f. 167 *P.* et f. 102 *P. P.* Tituli rubri, interdum rubri ac caerulei alternis lineis, initiales maiores tum caeruleae tum rubrae, maximae autem in f. 2, 103 aureae auro, surculis coloribusque ornatae sunt. In f. 1-3r index cantionum manu saec. XVI. In f. 1v circulus magnus auro, coloribus, floribus ac tribus circulis minoribus insignitus, in quibus tituli operum; infra circulum manu saec. XV: *fol. 90 item qui sonno li septe psalmi in rima vulgare per Dante translatati.* Folii 2 quatuor margines eleganti manu italica decorati sunt surculis, auro, coloribus, duobus puellis aligeris instrumenta musica pulsantibus, cervo, lepore, ac tessera gentilicia corona, vexillo quatuor aquilis ac litteris F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩ praedita. Ff. IIIv, 1r, 167v, 168 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

688. (olim 904, cf. tegumenti dorsum). An. 1622 (cf. f. 310), chart., mm. 244 × 175, ff. III. 316 (+ 58 a. b. omissis).

Ariosto Ludovico *comedie.* [1] (f. 3) I suppositi; [2] (f. 59) la Cassaria; [3] (f. 137) la Lena; [4] (f. 186) il negromante; [5] (f 243) la scolastica.

Codicem littera libros impressos imitante *Giulio Martinelli da Vrbino scriueua. 1622,* uti legitur in f. 310. Initiales maximae lineis, floribus, interdum humanis capitibus, calamo delineatis, ornatae sunt; ornamenta etiam calamo delineata praeeunt singulis comoediis et actis. Folii 1 pagina recta tota calamo decorata est templi columnis, porticibus, aliisque aedificiis, in media pictura mulier (Comoedia) dextera personam, sinistra tibiam deferens; superius titulus, cui impendet tessera gentilicia Francisci Mariae a Ruvere Urbini ducis VI, sustentata a duobus puerulis aligeris. Singularum comoediarum folia seorsim antiquioribus numeris signantur. Ff. I-III et alia plura praesertim inter unam et alteram comoediam et inter actus, nec non ff. 58ab, 310v-316 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Innocentii XI et Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

689 (olim 905, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII in., chart., mm. 243×176, ff. II. 49.

Ariosto Ludovico *le satire* 1-7 cum argumentis.

Codex eadem perita manu scriptus, qua codex superior, litteras initiales lineis ac floribus calamo ornatas praefert; in f. 1 titulus una cum duobus ornamentis calamo delineatus. Ff. I. II. 1v, 26v, 36v, 40, 45-49 vacua.

Tegumenti opercula contecta sunt corio rosacei coloris saec. XVII, fibulis detractis.

690 (olim 901, cf. tegumenti dorsum). Saec. XV, chart., mm. 210 × 138, ff. 126 (+ 31, 86bis).

Giovanni Boccaccio *da Certaldo Fiammetta,* libri I-VII.

F. 126v: Anni patriarcharum nonnullorum, manu codicis aequali: *101. Sem uisse anni 602... - 100. Abram̃ visse an. 175.*

Codex litteras initiales maiores praefert caeruleas ac rubras alternas, initiales maximas rubras praeter primam, quae deest.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

691. An. 1462 (cf. f. 202v), chart., mm. 282 × 205, ff. 20.

Giovanni Boccaccio *la Teseide* libri 1-12 cum comentario, qui inc. « Sorelle castalie etc. » *Nota per declaratione de questi primi uersi che in Gretia appresso Athene fo una contrada chiamata Castalia.* Des. *premessa la cagione se desegna. Et come appare li doi giouenj. Amen.* (Commentarius non videtur idem esse ac qui impressus est Ferrariae 1475 nomine Petri Andreae dei Bassi, sed raram ed. videre non potui).

De codice legitur in f. 202v: *Ultima die Aprelis 1462 perfeci hunc librum ego Nicolaus ser Marci. Deo Gratias: Amen.* Nulla insunt ornamenta, versus Boccaccii alternantur cum commentario.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

692 (olim 935, cf. f. I). Saec. XV, membran., mm. 250 × 160, ff. I. 191.

Gaugelli de Gaugellis pergulensis carmina italica. [1] (f. 5). *El libro chiamato pellegrino* (capita 1-33 ternario metro, a capite XV et deinceps de comitibus feltrensibus et praesertim de laudibus F r i d e r i c i Urbini ducis). Cap. I. *Comença el libr⟨o⟩ chiamato Pellegrino doue tracta come lauctore delibera andare a sancto Iacomo de Galitia et intro in galea a Pisa.* Inc. *Per finche dura la uita mortale.* Cap. 33: *Come lautore fe sepillire el pellegrino et come finisce questa operecta,* des. *Tibi commendo questa anima mia.* Clauditur subscriptione: *hoc opusculum compositum fuit per me Gaugellum de Pergula ad laudem illustrissimi et magnanimi principis domini Federici Montis feretri ducis Urbini, regii capitanei generalis ac sanctissimi domini nostri sancteque Romane ecclesie confalonerii etc.* (Cap. 21 huius opusculi ed. Cinquini, *Canzone de ser Gaugelli* etc., Roma, Propaganda Fide 1905, p. 45-46). [2] (f. 100). *Lamento de la P e g o l a* (seu lamentationes urbis Pergulae a militibus Sfortiae obsessae): *Heu piangendo el me conuien pur dire* (Medin e Frati, *Lamenti storici dei sec. XIV-XVI,* vol. IV in appendice: *Scelta di curiosità letterarie,* Verona-Padova 1894, p. 147-164). [3] (f. 117v). *Questa e l'altra*

lamentatione... quando el campo de la Chiesa uenne ad alogiare in Greffoglieta, uilla de la Pergola con diece milia persone et stecte octo giorni et tolse tucte le biade, che fo a dì XXVI de luglio MCCCCXXXXVI: Semper fo dicto che omne mal uolgienta - pestilenza et guerra (Medin e Frati, l. cit., p. 165-168). [4] (123). *De vita et morte illustris D. Baptistae Sfortiae comitissae Urbini* ⟨ternaria⟩ capita 1-9. Cap. 1 inc. *A tuctol mondo quasi elle palese.* Cap. 9 des. *Et questo auctore li sia racomandato. Amen.* Clauditur subscript: *Et hec de uita et morte illustris domine domine Baptiste Sfortiae comitisse Urbini etc. Gaugellus de Pergula dixit die XX Augusti MCCCCLXXII. Obiit... die VI mensis Iulii MCCCCLXXII in ciuitate Eugubii* (ex hoc cod. ed. Cinquini, op. cit.). [5] (f. 149v). *Ad egregium doctumque uirum Iohannem Baptistam magistri Andreae de Perula* (!). *Pergula loquitur* capp. I-V. Cap. I inc. *S al tempo che gia fui tralaltre amata,* cap. V des. *Et io me spero omai ben reposarme;* cap. II *de pulchritudine domus priorum;* cap. III *de pulchritudine terrae;* cap. IV *de comitatu et circuitu suo;* cap. V *de festo sancti Secundi et de aliquibus claris mulieribus.* Clauditur subscr.: *De situ et qualitate terrae Pergule liber explicit, editus per ser Gaugellum de Pergula MCCCCLXII. Uale.* (Zannoni specimina edidit cum titulo, *Le rime storiche di Gaugello Gaugelli* in ephemeride *Il Raffaello,* Urbino 1897 an. I, fasc. n. 3, p. 2-3, et fasc. 5-6, p. 2-3). [6] (f. 165v). *Responsio facta domino magistro Paulo pergulano secundo de morte magistri Pauli philosophi de Pergula Venetiis commorantis et Pergula loquitur: Oime dolente, oime con quanta doglia - Che torni presto a farere* (!) *il uoler mio. Gaugellus hec dixit die Iunij* (!) *MCCCCLVI* (Zannoni l. cit., n. 5-6, p. 3). [7] (f. 168v). *Ad eximium doctorem et poetam magistrum Paulum pergulanum secundum oratio.* Inc. *O Paulo terzo o Pergulan secondo.* (Loquitur de nonnullis patriarchis, regibus, philosophis, medicis; de poetis gentilibus, de novo testamento, de classicis auctoribus latinis et italicis, de Nicolao Perotti, de Francisco de Savona ord. min., auditore card. Bessarionis, de episc. nucerino et de septem coronis a poeta obtentis). Des. *Cessando fame, pistilentia et guerra. Laus tibi Christe: Gaugellus de Pergula hec dixit MCCCCLVIII die XII Ianuarij. Ad laudem magistri Pauli de Pergula.* (Nonnulla huius cantionis (*serventese*) ed. sunt apud Bandini, de vita et rebus gestis Card. Bessarionis, Romae 1777, p. 76-77 in nota).

2 (f. 181). Forma privilegi⟨i⟩ domini magistri Pauli ⟨de Godiis⟩ (ed. ex hoc codice Bandini, op. cit., p. 140-141; cf. Zannoni, l. cit.).

3. Gaugelli [1] (f. 183v) ⟨cantio vulgo *serventese*⟩, titulus: *Die XXIIII augusti 1461. Unus de populo loquitur ad terram Pergule: Se gia per fedelta nel ciel montasti - Pur chogni mal uoler da te sia spento;* [2] (f. 187) altera cantio cum hoc titulo: *Resposta de la Pergula a chi ha parlato: Veduto quanto el tuo parlar*

dimostra - E el mio comun li sia recomandato (duorum posteriorum carminum specimina ed. Zannoni, l. cit., fasc. 2, p. 2-3 et fasc. 3, p. 1-2).

F. 190^{v}. Nota poetae de occasione postremi carminis componendi: *Al tempo che fo discoperto quello tractato che certi cattiui doveano dare una porta al S. Gismondo - et ciascuno stecte puoi queto. Gaugellus.* (Medin e Frati, l. cit., p. 144-145).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 612 signatur, littera currenti scriptus, titulos praefert minio pictos, initiales maiores caeruleas pariter et rubras, initiales maximas egregie auro, floribus coloribusque ornatas. In f. 1-3 index capitulorum manu scribae in librum, qui vocatur peregrinus. In f. 4^{v} septem circuli auro et coloribus praediti, in quibus tituli carminum, quae cod. continet. Folii 5 quatuor margines auro, coloribus, surculis ad artem intextis perita manu picti sunt, in marg. inferiore duo pueruli aligeri in circulo picti sustinent tesseram gentiliciam Friderici Urbini comitis quatuor aquilis, vexillo pont. et corona praeditam. Descripserunt hunc codicem Quadrio, *Storia di ogni poesia*, Milano 1752, 7, p. 62 sq., Zannoni, Bandini, Medin e Frati, Cinquini ll. cc. Ff. I, 3^{v}, 4^{r}, 99^{v}, 121, 122, 191 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Lambruschini card. bibliothecarii.

693. Saec. XVI, chart., mm. 264 × 196, ff. I. 72.

Tasso Torquato *discorso contro due opuscoli di Plutarco, l'uno della fortuna de' Romani e l'altro della fortuna o virtù d'Alessandro* (saepe impressus).

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX.

694. Saec. XV in., membran., mm. 293×203, ff. I. 181.

Colucii Pierii Salutati de poesi contra detractores compendiosa defensio... libri I-IV. Lib. I inc. *Non ab re futurum arbitror cum omnis institutio nostra uersetur circha ea que poete de rebus Herculis.* Lib. IV des. *quoniam ab eo nimis recessimus redeamus* (cf. cod. 201, f. 75). Sequuntur ff. 179-181 capitula librarii manu, quae capita in codice suis locis iterantur.

Codex littera rotunda exaratus titulos praefert tum rubros tum nigros, initiales maiores caeruleas ac rubras alternas lineis ornatas usque ad f. 54^{v}; postea rubras tantum. Prima initialis aurea coloribus et surculis decorata. In f. I tituli duo manibus posterioribus. In marg. inferiore folii 1 ornamentum praeditum tessera gentilicia evanida quadripartita, in 1 et 4 duae flammae, in 2 et 3 duo leones erecti in campo argenteo; in imo margine f. 1 et in f. 181 litterae *E S.* Ff. I, 22, 23, 181^{v} vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

695 (olim 863, cf. f. 4). An. 1619 (cf. f. 3), chart., mm. 266×204, ff. 103.

Flavio Crispo, tragedia rappresentata in Ancona l'anno del Signore 1619 da giovani studenti nel collegio dei padri della compagnia di Gesù. S. Michele con

la Pudicizia e Fortezza, prologo aggiunto et rappresentato dal signor S i l v i o T r o g l i o n i (alia manu: *d'Vrbino*). Prologus inc. *Queste son l'alte e riuerite mura / della rocca del mondo, è questa Roma,* des. *Un bel morir è trionfar del mondo.* Tragediae actus I inc. *Ombra di Fedra - signor Valentino Valentini: Quest'è la terra, che dal graue incarco.* Actus V des. imperfectus: *Miser ch'in fragil canna / s'appoggia onde cadendo...*

Codex littera currenti transcriptus autographus videtur propter multas lituras et emendationes. Ff. 1, 2, 3^{v}, 6, 7^{v}, 8, 9, 47^{v}, 65, 66, 90, 102, 103 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII atramento impressa.

696. Saec. XVI, chart., mm. 261 × 205, ff. 28.

Georgi Bernardi epitome principum venetorum (Venetiis, apud Aldi filios 1547).

Codex littera currenti transcriptus e citata editione veneta, uti eruitur e subscr. folii 26: *Venetiis MDXLVII, cun gratia et priuilegio.* Ff. 26^{v}, 28 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

697. Saec. XIV, chart., mm. 285 × 218, ff. 108 (+ 49^{a}, 54^{a}); ordinem foliorum disturbatum sic, ut videtur, restituere poteris 1-47, 92-107, 74-80, 48-57, 91, 58-73, 81-90, 108).

Francisci Stabili *(Cecco d'Ascoli)* acerba; v a r i o r u m carmina italica; f a b e l l a; c o n f e s s i o n a l e: sapientis p r a e c e p t a; p r e c a t i o n e s; p r a e c e p t i o n e s c h i m i c a e et a s t r o l o g i c a e italice; fragmenta g r a m m a t i c a e l a t i n a e metricae.

1 (f. 1). ⟨F r a n c i s c i S t a b i l i, *C e c c o d'A s c o l i*⟩ acerba *erans* (sc. errans) libri 1-V, poema lingua italica. Capitulum (in ms. *campliu*) *primum,* ⟨de⟩ *ordinatione caelorum et* ⟨h⟩*orum proprietatibus in uniuersali,* inc. *Oltre non siegue piu la nostra lucie,* abrumpitur (f. 47^{r}) v. 10 libri IV: *Accio che mi dispone non mi doglio;* resumitur (f. 74) cap. VIII (in ms. *VII*) libri V v. 16 ab imo cap.: *Di qui la stella sta nel tristo coro* et pergit usque ad finem libri V: *El somo bene de leterno fine;* (f. 92) inc. cap. I libri IV, v. 11: *Perchel miglior dicio me dotanza;* differt in fine versu: *Delaltre cosse per meglio sauere;* (f. 96^{r}) inc. lib. V: *Io uoglio qui chel quare trouel quia,* abrumpitur (f. 107^{r}) lib. V cap. VIII, v. 10: *Sono corrette da lo lor signore* (deest tamen cap. IV, cap. autem V edd. inscribitur *IV* et sic deinceps; de edd. cf. praeter alios Castelli, *La vita e le opere di Cecco d'Ascoli,* Bologna Zanichelli, 1892, p. 262-266).

2 (f. 48). ⟨I o a n n i s Q u i r i n i de Francisco Stabili madr.⟩: *Qui si ragiona chel maestro Cieco* (ed. ex hoc cod. Morpurgo, *Rime inedite di Giovanni Quirini et Antonio da Tempo* in *Archiv. st. per Trieste, Istria e il Trentino,* Roma 1881-1882, p. 155).

3 (ibid.). *Mathio di Mezivilan da Bologna* ⟨responsio⟩ madr. *Vostro saper a tal sança diuieta* (Morpurgo, l. cit., p. 156).

4. Ioannis (in ms. *Giano*) Querini son. 1-4. [1] (ibid.): *Comegli erro ne la fede christiana* (l. cit.); [2] (f. 48^{r}): *Benche taluolta alghun disdegno corra* (l. cit., p. 157); [3] (ibid.): *Non ui dourebbe di meçi uillani* (l. cit.); [4] (f. 49): *Per altro canpion fermo eccostante* (l. cit., p. 158).

5 (ibid.). *Michele da Firenze* ⟨in eundem⟩ son. caud.: *Poiche rector de la terra salmasticha - che mora sempre il traditore.*

6 (f. 49^{r}). *Nicholeto del Priore, risposta,* son.: *Tu ti mastichi tratti de la masticha - a gran dolore.*

7 (f. 50). ⟨Fabella de mulierum nimia obsequentia virorum petitionibus⟩: *Sechondo fue un filozafo molto sauio al tempo di questo imperadore - e che e fede e marauigliosa certezza di chosa non saputa.*

8 (f. 51^{r}). ⟨Sententiae et praeceptiones chimicae et astrologicae, prosa oratione, interdum versibus⟩. Incipiunt: *Troppo e folle chi crede passare / La oue essi uede chellaltro sia chaduto.* Desinunt: *A fare aqua da machie di drappi... e salueraila assai tempo;* sed (f. 53^{r}) notandum son.: *Luom fa altrui proferte e gran chareçe - in ueritade.*

9 (f. 54^{a}). ⟨Antonii Pucci capitulum, quod vulgo le *Noie*⟩: *Io priegho la diuina superna maiestade* (e nostro cod. ed. Narducci in *Buonaroti,* serie III, vol. II, (1884) p 32-35; in cod. adduntur in fine narratiunculae binae de duobus impiis lusoribus).

10 (f. 58). ⟨B. Mariae v. laus⟩, capitulum initio mutilum inc. *Per fugierl uoler di Herodes prauo - poscianno regier in heterno humili* (initium require f. 91).

11 (f. 59). ⟨In imaginem b. Mariae V. in s. Marco Venetiarum positam⟩ son. caud.: *L'imagine diuota signor caro - Chiedo che guardi nuy dogni periglio.*

12 (f. 60). ⟨Dantis Alighieri⟩ canz.: *Rechiusi gli ochi miei di pianto stanchi* (cf. Bilancioni in *Propugnatore,* 1889, p. I, p. 40, n. 109).

13 (f. 60^{r}). *Questo se uno Bisthiço: O dellacha chiela, eui il çafarino / De ben uegha il ben gierbino / oltra al focho / non fa locho - Non ciabandonar figliolo di Dio.*

14. ⟨Amatoris cuiusdam cantiones 1-5⟩. [1] (f. 61^{r}): *Oi santa luce gloriosa eterna - Si che tu possi gir col uixo auerto;* [2] (f. 62^{r}): *Locchio amoroso el bel dolcie e ligiadro - Io ti uorei seruir rendendo lerba;* [3] (f. 63): *Amor io uegio ben che se cholui - Vedrai caschar lo cor in peçe da uita* (!); [4] (f. 63^{r}): *O gloria donestate sommo benigno - Farsi chio parli al suo gentil ualore;* [5] (f. 64): *La fortuna rotta in su tal punto - Piu non mi chale.*

15 (f. 74^r). Ioannis (in ms. *Ser Gianni*) Querini son.: *Io mi co⟨n⟩fesso pecchator si pienno* (Morpurgo, l. cit., p. 158).

16. ⟨Cantiunculae ludicrae 1-6⟩, [1] (f. 65) son.: *Nel dolcie specchio ispecomi di raro - Doncha sua testa tosto mi laue;* [2] (ibid.): *Si forte mi rencrescie la quaresima - Guardate pur selle mal furacula;* [3] (ibid.): *Si forte mi rencrescie sta quaresima - Bona colation e gran remedio;* [4] (ibid.): *San Bernardo a Christo a dimandato* (Burchiello tribuitur, cf. *Propugnatore*, 1889, p. II, p. 341, n. 276); [5] (ibid.): *Chi non crede chaltrui uegia pecho uede - Pecho de star erta per ragione;* [6] (f. 65^v): *Laso dolente quanta pena i porto - E di bataglia tuto mi rimuoua.*

17. Andrea ⟨Nisi filii⟩ *da Firenze*, canz.: *Muouesi il charo colauesta biancha - Che seglie il meglio vi mandi buona patie. Amen, amen.*

18 (f. 66). ⟨Dantis Alighieri⟩ (in ms. *Andrea da Firenze*) canz.: *Io guardo i crespi e li biondi capeli* (cf. *Propugnatore* 1889, p. I, p. 32, n. 56 cum initio: *Io miro*).

19 (f. 67). *Anthonio da Ferara*, son.: *I prouai già quanto la somma e graue* (cf. *Propugnatore*, 1889, p. I, p. 76, n. 54).

20 (f. 67^r). ⟨Francisci Petrarca⟩ (*in ms. domini Anzalotti de Plasentia de Angosiolis militis*) son.: *Perche non chade nelle obscure caue* (cf. *Propugnatore*, 1892, p. II, p. 265, n. 127).

21 (ibid.). Son.: *Sicome Cesar la dia de le biaue - e per disdengno.*

22 (ibid.). ⟨Sententiae versibus undecim comprehensae⟩: *Fortuna mi mena - A far deltalrui mio;* adscribuntur aliae sententiae: *Perche un ti mostri un bel piacere, o rida o diati un bel saluto - fa mille follie.*

23 (f. 68.). *Rustico Barbuto* (seu Philippi filii) son.: *Vogliendo contentarla di composte* (e nostro cod. ed. Federici, *Rime di Rustico Filippi* in *Bibliot. st. di lett. it.*, Bergamo 1899, vol. IV, p. 33).

24. Matthaei (in ms. *Matio*) Coregiaio son. 1-6. [1] (ibid.): *O soma Prouidentia che ghouerni* (*Scelta di curiosità lett.*, Bologna 1891, n. 241, p. 39); [2] (ibid.): *Chi ha bon tacer da porta vien cridando* (l. cit.); [3] (ibid.): *Dona merce, dona merce, mercede* (l. cit., p. 37); [4] (ibid.): *Dimi fortuna tu che regi el mondo* (l. cit., p. 34); [5] (f. 68^r): *In chui si troua disio e piacere* (l. cit., p. 36); [6] (ibid.); *O summa Iustitia ora ti moue* (l. cit., p. 38).

25 (ibid.). *Andrea di Nisi* son.: *Gia ful dio Marte ne la rete presso - di tal mercede.*

26. Ioannis (in ms. *Zanino*) Pestaruolo [1] (f. 69) *risposta*, bis returnellatum son.: *Giamai Herodes non fu tanto aceso - nulla vede;* praeeunt versus: *Pon freno ai toi sospiri che una grata / Vera quando che sia mai non sperata;* [2] (ibid.) alia *risposta*, son. bis returnellatum (cf. Antonio da Tempo, *Trattato delle*

rime volgari in *Scelta di curiosità lett., dispens.* 27, Bologna 1869, p. 113): *Pon freno ai toi sospiri che una grata - cio chel chuor guata.*

27 (ibid.). Son. item: *Guardando dentro quanto a la memoria - stato di nequitia.*

28 (f. 69^{r}). Son.: *Mai non si vide se ferrocie danno - giorno e notte chiama.*

29 (ibid.). Son.: *Superbia fa lomo esser arogante* (cf. *Propugnatore* 1889, p. 84, n. 100, ubi tribuitur Antonio e Ferraria).

30 (f. 70). Son.: *Molto mi piace la lingua francesca - et la mettene.*

31 (ibid.). Son. caud.: *Ogni matina mi uesto con pianto - cho molti mali anni.*

32. Matthaei (in ms. *Mathio*) Corregiaio et Antonii *di Tempo* son. 1-6. [1] (f. 70^{v}) Matthaei: *So fia crudel in sengno di uictoria* (*Scelta di Curiosità lett., disp.* 241, p. 40); [2] (ibid.) Matthaei Antonio: *Tanto disio per più saper mi cingo* (Morpurgo, l. cit., p. 159); [3] (ibid.) Antonii Matthaeo (in ms. *Mathio*): *Temendo del disio tuo chor in ciançe* (l. cit.); [4] (. 71) Antonii Matthaeo (in ms. *Mateo*): *Un dubio che mia mente speso uargha* (l. cit., p. 160); [5] (ibid.) Matthaei Antonio: *Vostra dimanda a tropo forte charga* (l. cit.); [6] (f. 71^{r}) Matthaei Antonio: *Christo figliuol de Dio qua giu discese* (l. cit., p. 161).

33 (ibid.). Antonii *di Tempo a Iacopo da Imola* son.: *Ei non si puo cielar che non si dicha* (l. cit.).

34 (f. 72). Iacobi (in ms. *Iacomo*) <Garatori> *da Imola risposta,* son.: *Sel mio poccho saper produto a spicha* (l. cit., p. 162).

35 (ibid.) Francisci (in ms. *Ceccho*) <Angiolieri> *da Siena* son.: *Or se ne vada chi e inamorato - sostenne penna e morte.*

36 (f. 72^{r}). Antonii di Tempo et Andreae Zamboni son. 1-3. [1] (f. 72^{r}): *Antonii: Sono in una dubitanza tale* (l. cit.); [2] (ibid.) *Andreae risposta: Di far risposta molto non mi challe* (l. cit., p. 163); [3] (f. 73) *Antonii di tempo Andreae Zamboni: Sio domandai di chose naturale* (l. cit.).

37 (ibid.) Friderici <II> son.: *Misura, prouidentia e meritanza* (e nostro cod. editum, cf. Zambrini, *Le opere volgari a stampa etc.* Bologna 1884, p. 1111).

38 (f. 73^{r}). Son.: *A chiara luce per lo suo uigore - Sella ualore in donna con effecto.*

39 (ibid.). <Francisci Stabili vel Ioannis Lambertucci> son., versus 1-8 priores: *Tu vien da lunghi cho rima balbastica - da maticha* (Castelli, *La vita e le opere di Cecco d'Ascoli, Bologna, Zanichelli,* impressum Ascoli Piceno tip. Cesari, 1892, p. 186 sqq.; cf. *Propugnatore,* 1890, p. II, p. 195, n. 6).

40 (f. 81). *Ammonimenti de sauio.* Inc. *Cinque sonno la chiaui dela sapientia. La prima si e temere Dio, la seconda sie honorare lo maestro suo.* Des. *in la forma del nostro Singnore Idio patre omnipotente per infinita secula seculorum. Amen.*

41 (f. 86). ⟨Confessionale seu interrogatorium pro confessoribus⟩: Inc. *Io mi confesso e achuso al mio Signore Domenidio e a tuta la corte de uicta eterna...* Interrogatorium inc. *Quante che tu ti confessasti,* des. cap. VII de avaritia et eius filiabus... *e molte uolte ai giurato contro la coscientia e spergiurato e çetera. Amen.*

42 (f. 89ᵛ). ⟨Oratio ad Mariam v.⟩: *O alta Maria madre di Dio bellissima sopra tute le belle - nella gloria di uita eterna. Amen. Amen.*

43 (f. 90ᵛ) ... *Oratione... buona a chi douesse esser tormentato, iscriuila in su una carta... ingiotilla e non confessaray: Ne aufferas deó reo meo* (id. de ore meo) *uerbum ueritatis usquequaque quia in iudiciis tuis supersperaui* ✝ *agal* ✝ *progal* ✝ *Alpha* ✝ *et o* ✝ *Amen* ✝.

44 (f. 91). *Laudé della Vergene Maria:* Inc. *O sacra santa de Dio madre dengna* - abrumpitur *Pero chel Padre Idio chetaue electa* (cf. f. 58).

F. 108. Saec. XV alia manu: ⟨Fragmenta grammaticae latinae versibus hexametris, de genetivo⟩: *Nomen significans possessum da genetiuo* - abrumpitur argumento de comparationibus: *Aut* (*u*) *si preit* (*is*) *tenuis fiet tibi testis.*

Codex, qui convenit n. 611 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores rubras, initiales maximas plerumque caeruleas, interdum rubras lineis rubris ornatas. Ff. 49ᵃ, 54ᵛ vacua sunt. De hoc codice cf. notam Lancellotti scriptam in foliis praeviis editionis 1478, Venetiis, in exemplari quod habemus in Vaticana *(Incunab. V. 43);* descripserunt praecipue codicem Morpurgo, l. cit., p. 142 sqq. et Castelli, l. cit., p. 282). In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

698. Saec. XVI in., membran., mm. 250 × 161, ff. II. 55.

Hieronymi Antoniani Vadii roborea seu de roboreis laudibus. (Est dialogus partim prosa oratione, partim carminibus inter auctorem et Galeottum Roboreum card. s. Petri ad vincula; in eo auctor laudes domus roboreae et ducum urbinatum Friderici, Guidubaldi et Francisci Mariae I canit; Galeottus auctori suadet sapientiam et Romae domicilium). Inc. « Galeottus Roboreus » *Ego ab aetatis initio cunctis posthabitis humanis rebus nihil existimaui utilius... quam ipsam uirtutem complecti.* Des. « Hieronymus » *Festinemus: Valete omnes: ego in portum nauigo.* Τελῶς (!); praeeunt ¹ (f. 1) auctoris tetrastichon in librum: *Vade libelle manus nam porriget ille benignas - I precor et quercus signa diserta cole;* ² (f. 1ᵛ) Marci Iustini ⟨ad auctorem⟩ distichon: *Vidi quanta fuit dicendi copia quantum / Ingenii latices Pieridum redolet;* ³ (f. 2) Antonii Bulcari *iurisconsulti et poetae clarissimi carmen* (seu potius elegidion) ⟨ad auctorem⟩: *Me populo cum tu monuisti reddere iura - Largior hoc solum dico libelle places;* ⁴ (f. 3) auctoris dedicatio ⟨Galeotto Roboreo⟩: *Homini a natura insitum*

est, illustrissime et reverendissime Praesul ac aetatis nostrae decus amplissimum - Vale decus nostrum et seruulum tuum Hieronymum foue.

Codex, littera rotunda exaratus cum initialibus ac titulis rubris, in marginibus notabilia praefert duabus manibus scripta; prima initialis aurea coloribus et globulis aureis ornata est. Folii 6 tres margines coloribus, floribus, globulis aureis ac tessera gentilicia *G*⟨aleotti⟩ *R*⟨oborei⟩ cardinalis praediti sunt. Ff. I, II, 2ᵛ, 51-55 vacua sunt. Emptus est codex post mortem card. pro bibliotheca urbinate (cf. Cian, *Pietro Bembo ed Isabella d'Este Gonzaga* in *Giornale st. d. Lett. ital.*, 9, p. 115).

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX.

699 (olim 928, cf. tegumenti dorsum). Saec. XV, membran., mm. 297 × 185, ff. II. 209.

Angeli Galli, Alexandri Sforza et aliorum carmina italica.

1. Angeli Galli [1] *de potentia amoris* son. 1-3; [a] (f. 10): *Dite que cosa e che non possa amore - non è uergogna* (cf. Morpurgo, *I mss. della biblioteca Riccardiana*, Roma 1894, p. 184); [b] (ibid.): *Scendono i fulgori giu di mano a Gioue - schifar se puote amore;* [c] (f. 10ᵛ): *Qual forza, freddo pecto o qual ingegno - e piu chel celo.* [2] *Ad una bella giouene Andrea moglie di Giouanni Carugiai* son. 1-3; [a] (f. 11): *Io uedea ben che laurata treza - ui tene amore* (adscribitur nota: *Facta fora di Firenze ad un lugo* (!) *chiamato el Gallo, in la festa di san Matheo nel 1428 et lei prima si leuasse da tauola comincio a cantare*); [b] (ibid.): *Quando uecim mha presso a la colonna - o mie uoglie contente;* adscribitur nota: *Per la prefata Andrea quale sta per stantia appresso uno monastero chiamato sancta Felicita, dinanzi a questa sua casa sta una gran colonna, in Firenze 1428;* [c] (f. 11ᵛ): *Que forza e questa amor che nel bel uiso - cangeria uita;* praemittitur: *Per uia da Pisa a Firenze 1430;* [d] (ibid.): *In persona di messer Guido acio hauesse materia di rispondere,* son.: *Que forza è questa di begli occhi amore - cera al fuoco et neue al sole;* [e] (f. 12) canz.: *Già era desto el sole et col crin doro - a la sua ardente luce;* [f] (f. 12ᵛ) canz.: *Questi felici et gratiosi uersi - omgnaltra donna.* [3] *Per l'amorosa del signor mio Berardino chiamata Genevera da Milano, qual faceua segno de retrarse dal suo amore,* son. 1-9 et cantio I; [a] (f. 13ᵛ) son.: *Douel bel sguardo et la tua lieta cera - e doppia colpa;* [b] (f. 14) son.: *Gia me credea a le careze tante - tucta se mostra;* [c] (ibid.) son.: *Io non credea che tanta forza amore - foco a sci dolce esca;* [d] (f. 14ᵛ) *Per lo prefato...* son.: *Alma gentile che sci dolcemente - sancto sancto;* [e] (ibid.) *al prefato signore, superchiato da la dolceza del riso di costei,* son.: *Tu me tentasti amor prima col sguardo - sopra el paradiso;* [f] (f. 15) *al prefato... per detta cagione,* son.: *Io so gia dal pensier si lasso e stanco - omne ualore;* [g] (f. 15ᵛ) *...per la partita de la sua amata,* canz.: *Hei me chi credera che tua partita - al bello*

aspecto; [h] (f. 16) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Quandalzo gli occhi per usanza antica - et uo fra uiui;* [i] (16v) son.: *Io son ancora di mirar si uago - con usato scorno;* [k] (ibid.) ... *essendo la sua amorosa andata a Pesaro,* son.: *Quando a nostrocchi el sole si disasconde - me struggo e smagro.* [4] *Per lo illustrissimo signor Federico* [a] (f. 17) *per uno drapigello et una spilletta donata da la sua amorosa,* son.: *Quel dolce pianto chel mio uiso bagna - el troppo dolce amore;* [b] (f. 17v) *pro eodem,* son.: *Magior peccato mai non uidde el sole - el cor mi sterpi;* [c] (ibid.) ... *per la partita de la sua amorosa,* canz.: *Ragionar uoglio un poco teco amore - et uuo po che ritorni;* [d] (f. 21v) ... *parendoli che la sua amata hauesse preso in se qualche desdegno,* canz.: *Da cento demon duri lalma mia - da la bianca mano;* [e] (f. 24) ... *essendo partita la sua morosa et andata a Pesaro, et dubitando non andasse piu de lunge,* canz.: *Dal mare oue ora è giunto el mio tesoro - el cor me schianta;* [f] (f. 25v) ... *essendoli stati mandati da la sua amorosa doi fiori garofoli legati con uno fil doro,* son.: *Felici fiori, auenturata pianta - non siro mai;* [g] (f. 26) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Nellá stagione quando laier fiocca - da tutti i cieli;* [h] (ibid.) *per la condoglienza de la partita de lamorosa del mio signor Federico,* son.: *Non me ricordo mai ne mai potrei - scalda et uede;* [i] (f. 26v) *pro eadem dominatione, eadem amata et eadem causa,* son.: *Io son gia di chiamarte facto hom roco - torno al pianto;* [k] (ibid.) *pro eadem dominatione 1442,* son.: *A quella treza quando amor la spiega - non son piu mio;* [l] (f. 27) *per... F.* son.: *O lontanato et gratioso riso - el sole;* [m] (ibid.) *pro eodem...* son.: *Tanta uirtute et forza hal uostro sguardo - fa gioire;* [n] (f. 27v) *per... F., hauendoli mandato una sua amorosa una uerghetta contro el dolor del capo, perche hauea tocco el capo de san G. Bapt.,* son.: *La gentile et ligiadra tua uergetta - cedesse el paradiso;* [o] (f. 28) son.: *Se a la tema si alta et si suttile - mai giorno ne alba;* [p] (ibid.) *pro eodem...* son.: *Dou è la nympha et la mia dea terestra - piu dun mese;* [q] (f. 28v) ... *essendo mostrata la morosa del prefato signor dentro a una fenestra siche la uide scouerta del petto e dele tette; unaltra uolta poi a uno certo segno dato la morosa non podde aprire la fenestra,* son.: *Mira la uita mia facta siluestra - in tanto foco;* [r] (ibid.) canz.: *Possessio senza te pur star un hora - ne poria esser senza te mai uiuo;* [s] (f. 31v) *1442,* son.: *Splendido braccio al bel officio ellecto - la pena mia tantacra;* [t] (f. 32) *pro eodem... 1442,* son.: *Quando ni mie sospiri io nominasse - non uo chiamando;* [u] (ibid.) *pro eodem... 1442,* canz.: *Lassa pianger a me lassa a questocchi - apresso lei son uero;* [v] (f. 34v) *pro eodem...* son.: *Io uoria ben al secul che uen detro - mancaria lena;* [x] (f. 35) *1442,* son.: *Ben era degna non che del mio stato - et non mai altro;* [y] (ibid.) *per una, chiamata Honesta. 1442,* son.: *Or fossio mo sotto la uesta bruna - senza ulla mercede;* [z] (f. 35v) *Per la dicta Honesta, 1442,* son.: *La piu uera honesta de donna honesta - si come*

io soglio; [α] (f. 36) ... *andando la doue era la sua amorosa non pensando uederla mai piu*, son.: *Se la fortuna, amor, el mondo et Dio - al tempo che mauanza;* [β] (ibid.) *pro eodem*, son.: *Gran pieta porto al tempo che mauanza - motrarsi dura;* [γ] (f. 36v) *pro eodem. 1442*, son.: *O cor mio uago ue ne sei tu gito - responder uia senuola;* [δ] (ibid) *1442*, son.: *Sio posesse pigliar le trecce in mano - muscisti de le branche;* [ε] (f. 37) *Per l'amorosa del mio signor messer Federico*, son.: *Hauesse io luna et l'altra orecchia sorda - el grande aquisto dheri;* adscribitur: *Douendo quella partire con poca speranza del suo ritorno, XVII septembris 1442;* [ζ] (ibid.) *pro eodem dño meo Federico*, son.: *Bianca bindella che si forte habunde - apresso a Dio;* [η] (f. 37v) *pro eodem 1442*, son.: *Sci ben potrebbe impetuoso riuo - et piu perfecta;* [θ] (f. 38) son.: *Sandasti come gia Diana in caccia - piu de terra;* [ι] (ibid.) *pro eodem 1442*, son.: *Quando madonna ragionar se sole - li chiudesti;* [κ] (f. 38v) son.: *Chi uol sapere che se fa in paradiso - tener in uita;* [λ] (ibid.) *Per uno penachio mando la sua amorosa a lo. i. s. mio s. Federico*, son.: *Candide penne de ben nati ucelli - dolce la morte;* [μ] (f. 39) son.: *Quandol sol tra del mar le chiome doro - come face al sole;* [ν] (ibid.) *pro eodem Domino*, son.: *Amor chi tener fianchi sci me sproni - i fila doro;* adscribitur: *Per lo I. S. Federico, che col pensiero et desio ua in uno punto doue è la sua amorosa, da lungo da se XV miglia, et giunto li pari intrare in balli, udire canti et suoni et sentire el stringere de la mano de lamante et suoi diti, come poco inanti gli era stato personalmente, et poi sacorgi che non sonno cose uere etc.;* [ξ] (f. 39v) *per lo prefato s. mio, sonetto straniato: Unde uien la cagion di tanto dolce - de la treza doro;* [ο] (f. 40) *pro eodem ill. d. meo*, son.: *Adunque pur madonna se ne ita - la sua cometa;* [π] (ibid.) *pro eodem*, son.: *Que te gioua cor mio perche tu piangi - la sua redita;* [ρ] (f. 40v) *pro eodem*, son.: *Parmi dormendo talhor esser presso - de la uita torme;* [σ] (ibid.) *pro eodem ubi amata*, son.: *A la finestra mia de paradiso - per cosa sancta;* [τ] (f. 41) *Pro eodem quia recesserat amata sua*, son.: *Finestra gratiosa che te stai - la mia vita eterna;* [υ] (ibid.) ... *Ill. s. meo*, son.: *Io ho gia uisto a mezo giorno el sole - altro che ceco;* [φ] (f. 41v) son.: *Costei ha gli occhi suoi da calamita - torno al pecto;* [χ] (f. 42) *hauendo colto la sua amorosa in un bosco et hora dolendosi che la sia lontana*, son.: *Non hebbe Gioue gia tal gratia quando - che la riueggia;* [ψ] (ibid.) *perlo prefato s. mio*, son.: *Me fusse in ferra tuoi finestra mia - per sole o per luna;* [ω] (f. 42v) *per l'amorosa de lo I. s. F. essendo quella tornata et non sapendo se la staua per stanza a una uilla o un colle alto*, son.: *Chi te tien hora o la spietata uilla - con li tuo capelli.* [5] (ibid.) *Per Piero predicto* (?) *per gilosia*, son.: *False lusinghe de crudel pietade - me priuo;* [6] (f. 43) son.: *Parme la treza anella dor micante - a chi loffende un aspro.* [7] ⟨Pro dom. Friderico⟩ [a] (f. 43v) son.: *Doue e, madonna mia, doue e la fede - tegno*

dauante; adscribitur: ... *lo I. s. Fe. sentendo che la sua amorosa era per maritarsi, da la quale poco inanzi haueua riceuuto el nome suo scripto di sua mano;* [b] (ibid.) *Per la sopradicta cagione,* son.: *Chi fia colui che la tua treza sciolga - sentendo el uero;* [c] (f. 44) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Neglecto fa lamor la gran diuitia - fino alultimora;* [d] (ibid.) *pro eadem causa,* son.: *Se memprometti de non tor marito - dare un crollo;* [e] (f. 44[v]) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Mancaral mondo dogni sancta fede - essere anciso,* [f] (ibid.) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Qual fia di tantardir che mai sapessi - la luna, el sole;* [g] (f. 45) son.: *Cosi te ueggio hor che son lontano - amata dea;* [h] (f. 45[v]) *pro eodem,* son.: *Qual impio fato da te me desgiunge - o che moccida.* [8] *Per lo prefato* (!) *Ill. S. Malatesta, amorosa chiamata Lena, che apare nel ultima parola del primo uerso; fu facto ad Asise intendendo che la S. sua andaua a marito,* [a] (ibid.) son.: *Lo spirto mio non ha piu possa o Lena,* (librarii oscitatione des. f. 47) *del mio corpo ancora l'alma;* [b] (f. 46) son. initio mutilum inc. v. 4, sed eadem de causa initium quaere in f. 47[v]: *Non uiddio mai regina incoronata - sempre se mostra.* [9] *Per lo Ill. S. Federico,* [a] (f. 46) son.: *De credi tu perche mo sia distante - iui la uita;* [b] (f. 46[v]) *pro eodem,* son.: *Sei tu colei che tanto disyata - el cor perisce,* [c] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Torna signor che le ben tempo homai* - des. f. 48: *Che tu mancidi sopra del tuo seno;* adscribitur manu librarii nota: *sequita de la a questo segno;* [d] (f. 47) *pro eodem, dubitando non pigli marito,* son.: *Prima chel pigli auisame chio possa - et mille morte al giorno;* [e] (ibid.) *pro eodem d. F. Februarij. 1443,* son.: *Tanto honore a te mondo se desdice - star teco fra damnati.* [10] (f. 47[v]). *Per lo I. s. Malatesta per una bolognese chiamata Lena, nouamente maritata,* son.: *Entri frate, madonna, el nouo sposo - men possa o lena.* [11] *Pro eodem* ⟨Friderico?⟩ [a] (f. 48) son.: *Sia benedecto lor misto et largento - el tuo tardo ritorno;* [b] (ibid.) *Per una giouane senese mutuamente amaua el mio I. s. F.,* son.: *Dolce madonna el tuo habito adorno - dolce riso;* [c] (f. 48[v]) son.: *Chi tel consente, chil puo sofferire - cum dolci uinci;* [d] (ibid.) *pro eadem,* son.: *Caro lalto tuo balzo aurato et biondo - la mia partita;* [e] (f. 49) son.: *Quella treza de perle chensul bruno - non porsar mai api;* [f] (f. 49[v]) *Per lo I. s. mio s. F.,* son.: *Beata messa poi che per bresagio - sancta lherba;* adscribitur: *Stando incontro a la sua amorosa ad una messa et poi lo riceue ad uno orto sul uespero;* [g] (ibid.) son.: *O diuoto quatrino sommo tisoro - mortogli da lato;* [h] (f. 50) *per lo Ill. s. mio,* son.: *Io lodo la uagheza, el senno et larte - non minpetra;* [i] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Si tuo begli occhi i quali sempre ueggio - pigliasse orgoglio.* [12] *Per lo Ill. s. Malatesta* [a] (f. 50[v]) son.: *Facciami guerra el dispietato uelo - et sancta mano;* [b] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Non son questi i begliocchi ouio me specchio - et percio sei beato;* [c] (f. 51) *pro eodem post recessum,* son.: *Vaga ligiadra mon-*

tanina bella - posto incatena; [d] (f. 51ᵛ) *pro eodem,* son.: *Statiuin pace habitator felici - senzella in guerra;* [e] (ibid.) son.: *Candide uiolette et bianche rose - son io quel tale;* [f] (f. 52) son.: *Bella, seluaggia et uaga donna honesta - et in ira a Dio;* [g] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Quella cita chel nome ha duna uecchia* (Schmarsow, *G. Santi, der Vater Raphaels,* Berlin, 1887, p. 98); [h] (f. 52ᵛ) ... *quando el papa Eugenio era a Siena,* son.: *Sel sommo et uer pastor te benedice - poco riguardo;* [i] (ibid.) son.: *Fossio bendella mia el tuo bel nodo - ma murato;* [j] (f. 53) son.: *Sio fusse degno dabitar cum vui - homai te satia.* [13] *Per lo mio I. s. Federico* [a] (f. 53ᵛ) son.: *Quando io sono agli acenti del bel nome - homai non uole;* [b] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Giro doue me uoglia gli occhi atorno - que farei;* [c] (f. 54) son.: *Dolce aura che da quella parte uieni - suaue et lenta;* [d] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Gliocchi che gia cibar solean gli miei - fuor de laguato;* [e] (f. 54ᵛ) *pro eodem,* son.: *El saggio sguardo el guato honesto acenno - affrecci el dolo;* [f] (f. 55) *per lo prefato,* son.: *Non lasciar donna lhonorata impresa - la bianca mano;* [g] (ibid.) *per lo I. s. mio,* son.: *Leuami amor domgni luoco piu caro - a gliocchi di madonna;* [h] (f. 55ᵛ) *pro eodem,* son.: *Non sera mai sel mondo fusse eterno - el defecto e pur uostro;* [i] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Questa humil donna che pur sci superba - statua di sasso;* [j] (f. 56) *pro eodem,* son.: *Candida donna chai di fiamma el uiso - hora io ardo;* [k] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Possibel e chel tempo adietro torni - et non tadocchi;* [l] (f. 56ᵛ) *pro eodem,* son.: *Non tutte lacque amor che me consumi - chel cor marde;* [m] (f. 57) *pro eodem,* son.: *Costei che forsa mha per seruo indegno - false promesse;* [n] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Celar se puote omne oculto pensiero - tanto el conuersare;* [o] (f. 57ᵛ) *pro eodem, qui habuit amatam suam in manibus sed uictus precibus eius dimisit eam,* son.: *Non me lamento de persona alcuna - de la bionda treza;* adscribitur: *conqueritur de seipso;* [p] (ibid.) *pro eodem et eadem causa,* son.: *Ah quanta reuerenza ha el uero amore - non sera in uano;* [q] (f. 58) *pro eodem,* son.: *Quella belta che ue fu gia concessa - diuoto et humile;* [r] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Fu mai facta da Dio sci bella cosa - ci basciarimo ognhora;* [s] (f. 58ᵛ) son.: *Aventurato et dolce mio ronzino - sotto ella;* [t] (f. 59) *pro eodem D⟨omino⟩ et eadem causa,* son.: *Mossese la fortuna gratiosa - seran tutte sole;* [u] (ibid.) son.: *Quando madonna uien che sola stasse - ma non satio;* [v] (f. 59ᵛ) son.: *O lima sorda chel mio cor consumi - pur la mano;* [x] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Non e dal dir latino o chiaro o fosco - un leon fero;* [y] (f. 60) *pro eodem ill. domino meo Federico,* son.: *Torna madonna mia torna horamai - son le tuo parole;* [z] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Locchio di che madonna é tánto auara - loscura ombra;* [α] (f. 60ᵛ) *pro eadem,* son.: *Quando madonna sotto occhio mamira - pieta et amore;* [β] (f. 61) *per lo ill. s. Federico,* son.: *O nimpha o dea terrestre o alma degna - essendo Creso;* [γ] (ibid.) *pro eadem,* son.: *Quando mi*

specchio ni begli occhi fiso - el uiuer mio; [δ] (f. 61v) son.: *Piu cruda uoglia, indomita e seluaggia - un piccol seruo alquando;* [ε] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Hora mancide et hora uol chio uiua - in te sia sola;* [ζ] (f. 62) *pro eodem D.,* son.: *Qve faccio pensier mio, que me consegli - fermi i giorni et lhore;* [η] (ibid.) son.: *Per uoi recognosco io occhi miei cari - et poco duri;* [θ] (f. 62v) son.: *Vnde uien donna mia che tanto tamo - pel dolce uso;* [ι] (f. 63) son.: *De fusse stato limpio mio signore - in pari fuoco;* [κ] (ibid.) son.: *O terra o lunga uia perche priui - in salce trasformarme;* [λ] (f. 63v) son.: *Voi corrite pensier miei pur a quella - al bianco pelo;* [μ] (ibid.) *per lo I. S. mio,* son.: *Dente damor chel cor me rode et sceme - et pari el gioco;* [ν] (f. 64) son.: *Noi erauamo amore et io sol soli - che passasse oltre;* [ξ] (ibid.) son.: *Quel occhio dricto uagamente honesto - come assenzo;* [ο] (f. 64v) son.: *Mio male a me giamai tanto non dolse,* abrumpitur v. 13: *uana et sciocoha;* [π] (f. 65) sequuntur duo ternaria; [ρ] (ibid.) son.: *Quel tuo cortese et saldo diamantino - a le santorme;* adscribitur: *Per... F. essendoli donato uno diamante et uno rubino da la sua amorosa;* [σ] (ibid.) son.: *O bella man che tanto me deserue - tutto luniuerso;* [τ] (f. 65v) *per lo i. s. mio F.,* son.: *Quel aer lieto et quel dolce surriso - di begliocchi;* [υ] (ibid.) *pro eodem,* son.: *Dal bel sembiante et dai biondi capelli - anzi pur uiue;* [φ] (f. 66) son.: *Dolce suaue et pretioso dono - qual hora te tegno;* [χ] (ibid.) son.: *Io me parto cor mio, tu ti rimane - lasciar la uita;* [ψ] (f. 66v) son.: *Amor chai caldi raggi di bei lumi - a lei diuiso;* [ω] (f. 67) son.: *Ombrose selue et fronde alte et superbe* (Schmarsow, l. cit.); [aa] (ibid.) son.: *Le labra onde esce el mosco et le uiole - perche mhai morto;* [bb] (f. 67v) *per una giouene urbinata,* son.: *Questo occhio ladro che mia mente inebra,* deest secundum ternarium, *come a Dio palese;* [cc] (ibid.) *pro eadem 5 ottobre 1447,* son.: *Quel dolce et saggio et quel suaue sguardo - la sua bellezza;* [dd] (f. 68) son.: *Chi non ha uisto la mia donna bella - chiamasse el giorno;* [ee] (ibid.) son.: *Candido drapigel sudario mio - se struge per dolceza;* [ff] (f. 68v) *stando el mio ill. s. F. a la messa scontro a la sua morosa in la festa di s. Nicolo et poi la uide a la fenestra,* son.: *O sancto gratioso sopra sancti - uiue et more;* [gg] (f. 69) son.: *Al mio bel tempo è omgni piacer tronco - anchio indiuina;* adscribitur: *Per la* C a s s a n d r a, *lamentandosi chel mio illm̃o S. sera partito;* [hh] (ibid.) canz.: *Fuor molte le cagione a farme seruo - uiuo non più ma morto poi se cheggia;* [ii] (f. 72) son.: *Io scorsi sempre lhonorata testa - che mastin sciolto;* [jj] (ibid.) *per la morosa del mio s. F., la quale scontro per uia, et non la pode uedere, perche lui era in un cauallo alto chiamato Orsino, et lei era nele bastughe,* son.: *Mondo fallace et rio, pien domgni dolo - millani insieme;* [kk] (f. 73) son.: *per quella medesima cagione,* son.: *Che fustu stato o caro mio Orsino - et a me ha morto.* [12] (ibid.) *Per lo sguardo de la grandeza,* son.: *Quanto più uiue lhomo qui piu impara - el foco lacqua auanza.* [13] ⟨Pro muliere, cui nomen

Draga⟩, [a] (f. 73) *per gli occhi de la Draga,* son.: *Chi fura argento o oro dice el bando - et bel uiso uermeglio*; [b] (ibid.) *per gli occhi de la Draga che uinsero quegli del sole,* son.: *Venia madonna col suo occhio aperto - de la gente sciocca;* [c] (f. 73ʳ) *per la Draga,* son.: *Sguardo prudente, dolce, astuto et saggio - sottol lembo.* [14] (f. 74). ⟨Ad dominum Napoleonem, son.⟩: *Da canegiati porci et crocciati orsi - un cor di fera;* adscribitur: *Al s. Napulione hauendo vna lettera in mano de lamorosa sua la stracciò, unde lei desdignata dice cosi.* [15] (ibid.) ⟨Ad pulchram mulierem⟩ son.: *Questangiola che a star fra noi senchina - tal rotta a turchi.* [16] (f. 74ʳ) *Per la Draga che amorbo et fu liberato* (!), son.: *Omne tua possa amor giu messa al fondo - la morte el morbo.* [17] (ibid.). *Per lo mio dolcissimo padre Maestro de lintrate,* sed in son. poeta loquitur de amoris furtis: *Furti piu dolci al mondo mai non fuoro - lalma mia sen uene.* [18] (f. 75) ⟨Poetae querimoniae⟩ son.: *Portami amor cum lale del desyo - al uiso sancto.* [19] (f. 75ʳ) *Per lo mio padre,* ⟨sibi beato noctes breves esse affirmat poeta⟩ son.: *Poco e centanni al' spatio de leterno - lalma mia che nesce fuora.* [20] (ibid.). ⟨Poetae reditus ad suos⟩ son.: *Lieto, suaue et dolce mio ritorno - doue egli e morto.* [21] ⟨Pro domino Friderico⟩ [a] (f. 76) *Per una camisa facta da la .morosa del mio ill. s.* ⟨Friderici⟩ *in Toscana,* son.: *Bianco, ligiadro et pretioso dono - non tanto lalpe;* [b] (ibid.) *mandato da l Ancisa a Firenze,* son.: *Sel nome di costei poco rimbomba - a dietro i fiumi;* [c] (f. 76ʳ) *per lamorosa crudelissima de lo i. s. mio,* son.: *Quel sguardo traditor, quegli occhi chiari - mortal gonna;* [d] (ibid.) *per lo prefato s.,* son.: *Io me credea che leoni, orsi et draghi - piu da te pietade;* [e] (f. 77) son.: *Sel mio lial seruir, se la mia fede - fin giu da le radice;* [f] (f. 77ʳ) son.: ⟨C⟩*rudel, maligna, fera inuidiosa - la morte alhora;* [g] (ibid.) *per crudelta,* son.: *Ai colpi che son fuor de mortal ciglia - de la mi ombra;* [h] (f. 78) son.: *Amor benigno et la fortuna amica - conforme etade;* adscribitur: *Per crudelta;* [i] (ibid.) *per crudelta,* son.: *Amor conducto mhai al giorno extremo - stesse el mondo;* [j] (f. 78ʳ) *credendo che la sua amorosa se douesse partire;* son.: *Que puol tu farme homai fortuna ria - douella e gita;* [k] (ibid.) *per la morosa del mio ill. s. F.,* son.: *Quando madonna e in mezo et laltre atorno - le man dun fabbro;* [l] (f. 79) son.: *A la tua gram belta, che piu che umana - chio mora;* [m] (f. 79ʳ) (sestina lyrica): *Io so tal qual me soglio in omne tempo - i fructi et fiori.* [22] ⟨Ad Franciscam pulchram⟩ [a] (f. 80) *A la Francesca bella,* son.: *Del uiso di costei chognor madesca - luochi bui;* [b] (ibid.) son.: *Gli occhi tuo ladri che si acorti stanno - sempre marde;* [c] (f. 80ʳ) son.: *Samor negli occhi uaghi non minganna - non sia morto;* [d] (f. 81) son.: *Festiuo giorno oue la donna nostra - o lui o lei.*

2 (ibid.). *Sonetto de ser Antonio: Spirto gentil, memoria, arte o scienza - di gliocchi di costei.*

3. ⟨A. Galli [1] Ad mulierem quandam⟩ [a] (f. 81v) son.: *Mentre lontan se sta el dolce mio bene - la sua aurata chioma;* [b] (ibid.) son.: *Mentre madonna i nostri occhi se ueta - non se ne parte;* [c] (f. 82) son.: *Passarim noi amor senzalcun fructo - giamai periglio;* [d] (ibid.) son.: *La messaggiera mia di paradiso - se riuolta altroue;* [e] (f. 82v) son.: *Ridon taluolta gli occhi belli ai miei - parer de fuore;* [f] (f. 83) son.: *Voi non uolesti la bella a la festa - la gonna;* [g] (ibid.) son.: *Se me face amor si proximano - uati sotterra;* [h] (f. 83v) son.: *Piangea madonna, el dolce suo languire - in ogni canto;* [i] (ibid.) son.: *Quante herbe in terra et quante fogle in fronda - te paion pochi;* [j] (f. 84) son.: *Quando madonna el uiso a terra china - ouel uer sia;* [k] (ibid.) son.: *Quanto me fusse alhor duro et molesto - del humano;* [l] (f. 84v) *infinito andaua a uedere la sua amorosa quando era cum uiso turbato et tornaua malcontento,* son.: *Quando al dolce paese amor menuia - doue non uole;* [m] (f. 85) *nel 1420,* son.: *Quando io son stato qualche tempo al foco - da gran uenti;* [n] (ibid.) son. caud.: *Questo e quel mese qual piu sasimiglia - me arda el core;* [o] (f. 85v) *per una bella donna,* son.: *Ah importuno et uil bructo animale - puo far amore;* adscribitur: *Per una mosca traditrice che se era posta in sul suo uiso et non uoleua mutare donna.* [2] (ibid.). *Respecti per lo ill. s. mio, s. Federico,* (ogdoades 1-14): *Doue e l'ardir doue e la possa, amore - cha infinita belta infinita uoglia.* [3] *Per la Francesca bella, confortando laltre a patientia,* canz. 1-2 et son., [a] (f. 88) canz.: *Io sento al gran desyo lale mie corte - che tu non dice;* [b] (f. 91v) *a laude de la Francesca bella,* canz.: *Parliamo a ragione / et de la nostra lite - gridate bella donna, uiua uiua;* [c] (f. 97) *per la prefata Francesca bella,* son.: *Quante dolce dolceze asiemi acolte - senza questa.* [4] ⟨In Mariam virg.⟩, [a] (f. 97v) *Nela Natiuita dela nostra donna VIII sept. 1442,* son.: *Tu sai donna del ciel chel mio dilecto - tuo deuoto scampa;* [b] (ibid.) *a laude de la nostra donna,* son.: *Quanti gran segni damor fece Christo - che sa adorarte.* [5] (f. 98) *A laude del inuictissimo et triumphante lauro,* son.: *Quando la terra sua uerdura perde - honora et tema.* [6] (f. 98v) ⟨De suo amore et uxore mortua, ogdoades 1-29⟩: *Ben ueggio che ciascun dal nascimento - A tanta crudelta de limpia morte.* [7] (f. 102v). *Contro la morte che ha morto la Draga,* son.: *Fiera, superba, inexorabil morte - da pianger sempre.* [8] *Per la morte de una gentil creatura,* [a] (f. 103) son.: *Que tirannia del ciel e questo amore - et piu beato fasse;* [b] (f. 103v) *per la dicta che mori el dì di san Giouanni di giugno,* son.: *Doue è mo quel ualore et quella treza - et dello al cielo.* [9] *Per la morte de lamorosa* ⟨Draga⟩ *del mio s.* ⟨Friderici⟩ [a] (f. 103v) canz.: *Piangemo homai amor che ben douemo - et prega tanto lei chase me tire;* [b] (f. 106) son.: *Cosi comio tamai. uiuendo pria - a pianger sempre;* [c] (f. 106v) son.: *Come par che del cel scenda la stella - poi me doglia;* [d] (ibid.) *pro eodem domino meo,* son.: *Io uoria chi pensier chio*

porto scripto - inuidioso se nol crede; [e] (f. 107) *per la morte de lamorosa del mio s.*, son.: *Que fuoco é questo amor senza fin dato - non uissi poi;* [f] (ibid.) son.: *Cosi fossello al fin de gli ultimi anni - fusse el mio core;* [g] (f. 107v) *per la morte de la Draga*, sest. lyr.: *Orbi noi si et non e ceco el mondo - non sia seco in celo;* [h] (f. 108) son.: *Perche mhai tu lasciato in tanti affanni - loptima parte;* [i] (f. 108v) son.: *Qual fato, qual destin, qual rea sciagura - gli occhi casti;* [j] (ibid.) son.: *Retorna al di sacrato de Lucia - uolgete a Dio;* [k] (f. 109) son.: *Cari concepti et pensier dolci et leui - et aglinganni;* adscribitur: *Gia me era cominciato a trarmi dal soldo, et ridurmi a li pie de lo ill. s. mio, et sentendomi piu oltre cum li anni et cominciando a gustare la stantia et natura cortigiana feci lo infrascripto sonetto. 1432;* [l] (109v) *contro ad amore. 1425,* son.: *Questo di consecrato al gran Giouanni - et tanta uanitade;* [m] (ibid.) *per parte de la sua amorosa, morta al S.*, son.: *Per la gran crudelta che gia te usai - fu pien di tosco;* [n] (f. 110) *per dicta cagione*, son.: *Que doglia ti fia el deuoto mio - le lachrime ingorde;* [o] (ibid.) *per decta cagione*, son.: *Hoggi che e el sacro di del gram Baptista - et magiur lume;* [p] (f. 110v) *per la dicta morte*, son.: *Se morte acerba sciolse el dolce nodo - sariuiua.* [10] (ibid.). *Per lo mio Bolza Tricolo, che mori per soperchio afanno preso in far larchimia*, son.: *Io tiro gli occhi mei sempre mai molli - piu se spande.* [11] (f. 111) *per lo mio ill. s. Federico*, son.: *Io me credeua chel duol che dentro premo - uenne meco.* [12] ⟨Carmina moralia et pia⟩: [a] (f. 111v) ⟨De uxore mortua⟩ son.: *Io piango sempre la mia donna morta - del mio signore;* [b] (ibid.) ⟨sui sibi poenitet⟩ son.: *Repensando al extremo de mia uita - fa lalma franca;* [c] (f. 112) ⟨de eodem⟩ son.: *Con altra rima omai con altro uerso - per saluarmi;* praemittitur: *Facto a dì XV dagosto 1426, andando uerso el mio signor Berardino, quale si era fugito de prigione del castello de Moncia;* [d] (ibid.) *essendo gran moria in Vrbino. 1426,* son.: *Horribel sonno et graue mio peccade - de la fràgil uita;* [e] (f. 112v) *pro eadem causa et eodem tempore*, son.: *Miser che fai, perche non piangi e stride - lanima defuncta;* [f] (f. 113) *ut fit quod in tribulationibus interdum compungitur cor peccatoris: secessa autem tribulatione secedit bona uoluntas*, son.: *Quando remembro el gran tempo perduto - el tuo furore;* [g] (ibid.) *contra el mondo, eodem tempore*, son.: *Que pensi homai o duro cor di legno - duna misura;* [h] (f. 113v) *contro le cinque proprieta damore*, son.: *Tu te dipinge prima cum due ale - non me perdone;* praemittitur: *andando a Basilea, oue era èl concilio 1442 di Maggio*; [i] (ibid.) *contra ad amore. 1445,* son.: *Quel falso, lusenghier, putrido et uile - solo te rinfranca;* [j] (f. 114) son.: *Tolto ho furtiuo tempo agli anni mei - et non col uiso asciutto;* [k] (ibid.) *contro ad amore*, son.: *Rabida uolupta, furor de carne - pel basso inferno;* [l] (f. 114v) ⟨in Mariam v.⟩ *A la nostra donna nel 1431,* canz.: *Madre superna, somma, alta regina - Miser*

chel fallo el tempo te prescriue; adscribitur: *in quello de Castello in uno palazo de Selce chiamato;* [m] (f. 116v) *a la nostra donna nel 1432 a Milano*, canz.: *O ingrata et superba alma mia - Dinanzi al padre, al figlio, al sancto amore;* [n] (f. 120) *Passione di Christo*, poemation imperfectum ternario metro; *Reuolgendo in pensier tutta la mente - Se hora el mio morir tanto te dole / Pensa...* adscribitur: *Intentione del dicitore è de racontare la passione de Christo fingendo che la ramenti el beato Bonauentura etc.;* [o] (f. 135) ⟨visio uxoris demortuae et iter duce s. Hieronymo per purgatorium et paradisum, carmen ternario metro⟩: *Si come aparse Yesu a Madalena - Io me destai et in quella aparse el giorno.* [13] (f. 147). *A madonna Caterina* ⟨Colonna⟩ *contessa di Montefeltro*, canz.: *Nobele, bella, saggia et gratiosa - Me uegna spesso in sogno a consolarmi;* adscribitur: *Comendando quella de quattro prerogatiue come nel primo uerso se contene; nel 1427 de Febbraio, cessante la moria a Vrbino* (specimen ed. Dennistoun, *Memoirs of the dukes of Urbino*, London 1851, 2, p. 137). [14] ⟨Pro Isotta demortua⟩ [a] (f. 148v) son.: *Occhi miei ciechi oue e la uostra luce - gioia et firmaglio;* [b] (ibid.) son.: *Oyme profonda et ria mortal ferita - sotto tal salma;* [c] (f. 149) canz.: *Simile a quel che ua cercando et troua - me uegna spesso in sogno a consolarmi* (cf. Morpurgo l. cit., p. 181). *Per lo prefato Gismondo* ⟨Malatesta⟩ *per la detta cagione;* [d] (f. 158v) ⟨visio Isottae uxoris demortuae carmen ternario metro⟩: *Nel hora che si colca nel ponente - Tal fo che la dolceza roppe el sonno;* [e] (f. 164) ⟨de eadem⟩ son.: *La lunga, aurata, riccha et bionda treza - chel cor mha arso.*

4. ⟨Gismundi Malatesta et A. Galli carmina mutua⟩ [1] (f. 164v) *Dal s. Gismondo ad Agnolo Galli, domanda que fosse lintention del secondo*, son.: *Poiche natura, el ciel e ciascun segno - pregio hor sale;* [2] (ibid.) *Resposta a lo antescripto sonetto manda a quel s. in Lombardia*, son.: *Vn gran signor sel loda el seruo indegno - hoggi che uale;* [3] (f. 165) *messiuo del sopradetto s.*, son.: *Manca del bel giardino el nobel fiore - quiui moro;* [4] (f. 165v) son.: *Tolgasi sempre del suo grande errore - mai non fuoro.*

5. Angeli Galli [1] (f. 165v) *canzon per Maria Costanza da Varano* ⟨uxorem⟩ *de lo i. s. Alexandro Sforza*, canz.: *Questa donna gentil chel mondo honora* (specimina ed. Dennistoun, l. cit., integram Zannoni, *Nozze d'argento Pierantoni-Mancini*, Roma 1893, Tipografia italiana). [2] (f. 169). ⟨In Lucretiam Alania, sponsam Alfonsi I aragonensis, regis neapolitani⟩ canz.: *Sauia, gentile gratiosa et bella - Altrui per ben amare lasciar morire.* [3] *Al s. Malatesta hauendoli mostrato el libro de suoi sonetti. 1425. Ian.,* [a] (f. 175) son.: *Quel glorioso libro in cui mirai - del suo nobel stile;* [b] (f. 175v) son.: *Sel cel te ride, o principe glorioso - al suo anello.* [4] *A messer Stephano Porcari da Roma,*

capitano de Firenze nel 1428, 28 novembre [a] (f. 176) son.: *Mosso dal grido del tuo alto ingegno - la sua consorte;* [b] (ibid.) *al dicto messer* S t e f a n o, son.: *Lalta eloquenza tua pina d'amore - poco te costa;* adscribitur: *per una diceria uulgare et bella, quale lui fece in kal. di genaro de la intrata di noui priori in lo palazo de Firenze.*

6 (f. 176ᵛ). *Del m. s.* M a l a t e s t a *pisaurense,* son.: *El tempo el qual e nostro io ho smarito - infermo et peccatore;* adscribitur: *Mandato per lo magnifico s.* M a l a t e s t a *al mio i. s. F. et dicesi che sia lultimo chel prefato s. facesse mai come indiuino de la sua morte, et el prefato s. mio mando el dicto sonetto essendo io a Firenze et comandomi che per la sua i. s. gli facessi resposta et cosi feci, quantunque la sua prefata s. meglio et senza comparatione haueria dicto, ma occupato a le cose graue uolse così nel 1428.*

7. A n g e l i G a l l i [1] (ibid.) *Resposta a dì 1º dagosto, essendo io al podere de Columbara fuori di Firenze,* son.: *Se leta uerde, el bel tempo fiorito - saluo el redenptore.* [2] *Al mio i. s.* ⟨F r i d e r i c o⟩, son.: *Doue e lalta eloquenza el suo splendore - del bel stil materno;* adscribitur: *Mandato da Firenze nel 1430 a di ultimo de Febraro al mio i. s. condolendome de la morte del sopra dicto s.* M a l a t e s t a, *concludendo che le rime sonno remaste a la sua i. s.* [3] *A frate* B a r t o l o m e o *da Ferrara, predico tutta una quaresima de uirtute in uirtutem,* [a] (f. 177) son.: *De uirtute in uirtutem tua preposta - fugge et uola;* [b] (f. 177ᵛ) son.: *Seria el pur uer che quel uer Saluatore - degna chiamarne;* [c] (f. 178) son.: *Sel seruo segue un suo mondan signore - sentir caldo ne gelo.* [4] ⟨Pro G u i d o n e labicano⟩ [a] (ibid.) *Per una giouene bolognese,* son.: *Quanta inuidia ui porto herbette et fiori - sia conuersa;* adscribitur: *Nel 1438 di magio in Ferara essendo lì la corte feci linfrascripto sonetto in persona di messer* G u i d o *da Valmontone, cubiculario inamorato de una giouine bolognese, la quale in quelli di se era partita et andata in uilla; et la piu singolare belleza di costei era la mano;* [b] (f. 178ᵛ) *Pur in persona del prefato messer* G u i d o, *che se retroua lontano da colei,* son.: *Piangi misero, lasso chai ben donde - tra la braccia acolto.*

8. G u i d o n i s labicani [a] (ibid.) *Resposta bella et singolare del prefato messer* G u i d o *a sopradetto sonetto,* son.: *Quel tuo bel lamentar che me confonde - per forza uolto;* [b] (f. 179) *de messer* G u i d o, son. ⟨returnellatum⟩: *Tal son in mie pensieri qual io gia fui - de leterno male;* adscribitur: *Da messer Guido da Valmontone, mandatomi da Firenze fino a Calli condolendosi del stato amoroso, prechè staua lontano da la sua amorosa, che staua a Bologna.*

9. A n g e l i G a l l i (f. 179ᵛ) *resposta non stia lontano,* son.: *Se la speranza antiqua hora non feui - non fu huom tale.*

10 (ibid.). P i e r o *di* T i b e r t o *da Cesena cum lepigramma de Traiano imperadore,* son.: *La nuoua eta me pinse a parlar presto - a lisca a lisca.*

11. Angeli Galli [1] (f. 180) *resposta assai men bella*, son.: *Innanzi al cominciar ueggio caresto - che setisca.* [2] (ibid.) *A Boccacino Alamanni, qual se doleua che io non era sforzesco*, son.: *El regno de li dei pouera uilla - bel nome sforzesco.*

12. *Aloisi degli Atti* (f. 180ᵛ) *che mando un falcone al prefato s. F.*, son.: *Dalaspro colle et saluatico monte - fino al morire.*

13. Angeli Galli [1] (ibid.) *Respusi in persona del prefato s. mio al sopradetto Aloise*, son.: *Fortuna uuol chel salito desmonti - piglia fa gioire.* [2] *Per parte del m. s. Octaviano al Pisanello pictore. 1442*, [a] (f. 181) son.: *Se Cimabo cum Gretto et cum Gentile* (Dennistoun, l. cit., 1, p. 416, ubi falso una cum sequenti tribuitur Octaviano Ubaldini); [b] (f. 181) *Pro eodem sopra dicto magnifico Octaviano al s. duca di Milano*, son.: *Chi uol del mondo mai non esser priuo* (l. cit., p. 416-417); [c] (ibid.) *el... magnifico s. Octaviano al s. Duca de Milano, primo di detto Gennaro 1442*, son.: *Io son presumptuosa et ben proterua* (Cinquini, l. cit., p. 49); adscribitur: *mandando per mancia una cerua cum questo sonetto al collo et lei parla;* [d] (f. 182) *el prefato magnifico Octaviano al s. conte Francesco Sforza, donandoli uno cauallo et esso parla*, son.: *Si come io sono un uil, basso ronzino* (Cinquini, l. cit.). [3] *Pro morte amatae meae*, [a] (ibid.) son.: *Da poi che morte spinse quel bel uelo - lor piacque a Dio;* [b] (f. 182ᵛ) *pro eadem causa*, son.: *Che fussel pur per natural costume - de pia morte.* [4] (f. 183). *Resposta ad un Baldaserra da Cantiano sapatore* (zappatore) *et diceua in rima*, son.: *O tu per cui natura mostrar uole - decto furo et latro.* [5] *A Piero di Cosmo* ⟨Medici⟩ *da parte de la sua amorosa, quale se dolea lhabia abandonato per la noua sposa*, [a] (ibid.) son.: *Se del gran foco pur sol una dramma - pria el mondo meno;* [b] (f. 183ᵛ) *al sopradetto Piero da mia parte*, son.: *Chi segue un tempo lamorosa uoglia - al uer sentero;* adscribitur: *dicendoli che lamore de la sposa non li torrà de la mente lamor de lamorosa;* [c] (ibid.) *al detto Piero per parte de la sua amorosa*, son.: *El bel triumpho de laspecto mio - uolentier chiami;* [d] (f. 184) *a Piero predicto per parte de lamorosa*, son.: *Quando cantando uegno a quel bel nome - giorni incerti.*

14 (ibid.). *Messer Giusto a me* ⟨de Italiae servitute⟩, son.: *Se mai per la tua lingua el sacro fonte - uinto et combattuto.*

15. Angeli Galli, [a] (f. 184ᵛ) *respose a lui daendo la colpa al papa*, son.: *Lacque che scendon giu del sacro monte - ha conceduto;* [b] (f. 185) ⟨ad dom. Giusti (?) de eius amore in Angelinam⟩ son.: *Se tu repensi al ben gia riceuuto - et prima duna Angelina.*

16 (ibid.). *Resposta del prefato* ⟨Giusti?⟩, son.: *Pensando el mio bel tempo perduto - sua uirtu diuina.*

17. Angeli Galli [1] (f. 185v) *A Piero di Cosmo* ⟨Medici⟩ son.: *Prouato ho gia il tristo ocio, i torpenti age - agli occhi belli;* adscribitur: *Dicendo hauer prouato el stare rinchiuso, landare de fora; e dice e meglio stare a uedere la sua amorosa.*

18 (ibid.). *Da Giouanne di Cosmo* ⟨Medici⟩ *a la sua amata* son.: *E le ben uer chel cel gia me fu largo - in terra giace.*

19. ⟨Angeli Galli⟩ (f. 186) *Per lo prefato G*⟨iovanni⟩ son.: *Non e piu uero el uero chel mio amore - non mel creda.*

20. *Da maestro Antonio de Guido da Firenze* (ibid.) son.: *Serenissimo ingegno immenso et diuo - el gran ualore.*

21. ⟨Angeli Galli⟩ [1] (f. 186v) *resposta al sopradetto,* son.: *El tuo bel stil ligiadro et excessiuo - et pena al peccatore.* [2] (f. 187) *Per G*⟨iovanni⟩ *di Cosmo renchiusa una sua amorosa in una ueste de raso,* son.: *Felice ueste et foggia mia dilecta - et suo splendore;* [3] (ibid.) *per lo prefato signore per non potere uedere spesso la sua amorosa,* son.: *Infinito è el mio ben, ma tardo et raro - legamil al lato.*

22. *Da messer Benedecto di Barzi ad lo magnifico s. Octauiano de li Vbaldini* (f. 188) son.: *L'immagin chiara del tuo genitore* (Cinquini, l. cit., p. 50).

23. Angeli Galli [1] (ibid.) *resposta,* son.: *Quel sol de gentileza et uer splendore* (Cinquini, l. cit.). [2] (ibid.) *a Mariotto degli Avanzati, che non mi rispondeua,* son.: *Se tardi per dir meglio io te comendo - el minor degna.*

24 (ibid.). ⟨Mariotti de Avanzatis⟩ *resposta,* son.: *Dal cel dato mi fu per quel comprendo - non si desdegna.*

25. Angeli Galli [1] (f. 188v) *a Mariotto degli Avanzati fiorentino 1449,* son.: *Facundissima lingua, ingegno opimo - de la tua stirpe.* [2] (f. 189) ⟨De amata ariminensi⟩ son.: *O mondo tristo oue é el miracul nostro - et l pianto che malaga.* [3] (ibid.). *Al s. mio per parte de la sua amorosa,* son.: *Tu perturbi el mio bene in tanta altura - non mel prestasti.*

26 (f. 189v). *Resposta per parte del sig. mio, composto* (!) *da messer Antonio da Montalcino,* son.: *Colei che me fa stare cum uista oscura - hor piu che mai.*

27 (ibid.). *Da messer Giov. Francesco Soardo a lode de una bella giouene dUrbino,* son.: *Fece natura et l celo ogni sua possa - chel ciel destina.*

28 (f. 190v). Angeli Galli *resposta,* son.: *Guarda come tu credi omai chio possa - fura et rapina.*

29 (f. 190v). *Replication del prefato* ⟨I. Francisci Soardo⟩, son.: *Far dei adunque ogni tua extrema possa - et tua uita rapina.*

30 (ibid.). ⟨Angeli Galli⟩ *risposta alla replicatione,* son.: *Non fu sci dura et acra la percossa - hier matina.*

31. Alexandri Sforza (in ms. *Linfrascripti doi sonetti fuoron mandati da messer Alessandro*) (f. 191) son.: *Virgilio, Horatio, Senecha et Eschino - al cel salire.*

32. Angeli Galli (ibid.) *risposta, messer Alexandro*, son.: *Loda mi togli et fai falso latino - mal porro salire.*

33 (f. 191ᵛ). ⟨Alexandri Sforza responsio⟩, son.: *La cetera che Orpheo cotanto honora - celebre memoria.*

34. ⟨Angeli Galli⟩ [1] (ibid.) son.: *Sola bella e colei che tinnamora - uana gloria;* [2] (f. 191) *al i. s. Alexandro Sforza*, son.: *Sol donna astuta cum suoi acti schiui - é facta tua signora.*

35. Alexandri Sforza (in ms. *Risposta del prefato s. a me*) [1] (f. 192ᵛ) son.: *O felici color che mai son priui - et lei piu in donna;* [2] (ibid.) *dal prefato s. Alexandro a me*, son.: *Fia debel la mia uoce et debel stile - con ella et con amore.*

36. Angeli Galli [1] (f. 192) *risposta mia al sopradicto s. m. Alexandro Sforza*, son.: *Lingegno tuo altissimo et sottile - un suo signore;* [2] (ibid.) *a lo i. s. Alexandro Sforza XXII Iulii 1457*, son.: *El piu felice amante non fu mai* (ed. Feliciangeli, *Sulla monacazione di Sveva Montefeltro-Sforza*, Pistoia, Flori, 1903, p. 41); [3] (f. 193ᵛ) *al prefato s. Alexandro Sforza, quale mi conforta al dire*, son.: *Da lun di canti piu chio non uoria - audacia;* [4] (f. 194) ⟨de Alexandro et amata⟩, son.: *Perche sci tardi o non uenisti alhora - se desdice;* [5] (ibid.) ⟨de amata⟩, son.: *Come debel popilla manca al sole - quanto piu scotto et ardo.*

37 (f. 194ᵛ). Alexandri Sforza (in ms.: *Mandato a me per lo i. s. Alexandro Sforza a di XXVI de luglio reprendendo el cor suo*), son.: *Ahi misero mio cor che non tacorgi* (Feliciangeli, l. cit., p. 71-73).

38. Angeli Galli (in ms. *Io respondo inuece del cor suo al prefato s. XXVII de luglio 1457*) [1] (ibid.) son.: *Misero io non, ma tu che non tacorgi* (Feliciangeli, l. cit., p. 74-76); [2] (f. 195) *al i. s. Alexandro predicto, dicendo che non fa bene a lamentarse del cor suo*, son.: *Per crudelta de donna altri se dole - dogni suo detto;* [3] (f. 195ᵛ) ⟨de amata⟩, son.: *Non puo piu el tempo hoime tornare a detro - sonno i mesaggi.*

39. Alexandri Sforza (in ms. *dal sopraditto a me per la morte de la mia Maria Gentile*) (f. 196) son.: *Sento el mio cor pien di desio piangendo - ai tuoi bei lumi.*

40. ⟨Angeli Galli⟩ *responsio*, [1] (ibid.) son.: *Le tanto quel stupor signor chio prendo - umbra o fume;* [2] (f. 196ᵛ) *al prefato s. facto in sua persona*, son.: *Quando mi uieni in sogno o di pensero - ai primi passi.*

41. ⟨De amore fugiendo⟩. *Per Antonio Maria quando lui staua a Pesero, dicendo essere stato facto per altro che per lui,* (ibid.) son.: *Quel mortal morbo anzi mirabil mostro* - deficit versus in fine, abrumpitur *et sciguiam sempre...*

42. ⟨Angeli Galli responsio⟩ [1] (f. 197) son.: *Ceco é del tucto lintellecto uostro - meglio tenforme;* [2] (ibid.) *replication mia,* son.: *Quel tremebundo arciero, ignudo et scalzo - el rembombo.*

43. *Messer Giusto a me* ⟨contra amorem⟩ son. 1-4, [1] (f. 197ᵛ): *Se mai aduien che cum teco macozi - gli occhi dArgo;* [2] (f. 198): *Non sento ancor che uogli honor farme - al pentimento lale;* [3] (ibid.): *Samor fanciullo qual po dar conseglio - acerbo et crudo* (deficit versus); [4] (f. 198ᵛ): *Amor gia per un sancto non te piglio - tanto refiudo.*

44. Angeli Galli [1] (ibid.) *al dicto inimico damore,* son.: *Se renchiuso non sei in qualche cappa - sauio et profeta;* [2] (f. 199). *Al s. Alexandro* ⟨*Sforza*⟩ *in persona de la sua amorosa, dolendosi de la partita de lui,* son.: *O signior mio dogni uirtude adorno - mesca fore.*

45. Alexandri Sforza (ibid.) (in ms. *Risposta del prefato s. a la sua amorosa*) son.: *Quando el turbato celo é ben piorno - et la mia more.*

46. ⟨Angeli Galli⟩ [1] (f. 199ᵛ) *sestina facta in uece del s. Alexandro: Io aspecto chi fiumi et le larghe onde - ui racomando gnhora;* adscribitur: *Dolendosi de la sua partita da Pesaro per amor de la sua amorosa;* [2] (f. 200ᵛ) ⟨de eadem re⟩ sest.: *Non sonno arene tante in le salse onde - in uita un hora.*

47. Alexandri Sforza (in ms. *Dal prefato a me*) ⟨de eadem re⟩ son.: *Lasso ben mille uolte el di queste onde - mia sorte.*

48. ⟨Angeli Galli⟩ [1] (f. 201ᵛ) *resposta mia,* son.: *Se piangi signor mio tu hai ben donde - animo forte;* [2] (ibid.) *per lo prefato a cacciar uia la ingratitudine,* son.: *Adimanda al ueder degli occhi tuoi - benchindegno;* [3] (f. 202) son.: *Sai tu madonna perche el turco è tardo - che disse Simione;* [4] (ibid.) *inuece del s. Alexandro lassando la sua diletta,* son.: *Quando el sol stesse a reuederla un giorno - non te reteme.*

49 (f. 202ᵛ). *Canzon facta dal s. Alexandro Sforza per la sua partita: Sio pur me parto amor tu te rimane - Che presto tornerai lieto et securo.*

50 (f. 205). ⟨Angeli Galli⟩ *al prefato ralegrandome de la sua tornata,* son.: *Non si ralegra si prato di fiore - che glil comande.*

51 (ibid.). *Al sig. Alexandro dal fratello* ⟨Francisco Sforza, de discessione⟩ son.: *Da lun di canti el grande amor fraterno - poi men ti doglia.*

52. Angeli Galli [1] *Al prefato douendosi partire* [a] (f. 205) son.: *Pria che te parti fa che tu te satij - sopra me cada;* [b] (f. 206) ⟨pro amata ad Alex.

Sforza⟩ son.: *Non so se te nacorgi si come io - uccise Dido;* [c] (ibid.) *al prefato per parte de lei,* son.: *Doue é, doue é signor el dolce riso - signor mio;* [d] (f. 206^r) *al prefato da parte de la prefata,* son.: *Pien dangosciosi et amorosi lagni - tutte bone ancille;* [e] (ibid.) ⟨de eadem re⟩ son.: *I lieti acolti, i dolcissimi omei - nostro desio.* [2] (f. 202). *A Francesco de maestro Agnolo tornato a Pesaro,* son. caud.: *Mai te uiddi piu gioven ne piu bello - altro che mesere.* [3] *A la creatione del papa Pio* ⟨II⟩ *prima chiamato messer Enea,* [a] (f. 207^r) son.: *Vedendo el mondo facto tanto rio - a si belle contrade;* [b] (ibid.) *al papa Pio amicissimo de limperatore,* son.: *Tanta forza hebbe lexcessiuo amore - fare Idio.* [4] (f. 208): *Ad un Lorenzo da Peroscia, diceua che li era una piu bella de la Francesca bella,* son.: *Per excitare el tuo gentil ingegno - et mesta.* [5] (ibid.). *Al s. Alexandro Sforza,* son.: *O tu che facto sei uero hom de pace - do a la mente;* adscribitur: *essendo quello in una gran malatia, dicendo uoler prouare sel ciruello mio fabricaua come laltre membra.*

Codicem, cui n. 643 antiqui indicis urbin. convenit, *Diuo principi Federicus Veteranus urbinas transcripsit,* uti in subscr. f. 208^v habetur. Tituli rubri, initiales maiores caeruleae et rubrae alternae, initialis prima aurea floribus ornata. In f. 9^v circulus laureus auro et floribus decoratus, in medio circulo titulus codicis. Folii 10 tres margines decore ornati sunt floribus auroque et in marg. inf. tessera gentilicia quatuor aquilis, vexillo pont., corona ducali ac litt. F. D. praedita. In f. II sententiae e Theophrasto desumptae alia manu saec. XV: *Theofrastus diuino ingenio uir dicebat in freni equo - quid agendum consulere suppetit.* In f. 1-7^v index carminum ordine alphabetico eadem librarii manu; in extremis inferioribus marginibus reliquiae anterioris foliorum enumerationis. Descripserunt codicem Zannoni, l. cit. et fusius Feliciangeli et Cinquini, ll. citt.; Schmarsow autem, l. cit., etiam maiorem notarum partem vulgavit. Ff. I, II^v, 8, 9^r, 209 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria card. bibliothecarii.

700. Saec. XVI, chart., mm. 272 × 203, ff. 178 (+ 65^a, 81^a, 116^a).

Antonelli Piermatteo *da la Pergola Agolante affatato,* ⟨in cantus 1-12, metro quod vocant *ottave*⟩. Cantus I inc. *D'Europa, Scithia e d'Africa le donne.* Cantus XII des., uti videtur, imperfectus: *Per l'asta ch'usci un palmo fuor di schiena;* singulis cantibus praemittuntur argumenta versibus (*ottave*) et *allegorie,* prosa oratione; primum arg. *Gode in la nube il re Agolant'Alpina - Si troua al bosco e scaualca Isoliero;* prima *allegoria: Agolant' è rapito d'Alpina, l'Africa se ribella a Carlo, Serpentino e Siluaggia fan le nozze - e Pandora disfa l'incanto.* Post singulos cantus, praeter quam decimum secundum, sequuntur exscursus seu commentarii rerum et verborum, post cantum I exscursus inc. *Gl'episodii, i quali sono in questo poema, sono tutti membri d'uno stesso corpo - Statio scriue che Marte per commissione di Gioue de mettere guerra tra gl'Argiui et i Tebani tolse a*

costei il spauento et il timore, con il quale entrò tra le schiere; praeeunt [1] (f. 2) *A li lettori: Agolando Re di Mauritana, di Libia, d'Affrica e di tutta l'Etiopia - e da queste acquistò l'affattagione;* . [2] (f. 3) titulus poematis; [3] (f. 3ᵛ) *sonetto di messer* B e r[n a r d o C a p p e l l o *all'autore: Saggio cantor che con sì alto stile - ch'al tempo torrà legge e porrà il freno;* [4] (f. 4) auctoris dedicatio: *All'illmo et eccellentissimo sig. Duca* ⟨F r a n c i s c o M a r i a e II Urbini duci⟩: *Da Numa Pompilio fu già molto ampliata la religione - Intanto umilmente salutandola filicissima viva;* [5] (f. 4ᵛ) *Discorso de la progenie del autore: Di le cinque Zone la più temperata domina la bella Italia - e quiui* (alla Pergola) *gli nostri progenitori si fermaro habitando la piccola terra, che fu nel anno di la nostra salute mille quattrocento quarantadoi, e ui stantioro insin al tempo ch el gran Giulio secondo regnava nell'apostolica sede... Nascemmo noi di ottimi parenti, la madre fu detta Lugia, il padre Giouanne, et oltre alla buona genitura siamo nobilitati et illustrati dal illmo signor d' Vrbino, qual felicissimo uiua.*

[1] Codex littera currenti varia manu scriptus nonnullas correctiones exhibet. In f. 1 colore nigro ex aqua et rudi manu picta in scuto imago clypeata militaribus vestibus induta, infra imaginem insigne gentilicium: triton super undis tuba canit, superius stella: circa imaginem inscriptio evanida: *Hec est u*⟨era effigies Francisci Mariae II urb. ducis⟩ in marg. super. *Ex libris Alexandri urb.* In f. 3 titulus in fronte templi scriptus, hinc inde duae nymphae item pictae. In f. 5 ante cantum primum pictura tabularis colore ut supra, in qua Agolantes et Alpina in amplexu inter nubes, infra hinc inde duo esercitus contra stant; inferius eques (Hispalle) equitem (Aquilante) ex equo deicit. Ff. 1ᵛ, 24ᵛ, 30ᵛ, 41ʳ, 54ʳ, 65ᵃ ʳ, 81ᵛ, 91ʳ, 106ʳ, 123ʳ, 138ʳ, 154ᵛ, 155ʳ vacua.
In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX.

701 (olim 865, cf. f. 1). An. 1468 (cf. f. 127ᵛ), chart., mm. 280 × 194, ff. III. 131.

Francisci Philelphi odarum libri 1-5 cum lemmatis et raris scholiis. **1. L i b e r I.** [1] (f. 1) Carmen primum *Apollo* nulli inscriptum (in ed. Francisco Sforza) inc. *Otio qui se dederint inerti* (omnia carmina et eodem ordine, quo in ed. Odae Francisci Philelfi (Brixiae), Angelus Britannicus IIII Iul. 1497, cf. Hain, Repert. bibliograph. cum supplementis Copinger, n. 12954; sed cum editio brixiensis rara sit ac desint in ea lemmata seu nomina virorum, quibus carmina inscribuntur, hic iterum odarum initia cum prioribus lemmatis referimus); [2] (f. 6ᵛ) M a e m u s *senensis: Si Maeme cupis nosse quid olim;* [3] (f. 7ᵛ) K a r o l u s G o n z a g a: *Si quis non aliis uirum;* [4] (f. 9) K a r o l u s rex: *O rex Karole, regibus uerendis;* [5] (f. 9ᵛ) G e o r g i u s B i s u l c e r u s: *Nobis quid doleas fare, Bisulcere;* [6] (f. 10ᵛ) nulli inscr.: *Sponte mendaces sumus et proterui;* [7] (f. 16) B r o c h a r d u s: *Quo romana fato gaudet, Brocharde, Cremona;* [8] (f. 18ᵛ) P o d a r g u s: *Si te trux adeo podagra torquet;* [9] (f. 19) C y p r i s: *Cypris quae placidis fluis;* [10] (f. 23ᵛ)

Nicolaus Arcimboldus: *Arcimbolde, graui me uoce hortaris ut alta.* **2.** Liber II. Clio. [1] (f. 26v) Karolus: *Quem mihi primum titulos per omnes;* [2] (f. 32v) nulli inscriptum: *Omnis tyrannis impium nutrit scelus;* [3] (f. 34) Fr. Sphortia: *Sydus illustrans Latium corusca;* [4] (f. 38v) Fr. Sphortia: *Humanas quicunque regi res mente negarit;* [5] (f. 40v) Karolus Gonzaga: *Est laus, illustris Karole, magnis;* [6] (f. 41) Aenicus Davalus: *Aenice, quem lateri fidum sibi, Dauale, iungit;* [7] (f. 44v) Baptista Schacabarocius: *Quod, Baptista, doles fata parentis;* [8] (f. 45v) Gaspar Castaneas: *Gaspar Castaneas ingenio uigens;* [9] (f. 46) Paracletus: *Ad caelum, Paraclete, laudibus me;* [10] (f. 46v) Pierides: *Quem tibi pulchris capias canendum.* 3. Liber III. Euterpe. [1] (f. 51v) Karolus rex: *Karolo* (!) *Francorum rex praestantissime, nomen;* [2] (f. 56) Ihesus: *O tu qui* (!) *Mariae uenter ab aethere;* [3] (f. 59) Aenicus Davalus: *Aenice, distuleras nimium mihi, Dauale, gratas;* [4] (f. 62) Ambrosius: *Ambrosi, tandem ferus ille Mauors;* [5] (f. 64v) Andreas Alamanus: *Andrea, dum placida nobis munuscula mittis;* [6] (f. 67) Sphortia secundus: *Postea lux aderit, quae te ieiunia cogat;* [7] (f. ibid.) Sphortia secundus: *Dum pares monitis equo citato;* [8] (f. 67v) Sigismundus Malatesta: *Nostra Sigismundi laetatur Pieris alto;* [9] (f. 70) Karolus Gonzaga: *Quam mihi nunc opus es mea lux, Gonzaga, latinae;* [10] (f. 72v) Euterpe: *Euterpen cithara patris citatam.* **4.** Liber IV. Thalia. [1] (f. 77) Thalia: *Thalia partes ordine tertio;* [2] (f. 80v) Cicchus calaber: *Spes me dulcis alit, quam semper, Cicche, benigno;* [3] (f. 81v) Lydus: *Lydo, quem uitiis uirum supremis;* [4] (f. 84) Alexander Sphortia: *Quaeris, Alexandro quem praelatura per omnes;* [5] (f. 85) Insubres: *Tristes Insubrium denique liquimus;* [6] (f. 89v) Baptista Alberthus: *O Rimine, suspectum quanquam Baptista uerebar;* [7] (f. 92) Musae: *Musis Cremonae nullus est locus sacris;* [8] (f. 92v) Aenicus Davalus: *Aenice, quid facio, si forsan, Dauale, quaeras;* [9] (f. 94v) Alphonsus rex: *Alphonse, nostri lucidum saecli iubar;* [10] (f. 99v) Thalia: *Non tibi plures moduli Thalia.* 5. Liber V. [1] (f. 102v) Melpomene: *Quem, Melpomene, laudibus unum;* [2] (f. 105) Alphonsus rex: *Quo te, Alphonse, magis mecum, rex, mente uoluto;* [3] (f. 107) Sphortia secundus: *Dum nobis sonipes, Sphortia, muneri;* [4] (f. 107v) Lyda. Karolus Gonzagas: *Quam miserae nuper Lydae, Gonzaga, salutem;* [5] (f. 110v) Nicolaus Quintus: *Qui minus summum gregis innocentis;* [6] (f. 115) Ioannes Marius Philelphus: *Coepisti tandem sua restituisse parenti;* [7] (f. 116) Basinius parmensis: Βασίνιον τὸν ἐμὸν πολυμήχανον ὄντ ἀγαθόντε: *Basinium meum qui magno ingenio est et bonus* (versio inter lineas); [8] (f. 116v) Iohannes Simoneta: *Plura quidem faciunt ut te, Simoneta Iohannes;* [9] (f. 117v) Ludovicus Gonzaga: *Dum te nostra, Lodouice, superbius;* [10] (f. 123v) Melpomene: *Nunc age, Melpomene,*

cantu dic nostra supremo. Clauditur subscriptione: (f. 127^{r}) Τέλος: *1468 m*⟨manu⟩ *p*⟨ropria⟩ *F*⟨ranciscus⟩ *F*⟨ilelfus⟩.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 539 signatur, est autographus Philelphi, uti e subscriptione f. 127^{v}. Tituli rubris litt., initiales maiores tum caeruleae tum rubrae, initiales maximae aureae coloribus et surculis ornatae sunt. Ff. I-III, 128-131 vacua. Codicis mentionem facit Zannoni, *Francesco Filelfo, Commentarii delle vite e delle imprese di Federico di Montefeltro*, Tolentino 1901, p. IX, nota 10).

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

702. An. 1464 (cf. f. 80^{v}), membran., mm. 252 × 170, ff. 80.

1. **Marii Philelphi** martiados libri 1-2 cum lemmatis ad... *Fiderycum* de Monteferetro comitem urbinatem, dignis. Herculem; lib. I (f. 4) inc. *Magnanimi cano bella uiri uictosque tyrannos* des. *praestare uirorum;* lib. II (f. 39^{r}) inc. *Quaeritur a monstris res laude gerenda parentis* des. *Que fuerit, quo non est Hercule dignior alter;* praeeunt [1] (f. 1) dedicatio, seu elegia: *Quanquam animus grauibus maiora negocia curis - Sis memor officii, meque beatus ames;* [2] (f. 3^{r}) hexastichon in utrumque martiados carmen: *Primus et in Martem quae sint pia fata tonantis - Et gestis magnum rebus in orbe ducem* (expendit hoc poema et nonnulla ex eo excerpta ed. Zannoni, *Rendiconti d. r. Accad. d. Lincei*, S. V., vol. III, Roma 1894, p. 560-561 et 650-663). 2 (f. 75). *Cançon morale... al il. et magnanimo principe m. Fideryco de Montefeltro capitanio regale, conte d'Vrbino etc. dignissimo Hercule: A qual mio carme mai materia tale - Et ha tua fama iuxta posse ornata;* clauditur sententia: ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς οὐκ ἀγαθὸς (!) ἐστὶ σύνοικος· ἡ δ' ἐξ ἀμφωτέρων κράσεις (!) τῆς εὐδαιμωνίας (!) ἔχει τὸ ἄκρον. *Mutinae 16° Kal. Aprilis 1464.* (Excerpta huius cantilenae vide apud Zannoni, l. cit., p. 558-559).

Codex, qui convenit n. 538 antiqui indicis urbin., titulos praebet litteris rubris et nigris alternis, initiales maximas aureas coloribus et surculis ornatas. Folii 1 quatuor margines decorati auro, coloribus, surculis, bestiis ac tribus circulis aureis; in circulo superiore tessera gentilicia urbinas duabus aquilis, in inferiore tessera eadem una aquila praedita, huic posteriori tesserae adstant duo pueruli papilionum alis praediti; in circulo marginis dexteri caput bellatoris (Martis) aurea casside et clamide induti. Descripsit codicem Zannoni, l. cit., p. 557 sq.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XIV.

703 (olim 419, cf. f. 2). Saec. XV, membran., mm. 248 × 165, ff. II. 115.

1. **Laurentii Bonincontri** miniatensis rerum naturalium et divinarum libri 1-3 ad Ferdinandum aragonium, inclytum Siciliae regem, cum lemmatis. Lib. I inc. *In nova tentantem deducere carmina musas.* Lib. III. des. *Innocuasque suo factori reddere formas* (de edd. cf. Soldati, *La poesia astrologica nel quattrocento*, Firenze, Sansoni 1906, p. 156, n. 2). 2 (f. 64). Rerum naturalium

et divinarum libri 1-3 ad Laurentium Medicem. Lib. I inc. *Carmine prima fero mundi simulachra iacentis.* Lib. III des. *Ethereas liquit stellas sedesque beatas.* Ampliorem descriptionem huius poematis require apud Bandini, Biblioth. laur., 2, coll. 173-178 et apud Soldati, l. cit., p. 154-198; sed nostri tres libri priores conveniunt libris 4-6 cod. laurentiani, qui tantum editi sunt, uti eruitur e descriptione editionis anni 1540, quam profert Mazzucchelli, *Scrittori* etc., 2, p. IV, p. 2395 et e claro Soldati l. cit.; ceterum nullam ed. videre potui.

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 327 signatur, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas ac rubras alternas, initiales maximas aureas floribus globulisque aureis ornatas. In f. 1v circulus auro, coloribus floribusque decoratus, in quo titulus codicis. Folii 2 tres margines auro, coloribus floribusque similiter ornati sunt; in parte inferiore duo pueruli aligeri sustinent circulum, in quo picta est tessera gentilicia urbinas duabus aquilis et vexillo pontificio insignita. Folii 64 tres margines eodem modo ornati et insuper duabus avibus, in parte inferiore duo angeli sustinent tesseram gentiliciam urbinatem sine aquilis. Mentionem facit huius codicis Soldati l. cit., p. 155. Ff. I. 1r, 58v-63, 114v, 115 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai card. bibliothecarii.

704. Saec. XV, membran., mm. 226 × 145, ff. 71.

Laurentii Bonincontri miniatensis fastorum (in ms. *faustorum christiane religionis*) libri 1-4. Lib. I inc. *Sume uocalem cytheram beate / Sixte.* Lib. VI des. *Si possem Sixti gloria ditet opus;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio ad Iulianum card. ⟨Cesarini⟩, quae inc. *Marcus Varro, Iuliane praesul dignissime omnium,* ac des. *meque commendatissimum habe. v. rme d. seruus Lau. Bonincontrius miniatensis astrologus et poeta* (de ed. cf. Hain, Repert. bibliograph. n. 3631).

Codex, qui convenit n. 528 antiqui indicis urbin., litt. rotundiuscula scriptus titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas ac rubras alternas, initiales maximas aureas coloribus et globulis aureis ornatas. Ff. 15r, 68-71 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

705. Saec. XV, membran., mm. 237 × 170, ff. 24.

Antonii Baratella *de Laureia* opera. 1 (f. 1) in *Ecatometrologia,* libris 1-3 (sententiae). Inc. enim, *libro 1°: Non debet ardor martius tingi lethe* des. *Si non relinquat busta post opus sui;* (ibid.) *libro 2°: Est magni precij res data tempore - Et nauta nautas, rusticus agricolas scabros;* (f. 2) *libro 3° et ultimo: Heu bene nemo colit furiis agitatus acerbis - Si male cor princeps hominis sua predia linquat. Et cetera.* 2 (f. 3). Foscara ad Iohannem Plumatium veneti senatus archiscribam libri 1-5 cum glossis, scholiis et prologo: Prologus inc. *Prelustri gestis ueneta in dicione Iohannes - Pectoris inuigilans pulcre mea uota Iohannes;* (f. 4)

lib. I: *Usonis manes annali carmine mulcens - Alter in alterius firmant sua lumina frontem;* (f. 7) lib. II: *At pater undipotens sic tanta silentia rupit - Qua serie dux ille fuit, sic ulcere pascar;* (f. 10) lib. III: *Oceani princeps frater est sic orsus opaco - Agmina ferre stigis venetis tua numina desint;* (f. 13v) lib. IV: *Interea inuidie fax Thesiphonesque medulas - Occupet astriuagos lethes mala pocula uitet;* (f. 16v) lib. V: *Sum uictus fateor sic cedit Pluto camenis - Ipsius expediunt, modulis sic ethera mulcent.* Clauditur subscriptione: *Explicit Foscara Anthonij Baratella de Laureia agri Pataui. Deo gratias. Amen: Triginta modulos opus hoc et mille coegit.* Primum scholium ⟨salutem⟩: *Pace illorum diximus autumantium salutem non esse mittendam maioribus... antequam loquatur quid intendit exordium occupat a salute.* II. ⟨sacra Vacuna⟩: *Vacuna est dea libertatis quia uacue nata.* Ultimum scholium: *Baratella quia baratrum idest infernus, Tellegono idest inuido... Nam uates radicat idest plantat tellurem lauris, idest dum canit implet regiones suis laudibus;* laudatur in notulis Boccatius. 3 (f. 19). *Epithomata omnis Foscare* cum glossis interlinearibus. Inc. *Primus liuorem Venetis in cantibus armat* (unusquisque liber quatuor hexametris comprehenditur) Des. *esse carmine ludunt.* 4 (f. 19v). *Somnium* ad Nordium de Nordis trivisinum (cum glossis et notis). Inc. *Expedit ut referam quam tecum, strenue Nordi.* Des. *Pectoris et tecum uigilent mea somnia, Nordi. Explicit... Sit licet exiguus tamen hunc Baratella libellum / Fecerat, ut liuor se magis hoste uoret.* Primum scholium: *Parens uterque Orphei mee faueant cheli ... se implicent cantu dulces.* Alterum sex hexametris constans: *Hoc tua, liuor edax, maceres precordia cantu - Vt tibi sim uirus, sim tibi fulmen atrox;* ultimum scholium: *Imago tua, o Nordi, mecum remansit et semper stabit. Ast etiam tu mecum eris quotiens lectitaueris hoc somnium.* 5 (f. 23). In Policleomenarcide (sc. sententiae). Inc. *In prohemio: Non bene gignit opus precellens dextera uelox* - Des. cum sententia e libro VI et ultimo: *Non facile meror gaudii sumit uicem; versu 93 et cetera.* 6 (f. 24). *In Elegia* (sc. sententiae). Inc. *Lib. 1°: Pace Iouis dicam, fati manet ordo scelestus. Lib. 5° et ultimo: Heu mihi spes pinguis sepe macilla manet; versu 102. Et cetera.*

Codex, qui fortasse convenit n. 541 antiqui indicis urbinatis, titulos Foscarae et Somnii ac litteras initiales praefert minio scripta.

In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

706. Saec. XV, membran., mm. 235×145, ff. 32.

Antonii Baratella musonea ad Ambrosium Baduarium venetum patricium, libri 1-3. Liber I inc. *Myson omnis inest uocali aspergine fastis* - Des. *Laureos modulante cheli sic numina mulcet;* praeeunt [1] (f. 1) prohemium, quod

inc. *Dum uenetos proceres speculor mea numina querci* ac des. *Mutuus usque mei, sis heres primus amantis;* [2] (f. 1[v]) epithoma libri I: *Primus agit plausum Musonis gramine uerno - fabricant sua cantica Muse;* [3] (f. 12) lib. II inc. *Est locus uberior florenti in gramine lauris* des. *Finiit, hinc coreis mox imperat ocia diuum,* praeit epithome: *Alter sic cantus - hinc numina linquunt;* [3] (f. 22) lib. III inc. *Numina qua patulo Musonem laurus obumbrat* des. *Pace sat hinc uarios sortis tolerabo labores: Explicit ... Hoc septingentos quadraginta et mille duosque / Gignit opus modulos: superis hinc pompa poesi;* praceunte epithome: *Hic uidet ignotum - Musonem cantibus ornant.*

Codex, qui convenit n. 542 antiqui indicis urbinatis, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas ac rubras lineis, maximas auro coloribusque ornatas. F. 32[v] vacuum est. In imis marginibus antiquae foliorum enumerationis reliquiae.
Integumentum uti in cod. superiore.

707. Saec. XV, membran., mm. 213 × 142, ff. 49.

⟨Ioan. Ant.⟩ **Porcelli** ⟨**Pandoni**⟩ carmina. 1 (f. 1[v]). Ad divum Petrum ⟨card. Riarium⟩ de cursu vitae eius lucubrationes... ⟨poemation elegiaco metro⟩: *Cesaris arma canant alii regesque subactos - Quo nullus uita candidiore fuit;* praeit autoris dedicatio: *Diuo Petro tituli sancti Sixti cardinali...* quae inc. *Felicissimam temporum tuorum et uitae seriem... resque abs te sapienter beneque gestas in his paruis uoluminibus... absoluimus* ac des. *Vale et curiosum uitae tuae carmen, ut arbitror, non incultum accurate ac diligenter lege.* 2 (f. 14). Admirabile convivium ad divam Leonoram Ferdinandi regis filiam a divo Petro card. *scribitur* ⟨poemation elegiaco metro⟩: *Dum tua pingebam currentia tempora uite - Sponsa iter acceptum laeta secuta suum* (ex hoc codice ed. Corvisieri, *Il trionfo romano di Eleonora d'Aragona* in *Archivio st. d. soc. rom. d. St. patria,* 1887, p. 663-674; cf. Frittelli, *Giannantonio de' Pandoni detto il Porcellio,* Firenze 1900, p. 124-132). 3. Epigrammata seu elegiae. [1] (f. 23[v]). *Poeta declarat perfecisse admirabile conuiuium: Duximus ad calcem celebris spectacula mensae - Accipies cleri gloria melque meum* (l. cit., p. 671-685); [2] (f. 25) divo Petro in promotione episcopatus tervisini: *Si uirtus uitaeque modus meruere pudorque - Dic saltem uati consule diue tuo;* [3] (f. 26) ad eundem agit gratias susceptis muneribus: *Muneribus cumulas, praesul diuine, poetam - Namque poetarum crederis esse Deus;* [4] (f. 26[v]) purgat se poeta quod propter podagram non scribit: *Dum canimus Sixti conuiuia laeta secundi - Vt tua conseruet numina posteritas;* [5] (f. 27[v]) quare... velit eius nomen aeternitati consacrare (hexam. 1-54): *Xiste beate, caput roseo redimite galero - Ne tua non norint uitae monumenta minores;* [6] (f. 29) Hieronymo vicecomiti divi P⟨etri⟩ fra-

tris (!) dulcissimi (!): *Si pater auratas delegit Farfarus aedes - Pontifici ut nolit non memor esse mei;* [7] (f. 30) contra vanos et insulsos poetas hostiatim mendicantes (epigr.): *Sunt qui mendicant falsa sub imagine uatum - Eterna ut possis posteritate frui;* [8] (ibid.) *disticum* (!) in praesulatu florentino: *Gaudeo uirtute - florida templa tuos;* [9] (f. 30ᵛ) commendat scriptores divo Petro titulo s. Sixti card. (epigr.): *Scripsere in laudem iuuenesque senesque poetae - Soluantur summo debita uota Ioui;* [10] (ibid.) in invidos (distichon): *Dispereat quisquis - intolerabilius;* [11] (f. 31) in invidiam (distichon): *Nulla fides - posse pati inuidiam;* [12] (ibid.) de censura poetarum (epigr.): *Audio quod uatum quicquid cecinere libelli - Tradita, censura sic uolo liber eat;* [13] (f. 31ᵛ) commendativa (epigr.): *Si uatum doctor, si sum tuus ipse poeta - terna corona tuo;* [14] (ibid.) iocosum tetrastichum: *Ad patrum mensas - numina magna iocos;* [15] (ibid.) quando ⟨card. S. Sixti⟩ profectus est in legationem perusinam (elegia): *Deseris illustres, presul diuine, quirites - Qui siluas et agros pinxit et arma ducum;* [16] (f. 33) querela musae ante Iovem, quem rogat ut restituantur ei sacra (elegia): *Musa piis lachrimis suffusa cadentibus ora - Quo duce diues erat qui modo pauper erat;* [17] (f. 35) gaudet poeta quod divus Petrus sospes a legatione redierit (elegia): *Ecce poetarum rediit deus alter Apollo - Et mens sit sano corpore sana Petri* (cf. Frittelli, l. cit., p. 80); [18] (f. 36) poeta gaudet quod per omnem Italiam principes divum Petrum summo honore complexi sunt (elegia): *Venisti tandem decus immortale latini - Veneris, ut toto sis Petrus orbe Deus;* [19] (f. 37) bonum augurium vatis in senectute (elegia): *Iam superi aspirant mutata numina uati - Spes mea, lacque meum presidiumque lyrae;* [20] (f. 37ᵛ) in invidum et detractorem (ep.): *Testis inique meos qui carpis inane libellos - fulmina nostra tuum;* [21] (f. 38) rogat poeta divum Petrum ut mittat aliquem, qui narret ei ordinem convivij (ep.): *Ne patiare tuum princeps languere poetam - Et tua uita meo est nobilitanda pede;* [22] (f. 38ᵛ) Laus pomorum, quae poeta ad divum Petrum dono mittit: *Accipe parua licet munuscula munere paruo - Et toto uatem pectore mitis ama* (ex hoc codice Frittelli, op. cit., p. 79, nota 5); [23] (ibid.) detestatio febris, quae divum Petrum opprimebat (el.): *Petre decus uatum nostroque hoc tempore Caesar - Ibis Apollo uirum uersibus usque meis* (cf. Frittelli, l. cit., p. 80); [24] (f. 40) dulcium rerum munusculum (distichon): *Dulcia cum numeris - arcipoeta senex;* [25] (ibid.) antiquus mos, qui servabatur Kalendis Ianuariis (el.): *Dulce merum ueteres Iani posuere Kalendis - Dulcior et quicquid uerba furoris habent;* [26] (f. 40ᵛ) cum divus Petrus acceptus esset in caena apud Exquilias (tetrastichon): *Hospitio Alcidem uicto ut Gerione recaepit - Hospitis Exquiliae uota precesque ferant;* [27] (f. 41) in nebulonem, qui scire se omnia profitetur cum omnia ignoret (ep.): *Omnia scire tuum*

est nihil ergo scire tuum sit - Ne furor hunc preceps ridiculum exagitet. 4. In laudem Sixti IV pont. max. carmina. [1] (f. 41ʳ). De vita et moribus divi Sixti pont. maximi (elegia): *Sunt qui me rogitant quae Sisti est uita Quirini - Quam sciat haec aetas et sua posteritas;* [2] (f. 43ᵛ) poeta Porcelius suppliciter poscit a divo Sixto IIII p. m. vitae mediocritatem (ep.): *Scire uolunt ex me quae sit mi sola uoluptas - Sic superi ueniant in tua uota dei;* [3] (f. 44) de fortuna et vita poetae ex oraculo Apollinis (tetrastichon): *Dic pater augurij quando mea cana senectus - Principe sub Sixto tersenos uiue per annos;* [4] (ibid.) sub insigni divi Sixti pont. max. (distichon): *Quercus glande - poma cibant;* [5] (ibid.) Por⟨celius⟩ poeta ad romanos de celebrando die coronationis divi Sixti IV, pont. m. (el.): *Plaude deum soboles domus imperiosa Quiritum - Ut recolat Sixti numina posteritas;* [6] (f. 45ᵛ) ad d. Sixtum cum se Tibur primum deinde Vicorium se contulit (el.): *Tiburis undisoni properasti inuisere sedes - Ut libet et Romae sis memor ipse tuae;* [7] (f. 41) ad patres romanos quod praetermissa celebratione in kal. ianuarij constitui debeat dies celebrandus in honorem et memoriam divi Sixti quarti p. m. propter innumerabilia eius beneficia in urbem collata (el.): *Romulidae illustres lani uenere kalendae - Gaudeat ut miti principe posteritas* (cf. Frittelli, l. cit., p. 83, nota 7).

Codex, qui convenit n. 521 antiqui indicis urbin., littera rotunda scriptus titulos praefert tum aureos tum rubros, initiales maiores aureas, initiales autem maximas aureas intextis surculis et coloribus ornatas; nonnulla carmina currenti littera addita sunt. Foliorum 1, 1ᵛ, 14, 41ᵛ margines intextis surculis et coloribus decorati sunt. In marginibus inferioribus foliorum 1ᵛ, 14 tesserae gentiliciae Petri card. Riarii. Huius codicis mentionem fecerunt Zannoni, *Porcellio Pandoni ed i Montefeltro* in *Rendiconti d. r. accad. d. Lincei,* Roma 1895, p. 503 sq. nota et Percopo, *Porcellio Pandone* in *Archivio st. per le province napol.*, 1895, p. 321; cf. Frittelli, l. cit., p. 78, 79, 80, 83, 124 et alibi. F. 49 vacuum est.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. superiore.

708. An. 1456 (? cf. f. 53), membran., mm. 237 × 165, ff. 57.

⟨Ioan. Ant.⟩ Porcelli ⟨Pandoni⟩ poetae laureati epigrammata parva ⟨et elegiae⟩, libri I-III. 1. Liber I. [1] (f. 2). Poeta discedens ab urbe Roma se confert ad illustrissimum militiae imperatorum Franciscum Sfortiam ac veniam petens ab amplissimo P⟨rospero presbytero⟩ cardinali Columna, ostendit in hac epistola quare Romam et urbem Neapolim patriam deserat cum summa laude et gloria Sforcigenae imperatoris (poemation): *Ibit ad Insubrium superatis alpibus urbem - Dat latio leges et fauet ingeniis* (nonnulla huius carminis dedit Zannoni, *Porcellio Pandoni ed i Montefeltro* in *Rendiconti d. r. accad. d. Lincei,* Roma 1895, p. 104 sqq.; cf. Frittelli, *Giannantonio de Pandoni detto*

il Porcellio, Firenze 1900, p. 40 sqq.). [2] (f. 7). Ad illustrissimum mediolanensium ducem Franciscum Sfortiam de aetate aurea suis temporibus parta (elegia): *Nescio quid solio nobis Saturnus ab alto - Per caput hoc nomen ibit in astra tuum;* [3] (f. 9) ad Cicum ‹Simonetta› calabrum ducalem secretarium et Pollionem suum (elegia): *Hortaris me elegos deponere et altius acri - Virtutumque decus, splendor amicitiae* (cf. Frittelli, l. cit., p. 57); [4] (f. 10^v) tratrastichon de familiaritate cum poeta Philelpho: *Si quis forte rogat* (ex hoc cod. Zannoni, l. cit., p. 108-109, nota); [5] (ibid.) distichon ‹de falsis amicis›: *Sunt mihi tercentum* (ex hoc cod. Frittelli, l. cit., p. 64, n. 3); [6] (f. 11) clarissimo ducali physico et militi aurato Gaspari Pisaureo medicorum et amicorum principi (elegia): *Miles honor patriae, Gaspar, medicaeque magister - - Cuius ope anguigeri gloria semper erit;* [7] (f. 11^v) insigni militi aurato Gentili Simonetto principi iuventutis (elegia): *Quo mea, Gentilis, cantabit carmine laudes - Sforcigenae, non sis immemor ipse mei;* [8] (f. 12^v) Thomae Reatino, militi aurato, poetae clarissimo et philosopho probatissimo (elegia): *Thoma, animi quondam pars maxima uatis et unus - Obsequio, ingenio, officio, eloquio;* [9] (f. 13^v) inclyto militum duci Guilielmo Monferrato (elegia): *Inclyte dux bello romani Martis alumne - Militiae et generis gloria magna tui;* [10] (f. 14^v) in Leucum Candidum ‹Decembrium› detractorem (elegia): *Leuce, quid in nostrum crocitas, uesane, poema - Prima cape, at quae sint altera scire caue* (notabilia disticha ed. Zannoni, l. cit., p. 107 sq., nota); [11] (f. 15) Boninno ‹Mombritio› semipoetae ‹agit gratias et laudat, decastichon›: *Accepi legique tuum, Boninne, poema - Accipe quod longi munus amoris erit;* [12] (f. 15^v) in Sithici uxorem (hexastichon): *Vxor erat Sitico qua non est vilior alga - Quin mage terribilis altera Colchis erat;* [13] (ibid.) Philelfo poetae clarissimo (hexastichon): *Fructibus ipse mihi certas et carmine reddis - Nam (mihi crede) seni nulla libido placet* (ex hoc cod. Frittelli, l. cit., p. 58, n. 5); [14] (f. 16) ‹in puerum› distichon: *Est tua grandiloquo - fertilitate puer;* [15] (ibid.) ‹in Lediam pulchram› distichon: *Foemina si facie - Ledia sola mea est;* [16] (ibid.) in Arturium ‹et Ficinum› distichon: *Pedicat Medices Arturius - inter utrumque puer;* [17] (ibid.) disticha epitaphia 1-5 in Vergilium: [a] *Qui silvas et agros cecini - Partenopeque tenet;* [b] *Haec tenet urna caput - Cecropia erudiit:* [c] *Hic sunt Virgilii cineres - musa canens peperit;* [d] *Hic caput, hic cineres - qui pater unus erat;* [e] *Quem tegit iste lapis - et arma uirum;* [17] (f. 16^v) disticha epitaphia 1-5 in Homerum: [a] *Subiacet hoc tumulo - et arma Frigum;* [b] *Hic situs est magnus - Calliope peperit;* [c] *Hic ossa et cineres - patria nulla fuit;* [d] *Interijt magnus - et arma Frigum;* [e] *Hoc situs est paruo - nunc sine mente fuit* (Frittelli, l. cit., p. 52, n. 1); [13] (f. 17) in Candidum ‹Decembri, tetrastichon›: *Tu qui mel-*

liflui percurris dicta poetae - Lector amas, dic ter, Candide dispereas; [19] (ibid.) epitaphium Iulii Caesaris (hexametri tres): *Qui generum imperio pepulit regnoque senatum - Occubuit Bruti gladio celoque refulsit;* [20] (ibid.) in invidos et detractores (tetrastichon): *Hunc duo mordebunt infesto dente libellum - Ilia rumpantur et crepet inuidia;* [21] (ibid.) in graeculum mordacem et ignorantissimum (epigramma): *Graiorum inculcat linguam nescitque latinum - Ater odos, qualem merdula mista iacit;* [22] (f. 17v) Angelo Simonetto senatori amplissimo et Maecenati suo (decastichon): *Angele Mecenas et spes certissima uatum - Inde etiam nomen ibit in astra tuum.* 2. Liber II. [1] (f. 18). Aureo adolescenti com<iti> Galeaç Vicecomiti et poetarum divo (elegia): *Cesserat omnis amor scribendi et turba sororum - Opto dari, ingenium quale Maronis erat* (cf. Frittelli, l. cit., p. 66); [2] (f. 19v) humanissimo v<iro> Gaspari Vimercato comiti et poetarum Maecenati (elegia): *Accipe deuota ueniunt quae carmina mente - Ne pudeat, faciles sic tibi sint superi;* [3] (f. 21) illustrissimo militiae imperatori Francisco Sfortiae *ingeniorum fautori* (dodecastichon): *Anguiger o belli princeps autorque quietis - Prole deum simili sanguine ab anguigero;* [4] (f. 21v) sub insigni ducis Anguigeri (hexastichon): *Sforcigenae magni sunt haec insignia, solo - Cognita semideis, cognita celitibus;* [5] (ibid.) aliter (tetrastichon): *Anguineam quencumque iuuat spectare figuram - Sforcigenam toto laetus in orbe Deum;* [6] (ibid.) Baptistae Castillioneo puero ingeniosissimo (octastichon): *Sis puer ingenio liceat dotatus acuto - Vt volites semper clara per ora virum;* [7] (f. 22) tetrastichon <post mensam>: *Ad uatum mensas non accersitus adiui - Post epulas ineunt numina magna iocos;* [8] (ibid.) in Leucum (Petrum Candidum Decembri, octastichon): *Quid faciat Leucus petitur dum serua bilinguis - Nam gelidi non est m... recta senis;* [9] (f. 22v) in Silurcum (Leucum?) viciorum praeceptorem (decastichon): *Monstrauit fateor vitium et praecepta Silurcus - Ante domum Veneris uade Silurce caca;* [10] (ibid.) in barbatam foeminam puerum *XXX*^{ta} *annorum* Graiio homini nuptum (elegia): *Quid de me obloqueris barbata o foemina, Graio - semper aperta suo;* [11] (f. 23v) illustrissimo principi Francisco Sforciae Mediolanensium duci et inclyto militiae imperatori (elegia): *Gaudeo te incolumi et letor victricibus armis - Inclyte, spes fidei iusticiaeque decus;* [12] (f. 25v) inclyto militum duci Sforciae m. ducis filio (elegia): *Sforcia qui redoles animo et uirtute parentem - Qui duce me clarum nomen in astra feres;* [13] (f. 26) ad Philelfum poetam clarissimum (elegia): *Tardior aeoas Phoebus remeabat in oras - Regnaque sic videas gallica, redde vicem;* [14] (f. 27) ad eundem, iocosum (dodecastichon): *Istaec digna tuo uetulae uesica Priapo - Me quoque cum Treuio care Philelphe voca;* [15] f. 27v) in *Tecimecos* (!) (epigramma): *Nemo odiis dignus magis, nemo augure tristi - Ne sit uterque vago ridiculus*

populo; [16] (f. 28) facili poetae Mario Philelfo (epigramma): *Gaudeo te optato ad carum redisse parentem - Porcelij vatis nomine dic valeat* (e cod. hoc Frittelli, l. cit., p. 59); [17] (f. 28ᵛ) ... in Philelfum poetam, iocosum epigramma: *Quid me sollicitas tam crebro marte Philelfe - clauda tua est;* [18] (ibid.) responsio Philelfi... per poetam Porcelium ficta (tetrastichon): *Vis replere olidum vulnus, stomachosa cauerna - et adde focum;* [19] (f. 29) distichon in Bertum: *Verte* (pro *Berte*) *oculo cernis - nōn opus est uitreo;* [20] (ibid.) insigni militum duci Guilielmo Monferrato (elegia): *Cinthyus Hesperijs radios submerserat undis - Praemia et aethereo pulsabis vertice mundum;* [21] (f. 30ᵛ) Gaspari Pisaureo, militi aurato et ducali physico (epigramma): *Indolui magno quod sint affecta dolore - Fortunentque pij vota suprema ducis;* [22] (f. 31) distichon ⟨in Candidum Decembri⟩: *Vatibus irrides quos obseruare solebas - uade caca;* [23] (ibid.) Blasio Caravagio, iuveni poetarum observantissimo (epigramma): *Dic quid agis? vigilas Blasi? an tua lumina somnus - Et facias voto iam satis ipse meo;* [24] (f. 31ᵛ) Gaspari ⟨Pisaurio⟩ aurato militi et physico ducali (tetrastichon): *Gaspar honos vatum, qui me et mea carmina laudas - sint tibi si qua placent;* [25] (f. 32) Cosmae Medices V. virtute praeditissimo et fortunatissimo (elegidion): *Salue honor Ausoniae gentis, spes una nepotum - Prole, deos at mox Elisiumque petas;* [26] (f. 32ᵛ) in Gallum et Hermionem (elegia): *Pulchrior Hermionem formosam Gallus amabat - abit;* [27] (f. 33) armipotentis Sforciae sepulchrum (octastichon): *Hic armis miraque animi virtute fideque - militiaeque decus;* [28] (f. 33ᵛ) severissimis iustitiae patribus (tetrastichon): *Vos quorum imperiis extant moderamina rerum - ista dea est.* 3. Liber III. [1] (f. 34) ad divam Blancam Insubrium reginam (elegia): *Graeca canant alii semper mentita poetae - O decus anguigeri sanguinis et sobole* (cf. Frittelli, l. cit., p. 65); praeit (f. 33ᵛ) praefatio libri tertii ad musas (octastichon): *Carminis este duces nostrosque ornate libellos - Sforcigeneque uocant;* [2] (f. 36ᵛ) insigni militum duci Roberto de Sancto Severino (dodecastichon): *Roberte armipotens diui de gente Seueri - Nunc dux, nunc miles, nunc sub amoris ope;* [3] (f. 37) Insubres dominae ad earum amatores Ticinum profectos in ducis mediolanensis societatem (elegia): *Ad Veneris phanum conspirant saepe puellae - Scribere litterulis et reuocare procos;* [4] (f. 38) tetrastichon ⟨in quendam nocte non dormientem⟩: *Quid tua nos totiens properare ad limina prodest? - Nam tua non claudit lumina nocte sopor;* [5] (ibid.) in Silurcum bubonem (dodecastichon): *Semper eris bubon inter pia metra Silurce - nemo mathemathicen;* [6] (f. 38ᵛ) in Lyconem senem vanum (dodecastichon): *Vane senex qui me insimulas fallacibus ausis - sint tibi tecta Lycon;* [7] (f. 39) Affrae laudes (dodecastichon): *Lumina quae fūrto quereris tibi rapta Cupido - Affra relaxa sinus;* [8] (ibid.) in eandem,

disticha 1-5. I: *Affra licet facies - puella procos;* II: *Siue uelis dici - diua mihi es;* III: *Cantent pierides - bella canit;* IV: *Dulcis erat paphyus - bellior ora deo;* V: *Sit tibi cura mei - sit tibi cura mei;* [9] (f. 39v) illustri principi Galeaç Vicecomiti et adulescentulorum deo (elegia): *Iam mea pegaseae rediere in carmina uires - Fratribus incolumis cumque parente deo;* [10] (f. 41) amplissimo ducali senatori Scaevae Curtae (elegidion): *Qui studium Priamique rogas et nomen auorum - Fidus habes iuris consiliique decus* (cf. Frittelli, l. cit., p. 11); [11] (f. 41v) ⟨in Petrum Candidum Decembri⟩ distichon: *Quid mihi si Leucus - sua uita sibi;* [12] (ibid.) in Candidum Leucum (Decembri elegia): *Venit ab urbe domum uesano pectore Leucus - Et monstrum infelix pernicies patriae;* [13] (f. 42v) consolatio ad illustrem comitem Galeaç de morte alumni ⟨Scaramuzi, dodecastichon⟩: *Confectus senio balbus decessit alumnus - Virtutum meritis et pietate ducis;* [14] (ibid.) Vincentio ducali secretario et amico optimo (dodecastichon): *Publica si curas et magna negocia rerum - Consilii, merito quos colit et celebrat.* [15] (f. 43) distichon ⟨in bibonem⟩: *Illachrymes quamuis - sed mera vina putes;* [16] (ibid.) Sigismundo Brandolino, militi aurato et adulescenti eburneo (elegia): *Salue, honor o iuuenum, quos nostra haec protulit aetas - Qui redoles animi nobilitate patrum;* [17] (f. 44) Matthiae Triviensi semipoetae et amico cordialissimo (decastichon): *Ite deae faciles et qui mihi munera uati - disparibusque modis;* [18] (f. 44v) ad eundem, agit gratias (octastichon): *Que tibi semideo reddentur munere Treui - carmina caseolis;* [19] (ibid.) aedilibus curulibus (elegidion): *Saluete aediles, argenti numen et auri - Viuetis nostro carmine perpetui;* [20] (f. 45) Baldo homini doctissimo (hexastichon): *Si placet huc adsis, tibi caenula, Balde, parata est - mella liquoris, adi;* [21] (f. 45v) in interpretes graecae linguae (hexastichon): *Non sat laudis habet aliena uolumina si quis - quisque poeta suo;* [22] (ibid.) Leodrico Crivello ⟨decastichon in Candidum Decembri⟩: *Officii et cytharae cultor, Leodrice Criuelle - parque pari referas;* [23] (f. 46) distichon ⟨in ministrum claudum⟩: *Dat mihi uerba tuus, qui claudicat ille minister - claudicat ille suo;* [24] (ibid.) distichon ⟨ad Trechum quendam, mutuum ab eo petens⟩: *Da mihi Treche precor sub nomine Caesaris aurum - cum dederis fateor;* [25] (ibid.) insigni militi aurato Gentili Simonetto principi iuventutis (dodecastichon): *Dulce tibi dedimus, miles generose, poema - cumque parente pio;* [26] (f. 46v) irrisoria (el.) in Candidum ⟨Decembri⟩: *Candide quem fama cognouimus ante per annos - Candide, quod nostri pignus amoris erit;* [27] (f. 48) tetrastichon in eundem: *Multa tuae dedimus, quę mallem incondita laudi - foeda cloaca iacit;* [28] (ibid.) in Venerem (epigramma): *Saeua Venus Venerisque faces paphiique furores - et tua castra sequar;* [29] (f 48v) ad placandum Mathiam ⟨Triviensem⟩ turbatum (epigramma): *Matthya qui tantos turbata mente furō-*

res - carpere semideos; [30](f. 49 in pistorem factum medicum (decastichon): *Pistor eras, miror cum sis modo factus aliptes - durus uterque suo;* [31] (f. 49ᵛ) ad libellum maeste redeuntem (hexastichon): *Fare liber quae causa tuos turbauit ocellos - deperit inuidia;* [32] (ibid.) in Cupidinem (octastichon): *Parce puer neruis et pictae parce pharetrae - apta libidinibus* (cf. Frittelli, l. cit., p. 67, n. 3); [33] (f. 50) Bartholomaeo Rato, litteratorum atque officiosorum iuvenum ornamento (decastichon): *Cum sis pierius, cum sis ratione soluta - Ingeniumque tuum;* [34] (f. 50ᵛ) Leonardo parmensi, suavissimo iuveni et liberalissimo (dodecastichon): *Sex mihi caseolis, facilis Leonarde, dedisti - praemia digna tuae;* [35] (f. 51) patri Iohacchino sacrae theologiae magistro amplissimo (elegidion): *Scribere gesta ducum nocturna in luce parabam - Rauca sit et tanto si minus apta viro;* [36] (f. 51ᵛ) senatoribus, secretariis et scribis illustrissimi ducis mediolanensis de iudicio heroici carminis in bello Teleboorum et Tebanorum Amphitrione duce (elegia): *Non ludunt tantum pedibus mea numina claudis - Populus in liquidis ardua crescit aquis;* [37] (f. 52) illustrissimo militiae imperatori et mediolanensi duci Francisco Sforciae, belli patri, pacis auctori et fundatori quietis (elegia): *O belli pacisque iubar columenque ruentis - Et triplices ducunt, quae tua filla, deae* (cf. Frittelli, l. cit., p. 65); [38] (f. 53) illustrissimo Mediolanensium duci Francisco Sforciae (octastichon): *Accipe tranquillae quae do tibi praemia pacis - gloria uatis ope;* 4. ⟨Appendix de laudibus Montefeltrensium et Ubaldinorum, carmina 1-4⟩. [1] (f. 54.) illustri militiae regiae imperatori, Federico Montefeltro et Vrbini comiti... felicitatem (elegia): *Venisti tandem, princeps Federice, vetusto - Boncontemque meum fratris et ora pii* (cf. Zannoni, l. cit., p. 112); [2] (f. 55) Bonconti Monfeltro puero divino... s⟨alutem⟩ (elegia): *Ite alio cure vigiles fessique labores - Ut tua, diue puer, sacra futura canam* (cf. Zannoni, l. cit., p. 119 sq.); [3] (f. 56) Octavio Ubaldino amicorum principi (elegia): *Octaui egregia qui tollis laude poetam - Gentis Ubaldinae gloria quanta tua est* (cf. Zannoni, l. cit., p. 118); [4] (f. 57) Berardino Ubaldino puero, op⟨timo⟩ ingenio praedito (epigramma): *Scire uelim quid agas - nobilitate dedi* (ed. Zannoni, l. cit., p. 120).

Codex, qui convenit n. 532 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores rubras ac caeruleas alternas, initiales maximas aureas surculis coloribusque decoratas. In folii 2 marginibus, superiore et inferiore, binae tesserae gentiliciae Sfortiacae gentis, in superiore tessera cum angue in spiras verso et litt. *FR. SF.;* in inferiore tessera a tribus puerulis sustentata et in quatuor partes divisa in 1 et 4 anguis ut supra, in 2 et 3 aquila expansis alis. F. 1ʳ, 57ᵛ vacua sunt. In f. 53 subscr. *Finit... 1456.* (Descripsit codicem Zannoni, op. cit., p. 105, nota 2; cf. Frittelli, op. cit., passim).

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XIV.

709. Saec. XV, membran., mm. 256 × 178, ff. 75.

<Ioan. Ant.> Porcelli <Pandoni> carmina. **1** (f. 3). Feltriae libri I-III priores cum titulo: *Clarissimi militie imp. Federici Monfeltrii gesta pene divina per illustrem virum ... poetam laureatum.* Lib. I inc. *Magnanimum fidumque ducem pia signa gerentem,* lib. III des. *Imperat atque acies lunataque signa moveri* (fusius describuntur libri I-IX in cod. 710; sed in hoc post librum III alii quatuordecim hexametri adduntur, qui incipiunt: *Musa peracta mihi est tris euigilata per annos / Pheltria* ac des. *Et dabit* (idest Vergilius) *et Pheretrum tollet super ęthera nomen*); praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *Divo Federico Monfeltrio claro militie imperatori et patri optimo Porcelius poeta laureatus feliciter* cum argumento trium librorum seu elegia: *De laude poetica quam etsi multis modis luserit tamen illam omnem in eius laudem convertit propter incredibilem uirtutem, immortalem prudentiam, animi magnitudinem et liberalitatem;* el. inc. *Ludimus interdum tenerosque fouemus amores* des. *Iura tui belli iuraque pacis ament* (De Feltria cf. Dennistoun, *Memoirs of the dukes of Urbino,* London 1851, 1, p. 209, 211, 432; Frittelli, l. cit., p. 77, n. 2; Zannoni, *Porcelio Pandoni ed i Montefeltro* in *Rendiconti d. r. dei Lincei,* Roma 1895, p. 492, n. 1). **2.** Elegiae et Epigrammata. [1] (f. 53v). Divae Baptistae Sfortiae de reditu viri ab hoste triumphato (elegia): *Quod rediit sospes uictorque ex hoste maritus - Seruauit iuuenes seruet et illa senes;* [2] (f. 55) Octavio Vbaldino vatum Deo et amicorum principi <de podagra octastichon>: *Plurima digna quidem, Octaui, dum dextra pararet - Non elegis opus est sed grauiore tuba;* [3] f. 55v) ex luco prope pestilentem Anchonam; de summa auctoritate et fide Federici Monfeltrij principis inclytique militiae imperatoris apud divum Pium II pont. max. habita et apud Venetorum principem et collegium cardinalium cum ageretur de assumptione novi pontificis propter divi Pii obitum. Anchonae, (poemation): *Dum Pius antistes contra parat arma secundus - Diua, tuo facili facilis gratulata marito* (cf. Zannoni, l. cit., p. 492); [4] (f. 64) Octavio Vbaldino poetarum cultori diligentissimo, de divi Pii deificatione et munere lyrae vati Porcelio redditae (elegia): *Si petis, Octaui, cur languida musa poetę est - A populo et patribus hoc breue carmen habe* (cf. Zannoni, l. cit., p. 109); [5] (f. 66) epitaphium Pii pont. maximi (epigramma): *Hic pivs Eneas situs est pater orbis et urbis - Prosequar ut ceptum iam tuba claudat opus;* [6] (f. 66v) ad lectores, cantus Musarum sub lyra Phoebi propter reditum divi Federici et divae Baptistae coniugis ad suos urbinates (elegia): *Iam redeunt ambo mea numina, nemo poeta - Tempora et ad notum flamina fata regant;* [7] (f. 67) diva Baptista Sfortia divo Federico Monfeltrio marito lepidissimo (epigramma): *Si querimur coniunx de te, mi causa*

querelae es - Me liceat cursus et tua castra sequi; [8] (f. 67v) *diuo* (pro diva) Baptista divo Federico coniugi dulcissimo (epigramma): *Sero licet coniunx redeas, Federice, meum cor - Causa, pię soluam uota pudicitiae;* [9] (f. 68) Porcelius poeta divo Federico domum reducto uxoris carminibus (tetrastichon): *Monstra domas, uincis duros, Federice, tyrannos - mollijt illa tui* (cf. Zannoni, l. cit., p. 498); [10] (f. 68v) *Illeodricum* (in Leodricum Crivelli) Orphea in latinum male vertentem (tetrastichon): *Vullem* (!) *equidem, Leodrice, Pio meliora dedisses - carmen habet uicium;* [11] (ibid.) Musa respondet Octavio ⟨Ubaldini⟩ petenti cur tristis esset (elegia): *Forsitan, Octaui, cur sim lachrymosa requiris - Integer est animus sit modo testa duplex;* [12] (f. 69) aenigma de graeco in latinum conversum (distichon): *Effugit laqueum defesso perditus auro - Quod qui perdiderat is subijt laqueum;* [13] (ibid.) iocosum carmen de fide servata in castris a divo Federico uxori pientissimae (elegia): *Diua tuum curas facilem reuocare maritum - Ut redeat sospes virque deusque tuus;* [14] (f. 70v) ampli⟨ssimo⟩ p⟨atri⟩ Hie⟨ronymo⟩ Staccola praesuli urbinati (elegia): *Hieronyme Urbino, dignissime pręsul, in agro - Sic patribus pręstes omnibus ipse senex* (cf. Zannoni, l. cit., p. 502); [15] (f. 71) divo Federico Monfeltrio cl. mil. imp., de bono poetae fato in senectute, (sc.) favor suae humanitatis (epigramma): *Iam superi - bina polo* (ed. Zannoni, l. cit., p. 506-507); [16] (f. 71v) ⟨hexastichon in claustrum ferarum⟩: *Claustra feras hęc tuta tenent densissima luco - properatis ad undas.*

Codex, qui convenit n. 530 antiqui indicis urbinatis, titulos praefert rubros, initiales maiores aureas coloribus ac lineis ornatas, initiales maximas aureas surculis coloribusque decoratas. In folii 3 tribus marginibus aurum, colores ac surculi egregie intexta sunt; in parte autem inferiore corona laurea, quam sustinent duo pueruli aligeri; in media corona aquila nigra expansis alis et capite coronato, hinc inde litterae F⟨idericus⟩ C⟨omes⟩. In margg. lemmata librarii manu. Ff. 72-75 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XIV.

710. Saec. XV-XVI, chart., mm. 280 × 164, ff. 111 (+ f. 8a, 45bis; — 80-89a librario transactis, quare folia sunt reapse 103).

⟨Ioan. Ant.⟩ Porcelli ⟨Pandoni⟩ Feltria, libri I-IX; [1] (f. 1) lib. I cum titulo: *Invictissimi militie imperatoris Federici Monferetri memorabilia gesta per ... poetam sua aetate cultissimum,* inc. *Magnanimum fidumque ducem pia signa gerentem.* Des. *Victori que dona dabat, qui presidet armis;* [2] (f. 12) lib. II, *de bello sabino et sorano: Postera iamque nouis radiis et nocte fugata - Latius et meritos statuas* (!) *sibi Roma triumphos;* [3] (f. 23v) lib. III, *de bello Sismundeo: Iamque quiescebat Latium iam Tybridis arua - Imperat atque acies lunataque signa moueri;* [5] (f. 37v) liber IV: *Postquam castra ducis domita et gradale subactum - Rege salutato patriam et sua regna petiuit;* [5] (f. 47) liber V: *Iamque*

serens Latio belli noua semina Mauors - Cum sotiis, sic Martis amor bellumque recessit; [6] (f. 57ᵛ) lib. VI: *Interea Calabris dux qui dominatur in oris - Cesaris in Latio uanae quoque numina fam⟨a⟩e;* [7] (f. 69) lib. VII, *de bello ariminensi: Interea totum circum reuolutus in orbem - Cesareo meriti decorandus honore triumphi;* [8] (f. 89ᵛ) lib. VIII: *de bello volaterrano: Iam noua Tyrrhenos altus furor arma per agros - Cesar et insignes merito referantur honores;* [9] (f. 99ᵛ) lib. IX, *de bello in Tifernates: Iam noua signa canam titulos et bella secundi - Inclyta Cesario statuat tibi Roma triumphos.* Clauditur subscr. librarii: *Finis ... per Porcelium vatem egregium* (cf. cod. 373, Dennistoun et ceteros, uti in cod. 709).

Codex, qui in antiquo indice urbinate n. 530 signatur, littera currenti scriptus titulos praefert caeruleos, litteris autem initialibus maximis caret. F. 111 vacuum est.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Gregorii XVI.

711. Saec. XVI, chart., mm. 268×203, ff. I. 113.

Philioli Phileti Marci campani (seu campaniensis). 1. Epigrammatum libri 1-3 ad Honoratum Grimaldum: Liber I. [1] (f. 1): *Contigeris si forte meos, Honorate, libellos - vatibus ore loqui;* [2] (ibid.) ad lectorem: *Pone precor fastus, lector studiose, superbos - nunc Epicurus ero;* [3] (ibid.) ad Faustum: *Exigis ut nostros mictam tibi, Fauste, libellos - carmina, non legere;* [4] (f. 1ᵛ) ad Io. Scoppam: *Gratum est quod nostros laudas tu, Scoppa, libellos - laurea serta meo;* [5] (ibid.) ad Posthumum: *Ruffe domi clausus quom sit ceu pullus in ouo - ille domi;* [6] (ibid.) ad se ipsum paraenesis: *Desine crudeli post hac seruire puellę - illa paterna venit;* [7] (f. 2) ad marchionem Campanum: *Ceruus ut ad fontem procumbit sautius almum - pene remissus aqua;* [8] (f. 2ᵛ) ad convivam: *Qualiter Alcinoi mensis facundus Ulixes - quantulacumque mei;* [9] (ibid.) ad tribunos: *Res noua narratur, uos exaudite tribuni - probare queo;* [10] (ibid.) in Nevolum: *Redde mihi nummos hesterna luce rogaui - et velis ut valeas;* [11] (f. 3) ad Parrhasium: *Dicebas leporem quoties dixisse leporem - auribus esse uelim;* [12] (ibid.) ad Ma⟨g⟩dalenam: *Alpha tuus didicit tandem Madalena maritus - ni sibi graeca prius;* [13] (ibid.) ad Alcimum: *Alcime symplicibus dilecte medullitus annis - semper amice domi;* [14] (f. 3ᵛ) in Coctam: *Nec dare Cocta mihi, nec scis mihi Cocta negare - scire negare mihi;* [15] (ibid.) in Sextum: *Carpere qui nostros cupis, inuide Sexte, libellos - incipe, Sexte, iocos;* [16] (ibid.) in Chionem barolitanam: *Non miror quod tu nullius amore teneris - - apposuisse luto;* [17] (ibid.) ad lectorem in Lupum: *Si qua meo fuerint ut erunt viciosa libello - posse placere lupo;* [18] (f. 4) in Iulium: *Quas mihi non poenas, quę non tormenta crucesque - sum meus hostis ego;* [19] (ibid.) paraenesis

ad amicum: *Nupsit et informi tandem Regina marito - dictaque facta tua;* [20] (ibid.) ad Reginam appulam: *Amissam quid fles forsan, Regina, sororem - da mihi delicias;* [21] (ibid.) in Callaicum: *Quem mihi misisti scripsit gallina libellum - suspicor esse manus;* [22] (f. 4ᵛ) in susurronem: *Crimen erit linguae primis tibi semper ab annis - quod graue semper olet;* [23] (ibid.) ad Paulum: *Quod belle quatuor fecisti disthica nobis - vix epigramma meum;* [24] (ibid.) ad Posthumum: *Quae tibi mens, que te vexat tam dira frenesis - vis puto, Sexte, mori;* [25] (ibid.) ad Sextilianum in Numam: *Gallicus inuasit nulla sanabilis arte - Sextiliane Numam;* [26] (ibid.) de se ipso: *Saeuus amor sęuas nutrit sub pectore flammas - flammeus ardet aquis;* [27] (f. 5) in Tullium: *Hesterno, Tulli, sextercia mane rogasti - iam tibi diues abi;* [28] (ibid.) ad Faustinum: *Salue precor superis fęlicia vota secundis - concidit agna deos;* [29] (f. 5ᵛ) ad Ferdinandum Summa, hexastichon: *In mediis exuror aquis stans flammea qualis - obruta flamma meis;* [30] (ibid.) ad Matthiam Santillum: *Esse videbaris, fateor, Pontanus et ingens - dulcis amice loqui;* [31] (ibid.) ad Stellam: *Stella mea hoc primis quisquis tibi nomen ab annis - quilibet ire dies;* [32] (f. 6) in Nandum: *Audierat Nandus iurgari sępe poetas - cum puero;* [33] (ibid.) ad Faustinum: *Arigis heu quoties, Faustine, machaones omnes - cornua bina tuo;* [34] (f. 6ᵛ) ad sodalem ⟨Franciscum⟩: *Ibis in exilium, vates, fuge principis aulam - non rediturus aquas;* [35] (f. 7) ad Campanum: *Quam male componas, Campane, monosticha semper - ut puto nec genium;* [36] (ibid.) ad Campanum: *Quid mihi reddat ager nescis, Campane, Piritum - maxime reddit ager;* [37] (f. 7ᵛ) ad nympham: *Nympha sacri custos laticis fontisque superbi - nympha rapi;* [38] (ibid.) ad Caesarem de Livia: *Suauiolum nuper mihi nectare dulcius almo - protinus et melius;* [39] (f. 8) in Nandum: *Nandus poeta est, sed poeta non bonus - aut Propertius;* [40] (ibid.) in Caesarem Ianuarium: *Quam tibi debueram Iani meminisse calendis - iubet eat;* [41] (ibid.) ad Candidum Falcum (phal. 1-2): *Tam gratum mihi carmen est poetae - munus est puellae;* [42] (ibid.) de Quinto troiano: *Ocia noster amat Quintus dulcesque comęnas - sume poeta lyram;* [43] (f. 8ᵛ) ad Philocalum de Carmonio: *Dum meus ardentes patitur Carmonius ignes - quae nocuisse solent;* [44] (ibid.) in Gallam canusinam: *Galla cupis... lasciua, nec essem* (!) *- decrepitas et anus;* [45] (f. 9) in Cecilianum stoicum: *Mentula quod non est, quod non tibi, stoice, testes - castus uterque fuit;* [46] (ibid.) ad Iovem: *O cui commissa est nostri fortuna reatus - coge perire fame;* [47] (ibid.) ad Coctam: *Quid me, Tucca, iubes nostros castrare libellos - resecta tua est;* [48] (f. 9ᵛ) ad Montanum: *Saepe meos laudare soles, Montane, libellos - deteriora puto;* [49] (ibid.) ad Paulum: *Miraris nimium quod non te, Paule, saluto - sed reor esse pilam;* [50] (ibid.) in Paulum: *Redde mihi nummos, inquis, cum Paule salutas*

- *debeat ista tuis;* [51] (f. 10) de Pontia campana: *Pontia Torquato nupsit formosa marito - nupta sit illa viro;* [52] (ibid.) ad Franciscum Philetum fratrem: *Quid te saeua iuuant multum nimiumue seuera - concinuisse lyra;* [53] (f. 10ᵛ) ad Reginam de simulacro Phileti: *Haec est illa mei quam si tu cernis imago - defuit artis opus;* [54] (ibid.) in amorem arantem ex graeco Moschi: *Peram humeris habilem posito nunc induit arcu - ferre bouem* (cf. Ahrens, Bucolicorum graec. reliquiae, Lipsiae 1887, p. 100); [55] (ibid.) de Alcone et serpente: *Vidit ut implicitum puero miserabilis anguem - profuit artis opus;* [56] (f. 11) item aliter de Alcone: *Anguis ab impliciti nodo quod solueris Alcon - fuisse patrem;* [57] (ibid.) de nympha dormiente ad fontem: *Nympha rogat, ne temne preces seu forte lauari - lędere numen aquę;* [58] (ibid.) adyton eiusdem nymphae Beneve͏̨nti in ripa fluminis: *Huius nympha loci sacri custodia fontis - siue lauare tace;* [59] (ibid.) ad Reginam: *Da mihi basiolum, quod si dabis aequa roganti - da mihi dimidium;* [60] (f. 11ᵛ) ad Mercurium: *Athlantis facunde nepos, quo iudice Parcae - uiuat uterque parens;* [61] (ibid.) in Severum (phaleucii 1-8): *Dum totam uagor anxius per urbem - fraude non iniquum est;* [62] (ibid.) ad Fabullum: *Dulcia componis tetrasthica dulcia fincis* (!) - *nectare mella fluant;* [63] (f. 12) ad Domicium: *Miraris, Domiti, quod non te mane saluto - una lacerna mihi;* [64] (ibid.) ad Lesbiam Cydoniolam: *Lesbia cor teneri condam fuit illa Catulli - dic mihi cuius eris?;* [65] (ibid.) ad Lesbiam: *Lesbia lasciui* (!) *condam cantata Catullo - amare potest;* [66] (f. 12ᵛ) ad eandem ⟨phaleucii 1-9⟩: *Non sum, Lesbia, tam malus fututor - tam bonus fututor;* [67] (ibid.) ad eandem ⟨phaleuci 1-17⟩: *Quid donem tibi passerem an Catulli - Priapi;* [68] (f. 13) ad Lesbiam: *Lesbia putidula es, placuit tibi nulla uoluptas - ridicula es;* [69] (ibid.) ad Gallam: *Ducere te uolui, fateor, tu Galla negasti - ergo pares;* [70] (ibid.) ad censorem: *O cui pierios licuit siccasse liquorem* (!) - *nostra Minerua tuum;* [71] (ibid.) ad Romam: *Quae fueras condam magnis decorata triumphis - quę tibi mater erat;* [72] (f. 13ᵛ) ad Reginam Trilicinam: *Pauxillum quod amem te dicis, Regula, peccas - virumque meis;* [73] (ibid.) ad amicum: *Et iuuat infidis et adhuc seruire puellis - esse tua;* [74] (f. 14) ab Amodeum ⟨Cornalem⟩: *Nil mihi cum scribas audes tamen improbe et audes - habere nihil;* [75] (ibid.) de auro: *Qui primum fului* (!) *primus qui repperit aurum - libera criminibus;* [76] (ibid.) ad Ponticum: *Quęro diu quid sis, qui sint tibi denique mores - neuter homo es;* [77] (f. 14ᵛ) ad Reginam: *Fama uolat totam, quamvis non vera, per urbem - est pectore cordolium;* [78] (ibid.) ad Philocalum: *Si qua meę uiuent olim monumenta Thalię - spiritus unus erat;* [79] (ibid.) ad Reginam: *Cur precium sanctos poscis, Regina, poetas - numine poena venit;* [80] (ibid.) de se ipso: *Soluere quod nequeo meritas pro munere grates - pręmia dixit ames;* [81] (f. 15) ad Matthiam San-

ctillum: *Matthia dicebas hesterna luce recordor - quod nihil est;* [82] (ibid.) ad eundem ⟨phaleucii 1-4⟩: *E nostro tibi vix paupere agellulo - tam bene ramulo;* [83] (ibid.) ad Tauream: *Taurea fronte minax pugnacique horrida uultu - taurus amare uolet;* [84] (f. 15v) petit munus: *Parua Iouem nuper quom munera forte rogarem - dedisse decet;* [85] (ibid.) ad Reginam: *Regina heu condam, cęlo nunc stella sereno - stella nitere queat;* [86] (f. 16) de se ipso: *Vita mihi mors est, mors est mihi uita fruorque - deficiente solet;* [87] (ibid.) ad Thomąm ⟨phaleucii 1-11⟩: *Donasti gelidas mihi lacernas - Odisti, Thoma, meque non amasti;* [88] (ibid.) ad lacernam ⟨phaleucii 1-20⟩: *Foelix genio meo uoluptas - Sis foelix rogo sis lacerna nobis;* [89] (f. 16v) ad Pyrrhum Elisium Farnesium: *Munera dent dites principes, dent carmina vates - munere maior erit;* [90] (f. 17) Itala de laude et Vasti marchione: *Effugére ferę siluas res gallica postquam - certius esse manu;* [91] (ibid.) ⟨ad Reginam⟩: ⟨F⟩*orte quiescebat nemorum Regina sub umbra - iussit abire feras;* [92] (f. 17v) ad Hieronymum card. Grimaldum ex graeco Anacreontis senis (iambi 1-8)): *Argentum tornans fabrica, Volcane, mihi - Amoremque profundum simul;* [93] (ibid.) ad lectorem: *Altera iam nostri pars est exacta libelli - testificante suam.* Liber II. [1] (f. 18) ad principem Salernitanorum ⟨phaleucii 1-12⟩: *Princeps tu Cypriae nepos, Diones - aduolabit astra;* [2] (ibid.) ad musam: *Marchioni dic Musa tuo nostroque salutem - quo solet ore iocos;* [3] (f. 18v) de duobus muribus: *Clauserat incautos nuper duo callida mures - viribus herculeis;* [4] (ibid.) in vitem: *Falce, Lycurge, tua radicitus erue vitem - vite nocere, cole,* [5] (f. 19) de Actio lucano: *Carmina dum narrat sęuas spirantia flammas - Nilus et Etna simul;* [6] (ibid.) in Nandum: *Olim diues erat Nandus, dum paruulus infans - ut queat esse satur;* [7] (f. 19v) ad Elisium: *Ianus adest, Iani fęstę uenere kalendę - munera micto tibi;* [8] (ibid.) ad amicum: *Credere cui nitidam voluisti, Fauste, puellam - credere numinibus;* [9] (f. 20) ad Postumum: *Tanta tua est probitas tanta est, Postume, virtus - parte locum;* [10] (ibid.) ad Matthiam Campanum (phaleucii 1-12): *Fidus Matthia sis mihi sodalis - vale atque salue;* [11] (f. 20v) ad sacerdotalem nympham: *Cur meretrix... - uendere quęris opus;* [12] (ibid.) in Gallam: *Non bona nec bella es quamquam modo bella uideris - esque Hecube;* [13] (ibid.) in eandem: *Publica quae populo meretrix modo Galla fuisti - quae fuit ante Helene;* [14] (ibid.) ad Lucium Scoppam: *Luci Scoppa decus, solatia nostra, latinae - ponere tela manus;* [15] (f. 21) in Nandum ⟨iambi 1-8⟩: *Noli molestus esse, Nande, Postumo - concitabis audies;* [16] (ibid.) ad amicam: *Da mihi basiolum facies, Regina, beatum - tangere diua tui;* [17] (ibid.) ad eandem (distichon): *Non amo te - munus amo;* [18] (f. 21v) in Aulum ⟨phaleucii 1-7⟩: *Cui rumpis latus, Aule, cui cynedo - senile guctur;* [19] (ibid.) de novo imperio Honorat

<Grimaldi> super campanos ad Stephanum Gr<imaldum>: *Hesperus Herculea mox qui fulgebat in ora - clarior urbe nitet;* [20] (ibid.) ad eundem de eodem: *Nauibus ammisit radios domus acta Monoeci - plus micat urbe dies;* [21] (ibid.) in Frontinum: *Extulit uxorem Gabinius, Aule, requiris - applicuisse manus;* [22] (f. 22) ad civem suum: *Postquam tarpęiam uenisti doctor ad urbem - męret idem;* [23] (ibid.) ad pulicem...: *O felix animal rapido sub sole beatum - dulcia dona dabo;* [24] (ibid.) ad Matthiam Santillum: *Cyrra tibi docteque fauent, Campane, sorores - Coryciumque nemus;* [25] (f. 22v) in amicum: *Cur mihi veruecum scirpos ad prandia mictis? - querit aperte suum;* [26] (ibid.) ad Pomponium tarentinum: *Ille tui cultor, Pomponi Fauste, Philetus - deliciasque meę;* [27] (f. 23) ad Damianum: *Carmina multa dedi, nunc tantum munera micto - iubetur, eat;* [28] (ibid.) de illmi Honorati <Grimaldi> laude ad Caesarem: *Temporibus nostris lętamur, maxime Cęsar - regia cęca Ditis;* [29] (f. 23v) ad Calphurnium: *Dulce decus nostri fęlix et gloria sęcli - nulla sit hora grauis;* [30] (f. 24) ad Blasium Lechaeum: *Quicquid callaicis astur conquirit in agris - socio inter aquas;* [31] (f. 24v) ad Benedictum Falcum, clericum neapolitanum: *Viue precor felix faustissima gloria nostri - ludere nec operam;* [32] (ibid.) ad Borgium: *Condiderat quos nunc modulos, nec docte, poeta - qualiacumque forent;* [33] (f. 25) ad Fabricium Capua proregem *de laudibus illmae* Isabellae Galleratae coniugis: *Montibus hesperiis ursinos noscere partus - Isabella parat;* [34] (ibid.) ad Fabricium Capua et Veloptum beneventanum: *Si mihi nunc geminos ostentat tessara punctos - vincit amor;* [35] (ibid.) dialogus in quo Cystula quaedam et Feltrius loquuntur: *Ducor in ambiguum per te mala Cystula Feltri - quolibet infidulo;* [36] (f. 25v) ad proregem de amico Antonio: *Quis claudit reseratque, docet, quis fusca serenat - laurus, honos;* [37] (ibid.) ad Franciscum Palmeum capuanum: *Si tibi tam celeres mittit, noua pręlia, chartas - Feliciana necat;* [38] (ibid.) in paticum Atrepaludis <iambi 1-10>: *Audire quis posset, qui hęc pati posset - culis;* [39] (f. 26) ad Fabricium Capua de coniuge: *Dicebat memini, meminerunt uirgines et qui - sum lupus et monacus;* [40] (ibid.) ad Elisium Tronulum de puero sibi nato faustiter: *Tronule, fauste puer uagit cunisque quiescit - nenia grata canas;* [41] (f. 26v) pro Paulo pontifice III: *Io triumphe nouo nunc urbs lętatur honore - io triumphe dies;* [42] (ibid.) Alumni et heri διάλογος: *Dic mihi tam custos misero cur sistis acerbus? - carpe miselle viam;* [43] (f. 27) in Peculiar sibi baculum deferentem: *Debilitas est nulla tibi nullaque potestas - lenta senecta docet;* [44] (ibid.) ad Terillum: *Tempore sub verno florent tibi carbasa in hortis - cultor ero;* [45] (ibid.) ad Io. Antonium Reginum: *Miraris forsan cur hic Heliconis in antris - dum dabit ipse rosas;* [46] (f. 27v) ad Thomisium Altimarum iudicem cilentanum: *Ad manes ita me nollent mi-*

sisse Thomisi - duceris ipse rota; [47] (ibid.) ad Alonsum Vasurtum hispanum, lucanorum proregem: *Hispanus cum sis, peperit quod Bethyca credis - gallica mensa sapit;* [48] (f. 28) in quendam monachum laquedonium: *Mirantur niueo quondam vidisse colore - Gloria, laurus, honos;* [49] (ibid.) ad mittentem canem melitaeam quae coiretur meo: *Crissanteis olim memini flagrasse puellas - Herculis aut Cyanae;* [50] (f. 28ᵛ) de urbe veteri Campania: *Montibus hirpinis gaudet Campania lymphis - quisque poeta canit;* [51] (f. 29) de levitate et vitio quorundam medicorum: *Troianus rapidis commisit carbasa ventis - tutior esse loco;* [52] (ibid.) ad cives: *Iam nonus extemplo medicus peruenit ad urbem - non satis unus erat;* [53] (ibid.) urbs ad Philetum: *Dic mihi Polydamas pollens deus anguifer hęrbis - dat mihi supplicium;* [54] (f. 29ᵛ) Schifetii et Phileti colloquium: « Marius » *In noua mutaris facile ne Philete quotannis - numen amare sinit;* [55] (ibid.) ad paticum: *Non ego sum... nec te modo pinxit Apelles - lambere mella potes;* [56] (ibid.) ad veterem Campaniam: *Sedibus optatis fato discedo reuulsus - parcite queso mihi;* [58] (f. 30) ad Thomisium Luca⟨m⟩ Sterionum de Alberico Curtio: *En miser infoelix petiuisti, conspice prorsus - quęque nocendo uorat;* [59] (ibid.) in Hispanos: *Queque suum tellus facinus natale reseruat - cede et adulterio;* [60] (f. 30ᵛ) ad Tranum appulum: *Te Leo quem dominum reuocasti ad limina, lesis - usque leuare Deus;* [57] (f. 31) ad Io. Antonium Nigrum de coniunge: *Cantabat memini tunc ad Sydonia tecta - Carmelisina tibi;* [61] (ibid.) ad mulierem secum oculis micantem, Coellii: *Rumpor et inuideo quod fugit illa iuuenca - Cęllia tota calet;* [62] (f. 31ᵛ) de convivio Francisci Gerundi, Barii: *Gaudia dum simulat pectus premit ira profundum - sępe onerasse luto;* [63] (ibid.) ad Marium Schifetium: *Si tibi promiserint fęlicem sydera cursum - limina luminibus;* [64] (f. 32) ad Bernagliam: *Non tantum arctois boreas ex partibus ardens - non aliunde tenes;* [65] (f. 32ᵛ) Diomedes Potenianus ad Philetum: *Omnes, Marce, tuo Dauni capiamur amore - viua lucerna domo;* [66] (ibid.) Amodeus Cornalis ad Philetum: *Cyrra tibi doctęque fauent, Campane, sorores - coryciumque nemus;* [67] (f. 33) ⟨Phileti⟩ ad Honoratum Grimaldum: *Casta non inanis precibus Lucina maternis - qui mihi numen eris.* Liber III. [1] (f. 34) ad Honoratum Grimaldum: *Aedite si quid amas nostrum hunc princepsque Monaeci - pulsat amor;* [2] (f. 34ᵛ) ad R⟨eginam⟩: *Haec est illa mei quam si tu cernis imago* (iterum f. 10ᵛ); [3] (ibid.) in eiusdem laudem: *Consului Phębum, qui nunc uidet omnia solus - aut queat esse, negat;* [4] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Formosam si te dicam magis omnibus unam - gloria si metuo;* [5] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Pectore nulla tuos furtim subducet amores - Venusque virum;* [6] (ibid.) respondet R⟨egina⟩: *Nullus inextinctos extinguere posset amores - usque mei;* [7] (f. 35) ad R⟨eginam⟩: *Lesbia sępe suo iurauit amica Catullo*

- *Catullus ego;* [8] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Nulla mihi sine te fuit unquam grata uoluptas - pectore quisquis amat;* [9] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Quod mihi suspirent miraris pectora flammas? - pectus anhelat amor;* [10] (ibid.) in Appulam: ⟨V⟩*ritur en felis tantum semel uritur anno - sic tibi frigus erit;* [11] (f. 35ᵛ) ad Reg⟨inam⟩: *Quis fuit ille tuus genitor? quae mater et illa - maior Apelle foret;* [12] (ibid.) ad eandem: *Formosae quicumque cupit seruire puellę - labyrinthus amor;* [13] (f. 36) ad R⟨eginam⟩: *O mihi symplicibus dilecta medullitus annis - porrige diua, manu;* [14] (f. 36ᵛ) ad Fabricium Capua, de occursu marchionis Civitae et comitis Mugnani cum Isabella Gallerato super eas longe pulchriore: *Occurrunt subito Venus altera et altera Pallas - sola Ysabella Venus;* [15] (ibid.) ad *idem* (!): *Consului Phębum, rerum scrutator et orbis - sola Ysabella sonat;* [16] (ibid.) de statu Phileti: *Portitor unus erat, cymbam qui dirigat apte - carcere uincla fero;* [17] (ibid.) ad Vincentium Cossum: *Si tibi foemineę tractarent... - destra ualet;* [18] (f. 37) de discessu divae Portiae ad Perthenopem: *Pectora dant gemitus largos noua flamma ministrat - Portia diua focis;* [19] (ibid.) de eadem ad Artusium: *Est mihi nulla quies, rapior, nec arbitrior unde - limina pulset hero.* 2. Distichorum liber (in ms. *Liber quartus disthicorum*). [1] (f. 38) ad criticum: *Zoile uade foras - qualiacumque meo;* [2] (ibid.) ad Sextum: *Exhibuit quem Sexte - Hectora qui cecidit;* [3] (ibid.) ad Stephanum Grimaldum: *Exhibuit paruus - Achille foret;* [4] (ibid.) ad Larcharum: *Exhibuit quare condam - exhibiturus erat;* [5] (ibid.) de bove et vacca arantibus: *Horrea foelici - taurus arat;* [6] (ibid.) de laude marchionis Campani: *Clarus in Herculeis - Lucifer Ausoniis;* [7] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Diua tuos in me - spiritulus;* [8] (f. 38ᵛ) de R⟨egina⟩ ventilante Phileti faciem dormientis flabello: *Dum mea fęlici - intus amor;* [9] (ibid.) in Paulam: *Ducere nolueram - negare volo;* [10] (ibid.) in Bularchum: *Si uis sępe tuę - Bularche manu;* [11] (ibid.) ad Sabellum: *Miraris quare puer - Sabelle tuos;* [12] (ibid.) in Vrbicum: *Urbicus infoelix - ore sibi;* [13] (ibid.) in Nandum: *Nuncius horribilis - et obloquitur;* [14] (ibid.) in Frotinum: *Occidit miseros - sit iste meę;* [15] (f. 39) ad Carmonium: *Cum mala, Carmoni - visque amem;* [16] (ibid.) ad Celliam Barii: *Cellia quod nec amas - amare sinis;* [17] (ibid.) in Thaida et Laidam: *Tam bone Thais olet, quam male Lais olet;* [18] (ibid.) de metamorphosi Phileti et Reginae: ⟨P⟩*ulsor amore - pulsat amor;* [19] (ibid.) in medicum: *Qui medicus fuerat - creuit honos;* [20] (ibid.) ad Tyronii tribunum: *Magna licet nobis - nec mihi magnificus;* [21] (ibid.) ad Matthiam: *Lis mihi cum populo - causidicus;* [22] (f. 39ᵛ) ad ludimagistrum ⟨phaleucii duo⟩: *Argutus mihi - desinis uideri;* [23] (ibid.) in Salernitanos: *Ficubus exuberat - mille ligone viri;* [24] (ibid.) itidem: *Foemina maturis - ficus alit;* [25] (ibid.) item aliter: *Coniugis*

in silua - amara sua est; [26] (ibid.) in Lesbiam: *Unguibus assiduis - ferre manu;* [27] (ibid.) de se ipso: *Foemineo procerum - amore gemo;* [28] (ibid.) mittit carofilos ad Reginam: *Hos tibi purpureos - defluit ille color;* [29] (f. 40) de Iudith campana: *Iuno, Diana, Venus - et arte, manu;* [30] (ibid.) item aliter: *Delia Iuno - dives, amans;* [31] (ibid.) de nomine Ionicae: *Sit tibi prima - corda rapit;* [32] (ibid.) de eadem: *Pascit, alit, nutrit - lepore, face;* [33] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Flammula flamma mea - flamma mea es;* [34] (ibid.) de ⟨p⟩sittaco campano: *Psittacus ipse venit - cura rapit;* [35] (f. 40v) de eodem: *Psittacum atabulus - uolabat aues;* [36] (ibid.) de eodem: *Psittacus arrisit - ipse sibi;* [37] (ibid.) ad Fanniam: ⟨T⟩*e bellam dixi - turpis anus;* [38] (ibid.) ad Fabricium campanum proregem et Isabellam Galleratam ut Felicianam alumnam ad virum mittant: *Lemnius in cornu - Isabella suos;* [39] (ibid.) item aliter: *Febris adest - arte dato;* [40] (ibid.) item et aliter: *Si meret ceco - aura polus;* [41] (ibid.) ad Michaelem Cossum: *Ex tenui nascens - Cossus eris;* [42] (f. 41) ad Antonium Veloptum beneventanum medicum de cognomine: *Miraris forsan - uti lynter aquis;* [43] (ibid.) ad Fabricium proregem pro suo medico: *Veliuolus Velopta fuit - medicina sui;* [44] (ibid.) pro eodem: *Qui medicare tuis - optimus est medicus;* [45] (ibid.) ad Isabellam Galleratam: *Perdiues, sapiens - et ipsa Venus;* [46] (ibid.) pro Porcia capuana ad medicum: *Si mihi sunt - cuncta tegunt;* [47] (ibid.) ad Parthenopem: *Sirene ad dulces - amena tuos;* [48] (ibid.) de cisterna: *Tercentum liquidi - urna magis;* [49] (ibid.) aliter: *Ter bibit haec - rursus aquae;* [50] (ibid.) item aliter: *Octipedis mensura - quaterna uomit;* [51] (f. 41v) ad Isabellam Galleratam: ⟨D⟩*iua, premente manu - vixit homo;* [52] (ibid.) ad Hippolytam iudicem: *Pallida semper eras - sola micat;* [53] (ibid.) ad Galeratam: *Credideram - crede lupo;* [54] (ibid.) ad Fabricium Capua: *Tris pariter dura - taurus arat;* [55] (ibid.) ad eundem de inutili venatione: *Sperabam lepores - ipse canes;* [56] (ibid.) de impedimento: *Candidus inter erat - omnis homo;* [57] (ibid.) de cuiusdam mulieris adventu: *Non Venerem - Cybele et Hecuba;* [58] (f. 42) in quendam: *Nullus adest - cana tibi;* [59] (ibid.) ad Cossum: *Parua domus fuerat - Priapus adest;* [60] (ibid.) ad eundem: *Magnus es et longus - membra tibi;* [61] (ibid.) ad eundem: *Ito tribus pedibus - Priapus eris;* [62] (ibid.) ad eundem: *Mentula tam magna - adire nequit;* [63] (ibid.) de nutrice: *Parvulus est infans - puella uiros;* [64] (ibid.) ad eandem: *Est tibi pomiferum - Priapus ero;* [65] (ibid.) ad eandem: *Si tibi tam magnas - crede puer;* [66] (f. 42v) ad Terillum: *Falce Terille nouos - rosas;* [67] (ibid.) ad Io. Antonium Reginum: *Querebam lepolem - in orbe lepus;* [68] (ibid.) ad mittentem canem melitaeam: *Una mihi tandem - ecce grauem.* 3. Endecasyllabon libri I-III. [1] (f. 43) ad illmum Honoratum, Philetus ad libellum:

Blandis carminibus meę Camęnę - Ergo etsi mihi, nec sibi ne parcam; [2] (f. 43ᵛ) ad illmum Honoratum: *O quantum tibi rursus apparatur - Expecta endecasyllabos trecentos;* [3] (ibid.) talitrum ad illmum Thomasium Carrafa: *Percussit talitro tuus Manillus - Quam quisque dominam meam titillet;* [4] (f. 44) ad Reginam: *O desiderium mei furoris - Nunc me non hominem deum putabo;* [5] (f. 45) naeniola ad Melillam: *Excitus puer est Melilla noster - O quę gaudia nunc forent Diones;* [6] (f. 45ᵛ) ad Reginam: *Spirant cynnama nam tua haec labella - Coeli sidera basiando vinces;* [7] (f. 46) ad columbam: *Reginae decus o columba nostrę - o męsti dolor o dolor Phileti;* [8] (f. 46ᵛ) ad columbam: *O formosior omnibus columbis - Heu heu quando iterum uolabis ad me;* [9] (f. 47) ad amicum: *Heu quam pręcipites feruntur anni - Nec uiuis nisi amice fur es ingens;* [10] (ibid.) ad Petrum aretinum: *Petre o Pieridum chori sacerdos - Expugnabimus hanc seueritatem;* [11] (f. 47ᵛ) ad eundem Aretinum: *Vates castalidum pater sororum - Non hic mentula pruriat Priapo;* [12] (f. 48ᵛ) ad sodales: *Non belle facitis mei sodales - Vos nunc interea valete, abite;* [13] (f. 49) ad columbam: *Foelix auricomę columba diuę - Reginam mihi, te deam, uocabo;* [14] (f. 49ᵛ) ad Reginam: *Aufugit mi animus meus tuusque - Iccirco mihi corculum remictas;* [15] (f. 50) ad R⟨eginam⟩: *Signum me statuit Venus sagictis - Nam signum statuit Venus sagictis;* [16] (f. 50ᵛ) ad puellam: *Nunc vellem fieri puella passer - Ad solam dominam usque pipillarem;* [17] (ibid.) ad Lauram: *Spirant cynnama nam tuę hę papillę - O bellus tibi, Laura, basiator;* [18] (ibid.) ad eandem: *Donarem endecasyllabos trecentos - Donarem endecasyllabos trecentos;* [19] (f. 51) de Betta meretrice annosa: *Betta o tygride peior et leena - Coniurant modo quindecim poetę;* [20] (ibid.) ad Lauram: *Tantum me, mea Laura, basiasti - Dum uiuam in gremio tuo manere;* [21] (f. 51ᵛ) ad amicam: *O mi flos animę vigorque nostrę - Me summo facies parem Tonanti;* [22] (f. 52) ad Lauram: *Donasti mihi, Laura, munus ingens - Morsu sauciulum meę puellę;* [23] (ibid.) ad eandem: *Cum te basio, Laura, suauiorque - Inter basia mortuus fuissem;* [24] (f. 53) ad aniculam Tironii: *Sum pauper nouus hic et inquilinus - Nam pauper, nouus asto et inquilinus;* [25] (ibid.) ad Ianum Baptistam: *Donasti mihi, Iane, munus ingens - Quam gratum est mihi quod ferunt puellę;* [26] (f. 53ᵛ) ad Aretinum: *Quaeris quid faciam, diserte Petre - Nosti quid faciat tuus Philetus;* [27] (f. 54) ad Aretinum: *Sic uerum rogo dic amabo, Petre - Pugillaria currite et uolate;* [28] (ibid.) ad Sextum: *Non unus fuit ante gratulator - Non unus tibi Sexte gratulator;* [29] (f. 54ᵛ) ad Lauram, quam mortua Regina adamavit: *Naturę decus omnium parentis - O nostri dea sęculi voluptas;* [30] (f. 55) ad eandem: *O formosior omnibus puellis - Si non qui te amat illum amas, quem amabis?;* [31] (f. 55ᵛ) ad Lauram: *Indulsit Deus et peregit istud - Quis hęc munera negliget deo-*

rum; [32] (ibid.) ad Bettulam Foucanam meretricem: *Semper uis... - ...quam tu;* [33] (f. 56) ad Bennum secundum: *Irata est nimium mihi puella - Curas quando ego miserim Diones;* [34] (f. 58) ad Thomam Simeona: *Longum dum tetricę studes Minervae - Quandoque et sophiam decet iocusque;* [35] (f. 58v) ad endecasyllabos: *Valete endecasyllabi valete - Valete endecasyllabi valete.* Liber II. [1] (f. 59) ad illmum Honoratum Grimaldum: *Quod pro munere tam eleganter munus - Donabit tibi diue nunc Philetus;* [2] (f. 59v) ad principem Dorium: *Foelix Dorie cui nouos amores - Neptunus mare det tibi quietum;* [3] (f. 60) ad Petrum Aretinum: *O Petre Aonidum decus sororum - Ut nullvm inuenias...;* [4] (f. 61) ad R⟨eginam⟩ titillantem: *Dum me uel digito tuo... - ...et haec sinistra est;* [5] (f. 61v) ad eandem: *Iam canis caput albicat capillis - Torret viscera carnifex cupido;* [6] (f. 62) ad R⟨eginam⟩: *Dum spargit violas rosasque busto - Sic surgam rediuiuus e sepulchro;* [7] (ibid.) ad Aldum Manutium filium: *Alde o Aonidum decus sororum - Franciscum hunc mihi malo quam trecentos;* [8] (f. 63) ad prognem: *O foelix nimis o beata prognes - Omnes delicias habent fenestrę;* [9] (f. 63v) ad R⟨eginam⟩: *Diue o delicię tui Phileti - Optatus tibi deferet Philetus;* [10] (f. 64) ⟨ad Honoratum Grimaldum⟩: *Natalis domini deique nostri - Ne desit lyra ne chelis sonora;* [11] (f. 64v) ad Bathillam: *Da mihi basiolum, Bathilla bella - Saltem dimidium tui labelli;* [12] (f. 65) ad Specillam: *Spectas quum speculum, Specilla, bellum - In flammas abit, ardor exit undis;* [13] (f. 65v) ad amicam: *Pectis dum auricomos tibi capillos - O soles oculis meis ocelli;* [14] (ibid.) ad Thomillum: *O bellus mihi passer o columbus - At doctus tibi sum tibi Catullus;* [15] (ibid.) ad procillam: *Quid spernis miseros procos, procilla? - Ne spernas miseros procos, procilla;* [16] (f. 66) ad dormientem: *Foelix Endimion potes vocari - Fęlix Endimion potes vocari;* [17] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Miror dum nitidos tuos ocellos - Colla et candida sautius pereo;* [18] (f. 66v) de coniugio Francisci et Galateae: *Francisco Galathea copulatur - Omnes huc rogo cęlites adeste;* [19] (f. 68) ad R⟨eginam⟩: *Dum blando mihi nictitas ocello - Essem non homo, Iuppiter viderer;* [20] (ibid.) ad procillum: *Accedis quoties tuam ad puellam - Accedis quoties tuxm ad puellam;* [21] (f. 68v) ad amicam: *Promissas uolo basiationes - Quantum nec fuit ulla, nec futura est;* [22] (ibid.) ⟨ad amicum⟩: *Donasti mihi sericas lacernas - Centum basia vel Philettiana;* [23] (f. 69) ad lapidem: *O fęlix lapis, o lapis beate - O possem lapis esse nunc Philetus;* [24] (f. 69v) ad Pirillum: *Legi versiculos tuos, Pirille - Iratum sibi sentiet Philetum;* [25] (f. 70) ad Iovianum: *Una tot modo sectione testes - Secretis celebrare sacra in hortis;* [26] (f. 70v) ad Gravinam: *Caenaui sine morione tecum - Cęnabis sine morione mecum;* [27] (ibid.) in malum poetam: *Irata est Eratho tibique Clio - Non plura sine prouocatione;* [28] (ibid.) in cinaedum: *Tu me laedere, tu cynede, uelles*

- *Iratum tibi senties Philetum;* [29] (f. 71) ad Silonem: *Quid perdis miseras miselle chartas - Vani dispereant tui labores;* [30] (ibid.) ad Iulium: *Iuli pars animae secunda nostrae - Risu uincere Pana tu ualebis;* [31] (f. 71ᵛ) ad Augustinum Niphum: *Longum dum tetricę studes Mineruę - Reges te mihi malo quam trecentos;* [32] (f. 73ᵛ) ad Musitheum: *Quo tendis mea musa circulatrix - Quo tendis mea musa circulatrix;* [33] (ibid.) ad Engnatium: *Engnati tibi si nihil molestum est - Versus scribere sed Philetianos;* [34] (f. 74) in Camillum: *Nullę sunt mihi nec fuere tecum - Ingnoto tumulaberis sepulcro;* [35] (f. 74ᵛ) ad vicinos: *Vicini moneo uitate furem - Multis versibus Herculem vocabo.* Liber III. [1] (f. 75) ad Honoratum Grimaldum: *Omnes Musitheum vocent poetae - Omnes Musitheum uocent poetae;* [2] (ibid.) ad eundem: *O quantis puto auribus placere - Doctis pręferar hinc et hinc poetis;* [3] (f. 75ᵛ) ad malum poetam: *Pulchre conuenimus mali poetę - Noli fingere tam malum poema;* [4] (ibid.) ad ⟨amicum⟩: *Si ridere tuapte risione - Huc ad me uenias precor rogoque;* [5] (f. 76) in ⟨malum poetam⟩: *Si post horribiles cacationes - cacatiusque;* [6] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Et quem tu lachrymis puella tantis - Cedunt cuncta sibi imperatque cunctis;* [7] (f. 76ᵛ) ad Paulum et Adrianum medicos salernitanos: *Paule o tu optime tuque mi Adriane - ante liberales;* [8] (f. 77) ad Petrum de alumno: *Vellet nescio quid pecuniarum - Nam comis comes esse, Petre, debes;* [9] (f. 77ᵛ) ad Pirillum: *Quid tecum mihi quid, Pirille, tecum est? - Ineptos fugio, Pirille, amicos;* [10] (ibid.) ad Franciscum: *Quae te mens mala, quis furor misellum - Cogam reddere te meos libellos;* [11] (f. 78) ad R⟨eginam⟩: *O dulcis Venusilla, dulcis illa - Non credis mihi, crede tu specillo;* [12] (f. 78ᵛ) ad Marium: *Tecum nescio quid libet iocari - Nutrivit simul erudivit Aon;* [13] (f. 79) ad Blasium Lechaeum: *Blasi delitię nouem sororum - Donabo et tibi passerem Catulli;* [14] (f. 80ᵛ) ad Calandram: *Sexcentas adamat tuus puellas - O qualis furor est amantis ardor;* [15] (f. 81ᵛ) ad Bettulam: *Quid mi Bettula lassa... - Hęres ad latus actigisque mentum;* [16] (f. 82ᵛ) ad Fernandum Syphulum: *Fernande unice de meis amicis - Hoc est vivere, vive sic et ave;* [17] (f. 84) deflet sturnum: *Sturnus delicię mei Phileti - Infernos statuit subire manes;* [18] (f. 85) ad Venenerillam sive Venusillam alias Regulam: *Dic o dic, Venerilla, bella bella - Credebant Venerem, mihi Venus sis;* [19] (f. 85ᵛ) ad Venusillam: *Dic nu⟨n⟩c o Venusilla, dic amabo? - Tu certe es Venus, o Venus Phileto;* [20] (ibid.) ad R⟨eginam⟩: *Regina tota bella mollicellula - Solum, columba, basium.* 4. Tumulus ⟨elegiarum liber I⟩. [1] (f. 87) ad Tulliam de morte Reginae: *Quis tibi nunc flendi sęvas imponere leges - Nullaque mortali conditione vacant;* [2] (f. 88ᵛ) de obitu Reginae: *Hiccine diva iaces vili tumulata sepulcro - Ipse ego sed manes plus semel orbe feram;* [3] (f. 89ᵛ) de Regina erga Philetum morientem:

Diva suum moriens morientem ut vidit amantem - Vixisses aliquot post mea fata dies; [4] (ibid.) epicedium: *Occidis heu teneris et adhuc crescentibus annis - Pulcrior Helisium non videt umbra nemus;* [5] (f. 90) de Aldo Manutio: *Conditur hoc vatum thumulo tutela novorum - Ipsa non potuit pęnituisse magis;* [6] (ibid.) ad amicam: *Ad thumulum venias oro cum matre licebit - Officium ad manes sentiat umbra pium;* [7] (ibid.) de morte Pisc⟨ariae⟩ marchionis: *Ille tui custos lateris mitissime Cęsar - Qui fuit erepto maior amore dolor;* [8] (f. 90^{v}) ad Ruffum de Camillo Querno: *Conditus est thumulo sine me mihi, Ruffe, Camillus - Musarum comitem Pieridumque patrem;* [9] (ibid.) dialogus: *Quę sunt hę flammę? Quae sunt haec funera? Divum - I confide oculis imperiosa tuis;* [10] (f. 91) elogium, ad Reginam: *Siccine in ardentes sine me mea duceris ignes - Hęc erit ardoris ultima flamma mei;* [11] (f. 91^{v}) de Camilla dialogus: *Qui sunt hi gemitus, lachrymae? Quae pompa? Camillę - Si fastus hominum parva favilla tegit;* [12] (ibid.) epitaphium: *Substulit invitis - qui Iove maior erat;* [13] (f. 92) Livia: *Cur ego non silvas inter mutata gemisco - Urantur nostro grandia dona rogo;* [14] (f. 92^{v}) prosopopoeia ad Fortunam, poeta loquitur: *Saeva quid in cineres saevis, Fortuna, sepultos - Campanus flammas vincet uterque tuos;* [15] (f. 93) epiphonesis: *Hoc quodcunque vides coelum, mare, sidera, flammas - Cui socius fati Iuppiter ipse fuit;* [16] (f. 93^{v}) epicedion: *Sic ubi moesta suas iterat philomela querelas - O dolor hic moesta hunc Regula ploro virum;* [17] (f. 94) Regina: *Qualis de victis remeasti frater ab oris - Nullaque non ulli victima grata Deo est;* [18] (f. 94^{v}) Regina: *Et quisqvam nostras audet damnare querelas - Vivaque sub terras, condar oportet, eo;* [19] (f. 95) ad Reginam: *Ecce iterum ad postes iterum lamenta fenestras - O mihi ante omnes janua dura vale;* [20] (f. 96) ad Iudith Risiam: *Siccine pro meritis pepererunt funera Parcae - Et tibi cum lachrymis vascula thura dabit;* [21] (f. 96^{v}) ⟨ad matrem propter obitum pueri⟩: *Quis tibi nunc flendi saevas imponere leges - Sed erit obscurum tempus ubique tuum.* **5.** ⟨Elegiarum liber II⟩. [1] (f. 97) ad Annam: *Anna precor nobis mittant insomnia manes - Quum mea diceris, quum tuus unus ero;* [2] (f. 98) ⟨Regina⟩: *Çogitat adriacas mea lux dare vela per undas - Sternet et aequoreas aequore nata vias;* [3] (f. 98^{v}) ⟨ad Reginam⟩: *Siccine lenta iaces, sic me crudelis amantem - Cogis et ad surdas ingemuisse fores;* [4] (f. 99) ⟨ad amatam⟩: *Quando erit ut tecum condam mea membra sepulchro - Et vivus perii, ad funera funus eo;* [5] (f. 100)⟩ ⟨visio⟩: *Cingite Apollinea viridantia tempora lauro - Effigiem, venies, tum puer ipse vale;* [6] (f. 102) ⟨anniversarius dies obitus Reginae⟩: *Annua Regino redeunt solemnia busto - Diva Phileto animam suxit et hic moritur;* [7] (f. 102^{v}) *Elegia 7^{a}* (sed spatium scriptura caret). **6.** ⟨Elegiarum liber III⟩. (f. 103) ⟨laus Olympi⟩: *Sydereo Alcides postquam successit Olympo*

- *Iam quoque luminibus janua celsa poli.* 7. <Sylloge inscriptionum antiquarum>. [1] (f. 104). In agro urbis Campaniae non longe a Silere in lapide huiusmodi (urceus et patera): *M. Licinio Crasso / sacrum / restituerunt mn. / ōs. inr. ar. urb. Campaniae / ad opp. Sileris et incolae / aer. p. col. cultores / d. d.;* [2] (ibid.) in foro eiusdem urbis in lapide huiusmodi (C. I. L., 10, n. 452); [3] (f. 104v) item in foribus delubri divae Mariae Annuntiatae in urna vel in pila aquae, qua utimur in sacris in urbe Campania: *D. M. / M. Çlodi M. f. / Auli v. a. V.;* [4] (ibid.) item ad templum divae Mariae ad vicum in agro picentino repertus est hic lapis: *D. M. L. / Sestio / Philodesto / Liliberio / vernae / Honoratus filius / patri pientiss.;* [5] (f. 105) inscriptio n. 85 inter falsas (C. I. L., l. cit.); [6] (f. 105v) (C. I. L., l. cit., n. 4564); [7] (ibid.) item in Strangula-Gallo: *Hic requiescit imperator / Paclamantius qui / vix. ann. pl. m. LXXX / depositus / sub die VIII k. Ianuar. / post consulatum Biastorū;* [8] (ibid.) item in agro Ioliano supra Neapolim: *Tronus aquam augustam dedit / Lacus salientis d. s. p. fecit / avit.;* [9] (f. 107) in platea Auletae: *Ti. Cl. Venusto f. k. f. to / q. v. ann. II / Ti. Cl. Mar / cus bb. m. f.;* [10] (ibid.): *D. M. / Saturnianus / coniugi bene / meritae f. c.;* [11] (ibid.) in oppido Aulettae ad portas: *Helvio / Proculo / Helvia / Procula / alumno / karissimo;* [12] (ibid.) Volcellae: *M. Musthei Diadumeni / dec. le. Facii Fabr. / Dee in honorem / IIII non. Iul. Menstei / Craphicus et Allidia / Verecunda filio / piissimo posuerunt / vixit ann. XX mens. XI / diebus X;* [13] (ibid.) supra Auletam in appendicibus montis: *Erucianae / Marcellinae / Mindia Mar / cellina mater / filiae dulcissimae;* [14] (ibid.): *D. M. / Cl / Cos. II / Leg. pro*<pr>*aetor. prov. / Erviae / Q. S. F. C. Pro.* 8. <Epigraphae recentiores>. [1] (f. 108v) epitaphium Cherubini Caietani episc. campaniensis, inc. *D. O. M. Cherubino cognomento Caietano / patria Caieta / - fato functus est / V. Cal. Augusti;* [2] (f. 109v) <inscriptio pro tabula quadam b. Mariae v. picta a Giliberto Aubino venafrano> *edita per Marcum Philetum campanum: D. O. M. / Pium opus opere - anno MDXXII;* [3] (ibid.) <pro simili tabula posita a coniugis Francisco Regina et Ma Capua>: *D. O. M. Franciscus - M. D. XXXXII;* [4] (ibid.) <Melchioris Guerrieri epitaphium>: *D. S. / Melchior Guerrerius veteris Campaniae / civis - attu / lit patriae;* [5] (f. 110) <Vincentii Eboli nepotis aedificatio aedium sacrarum>: *D. O. M. - construendas curavit;* [6] (ibid.) <alterius Vincentii Eboli constructio aedium sacrarum apud Neapolim>: *D. O. M. Vincentius secundus - diligenter erexit;* [7] (ibid.) <M. Phileti Philioli gymnasii instauratio>; *D. O. M. M. Philetus ex Philiolorum genere - suis nepotibus instauravit;* [8] (f. 110v) <Alphonsi Rahi patricii neap. propugnacoli constructio>: *Alphonsus Rahus - in meliorem usum redintegrauit anno d...* [9] (ibid.) <operis constructio in ripa Fiterni

a Francisco Regina Machiensium>: *Dei opt. max. consilio - caelestibus praeferunt;* [10] (f. 111ʳ) *Philetus ad tumulum Mariae Capua et Francisci Regina: D. O. M. / Bis Hercle Maria cognomen / to Capua - aeternis luctibus;* [11] (ibid.) <duo epitaphia pro Iudith Risia campana per Vincentium Benalla coniugem>: 9 (f. 112ʳ). Epigramma tetrastichon: *P. I. F. / Bis Cola qui hic iaceo Saturnum vivere vidi - cornua bina fero.* **10**. Inscr. antiquae duae [1] (ibid.) *Larini in lamina lapidea caduca descripsi* (M. Philetus Philiuli) *quartodecimo Cal. Maias 1542: Dis / manibus / Oriona O. / lib. Çlidii / Pe/dimanti filio / et sibi;* [2] (ibid.) *ibidem in altera lamina lapidea: D. M. / Hosidia / Donata nep. / Dobene M. P. et S B. / vix. an. / m. VIIII.*

Codex autographus, ut videtur, nonnullas initiales ac titulos praefert rubra. (De auctore cf. De Nigris Nicolò, *Campagna antica e nuova, sacra e profana, overo compendiosa istoria della città di Campagna...* Napoli, Francesco Benzi 1691, p. 230). Ff. I. 86ᵛ, 103ᵛ, 106, 107ᵛ, 108ʳ, 109ʳ, 111ʳ, 113 vacua.
Simplici membrana vittis clausa contectus est codex saec. XVI-XVII.

712. Saec. XV, membran., mm. 276 × 188, ff. III. 140.

Titi <Vespasiani> Strozza <carminum libri I-VIII et epist. duae>. Lib. I. [1] (f. 2) <quod die solemni divi Georgi amare Anthiam caepit>: *Candida lux - semper ero* (Strozii poetae pater et filius, Venetiis in aedibus Aldi et Andreae Asulani soceri MDXIII, f. 2ᵛ-4; cf. Mittarelli, Bibliotheca codicum mss. monasterii s. Michaelis Venetiarum, Venetiis 1779, col. 1076 sqq.); [2] (f. 2ᵛ) ad Anthiam: *Qualis erat roseis - poenituisse iuuat* (tituli ut plurimum alii sunt ab editis, recensio autem huius elegiae differt aliquantum ab ed. et in fine additur distichon: *Ante igitur quam sponte cadat decerpere florem / Expedit et genijs consuluisse bonis* (cf. ed. cit., f. 4-5ᵛ); [3] (f. 3ᵛ) ad Anthiam: *O bene conueniens - preteriisse nefas* (l. cit., f. 5ᵛ-6); [4] (f. 4ᵛ) de profectione Anthiae in Etruriam: *Postquam Ferrariae - debita uota deis* (l. cit., f. 6-7); [5] (f. 5ᵛ) gaudet ab amica se per noctem receptum esse: *Dii superi - arte frui* (l. cit., f. 7-8ᵛ); [6] (f. 7) ad annulum a puella sua dono sibi datum: *Annule dulce - tangit heri* (l. cit., f. 8ᵛ-9); [7] (f. 7ᵛ) apologia pro amore ad Ianum Pannonium poetam (Ioannem Vitez seniorem): *Quis nouus ille - bella canenda lyra* (differt aliquantum ab ed. cit., desunt in fine duo disticha, cf. l. cit., f. 9-15ᵛ); [8] (f. 13ᵛ) iratam sibi amicam dolet: *Heu heu quam miseros - esse tamen* (l. cit., f. 16ᵛ-17ᵛ); [9] (f. 14) rebus suis fortunam adversam queritur: *Quid uotis aduersa - periisse semel* (l. cit., f. 18ᵛ-19ᵛ); [10] (f. 15) ad Hieronymum Castellum medicum (in ms. *ad Iovianum poetam siculum quod Anthia sibi in amore non respondeat*) initio abundat disticho inc. *Si mihi Pieriae* - usque ad v. *succubisse tuo,* desunt

ergo in fine duodecim versus (l. cit., f. 17-18ᵛ); [11] (f. 16) ad amorem (in ms. *quod amori nihil invictum sit*): *Ah demens quisquis - si qua caloris erunt* (l. cit., f. 19ᵛ-20); [12] (f. 16ᵛ) aegro sibi nil medicos prodesse: *Hei mihi nil prodest - relicta uia est* (l. cit., f. 20), [13] (f. 17) ad Nicolaum Strozzam equitem, fratrem, de somnio: *Nox erat et uarias - nuncia lucis auis* (l. cit., f. 20ᵛ-22); [14] (f. 18ᵛ) epitaphium Bucephalae: *Gloria nobilium - acuta dedit* (l. cit., f. 143); [15] (ibid.) ad illustrem marchionem Leonellum estensem: *Augusto quantum prisci indulsere Quirites - Tantum laetamur te, Leonelle, duce* (ed. Mittarelli, l. cit., col. 1094); [16] (ibid.) ad libellum suum: *Despice parue liber - oscula fer pedibus* (in editione aldina coniungitur cum apologia ad Ianum Pannonium, ed. cit., f. 15ᵛ, in qua tamen desunt duo ultimi versus). Liber II. [1] (f. 19) ⟨laudat Ferrariam ad exilio rediens, cum diu iussu amicae exulavisset⟩: *Tandem Flaminiae - et loca sancta petat* (l. cit., p. 27ᵛ-28ᵛ); [2] (f. 20) Nymphas rogat ut nivei leporis a domina sua fugientis iter indicent eique restituant, si ceperint, ipsumque hortatur ut ad dominam redeat et libertatem laudat: *Dicite io Nymphae - seruitiumque pati* (l. cit., f. 15ᵛ-16ᵛ); [3] (f. 21) de natali Anthiae: *Natalem dominae mecum - posse manere die* (l. cit., f. 40-40ᵛ); [4] (f. 21ᵛ) ad Pisanum pictorem praestantissimum: *Quis, Pisane, tuum - dilige Calliopem* (l. cit., f. 25-25ᵛ, sed in ms. alia est recensio); [5] (f. 22) ad Ariadnam: *Ut prior est aetas - forma perennis erit* (l. cit., f. 26-26ᵛ); [6] (f. 23) Helisiae puellae illustrissimae in funere reguli britanici carissimi coniugis a popularibus crudeliter interfecti: *Heu nimium uiridi - care marite vale* (l. cit., f. 23-24); [7] (f. 23ᵛ) ad Basinium parmensem: *Non mea pegaseos - carmina nomen habent* (l. cit., f. 22-22ᵛ); [8] (f. 24) ad Anthiam: *Incipe laeta dies - tempora fronde canent* (l. cit., f. 36-38ᵛ); [9] (f. 26) ad amicum de obtrectatore: *Ille igitur semper - improba uota dabunt* (l. cit., f. 26ᵛ); [10] (f. 26ᵛ) ad Anthiam quod eam solam vehementer amet: *Si leuior foliis - fluctibus eijciar;* [11] (f. 27) Lycia nympha rechanensis Heridano patre progenita... (integrum titulum apud Mittarelli, l. cit., col. 1079): *Quaeritis hic sacri - succedere sola Dianae* (ed. Mittarelli, l. cit., col. 1088-1094); [12] (f. 32) ad Nicanorem puerum suum ut Pholoem lenam accersat: *I celer ac Pholoę - sedulitatis erit* (ed. ald. f. 38ᵛ); [13] (ibid.) ad Parthenopeam: *Quid prodest uarium - discat amare uiros* (l. cit., f. 28ᵛ); [14] (ibid.) in laenam mendacem et perfidam (hexasticon): *Desine fallaces mendax effingere nugas - Limina et accipias, quae dare uerba soles;* [15] (f. 32ᵛ) epitaphium Endimionis in Heridano submersi: *Hic tener Endimion - funere moesta Venus* (l. cit., f. 142ᵛ); [16] (ibid.) ad illustrissimum principem Leonellum marchionem estensem: *Armorum strepitu - ligat atque deos* (l. cit., f. 17ᵛ); [17] (ibid.) ad libellum suum, quem eidem legendum miserat: *Ne uereare sacros - cura deum* (l. cit.,

f. 27^{r}). Liber III, [1] (f. 33) ⟨ad Ludovicum Carrum medicum⟩: *Iam deformis - cognita conditio* (l. cit., f. 33-35); [2] (f. 35) epithalamium pro Thaddaeo Manfredo Imolae domino et Marsibilla pia virgine praeclarissima: *Discite nunc alios - uocibus aula sonet* (ed. Mittarelli, op. cit., col. 1081-1082); [3] (f. 36^{r}) Sigismundus Pandulphus Malatesta Isottae ariminensi ⟨salutem⟩: *Hanc Sigismondi tibi - laude remittat amor* (ed. ald., f. 28^{v}-31); [4] (f. 38^{r}) ad amicum increpantem quod cytharae vacaret (hexastichon): *Inclytus Aeacides placidi Chironis in antro - Post aliis ueniet uita regenda modis;* [5] (f. 39) de situ Pelosellae ruris ferrariensis, de victoria venatica Birrotti et de eius connubio: *Rus Pelosellum - inuidiosus agit* (ed. Mittarelli, op. cit., col. 1082-1088); [6] (f. 44) ad Ludovicum sacratum: *Mota* (! pro *nota*) *mihi Pholoe - quod neget ipsa meis* (ed. ald. f. 32); [7] (f. 44^{r}) ad invidum: *Non ego te uereor - Thyresie cupias conditione frui* (primus et ultimus versus differunt in ed. cit., f. 32^{r}); [8] (ibid.) ad divum Borsium: *Queritis unde nouo - saecula nostra Deum* (l. cit., f. 43^{r}); [9] (f. 45) ad Anthiam de vere: *Iam redeunt zephiri - uelauit Achate* (l. cit., f. 41-43); [10] (f. 46^{r}) ad Anthiam: *Anthia cara uale - umbra pedes* (l. cit., f. 43); [11] (f. 47) ad Anthiam: *Quod totiens timui - ruperit illa fidem* (l. cit., f. 49^{r}-51); [12] (f. 48) ad clarum poetam Antonium Panormitam responsio pro villa sua: *Parua Panhormitae - pudica sinu* (l. cit., f. 45); [13] (f. 48^{r}) epitaphium Tobiae ⟨Borgo⟩ poetae veronensis: *Dum canit horrendi - intumuisse ferunt* (l. cit., f. 142^{r}); [14] (ibid.) epitaphium Ioannis Boiardi viri: *Si lacrimis animas - tempore quaeque ruunt* (ed. Mittarelli, op. cit., col. 1094); [15] (ibid.) in Scaurum divitem et avarum: *Scaurus habet numos - Fabricius* (ed. ald. f. 146); [16] (f. 49) in Cerberum ludimagistrum defunctum: *Iam mala seruabat - regna sono* (l. cit., f. 143); [17] (ibid.) ad Chreticum, quod hominibus mors sit subeunda: *Chretice debemur - mouere sono* (l. cit., f. 145^{v}-146). Liber IV, [1] (ibid.) ⟨ad Hieronymum Castellum medicum, memorans cum plurima, tum Stroziae domus clarissimos viros et pace et bello⟩: *Caerula iam roseo - consuluisse meae* (l. cit., f. 63^{r}-68); [2] (f. 54) ad Hieronymum Castellum physicum praestantissimum et amicum optimum: *Miraris nostrae - littora fida ratem* (differt sub finem in ed. cit., f. 68-70); [3] (f. 56) ad Ianum ⟨Vitez⟩ pannonium poetam: *Arbiter ideus - Cynthius ipse suos* (l. cit., f. 22^{r}-23); [4] (f. 56^{r}) irata puella amatori suo ob convitia in se iactata, quem cum desertura sit minatur: *Ecquis erit - bona signa Venus* (l. cit., f. 60-63); [5] (f. 59^{r}) ad Philoroem properans pedes suos ad iter hortatur et ne quid sibi impedimentum in via occurrat in primis optat: *Ite citi uolucrisque pedes - aurea Cyrris erit* (l. cit., f. 78-81); [6] (f. 62^{r}) ad Anthiam, quod eius perfidiam deprehenderit quodque ab eiusdem amore se penitus alienaverit: *Quid me composito - Mirra dabit* (l. cit., f. 55-56^{r}):

[7] (f. 64) ad Anthiam quod stulta admodum et inepta sit, quia faciem suam in tabella depingi tantopere cupiat: *Ecce nouis Helene - tempore Thais eris* (l. cit., f. 55); [8] (f. 64v) ad Marcum venetum, magnis laudibus eius ingenium prosequentem quaerentemque cur leviora consectando altiorem materiam non aggrederetur: *Me tua Marce nouo - ede poeta iocos* (l. cit., f. 44v-45); [9] (f. 65) pro canibus geminis parvis, quos divo Borsio Marcus Brunus dedit nomine Ponticoni eorum parentis (epigramma): *Nos tibi summe ducum Marcus dedit esse gemellos - Excipe nosque tui iam gregis esse iube;* [10] (ibid.) de tranquillo et quieto Borsii ducis estensis imperio: *Dulcia sepositis - orbe furit* (l. cit., f. 43v); [11] (ibid.) de marmorea columna, quam ferrariensis populus Borsio primo duci estensi ob eius egregias et singulares virtutes viventi ac benemerenti posuit: *Hanc tibi uiuenti - sacrabimus aras* (l. cit., f. 44v); [12] (f. 65v) de signis Borsii ducis in Hostollatensi turre depictis (hexametri tres): *Haec in honore tuo praeclara insignia Borsi - et te principe digna;* [13] (ibid.) de eiusdem signis in atrio Quartisanae depictis (hexametri quinque): *Signa uides hospes totum celebrata per orbem - Borsius acta parentum;* [14] (ibid.) epigramma in leonem ducis Borsii: *Clausus in extremis - iam tibi templa damus* (l. cit., f. 43v-44); [15] (f. 66) ad illmam et omnium virtutum genere praeditam Blancam Mariam estensem, virginem pudicissimam: *Aspice sidereo facilis - fidesque domum* (l. cit., f. 75-75v); [16] (f. 66v) ad eandem, cui Phillidem puellam hetruscam nobili loco natam, formaque et moribus insignem commendat: *O Latiae uirgo decus - futura tibi est* (l. cit., f. 75v); [17] (ibid.) epitaphium Thaddaeae puellae clarissimae nomine Victoris Pavonii coniugis amantissimi: *Impia te postquam - ossibus ossa tegat* (l. cit., f. 142v-143); [18] (f. 67) epitaphium pro Aloiso Brancacio campano extra aedem beatissimae v. ⟨Mariae⟩ prope urbem Ferrariam sepulto: *Quisquis adis magnae - sint tibi nota, uale* (l. cit., f. 142-142v). Liber V, [1] (ibid.) ⟨ad Pium II pontificem summum⟩: *Deseruit solito - barbara terra iugum* (l. cit., f. 57-60v); [2] (f. 70v) ad virum clarissimum et oratorem eximium Guarinum veronensem: *Si quis apollineum - quae praeferat auro* (l. cit., f. 45-46); [3] (f. 71v) ad ⟨Gasparem⟩ Tribracum mutinensem poetam: *Tribrace diuinum - non nouus hospes eris* (l. cit., f. 46v-47v); [4] (f. 72v) ad clarum virum Baptistam Guarinum...: *Non ita cum rapido - uinctior esse potest* (l. cit., f. 47v-49v); [5] (f. 74v) ad illustrissimam ac pudicissimam virginem d. Blancam Mariam estensem: *Aemula Pieridum - meruere coronas* (l. cit., f. 73-75); [6] (f. 76v) ad Mazzonum: *Dum uagus adriacis - funde preces* (l. cit., f. 52v-54v, sed in ms. carmen nonnihil differt et abundat disticho); [7] (f. 79) ad Carolum amicum suum optimum, quod Philiroen vehementer amet: *Si uigiles curae - aequora donec erunt* (l. cit., f. 81); [8] (ibid.) ad Ludovicum Santagnetum

(elegia): *Santagnete meos aiunt te ca⟨r⟩pere uersus - Nec minus inconstans inuidulusque potes;* [9] (f. 80) epitaphium viri clarissimi et oratoris eloquentissimi Guarini veronensis: *Hunc tibi consensu - umbra domos* (l. cit., f. 149); [10] (ibid.) pro eodem: *Hic ueneranda - mens pia fecit iter* (l. cit., f. cit.); [11] (f. 80^{v}) ironice ad Ser, hominem suavissimum: *Ser iocunde - et ipse uoles* (l. cit., f. 41); [12] (ibid.) epitaphium Obicii Costabilis adolescentis clarissimi (tetrastichon): *Obicius uiridi iacet hic exstinctus in aeuo - Et quisquis mores norat et ingenium;* [13] (f. 81) lamentatio de obitu Philiroes et eiusdem epitaphium: *Quo miser usque tuos - sustinuere decus* (l. cit., f. 81-84^{v}); [14] (f. 84) ad ⟨Lud.⟩Carbonem oratorem et poetam egregium: *An tibi non faueam? - non probat ingenium* (l. cit., f. 49^{v}); [15] (ibid.) epitaph. armipotentum virorum Thaddaei et Bertoldi ex illustrissima stirpe estensi progenitorum (hexam. octo): *Hic ueneti decus imperii et certissima quondam - Cognatos cineres sub eodem marmore clausit;* [16] (f. 84^{v}) epitaphium pro Margarita Peregrina: *Quae fuit exemplum - posse nega* (l. cit., f. 144); [17] (ibid.) epitaph. Ioannis Pelicani *prosonetae* (proxenetae) excellentissimi: *Hic Pelicane iaces - improbitasque fuit* (l. cit., f. 143); [18] (ibid.) in saxo quadrato ante fores basilicae Chartusiensis extra urbem Ferrariae: *Aspice sublimis - offitiosa ducis* (l. cit., f. 44^{v}); [19] (ibid.) in palatio Chartusiensi Ferrariae (tetrastichon): *Has quoque magnificis construxit sumptibus aedes - Semper ama et Borsi uenerabile nomen adora;* [20] (ibid.) ad Angelum Decembrem ⟨poetam solatur de raptu libelli carminum, elegia⟩: *Angele si quis erit lacrimosi plena doloris - Ad uiuas sitiens ipse recurris aquas;* [21] (f. 86) ad divum Borsium: *Dux genus a magna - in astra via* (l. cit., f. 46-46^{v}); [22] (f. 86^{v}) epitaphium divi Borsii: *Aurea fulserunt - orbis erat* (l. cit., f. 142). Liber VI, [1] (ibid.) ⟨ad divum Herculem⟩: *Sint licet, estensis - et benefacta tibi* (l. cit., f. 85-89^{v}); [2] (f. 91^{v}) in lapide quadrato ante portam Herculei septi: *Prata lacus - putabat opus* (l. cit., f. 90); [3] (ibid.) ad Platinum Platum: *Nostra licet uatum - iunxit, ama* (l. cit., f. 91-92^{v}); [4] (f. 93^{v}) ad eundem: *Titus Stroza tibi - ora, pudor* (l. cit., f. 92^{v}-95); [5] (f. 95^{v}): ad eundem: *Mille licet dulces - amore fides* (l. cit., f. 95); [6] (f. 96) ad divum Herculem ⟨epigramma, poscit in patriis plenum ius retinere bonis⟩: *Optime dux, quo non alius uel nomine maior - Haec sunt iusticia munera digna tua;* [7] (f. 96^{v}) ⟨ad divum Herculem, hexastichon⟩: *Tristis et immenso curarum pondere pressa - Ille animo uires ingenioque dabit;* [8] (ibid.) ⟨ad divum Herculem⟩: *Quam iuuat hanc operum - amare uelis* (l. cit., f. 95-96); [9] (f. 99) ⟨in lupum quendam, eius et aliorum ius invadere conantem, poemation, hexametri 1-525⟩: *Tandem uisus eras ueteris non immemor esse - Templa tibi Herculeasque lupum mactabit ad aras;* praeit (f. 97^{v}) epistola dedicatoria ad Herculem ducem estensem, quae inc. *Etsi te maximis curis implicitum et assiduis*

imperii occupationibus impeditum his nostris lucubrationibus obtundere minime conueniens esse ducam ac des. *commendatum habeas te uehementer oro. Bene uale, dux iustissime;* [10] (f. 107^v) ad clarum virum Hieronymum Castellum amicum optimum: *Accipe nectareos - cecidisse tuo* (l. cit., f. 51^v); [11] (ibid.) epitaphium pro revm̃o in Christo patre et domino d. Laurentio Roverella episcopo ferrariensi dignissimo: *Tu decus urbis - clausimus ossa, vale* (l. cit., f. 143^v); [12] (f. 108) carmen extempore coram Hieronymo Castello editum de abbate quodam epicureo: *Quid mecum tacitus mediter si queris amice - uiuere Hieronyme* (l. cit., f. 51-51^v, sed alia recensione). Liber VII, [1] (f. 108^v) ⟨ad divum Alphonsum puerum, genethliacon⟩: *Salue magne puer - nititur ire uia* (l. cit., f. 96-99, sed in ms. additur litteris rubris subscriptio: *Puer hic Ferrariae natus est X kal. Augusti, die dominica, hora XXIIII^a, Anno CCC^{o}LXXVI° supra mille*); [2] (f. 111^v) Baptistae Guarino viro clarissimo, amico optimo salutem (est epist. consolatoria de morte Paulae Guarini filiae, ubi multa etiam de familia Strozi) inc. *Siluester ciuis Rodigiensis, qui superioribus diebus istinc profectus ad nos rediit* des. *Rodigii. Kalendis Februarii MCCCCLXXVIIII;* [3] (f. 120^v) ad insignem et clarissimum equitem d. Zachariam Barbarum patritium venetum: *Barbare quem nemo - exuperare meum... Rodigii. Anno CCCCLXXIX supra mille* (l. cit., f. 99-101^v); [4] (f. 123) Longo et gravi morbo confectus beatum Bellinum suppliciter orat, ut in extremis rebus suis ei auxilium ferat; multaque narrat quibus per inanem visionem vi aegritudinis urgente deceptus, multis et variis terroribus exagitatis (!) ac demum animo resipiscens se ipsum consolatur et votis iterum insistit: *Belline aethereo - gratia lenta Deum est* (l. cit., f. 101^v-104, sed in ms. additur subscriptio litteris rubris: *Rodigii. X kal. Decembris MCCCCLXXVIIII^o*); [5] (f. 125^v) de Mustella Herculis filii et de eius praestantia, et conquestio in funere et pro eadem epitaphium: *Te ne igitur nobis - tibi dant tumulum* (l. cit., f. 71^v-72^v); [6] (f. 126^v) Isabellae estensis de Aragonia ad illustrissimum dominum Franciscum Gonzagam coniugem amantissimum in eiusdem reditu Ferrariam congratulatio: *Non ita seruato - perget amor* (l. cit., f. 104-105); [7] (f. 127^v) lamentatio in funere Gasparis Toxici sub alieno nomine: *Illa tuos, Gaspar - dissimulanda mei est* (l. cit., f. 72^v-73); [8] (f. 128) ad divum Herculem: *Ponere templa deis - Hercule digna duce* (l. cit., f. 105-106); [9] (f. 129) epitaphium pro Ginebra Castella: *Clara bonis animi - uivere posse negat* (l. cit., f. 144^v). Liber VIII, [1] (idid.) ⟨ad Ioannem Picum mirandulanum cum omnia arderent crudeli bello⟩: *Titus amicitiae uinclis - displicuere uelis* (l. cit., f. 106-111); [2] (f. 136^v) ad doctissimum virum Lucam Ripam ⟨epigramma laudatorium pro carminibus⟩: *Non erat ignotum nobis cultissime Ripa - Tu recto sequeris fasque piumque gradu;* [3] (f. 137) ad generosum et eruditis-

simum adolescentem Ioannem Mozarellum (! in ed. Alexandrum Baptistae Guarini filium): *Quod mihi misisti - et sine lite precor* (l. cit., f. 113ᵛ-114); [4] (f. 138) ad Paulum poetam flagitatorem in Postumum: *Paule tuas* (! tuis) *angor sine fine laboribus ac te - me dare posse negem* (l. cit., f. 114-114ᵛ, sed in ms. alia recensione); [5] (f. 138ᵛ) pro Ioanne Romeo ferrariensi equite clarissimo (dodecastichon): *Hunc sibi Ioannes tumulum Romeus et aram - Atria, bis septem lustra peracta seni.*

Codex, qui convenit n. 533 antiqui indicis urbin., titulos habet rubros, initiales maiores aureas coloribus et lineolis, initiales maximas aureas floribus ac stellulis aureis decoratas. Folii 1 tres margines floribus, stellulis aureis ornati sunt; in parte inferiore tessera gentilicia urbinas quatuor aquilis, vexillo pontificio ac litteris F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩ praedita; margines f. 19 simili ornamento, quod in f. 1, decorati sunt; in parte inferiore tamen loco tesserae gentiliciae picti sunt mediocri arte duo lepores. Ff. I-III, 139, 140 vacua sunt.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Gregorii XVI.

713. Saec. XV, membran., mm. 252×161, ff. II. 80.

Platini Platae (Piattino Piatti) carminum libri I-VII. Liber I, *Ferrariensis,* [1] (f. 3) ad illustrissimum principem et excellentissimum Calabriae ducem divum Alphonsum iuniorem de Aragonia (sapphicon): *Ibis o felix nimium libelle - Non ope nostra;* praeit (f. 1) epistola dedicationis: *Magnanimo ac excelso principi et armorum imperatori clarissimo d. Federico Monfeltrio Urbini duci praestantissimo,* quae inc. *Cum extra apenninum et alpes, illustrissime princeps, propediem, ut spero, profecturus sim in Heduorum fines me recepturus* ac des. *Vale mea uirtus, altera nostri aeui gloria,* clauditur quatuor hexametris: *Dux tua bellipotens Heduis uenerabor in oris - cui Gallia cessit;* [2] (f. 3ᵛ) ad divum Alphonsum iuniorem de Aragonia... (elegia): *Mos fuit eois nunquam sine munere Persis - carmine partus amor;* [3] (f. 4) ad divum Alphonsum iuniorem de Aragonia... (hexametri 1-88): *Nostra reuoluenti mihi tempora nuper obortae - Quod superest tibi se cum carmine dedicat auctor;* [4] (f. 6) ad illustrissimum Ferrariae ducem divum Herculem Estensem (elegia): *Rex sacer Italiae moderator et arbiter, idem - Tu quoque ab Alphonso moribus alter avo;* [5] (f. 6ᵛ) ad divum Sigismundum Estensem (decastichon): *Nuncia connubii regalis epistola princeps - Te tua Parthenope tardet alumna, timent;* [6] (f. 7) ad Paulum Antonium Trotum Mecoenatem (epigr.): *Pollio Paule mihi vacuum si tempus habebis - Coepta sequar iussis destituamque tuis;* [7] (ibid.) ad Iacobum Trotum auratum equitem insignem (elegia): *Parthenopes a rege sacro venere tabellae - Te simul ergo ducem qui venerantur ament;* [8] (f. 8) ad Paul. Ant. Trotum Mecoenatem (decastichon): *Tu quoque Moecenas avidissime honoris et alti - Primus apud primum*

prole fatente ducem; [9] (ibid.) ad Ugulotum Facinum ducalem ad regem m. oratorem (epigr.): *Dorica cum forti per castra reversus Achille - Excelsam famulo conciliare mihi;* [10] (f. 8^{r}) ad illustrem Guilelmum Moferratum march. Montisferrati (epigr.): *Iam tibi lapsa fides vel inertia crassa videri - Et comites et iter Parthenopemque loquar;* [11] (f. 9) ad Nicolaum Contrarium equitem magnificum (epigr.): *Iam mihi per centum renovatae cornua lunae - Lumina sollicito hoc da, Nicolae, Plato;* [12] (f. 9^{r}) ad insignem vatem Titum Vespasianum Strozam (epigr.): *Te languere domi dudum mihi rumor acerbus - Lux Tite Pieridum publica causa facit;* [13] (f. 10) ad Iacobum Aziolum amicum optimum (elegia): *Bruma licet nebulis infecerit aera densis - Iamque duces nostri praemonuisse velis;* [14] (f. 10^{r}) in bacchanalibus divi Martini (elegia): *Bacche tuos lynces age curru, Bacche, citato - Tu modo agri uites fertilis huius ama;* [15] (f. 11^{r}) ad clarissimum Ugulotum Facinum ducalem oratorem (epigr.): *Malo vir insignis tecum importunus haberi - Quem cano nil ultra nostra camena petit;* [16] (f. 12) ad Angelum Probum apud Venetos oratorem regium clariss. (epigr.): *Angele seu moti quadam ratione parentes - Saepe tui, fies tu quoque saepe mei.* Liber II, *Ferrariensis,* [1] (f. 12^{r}) ad ... divum Alphonsum iuniorem de Aragonia... (elegidion): *Rite licet veterum caderet de more Tonanti - Quippe tuo ingenium pendet ab ore meum;* [2] (f. 13) divo Herculi Estensi Ferrariae duci (elegia): *Romulidae prisci cum res angusta recensque - Tu fidei flammas experiare meae;* [3] (f. 14) divo Sigismundo Estensi (decastichon): *Ut cum lucifero sol nascitur aureus orbi - Fraterno Polux numine daque tuo;* [4] (f. 14^{r}) Paulo Ant. Troto Mecoenati (decastichon): *Si mihi grandiloqui tuba detur olympica uatis - Hinc mihi Mecenas auxiliator eris;* [5] (ibid.) In maledicentissimum quendam carpentem matronas ferrarienses (elegia): *Dira bonos armant odiumque proterva merentur - Matronale decus ferrariense rapis;* [6] (f. 16^{v}) ad Iacobum Trottum equitem insig. (epigr.): *Tristis ut audieram, quis enim non horreat ausum - Patricii, pugnant lux tenebraeque simul*; [7] (f. 17) inclytae Blancae Mariae Estensi (epigr.): *Blancha quod eniteas sine labe canenda virago - Hac miranda domus esse beata potes;* [8] (f. 17^{r}) ad Catherinam et Lucretiam mirandulenses sorores venustissimas (epigr.): *Si duo virginei sileam vos lumina cętus - Virtutum studiis tempora longa datae;* [9] (f. 18) illustri Federico de Saluciis apostol. protonotario (elegia): *Hactenus Aonidas Estensis in Herculis aula - Principibus diuis aethra serena mihi;* [10] (f. 18^{v}) ad inclytum Galeotum Manfredum (epigr.): *Multa super priscis memorans here vatibus ibas - Nescio, sero legi cerea poma solent;* [11] (f. 19) Matthaeo Mariae Boiardo comiti magnifico (elegia): *Intempestiva licet utar arundine tecum - Ut Phoebi miles lux utriusque vale;* [12] (f. 19^{r}) Borsio Corrigiensi, generoso adolescenti (elegia):

Borsi Corrigiae flos nobilitatis imago - Cum patre magnanimo, cum genitrice vale; [13] (f. 20) ad Leonardum Griphum eugobiensem episcopum (elegia): *Ad quascunque uices fortunae immitis acerbas - Vive, tuo fueras sisque quod ante Plato;* [14] (f. 21) ad Titum Vespasianum Strozam vatem celeberrimum (epigr.): *Lux, Tite, Pieridum qui toto pectore Phoebum - Curriculo meritum si bene detur obit;* [15] (f. 21ᵛ) ad T. Vespasianum Strozam (epigr.): *Cum te pulchra suum Ferraria nolit abesse - Non Tite rem curas, non modularis, amas.* Liber III, *Ferrariensis,* [1] (f. 22) ad illustrissimum principem divum Alphonsum de Aragonia Calabriae ducem ... (epigramma): *Ut duce conspecto redit in certamina miles - Moliar ut meritis digna aliquando tuis;* [2] (f. 22ᵛ) ad illustrem Gulielmum Monferratum marchionem Montisferrati (sapphicon): *Dum volo tecum celer esse princeps - Pectore fido;* [3] (f. 23) ad illustrem Guilelmum Monferratum march. Montisferrati. De ingressu divi Herculis Estensis in urbem Venetiarum (elegia): *Heroum, princeps excellentissime, proles - Cuius et Alcidae munere tutus eo;* [4] (f. 26) ad excelsum Ludovicum march. Saluciarum (epigr.): *Saeva mihi dulcem patriam fortuna negauit - Omnia, si quid in hac forsitan urbe uelis;* [5] (f. 26ᵛ) ad Matthaeum Tomasium senensem patricium (elegia): *Urbem aditam herculea Venetorum classe rogasti - Sintque tuo qui me fac rogo noscat hero;* [6] (f. 27ᵛ) in eglogam T. Vespasiani Strozae poetae (epigr.): *Qualis oues inter patulaque sub arbore lentus - Vendicat, alter adest hic Maro, teste Plato;* [7] (ibid.) ad T. Vespasianum Strozam vatem (elegia): *Exspectata diu tua me, clarissime vates - Foedus amiciciae dulce piumque vale;* [8] (f. 29ᵛ) ad P. Candidum Decembrem virum insignem (epigr.): *O qui nomen habes ex re mihi Candide semper - Pone modum uoto, Candide Petre, meo;* [9] (ibid.) ad eundem (hexametri 1-12): *Ominibus faustis videor mihi fata novasse - Pectoribus, ne tempus iners mihi prorsus agatur;* [10] (f. 30) ad eundem (decastichon): *Vidimus Ambrosii nascentis adusque senectam - Candide da veniam nec minus affer opem;* [11] (ibid.) ad eundem (sapphicon): *Terminos urbis dominantis orbi - Te colit unum;* [12] (f. 30ᵛ) ad Prosperum Camulium protonotarium (epigr.): *Noster ouans Heduis, Baptista, reversus ab oris - I celer alitibus Prosper iture bonis;* [13] (f. 31) ad Franciscum Bentium senensem physicum singularem (decastichon): *Physice principibus medicinae aequande vetustis - Sis memor insignes pluris habere viros;* [14] (ibid.) ad Baptistam Guarinum doctorem suum (decastichon): *Non tecum meritis etenim tibi digna referre - Cui credas animae pignus inesse meae.* Liber IV, *Ferrariensis,* [1] (f. 31ᵛ) oraculum divi Francisci Sforziae Insubrium olim... ducis, ad illustrissimum Alphonsum Aragonium Calabriae ducem (hexametri 1-51): *Prima coronati proles, Alphonse, parentis - Enumerabis, aui fortunam denique vinces;* [2] (f. 32ᵛ) sub adventum

Natalis Dominici (epigr.): *Quam iuvat in tuto ueterum meminisse malorum - Quis mihi certabit de grege, Phoebe, tuo?;* [3] (f. 33) eulogium in tumulo divi Borsii Estensis (dodecastichon): *Qui fuit hoc alter discordi tempore Caesar - Scandit, ibi Alcidae Borsius acta probat;* [4] (f. 33ᵛ) in pagum illustris Blancae Mariae Estensis (hexastichon): *Qui Saluadonicam rus hoc dixere priores - Mandavit moriens esse sororis opes;* [5] (ibid.) ad Baptistam Guarinum oratorem clariss. (elegia): *Est hominis proprium tempus pretiosa supellex - Mox ad te, meriti debitor huius ero;* [6] (f. 34) ad eundem (elegia): *Et legi et stupui sublimia carmina vatis - Optime et orator perge iuuare Platum;* [7] (f. 34ᵛ) ad eundem (elegia): *Audiui et dolui casu perculsus acerbo - Conditio, virtus est adhibere modum;* [8] (f. 35ᵛ) ad eundem (epigr.): *Si decus artifici gemmis auroque labore - Scripta meum calabro munus itura Duci;* [9] (f. 36) ad eundem (hexastichon): *Castigare meum signando perge poema - Ut Baptista duci cui cano surgat opus;* [10] (ibid.) ad Ludovicum Carbonem poetam clariss. (epigr.): *Carbo licet tua sint priscis aequanda poetis - Teque inter raros me numerare viros;* [11] (f. 36ᵛ) ad Lazarum Malaspinam adolescentem clarum (decastichon): *Lazare, te carui solem unum, rumor acerbus - Pectora virtuti non inimica geret;* [12] (f. 37) ad eundem (elegia): *Iam mihi gymnasii sine te Ferraria nutrix - Incolumem si uis hic reperire Platum;* [13] (f. 37ᵛ) ad eundem (octastichon): *Lazare Blanca tuam laudavit Dia camoenam - Lazare, sed genii da sine fraude tui;* [14] (ibid.) ad Seraphin Castellionem divini verbi praeconem praestantiss. (epigr.): *Assecla Francisci, Seraphin pater optime, diui - Coenobio, cuius musa perennis ero;* [15] (f. 38) ad Ludovicum Paruttum (epigr.): *Insignes debemus heros prope degere semper - Si moliris iter tutor amoris abi;* [16] (f. 38ᵛ) ad Matthaeum Canalem iuris pontificii et musarum cultorem (elegia): *Si potes arentem fortassis dicere Nilum - Iungere amiciciam, parque referre pari;* [17] (f. 39ᵛ) ad eundem (dodecastichon): *Dum peto Mathaei Canalis, musa, penates - Nec mens una satis pluribus esse potest;* [18] (f. 40) ad Iacobum Balianum legum professorem eruditum (epigr.): *Nec tua me lento petiit pede musa, nec unquam - Te sine moliri nil Ludovice uelim;* [19] (f. 40ᵛ) in Io. Bellum venetum pictorem egregium (distichon): *Belle potes nobis - qui facis ora tuo;* [20] (ibid.) in leporarium divi Herculis (tetrastichon): *Nostra suum Alcidem - Sed meliora manent;* [21] (ibid.) in tormentum bellicum divi Herculis (distichon): *Conflauere ducis - Hercule strages;* [22] (ibid.) in idem (distichon): *Cum uolet Alcides - diruta cuncta dabo;* [23] (f. 41) ad Anthenorem (dist.): *Accipe mora pii - vester amor;* [24] (ibid.) ad Lucam Regiensem doctiss. (hexastichon): *Viderit haec Baptista licet mea musa Guarinus - Hinc Luca in nostro pectore semper eris.* Liber V, *Ferrariensis,* [1] (ibid.) oraculum divae Blancae Mariae ducis olim Insubrium...

ad illustrissimam filiam Hippolytam Mariam ducem Calabriae (elegia): *Nata perenne decus functorum luce parentum - Annuis, augebis gaudia nostra, vale;* [2] (f. 42) ad magnificum Nicolaum Mariam estensem (dodecastichon): *Pallade posthabita totoque Elicone relicto - Gaudet Nicoleo turba togata suo;* [3] (ibid.) ad Io. Thomum Platum patruum (elegia): *Patrue plus aequo tacuit mea segnis arundo - Resque meas patria mente tuere precor;* [4] (f. 43) ad eundem (octastichon): *Patrue si officio te non offendo, salutem - Complectare uirum meque fovere putes;* [5] (ibid.) ad eundem (epigr.): *Qui modo Pythagorae potui parere silendo - Vivite et in primis, care Cribelle, vale;* [6] (f. 43v) ad Anastasium fratrem, legum scholarem (epigr.): *Forsan Ulyxeis erroribus ire per urbes - Eliciam, primo uere uenito, vale;* [7] (f. 44) ad eundem (elegia): *Quod dederis plures ad me, germane, tabellas - Fastus, et dic par velle referre pari;* [8] (f. 45) in quendam desertorem amicitiae (decastichon): *Tu licet assiduo borea velut unda tumescas - Hanc odere mali, caetera turba colit;* [9] (ibid.) ad Gerardum Cerutum amicum optimum (epigr.): *Iam potes et merito, Cerute vir optime, nostras - Excussisse queant te mihi corde, vale;* [10] (f. 45v) ad Ludovicum Pictorium suavissimum (epigr.): *Quod mea Baptistae non contemnenda Guarino - Tu iuuenis praestans, optimus ille virum;* [11] (f. 46) ad eundem (hexastichon): *Si maneret honos ut ais, Ludovice, Guarino - Vir bonus, orator, rhetor honosque lyrae;* [12] (ibid.) ad eundem (epigr.): *Thrax licet ipse tibi, Ludovice, Sycamber et omnis - Cura mihi et sotio mutua semper eris;* [13] (f. 46v) ad Octavium Cleophilum ariminensem vatem (epigr.): *Vatis ariminei postquam libauimus ora - Addidimus, redamem te nisi, tigris ero;* [14] (f. 47) ad eundem (sapphicon): *Nullus in pratis modus est amoenis - Musa loquetur;* [15] (f. 47v) ad Antonium Constabilem (octastichon): *Antoni, licet egregio me carmine tollas - Caetera virtuti sunt tribuenda tuae;* [16] (ibid.) ad Sebastianum Lugensem (octastichon): *Grate novem musis cui multum debeo salve - Dicar ego, et referam pignora quanta uoles;* [17] (f. 48) ad Franciscum La. regiensem (dodecastichon): *Non ita bellator sonipes in praelia fertur - Parcius, et calamo saepe reuise Platum;* [18] (f. 48v) Tito Stróciae poetae illustri (elegia): *O Tite si mores alios quam nomen haberes - Crediderim, sed erunt sidera caeca prius;* [19] (f. 50) ad gloriosissimam Virginem Dei Max. Opt. matrem (elegia): *Dum mea castigo bis carmina terque / perurit - Pignoris effigiem dicor habere tui;* [20] disticha sententiosa 1-42, [a] (f. 51) *Malo probi nomen - praeposuisse rei;* [b] (ibid.) *Ad maiora sumus - hora breuis;* [c] (ibid.) *Qui peccare potest - anteferendus auis;* [d] (ibid.) *Qui uolet incolumis - robur alit;* [e] (ibid.) *Ore manuque decet - mensa uirum;* [f] (ibid.) *Mellifluos quicunque cibos - nectaris instar habet;* [g] (f. 51v) *Sunt Veneris - uacare sacris;* [h] (ibid.) *In uita melius - perdomuisse leues;* [i] (ibid.) *Fri-*

gus iners - pauperiesque magis; [j] (ibid.) *Omnia uult fieri - ineptus erit;* [k] (ibid.) *Consilium solet - aggrediare nihil;* [l] (ibid.) *Si sit opus factu - sors inopina fugit;* [m] (ibid.) *Ne cruciere mora - plena metu;* [n] (f. 52) *Crede mihi - tutius esse puto;* [o] (ibid.) *Infelix qui seruit - littus arat;* [p] (ibid.) *Qui tibi non prodest - utere amiciciis;* [q] (ibid.) *Videris egregia - regibus esse parem;* [r] (ibid.) *Ne uincare malis - ubique tui;* [s] (ibid.) *Si tibi non cedunt - uictor eris;* [t] (f. 52ᵛ) *Aeger in aduersis - abesse malis;* [u] (ibid.) *Si desiderium patriae - orbe patet;* [v] (ibid.) *Nulli confidas - fide tibi;* [x] (ibid.) *Vis audens - esse putes;* [y] (ibid.) *Frena voluptatum - ingeniique labor;* [z] (ibid.) *Qui uitiis desuesse - temperet ille sua;* [α] (ibid.) *Gratia nulla tibi - placuere doli;* [β] (f. 53) *Quem semel infidum - crede nihil;* [γ] (ibid.) *Vis torquere - memoranda foris;* [δ] (ibid.) *In duris reuoces - dolore minor;* [ε] (ibid.) *Spem longam - instar habet;* [ζ] (ibid.) *Malo meum - iste negat;* [η] (ibid.) *Nec mediocris honos - cura vigil;* [θ] (f. 53ᵛ) *Crede mihi - instar habet;* [ι] (ibid.) *Si dare sit facilis - irreprehensus erit;* [κ] (ibid.) *In castris nihil utilius - cohibere suos;* [λ] (ibid.) *Qui bonus est miles - agatur equo;* [μ] (ibid.) *Armis et sceptris - cornipedique tubae;* [ν] (ibid.) *Principibus doctis - ligustra rosis;* [ξ] (ibid.) *Artibus ingenuis - inde uenit;* [ο] (f. 54) *Ingenio locus - teneare colas;* [π] (ibid.) *Non procul est - nil superesse rogis;* [ρ] (ibid.) *Principis ingenium - ille uiros.* Liber VI, *Ferrariensis,* [1] (f. 54ᵛ) ad ill. ducem Calabriae divum Alphonsum iuniorem... (elegia): *Forte sub exactum volui finire decembrem - Mars et in hac magnos vult statione duces;* [2] (f. 55) ad illustrem et excelsum... Federicum Montisferetri Urbini comitem et armorum imperatorem (hexametri 1-161): *Unde virum canere incipiam dic musa potentem - Si mihi non uultis rebus servate latinis;* [3] (f. 58ᵛ) ad eundem (elegia): *Si tibi sunt ut erant, princeps clarissime, quondam - Mancipium, serui sis memor ipse tui;* [4] (f. 59ᵛ) ad eundem (dodecastichon): *Si modo nostra tibi similes, Federice, tulissent - Insidias, praesens tu mihi numen eris;* [5] (ibid.) ad eundem (epigr.): *Poscere celestes bona sola monemur, at ipsi - Sic novus Alcides tu quoque semper eris;* [6] (f. 60) ad eundem (epigr.): *Et potes et debes, o Martis et inclyta Phoebi - Plectra, quibus vates, miles et unus ero;* [7] (f. 60ᵛ) ad eundem (epigr.): *Dum tibi languidulis fidibus meditamur honorem - Non aspernantur dona minora Dei;* [8] (f. 61) ad eundem (asclepiadei minores 1-11): *Fastidire meam te nisi videro - Quod securus amem, te duce moliar;* [9] (ibid.) ad eundem (sapphicon): *Messor algenti recreatur umbra - Carmine tempus;* [10] (f. 61ᵛ) ad eundem (elegia): *Quom tibi (Pieridas etenim sectamur uterque) - Iudice ero tutus teque parente meo;* [11] (f. 62ᵛ) ad libellum recessurum (elegia): *De manibus domini properas exire libelle - Rure satus facito ne videare liber.* Liber VII ad... Federicum Montisferetri Urbini comitem, [1] (f. 63) dedicatio (elegia): *Si genus humanum*

sine crimine uiueret insons - Militis et vatis sit tibi cura tui; [2] (f. 64) insigni equiti d. Iacobo Troto (elegia): *Hactenus indixit mihi longa silentia Clio - Quid via difficilis, quid sibi musa velit;* [3] (f. 66) ad eundem (epigr.): *Iam tua ni fallor mens de me est aegra parumper - Et potero pugnas fortis obire nouas;* [4] (f. 66ᵛ) divo Alphonso Aragonio duci Calabriae (epigr.): *Discedo tuus o princeps venerator et ardens - Quom tuus implerit uota benigna pater;* [5] (f. 67) ad clarum adolescentem Lazarum Mallaspinam (dodecastichon): *Quamvis aereas equitet mea musa per alpes - Arte machaonia praestat et Hippolytus;* [6] (f. 67ᵛ) ad eundem (elegia): *Iam relegebamus dimissi a rege Sicano - Et mecum longas increpat illa moras;* [7] (f. 68) card. s. Sixti ⟨Petro Riario⟩ (dodecast): *Erat Alexandri qui munera sola recenset - Omnia caesareo pectore digna facit;* [8] (ibid.) in Florentiam urbem praeclarissimam (epigr.): *Semper apud veteres habita est Aetruria mater - Laurentem in primis, quem stupet orbis, ama;* [9] (f. 68ᵛ) Laurentio Medici patricio Florentiae primario (dodecastichon): *Sis licet Etruscae, Laurenti, gloria gentis - Sed comites in equos iam saliere. Vale;* [10] (f. 69) in Laurentium Medicem magnificentissimum (distichon): *Cur tibi Laurenti - saecula nostra diu;* [11] (ibid.) ad eundem (distichon): *Quantum opibus Laurens - hospitioque duces;* [12] (ibid.) ad excellentissimum iurisconsultum d. Franciscum Aretinum (hexastichon): *Fert Aretinum mea musa videre Solonem* (ed. Zannoni, *Scritti inediti di Lorenzo Valla* in *Rendiconti d. Accad. d. Lincei* 1890, 2° sem., p. 365 in nota); [13] (ibid.) ad generosum adolescentem d. Lazarum Mallaspinam (epigr.): *Lazare magnificos repetes generose parentes - Commendes, valeat frater et ipse vale;* [14] (f. 69ᵛ) ad P. Candidum Decembrem virum clariss. (octastichon): *Nostra laboranti praesentia, Candide, morbo - Qui veniam exorent ut veniamque sonent;* [15] (f. 70) ad eundem (tetrastichon): *Quae fuit in pilo tibi, Candide, manat ab ore - Et minus, hoc quo dux tempore noster abest;* [16] (f. 70) cardinali s. Sixti (decastichon): *Nec satis est quod Roma tibi debere fatetur - Quando quidem meritis debet uterque tuis;* [17] (f. 70ᵛ) ad insignem equitem d. Iacobum Trotum (elegia): *Cognita fortunae non aequa potentia saevae - Te propter celebres inter habenda domos;* [18] (f. 71ᵛ) ad d. Angelum Probum regium apud Venetos oratorem clariss. (elegia): *Angele qui nomen cognominis usibus imples - Ut fruar aspectu vir generose tuo;* [19] (f. 72) ad eundem (sapphicon): *Errat et mecum peregina* (l. peregrina) *vivit - Fer rogo vinci;* [20] (f. 72ᵛ) Tito Strozae poetae illlustri et equiti clariss. (elegia): *Non ea amiciciae Tite sunt mihi foedera tecum - Inclyte doctori dede poeta meo;* [21] (f. 73) clariss. et singulari viro d. Francisco Buzacarino (elegia): *Si timor Aesonidem tenuisset, ad aurea nunquam - Ascribo meritis vir celebrande tuis;* [22] (f. 74ᵛ) ad spectabilem d. Oliverium Buzacarinum (decastichon): *Quae mihi fama tuum*

vulgarat amica poetam - Quod mihi si dederis regna dedisse putem; [23] (ibid.) ad eundem (epigr.): *Si mea musa velit meritas tibi dicere grates - Hinc decus omne meum Buzacarinus erit;* [24] (f. 75) ad Georgium Alexandrinum ⟨Merula⟩ rhetorem praestantiss. (octast.): *A prima dilecte mihi lanugine rhetor - Huius ero meriti tempus in omne memor;* [25] (ibid.) ad Io. Andream Probum adolescentulum clariss. (hexastichon): *Tam bene magnificum sectaris ad omnia patrem - Dii tibi dentque patri saecula longa tuo;* [26] (f. 75ᵛ) ad clarum Io. Quartanum Hasuleum (decastichon): *Non ego praeceptor sed ero comes ire volenti - Perge, regam passus scriba diserte tuos;* [27] (ibid.) ad eundem (decastichon): *Ex adytis Phoebi si quis mihi numine plenus - Si par muneribus sit mea musa tuis;* [28] (f. 76) in quartum librum Ricardi impressum Venetiis (octastichon): *Christophorus veneta Renaldus in urbe, Ricardi - Et praeceptores dogmatis ambo sacri;* [29] (ibid.) ad magnificum d. Guilelmum ill. ducis Burgundiae clariss. oratorem (hexametri 1-12): *Non modo trans alpes Heduae clarissime gentis - Quam tibi plura, meo si voto protinus adsis;* [30] (f. 76ᵛ) ad eundem (epigr.): *Reddiderint quamvis tua me promissa beatum - Nec Cinea eloquio, vir generose vale;* [31] (f. 77) ad clariss. d. Franciscum Buzacarinum (tetrastichon): *Si tua cognovit - ferre neges;* [32] (ibid.) ad libellum (dodecastichon): *Sub duce testifero torpente senilibus annis - Ne sinite immemores nominis esse mei;* [33] (f. 77ᵛ) ad Cornelium cornetanum doctiss. (octastichon): *Non ego sum fateor tibi longo tempore iunctus - Odi quas nectit pars inimica moras;* [34] (ibid.) Tito Strozae poetae excellentiss. (elegia): *Ludere iam mecum poterit fortuna videri - Divinum referat qui patris ingenium.* Infra: *Mutinae.*

Codex, qui convenit n. 535 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas, initiales maximas aureas surculis coloribusque decoratas. Mutinae scriptus est, uti e subscriptione f. 78ᵛ erui posse videtur. Folii 1 margines dexter et sinister lineis aureis, globulis ac floribus ornati sunt, margo superior surculis et coloribus, margo inferior duobus circulis, in quibus duae aves arborum truncis insidentes et campi, egregie manu italica picta; inter duos circulos inserta probabiliter alia manu et aliquantum posteriore tessera gentilicia urbinas duabus aquilis praedita. Ff. I, II. 79, 80 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

714. An. 1582 (cf. f. 7), chart., mm 270 × 208, ff. I. 34.

Macci Sebastiani durantini Dimitrisymphonia (poema mythologicum, cosmologicum elegiaco metro) ad Franciscum Mariam ⟨II⟩ Urbini ducem serenissimum. Inc. (f. 10) *Fata piae Cereris gestumque per ocia bellum.* Des. *Per caua Letheas nubila fudit aquas*; praeeunt [1] (f. 1) auctoris dedicatio: *Fran-*

cisco M. ⟨II⟩ *urbinatum duci serenissimo ac omnium litterarum peritissimo*, quae inc. *Plane intelligis, serenissime princeps, duo esse hominum genera, alterum indoctum et agreste, quod anteferat semper utilitatem honestati* ac des. *et dulce decus meum. Dat*⟨um⟩ *ex Municipio Durantino. Idibus Quintilis. MDLXXXII;* [2] (f. 7^{v}) Alexandri Arduini pisaurensis in Dimitrisymphoniam carmen (sc. epigramma ad Franciscum Mariam Urbini ducem): *In gelidas ripas, caelestia rura, Metauri - Fiat ut hac, princeps, gratior arte tibi;* [3] (f. 8) alterum eiusdem Arduini epigramma (octastichon): *Persephonem postquam rapuit Saturnius heros - numinibusque potens;* [4] (f. 8^{v}) Benedicti Panetii durantini ad Sebastianum Maccium (dodecastichon): *Duxit ad aethereas per uasta cacumina sedes - nil ibi Momus habet;* [5] (f. 9) Sebastiani Maccii in suam Dimitrisymphoniam carmen (decastichon, argumentum): *Hic uarii rerum casus sortesque canuntur - Dicitur exiguis sed tamen arte modis.*

Codex, littera currenti ipsa auctoris manu exaratus est, uti ex aliis codicibus ipsius Macci demonstratur. In f. I^{r} titulus. Ff. I^{v}, 9^{v} vacua sunt.
In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX Pont. Max.

715. An. 1561 (cf. f. 1^{v}), chart., mm. 281 × 215, ff. I. 25.

Ioannis Andreae Palatii mondainensis et civis eugubini Vbaldus (seu de gestis s. Ubaldi ep. eugubini, poema versibus hexametris). Inc. (f. 2) *Natales, studia et mores uitamque beati / praesulis.* Des. *Pontificem ad magnum romanamque et mittere ad urbem;* praeit (f. 1) auctoris epistola *illm̃o et excellm̃o principi Guidoni Vbaldo* ⟨II⟩ *Feltrio de Ruuere urbinatium duci,* quae inc. *Cum ego proximis superioribus diebus, princeps illm̃e, libellum hunc, quo omnia pene diui Vbaldi antistitis eugubini gesta... ad Hieronymum Mannellum Nucerinorum episcopum, cuius domo alitus sum... legendum misissem* ac des. *Vale princeps inuictissime. Eugubi MDLXI* (idem opus habes in cod. 734; Eugenius Michael Angelus eugubinus in *Vita di s. Ubaldo* etc., Roma 1628, in indice praevio opera recenset, quibus in sua conscribenda vita usus est et hoc poemation inter impressa numerat, sed nullam ed. laudat).

Ff. I^{v}, 22^{v}-25 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

716. Saec. XV, membran., mm. 203 × 130, ff. 59.

Ludovici Lazzarelli severinatis poetae laureati de gentilium deorum imaginibus (libri I-II, elegiaco metro) *ad illustrem dominum. d. Fedricum Fereticem urbini ducem et c*⟨omitem⟩. Lib. I inc. *Cui dedit aeternum bello victoria nomen,* des. *Mansit odor, mansit colloquiique lepos;* (f. 31) lib. II inc. *Et tetigit primos*

festino remige portus, des. *Rite tuas, summa te quoque laude canam;* deinde f. 55v ⟨elegia de Friderici urbinatis morbo ac sanatione⟩, quae inc. *Heu opus aduersus poteris ne resistere rebus?... Dux meus heu lecto languidus incubuit* ac des. *Efficias famulum diligat ille suum.*

Codex pro alio principe, fortasse Ferdinando Aragonio, scriptus videtur, quod eruitur ex imperfecta emendatione litterarum tituli atque e tessera gentilicia abrasa necnon e nomine *Frederice* superscripto, altero eraso, in f. 1v versu I, in f. 55 v. 13 et alibi. Quare conicio hunc codicem fuisse emptum ad substituendum alterum eiusdem auctoris (nunc 717), qui, uti e nota eruitur apposita in indice antiquo urbinate (n. 537), aliquandiu e bibliotheca urbinate exulaverat. Tituli sunt litteris aureis, etiam aureae initiales maiores coloribus, maximae autem, prima floribus, altera in f. 31 aligeris cupidinibus inter flores ornata. Folii 1 et 31 quatuor margines floribus, coloribus, gryphis, hippocampis, sirenibus instrumenta musica pulsantibus decorati sunt. Insuper his picturis tabularibus, non ad unguem perductis arte mediocri italica, folia picta cum floribus et ramis ornantur. 1 (f. 6v). Pictura quae inscribitur *Prima causa,* in corona laurea circuli caerulei idest universus circulis undecim expressus, inter septimum et octavum circulum stellae, secundus circulus minor flammeus est. 2 (f. 7v). *Primum mobile* seu angelus, qui sinistrum pedem semicirculo figit, dextrum elevans et manibus gerens sphaeram. 3 (f. 10v). *VIII spera,* idest angelus semicirculo innixus manibus elevans sphaeram stellis conspersam. 4 (f. 13). *Saturnus.* Senex rusticano habitu semicirculo innixus puerum ori sinistra appropinquat, dextera anguem recurvum et falcem gestat, ad pedes sedent quatuor pueri (costellationes?). 5 (f. 15). *Iuppiter.* Rex coronato capite tunica et clamide rubra indutus sedet in nimbo fulmen dextera stringens; supra caput Iovis regis aquila apertis alis, infra pedes puella (terra) sedet; hinc inde gigantum corpora iacent. 6 (f. 17). *Mars.* Bellator thorace armatus et casside in throno sedet dextera ensem stringens, ad pedes lupus cubat. 7 (f. 19v). *Sol.* Rex coronato capite et alis praeditus curru sedens vehitur quatuor equis igniferis, sinistra habenas, dextera solis imaginem sustinens; infra Phaeton e caelo praecipitatus, necnon maria et urbes. 8 (f. 22v). *Venus.* Femina nuda superiore parte corporis e mari emersa dextera concham fert, sinistrorsum in ripa Cupido velatis oculis dextera sagittam, sinistra arcum ferens; dextrorsum tres Charites, quarum una flammas, altera vimina gestat, sursum quatuor columbae per aerem volitantes. 9 (f. 25v). *Mercurius.* Iuvenis brevi tunica, cothurnis alatis et galero viridi pariter alato coopertus fistulam inflans, quam sinistra sustinet, dum dextera baculum anguibus viridibus implicitum elevat, ad eius pedes gallus et caput recisum hominis (fortasse Bati). 10 (f. 28v). *Luna.* Puella tunica alba induta a duobus equis curru vecta, sinistra habenas, dextera mediae lunae imaginem elevans; infra regio et maris sinus cum tribus navibus. 11 (f. 30v). *Musica.* Puella tunica violacea amicta cygni tergo residens tibiam inflat, ad eius pedes instrumenta musica. 12 (f. 33). *Poesis.* Mulier passis capillis, coronata, tunica viridi et pallio violaceo amicta in Parnasi rupe sedens, dextera sustinens tibiam quam inflat, sinistra aquam e poculo fundens, ad eius pedes caelorum et terrarum orbis, sursum in sinistra aquae fons. 13 (f. 35). *Apollo.* Vir coronato capite ac tunica rubra cinctus, lauri ramum sinistra elevans, dextera bacillo notans stellas ac terras ad eius pedes in orbe pictas, insidet duorum cygnorum tergis; infra ad dexteram speculum. 14 (f. 35v). *Clio.* Puella tunica violacea cincta et sparsis capillis pede sinistro insidet cygni dorso inter aquas apertis alis natantis; in umbra regio. 15 (f. 37v). *Euterpe.* Puella tunica rubra cincta et sparsis capillis

dorsum suffulgens arbori tibiam geminam inflat; in umbra regiones et terrae globus. 16 (f. 38v). *Melpomene.* Puella ampla tunica violacea cincta et sparsis capillis stat cornu inflans; in umbra regio. 17 (f. 39v). *Talia.* Puella tunica rubra amicta et sparsis capillis cubat, citharae chordas plectro percurrens; in umbra regio, hinc inde duae pini. 18 (f. 40v). *Polimia* (!). Puella tunicam amplam violaceam induta et sparsis capillis stat organum manibus ad pectus sustinens; infra regio. 19 (f. 41v). *Eratho.* Puella amplam tunicam rubram induta sparsis capillis tympanizat; in umbra regio. 20 (f. 42v). *Tersicore.* Puella ampla tunica violacea cincta et sparsis capillis stat, citharae cordas digitis astringens; in umbra regio et terrae globus. 21 (f. 43v). *Urania.* Puella tunicam rubram induta stans sinistra terrae globum elevat, dextra circinum diducit; in umbra regio. 22 (f. 44v). *Caliope.* Puella tunicam violaceam induta stat tubam longissimam inflans; in umbra regio, saxa, aquae fons et terrae orbis. 23 (f. 46). *Pallas.* Puella tunicam rosaceam et thoracem argenteum induta, sinistra scutum, capite gorgoneo praeditum, dextera lanceam perferens; in umbra regio. 24 (f. 49v). *Iuno.* Mulier tunicam auream induta curru aureo sedet a duobus pavonibus vecto, sinistra habenas regens, dextera sceptrum elevans; in umbra semicirculus orbis terrae, nubes caeruleae, supra quas imago arcus caelestis. 25 (f. 50v). *Neptunus.* Vir viridem vestem indutus plaustro per summas pelagi aquas vehitur a duobus equis albis, sinistra habenas, dextera virgam tricuspidem stringens; ex undis Nereidum capita tria emergunt et Tritonis pars superior corporis tubam inflantis. 26 (f. 51v). *Pluto.* Rex obscuro tectus amictu tribus actus equis nigris plaustro insidet una cum Proserpina, albam vestem induta, sinistra habenas, dextera sceptrum stringens; in umbra saxa, baratrum stygium et mons incendio deflagrans. 27 (f. 52v). *Victoria.* Puella tunicam violaceam induta fronde coronato capite et laetis trophaeis superba residet quadriga, quatuor equis albis reptata, sinistra habenas, dextera viridantem palmae ramum stringens; ad equorum latera rex et regina captivi incedunt; sursum angelus tubam inflat ornatam panno aureo cum litteris *S. C.;* in umbra regio. Ff. 57-59 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

717. Saec. XV, membran., mm. 212 × 137, ff. 58.

Ludovici Lazzarelli severinatis poetae laureati de gentilium deorum imaginibus (libri I-II, elegiaco metro) *ad illustrem dominum d. Federicum Urbini ducem et* c<omitem>. Codex eadem continet, quae superior, praeter elegiam post librum II, quam descripsi in f. 55v.

Codex, qui convenit n. 537 antiqui indicis urbin., iisdem ornamentis iisdemque adamussim picturis decoratus est, quibus superior; in folii 1 tamen margine inferiore adpicta est aquila nigra (urbinas?) expansis alis; in f. 6v additae imagines symbolicae quatuor evangelistarum. Picturae eadem fere arte adumbratae, sed magis perpolitae absolutaeque sunt. Ff. 56-58 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Clementis XIV.

718 (olim 115, cf. f. 1). Saec. XV-XVI, membran., mm. 220 × 154, ff. I. 48.

Cantalycii <Baptistae> de gestis et moribus invictissimi Friderici Urbini ducis patris ad illustrissimum principem Guidum feretranum filium carmina. [1] (f. 4v) de <Ludovico> Odaxio (epigr.): *Principis Vrbini liber ingressure decoros*

- *emoriture liber;* (prioribus tribus distichis exceptis ed. Zannoni, *Il Cantalicio alla corte d' Urbino,* in *Rendiconti d. r. Accademia d. Lincei,* serie V, 3, Roma 1895, p. 490); praeeunt [a] (f. 1ᵛ) Augustini Almadiani viterbiensis (tetrastichon in libellum): *Cantalyco plus Guide* ((ed. Zannoni, l. cit., p. 505); [b] (f. 2) auctoris epistola ad Guidum Urbini ducem, quae inc. *Tametsi ad id aetatis* (ed. Zannoni, l. cit., p. 489); [c] (f. 4) epist. auctoris Octavio Pheretrano principi, quae inc. *Scripsi ut uidebis* (ed. Zannoni, l. cit., p. 491); [2] (f. 5) ad Ludovicum Odaxium patavinum (asclepiadei 1-17): *Vates Cecropiis emule uatibus - Odaxi faveant rebus in omnibus;* [3] (f. 5ᵛ) in criticos (hexastichon): *Critice quaere - uera negare potes* (ed. Zannoni, l. cit., p. 490); [4] (f. 6) ad Musas (phaleucii 1-18); *Musae Çantalyco redite uestro - Et consortia gentium reliquit* (posteriores sex hendecasyllabos ed. Zannoni, l. cit., p. 493); [5] (f. 6ᵛ) ad illustrissimum ducem Guidum (dodecastichon): *Perlege Guide tui Phederici magna propago - crederis esse patre* (duo disticha huius epigrammatis ed. Zannoni, l. cit., p. 493); [6] (f. 7) ad eundem (hexastichon): *Unde tui incipiam mores memorare parentis? - omnia sorte pari;* [7] (ibid.) de invictissimi Federici pueritia (dodecastichon): *Qualis eras et qui fueras Phederice futurus - te superasse duces* (duo disticha tantum ed. Zannoni, l. cit., p. 494); [8] (f. 7ᵛ) de eius prima educatione: *Te puerum teneris - facta Deos* (ed. Zannoni, l. cit., p. 494); [9] (f. 8) quale fuerit de eo Phoscari iudicium, ducis Venetiae... (elegidion): *Interea teneris dum sic clare-sceret annis - quam tibi uisus erat* (tria disticha tantum ed. Zannoni, l. cit., p. 494-495); [10] (f. 8ᵛ) de eius discessu a Venetis... (sapphicon): *Ergo bis septem Phederice menses - Palladis arte* (tres strophas tantum ed. Zannoni, l. cit., p. 495); [11] (f. 10) de eius studiis in patria... (epigramma): *Pastor apostolicus postquam cum patre quieuit - iam Phedericus erat;* [12] (f. 10ᵛ) de eius pueritiae facilitate (tetrastichon): *Iam comis fuerat teneris Phedericus in annis - amicus erat;* [13] (ibid.) de prudentia eius circa dotalia oppida... (elegia): *Qualis eras dixi breuiter puerilibus annis - iustus et aequus eras* (quatuor disticha ed. Zannoni, l. cit., p. 496); [14] (f. 11ᵛ) de eius militia externa (elegia): *Sed iuuenis posthaec regno crescentibus annis - cuncta per ora tuum;* [15] (f. 13) de eius celerrimo reditu in patriam... (elegia): *Interea Urbini uiolata pace quietos - Cerpilione reliquit;* [16] (f. 14) quanta gratia.. ab Alphonso rege Neapolis exceptus fuit... (elegia): *Inclyta gestarum rerum iam fama uirorum - surripuere decus;* [17] (f. 15) de eius prudentia apud forum Sempronium... (phaleucii 1-17): *Post haec Sfortiacae manus mouentes - Finxit se Malatesta non ualere;* [18] (f. 15ᵛ) quanta gratia acceptus ab urbinatibus... (epigr.): *Reddidit Italiae postquam Bellona quietem - gerere arte parem* (tria disticha ed. Zannoni, l. cit., p. 497); [19] (f. 16) qualem se gessit post mortem Piccinini contra Sigismundum...

(elegia): *Sed iam constanti compostis ordine rebus - praeda frequenter erat;* [20](f. 17) de eius militia sub Florentinis (elegia): *Inde Fluentino magnoque sub aere merentem - praelia solus eras;* [21](f. 17v) de eius militia... sub rege Alphonso (phaleucii 1-27): *Versis militiae repente castris - Astu et consilio recepit arcem* (duos posteriores hendecasyllabos ed. Zannoni, l. cit., p. 498); [22](f. 18v) de uxore eius Baptista... (epigr.): *Lumina praeteritis Gentilia clauserat annis - et pietate parem;* [23](f. 19) de militia eius bello gallico... (hexametri 1-42): *Inde sub ecclesiae regisque sub aere merendo - Bellona quieuit;* [24](f. 20v) quanta... Romae charitate et gratulatione a pontifice Pio exceptus est... (epigr.): *Inde salutatum petiit dux inclytus urbem - reddidit atque fidem;* [25](f. 21) de eius gestis contra ducem Sorae (octastichon): *Interea Sorae per tempora uerna tyrannus - corripuere fugam;* [26](f. 21v) de auxilio eius erga regem Ferdinandum contra Sigismundum... et Piccininum (elegia): *His ita cum gestis princeps se rebus haberet - haec Phederice tuis;* [27](f. 23) de eius gestis post fugatum Sigismundum apud Phanum (phaleucii 1-32): *His faeliciter omnibus peractis - - Gallorum Senonum recepit urbem* (decem hendecasyllabos ed. Zannoni, l. cit., p. 498-499); [28](f. 24) de gestis eius sub Paulo II pont. max. (epigr.): *Dic quoque sub Paulo Phederici gesta secundo - relligiosus erat* (tres versus ed. Zannoni, l. cit., p. 499); [29](f. 24v) de eius gestis... contra Bartholomaeum Colionium (elegia): *Interea Martis clarus Colionius armis - non tibi fata darent;* [30](f. 25) de liberato ab eo Arimino... (epigr.): *Quanta ducis pietas quanta et clementia nostri - sic Phederice tuum;* [31](f. 26) de restituta... Volaterra Florentinis: *Inde Fluentinis Volaterram reddidit urbem - praemia digna tuis* (ed. Zannoni, l. cit., p. 492-493); [32](f. 26v) de amissa... uxore Baptista Sfortiade (sapphicon): *Interim laetis inimica rebus - teda perennis* (ultimam stropham apud Zannoni, l. cit., p. 499); [33](f. 27) quanto honore a Sisto ⟨IV⟩ pont. et Ferdinando rege insignitus... et ab Heduardo rege Angliae in garatheram ascitus (elegia): *Maximus inde pater tribuit tibi Systus honores - te coluere plagae;* [34](f. 28) de eius casu apud oppidum Sanctomarinum (dodecastichon): *Descierat domino mox inde Fauentia primo - non subitura tuae;* [35](f. 28v) de eius militia... contra Florentinos (elegia): *Tertius interea posthaec elabitur annus - certa pericla suae;* [36](f. 29) de eius honoribus... a Sisto ⟨IV⟩ et aliis (octastichon): *Herculem post haec isti Phederice Viterbum - balnea Caia tuo* (distichon apud Zannoni, l. cit., p. 500); [37](f. 29v) de eius gestis... apud Forum Livii (decastichon): *Nascitur interea fratrum discordia demens - qua uetuere frui;* [38](f. 30) ...retentus a Sisto... ⟨IV⟩ ad custodiam Piceni (decastichon): *Barbara gens post haec Maumetia cepit Hydruntem - Palladis arte tuae;* [39](f. 30v) de Ferraria ab eo defensa... (elegia): *Magna quidem sunt haec, sed adhuc non parua*

peregit - pro pietate necem; [40] (f. 31v) in eius mortem pia querela (elegia): *Iure tuos igitur post tot Phederice labores - uiuat et ille patris;* [41] (f. 32v) cur mors eius sit aequius toleranda (decastichon): *Non alia populi mortem ratione tulissent - desinis esse caput;* [42] (ibid.) de plurimis signis eius mortem significantibus (phaleucii 1-35): *Praedixere necem plurima Caesaris - Hoc quod tu fueras Caesaris non minor* (sexdecim hendecasyllabos apud Zannoni, l. cit., p. 501); [43] (f. 34) quid moriens Federico pater Guidus Antonius praecipit (epigr.): *Cum prope iam Guidus mortis sibi cerneret horam - Profuit Italiae te Phederice tuo* (!) (ultimo disticho excepto totum epigramma exhibet Zannoni, l. cit., p. 501-502); [44] (f. 34v) de eius virtutibus generaliter, *ode sapphica: Martius uates ueteres Quirites - principe dignum* (duas strophas vide apud Zannoni, l. cit., p. 502); [45] (f. 39) de eius excellentissima domo ad Guidum filium (epigr.): *Parce, tuos laudet nemo mihi Roma penates - iam quoque uince patrem* (ultimum distichon apud Zannoni, l. cit.); [46] (f. 39v) de eius pulcherrima bibliotheca: *Quam bene complexus fueras, Phederice, camenas - saecula uincat anus* (ed. Zannoni, l. cit., p. 502-503); [47] (f. 40v) de Octavio Feretrano principe (epigr.): *Pergite adhuc nobis paulum aspirare sorores - semper et ille tuo;* [48] (f. 41) de eius gratissima praesentia (dodecastichon): *Aspice magnanimi quae sit praestantia uultus - dicere Guide patrem;* [49] (f. 41v) de eodem Octavio... (octastichon): *Ut rota molle lutum fingit formatque per artes - moribus adde tuos;* [50] (f. 42) ad Octavium principem (octastichon): *Altercabantur de te duo numina nuper - esse in utroque parem;* [51] (ibid.) ad eundem Octavium: *Te duce non mirum est cunctarumque auspice rerum - hic quoque rite tuas* (Zannoni, l. cit., p. 491-492); [52] (f. 42v) ad Antonium... Federici filium (phaleucii 1-31): *Antoni quoque ne silete musae - Uiuit, sub patre nempe quam solebat;* [53] (f. 43v) ad Antonium (epigr.): *Paruus eras cum te genitor Phedericus in armis - nec genuere patres* (distichon apud Zannoni, l. cit., p. 504); [54] (f. 44v) ad eundem Antonium de morte Federici (elegia): *Quis tua singultus concussit pectora, quando - sit licet ille tibi;* [55] (f. 45) ad... Guidum Vrbini ducem (dodecastichon): *Pollicitus fueram magni tibi gesta parentis - cum patre natus habes;* [56] (f. 45v) ad... Guidum... quam similis uxori... Helisabeth Conzagae (elegia): *Quam bene Conzagae iuncta est tibi Guide propago - posteritate decus;* [57] (f. 46v) ad Antonium Feretranum... de uxore Aemilia (epigr.) *Qualis erat Phrygiis regnantibus Hectoris uxor - quod cupis, illa patrem;* [58] (f. 47) ad librum de praestantissimo iurisconsulto Dulcio spoletino (dodecastichon): *Est aliud iubeam quod te fecisse, salutem - displicuisse tui* (tres posteriores versus apud Zannoni, l. cit., p. 504).

Codex, qui fortasse convenit n. 544 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales autem aureas coloribus illuminatas. Folii 2 quatuor margines satis perita manu italica ornati sunt floribus, sertis, frondibus, candelabris, fructuum canistris, duobus cupidinibus aligeris, qui sustinent coronam lauream cum tessera gentilicia urbinate quatuor aquilis, vexillo et corona ducali praedita. Ff. I. 1[r], 47[v]-47 vacua sunt. Codicem descripsit Zannoni, l. cit., p. 486-487 in nota.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

719 (olim 164, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI in., chart., mm. 195×140, ff. I. 39.

Cantalycii ‹Io. Baptistae› illustrissimo principi *Phederici* filio Vrbini duci Guido gesta patris. Idem opus atque in codice superiore, praeter quam quod in hoc (f. 1[v]) inest epist. auctoris: *Alla Illma Signora Madonna Helisabet Gonsaga de Urbino ducissa dignissima,* quae inc. *El magnifico misser Hieronymo Stephanio de Mercatello - Seruitor Cantalycius episcopus pennensis* (epistolam vide apud Zannoni, l. cit., p. 505-506). Desunt tamen in cod. carmina, quae in codice superiore notantur numeris 1[a], 25, 53, 57; carmen 4 post 17, 43 et 39 post 44; 2, 1, 3 post 54, caeterum hic codex continet posteriorem carminum recensionem, cuius praecipuas varias lectiones in notis dedit Zannoni, l. cit., p. 493-505.

Codex, qui fortasse convenit n. 545 antiqui indicis urbinatis, littera currenti scriptus nulla ornamenta exhibet praeter titulos et initiales rubro colore scripta. Ff. I, 1[r], 35[v]-39 vacua sunt. Descripsit Zannoni, l. cit., p. 437 in nota.

Codex membrana auro ornata et vittis clausa contectus est saec. XVI-XVII.

720 (olim 851, cf. f. 1). Saec. XVI in., membran., mm. 220×129, ff. I. 144.

P. Pauli Tydei perusini carmina. 1. Panegyricorum libri I-IV ad illustrissimum Guidum V‹baldum I› Vrbini ducem (elegiaco metro). Liber I, [1] (f. 4) praefatio: *Dum tibi praeludo laetas dux optime laudes - Nunc fruitur, primos inter habende duces;* praeeunt [a] (f. 1) auctoris epistola *celeberrimo Montis Feretri comiti et Vrbini illustrissimo duci V*‹baldo›..., quae inc. *Me fidissimum habes seruulum, praestantissime princeps, sed nunquam me nosti* ac des. *et hilari perlegas fronte, quod optime factum iri confido. Faustissime vale* (auctor in epist. profitetur: *Natus et educatus fui Perusiae. Vrbino oriundus in diuersis Italiae urbibus litteris operam nauaui... Raro Vrbinum alteram patriam me contuli*); [b] (f. 3) in dicacem et maledicum (octastichon): *Qui geris in cornu foenum ne taure lacessas - ne malesana uomat;* [c] (ibid.) ad lectorem (hexastichon): *Non possunt ungues sapere omnia metra peresos - tu facis, euge vale;* [d] (f. 3[v]) ad libellum (phaleucii 1-14): *Nil censor rigidus libelle ronchi - Commendato duci me ubique seruum;* [2] (f. 5[v]) panegyris prima, de natali eiusdem: *Quo nunc conspicuo sectabunt ordine laudes - Quae fraeti aonia sponte dicamus ope;*

[3] (f. 10v) ... secunda, de cultu divino: *Perpetuum coeli regem si munera taerre* (!) - *Qui degunt terris optimus esse ducum;* [4] (f. 16v) ... tertia, de prudentia in regimine: *Inter sublimes Prudentia prima sorores - Rector in orbe diu quem precor inde petas.* Lib. II, [1] (f. 21) panegyris prima, de iustitia: *Aurea cum primum detrusit saecla nephandi - Numen, erit votis nulla caduca fides;* praeit (f. 20v) auctoris epist. dedicationis celeberrimo Montis Feretri... Guido..., quae inc. *Cum aliquid absque exemplo - deponas supercilium. Optime vale;* [2] (f. 26v) ... secunda, de gratitudine et humanitate: *Praeclarum atque decens fertur pensare merentis - Aucturum numeros post sua fata poli;* [3] (f. 34) ... tertia, de benivolentia, liberalitate, fide et pietate: *Diligitur merito cui recti munia fulgent - Irrita nec servi vota fuisse sinet.* Lib. III, [1] (f. 38v) panegyris prima, de fortitudine: *Ordiri propero, studiosis caetera curis: - Et scrutare chelim maius ut illa sonet;* praeit (f. 37v) dedicatio ad Guidum, quae inc. *Nostra est consuetudo* ac des. *laeta legas facie, bene vale;* [2] (f. 42) ... secunda, de stratagemate illustrissimi ducis: *Vix intempesta somnus me invaserat urgens - Perge ut divinum nomen ad astra uolet;* [3] (f. 51v) ... tertia, de gloria illustr. ducis: *Alma Ducis quaecumque volat si gloria nostri - Te tardum expectent post tua saecla iubar.* Lib. IV, [1] (f. 58) panegyris prima, de temperantia: *Omnibus examini thesaurus emicat ingens - Quem morum cultus, vita decorque petunt;* praeit (f. 56) solita dedicatio, quae inc. *Magni Alexandri res gestas,* ac des. *ut semper exopto. Foelicissime vale;* [2] (f. 62) ... secunda, de copiosa doctrina: *Mobilis Orthigiae iam sedibus edite gratis - Sic tua Nestoreum vita sequatur iter;* [3] (f. 69) ... tertia, de nobilitate: *Cum possis hunc sumptum Phaebe iuuare laborem - Te fore virtutes quae tibi, ubique vale.* 2. Lyricorum libri I-IV ad illustrissimam Urbini d. Helisabet Gonzagam, praeeuntibus [a] (f. 79) dedicationis epistola ad Helisabet Gonzagam, quae inc. *Poeticae et artis oratoriae studiosi* ac des. *existimes tenui et exigua superos praece placari nec ab eis illam contemni. Faustissime vale;* [b] (f. 80v) in lividum et mordacem (octastichon): *In castigatam turpe est, o livide, linguam - Abs te cum nequeant iam meliora cani;* [c] (ibid.) ad libellum (phaleucii 1-6): *Nil acris metuas libelle nasi - Iam servabere tu quidem superstes.* Lib. I, [1] (f. 81) de nobilitate eiusdem Helisabet: *ode monocolos ex metro asclepiadeo* (sic constanter ante singulas odes praescribuntur genera metrorum): *Sunt qui Maeonio pectine personant - Virtutum radians tendet ad aethera;* [2] (f. 83) de militia maiorum Gonzagae Helisabet: *Gonzagae inter avos rite propaginis - Precintis recoli vatibus ut queunt;* [3] (f. 83v) in laudem summae probitatis: *Phoebe persuades celebrem nitentem - Semper ad astra;* [4] (f. 85v) de summa virtutis potentia: *Omnibus virtus dominatur oris - Dote colonum;* [5] (f. 86v) de animi orna-

mentis, de Mantus vaticinio: *Non me dimoveat labor - Ut summo astra micant polo;* [6] (f. 88) de iustitiae utilitate: *Legum nunc ubi copia - Successu est celebris fama superstite;* [7] (f. 88ᵛ) de dominatione: *Termodoontaeae regni tenuere ius catervae - Genusque totum funditus gravetur;* [8] (f. 90) de fide: *Nil fidei precio generosius est apud clientes - Neges nec unquam dehinc benignam;* [9] (f. 90ᵛ) de sapientia: *Quid sit consilii, quid sapientiae - Qui omni tempore fulgeant;* [10] (f. 92ᵛ) de industria et perseverantia: *Primus qui sonipes carcere prosilit - Constat quo tibi seruiam;* [11] (f. 93) de pulchritudine Cytherea: *Si quae corporeis dotibus enitent - Longum pulcra per aeuum;* [12] (f. 95) de humanae formae fragilitate: *Florescunt zephiris prata fouentibus - Hunc Lucina fauorem.* Lib. II, praevia auctoris (f. 96) ad Helisabet Gonzagam epist., quae inc. *Lyricorum poetarum exemplo - accipias et perlegas, optime vale;* [1] (f. 97) de pudicitia: *Aurea quae pulchrae tam quadrat bracthea gemmae - Hactenus et semper sit ut optat;* [2] (f. 99ᵛ) de modesta venustate: *O quantum lepidis formam cum moribus auget - Tantum quod pro te ipse poposci;* [3] (f. 100) de iustitia: *Iustitiae per orbem - Saecula post beata;* [4] (f. 102) de gratulatione et laetitia: *Nil facinoris atri - Quae ciet nobis animi gaudia sit petentis;* [5] (f. 102ᵛ) de fortunae potentia: *Torquet corruscans fulmina Iupiter - Illius instabili rotatu;* [6] (f. 104ᵛ) de variis hominum affectibus: *Huic ira pectus concitat acrior - Hos regis ergo sat esto felix;* [7] (f. 105) de gloria: *Pollent qui ingenio, qui eloquii munere candido - Exornate igitur quem deceant undique condite;* [8] (f. 106ᵛ) de sincera veritate: *Horrendum Ogigiis proposuit Sphynx fera faucibus - ut sermone coli (nam iuuat id) ueridico queant;* [9] (f. 107ᵛ) de voluptate: *Iam perosa laborem - Per atra lustra montium fugaces;* [10] (f. 109) de frugalitate: *Nulla Memphis ut fuit - Dent nauiae, cadus, lacus, lyeum;* [11] (f. 109ᵛ) de laude benemerentibus exhibenda: *Sacer auctor qui hominum denotat omnem - Id agent arte queunt qui canere omni;* [12] (f. 110ᵛ) de florida fama: *Facinus cum pateat quodque decorum - Viret, effertur, ouat, floret, honestat.* Lib. III, praeit (f. 111ᵛ) auctoris ad Helisabet Gonzagam epist., quae inc. *Omnes scriptores faciunt* ac des. *nec plura. Felicissime vale;* [1] (f. 112ᵛ) de animi votis ut mala absint et fausta adsint: *Effugiant luctus, curae moestique dolores - Numinis Aonii;* [2] (f. 113ᵛ) de aequa prece: *Si poscam ut recta semper ualitudine degas - Quaeque secunda parent;* [3] (f. 114ᵛ) de delectatione animi quam virtus gignit: *Amenitas est tanta, quae sedet diu? - Ergo niger cedat lapis;* [4] (f. 115ᵛ) de vero gaudio: *Omnem si opem Medea traderet - Tui refertum gaudii;* [5] (f. 116) de amore coniugali: *Vinclo sacer ligauit almo uos Hymen - Laetaque connubium uobis secundet Fides;* [6] (f. 117) de vera benivolentia: *Haeres locellis qui nimis parcit*

suis - Cum tu merentis diligas et adiuues; [7] (f. 118) de praestanti memoria: *Tu cui contribuit dicendi Delius artem - Abunde gaudebant tua cuique ita letitia est;* [8] (f. 119) de moderato sermone: *Nullius est causa exornatus sermo furoris - Modesta cum bene appetas, sit tibi quicquid aues;* [9] (f. 119v) de caelesti praemio: *Candor ad aethereum mortales ducit Olimpum - Dante haec perenni numine;* [10] (f. 121) de vera spe integri animi: *Spes hominum semper diuersae pectora versant - Virtute speres haec tua;* [11] (f. 121v) de heroicis monumentis: *In numero tribuunt generi bona comoda vates - Et semper obseruent, salus quis idem erit;* [12] (f. 122v) de facundiae fructu: *Concinno prodest ubertas ordine fandi - Nil ut desiderem, tibi recte sapis.* Lib. IV; praeit (f. 123v) auctoris ad Helisabet Gonzagam epist., quae inc. *Argentum et aurum non erat mihi* ac des. *Dent alii maiora, ut semper optamus. Foelicissime Vale;* [1] (f. 124v) de gratitudine: *Cum pauca comittant agellis semina - Nam mens memor librat probi quid sit docens;* [2] (f. 126) de pietate: *Fas est choris fundas preces caelestibus - Solertiae multum uigebit prouidae;* [3] (f. 126v) de liberalitate: *O quanta astriferi munia caeli - Tu tandem tua das et bona egenis;* [4] (f. 130) de humanitate: *Iam princeps Itacae per freta passus - Cum tanta efficimus quae bene prosint;* [5] (f. 130v) de suffragio et praesidio: *Nuper suadebam mihimet sic deserere Cirrham - Tempus erit quo ea plus mihi conferet;* [6] (f. 132) de paupertate: *Non est paupertas acri spernenda chachinno - Nocte oleum quotiens mihi deficit;* [7] (f. 133) de felici natali: *O quanta omnipotens creator orbis - Te doctis facili uident fore aurae;* [8] (f. 135) de fausto vitae cursu: Inc. ac des.: *En albis cupio notes lapillis;* [9] (f. 136) de varia sorte: *Archana nequis noscere fata - Et seruitio nos dedit aequo;* [10] (f. 138) de magnifico eventu: *Aura Lachesis uiuimus omnes - Sit grata fides, sit tibi honori;* [11] (f. 139) de inevitabili morte: *Mox horae inreparabiles - Fauste nos agere hic sine;* [12] (f. 140v) de senectute: *Turbis nulla caret dies - Longaeva Atropos inserat;* [13] (f. 141v) humilis excusatio: *Omnes si similes, quis esset auctor? - Pro me compensent, lux ut in orbe mices;* [14] (f. 143) gratiarum actio: *Cui das praesidium et bona ampla confers - Ut superos supplex semper adoro. Vale.*

Tituli rubri, initiales maiores caeruleae ac rubrae alternae, initiales maximae aureae surculis coloribusque ornatae sunt. Folii 4 margines surculis coloribusque decorati; in medio margine inferiore duo puelli aligeri sustinent tesseram gentiliciam urbinatum ducum corona, quatuor aquilis ac vexillo pont. praeditam. In folii 81 margine inferiore duo puelli aligeri sustinent scutum, in quo picta est zona garterii ordinis; quare non ante annum 1504 nec post 1508 hic codex in bibliothecam urbin. invectus esse putandus est. In ff. 77-78 tabula argumentorum lyricorum, quae suis locis iterantur. Ff. I. 76. 144 vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VII.

721 (olim 80, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 221 × 140, ff. III. 38.

Christophori Delii *medulanensis* (pro mediolanensis, cf. satyram, f. 22-24) epigrammatum libri I-II. [1] (f. 1). *Divo principi comiti Federico armorum Italie ductori maximo... librum primum foeliciter dedicat* (tetrastichon): *Caesaris ora Dei Federici parue libelle - claris ubique legi;* [2] (f. ibid.) ad eundem (hexastichon): *Primitiae superis redduntur iure quotannis - unus et ipse liber;* [3] (f. 1ᵛ) ad eundem (octast.): *Carmina nostra legens post magna negotia princeps - credo placere Dei;* [4] (ibid.) ad libellum (hexametri 1-4): *Omnibus affari Federicum copia fertur - Federici principis ingens;* [5] (ibid.) ad eundem (hexam. 1-24): *Inclyte bellorum ductor Federice per omnem - uita superstes;* [6] (f. 2) ad eundem (decast.): *Dum spumosa uagos agitabant aequora fluctus - nominis altus honos;* [7] (f. 2ᵛ) pro eodem (hexametri 1-6): *Italia innumeros retinet dominosque ducesque - fortisque putabitur esse;* [8] (ibid.) pro eodem (distichon): *Iusticiam sapiens - Federicus erit;* [9] (ibid.) pro eodem (hexam. 1-5): *Magnos magna iuuant - superat quoscunque priorum;* [10] (f. 3) ad eundem (hexastichon): *Ibis Parthenopem Fernandum uisere regem - gloria magna tui;* [11] (ibid.) Alfonso Aragoneo eulogium (hexametri 1-106): *Magnanime Alfonsi genus alto a sanguine regum - Immortale tibi praestanti laude parabis;* [12] (f. 5ᵛ) ill. co. Federico (dodecastichon): *Aurum bella gerit, mucrones fabricat aurum - aurea uena foret;* [13] (ibid.) ad eundem (octastichon): *Nunc date thura diis, precibus rogitate Tonantem - pendet in arbitrio;* [14] (f. 6) ad eundem (hexametri 1-18): *Gesta canit uates quisquis tua, maxime Caesar - celeberrima uirtus;* [15] (f. 6ᵛ) ill. comiti Guidoni (octastichon): *Magnanimi comitis Federici sola uoluptas - quod dare maius habent;* [16] (ibid.) ill. Antonio (hexametri 1-9): *Antoni comitis Federici magna parentis - Federici maxima virtus;* [17] (f. 7) pro eodem (epigr.): *Quisquis amare ducem Federicum iure tenetur - nunc, Federice, ducem;* [18] (ibid.) pro eodem (elegia): *Cum proprios peragant rutilantia sidera cursus - partibus ille suis;* [19] (f. 7) ad eundem de bibliotheca (hexametri 1-15): *Innumeros, Federice, simul componere libros - domino servire merenti;* [20] (f. 8) ill. d. Baptistae Sfortiae epitaphium (dodecastichon): *Hic Batista iacet Federici principis uxor - at umbra polo;* [21] (f. 8ᵛ) Federico et Octaviano fratribus (epigr.): *Non magis Atrides maior Menelaon amauit - gloria semper erit;* [22] (ibid.) pro palatio (octastichon): *Insignis princeps Federicus Feltrius heros - tecta minora Deo;* [23] (f. 9) pro eodem (tetrastichon): *Inter clara tui Federici principis acta - gloria quanta manet;* [24] (ibid.) pro eodem (distichon): *Cuncta uelut specie - Federice duces;* [25] (ibid.) pro arcenda pluvia (hexametri 1-13): *O pater omnipotens stellantis gloria caeli - foret alta potestas;* [26] (f. 9ᵛ) ad insigne comitis

Federici (hex. duo): *Ales eram - insigne superbum;* [27] (ibid.) ad idem (distichon): *Haec quondam aetherei - dicitur esse tibi;* [28] (ibid.) pro vexillifero ecclesiae (octasticon): *Felix Roma fuit dum Scipio bella peregit - barbariemque feram;* [29] (ibid.) ad virginem Mariam oratio (hexametri 1-50): *Virgo salutiferi quae conspicis ora Tonantis - per saecula vitam;* [30] (f. 11) ill. Constantio Sfortiae (decastichon): *Perlege Constanti laeto mea carmina vultu - carmina nostra suo;* [31] (ibid.) ad eundem (decastichon): *Me iuvat altisonos Constanti condere uersus - Vatibus astiteris nomina clara feres;* [32] (f. 11ᵛ) Constantio Sfortiae eulogium (hexametri 1-99): *Magnanime armipotens Constanti Sfortia salue - princeps celeberrime dixi;* [33] (f. 13ᵛ) Carolus Plananiensis Christophoro Delio (decastichon): *Carmina phoebeo dictant haec monte sorores - Sfortia laude tua;* [34] (f. 14) eiusdem (hexastichon): *Mutua cum tibi do paucis epigrammata uerbis - flumina magna tui;* [35] (ibd.) Christophori Delii Carolo Plananiensi (epigr.): *Scribere saepe tibi possum, mi Carole, versus - diuitiasque sequi;* [36] (f. 14ᵛ) Carolus Plananiensis Chr. Delio salutem (decastichon): *Clarum fama refert musae, Christophore, nomen - ut amaris ama;* [37] (ibid.) ⟨Chr. Delius⟩ Petro Antonio ⟨Paltroni⟩ scribae (hexametri sex): *Antoni secreta tui qui principis alta - carmina digna cothurno;* [38] (f. 15) Federico de Gallis (hexametri decem): *Ingenium uirtusque datur cui multa deorum - fiet per secula nomen;* [39] (ibid.) ill. Constantio Sfortiae (tetrastichon): *Parthenopen tendis Ferdinandumque videre - incolumis patriam;* [40] (ibid.) Philthiae (octastichon): *Philthia Picenum bis terque quaterque Pisaurum - iam mea uota Deus;* [41] (f. 15ᵛ) ill. filiis Constantii Sfortiae (distichon): *Constantis soboles spes maxima parua parentis - rogate patrem;* [42] (ibid.) ad eosdem (distichon): *Vos gemini fratres - fundite uota Iovi;* [43] (ibid.) d. Rainerio equiti aurato (distichon): *Qui conuiua frequens Raineri principis adsis - meminisse uelis;* [44] (ibid.) d. Pandulfo (distichon): *Dum Pandulfe petis - nomina chara tui;* [45] (ibid.) m. Gasparino physico (distichon): *Gasparine colit - compatriota Deo;* [46] (ibid.) comiti Iuliano (distichon): *Quos amor ut fratres - solemus opem;* [47] (f. 16) secretario Constantii Sfortiae (distichon): *O secreta tui - loquare rogo;* [48] (ibid.) in invidum (distichon): *Nomina falsa gerit - κοινὰ φίλον;* [49] (ibid.) in maledicos: (distichon): *Sensero me quenquam - uocabo meum;* [50] (ibid.) in garrulam turbam (distichon): *Nequicquam poteris - nam propiore Dei;* [51] (ibid.) Nicolao Berignano (hexastichon): Νικολέως *princeps, quem toto pectore Constans - gratia multa viget;* [52] (ibid.) Phoebo (tetrastichon): *Cogor adire mei - iustior ille dabit;* [53] (f. 16ᵛ) ill. Constantio Sfortiae (tetrastichon): *Urbe tua princeps - quis magis arte ualet;* [54] (ibid.) ad eundem (tetrastichon): *Parthenope rediisse domum - si uacat ipse tuas;* [55] (ibid.) ad eundem (hexametri 1-13):

Incolumem rediisse lares patriamque Pisaurum - Conscribunt doctique uiri celebresque poetae; [56] (f. 17) ad eundem eulogium (hexametri 1-43): *Principis aduentu Constantis gaude Pisaurum - urbis per moenia plausus;* [57] (f. 18) d. Matthaeo Pavoni (dodecastichon): *Virtus Pauo tui multum uulgata per omnes - praemia nulla uiris;* [58] (ibid.) d. Camillo de Barziis (octastichon): *Quem perusina domus genuit, generose Çamille - atque poeta simul;* [59] (f. 18ᵛ) Nicolao ⟨Machinensi⟩ episc. modrusiensi (octast.): *Praesul honos cleri magnus Nicolae Modrusi - data nota tuo;* [60] (ibid.) Barzello siculo (octastichon): *Non Barzelle mei cupiunt inhonesta libelli - modesta placet;* [61] (f. 19) Alberto Parisio status Bononiae scribae (hexastichon): *Quid cupis Alberte inculti noua carmina uatis - dulcis amice bono;* [62] (ibid.) Philippo Bentivolo scribae (octastichon): *Ad te multotiens uoluit mea musa uenire - fixus es ipse meo;* [63] (ibid.) de vita nostra brevi (tetrastichon): *Vita breuis peregrina - mundus et iste capit;* [64] (ibid.) ⟨Celso Milini⟩ epis. Montisferetri (octast.): *Esse deos credit nequicquam gens rustica praesul - ruricolasque uiros;* [65] (f. 19ᵛ) epitaphium card. s. Sixti ⟨Petri Riario⟩ (dist.): *Sancti quem titulo - frigida membra iacent;* [66] (ibid.) d. Pandulfo (dodecast.): *Ite mei uersus Constanti principis urbem - Melpomeneque manent;* [67] (f. 20) pro anniversario (hexam. 1-10): *Annua presbyteri celebrastis uota parentes - non digna referre;* [68] (ibid.) divo pr. com. Federico eulogium (hexametri 1-19): *Armipotens Federice comes mitissime princeps - caelestia regna Tonantis;* [69] (f. 20ᵛ) d. Federici eulogium (decastichon): *Sunt tria quae nomen Federico maxima praestant - turbaque pieridum;* [70] (f. 21) *illustri et optimo principi Optaviano Ubaldino... librum II dedicat* (octast.): *Alter ab incaepto tibi traditur iste libellus - maxima gesta canet;* [71] (ibid.) ad eundem (hexam. 1-8): *Saepe uolo repetas, Octaui, musa penates - cuius celeberrima mundo;* [72] (f. 21ᵛ) ad eundem (decastichon): *Urbinum iubeo te nunc mea candida Clio - uatis ubique sui;* [73] (ibid.) ad eundem (decastichon): *Si te clara iuuant, Octaui, carmina, princeps - suppeditasset opus;* [74] (f. 22) ad eundem (epigr.): *Rettulit, Octaui, Pauo dignissimus auctos - nam potes, affer opem;* [75] (ibid.) ad eundem satyra (seu potius vita poetae, hexametri 1-80): *Altus ego Octaui claras et doctus in urbes - multis Clio quassa periclis;* [76] (f. 24) in Bernardinum (distichon): *Bernardine colis - et ipse uires;* [77] (ibid.) in invidum (octastichon): *Tincta lycambeo gaudet mala lingua ueneno - nouerit arma deae;* [78] (f. 24ᵛ) in doctos et plebem (dodecastichon): *Saepe mihi indocti dixerunt agmina uulgi - mortua turba late;* [79] (ibid.) in invidum Strabonem (octastichon): *Inuide qui uatum laceras epigrammata semper - inuide carminibus;* [80] (f. 25) Maronillae (hexastichon): *Templa petis uisura procos - sacrata frequens;* [81] (ibid.) Philthiae (hexametri 1-12): *Philthia diuarum pulcherrima, Philtia*

nostrae - semper celebrabere nostris; [82] (f. 25ʳ) Laurentio Abstemio (dodecastichon): *Grata fuere mihi, Laurenti, carmina missa - pauper amicitias;* praeeunt Laurentii Abstemii ad Delium [a] (ibid.) decastichon: *Conquereris de me uera est si fama tabellis - claudere uerba uale;* [b] (ibid.) hexastichon: *Christophore aoniis uates nutrite sub antris - dulcius orbe reor;* [83] (f. 26) ⟨Delii⟩ ad Laurentium Abstemium (decast.): *Duxit Aristotelesne? Platone? Socrate dempto - stant in amore pari;* [84] (ibid.) in Thomam camertinum Senecam falso dictum (hexametri 1-18): *Erubuisse nequit studiosus et utilis auctor - censoris te ira moratur;* [85] (f. 26ᵛ) Ser Baldasari (hexastichon): *Deli sorte manet comici sententia uatis - gratus amicus ero;* [86] (f. 27) ad eundem (hexametri 1-7): *Eueniat quodcumque uelit, modo Baldasar adsim - quam uera reponam;* [87] (ibid.) in fallacem (hexastichon): *Cogitat omne malum - fallere semper amat;* [88] (ibid.) d. Matthaeo Pavoni (hexametri 1-15): *Urbis arimineae ciuis celeberrime Pauo - grauitate Catonem;* [89] (f. 27ʳ) Petro, s. Angeli in Vado (tetrastichon): *Petre tibi poscis - quicquid amicitiae;* [90] (ibid.) Iohanni Pancratio (octastichon): *Vana sient nolo quae quondam sancta, Iohannes - quae petis accipies;* [91] (f. 28) Martiali (tetrastichon): *Ite lares proprios - plurima uelle cupit;* [92] (ibid.) Matthaeo Pavoni (hexametri 1-4): *Sum conuiua tuus - labra liquore;* [93] (ibid.) in Laurentem ⟨Abstemium⟩ (tetrast.): *Redde fidem tandem - bestius et futilis;* [94] (ibid.) Philthiae nostrae (epigr.): *Tangor amore tui, dulcis mea Philthia, tangor - conscius ipse mihi;* [95] (f. 28ʳ) ad eandem (hexastichon): *Turpis anus - Philthia te futui;* [96] (ibid.) in rusticos (tetrastichon): *Qui prius extiterant - obesse uiris;* [97] (f. 29) Matthaeo Pavoni (tetrastichon): *Quid tua dicebant - fila sonora lyrae;* [98] (ibid.) Gnatonico (tetrastichon): *Dum loqueris mecum - mimus et omnis erat;* [99] (ibid.) in garrulam turbam (decastichon): *Comprime sermones quos iactas garrula turba - res facit ipsa fidem;* [100] (f. 29ᵛ) Matthaeo Pavoni (decastichon): *Pavo decus legum doctor sanctissimus aequi - egregiosque uiros;* [101] (ibid.) in rusticos litteris non aptos (dodecastichon): *Premia digna refert clara uirtute peritus - crassa Minerua sua est;* [102] (f. 30) Matthaeo Pavoni (octastichon): *Quid facis o praesul? quis te furor agit in iram? - ne uereare precor;* [103] (ibid.) in chirurgum (tetrastichon): *Cyrurgus laetalis adest; - multa furore graui;* [104] (ibid.) in insanum medicum (epigr.): *Ecquid inops mentis sis? num cerebrosus alyptes? - scire uorare tuum est;* [105] (f. 30ʳ) ill. Constantio Sfortiae satyra (hexametri 1-42): *Cum peterem ludum puerorum forte uacantem - Principis illustris Constantis denique fiat;* [106] (f. 31ᵛ) epitaphium Petrucii Marcelli (distichon): *Petrucius iacet hic - relligione fuit;* [107] (ibid.) Laurentio ⟨Abstemio, distichon⟩: *Cum dixi lautum - dic rogo significat;* [108] (ibid.) Trivali puerorum (hexastichon): *Grammata si nosti - doctus*

ubique suo; [109] (ibid.) epitaphium Francisci Marano (hexastichon): *Hic Franciscus adest - uerba referre necis;* [110] (f. 32) Balthasari (hexast.): *Non est ille malus - sunt quia dissimiles;* [111] (ibid.) Matthaeo Pavoni (tetrastichon): *Nulla tibi tribuo - reddere posce datis;* [112] ((ibid.) Carolo Plananiensi (decastichon): *En tandem patrias remeasti, Carole, sedes - quae peto iusta dari;* [113] (f. 32ᵛ) in rusticos (hexastichon): *Unquam ne doceat moneo quis doctus agrestes - multa nefanda meo;* [114] (ibid.) in eosdem (octastichon): *Discite ruricolum quam fallax sit genus omne - uelle puto;* [115] (f. 33) in cerdonem (tetrast.): *Cerdo nequam pelles - quod tibi Pauo dabit;* [116] (ibid.) Matthaeo Pavoni (tetrast.): *Quid tibi Pauo precer - totaque posteritas;* [117] (ibid.) ad eundem (tetrast.): *Aspice mi praeses - noscere quis sit homo;* [118] (ibid.) in mendacem amicum (tetrast.): *Verus amicus amat - fallitur ipse dolis;* [119] (ibid.) in Carolum iurisconsultum (tetrast.): *Lex tua nulla sapit - nec probus et sapiens;* [120] (f. 33ᵛ) epitaphium (hexastichon): *Hac tegitur clarus iuuenis Columbus in urna - nec fuit et probior;* [121] (ibid.) Iohanni (tetrast.): *Fabula narratur surdo - mihi facta magis;* [122] (ibid.) Nicolao Sextio (tetrast.): *Quam mihi misisti - nunc resolutus arat;* [123] (ibid.) in Matthaeum detractorem (tetrast.): *Lingua maligna tua - flagitiosa sibi;* [124] (f. 34) ill. pr. d. Octaviano Ubaldino (epigr.): *Sunt quos merce iuuat fragiles onerare carinas - parcere uelle reis;* [125] (f. 34ᵛ) ill. pr. d. Antonio, aurato equiti (hexastichon): *Militiae Antoni - nomen utrunque tibi;* [126] (ibid.) de urbe Castelli (hexastichon): *Non prius ecclesia - pertulit esse ducis;* [127] (ibid.) epitaphium m. Iohannis physici (hexastichon): *Hic situs est medica praeclarus in arte Iohannes - luce solutus obit;* [128] (f. 35) pro Carolo Plananiensi (hexast.): *Improba lesisti iuuenem - frena remittet equo;* [129] (ibid.) pro muneribus (hexast.): *Inclyte, laetamur partis, Federice, triumphis - nam tibi dona bono;* [130] (ibid.) ill. pr. Octaviano (octast.): *Humanus quantum - nominis altus honos;* [131] (f. 35ᵛ) ad eundem (epigr.): *Quid iuuat Octaui uirtutes quaerere multas - barbarus ille ferox;* [132] (ibid.) ill. pr. Roberto Malatestae (octast.): *Hannibal, aut Fabius - qua sine nullus honos;* [133] (f. 36) d. duci Federico (octast.): *Sume precor paruum, princeps Federice, libellum - carmine scipta breui;* [134] (ibid.) vates (octast.): *Nugis pone tuis finem, ingeniose poeta - dux Federicus agat.*

Codex, qui convenit n. 640 antiqui indicis urbin., titulos duorum libellorum praebet aureos, duas autem initiales maximas pariter aureas surculis coloribusque decoratas; octo posteriora carmina alia manu, quae videtur Veterani, littera currenti addita sunt. Ff. I-II. 37 vacua.

In tegumenti dorso stellae sex aureae, prababiliter tempore Alexandri VII impressae.

622. Saec. XIII, membran., mm. 203×126, ff. I. 217.

Petri de Riga Aurora seu Biblia latina versibus reddita et alia opuscula; excerpta ex opusculis Hildeberti venerabilis de Lavardin cenomanensis episc.

1. Petri de Riga (in ms. *Ligi*) ⟨canonici remensis Aurora seu Biblia latina versibus traducta⟩ (in ms. manu saec. XVI: *Testamentum uetus et nouum carmine conscriptum*). [1] (f. 2v) Genesis inc. *Primo facta die duo, celum terra leguntur,* liber Danielis des. *Cessauit quod malum est periere mali;* praeeunt [a] (f. 1v) ⟨prologus anonymi in Auroram Petri de Riga⟩ inc. *Egrediebatur fluuius de loco uoluptatis ad irrigandum paradisum idest ligna paradisi* des. imperfecte: *que illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum licet aliter. Quia...* [b] (f. 2) auctoris prologus, qui inc.: *Frequens sodalium meorum peticio cum quibus conuersando* ac des. *et ueritatis fulgore patenter illuxit;* (f. 22) Exodus; (f. 39) Leviticus; (f. 50) quaedam de libro Numeri iuxta beatum Gregorium; (f. 58) Deuteronomium; (f. 61v) lib. Iosue; (f. 65) Iudicum; (f. 69) Ruth; (f. 70) Regum libri I-IV; (f. 90) Cantica canticorum; (f. 106v) lib. Iob; (f. 115) Tobiae; (f. 121) Iudith; (f. 124) Esther; (f. 127) Machabaeorum; (f. 122) Danielis (initia horum operum habes apud Migne 212, col. 11, et fragmenta ibid. coll. 19-31, cf. Haureau, *Notices et extraites de quelques mss. l. de la Biblioth. nation.,* Paris 1891, 4, p. 295 sqq.). [2] (f. 144v) Mysterium agni paschalis. Inc. *Ut legis Egiptum Dominus percussit et eius.* Des. *Nostra, rudimenti causa daborque tui* (sunt hexametri et pentametri cuncti septigenti duo, interdum imperfecti). [3] (153) Recapitulationes totius veteris Testamenti. Inc. *Principio rerum post quinque dies homo primus - Continet hos omnes lex uetus ista uiros.* [4] (f. 159v) ⟨Viri illustres N. T.⟩. Inc. *Isti sunt de lege noua uerba Iohannis.* Des. *Te quoque contingat hac prece posse frui.* [5] (f. 160v) Evangelica historia ⟨iuxta quatuor evangelistas⟩ inc. *Claruit Herode ius regis agente sacerdos.* Des. *Dat finem Petrus finit et ipse suum;* praeit (f. 159v) prologus, qui inc. *Post legem ueterem, respira Petre, refulget* ac des. *Currat ut hystorie littera more suo;* [6] (f. 198) Actus apostolorum. Inc. *Theophilo scribens uir Christo mente subactus.* Des. *Hic finit liber et consumma* (! sc. cum summa) *linea metrum;* praeit prologus qui inc. *Tiberii nono decimo regnantis in anno* ac des. *Christus in his decies oculis apparet eorum.*

2. Hildeberti ⟨de Lavardin⟩ venerabilis cenomanensis episcopi ⟨excerpta ex libellis: applicatio moralis ex V. T., ex N. T., ex inscriptionibus christianis⟩ (in ms. *de significationibus historiarum*), [1] (f. 211) ex aliis versuum argumentis n. 6 (M. 171, 1280); [2] (ibid.) ex eisdem n. 7 (M. l. cit.); [3] (ibid.) ex N. T. n. 24

(M. l. cit., 1279); [4] (ibid.) ex V. T. n. 30 (M. l. cit., 1268); [5] (ibid.) ex N. T. n. 1; [6] (ibid.) ex V. T. n. 31; [7] (ibid.) ex N. T. n. 4; [8] (ibid.) ex V. T. n. 29; [9] (f. 211ᵛ) ex N. T. n. 19; [10] (ibid.) ex V. T. n. 13; [11] (ibid.) ex eodem n. 15; [12] (ibid.) ex eodem n. 17, differt tamen initio: *Egiptus, mundus, Pharao, satan Israelite;* [13] (ibid.) ex eodem n. 38; [14] (f. 212) ex N. T. n. 5; [15] (ibid.) quot modis damnamur vitio gulae: *Est certum quod quinque modis gula damnat edacem - Sic ad uelle suum studiose praeparat illum;* [16] (ibid.) ex V. T. n. 43; [17] (ibid.) ex eodem n. 6; [18] (ibid.) ex eodem n. 27; [19] (ibid.) ex N. T. n. 13; [20] (ibid.) ex V. T. n. 18; [21] (. 212ᵛ) ex N. T. n. 18; [22] (ibid.) ex V. T. n. 3; [23] (ibid.) ex eodem n. 5; [24] (ibid.) ex eodem n. 47; [25] (ibid.) ex eodem n. 48; [26] (ibid.) ex eodem n. 1; [27] (ibid.) ex inscr. christ. n. 55 (M. l. cit., col. 1285); [28] (ibid.) ex V. T. n. 26 (quatuor versus priores); [29] (ibid.) ex inscr. christ., n. 3; [30] (ibid.) ex V. T. n. 14; [31] (ibid.) ex V. T. n. 21 (septem versus priores); [32] (ibid.) ex eodem n. 14 (septem versus posteriores); [33] (ibid.) ex eodem n. 8; [34] (ibid.) ex eodem n. 9; [35] (ibid.) ex eodem n. 22; [36] (f. 213ᵛ) ex V. T. n. 19; [37] (ibid.) ex eodem n. 25; [38] (ibid.) ex eodem n. 24; [39] (ibid.) ex eodem n. 34; [40] (ibid.) ex aliis versuum arg. n. 12 (M., l. cit., col. 1282); [41] (f. 214) ex V. T. n. 11; [42] (ibid.) ex eodem n. 37; [43] (ibid.) ex aliis versuum arg. n. 11; [44] (ibid.) ex N. T. n. 7; [45] (f. 214ᵛ) ex eodem n. 46; [46] (ibid.) ex eodem n. 51; [47] (ibid.) ex eodem n. 23; [48] (ibid.) ex eodem n. 41; [49] (ibid.) ex eodem n. 10, aliter; [50] (f. 215) ex eodem n. 32; [51] (ibid.) ex eodem n. 4; [52] (ibid.) ex eodem n. 16; [53] (f. 215ᵛ) ex N. T. n. 11; [54] (ibid.) ex V. T. n. 20; [55] (ibid.) ex inscr. christ. n. 10; [56] (ibid.) ex V. T. n. 45; [57] (ibid.) ex N. T. n. 14; [58] (ibid.) ex eodem n. 3; [59] (f. 216) ex V. T. n. 39; [60] (ibid.) ex aliis versuum arg. n. 9; [61] (ibid.) ex N. T. n. 21; [62] (ibid.) de sex proprietatibus columbae: *Pelle columba caret tales ut simus oportet - Raro sola uolat mens sanctos sancta frequentat;* [63] (ibid.) ex inscr. christ. n. 6, subnectuntur tamen duo versus priores e n. 48 eiusdem opusculi; [64] (f. 216ᵛ) ex V. T. n. 49; [65] (ibid.) subnectitur sine titulo ex V. T. n. 44; [66] (ibid.) subnectitur sine titulo ex aliis versuum arg. n. 8; [67] (ibid.) ex N. T. n. 23; [68] (ibid.) ex aliis versuum arg. n. 5, sed differt: *Est ratio quod pars altaris dextera misse - Nostra fides, et erunt sub mundi sine* (!) *fideles;* [69] (ibid.) ex eodem n. 4; [70] (ibid.) ex eodem n. 5; [71] (f. 217) de ⟨g⟩radibus qui fuerint in incarnatione eius: *Aluus de celo presepe recepit ab aluo - Mundus cura caro clauduntur eterna uocatis;* [72] (ibid.) sine titulo subnectitur aliud epigr.: *Prima nobis domus lar turba polusque paratur - Culpa priora duo dat, gratia sola supremum.*

Codex, qui nn. 1, 2 p. CXLVI antiqui indicis urbin. convenire potest, titulos praefert rubros, initiales tam maiores quam maximas caeruleas ac rubras lineis ornatas.

In f. 1 parvus index manu saec. XV. Ff. I, quod praefert verba: *erat in armariis videlicet in primo* et 217v vacua.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Pii IX.

723. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 200×138, ff. I. 34.

1. **Baldini Bernardini** [1] (f. 1) liber de arte poetica Aristotelis versibus fideliter et latine expressus. Inc. *Institui quae pulchra dedit praecepta poësis.* Des. *Haec super heroa et tragica sat dicta poesi* (Mediolani apud Pontium 1576, sed editionem non vidi). [2] Epigrammata [a] (f. 32) de Alexandro Macedone et Piccolomineo (decastichon): *Magnus Alexander magni generosa Philippi* - *iure superba tua est;* [b] (ibid.) de Virgine et Marte (octastichon): *Aetheriae Veneri similis lectissima uirgo* - *quam Venus ipsa sibi;* [c] (f. 32v) in obitu Francisci Aronei medici (octastichon): *Haud promptum fuit ante tibi mors perdere gentem* - *mors tua dextra tulit;* [d] (ibid.) de aegrotatione Ioannis Vendramini equitis (decastichon): *Ne quaeso properate Deae fatalia mentes* (! nentes) - *mala morte Deae;* [e] (f. 33) in obitu Laurae Pansanae (hexastichon): *Quae uarios cantus suaues quae foemina rhythmos* - *dulce sonante sonat.*

2 (ibid.). Caeci Falconetti Camilli senensis (de Baldino dodecastichon): *Vrbs Pataui Liui te candide iure superbit* - *docta per ora uolat.*

Ff. I, 1v, 33v-34 vacua sunt.

Contectus charta spissata saec. XVII.

724. Saec. XVI, chart., mm. 220 × 158, ff. 24.

Viperani Io. Antonii carminum liber unus (seu odae I-XXV), [1] (f. 2) propositio et invocatio, ode I: *Nos habet Polymnia / suus quique sensus et libido* - *Et quos benigno inspexit ore numen* (cf. Io. Ant. Viperani opp., Neapoli 1606, p. 358); [2] (f. 3) ad b. v. Mariam: *Virgo sed mater ueneranda Christi* - *Te duce portum;* [3] (f. 4v) ad Pium IIII pont. max.: *Vnum deorum est, vnum hominum genus* - *Siste tuum uerecunda gressum;* [4] (f. 5v) in Iulium Feltrium s. r. eccl. cardinalem, Perusiae Vmbriaeque legatum: *Hymne et heroum decus et deorum* - *Flumine ripas* (cf. l. cit., p. 350); [5] (f. 6) ad Bernardinum Perinellium: *Nunc grauidas aperit terras Venus et tepens fauoni* - *Virtus dolores lenit atque curas;* [6] (f. 7) in Fulvium Corneum s. r. e. cardinalem simulque Ascanium fratrem: *Purpuram baccis imitata rubris* - *Lumina gentis* (cf. l. cit., p. 350); [7] (ibid.) ad Vitellozum Vitellium s. r. eccl. card.: *Depicta bellis carmina fabulis* - *Inque gradu requiescit alto;* [8] (f. 8) ad Ranerium Sfortiam: *Multos arua iuuant Pieridum lymphaque Phocidis* - *Vates laurigeros Phaebus amat. Nil sine Apolline;* [9] (ibid.) ad Fabium Myrtum episc. Caiacensem: *Fortunae rota*

mobilis - Virtus sola beat non populi fauor (cf. l. cit., p. 362); [10] (f. 9) in scabiem: *O lues multis fugienda uotis - Execror omni* (cf. l. cit., p. 355); [11] (f. 9ᵛ) in obitum Sicinnii e Pepulis: *Mors ego uera soror, uultuque simillima somni - Et supremum Martis honorem* (l. cit., p. 353); [12] (f. 11) ad ficum in horto s. Teclae: *Annus hic horrens Aquilone cunctas - Virginis arbor* (cf. l. cit., p. 364); [13] (ibid.) in d. n. Iesu Christi natalem diem: *Quae perfecta dies lux uehis omnium - Munus carmine debitum;* [14] (f. 11ᵛ) ad Iulium Feltrium...: *Ne coram uacuus munere debito - Ima fugit, subit astra diuum;* [15] (f. 12ᵛ) in spes inanes et vana hominum studia: *Tandem pone tuis modum - Semper nemo beatus fuit aut miser* (cf. l. cit., p. 362); [16] (f. 13) ad Ioan. Bapt. Castoreum archiep. rossanensem: *O sacra uitta religate crines - Iupiter urnis;* [17] (f. 14) ad Benedictum Varchium: *Quaenam, musa, dabis tuo - Nostris pectoribus gloria Varchij;* [18] (f. 15ᵛ) in astronomum ⟨Io. Bernardinum Rastellium⟩: *Quid tandem immensum uasti iuuat aetheris aequor - Ni quos uexit ad aethera virtus* (cf. l. cit., p. 360); [19] (f. 16ᵛ) in sphaeram astronomicam: *Mens nostra naturae aemula, saepius - Amplius, o superi, relictum est* (cf. l. cit., p. 363-364); [20] (f. 17ᵛ) in Carolum Crassum falernensem episc.: *Musa quem nobis recines iocoso - Tempora serti;* [21] (f. 18) ad Andream Matthaeum Acquavivam Venafri episc.: *Pallas uirgineo prodita semine - Nulli non hominum placet;* [22] (f. 19) ad Ferdinandum Farnèsium: *Conflato aere diu premor - Maiori (ut uideor) foenore cum tuo* (cf. l. cit., p. 350-351); [23] (f. 21) ad Iulium Bidellum: *Vates alumne Pieridum sacer - Stultitia caruisse paucis* (cf. l. cit., p. 352-353); [24] (f. 22) ad Iulium Feltrium... card....: *Non formas didici ex aere corinthio - Et Themidis regit arte priscos;* [25] (f. 23) ad Phoebum: *Pendeat clauo lyra, Phaebe, cordas - Tempora caedunt.*

In f. 1 post titulum quercus picta, circum inscriptio: *Latet-arbore-opaca;* infra quercum: *I. F. C.* (Iulius Feltrius Cardinalis); in imo margine: *Musa sub antiqua dum pulsat carmina quercu / Implet odoratum cantibus omne nemus.* Ff. 1ᵛ, 23ᵛ, 24 vacua.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

725. Saec. XVII in., chart., mm. 190 × 132, ff. I. 38 (+ f. 15ᵃ, 16ᵃ sine numeris).

Bonetti Iacobi sanctomarinensis 1 (f. 5) applausus universi (sive) epithalamium in nuptiis serenissimorum principum Federici Feltrii de Ruvere et Claudiae Medicis (hexametri 1-308), incipiunt: *Primaeuos iterum radios, primaque serenas.* Desinunt: *Extulit, aeternis riserunt astra choraeis;* praeit [1] (f. 1) titulus; [2] (f. 3) dedicatio: *Federico Feltrio de Ruuere ornamento orbis, splendori principum - Offert, dedicat, sacrat.* 2 (f. 16). *L'incanto, idillio nelle nozze dei serenissimi principi il principe d'Urbino e l'infante di Toscana.* Inc. *Già*

risonaua il mondo, / E doue al dì nascente / La dea d'amor prepara. Des. *Ch'arso e legato a l'uno e a l'altro il petto / Del'incanto seguito era l'effetto.*

Codex littera currenti scriptus f. 4[v] exhibet pictam tesseram gentiliciam feltrensem de la Rovere, in quà inserta est medicea. Ff. I, 1[v], 2, 4[r], 15[v], 15[a], 16[v], 16[a], 37, 38 vacua sunt.

Codex membrana cum ornamentis aureis contectus est saec. XVII.

726. An. 1561 (cf. f. VII), chart., mm. 199×134, ff. VIII. 163.

Faggiis (de, vulgo **Sangrini**) **Angeli** poesis christiana. **1** (f. 1). Meditationes 1-7 in septem verba Christi Iesu, quae dum penderet in cruce effatus est (versibus hexametris). Prima inc. *O quam ingens bone Iesu o quam altum illustre decorum.* Septima des. *Conuiuat tecum fruitura Tonantis amore* (Angeli Sangrini poesis christiana, Patavii 1565, f. 37-74); praeit (f. IV) auctoris dedicatio: *Revm̃o et illm̃o* Iulio de Ruere urbinati, ducis Vrbini filio, S. R. E. diac. card. s. Petri ad vincula: *Magna olim cura apud maiores nostros fuit, illustrissime ac reuerendissime domine, non solum poetarum, oratorum atque philosophorum - ornamentumque Vrbini ducatus perquam insigne. Ex sacro Casini coenobio, XI kal. Nouembris. M.D.LXI.* **2** (f. 47). Quod in cruce Iesu et non in mundi fastis aut in carnis luxu gloriandum sit christicolis... (heroicum carmen): *Viribus effertur validis, ut corpore uasto.* Des. *Carceris igne et ab inferni feritate tyranni* (l. cit., f. 31[v]-36[v]). **3** (f. 55). De ineffabili Iesu nomine... (hexametri): *Candide Iesu, illustris Iesu, floride Iesu - Oblectet tam animo puro quam corpore casto* (l. cit., f. 11-19[v]). **4** (f. 60). De nominibus Iesu e scriptura sacra excerptis (elegia): *O maris, o terrae decus, o super astra corusce - Nos trahat ad superos post bona fata lares* (l. cit., f. 106-108). **5** (f. 62). Ad Iesum super illud « Pulsate et aperietur vobis » (hexametri): *Cum sis, o bone Iesu, humanae proflua uitae - Purior effulsisti et amoris clarior igne* (l. cit., f. 83-83[v]). **6** (f. 64) De amore Iesu in peccatorem (hymnus): *Iesu amoris floridi - Fac gloriosum in patria. Amen* (l. cit., f. 143-144). **7** (f. 65). De Iesu benignitate et charitate in peccatorem (hymnus): *Iesu amor dulcissime - Vt nocte semper somniem* (l. cit. f. 144-146). **8** (f. 68). Quod mortalis quisque debeat grates referre immortales Christo... (hymnus): *Quando mi Iesu fulgide - Hic semper autem in aethere* (l. cit., f. 146-148). **9** (f. 70[v]). Quam Iesus sit dulcis amantibus illum... (hymnus): *Iesu, Iesu amabilis - Per te triumpho gratia* (l. cit., f. 148[v]-150). **10** (f. 73). ... nec ullum adeo ingens facinus ut eum ab hoc diligendi munere valeat avertere (hymnus): *Mi Iesu, Iesu mi unice - Hic atque in astris clarior* (l. cit., f. 150[v]-152). **11** (f. 76). Quod nullum... deforme et immane scelus est quod Iesu benignitate

non deleatur... (hexametri): *Nullum adeo deforme scelus, nec crimen iniquum - Victor, odorifero distinctus tempora flore* (l. cit., f. 80ʳ-82ᵛ). 12 (f. 79). De misericordia et bonitate Dei erga peccatorem... (hexametri): *O quam magna Dei bonitas, cui summa potestas - Gesta hominum, o hominum pater, o rex, o pie iudex* (l. cit., f. 74-75ʳ, deest hexameter ultimus). 13 (f. 81). Quod non tam Deo displiceat peccatum quam post peccatum desperatio... (hexametri): *Num tibi displicuit tantum uox sanguinis, Abel - Exitium maledicte Cayn, temerarie custos* (l. cit., f. 76-78). 14 (f. 84). Speculum peccatoris et pravae conscientiae lavacrum... (hexametri): *Veh mihi, peccatum peccaui immane, malignum - Inde sacerdoti aeque Christo pandere curem* (l. cit., f. 78ʳ-80). 15. Paraeneses 1-7, [1] (f. 88) in die palmarum... (elegia): *O uana, o mundi foeda, o insulsa uoluptas - Et mihi te uiridis reddat oliua pium* (l. cit., f. 86ʳ-90ᵛ); [2] (f. 93) ... anima admonetur ut... in Sion coenaculum evadat... (elegia): *Tam cito dormitas anima? euigilantior esto - Vt maiora tibi sic meliora dabit* (l. cit., f. 91-93); [3] (f. 97) ut... ab omni se prorsus superbiae fastu deiectet... (elegia): *Grandia nobilium rutilant dum gesta uirorum - Sponsa, Deus iunxit se tibi factus homo* (l. cit., f. 93ʳ-95); [4] (f. 99ʳ) ... de ignita charitate et profunda humilitate Iesu in abluendis Petri pedibus... (elegia): *Nil dubij quod grandis erit uirtutis imago - Solus Iesus habet, quo luet omne malum* (l. cit., f. 95-99ᵛ); [5] (f. 104) de ineffabili Eucharistiae sacramento... (elegia): *O quam grandis amor, quam ingens pietatis imago - Haec pia deuoto pectore uerba cane* (l. cit., f. 98-102ᵛ); [6] (f. 109ʳ) ... peccatoris deploratio ante Eucharistiae sacramentum (hexametri): *Peccaui miserere mei, miserere dolentis - Omnia et in quo plusquam in seipsis omnia constant* (l. cit., f. 102ʳ-104); [7] (f. 112) ... vitam nostram brevem... bonis moribus excolere... (elegia): *Quis furor incessit? quae uos dementia cepit - (!) Summa breuis, quam malus usus agit* (l. cit., f. 104-106). 16 (f. 115). Quod... Mariae nomen ubique sit celeberrimum... (elegia): *Diua Maria, benigna Maria, pudica Maria - Si mihi contulerit quam peto, mater, opem* (l. cit. f. 191-191ʳ). 17 (f. 116). ... nulla creatura post Iesum excelsior Maria... (elegia): *Qualis es, o virgo, et quanta, o nitidissima Iesu - O magna, o pulchra, o virgo Mària bona* (l. cit., f. 191ʳ-192ʳ). 18 (f. 117). ... inter caeteras creaturas unica... (elegia): *Qualis es o Virgo et quanta es tu o unica mundi - Ferto salutifera nos super astra manu* (l. cit., f. 192ʳ-193ʳ). 19 (f. 118ʳ). Quod... Maria dicatur stella maris... (elegia): *Si maris es stella, o uirgo, stellantis Olympi - Stella freti, o Helice, o o Cynosura poli* (l. cit., f. 194-194ʳ). 20 (f. 119ʳ). Quod v. Maria... sit quid multo a caeteris rebus praecelsius... (elegia): *An stella, an luna es virgo? an Cynosura superni - Omnis in hoc saeclum gratia et omne bonum* (l. cit., f. 194ʳ-195). 21 (f. 120ʳ). ... fons ubi animae labes abluitur et

ianua caeli... (elegia): *Aethereae praecelsa plagae, regina uadosi - Dona, et ut esse cupis digna referto Patri* (l. cit., f. 195^{r}-196). **22** (f. 121^{r}). ... miserorum mater..., reorum patrona... (elegia): *Te quis in aduersis unquam pia uirgo uocauit - Ut decet afflicto mater adesto mihi* (l. cit., f. 196-197). **23** (f. 122^{r}). ... tam corporis quam animae medicina... (elegia): *Vnica si mundi medicina es, virgo, quis absque - Cingitur, auxilio sis mihi virgo precor* (l. cit., f. 197-197^{r}). **24** (f. 123^{v}). ... pro obtinenda peccatorum venia (elegia): *Virgo meae dulcedo animae infirmique leuamen - Et mea munditie pectora terge tua* (l. cit., f. 197^{r}-198). **25** (f. 124^{r}). ... ut... obtineat ipsa... suae... carnis integritate (elegia): *Si quis ait, uirgo, lunam fulgescere, fallit - Artificem, cuius munere cuncta uales* (l. cit., f. 198^{r}-199). **26** (f. 125^{r}). ... tum lactis tum mellis fontem... (elegia): *Si mihi lactis es et mellis fons, si mihi riuus - Ius, omne imperium, sic mihi virgo faue* (l. cit., f. 199-200). **27** (f. 126^{r}). ... strenua patrona et fida mediatrix... (elegia): *Fulgida lux Euae, miseri spes unica Adami - Tam tua quam nati gaudia gustet ouans* (l. cit., f. 200-201). **28** (f. 128). ... pro peccatorum venia (hexametri): *Angelici regina chori, sacrosancta senatus - O sine labe parens, o summi filia patris* (l. cit., f. 202^{r}-203). **29** (f. 128^{r}). ... devota deprecatio (hexametri): *Vnica spes mundi, generis praecognita nostri - Ante tuum et nati numen, patris ante tribunal* (l. cit., f. 203-203^{r}). **30** (f. 129^{r}). ... in festo ad nives... (hexametri): *Igne cremor, non igne tuo, inuiolata superni - Grata Deo, superis nec non dilecta colonis* (l. cit., f. 203^{r}-204). **31** (f. 131). De excellentia, pulchritudine et claritate virginis (elegia): *Quam magna, o virgo, quam sis formosa, quam in omni - Atque ubi tu regnas inclyta virgo loca* (l. cit., f. 204-205). **32** (f. 133). ... filia, sponsa, parens Dei... (hexametri): *Quid tibi, virgo, canam, quo nil praestantius ore - Filia, sponsa, parens Dei amata atque unica trini* (l. cit., f. 205^{r}-207). **33** (f. 135). In nativitate virginis (sapphicon): *O Patris mater, Patris ante saecla - Itala feruet* (l. cit., f. 208-210^{r}). **34** (f. 138^{r}). Annuntiatio virg. et incarnatio Domini (sapphicon): *Nuntius summi Gabriel senatus - Absque dolore* (l. cit., f. 211-212^{r}). **35** (f. 141). In assumptione... (sapphicon): *Grandis o mirum super astra splendor - Dona refundet* (l. cit., f. 214^{r}-217^{r}). **36** (f. 145). ... in festo ad nives (sapphicon): *Ad niues, uirgo, niue, virgo, longe - Dulce leuamen* (l. cit., f. 220^{r}-221^{r}). **37** (f. 148). De nativitate Domini (sapphicon): *Alma pax Ianum foribus bifrontem - Sit bona semper* (l. cit., f. 133-137^{r}). **38** (f. 154^{r}). In epiphania Domini (sapphicon): *Lucis o clare iubar, o supremi - Reddite trinum* (l. cit., f. 139^{r}-140^{r}). **39** (f. 156^{r}). ... de nominibus... virg.... Mariae et de laudibus eius (sapphicon): *Mater aeterni genitoris ante - Gloria duplex* (l. cit., f. 218-220). **40** (f. 159^{r}). Salutatio pastorum ad puerum Iesum (sapphicon): *Mi puer salue, puer alme*

salue - usque ad vv. *Lacte gemellis* (l. cit., f. 138-139^{v}, lin. 10). **41** (f. 161). Epicedion in morte m Domini (sapphicon): *Quis meo fundet capiti liquorem?* - *Morte sepulta* (l. cit., f. 141-143).

Codex litteras initiales praebet aureas nigris lineis et floribus, interdum bestiis decoratas et varias tabellas satis accurate calamo delineatas. 1 (f. I). Sancta Trinitas super solem et lunam assidens; inferius angelus sustinet schedulam, in qua litteris aureis: *Poesis christiana*: in infimo margine hexastichon: *Vt nigra caligat tellus, caecutit Olympus - Sol tibi Iesus erit, luna Maria nitens.* 2 (f. VIII). Altera libri frons, in qua Iesus crucifixus inter duos latrones, infra Maria V. et s. Ioannes stantes, altera Maria passis capillis genuflexa crucem amplexatur; superius cherubim, sol et luna; in margine superiore aeternis Patris media imago mundum sustinentis; superius duo angeli cum cornucopiis atque inscriptione: *Iulio de Rvere vrbinati, ducis Vrbini filio;* in marginibus dextero ac sinistro quatuor prophetarum imagines clypeatae ac symbola passionis Domini; in margine inferiore tessera gentilicia Iulii card. de Ruere. 3 (f. 46^{v}). S. Paulus apost. procedit sinistra crucem deferens, dextera ensi applicita, ad pedes eius duo libri. 4 (f. 54^{v}). Angelus apparet in somno Iosepho quasi praecipiens «et vocabis nomen eius Iesum»; in umbra regio. 5 (f. 87). Iesus ingrediens Hierusalem. 6 (f. 96^{v}). Iesus lavat pedes discipulorum. 7 (f. 99). Petrus renuit sibi a Domino lavari pedes. 8 (f. 103^{v}). Cena Domini. In f. autem 128 cancer, 131 cuniculus pascens, 133 canis cubans. In f. II-III index titulorum eiusdem librarii manu. Plura folia vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

727. Saec. XV, membran., mm. 193 × 132, ff. 12.

Martini Philetici *threnos panagyricos in diuam Baptistam Sfortiam invicti principis Federici Monfeltrii charissimam coniugem* (elegia). Inc. *Discite mortales nullo damnare deorum.* Des. *Et populo faueas tempus in omne tuo* (nonnulla disticha ed. Pecci, *Degli umanisti nel Lazio* in *Archivio d. r. soc. rom. di storia patria,* Roma 1890, p. 511-513).

Codex, qui convenit n. 635 antiqui indicis urbin., titulum praefert rubrum, initialem auream. Folii 1 quatuor margines auro, intextis surculis et coloribus ornati, in margine inferiore exhibent coronam lauream, in qua tessera gentilicia quatuor aquilis praedita ac litteris F⟨riderici⟩ C⟨omitis⟩. Meminit huius codicis Pecci, l. cit., p. 511, nota 5.

Contectus membrana castanei coloris saec. XVI-XVII.

728. Saec. XV ex. et XVI, chart., mm. 200 × 144, ff. 44.

Io. Marii Philelphi, Baptistae ⟨Spagnoli⟩ carmelitae mantuani et **Benedicti Morandi** carmina; de situ Pannoniae lingua italica; *il trionfale apparato nell'entrata di s. Maestà* (Caroli V) *cesarea in Napoli.*

1. ⟨Io.⟩ Marii Philelphi carmina Ludovico Mercatello ducali scribae; [1] (f. 1) (elegiaco metro): *Quando mi es primus, Lodouice, notus in aula* - *cultus et ipse locis* (sex posteriora disticha vide apud Zannoni, *I due libri della*

Martiados di Giovan Mario Filelfo in *Rendiconti d. r. Accademia d. Lincei*, Roma 1894, p. 564); [2] (f. 3) ... natalicium carmen: *Quid, Lodouice, tibi natali prebeo luce? – hęc mea parua uelit* (distichon ed. Zannoni, l. cit., p. 562, nota 2); [3] (f. 3ᵛ) ... (epigr.): *Nil melius turdo, melius, Lodouice, nihil te – coena parata, vale;* [4] (f. 4) ... (epigr.): *Impare quod numero mittas mi dulcia multa – sic facis apta tuae;* [5] (f. 4ᵛ) ... (octastichon): *Nil mihi misisti pascali hoc tempore, quare? – occubuisse manu;* [6] (f. 5) ... (octastichon): *Hyrcus ne fiat tuus aedulus ille, cauendum est – gignat et ipse sui;* [7] (ibid.) ... (epigr.): *E Mercatello mi lacteus aedulus abs te – qui tuus ampla refert;* [8] (f. 5ᵛ) ... (octastichon): *Coepisti totiens iam non meus esse, putem quod – quod minus est minimo;* [9] (f. 6) ... (epigr.): *Obice cur postes claudis, Lodovice, serasque – carpere teque sciant;* [10] (ibid.) ... (epigr.): *Praecoqua non mittis sed persica mollia summo – gloria summa viris;* [11] (f. 7) ... (eleg.): *Aut puer est, Lodouice, tibi Ganimedis imago – liminis acer ero;* [12] (f. 8) eulogium pro Camillo perusino: *Membra relicta – claruit atque fide* (Zannoni, l. cit., p. 568-569); [13] (f. 8ᵛ) aliud pro eodem: *Est perusina domus nomenque Camillus – quęstor eram* (Zannoni, l. cit., p. 569); [14] (ibid.) ad Lodovicum Mercatellum: *Delige quod malis – pondus idem* (l. cit.); [15] (ibid.) Lodovico Mercatello pro phelis interitu (epigramma): *Miscon inops obiit, quia tu, Lodouice, cybasti – nam mihi carus erat;* [16] (f. 9) Vangelistae cuiusdam carmina... (hexastichon): *Dent alii gemmas, argentum, vasa Luculli – sint, Lodouice, tuae;* [17] (ibid.) ... *sapphicum endecasyllabicum* (hendecasyllabi 1-48): *Num putas phelem Marium dedisti – Et malo dignum precium magistro;* [18] (f. 10ᵛ) ... (hendecasyllabi 1-12): *Si te, mi Lodovice, semper orno – Me ostendam et faciles premam camoenas;* [19] (ibid.) ... (hendecasyllabi 1-26): *Quare es oblitus, Lodouice, nostrum? – Ne meas scombris statues tabellas;* [20] (f. 11ᵛ) ... *Oda carmen phalenticum endecasyllabicum: Cum tanti facias – Lodouice docte censor* (Zannoni, l. cit., p. 564-566); [21] (f. 16) elogium pro d. Honophrio Bertho⟨lino⟩ (hexastichon): *Qui regis Iguuii Frederico iustus habenas – non moritura viri;* [22] (ibid.) pro eodem (tetrastichon): *Quod mortale fuit latet hic, mens inclyta Honophri – iuris et auctor erat;* [23] (ibid.) pro eodem (distichon): *Lustra duo – polum repetis* (Zannoni, l. cit., p. 569); [24] (ibid.) ad Mercatellum suum: *Eulogiis Lodouice – quod brevius* (Zannoni, l. cit.); [25] (f. 16ᵛ) *Sonetto al medesimo* (caudatum): *Ma dì a Thomasso tuo che non prometta – morte e uita* (Zannoni, l. cit., p. 563); [26] (ibid.) ad Parisinum suum, qui mirabatur palatium illustrissimi ducis Urbini (epigramma): *Desine mirari surgentia mille columnis – gloria, fama, fides* (distichon vide apud Zannoni, l. cit., p. 568); [27] (f. 17) inclyto d. Antonio Feretro (epigramma): *Imbribus in mediis rediisti, at Appolline tectus – pristina festa Iouis;* [28] (f. 17ᵛ) ad Antonium Fere⟨tranum⟩ (epigramma): *Quaerit odorus aues canis et tibi saepe*

coturnix - nam mihi in ore tuus; [29] (ibid.) ad Antonium Feretrum (epigramma): *Sum tuus, Antoni, nolisue uelisue tuus sum - nocte dieque suo;* [30] (f. 18) suo Maecenati Octa⟨viano⟩ Ub⟨aldino⟩: *Phaebus es et medica succuris lege poetae - et medicator apis* (tria priora disticha apud Zannoni, l. cit., p. 567); [31] (f. 18v) Octaviano Vbaldino (elegia): *Praecipui qui sint somni quibus ampla uoluptas - luce quiesque fouent* (sex disticha protulit Zannoni, l. cit., p. 567-568); [32] (f. 20v) Octaviano Vbaldino (hendecasyllabi 1-26): *Vrbinum quatiunt graues procellae - Nunc tantum superis ducem beatum;* [33] (f. 21) ad ducem Genuae... *Sexte nihil timeas - spernere quosque potes* (Zannoni, l. cit., p. 571 in nota); [34] (ibid.) ⟨pro Martio Camilli⟩: *Martius hic situs est - grande magisterium* (Zannoni, l. cit., p. 568 in nota); [35] (f. 21v) ⟨in laudem Friderici ducis, octastichon⟩: *Dux Frederice, decus Martis cultorque Mineruę - scripta diserta colit* (sc. s. Thomae); [36] (ibid.) in obitu Galeaçii Mariae Sphortiae... ad Fredericum Fere⟨tranum⟩ (elegia): *Haec tibi prima dies, Iane antiquissime diuum - qua tibi parte placet.*

2 (f. 24). Fratris Baptistae ⟨Spagnoli, cf. Biblioth. carmelitana, Aureliani 1752, 1, col. 216 seqq.⟩ mantuani carmelitae theologi de contemptu mortis carmen (elegiacum): *Quid moeres? fatumque times oblita tui mens - nec mortis nomen innane time* (de edd. cf. ibid. col. 221, n. 7).

3 (f. 28). Benedicti Morandi clari oratoris et vatis (hexastichon) in laudem suprascripti carminis: *Versibus his fateor priscos superasse poetas - in mea fata feror.*

4 (ibid.). Fratris Baptistae ⟨Spagnoli⟩ in ducem Vrbini epitaphium (elegia): *Hic iacet Italiam bello qui terruit omnem - spiritus astra...*

5 (f. 29). Saec. XV ex. *De situ Pannoniae et eius terminis, de longitudine et latitudine et de membris ad regnum spectantibus.* Inc. *La Ungaria confina da leuante uerso scirocco colla Valacchia, Seruia et Schiauonia.* Des. *Deliberarono accordarsi con ditto Mathias per non potere...* tria capita notantur (f. 30) *de incolis regni diuersarum gentium;* (f. 33v) *de introitu regni;* (f. 34v) *Nel MCCCCXX.*

6 (f. 40). Saec. XVI. *Il triomphale apparato per la entrata de la Cesarea maesta* ⟨Caroli V⟩ *in Napoli; con tutte le particularita et archi triomphali et statue antiche. Cosa bellissima.* Inc. *Fuora la porta Capuana sono sopra due stiloboti duo colossi, l'uno è la sirena Partenope.* Des. *Ho obmesso che poro nanti sua Maesta erano doi araldi con le loro vesti. Finis. Per Paulo Tanza con gratia.*

Codex tribus manibus scriptus est, prima exaravit ff. 1-28, secunda 29-37, tertia 40-44; nulla tamen ornamenta praefert praeterquam titulos rubros in parte priore. Ff. 37v-39 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

729. Saec. XV-XVI, membran., mm. 214×136, ff. II. 74.

Variorum carmina italica vulgo *strambotti* et *barzellette*.

1 (f. 1^v). Seraphini ⟨dei Ciminelli aquilani⟩: *Ad che tante saette hai crudo amore* (*Opere dello elegantissimo poeta Seraphino Aquilano nuovamente con diligentia impresse, con molte cose aggiunte,* Firenze per Philippo di Giunta, 1516... f. 139^v); praeit Illmae Elisabet Gonza⟨ga⟩ Vrbini ducissae Philippus Sclafenatus eques hierosol. (son.): *De varij fiori un bel giardin dipincto* (ed. Zannoni, *Strambotti inediti del sec. XV,* in *Rendiconti d. r. Acc. d. Lincei,* 1892, 1, p. 371; de Sclafenate cf. Forcella *Iscrizioni,* V, 22, n. 57).

2 (ibid.). Abbatis: *Credi racquisti mai mia liberta* (*Opere... Aquilano...* f. 157).

3 (f. 2). Seraphini ^{1} (f. 2): *Che testimonio harai de tua belleza* (l. cit., f. 140^v); ^{2} (ibid.): *Chi sa sua uita gouernar col tempo* (l. cit., f. 162^v).

4 (f. 2^v). Vincentii: *Non te sdegnare, non tappelare dapoco* (l. cit., f. 140^v).

5 (ibid.). Seraphini: *Del mio si grande e del tuo amar si poco* (l. cit., f. 144^v).

6 (f. 3). Pauli Cortesii: *Quando Vener talhor fra laltre uede* (Zannoni, l. cit., p. 630).

7 (ibid.). Aeneae Malvitii: *Sento nel miser cor acceso un foco* (l. cit.).

8 (f. 3^v). ⟨Vincentii⟩ (in ms. *Viventii*): *Or non sia persona alchuna* (l. cit., p. 376).

9 (f. 5). Guarnerii: *A dimandar ragion al tribunale* (*Compendio de cose nove di Vincenzo Calmeta et altri auctori...,* Venetia 1508, f. I. VIII).

10 (ibid.). Aeneae Malvitii: *O voi che intorno al corpo morto sete* (l. cit.)

11 (f. 5^v). Georgii Dandoli: *Fact o fornace del mio pecto al core* (l. cit., f. I. VIII^v).

12 (ibid.). Seraphini: *Merzè, merzè, per dio, dun cor contrito* (*Opere... Aquilano...,* f. 118).

13 (f. 6). Bacci Ugolini: *Del bel campo chio arai con sudor tanto* (a variis ed., cf. Zannoni l. cit., p. 378, in nota).

14 (ibid.). Pauli Cortesii: *Amor che uidde la mia donna sciolta* (Zannoni, l. cit., p. 630).

15 (f. 6^v). Charitei: *Egualmente Madonna io mi lamento* (E. Percopo, *Le rime di Benedetto Gareth detto il Chariteo,* Napoli, 1892, 2, p. 450).

16 (ibid.). Seraphini: *Tu non ti accorgi, o cieca et sorda morte* (*Opere... Aquilano...,* f. 126^v).

17. Geri [1] (f. 7): *Vede una rosa el sol vermiglia et biancha* (Zannoni, l. cit., p. 630); [2] (ibid.): *Tempo oue sei? Dietro al sole. Che fai? Giro* (Zannoni, l. cit.).

18 (f. 7ᵛ). Seraphini: *Temo la uita et uo bramando morte* (*Opere... Aquilano...*, f. 167).

19 (ibid.). Pauli Cortesii: *Chi sei tu? Amor. Perchè stai quagiù* (Zannoni, l. cit.).

20 (f. 8). Guarnerii: *Cresce di giorno in giorno el mio martire* (l. cit.).

21 (ibid.). Aeneae Malvitii: *Se ben col corpo io son da te lontano* (l. cit.).

22. Vincentii [1] (f. 8ᵛ): *A che pensi cor' mio? al tempo perso* (l. cit., p. 631); [2] (ibid.): *De, dimmi amor segli è fuor di natura* (*Opere... Aquilano...* f. 149); [3] (f. 9): *Da poi chamore turbulento et acro* (Zannoni, l. cit.); [4] (ibid.): *Se del martire in ciel si rende palma* (l. cit.); [5] (f. 9ᵛ): *Un fuocho occulto, un dishonor aperto* (l. cit.); [6] (ibid.): *Si come uccello simplicetto e uago* (l. cit.); [7] (f. 10): *Pascomi di memoria, e altro dilecto* (l. cit.); [8] (ibid.): *Sai tu che cosa è il mondo? è una caccia* (l. cit.); [8] (f. 10ᵛ): *Crudo Acheronte, uoltami el tuo legno* (*Opere... Aquilano...*, f. 150).

23 (ibid.). Gre. Zoccholi: *Se lhedera circonda un arbor grande* (Zannoni, l. cit.).

24 (f. 11). Abbatis: *Viuendo senza te più presto morte* (l. cit.).

25 (ibid.). Pauli Dedi: *Sospiri ardenti, uoi che fore uscite* (l. cit.).

26 (f. 11ᵛ). Protonot. Palavisini: *O stelle o nymphe o uoi celesti numi* (l. cit., p. 632).

27. Bart. de Par⟨ma⟩ [1] (ibid.) *pro domina Constantia ad uirum suum: Se l si potessi far col lachrimare* (l. cit., p. 373); [2] (f. 12): *Quanto piu copro lamoroso foco* (*Opere... Aquilano...*, f. 156).

28 (ibid.). Pauli Dedi *pro d. Constantia: De, lassa, morte, questa donna al mondo* (l. cit., f. 176).

29 (f. 12ᵛ). Guarnerii: *Laffanno, el suspirar, lachryme et pianto* (Zannoni, l. cit., p. 373).

30. Seraphini [1] (ibid.): *Per contemplar el tuo legiadro aspecto* (*Opere... Aquilano...*, f. 164ᵛ): [2] (f. 13): *Tu non te accorgie, o cieca e surda morte* (cf. f. 6ᵛ, ubi iam scriptum); [3] (ibid.): *Gridan uostri occhi al core mio, fora, fora* (l. cit., f. 119ᵛ); [4] (f. 13ᵛ): *E dato il mondo a nui sol per giardino* (l. cit., f. 116 et 177).

31. Marchesini Stanghe [1] (ibid.): *La nocte e curta a chi la ghode in festa* (Zannoni, l. cit., p. 632); [2] (f. 14): *Non sia chi se fidi in sua uentura* (l. cit.).

32 (ibid.). Gregorii Zocholi: *Doue ne uai con stranio spirto errando* (*Opere... Aquilano...*, f. 152ᵛ).

33. Seraphini [1] (f. 14v): *Poiche piacque alla mia sorte* (l. cit., f. 199); [2] (f. 16v): *Ad ogni hora sento morirme* (l. cit., f. 198v); [3] (f. 17v): *Morte che cerchi, che mhai sì assediato?* (l. cit., f. 165); [4] (f. 18): *Faccendo del tuo amore si poco aquisto.*

34. Vincentii [1] (ibid.): *Li folti boschi colli excelsi monti* (*Opere... Aquilano...* f. 158v); [2] (f. 18v): *Fuccina é il pecto, e mantaci e suspiri* (Zannoni, l. cit., p. 632); [3] (ibid.): *Per troppo seguitare uno amoroso* (l. cit.); [7] (f. 19): *Soccorso, amor, per dio, chi sono arreso* (Zenatti, *Strambotti di Luigi Pulci fiorentino,* Firenze 1887, p. 30, n. 102).

35 (ibid.). G. Franzotti: *Fugi, cor infelice, hormai lerrore* (*Opere... Aquilano...,* f. 178).

36 (f. 19v). Tassini: *Non é si saldo amore che non si torci* (Zannoni, l. cit.).

37. Seraphini [1] (ibid.): *Corri fortuna falsa et disleale* (*Opere... Aquilano...,* f. 155v et 169v); [2] (f. 20): *Col tempo al fier caual si mecte el freno* (l. cit., f. 117).

38 (ibid.). Pauli Dedi: *Un tempo fu che sio sentia dir morte* (l. cit., f. 129v et Zannoni, l. cit., p. 632).

39. Seraphini [1] (f. 20v): *Quando non mi darai piu foco, foco* (l. cit., f. 180); [2] (ibid.): *Si per te moro mi chonuien chalare* (l. cit., f. 130).

40 (f. 21). F. Cintii anconitani: *Veggio sdegnato amor crudel et fero* (*Compendio de cose nove di Vincenzo Calmeta...* f. K, Iv).

41. Seraphini [1] (ibid.): *Rotta é la fede con gram pianto et duolo* (*Opere... Aquilano...,* f. 164); [5] (f. 21v): *Ha crudelta nimica di uirtu* (l. cit, f. 171).

42 (ibid.). F. Cyntii anconitani: *Spesso mi grida amor ua fora fora* (Zannoni, l. cit., p. 632).

43 (f. 22). Seraphini: *Si suol con canti humiliar serpenti* (*Opere... Aquilano...* f. 124v).

44 (ibid.). Pauli Cortesii: *Non é felicita magior in terra* (l. cit., f. 159 et *Compendio... Vincenzo Calmeta,* f. K, I).

45 (f. 22v). S. Tassini: *Borea ti condurra nel litto experio* (*Opere... Aquilano...,* f. 159v).

46 (ibid.). Galeazii Fazini: *Non è per inuechiarsi amor ne fede* (Zannoni, l. cit., p. 632).

47. Stronconii [1] (f. 23): *Se quel che lhomo semina ricoglie* (l. cit.); [2] (ibid.): *Sel pastor iace in paglia, feno, o fronde* (l. cit., p. 633).

48 (f. 23v). Guarnerii: *Sacquistan signorie, sacquistan regni* (l. cit.).

49 (ibid.). Pauli Cortesii: *Amor poi che costei glia larme prese* (l. cit.).

50 (f. 24). Cornelii Benigni: *Se mai del dolce nodo mi discioglia* (l. cit.).

51 (ibid.). Benedicti Cinguli: *A questa dura et aspra penitentia* (l. cit.).

52 (f. 24v). Cornelii Benigni: *De poi tanti dolori et tanti ghuai* (l. cit.).

53 (ibid.). Feltrini Manfredi: *Fortuna irata et piena di furore* (l. cit.).

54 (f. 25). Cornelii Benigni: *Per liberarmi da si longho affanno* (l. cit.).

55 (ibid.). Apollonii de Coronis: *Contento son, crudel, poiche tanto ami* (l. cit.).

56 (f. 25v). Bartholomaei de Risis: *Se dal Tyrreno mar fuggissi al Gange* (l. cit.).

57 (ibid.). Gentilis Zoccoli: *Tal faccia guasta el tempo et falla obscura* (*Opere... Aquilano*, (f. 194).

58 (f. 26). Seraphini: *Ogni metal che gram foco sente* (l. cit., f. 185).

59 (ibid). Cornelii Benigni: *Gia primauera col bel tempo in terra* (Zannoni, l. cit., p. 634).

60 (f. 26v). Barth. de Parma: *Fra due braccia crudel mi tiene amore* (l. cit.).

61 (ibid.). Pauli Cortesii: *Sceso talhor di cielo in terra Marte* (*Opere... Aquilano...*, f. 163v).

62 (f. 27). Vincentii: *Li sguardi tuoi furon sagette accese* (Zenatti, l. cit., p. 30, n. 99).

63 (ibid.). Barth. de Parma: *Oime chio son di ghiaccio et corro al foco* (*Opere... Aquilano*, f. 184v).

64 (f. 27v). S. Tassini: *Speranza mia che tanto errando andasti* (l. cit., f. 165v).

65 (ibid.). Guarnerii: *Sento chiamar. Chi e? Io sono amore* (Zannoni, l. cit., p. 634).

66 (f. 28). Proton. Pallavicini: *Miser color che ad altri danno exemplo* (l. cit.).

67 (ibid.). Vincentii: *Crudo Acheronte uolgimi el tuo legno* (*Opere... Aquilano...*, f. 150, iterum scriptum quod supra n. 22[9]).

68 (f. 28v). Seraphini: *Io non uo morir fugendo* (l. cit., f. 206).

69 (f. 30v). Barth. de Parma *pro D. Constantia: O crudel morte ben ti sei sforzata* (Zannoni, l. cit., p. 373).

70 (ibid.). S. Tassini *pro D. Constantia: Triompho morte quel funesto giorno* (l. cit.).

71 (f. 31). Seraphini: *Questo e quel pellegrin che uola in alte* (*Opere... Aquilano...* f. 119).

72 (ibid.). A. de Campofregoso: *Chi uuol buon fructo in sua stagion il coglia* (l. cit., f. 173).

73 (f. 31v). A. Thebaldei ferrariensis: *Pensa e poi fa, non far prima che pensi* (Zannoni, l. cit., p. 634).

74 (ibid.). Pa. Cortesii: *Combatte insieme la ragione el senso* (l. cit.).

75 (f. 32). Seraphini: *El mondo è dato a noi sol per giardino* (iterum scriptum, cf. n. 30[4]).

76 (ibid.). Vincentii: *Batteno e uenti in mare in aria en terra* (*Opere... Aquilano...*, f. 148).

77 (f. 32ᵛ). Apollonii de Corona romani: *Caro uccellin che alla mia donna canti* (Zannoni, l. cit., p. 634).

78 (ibid.). Vincentii: *L'albor col tempo in alto alza la cima* (*Opere... Aquilano...*, f. 206).

79 (f. 33). Charitei: *Le molle et umide acque secche e dure* (Percopo, op. cit., p. 449).

80. Vincentii [1] (ibid.): *Albor in selua non e tanto altero* (Zannoni, l. cit., p. 634); [2] (f. 33ᵛ): *Se per gran pioggia el sol suo raggi asconda* (*Opere... Aquilano...*, f. 147ᵛ).

81 (ibid.). Charitei: *Fenestre belle et piene dornamenti* (Percopo, l. cit., p. 444).

82 (f. 34). Abbatis: *Se l ripentir gia mai ristora danni* (Zannoni, l. cit., p. 634).

83 (ibid.). Caroli Ingrati: *La ueste negra dolorosa e trista* (l. cit.).

84 (f. 34ᵛ). Vincentii: *La notte e lunga a chi non puo dormire* (Carducci, *Le stanze, l'Orfeo e le rime di messer Angelo Ambrogini Poliziano*, Firenze 1863, p. 262).

85 (ibid.). Hier. Bap. rom.: *In quattro parti el cor squartato in terra* (Zannoni, l. cit., p. 635).

86 (f. 35). Vincentii: *Ogni serpente con rabbioso toscho* (*Opere... Aquilano...*, f. 183ᵛ).

87 (ibid.). Seraphini: *Non ti sdegnar non ti chiamar da poco* (iterum, cf. n. 4).

88 (f. 35ᵛ). Hier. Bap. romani: *Io son nel foco et ho gran freddo et tremo* (Zannoni, l. cit.).

89 (ibid). Tassini: *Credea con nouo ingegnio et noui artigli* (l. cit.).

90 (f. 36). Seraphini: *Credea amar un cor pien di uirtute* (*Opere... Aquilano...*, f. 162).

91 (ibid.). Vincentii: *Libero et sciolto dogni aspra catena* (l. cit., f. 183).

92. Pauli Cortesii [1] (f. 36ᵛ): *Da che posto son⟨o⟩ per te in exilio* (Zannoni, l. cit., p. 635); [2] (ibid.): *El pesce gia dallo adunco hamo offeso* (l. cit.).

93 (f. 37). Vincentii: *Conosco et uedo ben chio non son degnio* (l. cit.).

94. Incerti auctoris [1] (ibid.): *Circumdederunt me dolores mortis* (Zannoni, l. cit., p. 378); [2] (f. 37ᵛ): *Lo tempo fuggie e uolansene gli anni* (Zannoni, l. cit., p. 635).

95. Vincentii [1] (ibid.): *Ma piu el core mio sara contento* (*Opere... Aquilano...*, f. 159); [2] (f. 38): *Anchor che la fortuna mi molesta* (Zannoni, l. cit., p. 635).

96 (ibid.). G. Zocholi: *Se l pastor con affanni el dì gli armenti* (*Opere... Aquilano...*, f. 159ᵛ).

97 (f. 38ᵛ). Seraphini: *De pensa ben doue non ual soccorso* (l. cit., f. 116).

98. Vincentii [1] (ibid.): *O uoi che seguitate el uan Cupido* (l. cit., f. 156ᵛ); [2] (f. 39): *Voi che passate qui fermate el passo* (l. cit., f. 152).

99 (ibid.). Seraphini: *Che ual belta, che ual esser formosa* (l. cit., f. 114ᵛ).

100 (f. 39ᵛ). P. Dedi: *Quando morte mhara mutato et uolto* (Zannoni, l. cit., p. 635).

101 (ibid.). L. Corvini: *S e uer che lalma andando alaltro mondo* (l. cit.).

102. Seraphini [1] (f. 40): *O suaue sospir che uscisti fore* (*Opere... Aquilano*, f. 117ᵛ); [2] (ibid.): *Se dentro porto una fornace ardente* (l. cit., f. 117); [3] (f. 40ᵛ): *E naturale sel foco da calore* (l. cit., f. 162ᵛ et 177ᵛ); [4] (ibid.) *Et sell e uer che lalma had tormentare* (l. cit., f. 130); [5] (f. 41): *Et sell e uer chel spirto uada ad torno* (l. cit.).

103 (ibid.). S. Tassini: *Dell'uno in laltro affanno e in piu dolore* (Zannoni, l. cit., p. 736).

104 (f. 41ᵛ). B. Ugolini: *Tempo saria omai dhauere scosso* (l. cit.).

105 (ibid.). G. Zoccoli: *Non po natura el ciel nollo consente* (l. cit.).

106 (f. 42). S. Tassini: *Una speranza incerta è la mia sorte* (l. cit.).

107 (ibid.). L. Sfortiae Vicecomitis: *Poi che la fede el core ti manifesta* (l. cit.).

108 (f. 42ᵛ). Hier. Benivieni florentini: *Piangete occhi miei lassi, el cor con uoi* (*Opere... Aquilano...*, f. 185ᵛ).

109 (ibid.). P. Dedi: *Chi serue a corte questa ua sicuro* (Zannoni, l. cit., p. 636).

110. Seraphini: [1] (f. 43): *Sel zappator el giorno saffatica* (*Opere... Aquilano...*, f. 126ᵛ); [2] (ibid.): *Se uol pigliar el tempo come ua* (l. cit., f. 120).

111 (f. 43ᵛ). S. Tassini: *Stassi el mio cor nel tuo conspecto ardendo* (Zannoni, l. cit., p. 636).

112. Seraphini [1] (ibid.): *Se contro al corpo mio sarma ogni stella* (*Opere... Aquilano...*, f. 160ᵛ); [2] (f. 44): *Tha data qualche gratia la natura* (l. cit., f. 114ᵛ).

113 (ibid.). Io. Dinazani: *O dolorosa e sventurata barcha* (Zannoni, l. cit.).

114 (f. 44ᵛ). Aeneae Malvitii: *Pallido, magro, stancho, afflicto e lasso* (l. cit.).

115 (ibid.). Seraphini: *Vien spesso amor sdegnato in frecta in frecta* (*Opere... Aquilano...*, f. 119ᵛ).

116 (f. 45). Ioa. Dolphi: *Sel zappator el giorno al sol si cuoce* (Zannoni, l. cit.).

117. Seraphini: [1] (ibid.): *Doue se sente qualche gram rumore* (*Opere... Aquilano...*, f. 124); [2] (f. 45v): *Se per te moro et calo nelinferno* (l. cit., f. 129r); [3] (ibid.): *Sì son caduto a terra, hor non son morto* (l. cit., f. 120); [4] (f. 46): *Peregrinando uo di sasso in sasso* (l. cit., f. 118r); [5] (ibid.): *Sel tempo dona molto el tempo togle* (l. cit., f. 117); [6] (f. 46v): *Sel tempo ha posto in te tanta bellezza* (l. cit., f. 116v).

118 (ibid.). S. Tassini: *Manchino hormai le nostre rime alquanto* (Zannoni, l. cit., p. 637).

119 (f. 47). Seraphini: *Quando dall alti monti scende lombra* (*Opere... Aquilano...*, f. 126v).

120 (ibid.). Ia. Sermonetae: *Lo acerbo mio dolor é tanto forte* (Zannoni, l. cit.).

121 (f. 47v). Caroli Patii: *Per sopportar si uince ogni fortuna* (l. cit.).

122. L. Corvini: [1] (ibid.): *Non posso contro a te piu repararme* (l. cit.); [2] (f. 48): *Infelice alme chal piu caldo loco* (l. cit.).

123 (ibid.). Vincentii: *Quanto piu penso al gram poter de cieli* (l. cit.).

124. Seraphini [1] (f. 48v): *Chi perde fe che piu nel mondo spera* (*Opere... Aquilano...*, f. 171v); [2] (ibid.): *De quante scale hor ti ritroui in cima* (l. cit., f. 167).

125 (f. 49). Siculi: *El nauigante quando ha turbide onde* (l. cit., f. 166).

126 (ibid.). Camilli romani: *Ochi fugite el sguardo di Medusa* (Zannoni, l. cit., p. 637).

127 (f. 49v). Pontii: *Alchuni da fortuna son distructi* (l. cit.).

128 (ibid.). Lodo. Nori: *De non piu guerra amor, donami pace* (l. cit.).

129 (f. 50). Iulii de Caesariis: *Chi uuol ben misurar ogni sua uoglia* (l. cit.).

130 (ibid.). Seraphini: *Morte? che uoi? te bramo, eccomi appresso* (*Opere... Aquilano...*, f. 131).

131 (f. 50v). Bar. de Risis: *El mondo è facto come la uictoria* (Zannoni, l. cit., p. 638).

132 (ibid.). Cornelli Benigni: *Parto dolente, óime, con pianto amaro* (l. cit.).

133 (f. 51). A. Palliduli romani: *Amor mi tira et son rincarcerato* (*Opere... Aquilano...*, f. 167r).

134 (ibid.). Seraphini: *Io piango el mio tormento, el tempo perso* (l. cit., f. 164).

135 (f. 51v). Ghuarnerii: *Ben chel cor teco sempre, donna, sia* (l. cit., f. 166).

136 (ibid.). Seraphini: *O giorno a me si crudo et infelice* (l. cit., f. 155).

137 (f. 52). Honofrii Torresani: *Fuggite amor o uoi miseri amanti* (l. cit., f. 166v).

138 (ibid.). A. Palliduli romani: *Consuma el foco ferro, pietre et legnia* *Compendio... di Vincenzo Calmeta...* f. K, III).

139 (f. 52v). Caroli Ingrati: *Venite inamorati al mio lamento* (*Opere... Aquilano...*, f. 167v).

140 (ibid.). Honofrii Torresani: *Del tucto non me uoglio disperare* (l. cit.).

141 (f. 53). A. Palliduli romani: *Non piu tardar hormai di contentarme* (l. cit., f. 159v).

142 (ibid.). Seraphini: *Perchè sforzato son douer partire* (l. cit., f. 186).

143 (f. 53v). A. Palliduli romani: *Si suol bramare quel più che denegato* (Zannoni, l. cit., p. 638).

144. Seraphini [1] (ibid.): *Doglia mia acerba et uoi sospiri ardenti* (*Opere... Aquilano...*, f. 128v); [2] (f. 54): *Dammi pur soie et lunghe et gran trauerse* (l. cit., f. 128).

145 (ibid.). Ghaleatii Malvitii: *Non potrai mai con tucta tua dureza* (Zannoni, l. cit.).

146. Seraphini [1] (f. 54v): *Credea amar uno cor pien di uirtute* (*Opere... Aquilano...*, f. 162, cf. n. 90 hic iterum scriptum); [2] (ibid.): *Ogni fiero animal nutrito in bosco* (l. cit., f. 117v).

147 (f. 55). Alphani perusini: *Hor che sara, possio piu che riceuere* (l. cit., f. 154v).

148 (ibid.). Seraphini: *Soleuimi chiamar bello et dolcissimo* (l. cit., f. 190).

149 (f. 55v). S. Tassini: *O giorno chel dolor mio rinouelli* (l. cit., f. 160v).

150 (ibid.). L. Corvini: *Non piu tormenti, amor, dammi un gran colpo* (Zannoni, l. cit., p. 638).

151 (f. 56). Seraphini: *Ite sospiri doue amor ui mena* (*Opere... Aquilano*, f. 178v).

152 (ibid.). Alfani perusini: *Son gia riducto in si maligna sorte* (Zannoni, l. cit.).

153 (f. 56v). Seraphini: *Perfin che non finischa el mio tormento* (*Opere... Aquilano...*, f. 163).

154 (ibid.). L. Corvini: *Non tanti colpi alla uentura amore* (Zannoni, l. cit.).

155 (f. 57). Alfani perusini: *Puo fare el ciel chio uiua a mio dispecto* (l. cit.).

156 (ibid.). Vincentii Pappacode: *Questa dolente et misera partita* (l. cit.).

157 (f. 57v). Simonis ghinazanens.: *Speraua gia chel mio fidel seruire* (l. cit.).

158 (ibid.). Seraphini: *Quando uostri ochi et quel legiadro aspecto* (*Opere... Aquilano...*, f. 187).

159 (f. 58). Ioannis Dolphi: *Da poi che fortuna ha così uoluto* (l. cit., f. 165v).

160 (f. 58v). Vincentii Pappacode: *Sententia è uera anticha et euidente* (Zannoni, l. cit., p. 639).

161 (f. 58ᵛ). Seraphini: *Voi che ascoltate mie iuste querele* (*Opere... Aquilano...*, f. 114).

162 (ibid.). Quarqualii: *Sempre mi par ueder uostra figura* (l. cit., f. 155).

163 (f. 59). Io. Dolphi: *Vana speranza io tho seghuito tanto* (l. cit., f. 196).

164 (ibid.). Pauli Cortesii: *Per altro non si cercha imperio et regnio* (*Compendio, di Vincenzo Calmeta...* f. I, Vᵛ).

165 (f. 59ᵛ). Mauri Lauredani: *(pro D. Constantia): Rendi quella alma insidiosa morte* (l. cit.).

166 (ibid.). Barthol. de Parma: *Non ti uarra pentir da poi charhai* l. cit., f. K, I).

167 (f. 60). F. Cynthii anconitani: *Mira fortuna iniqua, mira mira* (l. cit.).

168 (ibid.). Vincentii: *Tu che risghuardi linfelice sorte* (*Opere... Aquilano...*, f. 152).

169 (f. 60ᵛ). Caroli Ingrati: *Sento per troppo amar languire el core* Zannoni, l. cit., p. 639).

170. Pauli Cortesii [1] (ibid.): *Guerra si fa per acquistar uictoria* (l. cit.). [2] (f. 61): *In foco tremo tucto ardendo in gielo* (*Opere... Aquilano*, f. 180).

171 (ibid.). Vincentii: *La faccia obscura e gli ochi humidi e bassi* (Zannoni, l. cit.).

172 (f. 61ᵛ). Charitei: *Quanto piu maffatico a chiamar morte* (Percopo, op. cit., 2, p. 445-446).

173 (ibid.). Incerti auctoris: *Sel cygno canta allhor soauemente* (Zannoni, l. cit.).

174 (f. 62). Cor. Benigni: *Ascolta oscuro et tenebroso inferno* (l. cit.).

175 (ibid.). Guarnerii: *Viddi Amor moesto e suspirar Diana* (l. cit.).

176 (f. 62ᵛ). P. Cortesii: *Giura et non uuole amor chio uiua teco* (l. cit.).

177 (ibid.). Cor. Benigni: *Non è si presto ó si ueloce ceruo* (l. cit.).

178 (f. 63). Mauri Lauredani: *Guarda qual summa e gloriosa spoglia* (l. cit.).

179 (ibid.). Charitei: *O alma, ó spirto mio, ó nutrimento* (Percopo, l. cit.). p. 453-454).

180 (f. 63ᵛ). S. Tassini: *Non fu mai pace dalchun tanto amata* (*Opere... Aquilano...*, f. 126ᵛ et Zannoni, l. cit., p. 640).

181 (ibid.). Illm̃i principis Capuae: *Sel duolo che partendo lalma sente* (Zannoni, l. c., p. 640).

182 (f. 64). Charitei: *Non possa senza morte contemplarte* (Percopo, l. cit., p. 443-444 et *Opere... Aquilano...*, f. 163ᵛ).

183 (ibid.). Ia. Sannazari: *Quanto ricercho più libero farmi* (Zannoni, l. cit.).

184 (f. 64v). Charitei: *Accende el mio cantar fiamma damore* (Percopo, l. cit., p. 441).

185 (ibid.). Quarqualii: *Non posso andar, madonna, si lontano* (Zannoni, l. cit.).

186 (f. 65). Iu. de Cesarinis: *Sel tempo ogni gram cosa alfin pur doma* (l. cit.).

187 (ibid.). Marulli: *Se uien nouo accidente al mio dolore* (l. cit.).

188 (f. 65v). Abbatis: *Non troua paragone el mio dolore* (l. cit.).

189 (ibid.). Vincentii: *Ghodi se sai chè sempre non se salle* (l. cit.).

190 (f. 66). Seraphini: *Peregrinando uo per mio destino* (*Opere... Aquilano...*, f. 118).

191 (ibid.). Vincentii: *Mondan dilecto poco tempo dura* (Zannoni, l. cit.).

192 (f. 66v). Pa. Cortesii: *Se sempre cerchi donna parer casta* (l. cit.).

193 (ibid.). Seraphini: *Sel nauigante scongiura ha pur qualche tempesta* (l. cit.).

194 (f. 67). Pa. Tassini: *Lieue é la pena ovel tormento gioua* (Zannoni, (l. cit., p. 641).

195. Seraphini [1] (ibid.): *Per alchun tempo la mia fe conosci* (*Opere... Aquilano...*, f. 128); [2] (f. 67v): *Donar non ti possio uago lauoro* (l. cit., f. 119); [3] (ibid.): *Prouato ho di celar questo mio foco* (l. cit., f. 129).

196 (f. 68). Cor. Benigni: *Ochi dolenti, qual sia la mia uita* (Zannoni, l. cit.).

197. Seraphini [1] (ibid.): *Scoprirte mille volte ho facto prova* (*Opere... Aquilano...*, f. 125); [2] (f. 68v): *Da poiche morte hara di me uictoria* (l. cit., f. 127v et 176v); [3] (ibid.): *Quando che a morte mauerhai conducto* (l. cit., f. 129v).

198. Vincentii [1] (f. 69): *Fiamma dal pecto e pioggia non uien mancho* (Zannoni, l. cit.); [2] (ibid.): *Sel buon pastor fra monti el di mendica* (*Opere.... Aquilano...*, f. 151v); [3] (f. 69v): *Non é si grande el dono chio domando* (l. cit.); [4] (ibid.): *Quanto piu a questa fiamma mavvicino* (l. cit., f. 149).

199. Seraphini: [1] (f. 70): *Tu che di tua belleza uai si superba* (l. cit., f. 115); [2] (ibid.): *Se amor piu uolte ha posto in foco ardente* (l. cit., f. 121); [3] (f. 70v): *Spesso nel meglio dun bel fabricare* (l. cit., f. 119v).

200. Vincentii [1] (ibid.): *Donna se sei leggiadra e giouinecta* (l. cit., f. 115v); [2] (f. 71)· *Dimme, uertu, perche non sei aprezata* (Zannoni, l. cit., p. 641); [3] (ibid.): *Io ho magior dolor benche io stia queto* (*Opere.... Aquilano...*, f. 156v); [4] (f. 71v): *Chi vole esser amato conuien che ami.* (Zannoni, l. cit.); [5] (ibid.): *Prima, signora mia, chio tabandoni* (l. cit); [6] (f. 72): *Io rompo col gridar laere el cielo* (l. cit.).

Tituli rubri. Folii 1 quatuor margines colore caeruleo, candelabris aureis, fructibus et avibus sunt decorati; in parte dextra et sinistra insigne, quod vulgo Hermellina, cum

inscriptione: *Vt me decet;* in parte superiore duo pueruli aligeri sustinent schedulam auream cum inscriptione: *Diue Elisabet;* in parte inferiore tessera gentilicia urbinatium ducum corona, vexillo pont. ac duabus aquilis praedita, coniuncta cum tessera gentilicia familiae Gonzaga. Ff. I. II. 72^v. 74 vacua. Accuratissime expendit atque ex hoc codice multa carmina edidit Zannoni, l. cit.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

730. An. 1596 (cf. f. IV), chart., mm. 226×170, ff. V. 25.

1. **Macci Sebastiani** durantini venatio, ecloga pastoralis. Interlocutores, Orposius, Orontes. Inc. *Admiranda dedit nobis spectacula princeps.* Des. *Venantum, excelsam recipit se laetus in aulam;* praeeunt [1] (f. III) auctoris dedicatio Francisco Mariae II Urbini duci..., quae inc. *Nobilissimam ceruorum venationem, quam tu, serenissime princeps, nudius tertius in propinquo Neronis monte* ac des. *ut literarum studia semper uigere possint. Dat. Duranti, IV Non. Decembris 1596;* [2] (f. IV) eiusdem carmen ad eundem (hexametri 1-24): *Magnanime umbrorum princeps, qui sancta Metauri - Roboreaeque adsint claro cum robore glandes.*

2 (f. V). Per-illustris d. Caesaris Accoromboni ⟨tetrastichon de venatione ac de Maccii ecloga⟩: *Magnanime princeps, tribuit qui iura Metauro - sydera ad alta uehit.*

Ff. I. II^v. V^v. 22-25 vacua.
Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

731. Saec. XVI ex., chart., mm. 207×134, ff. 20.

Baldini Bernardini Aristotelis oeconomica, libri I-II, versibus ⟨hexametris⟩ fideliter et latine expressa ⟨et aucta⟩. Lib. 1 (f. 3^r) inc. *Priuatae quae cura domus, quis cultus alendis.* Lib. II des. *Vxorem, natosque iuuent, carosque parentes;* praeit (f. 2) interpretis epist. dedicationis Bartholomaeo Baldino fratri, quae inc. *Nihil mihi antiquius unquam fuit, quam ut quoad possem* ac des. *non uera de te tuisque omnibus sedulo praedicet. Sed haec satis dicta sint. Vale* (Oeconomica Aristotelis versibus exposita, Mediolani apud Metium 1578, teste Mazzucchelli), *Scrittori,* II, parte I, p. 135.

Ff. I^v, 20 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

732. Saec. XV, membran., mm. 224×162, ff. 6.

Angeli Lapi faventini carmen ad poetas de laudibus divi principis Federici, Urbini ducis ⟨hexametri 1-168⟩. Inc. *Vos o pierij vates de gente latina.* (ed. Cinquini, *Un poemetto inedito lat. del sec. XV.* Aosta, Allasia 1906).

Codex, qui convenit n. 638 antiqui indicis urbin., titulum praefert rubrum, initialem primam et unicam auream lineis aureis et albis, coloribus caeruleo ac rubro ornatam; in textu variae litterae initiales aureae. In folii 1 margine inferiore tessera gentilicia urbinas, quatuor aquilis decorata ac litteris compendiariis aureis signata; F<ridericus> D<ux>. Folium 6ᵛ vacuum est.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

733. An. 1605 (cf. f. 1), membran., mm. 220×156, ff. I. 13.

Variorum carmina praesertim in natali Friderici III Urbini principis.

1 (f. 2). Ricci Alexandri urbinatis praeceptoris et moderatoris seminarii (epigramma): *Vt lenis tenero mater fert ubera nato - munera ad alta. Vale;* praeit (f. 1) dedicatio: *Ser. Fran. Mariae II. Urb. duci VI in natali ser. principis eius filii, cui urb. Seminarium opes et ortum acceptum refert, hunc libellum magni laeti gratique animi testimonium Alexander Riccius I. V. D. Semin. Mag. ac moderator et alumni unanimes D. D. Vergilius Lazzarus urb. scrib. an. MDCV.*

2 (f. 3). Passioneis (de) Passionei, in partu serenissimae Liviae ducissae. Ode (alcaicum): *Vates Ruveream tollite Liviam - Pulsis luminibus polo.*

3 (f. 3ʳ). Aloysii Claudii, de voto civitatis Urbini ad divum Franciscum de Paula, epigramma: *Impleram coelum, terras, maria omnia votis - Et reddam ex animo debita dona Deo.*

4 (f. 4). Danielis Camilli, de civitate Urbini in natali sui principis exultante, epigramma: *Turribus ecce sonant sacris aera, aethera rumpunt - Aurea vere aetas, aurea saecla tulit.*

5 (f. 4ʳ). Scaffae Bartholomaei, de seminario Urbini in partu sereniss. ducissae exultante, (iambi 1-12): *Quid obstupes, o Thyrsis hasce plantulas - Dominumque ruris sentiunt.*

6 (f. 5). Cimini Ioannis Baptistae, in natali sereniss. Urb. principis, hendecasyllabi (1-16): *Gaudete o pueri, viri, senesque - Qua nulla melior, sereniorque.*

7 (f. 6). Fabri Bartholomaei, Ode (asclepiadaea): *Summis glandiferam tollite laudibus - Inter dulcia pocula.*

8 (f. 6ʳ). Candiotti Petri Matthaei, in partu sereniss. Liviae, Urb. ducissae, (decastichon): *Ut radiis nubes pellit sol clarus ab orbe - Cuncta tibi coeli signa secunda favent.*

9 (f. 7). Periberti Lucae Antonii, de laudibus quercus in natali ser. Urbini principis, (octastichon): *Fraxinus antiquis fuerat gratissima quondam - sydera ad alta caput.*

10 (f. 7ʳ). Maschii Bernardini, decantatio natalis sereniss. Urbini

principis (alcaicum): *Cantate uestrum carmine principem - Vos iuuenes puerique laeti.*

11 (f. 8v). Urbinelli Ioannis Baptistae, in natali sereniss. Federici Urbini (epigramma): *Ver redit et uariis cinguntur floribus arua - Hinc eat et clarum nomen ubique sonet.*

12 (f. 9). Battiferris (de) Francisci Vergilii, in natali sereniss. Urbini principis, Ode (hexametri cum trimetris catalecticis in syllabam): *Diffugere polo nubes, redit aurea terris - Sole oriente dies.*

13 (f. 10). Bernabei Felicis, in partu sereniss. Urbini ducissae (sapphicon): *Non ita effulget radiante uultu - Gaudia seruet.*

14 (f. 11). Feltrini Tiburtii, in natali sereniss. Urbini principis (epigramma): *Auriferi splendet mollis nunc unda Metauri - Pabula dat quercus, pocula flumen aquis.*

15 (f. 11v). Ginga Marci Antonii, in adventu sereniss. principis Urbinum, epigramma (octastichon): *Audi quae loquitur laeto tibi patria uultu - Et maneat prisca cum bonitate fides.*

16 (f. 12). Constantii Guidi Ubaldi, vaticinium in partu sereniss. Urbini ducissae (epigramma): *Cernis ut in lucem sublimis prodeat infans - Optatum ut uideant sole nitente diem.*

Codicem transcripsit Vergili Lazzarus (cf. f. 1); tituli aurei, initiales maiores aureae, initiales maximae aureae lineis aureis ornatae. In f. 1 tessera gentilicia Francisci Mariae II Urbini ducis auro et coloribus decorata. In f. 2v aquila innixa quercus ramo, in multis aliis pagellis frondes et rami arborum, omnia auro picta. Ff. I, 1v, 13 vacua.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

734. An. 1563 (cf. f. IIv), chart., mm. 211 × 136, ff. IV et paginarum (+ p. 10 a).

Palatii Ioannis Andreae mondainensis Vbaldus (poema heroicum in laudem s. Ubaldi ep. eugubini). Inc. *Natales, studia et mores vitamque beati.* Des. *Pontificem ad magnum romanam et mittere ad urbem;* praeeunt [1] (f. II) auctoris epist. dedicationis Iulio Feltrio de Ruvere Sorae et Arcis duci, card. Urbini, Perusiae Umbriaeque legato, quae inc. *Librum quem duobus abhinc annis de diui Ubaldi gestis,* ac des. *Vale. D⟨atum⟩ Eugubii VI Kal. Martii M.D.LXII;* [2] (f. III) altera epist. dedicationis *illmo et excellmo principi Guidoni Ubaldo* ⟨II⟩ *Feltrio de Ruuere, Urbinatium duci,* quae inc. *Cum ego proximis superioribus diebus, princeps illme, libellum hunc quo omnia pene diui Ubaldi gesta* ac des. *ex versibus nostris didicerit. Vale princeps inuictissime* (cf. cod. 715).

Ff. Iv et IVv vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

735. Saec. XV, membran., mm. 217×137, ff. 10.

Domitii Calderini veronensis, secretarii apostolici, panegyricus *quom Ioannes Rouera frater Iuliani, car. diui Petri ad uincula, praefectus urbis creatus est.* Inc. *Nihil mihi commodius accidere potuisset, quirites, viri principes et legati sapientissimi, quom hic dicendi labor ad me delatus est.* Des. *et uos maxime confidere debetis. Dixit Romae ad XV Kl. Ianuarias anno / a natali Christi anno MCCCCLXXV. Xixti IIII. pont. max. prima olympiade;* praeit (f. 1ᵛ) inscriptio seu notatio: *Ob. R. P. / Ioanni Roverae / praefecto Urbis creditam / ad aeternitatem actorum / Xysti IIII pont. max. / Federicus Urbinat. princeps / iuvit / amplexusque est / paterne.*

Codex titulum praefert variis coloribus scriptum, initialem primam et unicam caeruleam; in margg. lemmata librarii manu; in f. 8ᵛ sententia: *Sperne uoluptates, virtutibus itur ad astra: Namque etiam virtus fuluo preciosior auro est.* Ff. 1ʳ, 10 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

736. Saec. XVI in., membran., mm. 198×135, ff. 12.

Friderici Veterani carmina latina et italica et nonnulla prosa oratione scripta. ¹ (f. 1ᵛ). ... *Funerale chirographum* (cantio vulgo *sonetto*) *cuius verba in ampliori charta cathalecto reliquit affixa* ⟨pro Elisabeth Feltria de Gonzaga Urbini ducissa⟩. Inc. *Non sparsar tante lachyme* (!) *gli ebrei.* Des. *Ma le lachryme homai lassate e i pianti;* ² (f. 2) ⟨pro eadem, inscriptio⟩, quae inc. *Elisabet Feltriae / de Gonzaga Urbi / ni Ducissae* ac des. *luctuosum funus;* ³ (f. 2ᵛ) ⟨nota de obitu eiusdem⟩: *Obdormiuit in Domino die XXVIII Ianuarii MDXXVI - pudicitiam attestante;* ⁴ (f. 3) *Vulgare del scripto funerale posto nel cathaletto... Elisabet Feltria da Gonzaga: Del duca Guido gia cara consorte - El funerale e gia se state a i dei;* ⁵ (f. 4) carmen de inclyta progenie feretrana ⟨ad Guidubaldum I versibus hexametris 1-60⟩: *Inclyta progenies Feretrana inscribitur istis - omnibus et prestent felices Nestoris annos. Vale;* ⁶ (f. 5ᵛ) ...inclyta progenies Feretrana ex commento capituli 27 Inferni Dantis...: *Hic comes Guido notificat suam progeniem et locum unde traxit - siue flumine, qui exit a propinquis Aluernae;* ⁷ (f. 7ᵛ) additio novae prosapiae Feretranae, quae inc. quinque hexam. et sequitur prosa oratione *Hos ego subiunxi quos tempora nostra tulerunt,* clauditur quinque hexametris in laudem Guidubaldi I, quem vocat Martem togatum: *Quos Deus omnipotens - plures retulisse triumphos;* ⁸ (f. 8ᵛ) carmen appositum in urna defunctae ⟨Elisabeth Gonzagae⟩ in ecclesia divi Bernardini (hexametri 1-12): *Elisabet nomen, cognomen Feltria, Guido - Tartara Crassi;* ⁹ (f. 9) in ara funerali ⟨Friderici II, Urbini ducis⟩ prosopopoei idest... carmen appositum in aede sancti Bernardini... (octastichon): *Integer ipse*

fui uiuens animoque fideque - Dux Federice vale; [10] (f. 9ᵛ) vulgare carmen iamdiu editum et nunc repetitum... (*sonetto*): *Mentre chio uissi fui dintegra fede - O duca Federico eterne vale;* [11] (f. 10) (hexametri duo, cum) *Veteranus dextram palpavit eiusdem integrumque invenit in arca post annos XXX....*: *Hunc mea forte ducem - haec sua uerba sibi;* [12] (ibid.) tetrastichon *quod in arca illa amplius non residet dux Fridericus sed in suo pectore seruat: Iste sepultus inest hoc totus pectore et arca - Mauseolum domini me iuuat esse mei;* [13] (f. 10) facetum carmen cum inclyto puero Guidubaldo...: *Ad te si ueniet gracilis mea musa latina - uel sua iussa sequi;* [14] (f. 11ᵛ) Francisco Mariae ⟨I⟩ de Ruvere *Urbini duci panagiricus, idest laus de instauratis meniis Urbini* a Rentio Cereo ⟨Orsini da Ceri⟩ *demolitis* (hexametri 1-25): *Arte uel ingenio mensura atque ordine docti - merito nocuere potenti;* [15] (f. 12) Illmo d. Guidobaldo feretrano Ruvere (hexametri 1-5): *Fortunate puer cui fortia moenia surgunt - crescentibus annis;* [16] (ibid.) carmen ad lectorem (eligidion): *Lector quisquis eris non docti carminis, oro - Non tamen inuenio.* (De carminibus Veterani vide Bandini, Specimen litteraturae florentinae, Florentiae 1751, 2, p. 180 sq.; Dennistoun, *Memoirs of the dukes of Urbino,* London 1851, 2, p. 138. 139; Guasti, *Giornale storico degli Archivi toscani,* Firenze 1862, 6, p. 131 sqq. et meam praefationem ad opus: Codices urbinates Graeci, Romae 1895, p. XIII et XVI sq.).

Codex ab auctore ipso transcriptus est, uti ipse in pluribus locis testatur. F· 3ᵛ vacuum est.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

737. Saec. XV, membran., mm. 184 × 130, ff. I. 44.

Hilarionis monachi ⟨ord. s. Benedicti, veronensis, cf. Maffei, *Verona illustrata* Verona 1732, *Scrittori,* 3, col. 114⟩, crisias, libri I-III (Pitra, *Spicilegium solesmense,* Parisiis 1858, 4, p. 144-165 e cod. urbin. 352, in quo adespotum est poema, quare dubitanter quidem vir doctus, in appendice ad opera Verecundi Iuncensis episcopi (an. 546-552) addidit, Arevalum sequutus; praeit (f. 2) πρόλογος, seu Bessarionis card. encomium, hexametris graecis 1-95 constans, quod inc. Ἔξοχε Βησσαρίων πάτηρ εὐλαβεέστατε πάντων ac des. Εἶπε δ' ἐφῆς γλώσσης σὺ κρείσσονας εἶχες ἐκείνας. Ἔρρωσο πάτερ; subsequitur (f. 38) τῷ αὐτῷ ἐπιστολή, quae inc. Παλαίμεν (!) πάνυ ἐπεθύμησα, πάτερ Βησσαριών, ἁγιωσύνην σοῦ ἤτε ἐπιστολῇ ἤτε στίχοις ἀσπάζεσθαι, ac des. ὅπῃ ἐκεῖνος ἂν ὑπάγῃ; auctor Hilarion profitetur in hac epistula se discipulum fuisse Παναγάθου Λεωνικήνου (cf. f. 40). Hinc clare innuitur Omnibonum Leonicenum fuisse ei magistrum; ignotum autem Pantagathum, quem invenimus uti sacerdotem Academiae romanae in catacumbis signatum, nullum alium fuisse quam Omnibonum ipsum cave existimes.

Codex, qui convenit n. 509 antiqui indicis urbin., titulos et initiales maiores praefert tum aureas tum caeruleas tum rubras, initiales maximas aureas surculis et coloribus ornatas. Codicem scripsit (ac fortasse ornavit): Ὁ Θέαλδος βηρωναῖος δοῦλος παλαιὸς αὐφεντίας σου εἰς δόξαν θεοῦ καὶ σοῦ ἔγραψε, uti in subscriptione f. 37^{v}. In f. 1^{v} inest basis coloribus aquatis picta, in campo posita, cum inscriptione: ὁ τίτλος βίβλου + Ἱλαριῶνος μοναχοῦ βηρωναίου κρισιὰς πρὸς ἀξιώτατον καὶ εὐλαβέστατον πατέρα Βησσαριῶνα ἐπίσκοπον τουσκουλᾶνον. Folii 2 margo sinister ornatus est floribus, margo inferior autem floribus, cornucopiis ac tessera gentilicia Bessarionis cardinalis. Ff. I, 1^{r}, 5^{v}. 43. 44 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

738. Saec. XVI ex., chart., mm. 191 × 120, ff. I. 94.

Taurelli ⟨seu **Torelli**⟩ **Pomponii** ⟨parmensis⟩ comitis montis Clariculi carminum libri I-III priores (carminum libri sex, ed. Parmae ex typographia Erasmi Viotti, 1600, p. I-88). Haec tamen sunt adnotanda; [1] deest in ms. parvum carmen Antonii Quaerengi, quod habetur in ed. f. I^{v}; [2] inest in ms. (f. 5) carmen, inscriptum *in Romanos gestientes* (pro Turcis recendentibus Melita insula), quod inc. *Quid laeta festos nunc tibi fingis dies* ac des. *suis fugasti sedibus;* [3] (f. 75) in ms. aliud inest carmen inscriptum: In Camillum Platonium innominatorum principem: *Genus deorum thespii cacuminis - Tu nequiores redderes;* [4] (f. 85) carmen in s. Pium V multum differt ab edito (p. 80-82, ed. cit.): [5] (f. 89) carmen inscribitur in Iulium a Robore card., quod (ed. cit., p. 85) in Hieronymum a Robore card., inc. autem *Iulio...* (in ed. cit. *Optimo...*); [6] (f. 92^{v}) deest carmen ad Antonium Quaerengum (ed. cit., 87-88), clauditur denique carmine I libri IV, quod inscr. in Franciscum Mariam Urbini ducem (ed. cit., pag. 89-90).

I, 1^{v}. 94 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

739. An. 1517 (cf. f. I), membran., mm. 190 × 125, ff. I 121.

1. **Lippi Brandolini** ⟨Aurelii⟩ libellus (seu potius variis elegiis compositum poema) de laudibus Sisti IV pont. max. ⟨et familiae⟩ Inc. (f. 18^{v}) *Sederat omnipotens medio sublimis Olimpo.* Des. *Vecta est in portum nostra carina suum;* praeeunt [1] (f. 1) Raphaelis Brandolini Lippi iunioris (Aurelii germani) epist. Galeotto de Robore, presbitero card. s. Petri ad vincula, vicecancellario dignissimo, quae inc. *Nullum grati animi certius afferri testimonium potest* (auctor in hac epist. libellos, ab Aurelio fratre conscriptos, sed quorumdam improbitate obtrusos et ab eo olim Sixto IV dedicatos, Galeotto offert) des. *ex collatis in me beneficiis reportabis. Vale sexto kal. Decembres MDV.;* [2] (f. 2) Lippi Brandolini ⟨Aurelii⟩ praefatio ad rmum dominum Iulianum episcopum Hostiensem, card. Petris

ad vincula, Sixti IIII nepotem, quae inc. *Cum omnis nostra felicitas in uno* (cardinalem laudat) ac des. *tuum erit meae meorumque honestati salutique consulere;* [3] (f. 8ᵛ) ad libros phaleucii 1-36, qui incipiunt: *Qui dudum tenebris situque turpi* ac desinunt: *Hic erit Dominus Deusque uester;* [4] (f. 10) *prologus, in quo gloriae comparandae rationes et sui ipsius commendatio continetur, libri argumentum, nonnullae Sixti laudes: Cum omnis hominum actiones et omnia humanae uitae genera - Haec dederis nobis premia si placui;* [5] (f. 15) elegia ad Sistum IV... *in qua eius laudes proponit, Phebum musasque inuocat, ipsius Sisti auxilium implorat, seque illi commendat: Supremum in terris hominum diuumque parentem - Inflabis zephyris tu mea uela tuis;* subsequitur [6] (f. 50) ad urbem Romam (epigr.): *Cum te Roma tuus uellet fundare Quirinus - facta dea es;* [7] (f. 50ᵛ) ad Iulianum card. (epigr.): *Quid primum sacri ne insignia mirer honoris - fac ipse taces;* [8] (f. 51) de morte Petri, card. s. Sisti (hexastichon): *Qui fuerat toto nuper clarissimus orbe - non subit ulla rogos;* [9] (ibid.) ad Platinam (epigr.): *In tantam mea musa urbem uectura mouetur - non timet illa tuos;* [10] (f. 51ᵛ) ad librum (elegia): *Vade liber, non me qualem mittente decebat - caeca Thalia fores.* 2 (f. 71ᵛ). De rebus gestis a Sisto IV pont. epigrammatum libri I-II; praeeunt [1] (f. 52ᵛ) auctoris *in libros de laudibus ac rebus gestis Sisti IV pont. max. et suorum oratio, in qua nostrorum temporum, cum priscis comparatio, mirae Sisti laudes et librorum argumenta continentur: Audio saepenumero, beatissime pater, et quidem ab hominibus non ineruditis - memoriam apud posteros propagandam excogitare. Vale;* [2] (f. 69ᵛ) *Inscriptiones seu rubricae duorum librorum: Ad musam quo cultu habituque Sistum sit aditura, epigramma - Ad Sistum ut otia musis largiatur. De laudibus et aeternitate Sixti.* Liber I [1] (f. 71ᵛ) de urbe instaurata.... ad Musam... elegia (in ms. *epigr.*): *Felices iterum domini uisura penates - omnia Siste leges;* [2] (f. 72ᵛ) .... ut hoc opus de se scriptum legat, epigr.: *Aetherei reseras genitor qui lumen Olimpi - querere Siste fuge;* [3] (f. 73) de materia et lectoribus huius operis, epigr.: *Hunc lege sincera quicumque es fronte libellum - ista legas;* [4] (f. 74) qui dii huic operi sint affuturi et qui non, phaleucii 1-52 (in ms. *epigr.*): *Formosa o gemini parens amoris - Hic uobis sacer est liber uenite;* [5] (f. 75ᵛ) ad Marsum, cur grande poema non scribat (octastichon): *Dicere Marse soles magnum cane, Lippe, poema - ergo fames;* [6] (f. 76) quod aeternus per Sistum fiat (decastichon): *Meonides longum uixit uiuetque per aeuum - Materia insignem perpetuumque facit;* [7] (ibid.) ... quam multa gesserit et quo ordine dicenda, epigr.: *Tot simul occurrunt de te edere pauca volenti - Quaecumque in nugis hic erit ordo meis;* [8] (f. 76ᵛ) de die quo... est creatus, epigr.: *Candida lux propera totis laetissima terris - Perficias, Sisto principe, terdecimum;* [9] (f. 77ᵛ) de

domo sive palatio... (epigr.): *Marmoreas Licini, Crassique et Caesaris ędes - Tecta memento deis esse minora suis;* [10] (f. 78) de fano quod... in palatio condidit (epigr.): *Hic ubi sidereum consurgit ad ęthera templum - Sic decuit magnos, Siste, habitare deos*; [11] (f. 78ᵛ) de loco, qui paradisus dicitur... (epigr.): *Nocturnę hic fuerant media quoque luce tenebre - Templa, domum sacris condidit ille uiris;* [12] (ibid.) de bibliotheca... (epigr.): *Quid iactas Pharii numerosa uolumina regis - Siste pater uincis, quatuor unus habes;* [13] (f. 79) de bibliotheca ex penu facta (tetrastichon): *Quae fuerat quondam Cereri madidoque Lieo - hoc meliora duce;* [14] (f. 79ᵛ) de mula sibi emenda (epigr.): *Vultis emi mulam, pretium non solvere uultis - Iam Sisti vates non ero, aquator ero;* [15] (f. 80) de die quo... est coronatus (elegia): *Dęsere longeuum formosa aurora maritum - Invideant mundo te precor astra diu;* [16] f. (80ᵛ) de vitae commodis sibi... datis (epigr.): *Imbelles dederant artus corpusquę parentes - Ergo tu pater es, tu mihi, Siste, Deus;* [17] (f. 81) de urbe... instaurata et classe in Turcas missa (elegia): *Quantum Roma tibi, quantum tibi debeat orbis - O pietas, debet iam Deus ipse tibi;* [18] (f. 82) de urbe Roma... iterum condita (elegia): *Romulus exiguo nemorosa palatia muro - Nunc dabo, par meritis gloria nulla tuis;* [19] (f. 83) de urbe... viis ornata (epigr.): *Tota erat urbs casulis atrisque obsessa tabernis - Urbis habet, duce te reddita Roma sibi est;* [20] (f. 83ᵛ) de via quae a ponte ad palatium ducit (epigr.): *Appia si mihi nunc detur, deturue latina - Tu quoque non alia Siste adeundus eras;* [21] (f. 84) de via, quam Sanctam vocant, ubi via loquitur (epigr.): *Quisquis iter facis hac mecum letare uiator - Hinc cupiant iterum corpora sancta trahi;* [22] (f. 84ᵛ) de via, quae ducit ad aedem beatae Mariae de populo (hexastichon): *Condiderat castae templum uenerabile matri - principis o pietas;* [23] (ibid.) de via, quae a ponte ducit in campum florum (epigr.): *Hic ubi tot cernis dextra levaque tabernas - Est tellus meritis non satis una tuis;* [24] (f. 85ᵛ) de via quam papalem vocant (decastichon): *Sordibus et cęno immunde vix peruia plebi - que tibi cura tui?;* [25] (ibid.) de via, quam rectam vocant (epigr.): *Quisquis adis procerumque domos ac templa deorum - Siste tuo, ipsius nomine clara uia est;* [26] (f. 86) de via que ad trivium ducit, quem montem Marii vocant (decastichon): *Cum media ex agris plebs rustica nocte redibis - Esse peregrinis agricolisque uias;* [27] (f. 86ᵛ) de ponte... (epigr.): *Hellespontiacam sileat iam Grecia molem - Magna tuis, tu tu maxima, Siste, facis;* [28] (f. 87) de operibus... tum perfectis tum inchoatis elegia, (in ms. *epigr.*): *Ecquid, Siste, tuam lustras dum lumine Romam - Tu gere, mox quae tu gesseris illa canet;* [29](f. 87ᵛ) ... de donis musarum (epigr.): *Crateres alii donant tibi, Siste, capaces - Aut cum magna feram, magna referre para.* Liber II. De Urbe instaurata et aliis eius suorumque laudibus.

[30] (f. 88v) De templis.... instauratis et conditis elegia (in ms. *epigr.*): *Dicta parens diuum non falso nomine Roma - Hoc in te superent omnia uota Dei;* [31] (f. 90) de templo divae Mariae de populo... (epigr.): *Omnia conspicuis ornavit numina templis - Hic contentus agas da pater astra deis;* [32] (f. 90v) de eodem octastichon (in ms. *epigr.*): *Cum tibi diua parens totum sint templa per orbem - sepe uidere tuum;* [33] (f. 91) de domo hospitali s. Spiritus.... elegia (in ms. *epigr.*): *Aspicis erectam quicunque ad sidera molem - Sit rogo diis cunctis mutua cura tui;* [34] (f. 92) de natali D. N. Iesu Christi elegia (in ms. *epigr.*): *Phebe parens mundum nitido qui conspicis orbe - Iam nihil ut cupias addere, Christe, potes;* [35] (f. 92v) de passione... (epigr.): *Naturae mundique parens hominumque deumque - O maiora suo munera sola Deo;* [36] (f. 93) de resurrectione... (epigr.): *Tradideras totum miseris mortalibus orbem - Et toto edamus pectore laetitiam;* [37] (f. 93v) de Eucharistia (epigr.): *Virgineum in gremium celo descendere ab alto - Qui se iam dederat, plus dare quid poterat?;* [38] (f. 94) ...de domo sibi reddenda (epigr.): *Dictus eram uates quondam tuus, ipse solebas - In stabulis natum scis habitasse Deum;* [39] (f. 94v) ...de tempore, quo propter pestis suspicionem abfuerat, elegia (in ms. *epigr.*): *Quadraginta dies spatium mihi longius anno - Ad pontem et sacras, Siste, sedebo fores;* [40] (f. 96) de malis punicis Sixto missis (epigr.): *Tolle age qua tegimur uictam et nos detege, Siste - A diis accipimus maxima parua damus;* [41] (f. 96v) de malis punicis Ioh. Francisco ⟨Franciotti⟩ depositario missis (epigr.): *Qualia Pheacum generata putantur in hortis - Donare est ditis, pauperis accipere;* [42] (f. 97) de meritis et pietate Sisti in patriam elegia (in ms. *epigr.*): *Parua opibus fuerat, re, fama ac nomine parua - Hos decet hos magnis urbibus esse uiros;* [43] ((f. 98) de meritis et pietate... in suos (epigr.): *Cum tua pontificem te fecerit unica uirtus - Non modo te magnum reddidit illa tuos;* [44] (f. 98v) de laudibus Iuliani card. s. Petri ad vincula elegia (in ms. *epigr.*): *Ipsa etiam occultas uires natura ministrat - Non cupit hoc, te te uiuere, Siste, cupit;* [45] (f. 99) de laudibus Bartholomaei ⟨della Rovere⟩ patriarchae et ferrariensis episc. elegia (in ms. *epigr.*): *Te quondam e tanto numero delegerat unum - uincere posse suos;* [46] (f. 100) de laudibus Iohannis de Robore praefecti (epigr.): *Quid facit obscuram ignotum traducere uitam - Materiam tempus non dabit, astra dabunt;* [47] (f. 100v) de laudibus Iohannis Francisci depositarii elegia (in ms. *epigr.*): *Nunc mihi pierides letas agitate coreas - Seruet inextinctum gloria parta decus;* [48] (f. 105) de partu Luchinae Iohannis Francisci uxoris elegia (in ms. *epigr.*): *Ecce Luchina iacet partus uexata dolore - Votaque seruata solue parente parens;* [49] (f. 106v) de filia Iohannis Francisci defuncta, phaleucii 1-35 (in ms. *epigr.*): *Quam nunc dii dederant tibi puellam -*

Et cara gere bella cum Luchina; [50] (f. 107ᵛ) de laudibus Dominici de Robore card. s. Clementis elegia (in ms. *epigr.*): *Prospera concordes dederant tibi uellera Parce - Hęc tibi uel cęlum si uolet umbra dabit;* [51] (f. 108) de laudibus Raphaelis ⟨Riario⟩ card. s. Georgii (epigr.): *Quis neget in teneris uirtutem protinus annis - Te tantum Raphael tollet ad astra decus;* [52] (f. 108ᵛ) de laudibus Hieronymi ⟨de la Rovere⟩ card. recanatensis (epigr.): *In duris facile est animum submittere rebus - Perge age non deerunt premia magna tibi;* [53] (f. 109) de laudibus Iohannis de Robore, Sixti affinis elegia (in ms. *epigr.*): *Desine iam graecos, iam desine fama Metellos - Vincimus, hoc illi non habuere, tace;* [54] (f. 109ᵛ) de laudibus Francisci, Pisarum prioris (epigr.): *Est aliquid nasci magnorum a stirpe uirorum - Conuenit, haud alium te pater esse cupit;* [55] (f. 110) de laudibus Guilielmi de Robore, Sisti nepotis (epigr.): *Magna quidem est Sisto, Guilielme, in pectore uirtus - laus tua semper erit;* [56] (f. 110ᵛ) de laudibus et morte Antonii de Robore, Sisti nepotis (epigr.): *Quid iuuat in medio vitam perrumpere cursu? - nil placet esse diu;* [57] (ibid.) de laudibus Bartholomaei Iubbae, Sisti nepotis (epigr.): *Sunt et opes aliquid, dat et ipsa pecunia nomen - Illa suas laudes concinat, illa tuas;* [58] (f. 111) de laudibus Petri ⟨Guilielmi de Roccha⟩ archiep., salernitani episc., elegia (in ms. *epigr.*): *Sit tibi cunctarum quanta experientia rerum - Ut tua purpureus tempora cingat apex;* [59] (f. 112) de laudibus Leonardi Griffi, beneventani archiep., el. (in ms. *epigr.*): *Dimidium nostrę fueras, Leonarde, camenę - Ipse potes solus, dic, Leonarde, tuas;* [60] (f. 113) de Ioh. Iacobo ⟨Sclafenato⟩, Sisti cubiculario (epigr.): *Eximia corpus forma natura parauit - casus inesse solet;* [61] (f. 113ᵛ) de Gregorio ⟨de Robore⟩, Sisti cubiculario (epigr.): *Ingentes hic optat opes, ille optat honores - gloria maior erit;* [62] (ibid.) de Petro mantuano, Sisti cubiculario (epigr.): *Pauper eras quondam, nec claro sanguine Petre - tunc quoque Lippus erit;* [63] (f. 114) de Andrea ⟨Brixiensi⟩, Sisti tonsore (epigr.): *Prebebat modicam tibi curta nouacula uitam - Ut uiuam fieri iam uolo tonsor ego;* [64] (ibid.) de Bartholomaeo, epularum Sisti ministro (epigr.): *Carmine postremus, sed non postremus honore - Et turbę et domino posse placere simul;* [65] (f. 114ᵛ) ad omnes, quorum laudes descriptae sunt, de praemio suscepti laboris (epigr.): *Hactenus ornaui merito te laudis honore - Hoc quoque non vultis? doleo quę cecini;* [66] (f. 115) ad Sistum ut otia musis largiatur (epigr.): *Qui regis immensum presenti munere mundum - Qui faciet magnos is puto magnus erit;* [67] (f. 115ᵛ) de laudibus et aeternitate Sisti elegia (in ms. *epigr.*): *Ecquid dum memori repetis tua pectore facta - Ut taceam donis os mihi claude tuis.*

3 (f. 117). Raphaelis Brandolini Lippi Iunioris deprecatoria ęlegia ad card. Galeottum ⟨Franciotti, alias Della Rovere, Iulii II nepotem⟩: *Car-*

mine si clarum Peliden fecit Homerus - Da, mirum est tenuis reddere magna paro.

Codicem, uti habemus in subscriptione f. I, *scripse Arias*, deinde siglum, *seruitor de v. s. a la quale me recomando notte e die.... 1517.* Tituli rubri, initiales tum maiores tum maximae coloribus ornatae sunt. Folii 1 quatuor margines decorati sunt floribus, auro, tessera gentilicia et capite Galeotti de Robore card. Folii 2 quatuor margines candelabro, surculis, floribus, lapidibus pretiosis, coloribus, tessera gentilicia Sixti IV et capite Galeotti de Robore pariter decorati sunt; ornamenta florum in marginibus sinistris foliorum 10, 18^{v}, 52^{v}, 71^{v}, 88^{v}. Ff. I^{v}. 119-121 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

740 (olim 1187, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 206 × 131, ff. III. 19.

Alexandri de Florentia triumphus de inclitis laudibus magnanimi ac divi principis F e d e r i c i Urbini Montisferetrique comitis etc. Capitula I-IV ternario metro italice. Cap. I: *Era del cielo il fiamegiante calle - Sentender uuoi in parte e nomi loro;* (f. 4) cap. II: *Non fu dallo splendor del padre uinto - li orechi actenti pronti nelludire;* (f. 8) cap. III: *Qual fu colui che non diuenne il magho - pero che anchor ti resta un pondo greue;* (f. 12) cap. IV: *Quella che al uenator chiamando uenne - Et cosi inmediate lo descripsi,* clauditur subscriptione *E*<iusdem> *D*<ucis> *V*<rbini> *deuotissimus seruitor Alexander de Florentia;* praeit (f. II^{v}) inscriptio, alia manu coaeva: *Diuus Federicus / triumphator maximus / illustrissimus princeps Federicus / Vrbini dux inuictus septies / hostem profligauit, cuius imago in fronte huius / libelli cernitur. Ihs.* (magnam partem huius carminis ed. Zannoni, *Trionfo delle lodi di Federico da Montefeltro duca di Urbino,* in *Propugnatore* 1890, parte I, p. 162-187).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 649 signatur, titulos praefert rubros, initiales quatuor aureas surculis coloribusque ornatas. Folii 1 margines dexter et sinister surculis, coloribus, flammis ac litteris *FE* ornati sunt. In marg. inferiore duo cupidines aligeri sustinent coronam lauream, in qua tessera gentilicia urbinas una aquila praedita superpositis litteris *V*<rbini> *D*<ux> *F*<ridericus>. Ante textum praeit tabella coloribus et surculis ornata, in qua circulus cum imagine equestri nunc evanida; supra tabellam inscriptio: *Diuus Federicus triumphator maximus.* Ff. I-III^{r}. 16-19 vacua sunt, nisi excipias f. 16^{v}, in quo admonitio: *Caccialup*<us> *admonet scolares, uenerem tamquam pestem esse uitandam; ergo Iohannes Baptista caue ne incidas in hoc perdulce malum etc.,* deinceps calami probationes. Descripsit cod. Zannoni l. cit.

In tegumenti dorso insignia gentilicia Innocentii XII.

741. An. 1487 (cf. carmen I, hexametrum 4), membran., mm. 203 × 126, ff. II. 77.

Alexandri Bracci florentini carmina. **1.** A m o r u m libellus ad illustrissimum G u i d o n e m F e l t r i u m Urbini ducem. [1] (f. 1) praefatio (elegiaco metro):

Guido clara ducis Federici atque inclyta salue - per tempora cuncta precamur (nonnulla disticha ed. Bandini, Biblioth. laurent., Florentiae 1776, 3, col. 785); [2] (f. 2) libelli trepidatio subeuntis principis aulam (epigr.): *Sepe licet noster tentauerit ante libellus - regia tecta petit* (cf. l. cit.); [3] (ibid.) praefatio in librum (epigr.): *Forte legent iuuenes si qui mea carmina, tantum - seue cupido tuos* (cf. l. cit.); [4] (f. 2ʳ) libelli principium, in quo narrat amoris initium et Floram eius puellam laudat (elegia): *Ruperat ulla meos nondum anxia cura sopores - Troia cremanda foret* (l. cit., col. 786, n. II); [5] (f. 4) Genus suum excusat, amantis more se iactat, nobilitatem virtuti inesse dicit, hortatur ac pollicetur plura (elegia): *Stemmata si ueterum nequeo iactare parentum - Musa uetusta facit* (cf. l. cit., n. III); [6] (f. 5ʳ) ad Floram (elegia): *Vt solet incautus fatales piscis ad escas - regibus esse puto* (cf. l. cit., n. IV); [7] (f. 7) contemnit urbium cultores (elegia): *Qui colitis uariis studiis atque artibus urbes - dulcia rura meam* (cf. l. cit., n. V); [8] (f. 8ᵛ) ad Floram excusatio, rogat eam et hortatur ad amorem (elegia): *Hei mihi difficile est rapidas abscondere flammas - digna fauore tui* (cf. l. cit., n. VI); [9] (f. 10ᵛ) ad Floram (elegia): *Cur miserum formosa fugis, cur temnis amantem? - annue uicta meis* (cf. l. cit., n. VII); [10] (f. 12ʳ) ad Floram (elegia): *Principio uidisse satis pia lumina Florae - dira puella necem* (cf. l. cit., n. VIII); [11] (f. 14) carmen Petrarcae in latinum versum (idest *sonetto* 81): *Cesar honorate ceruicis proditor illi - tristitiamque tegam* (cf. l. cit., n. IX); [12] (ibid.) conqueritur secum (epigr.): *Si uideo quae damna sequor, quam pestis adurat - frena proterua meo?* (cf. l. cit., n. X); [13] (f. 14ᵛ) Floram ad amorem hortatur (elegia): *Tantum insanus amor tuus in me crescit in horas - non eris aut Veneri* (cf. l. cit., n. XI); [14] (f. 16) seipsum increpat (elegia): *Ergone crudelem sequeris uesane puellam - i modo, pone faces* (cf. l. cit., n. XII); [15] (f. 18) ad amorem, conqueritur (elegia): *Quid me tam longo miserum consumere bello - obrutus occubuit* (cf. l. cit., n. XIII); [16] (f. 19ʳ) invehitur in somnium (elegia): *Nonne satis nostrum lux nutrit iniqua dolorem? - cogar amore miser* (cf. l. cit., n. XIV); [17] (f. 20ʳ) ad Floram gratulatio consecuti desiderii (elegia): *Tandem optata meis fulsit lux candida uotis - nec labor ullus iter* (cf. l. cit., n. XV); [18] (f. 22) amoris servitium (elegia): *Esse quid hoc dicam nisi sit uesana cupido - Solus amor nescit rebus habere modum* (cf. loc. cit., col. 797, n. XLVIII); [19] (f. 23ʳ) Flora loquitur (elegia): *Me miseram quales torserunt corda dolores - relligione colam* (cf. l. cit., n. XVI); [20] (f. 24ʳ) responsum (elegia): *Dum male me uexat febris, dum magnus adurit - plurima tura tuis* (cf. l. cit., n. XVII); [21] (f. 26ᵛ) Flora loquitur (elegia): *Ad te cogit amor querulas emittere uoces - finis acerbus erit* (cf. l. cit., n. XVIII); [22] (f. 27ʳ) responsum (elegia): *Sancta ad uos clamo rutilantis numina celi - tristia damna mee*

(cf. l. cit., col. 787, n. XIX); [23] (f. 29) deplorat absentiam ab amica (elegia): *Non tulit exilium grauius, qui uellera Colchis - claudat amica diem* (cf. l. cit., n. XX); [24] (f. 29v) de amoris sollicitudine (elegia): *Unica me, Bracci, semper nimiumque molesta - missa sagitta manu* (cf. l. cit., n. XXI); [25] (f. 31) Queritur se privatum amica (elegia): *Sydereis miserum quis me spoliauit ocellis - candida Flora, tui* (cf. l. cit., col. 777, n. XVII); [26] (f. 31v) similis querela (elegia): *Huc infęlici quicumque teneris amore - dicere, Flora, uale* (cf. l. cit., n. XVIII); [27] (f. 32v) querela (elegia): *Si quis amans unquam crudelia sensit amoris - quamque beatus ero* (cf. l. cit., n. XIX); [28] (f. 33v) similis querimonia (elegia): *O mihi sęua dies nigro signanda lapillo - lumina męsta sopor* (cf. l. cit., n. XXI); [29] (f. 34v) excusat amoris sui intemperantiam (elegia): *Corporis insanos longa ualitudine morbos - cor magis ulla leuat* (cf. l. cit., n. XXII); [30] (f. 36) ad Floram obiurgatio (elegia): *Siccine me tandem lusisti perfida amantem - suppliciumque feres* (cf. l. cit., n. XX); [31] se ipsum increpat et consolatur (elegia): *Iam tandem a lachrymis reuoca tua lumina, Bracci - mollia corda, uir es* (cf. l. cit., n. XXIII). 2. Liber secundus epistolarum ad amicos. [1] (f. 39) Petro Soder⟨i⟩no (elegia): *Forte die quo sacra colunt solemnia Thomę - pace fruatur amor* (cf. l. cit., col. 778, n. XXIV); [2] (f. 40v) epist. in persona Argentinae Malespinae ad Petrum Soderinum eius coniugem (elegia): *Si petis unde mihi subeant in carmina uires - scribere iussit amor* (cf. l. cit., col. 787, n. II); [3] (f. 45) ad Ginevram Benciam, puellam formosissimam (elegia): *Ille sali numerare licet pertentet harenas - nobile reddet opus* (cf. l. cit., n. III); [4] (f. 45v) ad cl. eq. venetum Bernardum Bembum (elegia): *Bembe tuum merito quis carpere possit amorem - ferreus ille uir est* (cf. l. cit., n. IV); [5] (f. 46) ad eundem: *Mittimus has uiolas digitis quas legit eburnis - semper habenda tuas* (cf. l. cit., col. 788); [6] (f. 46v) ad eundem (elegia): *Bembe, decus Veneti clarum, Bernarde, senatus - astra benigna tuum* (ed. l. cit.): [7] (f. 47) ad eundem descriptio horti Laurentii Medicis (elegia): *Ne me forte putes oblitum, Bembe, laboris - aggrederemur opus* (ed. loc. cit., col. 788-790); [8] (f. 49) ad Baptistam ⟨Spagnoli, carmelitam⟩ *ferr*⟨ar⟩*iensem,* theologum insignem (elegia): *Arrige nostra libens aures mentemque tabella - sordida frustra* (!) *mali* (ed. l. cit., col. 790-792); [9] (f. 51) topographia monasterii Mosqueti ad Philippum Sacramorum (elegia): *Quicunque ille fuit Mosquetae conditor aedis - sim quoque potus aquas* (cf. l. cit., col. 792, n. IX); [10] (f. 52v) in cattam (elegia): *Delitias inter domini, mea catta, priores - cursitat illa lares;* [11] (f. 53) ad Christophorum Landinum (elegia): *Me tibi tantus amor, prestans Landine, dicauit - concinat arma lyra* (fere tota ed. l. cit., col. 778); [12] (f. 53v) ad Marsilium Ficinum (elegia): *Ingenio meriti si*

prȩberentur honores - carmina digna leges (magna ex parte ed. loc. cit.); [13] (f. 54) Marsilii Ficini epist. Alexandro Braccio: *Plato noster in dialogo - et feliciter comitabitur euho. Vale.* (Epistolae familiares per Antonium Coberger, 1497, f. XLVI-XLVI^v); [14] (f. 55) Bracci Alexandri ad Naldum Naldium (sapphicon): *Phaebe musarum decus atque custos - uisere caros* (cf. Bandini l. cit., col. 592, n. XI); [15] (f. 55^v) Naldi responsio (epigr.): *Numen Apollineum quod, Bracci, edocte precaris - uita superstes erit* (cf. l. cit.); [16] (f. 56) ⟨Bracci⟩ ad Franciscum Saxectum (epigr.): *Assiduo quamuis te mercatura labore - uisere progeniem* (differt sub finem ab edito, l. cit., col. 775); [17] (f. 56^v) ad Ugolinum Verinum (epigr.): *Cum modo nascentem prȩcedat clare poeta - sic tibi nomen erit* (ed. l. cit., col. 781, n. VI); [18] (f. 57) ad Angelum Politianum (epigr.): *Tanta tibi tenero cum surgit pectore uirtus - carius esse nihil* (ed. l. cit., n. VII); [19] (ibid.) ⟨Angeli Politiani⟩ responsio (epigr.): *Qualis prisca fuit* (opp. ed. Del Lungo, Firenze, Barbera 1867, p. 229-231); [20] (f. 57^v) ⟨Bracci⟩ ad Laurentium Emporianum hortorum cultorem (elegia): *Hortorum celebris fuerit quam gloria quondam - dexter amicitiae* (Bandini, l. cit., col 782, n. X); [21] (f. 58) Antonii Zeno Alexandro Bracci (elegia): *Cum dixit Veneri Peligni lusor amoris - nomen adepta nouum;* [22] (f. 59) ⟨Alexandri Bracci⟩ carmen ridiculum ad Meliorem Crescium. (epigr.): *Cum Naldo Melior nostro cenabis apud me - cęna parata uenit;* [23] (f. 59^v) ad Carolum Poggium (elegia): *Carole quem latie genuit laus inclyta lingue - Hoc equidem totum debeo doque tibi* (primum distichon, mutato nomine, idem atque in epigr. ad Iacobum Poggium, l. cit., col. 779, n. XXIX, cetera differunt); [24] (f. 60^v) ad Calvum amicum absentem (epigr.): *Attica si centum mihi nunc talenta darentur - scande citusque ueni* (cf. l. cit., col. 793, n. XIII); [25] (ibid.) ad Antonium Clementium (asclepiadeion): *Legi uersiculos non sine gaudio - Vel fama uel honoribus* (cf. l. cit., n. XVI); [26] (f. 61) ad Nicolaum Micheloctium in Lucilium, carmen ridiculum (hexametri 1-26): *Sęuum, horrendum, ingens et inuincibile bellum - mittemus ad umbras* (cf. l. cit., n. XVII); [27] (f. 61^v) ad eundem (phaleucii 1-19): *Albam cum nudius tibi papyrum - Braccio sodali* (cf. l. cit., n. XVIII); [27] (f. 62) ad Gulielmum Becchum episc. fesulanum (sapphicon): *Mercuri curuę citharę parens - Musa sonori* (specimen, l. cit., n. XIX). *Finis libelli epistolarum ad amicos.* 3. Epigrammaton libellus. [1] (f. 64) ad Bartholomaeum Scala: *Nuper in exiguis quę parua uolumina chartis - esse reor* (cf. l. cit., col. 780, n. III); [2] (f. 64^v) ad Laurentium Medicem: *Tempora nostra tibi multum debentia Laurens - hunc nisi tangat amor* (ed. l. cit., n. I); [3] (ibid.) ad Bartholomaeum Scala: *Quis neget auguriis cognomen*

Scala parentes - concinis ore modos (ed. l. cit., n. II); [4] (ibid.) ad eundem: *Nonne pudet Scalam totiens uexare podagra - exuperare tuos* (cf. l. cit., col. 794, n. IV); [5] (f. 65) in ⟨Sistum IV⟩ affectantem tyrannidem: *Italiam Pyrrhus totam dum subdere tentat - substulit ira Iouis* (ed., mutato nomine Pyrrhi in Sistum, l. cit., n. V); [6] (f. 65ᵛ) Georgio Antonio Vespuccio: *Non tua te solum uirtus, doctrina, poesis - nomina clara tibi* (ed. l. cit., col. 781, n. IV); [7] (ibid.) ad Gasparrem Massanum: *Te Massane suis merito Florentia natis - sis neque grammaticis* (ed. l. cit., col. 781, n. V, mutato nomine Massane in Benedicte ⟨Colucci⟩); [8] (ibid.) ad Angelum Bassum ⟨Politianum⟩: *Carmina iucundo tua qui non lumine, Basse* (ed. Del Lungo, l. cit., p. 230 in nota) [9] (f. 66) ad Ugolinum Verinum: *Vgoline mihi tantum dilecte sodali - protege me clypeo* (cf. Bandini, l. cit., n. IX); [10] (ibid.) in psitacum: *Desine more uirum quod auis sim condita in urna - garrula dulcis erat* (cf. l. cit., col. 795, n. X); [11] (ibid.) ad Laurentium, loquitur pardus: *Hoc patriis uno solabar mesta relictis - sis memor ipse mei* (cf. l. cit., n. XI); [12] (f. 66ᵛ) in Lucilium semifatuum (elegia): *Myrtea Syllani componite serta poetę - purget ut helleboro* (cf. l. cit., col. 782, n. IX); [13] (f. 67) in eundem Lucilium: *Si cinicus numi Crates contemptor et auri - uel minuisse parum* (cf. l. cit., n. XI); [14] (f. 67ᵛ) Ioanni Nesio: *Non minor eximię cum sit tibi gloria formae - scandere summa polum* (uno disticho excepto ed. l. cit., n. XIII); [15] (f. 68) ad Nicolaum Michelotium: *Nescio piscari, nullos uiuaria pisces - disce quid ergo uelim* (cf. l. cit., col. 783, n. XX); [16] (ibid.) in Albieram Albitiam, puellam formosissimam, immatura morte peremptam (epigrammata 1-8) [a] (ibid.): *Ex me nil tutum morti saeuumque morari - intulit illa manus* (cf. l. cit., n. XXI; ed. Zannoni, *Un'elegia di Angelo Poliziano* in *Rendiconti d. r. accad. d. Lincei*, Roma 1893, p. 161)); [b] (ibid.) in eius marmoream effigiem: *Albiera insigni forma spectanda uiator - me rapuit superum* (cf. l. cit., n. XXII; ed. Zannoni, l. cit.); [c] (f. 68ᵛ) in eandem: *Si neque nobilitas nec maxima forma nec ętas - mors mihi dura fuit* (cf. l. cit., n. XXIII); [d] (ibid.) in eandem: *Albiera hic pulchras inter pulcherrima nymphas - cura dolenda uiri* (cf. l. cit., n. XXIV); [e] (ibid.) in eandem: *Albiera Albitia iacet hic sata gente uetusta - numina posse nega* (cf. l. cit., n. XXV); [f] (ibid.) in eandem: *Hac Venus et Pallas Dictinnaque clauditur urna - mors fuit una tribus* (cf. l. cit., n. XXVI); [g] (ibid.) in eandem, loquentem ad Gismundum Stufam eius sponsum: *Quid fles, quid lachrymas coniunx ita fundis inanes? - sum tibi uiua tamen* (cf. l. cit., n. XXVII); [h] (f. 69) consolatio eiusdem Albierae ad sponsum: *Nil me solicitat caros liquisse parentes - nescia uita mori* (cf. l. cit., n. XXVIII); [17] (ibid.) in Philippum Sacramorum ⟨vicarium florentini archiep.⟩ renuentem munera: *Hic lepus est latitans, procul hinc uenator abito - retibus ille capi* (ed. l. cit., n. XXIX);

[18] (ibid.) in podagrosum maledicum: *Nodosas Mutius chiragras tristesque podagras - lingua nocere mala* (cf. l. cit., n. XXX); [19] (ibid.) in mutum pedentem: *Quod uentris crepitus tam multos Carolus edat - nititur, ergo sapit* (cf. l. cit., col. 784, n. XXXI); [20] (f. 69v) in conquerentem se dormire non posse: *Sepe tuos quereris quod non sopor occupet arctus - te puto causa facit* (cf. l. cit., col. 795, n. XVI); [21] (ibid.) Petro Soderino: *Si laus obscuro posita est in carmine clara - soluere Apollo queat* (cf. l. cit., n. XVII); [22] (ibid.) in Franciscum Capellum: *Dodrantem Sexto debebat Varus amico - debitor esse uolet* (cf. l. cit., n. XVIII); [23] (f. 70) Petro Cennino: *Queris ut uxoris dulcis, Cennine, sodalis - coniugis arma paro* (cf. l. cit. n. XIX); [24] (ibid.) ad Calvum Pacinum: *Diligis interdum, fastidis saepe sodalem - is male semper amat* (cf. l. cit., n. XX); [25] (ibid.) in tonsorem, qui frigore periit: *Villosas hominum doctus precidere barbas - uita reliquit humi* (cf. l. cit., n. XXI); [26] (f. 70v) in potatorem: *Nunc mihi nunc tandem patuit cur insula ponti - nil meminisse tue* (cf. l. cit., n. XXII); [27] (f. 71) in adulteram: *Credideras potuisse uirum, Constantia, tuto - simul* (cf. l. cit., n. XXIII); [28] (ibid.) in avarum: *En clara et maculis obnoxia lumina nullis - uultque uidere parum* (cf. l. cit., n. XXIV); [29] (f. 71v) Sebastiano Caroli filio (laudat formam eius et doctrinam): *Cum tibi par meritum, par sit quoque gloria forme - Sentiet amplexus facta beata tuos;* [30] (ibid.) in Lucilium pediconem: *Lucilii cineres hac sunt tellure sepulti - si sapis ergo fuge* (cf. loc. cit., n. XXV); [31] (ibid.) ad Philippum Redditum: *Si quot luscus amat Neuius, Reddite, puellas - sic potuisse mori* (cf. l. cit., n. XXVI); [32] disticha 1-14 [a] (f. 72) in hominem levissimum: *Tu promissa negas - non leuis ullus erit;* [b] (ibid.) in maledicum: *Inuide ni nostros cessabis - carmina facta leges;* [c] (ibid.) in pediconem ardentem puerum, cui nomen erat Deus: *Quam bonus egregia - flagrat amore Dei;* [d] (ibid.) Antonio Meliorotto: *Miraris promissa tibi - nam data nulla fuit;* [e] (ibid.) allusio in nomen Mobilii: *Mobilio impositum - mobile semper habet;* [f] (ibid.) in pediconem: *Crispum quod sacri pueri - relligiosus homo est;* [g] ((f. 72v) in Albium: *Cum tibi despliceant - opus, Albe, tibi;* [h] (ibid.) in Bonum: *Te, Bone, quisque uocat - sis malus ipse nimis;* [i] (ibid.) in poetam maledicum: *Non amat indoctos - Rufus amare potest;* [j] (ibid.) Naldo Naldio: *Ad leporem Thomas inuitat - Nalde uocatur olus;* [k] (ibid.) cisterna: *Quam mihi sub terris lympham - Iupiter imbre mihi;* [l] (ibid.) poplema (problema): *Sexaginta novem - milia quinque tenent;* [m] (ibid.) in Candidum: *Omnia promittis semper - Candide, cuncta negas;* [n] (f. 73) in pediconem: *Si non pedicas - anus* (de his distichis cf. l. cit., n. XXVII); [33] (ibid.) in Gargilianum: *Aut scis et pateris tacitusque id pectore gaudes - Gargiliane uides* (cf. l. cit., col. 796, n. XXVIII);

[34] (ibid.) in Albium, amantem numerosas puellas (phaleucii 1-11): *Ardet tot miser Albius puellas - Tam rarum fugiant procum puellę* (cf. l. cit., n. XXIX); [35] (ibid.) in picturam: *Vix sibi tam similis Petrus est Pugliesius ipsi - non bene nosse queat* (cf. l. cit., n. XXX); [36] (f. 73^{v}) in eundem (phaleucii 1-7): *Tam ueris similes sibi Philippus - erunt pares utrique* (cf. l. cit., n. XXXI); [37] (ibid.) in sedentem super epistolis Ciceronis: *Excepit miserum quę me sors improba linguę - hoc prohibente nefas* (cf. l. cit., n. XXXII); [38] (f. 74) in subdolum et incostantem: *Promittis subitoque negas audacter, eodem - uiuit in orbe nihil* (cf. l. cit., n. XXXIII); [39] (ibid.) in poetam maledicum: *Dum similem ranis Naldum configere doctum - sic male sanus agit* (cf. l. cit., n. XXXIV); [40] (f. 74^{v}) in eundem: *Quam male de ranis dum fingis inepte querelas - ulla cicada fremit* (cf. l. cit., n. XXXV); [41] (ibid.) ad Petrum Cenninum: *Cenarum cupidus nimium Cennine uideri - hac ratione tuas* (cf. l. cit., n. XXXVI); [42] (f. 75) Petro Soderino: *Vt spatium mutui sermonis longius adsit - siue molossus aper* (cf. l. cit., n. XXXVII); [43] (ibid.) eidem: *Ante aliquid fueram, quam nos arcana iuberent - inter utrumque iacet* (ed. l. cit., n. XXXVIII); [44] (ibid.) in Nicomedem: *Dum Nicomedes erat tenera lanugine, fertur - assis amore senes* (cf. l. cit., col. 797, n. XXXIX); [45] (f. 75^{v}) Antonio Vallae: *Si te, Valla, dolis totiens cępere sodales - credulus est nimium* (cf. l. cit., n. XL); [46] (ibid.) Antonio Sinibaldo: *Historicis et dat, medicis dat Lisa, poetis - doctior ulla Venus* (cf. l. cit., n. XLI); [47] (ibid.) in Bassam: *Abs te non miror - dare, Bassa, queas* (cf. l. cit., n. XLII); [48] (f. 76) Meliori Pontico: *Carmina non recito - Pontice forte mihi* (cf. l. cit.); [49] (ibid.) in Marianum deformem: *Ornatus cum sis a uertice totus ad imos - cosmica quenque minus* (cf. l. cit. n. XLIII); [50] (ibid.) in ambitiosum: *Hic, septum dextra quem respicis atque sinistra - ambitiosus homo est* (cf. l. cit., n. XLIV); [51] (ibid.) ad Paulum: *Qui bene, Paule, negat - hic male, Paule, negat* (cf. l. cit., n. XLV); [52] (f. 76^{v}) p⟨r⟩oblema ⟨ad Rufum⟩: *V geminum uersis inter se necte figuris - hermafroditus erit* (cf. l. cit., n. XLVI); [53] (ibid.) in furem: *Qui modo pauper ęrat - fur cumularet opes* (cf. l. cit., n. XLVII).

Codex, qui convenit n. 540 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores et maximas aureas lineis coloribusque ornatas. In f. I^{v} praeceptio medica: *Ex capillis Veneris herba si corona fiat capitis dolores sedabuntur et ea... herba trita et in uino pota morbo regio medetur.* Folii 1 margines superior et sinister frondibus aureis ac tribus insignibus ducum urbinatium, sc. penicillo, hermellina ac ventosa, ornati sunt; in margine inferiore tessera gentilicia aurea urbinatium ducum, corona, vexillo pont. et quatuor aquilis praedita, a quatuor puellulis aligeris sustentata. In f. 77 alia manu: epigramma Catulli ad Lesbiam, i. e. epigr. VII quatuor versus priores. Ff. I^{r}. II, 77^{v} vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

742. Saec. XVI, membran., mm. 210 × 151, ff. 8.

Vitalis Iani panormitani civis romani epithalamium Guidobaldi Roborii et Victoriae Farnesiae Vrbini ducum « Hymenaeus », ⟨hexametri 1-175⟩. Inc. *Ecce adsum tandem Italiae, o Farnesia virgo.* Des. *Ingentem ambrosiae spirans Hymeneus odorem;* praeeunt auctoris (f. 1ᵛ) hendecasyllabi 1-18 ad Alexandrum Farnesium cardinalem: *Farnesi mihi te nihil, iocaris - Praesenti pretio volo ut rependas* (de auctore cf. Mongitore, Bibliotheca sicula, Panormi 1707, 1, p. 305, sq).

Codex eleganti manu scriptus initialem exhibet calamo ornatam. Ff. 6ᵛ-8 vacua sunt. Tegumenti opercula membrana ornamentis aureis decorata saec. XVI contecta sunt.

743. An. 1472 (cf. f. 26ᵛ), membran., mm. 190 × 130, ff. I. 29.

Antonii Rustici de Florentia. 1 (f. 3) *panagirycon* (!) (in quatuor capita divisum) divi Federici C⟨omitis⟩ M⟨ontis⟩ F⟨eltrii⟩ atque Urbini ⟨lingua italica ternario metro⟩. Cap. I inc. *Desidero leggiadro amor me exalta.* Cap. IV des. *Chenuer ti mectera nella sua insegna;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio seu praefatio, quae inc. *Cosa necessaria mi pare che in qualunque exercitio luhuomo o manualmente* ac des. *tale sceptro fussi con diligentia somma posseduto.* 2 (f. 23). Oratio virginis supernae (ducis Vrbini nomine, ternario metro). Inc. *Alma Regina in cielo ornata et donna.* Des. *Che d Urbino sono il comte che dico Ave.* 3 (f. 26). ⟨Ad eandem cantiuncula, vulgo *sonetto*⟩: *Mai riuolto Madonna e mie pensieri - et fa per tua dolcezza uolta francha.* 4 (f. 26ᵛ). ⟨Conclusio per cantionem, *sonetto*, expressa⟩: *Giunto al porto amoroso il mio labore - chome la lingua mia di dir non satia.* Clauditur subscriptione: *Opera edita per me Antonium Rustichum de Florentia. Die XXª iulij. MCCCÇLXXII.*

Codex, qui convenit n. 618 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales aureas maximas lineis coloribusque ornatas. Folii 3 tres margines coloribus surculisque decorati sunt, in parte inferiore duo cupidines aligeri sustinent coronam lauream cum tessera gentilicia urbinate una aquila praedita. In initiali folii 3 puer corporis partem inferiorem leoninam exhibens, catena irretitus, sinistra florum vas sustinet. Codicem descripsit Zannoni, *Rendiconti d. r. Accad. d. Lincei*, III, Roma 1895, p. 237, n. 2. Ff. I. 27-29 vacua.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

744. An. 1543 (cf. f. 2ᵛ), membran., mm. 187 × 125, ff. II. 68.

Venturelli Hieronymi forosemproniensis panegyrici, libelli I-III (versibus hexametris) in laudem Francisci Mariae ⟨I⟩ Feltrii a Ruere, Urbini, Sorae.... Panegyris I (f. 3) inc. *Quas mihi, dum lęto praelusi carmine, vires,* des. *Sic uatem iuuet ille furor, sic entheus ardor;* (f. 22) panegyris II inc. *Magnorum portenta*

uirum praenuncia semper, des. *Hunc finem statuere Patri sic fata laborum;* (f. 45) panegyris III inc. *Diximus egregie bello, quae gesserat olim,* des. *Partus honos certo quo tandem fine quiescunt;* praeeunt [1] (f. 1) titulus amplus litteris aureis: *Panegyrici libelli tres in Francisci Mariae Feltrii... obitum ac gesta praeclarissima ad diuum Guidobaldum filium principem illustrissimum et rarissimum Hieronymo Venturello Forosemproniensi authore tunc annum agente Octavum decimum nunc iuris et legum studioso;* [2] (f. 1ᵛ) epist. dedicationis: *Illustrissimo Vrbini duci Guidobaldo Feltrio a Ruere domino suo singularissimo Hieronymus Venturellus Forosemproniensis clientulus humilis felicitatem,* quae inc. *Et Artaxerxi (ut ab historicis accepimus) aquam a rustico, quam manibus hauserat, oblatam, gratam fuisse quis ignorat?* des. *ascribendum censeas princeps augustissime. Forisempronii X Kal. Ian. M.D.XLIII.*

Codex eleganti manu scriptus titulos praefert aureos, initiales pariter aureas venuste coloribus ornatas. Folii 1ᵛ tres margines eadem eleganti manu italica flosculis, capitibus, arborumque ramis ornati sunt, in marg. inf. duae puellae alis papilionaribus praeditae et in papiliones desinentes sustinent scutum vacuum, super imposita corona aurea, fortasse ad excipiendam tesseram gentiliciam Guidobaldi II, Vrbini ducis. Ff. I. II, 67ᵛ. 68 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

745 (olim 227, cf. f. Iᵛ). Saec. XV, membran., mm. 187 × 124, ff. II. 22.

1 (f. 4). ⟨Diversorum auctorum priapeia cum lemmatis et glossulis⟩ (Baehrens, Poetae lat. min., Lipsiae 1879, 1, p. 58-87); praeeunt [1] (f. 1) Ludovici Mariscotti senensis epistola donationis huius voluminis Odantonio illustrissimo principi, duci Urbini et comiti Montisferetri et Durantis, quae inc. *Cum Perillus, quo familiarissime Alexander macedo utebatur, ab eo ut filias collocaret dotem poposcisset* ac des. *si quid mihi unquam imperabis erit gratum mihi ac iocundum. Vale foeliciter;* infra inscriptio: *Ad Od. An. Il. prin;* [2] (f. 3ᵛ) ⟨hexastichon contra affirmantes Vergilium esse auctorem priapeiorum⟩: *Si quis Virgilium putat hunc scripsisse libellum - carmine notus eat;* [3] (ibid.) hexametri 1-4, qui inscribuntur *responsio his uersibus: Fama per extremos subita cum uoce Priapum - nunc studiosa iuuentus.* 2 (f. 19). Priapus adloquitur romanos ⟨hexametri 1-74⟩. Inc. *Queritis obsceni cur numina cassa Priapi - Si moriens uestra discessi ex urbe Priapus.* Infra subscriptio litt. rubris: *Angelus Ghini. F. senensis* (quem probabiliter scribam codicis existimes).

Codex, qui notatur n. 641 in antiquo indice urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores aureas, maximas pariter aureas coloribus ornatas. In f. 4 ante textum tabella rudi manu italica surculis coloribusque decorata, in qua duo cupidines aligeri sustinent tesseram gentiliciam urbinatensem, quatuor aquilis praeditam; infra litterae aureae: O⟨ddo⟩

A⟨ntonius⟩. In margine inferiore aquila nigra expansis alis in arvo aureo. Ff. I. II 21ᵛ. 22 vacua sunt. F. I palimpsextum, in eius parte aversa alia manu: *Ludouicus Mariscottus epistola* et infra: *Angeli Lapi*, linea obducta expuncti. In f. IIᵛ: *Ludouici Marescotti carmina* (postea haec calami ductu expuncta) *epistola dedicatoria ad Priapeia*.

746. Saec. XII, membran., mm. 165 × 107, ff. 39.

1. **Macri ⟨Floridi seu Aemilii⟩** de virtutibus herbarum liber. Inc. *De Artemisia: Herbarum uarias dicturus carmine uires.* Des. *de Aloe: Sic apta solutio fiet;* praeeunt capita 1-65 et 14; desunt ergo plura, quae insunt in edd. et nonnulla capita abundant, quae in illis non inveniuntur, edd. vide apud Graesse, *Trésor* etc.). 2 (f. 36ᵛ). De saporibus. Inc. *Quicquid linguam sap* (!) (lingua sapit), *quid gustum mulceret* (!) (promulcet) *et angit.* Des. *Ponticus incrossat, densat, desiccat et artat.* 3 (f. 37ᵛ). Scholium de saporibus: *Omnium medicinarum, ciborum, potionum complexiones possunt sciri per saporem...*

Codex titulos praefert rubros, initiales maiores rubras, initiales maximas minio et atramento pictas. In f. 38 calamo delineata tessera gentilicia quaedam inter coronam lauream et surculos. In f. 39 nonnulla duabus manibus saec. XV: *M458 a di XVIIII de maio. Io Iannisancto cartaro aio uennuto lo presente libro Mocrone dell'erbe* (?) *a misser Antoni rettore de sancta maria de iamira* (?) *per sei carlini ppal., presente Archipresbitero Andrea ecclesiae Stabiensis et Magistro Phylippo de Musciaronibus. die XVIIII Mai 1458.* Ff. 38ᵛ et 39ᵛ vacua sunt.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX Pont. Max.

747. Saec. XV, membran., mm. 177 × 112, ff. I. 26.

Nicodemi Folengi mantuani musarum cultoris elegiarum liber ad illm̃um excellentissimumque Federicum Urbini ducem, Feretri ac Durantis comitem, sanctae romanae ecclesiae gonfalonerium ac Regis capitaneum. 1 (f. 1) inc. *Quinque Cytheriaco princeps sine numine libros - Quando tuas nundum* (!) *iussit Apollo tubas.* 2 (f. 2). Ibi ostendit quomodo in nataliciis divi Io: Bapt., inter sponsae nuptias, Serenae amore captus est. Inc. *Festa dies aderat, medio qua frondibus ęstu - Sterne animos, pompę ne quid abesse queat.* 3 (f. 3ᵛ). Ad Carolum Strozzam de usu, qui commodius securiusque habetur cum nuptis, quam cum virginibus. Inc. *Quod nuptę imperium subeo reprehendis amores - Me lassum foveat margine nupta uolo.* 4 (f. 5ᵛ). Serenam Palladi comparat laudans illius formam et primo dubitans necne dea ipsa sit. Inc. *Fallor? an e summo Dictei uertice Cretam - Felices, o me quem tuus urit amor.* 5 (f. 7). In Brotheum, qui Serenam nolentem insectabatur: *Quid circumuolitas mea, uane, rosaria, Brotheu? - Linque fores, non hic rusticus errat amor.* 6 (f. 8ᵛ). Ad divum Federicum Urbini ducem: *Munera Pieridum sunt hęc Federice, disertis - Sęcula, Nestoreum cumque uigore Siphax.* 7 (f. 14). Ad lascivum lectorem:

Perlege, quid dubitas mollis procedere lector? - Disce, sit et nobis dextra Serena roga. 8 (f. 15). Queritur in servum, qui Serenam adulterio incusaverat: *Detulit insontem dominam mihi servus et ante - Protinus, atque oculos parce subire graues.* 9 (f. 17). Ostendit se cum ab amore discedere vellet magis captum esse: *Mens erat ardentes extinguere pectoris ignes - Fige, nec Hermeti iunctior ortus amet.* 10 (f. 17ᵛ). Ad Serenam: *Dic rosa, dic flos mi quid agis? quę uexat in horas - Bellerephontis ego corda pudica sequor.* 11 (f. 19). In Cupidinem, veniam in se et vindictam in Serenam somno advenienti captam exposcens: *Iusserat hesterna me luce Serena maritus - Omne in me precium malo Cupido ruat.* 12 (f. 20ᵛ). Queritur in deos quod in frondem oleae mutari non possit, qua Serena plurimum delectabatur, cum illa esset irata: *Dii procul immemores penitusque cremantibus aris - Arboris, aut mites pone superba comas.* 13 (f. 22ᵛ). In adventum Columbini Veronensis praeceptoris sui: *Unde lyrę et cantus? unde haec conuiuia Cirrhę - Roma, Columbino Mantua nanque uacat.* 14 (f. 24). Serenam alloquitur... *Esse quid hoc dicam? quod tam speciosa uideris - Cępisti, sic me nunc quoque uirgo iuua.* 15 (f. 26). Versus et librum dimittit Serena aegrotante: *Aegra Serena iacet, procul hinc solatia, risus - Dux refoue, ut reliquum mox quoque surgat opus.* Τέλος.

Codex, qui convenit n. 636 antiqui indicis urbin., litteras initiales maiores, praeter primam auream, caeruleas ac rubras alternas praefert. In f. 1 libri frons auro et coloribus picta; in parte inferiore picta est perita manu italica regio quaedam campestris, in qua puella sedet ad arborum umbras et manus supponit ad colligendam aquilam nigram e caelo decidentem, sagitta aurea a Cupidine sauciatam.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

748. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 190×123, ff. 43.

Sermones et carmina.

1 (f. 2). Descriptio sive oratio de passione Domini. Inc. *Hisce sanctioribus diebus uideo uos, auditores, non sine acerbissimo animi sensu.* Des. *inflixus animo intercludit dolor et dicendi finem facit.* 2 (f. 8). De Christi Domini passione, poema (hexametri 1-250): *Bella cruentati multos crepitantia Martis - Hoc sat erit musę uestrum cecinisse poetam.* 3 (f. 14). De spinea Christi corona (hexametri 1-156): *Ah capiti precor immerito spina horrida parce - Ipsa nec Hybla tuas florida uincet opes.* 4 (f. 17). De Christo Domino flagris appetito, elegia: *Siste quid inocuos repetitis ictibus artus - Quae fuerat natis uirga parata ferit.* 5 (f. 22). De Purificatione Beatae M. V., oratio, inc. *Si quis forte uestrum antea miratus est,* des. *ad eius quam proxime accedamus imitationem. Dixi.* 6 (f. 28). De Sanctis Innocentibus, poema (hexa-

metri 1-171): *Impius, infidus, crudelis, perfidus, audax - Et perituris tu nunquam cruciabere flammis.* 7 (f. 32). De obitu S. Francisci Xaverii (elegia): *Orbis in extremis moritur Franciscus arenis - Efussa ceptum luce referre diem.* 8 (f. 36) Descriptio veris, iambus purus (iambi 1-71). Inc. ac des. eodem iambo: *Ab urbe rura uos uocant ad otium.* 9 (f. 38). Descriptio rosae, iambus purus (iambi 1-22): *Rubentibus resurgit alma purpura - Amica pandit ostiique limina.* 10 (f. 40). Responsio sive hortatio ad discipulos. Inc. *Qui bellum aggreditur temerario sepius impellitur consilio.* Des. *que erant facturi relinquerunt* (!) Accedit (f. 42) hexastichon in Hectorem: *Quis tibi praeclaros poterit dare laudis honores - nomen ad astra uolant.*

In f. 1 calamo delineatum florum vas. Ff. 1ᵛ, 7, 12ᵛ, 17ᵛ, 21, 27, 31ᵛ, 35, 38ᵛ, 39, 42, 43 vacua.
Contectus simplici membrana saec. XVI-XVII.

749. Saec. XVII, chart., mm. 261 × 188, ff. 374 (+ ff. 116ª omisso).

Fabretti Giov. Benedetto *di Urbino detto l'insipido, accademico assordito, poesie.* 1. *Compositioni amorose.* [1] (f. 5) *Dedicatione dell'opera agli occhi bellissimi della sua donna* son. I: *Questi, ch'in vario stil musici accenti;* praeit *L'autore a chi legge: Quando mai tu uenissi in cognitione (cortese lettore) delle qualità singolari - appagati della buona uolontà, e uiui lungamente felice;* [2] (f. 5ᵛ) *occasione dello scrivere* son. II: *Con fatale union l'amor, lo sdegno;* [3] (f. 6) canz. I: *Castalie diue, io mi protesto, in vano;* praeit distichon Tibulli ex lib. 2, eleg. 4: « Ad Dominam - istá valent »; [4] (f. 11ᵛ) *per amante indiscreto*... son. III: *Fatto per troppo ardir superbo e rio;* [5] (f. 12) *bella donna gelosa*.., son. IV: *S'auuidde al mio partir presago il core;* [6] (f. 12ᵛ) *lettera amorosa*, (cantio): *Poiche, o bella cagion dell'ardir mio;* [7] (f. 16ᵛ) *se sia lecito amar donna di conditione inferiore come fù dottamente discorso in Accademia dal sig. Roberto Valubbi*, son. V: *S'un bel uolto, un bel spirto, un core amante;* [8] (f. 17) *per una lettione accademica del sig. Carlo Vanni*... « Ahi che piaga d'amor non sana mai », son. VI: *Diè l' cielo all'huom libero e franco il core;* [9] (f. 17ᵛ) *Quale più debba essere stimato da una dama amante Zerbino... o saione... discorso dei signori Urbani e Valubbi*, son. VII: *Ch'attorto il crine e profumato il uolto;* [10] (f. 18) *qual.. figura.. arrechi maggior bellezza... o la lunga o la rotonda... discorso Urbani*, son. VIII: *Qual risvegli in un sen fiamme più ardenti;* [11] (f. 18ᵛ) *per bella dama... percossa in un occhio*, son. IX: *Nel ciel d'un volto ove il supremo Apelle;* [12] (f. 19) *risposta a bella dama....* son. X: *Ch'io più non canti, e non più spieghi in versi;* [13] (f. 19ᵛ) *a due bellissime dame, inuito alla uilla* (cantiuncula): *Già scorso è il tempo e terminato il giorno;* [14] (f. 24) *per la partenza di bella donna*, son. XI: *Partia dal patrio ciel*

mesto e dolente; [15] (f. 24ᵛ) *nel medesimo soggetto,* son. XII: *Prouai tal'hor benche languisse il core;* [16] (f. 25) *per la temuta partenza della sua donna,* son. XIII: *Ch'al tuo partire io possa dirti addio;* [17] (f. 25ᵛ) *nel medesimo soggetto,* son. XIV: *E fia pur uer ch'al dipartir t'accinga;* [18] (f. 26) *la bellezza della sua donna non haver paragone,* son. XV: *Dissi ch'un sol, che Cinthia, o qual più vaga;* subsequuntur: [a] (f. 26ᵛ) *risposta del dott. Stefano Fabretti suo fratello* (son.): *Quell' humana beltà ch'il cor u' impiaga;* [b] (f. 27) *risposta al medesimo sonetto del dott. Raffaelle Fabretti, altro suo fratello* (son.): *Per terrena beltà ch' il cor m'impiaga;* [19] (f. 27ᵛ) *replica al sonetto: Quell'humana beltà, etc.,* son. XVI: *Il mio nobil pensier punto non smaga;* [20] (f. 28) *replica al sonetto: Per terrena beltà etc.,* son. XVII: *Se dei beni del ciel la mente hai vaga;* subsequitur: *nuova risposta del dott. Stefano Fabretti alla replica: Il mio nobil pensier...: Quel tiranno d'amor, ch' il sen u' impiaga;* [21] (f. 29) *nuova replica all'antecedente risposta,* son. XVIII: *Se quel uolto gentil, ch' il sen m' impiaga;* [22] (f. 29ᵛ) *amore occulto,* son. XIX: *Porta negli occhi e nelle labra amore;* [23] (f. 30) *nel medesimo soggetto,* son. XX: *Se quel fuoco d'amor, che m'arde il core;* [24] (f. 30ᵛ) *costanza amorosa,* son. XXI: *Usa pur quanto sai sdegno e rigore;* [25] (f. 31) *nel medesimo soggetto,* son. XXII: *Lidia t'inganni, al tuo rigor non cede;* [26] (f. 31ᵛ) *nel medesimo soggetto,* son. XXIII: *Varco del mar d'amor l'onde incostanti;* [27] (f. 32) *nel medesimo soggetto,* son. XXIV: *Non fia giammai che le latine Veneri;* [28] (f. 32ᵛ) *il riuedere la sua donna...,* son. XXV: *E pure incauto a uagheggiare io torno;* [29] (f. 33) *annuntio di buon capo d'anno alla sua donna,* son. XXVI: *Torna l'anno, o mio bene, e bench'auuolto;* [30] (f. 33ᵛ) *nel medesimo soggetto,* son. XXVII: *Lidia, l'anno rinuoua, e i raggi d'oro;* [31] (f. 34) *la sua donna niega d'esser bella,* son XXVIII: *Menzognera gentil, dimmi ch' il sole;* [32] (f. 34ᵛ) *pianto di Eurillo* (cantiuncula): *Del Metauro in sù le sponde;* [33] (f. 37) Catull. epigr. « Vivamus mea Lesbia atque amemus », son. XXIX: *Viuiam fra scherzi o Lidia e in fra gli amori;* [34] (f. 37ᵛ) Hor. l. p.°, ode 3 « O Venus regina Gnidi Paphique », son. XXX: *O di Gnido o di Pafo alta reina;* [35] (f. 38) *per bella donna ritiruta ad habitare in villa,* son. XXXI: *Lungi da gli occhi miei, Lidia, che fai?;* [36] (f. 38ᵛ) *per bella donna che faceua la uindemmia,* son. XXXII: *Con la mano di neue e l' sen di gelo;* [37] (f. 39) *per bella donna...* son. XXXIII: *Perch' il bel crine in su la fronte attorto;* [38] (f. 39ᵛ) *a gli occhi bellissimi...,* son. XXXIV: *Stelle amorose, ond' al mio cor languente;* [39] (f. 40) *nel medesimo soggetto,* son. XXXV: *Amorose pupille, a i cui bei rai;* [40] (f. 40ᵛ) *nel medesimo soggetto,* son. XXXVI: *Occhi cari, al cui lume incauto il core;* [41] (f. 41) *serenata,* canz. II: *Luci belle / perche date al sonno in preda - Ond'ei fe' mesto alla magion ritorno;* [42] (f. 43) *per bella donna...* son. XXXVII: *Su due poli di legno un ciel reggea;* [43] (f. 43ᵛ) *per bella donna*

grauemente inferma, son. XXXVIII: *Amor, che badi? insidiosa arciera;* [44] (f. 44) *nel medesimo soggetto*, son. XXXIX: *Languia tra mortal febre il più bel volto;* [45] (f. 44ᵛ) Tibull. l. I, eleg. V « Ille ego dum tristi morbo defessa iaceres | Te dicor votis eripuisse meis », son. XL: *Dentro l' seno di neue un cor di ghiaccio;* [46] (f. 45) *per bella donna uestita per uoto di bigio*, son. XLI: *Pallido ammanto e cineritia spoglia;* [47] (f. 45ᵛ) Tibulli, l. I, eleg. 8 « At tu dum primi floret tibi temporis aetas utere », canz. III: *Bella mia fastosetta, hor che nel volto - Viurà fatta immortal dalle mie rime;* [48] (f. 51ᵛ) Tibulli, l. 3.°, el. 6 « Perfida nec merito votis inimica merenti », son. XLII: *Perche nieghi crudele a chi t'adora;* [49] (f. 52) Prop. lib. I, el. II, « Me neque amare aliam », son. XLIII: *Lidia, ch'ad altra io donar possa il core;* [50] (f. 52ᵛ) id. lib. p.° el. 9 « Me dolor et lacrimae », son. XLIV: *Amor se nel tuo regno altro che pianti;* [51] (f. 53) Id. lib. 2, el. 8 « Munera quanta dedi », son. XLV: *Imparate da me mal cauti amanti;* [52] (f. 53ᵛ) id. lib. 2, el. 9 « Te nihil in vita », son. XLVI: *Lidia, te l' giuro, io mai ueder non valsi;* [53] (f. 54) id. lib. 2, el. 24 « Me modo laudabas », son. XLVII: *Lidia gentil, mentre tal' hor cortese;* [54] (f. 54ᵛ) id. lib. 2, el. 25 « At me ab amore tuo », son. XLVIII: *E credi, o Lidia, che quel fuoco ardente;* [55] (f. 55) *per bellissima dama*... son. XLIX: *Con si fecondo stil, bella Licori;* [56] (f. 55ᵛ) *querele di Eurillo* (cantiuncula): *Un di, stanco dal pianto;* [57] (f. 59) *per hauer sentito cantare alcune sue poetiche compositioni*...., son. L: *Spiegai, per far più lieue il mio dolore;* [58] (f. 59ᵛ) *per bellissima dama*..., son. LI: *Quelle luci fatali, onde al mio core;* [59] (f. 60) *per bellissima piangente*..., son. LII: *Fatto Lidia de gli occhi un mar di pianto;* [60] (f. 60ᵛ) *per bellissima dama impallidita*, son. LIII: *Lidia, onde auuien, che pallidetto il volto;* [61] (f. 61) *alla città di Roma*..., son. LIV: *Colli augusti del Tebro, a quali il fato;* [62] (f. 61ᵛ) *alla medesima città di Roma*.. , son. LV: *Lascio i tuoi colli o Roma e mentre il tergo;* [63] (f. 62) *per la lunga dimora in Roma*..., son. LVI: *Che fai Lidia su l'Tebro? il patrio cielo;* [64] (f. 62ᵛ) *nel medesimo soggetto*, son. LVII: *Lidia non riedi? homai da te lontano;* [65] (f. 63) *per bellissima dama*..., canz. IV: *Dall'insalubre Ichnusa - Chi non ha gli occhi e l' core;* [66] (f. 69) *per bella comica*..., son. LVIII: *Con piè leggiadro in sù teatro altero;* [67] (f. 69ᵛ) *per bella comica in opinione di grande honestà*, son. LIX: *Finge Eularia l'amor, finge lo sdegno;* [68] (f. 70) *per caualiere*..., son. LX: *Mentr' io di cor, più che di ferro armato;* [69] (f. 70ᵛ) *nel medesimo soggetto, canzonetta per la musica*, canz. V: *Chi nel bel tien gli occhi intenti - Perche amor ua sempre ignudo;* [70] (f. 72ᵛ) *protesta perpetue le sue fiamme*, son. LXI: *Lidia, quel bel, per cui ten uai fastosa;* [71] (f. 73) Tibulli, lib. p.°, el. 4 « Crudeles divi », son. LXII: *Dunque fia uer, ch' una beltà sì rara;* [72] (f. 73ᵛ) id. ead. elegia « Longa dies homini docuit », son. LXIII: *Viddi ben' io tal' hor belua nemea;* [73] (f. 74) Propert., lib. 5, eleg. 1 « Non haec Calliope »,

son. LXIV: *Tessala riua le sue tempe amene;* [74] (f. 74ᵛ) *epitafio alla propria sepoltura,* son. LXV: *Qui giace Eurillo al suo sepolcro intorno.* 2. *Compositioni Eroiche.* [1] (f. 75) *all'emo sig. card. s. Croce, arcivescovo di Urbino,* son. LXVI: *Mentre i più grandi, e i più sublimi honori;* [2] (f. 75ᵛ) « aurora Musis amica »; *essortatione agli Assorditi, mentr' era loro Presidente, a ripigliare gli essercitii accademici...* son. LXVII: *Del Metauro gentil cigni canori;* [3] (f. 76) *al sig. card. Costaguti legato di Urbino, alludendo alle stelle della sua arme,* son. LXVIII: *Tra le glorie e gli honori ancor fioria;* [4] (f. 76ᵛ) *al medesimo in proua...,* son. LXIX: *Volto gentil, cui con profusa mano;* [5] (f. 77) *al... sig. card. Pio legato di Urbino per hauere addimandata la copia della prima canzone* « Ad Dominam... », son. LXX: *Signor, mentre cortese a me richiedi.* Subsequuntur hexametri tres Vergilii, ex egl. 4: Ultima Cumaei - saturnia regna; [6] (f. 77ᵛ) *in lode del med. sig. card. Pio,* canz. VI: *Nacque l' huomo alle gioie, e a pena uscito;* [7] (f. 83) *al sacro collegio de cardinali, nella sede uacante di PP. Innocenzo X,* son. LXXI: *Del supremo senato alti campioni;* [8] (f. 83ᵛ) *s'augura... uittoria all'armi chatholiche contro gl'infedeli, per le preghiere porte a Dio da n. s. PP. Alessandro VII...,* son. LXXII: *Poi che uidde Israel dal mare absorto;* [9] (f. 84) *per l'arriuo in Roma della reina di Suetia fatta catholica...,* son. LXXIII: *Per alzarsi superbo incontro a Dio;* [10] (f. 84ᵛ) *a mons. Ascanio Maffei arcivesc. d'Urbino. Presagio di maggior grandezza...,* son. LXXIV: *Semplicetti pastor, con man prudente;* [11] (f. 85ᵛ) *per il medesimo,* canz. VII: *Scendi dall'alto monte - A chi molto si dee tu nulla piaci;* [12] (f. 89ᵛ) *a mons. Gio. Battista Brescia, vice legato d'Urbino, alludendo alla sua arme,* son. LXXV: *Stampa indefesso il portator del giorno;* [13] (f. 90) *a mons. Carlo Terzago, gouernatore di Fano per l'erettione d'un arme di pietra di n. s. PP. Urbano VIII,* son. LXXVI: *Ergi pur Carlo al glorioso Urbano;* [14] (f. 90ᵛ) *al sig. abbate Bernardino Rocci...* son. LXXVII: *Dell'anno estinto i poco degni gesti.* 3. *Compositioni funebri.* [1] (f. 91) *in morte di mons. Paol' Emilio Santorio, arciuesc. d'Urbino, che fu dottissimo scrittore d'historie,* son. LXXVIII: *Dunque chi dona altrui uita immortale;* [2] (f. 91ᵛ) *in morte del sig. Mutio degli Oddi di Urbino professore insigne delle matematiche,* son. LXXIX: *Separati dal senso ascosi oggetti;* [3] (f. 92) *in morte del dottor Stefano Fabretti suo fratello,* son. LXXX: *D' honorati sudori il uolto asperso;* [4] (f. 92ᵛ) *in morte del sig. Giulio Veterani di Urbino, gentil' huomo di virtù incomparabile,* son. LXXXI: *Giulio uiuesti, e tal ne più uerd'anni;* [5] (f. 93) *in morte del sig. Pietro della Valle, patritio romano, detto il Pellegrino,* son. LXXXII: *Pellegrino gentil la terra e i mari;* [6] (f. 93ᵛ) *alla sepoltura di bella donna,* son. LXXXIII: *Tomba, ch'altera entro l' tuo seno accogli;* [7] (f. 94) *al sig. Carlo Albani di Urbino. In morte della sig.ª Elena*

Mosca sua moglie, canz. VIII: *Beltà, ch' un ciel rassembra - Degl' infortunii suoi farsi maggiori;* [8] (f. 100) *al medesimo... per le sontuose essequie fatte al sig. Oratio suo padre*, son. LXXXIV: *Questa, ch' al genitor superba mole;* [9] (f. 100v) *in morte del medesimo...*, son. LXXXV: *Per le uie dell' honore homai che gioua;* [10] (f. 101) *in morte della marchesa D. Vittoria Bentiuogli Rangoni*, son. LXXXVI: *Gonfio tra le uittorie, e n' fra i trofei;* [11] (f. 101v) *a bellissima dama, ch'oltre modo si scopriua dolente per la morte...*, canz. IX: *Lidia, ch'i tuoi bei lumi - Del ben ch'offre a mortali un cielo ardente.* 4. *Compositioni Morali.* [1] (f. 106) Hor. lib. p.°, ode 3 « nil mortalibus arduum est », son. LXXXVII: *Che non può, che non tenta humano ingegno!;* [2] (f. 106v) « Pallida mors aequo pulsat pede », son. LXXXVIII: *Monarchi, o uoi, che con le gemme e gli ori;* [3] (f. 107) id. ead. ode « Vitae summa brevis », son. LXXXIX: *A chè tra speme lusinghiera e vana;* [4] (f. 107v) id. lib. 2, ode 13 « Quod quisque vitet », son. XC: *Credo hauer di prudenza il cor ripieno;* [5] (f. 108) *nel medesimo soggetto*, canz. X: *Mortal, se del futuro - Diuien solo del mal fabra a se stessa;* [6] (f. 113) id. lib. 3, ode 4 « Vis consilii expers », son. XCI: *Alzin superbi l'orgogliosa fronte;* [7] (f. 113v) id. eod. lib., ode 16 « Crescentem sequitur cura pecuniam », son. XCII: *Egro tal'hor da mortal febre oppresso;* [8] (f. 114) ead. ode « Multa petentibus desunt multa », son. XCIII: *Oh quanto spera e s'affatica inuano;* [9] (f. 114v) id. lib. 4, ode 7 « Nos ubi decidimus », son. XCIV: *Vanti sciocco mortal le glorie auite;* [10] (f. 115) *doversi fuggire amore*, son. XCV: *Piangere ogn'hora e desiar la morte;* [11] (f. 115v) Iob. 7 « Militia est vita hominis super terram », son. XCVI: *A che correte ogn'hor ciechi mortali;* [12] (f. 116) ps. 72 « Posuerunt in coelum os suum », *contro le male lingue*, son. XCVII: *Tacete, o lingue, a lacerare intente;* [13] (f. 116v) Ecclesiast. p.° « Omnia vanitas », son. XCVIII: *E ne piani, e ne monti, e in ogni parte.* 5. *Compositioni Sacre.* [1] (f. 116a) Iob. 31 « Pepigi foedus cum oculis meis », son. XCIX: *Se i dolci rai d'una beltà terrena;* [2] (f. 116ab) ps. 52 « Dixit insipiens in corde suo », son. C: *Della terra e del ciel l'immensa mole;* [3] (f. 117) *mentre se ne stava infermo di febre maligna*, son. CI: *Arsi un tempo d'amor, che dolcemente;* [4] (f. 117v) ps. 83 « Elegi abiectus esse in domo Dei mei », son. CII: *O di apparente ben, d'empi diletti;* [5] (f. 118) *douersi amare bellezza celeste*, son. CIII: *Amanti, o uoi, che tormentosi affanni;* [6] (f. 118v) *matirio de sacri Innocenti*, canz. XI: *Musa, se già cortese - con pianto amaro;* [7] (f. 126v) *institutione dell' augustissimo Sacramento*, fig. I, madr. I: *O prodigio d'amore;* [8] (f. 127) *lavatione de piedi...*, madr. II: *Ecco fatta seruile;* [9] (f. 127v) *oratione nell' orto...*, madr. III: *Ecco, ch'in preda al duolo;* [10] (f. 128) *Presa del Signore...*, madr. IV: *È col bacio tradito;* [11] (f. 128v) *Riceve lo schiaffo...*, madr. V: *Mira ch'empio ministro;* [12] (f. 129) *Pilato lava le mani...* madr. VI: *E qual uasto*

oceano; [13] (f. 129ᵛ) *flagellatione alla colonna...*, madr. VII: *Da percosse spietate;* [14] (f. 130) *coronatione di spine...*, madr. VIII: *Oh crudeltà ferina!;* [15] (f. 130ᵛ) *Ecce homo...*, madr. IX: *Mostra l'empio Pilato;* [15a] (f. 131) *porta la croce al Caluario...*, madr. X: *Non uedi anima mia*; [16] (f. 131ᵛ) *la Crocefissione...*, madr. XI: *O spettacolo atroce!;* [17] (f. 132) *la morte di Christo...*, madr. XII: *Ecco per le tue colpe alfin si muore;* [18] (f. 132ᵛ) *Pianto di Maria sempre vergine soura il suo figlio deposto di croce...* (cant.): *Già la sanguigna salma;* [19] (f. 138) *in lode della verginità di s. Filippo Neri*, son. CIV: *Dentro a vase di creta ampio tesoro;* [20] (f. 138ᵛ) *in lode di s. Lorenzo martire*, son. CV: *Già tra incendio crudel uidde Babelle;* [21] (f. 139) *per la traslatione della s. casa di Loreto*, son. CVI: *Quella sacra magione, in cui ristretta;* [22] (f. 139ᵛ) *alla medesima s. casa di Loreto;* son. CVII: *Qui doue fece un Dio forza d'amore;* [23] (f. 140) *al sacro monte dell'Aluernia*, son. CVIII: *Di sassoso Apennin diuoti horrori;* [24] (f. 140ᵛ) *per la festa dell' Epiphania*, son. CIX: *Narran del lor fattor le glorie i cieli;* [25] (f. 141) *sopra il mistero ineffabile dell' Incarnatione*, son. CX: *Ch'allo sdegno di un Dio, dell'acque in seno;* [26] (f. 141ᵛ) Genes. 3 « Adam ubi es? », son. CXI: *Oue io sia mi richiedi ed oue io sono;* [27] (f. 142) « Memento homo quia pulvis es ». *Nel sacro giorno delle ceneri*, son. CXII: *Questa che porti hoggi su l' capo aspersa;* [28] (f. 142ᵛ) Ioann. 13 « Domine tu mihi lavas pedes? », son. CXIII: *Ferma Signor, che fai? ch'io mai consenta;* [29] (f. 143) *Parafrasi soura i salmi penitentiali*, canz. XII: *Peccai, Signor ne fia* (hae septem psalmorum poenitentialium paraphrases ed. fuerunt Urbini an. 1656, teste Crescimbeni, *Commentarii della volgar poesia*, Roma 1711, 4, p. 158); [30] (f. 148ᵛ) paraphrasis..., canz. XIII: *O felici e beati;* [31] (f. 155) paraphrasis..., canz. XIV: *Signor, s' il mal, ch' io mal accorto oprai;* [32] (f. 164) paraphrasis..., canz. XV: *Dio del mio cor, di quel fallir si graue;* [33] (f. 174ᵛ) paraphrasis..., canz. XVI: *Signor, mentr'io dolente;* [34] (f. 182ᵛ) paraphrasis..., canz. XVII: *Signor, da i cupi abissi;* [35] (f. 187) paraphrasis..., canz. XVIII: *Signor, delle mie colpe a te ben note;* [36] (f. 193) Ps. 50 « Et secundum multitudinem miserationum tuarum », son. CXIV: *Errai mal saggio è uero, al fin dolente;* [37] (f. 193ᵛ) Ps. id. « Peccatum meum », son. CXV: *Fatto cruccioso il ciel, tra nembi e tuoni;* [38] (f. 194) Ps. id. « In peccatis », son. CXVI: *Pesce ch' in grembo al mar fra l'onde nasce;* [39] (f. 194ᵛ) Iob. cap. 13 « Contra folium, quod vento rapitur », son. CXVII: *Per le colpe dell' huom' fatto cruccioso;* [40] (f. 195) *paraphrasi soura il salmo 108...* canz. XIX: *Hor, che d' un' huomo e frodolente e rio;* [41] (f. 203) *paraphrasi soura il pianto di Maria Vergine* (stabat mater), canz. XX: *La gran madre di Dio mesta e dolente;* [42] (f. 205ᵛ) *paraphrasi soura le quattro antifone della Madonna* « Alma Redemptoris mater », canz. XXI: *Alma madre, e felice;* [43] (f. 206ᵛ) « Ave regina coelorum », canz. XXII: *Regina*

delle stelle; [44] (f. 207^v) « Regina coeli... », canz. XXIII: *Quei, che per noi morio;* [45] (f. 208^v) « Salve Regina... », canz. XXIV: *Ti salutiam' Regina;* [46] (f. 209^v) *Istoria di Abigail nel primo de Regi al 25, per un oratorio: Ricco di greggi e di fecondi armenti.* 5. *Compositioni drammatiche.* [1] (f. 219). *Prologo et intramezzi per la fuga amorosa, comedia del sig. Biagio Michelori d'Urbino....* Inc. *S'addolcisca ogni core.* Des. *Che pudico desio chiude nel petto.* [2] (f. 244^v). *Intramezzi per la comedia del cauallier Guido Casoni, intitolata il gioco di fortuna....* Inc. *Cessate homai, cessate.* Des. *e dopo balli lietissimi finì l'intramezzo.* [3] (f. 268). *Amori di Angelica, onde diuentò pazzo Orlando....* Inc. *Muori, muori infelice.* Des. *Ch'io me n' ritorni alla capanna mia.* [4] (f. 291^v). *Introduttione alla fauola d'Orione, da rappresentarsi in musica da comici di Urbania per accompagnamento della comedia, intittolata: La Zittella cortigiana, 1655 alla presenza del sig. card. Pio* ⟨Caroli⟩, *legato.* Inc.... « Inverno ». *Deh' qual nuoua cagion fuor dell'usato;* iuxta sequitur (f. 297^v): *Fauola di Orione diuisa in quattro parti: Per salti e per dumi – formeranno un balletto, con il quale terminerà tutta l'attione.* [5] (f. 323). *Egloga prima pastorale per la sollennità del santo Natale...: Hor, che la nostra greggia;* [6] (f. 333^v) *egloga seconda ...: Oh come chiara appare.* 6. *Composizioni varie.* [1] (f. 339). *Nel felicissimo dottorato nell'una e l'altra legge del sig. conte Carlo Gabrielli di Agobbio,* son. CXVIII: *Torna dal cielo Astrea, gli oltraggi e l'onte;* [2] (f. 339^v) *nel felicissimo dottorato in filosofia e medicina del sig. Pietro Corboli d'Urbino,* son. CXIX: *Pietro, mentre d'Apollo i dogmi impari;* [3] (f. 340) *in lode del p. Tomaso Maria Mozzarelli capuccino...* son. CXX: *Contro l' peccato e suoi gran danni armato;* [4] (f. 340^v) *in lode del p. Cesare Diotiguardi gesuita, predicatore...,* son. CXXI: *Di nettare diuin la lingua aspersa;* [5] (f. 341) *in lode del p. Floramonti gesuita, predicatore eloquentissimo...,* son. CXXII: *Dalla notte immortal d'indegni errori;* [6] (f. 341^v) *in lode del p. Paolo Segneri gesuita, predicatore insigne nell'arciuescouado d'Urbino l'anno 1657,* canz. XXV: *Tuona da sacri rostri – Se ben l'ossequio è uil, tant'è douuto;* [7] (f. 347^v) *in lode della nuoua Accademia di belle lettere, eretta nella terra di Mondaino,* son. CXXIII: *Credei, che sol sopra il famoso monte;* [8] (f. 348) « Sapiens dominabitur astris » *per cavalliere, ch'in un suo giardino di campagna fece godere nel mese di Gennaio ad alcuni signori da lui conuitati bellissima primauera,* son. CXXIV: *E chi mai uide infra i più densi horrori;* [9] (f. 348^v) *essendo stato lodato in publica accademia con alcuni versi...,* son. CXXV: *Mentre un tuo seruo ad honorar riuolto;* [10] (f. 349) *contro alcuni detrattori della fama di PP. Innocenzo X, nella sede vacante per la sua morte,* son. CXXVI: *Frati tacete, hor che di morte in seno;* [11] (f. 349^v) *alla signora N., capitolo primo: Madonna,*

hauete il torto manifesto; [12] (f. 353) *a Febo, per la corrutela de presenti tempi, capitolo 2: Febo, forz' è ch' io l' dica, habbiti pace;* [13] (f. 357ᵛ) *al sig. canonico Valubbi, capitolo terzo: Poi che, là Dio mercè, dall'empie mani;* [14] (f. 362) *Nel dare l'originale delle sue poesie alla libraria de manuscritti d'Urbino,* son. CXXVII: *Là ve' di tanti i gloriosi inchiostri;* [15] (f. 363), praevio son. (f. 362ᵛ) *della sig.ʳᵃ Smeralda Grillotti de Corboli, havendo riceuuto dall'autore la sua parafrasi soura i salmi penitentiali,* quod inc. *O quanto a me fu grato alto assordito,* auctoris *risposta,* son. CXXVIII: *Se di un' alma gemente il pianto udito;* [16] (f. 363ᵛ) son. *del sig. Piermatteo Liera Orselli all'autore, hauendoli acconcio un calamaio per iscriuere: Se per uergar col' tuo saper sourano;* subsequitur (f. 364) auctoris *risposta,* son. CXXIX: *Destò l' mio canto amor, quinci la mano;* [17] (f. 364ᵛ) eiusdem Liera son. *essortando l'autore a stampare le sue rime, hauendo ueduto alcune canzoni spirituali: Fabro gentil, ch' inusitate e belle;* sequitur (f. 365) auctoris *risposta,* son. CXXX: *Liera, s'a te sembrar gentili e belle;* [18] (f. 365ᵛ) son. eiusdem Liera, *auertendo l'autore a lasciare gli amori di Lidia et amar dama meno rigida: Mentre ch'a piaga in sen grave e profonda;* [19] (f. 366) auctoris *risposta,* son. CXXXI: *S' a far lieue del sen piaga profonda;* [20] (f. 366ᵛ) *Quale amante debba essere maggiormente amato... discorso... Onorio Santinelli, madr.: De gli humani voleri;* [21] (f. 367) *a fauore di quella parte del problema, che sostenne douersi amare amante brutto purche sia dotto, canzonetta: Vanti pur vana beltà;* [22] (f. 368ᵛ) *qual più possa in un cuore humano o l'amore d'un uero amico, o quello di bella dama ... dal medesimo sig. Santinelli, canzonettà: Ceda uinto ogn'altro affetto.*

In f. 1 libri frons calamo delineata florum sertis ac personis ornata. Ff. I. 1ᵛ, 4, 370-374 vacua. De auctore cf. Crescimbeni, l. cit. et Quadrio, *Storia e ragione d'ogni poesia,* Milano 1741, 1, p. 113 et 2, p. 434.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVII, fibulis detractis.

750. Saec. XVI, chart., mm. 276 × 211, ff. I. 80.

Galli Antonii urbinatis cantiones italice; **Flamini Antonii** epigrammata.

1. Galli Antonii [1] (f. 1) (son.): *Sonnomi inanzi i giorni andati e l'hore;* [2] (f. 2): *Se quel che nacque del tosco Arno in riua;* [3] (f. 3): *Quell'alma altiera e quell'audace spene;* [4] (f. 4): *Quando i miei occhi ne bei uostri giro;* [5] (f. 5): *Al picciol animal che spera in fuoco;* [6] (f. 6): *Phebo d' herbe e di fior uermigli e gialli;* [7] (f. 7): *La pietà, ch'io desiaua, o stelle ingrate;* [8] (f. 8): *Merauiglia non ho che 'l mio cor stia;* [9] (f. 9) *De oculis A. L.: Di pianto in riso, e di timore in spene;* [10] (f. 10): *Della felice Arabia fra gli odori;* [11] (f. 11): *Le lacrime, ch'ogni hor pel uolto spargo;* [12] (f. 12): *Le uaghe stelle hauean forniti i*

balli; [13] (f. 13): *Se 'l sonno è ueramente qual' huom dice;* [14] (f. 14) (canz.): *Se dal di ch' io mirai - E non sarei s' io gli dicessi inteso;* [15] (f. 17) (canz.): *Al mio mesero stato - Poi che non uiuo, almen morto ti piaccia;* [16] (f. 22) (son.): *Quando nascon talhor da duo leuanti;* [17] (f. 23): *Stanco trahea la vita e à ciascun passo;* [18] (f. 24): *Quando la treccia d'ambra, c' hor s'indora;* [19] (f. 25) *duci in Tur*(cos): *Io ueggio nel pensier, saggio mio duce;* [20] (f. 26): *Rotto è lo scoglio de la man paterna;* [21] (f. 27): *Non sette e sette, ma mille e mill'anni;* [22] (f. 28): *Ò almo sol, che dal balcon smontando;* [23] (f. 29): *Manda Signor quel tuo spirito eletto;* [24] (f. 30): *Donna, se l'alma uostra oprà e fattura;* [25] (f. 31): *Mirando io quel che merauiglia toglie;* [26] (f. 32): *Chi uuol ueder quanto natura e Dio;* [27] (f. 33): *Alma gentil, che sotto il mortal uelo;* [28] (f. 34) (canz.): *Tutte le cose perche è bello il mondo - Come uostra chiar'alma è sacra à Dio;* [29] (f. 37) (son.): *Fu ben Angiol celeste, alta uentura;* [30] (f. 38): *Amore il uiso sol di costei uede;* [31] (f. 39): *Se mai amante non desiò che cosa;* [32] (f. 40): *Com'Arno, Po, Rheno, Istro, Ibero;* [33] (f. 41): *Amor ogni tua offesa, ogni martire;* [34] (f. 42) (canz.): *Ne la stagion che l'amorosa stella - Però stati à l'oscur, non uenir meco;* [35] (f. 48) *canzone in morte di suo padre: Questi dolori ohime, questi lamenti - Dolore e pianto e non canzon ti chiami;* [36] (f. 58) *al duca Guido* (Guidubaldo II Urbini duci), *canzon: Signor gentil che le contrade belle* (ed. Zaccagnini in ephemeride *Le Marche illustrate.* Anno III, Fano 1903, p. 93-95); accedit (f. 66ᵛ) indiculus ordine alphabetico cum initiis carminum, quorum 2, 3-8 postea eadem manu deleta sunt.

2. Flamini Antonii epigrammata 1-12. [1] (f. 67) ⟨ad lectorem, tetrastichon⟩: *Si lyrica haec legeris - flamine Flaminii;* [2] (ibid.) ⟨in mortem Iuliae, hexastichon⟩: *Iulia cum cecidit crebris plangoribus aether - Iulia si cecidit;* [3] (ibid.) ⟨ad Spinellum, primum Trasimeni olorem, octastichon⟩: *Infestos crepitus profert uox disona Galli - nil nisi burra tuum est;* [4] (f. 67ᵛ) ⟨in Gallum pervigilem, epigr.⟩: *Iupiter omnipotens circunspicit omnia, Ianus - nanque dium rapuit;* [5] (f. 68): ⟨ad amicum, tetrastichon⟩: *In mea si ferrem - quam bene finxit amor;* [6] (ibid.) ⟨ad crimine furti accusatum, distichon⟩: *Nimirum falso - syllaba falsa notat;* [7] (ibid.) ⟨ad Antaldum magnum poetam, hexastichon⟩: *Cum ducis aduentus - corruat in rabiem;* [8] (ibid.) ⟨ad invidum, hexastichon⟩: *Cum dixi reseras - non tibi nota satis;* [9] (f. 68ᵛ) ⟨in Gallum canentem crimina Cantiadae, hexastichon⟩: *Gallus homo verax - crimina Cantiadae;* [10] (ibid.) ⟨in pateram, quam ob victoriam urbs Urbinum donat, octastichon⟩: *Ut decet in in sacris - te sinat immemorem;* [11] (ibid.) ⟨in puerum, qui cum Nasone certare videtur, tetrastichon⟩: *Non ne audis puerum - si audiat in puero?;* [12] (ibid.) ⟨in poetam celeberrimum, dodecastichon⟩: *Numina sola queunt - Pieridumque decus.*

3. ⟨Galli Antonii carmina sacra⟩. [1] (f. 70) *Nel natale del nostro Signore* (son.): *Mentre ristretto in me uolgo il pensiero;* [2] (f. 71) *nella notte, natale di nostro Signore* (son.): *O notte chiara più che 'l giorno istesso;* [3] (f. 72) « Illumina oculos meos » (cantiuncula): *Signore che da la faccia de la terra - ne l'eterna notte uada;* [4] (f. 73) « In manus tuas Domine commendo spiritum meum » (cant.): *Signor che tanto amasti il puro uero - A te nel dipor giù di questa salma;* [5] (f. 74) « Loquutus sum in lingua mea... » (cant.): *Signor pregai con la lingua e col core - Come qua intrasti senza nuttial veste?;* [6] (f. 75) « Fac mecum signum in bonum » (cant.): *Signor segnami tu co 'l diuin segno - Perche aiuto al timor desti e conforto;* [7] (f. 76) « Dirupisti Domine vincula mea... » (cant.): *Signor rompesti i miei lacci e i miei nodi - Che per salvarci Saluator si nome;* [8] (f. 77) « Perge fuga a me et non est qui requirat animam meam » (cant.): *Signor entrai fugendo sotto al tetto - Fu uana, essendo tu da la mia parte;* [9] (f. 78) « Confiteantur tibi omnia opera tua... » (cant.): *Signor ogni tua opra - I quai ti sian per me sempre dauanti.*

Codex duabus manibus scriptus est. Ff. 1-61, 70-78 prima manus, ff. autem 67-69 sunt anthographa Antonii Flamini, addita priori parti voluminis, quod antea folio 66 finem habebat. Ff. 1-61 in paginis aversis, ff. 62-65, 66^{v}, 69-78 in paginis aversis, 79, 80 vacua sunt. Descripsit codicem Zaccagnini, l. cit., p. 93.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

751. Saec. XVI, chart., mm. 269×192, ff. 48.

Vannino Girolamo *da Carticetto Vittoria* (i. e. capitula I-XIV, ternario metro, in laudem Victoriae Farnesiae). Cap. I inc. *Gia 'l nobile pianeta, ch'à ciascuno / dimostra il dritto calle, era riuolto.* Cap. XIV des. *Con quelle menti nobili et gentili;* praeit dedicatio *all' illm̃a et eccelm̃a signora la signora Vittoria Farnese della Rouere duchessa d' Urbino* (son.): *Duo cigni d'Arno si leuaro a uolo - et poi d'allor s' infronde;* subsequitur poemati (f. 48^{v}) Corsi Rinaldi (distichon): *Dum tu me sacris tenuisti uersibus, ipse / Aliger e caelo uisus adesse mihi.*

Ff. I^{v}, 2^{v} vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

752. Saec. XV, membran., mm. 254×181, ff. 26.

⟨**Goro Dati** vel potius **Leonardi**, cf. Bandini, biblioth. laurent., 5, col. 73⟩ *la spera,* libri I-IV, metro, quod vulgo dicitur, *ottava rima.* Lib. I inc. *Al Padre, al Figliuolo, allo Spirito santo.* Lib. IV des. *L'Asia maggiore al fiume Tanai* (de edd. cf. Zambrini, *Le opere volgari a stampa...* Bologna 1884, col. 357 seq.).

Codex littera rotunda scriptus titulos praefert aureos, initiales autem maximas aureas coloribus et surculis decoratas. In f. 2^{v} manu italica picta est corona floribus

frutibusque ornata et a quinque cupidinibus aligeris sustentata; in media corona cupido aliger monstrat tesseram gentiliciam, in qua leo rufus erectus ad sinistram versus, tribus balteis transversim divisus in campo argenteo; infra coronam campi et rivus cum avibus innatantibus. In marginibus eadem manum depictae sunt figurae astronomicae, regiones et urbes. 1 (f. 3ᵛ). Caelum empireum cum sole, luna et stellis. 2 (f. 4). Terra cum astris et eiusdem altera figura in quinque zonas divisa cum duobus polis. 3 (f. 4ᵛ). Zodiacus. 4 (ibid.). Septem astra in septem sphaeris terrae circumferuntur. 5 (f. 7). Eclypsis solis. 6 (ibid.). Variationes lunae. 7 (f. 7ᵛ). Eclypsis lunae. 8 (f. 9ᵛ). Quatuor elementa, sc. terra, aqua, aer, ignis et caelum cum luna. 9 (f. 11ᵛ). Terra a sole collustrata, ubi dies et nox. 10 (f. 15). Tres circuli, alter monstrat zonas, alter quatuor partes cardinales, alter ventos. 11 (f. 16ᵛ). Terra primum in tres partes, iterum in varias regiones divisa. 12 (f. 18). Charta geographica a Tartaria ad Indiam cum pictis urbibus *Bacu, Tana, Tauride, Ninive, Domasco* (!) *Baldaca, Babilonia, Mecca, Iudea, Cairo;* in Armenia arca Noe. 13 (f. 19). *Torre di Bobello* splendidis coloribus picta, coronis, sertis florum, candelabris ac tessera gentilicia possessoris codicis, eadem quae in f. 2ᵛ, adornata est. 14 (f. 21). Charta geographica cum pictis urbibus *Morrocca* (!), *Fessa* (Fez), *Rabatta!* (Rabar?). 15 (f. 21ᵛ). Mare et ripae ab Algeria ad culumnas Herculis et ultra. 16 (f. 22). Ripa maris ab Algeria ad *Tunisi;* in ripa maris picta est urbs *Buggea* (Bugia). 17 (f. 22ᵛ). Ripa maris cum pictis urbibus *Tunisi* ac *Tripoli.* 18 (f. 23). Ripa maris cum pictis urbibus *Chairo, Alexandria.* 19 (f. 23ᵛ). Charta geographica cum urbibus pictis *Damasco, Samaria, Nazaret, Hierusalem, Soddoma, Iudea, Betleem et monte Sinai* 20 (f. 24). Ripa maris cum insula *Cypro* et *Ocres.* 21 (f. 25). Ripa maris Troia, flammis deflagrante, usque ad pictam urbem *Rodi.* 22 (f. 25ᵛ). Pontus Euxinus. 23 (f. 26). *Mare maggiore* ab urbe *Carpi* ad *Sauastopoli.* 24 (f. 26ᵛ). Sinus maris cum picta urbe *Tana.* Ff. 1, 2ᵛ, vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

753. Saec. XVI et XVII, chart., mm. 267 × 221, ff. 266, praeter multa folia interpolata sed vacua.

D i v e r s o r u m c a r m i n a latine, italice et graece, praesertim Francisco Mariae II urbini duci, principi F r i d e r i c o eius filio et C l a u d i a e de M e d i c i sponsae dicata; descriptiones in horum nuptiarum solemnitatibus.

1. G i b e l l i n i P e t r i [1] (f. 3) cento ex Vergilio pro felicibus inclyti principis F r i d e r i c i U b a l d i natalitiis... (hexametri 1-259): *Montibus in nostris factura nepotibus umbram - Pacatumque reget patriis virtutibus orbem* (singulis hexametris adduntur loci Aeneadis vergilianae et argumenta in margg. eiusdem librarii manu); praeit (f. 2ᵛ) auctoris decastichon serenissimo F r a n c i s c o M a r i a e II Feretrio e Ruvere, VI Urbinatium duci: *Stemmata Roboreae gentis, decus, arma ducesque - musa Maronis adest;* [2] (f. 9ᵛ) in eiusdem... F r i d e r i c i natalitiis epigr.: *Blande puer, ter maxime, priscae gloria gentis - terror et horror eris.*

2 (f. 10). ⟨De d i v i n a P r o v i d e n t i a⟩ *al sermo duca d'Urbino* (son.): *Quel che feo 'l tutto con mirabile arte.*

3. *Manasangui Giov. Antonio* [1] (f. 11) *nel battesimo del sermo principe d'Urbino* (son.): *Pura e sacr'onda, che dal ciel deriui;* [2] (f. 12) ⟨eiusdem Θεολόγου φοροσεμπρωνέως octastichon εἰς βάπτισμα...⟩: Κύδιμος ἠνὶ πάϊς μερόπεσσι ϑεόσδοτος ἄμμιν - λάμβανε γηϑοσύνην; [3] (f. 13) idem, latine: *Ecce Puer magnus coelo demissus ab alto - tolle supercilium.*

4 (f. 14). *Alla serenissima casa della Rouere madrigale: Come i fiori à la rosa.*

5 (f. 15). *Per l'altezza del sermo sig. duca d'Urbino* (son.): *Qual per terso cristallo il Dio di Delo.*

6 (f. 16). *Nello stesso suggetto* (son.): *Fissar ben può nel lume infermo il lume.*

7 (f. 17). *Nella gravidanza della... duchessa d'Urbino* (son.): *Vibra più che mai raggi il Dio di Delo.*

8 (f. 18). *Al... nato principe* (son.): *Sorgente sol, che co' bei raggi ardenti.*

9 (f. 19). *Nel battesimo del... prencipe* (son.): *Da la terra e dal ciel ministro eletto.*

10 (f. 20). *Fustigallo Giulio da Fossombrone, nel medesimo soggetto* (son.): *Come ferro tal hor, cui fabro accende.*

11 (f. 23). Simonettae Aquilantis *firmani* Proteus (hexametri 1-296): *Dum uictum Dodonae dedit sacraeque locutae - Spectandum fuerat nec tam memoranda locutus;* praeit (f. 22) eiusdem epist. ad Franciscum Mariam II de Ruvere: *Tanta est laetitia - Vale. Pisauri, undecimo Calendas Iunii MDXCIX.*

12 (f. 31). *Nella grauidanza...* (son.): *Pianta regal hor pullular si uede.*

13 (f. 32). *Nel nascimento...* (son.): *Hor che 'l cielo n'apre in desïato pegno.*

14. *Nel battesimo...* (son.) [1] (f. 33): *Mentre da sacra mano augusto infante;* [2] (f. 34): *Questi di chiari heroi ben nato germe;* [3] (f. 35): *Rinasce alma reale a gloria eterna;* [4] (f. 36): *Nell'onda chiara del superno fonte;* [5] (f. 37): *L'acque del sacro e glorioso fiume.*

15 (f. 38). *Zuccarini dott. da Fossombrone nello stesso suggetto* (son.): *Da l'onda ermo sentier, pregiato e santo.*

16 (f. 39). ⟨Gualterotti Francisci Mariae, cf. f. 129, in nuptias Guidi Ubaldi, Urbini ducis filii, et Claudiae Medioeae, Ferdinandi II sororis, magni Hetrurie ducis, idyllion, italice⟩: *Diànzi da l'Indo fiume / Sorgea l'alba ridente - Retardato gioire / Al'animo regal si fà martire.*

17 (f. 46). ... Francisco Mariae duci Urbini (hexastichon): *En prestat pietas - nobilis illa Drias.*

18. ⟨In eiusdem laudes⟩ (son. 1-9); [1] (ibid.): *Veggio seren' il ciel, veggio la terra;* [2] (f. 46v): *La uoglia e il mio desir gelato e spento;* [3] (ibid.): *Chi fia*

giamai, signor, che poggi e arriue; [4] (f. 47): *Ceco a più degno lume, il lume caro;* [5] (ibid.): *Ne la dolce ombra de l'amena pianta;* [6] (f. 47^v): *Gia fu, che de l'honor il sacro fano;* [7] (ibid.): *S' il greco, o il mantuan' fior di poeti;* [8] (f. 48): *Si come gemma ben ligata in auro;* [9] (ibid.): *Con diuin' occhio il buon pastor preuide.*

19. ⟨Ad puerum ducis Urbinatium, son.⟩ [1] (f. 48^v): *Vago fanciul, con modi illustri e rari;* [2] (ibid.): *Amoroso bambin, col rozzo stile.*

20 (f. 49). ⟨Ad ss. Eucharistiam⟩ (son.): *Sotto orbe angusto se rinchiude e uela.*

21. ⟨Ad ss. Virginem⟩ (son.) [1] (ibid.): *Gloriosa, celeste, alma reina;* [2] (f. 49^v): *Colui, ch' il ciel non cape nè la terra.*

22 (ibid.). ⟨Israel et Aegyptus ut figura proponuntur hominum bonorum et malorum⟩ (son.): *Pruoua de Dio le forze alte e seuere.*

23 (f. 50). ⟨Musam suam pauperem auctor alloquitur⟩ (canz.): *Non di racami ornata - Ch'a me uenir non lice oue tu uai.*

24 (f. 52). Factorii Terentii pisaurensis in nuptiis Francisci M^{ae} II et Liviae de Ruvere (hexametri 1-80): *Vix roseos aurora sinus eduxerat undis - Laetitiae internae pacatis fluxibus ambo.*

25 (f. 54). *Sopra la gravidanza...* (canz.): *Tra già uiuace, hor mia languente Clio - Del tuo presagio udir nouella uera.*

26 (f. 57). *Nella natività et battesimo* (son.): *Alma immortal, che ne' i terreni chiostri.*

27 (f. 59). *Cresci Pietro anconitano* (son.): *Sciogli a ragion, prencipe inuitto, i uoti.*

28 (f. 61^v). *Nuti Giulio nel natale del figliuolo del re di Spagna* (son.): *Poco pria de l'aurora apparue un sole.*

29. *Nel natale del figliuolo del duca d' Urbino* (son.) [1] (f. 62): *Ridon liete le sponde, oue il Metauro;* [2] (f. 63): *Il nato eroe, ch' à la famosa insegna;* [3] (f. 63^v): *Ecco, signor, la desiata prole.*

30 (f. 64). *M. M.* (son.) *alla... duchessa: Se parturito non hauete Alcide.*

31 (f. 65). *Vannetti Bernardino canzone delle ninfe del Metauro: Hor ch' è sazio di latte - Suore, alcuna di uoi, ecco che dorme.*

32 (f. 68). *Nascimento del ser^{mo} principe d' Urbino in Pesaro* (capitulum): *Nel tempo, che la rondine ritorna - Col principe nouello i genitori.*

33 (f. 70). ⟨In nativitatem haeredis ducis Urbinatum⟩ (son.): *Ecco, o real magnanimo signore.*

34 (f. 71). ⟨Ad infantem⟩ (son.): *Sorgi, sorgi, o fanciul regio e diuino.*

35 (f. 72). *Vanni Paolo, accademico insensato, la contesa de fiumi nel na-*

scimento del ser.mo principe d'Urbino, canzone: Già trionfaua il Maggio / El sol di nouo amore - E più uermigli e gialli / Fiori la terra diè, l'onda coralli.

36. Dori Benedicti carmina; [1] (f. 82) ad Franciscum Mariam Urbinatum ducem VI (hexast.): *Et natum et nati sponsam - uiue diu;* praeit (f. 81) eiusdem epistula dedicationis: ... *Iam inde a teneris annis - fidelitatis debitae argumentum;* accedit (f. 81v) ad eundem dedicatio quatuor versibus iambicis: *Tenues labores ingeni, gratus, memor - quicquid ultra est consecrat;* [2] (f. 82) (octastichon): *Cresce puer generose, insignis cresce puella - astra minora latent;* [3] (f. 82v) (decastichon): *Vix puer hausisti uitales luminis auras - grandior arma manu!;* [4] (ibid.) *Nutrix ad principem* (tetrastichon): *Dum mihi lac sugis - vulnera mortis erunt;* [5] (f. 83) de eodem (tetrastichon): *Quae Paulum Federice - munera nulla dedit;* [6] (ibid.) in eiusdem natalem diem (hexametri 1-228): *En rapior gliscitque nouus sub pectore feruor - deinde fluenta reuisit;* [7] (f. 90) de sancto Michaele carmen (hexametri 1-203): *Quae me flamma rapit subitusque exęstuat ignis - Fertque laboranti auxilium neque cernitur ulli;* [8] (f. 96) de eodem (hexametri 1-188): *Depulsas Erebi facies noctisque profundae - Tum primum fixit Gargano in culmine sedem;* [9] (f. 101) de Christi morte (hexastichon): *Christus ut exanimis ligno perfossus acerbo - Si lux et lucis mortuus auctor erat;* [10] (ibid.) de eodem (tetrastichon): *Ob Domini sunt saxa necem - non mouet ulla sui:* [11] (ibid.) de sanguineo Christi sudore (tetrastichon): *Sanguineus Christi profluxit - non ego reddo meo;* [12] (ibid.) de sanctiss.° Christi corpore et sepulcro (distichon): *Quem cuncti horrescunt - hęc tegit urna Deum;* [13] (f. 101v) aliud: *Hic quis adest? - Solus amor;* [14] (ibid.) aliud: *Quisquis ades - munera largus opum;* [15] (ibid.) aliud: *Quid stultus - hic bona cuncta uides;* [16] (ibid.) aliud: *Quantus in axe tonat - ecce Deus.*

37 (f. 102). *S. L.* ⟨in partum Liviae ducissae, cant.⟩: *Fur di fiamma celeste d'or le ghiande - Se ne incorona amor d'amor concetto.*

38 (f. 104). ⟨In nativitatem Friderici a Rovere⟩ (son.): *Dal più sublime tron Giove del cielo.*

39 (f. 105). ⟨In baptismum eiusdem⟩: *Sacrè sant'acque ou' il bel cap'immerse.*

40. Gratiani Petri *anconitano* [1] (f. 106) in filium natum Urbinati duci, (tetrastichon): *Floruit et fructum - proteget umbra suos;* [2] (ibid.) idem italice (ott.): *Da Dio l'annosa e uerde quercia eretta.*

41 (f. 107). In nuptias Urbinatum ducis cum Livia (son.): *Signor le frondi, onde piu splende eterno.*

42 (f. 107v). *Nel medesimo soggetto* (son.): *Hor che 'l gran duce del fedel Metauro.*

43 (f. 108). *Nel medesimo...* (son.): *Disse la Fama, or chi la gloria serua.*

44 (f. 108^{v}). *Nel medesimo alla... duchessa sposa* (son.): *Giouinetta felice, al cui bel seno.*

45 (f. 109). *Nel medesimo al... marchese dalla Rovere* (son.): *Hor che donna ui sia chi figlia u'era.*

46 (f. 109^{v}). *Nel medesimo... alla marchesa dalla Rovere* (son.): *Tu che sì bella in ciel risplendi e giri.*

47 (f. 110). *A sua altezza* ⟨Francisco Mariae II, Vrbini duci⟩ *per l'ordine del Tosone* (son.): *Signor, ch'al petto il glorioso vello.*

48. Lucatelli Flaminii anconitani carmina; [1] (f. 111) epist. versibus elegiacis: *Haec mea epistola, princeps optime, litera nata - dicat et ipsa uale;* praeit ad Urbini ducem distichon: *Magnanimum Urbini genus - Flaminiique ducem;* [2] (f. 113^{v}) tetrastichon: *Accipias, animum - duxque uale;* [3] (ibid.) tetrastichon: *Littera Flaminius - ipse reget;* [4] (ibid.) hexastichon: *Flaminius tenui - dictus et ipse quoque,* clauditur subscriptione: *MDCXIII...;* [5] (f. 114) hexastichon: *Idibus, ut cernis - duxque potens.*

49 (f. 115). ⟨Iohannis cuiusdam, cf. ult. hexam., elegia in natali Friderici principis⟩: *Surrexit tandem diuino numine princeps - Qui tibi sacrauit corque animumque suum.*

50 (f. 116). *Andr.^{li} Fel.* in aquilam et quercum, insignia ducis Urbinatum (son.): *Quiui d'artigli armata e rostro, à uoglie.*

51. ⟨In laudem Pii PP. V, qui Turcos ad Lepantum debellavit⟩ (son.) [1] (f. 117): *In tal periglio non fu mai di Piero;* [2] (f. 117^{v}): *Segue hoggi il buon pastor de Christo l'orma;* [3] (f. 118): *Spent'il bel Cipro l'ottomano altiero.*

52 (f. 119). *Brancuti Antonio da Cagli per Francesco Maria Feltrio della Rovere* (son.): *Quando, signor, chi à l'uniuerso impera* (cf. f. 149).

53 (f. 119^{v}). ⟨Eiusdem, cf. f. 149^{v}⟩. *Per lo medesimo* (son.): *Solo à uoi stesso e non altrui simile.*

54 (f. 120). *Brancuti Antonio... nelle nozze dei... prencipe e prencipessa d'Urbino* (cant.): *Febo colà nel sacro alto Helicona - Vedrem simile al ciel farsi la terra* (cf. f. 144).

55. Dori Benedicti, Maceratae Feretriae alumni, in nuptialibus... Friderici et Claudiae... epigrammata; [1] (f. 125) (hexastichon): *Ipsa suis lymphis - non satis orbis erit;* [2] (ibid.) (epigr.): *Anxius Arnus erat - Claudia maior eris;* [3] (f. 125^{v}) (hexastichon): *Brachia curvavit - hoc mage tollet onus;* [4] (ibid.) (tetrastichon): *Pulcra tuis gemmis - te facis ipsa deam;* [5] (ibid.) (tetrastichon): *Magnificis titulis - addita summa notis;* [6] (ibid.) (tetrastichon): *Vere nouo - Claudia uere nouo;* [7] (ibid.) (distichon): *Floruit en quercus - proferet illa suo;* [8] (f. 126) (distichon): *Lilia cernuntur - aurea poma dabit;* [9] (ibid.) (hexastichon): *Sex iunxit,*

Federice - praemia digna tuis; [10] (ibid.) (tetrastichon): *Insignes orbes - tu, Federice, potes;* [11] (ibid.) (distichon): *Quot Federice tulit - debita regna tuae;* [12] (ibid.) (distichon): *Claudia magnorum - Ioue digna uiro;* [13] (f. 126^{v}) (tetrastichon): *Laeta tibi, Federice - foetibus auctus eris;* [14] (ibid.) (son.): *Vedea del sangue suo sparso il terreno.* Haec epigrammata Benedicti Dori iterum scripta sunt in ff. 127-128.

56 (f. 129). *Gualterotti Francesco Maria, l'Himeneo...* (cantio eadem, quae scripta est in ff. 39-45).

57 (f. 140). *Santinelli Bernardino, L'Appennino* (ogd. 1-10): *Io che spiando in ciel gl'eterni affari - Era, di sì bel sol mostrossi aurora.*

58. *Brancuti Antonii* carmina (in ms. *Parto di diuotione di Ser.^{mi} d'Urbino;* praeit *comiato alle compositioni* (hendecasyllabi 1-10): *O mio parto diuoto;* [1] (f. 144) *Nelle nozze canzone: Febo colà nel sacro alto Helicona* (iterum scripta in f. 120); [2] (f. 149) *Per... duca d'Urbino* (son.): *Quando, signor, chi à l'uniuerso inpera* (iterum in f. 119), [3] (f. 149^{v}) aliud: *Solo à uoi stesso e non altrui simile* (iterum in f. 119^{v}); [4] (f. 150) *per la... duchessa* (son.): *Chi uuol ueder le merauiglie altere;* [5] (f. 150^{v}) *per lo... prencipe* (son.): *Regio garzon, che 'l primo eterno amore;* [6] (f. 151) *per lo medesimo* (son.): *Beate piaggie, à cui fu dato in sorte;* [7] (f. 151^{v}) *per la principessa d'Urbino* (son.): *Sposa real, cui furo al colmo porte;* [8] (f. 152) *per la medesima* (son.): *Claudia, c'hora ristretto in uoi chiudete*

59. *Battiferro d'Urbino arcidiacono* [1] (f. 153) *in lode della... Cristina di Loreno, granduchessa di Toscana* (son.): *Diede a la dotta Atene il nome, el grido;* [2] (f. 153^{v}) *in lode della principessa d'Urbino* (son.): *Nel maggior huopo e nel maggior periglio;* [3] (f. 154) *in lode di... d. Lorenzo de Medici* (son.): *Gia le riue d'Eurota e di Peneo.*

60 (f. 155^{v}). *A s. Claudia martire di Paflagonia li 20 marzo, in persona della ser.^{ma} principessa d'Urbino* (son.): *Mentre costante e forte a Dio riuolta.*

61 (f. 156). *A s. Claudia uergine e martire di Galatia li 18 maggio in nome de' sudditi della ser.^{ma} principessa* (son.): *Con sasso graue al tuo bel collo appeso.*

62 (f. 157). *Vannetti Bernardino da Orciano, mentre uuol uscir di Fiorenza la... principessa... s'ecclissa il sole, canzone in dialogo: Muse d'Italia honor, che pe 'l Metauro - Come il cor le segnò la man le scriue* (cf. cod. 754, f. 220).

63 (f. 161). *Nelle nozze del prencipe d'Urbino* (cant.): *Già il bel signor di Delo - pe' duo si gloriosi semidei.*

64 (f. 164). *Al principe d'Urbino* (son.): *Se credo a gl'occhi e s'al pensier consento.*

65 (f. 165). *Strozzi Nicolò al medesimo* (son.): *Quello spirto d'amor, ch'amor u' inspira.*

66 (f. 166). *Amadio Gio. Giacomo da s. Angelo in Vado al principe e principessa d' Urbino* (son.): *Coppia real, ch'a sostener la mole.*

67 (f. 167). *Capaccio Giulio Cesare napolit.* ⟨de eisdem cant.⟩: *O del sacro Elicona - L'una moglie restò, l'altro consorte.*

68 (f. 171). *Tomani Giulio da s. Constanzo epitalamio nelle nozze...: De reali himenei - Porti in titol d' honor, memoria in fronte.*

69. *Albertini Cesare da Fossombrone nelle nozze...* [1] (f. 175) (son): *Te produsse il gran duce al grande impero;* [2] (f. 176) (son.): *Lasci, o gran Claudia, le contrade care;* [3] (f. 177) idem, mutata dictione; [4] (f. 178) aliud ut in f. 175, mutata dictione.

70. *Nelle nozze* [1] (f. 179) (son.): *O quanto al mio Signor piu dolce impero* [2] (f. 179^v) (son.): *Porga nume diuin celesti honori.*

71 (f. 180). *Zucarini Francesco, dottore, nelle nozze...* (son.): *Hor l'annodate in un sacrate piante.*

72 (f. 182). *Nelle nozze, sestina: Più bello hor fassi à i uostri lumi il sole.*

73 (f. 184). *Nelle nozze, canzone: Sopra il Metauro amor battendo l'ale - Augurio di grandezza alto e giocondo.*

74 (f. 187). *Chiabrera Gabriele per le nozze... versi: Fama ceruiera, che su penne eterne - Per l'erta uia de le magion diuine.*

75 (f. 191). *Al... prencipe d'Urbino* (son.): *Ò di celeste eroe, di Federico.* Insunt tum correctiones, tum locutiones variantes.

76. Arrighi Laurentii bononiensis cruciferi *in tumulum Raynutii Farnesii Parmae et Placentiae ducis, dum iusta ei soluerentur Pisauri... Federico Montiffeltrio, Rouereo... dux ipse loquens inducitur;* [1] (f. 192^r) (epigr.): *Hoc regale uiden' consurgere mausoleum? - ossa sepulta tegat;* [2] (f. 193) aliud in idem: *Hospes, siste gradum, lacrymis uenerare sepulchrum - cum pietate rogum.*

77 (f. 194). *A donna Claudia de Medici* (son.): *Claudia real, di mille pregi adorna.*

78 (f. 195). *Bustigalli Giulio da Fossombrone nelle nozze... sonetti, canzone et ottaue:* [1] (f. 196) (son.): *Di quanti unqua fiorir famosi eroi;* [2] (f. 196^v) (son.): *Alma reale, hor ch' 'l uostr'alto stelo;* [3] (f. 197) (son.): *Ecco l'alba d'amor, non lungi il sol;* [4] (f. 197^v) (son.): *Come qualhor corron superbi al mare;* [5] (f. 198) (cant.): *Vergini Diue, intemeraie e belle - E rinouelle il secol d'or uetusto;* [6] (f. 204) (ogdoades 1-20), I inc. *Se 'n riua d'Arno à la uezzosa Flora,* ultima des. *Il trombetta del mar, la volatrice.*

79 (f. 209). *Madrigale* (ad eosdem): *Quest'Alcide è ben degno.*

80 (f. 210). Lombardi Alexandri *nobilis galli* [1] ad principem Urbinatum ducis filium (hexametri 1-41): *Litibus exhaustum fortunae crimine Gallum - fidissimus autor;* [2] (f. 211) ad Iulium Caesarem ⟨Capaccio⟩ aulicum (decastichon): *Huius quamprimum successi moenibus urbis - ille Deus.*

81 (f. 213). Girelli Silvestri urbinatis ad Guidum Ubaldum ⟨II⟩ Urbinatum ducem ecloga: *Quid uerna cessas frontem circundare lauro - Pulcra choris, una haec cunctis iam tempora cingat;* praeit (f. 212) dedicationis epist.: *Superioribus diebus, princeps illme, cum ex filio - Venetiis, XVI kal. sext. MDXLIX.*

82 (f. 217). Cimilocti Herculis in Urbinatum ducis bibliothecam hexastichon: *Inuida Aristotelis quanto sapientia, tanto - reddit eisque iubar.*

83 (ibid.). ⟨Eiusdem?⟩ in eiusdem insignia (distichon): *Aurea si dicta est - glande uiget?*

84 (f. 218). ⟨In laudem Urbinatum principis, paullo post ad Lepantum pugnam⟩ (son.): *Vedi sacra di Iulio alma e di Sisto.*

85 (f. 219). *Treballei Possevini Angelo da Mantua, dell'ord. de' Pred. nelle nozze... di Federico e... Claudia* (son.) [1] (f. 220) *al duca...: Prencipe veglio entro senile etade;* [2] (f. 221) *al duca...: Superbo nido entro la quercia altera;* [3] (f. 222) *al duca...: Un duce d'ogni honor Francesco inchino;* [4] (f. 223) ⟨ad quercum⟩: *Verde quercia di pregio inchino n' terra;* [5] (f. 224) ⟨ad eandem⟩: *Quercia di fede ricca e de bei fiori;* [6] (f. 225) *alla principessa: Donna, reina e dea; ah! non temere;* [7] (f. 226) *al principe: Con lieta fronte e senza l'elmo graue* (versum ultimum secunda manus poene totum conscripsit); [8] (f. 227) *al principe: O ricco di grand'alma e di gran core;* [9] (f. 228) ⟨ad quercum⟩: *O quercia antica di bei frutti d'oro* (versus 9-14, secunda manus addidit); [10] (f. 229) ⟨ad Claudiam⟩: *Cinque uermigli cor perche dimostri;* [11] (f. 230) ⟨ad eandem⟩: *A guerreggiar in un giardin de fiori;* [12] (f. 231) ⟨ad quercum et ad globos mediceos⟩: *Vago horto, siep e ombrosa e sito altero;* [13] (f. 232) ⟨ad Frider. Ubaldum et Claudiam⟩: *Gentil coppia d'amor e peregrina;* [14] (f. 233) ⟨ad Claudiam⟩: *Quando Claudia uerrà, o gran signora;* [15] (f. 234) ⟨ad eandem⟩: *Non contender d'amor, o prence inuitto;* [16] (f. 235) ⟨ad eandem⟩: *Con sei occhi ti mira, o quercia bella;* [17] (f. 236) ⟨ad eandem⟩: *A Claudia grande amor arte e natura;* [18] (f. 237) ⟨in quercum⟩: *Quercia base d'honor alta reina;* [19] (f. 238) ad Fr⟨id.⟩ Ubaldum et Claudiam: *O ben amata coppia, ecco ui guida;* [20] (f. 239) ⟨in quercum⟩: *Venite al'ombra di frondosa e bella;* [21] (f. 240) ⟨in eandem⟩: *Quercia augusta ed altera, ombra a sei s*⟨oli⟩; [22] (f. 241) ⟨in eandem⟩: *Dunque per frutti ha la gran quercia i mondi* (carmina fere eadem iterum scripta sunt in codice inferiore).

86. Sartorelli Nicolai [1] (f. 242) pro Friderico principe (tetrasti-

chon): *Armatum multaque manu - inermis amans;* [2] (ibid.) pro Claudia Medicea (tetrast.): *Roboreum forti Federicum cuspide - corona datur;* [3] (ibid.) ⟨in eandem dist.⟩: *Claudia si roseo - mittere sola potest.*

87 (f. 243). *Al principe... e principessa...* (son.): *Coppia real, ch' à sostener la mole.*

88. ⟨Epigrammata ac descriptiones in nuptiis⟩. Inc. *Quando il ser.*^{mo} *s.*^{r} *principe andò a Firenze.* Des. *Nunc tibi concedit regia celsa Iouis.* In verso folio f. 247^{v} notatum lego: *In Sant'Angelo in Vado.* [2] (f. 248). *Breve relatione di quanto è stato fatto in Cast.*^{e} (Casteldurante) *per la uenuta della ser.*^{ma} *s.*^{ra} *principessa* ⟨Claudia Medici⟩: *Nella porta, che uà al Barco - se ne ritornò a Cast.*^{e} *doue di presente stanza del continuo.* [3] (f. 250). *Racconto dell'apparato fatto in Urbino per la uenuta della ser.*^{ma}*... Claudia Medici.* Inc. *Venerdì à uent'otto di Maggio, giorno felicissimo per questa città d' Urbino.* Des. *et alla solita fede di questa città.* [4] (f. 263). ⟨Vota senatus et populi urbinatis ad Mariam caelesti gloriae Assumptam et ad s. Crescentinum in solemnitatibus nuptiarum⟩ incipiunt: *Virgo mater... ad christiani imperii fines producendos* desinunt: *aureis torquibus decoratis equitibus.* [5] (f. 265). *Apparato dell'Arcivescovado d' Urbino nella venuta della serenissima principessa li 28 Maggio 1621* inc. *Prima dell' ingresso della chiesa si sono di nuouo rifatte le scale* des. *della prole che il Signore ci conceda.*

Codex ex auctorum autographis tum compositus tum descriptus plurima folia vacua exhibet.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

754. Saec. XVI et XVII, chart., mm. 275 × 222, ff. 223.

Diversorum carmina latina, italica et hispanica: inscriptiones ac descriptiones.

1. *Marino Giov. Battista* [1] (f. 2) *la bella vedova* (canz.): *Questa animata notte* (*Della lira del cav. Marino,* parte III, Venetia 1614, Ciotti, p. 11-15); [2] (f. 6) *trastulli estivi* (canz.): *Era nela stagion quand' ha tra noi* (l. cit., p. 49-54); [3] (f. 8) *lontananza* (canz.): *È partito il mio bene* (l. cit., p. 26-30); [4] (f. 10^{v}) *sopra un giovane, ch'era portato a sepellire* (son.): *Giaci misero estinto, io giaccio estinto* (l. cit., p. 76); [5] (f. 11) *dipartita: Già fuor dell'onde il sol sferza i destrieri* (l. cit., p. 22); [6] (11^{v}) *contra il mondo: Ahi con che froda insidiosa e ria* (l. cit., p. 162); [7] (f. 12) *dipartita: Parte il mio piè, ma dal suo ben non parte* (l. cit., p. 22); [8] (ibid.) *Bacio indiscreto: Lilla, chi fu quel baciator villano;* [9] (f. 12^{v}) *in morte: Chiudi al pianto la uena et al dolore* (l. cit., p. 154); [10] (f. 13) *in morte: Forte guerrier, ch'al corridor*

uolante (l. cit.); [11] (f. 13) *lontananza: Lunge da le due luci honeste e sante* (l. cit., p. 24); [12] (f. 14) *in nozze: Bella ecclisse Himeneo, ma con effetto;* [13] (f. 14v) *in lode del padre d. Isidoro* <Pentori> (Theodoro Pelleoni franciscano in ed.) *barnabita, predicatore eloquentissimo: Cigno sè tu ch' il canto hai lusinghiero* (l. cit., p. 132); [14] (f. 15) *contro un simulatore: No, che nulla cred' io di quanto fingi* (l. cit., p. 240); [15] (f. 16) *donna vestita di nero; Cinto di fosche e tenebrose bende* (l. cit., p. 11); [16] (f. 16v) *lontananza: Oue ch' io uada, oue che io stia talhora* (l. cit., p. 24); [17] (f. 17) *in nozze: Due tortore in un ramo hanno ricetto;* [18] (f. 17v) *labro segnato: Lilla deh' lira affrena e non ti caglia.*

2. *Niccolini Annibale* <eugubini cant.> [1] (f. 18) *fatta ad imitatione de la difficile canzone del Petrarca...* « Mai non vo piu cantar come soleva »: *Poscia che il mio cantar, fiero destino / Grato non fu - Sprezzar gioco è da senno é non da scherzi;* [2] (f. 20) *a papa Clemente VIII, pastore di s. Chiesa...* (cant.), *fatta nel rumor di guerra tra Spagna, Francia e Sauoia, dedicata al serenissimo d' Urbino: Giusta ragione mi stringe e spinge e sprona - E racconta i lor propri e i nostri guai.*

3 (f. 23). *Cortese Giulio Cesare* <son. caud.>: *Una bocca mangiar per mille e mille* (ed. carminum, Neapoli 1588, videre non potui).

4. In obitu Alexandri Farnesii serenissimi Parmae et Placentiae ducis [1] (f. 24) (hexastichon): *Ergone magnanimi ferali exstructus aceruo - gloria Farnesio;* [2] (ibid.) Alexandri Farnesii <picta allocutio> ad Franciscum Mariam Feltrium (dodecastichon): *Dum nostrum liquidas Isauri ad fluminis undas - proximiore loco;* [3] (f. 24v) <in eundem, hexastichon>: *Sic nos ductoris deflemus funera nostri - fulminea illa manus;* [4] (f. 25) <in eundem> (son.): *Vero fulgor di Marte e fiamma ardente.*

5. *Inscrittioni, uersi latini, volgari e spagnoli, fatti nell'essequie del re di Spagna* <Philipphi III>, *fatte in Roma lì 4 di Agosto 1621, in s. Giacomo de Spagnoli* <inscriptiones 1-17>. [1] (f. 26). *All'altare maggiore: D. O. M. / Philippo III Regi catholico / felicissimo;* ultima, *della canonizatione del b. Isidoro,* <a Philippo III expetita>, *caeleste patrocinium adderet / regno;* [2] (f. 29) *Frances Io. Pablo* carmina 1-2: [a] ad Philippum <III> Hisp. regem (hexastichon): *Occidis Austriacae sobolis lux prima Philippe - Phoebus in imperio;* [b] (ibid.) hendecasyllabi 1-7: *Quid regi tumulum artifex laboras - Sic dabis tumulum Philippo;* [3] (f. 29v) elegia: *Quisquis adest lachrimet lachrimis, qui funere ducit - soluit funeris officium;* <in funere Philippi III Hisp. regis> [4] (f. 30v) (epigr.): *Hic iacet Austriaci quod erat mortale Philippi - obiisse parens;* [5] (ibid.) (hexastichon): *Imperio Caesar eras, pietate Philippus - purus eris;* [6] (f. 31)

(hexast.): *Pectore Geryones, qui regna in corpore gessit - tergeminis animi;* [7] (ibid.) (decast.): *Dissimulet cineres surgens obeliscus inanes - frena tenere tui;* [8] (f. 31ᵛ) (madr.): *Il gran Filippo è morto, ahi quanto perde;* [9] (f. 32) (madr.): *Salì ueloce al cielo;* [10] (ibid.) *madrigal: Esta fabrica ephesia, estos celajes;* [11] (f. 33) (madr.): *Que importo monarca ser;* [12] (ibid.) (madr.): *Si de Phelipe la ruda / Venenosa y mortal Parca;* [13] (f. 33ᵛ) (son.): *Golpe fatal del bronce mas colerico;* [14] (f. 34) (son.): *Magestad, mansedumbre, gallardia;* [15] (f. 34ᵛ) (son.): *Faltò el astro luçiente, al claro dia;* [16] (f. 35) (madr.): *A qui poluo deshaçe - el uiento y fuego;* [17] (f. 35ᵛ) *en nombre del principado de Cataluña...* (son.): *Señor si nuestro llanto a la medida;* [18] (f. 36) *soneto uertido de lengua castellana en valentiana: Señor si el nostre planet fos a la mida;* [19] (f. 36ᵛ) *soneto en nombre del exm̃o duque de Albunquerque...: Señor se al deudo y sangre de mi casa;* [20] (f. 37) *decima* (madr.): *Ildefonso defendio / de la Virgen la pureza.*

6 (f. 38). *Torquato Tasso* (madr.): *Dunque gli humili agnelli - Nouo Golia, nouo Holoferne aterra* (edet Solerti in ultimo volumine: *Le rime di Torquato Tasso*).

7 (f. 39). Guidarelli Guidi calliensis carmen in obitu domini Petri Matthaei Eugenii eugubini, nobilis iurisconsulti (decast.): *Egregium Petrum Mathaeum ut uidit ab altis - laetior aula Dei.*

8 (f. 42). Malacridae Martii foroiuliensis ad magnam magni Hetruriae ducis coniugem Blancam Capellium (ode): *Thyrreno in undis edita principi - Sęcula te redeant in aurum.*

9 (f. 42ᵛ). P. Porcii ⟨Ioannis Leonis Placentii⟩ pugna porcorum (saepe impressa cf. Brunet, *Manuel du Libraire,* Paris 1863, 4, coll. 821-822, in nostro codice transcripta est ex ed. an. MDLVII, sine loco).

10. [1] (f. 44). *Sonetto in laude di Marco Bragadino di Cipro, detto per soprannome Mammugna, creduto fattor de l'oro: Ciprigno Heroe, cui largo 'l ciel comparte;* [2] (f. 44ᵛ) *al medesimo, sonetto infamatorio: Da le Tartaree grotte e dal profondo.*

11. ⟨Epigrammata duo in laudem poematis Sebastiani Macci⟩ Clementem VIII canentis; [1] (f. 45) (octast.): *Mortales mentes, Macci, modulamine mulces - magna Minerua monet;* [2] (ibid.) aliud: *Dulce tibi, Macci, Phoebi cecincre sorores - nobilis usque sonans.*

12 (f. 46). Urbani VIII hexametri 1-3 *nella prima entrata che fece in Palestrina sabbato 19 oct. 1630. Nel qual tempo comparue un iride nel cielo, che con un piede toccaua detta città: Nunciat en pacem rutilans in nubibus Iris / Dum praenestini circumdat culmina montis / Italiae populi gaudentes omine plaudant.*

13 (ibid.). *Borsio Carlo epigramma fatto nello stesso giorno dopo uisto il soprascritto ternario* (decastichon): *Qua modo prostratas armis hostilibus urbes - sydera prompta tuos?*

14 (f. 47). ⟨De leonis natura, cantiuncula italice⟩: *Nasce cieco il lione / E dal materno uentre - Libero e prigioniero.*

15 (f. 49). *Relacion uerdadera de la muerte y testamento del catolico y christianissimo rey d. Felipe tercero nuestro señor, que esta en gloria* (quaternario metro, hispanice *romance*). I inc. *La magestad de Felipe / Tercero, que el cielo ampare;* II (f. 49ᵛ) inc. *Mando che los Presidentes;* III (f. 52) inc. *Con la gloriosa Maria.*

16 (f. 54). *La vida y milagros del padre Mossen Francisco Geronymo Simon sacerdote, natural de la ciudad de Valencia. Anno 1612* (quaternario metro): *Del habito clerical / Da el suelo al cielo una flor - Fue su hijo y sera padre / Si le tiene deuocion.*

17 (f. 58). *Enimma* (son. caud.): *La vita mia, se vita dir si puote - Sì chiari ho detto che più non potrei.*

18 (f. 59). *Epitafio de un rey de Egypto sobre su sepultura* ⟨sententiae⟩. Inc. *Lo quae pude hazer por bien / Nunca lo hize por mal.* Des. *Mi espiritu goda con Dios.*

19. ⟨Epigrammata (in ms. *epitaphia*) 1-13 pro Paschali Cicogna, Venetiarum duce, 1585-1595⟩; [1] (f. 60) (distichon): *Omnis non nullus;* [2] (ibid.) (dist.): *Quis iacet hoc loculo?;* [3] (ibid.) (dist.): *Paschalis cineres haec continet;* [4] (ibid.) (tetrast.): *Algentes fouit quę sepe Ciconia pullos;* [5] (ibid.) (dist.): *Quae serpente nutrit pullos;* [6] (ibid.) (tetrast.): *Eheu cur Pascalibus;* [7] (f. 60ᵛ) (tetrast.): *Sperne caput populi;* [8] (ibid.) (tetrast.): *Nonaginta annos;* [9] (ibid.) (hexast.): *O uos quid quęso;* [10] (ibid.) (hexast.): *Discite mortales quid prodest;* [11] (f. 61) (hexast.): *Extincto lugubres;* [12] (ibid.): (octast.): *Viderat adriaci pulchram Neptunus in undis;* [13] (f. 61ᵛ) (decast.): *Quis claris Venetus;* [14] (ibid.) (son): *Posa 'l Cigogna, oime, ma ben chi posi;* clauditur subscriptione: *Iustiniano de Zultfill scripsit.*

20. ⟨Chiabrera Gabrielis cantiunculae italicae 1-5 ad Amarillidem⟩, [1] (f. 63): *Quando nel sentir mia uoce;* [2] (ibid.): *Amarillide amorosa / Nouo laccio del mio core* (*Bibliot. encicl. ital.*, Milano 1834, vol. 34, *Opere di Gabriello Chiabrera*, p. 127); [3] (f. 64ᵛ): *Amarilli onde m'assale* (l. cit., p. 126-127); [4] (f. 65ᵛ): *Musa amor porta nouella* (l. cit., p. 122-123); [5] (f. 67): *Amarillide deh uieni* (l. cit., p. 126; in f. 68ᵛ eadem manu scriptoris carminum nota: *Scherzi alla maniera greca non riueduti punto punto*).

21 (f. 69). Pharaonii ad Buratellum epigramma (pro missis conchis

gratias agit): *Dum ludo tecum, Buratelle, o charior omni - gratia, iure tuis conueniunt meritis.*

22 (f. 70). ⟨In laudem b. Mariae virginis ogdoades 1-100⟩. Incipiunt: *O aspettata in ciel beata / Piu d'ogni altra nel superno regno.* Desinunt: *Meco s'inchini humil, meco t'adori;* (f. 95v) inscriptio: *Al magnifico messer Oliuier Giganti.*

23 (f. 96). Badosii Hieronymi ex lib. II sacelli sixtiani de sepulcro et translatione Pii V (hexametri 4-39): *Hinc sese clari moles miranda sepulchri - pulchro decora addita busto* (opus ed. est Romae, Typographia vat., 1586).

24. *Speroni Sperone* [1] (f. 99) *l'anno 1518* (ecloga): *Già il Sirio in ciel col suo leone ardea* (Opere, Venezia, 1740, 4, p. 368-372); [2] (f. 102) ⟨comitissae Tiene⟩: *Poi che la iniqua mia fera uentura* (l. cit., p. 365-368).

25 (f. 105). ⟨De urbe Roma, cantio italica⟩. Inc. *Oue, o Roma, son hor l'altere imprese - Tacito adorerò Vinetia e Roma.*

26 (f. 112). *Capaccio Giulio Cesare versi* ⟨1-331⟩ *nella morte di Starace, eletto del popolo di Napoli.* Inc. *Quando sento narrar cose nouissime - E per assottigliarla la scauezzano.*

27 (f. 121). ⟨Cantiuncula quaternario metro⟩ *tradotta di lingua et figura tedesca. Fintione della nobiltà del nuouo re Palatino in somiglianza delli banchetti regii, che in Alemagna sogliono ogni anno farsi.* Inc. *In ogni luoco quasi è antico rito / Di far ogni anno un regio conuito.* Des. *torna al suo stallone.*

28 (f. 123). ⟨Cantiuncula quaternario metro hispanice, irrisoria in regem et nobiles⟩. Inc. *Veynte borricos lanudos / Tiene vuestra magestad.*

29 (f. 124). ⟨Cantiuncula cum repetitione versuum⟩ « *Anda Niño anda / Que Dios te lo manda* »: Inc. *Anda pues el cielo / Te muestra los passos - Anda Nino anda que Dios te lo manda.*

30 (f. 126). *Conte de Villamedina sobre la muerte del marques de siete Yglesias, iusticiado y muy compungido* (son.): *Este que en la Fortuna mas subida.*

31 (f. 127). ⟨Epigramma hispanice⟩: *A qui yace Calderon - Parezio al buon ladron;* (f. 127v) notula: *Perche v. s. gusti un poco delle poesie di Spagna le mando l'inclusa et massime per essere dell'autore che è.*

32 (f. 128). ⟨Poemation, veneta dialecto seu ogdoades 1-66 in Philippum III, Hisp. regem⟩. Prima inc. *S'el duca de Sauoia é intrà in stò balo / D'auer robà Saluzzo co xe fama,* ultima des. *El fà cusì per santo celebrar.* (Forte editae in *Spettatore* n. 41, an. 1857 et Angelo Tron tributae, sed ephemeridem non vidi).

33. *Venturelli Vittorio* [1] (f. 145) *historia d'Arione da Giovanni Zeze* (Tzetzes) *alla prima chiliade, n. 17,* inc. *Fu negli antichi tempi / Di Periandro e Creso* des. *Tu serbi il mondo e uita porgi a noi;* [2] (f. 149) *ri-*

tratto d'Amore... nella quinta chiliade e n. 11, inc. *Pinser gli antichi giovanetto amore* des. *Nel più bel fior degli anni amato amante;* [3] (f. 151) *alcune cose di Democrito... chiliade 3, n. 61,* inc. *Fra tanti che già furo huomini eggregi* des. *Che quanto il mondo brama in lui si scopre;* [4] (f. 155) ... *di Ciro... chiliade 3 n. 98,* inc. *Ciro il gran Persa, il generoso figlio,* des. *Ne carmi il core e nelle carte il dono.*

34 (f. 160). *Relatione degli intermedii fatti in occasione della uenuta del serenissimo Federico della Rouere prencipe d'Urbino in Fossombrone.* Inc. *Primieramente furono rappresentati in musica gli amorosi auuenimenti di Venere con Adone:* [1] (f. 160v) I inc. *O dolde figlio, o dolce mio conforto,* des. *e dagli affanni tuoi nasc' il riposo;* [2] (f. 164) *nel secondo intermedio... Marte antico amante di Venere* (f. 164v) inc. *O infausti numi dell' immondo abisso* des. *lieto fin, gradita sorte;* [3] (f. 166v) *nel terzo intermedio ritornò il solito bosco dell' isola di Cipro,* (f. 167) *intermedio terzo* inc. « *Adone* » *Ecco è pur questo il dilettoso bosco* des. *Godra dei piacer miei frutti felici;* postea saltatio ⟨*la moresca*⟩ et cantus: *Dopo il lungo girar di tanti climi - Facciam del seruil ferro almo trofeo;* clauditur: *Dopo il qual canto seguitandosi il saltarello della moresca... l'intenso desiderio di scoprire il buono affetto dell'animo.*

35 (f. 172). *Copia de una carta che iscriuiò* (!) *s. m.* ⟨Philippus IV) *a la muger de d. Bathasar de Cuniga.* Inc. *Doña Francesca yo espero en Dios à de dar a d. Balthassar - de san Lorenzo 7 ott. 1622, yo el Rey;* sequitur monitum: *Toda escrita de su mano* et versus: *Mentidero de Madrid - y q̃ se ascondan ellas;* demum additur: *Il sonetto ha bisogno di dichiarazione, v. s. lo studii da sè e se non finisce d'intenderlo me l'annusi* (!), *che gle la mandero* (fortasse est praeceptor linguae hispanicae, qui scribit ad discipulum, principem Fridericum urbinatem).

36 (f. 176). *Massonio Salvatore canzone al sermo s. duca d'Urbino. Nella morte di Francesco Teodoro Sanseuerino, duca di s. Pietro a Galatina, suo nipote.* Inc. *Hor gli occhi e 'l petto à nouo acerbo pianto.* Des. *Tra beati nel ciel si troua accolta.*

37 (f. 181). ⟨Eiusdem?⟩ de eodem (son.): *Del mortal uelo suo nuda e spedita.*

38 (f. 182). *Romani Giulio da s. Costanzo* (?) *epitalamio nelle nozze delli serenissimi Federico Ubaldo prencipe d'Urbino e prencipessa Claudia di Fiorenza: De Reali Himenei / Già la fama mi desta anzi m'auuiua - Porti in titol d' honor, memoria in fronte;* infra alia manu: *dicono che sia del sig. Giulio Romani da s. Costanzo.*

39. ⟨Ambruni, fortasse Amideni Theodori Romae commorantis, Clemente VIII regnante, et alterius, anagnini cuiusdam, son. caud. 1-12⟩. [1] (f. 186)

⟨Anagnini(?) in Iulium Gualtiero et Marcellum maceratensem⟩: *Poniamo caso che Giulio Gualtiero;* [2] (f. 186v) ⟨eiusdem(?) in ducem lombardum⟩: *O uoi che dietro menate tal' hotta;* [3] (f. 187) ⟨ducis lombardi responsio⟩: *Io non son duca ne simiglio il Potta;* [4] (f. 187v) ⟨anagnini responsio⟩: *Signor Antonio mio uhauea per dotta;* [5] (f. 188) ⟨eiusdem in eundem⟩: *Vn romanesco di quei fini scrochi;* [6] (f. 189) ⟨anagnini (?) in Ludovici de Torres barbati episc. Montisregalis Romam adventum⟩: *Di gratia il parer suo di chi ciascuno;* [7] (f. 189v) ⟨in eundem⟩: *Che diauol di guardie son queste;* [8] (f. 190) ⟨episcopi Montisregalis responsio⟩: *Mò che malano di gente son queste;* [9] (f. 191)) ⟨in episc. Montisregalis⟩: *Questa uostra barbaccia scandolosa;* [10] (f. 192) ⟨in eundem⟩ inscribitur: *Romana curialis barbarum: Di Montelbero auanti al tribunale,* infra: *Romana curialis barbarum / ... modernam barbam Morrealem / Iuris etc. Ambrunus notarius de mandato;* [11] (f. 193) ⟨episcopi Montisregalis defensio⟩: *Pro Monreale in terminis allegatur;* [12] (f. 194) ⟨in ducem Borgia⟩: *Ah uiene il Borgia in luogo del Girone - Ch'oltra il creder in Dio, crede in Maumetto.*

40 (f. 195). *Angelo Treballi da Mantoua, lettore di sacra theologia, dell'ordine de' predicatori, l'antichissima e fiorentissima Evebeia nelle celebratissime nozze di... Federico Feltrio della Rovere e Claudia Medici* (son. 1-24). [1] (f. 196): *Prendi prencipe inuitto e duce altero;* [2] (f. 197): *Prencipe ueglio entro senile etade;* [3] (f. 198): *Un duce d'ogni honor, Francesco, inchino;* [4] (f. 199): *Superbo nido entro la quercia altera;* [5] (f. 200): *Dunque per frutti ha la gran quercia i mondi?;* [6] (f. 201): *O ricco di grand'alma e di gran core;* [7] (f. 202): *A guerreggiar n'un giardin de fiori;* [8] (f. 203): *Non è contento 'l tuo gran cor d' un mondo;* [9] (f. 204): *Non contender d' amor, o Prence inuitto;* [10] (f. 205): *Con lieta fronte e senza l'elmo graue;* [11] (f. 206): *Quando Claudia uerrà, o gran signora;* [12] (f. 207): *Donna, reina e dea, ah non temere;* [13] (f. 208): *Cinque vermigli cor perchè dimostri;* [14] (f. 209): *A Claudia grande amor arte e natura;* [15] (f. 210): *Gentil coppia d'amor e peregrina;* [16] (f. 111): *O ben amata coppia ecco ui guida;* [17] (f. 212): *Quercia augusta e d'altera ombra a sei soli;* [18] (f. 213): *Verde quercia di pregio inchino n' terra;* [19] (f. 214): *Venite al' ombra di frondosa e bella;* [20] (f. 215): *Quercia di fede ricca e di bei fiori;* [21] (f. 216): *Con sei occhi ti mira, o quercia bella;* [22] (f. 217): *Vago horto, siepe ombrosa e sito altero;* [23] (f. 218): *Quercia base d' honor alta reina;* [24] (f. 219): *Non uedi Vrbino i tuoi splendori e vanti* (carmina fere eadem scripta sunt in cod. superiore).

40 (f. 220). *Vannetti Bernardo canzone in dialogo, mentre uuo uscir di Fiorenza la serenissima principessa d' Urbino per uenir al serenissimo suo sposo*

s'ecclissa il sole. « *B. V.* »: *Muse, d'Italia honor che pe 'l Metauro - Come il cor le segnò la man le scriue* (cf. cod. 753, f. 157).

Codex variis manibus scriptus plura folia vacua exhibet.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

755. Saec. XVI, chart., mm. 267×206, ff. 52.

⟨Poetae cuiusdam f r a n c i s c a l i s o r d i n i s, cf. praesertim son. 1 et 92⟩ *s o n e t t i s p i r i t u a l i 1-100.* [1] (f. 2): *Se la mia cetra inuia più alto suono;* [2] (f. 2^{v}): *Queste sincere uoci humili et ime;* [3] (f. 3): *Signor che sei pieta, giustitia et pace;* [4] (f. 3^{v}): *Viuo celeste pan, che qui scendesti;* [5] (f. 4): *Donato ho al uento tutti i disir miei;* [6] (f. 4^{v}): *O fedel testimon, martir primiero;* [7] (f. 5): *Quel Dio sublime, eccelso, onnipotente;* [8] (f. 5^{v}): *Dunque s' io bramo te, se la sembianza;* [9] (f. 6): *Chi il tutto sa, chi non si stringe in breue;* [10] (f. 6^{v}): *Visto il gran sacerdote Simeone;* [11] (f. 7): *Ciò ch'è tuo riconosci, e 'n cura prendi;* [12] (f. 7^{v}): *Se donna fu cagion del nostro affanno;* [13] (f. 8): *Conobbe Christo il mar quando il sostenne;* [14] (f. 8^{v}): *Puniscimi, Signor, puniscimi hora;* [15] (f. 9): *Faggio eterno del ciel, arbor sereno;* [16] (f. 9^{v}): *Il pretioso odor che 'l faggio spira;* [17] (f. 10): *Perche l'alma mia cerca et pur disia;* [18] (f. 10^{v}): *Parmi sentir gia 'l precursor Helia;* [19] (f. 11): *Çome l'acqua percossa a chi 'n lei mira;* [20] (f. 11^{v}): *Odorifero, eccelso et nobil legno;* [21] (f. 12): *Volta la mente a quel diuin pensiero;* [22] (f. 12^{v}): *Perché questo imperfetto, iniquo et rio;* [23] (f. 13): *Mentre che questi casti et humil preghi;* [24] (f. 13^{v}): *Non in terra, o mio Dio, ma in su la pietra;* [25] (f. 14): *Se l'armi son le lagrime e i sospiri;* [26] (f. 14^{v}): *S' io entro in campo chi mi fia padrino?* [27] (f. 15): *Qual senza pioggia appare arida terra;* [28] (f. 15^{v}): *Signor, la cui gran prouidenza mai;* [29] (f. 16): *Se in humilta l'eterno Redentore;* [30] (f. 16^{v}): *Lo star fermo in due piei base sicura;* [31] (f. 17): *Eccelso faggio, l' alte tue radici;* [32] (f. 17^{v}): *Deh perche non mi dai uoci et parole;* [33] (f. 18): *Tempra alquanto la sferza, ahi tempra l' ira;* [34] (18^{v}): *Sacro altare di Dio, sopra del quale;* [35] (f. 19): *Da l' ineffabile infinita altezza;* [36] (f. 19^{v}): *Se gli angeli la su lieti et beati;* [37] (f. 20): *Quando 'l mio* (eadem manus superscripsit: *pio*) *pastor mi mena a pasco;* [38] (f. 20^{v}): *Su 'l mio poter, su le mie forze i lumi;* [39] (f. 21): *Mentre su questo altar del humil cuore;* [40] (f. 21^{v}): *Surgi da terra et uola tanto in suso;* [41] (f. 22): *Se quello spirto da cui prende forma;* [42] (f. 22^{v}): *Lume ardente di Dio, spirito santo;* [43] (f. 23): *Lumi dauanti a Dio, spiriti santi;* [44] (f. 23^{v}): *Leuar da terra Anteo graue et sul petto;* [45] (f. 24): *Non son tenebre nulle od ombre oscure;* [46] (f. 24^{v}): *S'ogni uia dritta m' è Signor precisa;* [47] (f. 25): *Tu ch'esser dei guardian de serui tuoi;* [48] (f. 25^{v}): *Soffrir dal frate ingiurie graui et danni;* [49] (f. 26): *Santa humiltà che carita con fede;* [50] (f. 26^{v}): *Mentre ch'a lagrimar de falli miei;*

[51] (f. 27): *Chi distinse giamai l'alta potenza;* [52] (f. 27ᵛ): *Quand' io fermo il pensier tenace et forte;* [53] (f. 28): *Scriui, Signor, Gerusalemme, scriui;* [54] (f. 28ᵛ): *Salir su 'l uano et stolto sicomoro;* [55] (f. 29): *Non son l'acque nel sole, e 'l sol ne l'acque?;* [56] (f. 29ᵛ): *Lume che lume a l'uniuerso dai;* [57] (f. 30): *Seme del Verbo tuo, Padre celeste;* [58] (f. 30ᵛ): *Il di del mio natal con l'eta mia;* [59] (f. 31): *Quella che sol di gratia ha copia immensa;* [60] (f. 31ᵛ): *Scalda Signor questo mio cuor gelato;* [61] (f. 32): *Sette et otto, o mio Dio, dammi et misura;* [62] (f. 32ᵛ): *Se fra l'altre uirtu l'humilta siede;* [63] (f. 33): *E eterna base, in cui fermati sono;* [64] (f. 33ᵛ): *Come conuien ch'io comparisca in campo;* [65] (f. 34): *Perche a labbia macchiate di peccato;* [66] (f. 34ᵛ): *Di terra casta et uirginal suo fiore;* [67] (f. 35): *Quando la terra uirginal Maria;* [68] (f. 35ᵛ): *Ferma, o Signor, deh non passare auanti;* [69] (f. 36): *Assiso a piei del mio celeste faggio;* [70] (f. 36ᵛ): *Se Dio è buono ond'è che l'huomo è rio;* [71] (f. 37): *Cibarsi in alti et spatiosi monti;* [72] (f. 37ᵛ): *Pianta immortal che gloriosa i rami;* [73] (38): *Finse l'antica età l'arbor che d'oro;* [74] (f. 38ᵛ): *Da la confusione di uoglie strane;* [75] (f. 39): *Chi posseder l'alto segreto brama;* [76] (f. 39ᵛ): *Pria che sol di giustizia, il sol di uita;* [77] (f. 40): *Stampasti, o sommo Dio, di terra uile;* [78] (f. 40ᵛ): *In purpura due volte infusa et tinta;* [79] (f. 41): *O del giudice eterno, o del suo giorno;* [80] (f. 41ᵛ): *Se per i falli miei, giudice eterno;* [81] (f. 42): *Qual fia mai quel si giusto, santo et puro;* [82] (f.42ᵛ): *Ben disse il saggio ch'a niuno era noto;* [83] (f. 43): *Doppia uita era in noi, l'una mortale;* [84] (f. 43ᵛ): *Signor che nela porta angusta et stretta;* [85] (f. 44): *Se Dio è carita (chi nega il uero?);* [86] (f. 44ᵛ): *S'ai due gran patriarchi Enoch e Helia;* [87] (f. 45): *Mentre cerco, Signor, tento, domando;* [88] (f. 45ᵛ): *Alti concetti, alti disij nel cuore;* [89] (f. 46): *Se pietà, Adamo, t'era in guardia et era;* [90] (f. 46ᵛ): *Mentre che fermi et fissi gli occhi e i sensi;* [91] (f. 47): *Del gran monarca, da cui pende il tutto;* [92] (f. 47ᵛ): *Padre Francesco, in cui uirtu sincera;* [93] (f. 48): *Ineffabile Dio che dei tesori;* [94] (f. 48ᵛ): *Qual huom fia mai che pensar possa il uero;* [95] (f. 49): *Ch'io stia fra tali spine anchor comporti;* [96] (f. 49ᵛ): *Guidato il disioso mio pensiero;* [97] (f. 50): *Poi che dal sommo trono, alta sua sede;* [98] (f. 50ᵛ): *Se l'huom sentisse in se quel uiuo affetto;* [99] (f. 51): *Fra l'altre uanita che molte et molte;* [100] (f. 51ᵛ): *Se il numero perfetto è il numer cento.*

Ff. 1, 52 vacua.

Simplici membrana tegumenti opercula contecta sunt saec. XIX.

756. An. 1584 (cf. f. 2ᵛ), chart., mm. 268 × 195, ff. 100.

Franceschini Tito *da Cingoli, eccesso, tragedia spirituale del patir et morte del signor nostro Giesù Christo.* Inc. (f. 6) « G⟨iuseppe d'Arimathia⟩ » *Atto p.° scena prima: Ohimè, che merauiglia io ueggio, santo / Messo del ciel? Atto V*

sc. 3^{a} des. *Tutte chieggiam misericordia humili. Deo patri et filio... laus, honor et gloria sempiterna. Amen*; praeeunt [1] (f. 2) auctoris dedicationis epistola: *Al serenissimo Francesco Maria della Rouere gran duca di Vrbino,* quae inc. *Spesse uolte, serenissimo gran duca, meco istesso pensando, che la passion del grandissimo figliuol di Dio* ac des. *et io le desidero baciandole humilissimamente le mani. Da Cingoli alli 14 dì Maggio 1584. Di vostra.... Tito Franceschini;* [2] (f. 3) *al medesimo serenissimo gran duca* (son.): *L'eccesso, onde cadeo l' hebrea follia;* [3] (f. 3^{v}) *a Giesù Christo* (son): *S'io rozzo e intento ad opre humane e indegne;* [4] (f. 4) *a chi desidera rapresentare la presente tragedia* (son.): *Voi, ch'in scena hor sembrate un real uolto;* [5] (f. 5) ⟨didascalia⟩: *La città e la famosa Gierusalemme - Maria;* subnectitur [a] (f. 100^{v}) ⟨auctoris professio⟩: *Si quid contra quattuor sanctissima Iesu Christi evangelia - romanae ecclesiae catholicae censurae subijcit omnique alii meliora sentienti;* [b] (ibid.) approbatio inquisitoris, quae inc. *Ego frater Iulius... prior sancti Dominici de Cingulo* ac des. *Ego frater Iulius qui supra, vicarius sanctissimae Inquisitionis in oppido Cingulano, manu propria.*

Codex fortasse manu eiusdem auctoris scriptus est littera currenti cum nonnullis lituris. Ff. 1^{v}, 4^{v}, 5^{v}, 38, 41^{v}, 42^{r} vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX.

757. Saec. XVI, chart., mm. 265 × 192, ff. 65.

Hisifil, tragedia. Actus I, sc. 1 (f. 3^{v}) inc. « Giunone, furie infernali » *Hor che ad impresa di superna gloria / Per cui mia deità.* Actus V, sc. 4, « Coro » des. *Perche l'ire di Gioue / Quando non lo pensiam sopra noi pioue;* praeeunt [1] (f. 2) *argomento: Mustafà Bassà per ordine di Selim re del oriente et suo signore - et con gli anni suoi diede fine alle sue miserie;* [2] (f. 3): *La scena è in Salamina città di Cipro - Il choro è di donne di Salamina.*

Ff. 1^{v}, 62^{v}-65 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

758. Saec. XVI, chart., mm. 280 × 200, ff. 72.

Ioua (seu odarum in Dei laudem libri I-IV, lingua italica). Liber I. [1] (f. 2): *O Ioua santo et pio;* praeit (f. 1) ⟨alterius scholium de nomine Iova seu Iehova⟩: *Per intelligenza et a satisfatione di coloro, ai quali non fusse noto - si anchora perche l autore stesso ne la oda XI ne fa manifesti in buona parte faro qui fine;* [2] (f. 3): *Poiche 'l diuin monarca;* [3] (f. 5^{v}): *Ioua, poiche s'accorse;* [4] (f. 7): *Tue son la lode, o Ioua;* [5] (f. 8): *Antichissimo Ioua;* [6] (f. 9^{v}): *Mentre a*

honar (!) *intento;* [7] (f. 10ᵛ): *Son del gran Ioua in mano;* [8] (f. 11ᵛ): *O Ioua illustre et santo;* [9] (f. 12ᵛ): *Segno d'alta allegrezza;* [10] (f. 13ᵛ): *Voi ch'ardete di sete;* [11] (f. 16): *Mentre nel mio pensiero;* [12] (f. 17ᵛ): *Sciogli, deh sciogli et snoda;* [13] (f. 18ᵛ): *Splende lucente il sole;* [14] (f. 19ᵛ): *Queste lagrime mie, questi sospiri.* Liber II. [1] (f. 21): *Date honore al gran Ioua;* [2] (f. 21ᵛ): *La doue il pio pastore;* [3] (f. 22): *Ascolta, o figlio, ascolta;* [4] (f. 23): *Chi uiue eternamente;* [5] (f. 24): *Luce eterna, che lume a quelle menti;* [6] (f. 25): *Non fu 'l mio cuor altero;* [7] (f. 25ᵛ): *Come chi d'alta parte;* [8] (f. 26ᵛ): *Cangiansi d'ogn' intorno;* [9] (f. 27ᵛ): *O di mia gloria altera;* [10] (f. 30ᵛ): *Signor, ch' i miei segreti;* [11] (f. 31): *Perchè non dee tacersi;* [12] (f. 33ᵛ): *Alte lodi immortali;* [13] (f. 34): *O de tuoi ueri santi;* [14] (f. 35ᵛ): *Cantiamo, alma mia lieta;* [15] (f. 37): *Tu sommo padre eterno;* [16] (f. 37ᵛ): *Lasso, che da me fugge;* [17] (f. 38ᵛ): *Ah ahi* (!) *bianche le piume;* [18] (f. 39): *Qual antico nocchiero.* Liber III. [1] (f. 41): *Caste mie rime et sante;* [2] (f. 42): *Ioua, cui non è eguale;* [3] (f. 43): *Signor del mio cuor donno;* [4] (f. 44): *Odi, Signor, homai;* [5] (f. 44ᵛ): *Tempra, o Signor mio, l'ira;* [6] (f. 45): *Chi la sua uita posa;* [7] (f. 45ᵛ): *O Joua alto, o mio scudo;* [8] (f. 46): *O re dei re, da cui;* [9] (f. 46ᵛ): *Come sei pio et giusto;* [10] (f. 47ᵛ): *O Ioua grande, o Dio;* [11] (f. 49): *Con ogni uirtu et forza;* [12] (f. 50ᵛ): *Gli spirti del mio cuore;* [13] (f. 51ᵛ): *Di Ioua i gran segreti;* [14] (f. 53): *Surgi, o Ioua, che fai?* [15] (f. 53ᵛ): *O signor nostro, o Ioua;* [16] (f. 54): *Douunque sei in disparte.* Liber IV. [1] (f. 55): *Reggi tu santo amore;* [2] (f. 55ᵛ): *L'alte piaghe d'Adamo;* [3] (f. 56ᵛ): *O beati coloro;* [4] (f. 57): *A l'eterne contrade;* [5] (f. 59): *Ioua regna, gioisca;* [6] (f. 59ᵛ): *Quando sopra se stessa;* [7] (f. 60ᵛ): *Questa prudenza humana;* [8] (f. 61ᵛ): *Son con le man co piedi;* [9] (f. 62ᵛ): *Quando quel giorno estremo;* [10] (f. 63ᵛ): *Altri, o gran Ioua eterno;* [11] (f. 64ᵛ): *O glorioso Ioua;* [12] (f. 66): *Fidelissimo Ioua;* [13] (f. 67ᵛ): *O d'alte, o d'infinite;* [14] (f. 69ᵛ): *Vero figliuol di Dio;* clauditur subscriptione: *Il fine, lodato Dio.*

Ff. 1ᵛ, 20ᵛ, 40, 72ᵛ vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

759. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 296×203, ff. 110.

Del carnevale ⟨dialogus de morali philosophia in quatuor partes divisus⟩. *Parte prima: La mascherata, interlocutori Grifilo* (sed postea *Erifilo*) et *Diafano.* « Grifilo » inc. *E che fai tanto in camera, o Diafano? Non ti vergogni* - des. « Erifilo » *Ti giuro che ne sento piacere... strauestirti con altri habiti;* (f. 29ᵛ) *parte seconda: la giostra,* inc. *D. Bisogna, che tu t'imagini che questa giostra sarà nell' idea* des. *E. Mi rimetto al uoler tuo... piacer ne sento da cotesti tuoi capricci;* (f. 56) *parte 3ª: il convito,* inc. *D. La Memoria si è rissoluta d'inui-*

tare a banchètto des. *D. Non ne uoglio saper altro... et mostrandoti con breuità il ballo del mio carneuale;* (f. 78v) *parte quarta: il ballo,* inc. *E. Commincia, o Diafano, che ti prometto di ballar anch' io* des. *E. Hoggi tu mi sei riuscito mirabile... et di sforzarmi sempre di seguirti in questa honorata et piaceuole strada di uiuere.*

Folium 110 vacuum est.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

760. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 285 × 204, ff. 25.

La massara, comedia. Actus primus inc. « Nicolosa. Tullia ». ⟨Nicolosa⟩: *Io non so già, Tullia, che pensier sia il tuo, ne perche cagione così a questa hora.* Actus 3 des. fol. 23 *sono al commando uostro, caso che no io mi rimarrò a spazzar le hanche a miei sonnachiosi. Fate segno d'allegrezza. W. Lucca coi buon compagni;* sed f. 24 aliter des. quia ultima scaena est emendata; praeeunt [1] (f. 1) ⟨prologus⟩: *Ogni giorno più si uede - per la strettezza dello luogo;* [2] (f. 1v) prologus alter seu idem refectus: *Che questa sia una scena - e non perchè sono scolari:* [3] (f. 2r) comoediae personae: *Nicolosa, Tullia - Sempronio vecchio* (inter personas frater *Martino,* qui dialecto bergomensi utitur); sequuntur in f. 23-25 ultima scaena et alia iuxta aliam recensionem. In f. 1 titulus olim erat: *La massara comedia dei sonnachiosi,* postea hoc ultimum nomen atramento conspersum.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

761. Saec. XVI, chart., mm. 278 × 234, ff. 41.

Florinda grotesca dramatica, ouero Fauola eteroclita. Actus primus « Acritio, Idaspe ». *Acritio: Gran cose sono queste figliuola, che sento hora narrarmisi.* Actus V, scaena 2a: *al loro bramato congiungimento con perpetuità di salute e di grandezze;* praeeunt (f. 2v) *persone della fauola: Orithia principessa di Negroponte - Frontino paggio di Lupacinio.*

Ff. 1v, 2r, 41v vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

762. Saec. XVI, chart., mm. 276 × 210, ff. 89.

Speroni Sperone dialogus in Vergilium italice; **Pisano Mariani** ord. eremitarum s. Augustini oratio in funere Fabii Landriani; de naturali philosophia oratio.

1 (f. 2). *Speroni Sperone dialogo primo sopra Virgilio* (opp., Venezia 1740, 2, p. 96-188).

2 (f. 64). Pisano Mariani *patris magistri ord. erem*⟨itarum s. Augustini⟩ *oratio in obitu comitis ac equitis Fabij Landriani, habita Pisauri die XXIIII*

Ianuarii MIDXXXXI. Inc. *Si nunc tot uerbis abundarem quot ab imo pectore suspiria duxi.* Des. *pro eius anima Deum deprecantes, sancta enim et salubris est cogitatio pro defuntis exorare, ut a peccatis soluantur. Dixi.*

3 (f. 68). *Oratio eo anno, quo naturalem philosophiam in almo ferrariensi gymnasio* ⟨auctor⟩ *docere cepit, habita.* Inc. *Si unius tantum generis consuetudo haberetur eaque esset, quam perinde ac alteram naturam esse dicimus, hodie profecto, cardinalis religiosissime, dux inuictissime.* Des. *quod in hunc amplissimum locum me suffectum esse e caelo conspiciatis. Dixi.*

Codicis opuscula tria tres manus scripserunt. Ff. 1v, 67v, 89v vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti card. bibliothecarii.

763. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 214×156, ff. I. 40.

Speroni Sperone *sommari e frammenti di lezioni in difesa della Canace* (in ms. *Apologia... per la parte delle persone della tragedia Canace et Macario*), lectiones I-III priores (opp., ed. cit., 4, p. 163-202).

F. 1. In obitu Aemiliae Severolae (octastichon): *Concidit Aemiliae decus, Aemilia aemula solis – Tu mea et ossa cape.*

Ff. 1v, 34-40 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

764 (ol. 916, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 239×164, paginarum 120.

Caro Annibale *gli straccioni,* comoedia (saepe impressa).

In pag. 1 titulus et monogramma Francisci Mariae II Vrbini ducis. Pagina 120 vacua est.
Simplici membrana contectus est codex saec. XVI-XVII.

765. Saec. XVI-XVII., chart., mm. 230×165, ff. I. 67 (+ 63ab).

⟨Anonymi pisaurensis, cf. prologum⟩ *la mutola,* comoedia. Actus I inc. « Scorpione » *Io so per tutto chiamato lo Scorpione, perch' io mi esercito in trattar parentadi.* Actus V, sc. II des. *col dire se u' habbiamo porto piacere a recitarla etc. Finis;* praeeunt [1] (f. 1) *interlocutori della comedia: Scorpione. M. Alessio. Camillo – Mercatante. Merlone, cuochi;* [2] (f. 2) *prologo: Il mondo hauete ueduto a questo tempo di carneuale è gouernato da gli amori, i quali lo uolgono – hore anderomene* (!) *a star nelle parole e ne gesti de comedianti;* subsequuntur (f. 62) aliquae eiusdem comoediae scaenae vix adumbratae.

Codex littera semirotunda exaratus est cum emendationibus alterius manus, fortasse auctoris. Folia I, 1v, 63v, 63ab vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

766 (olim 1210, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII, chart., mm. 226 × 162, ff. V. 158.

Zuccolo Vitale ⟨ab. camaldulensis⟩ 1 (f. 1) *Andria, tragicomedia pastorale al serenissimo d. Francesco Maria duca di Urbino etc. dedicata, nelle reali nozze delli serenissimi d. Vbaldo Feltrio della Rovere et d. Claudia Medici principi di Vrbino etc.* Actus I, sc. I (f. 7ᵛ) inc. « Andria, Fronesia »: *S' io non sapessi, madre, / Ch i temerarij sogni.* Actus V, sc. V des. *Et obediamo, amor, con allegrezza;* praeeunt ¹ (f. 2) *argomento: Hauendo li pastori Isauri porta talhora occasione ad uno loro capo e duce - oltre all'essere doppiamente doppia;* ² (f. 3) *interlocutori: Isauro fiume detto anche Foglia - Choro;* ³ (f. 3ᵛ) *prologo: Io non credo che antica / O pur moderna fama - De i gloriosi riceuuti nomi;* sequitur (f. 144ᵛ) *interpretatione de li nomi, che sono posti per interlocutori...: Andria significa fortezza e virilità - e di Adrastia, che vuol dire indignatione, vendetta et ancho inuidia.* 2 (f. 146). *Andria, ecloga ad serenissimum Franciscum Mariam ducem Urbini etc.: Non equidem quoniam forsan sint aurea vasa - Sylvarum plantae, tum prata virentia cuncta.* 3 (f. 150). *Endromion, ecloga tum epithalamiaca cum etiam paraenetica in nuptias serenissimorum d. d. Vbaldi a Ruere et Claudiae Medices principum Vrbini etc.: Ceu licet interdum nos dicimus esse disertum - virtutisquae aemvla auitae* (de auctore cf. Quadrio, *Storia e ragione di ogni poesia,* Milano 1744, vol. III, p. II, p. 407).

Codex partim littera currenti partim rotunda scriptus est. Ff. I-V. 1ᵛ, 154-158 vacua sunt.

Contectus est membrana lineis aureis ornata et vittis clausa saec. XVII.

767. An. 1499 (cf. f. 181ᵛ), chart., mm. 210 × 142, ff. I. 181 (+ f. 57ᵃ — f. 27, 28, 33, 57, 177, 178 omissis).

Darii Tiberti *poetae, equitis ac patritii caesenatis* de legitimo amore libri I-IV. Lib. I (f. 11ᵛ) inc. *Arma canat quicumque uelit Martemque cruentum.* Lib. IV des. *Nimpha uale, excellens magnanima Helisabet;* clauditur subscriptione litt. rubris eadem manu librarii: *De legitimo amore libellus finit hic foeliciter del MCCCCLXXXXVIIII;* praeeunt ¹ (f. 1ᵛ) poeta ad libellum suum (decastichon): *Care libelle pedes fueris quum principis ante - pignora multa feras;* ² (f. 2) auctoris epist. metro elegiaco *ad magnanimum ac excellentissimum principem Guidobaldum* ⟨I⟩: *Decus ausonium, nostri dux gloria secli - Astra petas: Christo te comitante vale;* ³ (f. 10ᵛ) ad eundem praefatio in libros de amore legitimo, epistola secunda: *Magnanime o princeps Guido, excultissime regum - Imperio cuius sic canere agredior.* (Descripsit ac multa specimina poematis ed. Zannoni in *Rendiconti d. r. Accad. d. Lincei,* Roma 1891, p. 69-78).

F. I. Philippi Beroaldi ⟨senioris an iunioris?⟩ phaleucii 1-6 in poema Tiberti: *Carmen nobile molle delicatum - Nostri temporis hic queat vocari.* (Ibid.). Christophori Funda foroliviensis (hexasticon in idem): *Tempore Nasoni tantum doctoque Catulo - Legitimos cantu pierioque dedit.*

Codex titulos praefert rubros, initiales maiores aureas lineis, punctis coloribusque, initiales maximas surculis et coloribus decoratas. In folii 2 corona laurea circumornata picta est tessera gentilica ducum urbinatum duabus aquilis, corona et vexillo pontificio decorata; hinc inde binae aquilae nigrae rostris sustinent binas taenias, alteram cum inscriptione: *Principis haec semper Monfeltri insignia vivant*, alteram cum inscr.: *Dux Guido Baldus foeliciter atque triumphet.* Ff. I^{v}, 1^{r} vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

768 (olim 951, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 211 × 146, ff. XI. 317.

Mendoza (de) **Hurtado Diego** *obras en prosa y verso del famoso poeta y gran cauallero.* **1.** Carmina. [1] (f. 1) *fabula de Adonis: El tierno pecho de cruel herida* (*Obras poéticas*, Madrid 1877, Ginesta, *Coleccion de libros españoles raros o curiosos*, t. XI, p. 232); [2] (f. 26^{v}) *carta a Boscan: El no marauillarse hombre de nada* (l. cit., p. 106); [3] (f. 34^{v}) *carta al com^{or} mayor ⟨Luis de Avila⟩ de Alcantara: Quantos ay, don Luys, que, sobre nada* (l. cit., p. 116); [4] (f. 41) *carta al mesmo: Que haze el gran señor de los Romanos* (l. cit., p. 124); [5] (f. 46) *a Maria de Peña, en loor de la fealdad: Tómame en esta tierra una dolençia* (l. cit., p. 130); [6] (f. 53) *a Maria de Peña sobre la fundacion de Veneçia: El pobre peregrino, quando viene* (l. cit., p. 139); [7] (f. 61^{v}) *a su hermano don Bernardino: Illustre capitan ⟨y⟩ victorioso* (l. cit., p. 149); [8] (f. 66) *a una alcahueta: Ay una quien qui sieres abèr della;* [9] (f. 72^{v}) *al duque de Sesa: Loaron la uirtud y el sér entero* (l. cit., p. 464); [10] (f. 75^{v}) *contra la pulga: Señor compadre el vulgo deembidioso* (l. cit., p. 450); [11] (f. 82) *a don Simon de Silveyra: Doña Guiomar Enriquez sea loada* (l. cit., p. 154); [12] (f. 90) *a don Diego Lasso de Castilla: Tal edad ay del tiempo endurecida* (l. cit., p. 164); [13] (f. 99) *egloga* (pro elegia): *Cómo cantare yo en tierra estraña;* [14] (f. 105) *muerte de Dido, traduzida del quarto de la Eneyda de Vergilio: Pues Dido ya mortal y congojosa* (l. cit., p. 95); [15] (f. 108^{v}) *egloga de Melibeo y Damon: En la ribera de el dorado Tajo* (l. cit., p. 57); [16] (f. 115^{v}) *en a la banca del Cuerno: Si tu viesse la uoz y la elloquencia* (l. cit., p. 457); [17] (f. 121^{v}) *cançion; Si alguna uanagloria* (l. cit., p. 34); [18] (f. 125) *cançion: Ya el sol rebuelue con dorado freno* (l. cit., p. 38); [19] (f. 127^{v}) *elegia en la muerte de doña Marina de Aragon: Si no pueden razon o entendimiento* (l. cit., p. 87); [20] (f. 134) *carta: Amor amor que consientes* (l. cit., p. 261); [21] (f. 146) *carta: El que es tuyo, si el per-*

dido (l. cit., p. 284); [22] (f. 154ᵛ) *letra: Carrillo qui es bien a Ioanna... Amor es de condicion* (l. cit., p. 408); [23] (f. 156) <cantiuncula vario metro>: *El bombo dombon / la bomba dompera;* praeit monitum: *Noganara poco quien perdiera el dormir...;* [24] (f. 158) <alia>: *Oluida bras a Costança* (l. cit., p. 487); [25] (f. 160) *carta estando presso: Quando al hombre sin abrigo* (l. cit., p. 306); [26] (f. 167ᵛ) *letra: Pastora si alguno quieres;* [27] (f. 168) *a una partida: Yo parto, y muero en partirme* (l. cit., p. 388); [28] (f. 170ᵛ) *a la diva Venus: Lays que ya fuy hermosa* (l. cit., p. 430); [29] (ibid.) *otra: Venus se uistio una uez* (l. cit.); [30] (f. 171) *cançion: Tiempo bien empleado* (l. cit., p. 29); [31] (f. 174ᵛ) *una copla de Dido* (quaternaria 1-2): *Dido muger de Sicheo* (l. cit., p. 432); [32] (f. 175) *cançion: Nadie fie enalegria* (l. cit., p. 368); [33] (f. 176): *Pastora si mal me quieres* (l. cit., p. 404); [34] (ibid.) *a la varietad de la Fortuna: Vn pobre desesperado* (l. cit., p. 394); [35] (f. 177) *carta: Querria contar mi vida* (l. cit., p. 318); [36] (f. 184ᵛ) *carta: O noche turbia y obscura* (l. cit., p. 326); [37] (f. 189ᵛ) *cançion: Esfuerça y sirue Pasqual* (l. cit., p. 373); [38] (f. 194) *carta a don Diego de Leyva: Des de agora me despido* (l. cit., p. 332); [39] (f. 197) *respuesta de d. M*<endoza>: *Unas coplas me han mostrado* (l. cit., p. 336); [40] (f. 203) *carta: Gloria y descanso perdido* (l. cit., p. 292); [41] (f. 211) *dos coplas a Lays: Lays que ya fuy hermosa* (cf. n. 28); [42] (ibid.) *letra: Oluida bras a Costança* (cf. n. 24); [43] (f. 213) *cançion: Pues no vale seruir* (l. cit., p. 410); [44] (f. 213ᵛ) *cançion: Pesares no me apreteys* (l. cit., p. 355); [45] (f. 214) *cançion: Cuydados pues que teneys* (l. cit., p. 356); [46] (f. 214ᵛ) *cançion: Pues que tanta prisaos days;* [47] (f. 215) *cançion: Cuydados que me traeys* (l. cit., p. 357); [48] (f. 216) *cançion: No parece inconueniente;* [49] (f. 216ᵛ) *cançion: Pesares si me acabays* (l. cit., p. 358); [50] (f. 220) *letra: Esta es la iusticia* (l. cit., p. 405); [51] (f. 222) *carta: Tiempo turbado y perdido* (l. cit., p. 340); [52] (f. 224) *cançion: Desdichas si me acabays* (l. cit., p. 392); [53] (f. 225ᵛ) *a la S. d. Lᵒʳ de Toledo: Tenya de mi compassion* (l. cit., p. 411); [54] (f. 227) *carta: Triste y aspera fortuna* (l. cit. p. 275); [55] (f. 234ᵛ) *glosa: Parte el pensamiento mio;* praeit: *Va y viene mi pensamiento* (l. cit., p. 413); [56] (f. 236) *letra: A qui cantaua Siluano* (l. cit., p. 367); adscribitur adnotatio manu librarii: *dizen algunos que es del marques de Montesclaros;* [57] (f. 249) *soneto: Yo soy, cruel amor, el que has traydo* (l. cit., p. 17); [58] (ibid.) *otro: Salid, lagrimas mias, ya cansadas* (l. cit., p. 18); [59] (f. 249ᵛ) *otro:* <H>*oy dexa todo el bien aun desdichado* (l. cit., p. 18); [60] (f. 250) *otro: Por tan difficil parte me han lleuado* (l. cit., p. 16); [61] (f. 250ᵛ) *otro: Avos la caçadora gorda y flaca* (l. cit., p. 440); [62] (f. 251) *otro: Iorge que fui ladron hasta una pasa* (l. cit., p. 436); [63] (f. 251ᵛ) *otro: Esta piedra puñal derramaseso* (l. cit., p. 438);

[64] (f. 252) *otro: O Venus alcahueta y hechicera;* [65] (f. 252ᵛ) *otro: Disen que dixo un sabio muy prudente* (l. cit., p. 436); [66] (f. 253) *otro: Cortada sea la mano quetediere;* [67] (f. 253ᵛ) *otro: Este es el puro tiempo de emplearse* (l. cit. p. 438); [68] (f. 254) *otro: Como el hombre que huelga de soñar* (l. cit., p. 5); [69] (f. 254ᵛ) *otro: Alço los ojos de llorar cansados* (l. cit., p. 12); [70] (f. 255) *otro: Qué cuerpo yaze en esta sepultura* (l. cit., p. 14); [71] (f. 255ᵛ) *otro: Tu gracia, tu valor, tu hermosura* (l. cit.); [72] (f. 256) *otro: Háme traydo amor á tal partido* (l. cit., p. 15); [73] (ibid.) *otro: Gracia te pido, amor, no lamerece* (l. cit., p. 16); [74] (f. 256ᵛ) *otro: Ahora en la dulce sciencia embeuecido* (l. cit., p. 19); [75] (f. 257) *otro: En la fuente mas clara y apartada* (l. cit., p. 4); [76] (f. 257ᵛ) *otro: Lenguas estranas y diuersa gente* (l. cit., p. 6); [77] (f. 258) *otro: Trahe me amor de pensamientos uanos* (l. cit., p. 7); [78] (f. 258ᵛ) *otro: Amor me dixo en mi primera edad* (l. cit., p. 8); [79] (f. 259) *otro: Si fuesse muerto ya mi pensiamento* (l. cit.); [80] (259ᵛ) *otro: El hombre que doliente esta de muerte* (l. cit., p. 9); [81] (f. 260) *otro: Tibio en amores no sea yo iamás* (l. cit., p. 10); [82] (f. 260ᵛ) *soneto a una parra, che cubria una ventana: Planta enemiga al mundo, y áun al cielo* (l. cit., p. 10); [83] (f. 261) *soneto traducido de griego: A la ribera de la mar sentada* (l. cit., p. 11); [84] (f. 261ᵛ) *otro: Amor, amor me ha un habito vestido* (l. cit., p. 479, dubium); [85] (f. 262) *otro: Qui en de tantos burdeles ha escapado;* [86] (262ᵛ) *otro: El escudo de Achiles que bañado* (l. cit., p. 12); [87] (f. 263) *otro: Democrates de leytate y bebamos* (l. cit., p. 437); [88] (ibid.) *otro: Alço los ojos de llorar cansados* (n. 69 iterum); [89] (f. 263ᵛ) *otro de el Saladino: Domado ya el oriente Saladino* (l. cit., p. 13); [90] (f. 264) *soneto: Hermosa Daphnes tu que conuertida - muerto* (l. cit., p. 228); [91] (f. 265) *soneto: Dias cansados, duras horas tristes* (l. cit., p. 2); [92] (ibid.) *otro: Come el triste que á muerte es condemnado* (l. cit.); [93] (f. 265ᵛ) *otro: Buelue el cielo y el tiempo huy ey calla;* [94] (f. 266) *otro: Gasto en males la vida, y amor crece* (l. cit., p. 4); [95] (f. 266ᵛ) *otro: Tiempo ui yo que amor puso un Jesseo* (l. cit., p. 6); [96] (f. 267) *octavas: Amor, amor, quien de tu gloria cura* (l. cit., p. 225). 2. Opera soluta oratione. [1] (f. 279). *Carta al capitan Salazar: Por ser como es la fama recuero general de el múdo - Vostro seruidor el Bachiller.* [2] (f. 289ᵛ). *Respuesta del capitan: Señor Bachiller. El otro dia rescibi una carta suya, escripta en Roma - sé hazen tantos vachilleres ca da año.* [3] (f. 298ᵛ). *La vida de los catarriberas: Muy mag^co Senor: Per que manda V. m. que le escriba muy - que y re bien des proueyde. Noma etc.* [4] (f. 307). *Discurso de la perdida de la Goleta: Entre los memores - con mayor acrecentamiento;* [5] (f. 309ᵛ) *al card. Espinosa: El gouernador de Bresa estando - que hablara por todos.*

In ff. III-VIII index initiorum carminum manu librarii.

Ff. I, II^v, VIII^v-XII, 102^v-104, 200^v-202, 237-248, 269^v-278, 311-317 vacua. Contectus membrana ornamentis aureis, duobus Agnus Dei decorata ac vittis olim clausa saec. XVI-XVII.

769. Saec. XVII, chart., mm. 190 × 135, ff. III. 233 (+ f. 55^a, 130^a, 209^a omissis).

⟨**Tassoni Alessandro**⟩ (in ms. *Androvinci Melisone*) *la secchia, poema eroicomico,* cantus I-XII *con gli argomenti del can. Alba* ⟨Albertini Barisoni⟩. (De edd. cf. Melzi, *Dizionario di opere anonime o pseudonime di scrittori italiani*... Milano, 1848, 1, p. 52; tamen inter ficta nomina canonici Barisoni a cl. Melzi non recensetur *Alba*).

Ff. I-II. 55^a, 130^a, 172^v, 192^v, 209^v, 209^a, 230^v-233 vacua sunt. Codex simplici membrana vittis clausa contectus est saec. XVII.

770. An. 1621, chart., mm. 209 × 138, ff. 16.

Giubbini Giacomo *fiorentino epitalamio nelle nozze degli serenissimi prencipi don Vbaldo dalla Rovera prencipe d'Vrbino etc. e la serenissima prencipessa Claudia Medici dalla Rovera al serenissimo sig. don Vbaldo dalla Rovera signore e patron mio sempre colendissimo* (constat ogdoadibus 1-45). Prima (f. 4^r) inc. *Ne l'altera città che Flora insuona / Pon dolce freno e giuste leggi indice.* Ultima des. *Iterate Himeneo, santo Himeneo;* praeeunt [1] (f. 3^r) epist. auctoris *al serenissimo prencipe d'Vrbino Vbaldo...: Se in me fosse tanto di ualore quanto è di uolere, l'effetto al effetto senza dubbio - Felicità e grandezza. Di Pesaro li 6 di Giugno 1621;* [2] (f. 4^r) *sonetto del istesso al serenissimo prencipe d'Vrbino: Piccol dono io ui dono accioche voi.*

Codex rudi littera fortasse ab ipso auctore scriptus est. In f. 2 in chartae frustulo aere incisa tessera gentilicia de la *Rouere* et *Medici*. Ff. 1, 2^v, 16^{v}vacua sunt. Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

771. An. 1553 (cf. ff. 3^v, 7^v, 60), chart., mm. 211 × 150, ff. I. 64.

Theseo Galatheo *dott.* **Giovanni**, *componimenti latini et volgari allo eccelso magnanimo et glorioso prencipe il gran duca d'Vrbino* ⟨Guidubaldo II⟩; [1] (f. 8) *epigr....: Dedalus alarum faber aetheriusque viator - quiquid honore damus;* praeeunt [a] (f. 2) auctoris epist. *al... Raniero del Monte...* ⟨orat ut suo nomine opus offerat Urbinatum duci⟩: *Se io uolessi porgermi dinanzi a i lumi, generoso patron mio, - e basciando la uostra honorata mano io faccio fine. Da Bologna li XX d'Agosto nell'anni del Signore nel ⟨MD⟩LIII Giovanni Theseo detto il Gallatheo;* [b] (f. 6) ⟨eiusdem epist. dedicationis Guidubaldo II urbinatium duci⟩: *La maggioranza di tutte le maggioranze dell'universo - faccio*

fine. da Bologna il di XX de Iugno MDLIII... dottor Theseo Galateo; [2] (f. 8ᵛ) *son.: Dall' iperboree messi all'onde Caspe;* [3] (f. 9) *son.: Ergansi mille statue al nome uostro;* [4] (f. 9ᵛ) *ad eundem hexastychon: Dum meus aetherea - gloria prima ducum;* [5] (f. 10) *son. all' istessa eccellenza: Duca regal, altero et immortale;* [6] (f. 10ᵛ) ... *octast.: Ò felix, tantum venerando principis ore - semper ubique nites;* [7] (f. 11) *due stanze al detto...: Asia non vide, Europa, Aphrica mai;* [8] (f. 11ᵛ) ... *stanza unica al medesimo: Unico Marte al ciel, in terra uoi;* [9] (ibid.) ... *carmen elegum: Iuppiter aspirat tibi (dux) ac aurea caeli - nomen ubique tuum;* [10] (f. 13) ... *son.: Gradito prince ai ciel e al mondo charo;* [11] (f. 13ᵛ) ... *son.: La cerque d'or al cel dritta hoggi sale;* [12] (f. 14) ... *octast.: Lucida quem decorant sua sunt haec praemia terris - quae tenet arce melos;* [13] (f. 14ᵛ) ... *octast.: Quae lingua aut calamus, tua quis praeconia famae - debita uita tibi;* [14] (f. 15) ... *son. al Metauro...: Fiume gentile con l'acque alte e proffonde;* [15] (f. 15ᵛ) ... *octast.: Ò decus aetatis nostrae et noua gloria terris - solus in omne solo;* [16] (f. 16) *son....: Qual destino fatal le gratie infonde;* [17] (f. 16ᵛ) *carmen elegum...: Dum calidi gradiens Phoebus per terra leonis - coge manere domi;* [18] (f. 17ᵛ) *stanze cinque...: A Guid' Ubaldo fu predetto in cuna;* [19] (f. 19ᵛ) .. *son.: Vorrei con lo mio stil farmi sentire;* [20] (f. 20) *son....: Almo Signore che questa etade nostra;* [21] (f. 20ᵛ) *son....: Imperioso augell' e gallo altiero;* [22] (f. 21) *al divo Marco venetiano per il merito del granduca* (son. caud.): *Marco ch' un tempo gloriosa salma;* [23] (f. 21ᵛ) *a quell' istesso gran guerriero et duca due stanze: Nè tal desio, nè tal pensier di sete;* [24] (f. 22ᵛ) *madrigale...: Gloriosi trophei uguali a Marte;* [25] (f. 23ᵛ) ... *hexast.: Dicam princeps? an non? dicam, nam mihi fas est - semper ubique tuum;* [26] (ibid.) ... *son.: Altari u'ergo, statue e incenso spargo;* [27] (f. 24ᵛ) ... *dodecast.: Nempe tuas si quis numero comprendere laudes - plus superesse feram;* [28] (f. 25) *madr....: Per non scemare col mio basso ingegno;* [29] (f. 25ᵛ) ... *carmen elegum: Cum tibi tot proceres uideam sua scripta subinde - dicere tentet item;* [30] (f. 26ᵛ) ... *tre stanze: Felice duca poi nel ciel sublime;* [31] (f. 28) ... *dist.: Iam caelum, stellae - gaudia ferte duci;* [32] (f. 28ᵛ) *son....: Da Francesco Maria, fulgor dell'armi;* [33] (f. 29) *son....: D'antiqui semidei all' immortali;* [34] (f. 29ᵛ) *son. alla virtù della Ecc^{a} sua: Principe generoso, in cui son conte:* [35] (f. 30) ... *carmen elegum: Ut Solis radios obtutu fixus in uno - tu mihi gratus eris;* [36] (f. 32) *ad... super emiliano curru pulcherrime vectum... carmen elegum: In lapide, in uerbis uirtus est insita dicunt - Phoebus et inde mihi;* [37] (f. 33) ... *distichon: Principis incisum - Numen idem est;* [38] (f. 33ᵛ) ... *son.: Il sembiante di Marte ha il mio signore;* [39] (f. 34) *tre stanze...: Tal uolta parmi al veronese campo;* [40] (f. 35ᵛ) *son....: Deh s' io potessi carte hoggi uergare;* [41] (f. 36ᵛ) *sonetto supremo et ultimo dell'opera: Veramente tra noi,*

candido Iddio; [42] (f. 37) *son.: La gloria d'altrui duca, altrui guerriero;* [43] (f. 37^v) *son. d'una violenta e chiara visione...: D'una bella uision nel grembo io posi;* [44] (f. 38) ad eundem (epigr.): *Inclite iam princeps, cui sunt concessa deorum - pignus amoris erit;* [45] (f. 39) ... *carmen heoricum* (!) (hexametri 1-32): *Inclite flos procerum, solus clarissime princeps - quot gramina terris;* [46] (f. 40) ... *carmen elegum: Dux pius et prudens obseruantissimus aequi - gaudet ubique rui;* [47] (f. 40^v) *son. ...: Io cantarei di uoi prince beato;* [48] (f. 41^v) *son. ...: Con parlar basso, humil, negletto e uile;* [49] (f. 42) *ad eundem ... de Marte et Pallade benemeritum, carmen elegum: Quis posset laudare tuas, dux inclite, pompas - quo duce solus ades;* [50] (f. 43) ... *dodecastichon: Iuppiter omnipotens mortales fulmine terret - numina sacra tuo;* [51] (f. 43^v) *son. ...: Gloriosa colonna, almo sostegnio;* [52] (f. 44^v) ... *stanza unica: La maggiranza sol di maggioranze;* [53] (f. 45) ... *carmen heroicum et elegum: O Roma, es nimium felix, sunt moenia laeta - det pia pontifice;* [54] (f. 46) *son. ...: Tua uirtù (Dio terren) tuo sacro ingegno;* [55] (f. 47) *son. alla cerque d'oro, insegna...: Gemmata cerque, sotto l'aureo velo;* [56] (f. 47^v) *carmen* (octastichon): *Si clipeus munit laeuum aut cubitale lacertum - qui genuere ducem;* [57] (f. 48) ... *carmen elegum: Fas mihi uera loqui, quamuis non uera putari - consiliique capax;* [58] (f. 49^v) *son. ...: Quantunque spesso il re de fiumi apparo;* [59] (f. 50^v) *ad eundem de iuvene tabescente...* (elegiacum): *Formosus iuuenis uitreo se spectat in orbe - flumina Martis habet;* [60] (f. 51^v) *son.: Alma cittade dal monarca eletta;* [61] (f. 52^v) ... *tetrast.: Feltria gens procerum - omnibus ipse micat;* [62] (f. 53) *selva unica...* (epist. soluta oratione): *La selua calpestiata et ingombrata tutta - vederla cinta di quella aurea diadema, che merita la grandezza sua;* [63] (f. 57) *selva unica all'unico duca...* (versibus solutis 1-63): *Quel Cesar, quel Pompeo, quel Scipio e Nerua;* clauduntur subscriptione manu librarii: *Finis in ciuitate Bononiae, die tertio mensis sextilis. Anno Cristi MDLIII;* [64] (f. 60) *conchiusione* (dedicatio, soluta oratione): *Il verace uerbo del facitore dell'uniuerso - egli per hora fa fine;* [65] (f. 61) ... *tetrast.: Perficias princeps - qui precor esse tuus;* [66] (f. 62) ... *dist.: Excipe me servum - pastor ouem;* [67] (ibid.) *ultima stanza et fine dell'opera...: Principe taccio, onde io taglio la tela;* (f. 63) subscriptio: *D. V. s. I. et Eccm̃a deuotissimo seruitore in eterno il dottor Theseo Galatheo.*

Codex duabus manibus fere alternis scriptus est. In f. 1 insigne gentilicium urbinatis ducis Guidubaldi in scuto (quercus aurea in campo caeruleo), superimposita corona ducali. Ff. I, 1^v, 4, 5, 63^v, 64 vacua.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

772. Fortasse an. 1574 (cf. f. 1ᵛ), chart., mm. 220 × 167, ff. I. 29.

⟨Cuiusdam fortasse neapolitani e familiaribus Nicolai Bernardini s. Severini principis bisinianensis⟩ 1 (f. 2) de cupidine (in praefatione *Broccardica d'amore*), poemation italice, ubi multa de familia ducis Francisci II urbinatis, ogdoadibus constans 1-106, inc. *D'amor a scriuer mi preparo e in uersi / il nome suo far quanto più sublime.* Des. *Pregho l'accetti per farle sublime;* praeit (f. 1) auctoris epist. dedicationis Francisco Mariae II Urbini duci, quae inc. *Poiche ce trouiamo l'ultimi tra gli scrittori, li quali han scritto e tocco ogne materia* ac des. *e con ogni reuerenza li bascia li piedi. Di Napoli, il dì primo di marzo 1574.* 2. (f. 20). ⟨Eiusdem de mulieribus seu de mulierum vitiis, poemation italice, ogdoadibus constans 1-46⟩. Inc. *Delle donne l'ardir, la gloria e pompe / l'audaci apportamenti et uolti altieri.* Des. *Siam' d'altri noi et altri nostri esempli.* 3 (f. 27ᵛ). *Al... duca d'Urbino* (son.) ⟨de quercu⟩: *L'arbor chel vostro nome orna e distingue.* 4 (f. 24). *Alla... duchessa* (son.): *Nel uostro almo conspetto si discerne.*

Codex littera currenti fortasse ab eodem auctore scriptus nulla ornamenta praefert. Ff. I, 28ᵛ, 29 vacua sunt. In tegumenti dorso numerus deletus 433 et titulus: *Brocardica d'Amore M. S.*

Simplici membrana vittis olim clausa contectus est codex saec. XVI-XVII.

773. An. 1526 (cf. f. 138ᵛ), chart., mm. 197 × 146, ff. 140 (+ 1ᵃ, 83ᵃ — ff. 76, 77 omissis).

Collenucci Pandolfo *cavaliere e dottore e messere da Pesaro, comedia di Iacob e de Iosêp a instantia de lo illm̃o et eccᵐᵒ sigr duca Hercole di Ferrara in terza rima;* clauditur subscriptione: *MCCCCCXXVI* (de edd. cf. Grässe, *Trésor etc.*, 2, p. 222).

Codex littera currenti interdum atramento acri et effuso scriptus cum molestia legitur. Ff. 1ᵛ, 139, 140 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et I. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

774. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 207 × 149, ff. I. 50.

Endimion pastorello, rime al serenissimo... Francesco Mᵃ della Rovere duca d'Vrbino ⟨auctor ficto nomine Endimionis agit de amore erga puellam Deliam⟩ ¹ (f. 9) (son.): *Arse un tempo del biondo Endimione;* praeeunt ᵃ (f. 1) *all'altezza d'Vrbino* (son.): *O degno sol de la famosa tromba;* ᵇ (f. 2) auctoris epist. dedicationis: *Al serenissimo et invittissimo duca d'Vrbino: Dio solo (serenissimo et inuittissimo signore) è meriteuole delle dedicationi, le quali se talhora a mortali si fanno - le prego eterna felicità...;* ² (f. 5ᵛ) (son.): *Come la*

bella aurora, uscendo, inaura; [3] (f. 6) (son.): *Il dolce canto e l'armonia diuina;* [4] (f. 6ᵛ) son.): *L'alto splendor che da diuino lume;* [5] (f. 7) (son.): *Lasso, nel viso a la mia Delia piange;* [6] (f. 7ᵛ) (son.): *Mentre son volto desioso e intento;* [7] (f. 8) (madr.): *Nel regno empio d'amore;* [8] (f. 8ᵛ) (son.): *Non fu a la tiria Elissa adorno il petto;* [9] (f. 9) (son.): *Nasce dal lampeggiar del vostro sguardo;* [10] (f. 9ᵛ) (son.): *Ne l'eterno saper, che tutto moue;* [11] (f. 10) (madr.): *Dolce aria d'un bel volto;* [12] (f. 10ᵛ) (son.): *Dava la volta al carro il pigro Arturo;* [13] (f. 11) (son.): *Ne la serena fronte et amorose;* [14] (f. 11ᵛ) (son.): *Ne per molto girar fra segni il sole;* [15] (f. 12) (son.): *O bèn felici auenturosi ardori;* [16] (f. 12ᵛ) (son.): *Occhi sereni, occhi che il cor m' hauete;* [17] (f. 13) (son.): *Partomi fuor de la più ingiusta terra;* [18] (f. 13ᵛ) (ott.): *Piaccia al Signor, che di noi cura prende;* [19] (f. 14) (son.): *Posso ben dir barbara, alpestre e fera;* [20] (f. 14ᵛ) (son.): *Quando appar la mia luce rasserena;* [21] (f. 15) *egloga. Tirsi: Gia sorgendo l'aurora hauea lasciato - Il tuo pianto, i tuoi don rustichi e vili;* [22] (f. 22) (son.): *Gia con le rose la vermiglia aurora;* [23] (f. 22ᵛ) (son.): *Hor che i bei raggi del tuo dolce uiso;* [24] (f. 23) (son.): *Chiara luce, il cui raggio abbaglia il sole;* [25] (f. 23ᵛ) (son.): *Come risplendon nel leggiadro volto;* [26] (f. 24) (son.): *Delia vostra beltà tant'alto vola;* [27] (f. 24ᵛ) (son.): *Delia quelle virtù, per cui sete una;* [28] (f. 25) (son.): *Delia gentil a tal per voi son giunto;* [29] (f. 25ᵛ) (son.): *Delia, se il mio pensier hauesse l'ale;* [30] (f. 26) (son.): *Come talhor se in fosca horrida notte;* [31] (f. 26ᵛ) (can.): *Chi di mordaci ingiuriose voci - E che ti mostri disdegnosa e cruda;* [32] (f. 31ᵛ) (son.): *Dunque Delia gentil te ne voi gire;* [33] (f. 32) (son.): *Del Gange uscendo fuor la quarta sfera;* [34] (f. 32ᵛ) (son.): *Dava le spalle il sol al grand'Atlante;* [35] (f. 33) (son.): *Dolcissima cagion d'ogni mia cura;* [36] (f. 33ᵛ) (son.): *Dunque è pur uer, che tu ci lasci al fine;* [37] (f. 34) (cantio): *Da bei vostri occhi pioue - Ch'à si begl'occhi è il mio stil troppo infermo;* [38] (f. 36ᵛ) (son.): *Deh, se l'animo in voi cortese e pio;* [39] (f. 37) (son.): *Deh, perche tolto a l'aer nostro havete;* [40] (f. 37ᵛ) (son.): *Era nel re degl'animali altiero;* [41] (f. 38) (son.): *Fallace vision di sogno e d'ombra;* [42] (f. 38ᵛ) (son.): *Gia desiai veder al sole adorno;* [43] (f. 39) (son.): *Qual suol huom da noiosa febre ardente;* [44] (f. 39ᵛ) (son.): *Qual don può esser maggior, qual più gradita;* [45] (f. 40) (son.): *Qualhor del Tauro entro l'aurate corna;* [46] (f. 40ᵛ) (son.): *Quercie Atlante non ha, ne il Tauro ha sasso;* [47] (f. 41) (son.): *Raggi del mio bel sol chiari et ardenti;* [48] (f. 41ᵛ) (son.): *Signor, s'a quel camin, doue t' inuia;* [49] (f. 42) (son.): *Scendi Febo dal ciel tu, che inuentore;* [50] (f. 42ᵛ) (son.): *Sol da me luce gratiosa e bella;* [51] (f. 43) (son.): *Signor, a questo altier, ch' irato fischia;* [52] (f. 43ᵛ) (son.): *Senta la vostra vista alma e serena;* [53] (f. 44) (son.): *S'egli è un fanciullo amor, com' ha tant'anni?;* [54] (f. 44ᵛ) (son.): *Soviemmi (ahi lasso) ancor, quando mirai;* [55] (f. 45) (son.): *Se partito non son*

da la mia stella; [56] (f. 45ᵛ) (son.): *Tu pur qui sei cara e mia dolce imago;* [57] (f. 46) (son.): *Torna il pastor la notte con l'armento;* [58] (f. 46ᵛ) (son.): *Talhor si vede un semplice augeletto;* [59] (f. 47) *nuovo lamento di Bradamante* (ogdoades 1-8): *Vero dunqu' è, ch'ogni mio ben m' ha tolto - Al tuo merto e al tuo debito vorrai.*

Ff. Iᵛ, 1ᵛ, 4ᵛ vacua.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

775. Saec. XVII, chart., mm. 211 × 136, ff. 90.

Santinelli Gabrielle *da Vrbino i Persi ritrovati, comedia di tre atti, composta di suo capriccio, all' improviso, senza potervi mettere alcun studio per la breuità del tempo, che gli fu data da suoi amici, a requisitione de quali egli la compose. Atto primo.* « Baluchino solo » *Considerando le Riode elementarie, i Tauariamenti, l'artico. Atto terzo* des. *che ui lasso et toto corde uobis commendo;* praeeunt [1] (f. 2) *persone della comedia: Baluchino vecchio venetiano - Modone notaio;* [2] (f. 3) *prologo: Per quanto si legge nelle antiche et moderne historie l'amicita non solamente - me ne ritornero di dentro, però attendete a lui.*

Codex littera currenti et rudi manu exaratus nulla exhibet ornamenta. Ff. 1ᵛ, 2ᵛ, 90ᵛ vacua.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

776. Saec. XVII, chart., mm. 208 × 142, ff. II. 33.

Versiones italicae duarum epist. Ovidii et orationis M. T. Ciceronis in Catilinam.

1. ⟨P. Ovidii Nasonis epp. [1] (f. 1) Laudamia Protesilao, seu heroidum epist. XIII, anonymo (?) italico interprete, versibus solutis⟩. Inc. *Manda et priega oue si manda.* Des. *Habbi cura di me, di te habbi cura.* [2] (f. 10). ⟨Eiusdem Deianira Herculi, sc. epist. IX eodem (?) interprete⟩. Inc. *I nostri honori Echalia accrescer godo.* Des. *E tu Illo figliuol rimanti in pace* (cf. cod. 781).

2 (f. 18ᵛ). M. Tullii Ciceronis in Catilinam invectiva, anonymo (?) interprete. Inc. *Insin a quanto ti seruirai tu, Catilina, della patientia nostra? quanto lungamente saremo noi scherniti da questo tuo furore?* Des. *con eterni supplitij uiui e morti affligerai. F.*

Codex littera currenti ac duabus manibus scriptus, secunda, ff. 10-29, ipsius interpretis?, qui fortasse celatur initiali *F.*, ad calcem codicis subscripta. Ff. I, II, 9ᵛ, 30-33 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

777. Saec. XVI, chart., mm. 208×141, ff. IV. 48.

Candelfin Acquaviva Hieronimo *da Cagli, li fatti che sonno stati in Lombardia con li francesi e spagnioli con la battaglia di Grelasco, preso per l'illmo et eccmo sigr. duca Francesco Maria* ⟨I⟩, *duca d'Vrbino.* Cantus I-II ogdoadibus constantes 1-132. Primus inc. *Sacrato nume, foribondo e fiero.* Cant. II des. *io cantaro di questi l'alte proue;* clauditur subscriptione: *Stampata in Perugia per Hieronimo Zoppino e Vincentio compagno nelle case de Hieronimo de Cartolari a dì 25 di Maggio 1524;* praeit (f. 1) auctoris epistola dedicationis: *All'illmo signore Guidobaldo* ⟨II⟩ *del eccellentissimo sig. duca di Vrbino primogenito, padron suo singolare... a instantia suo composto,* quae inc. *Ritrouando, illmo signor mio, nissuna cosa esser degna di maggior riprensione nelli soldati* ac des. *delle paterne laudi diuulgatrice l'animo del lettore.*

Ff. 1-IV, 38-48 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

778. (olim 717, cf. tegumenti paginam rectam). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 210×156, ff. III. 27.

Toscano Raffael *la morte del duca et del cardinale di Ghisa et come poi fu ucciso Henrico terzo di Valois Re di Francia, il tutto raccolto in ottava rima e diuiso in due parti....* Pars I ogdoadibus constans 1-50 inc. *Vn fatto atroce, un troppo graue eccesso* des. *diuoto a Dio faceua longa oratione;* (f. 14) pars II item ogdoadibus 1-50 inc. *Altri fur presi ancor ch'io non so dire* des. *cossi gl'anni finì tristi e dolenti.*

Ff. II-III, 27 vacua sunt.
Codex contectus est simplici membrana vittis clausa saec. XVI-XVII.

779. (olim 924, cf. tegumenti dorsum). An. 1590 (cf. f. 2), mm. 200×134, ff. I. 19.

Bardi (de) Antonii Mariae et Ubaldini Ioa. Bapt. ord. min. carmina italica.

1. *Bardi* (de) *Antonio Maria* [1] (f. 2) epist. dedicationis opusculi Francisco M.ae II, Urbini duci, inc. *Serenissimo signore mio, signore et padron singolarissimo: l'hauer io per diuulgato grido inteso, quanta sia la deuotione, che tiene V. A. S. a la memoria del serafico sto Francesco.* Des. *D'Vrbino lì 17 di Settembre 1590. Di vostra altezza serenissimo...* [2] (f. 3) (son. 1-2) *al serenissimo sig. duca d'Vrbino: O di gloria e di honore antico albergo;* [3] (f. 3v): *Prence de la più degna inuitta prole;* [4] (f. 4) *canzone: Signor che sotto a si pregiato uelo - Che sincero desio fa ricco il dono;* [5] (f. 9) (ott.): *In uoi non so qual più s'illustri e uaglia;* [6] (f. 9v) ⟨cantiuncula de quercu roborea⟩: *D'una alta querce*

al'ombra - e 'l sole adduce; [7] (f. 10) ⟨de eadem, cantiuncula seu vaticinium⟩: *Tratta dal mar la testa - il bel Metauro* (apud Sbaralea ne nomen quidem auctoris, cf. Mazzucchelli, *Scrittori....* 2, p. I, p. 329).

2 (f. 12). *Ubaldini Gio. Batista fiorentino, de' minori osservanti, canzone per le stigmate di s^{to} Francesco al monte d'Aluernia: Quanto tu t'ergi al ciel, tanto io m'inchino - Piu grato sarà 'l don, quanto più uile;* praeit (f. 11) eiusdem (son.) ad Urbini ducem (Franciscum M^{am} II): *Del gran seruo di Cristo autor nouello* (ne nomen quidem huius Ubaldini apud Sbaralea, op. cit.).

Ff. I, 10^v, 18, 19 vacua sunt.
Tegumentum uti in cod. superiore.

780. (olim 145, cf. tegumenti dorsum). An. 1575 (cf. f. 3^v), chart., mm. 219 × 165, ff. IV. 43.

Gonzaga Bonaventura *da Reggio conventual di s. Francesco, nell'academia degli illustri signori Innominati di Parma il sepolto, Lagrime di Giudit ebrea, all'illustrissimo e reuerendissimo monsignore, il signor cardinale di Vrbino* ⟨Iulio de la Rovere⟩ *protettore gratiosissimo di tutta la religione di san Francesco* ⟨poemation constans ogdoadibus 1-130⟩. Inc. *De la casta non men ch'ardita e bella.* Des. *Seco a la sua maggion drizzano il piede;* (f. 2) auctoris dedicationis epist. cardinali Urbini, quae inc. *Il debito, che ha uniuersalmente tutta la religione nostra* ac des. *Di Gubbio il dì XV Decembre 1575. Di vosta signoria illma....* (nulla mentio huius poematis inter opera Bonav. Gonzaga apud Sbaralea, Supplementum etc. p. 171).

Ff. I-IV, 37^v43 vacua sunt.
Tegumentum uti in cod. 778.

781. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 198 × 125, ff. I. 16 (+ 7^a).

⟨P. Ovidii Nasonis heroidum seu epist. XIV et IX ab anonymo italice redditae versibus solutis⟩. [1] (f. 1) Epist. XIV inc. *Manda et priega l'amante oue si manda* des. *Habbi cura di me, di te habbi cura;* [2] (f. 8) epist. IX inc. *Ralegromi che Echalia honor n'accreschi* des. *E tu Illo figliuol rimanti in pace* (cf. cod. 776).

Codex littera rotunda e codice 776 transcriptus videtur. In f. I frustulum chartae, in quo alia versio trium versuum priorum epistolae XIV alia manu scripta. Ff. I^v, 7^v, 7^a, 14^v, 15, 16 vacua sunt.
Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

782. Saec. XVI ex., chart., mm. 111 × 150, ff. 10.

Proteo, *egloga pescatoria* ⟨de vita et operibus Iesu Christi⟩ *al serenissimo signor duca d'Vrbino* ⟨Francisco Mariae II⟩. Inc. *Almo signor, che*

se ben traggi il nome / Dal rouer bello, il secol d'oro rendi. Des. *Stupido al legno e Protheo sciolto in mare.*

Tegumentum uti in cod. superiore.

783. Saec. XVI, chart., mm. 205×140, ff. I. 12.

1. <**Dionysii** a Capua ord. min., cf. f. 1, lin. 11 et f. 5, lin. 12 (f. 1) epistola seu satyra versibus italicis solutis, de itinere Neapoli-Vitulanum et postea Stabiam>. Inc. *Ambrosio... ambra et Ambrosia / da cui prende il mio cor modo et dolcedine.* Des. *De castro mare oggi ché san Giloramo.*

2 (f. 9). <Fratris Ambrosii de Massa, cf. f. 9^v, lin. 32, epist. ad p. Dionysium eodem metro scripta Maiuri de rebus monasticis>. Inc. *Dionigio mio dilecto et amoreuole / da cui prende il mio spirito riposaculo.* Des. *Che di cuor tutto l'ama frate Ambrogio;* infra: *Di v. parternità affezssmo.*

Codex littera currenti scriptus nullis ornamentis. In f. 1 frustula duo chartae adglutinata; in altera: *Burone* (!) *du Gubbio*; in altera: *Non sono di Burone* (!) *da Gubbio autore molto antico, ma di fra Dionigi da Capua e frate Ambrosio francescani assai moderni che citano il Bernia al f. 3.* Ff. I^v, 12^v vacua.

Tegumentum uti in codice superiore.

784 (olim 45, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 192×130, ff. I. 108.

Frate **Iacopone** *da Todi* <et aliorum> *laudi* [1] (f. 1): *La bontade se lamenta* (*Laude di frate Iacopone da Todi*, Firenze, Francesco Bonaccorsi 1490, n. 73); [2] (f. 2^v): *Fugo la croce che me diuora* (l. cit., n. 74); [3] (f. 3^v): *Lomo fu creato vertuoso* (l. cit., n. 43); [4] (f. 10): *Or chi auera cordolglio* (l. cit., n. 45); [5] (f. 11): *Vorria trouar chi ama* (l. cit., n. 71); [6] (f. 11^v): *Or se parra chi auera fidanza* (l. cit., n. 49); [7] (f. 12^v): *Audite una tenzone* (l. cit., n. 3); [8] (f. 14^v): *La ueretade piange* (l. cit., n. 50); [9] (f. 15^v): *O iubelo del core* (l. cit., n. 75); [10] (f. 16): *Altre quatro uertude* (l. cit., n. 69); [11] (f. 17): *O alta penetenza* (l. cit., n. 4); [12] (f. 18): *Signor damme la morte* (l. cit., n. 11); [13] (f. 18^v): *O regina cortese* (l. cit., n. 1); [14] (f. 19^v): *Lamor muto* (pro *o amor muto*) (l. cit., n. 76); [15] (f. 20): *Ensegnateme Ihesu Crhisto* (l. cit., n. 42); [16] (f. 21^v): *Lamor lo cor si uol regnare* (l. cit., n. 77); [17] (f. 22^v): *Solo a Dio ne possa piacere* (l. cit., n. 30); [18] (f. 23^v): *Amor dilecto amore* (l. cit., n. 66); [19] (f. 25): *Cinque sensi messo el pegno* (l. cit., n. 5); [20] (f. 26): *Guarda che non cagi amico* (l. cit., n. 6); [21] (ibid.): *La bontate enfinita* (l. cit., n. 77^a, f. mi); [22] (f. 27): *Senno me par che sia* (l. cit., n. 82); [23] (f. 27^v): *En septe modi come a me pare* (l. cit., n. 44); [24] (f. 28^v): *En cinque modi appareme* (l. cit., n. 45); [25] (f. 29): *O frate mio briga de tornare* (l. cit., n. 9); [26] (f. 30): *Sepete uoi nouelle dellamore* (l. cit., n. 78); [27] (f. 31^v): *Si como la morte face* (l. cit., n. 12); [28] (f. 33): <O> *Cristo onnipotente* (l. cit., n. 40); [29] (f. 34):

Collocchi caio nel capo (l. cit., n. 46); [30] (f. 35^{v}): *Iesu Christo se lamenta* (l. cit., n. 51); [31] (f. 36): *La superbia dell'altura* (l. cit., n. 14); [32] (f. 37^{v}): ⟨O⟩ *corpo enfracedato* (l. cit., n. 15); [33] (f. 38^{v}): *O uergine piu che femmena* (l. cit., n. 2); [34] (f. 40): *Amor dilecto / Cristo beato* (l. cit., n. 27); [35] (f. 41): *Pouertade ennamorata* (l. cil., n. 58); [36] (f. 41^{v}): *O derrata guarda al preçço* (l. cit., n. 72); [37] (f. 42^{v}): *O peccatore chi ta fidato* (l. cit., n. 10); [38] (f. 43^{v}): *A frate guarda el uiso* (l. cit., n. 7); [39] (f. 45): *Piange la chiesa, piange e dolora* (l. cit., n. 52); [40] (f. 46): *O amor de pouertate* (l. cit., n. 59); [41] (f. 47^{v}): *Que fai anima predata* (usque ad vv. *prouera lumiliata*, l. cit., n. 16); [42] (f. 48^{v}): *O anema fedele* (l. cit., n. 32); [43] (f. 49): *Amor diuino amore / amor che non* (l. cit., n. 79); [44] (f. 50^{v}): *O Francesco pouero* (l. cit., n. 60); [45] (f. 52): *O amor deuino amore / perche mai* (l. cit., n. 80); [46] (f. 53): *Filgli, neputi, frate* (l. cit., n. 19); [47] (f. 53^{v}): *O meço uirtuoso* (l. cit., 38); [48] (f. 55): *O anima mia creata gentile* (l. cit., n. 35); [49] (f. 56): *O femmene guardate* (l. cit., n. 8); [50] (f. 57^{v}): *Amore contrafatto* (l. cit., n. 33); [51] (f. 58^{v}): *A fra Ianni da la Verna* (l. cit., n. 62); [52] (f. 59): *Que farai Pier da Morrone* (usque ad vv. *trouerai in tua mascione*, l. cit., n. 39); [53] (f. 59^{v}): ⟨L⟩*homo che pola sua lengua domare* (l. cit., n. 86); [54] (f. 63): *Un arbore e da Dio piantato* (usque ad vv. *et ita sempre exercitato*; l. cit., n. 87); [55] (f. 64^{v}): *Que farai fra Iacopone* (usque ad vv. *si bon beneficione*; l. cit., n. 54); [56] (f. 66^{v}): *O homo tu se engannato* (l. cit., n. 18); [57] (f. 67): *O papa Bonifatio* (l. cit., n. 55); [58] (f. 67^{v}): *Or udite battalglia* (l. cit., n. 46); [59] (f. 70): *Audite una tençone / chera fra dui persone* (l. cit. n. 22); [60] (f. 72): *O vita penosa continua battalglia* (l. cit., n. 24); [61] (f. 75^{v}): *Lanema che uitiosa* (l. cit., n. 13); [62] (f. 76): *Anema che desideri* (l. cit., n. 36); [63] (f. 77^{v}): *Quando talegri homo daltura* (l. cit., n. 25); [64] (f. 79): *O me lascio dolente* (l. cit., n. 20); [65] (f. 79^{v}): *O Cristo pietoso* (l. cit., n. 21; in fine stropha: *Or pregimo Dio de gloria*); [66] (f. 81^{v}): *O nouo canto* (l. cit., n. 63); [67] (f. 82^{v}): *Homo che uol parlare* (l. cit., n. 70); [68] (f. 83): *O liberta sogetta* (l. cit, n. 34); [69] (f. 84^{v}): *Lo pastore per mio peccato* (l. cit., n. 56); [70] f. 86): *O dolce amore* (l. cit., n. 81); [71] (f. 86^{v}): *Donna de paradiso* (l. cit., n. 91); [72] (f. 88): *O Francescho da Dio amato* (l. cit., n. 61); [73] (f. 89^{v}): *O castitate fiore* (l. cit., n. 37); [74] (f. 90^{v}): *Homo de te me lamento* (l. cit., n. 26); [75] (f. 92): *Molto me son delungato* (l. cit., n. 29); [76] (f. 92^{v}): *Assaï me sforço ad guadagnare* (l. cit., n. 28); [77] (f. 93): *Homo mittite appensare* (l. cit., n. 23); [78] (f. 93^{v}): *O amor che mami* (l. cit., n. 83); [79] (f. 94^{v}): *O Cristo omnipotente / oue se tu inuiato* (l. cit., n. 40); [80] (f. 95^{v}): *Signor damme la morte* (l. cit., n. 11); [81] (f. 96): *O vita di Ihesu* ⟨Cristo⟩ / *Specchio* (l. cit., n. 39); [82] (f. 97^{v}): *Piangni dolente anima predata* (l. cit., n. 67); [83] (f. 98): *O Signore per cortesia* (l. cit., n. 47bis); [84] (f. 99): *Amor dolçe sença pare* (l. cit., n. 84); [85] (f. 100): *Amor che ami tanto* (l. cit., n. 85); [86] (f. 100^{v}):

O papa Bonefatio / molt ai iocato al mondo (l. cit., n. 57); [87] (f. 102^r): *Fede, spene e caritade* (l. cit., n. 68); [88] (f. 105^r): *O coscientia mia grande* (l. cit., n. 48).

Litterae initiales maiores caeruleae, initialis maxima aurea lineis coloribusque decorata. Notas bibliographicas harum laudum dedit Percopo, *Le laudi di fra Iacopone da Todi nei mss. d. Bibliot. naz. di Napoli* in *Propugnatore* 1884-1886. Ff. I^v, 106^v-108 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

785. Saec. XV, chart., mm. 198 × 138, ff. I. 100 (+ f. 48^a).

Antonio Nuti, ⟨cf. f. 23, 99⟩ *da Mercatello* **1** (f. 1). ⟨De laudibus F r i d e r i c i Urbini ducis, poema ogdoadibus 1-208⟩, cantus I-V. Cantus I (f. 5) inc. *Al nome sia de la gloriosissima.* Cantus V des. *Che piace a le persone e poi a Dio;* praeeunt [1] (f. I) auctoris dedicatio (son.): *Rengratiato Dio, che saluo so ariuato;* [2] (f. 1) argumentum (ogd.): *Qui sira scripta una minima parte;* [3] (ibid.) praefatio ternario metro: *Combattuto ma gia piu de uenti anni - Chi ha intelecto intenda e non si sordo* (ex huius praefationis ultimo ternario evincitur poema fuisse compositum an. 1480); sequitur [4] (f. 48^a) clausula (son.): *Quel che uol uiuer ciuile e morale.* **2** (f. 49). ⟨De eodem F r i d e r i c o Urbini duce visio, seu alterum poema cantibus I-V et ogdoadibus 1-304⟩. Inc. *Signor mio Dio domando perdonanza.* Des. *Far tal libretto che finito. Amen* (specimina apud Schmarsow, *G. Santi der Vater Raphaels*, Berlin, 1887, p. 5 et 98, 99; *Melozzo da Forlì*, ibid. 1886, p. 547-549).

Codex, qui in indice urbin. antiquo n. 647 signatur, littera currenti scriptus initiales et argumentum praefert rubra. In folii I margine superiore *FE. DVX* litt. aureis et in margine inferiore *Feltrescho Merchatello* litteris rubris. In f. 100 puella stans, manu italica non male picta, ex ampulla in ampullam vinum transfundens (Temperantia). Hinc inde monogramma iteratum: *Temperantia*, auctoris agnomen. F. I^v, 48^{av}, 100 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XVIII.

786. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 193 × 131, ff. I. 113.

Peruzzini Alessandro *da Fossombrone, madrigali* ⟨1-215⟩ *al serenissimo sig. d. F r a n c e s c o M a r i a F e l t r i o della Rovere II, duca d' Urbino VI, dedicati;* praeit (f. 2) *canzone al. s. d u c a d' U r b i n o: Quel gran lume si pronto a le mie uoglie - Ch'egli è degno signor, tu indegna ancella;* ⟨madr.⟩ [1] (f. 6) *s d e g n o p o s s e n t e: O sdegnoso rigore;* [2] (f. 6^v) *c u o r e a u d a c e: Il mio bramoso core;* [3] (f. 7) *alla... d u c h e s s a d' U r b i n o: Le mie rime son mute;* [4] (f. 7^v) *incostanza d'a m o r e: Se tal' hor penso a l'amorose gioie;* [5] (f. 8) *nel m e d. s o g g.: Amor m' impenna l'ale;* [6] (f. 8^v) *al... m a r c h e s e d e l l a R o v e r e: Se d'ammorzar la sete, alzare il canto;* [7] (f. 9) *b e l l a c a n t a t r i c e: Altri in uoi mira, altri ode;* [8] (f. 9^v) *nel m e d. s o g g.: Se per l'onde fallaci io m'assecuro;* [9] (f. 10) *a*

Giuliano della Rovere: Signore, i tuoi gran pregi; [10] (f. 10v) *domanda...: Vorrei suggere il mele;* [11] (f. 11) *ardor vitale: Deh tempra homai gli ardori,* [12] (f. 11v) *incontro di sguardi: Ben'è caro uno sguardo;* [13] (f. 12) *beltà crudele: A te le prime parti;* [14] (f. 12v) *nel med. sogg.: Tanto è bella costei;* [15] (f. 13) *potere e volere: O se 'l poter potesse;* [16] (f. 13v) *Cuore con inganni ferito: Al balenar d'un sì cortese cielo;* [17] (f. 14) *rosa donata: Donò Filli una rosa;* [18] (f. 14v) *fiore donato: Filli mi dona un fiore;* [19] (f. 15) *neo: Spiega il sol le uaghezze;* [20] (f. 15v) *nel med. sogg.: In bella guancia uolse aprir natura;* [21] (f. 16) *orloggio donato: Un bel metallo che mi deste in dono;* [22] (f. 16v) *bacio... negato: Filli il promesso bacio ogni hor richiesta;* [23] (f. 17) *amante mal trattato: I miei caldi sospiri e l fosco sguardo;* [24] (f. 17v) *Fermo proponimento: Al uarco antico, amore, inuan m'attendi;* [25] (f. 18) *Crudeltà non impetrata: Guerra da te desio;* [26] (f. 18v) *insidie d'amore...: Non ha pietà, non uede;* [27] (f. 19) *nel med. sogg.: O come insidia amore;* [28] (f. 19v) *sole e luna: Mercè del sol riluce;* [29] (f. 20) *pianto e riso: Bastaua, ohime, la piena;* [30] (f. 20v) *invenzione di pittore: Non è, chi 'n uaghi modi;* [31] (f. 21) *morte soccorsa: De la mia donna fra le braccia essangue;* [32] (f. 21v) *porta per isdegno serrata: Porta, ch'a me sei chiusa, il foco hai dentro;* [33] (f. 22) *segni rossi della faccia: Le rosse macchie e belle;* [34] (22v) *effetti contrarij alle cagionj: È tutta ghiaccio o ardore;* [35] (f. 23) *amor nobile guida: Non moro, ahi lasso et ardo;* [36] (f. 23v) *vita dell'amante: Vaghi lumi, io mi sento;* [37] (f. 24) *effetti d'occhi bellissimi: Occhi, bel sol giocondo;* [38] (f. 24v) *nel med. sogg.: Viuacissimo raggio;* [39] (f. 25) *nome d'Olimpia: Dal ciel, dal monte il nome tuo prendesti;* [40] (f. 25v) *nel med. sogg.: L'antiche uie sí conte;* [41] (f. 26) *parole e sguardi: I miro un bel certame;* [42] (f. 26v) *baci e parole: Col parlar, col baciare o come appaghi;* [43] (f. 27) *pena di furto amoroso: Çh'un bacio i t'habbia tolto;* [44] (f. 27v) *nome di Lucrezia: Nasconde il tuo bel nome e luce e rete;* [45] (f. 28) *varie dolcezze congiunte: Stringo la bella mano;* [46] (f. 28v) *possesso confermato: Falso credi il mi' affetto?;* [47] (f. 29) *infedeltà e fedeltà: Tigre, pardo, angue ah non ti troueria;* [48] (f. 29v) *felicità non conosciuta: Chi d'affissar lo sguardo;* [49] (f. 30) *ingiuria non vendicata: Tu perfido mi chiami?;* [50] (f. 30v) *Caro ardore di sguardi: Da l'Alpi di tua fronte;* [51] (f. 31) *finta pace: Pace mi doni, o leggiadretta Filli;* [52] (f. 31v) *bellezza fecondatrice: S'hai diletto in udir mie basse rime;* [53] (f. 32) *cenni contrarij: A un uostro cenno sol lieto rinacqui;* [54] (f. 32v) *dubbiosa certezza: Amor ne gli occhi ha la nemica mia;* [55] (f. 33) *amor non invecchia: La fiamma, c'hor sì m'arde e m'arse un tempo;* [56] (f. 33v) *splendore d'occhi: Non aprì mai più chiaro giorno il sole;* [57] (f. 34) *nel med. sogg.: La cara Filli*

meco in sogno giace; [58] (f. 34v) *amor costante: Non è, non è bastante;* [59] (f. 35) *ostinazione di donna: Vieni, deh uieni, o Dori;* [60] (f. 35v) *sì e nò: Voi col sì m'affermaste;* [61] (f. 36) *affetto mentito: La mia uita, il mio ben sei tu, cor mio;* [62] (f. 36v) *fuga infruttuosa: Crudel, perche mi fuggi;* [63] (f. 37) *trasformazione vicendevole: Quando tu mi baciasti io ti baciai;* [64] (f. 37v) *parti di bel corpo lodate: O caro nodo d'un'aurata chioma;* [65] (f. 38) *dono richiesto: Mentre io pur t'amerò, come t'amai;* [66] (f. 38v) *per Filippo secondo re di Spagna: Nulla al tuo merto è tutto il mondo, o sire;* [67] (f. 39) *il Metauro famoso: Con un uago drapello Erminia scorta;* [68] (f. 39v) *farfalla e zenzara: Volan duo pronti animaletti a proua;* [69] (f. 40) *pianto continovo: De l'oceano il sole;* [70] (f. 40v) *avidità...: Tu concedesti un bacio;* [71] f. 41) *pianto possente: L'onde amare di Clori;* [72] (f. 41v) *per Henrico quarto re di Francia e Navarra: Teco, o Henrico, d'honore illustre essempio;* [73] (f. 42) *sguardi desiderati: Miratemi, o crud'alma;* [74] (f. 42v) *nel med. sogg.: O dolcissimi dardi;* [75] (f. 43) *zenzara: Notturno animaletto;* [76] (f. 43v) *partenza di due amanti: Da me tu parti e meco;* [77] (f. 44) *parole e sguardi crudeli: O fenestre de l'alma;* [78] (f. 44v) *conformità di voleri: S'ancidere il mio cor, donna, tu brami;* [79] (f 45) *honestà nemica d'amore: Non ti piace, o mia Filli, in uero amante;* [80] (f. 45v) *desiderio di fiamma e splendore: Tu, che da fiamma rea bel nome prendi;* [81] (f. 46) *o sempre o non mai: Con presto fine, o amore;* [82] (f. 46v) *bellezza d'un volto: Ornato è il ciel di stelle;* [83] (f. 47) *fierezza irreparabile: Ahi, non basta riparo, o vale schermo;* [84] (f. 47v) *nuovo Narciso: Volgesti, donna, i rai;* [85] (f. 48) *pietà crudele: Se tal'hor nube ne gli estiui ardori;* [86] (f. 48v) *donna bellissima: Chi pinger donna uuole in tutto bella;* [87] f. 49) *vecchia amante: Con le perle e con gli ori;* [88] (f. 49v) *poter d'amata: Lo spirto mio uiue nel uostro petto;* [89] (f. 50) *nel med. sogg.: Gode solo il mio cor ne la tua faccia;* [90] (f. 50v) *doti dell'animo vere bellezze: Esterior bellezza;* [91] (f. 51) *Vittorio e Arsilia: Di Vittorio il gran nome empie ogni parte;* [92] (f. 51v) *invocazione di pietoso aiuto: Se non mi soccorrete;* [93] (f. 52) *nel med. sogg.: Di morte in forse e in dubbio sto di uita;* [94] (f. 52v) *cortese bellezza...: Donna uoi sol bramate;* [95] (f. 53) *forza d'affetto: Con uoi l'alma mia unita;* [96] (f. 53v) *occhi miranti la luna: Miro chi 'l crederebbe? ed è pur uero;* [97] (f. 54) *nel med. sogg.: O godess'io, felice luna, un solo;* [98] (f. 54v) *preghiera d'amante: Tu, che di cara uita in oriente;* [99] (f. 55) *Barbara Pia: Barbara è insieme e pia;* [100] (f. 55v) *per... Alessandro Farnese generale in Fiandra: Entro a l'ampio confine;* [101] (f. 56) *crudeltà utile: Egro d'amor son'io;* [102] (f. 56v) *impedimento in lodar l'amata: Apelle il bel sembiante de la Dea;* [103] (f. 57) *Cupido rassomigliato a Giove: Hai,*

Cupido, gli strali; [104] (f. 57v) bruno colore: Ridesi Clori del mio uiso fosco; [105] (f. 58) amor crudele: Il tempo uaria pur. sen fugge il uerno; [106] (f. 58v) capegli raccolti...: L'umide chiome, al sol disciolte, sparse; [107] (f. 59) menzogna rimproverata: Tu m'ami? ei non è uero; empia m'amasti?; [108] (f. 59v) pudicizia simulata: Tu pudica? ah che celi; [109] (f. 60) partenza desiderata: Col partir pensi tu la uita tormi; [110] (f. 60v) paragone di belli occhi: Son le tue luci belle; [111] (f. 61) tormento continovo: Ogni cosa al suo fin trascorre e uola; [112] (f. 61v) improviso innamoramento: Miro uaga pittura; [113] (f. 62) desiderio accresciuto per negare: Chiesi a Filli il su' amore; [114] (f. 62v) morte di Lucrezia romana: Quando ferito s'hebbe; [115] (f. 63) per... card. Cinthio Aldobrandini: Rimbomba il tuo bel nome, o Cinthio, e uola; [116] (f. 63v) beltà sprezzata: Perche tanto stimar muta pittura; [117] (f. 64) partita dolorosa: E ti perdo ben mio? mi parto? ahi lasso; [118] (f. 64v) occhi micidiali: Girate i giorni miei nel uostro giro; [119] (f. 65) nel med. sogg.: E mi conuien morir se non uolete; [120] (f. 65v) novello Cupido: Cieco è per me madonna; [121] (f. 66) volontà instabile: Con le luci in me fisse; [122] (f. 66v) il mago: De la ricca India i son famoso mago; [123] (f. 67) cuore in farfalla: Ne' bei uostri occhi il mio cor uago sempre; [124] (f. 67v) astrologo d'amore: In un uolto spietato; [125] (f. 68) partita consolata: Partir dal suo bel sol, da la sua uita; [126] (f. 68v) nome di Smeralda: Smeralda, in te il mio cor si riconforta; [127] (f. 69) contra gli amanti: Quell'or, quell'ambra, quell'auorio e perle; [128] (f. 69v) nel med. sogg. Perche ten uai si altiero, o incauto amante; [129] (f. 70) indefessa crudeltà: O cruda e bella arciera; [130] (f. 70v) possanza di lode: Cresce la uostra amata; [131] (f. 71) dolcezze amare: Graditi sono i baci; [132] (f. 71v) odio celato: Se t'amo, se ti parlo e se ti miro; [133] (f. 72) capegli bagnati: L'aureo suo crine Erminia; [134] (f. 72v) parità d'affetto: Dice la uaga Eurilla; [135] (f. 73) ritorno dell'amata: E qual'è, che al ritorno; [136] (f. 73v) nome d'Arsilia: Arsura ne predice il uostro nome; [137] (f. 74) amor felicitante: Con la mia donna un amoroso ardire; [138] (f. 74v) innamoramento mortale: Mirando il tuo bel uolto; [139] (f. 75) amor cieco illuminato: Amor, come sei cieco; [140] (f. 75v) perdita vittoriosa: La mia nemica in amorosa guerra; [141] (f. 76) svenimento: Fenice sembri a rauuiuarsi accinta; [142] (f. 76v) dissuasione vana: O folle, tu mi dici e tanto speri; [143] (f. 77) morte amorosa: Se uoi mia uita sete; [144] (f. 77v) honore preposto all'utile: O mio gradito alloro; [145] (f. 78) astuta fanciulla: Fanciulletta, di cui; [146] (f. 78v) alla città di Bologna: Felsina dotta ben uantar ti dei; [147] (f. 79) bella fronte: Leggiadrissima fronte; [148] (f. 79v) commandato silenzio: Taci stolto, dicesti, o che mercede; [149] (f. 80) baci... guardi: Faccio di due dolcezze io paragone;

[150] (f. 80v) nel med. sogg.: Il vostro sguardo è un lampo, anzi un bel raggio; [151] (f. 81) in morte del... card. Paleotti: De le tue lodi il ciel, purpureo padre; [152] (f. 81v) desiderio di mirare: I porto inuidia, o cielo; [153] (f. 82) nel med. sogg.: Qual' hor di duo begli occhi; [154] (f. 82v) coppia d'amanti..: Emula tu del tempo e trionfante; [155] (f. 83) soavità di baci: O uoi labbra rosate; [156] (f. 83v) nome d'Aurelia: Aurelia a lo spirar uenti giocondi; [157] (f. 84) al... prencipe di Transilvania: Se 'n forze anguste è un gran coraggio opposto; [158] (f. 84v) arrivo dell'amata: Là doue in bel teatro alme amorose; [159] (f. 85) occhi bianchi: Cinthia notturna duce; [160] (f. 85v) nome di Margherita: Chi di gemme s'inuoglia; [161] (f. 86) nel med. sogg.: Margherita mi pare; [162] (f. 86v) amore incurabile: È di natura tale; [163] (f. 87) dubbio disciolto: Cieco amor nacque, o cieco poi diuenne? [164] (f. 87v) sguardi pungenti: Come rapidi strali a me i tuo' rai; [165] (f. 88) crudeltà non mai mitigata: A me tu sei crudel, io a te son fido; [166] (f. 88v) nel med. sogg.: Tu sei Verginia e son tue luci un sole; [167] (f. 89) affanni consolati: Scema del mal la doglia; [168] (f. 89v) fame naturale et amorosa: Le naturali brame (desunt, propter folium avulsum, carmina numeris CLXVIII-CLXX distincta); [169] (f. 90) per... card. Colonna: Qual uasto mar l'ampie tue lodi sono; [170] (f. 90v) pietà imaginata: Qual'hor tu giri gli occhi; [171] (f. 91) pianto fa bella: Non son lagrime, o Clori; [172] (f. 91v) il pensiero ambasciatore: Già solei, mio pensiero, irne al bel raggio; [173] (f. 92) vecchio amante: S'imbianca il pelo, si raffredda il sangue; [174] (f. 92v) amor cangiato per isdegno: Fals'ombra a me di uero ardor simiglia; [175] (f. 93) inganno di parole: Moro, se tu non m'ami; [176] (f. 93v) mano toccata: Da quella bianca man giunta alla mia; [177] (f. 94) lamenti vani: Chi mi dà il pianto e chi mi dà i sospiri; [178] (f. 94v) nome di Laura: Lauro mio bello e caro; [179] (f. 95) nel med. sogg.: La regia fronde, ch'io cotanto amai; [180] (f. 95v) mutazioni amorose: Soaue il uostro ardor fu, donna, tanto; [181] (f. 96) occhi paragonati al sole: Mouesi in giro il sole, illustra il mondo; [182] (f. 96v) segni d'amore: Donna, se m'ami a che celarlo tente?; [183] (f. 97) sguardi vicendevoli: Quando i raggi fra lor prouan duo amanti; [184] (f. 97v) nel med. sogg.: Vegg'io d'amanti arditi; [185] (f. 98) stanza d'amore: A' danni del mio core; [186] (f. 98v) dolore de l'altrui dolore: Altro non è il mio male; [187] (f. 99) crudeltà pietosa: Se incrudelir tu contra me pur brami; [188] (f. 99v) sguardi per sguardi: In terra stommi e 'n chiaro ciel mi spazio; [189] (f. 100) gara di baci: Opransi l'arme da guerrieri audaci; [190] (f. 100v) intaglio d'un core: Questo raro scultore; [191] (f. 101) figura cangiata: Quanto aspra fu mia sorte; [192] (f. 101v) amore infermo: Giacendo inferma Clori; [193] (f. 102) sciocchezza ripresa: Chi brama ogni hor la notte odiando il giorno?

[194] (f. 102v) *bambino invidiato: Perche baci souente;* [195] (f. 103) *segni d'odio: Crudel guardo, empio raggio e luce altera;* [196] (f. 103v) *resistenza a gran dolore: O luci mie mirate;* [197] (f. 104) *morte bramata: Tiene la donna mia;* [198] (f. 104v) *prieghi non essauditi: Ferma i begli occhi in me, piange e sospira;* [199] (f. 105) *facondo lodatore: Quale in deserta piaggia;* [200] (f. 105v) *nel med. sogg. Hor sì che tu discopri;* [201] (f. 106) *amanti fedeli: Che più desio, che attendo?;* [202] (f. 106v) *maraviglie d'amore: Già dal tuo core, o donna;* [203] (f. 107) *tradimento: Il mio cor, quasi ostaggio, i ti donai;* [204] (f. 107v) *amor più forte dell'odio: Solo in uoi già locai;* [205] (f. 108) *voto adempito: Visiti co' piè nuda;* [206] (f. 108v) *donna inferma: Il più bel pregio turba hor di natura;* [207] (f. 109) *forza d'amore in absenza: Non temete d'oltraggio;* [208] (f. 109v) *forza d'amore in presenza: Il ben saldo ritegno;* [209] (f. 110) *riso e sguardo: Apri un benigno riso;* [210] (f. 110v) *fanciulletta innamorata: Hoggi, o fanciulla, al mondo ben tu insegni;* [211] (f. 111) *guerra di sguardi: Occhi, gloria d'amor, chiare fiammelle;* [212] (f. 111v) *nel med. sogg.: O miei be' soli adorni;* [213] (f. 112) *orazione a Dio* « Deus refugium nostrum etc. »: *Nostro rifugio e scampo;* [214] (f. 112v) *orazione alla Vergine* « Alma Redemptoris mater etc. »: *O di Christo alma madre;* [215] (f. 113) *orazione all'angelo custode* « Angele Dei etc. »: *Angel di Dio, che sei.*

Ff. I, Iv, 113v vacua.
Codex simplici membrana contectus est saec. XVI-XVII.

787. An. 1609 (cf. f. 2), chart., mm. 199×141, ff. I. 70.

Bastoni Girolamo *rime* 1 ⟨son. et cant.⟩: [1] (f. 9) (son.) *proemio dell'opera: Dou' in seggio di morte e 'n dubbio regno;* praeit (f. 2) auctoris epist. dedicationis: *Al serenissimo mio signore e padron colendissimo il sig. d. Francesco Maria della Rouere, duca d'Vrbino,* quae inc. *Essendo stesa á tanto la protezzione, che tenne continuamente* ac des. *e le facio umilissima riuerenza. Di Cremona 31 Gennaio 1609. Di vostra...* [2] (f. 9v) (son.) ⟨in Venerem⟩: *Scende dal colle, ou'a gran passi aspira;* [3] (f. 10) *ripreso dalla sua donna...: Nel foco ond'arde e tace egra e sospira;* [4] (f. 10v) *mentre essendo infermo fu visitato dalla signora Anna Scaina: Alba che la mia notte amara e scura;* [5] (f. 11) *l'ambizione: Col bel del cielo entr'un bel uiso accolto;* [6] (f. 11v) *tratto da* pinguis amor nimiumque potens.: *Lungi dai dolci e be' purpurei giri;* [7] (f. 12) ⟨amicae oculos laudat⟩: *In grembo a due celesti e bei confini;* [8] (f. 12v) *al pensiero: Con quante guise e 'n quante forme uai;* [9] (f. 13) *imitazione Ovidiana: Pera chi pria da selue e da montagne;* [10] (f. 13v) *baci avuti...: Tra quantunque licori almi e diuini;* [11] (f. 14) *stando a mirar la sua donna...: Sola era,*

scinta e senza pompa alcuna; [12] (f. 14v) ⟨ad Dominum⟩: L'ira che 'l mio bel sole intorno accoglie; [13] (f. 15) riconciliazione amorosa con la s⟨ua⟩ d⟨onna⟩: Già serenando i dì torbidi e graui; [14] (f. 15v) da l'epigramma di Catullo « constiteram »: Mouer le frondi e l'onde cristalline; [15] (f. 16) mal d'occhio della s. d.: Mentre da gli occhi miei carchi di pene; [16] (f. 16v) ritrovandosi ne' colli di s. Colombano: Da piagge spiri e colli alti e beati; [17] (f. 17) infirmità della s. d.: Mentr' insegne apparecchia e a l'aria in seno; [18] (f. 17v) contentezze soverchie d'amore: Pace, chi fra due luci alme e diuine; [19] (f. 18) stando a mirare...: Sdegno gentil, ch'a que' begli occhi 'n seno; [20] (f. 18v) pianto della s. d.: Umido velo intorno a' uiui ardori; [21] (f. 19) nella sua infirmità: Quanti mali et angoscie ahi teco porti; [22] (f. 19v) ⟨ad noctem⟩: Deh spiega a l'aria il rugiadoso crine; [23] (f. 20) ⟨herotica⟩: Sorgea la notte e di rugiade e brine; [24] (f. 20v) imitazione Teocritana: « Venisti dilecte puer »: Venisti o de l'afflitto uiuer mio; [25] (f. 21) imitazione Ovidiana: Pace a gli affanni et a la notte, il die; [26] (f. 21v) al sogno: Come il bel uiso e quei leggiadri soli; [27] (f. 22) apparendogli in sogno...: Ch'Angel ti moue, o qual celeste cura; [28] (f. 22v) alla s. d. che spesso gli appariva in sogno: Ben se' dal sacro empireo chiostro tolto; [29] (f. 23) alla s. d. che gli appariva sovente in sogno: Dentro l sopor de l'ombra umida e bruna; [30] (f. 23v) alla primavera: Fiamma, che da begli occhi ardente e pura; [31] (f. 24) per un novo suo innamoramento: Con qual uirtute amor solleui e curi; [32] (f. 24v) ad una casa...: Senza il bel sole, ond'io propizio e chiaro; [33] (f. 25) stando la s. d. ritirata in villa con molto sdegno contro di lui: Pure le fiamme e partir d'oro i passi; [34] (f. 25v) discioglimento amoroso: Cangiar del cielo inuan contrada e sito; [35] (f. 26) discioglimento amoroso: Dal chiostro oue fra pianti e fra martiri; [36] (f. 26v) alla stella di Venere: Bella madre d'amor, lume uiuace; [37] (f. 27) a l'aurora: Diua gentil, che ne' celesti chori; [38] (f. 27v) al sole: Viva luce del ciel, che sparir fai; [39] (f. 28) alla notte: Mesta d'Erebo figlia, che uestita; [40] (f. 28v) al sonno: O del silenzio e de la notte oscura; [41] (f. 29) alla primavera: Figlia del ciel, ch' i fiati umidi e graui; [42] (f. 29v) al tempo: O di strale, o di raggio, o del pensiero; [43] (f. 30) contentezze soverchie d'amore: Passar a morte et a second'occaso, [44] (f. 30v) dissolazione di Roma: Sotto uil polue e sopra erboso gira; [45] (f. 31) infelicità de' uirtuosi..., spezialmente de poeti: Chi sparso del licor del sacro uaso; [46] (f. 31v) protezione... del... card. di s. Giorgio ⟨Cinthii Aldobrandini⟩: Tra cespi e fiori et ombre alme e beate; [47] (f. 32) alla... prencipessa di Mantova: Contar d'auoli uostri a schiera a schiera: [48] (f. 32v) titulus ut in n. 46: Tre volte d'erbe e tre di ghiacci appresso; [49] (f. 33) da un distico latino: Qui dou' irato ogn'or freme e sospira; [50] (f. 33v) andando il secondo anno del suo esi-

glio in V*alpantena, territorio veronesè: Dentro regno di morte e di paura;* [51] (f. 34) *per baci avuti...: Splender le perle e i matutini irrori;* [52] (f. 34v) (de eisdem): *Torna co' fiori e l'api ai furti 'nuita;* [53] (f. 35) *da un distico latino: Quant'opre eccelse, quanti magisteri;* [54] (f. 35v) *nella morte di sua madre: Ahi quanto pia da la stellata parte;* [55] (f. 36) (de eadem): *A l'ira, al duol, ch'in questi ombrosi lidi;* [56] (f. 36v) (de eadem): *Pur quel suono de' pianti e de' martiri;* [57] (f. 37) (de eadem): *Deh non aprir le cristalline porte;* [58] (f. 37v) *proposta del sig. Agostino Lalata a l'autore: Ahi quanti strazi e morsi afflitto e stanco;* [59] (f. 38) *nella ingiustissima prigionia di Mantova: Fuggir di morte le percosse e l'ire;* [60] (f. 38v) *in morte di Pietro Banzuoli suo maestro: Ne' campi oue fortuna e 'l tempo han uita;* [61] (f. 39) (de eodem): *Trar, cinto d'innocenza e puro, in pace;* [62] (f. 39v) *in morte del... conte Scipione Canossa: Ne' rischi, oue con faccia orrenda e fiera;* [63] (f. 40) (de eodem): *Scipio qui giace e di sua stirpe antica;* [64] (f. 40v) (de eodem): *Lasciar di terra e de la uita il lito;* [65] (f. 41) (titulus uti in n. 58): *Al sacro colle, onde tra speco e speco;* [66] (f. 41v) (flebile carmen amare se dicit): *Lieto sul fior de' più begli anni meco.* 2. ⟨Cantiones⟩, [1] (f. 42) *al'aurora* (madr.): *O quanti effetti, o quanti;* [2] (ibid.) *tratto da un distico latino* (madr.): *Quanto più pena, tanto più uirtute;* [3] (f. 42v) *visitazione amorosa...* (madr.): *Cingimi intorno di leggiadri fiori;* [4] (ibid.) *seguendo Licofrone, che lasciò scritto Penelope esser stata impudicissima* (madr.): *Più ch'a gli Dei Penelope offrir puoi;* [5] (f. 43) *nelle nozze del ser^mo^ d. Francesco Gonzaga prencipe di Mantoua et Monferrato. Vespertino concitativo: Forse da sommi giri;* [6] (f. 46v) *douedo andar di notte a ritrouar la s. d.* (cant.): *Da le rinchiuse celle - Haurete poscia, o api, miei disiri;* [7] (f. 48v) *nella morte di Scipione Canossa* (cant.): *Gia di gridi i cieli ha pieni - Tra 'l bel seno e i chiari rai;* [8] (f. 51) *primavera* (cant.): *Quando le faci luminose e chiare - E nouelli piaceri et agi appresta;* [9] (f. 56) *a Giulia vergine, stata un tempo bellissima, ma di modo altiera* (cant.): *Pur ne le guancie amate - Che tardo gli agi e più non torna il tempo;* [10] (f. 59v) *alla sig^ra^ Anna* (cant.): *O luci innamorate - Bellezza e nel tuo brun sol uiue e regna;* [11] (f. 63) *la primauera* (cant.): *Quando di stille pieno - Di neui oltraggio et onta e di pruine;* [12] (f. 66) *l'ambizione* (cant.): *Cieco disir, che tanti affetti insani - Più rio di quello assai, che Creta uide.* 3. Son. 1-3, [1] (f. 69v) ⟨ad Nemesim⟩: *Turbar con Marte rio la uostra pace;* [2] (f. 70) ⟨ad Romam⟩: *D'impero, di splendor scossa le mura;* [3] (f. 70v) ⟨ad eandem⟩: *Ceder pur uinta a mani empie e nemiche.*

F. I, 1v vacua.

Contectus simplici membrana vittis olim clausa saec. XVII.

788. Saec. XVI, membran., mm. 204 × 155, ff. 13.

Incerti carmina italica.

1. Vulgo *sonetti* [1] (f. 1) *al card. Farnese* ⟨cuinam (?)⟩: *Signor, poi che fortuna in adornarui;* [2] (f. 1ᵛ): *Se qual è dentro in me, chi lodar brama;* [3] (f. 2) ⟨in mulieris laudem⟩: *Donna, cui nulla è par bella ne saggia;* [4] (f. 2ᵛ): *Se stata foste uoi nel colle Ideo;* [5] (f. 3): *Se mai ti piacque Apollo non indegno;* [6] (f. 3ᵛ): *Se meco di lodar a parte a parte;* [7] (f. 4): *Quella, che co begli occhi par che inuoglie;* [8] (f. 4ᵛ): *Si diuina belta madonna honora;* [9] (f. 5) *di morte* (seu in mulieris morte): *Ov' è mia bella et cara et fida scorta;* [10] (f. 5ᵛ): *L'alto mio dal Signor thesoro eletto;* [11] (f. 6): *S'al uostro amor ben fermo non s'appoggia;* [12] (f. 6ᵛ): *Ben deurebbe madonna a se chiamarmi;* [13] (f. 7): *Donna, che fosti oriental phenice;* [14] (f. 7ᵛ): *Deh perche inanzi a me te ne sei gita;* [15] (f. 8): *S'amor m' hauesse detto, ohime, da morte;* [16] (f. 8ᵛ) ⟨in anniversario mortis⟩: *Vn anno intero s'è girato a punto;* [17] (f. 9): *Quella, per cui chiaramente alsi et arsi;* [18] (f. 9ᵛ): *Che mi gioua mirar donne et donzelle.* 2 (f. 10). ⟨Ad eandem, cant.⟩: *Donna, de cui begli occhi alto diletto - Madonna è morta et quel misero uiue.* 3. *A Dio.* [1] (f. 13) (son): *Alto re se la mia più uerde et calda;* [2] (f. 13ᵛ) ⟨eidem, son.⟩: *O sol, di cui questo bel sole è raggio.*

Codex littera rotunda atque eleganti scriptus titulos praefert aureos. In f. 1 manu saec. XVII vel XVIII: *Rime d' incerto.*

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

789. An. 1578 (cf. f. 2), chart., mm. 228 × 163, ff. I. 37.

Cinuzzi Marcantonio *senese tragedia di Eschilo, il cui nome è Prometeo di greca in toscana lingua tradotta* (versibus solutis). Inc. « Forza Vulcano »: *F. Poscia ch'alfin doppo si lungo affanno / Di così faticoso aspro camino* Des. *Lasciando Prometeo col freddo polo;* praeit (f. 1ᵛ) auctoris epist. dedicationis: *illmo et ecc^mo signore il duca d' Vrbino,* quae inc. *Negli anni della mia giouentu et ne tempi, che fioriua la uirtuosa accademia degli Intronati* ac des. *perpetua felicità. Di Siena al dì IIII di Feb. MDLXXVIII. Di vostra eccellenza etc. buon servitore....*

Ff. I, 1ʳ 34ᵛ 35-37 vacua sunt.

Contectus est codex simplici membrana saec. XVI.

790. An. 1620 (cf. f. 2), membran., mm. 210 × 162, ff. II. 31.

Sernardi Paolo *alpe raserenata, stimolo amoroso per le nozze del serenissimo Federico Vbaldo Feltrio della Rovere, prencipe d' Urbino e la s.... prencipessa Claudia Medici. Panegirico* ⟨vulgo *sestine* 1-79⟩. Prima inc.

Tra piu forti regine in mezo assisa / Seuero caduceo sostegno e reggo. Ultima des. *Sien questi versi miei fatti furieri;* praeit (f. 2) auctoris dedicatio: *Serenissimo prencipe: Quel desiderio tanto grande, che mostra il mondo tutto di uedere ultimate le sue felicissime nozze - io le uiua sogetto. Della cità del Borgo s. Sepolcro il dì 25 di Maggio 1620. Di v....*

In f. 1 calamo delineati sunt duo cupidines aligeri alternis manibus rosas, alternis sustinentes globum tribus liliis insignitum superimposita quercu ac taenia cum inscriptione: *Mobilior sed stabilior.* Ff. I, II, 1^v^, 2^v^, omnia folia in paginis versis, 30 et 31 vacua sunt.

Contectus est codex membrana ornamentis aureis insignita ac vittis clausa saec. XVII.

791. An. 1438 (cf. ff. 129 et 266), char., mm. 200 × 144, ff. 263.

1 (f. 22). ⟨Vita d. n. Iesu Christi in tres partes divisa, poema ogdoadibus constans⟩. Pars I: *Fanciullezza di Gesù Cristo sua vita e miracoli* (usque ad tentationem in deserto, ogdoades 1-421). Cap. I: *De là* (!) *meditacione che si possono far del tempo inanci a la incarnacione et prima come gli angeli pregauano et la contentione che feze la menzognia cum la uerita,* inc. *Per lo peccato che commise Adamo;* cap. XIII: *Come Christo ando al diserto a far penitencia,* des. *A onor de la vergine donzela;* praeeunt [a] (f. 15) *In Christi nomine* (seu invocatio ogdoadibus constans 1-8): *Nel nome de la etterna beatrice - Fara beato ognun che ben lontende;* [b] (f. 17) *prolago del alto Re che compuose questo libro de la uita de Christo* (ogdoadibus constans 1-20): *La gloriosa uita di colui - Si al principio nel presente canto* (de ed. cf. Zambrini, *Fanciullezza di Gesù Cristo sua vita e miracoli,* in *Propugnatore,* Bologna 1868, an. 1°, *dispensa* 1ª, p. 123 sqq.). Pars II (f. 129^v^): *Lordine de la passione et de la resurectione.* Inc. *O increata maesta di Dio.* Des. *Et po segnar la pietra co custodi* (Razzolini, *Scelta di curiosità letterarie inedite o rare,* Bologna 1878, *disp.* 162, p. 2-97). Pars III (f. 200) ⟨Resurrectio⟩ inc. *Volendo de la resurecion santa* des. *Si che participian* (!) *leterna gloria. Amen* (ed. Zambrini, cf. *Le opere volgari a stampa dei sec. XIII e XIV,* Bologna 1884, *appendice,* col. 134 sq.; cf. col. 754 sqq.).

F. 1. ⟨Precationes 1-2 ante et post communionem dicendae ab ancillis asceterii cuiusdam brixiensis⟩. Incipiunt: *Quando tu uai a comunicare et in prima... dirite questa oracione: Signore onipotente padre eterno Dio echo che io uilissima et pecatrice.* Desinunt: *et per negligencia nel prendimento de questo nefabile sacramento. Amen.*

F. 2. *Confiteor* (quod differt aliquantum a communi; in eo confessio fit etiam beato s. Francisco et sanctisssimo Hieronimo).

F. 3. ⟨Preces pro confessione spirituali⟩. Incipiunt: *Per la consideracione de lordine sopradicto potete intrare inteligencia... Sommo Dio et redemptor nostro et*

creatore del cielo et dela terra. Desinunt: *lo quale se digno de ricomparci* (!) *in terra.*

F. 4. *Laude* ⟨ad Mariam v.⟩: *O intemerata vergine pulcela / Regina del mondo in eterno - E uedrai la dona del paradixo al tuo fenire* (Fè d'Ostiani, *Di un codice laudario Bresciano-vaticano, trascritto ed annotato*, Brescia, Tipografia e Libreria Queriniana, 1893, p. 20-23).

F. 7. (son.): *Aue Maria dalagnol salutata / Aue.*

F. 8. *Laude: O sacra sancta vergine beata - Ne guardi da le pene delinferno. Amen;*

F. 9. (De Maria v. capitulum): *Ave madre vergine sempre sancta - Che i peccati da nui siano defonti. Amen.*

F. 11. ⟨Capit. in s. Eucharistiam⟩: *Verbum caro dolce manna / In altare dico osana / Iesu dolce mio Signore - Fa chio arda del tuo amore;* subnectitur (f. 264) ⟨de b. Maria v., capit.⟩: *Karissimo fratelo io son la madre - La su el somo altissimo Parnaso.*

Codex littera rotunda scriptus initiales ac titulos rubra praefert. Librarius bis se subscripsit tum f. 129, litteris rubris: *L'ordine de la passione et de la resurectione, che seguita, scrisela Andrea da Vinexia; chi leze priegi Dio per lui et cet. Amen: finita ante dita opera et cominciata la seguente die 23 Ianuarii 1438, hora III^a^ noctis;* tum f. 268, litteris nigris: *Laus tibi Domine rex eterne glorie. Deo gratias, pregate Yhesu Christo per lo scritore, che Dio lo faza suo bon seruitore. MCCCCXXXVIII die V Aprilis in quadragesima. A⟨ndreas⟩.* In f. 268^v^ calami probatio, psalmus: *Beati immaculati in uia - derelinquas usquequaque.*

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada card. bibliothecarii.

792. An. 1594 (cf. paginam rectam tegumenti posterioris), chart., mm. 199×140, ff. 22.

Bodoaro (fratris) **Lauro** *crucifero, li sette salmi penitentiali in rima* (quaternaria). Incipiunt: « Domine ne in furore tuo » *Nel tuo maggior furore / Non m'accusar Signore.* Desinunt: *Offrendo il seruo tuo le spoglie al tempio* (teste Mazzucchelli ed. sunt Mantuae, 1591 et 1594). In marginibus adscribuntur versiculi psalmorum latine.

Ff. 1^r^, 21, 22 vacua sunt. In tegumenti posteriore pagina recta signatum est stilo plumbeo: *18 Feb. 1594.*

Codex contectus est simplici membrana vittis clausa saec. XVI-XVII.

793. Saec. XVI ex., chart., mm. 204×148, ff. 20.

Michele Agostino *il verace pentimento di David all'esemplar religione del sereniss. signor duca d'Urbino dedicato* (seu septem psalmi poenitentiales ternario metro versi). Incipiunt: *Ah signor non uoler di sdegno tanto / La tua giu-*

stitia armar contr' il mio errore. Desinunt: *Più pronti ogn' hor perche tuo seruo io sono.*

Codex littera currenti ab ipso fortasse auctore conscriptus nulla ornamenta exhibet. Ff. 1^v et 20^v vacua sunt,

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

794. Saec. XVI ex., chart., mm. 206×141, ff. II. 26.

Xanto Francesco *da Rovigo il ritratto dell' illmo et invittissimo principe* F r a n c e s c o M a r i a F e l t r i o *dalla Rovere IIII duca d' Urbino.* Poema quaternario metro inc. *Ducà uiril' ch' d' honorato amanto / Fra i monti Hetrurij et l'onde d'Adria uai.* Des. *Non chè strana ambition mi fesse assalto. Finis ad laudem omnipotentis Dei.*

Codex primam initialem praefert coloribus delineatam. Ff. I, II^v, 23^v 24 vacua sunt.

Contectus est saec. XVI-XVII membrana, ornamentis aureis decorata ac vittis olim clausa.

795 (olim 1209 et 1227 cf. tegumentum). An. 1620 (cf. f. 1^v), chart., mm. 188×136, ff. I. 33.

Mamiano *conte* **Giov. Battista** ⟨castri Durantis abbatis⟩ *vaticinio di Proteo, epitalamio nelle felicissime nozze de serenissimi principe e principessa d' Vrbino. Al serenissimo d.* F r a n c e s c o F e l t r i o *della* R o v e r e, *prencipe d' Urbino* (poemation vulgo *sestine* 110 constans). Inc. *Quanto Proteo predisse all' hor, ch' intese / Da l'Arno e dal Metauro i propri vanti.* Des. *Da la quercia benigna ombra gradita;* praeit auctoris epist. dedicationis, quae inc. *Il commune applauso d'Italia, anzi d'Europa* ac des. *humilissima riuerenza. Di Bologna il primo di Agosto 1620 etc.* (deest in ed. *Rime del conte Giov. Batt. Mamiano,* Venetia 1620).

Ff. I, II^v, 31-33 vacua sunt.

Codex saec. XVII contectus est simplici membrana vittis olim clausa.

796 (olim 1275, cf. tergum tegumenti). Saec. XVII, chart., mm. 203×148, ff. II. 20.

Epitalamia tria, italicum, latinum, hispanicum in nuptiis F r i d e r i c i della R o v e r e et C l a u d i a e Medici.

1 (f. 1). G i o v a n n e t t i M a r c e l l o *epitalami per le nozze de serenissimi principi don* F e d e r i c o *della* R o v e r e *e donna* C l a u d i a M e d i c i: *Del dì prefisso agl' himenei diuini* (Poesie di Marcello Giovannetti, Roma 1626, p. 125-135). 2 (f. 10). ⟨E i u s d e m ?⟩ *responsum oraculi* (metro elegiaco). Inc. *Hauserat insolitos gremio Federicus amores.* Des. *Praemia, tu Hippomenes, haec Atalania tua est.* 3 (f. 14). ⟨Eiusdem?⟩ *los dones del Tajo, canҫion por las bodas de los serenissimos*

principes don Federique del Roble y d. Claudia Medices. Inc. *Despues que auia esparçido / La fama verdadera.* Des. *purpura, perla, olor, plata y coral.*

Codex titulis et flosculis nigris partim ornatus est. Ff. I, II, 1ᵛ, 9ᵛ, 13, 17ᵛ-20 vacua sunt.

Contectus est saec. XVII membrana lineis et quercubus auro impressis ornata ac vittis olim clausa.

797. An. 1476 (cf. f. I), chart., mm. 199 × 140, ff. II 10.

Lili Aegidii Libellii (in ms. *Archilibellii*) tyfernatis 1 (f. 2) *ad Ludouicum Mercatellium illustrissimi domini principisque nostri cancellarium in laudem dominae Gentilis Monsfeltriae, principis eiusdem natae illustris,* (elegia): *Feruere dispositis scis, Ludouice, ministris - Gestire ante oculos quique parentis ament;* praeit (f. 1) auctoris epist. dedicationis Ludovico Mercatello, quae inc. *Virtutem plerique dicunt sua sponte lucescere. Occultari tamen plerumque* ac des. *eiusdem lugubrationis* (!). *Vale Vrbini VII° Idus Octobris MCCCC°LXXVI°.* 2 (f. 4). *De natiuitate illustrissimi principis dominique nostri Federici feltrensis, Vrbini ducis etc.* (elegia): *Stellifer est caelo, te respiciente, sereno - Et bene se totum subdidit ipse sibi.* 3 (f. 6ᵛ). *De parvulo comite Guidone illustri* (heptastichon): *Octaui hesterna, Guido, sic comes euge magister - quae uir adultus habet;* praeit auctoris epist. ad insignem *Octavianum Vbaldinum Mercatelli comitem de parvulo comite Guidone illustri,* quae inc. *Mirum est in paruulo Guidone... quod infra uersibus affero* ac des. *Ita in maxima fortuna minima licentia est.*

Codex, fortasse ab eodem auctore scriptus, titulos, initiales maximas ac lemmata rubricata exhibet. Ff. I, II, 1ᵛ, 7ᵛ-10 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

798. Saec. XVII in., chart., mm. 190 × 125, ff. II. 19.

Di Gierusalemme distrutta canto primo (ogdoadibus septuaginta constans Friderico Francisci IV urbinatis ducis filio dicatur). Inc. *L'arme, che pareggiar Solima al suolo / Canto.* Des. *Esce la notte e i lor tumulti acqueta. Fine del primo canto.*

Codex primam initialem exhibet calamo ornatam. Ff. I, II, 19 vacua sunt.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

799. Saec. XVI, chart., mm. 209 × 144, ff. 37.

1. Galli Antonio *da Urbino traductioni di alcuni salmi* (quaternario metro). ¹ (f. 2) psalmus 1: *O beato quel che seguitar non uolse - Questi vuol, quei discaccia;* ² (f. 3) ps. 3: *Signor non so per qual cagion m'auenga - Fa saluo e bene-*

detto; [3] (f. 3v) ps. 6: *Signor, deh no Signor con furor d'ira - Il ben che mi dà Dio;* [4] (f. 5) ps. 11: *Se 'n Dio confido e 'n lui sperar mi piace - e fuga la nequitia;* [5] (f. 6) ps. 12: *Signor saluami tu c' homai nel mondo - spregiando huomini e Dei;* [6] (f. 7v) ps. 13: *Fino a quando, Signor, non sero degno - Al tuo nome e al tuo honore;* [7] (f. 8v) ps. 15: *Signor nel tempio tuo qual buon mortale - Io so che parlo Dio;* [8] (f. 9v) ps. 23: *Il re del cielo è mio / Pastore, io son suo gregge - Riposi in sempiterno;* [9] (f. 11) ps. 30: *Signor, sopra gli acenti del mio canto - Signor, fa non sia inuano;* [10] (f. 13) ps. 42: *Qual fonte d'acqua il ceruo ansio desìa - A dar gratie ambidui;* [11] (f. 15v) ps. 100: *Città, castella e campi - Fia nel suo eterno impero;* [12] (f. 16v) ps. 113: *Vergini pure e voi fanciulli casti - Di figli e di letitia;* [13] (f. 18) ps. 114 (versibus solutis): *Quando la gente hebrea di gente barbara - Stagni e fonti fe' uscir da pietra e selice;* [14] (f. 18v) ps. 120: *Contro la guerra del mio duro affanno - S'io parlo amore e pace;* [15] (f. 19v) ps. 121: *Se periculo alcun sento a le spalle - Et hora e in ogni etade;* [16] (f. 20v) ps. 120: *O qual mi fu alegrezza - Cita felice dura;* [17] (f. 22) ps. 123: *A te che ne le belle alte contrade - Piangendo i nostri oltraggi e uituperi;* [18] (f. 22v) ps. 124: *Se l'aiuto di Dio - Sicuri che Dio stà dal nostro canto;* [19] (f. 23v) ps. 125: *Chi in Dio, ch'è salda pietra, pon sua speme - E sia di pace hospitio;* [20] (f. 24v) ps. 126: *Quando il Signor mutò nostra pregione - Quai non sperò gia mai;* [21] (f. 25v) p. 127: *Inuano, se non è quello il Signore - Ma s'honora e s'aprezza;* [22] (f. 26v) ps. 128: *O Beati tre uolte e quattro e sei - Queste benedition, sue strade impari;* [23] (f. 27v) ps. 129: *Spesso fin da prima origin spinto - Lieti grani raccoglie;* [24] (f. 28) ps. 130: *Da questo gran profondo - Ti purghera con sua pietosa mano;* [25] (f. 29v) ps. 131: *Ò signor re celeste - La tua fede e speranza ha la radice;* [26] (f. 30) ps. 132: *Signore ne la tua mente, oue si serba - In pace et in concordia;* [27] (f. 32) ps. 133: *O quanta è buona, ò quanto è pur gioconda - quelle, questa infinita;* [28] (f. 33) ps 134: *O serui del Signor fidi e soggetti - Ei che fè cielo e terra;* [29] (f. 34) ps. 137 (ternario metro): *Quando fummo dai patrii amati nidi - Tali ti soprastan fiere procelle;* singulis psalmis praeeunt argumenta. 2 (f. 36). *A Giesu Christo* (cant. alia manu scripta): *Quant'è soaue e ben diuino 'l suono / Signor, che l'huom ti porge - Signor lodar col suo purgato inchiostro;* clauditur monito: *In fretta l ho scritta.*

In f. 37v subscriptio possessoris italice et latine calami ductibus obliterata; legi tamen posse videtur: *Petrus Antonius Corentinus? hunc librum possidet.* Ff. 1r, 33v, 34r vacua sunt. In f. 1v titulus operis alia manu quam librarii. Mentionem fecit huius cod. Zaccagnini, *Lirici urbinati del sec. XVI* in ephemeride, *Le Marche illustrate....* An. III, Fano 1903, p. 87.

Tegumenti opercula simplici membrana contecta sunt saec. XIX.

800. An. 1634 (cf. f. II), chart., mm. 196×133, ff. IV. 59.

Kassich Bartholomaei s. I. <hymni breviarii rom. lingua croatica> (in ms. *Piesni duhovne od Pohvala boxyieh*). Pars I. [1] (f. 1) in dominica ad matutinum: *Vnayparvi od sfieh dáná;* praeeunt [a] (f. II) libri frons cum titulo etc. (Romae, *typographia camerae apost.*, 1634 et imprimatur A. Tornielli vicegerentis; [b] (f. III) auctoris prologus: *Nahoddim mnozzieh mnoggha piesni - nekà te ùvieke gliubij;* [c] (f. IV) approbatio Vitelleschi Mutii, societatis Iesu praepositi generalis; [d] (f. IV') Deodati Antonii archipresbyteri s. Hier. Illyricorum de Urbe approbatio. Romae 4 Octobris 1633. [2] (f. 1'): *Vstàyucchi nochióm bdìmmo;* [3] (f. 2) ad laudes: *Vièeni od stvarij stvoritttegliu;* [4] (f. 3): *Etto biexij iztáncena;* [5] (ibid.) ad matut.: *Bivsci istekla yur suncanna;* [6] (f. 3') ad tertiam: *Sadà namá duscesféti;* [7] (f. 4) ad sextam: *Vladáoce Boxe právi;* [8] (ibid.) ad nonam: *Krepka od stvarij Boxe krieppost;* [9] (f. 4') ad vesperas: *Dobri stvorce od sfietlosti;* [10] (f. 5) ad completorium: *Prij zapadda od sfietlosti;* [11] (ibid.) feria II: *Tielo nasce snóm pokóyno;* [12] (f. 5') ad laudes: *Od occine sfietlost slavve;* [13] (f. 6') ad vesperas: *Neizmierni stvorce od nebbi;* [14] (f. 7) feria III ad matut.: *Yednak' Oçù ù sfietlosti;* [15] (ibid.) ad laudes: *Ptiçça od dnevvi naviestiça;* [16] (f. 7') ad vesperas: *Mocchni stvorce od zemàglia;* [17] (f. 8) feria IV, ad matut.: *Stvorce od stvárij prigliubvenni;* [18] (f. 8') ad laudes: *Nôcch, i magle, i sfe tminne;* [19] (f. 9) ad vesperas: *Ò prisféti Boxe od nebbi;* [20] (f. 9') feria IV ad matut.: *Nôcch pritmasta od sfieh stvarij;* [21] (f. 10) ad laudes: *Etto zlatna sfiétlos idde;* [22] (ibid.) ad vesperas: *Boxe viscgne od mocchnosti;* [23] (f. 10') feria VI ad matut.: *Tij od Troystva yedinosti;* [24] (f. 11) ad laudes: *Viecna od nebbi didko i slavvo;* [25] (f. 12) ad vesperas: *Stvoritttegliu Boxe od gliùdij;* [26] (f. 12') sabbato ad matut.: *Viscgni Boxe od blagosti;* [27] (ibid.) ad laudes: *Biela zora syá pò nebbí;* [28] (f. 13) ad vesperas: *Sfietlost Troystvo pribláxeno.* Pars II. [1] (f. 13'). Dominica I adventus ad vesperas: *Blágh od zviezda Stvoritttegliu;* [2] (f. 14) ad matut.: *Riec priviscgna ishoddecchi;* [3] (f. 14') ad laudes: *Etto liepi glas upiye;* [4] (f. 15) in natali Domini, ad matut.: *Yesvsse od sfieh odkùpnice;* [5] (f. 15') ad laudes: *Od istokka priysnóga;* [6] (f. 16') in festo ss. Innocentium, ad matut.: *Irud cùye pun xallósti;* [7] (f. 17) ad laudes: *Zoravvo çvietye Muccénijká;* [8] (f. 17') in Epiphania, ad vesperas: *Húdi Irudde, i nemilli;* [9] (f. 18) ad matut.: *Od gradóra sfieh veliççieh;* [10] (f. 18') in dom. I quadragesimae, ad vesperas: *Cùy priblághi Stvoritttegliu;* [11] (f. 19) ad matut.: *Po otáynieh my naukka;* [12] (f. 20) ad laudes: *Yur Yezusse sunce právo;* [13] (f. 20') in dom. Passionis, ad vesperas: *Kraglievinam Stijzi izhodde;* [14] (f. 21) ad matut.: *Rat slàvnoga voyeványa;* [15] (f. 22) ad laudes: *Trikrat desset s' trij sfar-*

súvsco; [16] (f. 23) in dom. Resurrectionis, canticum: *Zacínayte Vazmenomu;* [17] (f. 24) in dom. I post Resurrectionem, ad vesperas: *Nà vecerri Yagnça milli;* [18] (f. 25) ad matut.: *Viekoviecni Kragliu, i Boxe;* [19] (f. 25ᵛ) ad laudes: *Yúrse lasctij sfietla zora;* [20] (f. 26ᵛ) in festo Ascensionis, ad vesperas: *Nasc Yezusse odkúpnice;* [21] (f. 27) ad matut.: *Viécne Krágliu víscgna od slavve;* [22] (f. 28) in festo Pentecostes, ad vesperas: *Stvoritteglíu Dusce dóyhi;* [23] (f. 28ᵛ) ad matut.: *Yur varh' zviezda biésce uzíscó;* [24] (f. 29ᵛ) ad laudes: *Pribláxena yur vességlia;* [25] (f. 30) in festo ss. Trinitatis, ad vesperas: *Sfietlost, Tróystvo pribláxeno;* [26] (f. 30ᵛ) ad matut.: *Viscgne Box od blagosti;* [27] (ibid.) ad laudes: *Tij od Tróystva Yedínosti;* [28] (f. 31) in festo corporis Christi, ad vesperas: *O yeziece piévvay viérno;* [29] (f. 32) ad matut.: *Sfetkovine, i vesseglia;* [30] (f. 33) ad laudas: *Ríec privíscgna ishoddécchi.* Pars III, in festis sanctorum. [1] (f. 33ᵛ) In festo b. Mariae v., ad vesperas: *Zdravva liépa zviézdo od morra;* [2] (f. 34ᵛ) matut.: *Kóga nebbo, zémglia, i morre;* [3] (f. 35) ad laudes: *Ò prislávna Gospo, ò milla;* [4] (f. 35ᵛ) ad horas: *Spoménise Spassitegliu;* [5] (f. 36) in cathedra s. Petri, ad vesperas: *Sctò varh' zemglie Pétre tvoyóm;* [6] (ibid.) ad laudes: *Pétre dóbri yùr pastíru;* [7] (f. 36ᵛ) in conversione s. Pauli, ad vesperas: *Pávle izviérsni Vcítnice;* [8] (f. 37) in festo s. Michaelis arch., ad vesperas: *Oçà xárkos, Isukarste;* [9] (f. 37ᵛ) ad laudes: *Od Angela sfetieh díko;* [10] (f. 38ᵛ) in festo s. Ioan. Bapt., ad vesperas: *Dà moxemo skladniem glásom;* [11] (f. 39) ad matut.: *Y maláhna yoscter litto;* [12] (f. 39ᵛ) ad laudes: *Ò pricésni víscgnom vlásti;* [13] (f. 40ᵛ) in festo ss. apost. Petri et Pauli, ad vesperas: *Víscgna sfietlos od sfíetlosti;* [14] (f. 41) in festo s. Mariae Magdalenae, ad vesperas: *Occe víscgne od sfíetlosti;* [15] (f. 41ᵛ) ad matut.: *Çvietniem nardon Mandalína;* [16] (f. 42) ad laudes: *Viecna Oçà ò yedíni;* [17] (f. 42ᵛ) in vinculis s. Petri, ad vesperas: *Tvóm Yezvsse zápovid;* [18] (f. 43) in transfiguratione Domini, ad vesperas: *Isúkarsta kij isctete;* [19] (f. 43ᵛ) ad laudes: *Slatka gliubav ò Yezusse;* [20] (f. 44) in festo omnium sanctorum, ad vesperas: *Sfieh Yezusse odkúpnice;* [21] f. 44ᵛ) ad laudes: *Isukarste Spassitegliu.* Pars IV. [1] (f. 45ᵛ) in communi apostolorum, ad vesperas: *Víscgne nebbo piévay kvále;* [2] (f. 46) ad matut.: *Yezvssove viecne dare;* [3] (f. 46ᵛ) tempore paschali, ad vesperas: *Apóstoli ù xallosti;* [4] (f. 47) ad laudes: *Súnçe zrakkom syá vesseglie;* [5] (f. 48) in festis unius martyris, ad vesperas: *Bòxe tvóyieh od boynika;* [6] (f. 48ᵛ) ad laudes: *Yáki, i Bóxyi muccenice;* [7] (f. 49) in festo plurimorum martyrum, ad vesperas: *Ò druxinno blága, í milla;* [8] (f. 49ᵛ) ad matut.: *Yezussove víecne dáre;* [9] (f. 50) ad laudes: *Slávni krágliu muccénijka;* [10] (f. 50ᵛ) in festo confessoris pont. vel non pont., ad vesperas: *Ispóvidnik ovij sféti;* [11] (f. 51ᵛ) in festo confessoris pont., ad laudes: *Sfieh Yezusse odkúpnice;* [12] (f. 52) in festo

confessoris non pont., ad laudes: *Ò Yezusse víscgna krunno;* [13] (f. 52ᵛ) in festo ss. virginum, ad vesperas: *Ò Yezusse, visgnas krunna;* [14] (f. 53) ad matut.: *Máycin stvórce, síjnu Díve;* [15] (f. 54) in festo virginis non martyris, ad matut.: *Máycin stvorce síjnu Díve;* [16] (f. 54ᵛ) in festo virg. mart. et non virg. et non mart., ad vesperas: *Músckiem sárçem primogúchiu;* [17] (f. 55) ad matut.: *Bóxe ové blágh molbami;* [18] (ibid.) in festo dedicationis ecclesiae, ad vesperas: *Yerúzalem grâd bláxeni;* [19] (f. 56) ad laudes: *Bij postavglien glávni kammi;* [20] (f. 57) in commemoratione mortis s. Petri Damiani, canticum: *Sctòsi tij sad, mijsmo bijli - Petru prostì blacgh neboggu.*

Codex, quamvis paratus, nunquam typis impressus esse videtur, quantum ex investigationibus assequi licuit. De auctore cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Bruxelles-Paris, 1892, 4, col. 936 sqq. In codice describendo socia opera adiutus sum doct. Caroli Horvat, rectoris ecclesiae s. Hieronymi Illyricorum de Urbe. Ff. I, II, 58ᵛ, 59, vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

801. An. 1605 (cf. f. 5ᵛ), chart., mm. 185 × 127, ff. 163.

Gallucci Gioseppe, *Dorillo, tragicomedia pescatoria...*, actus 1-5. *Actus I*, interlocutores: *Vattinio, choro di pescatori, Fileno*, inc. (f. 15). *Vatt. Ecco di lieto giorno / messaggiera l'aurora. Actus V* des. *Choro: O fortunati amanti... E quel che par tormento / altro non è ch'un mar d'ogni contento;* praeeunt [1] (f. 4) auctoris epist. *Al serenissimo sig. et padron mio sempre colendissimo, il signor duca d'Urbino* (Francisco Mariae II): *Serenissimo signor mio. Ancór che púr sempre io habbi troppo ben conosciuta l'imperfettione del'intelletto mio - di tutti i suoi dessiderii. Di Mondolfo alli 13 di Luglio 1605...;* [2] (f. 6) *argomento: Soleano ciaschedun'anno i popoli di Nettunide - havea sposata Siringa, á cui gran' tempo auanti era stretto per fede;* [3] (f. 10) *persone: Nettuno Dio del mare fa il prollogo - Choro de sacerdoti;* [4] (f. 10ᵛ) *la scena: Si finge in Acaia - et la città di Patra;* [5] (f. 11) *prollogo: Nettuno Dio del mare* inc. *Non son queste le riue* des. *Farò cantar le muse al suon dell'arme* (differt ab ed., Venezia 1621).

Ff. 1, 2, 3ᵛ, 163ᵛ vacua sunt.

Codex simplici membrana vittis sericis munita contectus est saec. XVII.

802. An. 1618 (cf. f. 1), chart., mm. 196 × 149, ff. 56.

F. 2. *Gl'ingrati, egloga, overo ragionamenti pastorali, in tre parti divisi,* et (f. 1) *nella venuta del serenissimo principe d'Urbino a Cagli l'anno 1618, nel mese di Maggio. Interlocutori: Mindio pastore - Silvio pastore.* Pars prima: (f. 5) « Lesbio »: *Deh caro Mindio dimmi con qual legge - Ch'ad altri Dori e a te Corimbo sono;*

pars secunda (f. 19) « Lieo » *Acqua fangosa e torbido torrente - Habbiano per pietà uostr' ombre in guida;* pars tertia (f. 32) « Mindio » *Da tempestoso e trauagliato mare - Son tutti quei che la gran quercia adorna;* sequuntur [1] (f. 54) *intermedio primo: Nel fine della prima parte fu fatto un balletto da sei ninfe - con le medesime faci ardenti in mano;* [2] (f. 55) *intermedio secondo: Nel fine della seconda parte comparue il leone Nemeo - confuso si partì;* [3] (f. 56ᵛ) *intermedio terzo: Finita la pastorale comparuero dodici bellissimi giouani - Viua il principe serenissimo.*

Ff. 1ᵛ, 2ᵛ, 3, 4, 31ᵛ, 53ᵛ vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

803. An. 1581 (cf. f. 1), chart., mm. 170 × 133, ff. 64.

Carbone Nicolo, *Europa, tragicomedia del Carbone, nell' Argo, Academia Partenopea, il desto Argo cognominato. Nell' anno del Signore MDLXXXI.* Actus 1-5. I. (f. 7) inc. « Europa » *Dal' Oceano mar' e dal Tana fiume.* V. des. *E scriuete in memoria questo metro / A Filippo mercede, a Marco e a Petro;* praeeunt [1] (f. 2) auctoris epist. *Al serenissimo duca d' Vrbino Francesco Maria: Ritrovandomi or vo, serenissimo signore, in Venetia, in casa dell' illmo don Cesare Carrafa, mio signore, doue ho* (!) *uenuto di Napoli - cio che d' Apollo et delle muse tengo le consacro. Di vostra...;* [2] (f. 4) *personagi...: Europa, imperatrice della terza parte del mondo - Si recita in Roma; le reine fanno il choro;* [3] (f. 5) *prologo...* « Marte solo » *Dal quinto cerchio del celeste giro - Piena di morti tutta la campagna* (meminit huius dramatis Allacius, *Drammaturgia,* Roma 1666, p. 620).

Codicis folia 2-3ᵛ, 59-62ᵛ fortasse ipse auctor scripsit, cetera librarius, sed folia 1ʳ, 4-6ᵛ alteri fortasse librario tribuenda esse videntur. F. 1ᵛ vacuum est.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

804. An. 1471 (cf. f. 329ᵛ), membran., mm. 168 × 115, ff. 329. Codex in duas partes est divisus, pars I ff. 1-164; pars II ff. 165-329 (+ ff. 251-260 bis).

Giov. Mario Filelfo *rime.* Pars I. [1] (f. 1) *Proemio all'illmo Federico conte d' Vrbino, capitano invicto, terzine: Nobil virtù, sacro cieleste ingiegno - Et farai nostri spirti consolati;* [2] (f. 11) ... *a la magnifica... Margarita, donna del invicto Carlo di Fortebracci...: Spronami un natural destino et vuole - Spero si leggiera anchor chi lo schrisse;* [3] (f. 16) ... *al ... patricio et senator veneto Dominico Georgio, dolente de la sua partita di la prefectura di Verona: Un na-*

tural destin fa che gli amanti - Et uerrò ad aggrandirmi a pocho a pocho; [4] (f. 25v) *canzon morale ... a ... Jacopo Antonio Marcello, senator Venetiano: Inclyto chaualier, la chui gran gloria - Et nel solio celeste e gia uolata;* [5] (f. 30v) ... *a la citta di Padua, congratulatoria di dui suoi dignissimi magistrati, podestà et capitano ... Alovisio Foscharino et ... Bernardo Justiniano ...: Ghodi citta gia disciesa da Troia - Cierchera delloquenza ogni gran fiume;* [6] (f. 36) ... *a ... Karlo di Manphredi, inclito signore di Faenza: L'affannata mia mente, el cuor distratto - Che mai schorrer d un huom tanto mincrebbe;* [7] (f. 46v) ... *al capitanio Iheronimo degli Alegri da Verona, de le glorie militare ...: Se mai dal ciel mi fu conciesso ingiegno - A che resiston sempre gli huomen pegri;* [8] (f. 57v) ... *al nobile citadin di Verona Johanni Andrea di Maphei: Quanto piu penso al nostro uiuer frale - Et dogni uitio un chrudel aduersaro;* [9] (f. 63v) ... *al suo suavissimo compare Charlo de Cremona, contra la cecità del mondo: Vorrei frenar la mente et metter meta - Et mal chapitaran glinsipienti;* [10] (f. 74) ... *al illustro Sphorça secondo, congratulatoria: O fonte, che chiudesti allor le uene - Hauran di tua uirtu, gratia il Signore;* [11] (f. 79v) ... *al principe duca Borzo, congratulatoria del ben commune: Ben esser puo chiascun lieto et contento - De la qual son gli accienti in largho sparsi;* [12] (f. 85) ... *a ... Cosmo de Medici, specchio di virtute ...: Quantunque alçar non sogli il sacro ingiegno - Ogni popol latin, barbaro et grecho;* [13] (f. 90v) ... *a Fiderуco de Montefeltro ... conte d'Urbino ...: A qual mio carme mai materia tale - Et ha tua fama iuxta posse amata;* [14] (f. 95v) ... *a Sygismondo de Est⟨e⟩, congratulatoria: Ben sia uenuto quel che rassarena - Lesser tu chapitano in pacie et guerra;* [15] (f. 102) ... *a ... Magdalena Charretta, marchesana di Saona ..., dolente de la sua partita: Oschurato esil sol, che non so donde - Essendo il sol in te con la sorella;* [16] (f. 111v) ... *a ... Guilielmo Palaeologo, marchese di Monferato, de le laude Paladie: Inclito, signorile, excelso et tale - Qual a Minerua per sua gloria piacie;* [17] (f. 118v) ... *a ... Herchule da Este, in laude et gloria sua ...: Esser da noi lontan piu non potresti - Amauo hormai la tua illustre presença;* [18] (f. 124) *terzine ... a Candido da Vigievene, exortandolo al emendarsi et ben vivere: Io t ho compassion pouero et uecchio - Perche non sempre un tristo pensier riescie;* [19] (f. 134v) *cançon ... in laude de la sacratissima Virgine Maria: Qui non si tratta quel che suol la plebe - Choncieda il nome tuo glorifichato;* [20] (f. 141v) *terzina ... in laude de la regina di Cypro, figliuola del magnificho ... Marcho Cornario: Alma dal ciel discesa in nostro clima - Drizando al nome tuo il mio cuor, e l ciglio;* [21] (f 148) *cançon ... in execrar l amore Cupidineo per il manchamento di Veronicha Saracina, Venetiana: Delibero sfochar lacciesa mente - Se l simel fate uoi, uamo et adoro.*

Pars II. [22] (f. 165) a ... Christophoro dal Charetto, signore de Corsione: Quel stil excelso et eloquente et claro - Christophor dolce, a tua gentil proposta; [23] (f. 167) ... a quel medesimo: Ver e l prouerbio, che ciaschadun ch è morbido - Vegghi se stoppa in chotal fuocho illumina; [24] (f. 173) sonetto (caudatum) al medesimo: Le ryme sdrucciole, el parlar così; [25] (f. 173v) canzon ... a ... Xantho di Bentivogli, de la sua pudicissima et bellissima nympha: Infernal peste, acerba et crudel sorte - Finch' ella non ti vede stara in pene; [26] (f. 178) responsiva a le precedente...: Era gia il spirto a l ultima sua chorte - Gia ch è stata chagion dogni tuo bene; [27] (f. 183v) ... al nobil giovene ... Iohanni Pagnano, de le laude de la Religione: Non son chome chollor a chi dispiacie - Et sia la santita sua chara madre; [28] (f. 197v) ad dom. Margheritam Muto comit(issam, son. caudatum); L un si conuiene a le tue sacre tempie; [29] (f. 198) sonetto ... a messer Pietro d' Chalabria: Sei Calabrese, hai pocha barba in uiso; [30] (f. 198v) sonetto (caudatum) ... a ... messer Hieronymo degli Allegri da Verona: Magnificho messer uui non parite; [31] (f. 199) ... a ... messer Ambrosio de la Riva: Vorrei dolermi techo, et non so quanto; [32] (f. 199v) ... a Guilielmo, marchexe di Monferrato: Tra alume et solfo et sassi et aque et monti; [33] (f. 200) ... in rilevar Antonio Cornazano da la sua infirmitàde: Ai Phebo, ch a chi muor render puoi uita; [34] (f. 200v) risposta: Lette le rime tue dove saschonde; [35] (f. 201) terçina ... in laude di Lucretia da Riva, alias da lui chiamata lArmellino: Io peno, io stento, io sono in focho et fiama - La qual gratia sia tosto, al gran Dio piaccia; [36] (f. 207) cançon ... al spectabile Abundio de Cume, secretario del illustre capitaneo generale B<artholomaei> C<olleoni ?>: Abundio tra me stessi penso et miro - Rimangi in carte et nullo habbia aduersaro; [37] (f. 209v) ... per la sua Nympha: Dal ciel discese il uiso - Et sol col sguardo mi puoi dar conforto; [38] (f. 216v) sonetto ... al nobile meser Ambrosio Vincemala: Io son compar come la jaccia al fuoco; [39] (f. 217) cançon quartina ... in commemoratione de alchune degne persone, trovate in la festa di Mantua, in gli sponsalicij del ... doctore messer Armachides Suardo; composta in persona del nobile Ambrosio Vincemala, il quale ui fu a ditta festa: O fiameggianti lumi, o dui splendori - Qual io uerso di uoi mai saro infermo; [40] (f. 222v) sonetto (caudatum) ... a ... Dominico Giorgi, capitano di Verona: L'ingiegno, l'arte, l'imitar la prima; [41] (f. 223) ... a Daniel Banda, nobile Veronese: Per tempo in cuor gientil namor, ne fede; [42] (f. 223v) ... a Giovanni Orbo, Parmesano: Ho persuaso te, Giouanne, a quello; [43] (f. 224) .. a quel medesimo: Non uedi tu che amor, caro Giouanni; [44] (f. 224v) ... a Hieronimo de Salo: Il tempo scorre et nostra uita e frale; [45] (f. 225) ... in nome de una ad uno: Non fu piu uergien mai quello che morte; [46] (f. 225v) ... in

responsion de colui a colei: Vinto d amor fo Achille et Hercol forte; [47] (f. 226) ... al docto Leonardo Montagna, nobile Veronese: Non e tanto il dolor quant il diletto; [48] (f. 226ᵛ) ... in nome d una donna: Magnificho, alto et nobil capitano; [49] (f. 227) ... in nome de la medesima: Magnanimo pretor, nouel Catone; [50] (f. 227ᵛ) ... per la sua Laura, chiamata Nina: Volse Dio al mondo fare una opra tale; [51] (f. 228) ... dolente de la infermita de meser Dominico Giorgi: Qual doglia fu mai tal poi che distinse; [52] (f. 228ᵛ) cançon ⟨?, sonetum⟩ ... del suo vivere contra il vulgho: Vedo il tempo fuggir, venir la morte; [53] (f. 229) sonetto a la sua Nina: Talhora isdegno, et tale acciento dira; [54] (ibid.) per la sua Laura: Partita la mia diua il sol soschura; [55] (229ᵛ) ... a Giovanni Orbo ...: Ben ch a uirtu sia infesta ognor la plebe; [56] (f. 230) ... per la sua Nimpha: Vedo la terra, il ciel con le sue stelle; [57] (f. 230ᵛ) per la sua Nimpha: Qual il sole quando al far del giorno pare; [58] (f. 231) per la sua Nimpha: Miro chostei quanto alto et signorile; [59] (f. 231ᵛ) ... a ... Dominico Gieorgi, capitano di Verona: Praefecto, io so che sei spirto uitale; [60] (f. 232) a Marin Marinperio, pretore di Verona: Magnifico praetor, iusto et chonstante; [61] (f. 232ᵛ) ... a Felicie Feliciano, Veronese: Non tre, ne quatro, ma quaranta et cento; [62] (f. 233) ... a Felicie Feliciano: Quanti n enghanna iloro, el uiuer frale; [63] (f. 233ᵛ) A ... Iheronimo Zanne, chollaterale a Bressa: Vorrei, ma non so ben dir qual subietto; [64] (f. 234) a Leonardo Montagna ...: Qual pianeta, o destin cieleste, o segno; [65] (f. 234ᵛ) ... a ... Guielmo de Chalavria, doctore: Messer Guielmo mio, chollei, che dici; [66] (f. 235) ... al medesimo: Bella, uagha, ligiadra, acchorta et degna; [67] (f. 235ᵛ) a ... Dominicho Giergio, capitanio di Verona: Qual chi sofferi gia mangiar un boue; [68] (f. 236) ... a Julian Rhavanello, Veronese: Eccho l tuo Rhavanel sechondo usanza; [69] (f. 236ᵛ) ... per le egregie famose, che sonno a Verona: Vaccha ribalda, ch è la Mantuana; [70] (f. 237) a ... Pietro Maureceno, il savio capitano di Verona...: Non é sença ragion si bel chognome; [71] (f. 237ᵛ) responsivo ... a Michel de la Vidua: Non tirò Orpheo si dietro al suo camino; [72] (f. 238) ... in laude dil sangue Marimperio: Non fama di quei primi si inamora; [73] (f. 238ᵛ) ... a ... Domenico Giorgi: Quella ch al fine ogni animal consuma; [74] (f. 239) ... al gientil giovene Hermolao Barbaro ...: Godi figliuol del ualoroso Ioue; [75] (f. 239ᵛ) ... de la vita de Madonna Isotta de Nogarola et in laude sua: Isotta in chi non fu macchia o difetto (Agostinelli e Benadducci, *Biografia e Bibliografia di Giov. M. Filelfo*, Tolentino 1899, p. 51). [76] (f. 240) ... a ... Charlo da Faenza, signore: Io son ridutto tanto doppo l fio; [77] (f. 240ᵛ) ... in nome del spectabile Victor Dandulo, responsorio ad Antonio Chornazan: Fonte produtto dal chauallo alato; [78] (ibid.) ... per il medesimo al medesimo:

Antonio io so che chi gran chosa chiede; [79] (f. 241) ... *a Veronica Sarasina de Venegia: Sentitho che ti se fatta abbatessa;* [80] (f. 242) *a Bartholomeo Girardino da Salo, risponsivo ...: Se Elisabetta ha posto ... in scranna;* [81] (f. 242ᵛ) ... *per Laura, Venetiana ...: Quando el mare alça al ciel l ira del uento;* [82] (f. 243) *per la medesima Nina: S'io t'amo et non ardischo altro pensiere;* [83] (f. 243ᵛ) *per la sua Nina: ⟨P⟩artitosi di qui il mio chiaro sole;* [84] (ibid.) ... *a la Nina predicta: Per che sdegnosa ognor mi muti il uolto?;* [85] (f. 244) *a la sacra maiesta della regina di Cypro...: Maiesta sacra, inuiolabilmente;* [86] (f. 244ᵛ) *a la regina di Cypro: Ghodi Vinegia et tu Cypro Acydalia;* [87] (f. 245) *hymno ... in laude di sancto Antonio: Antonio, che sei honor, triumpho et gloria – Gia che tua uita il nostro cuor perchote;* [88] (f. 245ᵛ) *sonetto ... al illustre Colleoni, capitanio generale: O Forte, bellicoso, inuitto Marte;* [89] (f. 247) ... *a la magnificha madona Isabetta da Martinengho: Madonna il uostro sangue e generoso;* [90] (ibid.) ... *a Gientil Bellino in sue laude del arte sua: Bellin s io t hebbi mai fitto nel cuore;* [91] (f. 247ᵛ) ... *a ... Bartholomeo Coleone de Angio, capitano generale de la serenissima signoria di Vinetia: Magnanimo signor, so che uoi sete;* [92] (f. 248ᵛ) ... *responsivo a chi lo dimanda perche in amor e tanto occupato: S amor n ha uinti et sottomessi tanti;* [93] (f. 249) ... *responsivo a Bartholmeo da Bologna: Piaccienmi i uersi tuoi graui et ameni;* [94] (ibid.) ... *al ... duca Borso, mandandogli a donare la Borsiada in elegi: Quantunque io so signore, ch'ogni alto ingiegno;* [95] (f. 249ᵛ) *sextina ... dimostrativa ch amor e consueto poco error in cuor gientile: Io mi rimarcho spesso di mia idea – Picchola errore et suaue il mio giogho;* [96] (f. 250ᵛ) *quartina ... contro il scelerato giovene Ramondo de La Valle, Napolitano ...: O scelerata mente, o cuore infetto – In questo meççο sii monstrato a dito;* [97] (f. 255ᵛ) *cançon ... contri gli murmuranti di lui iniustamente: Che murmuri di me, ch el falso o plebe – Di terra in Acheronte si riuolgha;* [98] (f. 263ᵛ) *canzon... al nobile Ambrosio Vincemala, suo compare, per la quale gli manda la tercina, facta contra la plebe, in lui iniustamente murmurante: Vincemala mio Ambrosio, ecco ch'io scharcho – Seben la hypocrisia l contrario gracchia;* [99] (f. 272ᵛ) *quartina di ... a la sua nympha: Hor trista, hor lieta, intra l si et no pendente – Ne uogliate ch in mar sommerso io resti;* [100] (f. 285) *cançon ... a ... Christophano Carretto, signor di Corsione: Christofan dolcie, angelicho et diuino – Che di Cupido ornato, el uia piu bello;* [101] (f. 290) *sonetto ... contra un cierto così facto monstro: Che monstro e quel con quella spalla storta;* [102] (f. 290ᵛ) ... *a colei che gia amata da lui e odiata: O spirto priuo di tua gran dolcieza;* [103] (f. 291) ... *a ... Ambrosio Vincemala: Ambroyse Vincemale mon compere;* [104] (f. 291ᵛ) ... *al suo Georgio Summaripa, cittadino di Verona: Nulla percossa nocque al buon Troiano;* [105] (f. 292)

... *contra il celebre gottoso ser Johanni Bombasaro: Egli el felicie di, che quel gran santo;* [106] (f. 292ᵛ) ... *al vecchio mercatante Piero Aldrovandini: Sentit ho dir che non dormite mai;* [107] (f. 293) ... *contra il grave doctore messer Merlo di Merli: Qual mellonia ui tien tanto in cremascha;* [108] (f. 293ᵛ) ... *contra il vecchio messer Lapo di Buongiovanni Pio: Lamentasi di uoi tutta la stalla;* [109] (f. 294) *terzina ... contra messer Pordaleone da Corneto, cavaliere errante: Trista, maluagia, sporca, infecta lingua - Quel ch or per honesta nel petto cielo;* [110] (f. 315ᵛ) *quartina ... in nome di Ranieri advocato: Vidi et lessi et relessi il degno stille - Benche sia un dono il qual troppo eminente;* [111] (f. 319ᵛ) *sonetto ... responsivo di sè medesmo: Qual a chi prohibisce medicina;* [112] (f. 320) *terzina ... de le laude del sito del lacho di Garda ...: Veduto ho gia del mondo ogni pendicie - In stil chistorieggia pienamente;* [113] (f. 329ᵛ) *sonetto al ... conte d' Urbino: Inclyto, illustre, invicto, alto signore - Musa qual Thracia lingua, o Toschan strido.* In fine litt. rubris: *Aeditum opus pridie Idus Maij M°.CCCC°LXXI°.*

Codex litt. rotunda scriptus titulos rubros, initiales aureas lineis coloribusque exornatas exhibet. In margine inferiore folii 1 corona laurea, in qua fortasse olim tessera gentilicia nunc erasa, in campo roseo. Codicem descripserunt Agostinelli et Benadduci, l. cit., p. 45 sgg.; ibi tamen, carminibus nonnullis omissis, subscriptio anni 1471 in 1475 mutatur.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Pii IX et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

805. Saec. XVII in., chart., mm. 171 × 121, ff. II, 53 (+ 1ᵃ. 25ᵃ).

Felici Pirro *Durantino, l'Appennino, nelle nozze de' serenissimi signori d. Federico Feltrio della Rovere, principe d'Vrbino e donna Claudia Medici di Toscana.* Inc. *In quella età, che l'anno / Suo bamboleggiar lungo / E de' fioretti 'l scherzo / In se stesso riprende.* Des. *Ho dato effetto a così saggio auiso.* (Carmina diversis metris alternantur cum festorum descriptionibus prosa oratione).

Ff. I. II. 1ᵛ. 1ᵃ. 25ᵛ. 25ᵃ. 39ᵛ-53 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

806. Saec. XVI, chart., mm. 163 × 112, ff. 57.

Guidiccione Giov. ⟨episc. Forosemproniensis, cantiunculae, vulgo *sonetti*⟩ (in ms. *rime*) numerantur 1-95, hoc ordine (iuxta ed. opp., Genova 1767), 1-11, (f. 8ᵛ) 97, (f. 9) 90, (f. 9ᵛ) 35, (f. 10) 12, (f. 10ᵛ) 26, (f. 11) 13-14, (f. 12) 17-20, (f. 14) 24-25, (f. 15) 41-44, (f. 17) 28, (f. 17ᵛ) 27, (f. 18) 15-16, (f. 19) 21, (f. 19ᵛ) 23,

(f. 20) 37, (f. 20ᵛ) 39, (f. 21) 45-60, (f. 29) 63-64, (f. 30) 61-62, (f. 31) 67-68, (f. 32) 65-66, (f. 33) 69-74, (f. 36) 89, (f. 36ᵛ) 75, (f. 37) 86, (f. 37ᵛ) 80, (f. 38) 91, (f. 38ᵛ) 88, (f. 39) 87, (f. 39ᵛ) 98-99, (f. 40ᵛ) 79, (f. 41) 82, (f. 41ᵛ) 78, (f. 42) 81, (f. 42ᵛ) 74, (f. 43) 83, (f. 43ᵛ) 76, (f. 44) 22, (f. 44ᵛ) 38, (f. 45) 32, (f. 45ᵛ) 29, (f. 46) 31, (f. 46ᵛ) 30, (f. 47) 33, (f. 47ᵛ) 85, (f. 48) 36, (f. 48ᵛ) 77, (f. 49) 35, iterum, differt tamen aliquantum a scripto in f. 9ᵛ, (f. 49ᵛ) 34, (f. 50) 40; praeit (f. 2ᵛ) auctoris epist. ad Annibal Caro, quae est XI in ed. cit. p. 151.

2. Cantiunculae (vulgo *sonetti*) in mortem Io. Guidiccioni; [1] (f. 51) Annibal Caro: *Tu Guidiccion sei morto* (*Rime*, Venezia 1757, p. 128); [2] (f. 51ᵛ) *Questo al buon Guidiccion* (l. cit., p. 22); [3] (f. 52) Molza Francesco: *Guidiccion che con saldo inuitto piede* (*Delle poesie volgari e latine*, Bergamo 1747, I, p. 44); [4] (f. 52ᵛ) Allegretti Antonio: *Caro, il più empio e uenenoso strale* (*Rime di Annibal Caro*, p. 35); [5] (f. 53) *risposta del Caro. L'alto stil uostro, Anton mio caro, è tale* (l. cit., p. 128).

3 (f. 53ᵛ) ⟨Stropha quaternario metro ad mulierem⟩: *Si uoi così miraste la mia fede.*

4 (f. 54) *F*⟨rancisci⟩ *M*⟨olza ?⟩ *sonetto* (ad mulierem): *Il mio bel fior, la mia candida rosa.*

5 (f. 54ᵛ) ⟨Quaternarium de morte⟩: *Poichè in questa mortal, noiosa uita - Che morto hemmi in sì dolente uita.*

6 (ibid.) *Casa Giovanni sonetto* (alia manu scriptum): *O sonno, o de la queta humida ombrosa* (Venezia 1728, p. 36).

7 (f. 55) ⟨Cantiuncula vulgo *madrigale*⟩: *I vaghi fiori e l'amorose fronde - archi, ombr', aura.*

Ff. 1, 50ᵛ vacua. Folia numerata sunt recenti manu stilo plumbeo, sed a f. 51 ad finem altera numeratio antiquior ex atramento, signata cum nn. 96-102. In ff. 55ᵛ-57ᵛ initia carminum Gudiccioni ordine alphabetico.

Tegumentum recens e pergamena alba.

807. Saec. XV, membran., mm. 127 × 102. ff. I. 7.

Io. Francisci Arcophili silva al illustrissimum principem Federicum, Vrbini ducem invictissimum. 1 (f. 1) ad Fridericum (elegia): *Gloria prima ducum, spes et tutela latini / Nominis. - Ergo uale, hic plectro modus est tacitisque camenis* (!). **2** (f. 5) Ad ill. principem dominum Octavianum Ubaldini epigramma: *Octaui, qui fratris habes pia pectora tecum - non ne fuere noui?* 3 (f. 5ᵛ) Ad ill. principem Constantium Sfortiam, dominum suum praecipuum (elegia): *Martis alumne, ducum lux inclyta, cuius ab ortu - charosque parentes.* 4 (f. 7ᵛ) Ad ill. d. Gui-

donem, invicti ducis Federici filium clarissimum, epigramma (octastichon): *O decus eximium, Federici summa voluptas - praemia iusta feres.*

Codex, qui convenit n. 642 antiqui indicis urbinatis, titulos praefert rubros, primam initialem auream lineis caeruleis, secundam caeruleam lineis rubris, tertiam rubram lineis caeruleis, quartam rubram nullis lineis ornatam. F. 1 vacuum.

Tegumentum recens e pergamena alba.

808. Saec. XVI, chart., mm. 137×100, ff. 130 (+30ᵃ).

De miseria humana, poema rhythmicum. Inc. prima stropha: *Pange et plange uanitatem / Anima, uitae labentis / Meditando;* secunda: *Aeternam perennitatem / Necessario sequentis / Nec scio quando.* Ultima des. *Restat locus exhorrendus / Quo cruces nunquam cessantes / Confluxerunt.* Singulis paginis quatuor strophae; glossae et scholiola in marginibus eiusdem librarii manu usque ad f. 16.

Codex litt. currenti scriptus sine ornamentis. F. 130 vacuum est. In summis foliis vox Ihesus. Olim folia numerata fuerant litteris A, B, C, etc., sexdecim quibusque foliis.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

809. Saec. XV, membran., mm. 145×100 ff. 8 (+ 1ᵃ a librario omisso).

Francesco Philarithe *de Florentini Heralt, oda lyrica* ⟨sapphicon⟩ *allo illustrissimo signor* Federico *duca d'Urbino.* Inc. *O voi che amate e lyrici concenti* (Zannoni, *Francesco Filarete araldo, ode lirica a Federico di Montefeltro, Nozze Muzii-Beltrame,* Urbino 1899).

Codex, qui convenit n. 650 antiqui indicis urbin., titulum praefert aureum in caeruleo quadrangulo inscriptum. Prima initialis aurea lineis coloribusque ornata. In margine sinistro eiusdem litterae ornamentum floribus et globulis aureis constans. F. 1 vacuum. Codicem descripsit Zannoni (l. cit. p. 7).

Tegumentum recens e pergamena alba.

810. Saec. XVI, chart., mm. 141×105, ff. 14 (+ 15-63 vacuis).

⟨Cantoris et poetae mali cuiusdam Calliensis autobiographiae pars, narrationibus et carminibus contexta, hortante Guidubaldo II Vrbini duce scripta, sub annum 1539⟩. Inc. *Discretissimi lectori, convien ch'io ui narra come nel 1539 l'illmo et eccmo signor Guido Baldo duca d'Vrbino, ritrovandosi un giorno in Padoua per transito.* Abrumpitur: (f. 14) *pensò ch' l facessi per uergogna;* praeit (f. 2) auctoris dedicatio ad quandam excellentissimam mulierem, quae inc. *Essendomi risoluto di raccogliere et far stampare tutte le mie basse et humil rime et*

alcuni piaceuoli ragionamenti di diuersi illmi principi d'Italia ac des. *et come buon seruitore me li raccomando et dono.*

Codex littera currenti fortasse ab ipso auctore vix inceptus.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

811. Saec. XVI, chart., mm. 146×105, ff. I. 9.

Collenucio Pandolfo ... *regula da piantare et conservare melaranci*... ⟨poemation ternario metro, vulgo *terzine*⟩. Inc. *Produce per sua patria et sua natura* (ex hoc codice ed. Tartt, *Memoirs connected wit the life and writings of P. C.*, London 1868, p. 155-165).

Ff. I, 8^{v}, 9 vacua.

Tegumentum recens e pergamena alba.

812. Saec. XVI in., membran., mm. 127×78, ff. 70.

Valerii Catulli Veronensis poetae elegantissimi liber ad Cornelium Gallum. Hoc ordine, [1] (f. 1-61^{r}) carmina 1-76, deest tamen XIV; [2] (f. 61^{v}-65) 95-111; [3] (f. 65-68^{r}) 77-94, desunt tamen LXXXV et XCII; [4] (f. 68^{r}-69) 112-116.

Codex littera rotunda et eleganti scriptus titulos praefert rubros, initiales tam maiores, quam maximam aureas. In f. 2^{v} circulus affabre coloribus, floribus, semiviro talis praedito et humano capite decoratur, in medio circulo titulus codicis litteris aureis et caeruleis. Margines tres folii 3 eadem manu italica ornati sunt auro, coloribus, floribus semiviris, capite ac tessera gentilicia familiae Pazzi (cf. Litta, *Le famiglie celebri italiane*, vol. V, *famiglia Pazzi*, tav. 1). In f. 1: *Ego Iulius Caesar ...us Sentinas scripsi* et in parte superiore hexameter: *Ardua doctiloquo gaudet Verona Catullo* Ovid., Amor. III, eleg. XV, 7). In f. 70^{r}: *Ant^{s}. Borg^{s}.* Ff. 1^{v}. 2^{v}. 70^{v} vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

813. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 263×194, ff. II. 516.

Historica varia.

1 (f. 2^{r}). **Valla Guilielmi** Regiensis de Italiae exarchatu. Inc. *Flauium Valentinianum iuniorem ac tertium eius nominis imperatorem Agnellus in historia Pontificum Ravennatum.* Des. *sed nec multis etiam uoluminibus comprehendi, nec operibus queunt;* sequuntur (f. 60^{r}) privilegia sumpta ex archivio Ravennatensis ecclesiae, quae incipiunt: *Otho ⟨III⟩ diuina fauente clementia ... si locis diuino cultui mancipatis* ac des. cum privilegio Gregorii papae Theodorico Ravennati archiep.: *Datum Perusii ... 1228 ... Pontificatus ... anno secundo. Acta sunt haec etc.*; (caeterum tota opella fere nihil aliud continet quam excerpta, ut affirmat auctor, ex eodem tabulario Ravennate; praeit (f. 1) auctoris dedicatio Hadriano VI pont.

max., quae inc. *Saepe et multum dubitaui, Pater beatissime, litteras ad te dare,* ac des. *etiam atque etiam opto. Bene uale summorum Pontificum decus.* (Liber sub Vallæ nomine a Ceccarello impostore confectus est, cf. Fumi, *L'opera di falsificazione di Alfonso Ceccarelli* in *Bollettino della r. deputazione di st. patria,* Perugia 1902, fasc. II, p. 221 et p. 263, n. 13).

2 (f. 88). *Cassate de nobili Venetian* (gentilicia recensentur breviter 1-122, ordine alphabetico). Inc. *Arimondo:* 1. *Questi uennero dall'Abruzzo.* Des. *Zustignagni.* 122. *Questi sono uenuti del sangue dell'Imperatore de Constantinopoli ... una sbarra dorata in campo azuro;* adduntur in fine: *le prime prole ouer casate, che sono venute in Vinetia:* numerantur I-XII. 1. *Badoeri. Sanudi. Dandoli. Gradenighi.*

3 (f. 119). *Meriti et demeriti della corona di Francia, con la memoria di tutti i favori ricevuti dalla sedia apostolica.* (Est fere index ordine chronologico). Inc. (Merita. an.): *501. Simmaco santo Papa honora Clodouero chiamandolo gloria del Christianesimo.* Des. *1584. Gregorio auttore della santa lega ... come appare nelle scritture del Vaticano, registrate nel tempo di Pio quarto et quinto da Vitellozzo Vitelli camerlengo, et poste in Castello, nell'armario segnato XX. A.;* (f. 132ᵛ) *Demeriti.* Inc. (anno) *532: Childeberto permesse che Teberto et altri suoi capitani.* Des. *1585. Il presente Re di Nauarra ... onde il Regno si riempie di commotioni et di trauagli.* (Auctores laudantur: *Tile, Bellaio, Martino, Giovanni Villani, Emilio, Roberto, Guicciardini* et alii).

4 (f. 139) ⟨**Beltramino Francisci,** episc. Terracinensis, cf. *Bibliothèque hist. de la France,* Paris 1769, 2, ms. reg. n. 18203⟩ *Commentarii del regno di Francia, concernenti i progressi della setta Vgonotta, et le cause della discordia fra i principi della lega et quelli del sangue.* Libri I-IV. Lib. I inc. *La tregua conchiusa tra Carlo Quinto Imperatore et Henrico re di Francia alli 5 di Febraro 1556.* Lib. IV des. *per colpa di questa iniqua setta condutte sono ueramente, oltra centomilla li ritrouarebbe.*

5 (f. 455). *Guerra di Civitella nella passata de Francesi a tempo di Paolo 4°.* Inc. *Se monsignor di Ghisa ueniua diritto nel regno, Dio sa di chi sarebbe hora più il regno di Napoli.* Des. *et 200 archibugieri italiani à pie.*

6 (f. 465). *Entrata quasi che trionfante et imperatoria di Marcantonio Colonna, duca di Tagliacozzo, alli 4 di Xbre 1571, per la gloriosa vittoria havuta della gross'armata Turchesca presso a Lepanto, alli VII di Ottobre del medesimo anno, dove esso Colonnese fu generale per la Santità di nostro Signore Pio V Pont. Massimo.* Inc. *Finalmente è stato riceuuto l'eccellentissimo signor Marcantonio Colonna in questa maniera in Roma dalla corte.* Des. *Romanaque virtus emicat;* sequuntur ¹ (f. 471) epigramma decastichon: *De corona triumphali*

M. Ant. Columnae: Multiplici solita est quondam donare corona. - Nauibus Antoni qualia serta feres?; [2] (f. 471v) hexametri 1-13 *de Ioanne Austriaco, V Caroli imperatoris filio: Sicut ubi Carlo uiolentas dispulit auster - Plurima foelicesque aperit mortalibus annos;* [3] (f. 472) *H.* (epigr. decastichon in M. Ant. Columnam): *Quid meremur adhuc res gestas, quidue triumphos - Si non lingua foret consiliumque senum.*

7 (f. 473). *Modo et forma tenuta nel prestare il debito giuramento di fedeltà al serenissimo don Filippo 3.° d'Austria per la successione del regno di Castiglia, in Madrid nella chiesa di san Hieronimo alli XI di novembre 1584.* Inc. *Volendo il serenissimo re don Filippo 2° dar forma alla successione nel regno di Castiglia.* Des. *la qual faccia Iddio che sia con seruitio della Trinità etc.*

8 (f. 481) **Gualterii Guidi** *Sangenensis iter Syxti Quinti Pont. Max. ad Centumcellas.* Inc. *VI Kal. Iunii. Cum Syxtus Pontifex illud in optatis habuerit semper ut Tyrreni maris.* Des. *sanctissimamque benedictionem omnibus impertiret;* sequitur (f. 288v) de *Centum Cellis* (nomine et situ) inc. *Centum Cellas, quae postea Ciuitatis ueteris nomine dictae sunt* ac des. *et Cl. Rutilii Numatiani veteribus itinerariis apertissime reffelluntur.*

9 (f. 490). *Descrittione del funebre tumolo, fatto dall' ill. città dell' Aquila nella morte della serenissima madama Margherita d'Austria di fe: me:, nella chiesa matrice di detta città, nel giorno ultimo di febraio 1586.* Inc. *Era sotto la cornice, fregio et architraue una colonna piana senza capitello.* Des. *La chiesa era ripiena dentro e fuori dell'armi di sua signoria serenissima.*

10 (f. 504). *De Vrbini vetustate.* Inc. *Vrbinum urbs Italiae, olim Vmbriae, nunc Picaeni.* Des. *a Florio et Actio post Fesulum* (pauca sunt ac desumpta e classicis auctoribus, e Flavio Blondo et e Bartholomaeo de Carusi ep. Urbinate).

11 (f. 505). **Diplovatacii Thomae** de Pisauri origine ac nobilitate ⟨epistola⟩ reverendissimo domino Iacobo Pisauro, Paphi episcopo. Inc. *Cum superioribus annis, Pater optime, Bartholi omnium fere iuris consultorum facile principis lectiones imprimerentur.* Des. *Atque honore prosequitur. Vale.* (Praemittitur haec epistola operibus Bartoli, impressis Venetiis 1531, uti colligitur e Sarto in opere: De professoribus Archigymn. Bononiensis, 2, p. 54, sed ed. non vidi).

Codex litteris currentibus variis manibus exaratus nulla ornamenta exhibet. Ff. II, 87v, 138v, 454v, 472v, 489v, 489a, 503v, 504a, 515v, 516 vacua sunt. In f. I index operum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

814. Saec. XVI-XVII., chart., mm. 270 × 200, in duas partes divisus, pars I ff. II, 1-343[a]; pars II ff. 344-585 (+ ff. 107[a]. 249[a]. 388[a]. 572[ab] vacuis).

Historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). *Breve sommario delle congregazioni generali* (i. e. conciliorum ab anno 277 ad annum 1274). Inc. *Il primo synodo fu nel tempo di Diocletiano imperatore, congregato a Roma.* Des. *et così li messaggi di essi Tartari nel d° concilio furono battezzati.*

2 (f. 8). *Breue trattato d'alcune cose seguite dopo la morte d'Attila* ⟨usque ad annum 1090⟩. Inc. *Alberigo fu re de Gothi, et fu al tempio d'Arcadio.* Des. *et lo imperio tenuto per quattro Henrici, l'un dietro l'altro.*

3 (f. 25). *Ordinum regni Poloniae nonnullorumque eius magistratuum de electione serenissimi principis Sigismundi tertii regis ad diversos principes christianos, legationes, epistolae, responsa.... eorundem ordinum mandato edita: Cracouiae. Ex officina Lazari. Anno Domini M.D.LXXXVII.* Inc. (f. 26) epist. ad Sixtum V. *Post oscula pedum beatorum nostrumque humillimam commendationem.* Des. cum epist. ad Maximilianum *archiducem Austriae*, quae inc. *Ea semper fuit maiorum* ac des. *et ualere cupimus. Datae Cracouiae die uigesima mensis octobris. Anno Domini 1587* (evidenter omnia ex ed. Cracoviae huius anni transcripta sunt, f. A2-S4).

4 (f. 108). *Notitia dei porti et delle fortezze dell'Inghilterra, al medesimo* (sc. *Tomasso Lospi*, cf. f. 117). Inc. *La costa dell'Inghilterra uolta al' ostro è la più fruttifera et guernita di porti.* Des. *et più con gli auspicij felicissimi di Sisto papa quinto prencipe ottimo.*

5 (f. 117). *Di che maniera siino li nauilij dell'armata di Spagna et con quali venti deve navigare per giungere in Inghilterra, al m. illustre signor Tomasso Lospi.* Inc. *L'armata che partì alli 29 di Maggio dal seno di Lisbona inuerso le contrade settentrionali.* Des. *Alleuiaranno quel nobilissimo reame dal giogo della falsa religione.*

6 (f. 126). Possevini ⟨Antonii, soc. Iesu⟩ *de statu reginae Angliae* ⟨Elisabeth⟩ *ac eius regni* (epist. ad reginam Elisabetham et ad catholicos Angliae). Inc. *Et pergunt, Elisabetha, isti qui te palpant, immanitati plus suae quam tuae caliginem offundere.* Des. *Opto uos, fortissimi ac beatissimi fratres, semper bene ualere.*

7. [1] (f. 198) *Rendite di tutto lo stato della serenissima signoria di Venetia* (an. 1582-1583). Inc. *Sali che uende l'offitio del sale in Venetia.* Des. *L'anno 1583*

si cauò D. 3.875 849; ² (f. 249bis). *Dinari che dispensa l'offitio delli signori camerlenghi di Commun in pagar il serenissimo prencipe et magistrati nella città, reggimenti, salariati et altro cavato dal dazio del vino, pistori, et fontigo de Thedeschi.* Inc. *Al serenissimo prencipe ducati 4800 all'anno.* Des. *L'anno 1583 spese l'illustrissima signoria d.ti 2,143,386.*

8 (f. 273). *Ragguaglio di molte cose* (de pontificiis actis Gregorii XIII). Inc. *Supponendo che si parli della tardanza dell'anno 1572, che fu all'hora che nostro Signore fu assonto al pontificato.* Des. *che non si è innouato cosa alcuna, finis.*

9 (f. 285). *Informatione del principio della rottura della guerra del Turco a Cipro contra i Venetiani, et del trattato et seguito della lega.* Inc. *Mentre godeua Italia, già tanti secoli travagliata dall'armi famigliari et esterne.* Des. *et rauuiuò la prattica nel modo che si dirà nell'altro libro.*

10 (f. 330) *Informatione delle cose dell' armata dell' anno 1572, cavata dalle scritture del sig. Marc' Antonio Colonna.* Inc. *Arriuai a Messina, doue il sig. don Giouanni mi communicò confidentemente quello, che la maestà vostra* Des. *et nel camino hauerebbero trouato il Galeone di Candia.*

Pars II.

1 (f. 344). *Informatione della lega di Hansa et del commercio, che ha con Inghilterra.* Inc. *Le terre Ostrelinghe sono insieme collegate con una confederatione antichissima, della quale se bene si uedono scritture di quattrocent'anni, non è però chi sappia l'origine.* Des. *potriano smaltire gl'Inglesi se non pochissima parte delle merci, che gl'auanzano.*

2. **Beccadello Ludovico,** *arcivescovo di Ragusa* ¹ (f. 346) *della vita di messer Francesco Petrarca a messer Antonio Gigante da Fossombrone.* (Tomasino, *Petrarca redivivo,* p. 213 sqq., Patav. 1650; cfr. Solerti, *Le vite di Dante, Petrarca e Boccaccio,* Milano, p. 448 sqq.). ² (f. 389). *Vita del card. Gasparo Contarini...* Inc. *Tacere la bellezza.* Des. *augumentata alcuna* (epistolarum Reginaldi Poli et aliorum ad ipsum collectio, Brixiae 1748, pars III, p. XCVII-CXLI). ³ (f. 463). *Vita del card. Reginaldo Polo. Ci si tratta di concilio, di religione, dell' apostesia del re d' Inghilterra, della creatione di Giulio terzo et altro. Con sentircesi motti, argutie pie, che sua signoria illma n'era piena dicendole dottamente et spesso.* Inc. *A mia sodisfattione et a richiesta de molti che istanza me n'hanno fatto.* Des. *credo che facilmente lo porrá fra li martiri di Giesu Xristo. Al quale sempre sia honore et gloria* (versio latina Andreae Dudithii ed. est in laudatis epist. Reginaldi Poli, pars I, p. 1-65 et vita italice in t. V, p. 355-391).

3 (f. 541). *Principis Auriaci Wilhelmi Nasonij caedis et fortissimi iuvenis Balthasaris Burgundiae cruciatuum, quibus ob eandem Delphis Hollandie affecta fuit, vera narratio.* Inc. *Balthasar Gerardi matre Bisuntina Burgundus, aetatis, ut apparet, circiter XXVIII annorum adolescens eruditione iusta.* Des. *ad quatuor urbis portas in patibulis suspensum est.*

4 (f. 547). *Sententia lata per sanctissimum dominum nostrum Gregorium Papam XIII contra reverendum Bartholomeum a Caronza, archiepiscopum Toletanum, cum oratione per ipsum reverendum dominum habita in articulo mortis post sacratissimae Eucharistiae sumptionem etc.* Inc. *Gregorius Papa XIII. Cum sacrosanta romana ecclesia, cui nos, licet immeriti, diuina disponente clementia praesidemus, omnium ecclesiarum.* Des. *Eius anima pie creditur cum sanctis et angelis eius aggregatam* (!) *esse.*

5 (f. 573) ⟨**Landau Ioannis**, civis Mansfeldensis, versio ex eius epistola germanica (cf. Paulus, *Luthers Lebensende, Erläuterungen und Ergänzungen zu Ianssens Geschichte des deutschen Volkes,* Bd. 1, Heft. 1, Freiburgi. i. B. 1898, p. 6) narrationis historicae de ultimis Martini Lutheri actis ac de eius obitu⟩ (in ms. *Ex epistola cuiusdam civis Islebij, ubi obiit Lutherus*). Inc. *Domini comites a Mansfelt ante ortam Lutheri doctrinam,* usque ad vv. *in consolationem, scilicet non relinquam uos orphanos. Alleluia* (ed. iterum in opere Ioannis Cochlaei, Historia de actis et scriptis Martini Lutheri, Coloniae 1568, p. 330 sqq.)

Codex variis manibus transcriptus est. Ff. II^{v}, 25^{v}, 107^{a}, 125^{v}, 249, 329^{v}, 343^{a}, 388^{a}, 540^{v}, 572^{v}, 572^{ab}, 584^{v}, 585^{r} vacua. In f. 1 index contentorum in codicis binas partes. In marg. superiore folii 585^{v}: *A dì 23 Giugno 1626.* Maxima pars foliorum chartis translucidis resarta.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

815. Saec. XVI-XVII., chart., mm. 260 × 185, ff. II, 537 (+ ff. 5^{a}. 84^{a}. 291^{a}. 384^{a}. 421ª vacuis); in tres partes divisus, pars I, ff. 1-129; II ff. 130-334; III, ff. 335-537.

Historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). *Descrittione et breve raguaglio della natione dei Gothi et dell'antica loro origine, et di quella dei Vandali, Normanni, Dani, Hunni et Longobardi.* Inc. *I Gothi detti antichissimamente Geti sono popoli di Europa.* Des. *furono da Carlo Magno debellati, come al suo luogo ricorderemo.*

2 (f. 6). *Sommario delle historie del principio della declinatione dell'Impero Romano.* Inc. *I popoli i quali nelle parti settentrionali di la dal fiume*

del Reno. Des. *Italia, la quale per sua poca prudenza gli honoraua, uituperati.*

3 (f. 85). *Queste sono tutte le casade de nobili, che sono venuti in Vinetia.* Inc. *Participasi, li qual uien clamadi Badoeri.* Des. *Francesco de Cozo.*

4 (f. 112). *Ordini et institutioni del sacro romano imperio, secondo che fu instituito al tempo, che li Germani cominciorno a possederlo.* Inc. *Prima è da sapere che al tempo di Carlo Magno.* Des. ⟨*la Germania*⟩ *era stata molestata et rouinata. Et questo basti etc.*

Pars II.

5 (f. 130). *De bello Patavino* ⟨seu De historia Veneta ann. 1365-1382⟩. Inc. *Marcus Cornarius dux anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi 1365.* Des. ⟨1382⟩ *tandem post multos labores et dispendia nostrae ciuitatis non absque mutuis cedibus et uulneribus Zanachij misericordiam implorans obtinuit.*

6 (f. 225). *Divisione della Francia, provincie et città sue* ⟨cum Gallia Belgica et Hollandia⟩. Inc. *La Francia è rinchiusa fra l'onde dell'oceano Aquitanico et le radici de monti Pirenei.* Des. *Amsterdamo simile a' Venetiani. Haga con la cancellaria. Delete* (Delettes?).

7 (f. 245). *Principio della setta Vgonotta in Francia.* Inc. *La setta Vgonotta nel regno di Francia hebbe principio et origine in questo modo. Gia molti.* Des. *de cattolici non sono morti* $\overset{m}{X}$.

8 (f. 275'). **Antonii Illicini** *expugnatio Constantinopolitana.* Inc. *Constantinopolis expugnationem scripturus, pauca prius de loci natura atque urbis situ breuiter libabo.* Des. *neminique praeter impuberes et faeminas uitam parcunt*; (f. 175) auctoris dedicatio *ad illmum d. Federicum Urbini etc. comitem,* quae inc. *Rumore et fama, illme princeps, iam dudum nobis increbuerat, ui Teucros* ac des. *Valeat dominatio tua, cui me meaque omnia dedo uoueoque.*

9 (f. 281). ⟨Oratoris Veneti ad regem christianissimum Carolum VII (cf. f. 281', lin. 2) oratio exhortatoria ad bellum contra Mahumetem II⟩. Inc. *Pro munere publice ad me delato, serenissime princeps et inuictissime rex, ab illmo senatu Veneto.* Des. *et gloriam florentissimam retulerunt ac immortalem* (ibi nonnulla de Mahumete II ac de eius copiis).

10 (f. 292). *L'entrata del gran sig. Turco in Filipopoli, quando passò in Vngheria l'anno 1556.* Inc. *A Scopia cominciammo ad intendere la uiua uoce dell'armare.* Des. *ne ci è alcuno che porti anelli, se non quelli per tirar l'arco.*

11 (f. 307). *Incoronatione del re Francesco secondo di Francia, fatta in Rens, l'anno 1559.* Inc. *Giouedì che fu a XIIII di settembre la reina di Spagna giunse in lettica.* Des. *non posso narrarla più distesamente.*

12 (f. 315). **Bonfadii Io. Iacobi** *Aloysii Flisci in Genuensem rempublicam suam conspiratio, ad rei veritatem diligenter descripta.* Inc. *Genuae ex magnis Italiae urbibus* ad vv. *Ita statim Vrbis facies exhilarata est.* (Ann. Ianuenses, Papiae 1586, lib. IV, p. 142-174).

Pars III.

13 (f. 335). *Vno breue compendio di quelli delitti, che si provano nel processo contro la persona del card. Caraffa* ⟨Caroli⟩. Inc. *Il cardinal Caraffa confessa in più lettere et istruttioni... ad indurre... Paolo quarto a far la lega offensiua con il re di Francia.* Des. *doue si ruppe la testa di mala sorte et se ne morette.*

14 (f. 385). *Cause dell' impresa di Malta del* ⟨15⟩*65 et tutto il fatto sotto brevità.* Inc. *Al disegno che gia qualch'anno* ⟨i⟩ *Turchi haueuano sopra Malta.* Des. *a risposta dalla Porta dell' ordine dal Signore di quello hauessero à fare.*

15 (f. 392). *Raguaglio della prigionia del principe don Carlo d'Austria. Di Madrid à XXVI di gennaro 1568.* Inc. *Sabato à XVII il re tornò di doue si era, secondo il solito, ritirato per far Natale.* Des. *altri ragiona in Siuiglia, altri in Italia.*

16. ⟨Philippi II, Hispaniae regis, epistolae I-III⟩. [1] (f. 394). *Carta scripta de mano propria de su magestad a la sanctidad de nostro sancto padre, papa Pio quinto, sobre la prision del principe don Carlos.* Inc. *Muy sancto Padre. Per la obediençia comun que los principes christianos tienen.* Des. *De Madrid à 20 de hennero 1568 años. De V. Sa ... Don Philipe ... el Rey;* [2] (f. 395v) *carta que sua maga escribio a la serenisima reyna de Portugal su tia, sobre la prision del principe don Carlos...* Inc. *Aunque de muchos dias antes del discurso de uida y modo.* Des. *De Madrid à 20 de hennero 1568 annos. Besa las manos a vra alteza. Su hijo el rey;* [3] (f. 397) *lettera del re catholico a don Parafan di Ribera, duca d'Alcalà, vicere di Napoli.* Inc. *Havendo noi commesso che sia racogido la persona del serenissimo principe don Carlo.* Des. *Di Madrid li XXII di gennaro 1568. Io el rey.*

17 (f. 398). *Elettione del re de Romani nella persona del serenissimo Ridolfo d'Austria, re d'Vngheria et Bohemia, primogenito del presente imperatore Massimiliano 2º, nella dieta di Ratisbona, ai 27 d'ottobre MDLXXV.* Inc. *Di Ratisbona li XXX d' ottobre 1575. La difficultà che fu scritta con l' ordinario passato.* Des. *Essendosi communicato publicamente con molta deuotione.*

18 (f. 413v). *Ragguaglio della regina* ⟨Mariae⟩ *di Scotia e sua prigionia.* Inc. *Maria regina di Scotia, figliuola di Giacomo quinto.* Des. *Si degni di concedergli questa gratia, massime in questo tribulatissimo tempo;* praeit narratoris

epistola ad illmum et reverendissimum dominum, quae inc. *Hauendo fatto illmo é rmo signore la presente narratione dello stato della regina di Scotia et del prencipe suo figliuolo* ac des. *In Roma li XI de aprile MDLXXX.* (In titulo: *Ragguaglio* est scriptum a correctore).

19. ⟨Monumenta de causa, internecione etc. Mariae Stuardae, Scotorum reginae, scripta ab auctore Anglo catholico eiusdem temporis⟩ (in ms. manu posteriore: *Tutto il successo della causa, imputationi, condennatione et morte ... con le risposte et giustificatione delle accuse...*). [1] (f. 422[a]). *Compendium supplicationis, quam cancellarius Angliae nomine senatus populique Anglicani obtulit reginae Angliae pro internecione... una cum confutatione eorum, quae reginae Scotiae obiecta fuerunt.* Inc. *Cancellarius: Senatum populumque Anglicanum, multo iam tempore intolerabili quodam sensu doloris.* Des. *sanguis eius super nos et filios nostros.* [2] (f. 430). *Summarium rationum, quibus advocatus Puckeringius ... posuit ob oculos regiae maiestati pericula ... suae personae regali et regno universo a regina Scotiae ... Richimundiae, anno 1586, 12 novembris. Una cum examine et explicatione* ⟨potius confutatione⟩ *earundem ...* Inc. R. *Puck: Iam regina ipsa Scotiae.* Ultima confutatio des. *summam illam iniuriam illatam norunt.* [3] (f. 452[v]). *Responsio quam viva voce dedit regina Angliae petitioni aut supplicationi procerum et populi Anglicani, representantium status parlamenti. Richmondiae. 12 novembris, 1586.* Inc. *Infinita charismata et beneficia immensa.* Des. *in me merita compensare uidear. Hac responsione accepta abierunt proceres;* sequitur brevis responsio reginae Parlamento per cancellarium suum et quendam alium nobilem. [4] (f. 462). *Responsio parlamenti ad legationem, quam misit regina Angliae ... 25 nov. 1586.* Inc. *Cancellarius regni 25 aut 26 proceribus Parlamenti comitatus adijt ad reginam.* Des. *sententiae in reginam Scotiae latae executionem;* sequitur brevis *Confutatio,* quae inc. *Illud mihi uidetur huic loco* ac des. *respectus ex sermonibus illius.* [5] (f. 464). *Summarium petitionis, quam prolocutor aulae inferioris* (seu *Puck*) *proposuit suae maiestati nomine populi Anglicani* ⟨cum confutationibus⟩. Inc. *Si uita majestatis uestrae possit sine morte.* Ultima confutatio des. *quos inquis accusationibus appetitis.* [6] (f. 476). *Responsio secunda Elizabethae ... ad proceres et eorum decisionem.* Inc. *Plena laboris est illa uia cuius initium.* Des. *neutiquam expedire iudicabit.* [7] (f. 483). *Edictum ... quo Elizabetha regina promulgat et declarat sententiam capitis ...* ⟨insertis confutationibus⟩. Inc. *Elizabetha Dei gratia ... Postquam certa fide non ita pridem nobis.* Des. *Richemont, 4 dec. 1586, regni uero nostri 29.* [8] (f. 492[v]). *Narratio supplicii et mortis ... additis succinctis quibusdam annotationibus et notis.* Inc. *Huic reginae uariae non defuisse persecutiones haereticorum.* Des. *ut innocenti sanguini queat parcere.* [9] ⟨Epigrammata de vita et morte Mariae Stuardae⟩. • (f. 512[v]). *Maria Scoto-*

rum regina e v o c a t u r *e* S c o t i a *in* A n g l i a m (hexastichon): *Vrbis amor caelestis aue - me comitata sinus;* [b] (f. 513) *discedit e* S c o t i a (tetrastichon): *Prompta sequor Scotosque - regia namque Dei;* [c] (ibid.) ... *ab angelo de* m o r t e s u b e u n d a... *fit certior* (decastichon): *Annuit optatis genitor - sanguine clara tuo;* [d] (f. 513ᵛ) *in carcere sanctissimam* T r i n i t a t e m *pro gratia* m a r t y r i j... (tetrastichon): *Laeta tuli te - sanguine mucro dabunt;* [e] (ibid.) ... *devovet se ad* m a r t y r i u m (octastichon): *Rex superum, regina - crimina mucro leuet;* [f] (f. 514) *beatae* M a r i a e *caelitum reginae se* c o m m e n d a t (octastichon): *Astripotens regina - gloria sortis, age;* [g] (f. 514ᵛ) *accepta mortis sententia s.* I a c o b o *apost.* I a c o b u m *filium suum commendat* (hexastichon): *Sexu equidem tibi - gloria et una fides;* [h] (ibid.) *gratulatur* c o n i u g i *in Scotia ab haereticis strangulato de suo* m a r t y r i o (decastichon): *Sic coniunx formose thori - sors feret una polo;* [i] (f. 515) S i x t o *quinto pont. max. testatur fidem in qua moritur* (octastichon): *Petra uale fidei, Sixte, - atque tuum est;* [j] (f. 515ᵛ) I a c o b u m *filium consolatur monetque haereticos ne audiat* (epigramma): *Nate uale, me sancta - ad tria sterno uiam;* [k] (f. 516ᵛ) *a rege* c a t h o l i c o *petit* c a t h o l i c a e f i d e i *defensionem* (epigramma): *Viue monarcha diu - protegit usque Deus;* [l] (f. 517) *catholicos Scotiae proceres monet* f i l i u m *ut* d e f e n d a n t (epigramma): *Cur proceres uultum - gloria, fidus amor;* [m] (f. 517ᵛ) E l i z a b e t h a e *Angliae reginae ignoscit* ... (epigramma): *Me soror accitam - ut potiare bonis;* [n] (f. 518ᵛ) a n i m a e *mortem* c o r p o r i s *offert* (tetrastichon): *I uita ad superos - corpore munus habe;* [o] (ibid.). a n i m a *carnem confortat* (tetrastichon): *Fida uale mentis comes - latior orbe polus;* [p] (ibid.) d e E l i z a b e t h a *Angliae regina* (octastichon): *Cognatam Elisabeth - impietate tumet;* [q] (f. 519) a l i u d (tetrastichon): *Stuuartam duro - te reor esse caput;* [r] (ibid.) a l i u d (tetrastichon): *Stuuartae Elizabeth - sic male semper eat;* [s] (f. 519ᵛ) a l i u d (distichon): *Elizabetha probis - posse nocere probis;* [t] (ibid.) M a r i a e... *epitaphium Londini... excusum* (epigramma): *Stemmate caesareo - uos didicisse malo;* [u] (f. 520ᵛ) ... i d e m ... *paucis mutatis et adiectis* (epigramma): *Stemmate caesareo - delitiosa Dei;* [v] (f. 522) *epitaphium* M a r i a e S c o t o r u m *reginae* (versibus iambicis): *Viator quisquis es, hic te uolt / Lapis consistere, cauesis pergas - Valete, abyte.* [10] (f. 523ᵛ). ⟨Auctoris coaevi⟩ *de statu serenissimae* M a r i a e *reginae* S c o t i a e, *principis eius filii et totius regni brevis narratio* ⟨ab an. 1542 ad 1571 ad M a x i m i l i a n u m II⟩. Inc. *Maria Scotorum regina Iacobi V, Scotorum regis.* Des. *et Scotis ius illis tanto tempore quesitum conseruetur.*

Codex variis manibus transcriptus ff. vacua exhibet II, 111ᵛ, 224ᵛ, 280ᵛ, 291ᵛ, 306ᵛ, 314ᵛ, 334ᵛ, 391ᵛ, 397ᵛ, 412ᵛ, 420ᵛ, 421ᵛ, 422, 537. In f. I index contentorum imperfectus; nonnulla folia chartis translucidis munita.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

816. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 267 × 198, in duas partes divisus, pars I continet ff. IV. 261; II, ff. 262-523 (+ ff. 61abc. 266ab. 414a. 499a. 505a. 511abc, — f. 37 a librario praetermissum).

Historica varia.

Pars I.

1 (f. 2r). **Tigrino Horatio Marii** *breve descrittione in dichiaratione delli disegni del tempio di Salomone, della città di Hierusalem et della provincia di terra santa.* Inc. *La terra, illmo et rmo monsignore, che Iddio promise ad Abraam.* Des. *ui faranno molto al proposito le loro descrittioni con li suoi ritratti;* praeit descriptoris epist. *all'illmo... cardinale di Como* ⟨Tholomeo Galli⟩; quae inc. *Essendomi capitati alcuni disegni* ac des. *Di Roma il primo di decembre MDLXXV... affettmo seruitore Horatio Marij Tigrino* (cf. Röhricht, Biblioth. geogr. Palaestinae, Berlin 1890, p. 156).

2 (f. 15). **Drusolino Giov. Battista** *itinerario di Germania* ⟨saec. XVI, Mediolano-Lovanium per Helvetiam⟩. Inc. *Non sapendo in qual modo sopportare il tedio della priuation della presenza uostra.* Des. *et instrutti dalli m⟨a⟩gi di Colonia per aliam viam reversi sumus in regionem nostram.*

3 (f. 38). *Entrata in Baiona della regina Isabella, moglie di Filippo 2º, re di Spagna, 1565.* Inc. *Ritrouandosi il capitano Lucio uerso v. s. illma, dalla uiua uoce del quale potra hauere.* Des. *per il che v. s. m'hauerà per iscusato.*

4. **Zuccari Federico** [1] (f. 47) *dichiaratione del luogo e casa della Madonna sma di Guadalupa.* Inc. *So che desiderate di saper l'origine di questa imagine e gran casa.* Des. cum descriptione urbis Segoviae et quinquaginta picturarum regum Castiliae, quae erant in regia Segoviensi, vv. *El Rey don Enrigues ... este rey fue demasiado pietoso.* [2] (f. 62). *Ragguaglio dell'Escuriale, di Arangioues e di Toledo.* Inc. *Molto magnifico et sempre osseruandissimo. La sua gratissima delli 24 di marzo mi ha dato piacer assai.* Des. *Valete. Di san Lorenzo il reale, questo di 29 di maggio, 1586. Tutto uostro come fratello Federigo Zuccharo.*

5 (f. 80). *L'ordine de 'l'entrata del re* ⟨Caroli IX⟩, *fatta li 7 marzo 1571.* Inc. *Primamente alla porta s. Dionigi, per la qual entrò il re u' erano gran numero di bellissime figure.* Des. *dopo si ritirorono a riposare.*

6 (f. 82). *Il maritaggio del re di Francia* ⟨Caroli IX⟩ *con la regina Elisabetta d'Austria, figlia dell'imperatore Massimiliano III, con la venuta d'essa regina in Francia.* Inc. *La predetta regina arriuò a Sedam, terra di frontiera, pertinente al duca di Boglione.* Des. *et doppo fu cominciato il ballo.*

7 (f. 86). *Militia dell'illmo dominio Veneto e presidii delle città et luoghi del suo stato.* Inc. *Huomini d'arme sotto quattordeci condutieri in conduta n. 750.* Des. *Summa N. 14475.*

8 (f. 90). *Relatione dell'assedio et presa della città di Famagosta, nella quale si raccontano le scaramuccie et ualorose difese, che fecero quelli di dentro prima che rendessero à Turchi, l'anno 1571.* Inc. *Alli XVI di Febraro 1571 partirono li legni, che condussero il soccorso in Famagosta.* Des. *e dicono che uoleuano lasciare in quell'isola 20/m fanti et 2000 caualli.*

9 (f. 110). *Mancamenti et errori commessi nel difendere il regno di Cipro e principalmente la città Nicosia dal Turco ...* Inc. *Il primo di luglio comparse l'armata Turchesca nell'acque di Baffo, il secondo uenne la nuoua in Nicosia.* Des. *doue fu rouinata negli assalti.*

10. ⟨Serbelloni⟩ Gabrio *ragguaglio sopra la fortezza, da Tunisi* ⟨an. 1573, **epistolae I-V**⟩. [1] (f. 138): *18 di nouembre: Si cominciò alli X di questo l'opra di questa fortezza - con ogni diligenza et gara;* [2] (f. 138ᵛ): *li XXIX detto. Si è poi continuato di lauorare intorno alla fortezza - in seruitio di Dio et di sua maestà;* [3] (f. 141ᵛ) *di dicembre: Perchè con le mie di 29 del passato - sperando in Dio, che prouederà a tutto;* [4] (f. 142ᵛ) *li XIIII detto. Alli V di questo scrissi a v. s. - ad ottanta miglia al manco ... che prouederà al tutto;* [5] (f. 142ᵛ): *li XIIII detto: Alli V di questo scrissi a v. s. et l'auisai della salute - uicino ad ottanta miglia al manco.*

11 (f. 144). *Relatione dell'armata del ser^mo don Giovanni d'Austria, fatta in Messina l'ultimo di luglio.* Inc. *Fanteria spagnuola con quella ch'è à Corfu. Il 3º di Napoli 3000.* Des. *che sarà di quaranta galere et altre uele.*

12 (f. 146). *Sommario delle cose successe nell'assedio di Poityeres.* Inc. *Quando era fermamente creduto dall'Italiani che, o fosse conchiuso, o strettamente si trattasse.* Des. *alla quale debbiamo sempre rendere infinite gratie.*

13 (f. 156). *Testamento et ultima uolontà di monsignore, il duca d'Angiú figlio et fratello del re* ⟨Henrici III⟩. Inc. *Questo di X di giugno 1584, nella terra.* Des. *la uogliano accettare in memoria mia. Signato Francesco.*

14 (f. 160). *Raguaglio delle prattiche tenute con il re di Spagna* ⟨Philippo II⟩ *dai signori di Guisa nella lega di Francia in tempo del re Henrico terzo.* Inc. *La lega fu cominciata con don Giouanni d'Austria, il quale doueua hauere la più gran parte nella rouina della Francia.* Des. *a incaminare nuoui trattati.*

15 (f. 166). *Commentarii delle cose successe nel regno di Francia, da che prese il possesso di quello Henrico III per la morte di Carlo IX, sino alla presa di Parigi et di Roano, fatta da Henrico IV* ⟨i. e. ab anno 1585-1594⟩

re di Francia et di Navarra, libri 1-3. Lib. I inc. *Io prendo a scriuere breuemente le cose più notabili accadute in Francia, cominciando dall'anno della salute 1585.* Des. *Saria la sua ruina e di tutto il regno;* (f. 192) lib. II: *Lo stato di Francia alla morte del duca et card. di Ghisa cessò di essere monarchia - haueua col suo ualore et con i suoi fatti restituita l'antica gloria;* (f. 234) lib. III: *Era nella credenza della maggior parte degli uomini, che discorreuano senza affetto - et massima col duca di Lorena di trouarsi un'altra uolta al ritorno di detto gentilhuomo insieme.*

Pars II.

1 (f. 262). *Relatione per una lettera delle cagioni, che mossero all' impresa d' Africa il re di Portugallo* ⟨Sebastianum⟩ *et il seguito della battaglia, l'anno 1578. In questa sanguinosa percossa riceuuta da Portughesi per la dannosa perdita.* Des. *il card. Arrigo figliuolo del re Emanuello di glo*⟨riosa⟩ *me*⟨moria⟩.

2 (f. 267). *Relatione della rotta et morte del re di Portogallo* ⟨Sebastiani⟩, *data a S. M.*[tà] *dai Mori in Affrica.* Inc. *Alli 4 di agosto* ⟨1578⟩ *a mezzo giorno appresso Alcazar fu rotto il nostro essercito da Mori.* Des. *e gridarnlo nuouo re con pompa superba.*

3 (f. 269). *Relatione tradotta di spagnolo di quanto il duca d'Alba ha fatto con l'essercito e con l'armata del re cattolico dalli XII fino alli XXVI d'agosto* ⟨15⟩*LXXX.* Inc. *Il detto giorno di XII si rese a S. Maestà la torre di san Giouanni, essendo stata battuta dalla mattina delle X.* Des. *l' infelice don Antonio mandò à dar l' ubidienza.*

4 (f. 270). *Relatione del sucesso nella giornata, con che per forza d' arme si fu a pigliar il posesso del regno di Portogallo, in nome di s. maestà cattolica* ⟨Philippi II⟩. Inc. *L'armata di s. m. per questa giornata fu d'ottantasette galere.* Des. *potranno essere da tre o quattro milia. Di Lisbona al primo di settembre 1580.*

5 (f. 277). *Relatione di quanto è successo tra l'armata di s. maestà catholica et don Antonio nell'isole della Tercera dal giorno che arivò, che fu li 23 luglio, sin alli 27 del detto mese, 1583.* Inc. *Partendo la fedelissima armata di sua maestà catholica per l'impresa dell'isola Tercera et altre isole circonuicine.* Des. *le quali ne ueneuano, come si speraua, uerso Spagna.*

6 (f. 280). *Ragguaglio delle cose di Maluco, Cina et Giappone, mandato dal provinciale dell'India al r. p. generale della compagnia di Giesù per lettere di Cocino delli 14 di genaro. 1587.* Inc. *Dalle parti australi di Malacca et delle Maluche non son ancora uenute lettere quest'anno et quelle dell'anno passato già si mandorno costà.* Des. *a Mozambico, ottocento lege lontano di quà.*

7 (f. 285). *Relatione della fattione seguita li 8 ottobre 1588 in Ongaria et della vittoria ottenuta contra Turchi.* Inc. *Li 4 et 6 del presente mese uennero auisi et spie a capitani dei confini di Cassouia et Agria che Turchi in buon numero a cauallo.* Des. *di che ne sia sempre lodata et ringratiata s. diuina maestà.*

8 (f. 287). *Relatione della giornata seguita a Vinon dell' anno 1591.* Inc. *Hauendo il signor della Valetta posto assedio al luoco.* Des. *quanto si potesse desiderare.*

9 (f. 295). **Tommasi (de) Gasparo**, *secretario dell'illmo sig. marchese di Hierace, straticò di Messina per sua maestà, ai XII di febraro 1593, relatione del successo di Messina.* Inc. *Alli 19 d'ottobre passato per causa d'alcune instruttioni della doana.* Des. *e sono consentienti con loro.*

10 (f. 299). *Raguaglio della rotta et progressi della guerra tra la maestà cesarea* ⟨Rudolphum V⟩ *et il signor Turco.* Inc. *Hauendo la maestà dell'imperatore l'anno 1590 conclusa et stabilita tregua col Turco per otto anni.* Des. *che è tutto il successo dell' anno 1593.*

11 (f. 329). *Relatione di doi christiani, sudditi Turcheschi, intervenuti nell'assedio della fortezza di Sischa in Crovatia e nel fatto d'armi ... tra l'esercito imperiale et quello del Turco sotto li 2 di giugno 1593 ...* Inc. *Volendo il bassà della Bossina tentare l'impresa della fortezza di Sischa nella Crouatia.* Des. *pieno di uanità et superbia.*

12 (f. 335). ⟨**Perlini Nicolai**, Foroliviensis, de deditione urbis Iavarinae ad Turcum⟩ (in ms. titulus: *Relatione del Perlino ingegnere et sargente maggiore dentro la piazza di Giavarino, del vero modo, nel quale segui la deditione di quella città al Turco*). Inc. *Sacra caesarea maiestas... et serenissimus princeps et dominus dominus Matthias archidux Austriae, dominus noster clementissimus... benigne indicandum.* Des. *Datum Vienae, ultimo xbris 1594...*

13 (f. 349). *L'infelice successo di Elissa.* Inc. *Elissa è fortezza lontana da Spalato miglia sei.* Des. *Che la christianità afflitta si liberi un giorno dalla gran paura... di questo cane, che ha messo terrore all'uniuerso.*

14 (f. 363). *Sommario delle cose di Germania, stati di casa d'Austria et intrata* ⟨seu de redditibus⟩ *dell'imperatore.* Inc. *La Germania è la più grande e la più populata prouincia d' Europa.* Des. *Sono tolerati, perchè non si può far di manco.*

15 (f. 373). *Contributione fatta nella dieta imperiale dalli quattro consegli, over dieci cercoli di Germania per la guerra, che la maestà cesarea* ⟨Maximilianus II (?)⟩ *ha contro il Turco.* Inc. *Pensando alle grandi forze, che il Turco crudel nemico della santa fede catholica.* Des. cum indice urbium contribuentium: *24. Haala. 25. Pfullendorff.*

16. *Raguaglio dei progressi del prencipe di Transilvania* (Batori Sigismundi) *contra i Turchi. 1595,* epist. 1-6. [1] (f. 395): *Domenica alli XV d'ottobre il prencipe uenne col campo - sotto Tergouiste li 18 d'ottobre...* [2] (f. 398): *Qua s'è trattenuto due giorni ad espedire il corriere - Dal campo li 22 d'ottobre...* [3] (f. 398v): *Per treplicate mie ho dat' auuiso a v. s. illma - uicino a Giorgiù, li 25 d'ottobre ...,* [4] (f. 399v): *Scrissi a v. s. illma sotto li 18 del stante - l'ultimo di ottobre...,* [5] (f. 403v): *Hoggi che siamo al primo di nouembre, nè ueggio - dal campo sotto Giorgiù, l'ultimo d' 8bre...,* [6] (f. 405v): *Siamo alli 3, ch'anco s. altezza non ha espedito - li 3 di nouembre...* (cf. cod. 819, f. 455 sqq.).

17 (f. 409). *Genti uscite con la persona del Turco da Constantinopoli, li 20 di giugno 1596.* Inc. *Uscì sultan Mehemet fuori della porta detta d'Andrinopoli.* Des. *Padiglioni in strada da Constantinopoli in Andrinopoli 70000.*

18 (f. 411). **Massimiliano** *arciduca, ragguaglio alla maestà cesarea* ⟨Rudolphum II, alias V⟩ *del fatto d'arme, seguito a Cherestes* (Keresztes), *vicino ad Agria* (Eger), *d'ottobre 1596.* Inc. *Serenissimo. Vostra maestà fu humilmente auisata da me alli 21 del presente, come io me uoleua partire col principe di Transiluania.* Des. *Caschau, li 28 d'ottobre...* (cf. cod. 818, f. 272).

19 (f. 415). **Orfeo** *colonello, narratione della fatione, seguita a Cherestìes fra il gran Turco et Massimigliano.* Inc. *Alli 18 del presente d'ottobre ci congiongessimo con la persona del Transiluano e si pigliò risolutione di giontarsi con gl' esserciti.* Des. *et questo è quanto di presente si può dire.*

20 (f. 419). *Relatione delle difficultà, che si trouano nella lega, trattata tra l'imperatore* ⟨Rudolphum II⟩ *et Polacchi, contra il Turco, l'anno 1596.* Inc. *Sono assai chiare e manifeste le cause, che hanno mosso la santità di n. s. a procurare lega.* Des. *per informatione intiera del negotio.*

21 (f. 429). *Modo tenuto nell'eletione del gran mastro di Malta* (fr. Garzes Martini). Inc. *Giouedi 4 di maggio 1595, giorno del Assensione del Signore a hore 5 et 45 minuti doppo mezzo giorno.* Des. *per gran maestro l'illmo signor fra Martino Garzes, castellano d'imposta, di natione Aragonese, di età d'anni 72.*

22 (f. 431). **Paciotto** *conte* **Guidobaldo,** *raguaglio de' progressi dell'essercito cattolico sotto il governo del conte de Fuentes ne' paesi bassi, nell'anno 1595.* Inc. *Ancora che del mese di maggio passato già non ui fosse più forma od apparenza della lega.* Des. *et per una meza lega dal proprio conte con tutta la corte.*

23 (f. 497). *Copia di quello che sua altezza* (Farnese Alexander?) *ha risoluto di proporre al sig. duca d'Humena.* Inc. *Che la risolutione, che s. maestà ha presa è di seguitare la guerra contro il principe di Biarna.* Des. *che potesse farli il detto principe di Biarna, o suoi discendenti, o successori.*

24 (f. 500). *Ragguaglio della ricuperatione di Cavors, fatta dal duca di*

Savoia (Carolo Emm. I). Inc. *Non essendo dopo la presa di Bricheras restato all' heresia altro luogo in Piemonte, che quello di Cauors, talmente forte.* Des. *ma il uero antimurale dell'Italia tutta.*

25 (f. 506). *Siguente 13 capitulos, que en la assemblea di Ruan, tenida esto año de 97, fueron resueltos y publicados por il parlamento de Paris.* Inc. *Que un herege relapso y nominatim excomulgado por la santa sede.* Des. *parà que conoscan y cumplan su diuina voluntad.*

26 (f. 507). *Relaçion de lo succedido en la jornada, que hizo su A.* (Albertus archidux?) *con el exercito, que llebo para el socorro de Amiens* (1597). Inc. *Estando su A. en Douay embio alguņas personas de la mas platicas a reconozer el camino.* Des. *tocando las caxas y trompetas.*

27 (f. 508). **Doria Giov. Andrea** *dichiaratione di quanto è successo tra lui et il sig. Marcantonio Colonna.* Inc. *Quanto al successo fra il s. M. Antonio et me ui dirò breuemente che essendosi incontrati sopra il cauo.* Des. *et fra noi sono passate dopoi* (!) *lettere amoreuoli.*

28 (f. 509). **Orsini d. Virginio** *e* **Sforza** *marchese* **Paolo** ⟨declarationes I-II mutuae de aliqua suspicione inter sese nata⟩. Prima inc. *Il giorno della Chinea, doppo pranzo, fui mandato chiamare dal s. Paolo Sforza* ac des. *all'hora si sarebbero uisti;* II inc. *Sospettando io Paolo Sforza che il s. d. Virginio Orsini* ac des. *habbia detto con loro il medesimo, che in essa si contiene;* sequuntur in ff. 511^{v}. $511^{a.b.cv}$. tituli trium libellorum, quos iam dedimus in numeris 25. 26. 28.

29 (f. 512). **Rodern** *da* **Melchior,** *barone, difesa di Varadino.* Inc. *Io ho auisato di mano in mano con molte mie lettere di quanto è occorso... dal tempo ch'io ui entrai per ordine di V. A.* Des. *et una uolta ricompensata.*

Codex variis manibus transcriptus est. Ff. III^{v}, IV, 14, 36^{v}, 46^{v},$61^{a.b.c.}$, 79^{v}, 81^{v}, 109, 155^{v}, 159, 165, 261, $266^{a.b.}$, 276^{v}, 280^{v}, 294^{v}, 298, 327^{v}, 328, 348^{v}, 361^{v}, 362, 371^{v}, 372, 408, 410^{v}, 414^{v}, 414^{a}, 418^{v}, 428^{v}, 430^{v}, 499^{a}, 505^{a}, 506^{v}, 511^{v}, $511^{a.b.c.r}$., 522, 523 vacua.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

817. Saec. XVII in., chart., mm. 265 × 189, in tres partes divisus, pars I ff. II-$189^{a.b.}$ (+ ff. 59^{a}. 60^{a}. 153^{a}); II ff. 190-414 (+ f. 244^{a}); III ff. 415-605 (+ ff. 477^{a}. $479^{a.b.}$ 554^{a}. $580^{a.b.}$ 595^{a}).

Historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). *Ritratti del regno di Francia* (seu brevis descriptio status et officiorum regni Franciae). Inc. *Il regno di Francia, nobilissimo per antichità et*

per la sua monarchia celebrato da tutti li scrittori. Des. *ritratti, cauati con qualche fattica et studio da molte croniche, che per farci gratia et fauore cene hanno fatto copia.*

2 (f. 60). *Somma di tutte le rendite ordinarie et estraordinarie del regno di Francia.* Inc. *Il regno di Francia contiene quattordici prouincie, nelle quali sono uenti thesorerie.* Des. *et non ne uiene al re la somma di sette o otto cento milia scudi.*

3 (f. 61). *Il governo di Catherina de Medici, regina di Francia.* Inc. *Si come ci sarebbe utilissimo che fossero bene et diligentemente scritte le uite di tutte le persone, che hanno apportato* - Abrumpitur: *fra tutti li prencipi forestieri, anzi l'uno a garra dell'altro* (est versio italica opusculi gallice editum cum titulo: *Discours merveilleux de la vie, actions et deportements de Catherine de Medicis, royne mere,* quod opusc. tribuitur Estienne Henrico; de auctore atque editionibus cf. *Bibliothèque hist. de la France,* Paris, 1769, 2, n. 25081; contuli cum ed. anni 1578, ex qua eruitur versionem hanc confectam esse usque ad p. 75, seu lin. 9 ed. cit.).

4 (f. 154). *Abiurazione della madre del principe di Condé* (Carlottae Catharinae) *di Roano, li 2 di genaro 1597.* Inc. *La uigilia del natale s. maestà diede la prima audienza in Roano all'illustrissimo legato.* Des. *che lo fara per mano del s. legato.*

5 (f. 158). *Presa del marchesato di Saluzzo dal sig. duca di Savoia* (Caroli Emmanuelis I). Inc. *L'acquisto, fatto dal signor duca, di Saluzzo, da persona, che molto ben lo può sapere.* Des. *Non si raccoglierà altro che miserie et infelice sorte.*

6 (f. 162). *Narratione del successo et progresso del serenissimo sig. duca di Parma* (Farnese Alexandri?) *dopo la sua andata in Francia.* Inc. *Essendosi il sig. duca di Parma ritirato dall'abbadia di Fermontier senza lasciarsi intendere a che fine lo facesse.* Des. *con li suoi stati, li quali saranno per riceuer da questo.*

Pars II.

7 (f. 190). *I primi semi della guerra de Fiandresi contra li cattolici* (an. 1566). Inc. *Lista dei signori di Fiandra, confederati contra li cattolici. Toson. Il principe di Oranges.* Des.: *Interim concesso da deputati di madama di Parma* ⟨Margaritae Austriacae⟩ ... *ai Gheux nelli paesi bassi;* vv: *in altri paesi, salue però le persone et beni.*

8 (f. 245). *Cause per le quale la Fiandra tumultuò... con breve descrittione di costumi, richezze, feste, qualità, sito et modo di governo di essi paesi bassi, 1586.*

Inc. *Douendosi narrare i mottiui et tumultui, suscitati nella Fiandra da uenti anni in qua, è necessario raccontare quale furono le cagioni.* Abrumpitur: *per beneficio de tutto il cristianesimo la mantenghi sino che li...*

9. <**Minucci Minutii** relatio seu epistolae 1-2 de diaeta Ratisponensi ad avunculum> (in ms., f. 287, *dieta imperiale fatta in Ratisbona l'anno 1576*). [1] (f. 293) I: *Molto magnifico sig. zio osservandissimo. La difficoltà di mandare lettere a uolta in questi miserabili tempi, che la peste si è tanto dilatata - di Ratisbona a 6 8bre 1576;* [2] (f. 331) II: *Hauea già concluso questa mia lunga diceria - D'Ingostadio a 23 di ottobre...;* praeeunt [a] (f. 283) *copia della lettera presentata dagli ambasciadori del granduca di Moscovia a Massimiliano 2 imperatore nella dieta di Ratisbona...* inc. *Santa et uera Trinità dia a tutti li buoni christiani,* des. *XXI dell'imperio d'Islerca* (!); [b] (f. 287) *tenore delle commissioni date dal gran signore Chzar ai suoi ambasciadori...: Noi honoriamo la gratia d'Iddio nella Trinità. Il gran signore Czar... prencipe Ivan - per attendere a questa profitteuole et santa unione;* subsequitur [c] (f. 335) *la propositione fatta da sua maestà* <Maximiliano II> *alli XXV di giugno... ai principi... convocati...: Nel primo dopo una lunga narratione della tirannide Turchesca - del negotio di Polonia in scritto.* (De Minutio cf. Hansen, *Nuntiatur Berichte aus Deutschland,* 1572-1585, III, 1, Berlin 1892, p. 737).

10 (f. 337). **Busto Pietro,** *Bresciano, musico di quel serenissimo principe, descrittione della Transilvania* <ac de principe Battori Sigismundo>, *anno 1595.* Inc. *La Transiluania è di figura tra... et triangulare, confina a leuante la Ualacchia.* Des. *delli nostri crudelissimi innemici. Di Alba Giulia li 21 genaro ...*

11 (f. 351). *Lettera et raguaglio sopra la guerra di Transilvania del 1595* (est epistola ad Philippum quendam de modo belli gerendi contra Turcos a principibus christianis, an. 1595). Inc. *Molto magnifico sig. mio osservandissimo. Ben che la staggione tolga il guerreggiare et con questo li successi della guerra.* Des. *et buono ogni auenimento. Di Vierina* (!) *l'ultimo decembre 1595.*

12 (f. 375). **Sinan** *bassa, raguaglio della presa di Giavarino...* <Raab in Hungaria per Turcos, 1594> seu *lettera al s. Mehemet Aga il negro, famigliare di sua maestà, in conformità delle scritte al re.* Inc. *Hauendo per l'adietro le forze delli destrutti infedeli assediate le fortezze di Strigonia.* Des. *Et questo è quello ch'io ui posso per adesso auisare.*

13 (f. 385). **Fabbarino Ruggiero,** *gentilhomo Bresciano, il quale si ritrovò presente, guerra di Crovazia et Ungheria dell anno 1592 al anno 1595.* Inc. *Amurat gran signore di Turchi, persuaso dalli bassa a douer muouere la guerra e cerchare d'aguistarsi Crouatia.* Des. *che furono presenti sì in Crouazia, come in Giauarino et Transiluania.*

Pars III.

14. *Relatione della battaglia ... tra Christiani et Turchi sotto Agria*, <epistolae 1-2 ad quendam>. [1] (f. 425): *Quel che ho potuto recuperare dal commun consenso delle lettere di Gratz, di Cassouia et dal campo.* Des. *sofferendo ogni sorte di patimento;* [2] (f. 420v): *Scrissi a v. s. alli 18 di questo da Tergouisto - per proseguir bene le sue imprese. Di Giorgiu il primo novembre 1595.*

15 (f. 428). *Discorso o più tosto raguaglio di Ragusa* <et civium>. Inc. *Principio della città di Ragusa e della città di Epidauro, secondo Plinio della natural historia, fu posta due o tre uolte colonia de Romani.* Des. *se alcuna cosa manca si fa fortificare tuttauia.*

16 (f. 442). *Narratione del tumulto di Ragusei contro le galere Venetiane* <epist. ad quendam>, *di galera dal porto di santa croce di Ragusci, li 5 febraro 1596.* Inc. *Dopo sedici giorni di uiaggio, da che partimmo di costà, hieri mattina à quattro ore di giorno l'illmo signor prouiditore dell'armata.* Des. *ho potuto intendere, et le bacio le mani.*

17 (f. 446). *La coronatione di Cosmo de Medici, gran duca di Toscana, fatta in capella di palazzo in Roma da Pio papa V, a di 5 di marzo 1570...* Inc. *Il gran duca di Toscana, uestito di sottouesta o sottana di broccato, riccio sopra riccio, di soprauesta di uelluto.* Des. *se retirò alle sue stanze, che è fine di questa coronatione.*

18 (f. 458). *Breve discorso, overo informatione della città di Padova et suo territorio.* Inc. *Le anime, che si trouano nella città, sono trentotto mille in circa, il circuito di detta città.* Des. *per non esser tedioso tralascio.*

19 <De rebus Venetis>. [1] (f. 477v). *Summario delle ville et huomini di terraferma dell'illustrissimo dominio Veneto, fatta* (!) *per il clarissimo messere Steffano Tiepolo.* Inc. *Udene et patria del Friul uille ottocentotrenta doi.* Des. *Summano ville doimille nouecento settanta sette. Anime un milione trecento nouanta sei mille ottocento settantadoi.* [2] (f. 480). *Descrittione dell' anime della città di Vinetia, fatta da pievani, d'ordine del prencipe, l'anno 1581.* Inc. *Nobili Vinetiani nº 377; nobili nº 324.* Des. *bocche nº 27708.* [3] (f. 491). *Descrittione di tutti i conventi de' frati della città* <et *monasterii delle monache*>. Inc. *Sant'Antonio da castello bocche nº 35.* Des. *Il soccorso n. 24.* [4] (f. 493v). *Nota di tutti i capitani, soldati et battaglie del... dominio di Vinetia... al presente con le loro provisioni et paghe.* Inc. *Condottieri d'huomin d'arme... Sforza Pallauicino generale della signoria.* Des. *Scithia. Strenuo Giulio Magni n. 20º.* [5] (f. 503v). *Capitani, eletti a di 12 di gennaro 1581, per l'isola di Candia...: Strenuo Giulio Elisio. — Strenuo Zorzo Mormori con stradiotti nº 75.* [6] (f. 507v). *Ordinanze, o vero battaglie dello stato di terraferma.* Inc. *Padoua et Padouano*

contribuisce huomini nº 2400. Des. *Parapetra contribuisce huomini nº 457 ... 15 Strenuo Marc'Antonio Nigresoli.* [7] (f. 512ᵛ). *Entrate della republica di Venetia dell'anno 1592: Datio dell'entrata di diuerse merci in Venetia, ducati 86000 - ducati 1173000, auanzati nel sudetto anno* (in folii margine inferiore alia manu: *Vedi il vol. 8 delle Relationi a carte 382*).

20 (f. 514). *Del preparamento della carovana per il viaggio della Mecca.* Inc. *Hora per dar principio a raggionare della carrauana, senza la quale non si può andar alla Mecca;* (f. 517) *principio del viaggio;* (f. 532) *del sceriffo, re della Mecca;* (f. 533) *della città della Mecca;* (f. 534) *della casa di Abrahamo;* (f. 536) *delle cerimonie de pellegrini;* (538) *quello che fa la caravana poichè si è riposata;* (f. 539ᵛ) *delle tre carravane;* (f. 541) *della predica;* (f. 546) *de Gida;* (f. 548) *dell'andata a Medina*; (f. 549) *de Medina;* (f. 550ᵛ) *delle parti de fuori;* (f. 552) *offerta della veste alla sepoltura.* Des. *che ne potesse mangiare un piccolo boccone.*

21 (f. 555). *Entrata dell'ambasciatore del re di Persia in Constantinopoli* ⟨epist.⟩. Inc. *Dalle vigne di Pera delli 27 novembrio 1596. L'entrata dell'ambasciator... ch'è prencipe d'Arderul fratello di quello.* Des. *persona di gran consideratione.*

22 (f. 563). *Discorso sopra la natura del Turco, suoi bassa et altri particolari* ⟨epist⟩. Inc. *Per satisfare al desiderio dell'eccellenza uostra dirò breuemente quanto m'occorre a capo per capo.* Des. *presa in questa sudetta guerra di Persia.*

23 (f. 581) *Summaria informatione dell'imperio del signore Turco.* Inc. *Sono descritti in Europa nell'imperio del sig. Turco sessanta mille Timari, diuisi a Spai, il minore è di ualuta.* Des. *la serenissima signoria et il re catholico.*

24 (f. 596). *Raguaglio di diverse nationi, vicine à Persiani. Raguaglio delle cose del Pretegianni.* (Loquitur de *Bassi, Tartari, Mangrelli, Giorgiani, Natolia, Caramani, Armeni, Chiurdi, Persia*). Inc. *Hauendo nel mio peregrinaggio scorse molte parti del Leuante non ho uoluto mancare.* Des. *et l'unione in fra christiani.*

Codex variis manibus scriptus folia vacua exhibet: II, 59ᵛ, 59ᵃ, 60ᵃ, 153ᵃ, 189ᵛ, 189ᵃᵇ, 244ᵛ, 244ᵃ, 286ᵛ, 384ᵛ, 414ᵛ, 427ᵛ, 427ᵃ, 441ᵛ, 457ᵛ, 479ᵛ, 479ᵃ·ᵇ, 512, 513ᵛ, 554ᵃ, 562ᵛ, 580ᵃᵇ, 581ᵛ, 595ᵃ In f. I index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

818. Saec. XVII in., chart., mm. 273 × 193, (ff. 25-34, mm. 210 × 135 et ff. 35-52 mm. 257 × 192), ff. 588, in tres partes divisus, pars I ff. VI-209 (+ ff. 24^{ab}. 58^{ab}. 133^{a}. 191^{ab}); II ff. 210-381 (+ f. 319^{a}); III ff. 383-588.

Historica varia.

Pars. I.

1 (f. 1). *Historia delli tre* M a g i. Inc. *Scriuono Leone papa, Agostino, s. Anselmo et Roberto abbate che tre furono li magi.* Des. *et Sigonio et Ambrosio santo et Pietro Messia... nos omnipotentis* (!) *adoremus in coelis.*

2 (f. 5). <**Della Rovere Pauli Marii**, episc. Calliensis, epist.> (in ms. *discorso del vescovo di Cagli, 1582, sopra la nobiltà della casa del serenissimo d'Urbino*). Inc. *Da la benignissima risposta che uostra altezza* (Franciscus M^a II, Urbini dux) *si è degnata di dare alla mia, che le scrissi in materia dei titoli.* Des. *raccomandandomi sempre alla sua benignissima gratia. Cagli il dì VIIII di marzo del LXXXII;* additum (f. 9) postscriptum (in ms. *Di poi scritta*): *Io ho lasciato con proposito di dire de le guerre ... che fece Giulio II ... - con indignità rifutandolo.*

3 (f. 11). **Ladislai** <regis Neapolitani> *mandatum factum in personam* D o m i n i c i *della* S e r r a *de Bononia, de conducendo d.* C a r o l u m M a l a t e s t a m *ad obsequia et stipendia d. papae* G r e g o r i i *XII etc.* Inc. *Ladislaus Dei gratia nobili viro Dominico de la Serra de Bononia, familiari et fideli nostro dilecto ... Cum proximis praeteritis his diebus.* Des. *Extracta est praesens copia a supradicto originali regestro, quod conseruatur in Archiuo ... Neapoli die 22 mensis 8bris 1610. Petrus Vincenti.*

4 (f. 15). *Dell'origine et nobiltà di* P e s a r o (sermo). Inc. *Suole, m. illm̄i et eccm̄i ss^{ri}, come c'insegna Aristotile, la nobiltà delle città raccogliersi da molti capi e particolarmente dall'antichità.* Des. *con buona gratia delle vv. ss.^{rie} ecc.^{me} mi risoluo a tacere.*

5 (f. 25). *De* C a m e r i n i *conditore disputatio, et an sit in Umbria vel in Piceno.* Inc. *Quis primus urbis nostrae fundamenta iacerit* (!) *inter authores non satis conuenit. Cato namque.* Des. *quam grati animi memoriam. Soli Deo laus et gloria.*

6 (f. 38). **Vitignano** *don* **Cornelio**, *origine e grandezze della serenissima casa de'* M e d i c i. Inc. *Distrutta che fu l'antica città di Fiesole da Giulio Cesare, della chiarissima famiglia.* Des. *e famosi scrittori di più ampia e degnamente trattarle;* praeeunt (f. 36) *autori citati nella presente genealogia... Sant'Agostino, Sant'Antonino - Valerio Flacco et altri.*

7 (f. 54). *Series regum* (ann. 1067-1594) *et decreta per eos in publicis comitiis circa successionem in regno* A n g l i a e. Inc. *Guilielmus Conquaestor post occisum*

Haraldum regem Anglorum ultimum in pugna. Des. *Henricus Fridericus primogenitus nascitur die 19 Februarii 1594.*

8 (f. 59). *Genealogia dei re di Portogallo, cominciando da Emanuello re XIIII fino ad Henrico, ultimamente morto, con le ragioni di quelli, che pretendono la successione di quel regno.* Inc. *Emanuello re XIIII di Portugallo nacque l'anno 1468, cominciò a regnare nel 1505* (! 1495), *hebbe per moglie Isabella.* Des. *quae nihil circa reputationem a iure communi deuiat. Laus Deo Marieque matri.*

9 (f. 63). *Summaria collectio eorum pontificum, qui imperatores et reges excomunicarunt et privarunt.* Inc. *Felix papa* 2us *natione romanus, qui caepit anno Domini 366, Constantinum secundum.* Des. *Clemens papa VI..., qui caepit anno Domini 1340, contra dominum de Mediolano... qui tandem ad se reuersus... se obedire promisit.*

10 (f. 84). *Quomodo beatus Ambrosius..., ep. Mediolanensis, processit contra imperatorem* (Theodosium). Inc. *Non solum autem summi pontifices Christi vicarii, qui plenissimam in terris habent potestatem, imperatores et reges fortiter et audacter.* Des. *qui eisdem sunt infesti de presenti.*

11 (f. 89). *Quae a summis pontificibus aut sacris conciliis decreta sunt circa vitam ac mores s. r. e. Cardinalium.* Inc. *Ex Martini quinti decretis, anno sui pontificatus octauo, Cardinales munditie vitae alios praecellant;* sequuntur decreta ex reformatione *Xisti* IV, *Alexandri* VI, *Iulii* III, *reformatione non publicata,* ex *Basileensi* concilio, ex *Lateranensi.* Des. *Expensae funebres... non excedant summam mille quingentorum florenorum.*

12. ⟨De novorum christianorum regni Portugalliae persecutionibus ab an. 1497 ad Clementem VII⟩. [1] (f. 99). *Informatione* ⟨seu epist. ad card. quendam⟩ *sopra la conversione delli novi christiani di Portogallo et di molti accidenti, seguiti contra di loro in diversi tempi: Illme et revme domine. Praehabita verbali narratione rmae r. v. facta in causa nouorum christianorum - perpetuumque inde reportabit nomen;* [2] (f. 112) ⟨epist. ad Clementem VII pont.⟩ (quod): *inquisitio non debuit concedi contra miserum regni Portugalliae christianorum novorum populum...: Primò non debuit concedi propter capitalem et notoriam inimititiam inter miserum illum populum - quam a nobis petiturum.*

13. ⟨De rebus anni 1547, praesertim de uccisione Farnese Petri Aloysii⟩. [1] (f. 119). ⟨Secretarii nuntii in Gallia epist.⟩ *al card.* s^a *Croce* (seu Prospero Santacroce, qui tamen eo anno nondum erat cardinalis). Inc. *Dopo che io scrissi l'alligata a v. s. illma e sopraggiunta quà la nouella dell'infelicissimo caso successo a Piacenza - alla quale bascio humilissimamente le mani.* [2] (f. 121^v). *Lettere del card. Farnese* (Alexandri) *al card. di Trani* ⟨Cupis (de) Ioanni Dominico⟩ *li 8 di ottobre 1547.*

[a] (f. 121v): *Quando in Perugia, doue si trouaua nostro Signore, s' intese l'empio caso - per lettere di uostro cognato;* [b] (f. 124) *al medesimo, li 22 ottobrè 1547: Sotto lettere delli illmi legati del concilio in Bologna si sono hauute le uostre ultime delli 4 - che risposta ne hauerete hauuta;* [c] (f. 128) *al medesimo, li X di novembre 1547: L'ultime lettere, ch' io ui scrissi, sono state delli VIII e XXII del passato, mandate per diuerse vie. - secondo la verità et attendete a star sano.*

14 (f. 134). *Informatione sopra il progresso et dissensione, nata nel conseglio dell' imperio, sopra gli ambasciatori da mandar in Francia, nella dieta di Augusta, l'anno 1559.* Inc. *Essendo questi giorni passati unitamente concluso, che per recuperatione delli tre ecclesiastici principati.* Des. *fare quanto più presto potriano.*

15 (f. 150). *Descrittione del viaggio dell'armata della lega et suoi successi, dal suo partire di Messina fino al fatto d' arme alli Curzolari. 1571.* Inc. *Partì di Messina l' armata della lega alli 16 settembre 1571 in giorno di domenica.* Des. *a benefitio del popolo cristiano.*

16 (f. 192). *Universal relatione di tutte le forze et munitioni, radunate dal re Filippo, per uso dell'armata presente, dell' anno 1572 fin al giorno d' hoggi, li 15 di maggio.* Inc. *Et prima, naui n. 31, delle quali si ritruouano in Messina, in Corfu, in Genoua et in Napoli n. IX.* Des. *et haueuano caricato a Genoua.*

17 (f. 202). *Relacion uerdadera delo que paso en la yglesia de san Ieronimo de Madrid en lo de la jura di d. Ferdinando, hijo del rey don Felipe... mes de mayo de 1573 años.* Inc. *Primeramente toda la dicha yglesia estaua toda colgada de muy rrica tapiceria.* Des. *con la rreyna y con los de mas principes.*

18 (f. 204). *Ragguaglio del viaggio dell'illmo card. san Sisto* (Boncompagni Philippi)... *quando andò in Venetia legato al re christianissimo* ⟨Henrico III⟩... *e del modo, col quale sua maestà fu riceuuta da quella .... republica l'anno 1574. Di Venetia li 17 di luglio.* Inc. *Facemmo il uiaggio tutti allegramente, eccetto che il sig. Ugolino che restò al Cesenatico.* Des. *fatto uenire certi comici, ch'erano là.*

Pars II.

19 (f. 210). **Arditio Fabio** *da Pesaro, viaggio di papa Gregorio XIII a Caprarola del* ⟨15⟩ *LXXIV.* Inc. (f. 213): *Hauendo la santità di N. S. molti giorni e mesi prima disegnato di uolere alle prime acque d' agosto.* Des. *postasi in letica se ne ritornò a Roma, comendando infinitamente tutti quelli signori;* praeit (f. 211) auctoris epist. dedicationis: *all' illma... duchessa Lavinia Feltria della Rovere: Hauendo io fin da l'anno passato preso a descriuere - Di Roma alli XXIX di luglio 1579... Fabio Arditio.*

20 (f. 242). *Relacion de los baxeles de diversas suertes y gente de mar y guerra... a la impresa de las islas de la* *Tercera* (Terzeire)... *capitan general el marques de* *santa Cruz* (Bazan Alvari), *la quale sale del rio y puerto de la ciudad de* *Lisboa* *a 23 de iunio de 1583 año.* Inc. *Van en la armada 98 baxeles... Dos galeaças armadas.* Des. *De los ytalianos 3,* ⟨tot.⟩ *54.*

21 (f. 246). *Relacion de lo succedido en la isla de la* *Tercera* *des de 23 de iulio...* 1583 ... Inc. *A 23 de iulio del dicho año llego don Aluaro Baçan, marques de sancta cruz, capitan general ... con el armada de naos, galeras y galeazas.* Des. *les naues de la India oriental.*

22 (f. 250). ⟨Mirabilia a Deo patrata in eius servam Mariam de visitatione, monialem ord. s. Dominici in monasterio Annuntiatae, Lisbonae 1584, lingua hispanica⟩ (in ms. *Relatione d'un miracolo in Lisbona della mñ. Maria della Visitation nel monasterio della Nunciata dell'ord. di s. Domenico, 1584*). Inc. *La madre María de la visitaçion entro en el monastero de la Nunçiada de Lisboa ... siendo de edad de onçe años, y hiço.* Des. *que a obrado en ella a 12 de marzo 1584. fray Antonio de la Corda prior prouincial ... fray Gaspar Lestáo mestre, fray Iuan de Balladares mestre ...*

23 (f. 252). *Raguaglio della differenza occorsa tra il sig.* *Giov. Andrea Doria* *ed il sig.* *Marco Ant. Colonna* *nel viaggio di Spagna circa l'abbassar lo stendardo ... nel 1584; con lettere, che si scrissero l'un l'altro sopra la detta differenza.* Inc. *Giovan Andrea Doria generale di sua maestà catholica nel mare al far del giorno staua con XX galere dietro il capo di Noli - et mandandoli scritture, come di sopra si è detto*; sequuntur epistolae; [1] (f. 256v) **Doria**: *Io desideraua baciar le mani - Di galera sopra finale ai 30 di giugno 1584;* [2] (f. 257) **Colonna**: *Questa mattina nel capo di Noli stando io da basso - D'appresso l'isola d'Albenga l'ultimo di giugno...;* deinde postscriptum: *Io me ne andrò in Nizza - l'ordine di s. maestà;* [3] (f. 259) **Doria**: *Come ho ueduta la lettera di v. s. illm̃a, ch'erano 24 hore, mi son messo a scrivere - Di Genoua a di 30 giugno...*; [4] (f. 261v) **Doria**: *Hier sera scrissi a v. s. illm̃a con le galere, questa mattina - Di Genoua il primo di luglio...*; [5] (f. 263) **Colonna**: *Ho ricevuta la lettera... del primo del presente hoggi a hore 15. - In Villafranca a 2 di luglio...*

24 (f. 264) *Successo della morte del card.* *Borromeo* (s. Caroli), *l'anno 1584.* Inc. *Era solito monsig. illm̃o Borromeo quasi ogni anno di retirarsi in qualche luogo religioso.* Des. *che quasi tutti sono nuoui, se hauesse hauto tempo di far nuouo testamento.*

25 (f. 268). *Successo della solennità, fatta in honore del beato* *Carlo* (Borromei) *card., nella chiesa metropolitana di Milano, a di 3 novembre 1602...* Inc. *Questa è la seconda solennità celebrata in honore ... quale intanto ha superato*

quella dell' anno passato. Des. *fece sparare da dieci pezzi di mortari o artigliarie.*

26 (f. 272). ⟨Maximiliani archiducis epist. ad Rodulphum II, alias V, de rebus in pago Cherestes prope Agriam in Hungaria gestis, an. 1596⟩. Inc. *V. m^{tà} fu humilmente auisata da me alli VI del presente, come io me uoleva partire.* Des. *Tutto questo io ho uoluto a v. maestà humilmente auisare, etc. Datum Caschau, li 28 di 8bre 1590* (!) (cf. cod. 816, f. 411).

27 (f. 276). *Relationi della giornata seguita a Vinone, 1591.* Inc. *Hauendo il sig. della Valetta posto assedio al luoco di Reines serrandolo con alcuni forti.* Des. *quanto si potesse desiderare;* infra: *Auisi della giornata, seguita a Vinone, scritti d'Aix, alli 23 decembre 1591.*

28 (f. 280). Guarino *cav.* Battista, *raguaglio dell'impresa, tentata dalle galere di Toscana nell'isola di Scio, 1591.* Inc. *Illm̃o et eccm̃o sig. et padron mio osservandissimo. Eccomi a pagare il mio debito, e se tardi ci uengo V. E. ne dia più tosto il pregio al desiderio.* Des. *e de quel sì gran prencipe che la regge – Bacio le mani ... di Firenze li 16 di luglio 1591 ... Battista Guarini.*

29 (f. 290). *Osservationi nella prigionia del conte d' Overnea* (De Valois Caroli. comitis d'Auvergne) *et del duca di Birone* (Gontault (de) Caroli, ducis de Biron), deinde alia manu *1591-1592* (falso, rectius 1605). Inc. *Chi attentamente considera le conditioni et qualità del duca di Sauoia ageuolmente si risolue a credere che non sempre s'accorda la natura et la fortuna.* Des. *dal suo regno più cha alcuno de suoi precessori* (est contra Carolum Emmanuelem I, ducem Sabaudum).

30 (f. 302). ⟨Responsio ad superiores observationes⟩ (in ms. *Risposta alle osservationi, mandate attorno nella prigionia del conte d' Overnia et del duca di Biron*). Inc. *Che uuol v. sig. illm̃a ch' io le dica delle osseruationi mandatemi circa la prigionia.* Des. *alla dipendenza di Valacchia da Transiluania, e li bascio la mano.*

31 (f. 308). *Sentenza contro Birone* (Gontault de Carolum, ducem de Biron, lingua francica). Inc. *Veu par la Court toutes les chambres assemblées les proces criminel et extrafaiet par les Presidents.* Des. *au domaine de sa couronne.*

32 (f. 310). Usque Silemo *hebreo,* [1] (f. 310) *relationi delle cose occorse in Constantinopoli nella morte del terzo sultano Murat e nell'entrata del nuovo e terzo sultan Mehemet suo figliolo* (1595). Inc. *Il terzo sultan Murat cominciò a regnare nel 1579.* Des. *perchè non paghariano con altro che con le teste;* [2] (f. 314^{v}) *sonetto: Mentre nel gran serraglio due re l'asieme* (cf. cod. 836, f. 426).

33 (f. 317). ⟨Scaligeri Iusti Iosephi inscriptiones et epigrammata in pyramide, erecta Parisiis post Chatel Ioannis ausum contra vitam Hen-

rici IV, 1595⟩. Inc. *Quum Henricus christianissimus Francorum et Navarorum rex bono reipublicae natus.* - Des. *Regibus ut scires sanctius esse nihil;* in f. 319 calamo delineata ipsa pyramis.

34 (f. 319^{a}). ⟨Epistola de evertenda pyramide⟩. Inc. *Parisiis 16 maii 1605. De Pyramide haec habe. Hodie uenit ad me hora nona amicus noster, qui e curia cum pedem efferret.* Des. cum disticho: *Barbara pyramidis sileat mendacia marmor / Iam cecidit Babylon sic Hugonota cadet.*

35 (f. 320). *Ristretto de progressi intorno all'impresa di Canissa* (sc. Nagy-Kanisza), a. 1595. Inc. *Risoluta sua Santità per benefitio del christianesimo di dare aiuto di* $\overset{m}{X}$ *fanti all' arciduca Ferdinando.* Des. *rimettendomi sempre alla uerità del fatto* (auctor fatetur accepisse omnia e narratione Pigafetta Philippi, historici, geographi ac testis ocularis).

36 (f. 326). *Raguaglio del successo di Canissa.* Inc. *Si ritrouò l' altezza di Mantoua* (Gonzaga Vincentius) *in Gratz per la fine di luglio, accelerando quanto più potè.* Des. *danno et irreparabile pregiuditio.*

37 (f. 330). *Relatione del successo in Marsilia, alli 17 febraro 1596.* Inc. *Giobbia* (!) *alli 11 del mese di feuraro ariuorno a Marsella le tre galere de Napoli ... cariche di fermento.* Des. *et fuggisse colle galere.*

38 (f. 334). *Raguaglio particolare della presa di Calice, in Andalusia, fatta dall'armata inglese del 1596.* Inc. *Alli tre di giugno, che fu giouedì, partì l' armata della regina d' Inghilterra;* inseritur (f. 346): *Manifesto delle giuste cause ... di apparecchiare un'armata... contro Spagna.* Des. *che tutti li prencipi raggioneuoli si propongono per fine delle loro attioni.*

39 (f. 352). *Relation del viaggio fatto dalle due galere della religione* (Hierosolymitanae), *s. Giovanni ..., s. Giorgio ...* 1598 ... *con la relatione dell'armata Turchescha, passata a Malta.* Inc. *Partite dette galere con prospero uento tirorno per scirocco e leuante, et alli 7 a 20 ore si trouorno.* Des. *ne meno u'era peste in detta armata.*

40 (f. 356). *Relatione del seguito nell' impresa che s. altezza di Savoia ha fatta nella recuperatione della Moriana et prigionia del prencipe di Poys, signore di Chrichy, col suo seguito et nobiltà, l'anno 1598.* Inc. (f. 357): *Alli XX di febraro s. a. unì tutte le sue truppe attorno a Chambery, che erano sparse per la Sauoia.* Des. cum testimonio Persiani Scipionis, secretarii apud oratorem ducis Sabaudi: *la suddetta relatione ... è stata mandata da s. a. serm̃a et c'è l'originale in stampa, come si potrà uedere, et in fede ho scritto la presente, questo dì 27 di marzo 1598. Scipione Persiani, manu propria.*

41 (f. 364). *Raccolta di tutte le cose occorse dalla morte del duca Alfonso d' Este sin al possesso preso dalla sede apostolica di essa città di Ferrara,*

1597-1598. Inc. *Non è marauiglia che cessati i mouimenti delle cose di Ferrara, i quali per le occasioni et per gli apparecchi dimostrauano*. Des. *se mai (che Dio non uoglia) seminata fosse zizania.*

Pars III.

42 (f. 383). *Raguaglio del seguito dopo l'accordo di Ferrara e dell'entrata del card. Aldobrandino* ⟨Petri⟩, *legato in quella città* ⟨1597⟩. Inc. *A 24 del mese passato hauutasi la certezza dell'accomodamento di Ferrara per mezzo della serenissima duchessa d'Urbino*. Des. *et altri segni d'allegrezza grande.*

43. *Relationi delle cose Ferraresi con Mantovani* (sc. finium querelae inter episcopum Ferrariensem et ducem Mantuae). [1] (f. 387). *Farnese Mario*, gubernatoris Ferrariensis ⟨pro episcopo Ferrariensi⟩. Inc. *Alli 20 de giugno mandò da me monsig. revmo, vescovo di Ferrara dolendosi*. Des. *ha con sua signoria illma stabilito la quiete;* [2] (f. 389) *risposta di Mantova*. Inc. *Tutta questa narratiua si può credere se si uuole*. Des. *si trouarà forse un altro di fantaccino a piedi con spiriti più moderati.*

44 (f. 394). *Relacion de algunas cossas particulares y notables que pasaron y dixo el rey nostro signore* ⟨Philippus II⟩ *en el discurso de la enfermedad que murio. 1598*. Inc. *Muchos suelen tener cuidado de screuir las hazánas y proeças de los principes*. Des. *aspirando solo para la eternidad, ad quam Deus nos perducat etc.*

45 (f. 400). *Ragguaglio dei movimenti suscitati in Calabria da fr. Tomasso Campanella*. Inc. *Di Regio li 8 di ott. 1599. Quel che sin hora s'intende della nouità seguita in prouincia alla relatione, che di ciò si può dare*. Des. *il Pontio e Rinaldi sono stati presi in Monopoli da Gio. Girmo Morano.*

46 (f. 402). *Rivocatione dell'ordine fatto dal Turco contra i peregrini di Gierusalemme, li 20 aprile 1599*. Inc. *Al prudente et sauio giudice di Hierusalem, herede della dottrina dei profeti... Dopo l'arriuo del nostro alto et imperial segno*. Des. *l'anno della prophetia di Mahumet 1001, della salute nostra 1599, li 20 d'aprile.*

47 (f. 404). ⟨**Mercuriani Philippi Emmanuelis** (in ms. *Mercurii*) ducis relatio ad Rudolphum (in ms. *ad s. c. m.*)⟩ *de expeditione christiani exercitus ad Canisiam* (Kanisza), *anno 1600*. Inc. *Vndecimo septembris die, lustratis duobus equitum turmis, ex iis quas sua excellentia suae maiestati conscripserat*. Des. *multorumque magni nominis captiuorum exitio retulit.*

48 (f. 408). *Relatione apresentata al serenissimo arciduca Mattias dal sig. marescial del campo et altri capi dell'esercito cesareo, della levata et ritirata dell'esercito christiano dall'assedio di Canisa, a dì 20 9mbre 1601*. Inc. *Serenissimo principe. Secondo il comandamento di uostra altezza io con tutti li coloneli mi*

partii alli 7 di 9bre da Pappa (!). Des. *alla clemenza della quale si raccomandiamo... Zuann Ernesto principe di Anhalt... Herman Christofaro Rosburn luocotenente.*

49 (f. 410). *Relatione delli successi, seguiti in Transilvania, intra il Basta* (Georgium) *ed il Valacco* (i. e. Michaelem, voivodam Valachiae) *dopo la battaglia sino all'ultimo di ottobre 1601.* Inc. *Rinfrescato ch'ebbe il Basta l'esercito per due giorni dopo la battaglia delli 3 d'agosto.* Des. *ma il Basta speraua in brieue saperne la certezza.*

50 (f. 413). *Delle cose di Valacchia* ⟨et Moldaviae post necem Michaelis⟩. Inc. *Prima che il Basta si partisse da Torda acciò che con la morte.* Des. *caso s' appresentasse l'occasione.*

51 (f. 414). ⟨Anglici cuiusdam nobilis epist. ad amicum anglicum, verbatim ex anglica lingua versa, de obsidione urbis Ostendae, an. 1601-1602 et de colloquio Francisci Veare ducis anglici cum archiduce Alberto⟩ (in ms. titulus longior). Inc. *Non dubito che v. s. haura sentito del nostro parlamento con l'arciduca Alberto qua in Ostenda, dello quale m'assicuro.* Des. *et spargere il sangue di questi pochi eletti di Giesù Christo.*

52 (f. 423). *Risoluto della dieta, tenuta in Soleta* (Soleur), *alli 29 di gennaro 1602, per la renovatione della confederatione per Henrico IIII, re di Francia et Navarra, con gli signori Svizzari.* Inc. *Poichè tutti noi ambasciatori Svizzeri a nome dei nostri signori et superiori siamo restati sodisfatti delle speranze.* Des. *ne altre persone possino opponere sotto pena di pagare le spese.*

53 (f. 425). ⟨De quadam puella Saonensi, quae per 22 menses non manducavit, neque bibit⟩ (in ms. *Copia di lettera venuta di Loano terra del principe Doria*). Inc. *In Loano è uenuta una giouane di 18 anni, condotta da suo padre.* Des. *Et io ch' ho ueduto tutto lo scriuo per curiosità a v. signoria. Di Loano* (3 aprilis 1602).

54. Basta ⟨**Georgii**, ducis exercitus Transylvaniae, epist. 1-2⟩; [1] (f. 427) *della vittoria havuta contro Moise Siculo ... l'an. 1602: Scrissi di Claudianopoli la uenuta del Kiachi et cio che con lui fu trattato - si ridurano le cose al desiderato fine*; additur postscriptum: *Per altre lettere più fresche... senza la total conclusione;* [2] (f. 428) *copia de carta escrita al embaxador don Guillen de s. Clemente, de Prasmar, a 18 de sett. 1602: È un pezzo che non ho scritto a v. s. per non essere doppo la reddittione di tutte le fortezze - gia che tra il Valaccho et me hauemo da* 30^{m} *persone.*

55 (f. 431). ⟨Eiusdem?⟩ *relatione di quello, che si è fatto sotto Buda l'anno 1603.* Inc. *Arriuato al campo, trouai secondo il mio debole parere, che il maresciallo Rosburm campeggiaua con molto giuditio.* Des. *et dopo la sua partita più non s'è potuto fare di quello, che si è fatto.*

56 (f. 437). **Tassis (de) Ioannis Bapt.**, ⟨oratoris hispanici in Anglia, relatio hispanice de coniuratione anglica Henrici Brooke, baronis Cobham⟩, an. 1603. Inc. *Poco despues que este Rey* ⟨Iacobus I⟩ *sucedio a esta corona y antes que yo.* Des. *y que no ay otra cosa en ello. De Sasburich, a 9 decembre 1603. El conde de Mediana* (idest auctor relationis, qui erat comes Villae Medinae).

57 (f. 439). *Relatione della morte di s. altezza* (Philippi Emmanuelis), *prencipe di Piemonte, con tutto quello, che si è fatto fino alla sepoltura, che se gli è data in s. Lorenzo l'Escuriale, 1605 di febraro.* Inc. *Passò di questa vita sua altezza la notte del marte alle tre hore e mezza doppo mezza notte.* Des. *Sua maestà dà il duolo a tutta la casa delle loro altezze.*

58 (f. 443). *Raguaglio del battesimo del serenissimo Federico Feltrio della Rovere, prencipe d'Vrbino, fatto in quella città, alli 28 di novembre del 1605.* Inc. *Desiderando il sig. duca serenissimo che il principe Federico suo figliuolo fosse in sin dall'infantia.* Des. *e nelle opere, com' è di sangue et di nome.*

59 (f. 473). *Relatione sommaria della ribellione di Donevert* (Donauwörth) *dall' imperio, et delle commissioni date dall' imperatore al duca di Baviera per ridurla ad obedienza, del 1607.* Inc. *Hauendo sua maesta cesarea per mantinimento dell' authorità et reputatione imperiale.* Des. *per l'aduenire ad infinite altre conseguenze.*

60 (f. 478). *Relatione sommaria del'occorso della città franca* ⟨ante rebellionem armata manu⟩ *del Doneuvert* (Donauwörth), *situata nella ripa di Danubio.* Inc. *Ancorche nelli accordi seguiti l'anno 1555, tra la maestà cesarea et regia et li ordini et stati dell' inperio.* Des. *et alla ubedienza di sua maestà cesarea.*

61 (f. 485). **Cruz (de) Antonio Giorgio,** *venuto dalle Indie orientali, partito dalla città di Goa, et gionto in Genova ... li 20 agosto 1608 ... relatione.* Inc. *Esso corriero si chiama Antonio Giorgio de Cruz, naturale di Goa, corriero magior di s. maestà; et porta spachio del v. r. d'India al re catolico in Spagna.* Des. *con promessa di lassarsi uedere al suo ritorno.*

62 (f. 487). *Narratione della congiura del sig. di Terragl* (i. e. Bastide (de la) Petri, domini du Terrail) *contro la città di Geneva* (Ginevram seu Gebennam), *della sua priggionia, confessione e morte, fatta in essa città li 19 aprile MDCIX.* Inc. *Sono intorno a tre anni, che s' hebbe di buon luogo ch'il signor di Terragl, molto mal soddisfatto.* Des. *per non dare a quella altezza occasione alcuna d' attacco.*

63 (f. 503). *Relatione sopra la gente di guerra, levata da sua maestà cesarea* (Mathia Habsurgensi), *nell' anno 1610, côn particolar raguaglio de successi*

di quella, che fece mostra nel vescovato di P o s s a (Passau) *et licentiata ultimamente in Boemia.* Inc. *Nella seconda alteratione de Boemi, doppo l' essersi trasportata la corona di Vngaria fuori del loro regno.* Des. cum epist. qua Ramee (de) Laurentius provocat ad certamen singulare comitem Adolphum de Altum et nominibus testium: *Io Rinaldo Scarlicchio di Monfalcone affermo quanto di sopra.*

64. H a g i o g r a p h i c a. [1] (f. 530). ⟨Nonnulla de vita et mirabilibus servi Domini Simon M o i s i s H i e r o n y m i, sacerdotis beneficiati eccl. s. Andreae, Valentiae (in ms. *Relacion del santo di Valencia 1612*). Inc. *Dia de san Marcos 25 del mes de avril deste año de 1612 ... moria en la ciudad de Valencia.* Des. *Murio de edad de 33 años.* [2] (f. 533). De e o d e m. Inc. *Francisco Hieronymo Simoni, presbytero Valentino, Ioannis Baptistae Simonis ... et Sperantiae Vilafranca coniugum legitimo filio.* Des. *V. Gil, fisci aduocatus. V. Ioannes Pasqual, rector s. Martini.* [3] (f. 537). *Las alegrias fiestas y demostraciones ...* (V a l e n t i a e pro eodem). Inc. *Toda la gente anda ... festezando esta gran reliquia.* Des. *Dios que desta manera honra a sus sieruos. En Valençia 12 de iunio 1612.*

65 (f. 542). *Risposta del sultan* I a c h i a (filii M o h a m m e d III, 1595-1603, imperatoris Turchiae) *Ottomano, delle sue pretendenze nell'imperio Turchesco.* Inc. *Come il suo auo è stato sultano Murath* (*M u r a d III*), *figliuolo del quale fu sultan Mehemeth.* Des. *imbarcorsi come a quest'hora a fatto sopra quattro galeoni di s. altezza* (magni ducis Hetruriae) *con hauere ottenuto ciò, che ha saputo domandare.*

66 (f. 557) *Argomento di una tragedia profetica delli negotii delli P a e s i B a s s i* ⟨post an. 1606⟩, *rappresentata l'anno passato in S i r i a dinanzi al bassà di T r i p o l i. Atto primo,* inc. *Lipsio compare in Siena così mal vestito come lui descriue, che li antichi romani erano soliti. Atto quinto,* des. *che l'uno fu successore della repubblica e l'altro del serenissimo e diuotissimo arciduca, cossì piaccia a Dio.*

67 (f. 561). ⟨**Marliani Bernardino**⟩ *vita del conte B a l d e s a r C a s t i g l i o n e.* Inc. *Nella parte della Gallia.* Des. *che ciascuno douea sentire della sua morte* (*Opere volgari e lat. del conte Baldassar Castiglione ... con vita descritta da Bernardino Marliano,* Padova 1733, p. VII-XXIX).

Tres partes codicis variis manibus scriptae sunt; in foliis II-V^{r} index contentorum cum titulo: *Indice del 6° volume delle Historie diuerse.*

Ff. I^{v} V^{v}, VI, 10^{v}, 14^{v}, 24^{ab}, 25^{v}, 35^{v}, 37^{v}, 52^{v}, 53^{v}, 58^{v}, 58^{ab}, 98^{v}, 118^{v}, 133^{a}, 191^{v}, 191^{ab}, 201^{v}, 203^{v}, 210^{v}, 211^{v}, 212, 241^{v}, 245, 251^{v}, 267^{v}, 271^{v}, 275, 289, 301, 307^{v}, 309, 315, 316^{v}, 318^{v}, 319^{v}, 319^{av}, 325, 354^{v}, 355, 356^{v}, 363^{v}, 382^{v}, 385^{v}, 386^{v}, 391^{v}, 393^{v}, 399, 401^{v}, 403^{v}, 407^{v}, 422^{v}, 424, 426^{v}, 429, 430, 436^{v}, 442, 443^{v}, 472, 502, 530^{v}, 534^{v}, 536, 542^{v}, 560^{v}, 588^{v} vacua.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Baptistae Pitra card. bibliothecarii.

819. Saec. XVI et XVII, chart., mm. 269 × 206, ff. 217-248 mm. 225 × 161; ff. 314, 322 mm. 220 × 150, ff. 494-497 mm. 206 × 137; in duas partes divisus, pars I, ff. IV-216; II ff. 217-497 (+ f. 478[ab]).

Historica varia.

Pars I.

1. ⟨**Albertini Ioan. Francisci** opera⟩. [1] (f. 1). *Historia dell'origine et progresso di Senogaglia* (libri 1-3), liber I inc. *Sono stati alcuni et sono ancora a tempi nostri, che credano che l'antica città di Senogaglia.* Des. (de morte Manfredi) *fu la sua morte, come dicono alcuni, l'anno 1267. fine del primo libro;* (f. 70v) *libro 2°, di Senogaglia distrutta,* inc. *Mentre che Clemente quarto cercaua di por pace fra li Venetiani,* des. *e tra le altre la città di Fano e quella di Senogaglia etc.;* (f. 118) *libro terzo, di Senogaglia restaurata,* inc. *Era per si fatto modo la città di Senogaglia in questo tempo,* des. *fo questo Pontefice nominato Inocentio ottauo.* [2] (f. 193v). *Descrittione del antica et noua città di Senogaglia.* Inc. (f. 193): *Al lettore. Essendomi stato comesso dal molto magnifico consiglio della città di Senogaglia, ch'io douessi compilare la descrittione.* Des. *il duca d'Vrbino* (Franciscus M[a] II), *quale il sig. Dio conserui felicemente con la sua fidelissima città di Senogaglia. Data in conseglio il di ...* (!) *Per me Giov. Francesco Albertini fra conseglieri dottori e caualieri il minimo.* [3] (f. 215v). *La iscrittione fatta quando l'illmo Guidobaldo, duca d'Vrbino, augumentò Senogaglia: Quod felix ... Guidubaldus II Vrbini dux IIII - publico decreto posteris testata est.* (De auctore cf. Lodovico Siena, *Storia della città di Sinigaglia.* In Sinigaglia, 1746, p. 291-292).

Pars II.

2 (f. 217). *Risposta all'allegarza del sig. Cornelio Frangipani, che scrive contra il card. Baronio per la rotta, che dice diede il doge Ziani ad Ottone, figlio di Federico primo.* Inc. *Non prima delli ultimi giorni di quest'anno è comparsa l'alleganza di v. s. contro il card. Baronio, che lo stampatore.* Des. *la cui memoria solo è stato mio scopo de difendere.*

3 (f. 252). **Arigonij Ioannis** *Ravennatum pontificum epilogus.* Inc. *De Apollinare primo Rhauennatis ecclesiae pontifice et Christi martyre. Apollinaris primus, natione Syrus, patria Antiochenus.* Des. *De Iulio Feltrio Vrbinate Rhauennatum Pont. CIII,* vv. *et tanti pastoris benignitate digna ab omnibus possint iudicari;* praeit (f. 250) auctoris dedicatio: *Iulio Feltrio s. r. ec. card. amplissimo et Ravennatum pont. max°...: Rhauennatem ecclesiam, cuius tu diuina non humana prouidentia - gratiora tibi offerre potuero* (de auctore cf. Ginanni Pietro Paolo, *Memorie Storico-critiche degli scrittori Ravennati*, Faenza 1769, 1, p. 56 sqq.).

4. ⟨Officium proprium et Missa s. Gerontii mart., Calliensis civitatis tutelaris⟩ (in ms. *D. Gerontii episcopi Phicoclensis vita pariter et passio, quam Callienses tutelarem delegerunt eiusque diem festum nona mai celebrant.*). [1] (f. 314). Ad vesperas capitulum: « *Optaui esse cum Christo* »; hymnus: *Tellus et astra iubilent* / (Bricchi Fr. *Vita e miracoli... di s. Gerontio,* Urbino, 1639, p. 106): oremus: *Praesta quęsumus... quem fidei uirtute imitari non possumus...;* [2] (f. 315ᵛ) in primo nocturno antiph. *Stabunt iusti in magna constantia;* [3] (ibid). vita in novem lectiones distributa: I inc. *Ab exordio naturę incipietis* (!) *quicquid factum constat in orbe* (cf. Bolland. *Acta SS.,* Mai 2, p. 461-464), IX des. *sed rex non cognouit eam;* [4] (f. 318ᵛ) ant. prima ad laudes: *Sancti tui... florebunt sicut lilium;* capitulum: *Optaui,* ut ad vesperas; (f. 319) hymnus: *Votis colendus omnibus* (Bricchi, l. cit.; p. 117); ad benedictus, antiph.: *Manet in excelsa tonantis gloria;* in secundis vesperis antiph. ad magnificat: *Beatissime Geronti, pater sanctissime, adprecare;* [5] (f. 319) infra octavam, lectiones 1-9, I inc. *Quam enim Spiritus sanctus mentem illustrat,* IX des. *apud Deum reus habeatur, expostulat;* [6] (f. 320ᵛ) ⟨in octava⟩ lectiones 1-9; I inc. *At sanctus ut erat benignissimus uultu,* IX des. *in sanctis omnimodo gloriosum. Cui sit laus ...* (iuxta Bricchi, l. cit., p. 131, impressum fuit officium Romae, Typographia Facciotto, 1602). [7] (f. 321ᵛ). Ad missam, introitus: *Protexisti me Deus a conuentu malignantium,* (ibid.) oratio, ut in primis vesperis; epist: *Optaui esse cum Christo et datus est mihi intellectus;* evangelium...: *Ego sum vitis vos palmites;* offertorium: *Confitebuntur celi mirabilia;* secreta: *Suscipiat quęsumus... et per huius sancti martiris... orationes...;* postcommunio: *Lectabitur iustus et sperabit;* oratio: *Diuina libantes mysteria ... ut ueniam peccatorum ...;* [8] (f. 322ᵛ) hymni ad matutinum et ad laudes iterum scripti, excepta ultima stropha.

5 (f. 323). **Iacopino Leonardo** *osservationi sopra l'historia di s. Gerontio, avocato di Calli, messe insieme da lui l'anno 1590 a dì 21 di maggio, in Roma.* Inc. *Ficoclense et non Ficodense consta per scritture antiche.* Des. *secondo l' uso et rito ecclesiastico per l'offitio* (cf. Bricchi, l. cit., p. 136-138).

6 (f. 329). ⟨**Vulpiani Cypriani,** ord. min., alumni conventus s. Mariae Bethlem apud Vercellas⟩ *mirabilis b. Arditii de Corradis conversionis descriptio compendiosa.* Inc. *Cum pater ille misericordiarum Deus, qui in spirando et in conuertendo.* Des. *fines terrę Sindigalię quocumque modo deuastare. Explicit descriptio ... Arditii de Corradis Legnanee Vercellensis dioecesis ...;* [1] praeit (f. 328) adnotatio: *Beati Arditii... vita atque... descriptio quae iamdudum, uidelicet an. Domini 1235, a revdo patre Antonio de Castro nouo eiusdem instituti in conuentu⟨m⟩ Vercellarum delata fuit;* [2] (f. 328ᵛ) auctoris dedicatio: *Illmo d. thesaurario Legnanae conventus nostri s. Marie Bethlem apud Vercellas bene-*

factori singularissimo...: Historia b. Arditii ord. min. ex nobilissima tua familia orti... in hanc formam reduxi - Vale nostri conuentus pie pater. Ex dicto conuentu. Kal. ianuarii 1608.

7 (f. 335). *Ristretto dell'attioni del serenissimo signore F r a n c e s c o M a r i a I della R o v e r e, duca d' Vrbino 4°.* Inc. *Essendo Francesco Maria di dieciotto anni in circa fu fatto generale di santa chiesa da Giulio.* Des. *con sommo aplauso dai boni christiani.*

8 (f. 345). *La onorata e felice intrata, che ha fatto l'ill$\overline{ma}$ et eccellentissima signora donna V i r g i n i a della R o v e r e B o r r o m e a in la città di Roma, 1560.* Inc. *Per esseguire l'ordine che da v. s. mi fu dato gli dico che l'entrata... è stata con l'ordine infrascritto.* Des. *et a v. s. da mal la guardi. Di Roma alli VII de decembre del LX.*

9 (f. 354). **Marchesij Aely Francisci** *Neapolitani de nobilium familiarum origine libellus ad H i e r o n y m u m C a r b o n e m, Neapolitanum.* Inc. *Rogasti me, Hyeronime Carbo, ut quę de urbis nostrae nobilitate deque eiùs familiarum origine.* Des. *et divitiarum auxilio ad supremos nobilitatis gradus peruenire* (ed. Borrelli, cler. reg. min., in opere, cui titulus: Vindex Neapolitanae nobilitatis, animadversio in Francisci Aelii Marchesii librum de Neapolitanis familiis, Neapoli 1653; italice vero ab Ughelli, Roma 1655).

10 (f. 387). *Series o e c o n o m o r u m, seu m a g i s t r o r u m hospitalis s. Mariae A n n u n c i a t a e de N e a p o l i, ann. ... 1339-1576.* Inc. (f. 388v). *An 1339. Regnante serenissimo domino Roberto... Dominicus Cardilla de Aversana, magister Ioannes Coruiserius.* Des. *M. Fabritius de Piatto;* praeit (f. 388) monitum: *In regimine hospitalis ac bonorum s. Mariae Annunciatae... deputantur iconomi - platea populari ordine supradicto infra videlicet.*

11 (f. 404). *Historia compendiosa di G e n e v a* (i. e. Gebenna, ann. 1535-1619). Inc. *Hà la città di Geneva doppo l'apostasia della uera relligione così mutato il gouerno, alterate le leggi, uariati i costumi.* Des. *Tanto ha potuto debil principio d'odio et il fomento della parola dell'huomo iniquo;* praeit (f. 403) alter titulus longior.

12 (f. 417). *Brevissima descrittione della casa P a l a t i n a, l'an. 1620.* Inc. *Della serenissima casa Palatina uiuono hoggidi, tanto dei cattolici, quanto degli heretici, prencipi 71. Sono diuisi in 6 case.* Des. *mancandogli nondimeno, che importa il più, la vera fede catholica;* in f. 416 iterum titulus: *Relatione della casa Palatina, l'anno 1620.*

13. **Iacopini Leonardi** Calliensis opuscula. [1] (f. 421). *De Gallica et Gallicum et Ortiensi provinciis, et Callium et Calium urbibus, et Calle vico.* Inc. *La Gallia, della quale molte uolte si fa mentione apresso Tito Livio, nella deputatione*

de pretori. Des. *et uestigij della città uechia, che non lasciano dubitare.* [2] (f. 430). *Discorso sopra la via Flaminia.* Inc. *Ho dubitato io già che la inscrittione, ch'era anticamente in una pietra a ponte Mallio sopra il fiume Boaso.* Des. *lapis enim marmoreus, in quo nomen auctoris incisum fuerat, quum cessit.* Infra: *Qui lascia l'auttore.*

14 (f. 441). **Reginaldi Poli** card. testamentum. Inc. *In nomine sanctissimae Trinitatis. Ego Reginaldus miseratione diuina... per Dei gratiam compos mentis et memoriae, licet corporis infirmitate detentus.* Des. *Dominicus Lampsonius scripsi* ⟨5 oct., 1558, Lamberti prope Londinum⟩ (Querini, Epistolarum R. P. collectio, Brixiae, 1757, 5, p. 181-187).

15 (f. 452). *Descrittione delle bocche, fatta in Bologna, 15 nov. 1595. Huomini 15595. Donne 18079... Luoghi pii 1044,* ⟨totum⟩: *58941.*

16 (f. 455). *Raguaglio de' progressi del principe di Transilvania* (Batori Sigismundi) *contra i Turchi, 1595.* Inc. *Domenica alli XV di ottobre il prencipe uenne col campo una lega uicino a Tergouiste. Et si bene intorno.* Des. *Dal campo di Titorno* (!) *verso Boccoreste* (Bukarest) *li 3 nov. 1595* (cf. cod. 816, f. 395 sqq.).

17 (f. 466). **Cherubini Girolamo**, *mercante Anconitano, copia di lettera scritta da lui, il quale... si ritrova dal prete Ianni in Abissinia et per la lontananza del luogo si fa Venetiano... 1597 ...: Fratello amatissimo e uoi amici miei carissimi salutandoui scriuo in questo giorno, ch' è la vigilia della natività del gran figliol de Iddio.* Des. *à uoi con tutti gli amici me ue raccomando. Il uostro adolorato Cherubino.*

18 (f. 472). *Raguaglio della morte di Enrico IV re di Francia, con l'essecutione della giustitia fatta nella persona del paricida et infedele Francesco Rauaillat* (Ravaillac), *l'an. 1610.* Inc. *Darò un breue raguaglio a v. s. della tragedia, che pur troppo al uiuo con stupendo infortunio si è rappresentata a Parigi.* Des. *et faranno uenire a Parigi tutti i suoi parenti.* (In Venetia, Alberti, 1610? cum titulo: *Relatione del supplitio e morte di Francesco Rauallat*).

19 (f. 476). *Discours veritable sur la mort de François Rauaillat...* Inc. *C'est un cas estrange que depuis que la malice à une fois.* Des. *à jamais odieuse aux francois.*

20 (f. 478a). *Relacion del entierro y honrras, que an hecho al rey de Francia Henrique quarto, alos 29 de iunio 1610, que duraron 3 dias.* Inc. *El primer dia, que fue a los 29 le sacaron de palaçio a la iglesia mayor de esta ciudad.* Des. *uno por su parte a Paris.*

21 (f. 480). *Relacion de como fue coronado el sor archiduque Mathias por rey de Hungria.* Inc. *Miercoles a 19 de 9bre salio el sor archiduque Mathias del*

castillo de Posonia, acompañado de toda la nobleza. Des. *con mucha salua de artillêria y musica.*

22 (f. 482). *Relatione delle cerimonie, fattesi a Possonia* (Presbourg) *dal serenissimo arciduca Ferdinando, già coronato re di Boemia e re d'Ungheria, il dì primo luglio 1618.* Inc. *La corona del regno d'Vngheria fu accompagnata dal castello alla chiesa cathedrale da 30 corazze.* Des. *Il re fece l'entrata in Vienna li 4 luglio.*

23 (f. 484). *Partenza di Firenze della serenissima Catterina Medici, duchessa di Mantova.* Inc. *La signora duchessa di Mantoua martedì ultimo scorso di febraro 1616 diedè principio.* Des. *e belissime casse piene de reliquie.*

24 (f. 494). *Invenzioni nove* (index). Inc. *Molini da uento fatti de muro, o vero de legname, immobili di grande operazione.* Des. *Palazzo per un gentilhomo. Fortezza.*

Codex variis manibus scriptus est. Ff. I, II^{v}, IV^{v}, 216^{v}, 246^{v}, 247, 248, 249^{v}, 312^{v}, 313, 314^{v}, 332^{v}, 333, 334^{v}, 341^{v}, 342, 343, 344^{v}, 351^{v}, 352, 353^{v}, 387^{v}, 402^{v}, 403^{v}, 414, 415, 416^{v}, 419^{v}, 428^{v}, 429^{v}, 439^{r}, 440^{v}, 449, 450, 451, 452^{v}, 453^{r}, 454^{v}, 465^{v}, 461^{v}, 472^{v}, 475^{v}, 477^{v}, 479^{v}, 493^{v}, 496^{v}, 497 vacua. Nonnulla folia chartis translucidis munita.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

820. Saec. XVII, chart., mm. 262 × 188, ff. 705 (+ 1^{a}. 532^{ab}); in tres partes divisus, pars I ff. 1-279; II, 280-532; III, 533-705.

<Paruta Pauli>. *Della historia Venetiana parte seconda, nella quale si contiene la guerra fatta dalla lega de' prencipi christiani contra Selino Ottomano per occasione del regno di Cipro.* Lib. I inc. *Tra le cose più notabili, accadute ai nostri tempi,* lib. III des. *ella ha mosse l'armi sue contra l'imperio Ottomano.* (Una cum *Historia vinetiana* eiusdem auctoris, Vinetia, 1605, p. II, p. 3-320, sed in cod. singulis tribus libris praemittuntur summaria). Primum summarium inc. *In questo libro si contengono le cagioni perchè Selino,* ultimum des. *fra la republica di Venetia et Selino Ottomano.*

Codex quidem e libro impresso transcriptus videtur. Ff. 1^{v}, 279, 532^{ab}, 705 vacua.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

821. Saec. XVI-XVII, chart., in quattuor partes divisus, pars I, mm. 260 × 195, sed ff. 305-309 mm. 260 × 210, ff. I. 334; II mm. 270 × 227, ff. IV, 176; III mm. 270 × 225, ff. 177-397; IV, mm. 270 × 222 circiter ff. 398-593; partes II-IV distinguntur in cod. nn. B I, B II, B III.

Frachetta Hieronymi et aliorum sermones et opuscula de rebus militaribus et civilibus.

Pars I.

1 (f. 1). *Discorso de capitani, governo di armate et esserciti.* Inc. *A niun grado si ricerca maggior prudenza, o qualità più eccellenti che a un capitano generale di guerra.* Des. *al dì d'hoggi dai signori di questa famiglia* (i. e. Ugolini de Simeonibus, nobilis Aquilani).

2 (f. 13). *Informatione pienissima et discorso in materia di fortificationi et di ben condurre ogni essercito et delle figure et loro utilità.* Inc. *Le figure di geometria ponno dare due perfetioni alle fortezze, l' una è che hauendo li angoli ottusi.* Ultimum caput: *Per fare una mistura, che s' appicci con l' acqua,* des. *che la casa cominciarà ad abbruggiare senza darli fuoco* (iterum f. 43).

3 (f. 110). *Del modo delle fortificationi al gran duca di Toscana.* (capita 1-3). Cap. I inc. *La principale operatione, che deue fare quel capitano, che sarà posto alla difesa d' una città, che li nemici la uolesssero restringer con assedio.* Des. *le quali apresento all' a. v. per la sua domanda fattami;* (f. 116) cap. II. *breue summario e consideratione, che si deve havere nel fare delle fortezze...* inc. *Per natura tre cose sono, che assicurano gli stati,* des. *et lasciata libera la fortezza;* (f. 117r): III *Di due sorti de fortificationi...* inc. *Una si è rassettamento et l' altra reale,* des. *sia meglio per conseruare et defendere una fortezza.*

4. ⟨Praetoris cuiusdam classis Venetae de rebus nauticis relatio⟩. [1] (f. 124): *Modo di armare et dissarmare una galera.* Inc. *Serenissimo principe* (i. e. dux Venetiarum): *Quanto più i maggiori nostri hanno atteso continuamente alla conseruatione et augumento della militia di mare, come principal fondamento dello stato loro.* Des. *habbino il benefitio delli trenta;* [2] (f. 131v) *oppositioni a far venire le galere più vecchie in questa città* (Venetias) *l' inverno* ⟨ac de navium conditionibus emendandis⟩: *Auanti che le galere uenghino a Vinetia et massimamente trovandosi in leuante - intorno a' corpi delli vascelli;* [3] (f. 144r) *della compartita della voga: Per parlare della compartita delle coperte - sotto grauissime pene;* [4] (f. 146r) *delle puppe: Le puppe deuono seruire piuttosto per commodo delle genti - et leuarli l' ardire di montar la nostra;* [5] (f. 150r) *dei pavesi: Le pauesate, che sono hora importantissima difesa alle genti - causaria poco seruitio et confusione assai;* [6] (f. 176) *delle ciurme di libertà: Le ciurme delle sue galere sono di due sorti - con tutto il suo stato;* [7] (f. 206r) *dei cappellani: Parlarò dei cappellani con grandissima mia molestia - alcuna regola o forma;* [8] (f. 211) *delli sopramassari de' biscotti: Delli sopramassari de' biscotti ueramente io non saprei che dire - dalla sua molta prudenza;* [9] (f. 211r) *delle polise di spese* ⟨de supellectilibus ac de nosocomio Corcyrensi⟩: *Riceue*

la serenità uostra una eccessiua spesa - et commodo della città di Corfù et altri luoghi.

5 (f. 231). *Ordini et capitoli antichi* (1470) *et bellissimi sopra l'armare et dissarmare et navigar delle galere et armate.* Inc. *A nome di Dio et de sua madre madonna santa Maria... questi sono i ordeni... dati per il magnifico messer Piero Mozenigo.* Des. *azo el posa desponer de esa el consueto.*

6 (f. 253). *Commissioni, ordini e capitoli dell'eccmo general Veniero per la navigazione di tutta l'armata... nell'anno della natività di Giesu Xristo 1571.* Inc. *Al nome di Dio et della santissima Trinità douendo cominciare a dar ordine alle cose dell'armata nostra.* Des. *et nella medesima pena incorrano quelli che buscheranno alcuna cosa.*

7 (f. 283). *Ordini del Quirino, proveditore dell'armata, alli magnifici sopracomiti, comiti et altri offitiali delle galere.* Inc. *Non auendo cosa più pretiosa et di ueneratione degna.* Des. *per quanto stimano la gratia di sua serenità.*

8 (f. 305). *Ordini della navigatione da osservarsi inviolabilmente.* Inc. *Che tutti li signori sopracomiti, capitani, patroni, comiti, sotto comiti... debbono bene osseruar et esseguir.* Des. *non si possi metter di mezzo.*

9 (f. 311). *Ordini dell'illmo sig. Giov. Batt. del Monte, generale della fanteria della serenissima ... da osservarsi dalle militie del regno di Candia.* Inc. *Desiderando noi che tutte le militie di sua serenità et in particolare questa del regno di Candia sia gouernata con quell'ordine.* Des. *et riputazione della soldatesca.*

10 (f. 328). *Ordini dati dal duca di Medina e Sidonia nell'armata.* Inc. *Don Alfonso Perez de Guzman, il buono duca di Medina Sidonia, conte di Niebla... Quello che ordina e comanda che faccino i generali.* Des. *questi ordini siano publicati due uolte la settimana in ogni naue.*

Pars II, seu B I.

11 (f. 1). *Quattro guardie principali di spada sola, spada et pugnale, et spada et cappa, tanto per offesa, quanto per difesa della scrimia* (in summo marg. alia manu: *Trattato ovvero avvertimenti di scrima*). Capita 1-42. Cap. I inc. *La prima guardia è quando il braccio sarà in alto.* Cap. 41: *giuco di spada sola, tanto di punta, quanto di taglio* des. *aspettando sempre et fuggendo la presa.*

12 (f. 43). *Modo di fortificare, di far fuochi artificiali, mine, governare, condurre, alloggiare et disporre esserciti in battaglia.* Cap. I. *Delle figure et loro utilità* inc. *Le figure di geometria possono dar due perfettioni alle fortezze.* Cap. 43, *per fare una mistura, che si appicci con acqua,* des. *uedrete*

che la casa cominciarà a bruciare senza darli fuoco (capita non distinguntur numeris, cf. alterum exemplar in parte I, f. 13).

13 (f. 123). **Savorgnano Giulio** *discorso sopra le regole di fortificatione.* Capita 1-25. Inc. *La fortificatione moderna è ridotta in tali termini al presente, che non solamente gl'ingegnieri, ma soldati priuati.* cap. 25 des. *et queste con uinti traui soli si possono accomodare* (capita non distinguntur titulis).

14 (f. 145). *Trattato delle regole di fortificatione,* capita 1-12. I inc. (f. 146): *Molte uolte habbiamo ueduto et continuamente si uede essere raccordato ad un prencipe la fortificatione di un sito.* Cap. XII des. *et la fortezzá per seruitio del suo prencipe;* subsequitur *aggiunta: Deue ancora auuertire chi fortifica città - et offendere nel modo suddetto.*

15 (f. 166). **Orsino Giordano** *discorso fatto al serenissimo prencipe di Venetia sopra il modo di regolare l'ordinanze del 1571.* Inc. *Serenissimo prencipe: Auendo io raguagliato la v. Serenità dell'essere in che ho trouato queste ordinanze.* Des. in parte III seu B II. *concedergli la felicità che più desidera. Di Venetia li 8 aprile 1571, della serenità...*

Pars III, seu B II.

16 (f. 208). *Discorso sopra la fortezza di Palma del 1594.* Inc. *Serenissimo principe. Mosso da quel fine solo, al quale sono indirizzati tutti i pensieri et le operationi mie.* Des. *cosiche fo fine et le baccio le mani. Dalla Giudecca li XXI di giugno MDXCIV.*

17 (f. 222). *De amutinatis, amutinandi modis, amutinatorum politia, regimine et legibus:* item: *De ordine exercitus comitis Mauritii de Nassau in progrediendo contra hostes.* Inc. *Milites seditiosi, uulgo amutinati, dicuntur in genere ii, qui praetextu stipendij ipsis debiti et non soluti.* Des. *sex currus cum chirurgis et myropolis, 88 currus cum scortis;* sequitur (f. 243) idem opusculum italice cum titulo: *Discorso delli ammutinati, del modo di ammutinarsi, del governo politico, leggi et prencipe loro et del modo et forma di reconciliarsi con quello, da quali sono ammutinati.* Inc. *I soldati seditiosi, uolgarmente ammutinati, si chiamano quelli, i quali sotto pretesto di paga, che se gli deue, lasciate le insegne o lacerate.* Des. *sette carri con cirugici e spetiali.*

18. Frachetta Girolamo *discorsi.* [1] (f. 251) *Intorno alla guerra dell'imperatore et del prencipe di Transilvania contro il Turcò, 1594.* Inc. (f. 252) praemisso iterum titulo: *Se l'imperatore debba attendere alla pace col Turco o proseguire la guerra ... Si ragiona che il Turco habbia fatto tentare di pace l'imperatore dal Beglierbei della Grecia.* Des. *et sì per la giustitia della causa.* [2] (f. 259). *Del modo di regolare la guerra d'Ungheria, l'anno 1596.* Inc. (f. 260), iterato

eodem titulo: *Non era alcuno, il quale non sperasse che l'anno passato si douessero far progressi grandissimi contra il Turco.* Des. *et che sia abbracciato per benefitio della republica christiana.* [3] (f. 266). *Che si deve far più fondamento nel Transilvano che nell' imperatore per la presente guerra col Turco.* Inc. *Sono molti che affermano il principe di Transiluania poter essere di picciolo aiuto.* Des. *di cui è per seruirsi et molt' altre ragioni.* [4] (f. 273). *Sopra la guerra di Vngaria.* Inc. *Il far discorsi massime sopra materie di guerre è cosa, nella quale per mancamento di forze.* Des. *s'impedirà che il Turco non l'ingrosse à i confini d'Austria.* [5] (f. 282) *Dei modi, che si possono tenere al presente per guerreggiare contra il Turco in terra.* Inc. *Cinque sono i modi che si possono tenere al presente di guerreggiare contra il Turco per terra.* Des. *che habbino a portar la pena de' nostri falli.* [6] (f. 292). *Se convenga ai signori Pollacchi di muover' al presente l'armi contro il Turco.* Inc. *Si mette in disputa tra i signori Pollacchi se sia loro espediente di muouer l'armi hoggidì.* Des. *da preporre per molti rispetti à quella del Turco.* [7] (f. 305). *Che l' imperatore non deve far la pace col Turco, et in che modo si debba governar la guerra nell' avvenire.* Inc. *Essendo piaciuto a Dio, che o per nostra uiltà, o per li nostri peccati, Giauarino, presidio fortissimo.* Des. *à i Greci con Filippo re de Macedoni.* [8] (f. 320). ⟨Eiusdem?⟩ *proposte overo considerationi sopra la guerra dell'imperatore contra il Turco.* Inc. *Prop. Che si pensi al modo di unir l' imperio a' danni del Turco, accioche si faccia la guerra dauero.* Des. *il corso di così grandi vittorie, che ci propone il Signore.* [9] (f. 324). **Frachetta Girolamo.** *Che sia espediente al re cattolico di muover guerra al Turco... 10 maggio 1599.* Inc. *Tutti i gran principi sono inuidiati et temuti da gli altri.* Des. *procedente da uarie cause, le quali altroue ho notate.* [10] (f. 330) ... *Le cause della debilitatione delle forze Ottomane. Et si disputa se sia espediente al Turco di far pace coll'imperatore, e se all'imperatore ..., scritto a dì 15 8bre 1599.* Inc. *Quanto sieno declinate le forze et la potenza della casa Ottomana da sultan Solimano.* Des. *caderebbero da per loro in mano di sua maestà.* [11] (f. 335). *Quali principi si possi sperare di collegare hoggidì contra il Turco et quali no. A di 26 di nov. 1599.* Inc. *Se i principi christiani fossero così pij et così zelanti che non hauessero altro per oggetto.* Des. *bastano senza più a cacciare il Turco da Europa.* [12] (f. 340). *Giudicio intorno la presa di Giavarino.* Inc. *Non si può negare che l'acquisto fatto dall' imperatore di Giauarino non sia di molta importanza.* Des. *et gli imperiali acquistino spirito et uigore per il seruitio di santa chiesa.*

19 (f. 342). ⟨Eiusdem?⟩ *discorso, se alli re cattolico e christianissimo et al duca di Savoia possa uenir punto opportuno un moto d' armi in*

Italia per lo marchesato di S a l u z z o: *Di agosto 1600.* Inc. *La più ardua deliberatione, che possa accadere al prencipe è quella dell'imprendere o no una guerra.* Des. *la somma prudenza et paterna carità di n. Signore.*

20. **Frachetta Girolamo** *discorsi.* [1] (f. 312). *Che cosa convenga di fare al re* c a t t o l i c o *per le cose di* S a l u z z o, *scritto a dì 20 agosto 1599.* Inc. *Vna delle maggiori miserie, che patischino in questa uita i prencipi grandi, è il persuadersi di non poter cadere dal fastigio.* Des. *conuiene alla grandezza di sua maestà cattolica.* [2] (f. 354). *Se convenga più al duca di* S a v o i a *lasciare il giudizio del marchesato di* S a l u z z o *al* P a p a, *o accordarsi da sè con* F r a n c e s i... *a dì 28 di marzo 1600.* Inc. *Intorno all'accordo fatto dal duca di Sauoia col re di Francia ch' è, o di restituire il marchesato di Saluzzo.* Des. *e debilitar la potenza di sua maestà cattolica in questa prouincia.* [3] (f. 358). *Se il re* c a t t o l i c o *debba lasciare effettuare l' accordo fatto dal duca di* S a v o i a *col re di* F r a n c i a... *28 marzo 1600.* Inc. *Hauendo il signor duca di Sauoia accettata et sottoscritta l'alternatiua propostali da Franzesi.* Des. *et si è conosciuto nell'ultima guerra per pruoua.* [4] (f. 362). *Se convenga al re* c a t t h o l i c o *procurar con l'armi di diffender solo li stati del s^r^ duca di* S a v o i a, *o pur anco di conquistare il regno di* F r a n c i a... *7 sett. 1600.* Inc. *Non è cosa indegna d'esser considerata se conuenga al re cattolico procurar con l' armi.* Des. *al re cattolico, che è signore de fonti dell' oro.* [5] (f. 366). *Sopra la guerra di* S a v o i a... *a dì 17 genaro 1601.* Inc. *Gli errori, che si commettano dai prencipi nella guerra, sono assai più perniciosi et più difficili da emendare.* Des. *de suoi più prudenti et più saui consiglieri.* [6] (f. 372). *Sopra la continuatione degli apparati di guerra in Italia del re* c a t t o l i c o *dopo la conclusione della pace... l' anno 1601.* Inc. *Non è stata ancor monarchia così grande, o così ben fondata nel mondo, che non sia alfine caduta.* Des. *che queste armi non si apparecchiauano contro di essi.* [7] (f. 376). *Se cedendo il duca di* S a v o i a *volontariamente il marchesato di* S a l u z z o *al re di* F r a n c i a *possi il re cattolico movere per tal causa l' armi contro di esso re di Francia...* Inc. *Si ragiona diuersamente intorno la restitutione del marchesato di Saluzzo, et chi dice che seguira senza contrasto.* Des. *conuengono solo ai piccioli prencipi, non ai grandissimi re.*

21 (f. 380). *Considerationi per la ratificatione della pace, conclusa dal card.* A l d o b r a n d i n o *tra* F r a n c i a, S p a g n a *e* S a v o i a. Inc. *Nel discorso, che facemmo hièri insieme, v. s. rma mi rechiese, che ponesse in carta alcune raggioni adotte.* Des. in parte IV, seu B III *mi scusi se son stato troppo prolisso et le baccio le mani.*

Pars IV, seu B III.

22 (f. 401). ⟨Frachetta Hieronymi?⟩ *se sia espediente al re christianissimo accettare la protetione dei ribelli de' Paesi bassi, o piuttosto procurar l' accomodamento di essi col re cattolico.* Inc. *Si cerca qual di due partiti sia più espediente al re di Francia, o accettar la protettione delli stati ribelli.* Des. *et contra un re indubitato et cattolico.*

23 (f. 404). ⟨Eiusdem?⟩ *del modo di guerreggiare contro i ribelli de Paesi bassi.* Inc. *Nel deliberar le guerre (quando sono uolontarie) si mostra la prudenza o l'imprudenza del principe.* Des. *et procurano i nemici et gli emuli di cotesta corona.*

24 (f. 408). ⟨Eiusdem?⟩ *del modo di conquistare i Paesi bassi, con la difesa del consiglio, dato in ciò dal sig. marchese Spinola.* Inc. *Non ha dubbio che il consumamento di più di cento cinquanta milioni d' oro et d' infinito numero di soldati.* Des. *si renderebbono degni d'esser paragonati con gli antichi.*

25 (f. 414). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'acquisto di Ostende.* Inc. *Non è da dubitare che se l'acquisto di Ostende fosse seguito da principio dell'assedio.* Des. *tanto più facile sarebbe il uenire a fin dell' impresa.*

26 (f. 418). ⟨Eiusdem?⟩ *sopra la tregua di Spagna con li stati di Zelanda, scritto a dì 1 luglio 1609.* Inc. *Poichè è piacciuto alla maestà del re, nostro signore, di concludere una lunga tregua con li stati di Zelanda.* Des. *che si trouino rimedij opportuni per conseruar la grandezza di s. maestà.*

27 (f. 424). *Discorso di un gentilhuomo Milanese sopra gli apparecchi de genti dell'eccmo sig. conte de Fuentes, governatore di Milano...* Inc. *Io haueua risoluto di non parlar più di queste nostre materie di qua, non che scriuerne.* Des. *in questo stato gli apparecchi militari con tanto danno et roui...* (desunt nonnulla verba propter marginem recisum).

28. Frachetta Girolamo *discorsi.* ¹ (f. 426). *Se convenga ch' el conte de Fuentes passi di là dai monti... et se debba venire a battaglia con i Francesi.* Inc. *È dubbio degno di essere essaminato se sia conueniente che il conte di Fuentes.* Des. *o più riputatione del presente re Henrico quarto.* ² (f. 430). *A chi metta più conto muover presto l'armi, o al re di Francia, o a quello di Spagna.* Inc. *È cosa certissima, che finchè le corone di Spagna et di Francia saranno in essere conuerrà che tra esse sia sempre gara.* Des. *è maggiore et meglio fondata quella, che tiene sua maestà cattolica.*

29 (f. 434). ⟨Eiusdem?⟩ *se sia espediente al re cattolico fabricare la fortezza di Fuentes...* Inc. *Le leghe fatte ultimamente dai signori Grisoni con*

la corona di Francia et con la republica di Venetia, nelle quali promettono il passo libero. Des. *che chi desidera la pace deue mostrarsi pronto alla guerra.*

30 (f. 438). ⟨Eiusdem?⟩ *discorso sopra il forte Fuentes, cominciato à confini de Grizoni.* Inc. *Poiche dall'eccellentissimo sig. conte di Fuentes, moderno gouernatore dello stato di Milano per il potentissimo re catolico.* Des. *si cangi in nome di forte della morte.*

31 (f. 442). ⟨Eiusdem?⟩ *della ribellione di Transilvania et Vngheria et dei remedij, a dì 4 giugno 1605.* Inc. *Erano le cose della guerra tra sultan Mehemet et Rodolfo imperatore, alla morte di esso Mehemet.* Des. *ostentandoli ai popoli, muniti dalle legioni.*

32 (f. 448). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'impresa di Costantinopoli.* Inc. *Ai gran prencipi conuengono le grandi, non le picciole imprese, perciò che come quelle sono conformi allo stato loro.* Des. *etiandio che succedessero secondo il voto et disegno nostro.*

33 (f. 452). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'acquisto dell'Arace* (in Barbaria), *scritta il 3 agosto 1611, in Napoli.* Inc. *L'acquisto dell'Arace è stato bramato prima dai re di Portogallo, quando regnauano, e poi dal re nostro signore, ch'è successo in luogo di quelli.* Des. *che non era auanti, che si acquistasse.*

34 (f. 456). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'armi del duca di Savoia, scritto a dì 11 marzo 1611.* Inc. *Anchorche si debba credere, che la maestà del re nostro signore sappi i pensieri et i disegni del duca di Sauoia.* Des. *per rendere le sue armi meno odiose.*

35 (f. 460). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'apparecchio dell'armi della reina di Francia et della venuta di s. maestà con quelle a Lione, scritto a dì ultimo marzo 1611.* Inc. *L'armi che apparecchia la reina di Francia et la uenuta di sua maestà con quelle a Lione danno materia di essaminare due questioni.* Des. *et molte uolte non riesce.*

36 (f. 469). ⟨Eiusdem?⟩ *dei disegni del re di Francia contra il cattolico e dei rimedi, che si potrebbono apporre.* Inc. *Se ben il re di Francia dourebbe, essendo gia uecchio et coi figliuoli di età tenera et la moglie straniera.* Des. *sia per rimaner uincitore.*

37. **Frachetta Girolamo** *discorsi.* [1] (f. 474). *Che sia espediente al re catolico di far guerra.* Inc. *Due consigli, l'uno contrario all'altro, si possono dare al presente a s. maestà catolica, cioè di uiuere in pace.* Des. *questo giuditio di s. maestà et de suoi consiglieri.* [2] (f. 478). *Se sia meglio far la guerra dissimulatamente o alla scoperta...* Inc. *Si cerca se sia meglio per il prencipe far la guerra dissimulatamente, cioè col porgere aiuto al nemico di quello, al quale uuol farla.* Des. *quale è il re cattolico.* [3] (f. 481). *Se l'impresa d'Hibernia*

sia riuscibile, et se sarà di profitto o no al re cattolico. Inc. *Tutte le imprese, che dai buoni e saui principi si deliberano, deuono essere giuste et prudenti.* Des. *che guarda per diretto et più dapresso Inghilterra.*

38 (f. 486). ⟨Eiusdem?⟩ *di quello deve fare il re cattolico dopo l'acquisto di Cales.* Inc. *Essendo con tanta facilità uenuto in potere del re cattolico il posto di Cales nell'istesso tempo, che l'armata inglese.* Des. *le quali cose deue un sauio prencipe considerare.*

39 (f. 492). ⟨Eiusdem?⟩ *discorso et parere intorno alla restitutione di Varadino.* Inc. *Varadino fortezza di cinque beloardi in Vngheria superiore, alle radici dei monti transiluani.* Des. *di fare cadere in potere del Turco la Transiluania.*

40 (f. 494). ⟨Eiusdem?⟩ *della descrittione d'Algieri... con l'occasione dell'armata del cattolico, l'anno 1605.* Inc. (f. 495): *Con l'occasione dell'armata, che hà messo insieme questo anno il potentissimo re cattolico, facendosi diuersi discorsi.* Des. *de persone, che molti anni sono state in quelle parti.*

41 (f. 497). ⟨Eiusdem?⟩ *discorso intorno l'armata marittima del re catholico, l'anno 1601.* Inc. (f. 498): *Ancorche si debba credere che tutte l'attioni de principi sieno fatte con prudenza, poichè non mancano loro consigli.* Des. *et tre mila caualli da mettere in terra, senza sfornir le galee.*

42 (f. 505). **Frachetta Girolamo** *discorso intorno l'impresa d'Algieri, che si dice essere per tentare l'armata cattolica.* Inc. (f. 506): *Tenendosi cosa sicura dalla più parte degli huomini che l'armata cattolica habbia preso la uia d'Algieri.* Des. *rendendo i giudizij humani fallaci et friuoli.*

43 (f. 511). ⟨Eiusdem?⟩ *dell'uscita dell'armata del re cattolico, scritto a 22 di Luglio 1602.* Inc. (f. 512): *L'uscita di questa armata del re ha dato materia di discorrere agli huomini diuersamente, secondo la diuersità degli ingegni.* Des. *uittoria contra i nemici di s. maestà.*

44 (f. 515). **Rosbrerm** *maresciallo, discorso al imperatore intorno alla guerra da farsi in Ungheria, del prossimo anno 1604.* Inc. *Che hauendo desiderio sua maestà cesarea continuare la guerra d'Ungaria e far profitto in acquistare non solo la città.* Des. *come succede quasi ogn'anno nell'essercito imperiale.*

45 (f. 519). ⟨Frachetta Hieronymi?⟩ *sopra l'impresa d'Egitto, al re cattolico, a di 24 agosto 1604.* Inc. *Caduto l'impero Ottomano nella persona di Achmat, fanciullo d'anni tredeci, retto da due bassa.* Des. *quando pur conuenga ualersi di caualleria.*

46 (f. 531). **Frachetta Girolamo** *intorno l'armata marithima del re catholico, l'anno 1605, a di 2 luglio.* Inc. (f. 532). *Intorno l'armata maritima del re cattolico, che al presente si prepara per uscire, si fanno due giudicij.* Des. *in un mare pacifico et portuoso et patroneggiandolo.*

47 (f. 537). ⟨Eiusdem?⟩ *sopra l'armata cattolica, scritto a di 3 settembre 1605.* Inc. (f. 538): *L'effetto di diuertir le forze Turchesche dall'Vngheria, che ha fatto l'armata cattolica, senza dubbio si deue attribuire.* Des. *ancorche accuratissima, riusciranno uane.*

48 (f. 541). ⟨Eiusdem?⟩ *come si debba aiutare l'imperatore contra il Turco, scritto a dì 24 d'ottobre 1605.* Inc. (f. 542): *Niuna cosa è, la qual renda più prudenti o piu saui i prencipi, che l'auuertenza et consideratione dei successi.* Des. *gli Vngheri, uniti coi protestanti d'Alemagna.*

49 (f. 547). ⟨Eiusdem⟩ *che non seguirà pace tra l'imperatore, il Turco et i ribelli Vngheri..., scritto a di 3 di decembre 1605.* Inc. (f. 548): *La guerra di quest'anno ha fatto conoscere all'imperatore che differenza sia tra il guerreggiare con forze proprie.* Des. *non è minore di quello de' tempi di que' pontefici.*

50 (f. 552). ⟨Eiusdem?⟩ *che al re catthollico sia espediente aiutar i Venetiani contra il Turco, scritto a dì 3 di gennaro 1506.* Inc. (f. 553): *Le città libere, nelle quali il dominio è appresso di pochi, o assolutamente, come fu Roma.* Des. *in pericolo la Sicilia et il regno di Napoli.*

51 (f. 557). ⟨Eiusdem?⟩ *come debba governarsi il re catthollico, quest'anno 1606, col Turco, scritto a dì 28 di genaro.* Inc. (f. 558): *Douendo il Turco far quest'anno ispeditione per mare contra christiani con forze reali, o sia per uoltarsi a danni del re cattolico.* Des. *della Bosna, dell'Epiro et della Macedonia.*

52 (f. 562). ⟨Eiusdem?⟩ *se essendo uera la rotta, data dal re de Persi al Turco, si debba sperar bene per la christianità, o più tosto temerne male; scritto a dì ultimo di febraro 1606.* Inc. (f. 563): *Se ben non si può negare che non sia bruta noua (quando sia uera) per la christianità.* Des. *più tosto attristarsi che rallegrarsi.*

53 (f. 567). ⟨Eiusdem?⟩ *intorno l'impresa dell'armata Spagnuola, scritto à dì 16 d'agosto 1608.* Inc. (f. 568). *Quando da principio s'intese che si doueuano unir le galee di s. maestà.* Des. *tant'altre nationi.*

54 (f. 573). *Copia delli nuovi ordini, che inviò il re* ⟨Philippus II⟩ *per Fiandra, l'anno 1593, a 30 d'agosto.* Inc. *Il conte di Mansfelt* ⟨Petrus Hernestus⟩: *Signori Pietro Colombo, contador del soldo dell'essercito di s. maestà et Antonio Carnero.* Des. *Data in Brusselle, a 30 d'agosto 1593, Manfelt, per commandamento di s. eccellenza Marco di Palazzi.*

55 (f. 577). ⟨Frachetta Hieronymi?⟩ *discorso se l'imperatore deve accettare o no la pace, propostagli dal gran Turco.* Inc. *Essendo la presente guerra tra l'imperatore de christiani et il gran signore de Turchi di tanta importanza.* Des. *la cui santa gratia sia con noi. Amen.*

56 (f. 581). **D'Herrera Antonio** *discurso y tractado, que sera mas util para la defensa y securidad des los reynos, y estados la*<*s*> *fortalezas bien presidiadas, o los exerçitos en campaña y miliçias bien ordenadas. Al sermo Francisco Maria Feltrio de la Rovere, VI duque de Vrbino.* Inc. *Estan propio de v. alteza este tractado assi por razon hereditaria.* Des. *bien y derechament lo qui siere entender.*

57 (f. 587). *Discorso militare in risposta d'alcune oppositioni, fatte all'andata in Frisia del ... sig. Ambrosio Spinola, duca di santa Severina... maestro di campo generale per sua maestà in Fiandra.* Inc. (f. 588): *Perchè intendo biasimarsi da molti l'andata di s. ecc. uerso le prouincie di Frisia et insieme che molti caueglieri emuli.* Des. *et a vostra signoria bascio le mani.*

Codex variis manibus scriptus est et folia frustulis chartarum dorsis voluminum adglutinata exhibet. Ante partem I et B I indices contentorum. In parte autem I ff. I^{v}, 12^{v}, 109^{v}, 122^{v}, 123^{v}, 334 vacua. In parte II-IV ff. I^{v}, 1^{v}, 143^{v}, 144, 145^{v}, 165^{v}, 207^{v}, 221^{v}, 241^{v}, 242^{v}, 250^{v}, 251^{v}, 258^{v}, 259^{v}, 272^{v}, 281^{v}, 304^{v}, 318, 319^{v}, 323^{v}, 324^{v}, 338^{v}, 350^{v}, 351^{r}, 361^{r}, 365^{v}, 374^{v}, 399^{v}, 400^{v}, 403^{v}, 407, 408^{v}, 413^{v}, 417^{v}, 422^{v}, 423^{v}, 425^{v}, 433, 436^{v}, 437^{v}, 441^{v}, 447^{v}, 451^{v}, 454^{v}, 455^{v}, 459^{v}, 466, 467, 468^{v}, 473^{v}, 477^{r}, 480^{v}, 485^{v}, 490, 491^{v}, 494^{v}, 497^{v}, 504, 505^{v}, 511^{v}, 514^{v}, 517^{v} 518, 530, 531^{v}, 535, 536, 537^{v}, 540, 541^{v}, 546^{v}, 547^{v}, 551, 552^{v}, 556, 557^{v}, 561^{v}, 562^{v}, 566^{v}, 567^{v}, 571, 572, 576^{v}, 587^{v}, 593^{v} vacua.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

822. Saec. XVI ex., chart., mm. 272 × 198; in duas partes divisus, pars I, ff. II. 292 (+133^{a}, 182^{a}); pars II, ff. 293-641 (+404^{a}, 633^{a}).

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). **Navagiero Bernardo,** ... *stato bailo a Constantinopoli, relatione fatta nell'eccellentissimo consiglio, l'anno 1552.* Inc. *Piacque a v. serenità di elegermi nel 1549, alli XXI di settembre, per bailo suo a Costantinopoli et di spedirmi insieme con il clarissimo orator Zeno.* Des. *tanto magiore sarà il seruitio, ch'ella da esso potrà aspettare* (cf. Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* Firenze 1839-1863, ser. III, 1, p. 35-110; inc. aliter in codice, quia in ed. omissus est prologus; cf. ibid. p. 35, n. 1).

2 (f. 108^{v}). <Brevis recensio oppidorum et frugum insulae Cypri, an. 1525>. Inc. *Nel 1525 fu fatta la descrittione per tutta l'isola di Cipro.* Des. *legumi 17838.*

3 (f. 109). **Serbellone Gabrio** *relatione de li successi della Goletta et di Tunisi... 1575.* Inc. *La fortezza nuoua, che si cominciò in Tunisi, era di sei baloardi di XVIII canne di Napoli di spalla et fianco.* Des. *increscendomi il trauaglio degli altri più che del mio proprio.*

4 (f. 134). **Foscari Marco,** *ritornato ambasciatore dalla repubblica di Fiorenza, l'anno 1527, relatione* <seu potius relationis pars prior>. Inc. *È antico documento, serenissimo prencipe, grauissimo e sapientissimo conseglio, che quelli che desiderano esser ueri et buoni senatori.* Des. *la sua buona gratia* (Albèri, l. cit., serie II, 1, 9-37, multis variantibus; cf. p. 37, n. 1).

5 (f. 183). **Badoero Federigo,** *ritornato ambasciatore dall'imperatore Carlo V et Filippo re di Spagna l'anno 1558* (Albèri, l. cit., ser. I, 3, p. 177-330).

Pars II.

6 (f. 405). <**Contarini Lorenzo,** Albèri, l. cit., ser. I, 1, p. 371-469> *ritornato ambasciatore da Ferdinando, re dei Romani, l'anno 1548;* (in ms. *Relatione dell'orator Veneto, fatta al suo principe, ritornando dalla sua legatione a Ferdinando d'Austria, re de Romani, l'anno 1546 et 1547*).

7 (f. 579). **Barbaro Daniele,** *relatione doppo la legatione d'Inghilterra, fatta nel senato a ... di maggio 1551.* Inc. *Io ho considerato spesse uolte, principe serenissimo, padri illustrissimi e sapientissimi, che le leggi, con le quali gouernandosi la vostra republica ... essendo tornato dalla legazione mia d'Inghilterra* (Albèri, l. cit., ser. I, 2, p. 227-271, omissa praefatione).

8 (f. 631). Clementis VII sententia lata in Henricum VIII, Angliae regem (in ms. *Sentenza d'Inghilterra;* Raynaldi, Annales eccl., Lucae 1755, 13, p. 327).

9 (f. 634). *Relatione et descrittione del regno di Polonia* <an. 1557>. Inc. *Il regno di Polonia per grande ch'ei si sia ha poche città, et sono queste Gnesna et Leopoli.* Des. *et che apre la porta ad ognuno d'essere heretico a suo modo.*

Codex variis manibus scriptus est. Ff. II. 133^a, 182^a, 404^a, 578^v, 633^v, 633^a, 641 vacua. In f. I partis I index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Baptistae Pitra cardinalis bibliothecarii.

823. An. 1581 (cf. f. II), chart., mm. 273 × 204, in tres partes divisus; pars I, ff. IV. 246 (+ f. 31^a, 168^a); pars II ff. $247\text{-}456^{ab}$ (+ 356^{ab}); pars III, ff. 457-647 (+ 597^a).

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). *Relatione di quello, che si trahe di Cipro ogn' anno, et alcune qualità dell'isola et degli habitatori, dell'anno 1558.* Inc. *Quando si trouò luogotenente in Cipro il magnifico messer Marcantonio Triuisano, che fu poi principe, ui fu mandato il clarissimo messer Giacomo Semitecolo.* Des. *onde non ui si deue hauer poca cura et alla sua buona gratia.*

2 (f. 25). *De statu rerum Hungaricarum, a morte regis Ludovici secundi usque ad praesens tempus, ad finem anni 1529.* Inc. *Vuladislao defuncto Ludouicus filius successit adhuc impubes, qui ducta in uxorem Maria, Caroli caes. et Ferdinandi tum Austriae archiducis sorore.* Des. *quod Turci sangiacatum uocant.*

3 (f. 33). *Interrogationi fatte a Matteo, ambasciadore del preste Gian a papa Pavolo III, delle cose pertinenti allo stato ecclesiastico et cose pie.* Inc. *Primamente fu domandato se ne i regni et dominio del preste Gian è più d'un Patriarca, al quale s'obedisca nelle cose spirituali.* Des. *et chiamato da n. s. papa Pauolo terzo.*

4 (f. 40). **Tiepolo Paolo**, *tornato ambasciatore da Ferdinando re de Romani, l'anno 1557, relatione.* Inc. *Ancora che il re de Romani, serenissimo principe, prudente e sapientissimo consiglio, sia degno per li molti grandi e potenti stati et regni, da lui posseduti.* Des. *fu concessa la catena con tutti li voti, da quattro in fuori* (partem posteriorem tantum ed. Albèri, *Le relazioni degli ambasciatori Veneti*, ser. I, 3, p. 145-174).

5 (f. 169). **Navagero Bernardo**, *relazione di Roma* (Albèri, l. cit., ser. II, 3, p. 369-416).

Pars II.

6 (f. 247). **Ruggieri Giulio**, *ritornato nuntio dal serenissimo re di Polonia nell'anno 1568, relatione data a ... papa Pio V.* Inc. (f. 249): *Ancorche, beatissimo padre, io habbia continuamente ragguagliato la santità v. con mie lettere, così delle cose negotiate per me a nome suo in Polonia.* Des. *come hora uorrei dimostrarmi uero et non appassionato relatore;* praeeunt (f. 247v-248r) capita 1-17.

7 (f. 357). *Relatione del regno di Polonia* ⟨an. 1560⟩ *e degli altri stati, aggiunti a quella corona, con la forma del giuramento de consiglieri di esso regno.* Inc. *Consiliariorum regni iuramentum tale est* etc. *Ego Iacobus iuro quia serenissimo principi et domino domino augusto regi Poloniae fidelis ero.* Des. *ragguagliare li padroni, quali servo, il che deueno pigliare in buona parte;* (fragmentum, seu relationis pars in Ciampi, Flosculi hist. polonae. Puliaviis 1830; cf. Albèri, l. cit., ser. I, 6, p. 273 notam; hoc anno mense iunio nuntius in Poloniam missus est Bonjoannes Berardus, episc. Camerinensis eccl., uti ex regestis archivii Vaticani, *Nunziatura Polonia*, 170 A, eruitur).

8 (f. 368). **Soriano Michel**, *tornato ambasciatore del re di Spagna l'anno 1559* (in ms. 1560), *relatione.* (Albèri, l. cit., serie I, 3, p. 333-390; in ms. tamen praemittitur (f. 367) index capitulorum 1-15, quamvis relatio non dividatur in capita: I *La quantità dei suoi regi et stati et la qualità loro* - XV: *La qualità del principe Carlo, figliuolo di s. maestà catholica.*

Pars III.

9 (f. 457). ⟨Mercatoris cuiusdam, Aleppi degentis⟩, *relatione del re di Persia, detto il sig. Sofi* ⟨Thamasp I⟩, *nella quale si racconta la guerra, ch'egli hebbe col gran Turco l'anno 1553, insieme con molti altri particolari.* (Albèri, l. cit., ser. III, 1, p. 195-269).

10 (f. 561). **Cavalli Marino,** *ritornato ambasciatore della serenissima signoria di Venetia dal Turco,* ⟨1560⟩ *relatione.* (Albèri, l. cit., ser. III, 1, p. 273-298).

11 (f. 598). **Giustiniano Marino,** *nel ritorno dell'ambasceria sua dal clarissimo re di Francia,* ⟨1535⟩. (Albèri, l. cit. ser. I, 1, p. 147-196; des. tamen vv. *nè dottore, nè figlio non legitimo,* aliter quam in ed.; cf. ibid., p. 195, notam).

Codex ff. exhibet vacua I^v, III, IV, 24, 31^a, 32^v, 39^v, 168^v, 168^a, 246^v, 248^v, $356^{a.b.}$, $456^{a.b.}$, 597^a. In summo margine folii I: *Tomo 2do delle Relationi.* In f. II index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

824. Saec. XVI ex., chart., mm. 263 × 196, in duas partes divisus, pars I ff. II. 259 (+ 43^a); pars II, ff. 280-504 (+ $353^{a.b.}$, 402^a).

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). *Historia compendiaria* ⟨saec. XVI composita⟩ *del regno di Cipro.* Inc. *Dovendo trattar delle cose del regno di Cipro mi pareria superfluo far mentione di quelle, che particolarmente sono state trattate per gli antichi authori.* Des. *somma il numero della fanteria, numero 5408.*

2 (f. 31). *Principio et origine del sacro Hospitale et ordine di militia di s. Giov. Battista et cavalieri Gierosolimitani.* Inc. *È cosa manifesta per la fede et authorità delle sacre et antiche historie, che l'hospitale, casa et religione sacra della militia de caualieri hospitalari.* Des. *leggendo i medesimi commentarij* ⟨di Rodi⟩ *potrà pienamente et lucidamente a questo suo desiderio sodisfare.*

3 (f. 44). **Soriano Michel,** *rèlazione* (in ms. *commentarij*) *del regno di Francia.* (Albèri, *relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. I, 4, p. 105-149).

4 (f. 130). **Correro Giovanni,** *relatione di Francia 1569* (in ms. *1570*). (Albèri, l. cit., p. 179-226).

5 (f. 216). **Alessandri** (*degli*) **Vincenzo,** *relazione di Persia* (1574). (Albèri, l. cit., serie III, 2, p. 105-127, sed in ms. longior aliquantum sub finem des. vv. *di quell'ardentissima uolontà, che ho sempre hauuto uerso questo serenissimo stato.*

6 (f. 252). ⟨Familiaris cuiusdam domini Ioannis de Austria⟩, *relatione di Tunisi et Biserta, con l'osservationi delle qualità et costumi degli habitanti, fatta l'anno dell'impresa di esse per il seren. sig. d. Giovan d'Austria, 1573.* Inc. *Il territorio di Tunisi è bellissimo, pieno d'oliui, dattoli et tutti altri frutti, terreni benissimo coltiuati.* Des. *Caualli leggieri n. 500.*

Pars II.

7 (f. 260). **Garzoni Costantino,** *relazione dell'impero Ottomano ⟨1573⟩,* (in ms. *1574*). (Albèri l. cit., ser. III, 1, p. 371-436).

8 (f. 354). **Priuli Lorenzo,** *relazione di Firenze, 1566.* (Albèri, l. cit. ser. II, 2, p. 59-93).

9 (f. 405). **Caracciolo Giulio Cesare,** *discorso sopra il regno di Napoli.* Inc. *Le molte invasioni che ha sofferto il regno di Napoli, l'infinite mutationi de sig. di gouerno et di stati, che in esse sono accadute.* Des. *Mi pare che monta tutto l'introito del soprascritto bilancio in circa un millione trecento decesette millia ducati, come chi lo desidera potrà uederlo;* praeit (f. 403) auctoris epist. ad fratrem Ascanium: *Fratello osservandissimo: V. s. mi commanda ch'io uoglia scriuerli quello che li giorni passati ragionammo insieme - Napoli, 15 febraro, 1554...*

10 (f. 461). *Relatione e ragguaglio della natione delli Svizzeri, stati loro, forze et modo di vivere.* Inc. *Sono i Suizzeri populi, che confinano colla Sauoia, con lo stato di Milano, con Costanza.* Des. *nei loro paesi per esser montuosi et poco fertili.*

11 (f. 466^{v}). ⟨Adnotatio de Verona ac de duce Friderico Saxonico⟩: *Il duca di Bauiera, il uecchio, comprò le ragioni di Verona - signor di Padoua, che fu cacciato da Vinetiani.*

12 (f. 467). *Ritratti del regno d'Inghilterra.* (Albèri, l. cit., ser. I, 2, p. 383-398).

13 (f. 489). *Descrittione del regno di Portogallo* ⟨1577⟩. Inc. *Portogallo, il quale confina con la Spagna et possiede la piu occidental parte di essa, è diuiso uerso settentrione con il corso del Migno.* Des. *alla descrittione del regno di Portogallo il più breue, che si è possuto* (iterum in cod. 825, f. 163).

Ff. I^{r} 43^{v}, 43^{a}, 251^{v}, 402^{v}, 402^{a}, 404^{v}, 503^{v}, 504 vacua. In f. I^{v}: *Vol. 3 delle relationi.* In f. II index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

825. Saec. XVI ex., chart., mm. 260 × 195, in tres partes divisus; pars I ff. I. 205 (+ 162[a], 205[a]); pars II ff. 206-409 (+ 229[ab], 300[abc], 367[a], 409[ab]); pars III ff. 410-595 (+ 523[ab]).

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). **Micheli Giovanni**, *relatione d'Inghilterra*, 1553. (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti*, ser. I, 2, p. 292-380, in ms. deest tamen prooemium).

2 (f. 103). *Discorso del regno di Portogallo, dopo la morte del re d. Sebastiano.* Inc. *Essendo restato il regno di Portugallo senza legittimo re per la morte del re don Sebastiano.* Des. *fu gridato per tutta Lisbona re di Portugallo il re Filippo.*

3 (f. 125). *Discorso di Portogallo.* Inc. *Possiede il re Sebastiano di Portogallo, primo di questo nome et XVI re di Portogallo, nell'Europa l'ultima parte della Spagna.* Des. *di modo che non gli basta nè anco essa entrata, et da questi nascono gl'interessi. Sono d. 2650000.*

4 (f. 141). *Ritratto del regno di Portogallo. 1580.* Inc. *Il regno di Portogallo è una picciola parte della prouincia della Spagna, situata nell'estreme sponde del mare oceano.* Des. *il che causa gran trafico et gran concorso di naui.*

5 (f. 163). *Itinerario, o vero descrittione di Portogallo et historia di quello regno. 1577.* Inc. *Il regno di Portogallo, il quale confina con la Spagna et possiede la più occidental parte di essa, è diuiso uerso settentrione con il corso del Migno.* Des. *et conuenevole alle sue grandezze farò qui fine* (cf. cod. superiorem f. 489).

Pars II.

6 (f. 206). *Relatione della giustitia et ragione, che il re Filippo ha nella successione del regno di Portogallo, detta in presenza del re... alli signori governatori et officiali... della città di Lisbona...* Inc. *Se gli huomini considerassero, i quali hanno il popolo in suo gouerno, quanto stretto conto hanno al Signore Dio.* Des. *domandando a nostro Signore ue la dia a conoscere. Anno 1579.*

7 (f. 218'). *Copia della lettera mandata dal re Mulei Hamet al re don Sebastiano, primo che partisse d'Arcila per fargli la battaglia.* Inc. *Un solo Iddio sia laudato in ogni luogo, come a chi si deue il tutto.* Des. *come che qui lo protesto. Tuo amico legale Mulei Hamet.*

8 (f. 223). **Philippi II**, Hisp. regis, epist. *ai gouernatori della città di*

Lisbona et del regno di Portogallo. Inc. *Benche habbia ordinato a don Xpistoforo Valdillora che ui dica alcune cose da mia parte.* Des. *Di Vagliadolid, di luglio, 1579. Yo el Rey.*

9 (f. 228). ⟨Eiusdem epist. hispanice de successione ad regnum Lusitaniae⟩. Inc. *El rey. Dieque primo bien credo deueys tener entendido.* Des. *De Madrid a los XV de ebrero, 1580. Por mandado de su m^{d}. Iuan Vasquez.*

10 (f. 233). *Della guerra di Persia,* ⟨libri I-II⟩. Lib. 1 inc. *Se io non fossi certo che chiunque uedra quello, de che parli la presente historia.* Des. *et passeremo a parlare delli duoi altri potentati di Georgia;* (f. 258) lib. II cum titulo, *Della guerra dei Turchi contro li Caselbas,* inc. *Habbiamo, se non m' inganno, a bastanza detto nel primo libro,* des. *Ma io ueramente credo che questi siano stati ragionamenti del uolgo;* praeeunt [1] (f. 230): *Nomi di autori citati nell' opera: Gian Lorenzo d'Anonia - Paolo Giouio, uescouo di Nocera;* [2] (f. 231): *dichiaratione de nomi antichi usati...* (seu index geographicus): *Armenia maggiore. Turcomania - Mesopotamia, paese di Diarbecha.*

11 (f. 301). **Tiepolo Francesco** (?), *discorso delle cose di Moscovia. 1557.* Inc. *Fu già la Moscouia un ducato fra i molti.* (Romanin, *Storia documentata di Venezia,* Venezia 1857, 6, p. 505-522).

12 (f. 333) **Michiel Giovanni,** *relazione di Francia. 1575.* (Albèri, l. cit., ser. I, 4, p. 345-376).

13 (f. 369). **Molino Francesco,** *relazione della corte di Savoia ⟨1574⟩* (in ms. *1575*). (Albèri, l. cit. ser. II, 2, p. 227-264, sed in ms. longior ac differt praesertim sub finem; adiunguntur nonnulla de Lippomano, de secretario Pauluzzi, de oratore Mazzi etc. (des. vv. *quelle poche facultà, che ci ha lasciate la buona memoria di nostro padre et la uita insieme.*

Pars III.

14 (f. 410). **Lippomano Girolamo,** *relazione della corte di Savoia. ⟨1573⟩* (in ms. stylo plumbeo: 1572; Albèri, l. cit., p. 195-224; inc. tamen: *Douendo io far l'ultima et non meno importante di tutte le altre attioni dell' ambasciaria di Sauoia,* quia in ed. omittitur longum prooemium).

15 (f. 482). **Gussoni Andrea,** *relazione dello stato di Firenze* ⟨1576⟩. (Albèri, l. cit., p. 355-397; in ed. tamen omittitur breve prooemium).

16 (f. 524). **Strozzi Piero,** *marescial di Francia, giustificatione delle attioni, operate nella guerra di Siena, per qual causa si risole a far giornata.* Inc. *Essendo nella guerra di Siena stato concluso da s. maestà christianissima, che la uittoria resterebbe in ultimo da quella parte, che facesse la raccolta di quell'anno.* Des. *che gli ho scoperti et conosciuti con la uera regola dell'armi.*

17 (f. 542). **Manolesso Emiliano**, *relazione di Ferrara* ⟨1575⟩ (in ms. *1578*; Albèri l. cit., p. 401-427).

18. *Dell'entrata in Ferrara* ⟨1579⟩ *della terza duchessa* (Margaritae Gonzagae Mantuanae) *avisi* 1-2. I. (f. 571) inc. *Sendomi io ritrouato a caso in Ferrara, nel tempo che si sono celebrate le sontuosissime nozze* des. *partii la domenica dopo desinare per Venetia*; II (f. 592) inc. *Il duca alli XXV del passato andò per barca incontrare la sposa*, des. *di capellatura bionda, bianca et rossa naturale.*

Codex variis manibus scriptus folia vacua exhibet 124^{v}, 162^{a}, 205^{a}, 229^{ab}, 230^{v}, 232^{v}, 257^{v}, 300^{v}, 300^{abc}, 367^{a}, 368^{v}, 409^{v}, 409^{ab}, 523^{ab}, 541^{v}, 591^{v}, 595. In f. I index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

826. Saec. XVI ex., chart., mm. 325×214, sed ff. 379-386 mm. 293×185; in duas partes divisus, pars I ff. II. 143 (+ 122^{a}, 143^{a-d}); pars II ff. 144-386.

Oratorum Venetorum relationes et historica alia; s. **Ioannis Chrysostomi** sermo in s. Ascensionem, anonymo interprete; **Pseudo-Athanasii** sermo in s. quintam feriam et Iudae proditionem, ignoto interprete; colloquia 1-2 inter Catholicos et Calvinistas.

Pars I.

1 (f. 1). **Tiepolo Niccolò**, *ritornato ambasciatore da Carlo V, relazione, 1532.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti*, ser. I, 1, p. 33-144).

2 (f. 76). **Navagiero Bernardo**, *ritornato ambasciatore da Carlo V, relazione, 1546.* (Albèri, l. cit., p. 291-368).

3 (f. 123). **Cavalli Marino**, *ritornato ambasciatore da Carlo V, relazione. 1551.* (Albèri, l. cit.. 2, p. 195-223).

Pars II.

4 (f. 144). **Fedeli Vincenzo**, *relazione di Firenze* ⟨1561⟩ (in ms. *1565*; Albèri, l. cit., ser. II, 1, p. 323-400, sed appendices alio ordine in ms., quo in ed.).

5 (f. 206). **Soriano Antonio**, *relazione di Roma, 1535.* (Albèri, l. cit., ser. II, 3, p. 297-332; sed in ms. pergit (f. 227^{r}) conclusio: *Io ho in questa legatione seruito la serenità v. mesi XXII - della v. excellenza, alla quale io lo raccomando et me insieme.*

6 (f. 229). *Dell'elettione del sito per una fortezza nel Friuli.* Inc. *La materia d'elegere siti per fortezze, ancorche in mille parole si uolesse dilatarla, forse non può contener piu di due parti.* Des. *et per conserua delle munitioni et altre occorrentie necessarie.*

7 (f. 235). ⟨Rationes expensorum et acceptorum sacri ordinis Hierosolymitani, sec. XVI ex.⟩ (in ms. *La spesa del commun' erario della sacra religione Hierosolomitana ogn' anno*). Inc. *Per la spesa che si fa per lo seruitio della ecclesia conuentuale di s. Giov., compresa la tauola.* Des. *che non si possono essigere dalli mal paganti, restano di netto 114487.*

8 (f. 240). ⟨**Bon Michiel** et **Erizzo Gaspare**, *sindaci in Dalmazia, 1559, relazione*⟩. (Liubič, Commissiones et relationes Venetae, III, Monumenta, hist. Slavorum merid., Zagrabiae 1880, vol. XI, p. 112-134).

9 (f. 281). S. Ioannis Chrysostomi, archiep. Cpolit., sermo in s. Ascensionem Christi Domini (cf. M. Patr. Gr. 50, col. 441-452). Inc. *Quemadmodum nuper cum solemnem crucis memoriam celebraremus extra urbis moenia festum diem egimus.* Des. *et nos gloria, quae a Deo ipso profectura, perfruamur, quam utinam omnes consequi possimus gratia et benignitate D. N. I. Ch...*

10 (f. 298). Pseudo-Athanasii sermo in sanctam quintam feriam et Iudae proditionem (cf. M. Patr. Gr. 28, col. 1047-1054). Inc. *Saluatoris nostri passio Iudaeis luctum, ecclesiae laetitiam attulit; illis enim calamitatem, nobis uero salutem peperit.* Des. *ut appareat auctor potentiae, qui uires suppeditat. Cui sit gloria...*

11 (f. 302^{r}). **Canal** (*de*) **Christofaro**, *relatione dell' armata de Venetiani.* Inc. *Quel che ho uisto per esperienza in diuersi tempi, serenissimo principe... mi ha fatto conoscere certo che la longhezza in tutte le azioni del dire.* Des. *non potrà se non ingiouenirsi nelle cose, che concerniranno il benefitio della serenità v. et delle signorie vv. ecc̃me, alle quali riuerentemente mi raccomando.*

12. ⟨*Inter d. Claudium de Pansa* atque anonymum, catholicos *et Petrum martyrem de Luca ac Theodorum Bezam*, calvinistas, colloquia 1-2⟩. [1] (f. 379), de ecclesia, inc. *Anno Domini MDLXI, die 24 septembris, quae fuit dies Mercurii in oppido, quod Poyssiacum* (Poissy) *dicitur et distat a Lutetia Parisiorum per sex leucas*, des. *et petierunt* (calvinistae) *tempus ad deliberandum, quod illis concessum fuit, quo facto dissolutum fuit colloquium;* sequitur (f. 382) *copia articuli exhibiti haereticis ut subscriberent: Firma fide confitemur - sumi a fidelibus communicantibus;* [2] (ibid.) secundum, de fide colloquium inc. *Celebratum fuit die 26 septembris, quae fuit dies Veneris*, des. *disputationemque remittentes de transubstantiatione ad aliud colloquium* (cf. Lelong, *Bibliothèque hist. de la France*, Paris 1778, nn. 5791, 6200, 6828-34).

Variis manibus scriptus codex folia vacua exhibet I, in cuius marg. summo: *Volume 4° delle Relationi*, 122^{a}, 143^{a-d}, 239^{v}, 378^{v}, 385^{v}, 386. In f. II index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

827. Saec. XVI ex., chart., mm. 263×196; in duas partes divisus pars I ff. I. 277 (+67[a], 133[a], 175[ab]); pars II, ff. 278-599 (+338[a], 392[a], 478[a], 512[ab], 539[a]).

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). **Lippomani Girolamo,** *relazione di Polonia* ⟨1575⟩. (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. I, 6, p. 273-316).

2 (f. 73). **Navagiero Bernardo,** *ritornato ambasciatore da Carlo V,* 1546. (Albèri, l. cit., ser. I, 1, p. 291-368; praeeunt [1] (f. 68) index rerum et nominum: *A. Andrea Doria generale dell'armata di s. m., f. 15 - Prouisioni di generali et capi, f. 18;* [2] (f. 72) *sommario dell'entrate et forze di Carlo V...: L'imperatore Carlo V, oltra l'imperio, è successo padrone di tutta la Spagna - che forti per artefitio.*

3 (f. 134). **Tiepolo Antonio,** *ritornato ambasciatore dal serenissimo re cattolico, 24 sett. 1567, relazione.* (Albèri l. cit., ser. I, 5, p. 125-160, differt tamen in codice ab ed. Inc. *Non si può se non dire.* Des. *per aiutar questa sua così pia intentione*).

4 (f. 176). **Lippomano Hieronimo,** *ritornato ambasciatore da d. Giovanni d'Austria* (in ms. *in Napoli*) *l'anno 1575.* (Albèri l. cit., ser. II, 2, p. 267-311).

5 (f. 236). **Lando Alvise** (in ms. **Leone Giov. Batt.** *al sig. Alvisi Landi, secretario Venetiano*), *discorso delle cose del regno di Napoli.* (Albèri, l. cit., ser. II, 5, p. 449-472, usque ad vv. *per apportar diminutione,* lin. 22; sed additur in cod. iudicium de vicerege, memorantur insuper adnexa documenta secreta. Des. *della memoria e reuerenza mia uerso di lei. Di Napoli a ... di aprile 1579.*

Pars II.

6 (f. 278). **Gondola Francesco,** *relatione fatta alla santità di n. s. Gregorio XIII d'alcuni particolari del Turco.* Inc. *In questo tempo, che per ordine della S[à]. v. sono stato a Ragusi, hauendo io inteso dalli gentilhuomini, che in questi anni della guerra.* Des. *che non le sia seruo inutile. Di Roma il primo di Xbre, 1574.*

7 (f. 339). *Commentarij dei successi della Goletta et di Tunisi, nell'anno 1574.* Inc. *Stando Selim imperator dei Turchi tutto ripieno di sdegno contra christiani per la perdita dell'armata, per l'impresa di Tunisi.* Des. *et tutti con pericolosa nauigatione non senza naufragio d'alcuni.*

8 (f. 382). **Soranzo Iacomo,** *relazione dell'impero Ottomano,* ⟨nov. *1576*⟩ (in ms. 1578; Albèri l. cit., ser. III, 2, p. 195-207, sed differt sub finem des. disserens de finibus Dalmatiae vv.: *Questo commissario si chiama Ferat bei.*

9 (f. 393). *Relazione dell'impero Ottomano*, 1579 (in ms. **Veniero Maffeo**, *relatione di Constantinopoli et delle cose Turchesche, l'anno 1582*). Inc. *Del sito di Constantinopoli sono le qualità marauigliose, la grandezza* (cf. Albèri, l. cit. ser. III, 1, p. 439-468, maiorem enim partem omisit editor; cf. ibid., p. 439, notam).

10 (f. 480). *Relatione dello stato, forze et governo della republica di Venetia, fatta al cattolico re Filippo di Spagna, l'anno 1567.* Inc. *Se ad' alcuno ambasciatore, cattolico re, che torni da qualche prencipe o republica, manca alle uolte degna materia da riferire.* Des. *ai quali con la poca uirtù mia non ho potuto corrisponderli et alla buona gratia di v. maestà.*

11 (f. 513). **Cavalli** (*dei*) **Marino**, *relatione di Candia*. Inc. *L'isola di Candia è lunga più di 200 fin 230 miglia, larga poi 15, 20, 30; montuosa per li doi terzi, li quali sono inculti.* Des. *formaggi, grana, carobbe, ghiande, cipressi.*

12 (f. 540). *Informatione del regno di Candia*. Inc. *Candia isola da quattro mari circondata, dal Carpatio, Adriatico, Cretico et Affricano. Ha la sua circonferenza.* Des. *Non l'ho uisto se non per transito così alla larga.*

13 (f. 562). **Mocenigo Alvise**, *proveditore generale di terraferma, relatione, 1568.* Inc. *Piacque a v. serenità con questo eccellentissimo senato ch' io andassi a riuedere tutto il stato suo di terraferma.* Des. *con ogni humiltà et reuerenza m'inchino à suoi piedi.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I^{v}, 67^{a}, 133^{v}, 133^{a}, 175^{v}, 175^{ab}, 235^{v}, 277^{v}, 338^{a}, 381^{a}, 392^{a}, 478^{a}, 479^{v}, 512^{v}, 512^{ab}, 539^{a}, 561^{v}, 599.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

828. An. 1626, cf. 809^{v}, (chart., mm. 268 × 200, in tres partes divisus pars I, ff. I. 1-274; pars II, ff. 275-514 (+ f. 464^{a}); pars III ff. 515-809 (+ ff. 555^{a}, 647^{a}).

Oratorum Venetorum et aliorum relationes; historica varia.

Pars I.

1 (f. 1). **Petruccio Vbaldino**, *fiorentino, relatione copiosissima delle cose del regno d'Inghilterra, 1551.* Inc. *Proemio: Coloro, che cercano giouare al publico gouerno, debbono considerare di conoscere per molti luoghi le qualità dei reggimenti.* Des. *come più accresca honore et maestà all'autorità loro.*

2 (f. 195). *Relatione dell' Helvetia, che altrimenti si chiama li XIII cantoni di Svizzeri.* Inc. *Capo primo: Gli Heluetij dagli antichi scrittori tra i popoli, che della Gallia comata erano chiamati, sono annouerati, hoggidì nella superiore Germania sono compresi.* Des. in parte II, *il gouerno è simile a quello di Suitz.*

Pars II.

3 (f. 285). *Descrittione della* F i a n d r a. Inc. *Diuide Giulio Cesare la Gallia in tre parti principali, in Belgica, Celtica et Aquitanica. La Belgica è uolta a Settentrione.* Des. *et il suo potere* (regis catholici), *malgrado degli empij et scelerati rebelli et de suoi fautori.*

4 (f. 298). *Compendio delli stati et governi di* F i a n d r a. Inc. *Buona parte della Germania inferiore, che altrimenti è chiamata li paesi bassi.* Des. *se non sono cause di lesa maestà;* subnectuntur (f. 314): *Entrate et spese de* F i a n d r a *et* p a e s i b a s s i *al tempo di* C a r l o V: *Dell'ordinario 600 000 - somma M. 1. m. 430.*

5 (f. 316). **Quirini Vincenzo**, *relazione di* B o r g o g n a... (in ms. *Relatione... ritornato ambasciatore da* F i l i p p o I. *d'Austria, re di Castiglia*; Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti*, Firenze 1839, ser. I, 1, p. 3-30); in cod. tamen (f. 349) subnectitur sine titulo altera ⟨*Relazione delle Indie orientali*⟩, (quam habes apud Albèri, l. cit., *Appendice*, tom. XV, p. 5-19).

6 (f. 376). **Quirini Vincenzo**, *tornato ambasciatore dall'imperatore* M a s s i - m i l i a n o, *1507.* (Albèri, l. cit., ser., I, 6, p. 5-58).

7 (f. 465). **Contarini Gaspare**, *ritornato ambasciatore dall'imperatore Carlo V, 1525.* (Albèri, l. cit., ser. I, 2, p. 11-73, differt tamen in prooemio, quod in ms. inc. *Serenissimo principe... Non è alcuno che possa negare*).

Pars III.

8 (f. 556). **Michele Giovanni**, *ritornato ambasciatore dell' imperator* F e r - d i n a n d o *d'*A u s t r i a, *1563.* Inc. *Fra tutte le cose, che portano beneficio al gouerno di stato, quelle sono giudicate le più utili, che dimostrano le qualità de i regni.* Des. *dimostrerà uerso s. altezza la corrispondenza della sua buona uolontà quanto più amplamente le parerà. Che sia per fine di questa mia relatione.*

9 (f. 648). **Soranzo Giacomo**, *relatione dell'impero* O t t o m a n o, *1576* (cf. Albèri, l. cit., ser. III, 2, p. 195, sed in ms. amplior ac differt ab ed.). Inc. *Il serenissimo sultan Amurath, III di questo nome et XIII imperatore dei Turchi, è di età di anni 31 in 32, di statura molto piccola, di pelo chiaro, ma non biondo.* Des *delle terre che possiedono i Turchi di ragione saranno lasciate alla serenità vostra;* sequuntur [1] (f. 681): *Le* m a n s i o n i *del sig.* T u r c o: *Serenissimo et excellentissimo dño Amurath Sach, maximo regi - et al Moscovito non contendendo che gli sia data;* [2] (f. 683v): F o r z e T u r c h e s c h e: *La forza Turchesca con ragione tanto stimata da noi Christiani - perchè mancano gli huomini, onde possa impiegarlo.*

10 (f. 700). Soranzo Giacomo, *relazione o diario del viaggio... a C o s t a n t i n o p o l i . . per il ritaglio di M e h e m e t figliuolo di A m u r a t imp. dei T u r c h i, 1581.* (Albèri, l. cit., ser. III, 2, p. 211-253).

11 (f. 756). Barbaro Marc'Antonio, *relazione dell'impero O t t o m a n o, 1573.* (Albèri, l. cit., ser. III, 1, 301-346).

Codex pluribus manibus scriptus ff. vacua exhibet 315ᵛ, 464ᵃ, 555ᵃ, 647ᵃ, 680ᵛ, 699ᵛ, 755ᵛ. In f. I index contentorum. In f. 809: *A dì 28 luglio 1626.*

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Baptistae Pitra cardinalis bibliothecarii.

829. Saec. XVI-XVII., chart., mm. 251 × 192, in quatuor partes divisus; pars I, ff. III. 1-209 (+ f. 143ᵃ); pars II, ff. 210-364ᵃ (+ ff. 292ᵃ, 317ᵃ); pars III, ff. 365-538ᵃ (+ ff. 371ᵃ, 464ᵃ); pars IV, ff. 539-712 (+ ff. 664ᵃ, 671ᵃ, 676ᵃ).

O r a t o r u m V e n e t o r u m relationes et h i s t o r i c a alia.

P a r s I.

1 (f. 1). Giustiniano Andrea, *relatione di D a l m a t i a et L e v a n t e, 1576.* Inc. *Douendo, serenissimo principe,... riferire alla serenità v. et alle ss. vv. eccm̃e tutto quello, che il clarissimo messer Ottauiano Valiero, mio carissimo et honoratissimo collega et io habbiamo operato nel sindacato nostro di Dalmatia.* Des. *che desiderar si puote alla sublimità v. et alle ss. vv. illm̃e humilmente mi raccommando.*

2 (f. 59). Suriano Nicolò, *proveditor dell'armata, relatione, 1583.* Inc. *Poichè, serenissimo principe,... con l'aiuto del signore Dio, et col fauore, che ho riceuuto dalla buona gratia della serenità V... ho dato fine al mio uiaggio di proueditor dell'armata, nel quale ho seruito tre anni.* Des. *le parerà disponere della mia persona et facoltà, alla buona gratia della quale e delle ss. vv. eccm̃e mi raccommando;* (cf. excerpta duo huius relationis in cod. 833, ff. 290 sqq. et 328 sqq.).

3 (f. 144). Trevisani Domenico, *relazione dell' impero O t t o m a n o, 1554.* (Albèri, *Relationi degli ambasciatori Veneti,* Firenze 1840, ser. III, 1, p. 113 - usque ad vv. *in qual delli doi casi che seguisse,* p. 176, lin. 16).

P a r s II.

4 (f. 210). Michieli Giovanni, *ritornato console da Aleppo, relatione delli successi della guerra tra il Turco e il Persiano.* 1577-1587. (Albèri, l. cit., ser. III, 2, p. 257-294).

5 (f. 248). *Relatione di P e r s i a, 1580,* ⟨epist. ad ducem Venetiarum⟩. Inc. *È posta la Persia sotto il clima istesso di Venetia et di tutta l' Europa, et*

nella parte di tramontana, doue è il mar Caspio. Des. *et darle la certezza della morte del re Ismael et la cerimonia del presente, da lei tanto desiderata.*

6 (f. 268). **Prenestain** *d.* **Felippo**, *ambasciatore imperiale della maestà cesarea al gran prencipe di Moscovia, relatione, 1579.* Inc. *Mi è stato di gran contento che v. eccza habbia hauuto a caro quel poco di raguaglio, che le detti delle cose di Moscouia.* Des. *di quel principe et del suo regno. Di Louitio di Polonia li 27 di maggio. 1579.*

7 (f. 284). *Raccolta d'alcune cose più notabili occorse al p. Antonio Possevino, nel suo viaggio di Moscovia...* Inc. *Piacque al sommo pontefice Gregorio XIII, dell'anno 1581, mandare in Moscouia il p. Antonio Posseuino della compagnia del Gesù.* Des. *et concordemente mouere li prencipi christiani all'augumento della sua santa fede.*

8 (f. 293). *Relatione del Pretegianne a Federico imperatore.* Inc. *Preytezannes Dei gratia omnibus regibus terrae excelsior.* Des. *et mandatis ad reuerentiam Dei patris;* (cf. Laemmer, Analecta Vaticana, Schaffausen 1861, p. 46).

9 (f. 309). *Instruttione della religione et stato del re d'Ethiopia, detto il prete Gianni.* Inc. *Il re d'Ethiopia è christiano et ha sotto di se sessantadue re.* Des. *et per tutto ubedienza a quanto gli è per richiedere il papa.*

10 (f. 318). *Instruttion piena delle cose di Portogallo, da darsi al coadiutor di Bergamo, nuntio in Portogallo.* Inc. *Rm̃o... colendissimo. Hauendomi v. sig. rm̃a commandato per ordine di nostro signore che io facessi un memoriale di quelle cose, che mi paressero si douessero al presente ricordare al nuntio.* Des. *et papa Paolo guidato da Dio ci prouederà.*

Pars III.

11 (f. 365). **Sassetti Filippo** <epist. Vettori Petro>. (Marcucci, *Lettere ed. ed inedite di Filippo Sassetti*, Firenze 1855, p. 278-288).

12 (f. 372). *Relatione dell'isola della Palma, 1585* <de monte igneo e terra emerso>. Inc. *In quest'isola della Palma, dalla parte di ponente maestro, nel seno di certi monti.* Des. *che se a gli occhi nostri non crediamo a l'intelletto ci parà impossibile.*

13 (f. 378). *Relatione di Vinetia, de suoi stati terrestri et maritimi, dell'intrate, governo, militia et armata loro, fatta da un Fiorentino.* Inc. *Vinetia, com'è noto a ciascuno, è città posta sul mare Adriatico, non men bella et marauigliosa.* Des. *circa il nauigare.*

14 (f. 439). *Governo della nobile città di Vinetia.* Inc. *Li nobili Vinetiani così come fecero il dominio del suo dogado et gouerno in Heraclia.* Des. *Pretore a Salò.*

15 (f. 465). *Visione di s.* Magno, *vescovo d'*Altin, *et come per essa furono edificate molte chiese dentro la città di* Vinetia ⟨adduntur nonnulla de fundatione consilii Veneti, de aedificatione Iesoli ac de tributo reddendo ducibus ab habitantibus in Ripa alta⟩. Inc. *Distrutta la città d'Altin san Magno, vescovo di essa, sen andò ad uno heremitorio, doue stando in oratione.* Des. *portare carne et altre cose necessarie, come per li priuilegij chiaramente appare* (est breve chronicon exscerptum ex legenda s. Magni, cf. Corneli, Ecclesiae Venetae, antiquis monumentis... illustratae, decades X. Venetiis 1749, 6, p. 419, et ex aliis monumentis).

16 (f. 477). *Privilegio delle immunità, concesse a* Venetiani *da* Henrico IV, *imperatore* (potius imp. V, Romanorum rege IV). Inc. *Col nome della santissima Trinità Henrico quarto, fauoreggiando la diuina clementia, imperatore di Roma sempre accresciuto, di nuouo conferma ...: ad esso Dose et popolo di Vinetia.* Des. *Dato a dì XI calende d'aprile; inditione quarta an. 1111 ... anno V del suo imperiato ... signum domini Henrici quarti, Romanorum imp. illustrissimi.*

17 (f. 483). *L'origine et stirpe delli veri et degnissimi* Venetiani. Inc. *È processa da nobilissimi et antichissimi baroni et popoli Troiani.* Des. *alcuni per meriti et per gratia.*

18 (f. 490). *Nota delli* vescovi *della città di* Vinetia *et quanto siano vivuti.* Inc. *A. D. Obeligerio primo vescouo di Vinetia fu di natione del castello d'Iesolo.* Des. *Pietro Michiel fu da Torcello, fu fatto nel 1237, uisse anni 4 et giorni 21.*

19 (f. 496). *Nota delle 24 case vecchie di* Vinegia, *al magnifico et galanto zoveno, messer* Lodovico Pinelli... Inc. *B. Badoari. Barocci. Baseglio.* Des. *Zeni. Zorzi.*

20 (f. 498). *Nobili distribuiti a governo della republica di* Vinetia, *si dentro come fuori, si in mare* ⟨quam⟩ *in terra ferma ...* Inc. *Il serenissimo prencipe in vita. Consiglieri di sopra, a tempo n. 6.* Des. *In tutto sono nº 802, oltre li ambasciatori, capitani, sopracomiti et altri straordinarij, secondo accade alla giornata.*

21 (f. 508). **Savorgnano Ascanio**, *gentilhuomo Venetiano, mandato ... relatione dello stato del regno di* Cipro. Inc. *In altre mie a bastanza è stato esposto in quali termini et essere si truoui al presente il regno di Cipri.* Des. *et doue col mezo et scala di questa isola si potrà entrar ad imprese di gran merito et gloriose.*

Pars IV.

22 (f. 539). *Nota di tutti li* magistrati *di* Venetia *et offitij di s.* Marco *et di* Realto *con li* salarij, *fatta l'anno 1580.* Inc. *6 consiglieri in collegio hanno di salario per ciascuno al mese ducati 5 y 6. 5 sauij grandi non hanno*

salario; sequuntur [1] (f. 542) *nota dei reggimenti di terra ferma*; [2] (f. 544) *reggimenti da mare*; [3] (f. 547) *entrata della citta di Venetia, netta dalle spese*; [4] (f. 548) *entrata di terraferma et Dalmatia...*; Des. *È stata applicato all' affrancatione della zecca all'anno ducati 669306*.

23 (f. 551). ⟨Susech⟩ *memoria felicissima de lo illmo ... Federico, duca di Urbino et de la sua famiglia...* (in ms. *Qui si fa ricordo della felicissima memoria dell'illmo signor duca Federico e della sua famiglia*; Zannoni, *I due libri della Martiados di Giov. Mario Fidelfo* in *Rendiconti dell'Accademia dei Lincei*, ser. V, III (1894), p. 666-671, cf. cod. 1204, f. 95. 100).

24 (f. 567). ⟨Badoero Alberto⟩, *relazione, 1578* (in ms. *Relatione delle cose di Spagna, 1577*). Inc. *Il re don Filippo*. Des. *et sono di tal maniera deuisi nel consiglio, che molte uolte il re, non soddisfatto, ordina che si ueda meglio* (prooemium et pauca alia huius relationis vide apud Albèri, l. cit., ser. I, 5, p. 275-280).

25 (f. 596). *Regni et stati del re Filippo et del gran Turco con le loro entrate et spese et altre cose notabili*. Inc. *Nell'Africa il re catholico ha il regno di Orano con la superiorità del regno di Tunis*. Des. *ond'egli solo in ogni loco sia, com'è giusto, conosciuto et adorato*.

26 (f. 603). *Nota di tutti li titolati di Spagna con le loro casate et rendita... stati et habitationi..., arcivescovati, vescovati et loro entrate... visconti, adelantadi, almiranti et priori, fatta nel 1581, a dì 30 di maggio in Madrid*. Inc. *Delli duchi. Il duca de Frias, marchese di Verlanga*. Des. *Li vescovi sono in tutto 38, che hanno fra tutti d'entrata ducati seicento cinquanta quattro millia. 6054000*.

27 (f. 621). *Relacion des las naos, galeras... gente de mar y guerra... artilleria y municiones ... para en caso que se aya de hazer la jornada de Ingalaterra...* Inc. *Las naues y nauios, qui han de yr*. Des. *Todo el gasto por otho meses*.

28 (f. 636). *Entrate del re di Spagna et del re di Portogallo et del Turco*. Inc. *Diece sono i consegli di Spagna, cioè di Stato, del quale è presidente il re medesimo*. Des. *dal primo Visir, senza scritture, ma con testimonij soli*.

29 (f. 640). *Asientos de la casa real de su majestad* (hispanicae). Inc. *Capilla. Capellan mayor. Limosnero mayor*. Des. *la cauallariça del rey, y otros officiales*; sequuntur (f. 643ᵛ) *Natiuitades* (seu datum nativitatis regis Philippi II et familiae regiae): *El rey nostro señ. a los 21 de mayo 1527 años - Donna Catelina à diez de ottobre 1567 años*.

30 (f. 644). *De los grandes de l'Espagña y sus rentas; de otros que no son grandes ... de viscontes, priores, almirantes, adelantados, y maestradgos ... de*

arçobisbados, obispos exemptos y obispos, que son de baxo dellos, y sus rentas. Inc. *Duques. El condestabile de Castilla, duque de Frias.* Des. *De baxo de Sardena. | Obispo de Alguer – 3000;* sequuntur (f. 651) *consejos de España: El consejo de estado – de inquisition.*

31 (f. 652). *Ordine della casa del re cattolico* ⟨Philippi II⟩ *l'anno 1566.* Inc. *Tiene la maestà del re cattolico molti consigli.* Des. *Il vescovo di Barcellona (entrata)* $\frac{m}{5}$.

32 (f. 665). **Serbellone Gabrio,** *breve discorso dell'entrate, governo et paese del Turco.* Inc. *In tutta quella parte d'Europa, la quale è posseduta dal Turco di molto tempo.* Des. *Gli suoi confinati sono Arabi... il re di Spagna et l'imperatore.*

33 (f. 672). *Entrata del regno di Francia* ⟨sub Henrico II⟩, *computate* (!) *a franchi, a cinque reali per franco.* Inc. *Il dominio uecchio del regno, che sono terre, castella et ponti:* Des. *sono al presente nella guerra, che si fa per il papa et per la republica di Siena.*

34 (f. 677). *Nota delle entrate et uscite della revda camera apostolica ... sotto il pontificato di papa Gregorio XIII.* Inc. *Le dogane di Roma sono state appaltate alli magnifici messeri Pier Antonio Bandini et messer Bernardo Olgiati.* Des. *entrano in due partite alla Camera scudi 527147.*

35 (f. 696). *Nota di quanto importa tutta la collettoria di Spagna, dal primo d'agosto 1572, sin tutto il tempo che vi stette il vescovo di Padova.* Inc. *Le spese, comprese le prouisioni salde, scudi centoquarantaseimillia ducento quindici;* sequuntur aliae expensae sedis apostolicae; [1] (f. 696^{v}) *provisioni degli illmi signori card.;* [2] (f. 697^{v}) *del palazzo;* [3] (f. 698) *della cappella;* [4] (f. 698^{v}) *degli officiali di Roma e palatini...* Des. *dei scudi ducento ottanta un millia nouecento sessanta sei, dico 281966.*

36 (f. 710). *Nota delle entrate che lo stato ecclesiastico paga ordinariamente ogni anno alla sede apostolica.* Inc. *Dogane et thesoreria del patrimonio ogni anno 72600, nette da ogni spesa 16247.* Des. *Le affrancazioni de beni ecclesiastici... totale 1334525 – nette. 560411;* sequuntur (f. 712): *pagamenti che fa l'anno il depositario generale... d'ordine della camera apostolica: A diuersi card. 23000 – 262712.*

Codex pluribus manibus scriptus ff. vacua exhibet III^{v}, 58^{v}, 143^{a}, 247^{v}, 283^{v}, 292^{v}, 292^{a}, 308^{v}, 317^{a}, 364^{a}, 371^{v}, 371^{a}, 377^{v}, 464^{a}, 476^{v}, 476^{a}, 482^{v}, 495^{v}, 496^{v}, 497^{r}, 538^{a}, 550^{v}, 595^{v}, 644^{v}, 650^{v}, 651^{v}, 651^{a}, 664^{a}, 671^{a}, 676^{a}. In ff. I-III^{v} index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

830. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 269 × 200, sed ff. I-XV mm. 270 × 208; in duas partes divisus, pars I, ff. I-XV. 268; pars II, 269-552 (+ 403[a], 450[a], 487[a], 492[a] 516[ab]).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

Pars I.

1 (f. VI). **Pasqualini Pasqualino,** *descrittione della torre del vescovato di Fossombrone.* Inc. *La torre fatta dal molto illustrissimo e revmo monsig. vescovo Accoromboni nel vescouado di Fossombrone.* Des. *ui è una medaglia all'antica di Ottauiano Augosto imperatore;* praeeunt [1] (f. I) titulus; [2] (f. II) auctoris epist. *Berardino Carucci canonico di Vgobbio: Molto magnifico... Quando v. s. fu qua a uisitare il molto illmo et revmo monsig. vescouo Accoromboni - Di Fossombrone li 3 di decembre 1590...* [3] (f. III) *indice* ⟨rerum⟩ *della descrittione della torre... fatta l'anno 1587: Sito et altezza della torre - Spartam nactus es, hanc orna;* [4] (f. V) *lettera del... duca di Vrbino* ⟨Francisci Mariae II⟩ *a monsig. Accoromboni...: Molto reuerendo signore. Non mi ricordauo molto bene come stesse quel sito - Di Pesaro il primo di decembre 1588, come fratello di v. s., il duca d'Vrbino.*

2 (f. 1) **Contarini Gaspare,** *relazione di Roma, 1530.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* Firenze 1846, ser. II, 3, p. 259-274).

3 (f. 23). **Tiepolo** ⟨Pauli⟩, *relazione di Roma al tempo di Pio IV e di Pio V,* ⟨1569⟩. (Albèri, l. cit., ser. II, 4, p. 169-196), sed in ed. omissum est longum prooemium, relatio autem alio ordine disposita est sub finem; in cod. inc. *Io prouo maggior difficoltà nella relatione, che son per fare* des. *di douer riceuer da lui ottimo et utilissimo seruitio.* (Albèri, l. cit., p. 194, lin. 18).

4 (f. 97). *Delle cose della corte di Francia.* Inc. *Il tutto si riduce a due capi principali, l'uno è parlare de consigli... l'altro del gouerno particolare della casa e famiglia del re et regine.* Des. *se non qualc'uno che habbia frequentato l'Italia, et poi finiscono et ogn'uno si ritira.*

5 (f. 115). ⟨**Cavalli Marino**⟩, *relazione di Francia, 1546* (in ms. *relazione di Francesco primo re di Francia;* Albèri, l. cit., ser. I, 1, p. 219-287, lin. 3 ab imo; in reliquis ms. differt ab ed; cf. ibid. p. 288 notam).

6 (f. 181). **Michiel** ⟨Ioannis⟩, *relazione di Francia* (in ms. *...cavaliero ...dello stato...,* ⟨1561⟩. (Albèri, l. cit., ser. I, 3, p. 411-456).

7 (f. 230). **Michiel Giovanni,** *relazione dell'ambasciata straordinaria di Francia, 1575.* (Albèri, l. cit., ser. I, 4, p. 345-376, sed in ms. aliquanto longior ac differt sub finem; cf. l. cit., p. 376, notam).

Pars II.

8 (f. 291). **Barbaro Francesco,** *relazione della corte di Savoia* ⟨1581⟩. Inc. *Così come tutti i prencipi e tutti i potentati non hanno oggetto più fisso, nè desiderio più vehemente, quanto la conservatione dei loro stati.* Des. *ed in forma di Dio glorioso a.* (Albèri, l. cit., ser. II, 5, p. 75-96; in ed. tamen aliter inc., quia omisit editor primam partem huius relationis, cf. ibid., p. 74).

9 (f. 404). ⟨**Cavalli Sigismundi**⟩, *relatione di Emanuele* (Philiberti) ⟨1564⟩. Inc. *Se bene il duca di Sauoia non è signore di tante forze, nè così potente, che possa essere connummerato tra li principali di christianità.* Des. *per la sicurtà, beneficio et utile delli suoi stati.* (Albèri, l. cit., ser. II, 2, p. 27-56, aliter tamen inc. ac des. in ms., quia omisit editor primam partem et conclusionem, minime contemnendam, ut videtur.

10 (f. 451). **Lunato Pedro Antonio,** *conde, relacion sobre la muerte del duque de Savoya* ⟨Emmanuelis Philiberti⟩, *y termino, en que queda su estado y casa.* Inc. *Emanuel Filiberto, duque de Sauoya, fallecio martes à los XXX de agosto, cerca de medio dia.* Des. *En Milan los XIX de settembre, 1580.*

11 (f. 471). *Relatione delle nozze del duca di Savoia* ⟨Caroli Emmanuelis⟩. Inc. *Domenica X di marzo* ⟨1585⟩ *alle 4 doppo mezo giorno uscì s. m. del palazzo, ch'è l'arcivescovile di questa città* ⟨Caesaraugustae⟩, *uestito di nero con cappa.* Des. *che s'intimaranno per i XX di maggio;* sequitur (f. 488) *lista della corte che menò secò il duca di Savoia, quando andò in Spagna nel 1585, per sposare l'infanta donna Catterina: Sua altezza il prencipe di Genoua - messer Ottaviano Frane;* (cf. *Due dispacci di Giov. Mocenigo ... nei quali si fa la descrizione delle nozze di Carlo Emm.,* Venezia 1856, *per nozze Beretta-Reali*).

12 (f. 494). **Idiaquez** (de) *don* **Ivan** (?), *relacion de lo sucedido a los veinte y quatro y veinto y cinco de agosto, año de 1580, e nel campo de s. m. sopra Lisboa.* Inc. *A los 24 de agosto ordeno el duque de Alua que la noche siguiente don Françes de Alaua.* Des. *el qual lo dexo en este estado. En Milan por Iuan Bapt*[a] *Poncio, estampador de s. ecc*[a]; praeit (f. 493) regis Philippi declaratio: *El rey. Don Sancho de Gueuara y Padilla - de Badaioz, a 29 d'agosto 1580. Io el rey.*

13 (f. 503). **Veniero Maffeo,** *arciv. di Corfú, relatione dello stato presente del Turco et modo di fargli una guerra reale.* Inc. *Ha il Turco in questa guerra di Persia perso seicento mila persone, oltre quelle chè l'anno passato sono morte di pesta in Cpoli.* Des. *hauendo l'uno et l'altro per cause diuerse eguale impedimento.*

14 (f. 517). ⟨Oratoris Veneti extraordinarii⟩ *all'arciduca Carlo, relatione.* ⟨1568⟩. Inc. *Se ben la causa principale, che ha mosso la serenità v. et le ss. vv. eccm̃e a eleggere un ambasciatore al serenissimo arciduca Carlo.* Des. *prego Dio nostro signore, che dia loro ogni compita felicità* (loquitur de Uscocchis, de finibus ac de querelis sedandis, de archiduce et aliis).

Codex pluribus manibus transcriptus ff. vacua exhibet I^v, II^v, V^v, XII^v, XIII, XV, 22^v, 114^v, 403^a, 450^a, 470^v, 487^a, 492^v, 492^a, 516^{ab}. In f. XIV index contentorum.
In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

831. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 268 × 200; in duas partes divisus, pars I ff. 1-299 (+ 43^a. 82^a. 125^a); pars II ff. 300-535 (+ ff. 398^a. 439^a. 455^{ab}. 464^a. 473^a. 487^{a-d}. 489^{a-c}).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

Pars I.

1 (f. 1). **Mocenigo Lazzaro,** *tornato ambasciatore da Guidubaldo II, relazione di Vrbino, 1570.* (Albèri, l. cit., ser. II, 2, p. 97-112 (omissis prooemio et conclusione); in ms. inc. *Serenissimo principe... Douendo io, secondo l'ordinario degli altri,* des. *et finir la mia uita in seruitio utile di questo serenissimo dominio.*

2. (De urbe Ancona ac de eius administratione). [1] (f. 31). *Relatione della città d'Ancona: Ancona fabricata da Greci, non ha bisogno di chi esprima li suoi primi habitatori - ordine et gouerno della città magnifica d'Ancona;* [2] (f. 44) ⟨de aedificiis ac familiis⟩: *Il corpo della città d'Ancona di buona scala mercantile... ha 1400 case in circa - sopra li pilastri già fondati;* [3] (f. 47^v) *alcuni particolari d'Ancona e suo governo, per conto della revda Camera,* ⟨introitus et expensae⟩: *Papa Paolo III di santa memoria reintegrò la magnifica communità d'Ancona - A s. Pietro alli revdi frati di essa chiesa n. 50. somma all'anno n. 2810;* praeit (f. 46) index capp. 1-23; I^{um}: *Reintegratione della magnifica communità d'Ancona dalla felice recondatione di Paolo III* - ultimum: *Sale che ogni anno distribuisce la magnifica communità ai luoghi pii.*

3 (f. 86). **Ghislieri Giov. Pietro,** *monsig., relatione di Romagna a papa Gregorio* ⟨XIII⟩. Inc. *Carlo magno imperatore, uinto ch'ebbe Desiderio re dei Longobardi... uolse insieme con Adriano primo.* Des. *è di notabile consideratione per l'alteratione d'animo, che dà a quel duca* ⟨Hetruriae⟩; praeit (f. 83) relatoris prologus: *Nessuna cosa, a giuditio mio, porta seco facilità maggiore - il disegno che io feci fare al padre Ignatio Danti di questa prouintia... bacio li santissimi piedi, humilissimo et ubidientissimo...*

4 (f. 126). **Sauli Domenico,** *autobiografia* (in ms. *narratione di molti negotii publici e priuati, passati per le sue mani a tempo sì di Francesco Sforza, come di Carlo V.* (Giulio Porro Lambertenghi in *Miscellanea di st. italiana,* 17, Torino 1878, p. 5 - usque ad vv. *per farne relatione all'imperatore,* p. 44, lin. 16); adduntur in ms. alia verba conclusionis causa. Inter ff. 126-127 inserta sunt ex alio codice ff. 126^{ab}, in quibus index capitum relationis Bernardi Navagerii, Constantinopoli reducis, an. 1553: (in ms. 1552). I: *qualità del corpo, età, complessione di sultan Solimano;* ultimum: *Rumori dell'isola di Cipro nel 1525;* (cf. Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* Firenze 1840, ser. III, 1, p. 33 sqq.).

5 (f. 200). ⟨**Leoni Io. Bapt.**; cf. cod. Vatic. Barber. lat. 5157, f. 53 sqq.⟩. *Relatione dello stato di Milano dell'anno 1589* ⟨ad ducem Urbini ?⟩. Inc. *Le cose che a me è parso di douer riferire a v. altezza intorno allo stato di Milano sono quelle, che comunemente desiderano i principi di sapere.* Des. *con ogni affetto di maggior humiltà raccomandando la mia seruitù.*

6 (f. 260). *Relatione delli progressi, che ha fatti il duca di Savoia in Provenza, doppo la sua partita di Nizza, sino all'entrata in Marsiglia.* Inc. *Non uolendo li cattolici di Prouenza accettare il re di Nauarra, nè riconoscerlo per legitimo re.* Des. *nella quale si ritrouano hora sotto la protettione di s. altezza.*

Pars II.

7 (f. 300). **Pallavicino Sforza,** *ragguaglio* ⟨ad ducem Venetiarum⟩ *et giustificatione di tutte le attioni nel primo anno della guerra contra el Turco,* ⟨1571⟩ *et appresso doi suoi pareri...* Inc. *Ancora che io per lettere della serenità v. habbia inteso, quella essere à pieno restata sodisfatta delle operationi mie.* Des. *che sarà in me esseguire quanto la mi comandarà.*

8 (f. 348). **Balbi Nicolò,** *relatione* ⟨ad senatum Venetum⟩ *nel ritorno da Thine. 1585.* Inc. *Io, serenissimo principe et sigg. eccmi, da quella fede et diuotione, che gli deuo et dallo amore et affettione, ch'io porto all'isola.* Des. *al seruitio, honore et intentione di v. serenità et delle ss. vv. eccme, alle quali humilmente mi raccomando.*

9 (f. 370). **Calabria Giov. Angelo** *et compagni, relatione, o ver propositione, fatta al senato* ⟨Veneto⟩ *dell'alveo et seriole de' fiumi* ⟨de irrigando agro Veronensi⟩. Inc. *Due propositioni di grandissimo commodo... facciamo in questa nostra scrittura, poiche a bocca non è concesso.* Des. *et ne dirò ancora a quella, alla cui buona gratia humilmente mi raccomando;* infra notula: *A dì 12 marzo 1546 fu produtta per il nobil huomo messer Lunardo Balbi per nome di Giov. Ang. Calabria, Bressano, la sopradetta scrittura alli clarissimi proueditori sopra i luoghi inculti.*

10. <De bello Lusitanico, Philippo II rege>. [1] (f. 399). *Relatione fatta nel consiglio di guerra 1579 alla sacra maesta catholica... sopra il modo che deve tenere per impadronirsi di Portogallo....: Essendo questo negotio di tanta importanza e di tanto momento, com'è, bisogna prima di raccomandarsi a s. diuina maestà - conueniente fine al suo diuino seruigio et a quello di v. maestà;* [2] (f. 414) *relatione della presa di Portogallo, data in scrittura dal re cattolico a don Sancio de Guevara, governatore di Milano: Alli 24 d'agosto. Diede ordine il duca d'Alua, che la notte seguente - con molto numero di moschetti incassati;* praeit (f. 412^{r}) <regis Philippi epist. ad eundem>: *Alli 25 di questo fu seruito Dio nostro signore di darci vittoria in Lisbona - 29 agosto 1580, yo el Rey, Don Giouan de Idiaques;* [3] (f. 423) *relatione dell' armata, che parte di Lisbona, havuta a 18 maggio, 1588,* (nomina navium, militum ac ducum): *Il galeon san Martino capitana, tonellate 1200 - Il generale dell'armata è don Alonso Perez de Guzman, duca di Medina Sidonia;* [4] (f. 435) *relacion de los generales, maestres de campo y cavaglieros...: El duque de Medina Sidonia general - Don Enrique Reano:* [5] (f. 440) *relacion del uiaje del armada: Viernes a 22 de julio salio el duque con toda l'armada - se ha nauegado con el nordeste la buelta de España.*

11 (f. 456). *Relaçion dell'armada di s. maestà catholica per la Terzera... baxeles, gente de mar, de guerra.* Inc. *Dos galeaças armadas con 496 hombres - Delos ytalianos 3. / 54 (banderas).*

12 (f. 459). *Memorial sobre la miliçia* <hispanica>. Inc. *Lopede Soria con zelo del seruicio de Dios y de v. magestad.* Des. *gente de guerra en España o Marcha.*

13 (f. 462^{r}). *Lo que declara el conde de Vimioso dos oras antes, que muriese a persuasion del padre fray Francisco Maldonado, de la orden de los descalços.* Inc. *Que ha sido parte para que no se concertasse don Antonio con su magestad.* Des. *22 de iulio 1582, que fue el dia que murio.*

14 (f. 466). Eadem relatio, quae superius f. 414 (hispanice).

15. <Rationes 1-3 acceptorum ac datorum regni Neapolitani>. [1] (f. 474): *Introito. Li pagamenti fiscali ordinarij de fuochi et sali - per le spese minute, che dietim occorrono alla regia corte 494, 1, 10... laus Deo;* [2] (f. 487) *stato del regno di Napoli, di settembre 1618: Dalla gabella delle due grana a rotolo . 211500 - non si possono con certezza arbitrare;* [3] (f. 487^{bv}) <rationum compendium urbis Neapolis, 1618>: *La fedelissima città di Napoli deue... per la somma di dieci milioni cento cinquanta seimila trecento sessantasei, tari quattro et grana undici - mancano per anno ducati 116363 . 2 : 13 .*

16 (f. 487^{d}). *Le province et terre prese dal gran Turco, cominciando dal-*

l'anno 1577. Inc. *La prouincia di Sceruan, presa dal generale Mustafà bassa - per andare alli confini di Pollonia.*

17 (f. 490). *Relatione d' Inghilterra.* Inc. *L'isola, che gli antichi dimandauano Britannia, è hoggi diuisa in due regni.* Des. *perchè si dice che fa quaranta quattro mila parocchie* (cf. cod. 832, part. II, f. 363, ubi etiam de Hibernia et Scotia).

18 (f. 498). **Contughi Contugo,** *relatione della gran città del Quinsay et del re della China, 1583, all'illmo... Aluigi Gonzaga.* Inc. *Poiche dicendole io a questi giorni che alcuni gentilhuomini Francesi - et al mio rozzo modo di scriuere.*

Codex pluribus manibus transcriptus ff. vacua exhibet: 30ᵛ, 43ᵃ, 45ᵛ, 82ᵃ, 125ᵃ, 299ᵛ, 398ᵛ, 398ᵃ, 434ᵛ, 439ᵃ, 455ᵃᵇ, 464ᵃ, 473ᵛ, 473ᵃ, 487ᵇᵛ, 487ᶜᵛ, 489ᵃ⁻ᶜ, 497ᵛ. In f. I index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

832. Saec. XVI-XVII chart., mm. 261 × 194, in duas partes divisus; pars I, ff. II, 1-286; pars II, ff. 287-520, sed ff. duo ultima posterius addita sunt.

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

Pars I.

1 (f. 1). **Tiepolo Niccolo,** *relazione dell' abboccamento di Nizza..., 1538.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti...* ser. I, 2, p. 77-115).

2 (f. 95). **Ardinghelli** *monsig.* ⟨Nicolai, relatio nomine Pauli III, p. m. ad Franciscum I, Galliae regem, de induciis firmandis inter hunc et Carolum V, 1541⟩. Inc. *Sire. La santità di nostro signore mi ha commesso che io saluti et benedica in suo nome la maestà V.* Des. *per conto del sig. Ascanio, perchè come ho detto, sua beatitudine ha sempre negato* (cf. Pallavicino, *Istoria del concilio di Trento,* lib. IV, cap. XVI, n. 7, Faenza 1792, 1, p. 284).

3 (f. 148). **Cervini Marcelli,** *informatio seu memoriale ad Paulum III pont. max. post exactum et dissolutum conventum et colloquium Wormatiense... nomine Rudberti A. Moschani, doctoris decani Pataviensis.* Inc. *Primo omnium smo domino nostro epistola ad sanctitatem suam perscriptam et hic* (!) *uiam transmissa cum omni humilitate.* Des. *Ex Vormatia a resoluto conuentu et colloquio, VII februarij 1541, eiusdem dominationis vestrae deditissimus Rudbertus A. Moschani, doctor decanus Pataviensis, manu propria.*

4 (f. 196). *Relatione della presa di Dolcigno, Antivari et Budua et la Goletta.* Inc. *Acmet bassa e l' beglierbei della Grecia uennero a Scutari in Albania*

con ottantamila huomini. Des. *possedute già da signori Venetiani et quasi per loro negligenza perdute et suoi gouerni.*

5 (f. 215). **Serbellone Gabrio,** *relatione della presa della Goletta e di Tunisi, 1575.* Inc. *La fortezza nuova che si cominciò in Tunisi era di sei baloardi.* Des. *il mio figlio colto d' una archibuciata nella testa, rincrescendomi il trauaglio degli altri più che il mio proprio.*

6 (f. 251). *Relatione di Moscovia, col modo di tornare le spetiarie al traffico di Italia,* ⟨1560⟩. Inc. *Douendo descriuere le cose del gran regno di Moscouia prima dirò del sito.* Des. parte II. *ho potuto raccogliere et ridurre in questo breue trattato.*

Pars II.

7 (f. 363). *Relatione d'Inghilterra* ⟨ac de Hibernia et Scotia⟩. Inc. *L'isola che gli antichi dimandauano Bretania è hoggi diuisa in due regni.* Des. *il terzo è l'isola di Cauallo a lui uicino* (cf. cod. superiorem, f. 490).

8 (f. 371). *Relatione di Polonia.* Inc. *La Polonia, sotto qual nome comprendo tutte le prouince soggette, è longa da ponente e leuante circa 900 miglia.* Des. *Non è mai occorso che quei popoli si sieno ribellati al loro re* (cf. codd. 822. 823. 827. 835. 837. 1020).

9 (f. 380). *Relatione del regno di Portogallo.* Inc. *Portogallo è nell'occidental parte di Spagna, i cui estremi sono uerso oriente, mirando uerso ponente.* Des. *Henrico card. Questo fu figliuolo di Emanuele.*

10 (f. 386). *Della città di Costantinopoli.* Inc. *Questa è la maggior città di Europa, diuisa dall'Asia da un braccio di mare.* Des. *onde il Turco ascolta, o almeno da sospetto di se.*

11 (f. 391). **Lippomano Girolamo,** *relazione del regno di Napoli* (prioris partis breve compendium). Inc. *Il regno di Napoli gira 1464 miglia, è lungo 450. Dal fiume Tronto sino al capo di Spartiuento, è largo da Gaeta.* Des. *e tutte le cose appartenenti a quello* (cf. Albèri, l. cit., ser. II, 2, p. 267-277).

12 (f. 394). *Relazione de Svizzeri, Grisoni et Vallesani, delle leghe... governo ... forze ... entrate ... usanze ...* Inc. *Terra de Suizzeri è una regione posta in Germania, quasi sul dorso del mondo.* Des. *ma solamente cogli obblighi e conditioni generali.*

13 (f. 444). **Barbaro M. Antonio,** *seconda relatione di Costantinopoli, 1573* (in ms. *Scrittura data in Signoria, doppo la relatione delli negotiati, trattati da lui coi Turchi, per lo spazio di 6 anni, che stette bailo in Cpoli...;* Albèri, op. cit., *appendice*, p. 389-415).

14 (f. 500). *Ristretto di dove la santa memoria di Sisto* ⟨V⟩ *cavò li denari,*

che pose in castello s. Angelo. Inc. *Denari che si trouauano nel erario di c. s. angelo per tutto il pontificato di Gregorio XIII: di oro 351500 - di moneta 4500.* Des. *e cento diecenoue milia e cinquecento di moneta.*

15 (f. 502). *Memoriale all'illm̃o et revm̃o card. s. Croce* (Prosperum) *per il patriarca d'Antiochia* ⟨Ignatio David⟩. Inc. *Il patriarcha d'Antiochia tiene sotto la sua giurisdittione.* Des. *le quali meglio saranno considerate per le signorie vostre Illm̃e, alle quali ecc.;* subnectitur (f. 505): *catalogus patriarcharum sedis Antiochenae a chaldaico in latinum conuersus, omissa brevitatis causa vitae relatione eorum: 1. Petrus apost. princeps ab angelo e carceribus - 114 Ignatius Dauid Caldeus,* 1576, *qui sedis Antiochenae confirmationem a sede apostolica petit.*

16 (f. 510). *Relatione di alcune gabelle et entrate di Spagna.* Inc. *Primo. La gabella d'Alcaualla, ch'ho detto, la quale come lima sorda.* Des. *dipoi che il re Philippo è stato re di Portogallo.*

17 (f. 514). *Istruttione del modo, che osserva et ha osservato l'illm̃a signoria circa il tuorre de galeotti del suo dominio.* Inc. *Vostra illm̃a signoria saprà che tutto il stato di terra ferma è diuiso in caratti* $83\frac{2}{1}$. Des. *fanno le carattade de fuora. Et a v. s. illm̃a bacio le mani.*

18 (f. 519). *Ristretto dove la santa memoria di Sisto V cavò li danari...* (compendium rationum, quae in f. 500, manu posteriore scriptum).

Codex pluribus manibus scriptus ff. vacua exhibet II, 147ᵛ, 362ᵛ, 370ᵛ, 385ᵛ, 443ᵛ, 499ᵛ, 513ᵛ. In f. I index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Baptistae Pitra cardinalis bibliothecarii.

833. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 265 × 195, sed ff. 685-712 mm. 250 × 180, ff. III. 713 (+ 136ª. 221ª. 372ª. 447ª. 460ª).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

1 (f. 1). **Savorgnano Ascanio,**... *copiosa descrittione delle cose di Cipro..., mandato nel regno di Cipro per havere la sottoscritta informatione l'anno 1563.* Inc. (f. 3). *In altre mie abastanza è stato esposto in quai termini et esser si troua al presente il regno di Cipro.* Des. *si potria entrar' a' imprese di gran merito et gloriose;* praeit (f. 2) *Rosso Giovanni epist. dedicationis opusculi... al principe Guido Baldo* ⟨II⟩ *della Rovere, duca di Vrbino,* quae inc. *Sono alquanti giorni, illm̃o... che per il mezo d'un mio caro amico et signore mi capitò in mano la presente descriptione* ac des. *Venetia XVI maggio 1564.*

2 (f. 40ᵛ). *Relatione delle città, castelle, anime, contributioni et altro della datria del Friuli, con la nota di tutti i passi... degli esserciti dei barbari in Italia...* Inc. *Descritione della patria del Friuli. La patria del Friuli è diuisa in*

tre membri, quali ridotti alla presentia delli clarissimi luogotenenti. Des. *(terra ferma) Ville numero 2980. Anime 1398872.*

3 (f. 120ᵛ). **Savorgnano Giulio,** *discorso circa la difesa dei passi del Friuli dall'assalto del Turco.* Inc. *Essendo stato commendato a me, Giulio Savorgnano, ch'io dica il parer mio che sorte di difesa.* Des. *caposaldo a detti ducati 8 per lanza.*

4 (f. 137). *Relatione dell'isola e religione di Malta... origine, spese et entrate di essa religione, 1568.* Inc. *L'isola di Malta è lontana nel luogo più uicino dell'Africa miglia centononanta.* Des. *et è certo più perfetta l'aria di quel paese tutto.*

5 (f. 222). **Soriano Michele,** *relatione di Roma, 1571.* Inc. *In questa relatione mia tenerò un ordine diuerso dell'altre, che ho fatto.* Des. *ognun potrà uedere come passò tutto quel negotio di giorno in giorno* (cf. Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. II, 4, p. 199 sqq.).

6. Suriani Nicolai (excerpta ex relatione). ¹ (f. 290). *Ragguaglio di tutte le fortezze, città e castelli, che hanno li signori Venetiani in Istria, Dalmatia et Levante, 1583* (cf. integram relationem cod. 829, f. 59 sqq.). Inc. *Sanno le signorie vostre ecc̃me benissimo tutte le fortezze, città e castelli, che hanno in Istria.* Des. *sotto il suo giusto e santo gouerno una perpetua felicità;* ² (f. 328) *ragguaglio della natione degli Uscocchi, delle fuste Turchesche, delle galere di ponente, 1584* (cf. eandem integram relationem in cod. 829, f. 59 sqq.). Inc. *Ma poichè nel mio partire da questa citta hebbi carico da questo ecc̃mo senato di custodire le riuiere di Dalmatia.* Des. *come per l'altro seruitio con molta fede et ualore.*

7 (f. 350). *Relacion de todos los maravedis, que sua magestad tiene de renta cada año in estos reynos de España, Napoles, Sicilia y Milan... como estan puestas en los libros de la contadoria mayor de s. m. l'anno 1587.* Inc. *Todas las salinas, que s. m. tiene en estos reynos.* Des. *Vale un million de ducados - 375 - quentos de marauedis.*

8 (f. 373). *Relatione di Toscana, 1592.* Inc. *La maggior lunghezza, che habbia lo stato soggetto al gran duca di Toscana si è da Fiuizzano fino al ponte a centina.* Des. *che ha sotto di se il gran duca d. Ferdinando.*

9 (f. 448). **Paluzzi Giacomo,** *relatione alli signori conservatori et inclito popolo romano nel ritorno suo di Parma, X giugno, 1592.* Inc. *Il magistrato passato nell'occasione della promotione fatta dalla bonta di nostro signore Gregorio XIIII.* Des. *hanno fatta insieme a tutto questo popolo romano.*

10 (f. 461). **Zane Matteo,** *bailo a Constantinopoli* ⟨deinde patriarchae Venetiarum⟩, *summario esposto in voce delle cose et negotii di Constantinopoli...*

Inc. *Serenissimo principe. Io fui mandato dalla serenità vostra per bailo a Cpoli, il qual carico accettai con ogni prontezza.* Des. *entro nelle lodi et parole d'offitio e termino la relazione* (cf. Albèri, l. cit., ser. III, 3, p. 384, n. e.).

11 (f. 475). **Contarini Tommaso,** *summario della sua relazione di Spagna, 1593.* Inc. *Nel rappresentare alla serenità vostra et alle ss. vv. eccm̃e la grandezza, la forza et l'inesauste.* Des. *eccettuato un solo, che fu non sincero* (integram habes apud Albèri, l. cit. ser. I, 5, p. 397 sqq.).

12 (f. 509). **Floriani** *cap.* **Pompeo,** *relatione mandata a Clemente VIII dell'antica origine dei Turchi... et delle guerre et acquisti fatti dagli imperatori di essa fino al giorno d'hoggi... entrate, forze et militia..., considerationi per fare la guerra offensiva contra di lui...* Inc. *La natione de Turchi hebbe origine dalli Scithi, hoggi detti Tartari, che passorono in Asia minore.* Des. *non tanto ne succederà la rouina sua, ma del rimanente della christianità.*

13 (f. 559). ⟨Patris Iesuitae⟩, *relatione delle Philippine, del sito et qualità loro.* Inc. *Per obligo dell'officio mio, santissimo padre, essendo mandato dalla chiesa, audienza et republica delle Philippine, renderò qui conto a v. s. in particolare.* Des. *et lunga uita che l'istesso Signore si degni concedere a v. santità.*

14 (f. 599). *Relatione di Germania* (Austriae), *fatta in tempo del presente imperatore Ridolfo 2°* (alias V) *d'Austria.* Inc. *È ottimo instituto il far le relationi in scritto dell'ambasciarie, si perchè si uede in esse più realmente la forma del gouerno.* Des. *senza però dispiacere al re di Spagna;* praeit (f. 589) index capitum: *Confini della Germania. Lunghezza et larghezza. - Con quali principi tenga amicitia et congiuntione sua maestà;* sequitur (f. 645r) *nota delli prelati di Germania... Ungaria... accademie et università...: Arcivescovi. L'arciuescouo di Magonza appresso il Rheno cattolico. - Università. Basilea heretica ... Erffordia dubia.*

15 (f. 649). *Relatione dello stato, nel quale si ritrova il governo dell'imperio Turchesco, quest'anno 1594, et della causa perche egli habbia volto l'armi al presente nelle parti di Ungaria.* Inc. *Illm̃o et rm̃o signore. Mi è stato di non poco contento l'hauer inteso che v. s. illm̃a et revm̃a habbia hauuto così caro quel poco di raguaglio.* Des. *del gouerno di quello imperio hoggi tanto necessario.*

16 (f. 685). **Morinello Marcantonio,** *segretario, relatione del viaggio fatto con gli ambasciatori Genovesi* ⟨de Franchi Ioan. et Grillo Nicolai⟩ *al gran Turco, per la serenissima republica di Genova, l'anno 1558.* Inc. (f. 686): *Illm̃i signori ossm̃i. Anchor che vv. ss. illm̃e dalli magnifici signori ambasciatore e baile siano sempre state delle cose più importanti a quella eccelsa rep. raguagliate.* Des. *restorno in detto luogo della Canea, aspettando le galere.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, III^v, 39^v, 40^v, 136^a, 221^a, 327^v, 372^a, 373^v, 447^a, 460^a, 474^v, 508^a, 558^v, 588^v, 648^v, 685^v, 711^v, 712. In f. II-III^r index contentorum.

Contectus pergamena alba saec. XVII.

834. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 312 × 215, ff. II. 305 (+ 254^a).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

1 (f. 1). **Cavallo Marino,** *venuto ambasciatore da Carlo V, 1551, relazione.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. I, 2, p. 195-223).

2 (f. 22). ⟨**Badoero Filippo**⟩, *relazione delle persone, governo e stati di Carlo V e di Filippo II, 1557.* (Albèri, l. cit., ser. I, 3, p. 177; abrumpitur paulo post primam partem, p. 233, lin. 8).

3 (f. 63). *Particolare informatione alla regia sacra et cattolica maestà* ⟨de Venetiarum republica⟩. Inc. *Del nobil magistrato di Venetia et sue entrate et la descrittione dell'anime, che sono in quella.* Des. *et il Signore Iddio sia sempre propitio alli desiderij suoi.*

4 (f. 79^v). *Memoria di quel che fruttano al re di Spagna un anno per l'altro le bolle della cruciata et altre bolle...* Inc. *La bolla della cruciata dura tre anni dal dì che si pubblica con solennità nella corte.* Des. *Summa, ducati 482 mila;* subnectitur: *relatione delle rendite ordinarie d'ogn'anno del regno di Castiglia...: Prima Alcauala di tutte le città - conti 669.*

5 (f. 83). **Boldù Andrea** (in ms. *Coraro Giovanni*), *relazione della corte di Savoia,* ⟨1561⟩. (Albèri, l. cit., ser. II, 1, p. 409-470; cf. ibid. p. 402).

6 (f. 129). **Trevisano Domenico,** *relazione dell'impero ottomano, 1554.* (Albèri, l. cit., ser. III, 1, p. 113-192).

7 (f. 196). **Soriano Michele,** *relazione di Filippo II, re di Spagna, 1559* (in ms. *1560;* Albèri, l. cit., ser. I, 3, p. 333-385, lin. 8; exinde recensio huius ms. differt ab ed. et sequitur brevius (f. 232^v linea ult.): *Per questi rispetti adonque, che io ho detto - nè a loro di dolersi*).

8 (f. 234). **Cappello Giovanni,** *relazione di Francia, 1554.* (Albèri, l. cit., ser. I, 2, p. 275-288, cf. ibid. notam; sed in ms. (f. 242^v) additur etiam summarium expensarum occurrentium pro exercitu et navibus: *serenissimo principe... ricordo a vostra sublimità il modo di trouar li danari - summa in tutto ducati 620*).

9 (f. 247). ⟨**Poiati ? Petri Pauli,** abbatis ecclesiae *Pietra Fitta,* in dioecesi Cosentina, epist. de quadam pergamena ibi reperta in sepulcro abbatis Vbertini Hidryntini ac de quadam prophetia in pergamena scripta, an. 771⟩. Inc. *Visitando io la mia abbatia di Pietra Fitta, riposta, come v. eccellenza sa, in quel ameno colle.* - Des. *Da Pietra Fitta, il dì 13 di maggio, 1592.*

10 (f. 249). *Relazione della guerra di Persia, 1553* (fragmentum). (Albèri, l. cit., ser. III, 1, p. 195 - usque ad vv. *et di sito forte,* p. 200, lin. 11).

11 (f. 255). **Badoero Federico,** *relazione di Filippo II,* fragmentum tantum. (Albèri, l. cit., ser. I, 3, p. 233, lin. 9 - 249 lin. ult., paucis adiunctis).

12 (f. 267). <Eiusdem relationis alterum fragmentum. (Albèri, ibid., p. 250-291, lin. 26).

13 (f. 298). <De utilitate lectionis harum relationum>. Inc. *Ancorche l'Italia sia fra se stessa diuisa - non hauendo loro cognitione di questi studij;* (titulum nimis longum huius exhortationis referre non operae pretium duxi).

14 (f. 300). **Michiel Giovanni,** *relatione di Francia,* <1575>. (Albèri, l. cit., ser. I, 4, p. 345-376).

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet II, 62^{v}, 128^{v}, 195^{v}, 246^{v}, 248^{v}, 254^{v}, 254^{a}, 295^{v}, 296, 297, 299^{v}, 305^{v}. In f. I index contentorum.
Contectus pergamena alba saec. XVII.

835. An. 1629 (cfr. f. 561), chart., mm. 265×191; ff. III. 561 (+ ff. $52^{a.b}$. 155^{a}. 242^{a-c}. $312^{a.b}$. 455^{a}. 464^{a}).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

1 (f. 1). **Duodo Pietro,** *relazione di Polonia, 1592.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. I, 6, p. 319-348).

2 (f. 53). *Relatione et sommario delle historie et regni di Spagna.* Inc. *La Spagna già parte da re, principi et signori del paese fu gouernata.* Des. *come da horrendo terremoto grauemente conquassato.*

3 (f. 85). **Vendramino Francesco,** *relazione di Spagna, 1595.* (Albèri, l. cit., ser. I, 5, p. 445-474).

4 (f. 156). **Cavalli Marino,** *relazione di Savoia,* 1595 (in ms. *1596;* Albèri, l. cit., ser. II, 5, p. 199-230; sed in ms. alia adduntur de nuntio pont. ac de oratore Hispanico).

5 (f. 216). *Relatione sopra la città et stato di Ferrara, a n. signore* <Clementem VIII>. Inc. *Ferrara è città grande et forte per esser posta in sito piano et basso et cinta intorno di buone mura;* additur (f. 230^{r}): *relatione sopra la Romagna di Ferrara et Comacchio.* Des. *di lanze spezzate et capitani trattenuti. Fatta in Roma et data a n. signore, a dì 2 febraro, 1598.*

6 (f. 243). **Di Vera** *don* **Francesco,** *ritornato ambasciatore dalla rep. di Venetia, relatione al re cattolico* <Philippum II?>. Inc. *Se ad alcuno ambasciatore, cattolico ed invitto re, che ritorni da qualche prencipe o republica mancò alle uolte degna materia.* Des. *in alcuna minima parte corrispondere come doueuo et desiderauo.*

7 (f. 313). **Zane Matthio**, *relazione di* *Dalmatia, 1588.* Inc. *Li luoghi che possiede la republica di Venetia nella Dalmatia et in quel poco, che resta dell'Albania.* Des. cum recensione omnium animarum, quae erant in Dalmatia eodem anno: *In Budua n° 640. In tutto n° 17089.*

8 (f. 349). **Valier Christofaro**, *relatione di Dalmatia. 1596.* Inc. *Sermo principe, illmi et eccmi signori: Ha uoluto la prudentia dei nostri maggiori, che cadaun suo ministro, doppo hauer esseguito le commissioni.* Des. *ma si desfarà et risoluerà tutta nel seruitio della serenità v. et di cadauna delle ss. vv. illme et eccme.*

9 (f. 456). **Monte** (*de*) **Battista**, *relatione del stato di terraferma della .... rep. di Venetia.* Inc. *Io ritorno dalla reuisione di quelle genti, che la serenità v. con l'illmo et eccmo senato si degnò comandarmi.* Des. *maggiormente ui deuono essere quelli delli conduttieri.*

10 (f. 465). **Memo Marcantonio**, *ritornato di generale da Palma, relatione, 1599.* (Venezia 1863, *per nozze Carminati-Occioni Bonafons*).

Variis manibus transcriptus ff. vacua exhibet I, II^{v}-III, 52^{v}, 52^{ab}, 84^{v}, 155^{v}, 155^{a}, 215^{v}, 242^{ab}, 312^{ab}, 348^{v}, 455^{v}, 455^{a}, 464^{a}, 561^{v}. In f. II^{v} index contentorum. Contectus pergamena alba saec. XVII.

836. Saec. XVII, chart., mm. 263 × 190, ff. III, 536 (+ 47^{a-d}, 197^{a}, 380^{ab}, 405^{a}, 442^{a-c}, 509^{a}).

Oratorum Venetorum relationes et historica alia.

1 (f. 1). **Navagero Bernardo**, *relazione di Mantova, 1540.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. II, 2, p. 9-24; in ms. additur solita conclusio de secretario et aliis).

2 (f. 22). **Gonzaga** *don* **Ferrante**, *istruttione al sig. d. Pietro d'Agostino della relatione... a fare a s. maestà cattolica delle cose di Sicilia. 1546.* Inc. *Quando sua maestà mi lasciò al gouerno di Sicilia trouai quel regno molto debole et oppresso.* Des. *Dato in Milano, all'ultimo di luglio, 1546. Ferrando Gonzaga,* adduntur summae mediae acceptorum ac datorum.

3 (f. 50). **Las Casas** o **Casaus** *don* **Bartolomeo**, *vescovo* (Ord. Pr.), *relatione brevissima della distruzione delle Indie* (i. e. Americae mediae, meridionalis et insularum), *fatta al principe di Spagna don Filippo,* 1542 (cf. f. 162^{v}). Inc. *Altissimo et potentissimo signore. Hauendo la diuina Prouidenza ordinato in questo suo mondo, che per il regimento et commune utilità del genere humano.* Des. *et rubbano, assassinano et distruggono il re proprio;* praeit (f. 48) argumentum: *Tutte le cose accadute nelle Indie - e di questo epitome o breuissima relatione.* (*Istoria o brevissima relatione della distruttione delle Indie occidentali... conforme al suo*

vero originale Spagnuolo..., tradotta in Italiano da Giacomo Castellani, già sotto nome di Francesco Bersabita. Venetia 1630, p. 1-138).

4 (f. 198). *Informatione delle cose del stato di* M i l a n o. (1568; Albèri, l. cit., ser. II, 2, p. 467-478).

5 (f. 216). *Informatione de* S v i z z e r i. Inc. *È questa natione libera, perchè non conosce superiore alcuno, saluo che l' imperio, ma in nome et non in effetto alcuno.* Des. *qualche colonnello cattolico, dei quali pur credo che non ue ne mancherebbe.*

6 (f. 228). *Relatione del stato, governo, sito, grandezza, ricchezza et entrata della signoria di* G e n o v a. Inc. *Il gouerno di Genoua è di republica, così ben stabilito che difficilmente potrebbe mutar conditione.* Des. *Giustiniani, Viualdi et Fieschi.*

7 (f. 240). **Faliero Giovanni**, *relatione al... suo padre della perdita di* N i c o s i a, *1570.* Inc. *Nelli giorni passati per uia di Francia ho inuiato due mani di mie lettere a v. mag.^{za}, auuisandola del stato et esser mio et di mio fratello.* Des. *pregandogli ogni prosperità et felità* (!) *da nostro Signore Iddio.*

8 (f. 346). **Foscarini Giacomo**, *relatione* ⟨classis V e n e t a e⟩, *1572-1573.* Inc. *Serenissimo Principe.... Quando a Zara ricev⟨e⟩i la lettera ducal della serenità v. et delle vv. illme et ecc^{me} signorie, che mi dette noua come era piacciuto a v. serenità.* Des. *in quella pace che per sua bontà gli ha concesso* (cf. Stirling, *Report presented to the Doge and Senate of Venice by Giacomo Foscarini on his retourn from his command as captain general of the fleet republic in the years* 1572-1573. London 1866).

9 (f. 381). **Leoni Giov. Batt.**, *segretario apostolico, relatione di* M a l t a, *in tempo di papa* G r e g o r i o *XIII, 1582.* Inc. *L'isola di Malta, beatissimo Padre, posseduta hoggidi et fatta ualidissimo propugnaculo contra infideli.* Des. *in questa occasione interuengano con l'habito ordinario della religione.*

10 (f. 406). **Cedulini** (in ms. **Codelini**) **Pietro**, *vescovo di Liesina, relatione del presente stato dell'imperio* T u r c h e s c o *et molti particolari degni di consideratione, fatta al... papa Clemente VIII... 1594.* Inc. *Per la diffesa contra il Turco ha toccato sebene vostra beatitudine, nel primo ingresso del suo pontificato, tutti i registri dell'uffitio pastorale.* Des. *da tutti due miseramente consultata.*

11 (f. 426). **Usque Silemo**, *hebreo, relatione delle cose occorse in* C p o l i *nella morte del terzo sultano* M u r a t *et nell'entrata del nuovo et terzo sultan* M e h e m e t, *suo figlio. 1595.* Inc. *Il terzo sultan Murat cominciò a regnare nel 1579, il mese di settembre di dieci giorni di luna.* Des. *non pagariano con altro che con le teste;* sequitur (f. 442) e i u s d e m *sonetto: Mentre nel gran serraglio due re insieme* (cf. cod. 818, f. 310).

12 (f. 443). **Beoton Oduardo,** *ambasciatore d'Inghilterra, relatione delle cose più notabili, successe nel viaggio dell' Ungheria al gran sultano Mehemet, 1596.* Inc. *Hauendo io Oduardo Beoton, ambasciatore d'Inghilterra, in Constantinopoli, appresso sultan Mehemet, hauuto comandamento dal gran visir di douer seguitare il gran signore.* Des. *siche son morti più Turchi che christiani.*

13 (f. 451). **Dolfin** (in ms. **Delfino**) **Giovanni,** *relazione di Roma.* (Albèri, l. cit., ser. II, 4, p. 451-504).

14 (f. 510). *Relatione de Tartari e del Camo, principe loro, 1599.* Inc. *Nel anno del 1212 una gran moltitudine di Tartari, gente incognita insin a quel tempo a quei, che habitano il fiume Tanai.* Des. *altramente, che saranno strangolati.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, III, 21^{v}, $47^{a\text{-}d}$, 197^{v}, 197^{a}, $380^{a\text{-}b}$, 405^{a}, 425^{v}, 442^{v}, $442^{a\text{-}c}$, 450^{v}, 509^{a}, 535^{v}, 536. In f. II index contentorum.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

837. An. 1613 (cf. f. II), chart., mm. 262×198, ff. V. 540 (+ $477^{a\text{-}b}$).

Relationes variae.

1 (f. 1). **Duodo Pietro,** *relatione d'Affrica* <i. e. Abissiniae, collecta e viva voce *Ioannis* cuiusdam, Abissini, heremitae ord. s. Antonii>. Inc. *L'Affrica, fra le tre parti del mondo fin a tempi nostri conosciuta, è senza dubbio di grandezza la seconda.* Des. *Pietro Duodo figlio di messer Francesco et con lui l' intese don Hieronimo Bardi, Fiorentino, l'anno 1578.*

2 (f. 148). *Relatione delle entrate della terra di Aiello, Motta del Lago et casali* <in provincia Cosentina>, an. 1565... Inc. *La detta terra di Aiello è capo di quel contado, il quale teneua sotto di se diuersi luoghi.* Des. *Che monta l'aumento, che si potrebbe fare del certo nella detta entrata 5083 ducati.*

3 (f. 153). *Relatione compitissima della republica di Genova, con discorsi del suo governo et leggi, fatta l'anno 1597* (capita 1-56 cum praefatione). Inc. (f. 154): *Due grandissime difficoltà mi si parano dinanzi in questa presente relatione, l'una di sapere la uerità di quello che si cerca.* Cap. 56. *Bilancio dell'anno 1596.* Des. *perchè li soldati, che si sono in quel luogo tenuti, sono di quelli della città, che in ogni modo si pagano.*

4 (f. 267). *Commentarius visitationis Clementis VIII, anno 1592,* <continet tantum relationem visitationis trium basilicarum maiorum, nec non s. Marci et ss. Apostolorum>. Inc. (f. 268): *Clemens VIII, rom. pont., quinto sui pontificatus mense, cum illa uerba, quae Spiritus sanctus in psalmo Dauidis protulit:* « Intende ad visitandas omnes gentes ». Des. *et doctrina, in munere exercendo pastorali admodum necessaria.*

5 (f. 310). *Provinciale* (id est registrum), *in quo sunt scriptae omnes dignitates et civitates... in ecclesiastica republica existentes* (sedes archiep. cum suffraganeis), *rescriptum ex libro an. 1448.* Inc. *In ciuitate Romana sunt quinque ecclesiae, quae patriarchales dicuntur.* Des. 9. *Hardaru,* 10. *Suraquin* (cfr. Wilmans apud Pertz, *Mon., Script.,* 20, p. 275, et Potthast, Biblioth. hist. medii aevi, Berlin, 1896, 2, p. 943).

6 (f. 358). *Civitates et castra in Siria, quas tenet Soldanus per vim contra Rom. ecclesiam...* Inc. *Ex parte Egypti detinet Soldanus super Maritimam Soalonam, quae fuit, Grecorum tempore, sedes archiepiscopalis.* Des. *de quibus sunt XII, quae nullum habent suffraganeum.*

7 (f. 361v). *Quo tempore limina apostolorum ab archiep. et episc. visitantur.* Inc. *Omnes Italici singulis annis.* Des. *Anglici et Hispanici trienniis.*

8 (f. 362). *Formula, qua electus in summum Pontificem scribat ante suam coronationem.* Inc. *Gregorius electus episcopus seruus seruorum Dei. In fine ponitur haec clausula.* Des. *Ego Gregorius catholicae ecclesiae episcopus;* ante subscriptionem praecedit imago, calamo delineata, sigilli Gregorii IX.

9 (f. 363). ⟨**Francisci** I, Franciae regis, epist. revmis cardinalibus⟩ de induciis, 1523. Inc. *Franciscus, Dei gratia Francorum rex... cardinalibus amicis nostris foelicitatem... Etsi credidimus per summam rerum omnium cognitionem, qua polletis, non ignorare uos.* Des. *Datum apud sanctum Germanum in Lacia, die IIII mensis julij. Francoys. Robertet* (cfr. Pastor, *Geschichte,* 4, 2, Freiburg i. B., 1997, p. 140 n. 1).

10 (f. 385). *Relationi* (i. e. breves notae biographicae) *de cardinali nella vita di Clemente VIII.* Incipiunt: *La corte di Roma è senza dubio ueruno la prima corte del mondo, imperoche contiene per ordinario più di cinquanta cardinali.* Des. *L'ultimo è san Cesario, figliolo di una sorella... et è d'età d'anni tredici.*

11 (f. 392). *Relatione sommaria di tutte l'entrate, che ha la sede apostolica..., 5 marzo 1605, et anco la uscita...* Inc. (f. 393v): *Offitij amouibili all'elettione del nuouo Pontefice con la prouisione, che hanno. Generale di sa chiesa – ogni mese 750.* Des. *Somma tutta la spesa certa, che si fa in palazzo, 110144: 60.*

12 (f. 412). **Ceci Battista** *da Vrbino, relatione della qualità et governo della città di Roma et dello stato ecclesiastico.* Inc. (f. 414): *Marcantonio Borghese da Siena uenne a Roma, ha 70 anni in circa.* Des. *e col fine fo a v. altezza serenissima humilissima reuerenza;* praeit (f. 413) auctoris epist. ad Franciscum Mariam II, Urbini ducem, quae inc. *Ho pensato riferire a v. altezza serma al meglio ch'io saprò* ac des. *di Roma, ultimo d'ottobre, 1605.*

13 (f. 479). **Malaspina** ⟨Germani, ep. s. Severi⟩ *nuntio, relatione di Polonia.* 1600 (seu potius instructio ad nuntium Poloniae). Inc. *Il regno di Pollonia*

non ha totalmente forma di monarchia, nè di republica. Des. *sarà bene che monsig. nuntio tenghi di questo proposito con nostro signore* (Clemente VIII).

14 (f. 512^{r}). <**Madruzzi** card. **Ludovici**>, *istruttione al nuntio* <Germano> *Malaspina, mandato in Polonia di quanto nel passare per Inspruch ha da trattare con l'arciduca Ferdinando* (de successione ad episcopatum Argentinensem). Inc. *Sapendosi che la maestà dell'Imperatore ha raccomandato al serenissimo arciduca.* Des. *che sono conformi agli stessi ordini et recessi imperiali.*

15 (f. 516^{r}). <**Malaspina Germani**> *nuntio, lettera al papa, dì 12 di giugno, 1592, da Inspruch* <de successione ad episc. Argentinensem>. Inc. *Se la santità v. haura riceuuto l'auuiso, che diedi ai suoi santissimi piedi.* Des. *prego Dio che la conserui per publico benefitio lungamente;* subnectitur (f. 520^{r}) alia eiusdem epist. de eodem argumento, quae inc. *Oltre quello che scrissi alla santità v. con l'ordinario passato del negotio d'Argentina* ac des. *dourà monsig. nuntio tener con essi buona corrispondenza, aiutarli, protegerli e fauorirli.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, II^{v}, IV, V^{v}, 152, 153^{v}, 266, 297^{v}, 308^{v}, 309, 397, 380^{v}, 390^{v}, 391, 392^{r}, 393^{r}, 412^{v}, 413^{v}, 476^{v}, $477^{a\text{-}b}$, 537-540. In f. III, index contentorum.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

838. An. 1613 (cf. f. I), chart., mm. 274 × 206, ff. III. 557.

Oratorum Venetorum relationes et historica varia.

1 (f. 1). *Sacri romani imperii matricula, vel bellica expeditio. Continens quot milites, principes caeterique imperii status ad imperialem expeditionem contribuant,* <an. 15>*71.* Inc. (f. 2): *Sacri romani imperi capitationes, quae anno LXXI per deputatos moderatores Franckfordiae factae sunt. Electores. Maguntinensis equites 60; pedites 277.* Des. *Pedites uero ad rationem quatuor florenorum pro mense.*

2 (f. 16). *Dignità ecclesiastiche et officij di Dataria* <et palatii>, *che da quelle dipendono con il loro valore.* Inc. *Il sommo pontefice è solo. Gl'illustrissimi cardinali possono arriuare sino a...* Des. *Quello che tiene la barchetta in fiume alla banda della vignola, che ua a monte Giordano, ha di prouigione ancora...*

3 (f. 28). **Contarini Tommaso,** *relazione di Germania,* <1596>. (Albèri, *relazioni degli ambasciatori Veneti,* ser. I, 6, p. 195-248).

4 (f. 58). **Donato Nicolò,** *relatione della Dalmatia.* 1601. Inc. (f. 59): *La Dalmatia, che v. serenità possiede, è parte molto importante de' suoi stati.* Des. *e Dio feliciti questa serenissima republica.*

5 (f. 75). **Barbaro Marc'Antonio,** *relazione di Francia,* 1564. (Albèri, l. cit., ser. I, 4, p. 153-175; amplior tamen in codice et minime mutila in fine).

Inc. *Le nouità notabili, occorse nel regno di Francia nel tempo della mia legatione, generate dall'ambitione.* Des. *hanno inteso da me con quella maggiore chiarezza et distintion c'ho potuto.*

6 (f. 130). **Monte** (*dal*) **Giov. Batt.**, *generale della serma rep. di Venezia, relatione di levante, cioè del regno di Candia, dell'isole di Cerigo, Zante, Cefàlonia, Corfú. 1599.* Inc. (f. 131): *Serenissimo Principe. Per esseguire gli ordini della serenità v. sono stato in leuante, doue con ogni acurata diligenza, il meglio che si conueniua al debito mio, ho uisitato.* Des. *alla buona gratia della quale con la debita riuerenza humilmente m'inchino.*

7 (f. 173). **Molino Nicolò,** *relazione della Toscana. 1599.* Inc. (f. 174): *Per dar compimento all'ambasciaria, commessami dalla singolar benignità della serenità v..., al gran duca di Toscana, riferirò hora... quello ch'io giudico esser degno.* Des. *in esso consacrerò sempre, che occorresse, la facoltà e la uita istessa.*

8 (f. 201). *Relatione dello stato del gran duca di Toscana, fatta l'an. 1607, a 20 nov.* Inc. (f. 202): *Il serenissimo Ferdinando de Medici, gran duca di Toscana, possiede la maggiore et miglior parte di questa prouintia.* Des. *et conceda fine fortunato alla gran duchessa sua consorte.*

9 (f. 213). **Buoni** ⟨seu **Bon**⟩ **Ottaviano,** *relatione della porta et governo del gran Turco et suoi stati. 1604.* Inc. (f. 214): *Essendo io capitato in Cpoli del 1604, a primo di nouembre, bailo per la serenissima di Venetia, in compagnia dell'illmo sig. Giov. Mocenigo.* Des. *infinita bontà, quoniam ad protegendum me dexteram suam extendit.*

10 (f. 318). **Ruzzini** ⟨Dominici?⟩, *relatione delle camere di terraferma, 1605.* Inc. (f. 319): *Serenissimo Prencipe. Riuedute le camere di terraferma et esseguite ambe le comissioni... dei 23 agosto et 20 ott. 1605.* Des. *et se più io hauessi saputo, più hauerei fatto.*

11 (f. 352). **Molino Nicolò,** *relazione d'Inghilterra.* (Barozzi e Berchet, *Le relazioni lette al senato dagli ambasciatori Veneziani, sec. XVII*, Venezia, 1863, ser. IV, p. 25-82).

12 (f. 390). *Summaria descritione di tutte le città et fortezze di là dal Mincio..., descritte secondo l'ordine tenuto nel viaggio di essa visita dal sig. Antonio Lando..., generale in terraferma.* Inc. *Asola, doue prima si conferì s. e., è fortezza situata in piano nel confine della giurisditione Mantouana.* Des. cum: *Nota di tutti li bombardieri di terraferma: In Asola - Summano li scolari n. 4516. Prouetti n. 104.*

13 (f. 420). **Moresini** ⟨Marci Antonii?⟩, *contenuto in sostanza della relatione di Mantova. Giugno 1608.* Inc. *Doppo hauer detto il sig. ambasciatore Moresini, che piacque a s. serenità et alle loro ss. illme et eccme eleggerlo all'am-*

basciaria di Mantoua il mese di marzo prossimo passato. Des. *uiene a porre fine alla sua relatione.*

14 (f. 430). **Buoni** (seu **Bon**) **Ottaviano,** *relatione del serraglio, governo e costumi del Turco. 1609.* Inc. (f. 431): *Il serraglio, doue habita il gran Turco cõn tutta la sua real casa.* Des. *non possono uenire a peggio che d'essere repudiate.* (Venezia 1684, iuxta Soranzo, *Bibliografia Veneziana,* Venezia 1885, p. 132, n. 1717).

15 (f. 467). **Contarini Francesco,** *relazione d'Inghilterra, 1610.* (Barozzi e Berchet, l. cit., ser. IV., p. 155-162).

16 (f. 473). **Contarini Tommaso,** *relatione degli stati di Olanda. 10 ott. 1610.* Inc. (f. 474): *Le prouincie delli Paesi Bassi sono sotto il gouerno delli stati.* Des. *che dalla serenità v. riputarò favore particulare.*

17 (f. 483). **Marzi Lodovico,** *relazione di Francia* (epist.). Inc. *Douendo io rappresentar a v. altezza in iscritto lo stato, in che ho lasciato la corte di Francia, et quello che ho potuto uedere.* Des. *Di Mantoua li 9 di luglio 1611.*

18 (f. 496). *Ambasciatore Lucchese, relatione di Spagna. 1602.* Inc. *L'obligo, che l'eccmo consiglio ha imposto agli ambasciatori residenti, di far relatione in scrittura di tutto quello, che lor occorre riferire;* in fine additur (f. 519^{v}) *relatione delle rendite reali nei regni di Spagna..., Indie orientali et occidentali;* (f. 524) *collationi di cose et dignità ecclesiastiche;* (f. 525) *titoli di Spagna, casate, e loro intrate...,* (f. 542^{v}). *Arcivescovati e vescovati.* Des. *et a tutta la republica loro, et con questo faccio loro humilissima riuerenza.*

19 (f. 547). *Relatione dei cardinali* (i. e. notae biographicae ad conclave illustrandum post mortem Clementis VIII). Inc. (f. 548): *Illmo signor mio. - V. signoria illma ricerca il parer mio intorno allo stato dei cardinali, ristretto però nella natura loro.* Des. *che perche mi conoscessi atto a tal impresa. Le baccio le mani. Di Roma, ecc.*

Codex variis manibus exscriptus ff. vacua exhibet I^{v}, III^{v}, 1^{v}, 15^{v}, 58^{v}, 74^{v}, 128^{v}, 129, 130^{v}, 200, 201^{v}, 211^{v}, 212, 213^{v}, 316^{v}, 317, 318^{v}, 351^{v}, 352^{v}, 418^{v}, 419, 420^{v}, 427^{v}, 428, 429, 430^{v}, 466^{v}, 472^{v}, 482, 483^{v}, 493^{v}, 494, 495, 496^{v}, 557^{v}. In f. II-III^{r} index contentorum.

Contectus charta spissata et membrana alba recenti; sed in dorso adglutinata est pergamena saec. XVII.

839. Saec. XVII, chart., mm. 266 × 205 circiter, sed ff. 8-19 et 318-390, mm. 214 × 154; ff. IV. 602 (+ 7^{a}. 32^{ab}. 45^{a}. 310^{a-c}).

Relationes variae.

1 (f. 1). **Visconte Carlo,** *nuntio,* ⟨postmodum card.⟩, *relatione della corte* (seu *cortes*) *di Spagna, a Pio IV, 1564.* Inc. *Dopo la relatione c'hò fatta a v. santità et per lettere et a bocca de' negotij da me trattati.* Des. *Et tale è il*

modo di esse corti, giuditii et gouerni della Spagna. (De hac relatione cf. Gachard, *Une visite aux archives... de Munich.* Bruxelles... 1864, p. 130-136).

2 (f. 8). *Descritione della Spagna et della sua corte, 1618.* Inc. (f. 9): *La Spagna, ultima parte dell'Europa uerso occidente, dagli antichi fu nominata Iberia dall'Ebro fiume, che la bagna.* Des. *frustra laborat, qui oppugnat eam.*

3 (f. 20). **Villagut Giovanni**, *regio officiale* ⟨militiae regni Neapolitani, an. 1588, relatio⟩ *in scriuania de' ratione, nel libro magiore, detto della militia.* Inc. *Gendarme, continui e caualleria legiera.* Des. *Che tutto il pagamento dovrà importare 191982 - 2 - 19.*

4 (f. 30). *Summaria relatione del regno di Napoli, 1617.* Inc. *Nel regno sono 148 città, delle quali 21 sono arciuescouadi.* Des. *restano in beneficio della città ad estinguere il debito intorno a ducati 104000* (cf. cod. 831, f. 487).

5 (f. 33). *Ristretto delle facultà, fuochi, animi, cavalli et fanti della militia del regno di Sicilia, numerati in tempo del vicerè, marchese di Pescara, riformato in parte in tempo del vicerè Marc'Ant' Colonna. 1571.* Inc. (f. 34ᵛ): *Valore di beni stabili.* Des. *Numero di fanti di militia* (totum) *8882;* sequuntur (f. 45) urbes militari servitio immunes.

6 (f. 47). **Cornaro Francesco**, *relatione dell'Istria.* Inc. *Poichè si compiacque la serenità v. di destinare me Francesco Cornaro alla custodia delli confini dell'Istria.* Des. *nel seruitio et essaltatione della serenità v. et delle ss. vv. ill̃me et ecc̃me.*

7 (f. 64). *Frontiere d'Ungheria.* Inc. *Flust è un castello sopra una montagna.* Des. *ad un primo et improuiso impeto finchè arriuasse il nostro essercito.*

8 (f. 70). ⟨Visitatoris apostolici, relatio ad Sixtum V de populis christianis latinis sub turcica dominatione in Europa ac de unione inter principes christianos⟩. Inc. *Quando io fui mandato da papa Gregorio XIII, di fel. mem., visitatore apostolico alli popoli christiani latini, che sono nei paesi del Turco in Europa.* Des. *odio grandissimo de tutti popoli uerso ogni sorte de loro superiori* (cf. Lämmer, Analecta Romana, Schaffhausen 1861, p. 41).

9 (f. 80). ⟨Historici cuiusdam, brevis excursus de Moschovia, de graecis schismaticis ac de statu catholicorum in illis regionibus ad dominum card. s. Georgii⟩. Inc. *È stata grandissima la potenza delli prencipi della Rossia, che risedeuano anticamente in Chiouia.* Des. *et ueda il mondo, che tutte premono egualmente* (cf. summarium apud Lämmer, l. cit, p. 42).

10 (f. 86). *Origo christianae religionis in Livonia.* Inc. *In Liuonia priusquam ulla religionis christianae scientia antiquissimi incolae essent imbuti.* Des. *priusquam de illis arcibus aliquid aliud constituatur.* Inferius notatio: *Haec de rebus Liuonicis missa fuere e Polonia an. 1593.*

11 (f. 94). ⟨**Roderici Theodori**, cf. f. 106v⟩, *brevis et chorographica insularum aliquot maris Baltici et reliquarum orbis Arctoi provinciarum enumeratio et regum proximorum series* (i. e. Danorum, Suecorum et Norvegorum). Inc. *Vicinus Germaniae orbis arctous, quem Scaniam et Scandinauiam ueteres, officinam gentium... incompertae magnitudinis Plinius appellat.* Des. *Carolus dux Sueciae coronatus 17 decembris, 1587.*

12 (f. 107). **Minucci Minutio**, *stato della religione in Alemagna, pericoli che soprastano et rimedii.* (Hansen, *Der Kampf um Köln* 1576 1584, vol. 1, in *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, III, 1572-1585, Berlin 1892, p. 745-785); subnectitur (f. 169) eiusdem epist. ⟨ad pont. Sixtum V⟩: *Beatissimo Padre: Douendo obedire al benigno comandamento, datomi hiersera dalla santità v. - longhissima e felicissima uita: a 3 di ottobre 1588. Indignissimo seruo Min. Minucci;* subscriptio et emendationes manu Minucci; praeit (f. 168v) Minucci autographum, in quo de occasione huius epist., quod inc. *Quando l'arciuescouo di Saltzburg uenne a Roma nel mese di maggio* - ac des. *ch'io le mettessi in iscritto cotali ragioni, lo feci nella seguente maniera.* (Lämmer, Analecta romana, p. 31, falso hac relationem tribuit card. Francisco Commendone).

13 (f. 176). ⟨**Minucci Minutii**, cf. Hansen, l. cit., p. 743, n. 5⟩, *matricula, in qua sunt descripti archiepiscopatus et episcopatus Germaniae.* Inc. (f. 177): *Magdeburgensis archiepiscopatus primatus Germaniae.* Des. *qui omnes iam in ius Polonicum transierunt.*

14 (f. 296). *Relatione dell' origini, successioni, qualità, confini longhezza et cet. del ducato di Lorena et del ducato di Borroy, 1578.* Inc. *Lorena, la qual latinamente si dice Lotoringia, in Aleman Totuch.* Des. *e questo è quanto mi occurre dir delle cose del duca e suoi stati, fatta in... MDLXXVIII.*

15 (f. 311). ⟨**Minucci Minutii**, cf. Hansen, l. cit., p. 743, n. 3⟩, *status imperialis camerae Spirensis* ⟨1585⟩. Inc. (f. 312): *Iudicium camerae imperialis primo institutum fuit a Maximiliano imperatore.* Des. *cum praelatis, comitibus et ciuitatibus uicinis.*

16 (f. 318). **Domenico Gerosolimitano**, *relatione della gran città di Costantinopoli... forma, colline, valli, fortezze, porte, piazze, palazzi, moschee, fontane, botteghe..., regole del governo..., potenza et commodità... del gran Turco..., entrate...* Inc. (f. 319): *La città di Constantinopoli è fabricata sopra una punta di terra ferma, che entra nel canale.* Des. *si credono d'esser martiri, morendo nell'obedienza del loro gran Turco;* infra alia manu: *17 7bre 1618.*

17 (f. 391). *Relatione di Constantinopoli, dell'anno 1593.* Inc. (f. 392): *Questo sarà un breue summario della relatione di personaggio d' importanza, il quale per lo spatio di tre anni è stato con grado et dignità presso il sig. Turco,*

abrumpitur (f. 404) *quanto gusto ha delle donne et dell'oro, ecc.* (In f. 405 scripturae impressio folii 404, quod evenit in omnibus foliis huius relationis ex charta bibula).

18 (f. 407). **Valier Cristofaro,** *relatione di Constantinopoli. 1615.* Inc. *La notitia delle cose di Constantinopoli è la più utile et la più necessaria.* Des. *tanto più mirabilmente risplende la somma sua prouidenza et protettione.*

19 (f. 463). ⟨**Guarini Battista**⟩, (in ms. *relatione dello stato di Milano, la quale dicono che sia del molto illustre sig. cav. Battista Guarini, stato residente in quella città per il serenissimo sig. duca di Ferrara*), (*Archivio storico ital.*, ser. III, 5 (1867), parte II, p. 10-34).

20 (f. 497). **Mocenigo Giov.,** *relatione di Roma, 1612.* Inc. *Le considerationi, che si sogliono fare sopra le forze et stato della chiesa, stimo essere così ben note.* Des. *s'appagherà di questa prontezza, et della mia humile et perpetua obedienza* (cf. Lämmer, Analecta rom., p. 35; Meletematum rom. mantissa, Ratisbonae 1875, p. 241, n. 1).

21 (f. 531). *Descrittione del reame di Francia, corte e prencipi del sangue reale* (provinciae, episcopatus etc., est fere index). Inc. *Il Re. La Regina, il Dolfino. Il duca d'Orleans.* Des. *depende dalla sola collatione del re. 3000;* subnectitur (f. 586) *estratto de pagamenti delle cacce del re per l'anno 1604: Grande capocaccia Hercole di Rohan... ha di prouisioue lire 1200 - per spese straordinarie 4000.*

22 (f. 595). ⟨Recensio virorum ac mulierum longaevorum Pisaurensium, an. 1591⟩. Inc. cap. I. *Vecchi di cento anni et da cento anni in su. Suor Placida nel monastero di santa Maria Madalena d'anni cento et dieci.* Des. *Da otto mesi in qua sono morti cinque vecchi, uno de quali haueua anni cento et sei.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, II, IV^{v}, 7^{r}, 7^{a}, 8^{v}, 29^{v}, 30^{v}, 31^{r}, 32^{v}, 32^{ab}, 33^{v}, 34^{r}, 62^{v}, 63, 93, 107^{v}, 164, 168^{r}, 175^{v}, 176, 183^{v}, 193^{v}, 199, 225, 243, 248, 261^{r}, 283^{v}, 295^{v}, 309^{v}, 310, 310^{a-c}, 311^{v}, 390, 391^{v}, 406^{v}, 462, 529^{v}, 530, 594, 600^{v}, 601, 602. In ff. III-IV^{r} index contentorum.

Contectus est simplici membrana saec. XVII.

840 (olim 1049, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII, chart., mm. 264 × 197, ff. I. 461 (+ ff. 11^{a}. 28^{a}. 342^{a}).

Pii IV brevia; **Borromeo** s. **Caroli**, secretarii status Pii IV, et **Gallio Ptolemaei** instructiones et epistolae ad Santacroce Prosperum, nuntium; huius epistolarum ad eos excerpta; concilii Tridentini monumenta nonnulla.

1. Borromeo s. Caroli, *instruttione per Spagna a monsignor Prospero s^{ta} Croce. 1560.* (Adriani, *Della vita e delle varie nunziature del card. Prospero santa Croce* in *Miscellanea di storia ital.*, Torino 1868, t. 5, p. 1013-1021).

2 (f. 12). *Lettere del re catholico* (Philippi II; in ms.: *Quello che il vescovo Santacroce havera da rispondere in voce alle lettere, che il re catholico ha scritte a s. santità;* l. cit., p. 1024-1027).

3 (f. 16). *Instruttione di mano del revm̃o Borromeo* (l. cit., p. 1022-1024).

4. Pii p. IV, exempla brevium pro domino episc. Chysamensi (Santacroce Prospero), ituro ad regem catholicum. [1] (f. 20) Philippo II, Hispaniarum regi (l. cit., p. 1032-1033); [2] (f. 21) Isabellae, Hispaniarum reginae catholicae (l. cit., p. 1028); [3] (f. 21r) Carolo, Hispaniarum principi (l. cit., p. 1029); [4] (f. 22) Francisco, card. Burgensi (l. cit.); [5] (f. 22r) Alexandro Farnesio (l. cit., p. 1030); [6] (f. 23) Gonsalvo Perezio (l. cit.). [7] (f. 23v). Consiliariis... regni Hispaniarum (l. cit., p. 1031); [8] (f. 24) Octavio (in ms. *Octaviano*), episc. Terracinensi (l. cit., p. 1031-1032).

5. Pii IV, exempla brevium pro d. episc. Chysamensi, nuncio ad regem Portugalliae. [1] (f. 24r) Sebastiano regi (l. cit., p. 1129-1130); [2] (f. 26) Henrico... cardinali, Portugalliae infanti (l. cit., p. 1130); [3] (f. 27) Catharinae... reginae (l. cit., p. 1131-1132).

6. ⟨Borromeo s. Caroli, Gallio Ptolomaei et Pii IV epistolae de negotiis Hispanicis ad Santacroce Prosperum, nuntium, 1560⟩. [1] (f. 30) *Borromeo: Dopo la partita di nostro signore è uenuto questa mattina - 14 luglio...;* [2] (f. 32r): *Col corriero si è riceuuta la bolla - 15 luglio;* [3] (f. 33) *Gallio: Il corriero arriuò a tempo debito - 16 luglio;* [4] (f. 34) *Borromeo: Mando il presente mio con la bolla delli mezi frutti - 16 luglio;* adnectitur postscriptum: *Si è risoluto - a chi si haueranno a distribuire;* [5] (f. 35r): *Oltre quello che nostro signore ha ordinato - 21 luglio;* [6] (f. 36r): *Si sono riceuute le lettere di v. signoria di 19 di Bologna - 28 luglio;* - adnectitur postscriptum: *Io non credo esser bisogno - et mandarlo come di sopra;* [7] (f. 39): *Alli XXVIII del passato per un corriero del sig. conte di Tendiglia - 4 d'agosto ... incluso un foglio in cifra;* [8] (f. 41r) *Gallio: Scriuendo monsig. illm̃o e revm̃o cardinal Borromeo a v. signoria revm̃a quel poco, che di qua occorre - 4 agosto;* additur postscriptum: *Per ancora non si è fatta la risposta - più d'otto giorni;* [9] (f. 42r) *Borromeo: Si è hauuta la lettera di v. signoria di 30 del passato, data in Auignone - 8 agosto,* [10] (f. 44): *L'ultime mie furno di VIII del presente - 15 agosto;* [11] (f. 45v) *Gallio: Le lettere di molti, che scriueano d'Auignone - 15 agosto;* [12] (f. 47): *Già sono otto giorni che questo benedetto corriero - 22 d'agosto;* [13] (f. 49r): *Per le lettere di monsignore illm̃o padrone v. signoria intenderà quanto occorre - 2 settembre;* [14] (f. 50r): *Finhora non hauemo da v. signoria lettere più fresche - 3 settembre;* adnectitur postscriptum: *Se v. signoria o monsig. nuntio sarà ricercato - contra sua uoglia;* [15] (f. 53): *Io scriuo a monsig. mio di Terracina - 17 settembre;*

[16] (f. 53ʳ) *Borromeo: Venendo monsig. vescouo d'Ischia, mandato dal revmo card. Morone - 18 settembre;* adnectitur ⟨Pii papae IV epist. commendatitia pro episcopo Isclano, Philippo Geri, ad regem Philippum II⟩: *Venendo il presente exhibitore da v. maestà - 18 settembre;* [17] (f. 55ʳ) *Borromeo al Santacroce: Scrissi hiersera una lettera commune a v. signoria et a monsig. nuntio - 18 settembre;* [18] (f. 59): *Hiersera scrissi una lunga lettera commune... et non essendo partito ancora il corriero - 18 settembre,* cui adnectitur postscriptum: *V. signoria faccia carezze a monsig. Terracina - inanzi l'arriuo del detto Gerio;* [19] (f. 61ʳ). *Gallio: Dopo scritto ogni cosa è comparso lo spaccio - 18 sett.;* adnectitur postscriptum: *Di Portugallo l'ambasciatore - che le sia per auuiso;* [20] (f. 62ʳ) *Borromeo: Per gli auuisi che hauemo di Francia non si ha hormai più a dubitare - 24 settembre;* adnectitur postscriptum: *L'ultime mie furno di 17 et 18 - lo farà gratiosamente.*

7 (f. 66ʳ). *Copia di una lettera di nostro signore* (Pii IV) *al card. Tornone* (Tournon Francisco, card. decano) *di 24 settembre, 1560* ⟨ad deturbandum concilium nationale in Gallia⟩. Inc. *Venerabilis frater... Con nostro gran dispiacere hauemo da più bande inteso, che in cotesto regno.* Des. *et la conserui et prosperi. Dat. Romae in palatio apost...*

8. ⟨Borromaeo s. Caroli Pii IV et Gallio, epist. ad Santacroce Prosperum, nuntium in Hispaniam⟩. [1] (f. 69). *Borromeo: Con le lettere di v. signoria di V, IX et X del passato - V ottobre ...;* subicitur postscriptum: *L'officio fatto da v. signoria per noi con la maestà sua - instanza che gliene faceua;* [2] (f. 75) *Pio IV: Intendemo che per parte d'alcuni de nostri sono stati sporti memoriali - V octobris ...;* [3] (f. 75ʳ) *Borromeo: Alli V di questo scrissi assai a lungo et hora scriuo a monsignor nuntio - XI d'ottobre;* [4] (f. 76ᵛ) *del vescovo di Martorana* (Gallio Ptolemaei): *Con le lettere di V, uenute per il corriero, che spacciò il sig. conte di Tendiglia - XI d'ottobre;* [5] (f. 82) *Borromeo: Con la uenuta di Scaramuccia si sono hauute le lettere - XIX d'ottobre;* subicitur aliud in folio incluso: *Io non posso credere che sua maestà faccia star fuora apposta il duca d'Alua - il seruitio della santità sua;* [6] (f. 87ʳ) *Gallio: Il sig. Paolo Sforza mi fa tanta fretta di uoler partir inanzi giorno - 19 d'ottobre...* [7] (f. 88ʳ) *Borromeo: Con l'altre lettere mie di hieri non potei mandar la corona - 20 d'ottobre;* [8] (f. 89ʳ) *Gallio: La conscienza mi rimorde di hauer risposto si breuemente alla lunghissima - 20 d'ottobre;* [9] (f. 91) *Borromeo: Questa è per dire a v. signoria che monsignor Alessandro Pellegrino - XXII d'ottobre;* [10] (f. 92ʳ): *Alli XI del passato scrissi a v. signoria per un corriero che passaua in Portogallo - 14 nouembre;* [11] (f. 94ʳ): *Noi non habbiamo lettere da v. signoria buon tempo fa - 14 di nouembre;* [12] (f. 95ʳ): *Son molti giorni et settimane ancora, che da v. signoria*

non hauemo auuiso alcuno - XXI di nouembre; [13] (f. 98) *Gallio: Con questa santa risolutione, che n. signore ha fatta, d'aprire il concilio - 21 di nouembre;* subicitur postscriptum: *In questo punto è comparso il suo corriero - a piedi e senza scarpe...* [14] (f. 103) *Borromeo: Alla morte dell'Aragonia restorno in mano de suoi nipoti due millia e cinquecento ducati - 23 di nouembre;* [15] (f. 104): *Monsignor di Bologna, ancorchè di poi n. signore habbi risoluto che resti costà per nuntio ordinario - 3 di decembre;* [16] (f. 107): *Nostro signore auendo ueduto quel che scriue v. signoria circa le mercedi - 3 di decembre;* [17] (f. 108) *Gallio: Hor eccoui tandem consolato et satisfatto - 4 decembris.*

9. ⟨Eorumdem epistolae et brevia de concilio ad Santacroce Prosperum, nuntium ad regem Portugalliae⟩. [1] (f. 109). *Copia del breve al re di Portogallo con la bolla del concilio: Charissimo... Vexatae et iam diu grauissime laboranti ecclesiae Dei - praemium percepturus. 4 decembris;* [2] (f. 111) *breve ad Henricum card., infantem Portugalliae...: Dilecti fili... Nuper venerabilem fratrem Prosperum Chisamensem - V decembris;* [3] (f. 112v) *Borromeo al vescovo Santacroce: La uenuta di monsig. d'Ischia non mi ha portato da v. signoria alcuna cosa nuoua - 6 di decembre;* [4] (f. 113v): *Quando mandai a v. signoria la bolla del concilio - 21 di decembre;* [5] (f. 115) *Gallio: Pensando che v. signoria di sicuro sia partita di Toledo - 22 di decembre;* subicitur postscriptum: *Quel corriero che fu sualigiato - a pregiudicare a lei;* [6] (f. 117) *Borromeo: Queste poche righe sono solo per dire a v signoria che per monsig. Gerio io le scrissi - di gennaro 1561;* [7] (f. 118) *Gallio: Questa è più per uenire a uisitar v. signoria in regno suo - 23 di gennaro;* [8] (f. 119): *Non essendo ancor partito il corriero di Spagna - 28 di gennaro;* subicitur: *Mando a v. signoria una copia dell'editto, che il re christianissimo - ci conceda presto;* et ex folio interpolato transcriptum: *Il signor duca di Fiorenza - già sono XII giorni;* deinde (f. 123v) *del re christianissimo* ⟨Caroli IX, ad episcopos Galliae⟩ *editto sopra il concilio: Nostro amato et fedele: Il re morto, nostro honorandissimo signore et fratello, ui scrisse per sue lettere - Orleans, 4 di gennaro;* [9] (f. 126v) *Borromeo* ⟨ad Santacroce⟩: *Scriuendo hora il sig. ambasciator - 30 gennaro;* [10] (f. 127): *Io mando a v. signoria l'incluso memoriale, acciocchè la ueda quanto uiene esposto a nostro signore - 12 di febraro;* subicitur (f. 127v) *memoriale,* de quo loquitur in epist.: *Beatissimo Padre. Li nuoui christiani di Portogallo miseri e aflitti - prosperet et conseruet;* [11] (f. 135v) *Borromeo: Il thesorier generale mi ha detto, che scriue a' suoi corrispondenti - purchè li paghi con effetto, 14 febraro;* [12] (f. 136): *Dopo la riceuuta delle lettere di v. signoria dell'ultimo di decembre - 14 febraro;* subicitur postscriptum: *S. santità farà poi - il duca di Moscouia.*

10. Ferdinandi I imperatoris epist. 1-2 ad Pium IV pont. max. (in ms. *exemplum litterarum imperatoris ad sanctissimum dominum nostrum*). [1] (f. 139) inc. *Beatissime in Christo pater... post humilem commendationem filialis obseruantiae... A reuerendo, deuoto, sincere nobis dilecto, Ioanne Francisco, episcopo Zacynthio* des. *Datum in ciuitate nostra Vienna, 1561, 9 ianuarii... humilis et obsequens filius Ferdinandus;* [2] (f. 144) inc. *Beatissime in Christo pater post... Literas, quas sanctitas vestra per reuerendum, deuotum, nobis sincere dilectum* des. *Viennae, 15 ian. 1561, humilis et obsequens filius Ferdinandus* (has duas epist. omisit Steinherz, *Nuntiaturberichte aus Deutschland*, 1560-1572, II, I, Wien 1897).

11. ⟨Borromeo et Gallio epist. ad Santacroce Prosperum, nuntium ad regem Portugalliae, 1561⟩. [1] (f. 146) *Gallio: Ho già per altre mie detto a v. signoria quel, che le potrei dir hora in risposta - 15 febraro;* [2] (f. 147r) *Borromeo: Dopo la partita di v. signoria da Toledo noi non hauemo sue lettere - 7 marzo;* additur [a] (f. 150) ex alio folio incluso: *Lunedì, che fu alli 3 del presente, nostro signore fece riferire in concistorio - a uscir dalla natura sua;* [b] (f. 150v) *promotione de cardinali, fatta ai 26 di febraro,* inc. *Presenti in curia: Il Seripando arciuescouo di Salerno... gran teologo e di uita essemplare* des. *18. Monsig. Bernardo Nauagiero... di grande esperientia et gouerno;* [3] (f. 152) *Borromeo: Questa è solo per accompagnar l'alligato breue - 13 di marzo;* [4] (f. 153r) *Qui alligate saranno due mie lettere - 18 di marzo;* [5] (f. 154) *Gallio: Monsig. reverendissimo d'Araceli raccomanda a v. signoria il licentiato Thomas Dinis - 19 marzo;* [6] (f. 155) *Borromeo: Per le lettere di v. signoria di 26 di febraro intesi l'arriuo suo a saluamento in Lisbona - 1 aprile.*

12 ⟨Pii IV brevia⟩. [1] (f. 157). Ad Catharinam reginam Portugalliae ⟨removere conatur a proposito recedendi in monasterium⟩: *Charissima etc. Certiores facti sumus te religiosae studio quietis incensam - 30 martii;* [2] (f. 160) Henrico card., Portugalliae infanti ⟨de eadem re⟩: *Dilecte fili... Binas abs te literas dilectus filius nobilis uir Laurentius Pirez orator regius - 31 martii.*

13. Borromeo et Gallio epistolae ad Santacroce Prosperum, nuntium ad regem Portugalliae. [1] (f. 160r) *Borromeo: La qui alligata mia del primo seruirà anco per risposta - 14 d'aprile;* additur: *un foglio di cifra;* [2] (f. 162r): *L'ultime mie furno del primo et di 14 del passato, le quali si mandorno al nuntio - 1 di maggio;* [3] (f. 163r) *Gallio: Per non hauer tempo risponderò breuemente - 1 di maggio;* [4] (f. 166) *Borromeo: Si scrisse a v. signoria il primo di questo per un corriere di Spagna - 7 maggio; con un foglio di cifra* et cum additamento: *Vostra signoria douera ancora dar conto - a sua altezza.*

14 (f. 168). Pii IV pont. max. breve ad Sebastianum, Portugalliae regem ⟨laudat eius studium in concilium et in apost. sedem⟩: *Ex tuis*

ad dilectum filium nobilem virum Laurentium Pirez oratorem tuum literis - 26 aprilis.

15. Borromeo et Gallio epistolae ad Prosperum Santacroce, nuntium; [1] (f. 170) *Gallio: Per buona usanza più che per cosa, che io habbia, farò queste quattro righe - 7 di maggio;* [2] (f. 170ʳ) *Borromeo: Hauendo nostro signore giudicato esser seruitio suo - 22 di maggio;* [3] (f. 172) *Gallio: Come v. signoria uederà per la lettera di monsignore illmo è piaciuto a nostro signore di rimandare monsig. di Terracina in Hispagna - 23 di maggio;* [4] (f. 174) *Borromeo: Le ultime lettere, che ho da v. signoria, sono di 6 del passato; le penultime di 15 et 18 - 18 di giugno.*

16 (f. 176). *Santacroce Prosperi,* nuncii ad regem Hispaniae, epistolae 1-30 ad Borromeo Carolum et ad Gallio Ptolemaeum. (Omnes, excepta XX, et eodem ordine, quo in *Miscellanea di storia italiana,* l. cit., p. 1034-1126).

17 (f. 289). ⟨Eiusdem, nuncii ad regem Portugalliae, epistolae 1-17 ad eosdem⟩. (Omnes et eodem ordine, quo in ed. cit., p. 1133-1173).

18 (f. 343). *Borromeo* (Caroli) *et dell'arciv. Sipontino* (Gallio Ptolemaei) *estratto di lettere, scritte nel pontificato di Pio IV al vescovo s. Croce* (Prosperum), *nuntio appresso al re christianissimo, circa il negotio della precedenza tra Francia et Spagna,* ⟨aliorum epistolae, an. 1563⟩. [1] (f. 344) *Gallio: Monsignore illustrissimo con la qui alligata scriue a v. signoria revma quanto occorre - 26 maggio 1863;* [2] (f. 344ʳ) ⟨Borromeo⟩*: Il conte di Luna - et informatione sua;* [3] (f. 346) ⟨comitis de Luna, oratoris regis catholici, Philippi II, protestatio super praecedentia⟩ (Le Plat, Monumenta Concilii Tridentini, Lovanii 1786, 6, p. 65-66); [4] (f. 348) responsum oratorum christianissimi regis (Le Plat, l. cit., 66); [5] (f. 349ʳ) *Borromeo* epist. mystice ⟨ad Prosperum Santacroce de eadem re⟩: *Ci uien scritto da Trento che l'ambasciator del re christianissimo spedì costà un corriero - prima che disarmino, 2 giugno 1563;* [6] (f. 355) ad eundem de eadem re: *Vi prometto che nostro signore non ha perdonato a cosa alcuna - perchè è punto di grandissima importanza, 7 giugno;* [7] (f. 357) ad eundem de eadem re: *Nostro signore sta tuttauia fantasticando et consultando - et tutto ui sia per auuiso, 28 luglio;* [8] (f. 358) ad eundem de eadem re: *Quanto al particolare dell'alienatione de beni ecclesiastici, il caualier Scura - quanto alle cose del concilio, 31 luglio;* [9] (f. 365) *Gallio: Vostra signoria revma uede quanta gratia ci ha fatto nostro Signore Dio - sotto la soma et hoc satis, 31 luglio;* [10] ⟨Legatorum concilii Tridentini epistolae 1-3 ad card. Borromeo de thure et pace datis comiti de Luna, die 29 iunii 1563⟩ [a] (f. 366ʳ): *Questa mattina douendosi alla messa eseguire - Di Trento 29 giugno...;* [b] (f. 371ʳ):

Scriuemmo l'altro hieri a lungo - 1 luglio 1563; adiungitur: *Noi siamo in gran trauaglio - per ogni uia* (est apographum brevius, cf. Sickel, *Sitzungberichte d. k. Akademie der Wissenschaften zu Wien. Philos. hist. Classe,* 135 (1896), p. 142 sqq.; cf. p. 64); [c] (f. 373v): *Per il corriero spedito al primo di questo - 4 luglio...;* [11] (f. 376v) sequuntur excerpta ex tribus epistolis card. Borromeo et ex duabus epistolis Gallio Ptolemaei ad episc. Santacroce (febr.-aprili, 1564): *All'altre parti delle sue lettere - non ha potuto mancare di darne copia;* [12] (f. 385v) *copia della protesta fatta dall'ambasciatore di Spagna per conto della precedentia* ⟨ad Pium IV pont.⟩: *Notarios publicos que à qui presentes estais dadme por fee y testimonio - del rey mio señor;* [13] (f. 388) *Gallio,* arch. Sipontin., epistolarum 18-26 iunii 1564, ad Santacroce, excerpta 1-2: *Della precedenza non occorre - circa quel che ella scriue in cifra.*

19 (f. 390). ⟨Santacroce Prosperi, nuntii in Galliam, ad cardd. Borromeo, Gallio, Altaemps, ad legatos concilii Tridentini epistolarum excerpta de praecedentia inter Hispaniam et Galliam in Tridentino concilio, nec non de colloquio inter reginam christianissimam et eius filiam, reginam catholicam, ann. 1563-1565⟩. Incipiunt: *Qui è uenuto un secretario,* desinunt: *et sua maestà dice di hauerlo detto in Baiona al sig. duca d'Alua;* insunt tamen epistolae integrae [a] (f. 142) *al Borromeo: Essendo stato con la maestà - 6 febr.;* [b] (f. 426) *al Gallio: Io mi trouo molto confuso - 5 mag.;* [c] (f. 443) *al card. Altaemps: La presente sarà solo per far riuerenza - 26 giugno;* [d] (f. 444) *al Borromeo: Come non conveniva - 1 luglio.*

Codex una manu transcriptus, forte ex autographis, ff. vacua exhibet I, 11a, 28a, 308a, 342v, 342a, 390v, 461.

Contectus est simplici membrana saec. XVII.

841 (olim 152, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII, chart., mm. 264 × 196 (sed ff. 1-58 mm. 264 × 209) ff. I. 450 (+ 58a. 291a. 402a).

Relationes, epistolae et excerpta varia.

1 (f. 1). **Giugni Galeotto,** *narratione del processo della causa, agitata appresso la cesarea maestà et suoi agenti per la ricuperatione della libertà di Firenze, per li revmi cardinali Salviati, Ridolfi et fuorisciti fiorentini et altri amatori della patria, nobili fiorentini. 1535.* Inc. *Dico adunque che hauendo la città nostra capitolato nel tempo della guerra et rimesso in sua maestà il modo dello stato.* Des. *a dichiaratione del prefato agente di s. maestà cesarea, o di che altri da lei sarà deputato:* sequitur (f. 56v) capitulum pactum inter Clementem VII et Çarolum V, quod scriba transegerat, nec non: *La capitolatione fra Fiorenze et l'essercito per li Fiorentini.*

2 (f. 59). ⟨**Torres de Ludovici,** clerici camerae apostolicae, postmodum card., summaria relatio missionis ad Philippum II, pro liga in Turcos et ad regem. Portugalliae pro matrimonio inter eum et Margaritam, 1570⟩, in codice titulus longior. Inc. (f. 60): *Sostanza de' ragionamento di Pio quinto, fatto a don Luis di Torres....: Michele Soriano, ambasciatore de' signori Venetiani in Roma, dà conto al papa Pio quinto de' grandi apparati del Turco* Des. *et si facessero le instruttioni* (cf. Hinojosa, *Los despachos de la diplomacia Pontificia en España,* Madrid 1896, p. 188 sqq.); sequuntur [a] (f. 62v) *memoriale dato dal Torres a Rusticucci;* [b] (f. 64v) *sostanza dell'istruttione* ⟨Bonelli Michaelis, card. Alexandrini, secretarii status⟩ *data al Torres;* [c] (f. 67v) *aggiunta all'istruttione;* [d] (f. 68) *istruttione particolare al Torres;* [e] (f. 69v) altera: *istruttione particolare al medesimo;* [f] (f. 77) brevia ad regem Hispaniae etc. (est index una cum nominibus ministrorum aulae regiae); [g] (f. 79) ⟨summaria epistolarum 1-5 Torres (de) Ludovici ad secretarium status (Bonello Michaelem), card. Alexandrinum, unius ad card. Rusticucci et unius ad s. Pium V⟩, incipiunt: *Che hauendoli il papa ordinato che faccia ufficio con Portogallo* des. *negotiare in tempo di tante acceptationi;* [h] (f. 110) ⟨Bonello Michaelis⟩, *card. Alessandrino, lettera al Torres* (seu summarium duarum epist.): *Che era piacciuto al papa la gran offerta - per diuertirlo da Cipro;* [i] (f. 113) *Torres (de) Ludovici* summaria 1-2 epist. ad card. Alexandrinum: *Scriue che nel suo ragionamento - come poteva uedere nelle lettere delli 26* (aprilis); [j] (f. 128) *estratto del memoriale del Torres al re, 4 maggio;* [k] (f. 128v) *estratto della lettera* (de Torres) *ad Alessandrino, 20 maggio;* [l] (f. 149v) *copie di memoriali per negotij particolari* (summaria) *a don Hernando suo fratello, 21 maggio;* [m] (f. 152) *del re* (Philippi II) *ai suoi ministri in Italia, 16 maggio;* [n] (f. 154) *d'Alessandrino al Torres, 17 maggio;* [o] (f. 154v) *brevi* (summaria) *del papa al re* (Sebastianum) *et alla regina di Portogallo;* [p] (f. 155) *estratto della lettera* (Torres) *14 giugno* (ad secretarium status, card. Alexandrinum); [q] (f. 182) *lettera del re di Portogallo al papa, 8 giugno;* [r] (f. 183) *lettera del suo ambasciatore in Roma* (titulus sine summario); [s] (ibid.) *seguono altre lettere di piccolo momento et una al card.* ⟨*E*⟩*spinosa, 17 giugno;* [t] (f. 183v) *del card. Alessandrino al Torres;* [u] (f. 187v) *copia della lettera del Torres al card. Alessandrino, di Madrid, 24 luglio;* [v] (f. 190v) *estratto della lettera di 29 luglio;* [x] (f. 203) *copia della lettera 2 agosto;* [y] (f. 209) *copia di una polesa del Torres al re;* [z] (f. 210v) *el Rey a don Giovanni di Borsa, embaxador, Madrid, 31 agosto;* [α] (f. 214) (Torres) *al card. Rusticucci, 1 settembre* (summarium); [β] (f. 216) *brevi credentiali al re et al card. di Portogallo per il negotio del matrimonio* (tituli sine summariis); [γ] (f. 216v)

lettera del card. Rusticucci, *10 agosto, copia* (ad Torres); [δ] (f. 220) *breve del papa al re di* Portogallo, *6 agosto* (summarium); [ε] (f. 222) *alla regina, al card. et al principe* Odoardo; [ζ] (f. 223) *estratto della lett. del* Torres *al card.* Rusticucci, *15 sett.;* [η] (f. 247v) *della lettera del re di* Portugallo *al papa* (summarium); [θ] (f. 248) *lettera del card.* Rusticucci, *25 agosto, con duplicati brevi per lo negotio di* Portugallo; [ι] (f. 249) *lettera del card.* Rusticucci, *23 settembre, di Lintra* (summarium); [κ] (f. 251v) memorantur: *lettere delli 19 ottobre, una al papa del re, a cardinali* Granvela, Pacecco *et* Commendatore *maggiore con lo spaccio del 24 sett.;* [λ] (f. 252v) *lettera del* Torres *al* Rusticucci, *9 decembre;* [μ] (f. 254v) *20 maggio 1571, fu in concistoro stipulata la lega* (relatio); [ν] (f. 260v) *instromento della lega col nome di tutti i cardinali presenti .., mandati e capitolatione secreta;* [ξ] (f. 264) *copia di una lettera del sig.* Pavolo Orsino, *generale in Corfù, a* Pietro Valentini, *secretario del card.* Orsino, *21 maggio 1571;* [ο] (f. 269) *18 giugno 1571* (concistorii relatio); [π] (f. 273v) *copia di una lettera del sig.* Pavolo Orsino, *6 settembre 1571;* [ρ] (f. 283v) *copia d'una lettera della signoria di* Venetia *al sig. d.* Giovanni d'Austria *doppo la vittoria,* quae inc. *Quanto sia grande et di quanta conseguenza questa uittoria* ac des. *come desidera la christianità;* sequuntur (f. 289) summaria festorum, institutorum et eventuum nonnullorum victoriae causa, quae desinunt: *con tredici galeratte et affondate 32.*

3. Orsino *card.* ⟨**Flavii** seu **Fulvii**⟩, *lettere sopra il suo negotiato in* Francia, *mentre vi fu legato di papa* Gregorio *XIII, 1572.* [1] (f. 292). Orsino *al card. di* Como (Gallio Ptolemaeo), secretario status: *Per molta diligenza, ch'io habbia posta nel uiaggio - 22 sett. - benignamente scusarme;* [2] (f. 298v): *Io era giunto hiersera a Ciamberi - di farlo sapere a sua beatitudine;* [3] (f. 300) *al re* christianissimo: *Io era in procinto di partir questa mattina - si sappia desiderar maggiore. Di Ciamberi ecc.;* [4] (f. 301) *alla* reina *madre: Mando il caualier Honofrio Vigili mio secretario - nell'infinita benignità di lei, alla quale ecc. Di Ciamberi ecc.* [5] (f. 301v) *a monsig.* Salviati, *nuntio di s. santità: Mando in corte il caualier Honofrio Vigili mio secretario per la cagione - et alli cardinali Borbona et Ghisa;* [6] (f. 302) *al duca di* Savoia: *Questa mattina io uolendomi partire di qui - farne uenire piena notitia a nostro signore;* [7] (f. 303v) *al card. di* Como: *È arriuato quì hoggi il presente corriere dal nuntio di Spagna - D'Auignone, 4 d'ottobre;* [8] (f. 304v) Vigili Honofrio, *secretario, al legato* Orsino: *Arriuai in Parigi venerdì alli 4 in sulle 20 hore - ma si douesse scordare di consignarle;* [9] (f. 308v): *La nuoua della rotta dell'armata Turchesca sarà - Parigi 10 ott.;* [10] (f. 310v): *Ho per dupplicate mie sotto gli otto et dieci del presente. - Parigi 12 ott.;* subnectitur: *appartato in cifra: Ho*

hauuto et hauerò continuamente l'occhio - et potrò il meglio; [11] (f. 312ᵛ): *Mandai l'altro hieri a v. sig. illm̃a, sotto li 12, le cifre - Parigi 14 ottobre*; subnectitur: *appartato in cifra: L'hauersi qui per uanissimo l'auiso della rotta - ne darò diligente conto a v. signoria illm̃a*; [12] (f. 316): *Questa mia sarà tanto più breue - Parigi 24 ottobre*; subnectitur: *appartato in cifra: Quì sono stato auertito di buon luogo - troppo innanzi*; [13] (f. 318) *Orsino al card. di Como: Alli 20 del presente ho riceuuto da Parigi due lettere - D'Auignone, 25 ottobre*; [14] (f. 322): *Monsignor illm̃o d'Armignach sapendo la facoltà - Auignone, 30 ottobre*; [15] (f. 323) *Vigili Honofrio al legato Orsino: Io non ho saputo la uenuta del gentilhuomo mandato questa mattina - mia solita indispositione*; [16] (f. 324): *Non scriuo di mio pugno, perchè nel punto - 16 nou.*; [17] (f. 327ᵛ): *Io haueua scritto a v. signoria illm̃a l'alligata - 17 nou. - mattina dell'entrata*; [18] (f. 330) *Orsino al card. di Como: D'Auignone et di Lione ho dato conto - nel dar conto particolare di quello tratterò*; [19] (f. 336ᵛ): *Sotto li 22 del passato diedi auiso - Di Parigi... dicembre*; subnectitur: *appartato in cifra: In questa lettera io doueua porre alcune risposte del Re - la leggerezza del Nauarra*; [20] (f. 360): *Nella lettera che ho lungamente scritta - 10 dec. - ella mi scriue*; [21] (f. 361): *Hebbi hieri lettere dal nuntio di Spagna - 14 decembre*; subnectitur: *appartato in cifra: La sustanza di quello, ch' l nuntio mi scriue - fusse stato conueneuole*; [22] (f. 362ᵛ): *Io era nel uoler serrar il plico, quando mi sono sopragiunte le due lettere - 17 decembre*; [23] (f. 364ᵛ): *Parlai hieri alla reina madre sopra il negotio di monsig. illm̃o da Este - 18 decembre*; [24] (f. 365): *Ho scritto ultimamente a v. signoria illm̃a, sotto li 10, 14 et 17 - 3 decembre*; [25] (f. 365ᵛ) *Orsino al vescovo di Padova* (Ormanetto Nicolao), *nuntio di Spagna: Hebbi le lettere di v. signoria delli... con li dupplicati dell'altre scrittemi - Parigi 20 decembre*; subnectitur (f. 366ᵛ) *appartato in cifra: Nel negotio del parentado - che di speranza ci resti*; [26] (f. 366ᵛ) *Orsino al vescovo di Mondovì* (Lauro Vincentio), *nuntio in Savoia: Ho riceuuto la lettera di v. signoria delli tre del presente et la ringratio - Parigi 20 dec.*; [27] (f. 367) *al card. di Como: Venendo il presente gentilhuomo, mandato dal re di Nauarra - 22 dicembre*; [28] (f. 368): *Occorrendo la commodità di questo corriero, che dice uenire in Italia - 24 decembre*; [29] (f. 368ᵛ): *Mi parrebbe mancare di mio douere lasciar passar occasione - 1 gen. 1573*; [30] (f. 369): *Hoggi ho riceuuto le due lettere... delli 15 del passato - 15 gennaio 1573*; [31] (f. 370ᵛ): *Il corriere spedito di costà dall'ambasciatore del re, arriuò - li 7 di febraro 1572* (!).

4 (f. 372). *Vescovo di Sidonia, relatione di quanto ha trattato nella sua missione in oriente, data a... Sisto V, 19 aprile 1587.* Inc. *Quanto io mi sia affaticato in spatio di quattro anni nelle parti d'Oriente con le nationi et prelati.* Des. *che*

sono in quelle parti; pergunt [1] (f. 372^{v}) *del patriarca dei* G i a c o b i t i; [2] (f. 397) *dei* M e l c h i t i; [3] (f. 403) *delli due patriarchi* A r m e n i *et della loro natione;* [4] (f. 410) *del patriarca dei* C a l d e i *nell'Assiria e dei* N e s t o r i a n i *et delle loro nationi.* Des. *gli altri errori per breuità si tralasciano.*

5 (f. 420). **⟨Mocenigo⟩ Marco Antonio**, *vescovo di Ceneda, relatione fatta nel suo ritorno dal marescial di* B i r o n *all'illm̃o et revm̃o card.* C a e t a n o (i. e. C a e t a n o H e n r i c o), *1590.* Inc. *Alli 25, che fu il secondo giorno della mia partita, giunsi a Pruuin* - Des. *la settima battaglia a Spagnuoli. M. Ant., uescouo di Ceneda.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, 1^{v}, 2, 58^{v}, 58^{a}, 291^{a}, 396^{v}, 402^{a}, 409^{v}, 419^{v}, 449, 450. In f. 1^{v} index contentorum.

Contectus simplici membrana saec. XVII.

842. Saec. XVII, chart., mm. 265 × 200, ff. III. 567 (7^{a}. 73^{a}. $95^{a\,b}$. 100^{a}. 179^{a}. 388^{a}. 533^{a}).

C o n c l a v i u m relationes a N i c o l a o V ad S i s t u m V.

1. Pii papae II, [1] (f. 1) relatio de conclavi C a l i x t i III. ⟨Excerptum ex eiusdem commentariorum libro I, de obitu N i c o l a i V ac de C a l i x t i III creatione⟩. Inc. a vv. *Dum bella contra Turcas agerentur. Ecce mors Nicolai quinti Pont. Max. nuntiatur, quae telam longo iam tempore ordiri coeptam - publicationem fecit.* (Pii II. Commentarii, Francofurti, 1614, p. 24, lin. 18 - p. 26, lin. 11, sed postea aliae sex lineae adduntur *non sine infamia collegij - ecclesiae praetulit utilitati*). [2] (f. 8). De morte E u g e n i i IV creationeque et coronatione N i c o l a i V, oratio coram F e d e r i c o III rege. (Muratori, Rerum italicarum scriptores, Mediolani 1734, 3, parte II, col. 878-898).

2 (f. 59). Conclave P a u l i II, item capitula 1-22 in conclavi eius a revm̃is cardinalibus iurata. Inc. *Septima die post obitum Pii II pont. max. ab Ancona reuersi patres.* Des. *Ita me Deus adiuuet et haec sancta Dei euangelia.* (Relatio videtur summarie desumpta e commentariis I a c o b i A m m a n a t i, postea P i c c o l o m i n i, dicti card. Papiensis, Francofurti 1614, lib. II, p. 367 sqq., sed de capitulis cf. Raynaldum, Annales eccl., 1458, nn. 5-8).

3 (f. 74). ⟨Pii II ex commentariorum libris I et II⟩ conclave, quo P i u s papa II creatus est, 1458. Inc. *Cum Alphonsus Aragonum et Siciliae rex aegrotare caepisset lento morbo correptus.* Des. *toti Europae formidabiles erant* (ed. cit., p. 29, lin. 30 - p. 33, lin. 11, multis variantibus).

4 (f. 96). **Iacobi Volaterrani** ex diariis de morte S i x t i IV, pont. max. a vv. *Augusto mense anno 13 Sixti IIII, uacante sede, moritur Sixtus quartus* ad vv. *thure et aqua conspersa.* (Muratori, Rerum ital. scriptores, 23, parte III,

ed. Carusi in *Raccolta degli storici italiani* ecc., Città di Castello 1906, fasc. 44, p. 135, lin. 14-137; in f. 100ʳ manu librarii: *Originale extat in Bibliotheca Vaticana;* iterum in cod. 844, f. 5ʳ).

5. ⟨**Ioannis Burchardi** ex rerum urbanarum commentariis excerpta⟩. [1] (f. 101) Alexandri VI papae obitus et Pii III creatio, 1503 a vv. *Sabbato die XII Augusti* ad vv. *per illius portam.* (Diarium sive rerum urbanarum commentarii, ed. Thuasne, Paris 1885, 3, p. 238, lin. 5 - p. 285, lin. 22). [2] (f. 180). Obitus Pii papae III et Iulii II creatio, (a vv. *Die martis XVII octobris* - ad vv. *satis lamentabiliter soluit, cuius anima requiescat in pace* (l. cit., p. 285, lin. 23 - 426, lin. 6).

6 (f. 288). *Conclave Leonis X,* 1513. Inc. *Nomina* ⟨29⟩ *revmorum dominorum card. et conclauistarum: Gabriel archiep. Dirachiensis sacrista - Nicolaus de Viterbio familiaris domini Balthasaris;* pergit: *Die Veneris quarta martii 1513 sede vacante;* ultimum caput: *Obligatio conclavistarum,* des. *Dominicus de Iuuenibus.*

7 (f. 308). *Conclave Adriani VI.* (Burmann, Hadrianus VI sive analecta historica... Traiecti ad Rhenum 1727, p. 144-150); sequuntur [1] (f. 317ᵛ) *Instructiones sacri collegii... pro legatis mittendis: In primis sint memores revmi domini attenta damnosa - et moram idest dilationem non expectantibus;* [2] (f. 331ᵛ) *forma praestandi consensus...* (omnia ut apud Weiss, *Papiers d'État du card. de Granvelle,* Paris 1841, 1, p. 241-250).

8 (f. 334). *Conclave Clementis VII.* Inc. *Obiit Adrianus XVIII cal. octobris, 1523. Auarior et inertior iudicatus est.* Des. *Cardinales absentes fuerunt... Moguntinus. Portugallensis.*

9 (f. 356). *Conclave di papa Marcello II.* Inc. *Il card. di Ferrara da primo che tornò di Francia.* Des. *del quale era stato chiamato dalla sua natiuità* (*Conclavi dei Pontefici romani,* 1667, s. l., p. 135, lin. 13 - 144; subiciuntur praecipua nonnulla de conclavi et nomina cardinalium: *Mori papa Giulio III - Vandome et Ghisa*).

10 (f. 374). *Conclave di papa Paolo IV* (l. cit., p. 145-154, lin. 15; subiciuntur in cod. nomina cardinalium: *Con Chieti in cappella erano: Bellay. Carpi - - S'entrò in conclaue alli 25 di maggio... fu eletto il card. di Chieti papa).*

11 (f. 389). ⟨Conclavistae cuiusdam⟩, *conclave, in quo creatus fuit Iulius papa III.* Inc. *Mirum quidem esset quod cum de pontificis max. comitiis mentio fieret.* Des. *magnificentissimis muneribus large profuseque condonati sunt.*

12 (f. 427). **Guidi Antonii,** *Pauli IV obitus et Pii IV conclave et creatio.* Inc. *Ad XV cal. sept. cum Pauli quarti pont. max. morbus ingrauescere vehementius multo quam antea coepisset.* Des. *ut uix tormentorum sonitus exau-*

diri posset; praeit (f. 425) auctoris epist. dedicationis *Carolo Borromeo, card. amplissimo: Collegi quanta potui maxima diligentia - paucissimis meritis aut uirtutibus assequi contendant. Vale.* (De auctore cf. *Archivio stor. ital*, ser. V, 10, 1892, p. 175; idem opus in cod. 846, f. 256 sine dedicatione).

13 (f. 489). *Conclave nel quale fu creato papa il card. di Medici, detto Pio IV.* (*Conclavi dei pont. rom.*, ed. cit., p. 157-164, multis variantibus).

14 (f. 501). *Conclave di papa Pio V.* Inc. *Non è marauiglia che di quanto si è operato nel conclaue de cardinali, così intorno alla creatione del papa.* Des. *che nel resto non patiua opposition di ambition o d'altro* (cf. ed. cit., p. 165-186, multis variantibus).

15 (f. 534). *Conclave di papa Gregorio XIII,* (cuiusdam epistola). Inc. *Vi promisi l'altro giorno di narrarui colle prime mie lettere il modo.* Des. *Di Roma il 23 di maggio 1572.*

16 (f. 543). *Relatione sommaria del successo della sede vacante per morte di Gregorio XIII et del successo del conclave nell'anno 1585 con la creatione del beatissimo Sisto papa V.* Inc. *Domenica, a dì VII d'aprile 1585, papa Gregorio XIII celebrò messa nella cappella secreta.* Des. *che uale quattro o cinque millia scudi all'anno.*

17 (f. 561). *Conclave nel quale fu creato... Sisto V.* Inc. *L'attione grauissima et importantissima dell'elettione del sommo pontefice è opera principalmente d'Iddio.* Des. *questi son grati et accetti et nella terra et nel cielo.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I^v, III, 7^a, 73^a, 95^{ab}, 100^a, 179^a, 307^v, 333^v, 388^a, 500^v, 533^v, 533^a, 566, 567. In f. II index contentorum. In f. I^r: *Conclaui vol. p°.*

Contectus simplici membrana saec. XVII.

843. Saec. XVII, chart., mm. 266×200, in duas partes divisus; pars I, ff. I-233; pars II, ff. 234-490.

Conclavium relationes et alia.

Pars I.

1 (f. 1). ⟨**Ioannis Burchardi** ex commentariis rerum urbanarum⟩ de morte Xysti IV..., conclave Innocenti VIII et perfecta ceremonia eius coronationis, a vv. *Feria quinta XII mensis augusti* ad vv. *Sixtus papa IV in huiusmodi habitu equitare solebat.* (Ed. Thuasne, Paris 1883, 1, p. 9, lin. 10 - p. 109, lin. 19).

2 (f. 126). *Discorso sul conclave... di Sisto V... 1585.* (*Conclavi de' Pontefici romani,* s. l., 1667, p. 195-211, desunt quinque lineae in fine, sed subiciuntur in ms. nomina cardinalium: *I. Cesis non riuscì perchè s. Sisto li fu contra - Gonzaga e Sforza*).

3 (f. 139). *Discorso ... delle qualità et natura dei* c a r d i n a l i, *che sono tenuti soggetti papabili, morendo* S i s t o *quinto.* Inc. *Alcuni speculatiui con ragioni efficacissime uogliono che il card. Montalto.* Des. *che conuengono per regnare con satisfattion d' ognuno.*

4 (f. 153). *Conclave di* U r b a n o *VII.* Inc. *Morto Sisto quinto a dì 27 d'agosto 1590.* Des. *per la longa et felice uita di sua beatitudine.*

5 (f. 158). *Conclave di* G r e g o r i o *XIV... 1591* (l. cit., p. 225-280).

Pars II.

6 (f. 234). *Diarij dell'attioni del conclave... di* G r e g o r i o *XIIII.* Inc. *Per la morte di papa Sisto V, che fu alli 27 d'agosto, 1590, li cardinali entrorno in conclaue.* Des. *Li conclauisti... hanno hauuto cento dodici scudi per ciascuno di loro, dico 112.*

7 (f. 360). *Discorso in materia di* s e d e v a c a n t e, *dopo la morte di papa* G r e g o r i o *XIV..., ottobre. 1591.* Inc. *La dimanda fattami da v. signoria illma di scriuergli in* (!) *giuditio, che fa la corte, qual cardinale possa più ageuolmente succedere.* Des. *al qual forse essi non pensorono mai. Di Roma* (iterum in cod. 844, f. 83v).

8 (f. 373). *Discorso fatto per la sede vacante di* G r e g o r i o *XIV, ottobre, 1591.* Inc. *Il desiderio, che v. signoria ha, di uolere per uia di discorso tentar quello, che si possa accertare della futura successione.* Des. *quanto ogn' huomo uede che trauaglia. Amen.*

9 (f. 396). *Conclave d'* I n n o c e n z o *IX.* Inc. *Morto dopo lunga malattia Gregorio XIV si cominciarono a far le pratiche con particolar sollecitudine e diligenza del duca di Sessa.* Des. *lucendo chiarissimamente la luna fu portato in s. Pietro.*

10 (f. 402). *Conclave di* C l e m e n t e *VIII.* Inc. *Mentre tutto il popolo se ne staua in allegrezza per l'assuntione di papa Innocentio IX.* Des. *Di conclaue, questo di 30 di gennaro, 1592;* subiciuntur nomina cardinalium: *Gesualdo decano - Santiquattro. Gioiosa.*

11 (f. 424). *Sommaria relatione del conclave fatto nella morte di papa* I n n o c e n t i o *IX.* Inc. *Desiderando v. signoria saper l'occorrente del conclaue, ho uoluto darlene questo breue ragguaglio.* Des. *lo portorno in s. Pietro con le cerimonie solite.*

12 (f. 437). *Teorica d'intorno al* c o n c l a v e. Inc. *Il conclaue è un adunanza de cardinali e d'altri suo seguaci, diuersi di costumi e di natione.* Des. *per giuditio di Dio, il quale insomma è quello che nel uno e nel' altro modo fa i papi.*

13 (f. 466). **Catena Girolamo,** *discorso intorno alla berretta rossa da dars a cardinali religiosi.* (Roma, 1592).

Codex variis manibus exscriptus ff. vacua exhibet 125^{v}, 158^{v}, 371^{v}, 372^{v}, 395^{v}, 401^{v}, 402^{v}, 422^{v}, 423^{v}, 456^{v}, 463^{v}, 464^{v}, 490^{v}. In f. I index contentorum, praemisso titulo: *Conclauium diuersorum Tom. 4us et Index.*

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

844. An. 1621 (cfr. f. II), chart., mm. 263×203; in tres partes divisus; pars I ff. IV. 140 (+24^{a}, 40^{a}, 140^{a}); II, ff. 141-311 (+245^{a-d}); III, ff. 312-514 (+454^{a}).

Conclavium relationes et alia.

Pars I.

1 (f. 1). *Modo che si tiene nell'elettione del papa.* Inc. *Il papa si elegge in uno de quattro modi, che seguono.* Des. *Tanto più facilmente si risoluessero.*

2 (f. 3). *Conclave Sixti IV, 1471* (est potius brevis vita). Inc. *Vigesima octaua die mensis iulij moritur obitu repentino Paulus II, Venetus.* Des. *Sixtus respondit, quod nomen antea ipse habebat nolens mutare.*

3 (f. 5^{r}). **Iacobi Volaterrani,** ex diariis, obitus Sixti IV, a vv. *Augusto mense ann. XIII* ad vv. *et aqua benedicta conspersa* (cf. cod. 842, f. 96).

4 (f. 11). ⟨**Michaelis Ferni**⟩ *conclave Alexandri VI, 1492* ⟨et coronationis descriptio⟩. Inc. *Diuturno affectus morbo in diesque ingrauescente, Innocentius Cibo, Genuensis.* Des. *quamplurima fecit, quae ad statum, honorem et dignitatem s. r. e. pertinere uidebantur.* (Hain, Repertorium bibliographicum, n. 6978, f. 7^{v}-21, lin. 21, multis variantibus).

5 (f. 26). *Conclave di Paolo III.* Inc. *Fu papa Clemente VII creato dopo cinquanta giorni di conclaue.* Des. *segno euidente d'un allegro et felicissimo gouerno.*

6 (f. 36). *Discorso secondo del conclave per la morte di Sisto V, 1590, dove fu creato Urbano VII* (seu potius prognosticum de cardinalibus electoribus). Inc. *Tutti i cardinali di questo presente conclaue del 1590 sono al n. di 66.* Des. *a sì sublime e desiato segno;* subiungitur alia manu notula: *Giov. Batt. Castagna, Romano, fece il bello et dritto colpo - non s'essendo potuto incoronare.*

7 (f. 41). **Bottero?** ⟨Ioannis⟩, *conclave di Gregorio XIV, 1590;* (in ms. *Questo si dice esser fatto dal Bottero, secretario di Borromeo*). Inc. (f. 42): *Alli VIII d'ottobre entrarono in conclaue cinquanta tre cardinali; alli XI soprauenne Austria.* Des. *possa mostrarci i dolci frutti della bontà et santità sua. Et così sia.*

8 (f. 69). *Conclave d'Innocenzo IX. 1591.* (*Conclavi dei pontefici rom.* s. l., 1667, p. 281, sed in cod. mutilum in fine des. vv. *et del gregge del Signore;* l. cit., p. 288, lin. 3 ab imo).

9 (f. 83ᵛ). *Discorso sopra il conclave di papa Innocentio IX, 1591.* Inc. *La domanda fattami da v. signoria illma di scriuerli il giudicio, che fa la corte.* Des. *elegon quello, al quale forse essi non pensorno mai* (cf. cod. 843, f. 360).

10 (f. 100). Eiusdem sermonis, qui in f. 83ᵛ, alterum exemplar alia manu.

11 (f. 114). *Conclave di Clemente VIII, 1592.* Inc. *Laudabile ma difficile per molte raggioni è l'impresa, che v. signoria illma mi comanda.* Des. *laude, honore et gloria al Signore Dio, datore di tutti i beni. Amen.*

Pars II.

12 (f. 141). *Conclave di Clemente VIII.* (*Conclavi*, ed. cit., p. 291-304).

13 (f. 161). *Conclave di Clemente VIII, nel quale si racconta minutissimamente l'attioni, che in esso sono occorse, 1592* (idem quod in parte prima, f. 114, differt tamen aliquantum in prioribus lineis. Inc. enim: *Non potendo io disdire al comandamento di v. signoria illma le scriuerò hora semplicemente le attioni passate... considerando quanto fragile* etc. - des. *laude et gloria àl signore Dio datore de tutti i beni.*

14 (f. 217). *Conclave di Leone XI.* Inc. (f. 218): *Quattro dicono che saranno le fattioni; l'una sarà la creatione di Pio 4º et di Gregorio XIII.* Des. *et di nuouo le bacio le mani. Di Roma, li 5 marzo, 1605.*

15. *Alcuni avisi del conclave di Leone XI, 1605.* [1] (f. 233): *Hor hieri l'altro doppo essersi cantata la messa - lo desidero sapere;* [2] (f. 236): *Gli Spagnuoli cominciarono a prendere - et da altri re et principi grandi;* [3] (f. 242): *Crescono ogni giorno più le gare - et timor delle censure si tacciono;* [4] (f. 244): *A Roma si suol dire che chi entra in conclaue papa esce cardinale, ma per questa uolta - dalla parte loro;* [5] (f. 245ᵃ): *Hiersera a quattro hore di notte - esso pontefice;* [6] (f. 245ᶜ): *Alcuni dicono che da hoggi in qua - et omnipotente mano;* [7] (f. 246): *Se bene douendosi far discorso sopra il presente conclaue, nel quale per la moltitudine de sogetti papabili - ma con difficultà.*

16 (f. 250). *Conclave di Leone XI.* (*Conclavi*, ed. cit., p. 345-346; sequuntur (f. 310) nomina cardinalium cum animadversionibus: *Pio IV, n. 1. Como P. - Panfilio si come è carissimo uniuersalmente a tutti, così hauerebbe bisogno di più anni se ben passa 60*).

Pars III.

17 (f. 312). *Conclave di Leone XI, 1605.* Inc. *Con speranza di satisfare più al mio obligo che all'espettatione di v. eccza.* Des. *pastore e padre comune di tutta la christianità;* infra: *Viuat diu foelix Leo XI...*

18 (f. 332). *Conclave di Leone XI, 1605.* Inc. *Alli 14 di marzo 1605 s'entrò*

in conclaue, quale sino alle 9 hore di notte. Des. *come questo sogetto sarebbe stato fatto papa.*

19 (f. 351). *Conclave di Leone XI, 1605.* Inc. *Roma impatiente de lunghi dominij, auida di cose nuoue, staua con ansia incredibile.* Des. *di acquistarsi merito nell'esseguirli.*

20 (f. 387). *Conclave di Paolo V.* (*Conclavi*, ed. cit., p. 347-372).

21 (f. 419). *Conclave di Paolo V.* Inc. *Sono stati tanti et così strani gli accidenti del presente conclaue.* Des. *dell'historia, che si è narrata. Di Roma, li 20 maggio 1605.*

22 (f. 431). *Conclave di Paolo V.* Inc. *Se mai a tempi nostri si è uisto euidente miracolo delli effetti dello Spirito santo.* Des. *omnipotenti suo digito ostendit. Amen.*

23 (f. 446). *Riforma sopra del conclave.* Inc. *Per rimediare efficacemente a un male è necessario di rinuenire la radice.* Des. *troppo arditamente insino adesso.*

24 (f. 455). *Discorso dei soggetti papabili, dopo la morte di Paolo V...* Inc. *Li cardinali sono 70 in numero. Molti di questi sono assenti.* Des. *e farsi non grato a Borghese.*

25 (f. 459). ⟨Iudicium de futuro conclavi Gregorii XV⟩. Inc. *Di Roma li 3 di febraro 1621. Fintanto che non giungono tutti li cardinali, che si aspettano al conclaue.* Des. *Di altri non si parla.*

26 (f. 461). *Età del papa e de' cardinali, gen. 1621.* Inc. *Il papa Paolo V. 69. Saoli 81, Giustiniano 67.* Des. *Orsino 28, l'infante di Spagna.*

27 (f. 463). *Conclave di Gregorio XV.* Inc. *Nelle mutationi de' principati si uede la uicissitudine delle cose humane, la potenza della fortuna.* Des. *all'antiche larghezze Gregoriane.*

28 (f. 469). *Conclave di Gregorio XV.* Inc. *Morse la felice memoria di Paolo V alli 28 di genaro 1621 a hore 22.* Des. *che ce lo conserui lungamente.*

29 (f. 475). Tassoni Alessandro?, *conclave di Gregorio XV* (in ms. alterius librarii manu: *Questo conclaue dicono, che sia d'Alessandro Tassoni, Modanese;* edam in Miscellanea Ceriani, Milano, fortasse 1909).

30 (f. 491). *Conclave di Gregorio XV* (*Conclavi...*, ed. cit., p. 373-396).

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, III-IV, 10^v, 24^a, 36^v, 40^a, 41^v, 140^v, 140^a, 217^v, 232^v, 233^v, 235, 243^v, 245^a, 312^v, 332^v, 350^v, 351^v, 386^v, 387^v, 416, 417, 418^v, 431^v, 445^v, 446^v, 454^v, 454^a, 455^v, 458^v, 460, 462, 468^v, 474^v, 513, 514. In f. II index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

845. Saec. XVII, chart., mm. 268×202, ff. II. 345 (+ f. 7^a. 80^a. 147^a. 200^a).

Varia de conclavibus et pontificum romm. electionibus.

1 (f. 1). *Della varietà di creatione del papa et origine de cardinali.* Inc. *La creatione de papi et il modo della loro elettione è stata molte uolte uaria, secondo la diuersità de tempi.* Des. *si può uedere il libro di frate Honofrio* (Panvinio) *de pontificibus et cardinalibus.*

2 (f. 8). *Modus eligendi pontifices ad electione b. Petri. usque ad haec tempora* (sc. Pium IV). Inc. *Ex primo libro: Primus modus electionis summi pontificis fuit factus per Iesum Christum.* Des. *Ex libro X... Pii papae IV bulla reformationis conclauis.* (Est **Panvini Onuphrii** epitome librorum decem de varia creatione pontificis romani, de qua epitome cf. Perini, *Onofrio Panvinio e le sue opere,* Roma 1899, p. 206 sq.).

3 (f. 68). **Selvago** ..., *avvertimenti al card. Farnese* ⟨Alexandro?⟩ *nella sede vacante di papa Paolo III.* Inc. *In questa elettione del nuouo pontefice hauendo ciascuno uostro buon seruitore per principale intento la conseruatione et utile.* Des. *a tutta casa Farnese dannosa per sempre.*

4 (f. 81). *Consideratione intorno all'ultima scrittura, venuta fuora intorno a quello, che si debba fare nella sede vacante.* Inc. *La signoria v. mi domanda quello, ch'io senta, della seconda scrittura, ch'è uscita fuora per ammaestramento dell'elettione del papa.* Des. *et me le raccomando con tutto il cuore.*

5 (f. 97). **Lottini Giov. Francesco,** *discorso sopra l'attioni del conclave..., del conclavista..., del card. papabile* ecc. Inc. *Io posso testificare come di cosa ueduta con gli occhi, che la elettione del papa procede da Dio.* Des. *in quel modo, che piace a lui.* (Extat in *Tesoro politico, raccolto da Comin Ventura,* p. I, p. 392, Milano 1600).

6 (f. 148). **Gualtiero Felice,** *il conclavista a messer Cipriano Saracinello.* Inc. *Se gli huomini fossero sempre più riseruati, che ordinariamente non sogliono essere.* Des. *di allontanarla più che può da se stesso* (cf. Sägmüller, *Die Papstwahlen...* Tübingen, 1890, p. 57, n. 2).

7 (f. 201). **Comendone ⟨Io. Francisci⟩,** *vescovo del Zante, fatto poi card. da papa Pio IV, discorso sopra la corte di Roma, all' illmo sig. Hieronimo Savorgnano.* Inc. *La dimanda, che uoi mi fate, illmo sig. Hieronimo, del parer mio sopra il uostro ritornare alla corte et sopra i mezzi e la uia che dobbiate tenere.* Des. *fare ancora quel che non posso* (excerpta huius opusculi vide apud Mai, Spicilegium rom. Tom. VI, p. LI-LIX).

8 (f. 340). **De Medici Cosmo ⟨I⟩,** *gran duca di Toscana, parere sopra la corte di Roma.* Inc. *Ragionando il gran duca di Toscana Cosmo di Medici con l'ambasciatore di Francia.* Des. *et come una cosa sacra.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I^v, 7^a, 67^v, 80^a, 147^a, 200^a, 345. In f. I^r: *Vol. 2° de Discorsi e Trattati diuersi;* in f. II index contentorum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

846. Saec. XVII, chart., mm. 324 × 217, ff. I. 306.

Conclavium relationes ac varia de iisdem; ex **Angeli Massarelli** diario excerpta; **Guidi Antonii**, iurisconsulti, acta interregni post Pauli IV obitum.

1 (f. 1). ⟨**Piccolomini Aeneae Sylvii**, postea **Pii II**⟩, *oratoris caesaris* (Ferdinandi I), *summa conclavis Nicolai V.* Inc. *Noluit prius inungi Eugenius ab archiepisco Florentino, postea vocavit sponte eundem.* Des. *non nos, inquit, sed Deus pontificem fecit* (excerpta est haec summa ex Aeneae Silvii Senensis, Friderici romm. regis secretarii et oratoris oratione coram ipso rege habita, an. 1447, apud Muratori, Rerum ital. Scriptores, 3, p. II, col. 878-893).

2 (f. 3). *Eiusdem* (!) *summa conclavis papae Pii II.* Inc. *Conclave in palatio apostolico due aulae et duo sacella conclusa in maiori cellulas.* Des. *Piusque secundus appellatus est* (desumpta ex Gobellino, Pii II commentarii rerum memorabilium. Francofurti, 1614, p. 30 et aliis historiis; iterum in cod. 847, f. 211).

3 (f. 5). *Conclave Pii II.* Inc. *Conclave in apostolico palatio apud s. Petrum perstructum est, in quo duae conclusae sunt aulae.* Des. *Pio respondit. Mox Pius II appellatus est* (ex iisdem monumentis historicis).

4 (f. 12). *Summa conclavis Pauli II.* Inc. *Septimo die ab Ancona reversi patres in urbem et in aedes Lodovici camerarij cardinalis.* Des. *Petrus s. Marci, qui fuit pontifex* (verbotenus ex Iacobi Piccolomini, card. Papiensis, commentariis, lib. II, una cum ed. cit. Gobellini, p. 367-369; subduntur postea nomina tantum revm̃orum cardinalium).

5 (f. 13^v). *Capitula quae Pius papa III, electus in papam et in conclavi existens promisit, iuravit... et observationes factae in conclavi Iulij III.* Inc. *In nomine Dñi amen. Vniversis et singulis.... quod anno... inditione sexta, die uero iouis XXI, mensis septembris.* Des. *Fiat rota more monialium.*

6 (f. 51). *Conclave Leonis X.* Inc. *Die veneris quarta martij, 1512, ingressi sunt conlave cardinales XXV.* Des. *iudicata trium cardinalium super his.*

7 (f. 53^v). *Conclave Adriani VI.* Inc. *Roma die dominica prima decembris, nocte sequenti obiit Leo X, 1521.* Des. *et factum est convivium in aula Innocentii octavi.* (Burmann, Hadrianus VI... Traiecti ad Rhenum, 1727, p. 144-150).

8 (f. 58). *Conclave Clementis VII.* Inc. *Obiit Adrianus 18 kal. octobris, 1523. Avarior iudicatus est et inertior.* Des. *arrogantia Io. Matthei Giberti, qui unus apud illum omnia poterat.*

9 (f. 67ʳ). *Ex* **Angeli Masserelli** *diario, conclave Iulii III* (sc. acta interregni..., infirmitas, obitus, exequiae Pauli III... Inc. *Paulus Papa III cognomento Farnesius, patria Romanus, Alexander antea vocatus.* Des. *Primi duo in Gallia, tertius in Portugallia.* (Edet Merkel, Diaria concilii Tridentini, vol. II; cf. vol. I, p. XCII, Friburgi B. 1901).

10 (f. 250). *Compendio del conclave di Marcello II.* Inc. *A 23 di marzo, 1555, di sabbato a le 19 hore Giulio III pontefice uscì di questa uita.* Des. *benchè per la breuità del tempo molt'altre cosette habbi lasciato;* sequitur (f. 255ʳ) notula, ex qua eruitur in hac pagina fuisse delineatam formam conclavis in apographo, ex quo transcripta est haec relatio.

11 (f. 256). **Guidi Antonii,** *iurisconsulti, an. 1560, acta interregni quatuor mensium, dierum septem a morte Pauli IV pont. max. ad Pii IV pontificatum.* Inc. *Ad XV cal. septembris cum Pauli IV pont. max. ingravescere morbus vehementius multo quam ante caepisset.* Des. *ut vix tormentorum sonitus exaudiri possent* (cf. cod. 842, f. 427, ubi etiam auctoris dedicatio card. Borromeo).

12 (f. 287). *Conclave nel quale fu creato papa Pio V.* (*Conclavi de' pontefici romani,* s. l., 1667, p. 165-186, quatuor lineis in fine adiectis: *et havendo con gran zelo - o altra dignità ecclesiastica*).

Codicem scripsit: *Antonius Borgarutius Canthianensis* (in provincia Urbinate), uti legitur in marg. infer. folii 304ᵛ. Ff. Iᵛ, 249ᵛ, 305, 306 vacua. In f. Iʳ index contentorum manu librarii.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

847. Saec. XVII., chart., mm. 310 × 214, ff. I. 262.

Conclavium relationes; **Innocentii III** papae epistulae; historica alia.

1 (f. 1). *De infirmitate, obitu et exequiis Pauli III.* Inc. *Paulus III, pont. max., patria Romanus, cum iam per annos XV.* Des. *et intrandum esset conclave.*

2 (f. 11ʳ). *Conclave Iulii papae III.* Inc. *Die XXIX novembris, 1549, hora XVI convenerunt cardinales in basilica s. Petri, in capella Sixti, ubi dominus Salviatus.* Des. *Muratores tres: servitores publici conclavis IX;* (f. 19ᵛ) datur exemplar epistolae Caroli V ad cardinales in conclavi congregatos, quae inc. *Allatum est ad nos triste et lugubre nuntium de obitu fe. re. Pauli III.* Des. *quae recte feliciterque valeant. Datum Bruxellis, die XXIX. 1549.*

3 (f. 59ᵛ). *Conclave Iulii III* (altera relatio). Inc. *Mirum quidem esset, quod cum de pontificis maximi comitiis mentio fieret tam uaria tamque diuersa... referrentur.* Des. *ac Iulius III, desumpto ad libitum nomine, nuncupatur.*

4 (f. 114). *Copia propositionis factae per assertos procuratores caesareae maiestatis et responsionis illm̃i domini legati* (card. de Monte, Bononiae in synodo cum patribus congregati). Inc. *In dei nomine amen. Anno Dñi 1545, pontificatus* etc. *die uero lunae, 16 mensis januarij, hora circiter prima noctis.* Des. *et patres omnes discesserunt.*

5. Ex regesto Innocentii papae III epistolae: [1] (f. 118v) ⟨Stephano⟩ archiep. Cantuariensi (M. P. L. 216, 771); [2] (f. 120v) Ioanni, regi Angliae (l. cit. 772); [3] (f. 124) Pandulpho, subdiacono... (l. cit. 776); [4] (f. 125v) Stephano, Cantuariensi archiep.... (l. cit., 780); [5] (f. 126) eisdem (l. cit.); [6] (f. 126v) eisdem (l. cit., 781); [7] (ibid.) eisdem (l. cit.); [8] (f. 127) litterae Ioannis regis Angliae (l. cit., 876); [9] (f. 129v) eiusdem (l. cit., 878); [10] (f. 131) eiusdem (l. cit. 881); [11] (f. 131v) Innocentii epist. regi Angliae (l. cit.); [12] (f. 133) Stephano, arch. Cantuariensi... (l. cit., 886); [13] (f. 134) eisdem (l. cit., 883); [14] (f. 135) comitibus, baronibus... Angliae (l. cit., 884); [15] (f. 135v) regi Francorum (l. cit.); [16] (ibid.). Stephano, Cantuariensi archiep.... card. (l. cit., 890); [17] (f. 136) Ioanni regi Angliae (l. cit. 923); [18] (f. 139) Nicolao, Tusculano episc. (l. cit. 926); [19] (f. 139v) eidem (l. cit.); [20] (ibid.) archiepp. episc., nobilibus viris... per Angliam (l. cit.); [21] (f. 140) Roberto (in ms. *B*), tituli s. Stephani in Coelio, card. (l. cit., 927); [22] (f. 140v) Nicolao episc. Tusculano (l. cit.); [23] (f. 141) eidem (l. cit., 928).

6 (f. 141v). ⟨**Pauli III**, breve concessum Madruzzi Christophoro, episc. Brixiniensi (in ms. *Brixiensi!*), de ordinandis clericis ann. 23⟩. Inc. *Venerabilis frater... Meritis tuae deuotionis inducimur.* Des. *Die IV martii, 1542.*

7 (f. 142). ⟨Secretarii eiusdem pontificis, Farnese card. Alexandri (?), epist. Basiliensi⟩ (in ms. *episcopis Argentinensi, Constantiensi, Baffilionensi, cui commendat Henricum Abyestettensem*). Inc. *Adduxerunt maxime probabiles et legittimae causae.* Des. *Romae pridie idus iunii, 1546.*

8 (f. 142v). ⟨**Maphaei Bernardini**, postmodum card., ad episcopatum Massensem evecti, epist., qua agit gratias Paulo Manutio⟩. Inc. *Dupliciter delectatus sunt litterarum tuarum gratulatione et quod amorem erga me tuum recognoui.* Des. *Non fallam opinionem tuam. Vale;* (cf. Pauli Manutii epist. libri XIV, Coloniae Agrippinae 1624, p. 38).

9 (f. 145). *Conclave Adriani VI.* Inc. *Post obitum Leonis X, qui Romae die dominica prima decembris nocte sequenti hora VII 1521 obijt.* Des. *in palatio in aula Innocentii VIII;* (aliquanto amplior ac differt ab ed. apud Burmann, Hadrianus IV, sive Analecta hist. etc., Traiecti ad Rhenum 1727, p. 144-150).

10 (f. 162). **Torre** (*della*) **Francesco** (seu **Thurm** *von* **Franz**); *ambasciatore cesareo, scrittura* (de maturanda electione) *al sacro collegio in conclave di*

Pio IV, 25 nov., 1559. Inc. *Signori illmi et revmi. Io non sperauo già, considerando in che termini hora si ritrova non solo la Germania.* Des. *humilmente mi raccomando. Di casa...*

11 (f. 164). *Ex conclavi Pii IV* (i. e. summarium). Inc. *Li revmi cardinali, serati in conclaue, sono nº 45 et dui infermi.* Des. *Ma a Dio onnipotente sta il tutto.*

12. <**Truchsess** de **Waldburg Othonis**>, *card. Augustani,* [1] (f. 167v) *vera e pura relatione del raggionamento hauuto con quello de' Medici* (Sickel, *zur Geschichte des Concils von Trient,* Wien 1872, p. 17-19); [2] (f. 170) *copia della seconda narrativa: Non fu mai mia natura di nuocer ad altri - ab eorum uia mala;* [3] (f. 174) epist. ad quendam, fortasse Madruzzi Ludovicum card., una cum narratione: *Ringratio v. s. illma, che con tanta amoreuolezza le sia piacciuto auuertirmi della accusa - si non è astretto dalla necessità* (cf. Sickel, l. cit., p. 20).

13 (f. 174v). *Acta conclavis Leonis X.* Incipiunt: *Gabriel archiep. Dirrachiensis sacrista. Rdus dominus Paris de Grassis magister et decanus ceremoniarum.* Des. *per uirtù di qualsiuoglia gratia o mandato.*

14 (f. 190). **Piccolomini Aeneae Sylvii** (postea Pii papae II) ex oratione ad Federicum imper. de obitu Eugenii IV et electione Nicolai V, a vv. *Cum desperata salus Eugenii uideretur* ad vv. *in palatium deductus est.* (Muratori, Rerum ital. scriptores, 3, p. II, col. 889, C, 5-894, lin. 2 ab imo).

15 (f. 197v). *Conclave Clementis VII.* Inc. *Obiit Adrianus 18 kal. octobris 1523, auarior iudicatus.* Des. *Qui unus apud illum omnia poterat.*

16 (f. 208). *Statuta pontificum circa eorum electionem.* Incipiunt: *Nicolaus papa anno incarnationis MLIX in sexta synodo Lateranensi statuit.* Des. *Vide etiam bullam Pauli contra aspirantes ad pontificatum* (sunt summaria breviora; interdum constitutiones aliae sunt ab excerptis ac vulgatis in: Caeremoniale continens ritus electionis rom. pont. ..., Romae 1739, p. 1-24).

17 (f. 211). *Conclave Pii papae II.* Inc. *Conclaue quod in apostolico palatio apud sanctum Petrum perstructum est.* Des. *Mox Pius II appellatus est* (cf. cod. 846, f. 3. 5).

18 (f. 218v). *Conclave Pauli II.* Inc. *Septimo die ab Ancona.* Des. *Bartholomaeus Rouerella s. Clementis* (cf. cod. 846, f. 12).

19 (f. 220). *Divisiones consistoriales sub Bonifacio papa VIII* (1295-1298), ab initio ad vv. *usque ad festum omnium sanctorum.* (Kirsch, *Die Finanzverwaltung des Kardinalkollegiums.* Münster i. W. 1895, p. 97-123, lin. 13).

20 (f. 241v). *Capitula et investitura Pauli papae III cum duce Ferrariae* (D'Este Hercule, 19 febr. 1539). Inc. *In nomine Domini. Amen. Per hoc publicum instrumentum cunctis pateat euidenter.* Des. *et extat in arce sancti Angeli.*

21 (f. 256^v). *Bulla* (seu diploma) *capitulorum conclavis Pii papae IV*, (seu de pactionibus in conclavi initis). Inc. *Pius 4us ad futuram rei memoriam. Decet rom. pont., Domini nostri I. Christi in terris vicarium.* Des. *1550* (!) *pridie idus januarij, pontificatus nostri anno primo. Federicus card. Cesius. Beltrandus. Caesar Giloucrius.* (Raynaldi, Annales ecclesiastici, Lucae 1756, tom. XV, p. 45-46).

Codicem scripsit eadem manus, quae superiorem, uti eruitur e simili scriptura atque ex amanuensis nomine in imo marg. folii 261^v subscripto. Ff. 189^v, 262 vacua. In f. I index contentorum altera manu posteriore.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

848. Saec. XVII, chart., mm. 266 × 198, ff. I. 355 (+ ff. 167^a. 192^a. 293^a).

Historica varia.

1 (f. 1). **Soriano** (alias **Suriano**) **Michel**, *trattatione della lega fra Pio V, il re catholico et la signoria di Venetia. 1570.* Inc. *Dapoichè a persuasione di sua santità il serenissimo re catholico.* Des. *et due scudi la salma in Sicilia.* (Non semel impressa, cf. Cicogna, *Saggio di bibliografia Veneziana*, Venezia 1847, p. 118, n. 829; Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti*, ser. II, 4, p. 199).

2 (f. 121). **Capilupi** ⟨**Hippoliti**, episc. Fanensis⟩, *discorso diretto al duca d'Vrbino circa il modo di conservar la lega, fatta tra Pio V, il re catholico et Venetiani...* Inc. *Illmo... Poichè v. eccellenza non piglia in quella parte, ch'io desidero, la scusa.* Des. *mi raccomando in buona gratia sua. Di Roma.*

3 (f. 139). **Albergati Fabio**, *discorso sopra la lega. 1572.* Inc. *Ogni lega et ogni confederatione essendo una specie d'amicitia.* Des. *et de bisogni, che ad essa sono conseguenti.*

4 (f. 168). Capitula ligae perpetuae inter Pium V, regem catholicum et rempublicam Venetam. *1571.* Incipiunt: *Invocato Dei omnipotentis nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. amen. Anno ab eiusdem Dñi nostri Iesu Christi natiuitate... Romae in palatio apost.* Desinunt: *a nemine fiat. Publicatum etc. Die 25 maij 1571.* (Laderchi, Annales ecclesiastici, Romae 1737, tom. 24, p. 404-409, E. 1; subnectitur alia manu: *Notato dell'illmo Granvela: Perchè quest'anno non si possono mettere insieme quelle forze - le galere di sua maestà di quello hauessero di bisogno;* deinde, *Apoca: Quoniam in capitulis eius foederis, quod inter ss. dominum - generalis dux sit* (spatium) *ea cum auctoritate*).

5 (f. 182). *Discorso sopra quello, che dovesse far la lega, l'anno 1572.* Inc. *Io conosco troppo bene, illmo et osseruandissimo signor mio, che se io uoglio mostrare pur picciolo segno di timore.* Des. *nostro Signore Dio le dia quanto ella desidera.*

6 (f. 193). *Informatione delle qualità di papa Pio V et delle cose...* ⟨ac de familia aulae pontificiae⟩. Inc. *Nostro signore nacque nel 1504 nella terra del Bosco, et la maggior parte del tempo è uiuuto con persone humili et religiose.* Des. *di che il tempo sarà buon giudice.*

7 (f. 202). **Capilupi Camillo,** *la morte di Gasparo di Coligni... et d'altri ribelli, seguita d'ordine di Carlo IX, re di Francia, descritta.* Inc. *Hauendo la maestà del re di Francia.* Des. *La chiesa cattolica romana che ha da durar per tutti li secoli. Datum...;* praeit (f. 201) auctoris epist. ad Alfonsum fratrem: *Ancorch'io mi persuada, che per più auuisi - che Dio ui guardi. Di Roma, li 22 d'ottobre, 1572.* (*Lo stratageme di Carlo IX re di Francia contro gli Vgonotti...* Roma, 1575).

8 (f. 289). *Lettere del re di Navarra et del prencipe di Condè, scritte a papa Gregorio XIII.* 1572. I inc. *La speranza ch'io ho dell'affetto paterno,* des. *Parigi, 3 ott., 1572;* II inc. *L'humil confidenza, che noi hauemo nell'amor santo e paterno* des. *il principe di Condé. A.*

9 (f. 294). **Doria Antonio,** *discorso sopra le cose Turchesche per via di mare.* Inc. *Hauendo il Turco, com'è manifesto a ciascuno, grandissime forze di denari.* Des. *sborsi molta quantità de danari.*

10 (f. 304). **Carlo V,** *lettera al senato di Roma, subito dopo il sacco di essa, 1527.* Inc. *Illustres, magnifici, spectabiles et sincere dilecti sal...: Romani imperij dignitas hac a nobis lege suscepta est.* Des. *cui uos fidem habebitis.* (Habetur in aliquibus mss, quae continent: *I ricordi di Marcello Alberini;* cf. Orano, *Il sacco di Roma,* Roma 1901, p. 317 et refertur apud Hoffmann, Nova scriptorum ac monumentorum collectio, Lipsiae 1731, p. 554 sqq.).

11 (f. 306). ⟨**Philippi II,** Hispaniarum regis, istructio ad Antonium de Toledo, priorem Lugdunensem etc., oratorem in Gallia, 1560⟩ (in ms. titulus italice longior). Inc. *Per quello, che a bocca ui si è detto, haverete inteso in quale stato si truoua il negotio.* Des. *Di Toledo alli 2 di settembre... Io el Rey - Gonzalo Perez.*

12 (f. 316). ⟨**Baronii Caesaris** card.⟩, *Della monarchia di Siciliae et giurisditione ecclesiastica...* (De edd. cf. Mazzucchelli, *Scrittori,* 2, parte I, p. 398 sq.).

13 (f. 338). *Discorso sopra la republica di Genova.* Inc. *La ciuiltà di Genoua resta amicheuolmente diuisa in due fattioni.* Des. *il santo giorno et benedetto di questa rissolutione.*

Codex una manu scriptus ff. vacua praefert I^{v}, 138^{v}, 167^{a}, 192^{a}, 200^{v}, 293^{a}, 316^{v}, 355. In f. 1^{r}. *Primo volume de' discorsi diuersi.* In f. II index contentorum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

849. Saec. XVII., chart., mm. 318×218, ff. II-361 (+ f. 267^a; — ff. 196-248).

Historica varia.

1 (f. 1). *Summario delle cose degne di memoria della religione dell' hospital di san Giovanni di Hierusalem et de li cauaglieri di essa.* Dialogus, interlocutores: *monsig. Giustiniani, comm. Cambiano et messer Gieronimo Guerrini*. Inc. *Giustiniano: Ho sempre hauuto gran desiderio d'intender chi sia stato il fondator.* Des. *Giust. ... perchè non saprei intender cosa, che mi fosse di maggior diletto.*

2 (f. 63). ⟨Medici cuiusdam epistolae 1-2 ad ministrum Philippi II, Hispaniarum regis, de malis Italiae christianae ac de remediis⟩ (in ms.: *Al re Filippo*). I: *Con le scritture et considerationi mie, mandate a sua maestà, già molti giorni sono - et altra esperienza, che non ho io;* II (f. 75^v): *Sicome al medico buono, quando ha da curar l'infermità* des. imperfecte et *particolarmente Italia.*

3 (f. 81). *Essortatione a Francesco I di Francia, che si levi dall'amicitia et intelligenza, ch'egli ha con il gran Turco.* Inc. *Non perchè io non conosca, quanto secondo il mondo si disconuenga a huomo di priuata fortuna.* Des. *Dominus sensus et cor tuum illuminet.*

4 (f. 86^v). *Escusatione del re Francesco I di Francia, fatta da un suo ambasciatore all'illm̃a signoria di Venetia.* Inc. *Essendo tutti gli danni, successi fin qui, non deriuati altronde che da i portamenti dell'imperatore.* Des. *ma al sicuro promette la ruina dell'altro.*

5 (f. 97). ⟨**Boldú Andreae**⟩ (in ms. *Coraro Giovanni*), *relazione di Savoia.* (Albèri, *Relazioni degli Ambasciatori Veneti*, ser. II, 1, p. 409-470).

6 (f. 146). *Ragione che pretende Spagna con Francia circa la precedenza,* (pro Hispania). Capita 1-12. Cap. I, *che la Spagna è il capo d' Europa,* inc. *Molti che hanno scritto uogliono che Spagna sia il capo et principio del mondo.* Cap. ultimum, *Ragioni della precedenza per la Spagna,* des. *secondo si ritroua in molti auttori per historie.*

7 (f. 249). *Conditiones et pacta, quae apposita fuere et sunt in investituris regni Neapolitani, factis a Iulio II in favorem Ferdinandi de Aragonia, regis catholici, et successive a Leone X in favorem Caroli V, Romanorum regis electi.* Incipiunt: *Quod non faciant colligationes contra Romanorum pontificem aut ecclesiam Romanam.* Desinunt: *formis, adiectionibus, promissionibus et cautelis;* (cf. cod. 851, f. 432).

8 (f. 255^v). *Entrate di tutti li stati, principi, conti et altri signori dell'imperio di Germania.* Inc. *L'arciuescouo di Magunza soleua hauere 60000 fiorini d'oro, hora ha f. 40000.* Des. *Fiorini in tutto, numero 9493000.*

9 (f. 268). *Capitoli fra 'l marchese Alberto et Augusto, duca di Sassonia.* Incipiunt: *Noi Cristiano, Dio gratia, già re di Dacia, de Vandali.* Desinunt: *Datum in Bransuech* (!) *a XI di 7bre, 1552... et il dottor Iang, dias maio.*

10 (f. 271). *Sommario delle risposte fatte dall'imperatore* (Carolo V) *al cardinale d'Imola, legato per la pace nel 1553, sottoscritte di mano di detto legato.* Inc. *Sustantia della risposta, portatami da monsignor d'Aras per parte dell'imperatore. Hauendo l'imperatore inteso quello, che il card. d' Imola.* Des. *li quali nella negotiatione si potranno dichiarare et resoluere.*

11 (f. 274). *Capitoli, ultimamente offerti et dati dal duca di Fiorenza alli am⟨b⟩asciatori Senesi.* Incipiunt: *Perche chiaramente apparisca a tutto il mondo.* Desinunt: *et di suo commandamento mi sono sottoscritto*, infra: *Bartholomeo Concino.*

12 (f. 276v). *Capitoli, fatti... fra il principe Doria, capitano generale dell'armata... alla ricuperatione di Corsica per l'illma signoria di Venetia... con l'illmo signor Valerano et Giordano Orsino, governatori in s. Fiorenzo per il christianissimo Re.* Incipiunt: *Et primo che detto signor Valerano et Giordano per tutto l' giorno di domani.* Desinunt: *Datum nella mia galera capitana alli 12 di febraio, 1554, sopra santo Fiorenzo.*

13 (f. 278v). ⟨**Eugenii IV**, pont. max., concessio regni Siciliae ultra farum, facta Alfonso, Aragoniae regi⟩. Inc. *Eugenius Episcopus etc. Ad perpetuam rei memoriam. Regnans in altissimis ac triumphans ecclesia.* Des. *Eugenij papae IV anno XIII;* pergunt (f. 299) capitula, quae incipiunt: *In primis predictus revmus dominus legatus nomine et auctorite suprascriptis* ac desinunt: *Datum Senis anno... 1443, pridie nonas iulij, pontificatus nostri anno XIII.* (Raynaldi, Ann. eccl., Lucae 1752, 9, p. 404-406 et 401-403).

14. Innocentii papae III epistolae ex regesto libri I; [1] (f. 306) Costantiae, imperatrici, reginae Siciliae ⟨et Friderico regi⟩ (M. P. L. 214, 387-388); [2] (f. 307v) Caro, archiep. Montisregalis (M. l. cit., 275-279); [3] (f. 313) Panormitano, Reginensi, Capuano,... (M. l. cit., 510-513); [4] (f. 316) archiepiscopis, episc. praelatis in Sicilia constitutis (M. l. cit., 517); [5] (f. 316v) illustri regi Siciliae (M. l. cit., 520-521); [6] (f. 318) Panormitano, Montis regalis et Messanensi archiep., episc.; Troiano, regni Siciliae cancellario et nobili viro B. de Lucii (M. l. cit. 736-737); [7] (f. 319) archiep., episc., comitibus, baronibus, civibus et universo populo in regno Siciliae (M. l. cit., 716-718); [8] (f. 321v) Marcowaldo, imperii senescalco (M. l. cit., 718-719); [9] (f. 322v) comitibus, baronibus... in regno Siciliae (M. l. cit., 729-731).

15 (f. 325). **Innocentii VIII**, instrumentum pacis cum Ferdinando, rege Siciliae. Inc. *In nomine sanctae et indiuiduae Trinitatis Patris et Filii et Spi-*

ritus sancti, glorioseque Virginis Mariae. Des. *Collatum cum originalibus per me Philippum de Pontecuruo, die martis XIIII mensis augusti 1487 de mane* (cf. Fedele, *La pace del 1486 tra Ferdinando d'Aragona ed Innocenzo VIII* in *Archivio storico per le province Napoletane*, Napoli, XXX (1905), p. 481 sgg., ubi summarium capitulorum; sed integrum nunc habes apud Carusi, *Dispacci e lettere di Giacomo Gherardi, Studi e testi*, Roma 1909, p. CIII-CXIX, ibi in nota referuntur tituli caeterorum documentorum, quae etiam sequuntur in nostro codice).

16 (f. 351^{v}). *Antonii de Alexandro, oratoris regis Ferdinandi de Aragonia, comparitio coram dominis camerae apostolicae.* Inc. *Magnificus dominus Antonius de Alexandro, orator.... comparens in loco solitae audientiae.* Des. *et me Flavio Blondo, apostolicae camere rogato notario.*

17 (f. 352). *Vicariatum Sixti IV et Pauli II super solutione census Ferdinandi regis Siciliae* (seu remissio census). Inc. *Sixtus episcopus seruus seruorum Dei...: Dum eximiae fidelitatis.* Des. *Datum Romae apud s. Petrum 1471, secundo kal. maij, pontificatus nostri an. primo... M. Millinus;* sequitur (f. 352) altera eiusdem Sixti de eadem re ad eundem epist., quae inc. *Sixtus etc. Carissimo.... Ferdinando.... compertum habentes* ac des. *Datum... anno 1471, IV idus martij... G. Blondus et M. Millinus.* (Cf. Pastor, *Geschichte*, 2, ed. 1904, p. 488 et ibidem n. 2).

Codex una manu scriptus ex duobus voluminibus in unum coaluit, quum e secundo expuncta sunt opera Nicolai Machiavelli; quare nunc desunt folia 196-248 et e contrario extat binus index contentorum in ff. I-II et 145. Ff. II^{v}, 62^{v}, 144^{v}, 195^{v}, 267^{v}, 267^{a}, 270^{v}, 273^{v}, 360, 361 vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

850. Saec. XVII-XVIII, chart.; ff. I-47 et 168-219 mm. 263 × 190, reliqua mm. 271 × 196, ff. I. 219 (+ 125^{ab}).

De urbe Roma, capta ac direpta, ductore Borbone (seu *sacco di Roma, 1527*) et aliae narratiunculae.

1 (f. 1). *Discorso politico, nel quale si esaminano le procedure di Carlo V contro la chiesa* (contra Carolum V). Inc. *Quando il papa, abbandonando le funzioni della sua carica.* Des. *et il residuo delle sue sostanze.*

2 (f. 16). *Memorie del sacco di Roma* (pro Carolo V). Inc. *Il sacco di Roma se fu lagrimeuole non se da la colpa a Carlo V.* Des. *può bastare a rendere l'innocenza dell'imperatore Carlo V.*

3 (f. 24). *Altre notitie del sacco di Roma.* Inc. *Non poteua Borbone sostenere più l'esercito senza denari.* Des. *il sacco esecrabile della città di Roma.*

4 (f. 32). *Clemente VII,* (seu de rebus gestis Clemente VII pont.). Inc. *Regnando Carlo V e maneggiando lo scettro dell'imperio riuscì ottimo.* Des. *così le succede in fine tutto sinistramente.*

5 (f. 48). *Trattamento degli imperiali contro un nobile giovane Tedesco.* Inc. *Per rendere più credibile quanto si espone nell'istoria del sacco.* Des. *non la perdonorono n emeno alli proprj nobili nazionali.*

6 (f. 52). <Quae de profugis apud episc. Cassiodorum leguntur in Grolierii Caesaris, ocularis testis, historia expugnatae urbis Romae, impressa Parisiis, 1637>; (in ms. *come fosse trattato dai cesarei il palazzo del vescovo Cassiodoro...*). Inc. *Per esponere con ogni esattezza e sincerità.* Des. *et una intiera deuastazione.*

7 (f. 58). *Sacco dato al palazzo dell'ambasciatore di Portogallo.* Inc. *Il palazzo dell'ambasciatore di Portogallo non fu meno esente dal sacco.* Des. *anzi i tempi sacri medemi?*

8 (f. 59^{r}). *Sacco al palazzo della marchesa di Mantova* (ex Giovio Paulo, Guicciardini, Possevino). Inc. *Vicino al palazzo dell'ambasciatore di Portogallo.* Des. *quando vi si portò da Roma.*

9 (f. 62^{r}). *Sacco al palazzo de' signori del Bufalo e taglia, pagata dalla signora Giulia del Bufalo* (ex Ciacconio). Inc. *Il palazzo dei signori del Bufalo corse la medema lancia.* Des. *il prezzo della persona.*

10 (f. 63^{r}). *Taglia pagata da Ciriaco Mattei* (ex eodem). Inc. *Ciriaco Mattei potè con l'artificio del finto incendio.* Des. *ottomila scudi di oro in oro.*

11 (f. 64). *Barbaro trattamento... della chiesa e convento del popolo* (ex Grolierio). Inc. *Tra le chiese di Roma.* Des. *così lo descriue... esse superstites.*

12 (f. 66). *Finto concistoro, fatto dai Luterani...* (Ex Ciacconio). Inc. *Roma diuenuta tragico teatro.* Des. *Lutero per pontefice...*

13 (f. 68). *Perdita di libri e mss. della Vaticana* (ex Grolierio). Inc. *È difficile ad esponere quanta.* Des. *per vilissimo prezzo.*

14 (f. 69^{r}). *Sopra la morte di Borbone e suo epitaffio* (ex eodem). Inc. *Vi furono molti i quali.* Des. *il che non osseruò... hic iacet.*

15 (f. 71). *Rissa insorta fra i Spagnoli e Tedeschi* (ex eodem). Inc. *Nacque tra i Spagnoli e Tedeschi.* Des. *una implacabile inuidia.*

16 (f. 74). *Proponimenti diversi... contro le persone più riguardevoli... in Roma.* Inc. *Tutti quei offiziali Luterani.* Des. *in brieue ne morì.*

17 (f. 75). *Crudelissimo ordine del prencipe di Oranges contro i prigioni.* Inc. *È commune e ben fondata opinione.* Des. *meno pronti alla difesa.*

18 (f. 76^{v}). *Eccessivo prezzo dei grani.* Inc. *Alla barbarie del sacco.* Des. *per sostentamento delli uomini.*

19 (f. 80'). *Partenza e ritorno delli imperiali*... Inc. *Mancando in Roma, oppressi dalla peste*. Des. *et incendiata quella sacra città*.

20 (f. 102'). **Francesco I,** *lettera a Clemente VII*. Inc. *C'impedisce la uiolenza del dolore*. Des. *per la salute delle anime nostre*.

21 (f. 109). *Lettera dei card. Eboracence, Borbone, Salviati, Lorena e Senonense a Clemente VII*. Inc. *Dopo auergli deuotissimamente bagiati* (!) *i beati piedi*. Des. *A. Card. Senonense, cancelliero di Francia*.

22 (f. 123). **Borbone** *duca a Clemente VII* (ex Grolierio). Inc. *Mi a colmato l'animo di allegrezza*. Des. *quanto prima gli effetti*.

23. ⟨Tria excerpta ex Ciacconio⟩; [1] (f. 126) *come il card. Guglielmo Enckeortio* (sc. Encheuvoer) *conservasse il suo palazzo;* [2] (f. 126') *temerarie parole di un tedesco a Clemente VII;* [3] (f. 127) *la basilica Vaticana trasmutata in stalla*. Incipiunt: *Il palazzo del card. Villhelmo Euckefort*. Desinunt: *del vicario di Cristo*.

24. ⟨Quinque excerpta ex Grolierio⟩; [1] (f. 127') *provisioni del pontefice;* [2] (f. 128') *sciocca risoluzione di alcuni signori;* [3] (f. 130') *di uno che uccise la propria moglie per non vederla uccisa dai cesarei;* [4] (f. 132) *quante volte fossero diversi obbligati riscattarsi dai cesarei;* [5] (f. 133') *giuramento dei Luterani*. Incipiunt: *Per animare il pontefice*. Desinunt: *è così, farò così*.

25 (f. 134). **Negro Girolamo,** *lettera ad Antonio Micheli del primo sacco, dato alla chiesa di s. Pietro*. Inc. *Credo che per lettere publiche*. Des. *Roma 24 sett. 1526;* subicitur nota contra Guicciardini de non depopulato Burgo novo.

26 (f. 147). **Clemente VII,** *lettera all'Imperatore Carlo V*. Inc. *È la umana e sauia lettera di vostra maestà*. Des. *non lo averebbe forse mai fatto;* praeit (f. 146) prooemium: *Non basta ai Colonnesi aver dato*. Des. *scritta nel mese di decembre, 1526*.

27. ⟨Quatuor excerpta ex Raynaldi annalibus ecclesiasticis⟩; [1] (f. 158) **Carlo V,** *lettera a Filiberto, principe d'Orange et a don Ugo di Moncada doppo il sacco di Roma;* [2] (f. 160') *dell'uomo che esortava il popolo a penitenza prima del sacco;* [3] (f. 161') *degli ostaggi dopo la fuga dal palazzo della cancelleria;* [4] (f. 162') *detto notabile del card. Pompeo Colonna*, incipiunt: *Abbiamo con estremo dispiacere*. Desinunt: *si ha in animo di ruinare*.

28 (f. 163). *Delle medaglie e monete di Clemente VII, dopo il sacco* (ex Ciacconio). Inc. *È degna di riflessione*. Des. *continuamente l'animo*.

29. Alia; [1] (f. 164) *come fosse trattato il palazzo e figlio di Giuliano de Massimi;* [2] (f. 166') *del palazzo della marchesana di Mantova;* [3] (f. 167)

della vigna di Clemente VII. Incipiunt: *Mentre che attendevano quei barbari.* Desinunt: *ardere le castella di campagna di Roma.*

30 (f. 168). *Caso occorso nel ponteficato di Clemente VII* (de Malatesta et Andreolo Florentinis). Inc. *Haueua papa Clemente 7º ordinato a' suoi legati.* Des. *sanato Andreolo dalle sue ferite.*

31 (f. 170). ⟨De Bernardo e Castellione, capite truncato, 1530⟩ (in ms. titulus italice longior). Inc. *Bernardo da Castiglione, consolare, huomo di gran dottrina.* Des. *si comprò con quella la morte.*

32 (f. 174). ⟨De furto in ecclesia ss. apost., Romae, ac de supplicio de fure ante fores ibidem sumpto, 1529⟩ (in ms. titulus italice longior). Inc. *Non si sa ueramente se il furto.* Des. *la speranza dell'eterna salute.*

33 (f. 178). ⟨De I. Magalotti a Iuliano Cesarini occiso ac de huius paena, 1534⟩ (in ms. titulus italice longior). Inc. *Li huomini honorati e prudenti.* Des. *e restituito in tutto e per tutto nelli suoi honori.*

34 (f. 200). ⟨De uccisione ducis de' Medici Alexandri⟩ (in ms. titulus italice longior). Inc. *L'anno 1537 in Firenze successe la seguente barbara empietà.* Des. *gli prometteuano ogni aiuto.*

35 (f. 204). ⟨De Carducci Francisco, gonfalonerio Florentino, capite truncato⟩ (in ms. titulus italice). Inc. *L'anno 1529 fu accusato Francesco Carducci.* Des. *nell'estremità di sua vita.*

36 (f. 206). *Memorie* ⟨nonnullae⟩ *o sian successi dall'anno 1518 fino al 1533.* Incipiunt: *L'anno 1518 sotto il pontificato di Leone X.* Desinunt: *da perturbargli lo stato.*

37 (f. 216). ⟨Supplicium sumptum de Vgolino quodam, haeretico et mago, Romae, an. 937⟩ (ex *Adelberto Bohemo*, cf. f. 218). Inc. *Anche nel tempo di papa Leone 7º.* Des. *di questo scelerato eretico.*

Codex una manu scriptus ff. vacua exhibet 23^v, 125^{ab}.

Contectus simplici membrana saec. XVIII.

851. Saec. XVII, chart., mm. 260 × 196; in tres partes divisus, pars I ff. VIII-208 (+ 13^a. 69^{ab}. 139^a. 142^a. 165^a. 178^a); pars II. ff. 209-431 (+256^a. 271^a. 340^a); pars III ff. 432-577.

Relationes variae praesertim de concilio Tridentino; **Alexandri VI** et **Iulii II** bullae investiturae regni Neapolitani; **Michaelis Canensi** de vita et pontificatu Pauli II; s. Pii V vita.

Pars I.

1 (f. 1). *Colloquij fatti in Germania nella causa Lutherana, perchè non sia seguita la concordia.* Inc. *Quattro sono stati i colloquij principali, fatti in*

Germania per concordare i Lutherani. Des. *giouarebbe uedere l'historia scritta di questi fatti.*

2 (f. 7). ⟨**Morone Ioan.**⟩, *vescovo di Modena, lettera ad Ambrosio Recalcato, 19 aprile 1537.* (Friedensburg, *Nuntiaturberichte aus Deutschland,* 1533-1559, 2, Gotha 1892, p. 146-150).

3. **Delfino Zaccaria,** (epistolae); [1] (f. 14) *informatione data a monsig. illm̃o e revm̃o Carrafa* (Döllinger, *Beiträge zur politischen, kirchlich. und Cultur-geschichte der sechsletzen Jahrhunderte,* Regensburg 1862, 1, p. 228-241; in cod. tamen praeit parvum prooemium: *La presente scrittura è sola per informare... si è degnata di commandarmi*); [2] (f. 42) *a papa Paulo IV, sopra le cose di Germania: Post pedum... con l'ultime mie delli XV et penultime delli VIII. - Di Augusta, 22 giugno 1555;* [3] (f. 45) ⟨eiusdem ad eundem⟩: *Sicome scrissi alli giorni passati a monsig. mio illm̃o et revm̃o Carrafa - Vienna, 24 maggio 1556;* [4] (f. 49v) ⟨eiusdem ad eundem⟩: *Hauerà fin a quest'hora vostra beatitudine inteso - Vienna, 21 settembre 1556.*

4 (f. 56). ⟨**Pauli IV**⟩, *instructio pro illm̃o card. de Pisis* (Rebiba Scipione, legato) *ad imperatorem et regem Philippum II, 1557.* Inc. *Quamuis antequam pontificatum iniremus quamplurima vulnera reip. christianae imposita esse intelligebamus.* Des. *cum Deo diligentissime operam dabimus.*

5 (f. 70). **Delfino** ⟨**Zachariae**⟩, *lett. al card. Borromeo* ⟨s. Carolo, 1561⟩. (Steinherz, *Nuntiaturberichte aus Deutschland,* 2, Wien 1897, 1560-1572, 1, p. 157-161).

6 (f. 78). ⟨**Gualtieri Sebastiani**⟩, *vescovo di Viterbo,* ⟨nuntii in Gallia⟩, *lettera al card. Tornone* (de Tournon Francisco, archiep. Lugdunensi), *di Parigi* (idest Parisiis commoranti), *15 sett. 1560.* Inc. *L'opinione ch'io ho della bontà et prudenza di v. signoria illm̃a mi fa credere.* Des. *massime con l'aggiunta delle persuasioni di v. signoria illm̃a.*

7 (f. 81). **Francesco II,** *re christianissimo et della regina madre,* **de Medici Caterina,** *risposta a don Antonio di Toledo sopra il trattato con le lor maestà in nome del serenissimo re catholico* (Philippo II), *17 sett., 1560.* Inc. *Che il re christianissimo conosce ogni dì più la buona et sincera amistà di s. maestà.* Des. *per il bene et utile di quello.*

8. **Francesco II,** *re christianissimo e card.* **di Lorena** (Guisa de Caroli), *lettere al card. di Ferrara* (d'Este Ludovico); [1] (f. 85) *del card. di Lorena: Tutto lo spaccio del presente corriere - D'Orleans, 31 ott. 1560;* [2] (f. 87v) *del re christianissimo: Mio cugino. Mi è stato gran piacere d'intendere per le uostre lettere delli X del presente. - D'Orleans. Francoys. Robertet.*

9 (f. 91). ⟨**Francisci II**⟩, *risposta circa le cose del concilio* (seu instructio

data abati di Manna, legato ad Pium IV pont.). Inc. *L'abbate di Manna, consigliero et elemosinario ordinario del re.* Des. *Et sia lodato il nome di Dio.*

10 (f. 101). <**Babou Philiberti**, ep. Engolismensis (*Angoulême*), oratoris regis christianissimi, Francisci II, relatio ad pont. Pium IV, de voluntate regis circa concilium, 5 nov. 1560>. Inc. *Il vescovo di Angolem, ambasciatore del re, obbedendo al commandamento che la santità di nostro signore gli ha fatto.* Des. *laude et gloria immortale;* (cf. Le Plat, Monumenta concilii Trident., Lovanii 1784, 4, p. 653 sqq.)

11. *Acta conventus Nürbergensis principum protestantium;* [1] (f. 109) *Delfini Zachariae, nuncii pont., propositio die V februarii, 1561: Cum summus pontifex ad sacrosanctae regimen ecclesiae uocatus esset - et unus Deus ab omnibus colatur;* [2] (f. 110ᵛ) *Commendone Francisci,* (alterius nuncii, propositio): *Illmi principes. Cum eadem mandata utriusque nostrum. - et tranquillitas restituatur. Haec sunt quae paucis exponenda censuimus;* [3] (f. 111) *responsum, datum nuntiis, VII febr.: Reuerendi uiri, illmi sacri romani imperij electores... ad orationem uestram qua pontificis romani mandata - dignos esse ipsi profitentur;* [4] (f. 114) <summarium responsionis nunciorum>: *Come egli hebbe finito noi due conferimmo - et finalmente (Delfino) tornerà alla corte dell'imperatore;* (cf. Le Plat, l. cit., p. 679-687; Sickel, *Zur Geschichte des Concils von Trient,* Wien 1872, p. 181-183).

12 (f. 121). **Gualtieri Sebastiano,** (episc. Viterbiensis, nuntii in Gallia), *instruttione a Cipriano Saracinello, spedito a nostro signore* (Pio IV), *8 ott. 1561.* Inc. *Giunto che sarete a Roma et basciato in mio nome i santissimi piedi.* Des. *et io non saprei mai che mi ci fare altro.*

13 (f. 131). **Lorena** *card.* **(Guisa de Caroli),** *lettera agl'illmi legati del concilio di Trento: Hora che io comincio, la Dio mercè ad auuicinarmi a Trento. - Di Brescia li 9 di nov. 1562;* sequitur (f. 133) *resposta dei legati: Da quello che scriuemmo l'altro giorno a v. signoria illma et che le mandammo - Di Trento, 11 nov. 1562.*

14 (f. 135). <**Philippi II**>, *instruttione a don Luigi di Zuniga, comm. maggiore d'Alcantara,* (legato ad Pont. Pium IV, ad instructionem illi datam addictio de electione regis Bohemiae). Inc. *Don Luigi di Zuniga, commendator maggiore d'Alcantara, del mio conseglio di stato.* Des. *Madrid 9 dic. 1552. Io il Re. Gò Perez.*

15 (f. 140). **Massimiliano** <II>, *lettera* (ad pont. Pium IV) *intorno all'elettione della persona sua al regno de Romani: Beatissimo padre. A me non è stato nuovo l'hauer inteso per il breue di v. santità la soddisfattione e contento.* Des.

al felicissimo gouerno di santa chiesa; adnectitur (f. 141v) eadem epist. nova forma, seu *riformata.*

16 (f. 143). **Gonzaga Ercole,** *card. di Mantova, legato al concilio di Trento, lettera a papa Pio IV* (gratias agit): *Non è bastato alla cortesia di v. santità di far cardinale il sig. Federico mio nipote - 15 gen. 1563.*

17. ⟨Legatorum concilii Tridentini instructiones 1-2 Comendone Io. Francisco, legato ad Ferdinandum I, Austriae imperatorem⟩; [1] (f. 145): 28 gen. 1563. *Vostra Signoria sa* (Döllinger, *Beiträge,* l. cit., 3, p. 317-320); [2] (f. 151): *11 Febr. 1563. Quello per che mandiamo hora v. signoria all'imperatore - che la christianità ha tanto bisogno.*

18 (f. 153). **Comendone (Io. Francisci),** *relatione in iscritto fatta ai signori legati del concilio sopra le cose ritratte dall'imperatore, 19 febr. 1563.* Inc. *Qual mi sia parso di trouar l'animo della cesarea maestà circa il presente negotio.* Des. *che ne uerranno di giorno in giorno.*

19 (f. 163). **Gonzaga Ercole,** *card. di Mantova,* (legati concili Tridentini), *lettera al card. Borromeo* (s. Carolo): *L'obligo che le tengo et l'amoreuolezza sua mi muouono. - Di Trento, 20 febr. 1563.*

20. **Delfino Zaccaria,** *lettere 1-2 ai legati del concilio;* [1] (f. 166): *La maestà dell'imperatore ha spedito hier sera un corriere a Roma - Da Ispruch, 4 marzo, 1563;* [2] (f. 167): *La Cesarea maestà m'ha data la propria risposta, che sarà con la presente - Da Vienna, 15 marzo...*

21. **Legati** (concilii) *lettere* 1-3; [1] (f. 169) *al nuntio Delfino: Se bene non hauemo lettere di v. signoria, a che rispondere - Trento, 21 marzo 1563;* [2] (f. 171v): *Oltre all'auuiso, che si dà communemente a v. signoria molto reuerenda di tutto quello - Trento, li 21 giugno 1563;* [3] (f. 177) *al nuntio Crivello* (Alexandro): *Mandiamo a v. signoria rma copia d'una lettera - Trento, 21 giugno 1563.*

22 (f. 179). **Morone Giovanni,** *card., lettera al nuntio Delfino: È piaciuto a nostro signore di farmi comunicar lo spaccio, che manda a v. signoria per la confirmatione del re de Romani - Trento, 17 giugno, 1563.*

23 (f. 185). **Legati** *del concilio, considerationi proposte a papa Pio IV.* Incipiunt: *Ancorche nostro signore, informato delle difficoltà, che passano intorno alla declaratione, che si domanda.* Desinunt: *a farlo per uigore del breue medesimo.*

24 (f. 196). **Moroni Giovanni** card. ⟨legatorum nomine⟩, *instruttione data a monsig. Visconte* (Carolo). Inc. *Delle cose, che in concilio si trattano, pertinenti a dogmi.* Des. *che io feci con l'imperatore.*

Pars II.

25 (f. 209) **Moroni Giovanni**, card., *sommario del parere sopra le cose del concilio.* 28 ott. 1563. Inc. *Per sodisfare al desiderio di n. signore et obedirlo.* Des. *ha le sue difficoltà.*

26 (f. 212). **Borromeo** *card.* ⟨s.⟩ **Carlo,** *instruttioni, date a monsig. Carlo Visconte, mandato da papa Pio IV al re catholico per le cose del concilio di Trento.* Incipiunt: *La santità di n. signore ha fatto elettione della persona uostra d'andare al serenissimo re cattolico.* Des. *Roma, 31 ott., 1563.* (Baluzzi-Mansi, Miscellanea, Lucae 1764, 4, p. 455-459; Laemmer, Meletematum romm. mantissa, Ratisbonae 1875, p. 186-194).

27. Brocardo *conte, relationi al re catholico* (Philippo II) *sopra li negoti da lui trattati a Roma,* ⟨1561⟩; [1] (f. 230) *Della commissione che teneva da sua Santità* (Pio IV): *Il conte Brocardo saluterà et benedirà in nome nostro – et mandarlene un altro sia chi si uoglia,* [2] (f. 248v) *sopra le galere: Il conte Brocardo, come quello ch'è stato à Roma et dalle parole di nostro signore – destramente con buone parole;* [3] (f. 252) ⟨de invadendo regno Galliae⟩: *Al conte Brocardo è parso bene riferire a vostra maestà quello che in Roma – et ad ogni sodisfatione della maestà uostra;* [4] (f. 255) ⟨de pensione danda a Philippo II Borromeis, nepotibus Pii IV ac de castro Paliano⟩: *Il conte Brocardo in uirtù delle lettere di credenza – che merita l'importanza del negotio* (cf. Hinojosa, *Los despachos de la diplomacia pontificia en España,* Madrid 1896, p. 139 sqq.).

28. Moroni *card.* **Ioannis** aliqua. [1] (f. 257). ⟨*Summa rationum de fine imponenda concilio, in congregatione publica Tridenti, die XIX nov. 1563*⟩. Inc. *Beneficij di Dio. Dogma. Reforma. Ingratitudine.* Des. *La divisione, o inimicarsi Iddio.* [2] (f. 259). *Stato in cui si trovò il concilio al suo arrivo in Trento.* Inc. *Tutti credeuano che a Roma non si uolesse reforma alcuna.* Des. *sino al ritorno di Ispruch.* [3] (f. 217). *Oratione nel suo ingresso al concilio.* Inc. *Quo in statu sit respublica christiana, patres rmi, omnibus perspicuum est. Nullus enim ignorat.* Des. *gloriam immortalitatis immarscescibilem percipietis.* [4] (f. 264). *Stato delle cose d'Ispruch all'arrivo del cardinale.* Inc. *L'imperatore era persuaso che non si uoleua riforma.* Des. *e piaccia a Dio longamente conseruarlo.*

29 (f. 272). ⟨S.⟩ **Pii V,** *facultas cardinali Comendone Io. Fr., legato ad dietam Augustanam.* Inc. *Pius... dilecto filio... Cum nos hodie te pro nonnullis arduis negocijs fidem catholicam et orthodoxam religionem concernentibus.* Des. *Anno 1565* (!), *IX kal. februarij, pontificatus nostri anno primo.*

30 (f. 288). **Reumani** (seu de **Reiumes** in Vasconia) **Ioannis Suavii,** *card., instruttione per il card. Comendone, legato alla dieta di Augusta, 1565* (!),

Inc. *Douendosi hora celebrare la dieta imperiale in Augusta et essendo commune opinione.* Des. *et quale ricerca la necessità presente.*

31. Caroli V caesaris, [1] (f. 302) bulla aurea Florentina, seu investitura ducatus Florentini Alexandro de Medici, 28 oct. 1530. (Du Mont, *Corps universel diplomatique du droit des gens,* Amsterdam 1726, 4, parte II, p. 72-73). [2] (f. 314ᵛ). Eiusdem confirmatio investiturae pro Cosmo de Medici, 28 febr. 1537. (Op. cit., *Supplement...* 1739, t. II, p. I, p. 120-121; adnectitur (f. 333) notarii Laurentii Mutii Bibenatis, Camilli filii, descriptio exemplaris scripti ab originali bulla, 30 mart. 1571).

32 (f. 341). **Alexandri VI,** summi pont., bulla investiturae regni Neapolitani Friderico, Aragoniae regi. Inc. *Fridericus* etc. *Uniuersis et singulis... sanctissimus et beatissimus... Alexander papa VI nobis tanquam foelicis recordationis... Ferdinandi II. nepotis... legitimo successori.* Bulla autem inc. *Alexander... Divina disponente clementia.* Des. *Datum in Castello nouo ciuitatis nostrae Neapolis penultimo mensis Iulij 1497, regnorum nostrorum anno I...*

33 (f. 389). **Iulii papae II,** *investitura de regno Siciliae citra pharum in personam Ferdinandi Arragonii, regis...* Inc. *Iulius episc. ... Etsi illius per quem reges regnant.* Des. *Datum Romae 7 Iul. 1515... diaconus card. de Gonzaga subscripsi;* subicitur comprobatio bullae, Neapoli 28 maij 1516, ordine domini Hieronymi de Franco, locumtenentis regiae camerae Summariae.

Pars III.

34 (f. 432). *Conditiones et pacta... in investituris regni Neapolitani a Iulio II ad Iulium III,* idest a *Ferdinando Arragonio usque ad Philippum II, Hispaniarum regem.* Incipiunt: *Quod non faciant colligationes contra Rom. Pont.* Desinunt: *promissionibus, clausulis et cautelis* (cf. cod. 849, f. 249).

35 (f. 444). *Patrimonia s. Petri, vel principum donationes a Constantino imp. usque ad an. 1274* (ex variis auctoribus ac registris Pontificum collecta). Incipiunt: *Constantinus Imperator et aliquot sequentes imperatores.* Desinunt: *Teneturque praefectus urbis iurare fidelitatem domino papae.*

36 (f. 455ᵛ). **Michaëlis Canensi,** Viterbiensis, decretorum doctoris, de vita et pontificatu Pauli II pont. max. (Muratori, Rer. Ital. scriptores, 3, parte 2, p. 994 sqq., sed in codice vita est amplior ac des. *omnia simul consignata fuere;* cf. Zippel, *Le vite di Paolo II di Gaspare da Verona e Michele Canensi* in *Raccolta degli storici italiani, ordinata da L. A. Muratori,* nuova ed., Tom. III, p. XVI. Città di Castello, 1904, fasc. 22, p. XVI sqq. et XLIII sqq.).

37 (f. 564). *Vita di* <s.> **Pio V.** Inc. *Pochi al tutto de pontefici romani per la memoria, che se ne ha, da principij bassi.* Des. *del quale era egli vicario qui giù fra noi.*

Codex una manu scriptus ff. vacua exhibet I, II, V-VIII, 13^a, 69^{ab}, 90^v, 118^v, 130^v, 134^v, 139^a, 142^v, 142^a, 150^v, 165^a, 178^a. 216^v, 271^a, 287^v, 340^a, 388, 431^v. 443^v, 452^v, 453, 577. In ff. III-IV index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Pii IX et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

852. Saec. XVII, chart., mm. 266×198; in duas partes divisus, pars I ff. V-315 (+ f. 1^a. 171^a. 218^a. 233^a. 252^a. 267^a. 290^a. 303^a); pars II ff. 316-636 (+ ff. 318^a. 323^a. 332^a. 406^a. 525^a. 550^a. 573^a. 582^a. 595^a. 596^a).

Relationes historicae; **Leonardi Ioan. Iacobi**, de historia et poesi; conventiones variae; **Castro** (de) **Scipione**, *delli fondamenti dello Stato;* **Sigonii Caroli**, de Rom. hist. scriptoribus et alia; **Bargaei Angelii Petri**, de historicorum ordine in hist. Romana legenda; **Raymundi Lulli** (?), de locali memoria; de hominis physonomia etc.

1 (f. 2). **Carlo quinto**, *parlamento al re Filippo nella consignatione del governo de suoi stati*, partes I-II; pars I, *Del tempo della pace*, inc. *Io mi sono resoluto, figliuolo dilettissimo, di uenire hormai all' effetto di cedere*, des. *uiuere prouidamente si deue*; (f. 47^v) pars. II, *Del tempo della guerra*, inc. *Vengo hora figliuolo dilettissimo, a ragionare con uoi*, des. *con la sua santa benedittione et mia in pace ue ne restate.* (Extat in vita Caroli V, scripta a Gregorio Leti, Amsterdam 1707, 3, p. 479 sqq.).

2 (f. 101). *Castro di Scipione, delli fondamenti dello Stato et delle parti essentiali, che formano il principe.* Inc. *Tre sono li casi principali sopra delli quali.* Des. *per mantenersi la pace con li suoi.* (Extat in *Tesoro politico*, Milano 1601, parte II, p. 337-364).

3 (f. 127). *Discorso sopra l'imperio del Turco...* Inc. *Se ben per la propositione d'Aristotele uien detto, nessuna cosa uiolenta esser durabile.* Des. *il detto dell'Euangelio santo: Et tunc fiet unum ouile et unus pastor.*

4 (f. 139). *Discorso nel quale si tratta se la mutatione d'un costume antico d'una città è utile o dannoso a quel governo* (i. e. pontificio). Inc. *Viddi questi dì una scrittura, nella quale messer Paolo del Bufalo.* Des. *che sempre si potrà per le forze nostre.*

5 (f. 163). *Discorso di un Fiorentino della libertà di Roma, sopra Cornelio Tacito nel primo libro*, capita 1-10. Cap. I, *Principij e distintioni da ridurre sotto regola le mutationi degli stati*, inc. *Quasi in stato è chi si contenta del reggimento.* Cap. 10, *Perchè morto Silla la libertà non fosse occupata subito da alcun altro*, des. *s' io non m' inganno si debbano attribuire;* praeeunt [1] (f. 161^v) index capp.; [2] (f. 162) prooemium: *Urbem Romam a principio...*

Discorso I. Onde auuenne che Roma.... Par marauiglia, che la città di Roma - e discorriamo in questa guisa.

6 (f. 172). *Relatione del governo della republica di Genova.* (Albèri, *Relazioni degli ambasciatori Veneti*, ser. II, 2, p. 431-443).

7 (f. 190). *Relazione dello stato di Lucca.* (Albèri, l. cit., p. 457-463, in ms. tamen alia est recensio).

8 (f. 200). *Discorso sopra la militia dello stato ecclesiastico et la forma di ridurla simile all' antica Romana. 1582.* Inc. *Hauendosi a formare una nuoua militia in Italia.* Des. *Con che fo fine.*

9 (f. 219). *Discorso sopra l' autorrità del papa, fatto in tempo che papa Pio V insignì con titolo di gran duca di Toscana Cosmo de Medici.* Inc. *Il papa, supremo pontefice de christiani, può dare tutte le dignità.* Des. *che Fiorenza precedea a Ferrara.*

10 (f. 227). *Come meritamente si deve dare al gran duca di Fiorenza il titolo di gran duca.* Inc. *Hauendo dubitato alcuna volta li magistrati di v. altezza qual titolo habbiano ad usare.* Des. *sempre felicissimi et inuittissimi.*

11 (f. 234). *Come l'imperio dipenda dai papi.* Inc. *Imperoche tutte le cose, che hanno gli huomini, fuor di quello che dà loro la natura.* Des. *et di priuare dei regni.*

12 (f. 240). *Leonardi Giov. Iacomo, conte di Montel'abbate* (Pisauri-Urbini), *discorso, qual sia più utile al mondo o l' historia o la poesia.* Inc. *Non è nuova la disputa, che mi fu proposta, qual frutto si trahesse maggiore.* Des. *al capo X del IV dei Re ce lo dimostra.*

13 (f. 253). *Discorso sopra le fonti, che si hanno da fare per Roma.* Inc. *Gli antichi Romani nel condur l'acque da luogo a luogo conobbero per esperienza.* Des. *ma nol comportando per hora sia detto di ciò a bastanza.*

14 (f. 263). ⟨**Gualtieri Sebastiani**⟩, *vescovo di Viterbo* (et nuntii in Francia, 1554-1556), *discorso sopra le cose di Francia* (quod conveniens est Philippo II invadere Galliam). Inc. *Chi uuol discorrere con fondamento la prouisione, che si potria pigliare alle cose di Francia.* Des. *sono cose, che si fanno intendere da per loro.*

15 Sigonii Caroli. [1] (f. 268) Romanae hist. scriptores ⟨I-XL⟩, prout quisque eorum vixit. (Miscellanea ital. erudita, collegit Gaudentius Robertus, Parmae 1691, B, p. 562-563). [2] (f. 269). Ordo historiae Romanae ut a quoque scriptore per temporum seriem petenda est (l. cit., p. 565-567). [3] (f. 275^{v}). Iudicium de historicis, qui res Romanas scripserunt ab urbe condita ad Caroli magni imp. tempora (l. cit., p. 467-481; recensio tamen in ms. contractior, quam in editione, inc. enim: *Vetustissimus omnium* ac des. *quae meliores scriptores non habent*).

16 (f. 291). Angelii Bargei Petri, de historicorum ordine observando in historia (rom.) legenda. (Inter dissertationes H. Grotii et aliorum de studiis instituendis, Amsterdami 1645, p. 609-618, sed in cit. Miscellanea ital. erudita, an. 1691, p. 553 sqq., Angeli Politi nomen refert).

17 (f. 302). Nomina auctorum, qui hist. Romanas scripserunt. (In H. Grotii dissertationibus, l. cit., p. 618-619 et in Miscell. ital. erudita, l. cit., p. 561).

18 (f. 304). *De auctoritate electorum imperii, electione, coronatione et aliis spectantibus ad imperatorem.* Inc. *Innocentius III scribens duci Carinthiae recognoscit ius eligendi Rom. regem.* Des. *et Othone opem ferente anno 975;* (in marginibus citantur glossa, Io. Andrea, Clementinae, Imolensis et in textu Platina).

Pars II.

19 (f. 316). *Modus et forma servanda in coronatione regis et imperatoris.* Inc. *Si caesar, si reges ac principes Christi nomen et crucem adorantes.* Des. *defendere etiam aduersus portas inferum.*

20 (f. 319). *De privilegiis patriarcharum.* Inc. *In primis dupliciter potest loqui de dignitate patriarchali.* Des. *Item ipso iure sunt assistentes papae.*

21 (f. 324). ⟨**Ludovisi Ludovici**, card., tit. s. Laurentii, cf. f. 329⟩, *quod b. Hieronymus fuerit s. r. eccl. presbyter cardinalis.* Inc. *Memini me dum alias haec quaestio proponeretur, utrum diuus Hieronymus fuerit... an presbyter tantum, partem affirmatiuam defendisse.* Des. *quod cardinalitia dignitate dotatus fuerit.*

22 (f. 333). *Raymundi Lulli* (?) *localis memoria* (partes 1-2). Pars I inc. *Ars memoratiua duobus perficitur modis seu locis et imaginibus.* Pars II des. *numerum maiorem iuxta terram minorem ut superius;* (non recensetur in amplissimo catalogo operum, quem habes in *Histoire littéraire de la France*, t. 29, Paris 1885; cf. praesertim p. 298).

23 (f. 349). *De hominis physonomia* ⟨secundum diversos auctores, cf. Bandini, Biblioth. Laurentiana, 2, col. 6, n. VII⟩. Inc. *Diuersae membrorum dispositiones secundum artem physonomiae diuersos affectus ac mores indicant.* Des. *oculum esse uerum cordis indicium.*

24. ⟨Summaria variorum foederum inter diversos pontifices, reges et status, latine vel italice⟩. [1] (f. 358). Inter Clementem VII et Venetos 1510; [2] (f. 359) *tra Carlo V e Fiorentini, 1512;* [3] (f. 360v) inter Leonem X et Helvetios, 1516; [4] (f. 361v) inter Maximilianum imp., Carolum V et Henricum VIII, 1516; [5] (f. 363v) inter Leonem X et Franciscum I, regem Gallorum, 1519; [6] (f. 364) inter Leonem X et Carolum V, 1521; [7] (f. 365v) inter Clementem VII, Venetos et Franciscum I, 1524; [8] (f. 366) inter Carolum V et Franciscum I ac de matrimonio huius cum

Eleonora Caroli sorore, 14 jan. 1526; (desunt articuli a 32 ad 40); [9] (f. 372ᵛ) *tra Clemente VII et l'esercito caesareo*, 1527; [10] (f. 374ᵛ) inter *Carolum V* et *Franciscum I*, 1529; [11] (f. 379ᵛ) inter *Clementem VII, Venetos*, regem *Hungariae* ac ducem *Mediolani, 1529, Bononiae;* [12] (f. 381ᵛ) inter *Clementem VII* et *Carolum V*, 1529, *Barcinonae* (cum duobus articulis extra foedus conclusis); [13] (f. 385) *fra Carlo V e Francesco I, 1529, Cambrai;* [14] (f. 387ᵛ) *della tregua tra Carlo V e Francesco I*, 1538; [15] (f. 388) *inter Paulum III, Carolum V et Venetos contra Turcas, Romae 1538;* [16] (f. 390) *tra Carlo V e Francesco I*, 1544; [17] (f. 398ᵛ) *tra Paolo III e Carlo V contra eretici e protestanti, 1546;* [18] (f. 400) *inter Carolum V et Ferdinandum cum principibus Germaniae, Augustae in conventu imperiali*, 1547; [19] (f. 401) *induciarum inter Ferdinandum imp. et Solimanum regem Turcarum*, 1547; [20] (f. 402) *pacis inter regem Gallorum et regem Angliae, 1549;* [21] (f. 403) *tra Paolo IV et Philippo II*, 1557; [22] (f. 404) *tra Enrico di Francia e Filippo II di Spagna*, 1559. Incipiunt: *Renunciatio appellationis a Venetis futuro concilio interpositae.* Des. *Dall'una et l'altra parte si nominano li suoi confederati.*

25 (f. 407). **Canossa** (de) **Ludovico,** *vescovo di Bayeux, lettera da Venetia, 11 dec. 1526, a Matteo Giberti, datario e vescovo di Verona, per la quale fu predetto il sacco di Roma.* Inc. *Io son certo, revm̃o sig. mio oss.ᵐᵒ, che io non intesi mai, nè temo per l'auuenire.* Des. *chi più si voglia fidar di noi;* subiungitur memoria hist. de hac epist.: *Questa soprascritta lettera - et ne furono fatte circa quaranta copie* (impressae typis).

26 ⟨**Gallio Ptolemaei**⟩ (vulgo *card. di Como*), *lettere 1-2 ai nuntij di Spagna et di Venetia sopra il luogo degli ambasciatori in cappella* (pontificia); [1] (f. 413) *al nuntio di Spagna: Vostra signoria sa molto bene che dopo il fine et confirmatione del sacro concilio di Trento - comparisca in cappella nel luogo ordinato;* [2] (f. 415) *al nuntio di Venetia: Se il serenissimo principe et cotesti signori illm̃i hanno quel desiderio di conformarsi - et approuate per uere.*

27 (f. 417). *Proposta fatta per nome del re christianissimo* (Henrici II) *alla republica di Genova del* (15)*51, del mese di luglio, con la risposta della republica: Mando il presente monsignor messer Luigi Alamanni - et commodo di questa republica; risposta: Vi rendiamo in commune et particolarmente quelle maggiori gratie, che possiamo - che l'accompagneriano quanto uolesse.*

28 (f. 421). **Gambara** *card.* ⟨**Ioan. Francisci**⟩, *polizza scritta a papa Pio IV, sett. 1564* ⟨de mutatione legationis Avenionensis⟩. Inc. *Quello che mi uieta di dir a bocca un certo rispetto causato dalla riuerenza.* Des. *per la sua felicità et lunga uita.*

29 (f. 425). *Informatione sommaria del principio et progresso dei giudei nel regno di Portogallo...* (1564, cf. f. 431). Inc. *Già LXV anni, poco più o meno, il re don Emanuel di felice memoria di Portogallo conuertì i giudei.* Des. *et questa bolla fu fatta nel 1554, ouero 57, la quale si trouarà nel registro.*

30 (f. 433). *Diario* ⟨Romanum⟩, *cominciato a dì primo di settembre 1558* ⟨usque ad 24 augusti 1559⟩. Inc. *A dì 21 di sett. morì Carlo V, già imperatore, molto christianamente.* Des. *col popolo, et che questo difenderia sempre con tutte le sue forze* (idest Colonna Marcus Antonius).

31 (f. 473). *Compendio de successi dall'origine del mondo sino all'anno 1562.* Inc. (f. 474): *L'anno di Christo 1562, il mese di marzo, nel quale cominciò il mondo.* Des. *ch'è nella Bibbia et in questi scrittori.*

32 (f. 482). ⟨De officiis et dignitatibus ecclesiae Romanae⟩. Cap. I: *Della potestà del papa,* inc. *La potestà del papa si può considerare circa tre cose. La prima quanto a dogmi.* Cap. ultimum: *De canonici regolari,* des. *San Cipriano, Eusebio... Cluniacenses, Premonstratenses et alii omnes;* (desumpta sunt ex tractatu Raymundi Franguier de religione, vol. IX, cf. f. 512); praeeunt (f. 473) capita 1-14 huius opusculi).

33 (f. 513). **Sinan** *bassa, rei maritimae praefecti, exemplum litterarum ad Turcarum imp. de Gulettae et Tuneti expugnatione, in latinum sermonem conversarum.* Inc. *Die XII iulii in insulam Gnido deuecti sumus. Postridie cum Aphricae ora se nostro conspectui aperuisset.* Des. *haud nos imparatos Dei auxilio offendent.*

34 (f. 526). *Capitolazione rinnovata in sultan Amurat dall'illmo ambasciatore* (Veneto) *Iacopo Soranzo, 10 agosto 1575.* (Du Mont, *Corps universel diplomatique,* Amsterdam. La Haye 1728, 5, p. 1, p. 244-247; in ms. tamen verbis differt ab ed.).

35 (f. 540). **Valletta (Ioannis),** *gran maestro di Malta, lettera a papa Pio V* (de libera dispositione bonorum illius ordinis). Inc. *Si come vostra santità si è degnata hauere nella consideratione, ch'io ho sempre sperato.* Des. *Da Malta il dì 1 di luglio 1568.*

36 (f. 551). *Capi* (1-52) *d'inobedienza, fatti da monsignor gran maestro di Malta* (l'Eveque de la Cassiére Ioannis) *alla santa sede apost. et delle violenze et ingiurie con i ministri suoi;* (est memoria equitum ad pont. Gregorium XIII contra supremum magistrum). Inc. *Prima ha impedito con minaccie et con carcere et con ogni sorte di terrore.* Des. *mostrare la gran giustitia che ha il conuento* (cf. Secousse, *Mémoire sur l'attentat commis par une partie des chevaliers de Malte contre le grand-maître de la Cassiére* in *Memoires... des inscriptions et belles lettres,* Paris 1740, 13, p. 681 sqq.).

37 (f. 574). *Copia del memoriale dato a sua beatitudine* (Gregorio XIII) *approbando il fatto* (i. e. de supremo magistro l'Eveque Ioanne ex officio removendo). Inc. *Beatissimo Padre: Per dimostrare alla santità v. che il conuento tutto della religione di s. Giou. Hierosolimitano.* Des. *le saranno piuttosto confirmate et augumentate.*

38 (f. 579). ⟨Relatio ad consilium ordinis de eadem re⟩. Inc. *Prima, che monsignore illmo non si deue lasciare più gouernare alla religione.* Des. *et senza sospettione alcuna.*

39 (f. 583). Relatio depositionis a consilio ordinis decretae, 1581 (in favorem supremi dicti magistri). Inc. *Alli V di luglio 1581, essendo congregati et adunati nella sala piccola.* Des. *fuori della città nuova, doue erano li religiosi;* subsequitur (f. 595) *copia della sentenza del consiglio contra il suo gran maestro: Die VI mensis iulij 1581 auditis procuratoribus venerandarum linguarum - et pro securitate eius personae.*

40 (f. 597). *Relatione di diverse cose, successe nei Paesi bassi...,* 1583. Inc. *Li saui legislatori et quelli che hanno dato precetti di ben gouernare.* Des. *Che sia presto gettato nel fuoco;* (auctor inculcat populo obedientiam regi Hispaniae, quod longissimo titulo significatur in f. 596).

Codex una manu scriptus ff. vacua praefert I, IV, V, 1^{v}, 1^{a}, 100^{v}, 126^{v}, 171^{v}, 171^{a}, 218^{v}, 218^{a}, 226^{v}, 233^{a}, 239^{v}, 267^{a}, 290^{v}, 290^{a}, 303^{v}, 303^{a}, 315^{v}, 318^{a}, 323^{a}, 406^{a}, 412^{v}, 416^{v}, 420^{v}, 473^{v}, 525^{v}, 525^{a}, 539^{v}, 573^{v}, 573^{a}, 582^{a}, 595^{a}, 596^{v}, 596^{a}. In ff. II-III index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra cardinalis bibliothecarii.

853. Saec. XVII, chart., mm. 260 × 193; in duas partes divisus, pars I ff. III-266 (+ 149^{a}. 152^{a}. 163^{a}. 166^{a}. 193^{a}. 196^{a}. 203^{a}. 220^{a}); pars II ff. 267-563 (+ 339^{a}. 342^{a}. 355^{a}. 373^{a}. 376^{a}. 387^{ab}. 399^{a}. 468^{a}).

Casa (della) *monsig.* **Giovanni,** *instruzioni e lettere scritte a nome di Paolo IV e del card. Carrafa Carlo;* **Pauli IV** et familiae **Carrafa** monumenta nonnulla.

1. *Casa (della) monsig. Giovanni, istruzioni e lettere a nome del card. Carrafa* (Caroli); [1] (f. 1) *all'arcivescovo di Conza* (Muzzarelli Hieronymo, O. S. D.; *Opp. di monsig. Giov. della Casa,* Napoli 1733, 5, p. 45-47); [2] (f. 4^{v}) *al duca d'Urbino* (Guidubaldo II; l. cit., p. 471); [3] (f. 5^{v}) *al cap. Lorenzo Guascone* (l. cit., p. 48); [4] (f. 7^{v}) *al Guascone* (l. cit., p. 48-49); [5] (ibid.) *al duca di Ferrara* (d'Este Herculi II, l. cit., p. 49); [6] (f. 8) *a m. Gio. Andrea da Augubio* (l. cit., p. 49-51); [7] (f. 13) *al*

re christianissimo (Henrico II; l. cit. p. 51-52); [8] (f. 13ᵛ) *alla regina di Francia* (de Medici Catharinae; l. cit., p. 52); [9] (f. 14) *al contestabile* (l. cit., p. 52-53); [10] (f. 15ᵛ) *a maddma di Valentinois* (de Poitiers Dianae; l. cit., p. 53); [11] (f. 16) *al card. di Lorena* (l. cit.); [12] (f. 16ᵛ) *al marescial di s. Andrea* (l. cit., p. 54); [13] (f. 17) *al maresciallo Strozzi* (l. cit.,); [14] (f. 17ᵛ) *al nunzio di Francia* (l. cit., p. 54-55); [15] (f. 18) *instruzione data al sig. Annibale Ruccellai per Francia* (l. cit., p. 55-57); [16] (f. 22ᵛ) *memoriale eidem* (l. cit., p. 57-59); [17] (f. 26) *il caso del camerlengo è stato così* (l. cit., p. 59-63); [18] (f. 34ᵛ) *ad Annibale Ruccellai* (l. cit., p. 63); [19] (ibid.) *al re christianissimo* (l. cit.); [20] (f. 35) *al contestabile di Francia* (l. cit., p. 63-64); [21] (f. 36) *ad Annibale Ruccellai* (l. cit., p. 64-65); [22] (f. 39) *al duca di Ferrara* (l. cit., p. 65-66); [23] (f. 40ᵛ) *al card. di Ferrara* (d'Este Hippolito; l. cit., p. 66); [24] (f. 41ᵛ) *ad Annibale Ruccellai* (l. cit., p. 66-67); [25] (f. 43ᵛ) eidem (l. cit., p. 68-69); [26] (f. 47) *al re christianissimo* (l. cit., p. 69); [27] (f. 47ᵛ) *al contestabile* (l. cit., p. 69-70); [28] (f. 48) *al duca di Ferrara* (l. cit., p. 70); [29] (f. 48ᵛ) *al card. di Ferrara* (l. cit.); [30] (f. 49ᵛ) *al re christianissimo* (l. cit., p. 70-71); [31] (f. 50ᵛ) *alla regina di Francia* (l. cit., p. 71); [32] (f. 51) *al contestabile* (l. cit., p. 71-72); [33] (f. 52) *a madama di Valentinois* (l. cit., p. 72); [34] (f. 53) *al card. di Lorena* (in ms. *di Ghisa*, l. cit., p. 72-73); [35] (f. 53ᵛ) *al duca di Guisa* (l. cit., p. 73); [36] (f. 54) *ad Annibale Ruccellai* (l. cit.); [37] (f. 55) *lega tra il papa e 'l re* (Paulum IV et Henricum II; l. cit., p. 73-83); [38] (f. 81) *al re christianissimo* (l. cit., p. 83); [39] (f. 81ᵛ) *alla regina di Francia* (l. cit., p. 84); [40] (f. 82) *al contestabile* (l. cit.); [41] (f. 82ᵛ) *a madama di Valentinois* (l. cit.); [42] (f. 83) *al re christianissimo* (l. cit., p. 85); [43] (f. 84) *al contestabile* (l. cit., p. 85-86); [44] (f. 85ᵛ) *al card. di Lorena* (l. cit., p. 86); [45] (f. 87) *instruzione data al duca di Somma* (l. cit., p. 90-93); [46] (f. 93) *al re christianissimo* (l. cit., p. 93); [47] (f. 93ᵛ) *alla regina di Francia* (l. cit., p. 93-94); [48] (f. 95) *al contestabile* (l. cit., p. 94); [49] (f. 96) *al card. di Lorena* (l. cit.); [50] (f. 96ᵛ) *alla duchessa di Valentinois* (l. cit., p. 95); [51] (f. 97) *al re christianissimo* (l. cit., p. 95-96); [52] (f. 98ᵛ) *alla regina di Francia* (l. cit., p. 96); [53] (f. 99ᵛ) *al contestabile* (l. cit., p. 96-97); [54] (f. 102ᵛ) *alla duchessa di Valentinois* (l. cit., p. 98); [55] (f. 103) *al card. di Lorena* (l. cit., p. 98-100); [56] (f. 107ᵛ) *al duca di Somma* (l. cit., p. 100-101); [57] (f. 109ᵛ) *al duca di Ferrara* (l. cit., p. 101); [58] (f. 110) *instruzione al sig. d. Antonio Carrafa* (l. cit., p. 101-103); [59] (f. 113) eidem (l. cit., p. 103-104); [60] (f. 116) *al duca di Ferrara* (l. cit., p. 104-105); [61] (f. 116ᵛ) *al card. di Ferrara* (l. cit., p. 105); [62] (f. 117ᵛ) *al duca di Somma* (l. cit., p. 105-107); [63] (f. 123)

a d. *Antonio Carrafa* (l. cit., p. 107-109); [64] (f. 126) *al duca di Ferrara* (l. cit., f. 109); [65] (ibid.) *al card. di Ferrara* (l. cit.); [66] (f. 126v) *al duca di Somma* (l. cit., p. 109-115); [67] (f. 139v) *al card. di Lorena* (l. cit., p. 115-116); [68] (f. 140v) *al re et al contestabile* (l. cit., p. 116); [69] (f. 141) *alla regina di Francia et a madama di Valentinois* (l. cit.); [70] (ibid.) *al duca di Ferrara* (l. cit., p. 116-117); [71] (f. 143) *al card. di Lorena* (l. cit., p. 117-119); [72] (f. 147v) *al contestabile* (l. cit., p. 119-120); [73] (f. 149) *al sig. Amerigo Sanseverino* (l. cit., p. 120); [74] (f. 150) *instruzione al duca di Somma* (l. cit., p. 88-90); [75] (f. 153) *discorso al card. Carrafa* (opp. cit., 4, append., p. 35-40); [76] (f. 164) *instruttione di papa Paolo IV* ⟨ad ducem di Somma⟩ (l. cit., p. 87-88; nonnulla praedicta monumenta a Scipione Volpicella ed. sunt iterum in *Archivio stor. ital.*, Firenze 1847, 12).

2 (f. 167). *Capitoli della tregua per cinque anni tra l'imperatore* (Carolum V), *re d'Inghilterra* (Philippum) *e re christianissimo* (Henricum II). Inc. *Essendosi mossa la guerra da alcuni anni in qua tra l'imperatore et il re christianissimo si sono fatte molte diligentie da alcuni potentati.* Des. *nella badia di Vauxelle 5 febr. 1556;* subicitur (f. 176) confirmatio: *Essendo che hoggi - Battista Schizzo di Coligni et di Aubospina.*

3. **Carrafa** card. ⟨**Caroli**⟩, [1] (f. 181) *replica al re christianissimo: Io ho detto che si uedeua, che l'imperatore haueua rissoluto di rompere la tregua - e come farò;* [2] (f. 194) *lettera al duca di Paliano* (Duruy, *Il cardinal Carlo Carrafa*, Paris 1882, p. 365-366); [3] (f. 197) ad eundem: *Intenderà vostra eccellenza quel tanto che passai hieri - Di Fontana, 17 giug. 1556;* [4] (f. 201) *instruttione data al revmo Fantucci per la corte d'Inghilterra* (*Archivio st. ital.*, l. cit., p. 412-413).

4 (f. 204). ⟨**Pallanterii Alexandri**⟩, *fiscal di Roma, protesta contro Carlo V e Filippo suo figlio, presente Paolo IV.* (Lünig, Codex Italiae diplomaticus, Francofurti et Lipsiae, 1735, 4, col. 255-260).

5 (f. 216). ⟨**Alvarez Ferrantis**⟩, *duca d'Alva, instruttione al conte di s. Valentino* (Della Tolfa Iulio), *mandato a Paolo IV a nome del re Filippo* (*Archivio st. Ital.*, l. cit., p. 391-393).

6 (f. 221): ⟨**Carrafa** card. **Caroli**⟩, *instruttione a messer Domenico del Nero, in risposta alla precedente del duca d'Alba* (l. cit., p. 394-398).

7 (f. 227). **Corgna della Ascanio,** *manifesto et giustificatione a papa Paolo IV, 10 agosto 1556.* (Fabretti, *Biografie dei capitani venturieri dell'Umbria*, Montepulciano 1846, vol V, *documenti*).

8 (f. 235). *Tregua tra n. signore* (Paulum IV) *et il duca d'Alva.* (*Archivio st. ital.*, l. cit., p. 410-412).

9. **⟨Carrafa Ioannis⟩**, *duca di Palliano, lettere,* [1] (f. 239) ⟨ad Carrafa card. Carolum⟩ (*Archivio stor. ital.*, l. cit., p. 424-425); [2] (f. 241) ad eundem: *Questa mattina prima ch' io partissi - che sarà la fine di questa* (Coggiola, *Paolo IV e la capitolazione segreta di Cavi*, Pistoia 1900, p. 30); [3] (f. 241^{v}) ⟨eiusdem⟩ *instruttione a messer Odoardo per andarsene dal card. Carrafa* (l. cit., p. 31-32); [4] (f. 243) ⟨eiusdem ad Carrafa card. Carolum⟩: a vv. *Questa sera il duca di Guisa è uenuto in casa del maresciallo Strozzi* ad vv. *si riduchino a porto di salute* (l. cit., p. 32-33); [5] (f. 244) ⟨eiusdem ad eundem⟩: *Il duca di Guisa questa mattina, che siamo stati insieme - saprà con l'aiuto di Dio ben risoluersi* (l. cit., p. 34).

10 (f. 245). *Capitoli della pace tra nostro signore* (Paulum IV) *et il re di Spagna* (Philippum II) *nella guerra di Napoli, 8 sett. 1557.* Inc. *Essendo per diuersi accidenti nata l'anno passato prossimo* (de edd. cf. Coggiola, l. cit., *appendice* p. 8, n. 16); subnectuntur apographa brevis Pauli IV ad card. Carrafa Carolum; mandati regii ad ducem Alvarez Ferdinandum; capitula 1-8; capitula secreta; iuramentum Carbone Ioannis Bernardini, custodis terrae Paliani (*Archivio st. Ital.*, l. cit., p. 423); Alva ducis permissio excipiendae custodiae. Des. *en Genazzano a 23 di settembre 1557. El duque d'Alua.*

11 (f. 259). *Ducalis secretarii* epist. ad Carrafa card. Carolum. Inc. *Io non ho scritto a v. signoria revma per il corriere, che due giorni sono fu spedito dal sig. duca.* Des. *Di Roma, il 1 dec. 1557.*

Pars II.

12. ⟨Negotiationes inter Paulum IV, Carrafa Carolum card. et Ioannem ducem, nec non Philippum II eiusque ministros de terris Paliani et Barii⟩. [1] (f. 267). Carrafa Ioan., ducis Paliani, *ratificazione* (concordiae antea stipulatae), 1557-1558: *Io don Giov. Carrafa, duca di Paliano, informato appieno - d'osseruare quanto di sopra si contiene;* [2] (f. 268) *Filippo II, ratificatione: Don Filippo .... inteso et essendo ueramente informato - Brusselles, 28 febr. 1558;* [3] (f. 269) eiusdem participatio negotii Carrafa Carolo card., hispanice: *Hauiendose trattado y capitulado - Bruselles 28 hebrero, 1558;* [4] (f. 270^{v}) eiusdem denuntiata protestatio, hispanice: *A todos sea notorio y manifesto como en la villa di Bruselles - para acceptar la dicha recompensa;* [5] (f. 272) *Caraccioli Ascanii*, oralis denuntiata protestatio Carrafa Ioanni: *Magnificus d. Ascanius Caracciolus Neapolitanus, procurator et agens maestatis (!) regis catholici - et specialiter rogatis;* [6] (f. 274^{v}) ⟨Carrafa card. Caroli, propositiones ad Philippum II de publicis ac privatis negotiis componendis⟩: *Sollecitando io di uenire all'espeditione de i negotij, che mi sono commessi da s. beatitudine - ch'io desidero*

accettare; [7] (f. 280) *Perrenot* de *Granvelle Ant.* card. et *Ruy Gomez* de *Silva,* responsio ad superiores propositiones, hispanice: *Alla propuesta que l r̃mo cardenal Caraffa legado - a dos dias del mes de março;* [8] (f. 283) *Pauli IV,* instructiones pro Carrafa Carolo, card., legato ad Philippum II, Hisp. regem, 1557: *Priusquam ad summi apostolatus apicem Dei fauente clementia assumpti essemus - sospitem incolumemque reducat*; [9] (f. 297) <secretarii cuiusdam pontificalis, monita ad oratorem pontificium (fortasse Fantuccio Fridericum) de rebus inculcandis regi Philippo in adventu Carrafa card. Caroli>: *Considerando, monsignore illm̃o mio, che per sodisfare l'animo di s. santità, gli pare che sia far carezze straordinarie - et più sottile intelligenza;* [10] (f. 301) *Paolo IV, discorso al card. Carrafa Carlo sopra il negotio della pace col re Filippo: Molte cose, figliuolo carissimo, ci confortano a sperare buon fine di questo santo negotio della pace - et immarcescibile corona di gloria premiata;* [11] (f. 331) <Carrafa Ioannis>, *duca di Paliano, copia dei capitoli VI-VIII d'una lettera, 3 gen. 1558: Nostro signore sta fermo* (*Archiv. st. ital.*, l. cit., p. 434-435, usque ad vv. *et seruitio del marchese*); [12] (f. 333ᵛ) eiusdem *copia del capitolo 3º di una lettera del 6 gen.* a vv.: *S'intende che Ascanio della Corgna* ad vv. *di ciò in uerun modo* (l. cit., p. 453); [13] (f. 334) eiusdem *di una lettera del 28 gen.:* a vv. *Nostro signore oltra che spera ogni buona et amorevole rissolutione - che sua santità sia consolata* (l. cit., p. 435-436); [14] (f. 335ᵛ) <Carrafa Alfonsi>, *card. di Napoli, lettera, 22 gen. 1558: Sua santità chiamato alla presenza sua monsig. di Terracina - nelle lettere di 6 gen. 1558* (l. cit., p. 436); [15] (f. 337) <Carrafa Ioan.>, *duca di Paliano, instruttione a monsig. di Terracina* (Roverta Octaviano) *per l'illm̃o card. Carrafa, 28 gen. 1558* (*Archivio st. ital.*, l. cit., p. 444-446); [16] (f. 340) <eiusdem> *memoriale delle cose che si domandono* (l. cit., p. 432-436); [17] (f. 343) *Carrafa* card. Caroli, *instruttione al vescovo di Terracina* (Roverta Octaviano, Romam redeunti; (l. cit., p. 437-441); [18] (f. 351ᵛ) *Carrafa.* Ioan., responsio ad card. Carrafa (l. cit., p. 442-444); [19] (f. 356) <Carrafa card. Caroli, instructio oratori misso ad regem christianissimum> *sopra le cose di Paliano* (l. cit., p. 425-430); [20] (f. 360ᵛ) <Carrafa Ioannis>, *alcuni capitoli dell' instruttione sopra le cose di Paliano* (l. cit., p. 431-432); [21] (f. 369) *Pauli IV, instructio Trivultio Antonio* card., *oratori* ad *Henricum II, Gallorum regem: In Dei nomine. amen. Dilecte fili. Cum ad christianissimum in Christo filium nostrum... Deo adiuuante perueneris, primum ei salutem - haud dubie in dies magis experturus;* [22] (f. 374) *Carrafa card.* (Caroli), *instruttione ad Andrea Sacchetti per negotiare col sig. duca di Paliano; In prima che essendoci (?) al partir di messer Lorenzo Emo risoluti che egli andasse dal marchese - le quali uoglio che referiate ad esso;* [23] (f. 377)

⟨Carrafa Ioannis⟩, *instruttione a messer* *Paolo Filonardo* *di quanto habbia da trattare in corte di sua maestà cattolica: Se bene n. signore ha cercato di coprire la causa del suo sdegno - et sarà sempre deuotissimo di s. m. cattolica;* [24] (f. 379ᵛ) eiusdem ad eundem, *di quello, che ha da trattare col signor d.* *Antonio Doria*: *Io subito che la maestà catholica del re Filippo mi accetta alli seruitij - in ogni tempo appresso di me;* [25] (f. 381) *Carrafa Antonio*, *instruttione al* *Filonardo*: *Dalla signora contessa madre - et brugiando la capitolatione segreta;* [26] (f. 384) *Carrafa* (Caroli), *lettera al card. di Carpi* (*Archivio stor. ital.*, l. cit., p. 449-450); [27] (f. 386) eiusdem ad eundem: *Se Dio benedetto mi farà mai gratia di porgermi occasione che io possa mostrare - Da Ciuita Lauinia, 23 febr. 1559;* [28] (f. 387) ⟨Carrafa Ioannis, ad card. Carrafa Carolum (Duruy, l. cit., p. 408-409); [29] (f. 389) ⟨Carrafa card. Caroli?⟩, *instrutione al sig. D.* *Pietro* (nepoti), *quando andò alla corte cattolica: Hauendo conosciuto il desiderio che da uostri primi anni hauete sempre hauuto di seruire la maestà del re cattolico - nostra guida et protettore et state sano;* [30] (f. 397) Alberti ⟨IV⟩, Bavariae ducis, epist. Rodulpho Pio Carpensi card. pro Carrafiorum familia: *Quoniam nobis tempore s. d. n. Pauli IV foelicis memoriae cum Carrafiorum familia - Monachio (!), 15 oct. ⟨15⟩60;* [31] (f. 398ᵛ) eiusdem ad eundem: *Scripsimus superioribus diebus sanctissimo d. nostro illm̃orum ac revm̃orum Caraffiorum nomine - Monachii, 5 dec. ⟨15⟩60;* [32] (f. 400) Carrafa Ioan., epist. ad Pium IV de uccisione uxoris (*Archiv. stor. ital.*, l. cit., p. 456-458); [33] (f. 404) Pauli IV, absolutio pro Carrafa Carolo, inter s. r. eccl. cardinales assumendo (Cristofori, *Il pontificato di Paolo IV ed i Carafa suoi nipoti...* in *Miscellanea stor. rom.* (1881) tom. I, ser. II, p. 56).

13 (f. 410). Extractus processus card. Carrafa Caroli (seu potius compendium inquisitionum et responsionum Marci Antonii Burghesii et aliorum ad fisci I-XII imputationes; cf. Hoffmann, Nova scriptorum ac monumentorum collectio, Lipsiae 1731, p. 599 sq.).

14 (f. 464). **D'Avila Hieronimo**, *El successo de la muerte de los* *Garafas* *con la declaracion y en el modo que murieron, y el dia y hora.* Inc. *Sabato passato, que fue el primero di marzo.* Des. *a los 6 de março 1561. yo Hieronimo d'Auila me halle presente con otros... que fuimos deputados de la misericordia de san Jeronimo;* (cf. Volpicella in *Archiv. st. ital.*, l. cit., n. 88).

15 (f. 469). *Relatione* (ad Paulum IV) *del primo congresso... presso* *Cales* *per la pace tra l'imperatore et il re di Francia, et poi della tregua per cinque anni, 1555.* Inc. *Quanto si aspetta al negotio della pace et del colloquio.* Des. *non presentò altrimenti le lettere.*

16 (f. 479). *Discorso sopra la* *triegua*, *rotta nel 1556, con le cagioni, per*

le quali il re christianissimo (Henricus II) *si sia mosso alla guerra.* Inc. *Og'uno sa come nel mese di febraro ultimamente passato fu fatta la triegua.* Des. *Iddio autor della pace, instaurator della chiesa.*

17 (f. 527). ⟨Henrici II⟩, *regis Francorum, excusatio de induciis quinquennalibus.* Inc. *Henricus II, secunda Dei uoluntate Gallorum rex ... Etsi non dubitabam, principes illmi carissimique populi, quin hanc meam ad uos epistolam.* Des. *uitam pro salute ecclesiae, si opus sit, profundam.*

18 (f. 541). *Discorso sopra la guerra di papa Paolo IV contro Marc'Antonio Colonna* (seu limatius, ductoris cuiusdam hispanici narratio pugnae inter exercitum ducis de Ghisa ac ducis d'Alva in finibus regni Neapolitani). Inc. *Se monsig. di Ghisa ueniua dritto nel regno, Dio sa di chi sarebbe più il regno di Napoli.* Des. *et 200 archibugieri Italiani a piedi;* (cf. Coggiola, l. cit., *appendice*, p. 8).

19 (f. 550). *Raguaglio dei successi della guerra fatta tra Paolo IV et Filippo re di Spagna, per le cose di Napoli, 1558* (!, pro 1555). Inc. *Nostro signore nel principio del suo pontificato, passando l'armata Turchesca per questi mari.* Des. *a gloria sua et a salute dei suoi fedeli;* (cf. Coggiola, l. cit.).

Codex una manu scriptus ff. vacua habet I-III, VI^{v}, VII, VIII, 149^{a}, 152^{a}, 163^{a}, 166^{a}, 180^{v}, 193^{a}, 196^{a}, 203^{a}, 220^{a}, 234^{v}, 254^{v}, 258, 266^{v}, 282^{v}, 330^{v}, 339^{a}, 342^{a}, 355^{v}, 355^{a}, 373^{a}, 376^{a}, 377^{ab}, 388^{v}, 396^{v}, 399^{a}, 463^{a}, 468^{a}, 526^{v}, 540^{v}, 549^{v}, 563^{v}. In ff. I-III index contentorum; nuper omnia folia velo serico munita sunt.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Pii X et Alfonsi Capecelatro cardinalis bibliothecarii.

854. Saec. XVII, chart., mm. 268 × 197; in duas partes divisus, pars I ff. IV-288 (+ ff. 108^{a}. 133^{a}. 146^{a}. 181^{a}. 188^{a}. 257^{a}. 288^{a}); pars II ff. 289-587 (+ ff. 303^{a} 308^{a}. 412^{a}. 453^{a}).

Variorum relationes, commentationes et epistolae de rebus historicis et politicis.

1 (f. 1). *Discorso sopra l'unione et obedienza delle chiese Alessandrina et Constantinopolitana con la sede apostolica, nel quale si dimostra il modo et la via che si potria tenere con il prete Gianni et col duca di Moscovia per questo effetto.* Inc. *Beatissimo Padre. Desiderando, come ogni buon christiano deue, che per l'honor di Dio.* Des. *a beneficio uniuersale della sua santa fede;* (huius orationis locum vide apud Lämmer, Meletematum Romm. mantissa, Ratisbonae 1875, p. 447 sq., n. 2; cf. eiusdem, Analecta Rom., Schaffhausen 1861, pag. 52).

2 (f. 13). *Discorso, se il re catholico Filippo II deve entrar in lega con Venetiani per la guerra contro il Turco, pieno di bellissimi essempij...* Inc.

Sogliono molti prendere maraviglia qual hora le bisogna de gran principi uanno a male. Des. *andaranno in preda et in seruitù de Turchi.*

3 (f. 29). **Carga Giovanni** (secretarii s. Pii V), *sopra la secreteria et secretario di nostro signore ⟨et di tutti gli offitii, che da quella dependono⟩*; (ex hoc cod. ed. Lämmer, Monumenta Vatic., Friburgi-Brisgoviae 1861, appen. II, p. 457-468; cf. eiusdem Analecta Rom., p. 48).

4 (f. 57). **Morvillier** ⟨Ioannis?, episc. Aurelianensis et cancellarii Francisci II, regis Franciae), *discorso fatto al re di Francia per commandamento di sua maestà christianissima, essortandolo alla pace col re catholico* (Philippo II). Inc. *Non debbe nissun marauigliarsi se colui a chi fate tanto honore di domandargli consiglio in uno affare sì importante.* Des. *et insomma il più felice principe della christianità.*

5 (f. 82). **Bellegarde (di Octavii,** episc. Senonensis?), *discorso dello stato di Francia.* Inc. *Egli sono poco meno di quindeci anni, che questo pouero regno.* Des. *et affetione de' suoi sudditi.*

6 (f. 109). *Raguaglio della terra de Svizzeri.* Inc. *Terra de Svizzeri è una regione posta in Germania.* Des. *nell'anno 1357.* (*Tesoro Politico,* Milano 1601, 2, p. 155-178, desunt in ms. tamen: *Lucerna, quattro cantoni, Zurich...,* idest a p. 163-174).

7 (f. 134). **Tomasoni Luc'Antonio** *da Terni, colonnello, discorso militare al sig. Francesco Serdonati.* Inc. *L'arte militare consiste negl' huomini e nell'armi.* Des. *accordando insieme in se stesso la pratica dell'armi e la peritia.* (l. cit., p. 77-85).

8 (f. 147). **Tiepolo Francesco,** *relazione della Moscovia.* Inc. *Fu già la Moscovia un ducato fra i molti, ne quali era diuisa la grandissima prouincia di Russia.* Des. *ho potuto raccogliere et ridurre in questo breue discorso.*

9 (f. 182). ⟨Equitis Melitensis ordinis⟩, *discorso sopra la fortezza di Malta.* Inc. *Conosco, illm̃o et revm̃o sig. mio et sacro consiglio, che l'obligo et debito, che io tengo a cotesta santa religione.* Des. *con ogni debita reuerenza bacio le ualorose et honorate mani.*

10 (f. 189). **Grimaldi** *comm. fra* **Nicoló,** *ambasciatore per la religion Hierosolimitana in Roma, del modo che si possa diffendere l'isola di Malta dall'armata Turchesca.* Inc. *Se ben so, che alla prudenza del nostro prencipe et di cotesto venerabile conseglio.* Des. *et la prego felicissima sempre.*

11 (f. 199). **Tolomei Claudio,** *del modo che deve tener il principe nel governar i popoli* (epist. ad ducissam, Urbini?). Inc. *Non ardirei entrar in questa contemplatione se v. eccellenza non me l'hauesse commandato.* Des. *m'inchino e mi raccomando.*

12 (f. 209). **Malatesti de Bastiani Gioseppe,** *discorso, che mostra la facilità grande c' havrebbono i principi christiani a dannificare il Turco con l'occasione della guerra Persiana.* Inc. *È cosa certa, che li nemici si vincono molto più con l'opportunità delle occasioni, che con la forza dell'armi.* Des. *che Dio per sua benignità lo concedesse.*

13 (f. 225). *Discorso sopra l'impresa d' Inghilterra* (a Philippo II suscipienda, 1588). Inc. *Ancorache noi non siamo ricerchi, se non da amici, a discorrere et dire il nostro parere.* Des. *i progressi de principi et mouimenti del mondo.* (De hoc et de aliis sermonibus sequentibus cf. Lämmer, Analecta Rom., Schaffausen 1861, p. 49).

14 (f. 258). *Sopra l'impresa d' Inghilterra* (epistola ad regem Philippum II). Inc. *Coloro, che sono amatori della grandezza di v. maestà, non possono approuare sommamente.* Des. *et degna di gran consideratione.*

15 (f. 286). *Discorso sopra la guerra d' Inghilterra* (epist. ad Philippum II, hispanice). Inc. *Seria de pareçer, que v. m. se diese priesa a concluyr la lega con s. santitad pues muestra grande affiçion.* Des. *tres mill gastadores.*

Pars II.

16 (f. 289). *Sopra l'impresa d' Inghilterra* (altera ad eundem epist.). Inc. *Con la licencia que v. majestad me tiene dado para decir lo que entiendo.* Des. *ningú principe contrastar con ellas.*

17 (f. 304). *Marchese di s^a^* **Croce,** *Lo que parece que podra hazer la armada Inglesa en caso que quiera passar a las Indias y entrar en la mar del sur...* Inc. *Lleuara su derrota al rio de Genero, que es en la costa del Brasil.* Des. *Feda en Lisboa, 26 oct., 1585.*

18 (f. 309). **Castro (di) Scipio,** *avvertimenti al sig. Marcantonio Colonna, quando andò vicerè di Sicilia* (in ms. titulus: *discorso sopra il governo di Cicilia; Tesoro Politico,* Milano 1601, 2, p. 450-483).

19 (f. 353). **Sangeorgio Guido,** *discorso sovra i progressi della guerra contro... il Turco, dopo... il 1571.* Inc. *La gloriosa uittoria, data dalla mano omnipotente di Iddio ottimo massimo alla cristianità.* Des. *l'occasioni di ruinar il nemico che d'altronde;* praeeunt (f. 352^v^) sermonis capita 1-16: *Le forze nostre in che consistano.* - XVI: *In qual modo per conchiusione si debba far la guerra per conseguire securamente il fin proposto.*

20 (f. 396). **N.,** *discorso della militia, fatto in Venetia, 22 gen. 1572.* Inc. *Tutta la guerra consiste in tre particolari, et sono il primo combattere in campagna.* Des. *se uogliono prosperar su la terra.*

21 (f. 408). *Discorso sopra il regno d' Irlanda et delle genti, che bisogneria per conquistarlo, fatto a Gregorio XIII.* Inc. *Il regno d' Irlanda è di ugual*

grandezza con l'Inghilterra, leuata la Scotia. Des. *a quelli d'Inghilterra et della Scotia;* (cf. Lämmer, l. cit., p. 48-49).

22 (f. 413). **Castro (di) Scipio,** *discorso sopra la passata del duca d'Alanson in Fiandra.* Inc. *Tre capi contiene la domanda di v. signoria. Il primo è s'io credo che il re christianissimo concorra in quel mouimento d'armi.* Des. *tre capi sopradetti et bacio le mani* (Honorii, Thesauri politici contiuatio, Francofurti 1618, p. 69-72).

23 (f. 419). **Tasso Torquato,** *discorso intorno alla sedizione, nata nel regno di Francia. 1585.* (Guasti, *Prose diverse,* Firenze 1875, p. 279 sgg.; cf. Solerti, *Vita di Torquato Tasso,* Roma-Torino 1893, 3, p. 20 sgg.).

24 (f. 441). **Minuzzi Minuccio,** *discorso sopra le cose del duca di Sassonia.* Inc. *Il duca Alberto di Bauiera, che sia in eterna gloria, fin a tempi della santa memoria di papa Pio V.* Des. *col duca di Sauoia professa parentela et l'ha molto credito;* (cf. Lämmer, l. cit., p. 49 et Hansen, *Nuntiaturberichte aus Deutschland, dritte Abtheilung,* 1572-1585, *erster Band, der Kampf um Köln,* 1576-1584, Berlin 1892, p. 747, n. 3).

25 (f. 454). *Discorso sopra l'elettione del nuovo re di Polonia per morte del re Stefano Battoro, 1587* (epist.). Inc. *Sono tanto varij et mutabili gli animi della nation Polaccha per essere molto sottoposti alle passioni.* Des. *contra la regina d'Inghilterra.* (*Tesoro Politico,* p. I, p. 591-598.)

26 (f. 466). **Spannochi Horatio** (episc. Clusini), *discorso sopra l'interregno di Polonia. 1587.* Inc. *Se bene la vita et la morte così de principi grandi, come degli huomini di priuata conditione.* Des. *Et così piaccia a Dio nostro Signore che sia* (l. cit. p. 553-590).

27 (f. 536). *Discorso et breve commentario sopra la supplicatione, presentata al re christianissimo* (Henrico III) *dalli signori di Guisa et altri collegati, quando si fu partito da Parigi, 13 maggio 1588.* Inc. *Gl' alti dissegni et intimi consegli di questi signori collegati sono già tanto palesi.* Des. *fondatrici et conseruatrici di questa corona.*

28 (f. 580). *Discorso sopra lo stato presente delle cose del regno di Francia et delli rimedij, che vi si potrebbero dare per accomodarle, 1590.* Inc. *Per douer fondatamente ragionare intorno alle quasi disperate cose del regno di Francia.* Des. *quelle delle quali non si è discorso, ma narrato.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua praefert I, II, IV^v, 28^v, 81^v, 108^a, 133^v, 133^a, 146^v, 146^a, 181^a, 188^v, 188^a, 208^v, 224^v 257^a, 285, 288^a, 303^v, 303^a, 308^a, 352^r, 412^a, 453^a, 579^v. In ff. III-IV^r index contentorum.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

855. Saec. XVII, chart., mm. 270×204, ff. III, 530 (+ 144^a. 245^a. 445^a. 466^a. 503^a. 516^{a-b}).

Libelli et relationes variae de rebus historicis et politicis.

1 (f. 1). **Pancirola ⟨Guidonis⟩,** *discorso al serenissimo duca di Savoia delle cose, che havevano gli antichi et hoggi non sono, et di quelle che doppo l'imperio Romano si sono ritrovate,* partes 1-2. (Venetia, Giunti 1612).

2 (f. 66). **⟨Pio Rodolfo⟩,** *card. di Carpi, discorso a Carlo V cesare, del modo del dominare,* 1543. Inc. *Due sono le persone, le quali sostiene la cattolica e cesarea vostra maestà, l'una di re, l'altra d'imperatore.* Des. *o amicitia alcuna alla sua posterità o descendenti;* (cf. Lämmer, Analecta Rom., Schaffhausen 1861, p. 55); subnectuntur (f. 79) memoriae itinerum septem: *Viaggio di Piero Querini sotto la tramontana, et per Noruegia per terra - Inghilterra e Castiglia.*

3. **⟨Strozzi Petri, Medici Io. Iacobi** et anonymi sermones et epist.⟩. [1] (f. 80) *Strozzi marescial* ⟨regis Galliae⟩, *per qual causa si risolse a far la guerra, discorso* (de bello Senensi, 1553-1554): *Essendo nella guerra di Siena stato conchiuso da sua maestà christianissima - et il proporre sempre l'honore a tutte l'altre cose;* [2] (f. 99^v) *Medici* (Io. Iacobi), *march. di Marignano, discorso sopra le cose della guerra: Io ueggio questa impresa non solo in buono essere, ma con una sicura uittoria - auuanzerebbe tanto della stagione, che supplirebbe;* [3] (f. 103^v) *Strozzi* epist. ad Marignano (requirit nobilem quandam mulierem Lucretiam, Senensem): *Alcuni gentilhuomini Sanesi mi hanno pregato di scriuere - Di Siena, 4 febr. 1554;* [4] (f. 105) *Marignano* responsio: *Tengo la di vostra eccellenza delli quattro di questo in raccomandatione di una madonna Lucretia Sanese - sopra Siena, 3* (!) *febr. 1554;* subnectitur postscriptum de militibus Lucignani; [5] (f. 107) *Strozzi* ad *Marignano* (de captivis): *Sopra il particolare della gentildonna Sanese - 6 febr. 1554;* [6] (f. 109^v) Senensis cuiusdam relatio ⟨ad Hurtado de Mendoza Didacum, ministrum Caroli V, de origine factionum urbis Senensis ac de remediis⟩. Inc. *La città di Siena deuota, fedele, obsequentissima figliuola et uolontaria serua.* Des. *et non secondo li successi delle cose.*

4 (f. 145). **Giustiniano Ribuffo Berardino,** *dialogo tra il re di Spagna et il duca d'Alva, se sia bene e riuscibile a detto re impadronirsi di Genova...* Inc. *Re. Il trauaglio, ch'io hebbi alla mente per causa della solleuatione de popoli di Granata fu grande.* Des. *Re: Tu hai ragione. Duca: E tu ua in pace.*

5 (f. 203). *Nazaret, monsignore, discorso sopra gli humori di Francia* (1570 circum). Inc. *Quante uolte il re christianissimo ha ricerco nostro signore di denaro contante.* Des. *però sarà fatta come si è potuto all'imprescia* (contra Hugonottos).

6 (f. 232^v). *Capituli stabiliti tra sua maestà christianissima* (Carolum IX) *et*

il principe di Condé (1570). Inc. *Il re concede al prencipe di Condè et a tutti gli altri della religione, la quale pretende, che sia riformata.* Des. *acciò sieno sicuri d'esser pagati;* subnectunctur (f. 236v): *Articoli aggiunti* 1-7, *5 sett. 1570: Il re trattando hoggidi sul suo consiglio - o uero al consiglio priuato.*

7 (f. 246). **Castro (di) Scipio,** *discorso intorno al governo dello stato di Milano.* (*Tesoro Politico,* Milano 1600, 1, p. 319-336).

8 (f. 274). **Riccioli,** *discorso, perchè dopo la venuta di Christo si guerreggiasse per conto della religione, al sig. Lottino Francesco.* Inc. *Sebbene io conosca, sig. Lottino mio, che doue hanno scritto tante persone di lettere.* Des. *forse ui potrà meglio sotisfare.*

9 (f. 288). *Proposita et tractata in considerationibus sanctae expeditionis* (contra Turcum), *quae ad principes mittenda visa sunt, eorumque prudentia et consilio examinanda...* Inc. *Quia magnis rebus administrandis recta consilia attendere oportet et prius consulto opus est.* Des. *eorum autem nomina in cęlis scribantur.*

10 (f. 312). *Discorso sopra la lega* (inter pontificem s. Pium V, regem Hispaniae et rempublicam Venetiarum), *quando sarà fatta.* Inc. *Conoscendosi per longa esperienza la ueramente pia intentione di s. santità conseguente dal nome, ch'ella tiene.* Des. *in quant'alla uera fede un'ouile et un pastore.*

11 (f. 322). **Corgnia (della) Ascanio,** *parere sopra la lega.* Inc. *Sono molti dì, che intendendosi con quanto amore et carità questo buono et santo pontefice.* Des. *Napoli 17 dec. 1570.*

12 (f. 326). **Ruggiero Giulio,** *protonotario apost., discorso intorno alli aiuti di Polonia, a favore della santissima lega contra il Turco* (ad s. Pium V). Inc. *Beatissimo Padre: Ancorche io mi persuada et supponga senza alcun dubbio che la santità v. sia per buonissime uie et a pieno informata.* Des. *e le prego dal Signore Dio ogni salute e felicità.*

13 (f. 349). *Errori* (1-19) *notabili, commessi da signori Venetiani nella risolutione et amministratione della guerra contra il Turco.* Inc. *La perdita di Nicosia, la mortalità o prigionia di 56 mila persone.* Des. *in Corfù, in Dalmatia.*

14 (f. 357). *Comparatione di due battaglie navali... tra Romani e Cartaginesi, tra Turchi e Cristiani a Lepanto. 1571.* Inc. *Tra le battaglie nauali memorabili et illustri dell'età precedenti crederei che si potesse non solo porre.* Des. *con i loro nemici et di superarli.*

15 (f. 377). *Consideratione sopra la lega nuova..., dopo la vittoria navale contra Turchi.* 1571... Inc. *Nelli maneggi, che occorrono hora di questa santa lega si conoscono alcune, si bene non affatto dichiarate, difficoltà.* Des. *e reli-*

gione contro di loro; subnectuntur nomina pontificum, *che hanno tentata l'impresa contra il Turco.*

16 (f. 385). *Consideratione sopra i capitoli I-XIII, proposti nella presente lega.* Inc. *Al primo: Al tempo d'Innocentio ottauo fu giudicato che si douesse prouedere.* Des. *al XIII, fossero esenti d'ogni gabella.*

17 (f. 389). **Paci Pompeo** *da Pesaro,* (corrector: **Bonaventura Pompeo,** *d'Urbino) giustificatione de Venetiani per la pace, fatta col Turco, 1572.* Inc. *Non è gran merauiglia, che dalla maggior parte delle genti in Italia si dia.* Des. *et delli nostri posteri.*

18 (f. 446). *Risposta alle giustificazioni della serenissima signoria di Venetia per la pace fatta col Turco.* Inc. *Poiche si uede andar per man degli huomeni una assai lunga scrittura senza nome dell'autore, benchè si conosca esser di Venetiano.* Des. *piamente et cattolicamente la lega.*

19 (f. 470). *Del modo d'esseguir la sentenza della santa memoria di Pio V contra la falsa regina d'Inghilterra* (Elisabetham), *alla santità di Sisto V.* Inc. *Hauendo inuigilato sempre con quella cura, che al mondo è notorio, la santa memoria di Pio V.* Des. *et le bascio il santissimo piede;* praeeunt [1] (f. 467) *argomento della scrittura: Narrandosi la giustissima sentenza di Pio V - delli stati et regni loro;* [2] (ibid.) *Capi principali che si toccano nella scrittura:* 1. *Conseruatione, purgatione et propagatione della religione* - 44: *hauere informatione dei presenti progressi di quel regno;* (cf. Lämmer, l. cit., p. 49 sq.; haec relatio fortasse Possevino Antonio, soc. J., est tribuenda).

20 (f. 504). **Spanocchi <Horatii ?>** *cav., discorso* (ad Philippum II) *sopra l'impresa d'Inghilterra.* Inc. *Mui poderoso señor: La inquietud que da este Cosario Drach a toda España y conseguientemente a todo el mundo.* Des. *a las iustas impresas emprentidas por v. magestad.* (*Tesoro politico*, p. II, p. 101-111, italice; cf. Lämmer, l. cit.).

21 (f. 517). *Discorso sopra il modo, che si potria tenere per ritornare nel regno di Scotia la religione catholica.* Inc. *La relatione delle cose di Scotia, comandatami da v. signoria illma, per potersene seruire col gentilhomo.* Des. *In Roma il di 15 di...;* (cf. Lämmer, l. cit., p. 53).

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet I, III, 65^{v}, 79^{v}, 144^{a}, 202^{v}, 203^{v}, 245^{a}, 273^{v}, 321^{v}, 325^{v}, 376^{v}, 445^{a}, 466^{a}, 503^{a}, 516^{a-b}, 530. In f. II index contentorum. Simplici membrana contectus saec. XVII.

856. Saec. XVII., chart., mm. 264 × 195; in duas partes divisus, pars I ff. II. 274 (+ 57ª. 62ª. 91ª. 98ª. 144ª. 151ª. 176ª. 274ª, 314ª. 335ª. 359ª); pars II. ff. 275-536 (+ 276ª. 314ª. 335ª. 359ª; - ff. 439-449 a librario praetermissis).

Sermones et libelli de rebus civilibus, militaribus et naturalibus.

Pars I.

1 (f. 1). **Gaetano** *card.* **Antonio** (iunioris), *conclave di Urbano VIII.* Inc. *Natural desiderio di tutti gli huomini è tenere certa notitia delle cose publiche e specialmente di quelle, gli auuenimenti delle quali come maesteuoli e grandi.* Des. *concorre con l'aiuto della sua diuina inspiratione.*

2 (f. 51). *Discorso in lode della modestia...* Inc. *Sono alcune uirtù, delle quali, perchè hanno una certa congiuntione molto stretta col uitio, bisogna guardarsi.* Des. *et di giudicio buono.*

3 (f. 58). *Trattato della giustitia distributiva... et in qual modo si possono giustamente desiderare i beni del corpo et della fortuna.* Inc. *Tra quelle cose, che danno grandissimo splendore et ornamento all' huomo, è la giustitia.* Des. *alla quale bacio con affetto le mani. Di Roma.*

4 (f. 63). *Considerationi sopra l'uso de titoli et parole di cerimonia o di creanza.* Inc. *Può parere a molti nel primo aspetto, che la riforma de titoli et di parole..., commandata sotto precetto penale dal re catholico.* Des. *a beneficio del mondo et di santa chiesa.*

5 (f. 92). *Discorso di quel che deve fare un cavalliere, assediato in una terra.* Inc. *Ho hauuto gran desiderio da due giorni in qua mettere in scritto quel che mi pare.* Des. *mi basta hauer per hora detto fin qui.*

6 (f. 99). **Beccatello** ⟨**Ludovici**⟩, *arcivesc. di Ragusa, intorno al pigliar la moglie. Al sig. N.* Inc. *L'amicitia nostra già di molti anni continuati ricerca hormai lettere fra di noi, lontane da quelle forme communi.* Des. *in questo mondo et nell'altro.*

7 (f. 113). *Ricordi matrimoniali* (cuiusdam epist. ad sororem). Inc. *Lo stato in che uoi ui ritrouate è tale, che per costume porta seco allegrezza.* Des. *et benedica et custodisca sempre.*

8 (f. 130). **Tasso Torquato**, *discorso sopra un dubbio politico;* (de edd. cf. Solerti, *Vita di Torquato Tasso.* Roma-Torino 1895, 1, p. 511, n. 1).

9 (f. 145). *Discorso sopra il ritratto dell' Italia et sue provincie...* Inc. *Sogliono denominarsi le prouincie, come la maggior parte delle città principali del mondo, da nomi proprij di quei, che l'hanno dominata.* Des. *Iddio conceda poter uedere a' nostri tempi;* subnectitur (f. 151) *nota quanto tempo ui metta il sole et*

quante miglia importino da Nizza a capo Spartiuento: Da capo Matapano nella Morea - quali cauate rimangono a 700.

10 (f. 152). *Breve discorso per havere cognitione de* c a v a l l i. Inc. *In primis nel polledro seluaggio, dall'opra del quale non si può ueder esperienza.* Des. *non imbriglia quasi mai bene.*

11 (f. 162). *Trattato sopra le* l o c u s t e, *o ver* g r i l l i .., *loro danni... e diversi modi per rimediare.* Inc. *Le locuste chiamate grilli sono talmente perniciose.* Des. *ch' all' hora li mangiano.*

12 (f. 168). *Del giuoco del* t a r o c c o. Inc. *Il giuoco fu ritrouato per passatempo et deporto degli huomini otiosi et per recreatione in particolare de signori.* Des. *che nell' huomo, il quale è un piccolo mondo, si contiene.*

13 (f. 177). *Risposta al manifesto, che fa facilissima l' impresa di* F i a n d r a. Inc. *Non è cosa più facile di questo, che sia il dar consiglio ad altri, quando che il consultore.* Des. *dalla mano omnipotente dell'altissimo Iddio.*

14 (f. 185). *Scrittura sopra le cose di* C o l o n i a (ad P h i l i p p u m II ut purget eam ab haereticis). Inc. *Sacra, cattolica, reale maestà: Quelli che considerano lo stato delle cose di Colonia con qualche fondamento di ragione.* Des. *alla quale s'appoggiano le sue speranze.*

15 (f. 195). **Cirni Antonfrancesco,** *ambasciator dell' isola di Corsica, intorno al miglioramento dell'isola di Corsica..., al serenissimo senato. 1585.* Inc. (f. 196): *Sottoponendomi sempre ad ogni prudentissima e benignissima corretione, io dico, che si come non si può venire alla perfetione dell'ordine de gouerni.* Des. *felicissima essaltatione e salute.*

16 (f. 205). *Scrittura d'un gentilhuomo* A l l e m a n o *a re, prencipi et altri potentati, desiderosi del bene universale della christianità.* Inc. *Se tutte le nostre interprese et operationi con la medesima bilancia di saldo et diritto giuditio misurassimo.* Des. *per il santissimo nome di Giesu Christo.*

P a r s II.

17 (f. 275). *Discorso sopra il giuramento prestato al principe di Spagna* F e r d i n a n d o, *figlio di* F i l i p p o *II, l'an. 1573.* Inc. *Grandi sono le forze et singolari l'autorità del sagramento.* Des. *ualoroso, buono et santo.*

18 (f. 284). *Chi deve pretender il regno di* P o l o n i a *tra gli arciduchi* E r n e s t o *et* M a s s i m i l i a n o (epist.). *1587.* Inc. *Dubium nullum est, quod cum maxime hac de causa serenissimus archidux Ernestus huc a maiestate caesarea uocatus sit.* Des. *Datae Varsouiae, 4 febr. ...*

19 (292). **Orsino Paolo,** *mandato a rivedere* S o p p o t o (in Achaia), *relatione. 1567.* Inc. *Poichè l'eccellenza v. per mandat' espresso m'ha commandato ch' io*

metta in scrittura quello ch'io sento della piazza di Soppoto. Des. *occasione, che si appresentasse.*

20 (f. 295). **Malagrida Francesco,** *parere sopra la fortificatione et sito d'Vdine. 1567.* (Beretta e Manin, *Pareri sulla fortificazione di Udine e Palma nel secolo XVI, pelle nozze Porcia-Blanchi,* Udine 1868; cf. *Archiv. stor. Ital.,* ser. III, 9, 1869, p. 254 sq.).

21 (f. 299). **Monte** (*dal*) **Giov. Batt.,** *del modo, che si deve tenere nel fortificare Vdene.* Inc. *Per più facile intelligenza di quello, che io sono per discorrere hora.* Des. *Di Venezia, 8 sett. 1593.*

22 (f. 315). *Consideratione sopra la guerra continova contra il Turco et unione di principi christiani.* Inc. *Quello, che Iddio habbia ordinato di fare, niuno il può sapere, se da lui non fosse riuelato.* Des. *et le sappiano pigliare. Quod nobis concedere dignetur omnipotens Pater et Filius cum sancto Spiritu, amen.*

23 (f. 336). *Discorso* (ad reipublicae Venetae senatorem) *dei principij della guerra tra Turchi e Persiani* (Mohammed Cuttabendi, 1577-1586) *con la descrittione dei suoi regni et esserciti et col pronostico dell'esito, che ella potra havere.* Inc. (f. 337): *Considerando io, suo fedelissimo seruitore, quanta sia cosa necessaria et diletteuole a sapere i successi.* Des. *et nella sua buona gratia mi raccomando.*

24 (f. 360). *Proposte* (et responsiones), *overo considerationi sopra la guerra dell'imperatore* (Rudolphi V) *contr'il Turco.* Inc. *Proposta: Che si pensi al modo d'unir l'imperio à danni del Turco, acciocche si facci la guerra da uero.* Des. *vittorie, che ci propone il Signore.*

25 (f. 365). *In che consideratione deve haversi la sollevatione del Transilvanio, Valacco et del Moldavo contra il Turco.* Inc. *Due sorte di forze ha l'imperio Turchesco, una terrestre et l'altra maritima.* Des. *tremendo poter del Turco.*

26 (f. 367). *Discorso sopra la presente guerra d'Ungheria. 1595.* Inc. *La subita mutatione, che per la uarietà di Sinam bassà han fatte le cose nostre d'Ungheria dal offensiua alla diffensiua.* Des. *il che Dio per sua bontà ci conceda.*

27 (f. 373). **Monte** (*del*) **Francesco,** *discorso sopra la presente guerra d'Ungaria. 1595.* Inc. *Se bene io stimo, che lo scriuere discorsi et in far professione di ciò sia argumento manifesto di debolezza.* Des. *ai confini d'Austria.*

28 (f. 383). **Pii Marco** *di Savoia, discorso a s. maestà cesarea del modo di far la guerra in Vngaria. 1596.* Inc. *Il comandamento di v. m. cesarea, ch'io debba isprimere in carta ciò che mi parrebbe necessario da farsi.* Des. *quale Dio signor grandissimo feliciti et custodisca.*

29 (f. 409). *Del modo con che pare si potessero regolar l'imprese contra Turchi, quest'anno 1596.* Inc. *Alli nuntij di Polonia si è già scritto, che quando non uedessero le cose disposte.* Des. *dall'insidie de potenti et infedelissimi nemici.*

30 (f. 415). **Leoni Giov. Batt.**, *discorso sopra le provisioni per la guerra d'Ungheria. 1597.* Inc. *Le cose d'Vngheria si ritrouano hora in stato molto diuerso dall'anno passato, e se all'hora scrissi a v. eccellenza.* Des. *et est mirabile in oculis nostris.*

31 (f. 427). **N.**, *discorso al re Filippo II, mostrandoli il modo et la facilità d'acquistar l'Egitto et l'Arabia, hora che il Turco si trova implicato nella guerra d'Ungheria.* Inc. *Fui io l'anno passato mandato dalla santità di nostro signore, papa Clemente VIII, in Egitto per seruitio della religione.* Des. *che è in mezzo alla Nubbia et alla Ethiopia.*

32. *Nella differenza tra Bolognesi et Ferraresi circa l'acqua.* [1] (f. 451) *Considerationi sopra l'escolatione dell'acque nel contado di Bologna et sopra il rimuover il Reno dal suo alveo antico. Al card. Guastavillano* (Philippo), (1579): *Hauendo io più uolte inteso che v. signoria illma et revma in molte occasioni ha mostrato desiderio d'udire diuerse opinioni.* Des. *et non danneuole ad alcuno;* [2] (f. 455) *Del beneficio che si potrà cavare dallo scolare l'acque del Bolognese dentro al Po: Tutte l'acque, che vanno nelle valli - dalli disordini del Po;* [3] (f. 459ᵛ) *Delli danni, che apportaria il muover il Rheno dal suo alveo antico: Il Rheno non può stare in luogo migliore - ad esso in tutto mi rimetto.*

33 (f. 467). *Discorso sopra la fortezza di Castelfranco..., dannosa allo stato di Bologna.* Inc. *Tutte le fortificazioni o si fanno per inimici intrinsechi.* Des. *sendogli, come si è detto, totalmente dannosa.*

34 (f. 475). *Li fondamenti per li quali il duca di Ferrara* (Alfonsus II) *habbia da mettere la mira piuttosto nella persona del sig. marchese d'Este* (Alfonsi avunculi) *per l'investitura di Ferrara, che in quella di d. Cesare* (filii spurii). Inc. *Primo. Il ualore della persona del signor marchese è communemente stimato.* Des. *che si sono riferite.*

35 (f. 477). *Discorso, se torni bene al duca Vincenzo di Mantova l'haver fortificato Casale di Monferrato.* Inc. *Tutte le fortezze, che si fabbricano, hanno per fine la difesa.* Des. *ogni poco che feriscano amazzano.*

36 (f. 507). *Ragioni che devono movere il catt. re di Spagna* (Philippum II) *ad aiutar il pontefice nell'impresa di Ferrara,* (1598). Inc. *Perchè è ferma opinione fra gli huomini, che la santità del pontefice.* Des. *et di tutto il mare oceano.*

37 (f. 531). *Razones per do se prueua convenir al servicio del rey catholico*

capitular paze con el rey de Françia. Inc. *Lo primero porque los años pasados a hecho su majestad.* Des. *lòs uarios sucesos de la guerra come esta prouado.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua habet 57ª, 62ª, 91ª, 98ª, 129ᵛ, 144ᵛ, 144ª, 151ª, 161ᵛ, 176ª, 194ᵛ, 195ᵛ, 274ª, 294ᵛ, 314ª, 335ª, 336ᵛ, 359ª, 364ᵛ, 408, 414ᵛ, 426ᵛ, 450, 466ᵛ, 477ᵛ, 506ᵛ. 530. Numeri foliorum bis errati non multum ante stilo plumbeo tertium et male emendati sunt. In ff. I-II index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

857. Saec. XVII, chart., mm. 265 × 185, ff. II-500 (+ 45ª. 74ª. 132ªᵇ. 167ª. 207ª. 223ªᵇ. 246ª. 287ª. 345ª. 396ª. 448ª. 465ª. 493ªᵇ).

Sermones ac libelli varii, praesertim de rebus politicis.

1 (f. 1). *Discorso sopra le sette opere meravigliose del mondo.* Inc. *Quanto l'opere meravigliose di Roma eccedessino in bellezza l'altre, fatte in diuerse parti del mondo.* Des. *negli horti de Cerchi sotto palazzo maggiore... caduta che assorda, fulgore;* (libellus transcriptus est ex apographo, delineationibus praedito, quae in Urbinate desunt).

2 (f. 7). *Discorso se i principi debbano castigare aspramente quegli huomini, che dicono o scrivono mal di loro, o pur sia meglio per loro il sopportarli.* Inc. *Non è picciol dubbio questo... perchè ci sono tante ragioni.* Des. *basterebbe assai a fermarsi in tal opinione.*

3 (f. 35). **Leoni Giov. Batt.,** *che i partiti di mezo sieno dannosi.* Inc. *È stata propositione communemente affermata dagli intendenti et informati delle cose di stato.* Des. *commiserare in altri.* (Ante hunc sermonem nomen auctoris additum est manu eius, qui indicem praevium concinnavit).

4 (f. 41). ⟨Eiusdem?⟩ *della neutralità.* Inc. *È la neutralità una libera continenza nelle contese altrui di non applicarsi ad alcuna delle parti.* Des. *et premio del uincitore.* (In hoc et in sequenti auctoris nomen exhibetur in indice coaevo, codici praemisso).

5 (f. 46). Eiusdem (?), *della differenza tra il partito di mezo e la neutralità.* Inc. *Ho detto che i partiti di mezo per lo più siano dannosi conforme all'opinione et parere uniuersale.* Des. *et non sempre opera nell'altra.*

6 (f. 50). **Leoni Giov. Batt.,** *della reputatione del prencipe.* Inc. *Quando la prudenza ciuile et l'auttorità di molte historie non ci persuadessero a confessare.* Des. *che la publica et uniuersale uirtù.* (In hoc auctoris nomen scriptum est librarii manu).

7 (f. 70). ⟨Eiusdem?⟩, *che si possa dai prencipi insidiar alla vita degli adherenti de nemici loro.* Inc. *Il marchese di Pescara, come ministro et capitano dell'imperatore Carlo V, promoue et ordina una congiura contra la persona*

di Ercole, duca di Ferrara. Des. *il trattato a fauor del negotio.* (Nomen auctoris ex indice praevio).

8 (f. 75). *Discorso sopra il stato presente del re di Francia et della successione a quella corona, l'an. 1589, et anco delli rimedii, che se gli potrebbono dare.* Inc. *A maggior intelligenza delle cose, che si hanno a trattare breuemente, conuiene mostrare la dessendenza della moderna casa regale di Francia.* Des. *a ricompensare gli errori pattiti. Li 5 sett. 1589.*

9 (f. 133). **Riva Alessandro,** *lettera scritta... al p. Possevino* (Antonio), *sopra le cose di Francia.* Inc. *Se v. signoria uorrà tornare a dare un occhiata alla lettera, ch'ella mi accusa, uedrà ch'io non biasmo l'elettion d'un re in Francia.* Des. *Di Venetia, 16 gen. 1593.*

10 (f. 147). **Cornaro Girolamo,** *discorso sopra la pace fra il re di Spagna e la Francia, a. 1598.* Inc. *L'istanza fattami da v. signoria, ch'io le dica per modo di discorso il parer mio sopra questa pace.* Des. *dei migliori giuditij d'Italia.*

11 (f. 168). *Discorso. Se havendo il re christianissimo offerto di depositare la Bressa in mano di Clemente VIII convenga al sig. duca di Savoia depositare il marchesato di Saluzzo.* Inc. *Se il serenissimo di Savoia alla proposta, che gli uien fatta, di depositare il marchesato di Saluzzo.* Des. *d'infonderli il lume della sua gratia.*

12 (f. 180). *Discorso di un gentilhuomo Francese, della città di Amiens.* Inc. *Amiens è città tra le prime di Francia e metropoli della Pichardia.* Des. *buscare e far bottini;* adiungitur (f. 182): *disegno della città di Amiens.*

13 (f. 183). ⟨Veneti cuiusdam⟩, *discorso sopra l'unione tra il pontefice* (Sistum V) *e⟨la⟩ serenissima republica di Venetia.* Inc. *Questa prouintia nobilissima dell'Italia, già donna et dominatrice.* Des. *nelle mani de suoi figliuoli et nipoti.*

14 (f. 208). **Tiepolo Paolo,** *discorso se doveano li signori Venetiani continuar la lega con li principi christiani, o accettar la pace proposta dal Turco.* Inc. *Se nella materia, che hora uiene a questo senato proposta, si trattasse solamente di perdere quel glorioso nome.* Des. *inspirata per conseruatione della republica nostra.*

15 (f. 224). *Parere scritto al pontefice Pio V dopo la gloriosissima vittoria navale dei christiani contra il Turco.* Inc. *L'assidue fatighe, l'incomparabil prudenza et le frequenti orationi di v. santità.* Des. *così lungamente gli ha oppressi et afflitti.*

16 (f. 238). *Discorso che la rep. Venetiana non de' entrar in lega per la guerra d'Ungheria contra il Turco.* Inc. *Perchè l'ordine del gouerno e l'amor della patria in materia così difficile e così importante.* Des. *d'hauer più tosto accennato che detto.*

17 (f. 247). *Discorso sopra le potenti cagioni, che debbono spingiere il re cattolico* (Philippum II) *piuttosto all'impresa d'Inghilterra, che a quella di Fiandra...* Inc. *È così grande hoggi la potenza del re di Spagna, sono cusì* (!) *numerosi gli apparecchi di guerra.* Des. *che puotesse sboccare nella Francia con ruuina di essa.*

18 (f. 288). **Pigafetta Filippo,** *di che maniera siano i navilij dell'armata di Spagna et con quali venti deve navigare per giungere in Inghilterra.* Inc. *Al molto illustre sig. Tomasso Cospi: L'armata, che partì a 29 di maggio dal seno di Lisbona.* Des. *dal giogo della falsa religione.* (Roma 1588).

19. **Minucci Minutio,** *arcivesc. di Zara,* [1] (f. 302) *sopra l'impresa che si potesse tentare per il nuovo re di Spagna, Filippo II* (!, III). Inc. *Subito che si sentì qui l'auiso della morte del re di Spagna.* Des. *che la compositione sapesse di rancido o di guasto, baciole per fine.* [2] (f. 333). *Sopra quello che potesse partorire l'investitura della Fiandra nell'infante di Spagna.* Inc. *Come uuole v. s. illm̃a ch'io possa accertar con fondato pronostico negl' auuenimenti del mondo.* Des. *se ardisco d'indouinare et le bacio la mano.*

20 (f. 346). *Ragioni, che devono muovere i Genovesi a far ogni opera ch'el Finale non caschi nel re cattolico.* Inc. *Vi si scuopre hora l'occasione di mostrarui Genovesi, se non sete più che morti.* Des. *consideratione et rispetto.*

21 (f. 376). ⟨Ferrariensis cuiusdam⟩, *discorso sopra l'investitura di Ferrara.* Inc. *Illm̃o e reum̃o monsignore: Quanto più ho pensato al negotio di Ferrara, che di presente si tratta in Roma.* Des. *di villa, 5 ott. 1595.*

22 (f. 397). *Trattato di guerra et di pace per la devolutione del ducato di Ferrara.* Inc. *Fra tutte le attioni humane pare che in nessun'altra habbia più luogo la fortuna.* Des. *che ragionevolmente si spera. 4 dec. 1597.*

23 (f. 413). **Vigerii de Ruere Marci** ⟨iunioris⟩, *ep. Senogalliensis, de iugi annonae utilitate tuenda, consilium divinum Paulo IV, pont. max...* Inc. *Animaduertenti mihi saepenumero, pater beatissime, tum ex iis, quae posterorum memoriae ab historicis tradita fuere, tum ex iis, quae a patribus audiuimus.* Des. *potestas et imperium in sec. sec. amen.*

24 (f. 449). *Discorso sopra la dignità e titoli della religione et gran maestro de cavalieri Hierosolimitani.* Inc. *Se con giusta ragione mai a prencipe christiano alcuno fu nello scriuergli.* Des. *dei più che modesti titoli suoi.*

25 (f. 466). **Mendozza** *di* **Innico,** *discorso in materia di visite e precedenza del nunçio;* praeit titulus hispanice: *Discurso sobre la visita del nunçio.* Inc. *Siendo cosa sabida y sin ninguna dudo el respecto y reuerençia que se deue a todos los ministros.* Des. *hordenare y mandare.* (Nomen auctoris additum solita manu).

26 (f. 468). ⟨Ferrariensis (?) cuiusdam⟩, *discorso sopra le cose del Turco*. Inc. *Già che la nuoua della morte del re cattolico, la quale s' era sparsa per questa città.* Des. *Temono forse giustamente dell'esterminio loro.*

27 (f. 470). *Discorso sopra il baccio*. Inc. *Il baccio è soaue cosa, ma non ogni baccio è soaue.* Des. *con nuoui spiriti nuoua bellezza.*

28 (f. 494). **Arquati Antonii,** artium et med. doctoris clarissimique astrologi, pronosticon de eversione Europae, quod serenissimo Mathiae Hungariae regi, an. 1480, direxit. Inc. *Multa sunt, serenissime rex, quae diuinos homines efficiunt, virtutum primum excellencia.* Des. *et Arquati semper sis memor tui.* (Freher, Germanicarum rerum scriptores, Francofurti 1637, 2, p. 169-175).

Codex variis manibus scriptus folia vacua exhibet II^{v}, 34^{v}, 40^{v}, 45^{a}, 69^{v}, 74^{v}, 74^{a}, 132^{ab}, 167^{a}, 179^{v}, 207^{a}, 223^{ab}, 246^{a}, 287^{v}, 287^{a}, 301^{v}, 345^{a}, 396^{a}, 413^{v}, 448^{v}, 448^{a}. 465^{a}, 469^{v}, 493^{ab}, 499^{b}, 500. In ff. I-II^{v} index contentorum.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

858. An. 1615 (cf. f. II), chart., mm. 270×203, ff. VI. 576.

Sermones et libelli de rebus politicis.

1 (f. VI). **Canossa** *di* **(Ludovici),** *Veronensis, episc. Baiocensis* (i. e. Bayeux; in ms. *Baiusa*, vel *Baius*), *del governo del regno di Francia,* libri 1-5. Liber I (f. 9) inc. *È necessario prima che passiamo più auanti.* Des. *et del quale si habbia cognitione;* praeit (f. 1) *prefatione dell'auttore al christianissimo re di Francia: Molti filosofi et teologi et altri dottissimi huomini (christianissimo et felicissimo re) hanno disputato - così terreni come celesti;* (f. 39) lib. II: *Resta hora la seconda parte - et augomento del regno;* (f. 83) III: *La forza del regno consiste principalmente - et la fama n'andasse per tutto;* (f. 107) IV: *Dell'institutione et dell'ordine appartenente alla forza del regno - di quelli che io sapessi immaginare;* (f. 122) V: *Nell'ultima parte di questo mio trattato - et della natione Francese;* (opus ignotum biographis episcopi clarissimi).

2 (f. 145). *Discorsi politici* 1-31. *Discorso primo: Se un officiale deve esseguire i comandamenti ingiusti del principe suo,* inc. *La questione se il magistrato sia obbligato esseguire gli editti ingiusti,* des. *come altroue ho detto; discorso XXXI* (f. 203^{v}): *Che è atto da crudelissimo tiranno far esseguire quelle leggi, le quali per lo lungo tempo et per trascuratezza di giudici si sono dismesse,* inc. *È così corrotto il mondo, che uolendo un principe o un giudice condennar uno,* des. *affinchè ognuno sappia da chi guardarsi.*

3 (f. 226). *Avertimenti politici, distinti in doi libri. Libro 1* (f. 227) inc. *Fra gente barbara doue s'usa assicurarsi l'imperio con la morte de parenti*

des. *non so bene se il card. Caetano moderno faccia a questo proposito;* (f. 254) lib. II inc. *Non dourebbe altramente capitano alcuno seruir prencipe tiranno* des. *tutto che siano così grandi pel consiglio di capi d'Italiani.*

4 (f. 285). *Discorso con il quale si va investigando le vere cause, per le quali la republica di V e n e t i a si mostrò irresoluta all'invito di nostro signore d'entrare in lega contro il T u r c o .* Inc. *Resta ognuno con molta ragione assai sospeso d'animo.* Des. *et dalla sua crudeltà distrutti et desolati.*

5 (f. 305). *Discorso con il quale si va investigando la causa, dalla quale procede la fiacchezza et debolezza del T u r c o .* Inc. *Porge occasione grandissima di pensare assai a chi ua considerando.* Des. *un perpetuo stabilimento della republica christiana.*

6 (f. 315). **Fr⟨a⟩ T⟨ommaso⟩ C⟨ampanella⟩, Dom⟨enica⟩no,** *discorsi a principi d'Italia, che per ben loro e del christianessimo non debbano contradire alla monarchia di Spagna... discorsi* I-XI. I, inc. *Gl' historici et poeti d'Italia tutti* - XI, des. *per loro sicurtà e gloria d'Italia.* (D'Ancona, *Opere di Tommaso Campanella*, Torino 1854, 2, pag. 45-75, nonnullis additis in fine in nostro ms.).

7 (f. 351). **F⟨ra⟩ T⟨ommaso⟩ C⟨ampanella⟩,** *aforismi politici* (in ms.: *cento cinquanta concetti methodici dell' universa scienza*). Inc. *Nessuno domina a se solo et a pena uno.* Des. imperfecte: 139: *legasi l' historia fiorentina di quella città.* (D'Ancona, l. cit, p. 11-38, nonnullis variantibus).

8 (f. 403). **⟨Campanella Thomae⟩,** *compendio della monarchia del M e s s i a et delle ragioni del dominio ecclesiastico...* (f. 404) cap. I inc. *Signor uero et assoluto et per se si dice de iure et de facto colui, che può seruirsi delle cose.* Cap. XV des. *et si piglia l'un per l'altro.* (Latine editum una cum opusculo sequenti, Iesi 1633).

9 (f. 529). **⟨Campanella Thomae⟩,** *discorso delle ragioni che ha il re cattolico sopra il nuovo emispero...* Inc. *Perchè il Gaetano caua da s. Thomaso e 'l Soto e 'l Vittoria che non potemo noi pugnar contro infedeli.* Des. *ma di uera potestà.*

10 (f. 547). **Malaspina Germano,** *dello stato spirituale e politico del regno di S v e t i a ... della congiuntione della S v e t i a con P o l o n i a , della provincia della F i n l a n d i a , del porto di C a l m a i o ... di E l s b u r g o fuor dello strettò di Dania.* Inc. *Gostauo, che fu auo del serenissimo re di Polonia, doppo di hauere con molto ualore et gloria liberato il regno di Suetia.* Des. *che della fede loro non possa dubitare;* (haec relatio agit de rebus, quae acciderunt, quum Sigismundus III rex Poloniae una cum Germano Malaspina, nuntio pontificio, Suetiam se contulit ut illius regni dominio potiretur).

Codex variis manibus scriptus folia vacua habet I, II, IV, VI^v, 145^v, 224^v, 225, 226^v, 285^v, 302^v, 304, 305^v, 314, 401^v, 402^v, 403^v, 544^v-546, 547^v, 575, 576. In f. III index contentorum.

Simplici menbrana contectus saec. XVII.

859. An. 1613 (cf. f. I), chart., mm. 270 × 210; ff. III-510.

Sermones historici, politici et morales.

1 (f. 1). **Corso Rinaldo** ⟨iureconsulti Corrigiensis, episc. Strungulensis in Calabria⟩, *discorso a pittori, sopra l'honestà delle imagini.* Inc. *Se il lume del diuin volto, nell'huomo impresso, non fosse stato dalla humana malitia guasto.* Des. *et intelliget misericordias Domini.*

2 (f. 18). **Guicciardini Francesco,** *sopra il dominio della Chiesa.* (E libro IV historiarum a vv.: *Per dichiarazione delle cose presenti* ad vv. *comparate al dominio ecclesiastico*).

3 (f. 31). **Paruta Paolo,** *discorso sopra la pace de' Veneziani co' Turchi.* (*Opere politiche,* Firenze 1852, 1, pagg. 427-448).

4 (f. 72). **Carga Giovanni,** *informatione del secretario et secreteria di nostro signore et di tutti gli offitii, che da quella dipendono. 1574.* (Lämmer, Monumenta Vaticana, Friburgi Brisgoviae, 1861, appendix II, pagg. 455-468, e nostro codice).

5 (f. 93). *Discorso sopra l'electione del re di Polonia* (Sigismundi III), *1587.* Inc. *Sono tanto uarii et mutabili gl' animi della nation Polacca, per esser molto sottoposti alle passioni.* Des. *ch'è quanto posso dir a v. signoria illma in questa materia.*

6 (f. 104). *Giuditio degli Vscocchi, tradotto di latino in volgare.* Inc. *Essendo (come ognun sa) cresciuta tanto a questi tempi l'insolenza et ardire degli Vscocchi.* Des. *et a tutta la riuiera di Dalmatia.*

7 (f. 131) **Sirleto card. (Petri Guillelmi),** *brevis tractatus de basilica s. Mariae maioris, alias ad praesepe. Romae.* 1 cap., *de fabrica ecclesiae,* inc. *Liberius papa, qui anno salutis CCCLIII pontificatum iniit.* Ultimum caput: *de bullis eiusdem et privilegiis* des. *Pontificatus uero domini Innocentii papae IV anno primo;* praeeunt [1] (f. 120) epist. auctoris ad card. ⟨s. Carolum Borromeo⟩ *di alcuni papi, quali in diversi tempi hanno mostrato segni di devotione verso la chiesa sopradetta: Hieri raggionando con v. s. gli dissi che la chiesa di s^a Maria maggiore era stata hauuta - e di tutti i santi, da s. Silvestro etc.;* (cf. Taccone-Gallucci, *Monografia del card. Sirleto,* Roma 1908, pag. 45); [2] (f. 124^v) eiusdem ad eundem, nuncupatum archipresbyterum eiusdem ecclesiae: *Nostro Signore, Dio benedetto, ha dato di nuouo a v. signoria illma et revma occasione et materia - per sua santissima misericordia.*

8 (f. 151). **Tognazzi Giov. Iacomo,** *Veronese, il vero modo di fornirsi per sempre di cavalli e fanti, non pur senza spesa publica, ma con guadagno del principe e de sudditi insieme. Proemio: Della necessità di star in apparecchio d'armi,* inc. (f. 152): *Disse già chi non può mentire che qual hora uomo di forze sta bene armato;* cap. XII: *Dell'accrescimento et del danaro et delle entrate...,* des. *per mantenimento dei stati loro. 1595. A di 8 gen. in Venetia.*

9 (f. 197). **Londano Nicolò,** *Padovano, discorso sopra l'unione de prencipi christiani contra il Turco.* Inc. *Non è dubbio alcuno che tutte le spetie degli animali... la libertà desiderano.* Des. *tali potranno aspettare;* praeit (f. 192) dedicatio: *al sacratissimo Filippo re cattolico di Spagna: Fu opinione del diuino Pitthagora, re cattolico e sacratissimo, che quella filosofia - piegare le sue ginocchia a Baal.*

10 (f. 325). *Scrittura fatta sotto Federico Cornaro, vescovo di Padova, circa il tollerare o non tollerare la licenza della nation Germanica.* Inc. *Che gli scolari tedeschi si debbano tollerare a uiuere Lutheranamente, in segreto però, s'allegano ragioni.* Des. *in poter del quale è ogni bene et utilità nostra. Si fa fine;* (cf. Lämmer, Analecta Romana, l. cit., pag. 50).

11 (f. 339). *Discorso intorno alla legatione di Polonia del card. Gaetano* (Henrici), *del 1596-1597, dicesi dell'abate suo nipote.* Inc. *Sono assai chiare et manifeste le cause, che hanno mosso la santità di nostro signore.* Des. *per informatione intera di questo negotio.*

12 (f. 357). *Primo discorso della cognitione delle lingue.* Inc. *La cognitione delle lingue più nobili fu sempre in molta riputatione appresso gli huomini.* Des. *stimato molto dagli huomini di giuditio;* (sed non sequitur secundus).

13 (f. 373). *Economica del card. Borromeo* ⟨s. Caroli?⟩: cap. I. « Ordini generali » inc. *Nissuno benche habbia autorità non disponga fuora d'alcuno del suo seruitio ordinario.* Ultimum cap. « Capellano » *che sia la uolontà di s. signoria illma a farlo.*

14 (f. 433). **Frachetta Girolamo,** *se il re cattolico habbia ben fatto a dare i paesi Bassi et la Borgogna in dote alla serenissima infanta, d. Isabella.* Inc. *La risolutione c'ha preso il re catolico di dare al serenissimo arciduca Alberto, già cardinale.* Des. *che la maestà s. alienasse la Fiandra.*

15 (f. 441). *Con che autorità si sia il papa* (Clemens VIII) *potuto intromettere nella rebenedittione del novello re di Francia.* Inc. *Per sapere con che autorità può intromettersi il papa nell'elettione del re di Francia.* Des. *dalla pia sopraintendenza del vicario di Christo;* (cf. Lämmer, l. cit., p. 59).

16 (f. 453). **Frachetta Girolamo,** *se si debba credere, che l'imperatore sia per venire ad elettione di re de' Romani...* Inc. *Ragionasi che si procuri di mover*

l'imperatore ad intimar la dieta et uenire all'elettione. Des. *non si incorpori uolontariamente col regno di Pollonia.*

17 (f. 457). *Modo di provedere in Roma delli benefitij di Spagna... in maniera che la provesione si facesse a persone meritevoli...* Inc. *Non potendosi i benefitij di Spagna conferire ad altri che a Spagnuoli.* Des. *secondo la qualità di tale fede.*

18 (f. 461). *Paragone della vita cortegiana con la monastica, lettera scritta a don Sebastiano da Lucca, monaco.* Inc. *Poiche contra mia uoglia m'inducete a risponderui, è forza che io sia più lungo dell'usato.* Des. *in gratia però di Dio, il quale ci aiuti.*

19 (f. 471). *Delle miserie, che sovrastano all'Italia et della sollevatione de Polacchi contra il re loro, scritta a di 24 giugno 1606.* Inc. *Predissero molti anni sono all'Italia in questo tempo calamità.* Des. *che non si conformi nel resto degli auuenimenti infelici.*

20 (f. 472). *Discorso come si conservino le monarchie et come si perdino. Dei mali che patisce la monarchia di Spagna et come si potrebbe rimediare. 25 marzo 1602.* Inc. *Le monarchie si conseruano con la religione, con la reputazione del prencipe.* Des. *altrimenti sarà uano et infruttuoso.*

21 (f. 496). *Discursus, quo humani opus consilii non esse pontificatum docetur.* (Lämmer, Analecta Romana, Schaffhausen 1861, pagg. 121-124, ex hoc codice; cf. ibid. pag. 51 sq.).

22 (f. 503). ⟨**Bellarmini Roberti**, card.⟩, de officio primario summi pontificis ad Clementem octavum, summum pont. (Alberici, Caesaris Baronii card. epistolae et opuscula, Romae 1770, 3, pagg. 3-14; de aliis edd. cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la Compagnie de Jésus*, Paris-Bruxelles 1890, 1, col. 1205-1206; cf. etiam Lämmer, l. cit., pag. 50 sq.).

Codex variis manibus scriptus folia vacua exhibet I, III^v, 31^v, 92^v, 119^v, 146-150, 151^v, 189, 190, 191^v, 324^v, 337, 338, 432, 433^v, 440, 450, 452^v, 456^v, 459, 460, 470, 473^v, 474, 494^v, 495, 496^v, 502, 503^v, 509-510. In ff. II-III^r index contentorum.
Simplici menbrana contectus saec. XVII.

860. Saec. XVII, chart., mm. 264 × 203, sed ff. 408-425 mm. 260 × 192 et ff. 445-464 mm. 206 × 150; ff. IV-546 (+ ff. 256^a. 427^{a-c}. 434^a. 464^{ab}).

Sermones politici, morales et scientiarum naturalium.

1 (f. 1). **Corneo Tito** *d'Urbino, discorso della ragione di stato et di guerra* (partes 1-2). *Parte prima, capo I* (f. 3) inc. *Non si può negare che gli huomini non nascano sufficientemente inclinati a trouare la uerità; capo XV* des. *passiamo a dire alcuna cosa della ragione di guerra;* (f. 51) *parte seconda, capo I* inc. *per compimento di questo mio discorso non si può pretermettere, cap. III* des. *sia*

giuditio del prudente lettore; praeit (f. 2) auctoris dedicatio *al... duca di Urbino,* (Francisco Mariae II): *Molti sono che hanno scritto e uie più sono quelli, che parlano della ragione di stato. - Di Pesaro, 15 marzo 1615...;* subsequitur (f. 61ᵛ) *tavola de capitoli: Proemio nel quale si ha la intentione dell'autore et che dagli altri è stato trattato della ragion di stato perfettamente, et il modo di procedere per inuestigarne la diffinitione;* cap. ult.: *Per ragione di guerra potersi anche intendere l'arte militare, e qual sia il suo fine presa in questo senso;* (cf. Lämmer, Analecta Romana, pag. 54).

2 (f. 65). ⟨Germanici cuiusdam⟩, *de republica* (Germanica) *ordinanda, verbum veritatis.* Inc. *Dei sacrosancti numine ante omnia uotis omnibus inuocato.* Des. *omnibus precibus etiam atque etiam obtestamur.*

3 (f. 77). *Che un re di Francia è assai grande per sè stesso, senza ambire o procacciarsi altra grandezza, che quella del suo proprio regno.* Inc. *Tutti coloro che fanno professione di leggere e ben esaminare le historie* Des. *può insieme con tutto il suo regno chiamarlo giustamente grande.*

4 (f. 85). *Se la mutatione d'un costume antico d'una città sia utile o dannoso a quel governo.* Inc. (f. 86): *Vidi questi dì una scrittura, nella quale messer Paulo del Bufalo biasimando la creatione delli sessanta et il dar loro pagamento.* Des. *tutto quello, che sempre si potrà per le forze nostre.*

5 (f. 97). *Come si possa fare per pesare e non numerare i voti nelle congregationi delle republiche* (responsio per epistolam). Inc. *Voi mi domandaste l'altro giorno come si potesse fare che si pesassero.* Des. *nessuna autorità in effetto, ma solo in opinione.*

6 (f. 99). **Benevento ⟨Io. Leonardi?⟩**, *se un prencipe oppresso da ribelli si possa aiutare con illicita permissione et simulatione... Risposta: Si risponde de sì, però per intelligenza maggiore debbasi auertire che il caso presuppone una cosa.* Des. *per hora m'occorre dire in questo caso.*

7 (f. 104). **Minucci Minuccio,** *alcune considerationi sopra la republica del Bodino* (Bodin Jean; *Les six livres de la Republique,* Paris 1576, fol.), *lettera al p. Possevino* (Ant.). Inc. *Che dirà vostra signoria revm̃a se nel tempo medesimo, ch'ella m'ha inviato l'antidoto contro il Bodino.* Des. *Di Roma, 19 nov. 1588.*

8 (f. 110). *Modi di far danari, trovati da republiche, re, imperatori... antiqui et moderni, oltre alli ordinarij* (modus 1-101). *Modo primo* inc. *I Cartaginesi hauendo bisogno de denari scrissero a tutte le città del loro dominio. Modo 101* des. *et il soprauanzo è guadagno del principe.*

9 (f. 138). *Ragionamento in materia dell'annona.* Inc. *Fra le cose, che con ogni studio et diligenza deue cercare un principe.* Des. *et della miglior mente, che si possino trouare.*

10 (f. 157). *Parere che non si debbano bandire in un dì tutte le monete del regno* (Neapolitani), *scritto a dì 20 dec. 1610, et dato al sig. vicerè a dì 22.* Inc. *Quando il sig. conte di Beneuento si risolse di aggiustar la moneta di questo regno.* Des. *di Dio, nel quale ella tanto si confida.*

11 (f. 161). **Frachetta ⟨Hieronymi⟩**, *se si debba credere che sia in mano dell' imperatore il far la pace con il Turco con honorate conditioni, o no. 1601, 20 nov.* Inc. *Il dottor del ambasciatore straordinario di cesare al papa dice a sua beatitudine essere in potere.* Des. *con diminutione del suo imperio o della sua riputatione;* (nomen auctoris in f. 165[v]).

12 (f. 167). *Delle republica e modo di governo de preti.* Inc. *Io ho grandissima marauiglia come sia potuto auuenire che tanti e tanto giuditiosi ingegni.* Des. *di colorirla e di finirla maestreuolmente.*

13 (f. 183). *Se il papa* (Paulus V) *nella promotione del 1612 dovea far cardinali Venetiani.* Inc. *Per la parte affermatiua: che stante le cose passate.* Des. *che l'hauere i meriteuoli d'honòre in dispregio.*

14 (f. 187). **Colonna** *card.* **Ascanii**, earum rerum, quas Caesar card. Baronius de monarchia scripsit, iudicium; (extat in tractatu Baronii de monarchia, Parisiis 1609, pag. 149 sq.).

15 (f. 193). *Se convenga ai signori Pollachi di muover al presente l'armi contro il Turco.* Inc. *Si mette in disputa tra i signori Pollachi se sia loro espediente di muover l'armi.* Des. *per molti rispetti a quella del Turco.*

16 (f. 203). *Come l' imperio depende dai papi.* Inc. *Imperoche tutte le cose, che hanno gl'huomini.* Des. *et d'inuestire et di priuare delli regni*; (cf. Lämmer, Meletematum romm. mantissa, Ratisbonae 1875, pag. 207, n. 1).

17 (f. 209). *Sopra l'autorità del papa...* Inc. *Il papa, supremo pontefice de christiani, può dare tutte le dignità.* Des. *che Fiorenza precedeua a Ferrara.*

18 (f. 217). *Sopra le cose di Germania, fatto del 1545.* Inc. *La Germania hoggidi è assai maggior prouincia che non la fecero gli antichi, che la descrissero.* Des. *dieci mille altri scuti pur al anno;* (cf. Lämmer, l. cit., pag. 48).

19 (f. 230). *Discursus circa praesentem regnorum Suetiae et Gothiae statum; modus item quo regna illa iuvari possunt ad religionem catholicam amplectendam.* Inc. *Defuncto iam rege Suetiae et Gothiae, Ioanne III, qui pater fuit regis Poloniae moderni, Sigismundi III.* Des. *non sit inferior futurus;* (cf. Lämmer, l. cit., pag. 50).

20 (f. 235). **Frachetta ⟨Hieronymi⟩**, *se il matrimonio della principessa Maria col re di Francia torni conto al gran duca, et se al re et al regno.* Inc. *È dubbio, degno di essere esaminato, se il gran duca di Fiorenza.* Des. *per le ragioni, che si sono dette.*

21 (f. 240). *Delle ingiurie fatte dal re di Francia al catholico, e come*

debba risentirsi. Inc. *Non hanno occasione li prencipi, nella quale si debbano mostrar più pronti per conseruar l'imperio.* Des. *ma anco di Spagna in Italia.*

22 (f. 243). **Pinaoro Tarquinio,** *Anconitano, parere sopra li dominij Spagnuoli in Italia...* Inc. *Sentitosi in questa corte il moto d'arme del duca di Sauoia nel Monferrato, ogni huomo entrò in pensiero.* Des. *Di Roma, 20 luglio, 1613.*

23 (f. 253). *Sopra il matrimonio concluso tra Francia et Savoia.* Inc. (f. 254): *Il matrimonio concluso tra Francia e Savoia senza il consenso del re cattolico.* Des. *per giusto respetto si tace in questa scrittura.*

24 (f. 257). *Se il re di Spagna* (Philippus III) *debba di nuovo accasarsi e con chi, scritta a di 19 nov. 1611.* Inc. *L'accidente della morte della reina, nostra signora, dà materia di discorrere.* Des. *per la grandezza della chiesa cattolica.*

25 (f. 262). *Si esorta il re di Francia* (Henricum IV) *ad unirsi coi Venetiani, quest'anno 1607, a' danni de' Spagnuoli.* Inc. (f. 263): *Sire. Se ben per l'innezia* (!) *e poca esperienza mia può parer disdiceuole alla mia poco men che balbutiente lingua.* Des. *Di Roma 10 febraro 1607;* subnectitur altera epistola ad eundem: *Mando copia... di quanto alli mesi passati - Roma 1 maggio 1607.*

26 (f. 272). *Se si debba credere che il nuovo re d'Inghilterra sia per essere amico del re di Spagna..., se si può sperare che si faccia cattolico, scritto a di 20 aprile 1603.* Inc. *Essendo morta Isabella reina d'Inghilterra e successo in quel regno Giacomo re di Scotia.* Des. *et di parecchi altri.*

27 (f. 276). *Se sia espediente alla regina d'Inghilterra maritare la signora Arbella al principe di Condè et dichiararli successori del regno... 1602.* Inc. *Si ragiona che il re di Francia tratti con la regina d'Inghilterra di far matrimonio.* Des. *et uolge come a lei piace.*

28 (f. 281). **Pinaoro Tarquinio,** *risolutioni d' un politico catholico sopra il dubbio, se n. s. Paolo V... dee ammettere il matrimonio fra la sorella del gran duca di Toscana, cattolica, et il figlio del re d' Inghilterra, heretico... 1612.* Inc. *Benchè sia malageuole l'accertar con discorso humano il futuro euento delle cose, et massime di stato.* Des. *con tanta espettatione di bene si fusse partita.*

29 (f. 297). *Competesi al re di Spagna di lasciare i Paesi Bassi in lor libertà.* Inc. *Non è dubbio che la grandezza dell' imperio Spagnuolo sia di gran lunga maggiore di quello, c' hebbero i Romani.* Des. *degni d'immortal memoria.*

30 (f. 300). **Frachetta Girolamo,** *della congiura fatta contra Henrico quarto, re di Francia. 1602, 10 luglio.* Inc. (f. 301): *Tra le più grandi et più pericolose intraprese, che si faccino dagl'huomini.* Des. *durerà quanto la uita del re.*

31 (f. 307). *Del modo di muovere li signori Venetiani contro Turchi, 1601, sett.* Inc. (f. 308): *Già che si uede che 'l re catholico l'ha attaccata col Turco in quella parte.* Des. *ne meno all'occorrenza d'hoggi.*

32. *De Mess monsignor*, (opuscula duo), [1] (f. 322) *Del office du prince envers son successeur et du devoir du successeur envers son prince*, *ex Cornelio Tacito* (scilicet ex hoc auctore et ex hist. Franciae argumentis desumptis). Inc. (f. 323): *Il ne fault nullement doubter, que ceux, qui en ce monde sont ordonnez pour commander*. Des. *manquer en rien de son deuoir, ny de sa conscience*. [2] (f. 340). *Le conseil de Tiberius peur appaiser la revolte de ses armees a son advenement al empire, ex Tacito* (seu observationes in politicam Tiberii a Tacito descriptam). Inc. *La sedition dell'armée, qu'estoit en Hungrye, dict notre autheur, auoir apparence au iugement de ceux qui cognoissent l'humeur de gens de guerre d'une grande esmeute*. Des. *pour faire obeyr tout le demeurant du monde;* (auctor probabiliter fuit aliquis episc. Metensis, quisnam?).

33 (f. 347). *De progressi del Turco dopo la fondatione della fortezza di Petrina. Roma, 10 gen. 1593*. Inc. (f. 348): *Molti hanno opinione che tra la casa d'Austria et il Turco sia pur per succedere o tregua, o pace*. Des. *nè si desidera impedirle*.

34 (f. 353). *Discorso o giuditio di quello, che sia per tentare l'Ottomano*. Inc. (f. 354): *Illm̃o et revm̃o monsignore. Si può credere che'l Turco fara questo altro anno contro li christiani*. Des. *et cacciarlo, come s'ha detto*.

35 (f. 360). **Pahisio,** *ragguaglio a sua santità di quello, che sia per tentare il Turco*. Inc. (f. 361): *Si è ragionato et si ragiona chel Turco oltre il grosso essercito*. Des. *l'humiltà, che si deue, et diuotissimamente le bacio li santissimi piedi*.

36 (f. 367). Sp⟨anocchi?⟩, *intorno a quello che passa tra Francia e Spagna*. Inc. (f. 368): *Pues el rey de Fran: muestra por susobras su mala intencion*. Des. *hauanzar de mezo a executarlo*.

37 (f. 375). **Vannetti Bernardino,** *che dai giudicij degli astrologi non si può ricever nè utile nè piacere; al serenissimo ... Francesco Maria II, duca di Urbino*. Inc. (f. 375v): *Molte uolte io sono andato ricercando nell'animo mio... donde auuenir possa*. Des. *nè le forze, nè la uita mi bastino*.

38 (f. 408). *Discorsi mecanici e naturali*. [1] (f. 409). ⟨De vi aquae⟩. Inc. *Nel studiare che nell'hore otiose soglio far delle cose naturali*. Des. *con tanto honore, gloria e utile loro e loro serenissimi successori*. [2] (f. 421). *Sopra il sopranotare o immergersi de gravi nell'acqua*. Inc. *Tutti i corpi nell'acqua immergentesi* (!) *o sopranotanti*. Des. *che di sopra detto hauemo*. [3] (f. 423). *Sopra la proportione della distanza e gravità de corpi gravi*. Inc. *Omnium grauium ut grauium potentia alia est materialis*. Des. *et ultra et non minus*. [4] (f. 424). *Disegni di cinque principij di macchinare...* (de vecte seu statera). Inc. *Il primo consta di pura leua sola desegnata*. Des. *ogn'altra forza mouente etiam animata*. [5] (f. 426). ⟨De vi praedicta et eius usu⟩. Inc. *Ne con la pubblicatione di*

questo solo uso. Des. *Annibale Raimondo nel suo trattato del flusso del mare, f. 43 et 87.*

39. Querenghi Flavio, [1] (f. 428) *Se l'animo, oppresso da qualche travaglio, in parte si alleggerisca se gli sopravengono nuovi accidenti.* Inc. (f. 429v): *Non pare, anzi dourebbe essere il contrario.* Des. *se non precedesse il dispiacere;* praeit (f. 429) dedicationis epist. ad Franciscum M^{am} II, Urbini ducem: *Se andiamo con molto studio inuestigando - Di Padoua, 16 agost. 1612.* [2] (f. 435v). *Sel ventaglio habbia forza di far fresco.* Inc. (f. 437v): *Staua per recitar le laudi d'Hercole.* Des. *senza mettere il piè fuori della casa;* praeit (f. 436) auctoris epist. dedicationis *al ser. sig. duca d'Urbino* (Francisco Mariae II): *Il caldo, chè nel mezzo della state - Padoua 6 agosto 1611.* (In ambabus epist. subscriptio auctoris est autographa).

40 (f. 445). **Galilei Galileo,** *del flusso et reflusso del mare.* (*Opere complete,* Firenze 1843, 2, pagg. 387-406).

41. <**Valier seu Valerii Augustini,** episc. Veronensis et card. (cf. f. 475v)>, [1] (f. 465) *Cavendum esse ne quispiam sibi nimium credat, ad Federicum card. Borromaeum.* Inc. *In hac nostra peregrinatione et humanae uitae exilio.* Des. *in meliorem partem te esse accepturum.* [2] (f. 471). *De cauta imitatione sanctorum,* ad eundem. Inc. *Annum trigesimum primum agens, cardinalis annorum septem.* Des. *optimorum et sanctorum episcoporum elucet maxime.* (Recensentur haec duo opuscula in amplissimo catalogo opp., qui praemittitur opusculo: *De cautione adhibenda in edendis libris,* Patavii 1719, pag. XXIII sq., n. CV-CVI).

42 (f. 489). **Baronii Caes.,** card., *apologeticon, utrum relapsi iterum sint in ecclesia recipiendi, ad Clementem VIII.* Inc. *Cum in epistola a me anno superiori ad tuam beatitudinem data, eademque quinto annalium tomo praefixa.* Des. *ubi eam exposcentibus tantumodo fuerit palam facta;* (specimen apud Lämmer, Analecta rom., pag. 142).

43 (f. 511). *Delle difficoltà, che hanno i frati Italiani di poter far frutto nei conventi della Germania... Lettera da Roma al generale di tutto l'ordine di S. Domenico.* Inc. *La prima è l'ignoranza della lingua et la difficoltà d'apprenderla.* Des. *et mantenimento di nostra religione.*

44 (f. 525). *Modo di aiutar le religioni cadute.* Inc. *Essendo fra gli operarij, i quali Dio signor nostro ha prouisto et ua prouedendo alla sua chiesa.* Des. *Il che Dio signor nostro la conceda. Amen.*

45 (f. 527). **Rutati Giulio** *da Pistoia ..., dell'uso del cavallo* (ex historiis), *al principe d'Urbino* (*Fridericum*). Inc. (f. 528): *Giunto Alessandro alla famosa tomba. .. Ne magnanimi petti, serenissimo mio signore, sourano desio di gloria.* Des. *dalla quale hebbero i Cartaginesi contro di loro la famosa uittoria;*

(videtur autographum, pauca de hoc auctore habes apud Zacharia, Bibliotheca Pistoriensis, Augustae Taurinorum, 1752, pag. 218).

Codex variis manibus exscriptus plurima folia vacua exhibet. In ff. I-II index contentorum. In f. 1 ornamentum calamo delineatum, in quo quercus supereminente corona ducali. Simplici membrana contectus saec. XVII.

861. Saec. XVII, chart., mm. 290 × 210 circiter, sed ff. 58-84, 160-167, 234-253 mm. 210 × 164 circiter; ff. IV-574 (+ 184[a], 462[a], 484[ab], 489[a], 498[a], 508[ab], 524[ab], 533[a]).

1. Quaerengi Flavii, opera. [1] (f. 2). De genere dicendi philosophorum contra grammaticos, disputatio ad Franciscum Mariam (II), Urbini ducem, partes I-III. (Lugduni Batavorum 1639, pagg. 163-207). [2] (f. 31). *Discorsi naturali et morali,* 1-11. [a] (f. 32[v]). *Che nel viver politico tutta l'importanza consiste nel conoscer prima la natura degli huomini...* Inc. *Ciascuno artefice sino a certi segni considera il soggetto della sua arte.* Des. *prima di partire dalla riua;* praeit (f. 32) epist. praefationis gratia: *al serenissimo sig. duca d'Urbino* (Francisco M. II): *Perchè lunghe son l'arti et corto il tempo della uita - a quella felicità, alla quale sono nati.* (Iuxta Vedova, *Scrittori Padovani,* Padova 1836, 2, pag. 143, huius auctoris: *Discorsi vari, curiosi ed eruditi* fuerunt impressi Patavii 1644, sed editionem videre non potui, nescio an nostri cum illis conveniant). [b] (f. 33[v]). *Che habbiamo tutti dentro di noi un'oracolo, il quale ci può sicuramente et facilmente ammaestrare nella conversazione civile.* Inc. *Chi misurasse gli altri con la sua misura.* Des. *ma ancora al viuer ciuile.* [c] (f. 34[v]). *Che i beneficij che ci può far l'amico senza esser richiesto non meritan alcuna lode... se aspetta... le nostre preghiere...* Inc. *Il uero amico e 'l buon padrone.* Des. *su le braccia nell' acqua.* [d] (f. 36). *Che molti difetti quasi insensibili nella gioventù ci si fanno con l'età molto più manifesti.* Inc. *Chi ci lasciò quell'utile ricordo.* Des. *d'un grandissimo incendio.* [e] (f. 37). *D'onde proceda che mal volentieri s'ascoltano i ricordi degli amici.* Inc. *Se bene può ciascuno intelletto delle cose dubbie.* Des. *et nell' altre fiere nociue.* [f] (f. 38[v]). *Che l'amico, se veramente ama, non mancarà mai ne' termini della creanza...* Inc. *Og'un sa quanta forza habbia.* Des. *una poca corrispondenza su gli occhi.* [g] (f. 40). *Proemio della nuova filosofia.* Inc. *È l'intelletto dell'huomo così amico di nuoue opinioni.* Des. *che nel terreno degli altri.* [h] (f. 41[v]). *Della mezza regione dell'aria.* Inc. *Non mi marauiglio se uane per lo più riescon le fatiche.* Des. *alla sua natura contrario, lungamente durare.* [i] (f. 46[v]). *Per qual cagione ad alcuni sia in tanto abhorrimento lo scrivere in verso.* Inc. *Io per me credo che ciò proceda, perchè uedendo alcuni esser pur troppo laborioso negotio.* Des. *Che sarà quella dello scriuere in prosa.* [k] (f. 50). *Al serenissimo sig. duca d'Urbino* (Francisco Mariae II epist. blandiens):

Con queste armi, quando però s'ha uigore - le uirtù, hormai sbandite dal mondo.
[1] (f. 51). *Modo di convertire i nostri dispiaceri in diletti.* Inc. *Lettore, io ti propongo una nuoua alchimia.* Des. *hor che ti ho mostrato la strada.*

2 (f. 61). **Guicciardini Luigi** (senioris), *comparatione del gioco degli scacchi all'arte militare.* Inc. *Essendo stato più et più volte da molti amici miei domandato.* Des. *in grande parte dell'uniuerso. Laus Deo optimo maximo;* praeit (f. 59) epist. dedicationis Cosimo II Mediceo, quae inc. *Sapendo (illm̃o et eccm̃o duca) essere stato antichissimo costume de prudenti agricoltori* ac des. *baciandole la mano molto mi raccomando.* (De auctore cf. Negri, *Istoria degli scrittori Fiorentini,* Ferrara 1722, p. 388 sq.).

3 (f. 85). **Pinauro Tarquinio,** *dell' inondatione di Roma del 1598, lettera allo zio P. Alessandro Bartolucci, priore in s. Agostino. Ancona.* Inc. *Voleuo auanti questo natale con una mia lettera salutar et dar le buone feste.* Des. *Roma ultimo del 1598.*

4 (f. 91). *Dell'ambasseria del re de Persi a s. maestà catt.* (Philippo III) *essortandolo alla guerra contro il Turco, scritto in Madrid, 24 Febr. 1608.* Inc. *Speciose sono le ambascierie, che vengono di paesi molto rimoti, et di raro.* Des. *doue sono più deserti che altro.*

5 (f. 93). *In quanti modi si possono sotto lo scudo della publica fede ingannarsi i buoni dai cattivi ... et via da riparare.* Inc. (f. 94): *Fu opinione degli antichi saui che il fondamento della giustizia.* Des. *più si ricoprirano gli scelerati inganni.*

6 (f. 101). **Fabroni Lorenzo,** *Fiorentino, modo proposto a s. maestà christianissima per sfuggire inganni, falsità e fraudi, che si commettono da notari, mercanti ...* Inc. (f. 102): *Il negotio che Lorenzo Fabroni Fiorentino propone a s. maestà catholica è conueniente, giusto, utile.* Des. *et per contrario abborrito da maligni.* (Nulla mentio hujus scriptoris apud Negri, op. cit.).

7 (f. 107). **Merio Pancratio** *di Bomo* (!) *nel contato d' Avignone, modo di rimediare con utile ... a tutte le fraudi, che procedono dalla secretezza de contratti, proposto al duca d' Vrbino* (Francisco Mariae II), *l'anno 1616.* Inc. (f. 108): *Il particolar intento d'ogni principe deue essere di correggere il male.* Des. *alla quale per fine humilissimamente inchino;* praeit (f. 107ʳ) breve monitum ad lectorem: *Ci sono alcune repliche - et ne resterà obligatissimo.*

8 (f. 125). **Beni Raffaele** *d'Vrbino, considerationi intorno alle brevi e facili espeditioni delle cause civili.* Inc. (f. 126ʳ): *Non si pò remediare alli disordini se non si ariua alla radice.* Des. *di liberarsi da ogni disordine;* praeit (f. 126) auctoris epist. dedicationis *al... duca d'Vrbino* (Francisco Mariae II): *Da gl'ottimi decreti in diuersi tempi - de gl'eccelsi desiderij suoi.*

9 (f. 134). *Considerationi politiche intorno al mantenere la riputatione de servitori* (ministrorum) *contro le calunnie et accuse.* Inc. (f. 135): *Il solito de grandi è di diffender sempre li ministri, tanto più quanto sono antichi.* Des. *come deuono essere benissimo noti a lui.*

10 (f. 140). *Discorso sopra lo stato presente delle provintie unite* (Hollandiae post a. 1602). Inc. *Certo philosopho ha lasciato per iscritto che non ci è huomo.* Des. *ispirar nostri superiori di quello sa esserci salutare.*

11 (f. 150). *Ragioni più importanti che dovrebbero indurre gli stati generali di non cedere alla navigatione et traffico delle Indie.* Inc. *Primieramente l'amicitia, conuersatione et commercio deuono seguir la pace.* Des. *reparatione alcuna nelli confini statuiti;* sequitur (f. 157) eiusdem dissertationis compendium ex flamandico in italicum versum: *Essendo cosa certa che con la pace vanno unite la communicatione e 'l commercio - che di consenso delle parti si prefiggeranno.*

12 (f. 160). **Guarini Battista,** *descritioni o ritratti delle virtù morali.* Inc. (f. 162): « Fortezza ». *Sta nel mezzo della temerità e del timore,* ult. « Virtù eroica ». Des. *che trascende l'humana conditione.*

13 (f. 168). *Accademico Fiorentino, lettione delle monete.* Inc. *Nelle viscere della terra il sole e l'interno calore quasi stillando cauano i sughi.* Des. *per vostro intertenimento, non per insegnamento.*

14 (f. 170). **Paciotti Felice,** *d' Vrbino, della ditta e della disditta nel giuoco.* Inc. (f. 179): *Questi due termini della ditta et della disditta nel gioco s'intendano secondo la commune opinione.* Des. *e di ciò sia detto assai;* praeeunt (f. 178ᵛ) tituli quatuor capitum opusculi: I. *Della diffinitione della ditta* - IV: *La diffinitione della fortuna degli antichi.*

15 (f. 185). **Venturelli Vittorio,** *della detta e della disdetta* ⟨ad Franciscum M.ᵃᵐ II, Urbini ducem⟩. Inc. *La detta è concorso, o uero unione, o congiuntione, o accoppiamento accidentale.* Des. *uederà il discorso intiero della detta e disdetta.*

16 (f. 187). **Rutati Iulii,** *Pistoriensis, in Phaedonem Platonis de anima dilucidatio.* Inc. (f. 188): *Humanum ingenium horti cuiuspiam fertilitati non absurde comparandum esse putarim.* Des. *si damnum sibi atque perniciem consciuerint;* opusculum componunt I. exhortatio ad tirones in philosophiam, II. compendium dialogi Platonis et capita 1-12. I. *Ordo cognitionis duplex;* ultimum: *mystica dialogi resumpta.*

17 (f. 212). **Fontana Giacomo** (*Fontaine Jacques, medico in Avignone*), *discorso de i varoli, vera peste dei fanciulli, stampato ad Aix da Giovanni Tolosano, stampatore del re e della città, 1602.* Inc. (f. 214): *Tutti gli huomini sono desiderosi di sapere e principalmente quello, ch'è necessario per guarire le malatie.*

Des. *Si come i medici hanno di costume di medicare le dissenterie;* praeit (f. 212) auctoris epist. *al sig. del Periero, gentilhuomo Provenzale: La fede che io ho sempre hauuto alla dottrina de gli antichi - mi teneranno per sempre.*

18 (f. 234). *Del vero honore* ... Inc. (f. 235): *Conciossiacche le discordie e l'inimicizie non partoriscono se non trauagli, morti e distruzzioni delle republiche.* Des. *come ben giudicò Plutarco.*

19 (f. 254). *Dell' honore per comporre le paci.* Inc. *La sudetta scrittura, della quale son ricerco del mio parere, in risposta uengo a dire.* Des. *Se così piacesse all'autore della scrittura. Saluo meliori iuditio;* (sunt animadversiones in libellum superiorem).

20 (f. 258). *Nota delle principali mutationi et aggiuntioni della Gierusalemme del sig. Tasso.* Inc. *La mostra dell'essercito christiano è ampliata et con occasione di farui comparire molti signori Napolitani.* Des. *et cauato (pare a me che esso Tasso dica) da S. Cipriano.*

21 (f. 262). ⟨**Maleguzzi-Valeri** comitis **Valerii?**⟩, *allegoria del acquisto della croce* (seu de Eracleide, impressa, Venetia 1623), *poema heroico di Gabriele Zinano.* Inc. *Gli antichi saui huomini, amatori e scriventi della uerità, quasi che fosse modesta uerginella.* Des. *in ogni materia essere innumerabili;* (de auctore allegoriae cf. Tiraboschi, *Biblioteca Modenese,* Modena 1784, 5, p. 429 sg.; cf. 3, p. 128).

22 (f. 275). **Antonino Filippo,** *da Sarsina, paradossa de tempi, al ser. sig., il sig. duca d' Vrbino* (Francisco Mariae II). Inc. *I tempi, serenissimo signore, sono stati distinti dagli scrittori e dai popoli.* Des. *se ho proposta e tentata di prouare questa paradossa de' tempi;* subicitur (f. 289): *tabula temporum a correctione Caesaris ad post Iustinianum imperatorem cum fastis consularibus etc.*

23 (f. 294). Eiusdem, *delle otto lettere circolari del calendario di Cesare* .... Inc. *In tutti i secoli, da che si ha memoria, è stato, tra gli altri in Italia, l'uso di compartire i tempi.* Des. *se in questo poco mi deua fidare di me stesso.* Infra: *Filippo Antonino.*

24 (f. 296). *Humile significatione a nostro signore circa il modo di convertire li heretici alla santa fede cattolica.* Inc. *Il primiero e maggiore intento, che debba hauere il papa .... è di mantenere et ampliare la fede christiana.* Des. *sed quae Iesu Christi, amen;* (cf. Lämmer, Analecta Rom., pag. 54; cf. Meletematum Romanorum. mantissa, p. 273, n. 2).

25 (f. 306). **Campanella** *fra* **Thomasso,** *dei Predicatori, discorsi alli principi d' Italia;* (cf. cod. 858, f. 315).

26 (f. 328). *Discorso della libertà dell' Adriatico.* Inc. (f. 329): *In doi maniere si acquistano le iurisdittioni et si inducono le seruitù.* Des. *o uero in*

essa indotta seruitù alcuna; (in imo margine adnotatio: *Dicono che sia del Muttino*).

27 (f. 347). *Considerationi fatte sopra un partito proposto da mercanti Genovesi a sua maestà catholica.* Inc. (f. 348): *Nella scrittura che discorre sopra il partito de mercatanti Genovesi, proposto a sua maestà catolica.* Des. *in questo proposito a v. altezza, alla quale fo humile reuerenza.*

28 (f. 351). **Alamanni Andrea** (cf. f. 354ᵛ), *gentilhuomo Fiorentino, parere sopra il partito, che propongono li Genovesi al re di Spagna.* Inc. *Presuponendo che sia uero quello, che si è uociferato.* Des. *della sua alturita* (!) *a nessuno;* sequitur (f. 355) eiusdem, ut videtur, alia disquisitio de eadem re: *Per maggiore inteligenzia del discorso fatto sopra il presupposto nel partito - e pagare con assai comodità loro.*

29 (f. 359). *Lettera sopra il matrimonio, trattato fra il principe d' Inghilterra e la principessa di Toscana, l'anno 1612.* Inc. *Mi ricerca v. signoria illm̃a, che io le scriua liberamente se si piglia a bene o a male per questa corte il matrimonio.* Des. *a perpetuo splendor dell'uniuerso. Di Roma, 14 luglio 1612.*

30 (f. 368). *Discorso dell'accasamento dell' Infanta di Spagna.* Inc. *Luego que murio el rey de Francia yo temi que hauia de seguir una conjonction.* Des. *catolico et de buen natural.*

31 (f. 372). *Se debba il re cattolico* (Philippus III) *ripigliar moglie... nov. 1602, lett. al sig. duca di Lerma.* Inc. *Appena s'è hauuto in questa corte auuiso della morte della serenissima regina Margherita.* Des. *che li potrà porre auanti il suo prudentissimo conseglio di Stato.*

32 (f. 378). *S' il re di Spagna* (Philippus III) ... *debba accrescere il suo dominio.* Inc. (f. 379): *Tiene este negotio dos consideraciones, la una pertenençiente a la iustiçia.* Des. *los animos de los ynteresados.*

33 (f. 382). *Che la guerra con gli aiuti d' Italia si ha da tener lontana dall' Italia a ... Paolo V.* Inc. *La guerra si ha da tenere di la da' monti e non aspettarla in casa.* Des. *fedeli, che aspettano il soccorso d' Italia.*

34 (f. 386). *Che al re* (Hispaniae) *convenga piuttosto la pace, che la guerra. 20 gen. 1613.* Inc. *Prudenza è di un principe, il quale possede un grande imperio.* Des. *Tesiphonte, che era la regia di essi Parthi.*

35 (f. 390). *Intorno i rumori di Francia, 1 aprile 1614, al duca di Vrbino* (Francisco M. II). Inc. *Sono i Francesi di loro natura inclinati all'armi et leggieri.* Des. *se il re Henrico quarto non fosse uento* (!) *a morte.*

36 (f. 394). *Se il re cattolico debba ingerirsi nei presenti rumori di Francia. 24 aprile 1614.* Inc. *È dubbio degno di essamina, se torni più a conto.* Des. *Francesi sospettosissimi di tutti, ma in ispetie degli Spagnuoli.*

37 (f. 398). *Sopra i motivi del duca di Savoia* (invadendi ducatum Mediolanensem), *2 luglio 1614.* Inc. *Se si fosse fatto quello, che io raccordai, quando fui alla corte.* Des. *se non di molto giouamento.*

38 (f. 402). *Che non convenga a s. maestà* (catholicae, Philippo III) *guerreggiare in un tempo stesso in Fiandra et in Italia ... 2 febraro 1615.* Inc. *Il far due guerre reali in un tempo, quando non siano guerre necessarie.* Des. *degna della sua pietà et del suo zelo.*

39 (f. 408). *Come si debba governar la guerra con Savoia per parte di s. maestà* (catholica, Philippo III), *quest'anno 1615, in Piemonte.* Inc. *Poichè sua maestà ha risoluto di continuar la guerra col duca di Sauoia, affin di punirlo.* Des. *che egli del continuo ci tenderà, essendo di ciò gran maestro.*

40 (f. 412). *Dell'accordo di Asti ..., 20 agosto 1615.* Inc. *Dell'accordo seguito ad Asti alli 21 di giugno del presente anno.* Des. *che non sia per essere la guerra in Francia.*

41 (f. 416). **Pinaoro Tarquinio,** *parere scritto a monsig. N., sopra l'accomodamento del capitolare et disarmar gli esserciti del re di Spagna* (Philippi III) *e duca di Savoia* (Caroli Emmanuelis I). *1615.* Inc. *Hier mattina, giorno dell'ammirabil resurrettione di Christo n. signore.* Des. *Di Roma questo dì, 20 d'aprile 1615.*

42 (f. 424). *Se sia stato espediente accelerare i matrimonij regij tra Francia e Spagna ... 17 ott. 1615.* Inc. *Dubbio non indegno da essaminare intorno i matrimonii reali.* Des. *ut externis quoque gentibus quietem uelit datam.*

43 (f. 428). *Dei disavantaggi, che ha l'arciduca Ferdinando* (Austriae) *nella guerra presente coi Venetiani, scritto a 25 luglio 1516.* Inc. *È la guerra cosa di tanta importanza et per sè stessa et per le conseguenze.* Des. *Ferdinando molto inferiore in questa guerra ai Venetiani.*

44 (f. 432). *Cause della lentezza, con le quali hanno proceduto l'armi Spagnole in Piemonte. 1616, 23 nov.* Inc. *L'ingresso dell'essercito regio in Piemonte successe, come si uide, tanto prosperamente.* Des. *si reputi a uentura che uenga esseguita.*

45 (f. 436). *Considerationi politiche sopra li presenti moti tra Spagna e Savoia.* Inc. *Il mal presente è pericoloso et di picciol tumore può riuscire un'acerba piaga.* Des. *in un grande incendio.*

46 (f. 452). *Del modo, che si potrebbe tenere per debellare il duca di Savoia* (Carolum Emmanuelem I; idem opusculum, quod numero superiore, quanquam alio titulo).

47 (f. 458). *Considerationi venute di Spagna sopra la presente revolutione d'Italia.* Inc. *La presa di Vercelli è stata sentita in questa corte con particolarissima allegrezza.* Des. *che sia vero o falso.*

48 (f. 463). **Chiepio** *dott., consigliere del duca di Mantova, copia di una scrittura sopra le differenze, che vertono di presente tra li duchi di Savoia et di Mantova.* Inc. *Non è hormai chi non sappia qual sia l'inquietitudine del duca di Savoia.* Des. *di più maturo consiglio.*

49 (f. 465). *Intorno a quest'ultimo motivo d'armi de Francesi sotto la carica dell'Adighiera.* Inc. *Strano auiso si sparge che li Francesi siano per mouer guerra al re catolico.* Des. *chi imita il tuo essempio.*

50 (f. 475). **Altavilla Benedetto,** *patritio Vicentino, discorso astrologico sopra le cause et progressi delle guerre del Piemonte* (in f. 476 titulus longior). Inc. (f. 478) cap. I: *Hauendo ueduto un discorso fatto delli significati de pianeti,* cap. VII des. *Cremona, Rauenna, Ferrara, Roma;* praeit (f. 477) *Alli benigni lettori: Giudicando non douer essere fuora di proposito – o uero anche in altre parti;* (nulla mentio huius scriptoris apud Mazzucchelli).

51 (f. 485). *Resoluçion, que tomo su magestad a cerca de algunas cosas, que importauam a esta monarquia por settiembre de 1618.* Inc. *La salida del cardenal duque de Este sitio para Lerma ha occasionado varios juizios.* Des. *concurriendo las circumstancias referidas.*

52 (f. 490). **Pinaoro Tarquinio,** *sovra la retention... del card. Gheselio, arciv. di Vienna, 1618, al card. Giustiniano ....* Inc. *La Bohemia, parte di Germania, ha molte città, metropoli delle quali è Praga.* Des. *che hanno si mal trattato gli altri sacerdoti.*

53 (f. 499). **Bentivoglio** ⟨**Guidonis**⟩ *card., breve relatione del modo, col quale si governano in Francia gli Vgonotti nelle cose della religione ...* (*Relationi del card. Bentivoglio,* Colonia 1630, p. 235-252; cf. Lämmer, Analecta Rom., pag. 36).

54 (f. 509). **Lusignen** *(di)* **Guido,** *modi proposti alla republica di Venetia per assicurarsi contro l'impeto de Spagnuoli. 1618.* Inc. (f. 510): *È cosa chiara ad ognuno che habbia mediocre notitia degli stati del mondo.* Des. *ch'io possa godere un giorno solo di tanta felicità et gratie meritate;* (in opusculo auctoris memoriae biographicae).

55 (f. 525). *Avvertimento importante alla maestà del re christianissimo di Francia per il suo stato sopra li monsignori di Luines, di Cadenit et di Branché.* Inc. *Poichè io scorgo nei grandi così gran debolezza, che acconsentono leggiermente alla continuatione de disordini dello stato.* Des. *nella sodisfatione, che si ha di fare il debito.*

56 (f. 531). *Se convenga mandare il principe cardinal di Savoia* (Mauritium) *a Roma, l'an. 1620* (dissuadet ducem Sabaudiae). Inc. (f. 532): *Se conuenga mandare ... o non conuenga è cosa di tanta conseguenza, che merita di esser*

molto maturamente considerata. Des. *la millesima parte di questo danno;* sequitur (f. 534) ⟨alterius de eadem re consilium suasorium⟩: *Se bene vostra altezza serenissima ha potuta uedere per sè stessa, che colui che si è ingegnato di persuaderle - all'aura di vostra altezza et del re di Spagna.*

57 (f. 537). **Persico Pamfilo,** *discorso o considerationi intorno al governo della Chiesa. 1621.* Inc. (f. 538): *La grandezza e maestà del pontefice romano, benchè a primo aspetto apparisca.* Des. *tutto ciò che ui fusse deliberato;* praeit (f. 537ᵛ) auctoris epist. dedicationis card. Aleandri Hieronymo, quae inc. *La voce che si sparse i primi giorni di questo pontificato* ac des. *Di Pesaro, li 4 di maggio, 1621.*

58 (f. 547). *De parelijs anni 1622.* Inc. *Metheora omnia, quae sublunari in regione apparent.* Des. *Haec ex astris habentur circa annum 1622 et sequentem;* sequuntur (f. 549-550) nonnulla prognostica ex scriptis Io. Mariae Ferrariensis: *Annis a Christo nato 1622-1623, quibus tot fient coniunctiones locorum. - In Africa rebelliones;* subiciuntur duae figurae quadrangulares.

59 (f. 551). *Delle .... alterationi successe tra li popoli Grisoni nello spatio di 19 anni, insino al tempo dell'occupatione della Valtellina, fatta da Spagnuoli,* 1619-1620. Inc. *Il corpo de Grisoni è composto di tre leghe, chiamate le lighe Grise.* Des. *per l'interesse della religione christiana et cattolica, come per il loro particolare.*

60 (f. 559). *Quanto sia cosa difficile et incerta il far giuditio delle cose politiche* (adversus Venetos). Inc. *Io soglio sempre dire che difficile et incertissima cosa è il far giudicio delle cose politiche.* Des. *lascerò che altri il consideri.*

61 (f. 561). *Essortatione al re di Spagna* (Philippo III) *che per causa della Valtellina non voglia permettere s'accenda la guerra in Italia ...* Inc. *Le virtù non sogliono mai ritrouarsi in eccesso nel principe.* Des. *quoniam loquar pacem, e qui sul buono affioco.*

Variis manibus scriptus plurima folia vacua exhibet. In ff. I-II, index contentorum. Simplici membrana contectus saec. XVII.

862. Saec. XVII, chart., mm. 268 × 195, ff. II. 260.

Dandino Girolamo (episc. Imolensis, postmodum card.), *secretario di papa Giulio III, lettere scritte a nome di s. santità a diversi nuntii, residenti appresso principi christiani et ad altri personaggi, sopra diversi importanti negotii, et in particolare sopra le cose di Piacenza, a favore dei signori Farnesi* (1550-1551; de Dandino cf. Friedensburg, *Nuntiaturberichte aus Deutschland,* Gotha, 1898, 8, p. 12, 13); **Iulii III** brevia.

1. An. 1550, [1] (f. 1). *Al vescovo di* *F a n o* (B e r t a n o P e t r o), *nuntio appresso l'imperatore: È piaciuto a nostro signore nuouamente eletto, ch'io seguiti ancora - 10 febraro 1550;* subicitur postscriptum: *Li doi breui sodetti - auuiso del ritratto...;* [2] (f. 4ᵛ): *Ultimamente per un corriero - 17 febraro;* subicitur; *Sabato con l'aiuto di Dio si farà la coronatione di s. santità;* [3] (f. 6ᵛ) *al vescovo di* *V e r o n a* (L i p p o m a n o L u d.) *et di Fiorentino* (i. e. Ferentino, P i g h i n i S e b a s t i a n o), *nuntii in Germania, in Salzburgh: Laudetur Dominus, qui post multas tenebras - 17 febr.* (de nuntio P i g h i n o cf. Pieper, *Päpstlichen Legaten und Nuntien*, Münster i. W. 1897, p. 8, n. 2); [4] (f. 10) *al vescovo* *C h i s a m o* (seu S a n t a c r o c e P r o s p e r o, episc. Chysamensi), *nuntio appresso il re de Romani: V. signoria hauerà già intesa la creatione - 17 febr.;* [5] (f. 12) *a d.* *P e d r o di Toledo: Per la carta ch'è piaciuto a v. signoria - 10 marzo;* [6] (f. 13) *a messer* *V i n c e n z o B u o n c a m b i* (ducis Parmensis oratoris Romae): *Con infinito piacer mio ho letto - 10 marzo;* [7] (f. 14) *al vescovo di* *F a n o: Alli VII giunse il corriere - 10 marzo;* [8] (f. 19) e i d e m: *Hauendo nostro signore trouato, che per ancora a monsig. mio revm̃o di Napoli - 10 marzo;* [9] (f. 21ᵛ) *a ...* *S a n t a c r o c e* (P r o s p e r o), *nuntio appresso il re dei Romani: Doi di sono comparse la di v. signoria di 9 - 1 aprile;* sequitur postscr.: *L'auuiso dell'accordo - non mi ci estenderò sopra;* [10] (f. 23ᵛ) *al vescovo di* *V e r o n a: Giunse monsig. Pighino - quanto prima potrà;* [11] (f. 24ᵛ) *al vescovo di* *F a n o: Per messer Giuliano Ardinghello - 3 apr.;* [12] (f. 29) e i d e m: *Messer Gasparre Ducci da Pescia - 9 apr.;* [13] (f. 29ᵛ) *al vescovo di* *C h i s a m o: Ancorchè col ritorno del sig. Martino Gusmano - 11 apr.;* subicitur: *Non lasciarò di dire - per auuiso di v. signoria;* [14] (f. 31ᵛ) *al vescovo di* *F a n o: Alla lettera particolare, che v. signoria mi ha scritta - 14 apr.;* subicitur: *Questa cosa di Messina - per lui et casa sua;* [15] (f. 34) e i d e m: *Se hebbe a questi dì lo spaccio di don Pedro - 14 apr.;* subicitur: *Il sig. commendatore maggiore d'Alcantara - et di nuovo me le raccommando. Il dì medesimo;* [16] (f. 41) *a messer* *C o r n e l i o M a l u s s i a, depositario generale di n. signore: Piacerà a v. s. di prouedere a messer Matteo, maestro generale delle poste - et me le raccommando;* [17] (f. 41ᵛ) *al vescovo di* *F a n o: L'ultime mie a v. signoria furono di 14 di questo, di poi - 25 apr.;* [18] (f. 45) e i d e m: *Mosso da buone cause et rispetti - 11 di maggio;* [19] (f. 46ᵛ) e i d e m: *L'ultime mie a v. s. furono di 25 del passato, di poi sono comparse - 12 maggio;* subicitur: *Il principe Doria è passato - leuarli i nidi;* [20] (f. 50ᵛ) *al vescovo di* *V e r o n a: Per il secretario di monsig. reum̃o et illm̃o card. d'Augusta - 24 mag.;* [21] (f. 52ᵛ) *al vescovo di* *C h i s a m o: L'ultime, che si hanno da v. s. sono di 15 del passato - 24 mag.;* [22] (f. 54ᵛ) *al vescovo di* *F a n o: Hieri si hebbe la lettera di v. s. di XI, del raguaglio della quale - 27 mag.;* [23] (f. 55ᵛ) e i d e m: *Ancorche n. signore pensi che v. s. non haurà mancato di dar*

tutto quello aiuto - 9 giugno; [24] (f. 56) eidem: *L'ultima, che ho da v. s., è di 25 del passato - 14 giugno;* [25] ((f. 57ʳ) *al card. d'Augusta* (Truchsess Othoni): *Nostro signore ha ricevuto poco fa la lettera di v. sig. reuma di quattro di questo - 14 giugno;* [26] (f. 59ᵛ) *al vescovo di Fano: Si è hauuta l'ultima di v. s. di XI di Colonia - 1 luglio;* [27] (f. 61) *al vescovo di Verona: Questa sarà solo per dare a v. s. la nuoua desiderata - 1 luglio;* [28] (f. 62) *all'arcivescovo Sipontino* (Pighini Sebastiano): *Per esser il marchese di Soragna stato compare et amico di n. signore - 2 luglio;* sequitur monitum; [29] (f. 62ʳ) *a monsig. Pighino: Mando a v. s. qui l'allegata lettera, che n. signore ha scritta - 12 luglio;* subicitur: *Don Diego sen'andò a Siena - in quella città;* [30] (f. 65) eidem: *Ancora che per esser assai fresca la grazia della chiesa di Messina - 22 luglio;* subicitur: *Qui et per tutta Italia - lo chiarira;* [31] (f. 70ʳ) eidem: *Dopo la partita di v. s. non è sopragiunto altro - 22 luglio;* subicitur postscr.: *Hauendo n. signore considerato quello - et di nuovo a v. signoria mi raccommando;* [32] (f. 74) eidem: *Ancorche hauendo io scritto a v. signoria et a monsig. di Fano - 27 luglio;* [33] (f. 75ʳ) eidem: *Essendosi nuouamente inteso per lettere di monsig. di Fano - 30 luglio;* subicitur postscr.: *A monsig. di Fano non rispondo altrimente - che sia per auuiso;* [34] (f. 79ʳ) eidem: *Alli 30 del passato per un corriero espresso - 2 agosto;* subicitur: *Quando per la strettezza - difficoltà et resistenza;* [35] (f. 84ʳ) *a d. Diego Hurtado de Mendozza, ambasciatore dell'imperatore a Siena: Ancorche n. signore tre dì sono per un altro corriero - 2 ag.;* [36] (f. 86ʳ) *a monsig. Pighino: Intendendo ch'in questo punto si spaccia una staffetta - 12 ag.;* [37] (f. 89) eidem: *V. signoria uedrà quanto l'hauemo scritto - 16 ag.;* [38] (f. 90ʳ) eidem: *Si sono hauute le lettere di v. s. di 12 et di 15 - 31 agosto;* subicitur: *Afine che v. s. sappia ogni cosa - come l'habbia sentita;* [39] (f. 99ʳ) *al medesimo: Dopo scritte l'alligate il sig. d. Diego - 31 agosto;* subicitur: *V. signoria sia certa che nostro signore ha molto più a cuore - et rispondere quanto prima;* [40] (f. 102ᵛ) *all'abbate Martinengo* (Hieronymo, nuntio apud regem Ferdinandum): *Si è riceuuta la lettera di v. s. di 13 et prima s'erano hauute l'altre due - 31 ag.;* subicitur: *proscritta: Al maestro della posta di Trento - delle sue di 20;* [41] (f. 104) *a monsig. Pighino: Essendo stata ultimamente proposta in signatura - 6 sett.;* subicitur: *La supplicatione sudetta - et nobilitatis titulo gaudeant;* [42] (f. 105) *all'abate Martinengo: Con l'occasione d'una staffetta, che in questo punto uiene da Napoli - 9 sett.;* [43] (f. 106) *a ... Pighino: L'ultime nostre a v. signoria furono dell'ultimo del passato - 9 sett.;* subicitur: *Il sig. Zappata è stato seruito - delle qualità sue;* [44] (f. 113ʳ) eidem: *Mando a v. signoria per speciale commissione - 8 sett.;* [45] (f. 114) eidem: *Per hauere sua maestà cesarea fatta nuouamente prohibitione - 13 sett.;* [46] (f. 115) eidem: *Hiersera sù le 22 hore giunse - 18 sett.;* [47] (f. 120) eidem:

V. signoria uedrà per l'incluso memoriale quanto sia desiderato - 9 sett.; subicitur: *Nel memoriale si supplica - il detto memoriale si serua;* 48 (f. 120^r) eidem: *Tre dì sono per l'ordinario di Fiandra - 19 sett.;* subicitur: *Mando qui alligato il breue - scritto in Francia;* 49 (f. 124) eidem: *Passando il presente corriere con molta fretta - 26 sett.;* 50 (f. 125) eidem: *Essendo Francesco Pittino, Panormitano - 3 ott.;* 51 (f. 126) eidem: *Per hauere nostro signore conosciuta la bontà - 10 sett.;* 52 (f. 127) eidem: *L'ultime mie a v. signoria furono di 23 del passato - 13 ott.;* 53 (f. 134) *replica breve circa la prattica di Piacenza ...: Sua santità dice che le differentie di stati - col signor Diego;* 54 (f. 136^v) *a m. Pighino: serrato già il plico - 14 ott.;* subicitur: *Nostro signore andò hieri - al secretario Vargas;* 55 (f. 137^r) eidem: *Hauendo monsig. il vescouo d'Alessandria - 20 ott.;* 56 (f. 138^r) *all'abbate Martinengo: L'ultima che ho da v. s. è di 15 del passato - 24 ott.;* 57 (f. 140^r) *a m. Pighino: Tre dì sono si hebbero le lettere di v. s. delli 29 - 26 ott.;* subicitur: *Lasciauo da dire a v. s. come nostro signore ha risoluto - 26 ott.;* 58 (f. 152) eidem: *Essendo nostro signore stato più uolte auuertito - 28 ott.;* subicitur: *Oltre quanto ho scritto di sopra - che il vescouo si emendi;* 59 (f. 156) eidem: *Non hier l'altro scrissi a v. s. quanto mi occorreua - 28 ott.;* 60 (f. 157^v) eidem: *Per lettere del medesimo signor Domenico Sauli - 24 ott.;* 61 (f. 159) eidem: *L'ultime et penultime mie a v. s. sono state di 26 et 28 - 1 nov.;* 62 (f. 160) *all'abbate Martinengo: Siamo a cauallo per andare a stare doi o tre giorni alla Magliana - Di Roma ut supra;* 63 (f. 161) *al medesimo: Per esser messer Ambrogio Gumpemberg, cortigiano - 8 nov.;* subicitur: *Fu scritta un'altra simile a monsig. Pighino;* 64 (f. 161^r) *a monsig. Pighino: Alli cinque di questo giunse il corriero spacciato - in palazzo ben trattato;* 65 (f. 164) *a ... Martinengo: L'ultime di v. s. di 29 et 30 pel passato piene d'auuisi delle cose d'Vngheria - 13 nov.;* 66 (f. 165) *a m. Pighino: Sopra la postulatione delle chiese di Magdeburgen - 13 nov.;* 67 (f. 166^r) *a m. Pighino: Mercordì passato nostro signore hebbe a se la congregazione - offender sua maestà;* 68 (f. 171) *cifra a m. Pighino: L'auuertimento di v. s. in cifra fu tenuto da nostro signore accorto - cauillosi et calunniosi;* 69 (f. 172) *al medesimo: Nostro signore haueua deliberato che con questa espeditione - 15 nov.;* 70 (f. 173) *a m. Martinengo: Mandandosi a monsig. Pighino la bolla dell'indictione del concilio - frutto et essito. Di Roma;* 71 (f. 174) *a m. Pighino: Alli XV per un corriere a posta scrissi a v. s. et le mandai la bolla - 23 nov.;* 72 (f. 175) eidem: *Ritornò il nostro corriere al primo di questo - 8 dic.;* subicitur: *Come seruitore, ch'io sono di v. s., non uoglio lasciare - ch'ad essi parerà;* 73 (f. 180) ⟨Iulii III breve ad imperatorem Carolum V de statu Plombini ac de aliis⟩: *Clarissime... Magna cum animi nostri consolatione legimus literas nuper - ecclesiae suae sanctae. Romae*

VI dec.; [74] (f. 184) *Philippo, Hispaniarum principi serenissimo, Caesaris nato: Dilecte ... Et si non dubitamus quin certum et persuasum - habere poteris ... VI dec.;* [75] (f. 186v) *al nuntio Pighino: La licentia ottenuta per li 50 m. scudi d'argento - 8 dec.;* [76] (f. 189r) *all'ab. Martinengo: L'ultima, che ho di v. s., è di 25 del passato - 8 dec.;* [77] (f. 191r) *a m. Pighino: Intendendo ch' in questo punto passa alla corte un corriere - 17 dec.;* [78] (f. 193r) *all'ab. Martinengo: Per ordine di nostro signore mando a v. s. l'alligato breue - 23 dec.;* [79] (f. 194) *a m. Pighino: Non hier l'altro, giorno di natale, comparse la lettera di v. s. di 15 - 27 dec.*

2. Anno 1551. [1] (f. 196) *a m. Pighino: Vltimamente alli 27 del passato scrissi a v. s. in risposta della sua ultima di 15 - 3 gen.;* [2] (f. 197) *all'ab. Martinengo: Alli 19 del passato comparse la di v. s. di 19. di nov. - 3 gen.;* [3] (f. 198) *a m. Pighino: Alli XI comparse lo spaccio di v. s. del primo di questo - 17 gen.;* [4] (f. 203r) *memoriale dato al secretario Montese per servire al sig. d. Diego: Sua santità desidera, che il sig. don Diego sappia, che sua maestà - ha hauuti più uolte insieme;* [5] (f. 205v) *a m. Pighino: Essendo stata sua santità auuisata per uia di Venezia - et a monsignor d'Arras;* [6] (f. 206) *all'ab. Martinengo: Ho l'ultima lettera di v. s. del primo di questo - 17 gen.;* [7] (f. 206r) *a m. Pighino: Ultimamente per corriere a posta risposi alle lettere di v. s. del primo - 23 gen.;* [8] (f. 209v) *all'ab. Martinengo: Ho l'ultima di v. s. di 7 et 13 - 23 gen.;* [9] (f. 210) *a m. Pighino: Vltimamente scrissi a v. s. alli 23 - 27 gen.;* [10] (f. 212r) eidem: *Alli 27 del passato partì di qui monsig. di Fano - 1 febraro;* [11] (f. 213) *al sig. Diego* (Hurtado de Mendoza) *ambasciatore, quale si truoua a Siena: Nostro signore ha riceuuta la lettera di v. s. di 25 del passato - bacio humilmente le mani;* [12] (f. 214) *all'arciv. Sipontino* (Pighino) *e al vescovo di Fano* (Bertano), *nunti di n. signore appo l' imperatore: Hauendo io col presente spaccio, quale si manda per corriere - 17 febr.;* subicitur: *Scritta già questa lettera si è hauuto auuiso - de grano;* [13] (f. 217) *alli medesimi: Dopo la partita di uoi monsig. di Fano - 18 febr.;* subicitur: *Oltra di questo mando a v. s. l'alligate informationi - spetial carico;* [14] (f. 223) *alli medesimi: Appresso non potendo sua santità mancare alli huomini da bene - del ritratto;* [15] (f. 223r) *alli medesimi: Essendo per la morte del card. Cornaro - di Roma ut supra;* [16] (f. 225r) *all'ab. Martinengo: L'ultima, che ho di v. s. è di 2 di questo - a star di mala uoglia etc.;* [17] (f. 226v) *a m. Pighino: Sul serrare del spaccio è comparsa la di v. s. di VI - bacio le mani;* [18] (f. 228) eidem: *Alli 18 di questo per corriero a posta si scrisse - Di Roma ut supra;* [19] (f. 228r) *all'ab. Martinengo: Quanto alla causa di Aquilea - prudentia di v. s., alla quale ecc. ut supra;* [20] (f. 233) eidem: *Dopo l'ultima mia di due ho riceuuto la di vostra s. delli 19 - nell'incluso memo-*

riale; [21] (f. 235) *al nunzio* *Pighino: In un medesimo tempo si sono hauute le lettere di v. s. dell'ultimo di gennaro - 9 marzo;* [22] (f. 238ᵛ) *in risposta a parte all'infrascritte lettere: Ancora che n. signore habbia uisto et considerato - li mandi a v. signoria ecc.;* [23] (f. 240) *a m. Pighino: Considerando nostro signore che a giorni et mesi - 10 marzo;* [24] (f. 247) eidem: *Se finalmente monsig. di Fano sarà giunto - 10 marzo;* [25] (f. 248) eidem: *Con l'occasione del presente gentilhuomo - 12 marzo;* [26] (f. 250ᵛ) *a. m. Pighino: Perchè il corriere nostro, ritornato hieri - 12 mar.;* subicitur: *V. signoria sappia - a Siena;* [27] (f. 254ᵛ) eidem: *Alli XII per un gentilhuomo del sig. vicerè di Napoli - 16 mar.;* [28] (f. 255ᵛ) *all'ab. Martinengo: Scrissi a v. s. ultimamente alli X et li mandai il breue - 16 mar.;* [29] (f. 256ᵛ) Pighino et Bertano: *Con la presente non occorre dir altro alle ss. vv. se non che - 28 mar.;* [30] (f. 257ᵛ) *all'imperatore* (Carolo V): *Mandamo a v. maestà il uescouo d'Imola - In Roma... l'ultimo;* [31] (f. 258) *al principe di Spagna* (Philippo): *Mandando noi alla maestà Cesarea il vescouo di Imola presente latore - l'ultimo;* [32] (f. 258ᵛ) *a monsig. d'Arras: Desiderosi per seruitio di Dio et benefitio publico - l'ultimo di marzo.*

Codex una manu satis accurate exaratus ff. vacua exhibet I., IIᵛ, 259ᵛ. 260. Simplici membrana contectus saec. XVII.

863. Saec. XVII, chart., mm. 261 × 190, ff. I. 389.

Corelli Iacobi, *Coloniensis* 1 (f. 1) *chronica pontificum et cardinalium a s. Silvestro papa sancto usque ad Gregorium XII* una *cum nominibus familiarum ipsorum.* Inc. (f. 2): *Sanctus Silvester primus pontifex, natione Italus et patria Romanus, de gente Rufforum.* Des. *Petrus Maurocenus Venetus, artium doctor, diaconus card. sanctae Mariae in Dominica.* 2 (f. 278). *De cardinalatu et cardinalium origine ac dignitate* ⟨ac de aliis clericalibus ordinibus⟩. Cap. I « *de origine cardinalatus* », inc. *De origine cardinalium diuersi diuersa dicunt.* Des. capite seu excerptis ex multis chronicis archiviorum vv. *et iudicant totum orbem uenerabilem;* praeit (f. 276) *suscepti operis occasio, authoris intentio: Cum saepissime animo euoluerem insignes historias* ... *commorans Romae sub pontificatu Gregorii XII, pont. max., sub contubernio Iacobin Utinensis, prothonotarii apost., atque card. diaconi - per capita declarare non omittam.*

3 (f. 356ᵛ). ⟨Eiusdem?⟩ *tractatus pulcherrimus de iis, quae servari debent tempore interdicti.* Inc. *Interdicto populo commissi penae translati non sunt interdicti, bannitus non ad tempus.* Des. « *ad hoc quoniam et quod ibi non* ».

4 (f. 375ᵛ). ⟨Eiusdem?⟩ *de summa episcopi dignitate.* Inc. *Quidam blaterones et impij homines adeo flocci pendunt dominos episcopos.* Des. *ut ait Robertus Louianus in tractatu de misteriis ecclesiae, cap. 12.*

5 (f. 382). <Eiusdem?> *de auctoritate papae circa duplex canonum genus.* Inc. *Est summo opere animaduertendum, quod duplex est canonum genus* Des. *dispositione iuris naturalis, C. per tuas desino.*

Codex una manu, ut videtur, transcriptus ff. vacua praefert I, IIv, 388v, 389. In f. 1 adnotatio manu saec. XVIII: *Hoc chronicon fusius habetur in alio codice huius bibliothecae Vrbinatis* (id. cod. 972, quem require una cum Vatic. Barber. lat., 3367). Simplici membrana contectus saec. XVII.

864. Saec. XVII, chart., mm. 269×200, ff. VI. 335 (+ 290a; — 249-259).

Sixti IV, Innocentii VIII, Alexandri VI, Iulii II, instructiones ipsorum legatis et oratoribus datae.

1. *Sixti IV.* [1] (f. 1). *Pro dom. card. s. Marci* (Marco Barbo, legato in Germaniam, Hungariam et Poloniam). Inc. *In primis accedet maestatem imperialem, cui post salutem et apostolicam benedictionem communicabit.* Des. *Maij 1472 pro rmo card. s. Marci;* (de edd. cf. Pastor, *Geschichte d. Päpste,* Freiburg i. Breisgau, 1904, 2, p. 470, n. 4). [2] (f. 10). *Pro episc. Theanensi* (Urso Orsini), nuntio ad imper. et regem Hungariae pro pace (1480; Bachmann, *Urkundliche Nachträge zur österreich. deutsch. Geschichte im Zeitalter Kaiser Friedrich III.* Fontes rerum Austriacarum, Wien 1892, 46, p. 462-467); sequitur (f. 16) secunda de eadem ad eundem *instructio: Reuerendus pater dominus episcopus Theanensis sanctissimi dom. nostri nuncius et orator — controuersia et dissensio prorsus tolletur et componetur;* (summarium apud Bachmann, l. cit., p. 468 sq.). [3] (f. 20). *Pro episc. Theanensi ... ad ea, quae sunt agenda in conventu Nurimbergensi* (de bello Turcis inferendo). Inc. *In primis dominus episcopus praelatos, principes et totum conuentum salutet nomine sanctissimi d. nostri et eius apost. benedictionem elargiatur.* Des. *conglutinatum est cum ecclesia Patauiensi;* (summarium apud Bachmann, l. cit., p. 467 sq.). [4] (f. 24). Pro episc. Sibinicensi (Luca de Tollentis), nuncio ad illmum ducem Burgundiae... 25 febr. 1476. (Farlati, Illyrici sacri vol. VI, p. 383-385). [5] (f. 32). <Instructio summaria legato ad imperatorem in Germaniam>. Inc. *Post exhibitam salutationem, benedictionem et narrationem ... et maxime quia s. d. n. scit nos esse et gratum et fidelem caesareae maiestati.* Des. *et necessitatem fidelium contra infideles.* [6] (f. 36) *Pro episc. Aleriensi* (Ardicino della Porta), *ituro ad partes Germaniae* (20 sept. 1476. Theiner, Monumenta hist. Hungariae, Romae 1860, 2, p. 454-455); subsequuntur (f. 38) Responsiones ad petitiones maiestatis imperialis. (Bachmann, l. cit., 445-450). [7] (f. 43v). *Pro episcopis Forliviensi* (Alexandro Numai) et *Aleriensi* (Ardicino della Porta) ... *pro liberatione Roberti, archiep. Coloniensis.* Inc. *Et primo adeant serenissi-*

mum dominum imperatorem cum breue, quod suae maiestati scribitur. Des. *die XVII* (!) *aprilis 1478, pontificatus s^{mi} d. n. diuina prouidentia papae IV an. 7°;* (summarium germanice dedit Bachmann, l. cit., p. 436 sq.; cf. Valentinelli, Regesta documentorum Germaniae historiam illustrantium, München 1865, p. 169). [8] (f. 46ᵛ). *Pro Prospero Camulio, episc. Catanensi, ituro ad imperatorem pro concordanda differentia ecclesiae Constantiensis ...* Inc. *Et primo ibit ad maestatem imperialem et illam visitabit impertiendo eidem salutationem et benedictionem.* Des. *non recusabit apostolica sedes habere sic patientiam;* (summ. apud Bachmann, l. cit., p. 469 sq.). [9] (f. 50). *Pro domino Ioanne de Duchis, protonotario apost., praeposito sanctorum Nazarii et Celsi, Brixinensi, nuncio ituro ad visitationem monasteriorum s. Emerani Ratisponensis et in Ottemburgen, Augustensis dioecesis.* Inc. *Primo quoad uisitationem monasterii Ratisponensis nullo modo apponat manum.* Des. *1476* (!) *X iun... Sixti diuina prouidentia pp. IV an. sexto* (seu VII; summarium apud Bachmann, l. cit., p. 421 sq.). [10] (f. 51). *Pro Ludovico de Agnellis, protonotario apost. et Antonio de Frassis* (! de Grassis) *sacri palatii causarum auditore, ad maiestatem imperialem oratoribus.* Inc. *Primo salutabunt serenissimum imperatorem.* Des. *ad honorem Dei et sedis apostolicae cederet. Datum Romae, 1 dec. 1878;* (magna pars apud Pastor, l. cit., p. 787-788). [11] (f. 53). *Instructiones pro protonotario* (Ludovico) *de Agnellis, de his, quae acturus est nomine domini nostri* (Sixti IV) *cum imperatoria maiestate.* Inc. *Quam primum erit in curia imperatoriae maiestatis omnia sibi commissa cum ... episcopo Forliuiensi communicabit.* Des. *et honor unius reputari debet proprium alterius et e contra;* (summarium apud Bachmann, l. cit., p. 444 sq.). [12] (f. 63ᵛ). *Instructiones pro episcopo Ratisponensi* (Henrico Abensberg) *ad imperatorem* (ituro). Inc. *In primis, domine Ratisponensi, cum eritis apud charissimum filium nostrum;* statim abrumpitur: *impiissimo Turcos moliretur;* (cf. f. 70). [13] (ibid.). *Quae coram sanctissimo d. nostro* (Sixto IV) *oratores christianissimi regis Francorum proposuerunt paucis haec sunt.* Inc. *Petunt quod sanctitas sua de illis, qui aduersus Iulianum et Laurentium conspirauerunt.* Des. *ut non ab re serenitas regia contentetur.* [14] (f. 70). *Instructiones pro episcopo Ratisponensi* (ad imperatorem ituro). Inc. *In primis, domine Ratisponensi, cum eritis apud charissimum filium nostrum.* Des. *siue in Purcausen siue in Saltburga;* (cf. f. 63 et Valentinelli, l. cit., p. 166). [15] (f. 72). *Instructiones in causa Saliburg*(ensi). Inc. *Sciat orator mittendus primum omnium et praecipuum finem, ad quem tendere debet.* Des. *opportunis remediis cum effectu compellare* (lacunae; cf. Valentinelli, l. cit., p. 174). [16] (f. 76). *Instructiones pro archiep. Cretensi* (Hieronymo Lando), *legato a latere ad pacem conciliandam inter archiep. Coloniensem* (Robertum, Palatinum ad Rhenum) *et ipsius capitulum*

70

ac civitatem, iul. 13, 1472. (Bachmann, l. cit., p. 181-183). [17] (f. 79). *Instructiones de pace pro N., nuncio ad regem Ungheriae.* Inc. *Post debitas salutationes et benedictiones apostolicas et reuerentiae priuatae officia.* Des. *Die 15 dec. 1476... Sixti diuini providentia papae IV, pontificatus ann. quinto.* [18] (f. 81). *Responsio ad instructiones datas per vener. dominum Broccardum domino Henrico Mollito,* (oratori confederatorum contra ducatum Mediolanensem) *misso per ipsum ad sanctissimum dominum nostrum.* Inc. *Et primo respondetur sanctissimum dominum nostrum libentissime uidisse et audiuisse ipsum dominum Henricum* Des. *prout ipsum facturum esse sperat et confidit.* [19] (f. 86ᵛ) *Responsum ad ea quae revdus in Christo pater dom. archiep. Craynensis* (Andreas Zuccomakehius) *nomine maiestatis imperialis ad ss. dom. nostrum* (Sixtum IV) *attulit* ⟨an. 1478⟩. Inc. *Primo quantum attinet ad bonam suae maestatis dispositionem erga suam sanctitatem.* Des. *et aliorum sanctae apostolicae sedi aduersantium facere poterit;* (summarium apud Bachmann, l. cit., p. 443). [20] (f. 88ᵛ). *Instructiones* (pro legatis in Galliam). Inc. *Salutabitis primo ipsum christianissimum regem et illi nostro nomine benedicetis.* Des. *per nos fieri poterit semper studebimus suis desideris complacere;* subiungitur manu eiusdem scribae: *Videtur esse instructio Innocentii VIII.*

2. Innocentii VIII, [1] (f. 90) *instructiones gerendorum per nuncium et oratorem apostolicum ad serenissimum d. regem Hungariae destinandum.* Inc. *In primis cum ad... salutabit d. regem Vngariae nomine sanctissimi dom. nostri ac etiam nomine suae sanctitatis benedicet eidem uerbo.* Des. *ut qui recursum petunt ad sedem apostolicam.* [2] (f. 104). *Instructiones datae per sanctissimum dom. nostrum venerabili dom. Sinolpho, cubiculario secreto..., nuncio et oratori apost. ad Senense dominium.* Inc. *In primis dominus orator salutabit et confortabit illud excelsum dominium.* Des. *tollantur et deleantur.* [3] (f. 105ᵛ). *Instructiones pro d. P. Baldassarre* (de Piscia, oratore apud regem Franciae) *de Zizimo Turcorum regis fratre captivo, de foedere ineundo, de pace et causa Tornacensis ecclesiae et aliis.* Inc. *Frater Baldassar: Audiuimus que nobis... exposuisti ex parte christianissimi regis Franciae.* Des. *usque ad uotiuum effectum procurabis;* (P. Baldassaris de Piscia subdiaconi, nuntii et oratoris apostolici, epistolam vide apud Bachmann, l. cit., p. 436). [4] (f. 109). ⟨Innocentii VIII⟩, *instructio pro Petro Menzi episc. Caesenatensi ad Ferdinandum regem Siciliae ituro.* Inc. *Petrus Dei et apostolicae sedis gratia epus Cesenatensis... post paternas salutationes.* Des. *juxta iuris formam cognosci ac decidi faciat.* [5] (f. 111). ⟨Responsio ad litteras et informationes⟩ *Angeli Pichinoli, episc. Hortani, nuntii et oratoris apost. ad Hungariae regem, de admissis oratoribus regis Bohemiae ad obendientiam, de oratoribus regis Romanorum, de fratre Turcarum regis, de causa Anconi-*

tanorum. Inc. *Sanctissimus dominus noster litteras et informationes rerum Vngaricarum, Viennae, 30 ian. an. 1489, datas.* Des. *miris et inauditis laudibus extolletur.*

3. (f. 119ᵛ). *Sixti IV, instructiones pro d. Nicolao Franco, can. Tarvisino et sedis apost. notario, nuncio ac oratore ad Hispaniarum regna et illorum reges ituro.* Inc. *In primis exponet serenissimo d. Ioanni Aragonum.* Des. *alio praelato seu magnate, cum quo alloquetur nomine suae sanctitatis.*

4. *Innocentii VIII,* [1] (f. 129) ⟨instructio pro oratore apostolico ad regem Franciae⟩ *quid reportet et referre possit.* Inc. *In causa Tornacensi pro eo quod ex omni parte debitum est.* Des. *Romae apud s. Petrum. 1 apr. 1488. Hieronimus Balbanus* (ord. s. Francisci et episc. Perusinus). [2] (f. 131). *Instructio super litteris credentialibus ad regem Angliae et archiepiscopos Cantuarienses* (!) *et Eboracenses* (!), *tradita domino Petro Huse, archidiacono notario aptorum* (! actorum) *Linconlensis dioecesis. 1491, 12 febr.* Inc. *Inprimis postquam incolumis peruenerit Angliam salutabit;* sequuntur (f. 132) *aliae particulares instructiones eidem d. Philippo datae.* Des. *deinde prout sibi uidebitur aget.* [3] (f. 133ᵛ). ⟨Responsio pro oratore ad regem Franciae⟩ (in ms. praemittuntur: *Quae coram sanctissimo d. nostro oratores regis Franciae proposuerunt paucis haec sunt*). Inc. *Petunt quod sanctitas sua de illis quae aduersus Iulianum atque Laurentium Medices.* Des. *prouidebit ut non ab re serenitas regia contentetur. 12 apr. 1487.* [4] (f. 139). *Instructiones pro d. magistro Gratiano de Villanova, sacrae theologiae prof., ordinis Carmelitarum procuratori generali, nuncio ac oratori ad* (Maximilianum) *imperatorem, Romanorum regem, 1487.* Inc. *Cum intellexerit S. D. N. per relationem magistri Gratiani de Villanoua et per litteras... Raymundi Peraudi sedis apost. prothonotarii.* Des. *et alia quae dicet, quae a S^{mo} D. N. sunt ei commissa;* (cf. Valentinelli, l. cit., p. 184). [5] (f. 142). *Instructiones pro episcopo Traguviensi* (Lionello Cheregato) *et domino Antonio Flores* (Florez, oratoribus ad regem Franciae; 16 nov. 1487; cf. Pastor, *Geschichte der Päpste*, 1893, 3, p. 222, nota 1). Inc. *Sanctissimus D. N. ex iniuncto sibi pastorali officio pie et recte considerans.* Des. *In caeteris supplebit suorum discretio nunciorum;* sequuntur*: Instructiones trium statuum Franciae;* [a] (f. 153) *capitulum: Postquam supremo domino nostro regi placuit congregare reges trium statuum – regi dño nostro supremo ita facere;* [b] (f. 157) *capitulum pro communi: Pro tertio communi statu demonstrant dictae gentes – et exactiones quae perantea fuerunt factae.* [6] (f. 159). *Responsiones ad petitiones maiestatis imperialis.* Inc. *Ad primam, in qua uult quod orationes eius ipsum ac filium commendent.* Des. *bonam et singularem intelligentiam, prout iura uolunt.*

5. (f. 162ᵛ). *Sixti IV, instructio pro dño archiep. Rigensi* (Stephano Grube), *oratore et nuncio apost. cum potestate legati de latere per omnem pro-*

vinciam Livoniae. Inc. *In primis nomine* s^{mi} *d. n. praelatis, baronibus, nobilibus, religiosis et saecularibus.* Des. *de omnibus per litteras suas crebro nuntiet.*

6 (f. 165^v). *Innocentii VIII, instructiones pro nuncio apostolico ad ducem Mediolani et remp. Florentinam de observatione pacis et capitulorum cum Ferdinando rege Siciliae erga sedem apost.* (titulum desumpsi ex indice praevio). Inc. *Cum inter coetera pacis foedera anno praeterito inter nos et charissimum in Christo filium.* Des. *4 Sept. 1487, pontificatus nostri anno tertio;* subnectitur (f. 167^v) *eidem instructio secreta: Quamuis ex alia instructione declarauerimus id quod agere habet - alia tibi iniungere...* (datum ut supra).

7 (f. 171). *Sixti IV, instructiones datae d. Ioanni Andreae de Grimaldi... profecturo ad Ludovicum (XI), Francorum regem...* Inc. *Primo salutabit christianissimum regem nomine S. D. N. et apostolicam benedictionem eiusdem nomine ei impartietur.* Des. *foelicia semper susceptura incrementa.*

8 (f. 173^v). *Innocentii VIII, instructio pro d. Ioanne Hersman, nuncio apost. in Scotiam ituro.* Inc. *Primo conferat se ad serenissimum dominum regem Scotiae et impertita sibi.* Des. *et optima S. D. N. uoluntas executioni demandetur.*

9. *Sixti IV,* [1] (f. 174^v) *responsio ad oratores Florentinos in causa Tifernensi.* Inc. *Primo che la santità sua per il passato è stata calunniata et infamata.* Des. *ne con ragione si puo negare.* [2] (f. 177^v). *Instructio pro nuncio apostolico apud regem Neapolis de causa et progressu belli contra Florentinos et contra Laurentium Medicem* (sic titulus in indice praevio; in ms. *Pro Sixto pp. IV*). Inc. *Essendo seguite le nouità di Firenze in tanto uilipendio et carico della chiesa el parse a noi consultare la maestà del re.* Des. *ch'l n. signore Iddio non ne habbi ad abbandonare et staremo così alla sua misericordia.*

10. *Alexandri VI,* [1] (f. 183) *instructiones datae Ioanni* (de Sacchis), *archiep. Ragusino* ⟨et⟩ *Hadriano Castellenensi protonotario et thesaurario Perusino ad regem Franciae* (Ludovicum XI), *nunciis.* Inc. *Post datam sue maiestati sanctam benedictionem nomine eius.* Des. *dicta decem millia ducatorum, quae postea numquam soluta sunt.* [2] (f. 187). *Instructiones pro card.* (Petro Usvelle), *ep. Rhegino, legato ad reges Hungariae, Bohemiae et Poloniae...* Inc. *Dilecte fili... Cum res impijssimorum Turcorum, sicut palam est omnibus, cum aperto totius christianitatis periculo ..... eligimus personam tuam.* Des. *Die 18 nov. 1500, pontificatus nostro an. nono. Card. Caputacquensis* (i. e. Ludovicus d'Aragonia, card. Caputaquensis, vulgo *Capaccio-Vallo*). [3] (f. 203). *Instructiones pro card. Ray*⟨mundo Perauld⟩ *ad electores, principes s. rom. imp. et nationem Germanicam legato.* Inc. *Cum res impijssimorum Turcorum ... nec minus charissimo in Christo filio nostro Maximiliano.* Des. *iuxta datam sibi a*

Domino gratiam; (cf. Gottlob, *Der Legat Raymund Peraudi* in *Historisches Jahrbuch,* 6 (1885), p. 438-461). [4] (f. 211v). *Instructiones datae ep. Tiburtino* (Angelo Leonini) *ad dominium Venetorum oratori destinato, super liberatione Ascanii* (Sforza), *card. et vicecancellarij Venetiis detenti.* Inc. *Venerabilis, frater... De perpetua in nos et apostolicam sedem fide, prudentia, integritate ac ingenij dexteritate.* Des. *Romae die 4 maij 1500. L. Podochaterus.*

11. *Iulii II,* [1] (f. 216) *instructiones datae episc. Aretino* (de Pazzi Cosimo), *ad regem et reginam Hispaniarum... nuncio et oratori.* Inc. *Venerabilis frater... Quando eius uices licet immeriti in terris gerimus, qui dixit ego cogito cogitationes pacis.* Des. *4 maij 1504 pontificatus nostri an. primo. Sigismundus.* [2] (f. 230). *Instructiones datae rmo card. Carretto* (de) *Carolo marchioni Fircarij, ad christianissimum regem Francorum redeunti... super negocio pacis et confederationis... cum infrascriptis capitulis et conventionibus.* Inc. *In primis exhibito breui crediticio praefatae chrmae maiestati factaque salutatione.* Des. *Romae... 13 maij 1504, pontificatus nostri an. primo.* [3] (f. 232v). *Instructio magistro Marino de Batholinis de Perusio... ad Maximilianum rom. regem nuncio... de confederatione contra Venetos.* Inc. *Dilecte fili... plenam in Domino de prudentia, doctrina, singulari fide.* Des. *22 febr. 1504, pontificatus nostri anno primo.* (De his tribus instructionibus cf. Pastor, *Geschichte...*, 3, Freiburg i. Breisgau, 1899, p. 597, nn. 2-4).

12 (f. 244v). ⟨Oratorum regis christianissimi (Ludovici XI) relatio ad Sixtum IV de diferentiis existentibus inter sanctitatem suam, regem Ferdinandum et ligam potentatum Italiae ac de concordia...⟩. (in ms. *Credentia ad sanctiss. patrem, summum pontificem, ad suae sanctitatis postulationem in scriptis redacta*). Inc. *Beatissime Pater. Perceptis per deuotissimum filium nostrum christianissimum regem.* Des. *conseruare dignetur ad prosper regimen ecclesiae sanctae.*

13. *Sixti IV,* [1] (f. 264) *instructiones pro.... Nicolao* (Sandonnino), *episc. Mutineni* (seu potius Lucensi; cf. Gams, p. 758) *eunte ad partes Galliae.* Inc. *Primo dicet salutem et apostolicam benedictionem... maiestati regiae, deinde exponet.* Des. *13 aug. 1475. Pontificatus... anno quarto.* [2] (f. 269). *Instructio Antonio Agulana ad catholicum regem ituro* (ex indice praevio). Inc. *Salutandus primo est rex et benedicendus nomine sanctissimi dom. nostri.* Des. *sed emendare quae noceant ad salutem.*

14 (f. 273). *Valla Guillelmi, Regiensis, cardinalis a Flisco capellani, Italiae* (seu Ravennae) *exarchatus.* Inc. *Flauium Valentinum iuniorem ac tertium eius nominis imperatorem Agnellus in historia pontificum Rauennatum.* Des. *Forma autem testamenti ipsius Caroli infraponitur ibi talis;* praeit (f. 272) auctoris dedicatio operis Adriano VI, pont. max., quae inc. *Saepe multum*

dubitaui, pater beatissime, litteras dare ad te, Dei maximi vicarium ac des. *beneuale patrum summorumque pontificum decus;* (nulla mentio huius scriptoris in Tiraboschi, *Bibliotheca Modenese*); sequuntur (f. 279ᵛ) privilegia pontificum romm. et imperatorum concessiones, diplomata et privilegia pro ecclesiis Romana et Ravennate, quae inc. a Carolo magno ac desinunt ad pontificatum Gregorii IX, an. 1228.

865. Saec. XVII, chart., mm. 257 × 195, ff. V. 677 (+ 243ᵃ. 498ᵃ. 560ᵃ).

Variorum instructiones.

1 (f. 1). **Costanzo Sforza** (Pisaurensis reguli), *instructione et memoriale ad Bartolomeo Mancinio, inviato al dominio Veneto, 1483.* Inc. *Primo dire che dicta conducta sij secretissima et in mano di poche persone.* Des. *et defenderla como cosa mia;* (cf. Ratti, *Della famiglia Sforza,* Roma, 1794, 1, p. 158).

2. Maximiliani I, *regis Romm.,* epist. 1-2; [1] (f. 11) *ad Alexandrum VI, pont. max., super expeditione in Turcham et conuentu faciendo: Quia pro fidei et religionis nostrae christianae tuitione pratriarumque nostrarum – ex oppido nostro Capidinensi, 19 apr. 1494...;* [2] (f. 11ᵛ) ⟨ad oratorem Austriacum, Romam⟩ *de mandato regis: Fidelis nobis dilecte. Acceptis litteris nostris cognouimus ea, quae in negotio confraternitatis fratrum s. Georgei per sanctissimum dom̃ nostrum intuitu nostro concessa fuerunt – 19 apr. 1494;* subnectitur (f. 19): *Considerentur, quae dicta sunt, diligenter – utilitate reipublicae christianae potius quam nostra propria in ista materia. Iu. Brunus.*

3 (f. 20). **Leonis X,** *instructiones card. Farnese Alexandro, legato apud caesaream maiestatem* (Maximilianum I, de induciis quinquennalibus ac de bello Turcico)...: *Nobis cum conscia est circumspectio tua, quas iamdiu curas – 28 martii 1518. Iacobus Sadoletus;* (specimina vide apud Kalkoff, *Forschungen zu Luthers röm. Prozess,* Rom 1905, p. 115 sqq.).

4 (f. 34). Sacri collegii **cardinalium,** instructiones ad cardd. Columna, Orsini, Cesarini, legatos ad Adrianum VI, nominatum pontificem (1522; Weiss, *Papiers d'État du card. de Granvelle,* Paris 1841, 1, p. 241-250).

5 (f. 49ᵛ). **Pauli III,** instructio card. Contareni (Gasparo), in Germaniam legato (1541; Quirini, epp. Reginaldi Poli collectio, Brixiae 1748, 3, p. CCLXXXVI-CCIC).

6 (f. 71). **Clemente VII,** *instruttione al card. Farnese* (Alexandro), *legato all'imperatore Carlo V, doppo il sacco di Roma, 1526.* (Weiss, l. cit., p. 280-310, titulo tamen diverso).

7. Paolo III, [1] (f. 119) *instruttione per il viaggio di monsig. Farnese* (Alexandri), *legato alle maestà cesarea et christianissima, 28 nov. 1534* (! pro 39). (Cardauns, *Nuntiaturberichte aus Deutschland,* 1539-1541, Berlin 1909, vol. VI,

p. 40-42); [2] (f. 125) instructio pro episc. Mutinensi (Morone Ioanne), ad Rómm. regem nuntio destinato; 24 oct., 1536 (Friedensburg, *Nuntiaturberichte aus Deutschland...* Gotha 1892, n. 2. 3, p. 58 65; huius instructionis auctor fuit Aleandri Hieronymus, cf. ibid., p. 58, n. 1); [3] (f. 140) *instruttione publica per il Poggio* (Ioannem), *nuntio all'imperatore* (Carolo V; Pieper, *Entstehungsgeschichte der ständigen Nuntiaturen*, Freiburg i. B., 1894, app. n. 1, p. 155-159).

8 (f. 146). **Poggio (Ioannis)**, *instruttione delli 7 mar. 1538.* Inc. *Fare intendere a nostro signore che la maestà cesarea sta sempre inclinata, imo determinata.* Des. *et almeno monsig. di Granuela spera. In Barcellona;* (cf. Gairdner, *Letters and papers... Henry VIII*, London 1892, XIII, part. I, n. 449).

9. **Paolo III**, [1] (f. 156) *instruttione per Francia al sig. Latino Iuvenale, 24 dec. 1538.* Inc. *Visitare il re, la reina di Navarra, li serenissimi figliuoli, il card. di Lorena.* Des. *Che le sue cose non siano intese, massime da G.* (transumptum anglice dedit Gairdner, l. cit., 13, p. II, n. 1136); [2] (f. 158v) *capi dell'instruttione per Scotia al sig. Latino Iuvenale, 24 dec. 1538.* Inc. *In primis uisitare il re et la regina et benedirli et darli a grado la promotione del nuouo cardinale Mirapicense.* Des. *parlar della decima et libri d'Anglia;* (cf. Gairdner l. cit.); [3] (f. 160) brevis instructio pro legatis Tridentum ituris (1542; Ehses, Concilii Tridentini actorum pars prima, Friburgi Brisgoviae 1903, p. 268-270); [4] (f. 168) *instruttione sopra le cose di Germania, portata in Spagna* (ad Carolum V) *per il Montepulciano* (Ricci Ioannem, 1539; Lämmer, Monumenta Vaticana, Friburgi Brisgoviae 1861, p. 246-252; de hac et de aliis edd. cf. Ehses, l. cit., p. 181, n. 1); [5] (f. 184) *memoriale et ricordo da servire quando il card. Farnese* (Alexander) *andava in Francia, legato a Carlo V. 1539: Monsignore reuerendissimo legato deue andare dritto a trouare il re, doue sarà, et perchè non essendo ancora arriuato – di credere ogni bene di loro et molto più;* (Cardauns, l. cit., p. 43-48); [6] (f. 200) *instruttione per Spagna nell'andata di monsig. ... card. Farnese* (Alexandri) *a visitare l'imperatore* (Carolum V) *per la morte dell'imperatrice* (Isabellae), *19 mag. 1539* (Pieper, l. cit., p. 162; cf. Weiss, l. cit., 2, p. 536); [7] (f. 206) instructio pro episc. Mutinensi (Morone Ioanne), interfuturo conventui Germanorum Spirae, 23 mai celebrando, 1540. (Lämmer, l. cit., p. 262-266).

10 (f. 217r). **⟨Heigerlin seu Faber Ioannis⟩**, episc. Viennensis, praeparatoria pro futuro Spirensi concilio. (Lämmer, Meletematum romm. mantissa, Ratisbonae 1875, p. 149-154).

11 (f. 225). **⟨Aleandri Hieronymi⟩**, responsio ad retroscripta praeparatoria episc. Viennensis. (Lämmer, l. cit., p. 154-155).

12. Paolo III, *instruttioni;* [1] (f. 229) *a monsig. Capodiferro* (Hieronymo), *nuntio in Francia, 11 mag. 1541: Procurare l'audientia del re in quel modo et per quel mezo, che giudicherà meglio – s'harà da portare lettere credentiali;* (fragmentum apud Lämmer, Monumenta Vatic., p. 371-372); [2] (f. 233) episc. Mutinensi (Moroni Ioanni), nuntio in Germaniam, 9 ian. 1542 (Raynaldi, Annales eccl., Lucae 1755, 14, p. 1-4); [3] (f. 244) pro card. Polo (Reginaldo) ad caesaream maiestatem proficiscente (1539; Quirini, opp. cit., 2, p. cclxxix-cclxxx et Lämmer, l. cit., p. 201-202); [4] (f. 246) pro dilectis filiis Hieronymo (Aleandri) card. Brundusinensi ad Hungariam.., et Fabio Mignanelli, ad Ferdinandum regem legatis, super reintegratione ecclesiae in Germaniae partibus (1538; Friedensburg, *Nuntiaturberichte... Legation Aleander, 1538-1539,* Gotha, 1893, 1, p. 143-145); [5] (f. 251) de his, quae Hieronymus (Riarius), camerarius... agere debet... apud Ferdinandum, regem Romm. (1539; Quirini, opp. cit., 3, p. cccviii-cccxi; Weiss, l. cit., p. 537-540); [6] (f. 257) pro Hieronymo (Aleandri), card. Brundusinensi super concernentibus Ioannem Hungariae regem (Friedensburg, l. cit., p. 99-100); [7] (f. 260) pro Hieronymo (Verallo), episc. Britinoriensi nuntio ad Ferdinandum, Hungariae et Bohemiae regem (1539; Lämmer, Monumenta Vatic., p. 202-204; cf. Analecta Romana, p. 86-89); [8] (f. 266) *a monsig. Prospero Santacroce per il re dei Romani* (Ferdinando I; Adriani, *Nunziatura di m. Prospero Santacroce al re dei Romani, 1548* in *Miscellanea di storia Ital.*, Torino, 1868, V, p. 995-999); [9] (f. 271ᵛ) ⟨eidem⟩, *per sua maestà cesarea* (Carolo V; l. cit., p. 1001-1004); [10] (f. 275) ⟨eidem⟩, *di quanto ha da trattare con monsig. illmo di Trento* (Madruzzi Christophoro) *a nome del sig. card. Farnese: Per instruttione di quanto hauete a ragionare in mio nome – trouandosi sua santità nell'età, che si truoua;* (cf. Pallavicino, *Storia del concilio di Trento,* parte I, lib. X, cap. XVI, n. et seqq.); [11] (f. 280) *al card. di Capua* (Gaetani Nicolao) *di quanto ha da trattare col christianissimo re di Francia* (Francisco I), *in materia di pace coll'imperatore* (Carolo V): *Che la santità di n. signore habbi eletto potissimamente v. signoria reuma per mandarla alli principi christiani – che mi sono parse di scriuere, benchè in fretta;* [12] (f. 300) *a messer Bartolomeo Cavalcanti, mandato al re christianissimo* (Francisco I): *Giudicando sua santità che per occasione della uenuta del re christianissimo a Turino – sì come anche ne scriuo alli nuntij;* [13] (f. 306) *ad sig. Hieronimo da Corregio, mandato alla corte dell'imperatore* (Caroli V): *Giunto a Trento farete riuerenza per me all'illmo card. di Trento – 17 luglio 1546.*

13 (f. 308ᵛ). **⟨Caroli V⟩**, *ricordi che si danno in nome dell'imperatore a...; Di marchiar con tutta la gente – o il restare, o l'andare.*

14 (f. 311v). **Paolo III**, *instruttione al sig. Hieronimo da Corregio, mandato all'imperatore* (Carolo V): *Quando monsig. illmo e reumo di Trento uenne a Roma.* (Pieper, *Entstehungsgeschichte...*, p. 200-201).

15. **⟨Farnese Alexandri⟩**, [1] (f. 315) *memoriale et instruttione per Antonio* (Filarete?) *data in campo, 24 ott. 1546: In prima bacierà i santissimi piedi a n. signore da parte mia et scuserà la tardanza - seruitù et deuotione, ch'io tengo a sua maestà. A. vicencancelliere;* [2] (f. 320) *per l'abbate Martinengo* (Hieronymo), *nuntio al re di Polonia: In prima andando in poste usarete ogni diligenza nel uiaggio, nel quale per esser lungo - così secolari, come ecclesiastici, non altro. Roma 15 luglio 1548. A. card. de Farnesio;* [3] (f. 325) *per il sig. Giulio* (Orsino) *per andare alla corte cesarea, 11 gen. 1549: Quel che pare che si possa et debba ricordare al nuntio, oltre quello che la lettera pienamente dice - gratificare a chi conviene;* (duae posteriores instructiones Pauli III nomine).

16 (f. 331). **Polo (Reginaldi)**, *instruttione, over informatione sopra le cose d'Inghilterra a papa Paolo III, quando vi fu destinato legato.* (Quirini, l. cit., 2, p. CCLXXIV-CCLXXIX).

17. **Giulio III** (seu Dandino Hieronymi, et Canani Iulii; cf. Pieper, *Paepstlichen Legaten...* Münster i. W., 1897, p. 64), *instruttioni;* [1] (f. 340) *a don Pedro di Toledo, quando fu mandato all'imperatore, dopo l'assuntione al pontificato* (Druffel, *Briefe und Akten zur Geschichte der sechszehnten Jahrhunderts;* München 1873; 1, p. 364-367; cf. Pieper, l. cit., p. 139); [2] (f. 347) *all'abbate Rossetto* (Alfonso, postmodum episc. Comaclensi et Ferrariensi), *mandato in Francia* (Henrico II) *dopo l'assontione al pontificato: Ancorchè noi siamo certi che dalli reumi cardinali di Ghisa et di Ferrara - secondo che occorrerà. Romae 16 febr. 1550. Hieronymus;* (magna pars apud Druffel, l. cit., p. 368-369; cf. Pieper, l. cit., p. 140); [3] (f. 352) *perchè sua santità* (Iulius III) *si è risoluta di restituire Parma al sig. duca Ottavio* (Farnese): *Per li capitoli del conclaue giurati. Perchè così uuole la giustitia - furono dati all'abbate Rossetto. 20 febr. 1550, presente sua santità;* [4] (f. 353) *per monsig. Pighino* (Sebastiano), *arciv. Sipontino, nuntio all'imperatore* (post alios Druffel, l. cit., p. 423-429; cf. Pieper, l. cit., p. 140 sq.); [5] (f. 364) *a monsig. di Tolone* (Trivulzi Antonio), *nuntio ordinario al re christianissimo* (Druffel, l. cit., p. 434-438; cf. Pieper, l. cit., p. 141 sq.); [6] (f. 375) *a monsig. di Fano* (Bertano Petro), *partito per la corte dell'imperatore* (Druffel, l. cit., p. 563-565; cf. Pieper, l. cit., p. 143); [7] (f. 380) *per monsig. Pietro Camaiani, nuntio a Parma, 1551* (Druffel, l. cit., p. 576-577); [8] (f. 384) *a monsig. d'Imola* (Dandino Hieronymo), *nuntio all'imperatore* (Carolo V), *31 marzo 1551* (Druffel., l. cit., p. 602-607; cf. Pieper, l. cit., p. 143 sq.); [9] (f. 396) *memoriale al sig. Ascanio* (della Cornia) *per il re christianissimo*

(Henrico II), *15 apr. 1551* (Weiss, l. cit., 3, p. 529-532; cf. Pieper, l. cit., p. 144); [10] (f. 402) *instruttione al card. de Medici* (Io. Angelo, 1551), *mandato al duca Ottavio* (Farnese; Druffel, l. cit., p. 634-635); subnectitur (f. 405) *risposta del duca* (l. cit., p. 636-637); [11] (f. 408) *per il sig. Giov. Battista* (Orsino?), *mandato con lettere 31 mag. 1551* (de expeditione Parmensi; Weiss, l. cit., p. 548); [12] (f. 410) *a monsig. Montepulciano* (Ricci Ioanni), *thesoriere per l'imperatore* (Carolo V), *22 giugno 1551* (Weiss, l. cit., p. 551-556; cf. Pieper, l. cit., p. 144); [13] (f. 421) *informatione, data a monsig. di Monluc* (Ioanni, electo Burdigalensi) *per il re christianissimo, 6 luglio 1551* (Weiss, l. cit., p. 556-559); [14] (f. 427) *memoriale al duca di Fiorenza* (Cosimo I) *e a d. Diego* (Hurtado de Mendoza), *dato al camerario* (in ms. *al Camaiani*), *14 luglio 1551* (Weiss, l. cit., p. 559-561; sed in ms. adduntur in fine aliae sex lineae: *Hauemo dati ad Hersilia – uero presente d'una regina;* [15] (f. 432) *instruttione a monsig. Achille de Grassi, per Venetia, 27 agosto 1551* (Weiss, l. cit., p. 579-587; cf. Druffel, l. cit., p. 866).

18 (f. 447). **Pio IV**, *instruttioni 1-2, date dal card. Borromeo* (Carolo) *a monsig. Visconte* (Carolo) *per la sua andata al re cattolico* (Philippo II), *31 ott. 1564.* (Baluzii, Miscellanea, Lucae 1764, 4, p. 457-458 et 455-457).

19 (f. 459). **Gregorio VIII**, *instruttioni all'illmo sig. don Annibale di Capua* (postmodum archiep. Neapolitano), *legato alla serenissima republica di Venetia* ⟨et ad imp. Rodulphum II Austriae, 1576⟩: *Per obbedire a v. signoria illma non ricuso l'occasione che ella mi da di mostrare – la quale sa con qual'arte et industria si pigli l'animo delle persone.*

20. Ferdinandi I, regis Romm., instructiones 1-2; [1] (486ᵛ) *Hansit Ioanni, plebano Biglianae, Babatha Bernardo et N. pro visitatione monasteriorum et ecclesiarum Goritiae et specialiter in plebe Rippaci: Primo nostri commissarii omnium monasteriorum et aliarum ecclesiarum una cum parrochiis – qua peracta regia maiestas de omnibus etc.;* praeit (f. 486) *Hansit Ioannis epist.* ⟨qua Bizanti Lucae, episc. Catharensi ac in patriarchatu Aquilegiensi ordinario, praedictum summarium instructionum ex germanico in latinum conversum mittit⟩: *Exemplum regiae iustructionis, quae in uisitatione seruanda erit – Ex collibus, 23 apr. 1548...;* [2] (f. 492) Lasso Didaco de Castilia ac de Grino Bonaccursio, internuntiis ad Paulum III, pont. max. (1538; Weiss, l. cit., 2, p. 528-532).

21. **Gonzaga Ferrante**, *di Milano, instruttioni 1-2;* [1] (f. 499) *al capitano Sigan: Partirete con ogni diligentia et andarete alla uolta del camino – di Milano, 12 luglio 1546;* [2] (f. 501) *a don Antonio d'Agostino per il re cattolico* (Ca-

rolo V): *Quando sua maestà mi lasciò al gouerno di Sicilia trouai quel regno molto debole - Milano 31 luglio 1546.*

22 (f. 525). **Portogallo,** *ricordi* (1-42), *che dà il regno stesso di Portogallo al popolo suo, caso che rimanghi senza re* ⟨1578-1580, tempore Henrici II, cf. *ricordo VI*⟩. Inc. *Al nome di Dio. Timoroso degli estremi, nelli quali mi truouo, o d'altri peggiori.* Des. *et egli ne la mostri per non uscire dalla sua diuina uolontà.*

23 (f. 540). **Philippi II,** *instruction del duque de Medina Sidonia: El orden che uos don Alonzo Perez de Guzman, el buene duque de Medina Sidonia - Madrid, 23 março 1588, yo el rey. Andre de Alba.*

24 (f. 550). ⟨**Piccolomini Ioannis**⟩, *vescovo dell'Aquila e* **Cortese Iacomo,** *instruttione sopra le cose di madama* (seu de haereditate capienda post mortem Alexandri de Medicis a Margarita Austriaca, uxore ducis Farnese Octavii, *1537*). Inc. *Discorso fatto sopra gli affari dell'eccellenza di madama Margarita d'Austria, acciò si pigli partito.* Des. *come per li contratti predetti.*

25 (f. 556). **Orsino Paolo Giordano,** *instruttione per negotii nella corte di Spagna al sig. Ludovico Orsino...* Inc. *Perchè si conduchino a buon fine tutte le cose, che si trattano in ogni corte.* Des. *non potrà così facilmente preualersi delle sue facultà.*

26 (f. 561). *Instruttione all'illmo sig. Pietro Caietano nella sua andata in Fiandra* (ut inserviret militiae regis Hispaniae, 1578-1581). Inc. *Vostra signoria seguirà il suo viaggio con gli ordini et auuertimenti hauuti et scriverà da ogni luogo ... con ogni corriere che uenga a Roma.* Des. *et l'honorerà et lo mostrerà nelle sue operazioni.*

27 (f. 585). **Sixti V,** *instruttione al card. Montalto* (Peretti Alexandro, Sixti V pronepoti) *del modo col quale si debba et possa ben gouernare.* (Hübner, *Sisto quinto,* versio Gattari, Roma 1887, 2, p. 206-226).

28 (f. 625). *Ordine dato al duca di monte Marciano* (duci exercitus s. ecclesiae) *di non dare la precedenza al duca di Parma* (epistola): *Hieri fu concluso nella congregazione di Francia, che uostra eccellenza - Roma 24 agosto 1591;* subnectitur: *di mano del card. Sfondrato* (Pauli Aemilii): *La congregazione non uuol intendere - saperete fare.*

29 (f. 626). **Lionardi** *conte* **Giov. Iacomo,** *scrittura per ambasciatori de principi, cavata dal libro III dell'ambasciatore* (capita 1-7). Cap. 1: *Prima che si dia principio ad un negotio che sia da considerare se ui sia ragione da potere sperare buon fine,* inc. *Noi con nostri discorsi debbiamo considerare;* cap. VII: *Li negotij hanno bisogno dell'essercitio et del riposo come hanno li corpi,* des. *per ottenere quel ch'addimandiamo.*

30 (f. 641). *Ricordi per i ministri de prencipi in generale.* Inc. *Primieramente mostrarsi uerso i prencipi et popoli colmamente cattolico.* Des. *che hanno in animo di fare;* (cf. cod. 866, n. 13).

31 (f. 647^v). *Per la segretaria alcuni notabili* (1-30). I inc. *Quando si negotia et si scriue spesso il negotiato.* XXX des. *má occorrendo cosa alcuna priuata scriuere a parte.*

32 (f. 665). *Alcune osservationi di segretaria* (praesertim de titulis ac subscriptionibus epistolarum, tempore s. Pii V). Inc. *La soprascritta al papa. S^mo D. N. PP. / S^mo dño Nro PP.* Des. *o se riceuano da altri in materia publica.*

33 (f. 652). **Possevino** ⟨**Antonio,** s. I.⟩, *ricordi per ciascuno ambasciatore et agente de prencipi.* Inc. *Prima creder fermamente che Dio signor nostro.* Des. *in lodeuole stato de loro maneggi.*

34 (f. 674). *Li titoli, ch'usava nelle lettere il nuntio di Spagna, mio signore.* Inc. *Prima presidente di Castiglia e a tutti li grandi di Spagna.* Des. *il sig. vescovo d'Osma.*

35 (f. 676). *Li titoli che s'usano in Castiglia.* Inc. *All'illmo signore, il signore conte di Barascias.* Des. *Aio et maggiordomo maggiore di sua altezza.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua praefert I. V^v. 1^v, 118^v, 139^v, 167^v, 243^a, 299^v, 305^v, 314^v, 330^v, 363^v, 383^v, 395^v, 426^v, 447^v, 498^a, 555^v, 560^a, 640^v, 651^v, 673^v, 675^v, 677^v. In ff. II-V^v index contentorum.
Simplici membrana contectus saec. XVII.

866. An. 1612 (cf. f. I), chart., mm. 274×197, ff. VII. 592.

Variorum instructiones, libelli et epistolae.

1 (f. 1). **Eugenii IV,** instructiones datae nuntiis, missis ad principes christianos contra congregationem Basiliensem (1436). Inc. a vv. *Post benedictionem et litterarum credentialium praesentationem dicere pro exordio.* Des. *scite respondere ad ea, quae obijciuntur contra Romanam curiam.* (Insertus est hic libellus apologeticus in Raynaldi, Annales eccl., Lucae 1752, 9, p. 202, lin. 4-218).

2 (f. 60). ⟨**Gregorii XIV**⟩, *instruttione in materia di giurisditione per il nuntio di Spagna* (Millino Petro), *1591.* Inc. *Li giudici secolari, cioè consegli et cancellarie regie sogliono per più uie intromettersi nelle cause ecclesiastiche.* Des. *col mezzo del padre Chiaues, il quale è dotto, prudente et pio.*

3 (f. 70). **Ponte** (de) **Nicolai,** *ducis Venetiarum, instruttione alli clarissimi Vincenzo Tron et Girolamo Lippoman, ambasciatori al re cattolico* (Philippo II), *per... congratulatione dell'acquisto fatto del regno di Portogallo.* Inc. (f. 71): *L'allegrezza, che hauemo per il conquisto che il serenissimo re di*

Spagna ha ultimamente fatto. Des. *Data in nostro ducali palatio die 3 martii, 1581. Bl. Arancosius secretarius.*

4. Clemente VIII, *instruttioni;* [1] (f. 77) *al vescovo di Veglia* (Ioanni II della Torre) *nuntio a' Svizzeri, Grigioni et Vallesani: Nel carico che nostro signore impone a v. signoria tanto ella douerà usare dilligenza maggiore, quanto più si confida nella pietà, zelo et uirtù sua - Roma, 10 nov., 1595;* [2] (f. 92) *al vescovo di Caserta* (Mandina Benedicto, *Teat.*) *per la guerra di Ungheria: Dallo stringere in una ferma congiuntione de consegli et di forze il regno di Polonia con la maestà dell'imperatore - Roma, 7 gen., 1596;* [3] (f. 113) *a monsig. Borghese* (Camillo, postmodum Paulo V), *auditore della camera, mandato a Filippo II re di Spagna: L'accrescimento continuo della potenza de Turchi tanto tremenda et calamitosa. - Roma, 6 ott., 1593;* [4] (f. 141) *per d. Alessandro Camuleo* (Komulovic), *arciprete di s. Hieronimo di Roma, mandato a Teodoro,* (l. Fedor), *gran duca di Moscovia: Conforme a quel che ui fu detto nel partir uostro di Roma - Roma, 27 gen., 1594;* (lingua russica versa ed. an. 1789, cf. Pierling, *La Russie et le Saint-Siège,* Paris, 1897, 2, p. 353, nota); [5] (f. 153) *aggiunta d'instruttione per monsig. vescovo d'Amelia* (Graziani Antonio M^ac^) *et per monsig. della Cornia, mandati ai potentati d'Italia per aiuti nella guerra contro il Turco, 1594.: Poichè il carico delle signorie vostre non è in parte alcuna diuerso da quello che fu dato - et per felice successo di negotij. Roma li ...;* [6] (f. 158) *al sig. capitano Francesco Allegretti* (de capiendo castro *Clissa*); (edita in Monumenta Slavorum meridionalium hist. Uschoccorum illustrantia ex archivis Romm. desumpta, Zagreb 1909, 22, p. 75-78, ubi etiam alia instrutio ex codd. urbinatibus); [7] (f. 162) *a monsig. Doria* (Ioanni, postmodum card.), *commissario al campo di Vngaria: La prima causa, che induce a mandare v. signoria è per li pagamenti delli 30 mila fiorini - Roma, 5 luglio, 1594;* [8] (f. 169) *a monsig. vescovo di Ossero* (in Istria, Garzadori Coriolano), *spedito in Colonia: Tra l'arcivescovo di Colonia, il capitolo suo et li stati prouintiali di quella chiesa - Roma, li 17 nov., 1593;* [9] (f. 178) *a monsig. Sanvitale* (Paulo), *vescovo di Spoleto et alli signori Orsini..., nuntii a prencipi et potentati d'Italia per aiuti contro il Turco: Sono così euidente et manifeste le piaghe, con le quali la republica christiana - Roma, 30 gen. 1594;* [10] (f. 188) *al sig. Lottario Conti, duca di Poli, mandato all'imperatore* (Rodulphum II, alias V): *Li successi contrarij della guerra d'Vngaria, che si uedono nascere principalmente dal mal ordine - Roma li .... ottobre, 1594;* subiungitur (f. 196) *aggiunta all'instruttione: Risoluendosi la maestà dell'imperatore - col debito ardore a questo negotio;* [11] (f. 197) *al sig. Giov. Francesco Aldobrandino, generale di s. chiesa, inviato a s. maestà catt.* (Philippo II),

intorno alla guerra Turchesca: Se bene la maestà del re di Spagna all'arriuo di v. eccellenza hauerà già saputa la cagione, per la quale n. signore la manda. - Roma 10 nov. 1594; [12] (f. 216) *a monsig. vescovo di Cervia* (Visconti Alfonso), *nuntio a Sigismondo, prencipe di Transilvania: Nel tempo medesimo che n. signore haueua deliberato tredeci mesi sono di mandare qualche persona al prencipe di Transiluania - in tutte quelle uastissime prouintie;* subiunguntur aliae instructiones eidem: [a] (f. 225) *dello stato della religione in Transilvania et de modi di aiutarla: La Transiluania sì come è habitata da tre sorte di genti diuersissime di origine - Roma, 14 dec. 1594;* [b] (f. 228) *aggiunta seconda per l'instruttione al vescovo di Cervia: Poichè la partita di v. signoria s'è ritardata et sono intanto occorsi altri accidenti nel mondo - Roma, 15 gen., 1595;* [c] (f. 230v) *della discordia tra il prencipe di Transilvania et li cugini suoi, il sig. Cardinale et il sig. Steffano Battori: L'altro non meno importante capo della missione di v. signoria - et più durabile riconciliatione tra le parti.*

5 (f. 239). **Rodulphi II,** *imp. Romanorum, instructio pro... Stanislao* ⟨Paulowsky⟩, *episc. Olomucensi, et... Vencislao Berka, baroni de Daubet et Leip..., quos ad regni Poloniae comitia, 6 febr., legatos mittit...* Inc. *Cum comitiorum habendorum tempus pre foribus sit quamprimum poterunt celeriter pergent.* Des. *Pragae, 3 febr. 1595... et Boemici itidem 20;* subnectuntur [1] (f. 261) legatorum relatio ad Rodulphum: *Post nostrum huc Cracouiam ingressum - incessantibus a Deo uotis exposcimus;* [2] (f. 269v) Rodulphi imp. responsio ad legatos: *Reuerende deuote princeps ac magnifice et generose, fideles dilecti, accepimus litteras uestras - Pragae, 27 febr., 1595...;* [3] (f. 271) eiusdem epist. ad regem Poloniae (Sigismundum III): *Serenissime. Intelleximus e legatorum nostrorum relatu quid isthic in comitiis - Pragae, 27 apr., 1595;* [4] (f. 274) *comitiorum Cracoviensium responsio ad legatos: Quod sacra cesarea maiestas per illmam et revmam dominationem uestram - beneuolentiam suam prolixe defert, postulat.*

6. Clemente VIII, *instruttioni;* [1] (f. 277) *a monsig. Spetiano* (Caesari), *vescovo di Cremona, per la sua nuntiatura alla corte cesarea* (Rodulphi II): *Poichè v. signoria revma succede in corte cesarea a chi potrà darle buona instruttione - Roma 25 apr. 1592;* subnectitur monitum: *le comunica copia d'una scrittura - et salute delle anime;* [2] (f. 292) *al patriarca d'Alessandria* (Caetano Camillo), *nuntio al re di Spagna sopra le cose di Fiandra: Alla fiamma della pia cura che la santità di n. signore si piglia di tutte quelle cose, che appartengono alla conseruatione della uera fede.* Des. *Roma, 13 sett. 1592;* (de falso titulo huius instructionis cf. Hinojosa, *Los despachos de la diplomacia pontificia en España,* Madrid 1896, 1, p. 355, n. 1); [3] (f. 296) *al ... sustituto di monsig. Spe-*

tiano, nuntio alla corte cesarea (Rodulphi II): *Dall'instruttione, che già quattro o cinque anni a monsig. di Cremona - hauerà, da raccomandarla efficacemente;* [4] (f. 322) *al sig. Bartolomeo Pouufins, nuntio alla maestà del re di Polonia et Svetia* (Sigismundi III): *Nelle presenti occorrenze n. signore non ha pensato di poter meglio dichiarare - Roma, 27 luglio, 1593;* [5] (f. 330) *al card. Madrucci* (Ludovico), *nuntio alla corte cesarea* (Rodulphi II): *Vostra signoria illma è così prudente et ha tanta notitia del negotio che si tratta - Roma, 12 sett., 1593;* [6] (f. 333). *al card. Caetano* (Henrico), *legato in Polonia: Di tutto quello, che in materia della collegazione tra l'imperatore, il re di Polonia et il principe di Transilvania - Roma, 13 apr. 1596.*

7 (f. 366). (**Caroli V**), *el rey, instrucion para Juan de Vega..., embaxador cerca de nuestro muy s. padre* (Paulum III). Inc. *Hauiendo nos el marques de Aguilar que los años pasados ha sido nuestro embaxador en Roma.* Des. *De Traento, 4 iullio, 1543.*

8 (f. 394). ⟨**Alvarez Fernandi**⟩, *duca d'Alba, instruttione al conte di s. Valentino* (Della Tolfa Julio), *mandato... a Paolo IV.* Inc. *Baciare i piedi a s. santità da parte del duca, dirle il desiderio che tien di seruirla.* Des. *Napoli, 24 luglio, 1556* (cfr. Volpicella in *Archivio st. ital.*, 1ª ser., (1847) 12, p. 391-393).

9 (f. 395v). (**Pauli IV**), *instruttione a Domenico del Nero inviato al duca d'Alba...* (responsio). Inc. *Arriuato che uoi sarete in Napoli hauete ad ire ad alloggiare con monsig. il vicario dell'arciuescouato di Napoli.* Des. *Roma 11 agosto 1556* (Volpicella, l. cit., p. 394-398).

10 (f. 400). *Prencipe di Transilvania* (Sigismundi?), *avvertimenti* (seu rationes 1-10), *mandati al sig. Fabio Genga, suo ambasciatore in Roma, da esporli a s. santità* (pro auxiliis contra Turcos). Inc. 1ª: *Per l'alienatione nostra dalla banda sua et per il disprezzo, che habbiamo fatto delle sue offerte.* Des. *quando pericolassimo noi.*

11 (f. 404). ⟨**Truchsess Othonis**⟩, *card. d'Augusta, memoriale al pontefice* ⟨s. Pio V⟩ *in negotii publici e privati* (petit subsidia pecuniaria aut alia huiusmodi). Inc. *Sa la santità v. li miei fedeli et continui seruitij, quali ho fatti molti anni per la santa chiesa Romana.* Des. *per bene et quiete di tutta la christianità;* (cf. Alberti Bavariae ducis petitionem ad eundem pont. de eadem re, an. 1566, apud Laderchi, Annales ecclesiastici, Romae 1728, 22, p. 157 sqq.).

12 (f. 414). *Riforma de' secretarij del papa et del modo che devono tenere nell' ordinar scritture de' stati per servirsene con prestezza nell' occorrenze.* Inc. *Io narrerò semplicemente con quella più breuità che fia possibile, ciò che si propone.* Des. *che habbiamo tutti di s. santità conceputa* (de Gregorio XIII, cf. f. 443).

13 (f. 444). *Ricordo per ministri di principi, che negotiano presso ad altri principi per loro secretarie, et per fare nel ritorno a' suoi principi le relationi.* Inc. *Primieramente mostrarsi uerso i principi et popoli colmamente cattolico.* Des. *che si desidera per ottenere quel, che noi dimandiamo*; (cf. cod. 865, n. 30).

14 (f. 466). *Instruttione per quelli, che vogliono vedere l' historie e particolarmente l'historie sacre... de quali libri habbino a provedersi.* Inc. *Tutti quelli che uogliono uedere l'historie ordinatamente.* Des. *di Massimiliano imp., auolo di Carlo V.*

15 (f. 472). *Avvertimenti per quelli, che vogliono studiare in qualsivoglia sorte di lettere...* (epist.) Inc. *Sono necessarie ad un' huomo, che uoglia studiare, molte cose.* Des. *sono certo che uoi arriuarete alla perfetta felicità.*

16 (f. 476). *Ricordi... per li paggi de signori et de principi.* Inc. *In primis la mattina, come ti leui, la prima cosa ti segni col segno della santa croce.* Des. *le uirtù, che si richiedono ad un gentilhuomo christiano.*

17 (f. 486). **Albertini Giov. Batt.**, *dott. di leggi, da Cagli, delle parti et cognitioni utili et necessarie in un capitano, lettera instruttoria al marchese di s. Secondo, Rossi Federico.* Inc. *Già cosa vi potrebbe parere, illmo Federico Rossi, ch'io molto lontano dalla professione dell' armi.* Des. *Da san Secondo, 11 ott., 1597...*

18 (f. 511). **Carlo V**, *raccordi per suo figliuolo, fatti in Augusta, 18 gen. 1548*; (versio italica). Inc. *Figliuolo. Perchè dalli trauagli passati se alcuna infirmità mi dà molestia.* Des. *guadagnar la gloria. Augusta...*; (cf. textum hispanice et francice apud Weis, *Papiers d'État du card. de Granvelle*, Paris 1842, 3, p. 267-318; in cod. tamen additur in fine: *In questo ricordo si sottoscrisse l'imperatore solo come re di Spagna et non come imperatore.*

19 (f. 565). **Osio** (*dell'*) **Vincenzo**, *Romano, ricordi ricavati dal Platina, e dati a papa Clemente VIII* (epist.). Inc. *Vincenzo dell'Osio, humilissimo seruitore della santità v., ritrouandosi obbligatissimo... della pensione.* Des. *le bacio il sacro piede... Vincenzo Osio Dosseno, Romano.*

20 (f. 577). **Quignones Francesco**, *card. di s. Croce in Gerusalemme* (ord. min.), *lettera al revmo Savello* (Iacobo, card.)... *vita che deveno tenere li cardinali.* Inc. *Ricordandosi sua santità di quanto è obligata agli antecessori di v. signoria revma et a sue uirtù.* Des. *a benefitio commune della republica christiana. Data in Roma.*

21 (f. 581). **Du Mena** *duca, instruttione al sig. des Portes, incaminandosi in Roma* (an. 1590, post mortem Sixti V). Inc. *Il sig. des Portes nella presentia del signor ambasciator.* Des. *per la conseruatione della rel. catt. et del stato e corona di Francia.*

Codex variis manibus folia vacua praefert, Iv, IVv, VIIv, 60v, 112, 157v, 161v, 165v-168, 169v, 177v, 187v, 234-237, 238v, 291, 296v, 321v, 322v, 365v, 393, 398v, 399, 403v, 413, 475, 484v, 485, 509, 511v, 588, 592. In ff. II-IVr index contentorum, qui in f. VI-VIIr iteratur.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Leonis XIII.

867. An. 1620 (cf. f. II); chart., mm. 264 × 203, sed ff. 33-116 mm. 198 × 147, ff. IV. 478 (- ff. 374-392 a librario omissis).

Instructiones variae.

1 (f. 1). (**Pauli IV**), *instruttione al vescovo di Pola* (Elio Antonio), *quando andò al sig. duca d'Urbino* (Guidubaldo II), *1558.* Inc. *Andando voi per ordine di nostro signore a parlare al sig. duca d'Vrbino.* Des. *hauendo tutti per buoni amici e figliuoli.*

2 (f. 4). ⟨Extractum ex instructione, quam rex christianissimus (Henricus II) dedit suis ad concilium Bononiense oratoribus, 12 aug. 1547⟩ (in ms. *Memorie et instruttioni al sig. Durfe, ambasciatore per il re christianissimo...;* Le Plat, Monumentorum ad hist. Concilii Trident... collectio, Lovanii 1733, 3, p. 647-652).

3 (f. 10). (**Philippi II**), *sommario dell'instruttione per d. Luisi de Zuniga, ambasciatore a Pio IV, per le cose del concilio.* Inc. *Quello che uoi don Luigi di Zuniga, commendatore maggiore d'Alcantara..., hauete da trattare in Roma con la santità di nostro signore.* Des. *Madrid, 30 nov. 1562;* subsequitur (f. 14). Pii IV responsio: *Hauemo uista et ben considerata l'instruttione che ui ha data - Roma 28 marzo 1562;* (cf. aliam instructionem apud Döllinger, *Beiträge zur politischen... Geschichte der sechs letzten Jahrhunderte,* Regensburg 1862, 1, p. 468 sqq.).

4 (f. 20). *Publica relatio colloquij Wormatiensis in comitiis Augustanis.* Inc. (f. 21): *Quanto alle cose della dieta, segondo che si è scritto con le ultime, ogni giorno si è fatto dui uolte congregatione.* Des. *Augusta, 8 apr. 1559.*

5 (f. 27). *Relatio colloquij habiti Wormatiae a statibus imperii, 1559.* Inc. *Serenissime... rex... Obtemperantes sacrae maiestatis v.* (!) *transtulimus nos omni qua potuimus diligentia Wormatiam.* Des. *nostro et multorum iudicio fieri non potest.*

6 (f. 38). **Carlos** *quinto, advertencias a d. Phelipe su hijo en materia de hestado...* (Weis, *Papiers d'État du card. de Granvelle,* 3, p. 267-318); praeit (f. 35-37) index capitum; sequitur (f. 78) *relacion del testamento y cobdicilios... Bruselas 1554. 6. iunio: El ymbictissimo emperador Carlos quinto - el Escorial donde estan.*

7 (f. 82). **Vega** (*de*) **Ioan** *..., virrey de Navarra y Sicilia..., documentos y advertencias a su hijo..., comentados por el conde de Porto Allegre*

(*d. Juan de Silva*). Inc. *Hijo, deseando daros algunos aduertimientos.* Des. *como desseo y lo ansido muchos de vuestro linage;* (cf. Gallardo, *Ensayo de una biblioteca Española... Indice de manuscritos de la biblioteca nacional,* Madrid 1866, vol. II, *apéndice,* p. 170).

8 (f. 104). *Advertencias y documentos ymportantissimos para los principes y senores, que han da administrar y governar vasallos...* Inc. *Cuyos ojos oy dos y presencia deuen examinar los agrauios.* Des. *es principio de otro y puerta de muchos.* Infra alia manu: *8 oct., 1617.*

9 (f. 116). *Instruttione sommaria della forma e modo di negotiare coi Svizzeri et Grisoni.* Inc. (f. 117): *Per quello che s'è potuto uedere et per esperienza conoscere.* Des. *et non mostrarsi apertamente contrario all'oppenioni loro.*

10 (f. 119ᵛ). *Summario d'alcuni successi et cose più degne in Svizzeri, et come Zurich fu edificata.* Inc. *Dalla creatione d'Adam 1266 anni et dal diluuio 1154,* chronicon des. ad ann. 1550, vv. *di centoventimila huomeni in circa;* sequitur (f. 124ᵛ) *la forma che servono li Svizzeri Grisoni nel reggimento loro: In prima sono tre leghe - a dodici mila huomeni de fatti.*

11 (f. 127). *Consultatio et discursus de competentia serenissimorum Ernesti et Maximiliani Austriacorum fratrum in ellectione regis Poloniae, 1587;* (epist. autographa, ut videtur, ad Austriacum virum in qua Maximilianus fratri anteponitur). Inc. *Dubium nullum est quod cum maxime hac de causa serenissimus archidux Ernestus huc a maiestate caesarea uocatus sit.* Des. *Warsouiae, 4 febr. 1587.*

12 (f. 133). *Instrucion por la yda en Flandres del archiduque Hernesto de Austria. 1594.* Inc. *Por lo mucho que ymporta al seruicio de Dios y de su magestad.* Des. *en tantos años, que he seruido alli...*

13. ⟨Aldobrandini Petri, *Clementis VIII* nomine⟩ *lettere al vescovo di s. Severo* (Malaspina Germano), *nuntio. . appresso s. maestà cesarea* (Rodulphum II); [1] (f. 137): *Per quello che portano l'ultime lettere di v. signoria de 21 passato con l'aggionto foglio - Roma, 13 mag., 1595;* [2] (f. 139ᵛ): *sua beatitudine fa uolentieri libero dono al re dell'altare portatile - 20 maggio;* [3] (f. 141): *Quel conuenticolo, che v. signoria scriue nelle sue di 5 di maggio - 27 maggio;* [4] (f. 144): *Questa settimana non si sono uedute lettere di v. signoria, nè d'altri di Polonia - 3 giugno;* [5] (f. 145ᵛ): *Per cominciare a rispondere alle due lettere di v. signoria de 12 e 19 del passato - 10 giugno;* [6] (f. 151ᵛ): *Non mi può seruire il tempo per rispondere alle lettere - 17 giugno;* [7] (f. 155ᵛ): *Le lettere di v. signoria de' 3 di giugno hanno mostrato la prontezza - 24 giugno;* [8] (f. 158): *Nostro signore si ritroua con un poco di podagra, per la quale non anco potè - 1 luglio;* [9] (f. 159ᵛ): *È grandemente da temere, come anco v. signoria accenna nelle sue de 16 -*

9 luglio; [10] (f. 162): *Habbiamo hauuto per buon'auiso quel che v. signoria manda nel presente caso - 15 luglio;* [11] (f. 165): *Sopra gli offitij, che furono passati con v. signoria dagli huomini della maestà dell'imperatore - 22 luglio;* [12] (f. 168): *A noi pare tuttauia molto incerto l'essito delle cose di Moldauia - 29 luglio;* [13] (f. 170v): *L'ordinario di questa settimana non ha portato lettere di v. signoria, seben'elle sono aspettate - 5 agosto;* [14] (f. 172): *Strauaganti discorsi, per cominciare da questo capo, sono quelli che costì si figurano - 12 agosto;* [15] (f. 176v): *Il colloquio, che si preparaua di fare in Vratislauia, doueua seruire - 19 agosto;* [16] (f. 179v): *La nuoua, che v. signoria ci manda con le sue de 4, de motiui de Tartari sminuiscie - 25 agosto;* [17] (f. 182): *Per risposta della lettera di v. signoria degli 11 del passato debbo dirle primamente - 2 sett.;* [18] (f. 184v) : *Pare hormai che la staggione istessa ci possa assicurare per quest'anno - 9 sett.;* [19] (f. 188): *V. signoria ha fatto benissimo a dar conto al sig. Giovanni Franco di tutto quello, che passa - 16 sett.;* [20] (f. 192): *Non poteua la maestà del re fare in questi tempi risolutione più accertata - 23 sett.;* [21] (f. 194): *Mi conuiene rispondere una sol uolta a sette lettere - Di Frascati, 7 ott.;* [22] (f. 199): *Non si sono uedute lettere di v. signoria questa settimana, et così stiamo al buio - 14 ott.;* [23] (f. 200): *Cominciando a rispondere alle lettere di v. signoria de 22 et 23 del passato dal capo, che concerne li vescoui Ruteni - Roma, 21 ott.;* [24] (f. 203): *Niuna cosa tien' hora gli animi nostri in sospensione maggiore che quella della Moldauia - 28 ott.;* [25] (f. 205v): *Rispondo breuemente alle due lettere di v. signoria dell'ultimo del passato et de 3 del corrente - 4 nov.;* [26] (f. 206v): *Dopo molto pensare sopra gli affari del sig. card. Battori - 9 nov.;* [27] (f. 208): *Non essendosi uedute questa settimana lettere di v. signoria revm̃a cauamo argomento - 13 febraro 93* (!).

14 (f. 212). *Negotiato dell' ambasciatore di Polonia (Dzialyn⟨sky⟩ Pauli), mandato agli stati di Fiandra et alla regina d'Inghilterra, l'an. 1597;* (ocularis testis summaria relatio). Inc. (f. 213): *Post multos longinqui* (!) *atque turbulenti in Belgium et Angliam exantlatos labores.* Des. *salutatione et ualedictione intensis currentem uelis est honorifice prosequutus.*

15 (f. 307). *Relatione del negotiato della pace di Vervin, tra Francia, Spagna e Savoia, an. 1598.* Inc. (f. 308): *Quando il sig. cardinale di Fiorenza* (de Medici Alexander, postmodum Leo XI) *partì di Roma legato di Francia, uno de più principali ordini che hebbe da s. santità* (Clemente VIII). Des. *che già erano restituite al christianissimo Cales, Chiattelletto et Capella.*

16 (f. 358). ⟨Anonymi societatis Iesu⟩, *instruttione ad un religioso* (eiusdem societatis, cf. contextum), *che era chiamato a Malta da quei signori cavallieri* (epist.). Inc. *Nel negotio di Malta et de que' caualliere, che si sono dati alla vita spirituale.* Des. *Bibbie corrette, opere del Granata et altri simili.*

17 (f. 361). **Paulo V,** *instruttione a monsig. vescovo di Rimini* (Gipsio Berlingero), *destinato nuntio alla republica di Venetia.* Inc. (f. 362): *È informata v. signoria delle cause, che costrinsero nostro signore ad usar l'armi spirituali contro li signori Vinetiani.* Des. *Dio le conceda felice viaggio. Roma, 4 giugno, 1607.*

18 (f. 393). (Anonymi societatis Iesu, ut videtur) *destruttione dell' instruttione de prencipi* (in defensionem societatis Iesu). Inc. (f. 394): *Chiunque sia stato colui, che ha scritte quelle inettie, intitolandole instruttione de prencipi, si è arrogato troppo.* Des. *E tanto basti a lode d'Iddio et bene di s. chiesa.*

19 (f. 414). **Scerley Roberto,** *inglese, instruttione et negotiato con sua santità* (Paulo V) *a nome del Persiano.* Inc. (f. 415): *Il negotio, che il re di Persia desidera che sia abbracciato da v. beatitudine si riduce in tutto a due capi.* Des. *i buoni cattolici, a gloria d'Iddio et essaltatione di santa chiesa.*

20 (f. 418). *Instructio materiae ordinariae componendae cum revmo domino Datario.* Inc. *Solent concedi coadiutoriae cum futura successione intuitu aetatis ingrauescentis.* Des. *Pro simoniaco, qui recipit pecuniam debet totam summam consignare datario.*

21 (f. 425). *Tituli d'alcuni potentati del mondo, instruttione a secretari.* Inc. *Tituli magni Turcae ex proprio exemplari: Sultan Suleyman, Sciah, Caesar Caesarum.* Des. *del nostro victorioso exercito del Piemonte y Lombardia.*

22 (f. 430). **Metterich Adolphi Wolfgangi,** *legati serenissimi principis Bavariae, relatio commissionis executae apud illmam principem et dominam Iacobe, ducissam Iuliacensem, Clevensem et Bergh* (i. e. Iuliers, Clèves et Berg, uxorem ducis Ioannis): Inc. (f. 431): *Serenissime princeps... Serenitatis vestrae literae clementissimae instruentes me in causa commissionis peragenda in Disseldorf* (admonendi cur adversetur catholicis, vices catholicorum in illo ducatu). Des. *Serenitati tuae ad omnem nutum humillime commendo... deditissimus servus...*

23 (f. 456). *Documentos moraes e utilissimos a qual quer persona, novamente impressos...* (ternario metro). Inc. *Pera nao errar (filho) coma este documento / Inuoca sempre.* Des. *Agora considera tudo com boa alma.*

24 (f. 462). **Contarini Simone,** *ambasciatore, propositione fatta alli potentati d'Italia in occasione della guerra fra la republ. Veneta et l'arciduca Ferdinando, di Gratz. 1618.* Inc. (f. 463): *Hauendomi l'A. vostra comandato di rappresentarle in scrittura l'istanza dell'offitio, che per ordine della serenissima republica.* Des. *però non si cauò altro frutto.*

25 (f. 467). **(Pauli V),** *instruttione al card. Borgia* (Gasparo), *vicerè di Napoli, accennandoli alcuni abusi di quel regno ed i rimedi, che dare ui si*

potrebbero, 1620. Inc. (f. 468): *Se l'amministratione del governo del regno di Napoli corrispondesse alla forma.* Des. *mi dan questo ardire e riverentemente me l'inchino.*

Codex variis manibus scriptus folia vacua praefert I, II, IV^v, 3^v, 19, 20^v, 26^v, 32, 33, 34^v, 37^v, 80^v, 81, 82^v, 101-103, 104^v, 114^v, 115, 116^v, 127^v, 132^v, 136^r, 211^v, 212^v, 305^v, 306, 307^v, 357^v, 361^v, 373^v, 393^v, 414^v, 416^v, 417^v, 430^v, 452-455, 456^v, 461, 462^v, 467^v, 475^v-478. In ff. III-IV^r index contentorum.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

868. Saec. XVII, chart., mm. 270×211, ff. II, 535 (+ 45^a. 49^{ab}. 52^a. 56^a. 61^a.

Movimenti del regno di F r a n c i a, 1585-1596.

1 (f. 1). ⟨F r a n c i g e n a e cuiusdam⟩, *avvertimenti d'intorno alla intentione et al fine delli signori di G h i s a nella presa delle armi, 1585.* (Iterum impressit sed alia versione Greco, *Raccolta d'alcune scritture publicate in Francia,* 1585-1593, Vicenza, 1594, parte I, f. 85-101^v).

2 ⟨**Henrici III** Franciae⟩; [1] (f. 46) edictum pro unione subditorum ad ecclesiam catholicam, 19 iul., 1585, italice; ⟨Greco, l. cit., f. 23-26^v⟩; subnectuntur (f. 49): ⟨regulae exercitandi edicti⟩: *L'editto per la pace fatto per auanti è reuocato, li ministri della religione si partiranno dal regno - La regina madre... il che non ha potuto ottenere;* in f autem 49^{av} titulus: *Auuisi di Francia, uenuti in lingua franzese dal C e f a l o, maestro delle poste di Bologna.* [2] (f. 50). *Ragionamento nel suo parlamento per l'abolitione della religione pretenduta riformata. 18 luglio 1585.* Inc. *Signori. Le medesime considerationi, che m'hanno mosso per l'inanzi di uenire in questa compagnia - più ampiamente intenderete da monsig. il cancelliere.*

3 (f. 52). *Capitoli (1-19) proposti dalli signori collegati di F r a n c i a, luglio, 1585: 1. Che in tutto il regno non si esserciti altra relligione che la cattholica -* cap. 19 dicit: *Siano rimosse le impositioni ultimamente poste sopra il vino, pane e sale.*

4 (f. 53). **Henrico III** (Franciae), *editto sopra la reunione delli suoi sudditi alla chiesa catholica... letto e pubblicato nella corte de parlamento di Parigi..., 18 lugl. 1585.* Inc. *Henrico... Il signore Iddio et gli huomini sanno...* (ut supra f. 46); in fine notatur: *Scritta la presente da un prette francese, che non intende parola italiana et però non si marauigliarà degli errori che si troueranno dentro;* pergunt (f. 56) capitula ut supra, sed alia recensione; quibus subnectitur (f. 56^v) status exercituum eodem tempore: *Giouedì 27 di giugno s. maestà partì da Parigi - dal duca Casimiro per quelli della nouella religione.*

5 (f. 57). **Borbone** *card.* **Carlo,** *supplica* (in ms. *rimostranza*), *presentata al re di Francia, principi e signori... per la difesa della religione cattolica apost. rom.* (Greco, l. cit., ff. 41-46^v).

6 (f. 62). *Rimostranza, presentata al re di Francia, sopra le richieste* (cardinalis Borbone etc.) *contra li signori d'Espernon et della Valletta*. Inc. *Sire. Le miserabili conditioni di questo secolo, nel quale la malitia delli huomini è salita fin al colmo*. Des. *et poco dà poi della uita.*

7. **Henrico III** (regis Navarrae), *lettere;* [1] (f. 70) *alli signori del clero: Signori, io mi doglio con uoi unitamente et comunemente - Mont' Albano 1 gen. 1586;* [2] (f. 75) *alli signori della nobiltà: Signori, uoi sete nati tali, che conoscete molto bene i negotij dello stato - Mont'Albano, 1 gen., 1586;* [3] (f. 80) *alli signori di Parigi: Signori, io ui scriuo uolentieri, per cio che ui stimo come lo specchio - Mont'Albano, 1 gen., 1586;* [4] (f. 83ᵛ) *à quelli del terzo stato: Signori, non è bisogno di lungo discorso per farui intendere la giustitia della mia causa - Mont'Albano, 1 gen., 1586.*

8 (f. 88). *Francese cattolico, lettera al re di Navarra* (Henrico III) *per indurlo a ritornare alla chiesa cattolica*. Inc. *Sire, non si troua hoggi in questo regno alcun cattolico Francese*. Des. *Parigi, li 20 gen. 1586*).

9 (f. 108). *Persuasione* (i. e. epist. suasoria) *al re di Navarra* (Henrico III), *che voglia rivedersi* (! *ricredersi?*) *et farsi catolico*. Inc. *Signor, non è dubbio alcuno che v. maestà giustamente potria sperare di poter succedere a un prencipe giouane*. Des. *et ci ha finalmente perso la uita.*

10 (f. 134). *Articoli accordati a nome del re* (Henrici III, Franciae) *per la regina sua madre, il card. di Borbone et il duca di Guisa..., 11 luglio 1588.* (Francice apud Du Mont, *Corps universel diplomatique*, Amsterdam 1728, 5, p. I, p. 476-477).

11 (f. 138). ⟨**Henrici III**⟩, *editto sopra l'unione dei suoi sudditi catolici, verificato nella corte del parlamento, Roano, 21 luglio, 1588.* (Idem quod apud Greco, l. cit., f. 55-59ᵛ, sed alio titulo ac versione).

12 (f. 140). *Capitoli della pace di Francia*. Inc. *Che sua maestà anderà con un buon essercito*. Des. *sia approbata dalla maestà del re;* sequitur (f. 142) *capitolatione secreta tra il re et li confederati: Il re hauerà la protetione di Sedano - a tutte le città e prouincie de cattolici.*

13 (f. 144). **Henrico III**, *oratione nell' apertura dell' assemblea de tre stati generali del suo regno..., 21 ott. 1588.* (Greco, l. cit., p. 62ᵛ-71).

14 (f. 158). *Relatione della morte del duca di Ghisa* (Guisa) *e del card. suo fratello* ⟨ac de aliis rebus, 23-25 dec. 1588⟩. Inc. *Il re christianissimo ordinò il giorno del 23 detto a cinque hore della mattina*. Des. *doue faceua massa di gente.*

15 (f. 166). *Raccolta delle ultime parole, dette da monsig. eccellm̃o di Guisa nell' ultimo della sua vita* (ad uxorem, filios, fratres, et amicos). Inc. *Carissima*

et amatissima mia compagna, noi siamo stati congiunti insieme per il santo legame di fede. Des. *sia del tutto indegno d'una tal gratia.*

16 (f. 180). **Henrico III,** *dichiaratione sopra l'osservanza degli editti d'unione..., 31 dec. 1588.* Inc. *Henrico... Noi habbiamo procurato in tutti que modi, che ci è stato possibile.* Des. *sottoscrivendole di nostra mano. Date in Bles...;* infra adnotatio: *Questa è la copia dell'editto, che ua a torno in stampa di lingua franzese, fatto dal re doppo la morte dei signori di Guisa.*

17 (f. 182). **Lorena** (*de*) **Carlo,** *duca d'Aumale, lettera a Sixto V* (de uccisione ducis de Guisa). Inc. *L'homicidio crudelmente commesso nella persona del morto sig. duca di Guisa,- Parigi, 31 dec. 1588.*

18 (f. 184). **Henrico III,** *manifesto, per il quale dimostra le ragioni et le cause, che l'hanno indotto a far morire il duca di Ghisa.* Inc. *Le prime mosse del duca di Ghisa in questo regno l'anno scorso hanno assai chiaro fatto conoscere.* Des. *che ogn'altro ne prendera esempio.*

19 (f. 186). **Sisto V,** *discorso alla presenza de cardinali circa l'assassinamento et la morte del card. di Ghisa...* Inc. *Infandum dolorem explicare cogimur et uere hodie infandum.* Des. *Et ista dolenter loquens finem fecit;* (versio italica apud Tempesti, *Storia... di Sisto V,* Roma 1866, 2, p. 231-237; cf. p. 301).

20 (f. 196). *Propositioni dell'università della Sorbona di Parigi, venute con le cifre delli 24 maggio et ricevute li 25 giugno.* Inc. *Iure diuino prohibentur catholici Franci Henricum Borbonium hereticum relapsum atque hostem ecclesiae.* Des. *uel mortem patiatur.*

21 (f. 197). *Decisione in giustificatione del re di Francia* (Henrici III) *sopra la morte del card. di Ghisa.* Inc. *Praesupposita conspiratione bonae memoriae cardinalis de Guisa in personam.* Des. *percutiens clericum. Boff. n. 87 eodem titulo.*

22 (f. 202). *Responsio ad quatuor assertiones universitatis Sorbonae.* Inc. *Quod primo et secundo capitulo asseritur per uniuersitatem Sorbonae esse uidetur contra cattolicam ueritatem.* Des. *uel ad concilium generale declarare martirium uerum.*

23 (f. 204). *Ambasciatore cattolico di Parigi a quello di Roma, relatione della rotta data dal duca Di Maina* (Lorena de Caroli) *al re di Navarra* (Henrico III), 21 (sett.) 1589. Inc. *Il sig. duca du Maina essendo uenuto in Normandia per far ritirare il Navarra, che haueua quasi assediato Roano.* Des. *con lettere delli 4 del presente, che confermano tutto questo auuiso.*

24 (f. 208). ⟨Sorbonicae facultatis theologicae decretum, quo solvit Francicos ab obedientia Henrico III et contra eum arma sumere licitum declarat⟩. (Tempesti l. cit., p. 278-279); sequitur (f. 210) ⟨supplex libellus civium et relatio

superioris decreti duci Aumalio, nec non prefecto, aedilibus et consulibus civitatis Parisiensis⟩ (in ms. *exemplum articulorum de quibus Sorbonae deliberatum est*). Inc. *Anno Domini ... deliberatura super duobus articulis*. Des. *dictae facultatis theologicae Parisiensis subscriptum. Legoux.*

25 (f. 212). ⟨Civium Parisisiensium epist. Sixto V de caede ducis de Guisa, 13 ian. 1589⟩. Inc. *Quae spes nobis ante aliquot dies summa erat fore ut post tot procellas* Des. *et fidelium in Gallia coetu. Heuerard.*

26 (f. 218). **Lorena** (*di*) **Carlo,** *duca du Maina, lettera al papa Sisto V.* Inc. *Sarà v. santità auertita dell'homicidio crudele et inhumano delli signori miei fratelli.* Des. *De Djon, 17 gen. 1589;* sequitur (f. 220) *instruttione per il sig. comm. de Diou: Il sig. comendatore de Diou farà intendere a sua santità quello che è successo a Blois. Dijon 17 gen. 1589.*

27 (f. 226). *Considerationi sopra l'assassinamento del duca di Guisa.* Inc. *Qualchedun discorrendo sopra la morte del defunto sig. duca di Guisa si marauigliano come lui, ch'era tenuto per un gran capitano.* Des. *Il che preghiamo a Dio di diuertire. Isaia 1. Audi domus... et Deo meo?...*

28 (f. 241). *Sorbonae epist. ad Sixtum V, pont. max.* Inc. *Ex ijs litteris, quas hinc frequentes ab immani et luctuosa christianissimorum fratrum caede.* Des. *29 apr. 1590... Romanus de la Court, scriba facultatis theol. Parisiensis.*

29 (f. 248). **Coquelei Lazzaro,** *consigliere della corte di Parlamento di Parigi, oratione a papa Sisto V per madama di Guisa, doppo l'assassinamento.* Inc. *Subito che, padre beatissimo, madama di Guisa si è alquanto rihauuta da quel dolore insopportabile.* Des. *hanno quasi spenta e distrutta.*

30 (f. 417v). **Henrico III** (regis Franciae), *giustificatione delle ationi, riprese nella sudetta oratione.* Inc. *Il sig. di Malherbe nell'arriuare li 22 di maggio a Castellaranle presentò al re.* Des. *Tours, 30 maggio 1589. Henry et Riuol secretario.*

31 (f. 434). *Ammirabile et prodigiosa morte d'Arrigo di Valois* (Henrici III), *translatata da una stampata in lingua Francese. Lione, Luigi Tantillon libraro.* Inc. *Si come fra tutte le dignità del mondo non se ne truoua alcuna più eccellente.* Des. *colonna della sua santa chiesa. Per comandamento... appresso Aluigi Tantiglion, librario...*

32 (f. 442). *Relatione della morte di Henrico (III) re di Francia. 1 agosto, 1589.* Inc. *Il primo giorno del mese d'agosto un religioso dell'ordine di san Domenico.* Des. *la uera religione christiana. Quod Deus auertat;* subnectitur (f. 445) *profetia di s. Ludovico re di Francia: Dum rex Henricus regnabat origine Gallus – fameque peribunt: Ritrouati... a Digione, nella chiesa di s. Benigno, scolpiti in pietra anticamente.*

33 (f. 446). ⟨Procerum regni Franciae⟩, *attestatione della pia, religiosissima morte di Henrico III, re di Francia, mandata dalla regina vedova alla santità di nostro signore* (Sixtum V). Inc. *Noi sottoscritti, dopo hauere considerato che Dio solo è scrutatore dei cuori.* Des. *Luigi di Parada, elemosiniere ordinario del re, certifico ciò che di sopra esser uero.*

34 (f. 452). *Discorso che sia bene per lo pontefice e... principi d'Italia consentire di dare la corona di Francia al re di Navarra.* Inc. (f. 453): *A maggiore intelligenza delle cose, che si hanno a trattare breuemente, conuiene mostrare.* Des. *a ricompensare gli errori passati. li 5 di sett. 1589.*

Codex variis manibus scriptus ff. vacua exhibet 45^{a}, 48^{v}, 49^{ar}, 49^{b}, 52^{a}, 56^{a}, 60^{v}, 61^{ar}, 107^{v}, 137^{v}, 141, 143^{r}, 157^{v}, 183^{v}, 195^{v}, 196^{v}, 201, 203, 206^{v}, 207^{r}, 211^{v}, 216, 217, 219, 225, 239^{v}, 240, 247^{v}, 248^{v}, 441, 442^{v}, 445^{v}, 450^{v}, 451, 452^{v}, 535. In ff. I-II index contentorum.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

869. Saec. XVII, chart., mm. 270 × 206, sed ff. 72-232. mm. 190-196 circiter; ff. VI. 565′(+222^{a}. 225^{ab}. 233^{a}. 240^{a}. 245^{a}. 253^{a}. 264^{a}. 265^{a}. 269^{a}. 272^{a}. 274^{a}. 277^{a}. 302^{a}. 330^{ab}. 335^{a}. 393^{a}. 404^{a}. 429^{a}. 442^{a}. 450^{a}. 453^{a}. 458^{a}. 467^{a}. 474^{a}. 477^{a}. 487^{a}. 510^{a}. 523^{a}).

Scritture diverse pertinenti ai movimenti del regno di Francia, 1585-1596.

1 (f. 1). *Se torni bene al papa et agli altri principi d'Italia il dichiararsi per lo re di Navarra* (negative). Inc. (f. 2): *Non manca tra l'infinita moltitudine di ceruelli d'Italia una sorte d'huomini.* Des. *che frutti dolcissimi di sicura e tranquilla pace;* sequitur (f. 72) idem sermo iterum lucidiore scriptura.

2 (f. 127). *Ragioni per le quali Henrico ⟨III⟩ di Borbone, re di Navarra... non può, nè meno deve esser ammesso, approbato, nè accettato per re di Francia con le risposte alle più ordinarie obiettioni delli politici.* Inc. *Prima ragione. Gl'è heretico manifesto e capo de più notorij heretici.* Des. *si sono ingolfati et precipitati.*

3 (f. 168). ⟨**D'Angennes Claudii,** episc. Cenomanensis (*Le Mans*), epist. ad canonistam quendam Parisiensem, an ipse debeat ingredi in ligam⟩. Inc. *Con la presente commodità ho hauuto molto* (?) *caro di darui nuoua di me.* Des. *et d'intendere le loro ragioni sopra li dubbij presenti;* sequitur (f. 170) ⟨canonistae responsio affirmativa⟩, quae inc. *Monsignore. La uostra lettera mi è stata communicata come ad uno di quei dottori in Teologia...* ac des. *Parigi 3 sett. 1589, vostro humile seruitore... come alla mia propria.*

4 (f. 220). *Duca d'***Humena** (Lorena de Caroli), *lettera a madama di Nemours sua madre* (de praelio apud Arques contra exercitum regis Navarrae): *Madama. Dal lator di questa hauera pieno raguaglio del successo. - Dal campo*

presso Diepes, 23 sett., 1589; sequitur (ibid.) alterius filii, *duca di Nemours* ⟨epist. ad eandem de eadem re⟩: *Madama. Non ho uoluto mancare auuisarla qualmente hier mattina – se ne fuggì.*

5 (f. 222). **Caetani (Henrici)** *card.,* (nuntii pontificii), *oratio habita Parisiis, 2 nov. 1589.* Inc. *Magnum mihi onus atque uiribus meis ualde impar.* Des. *Franciae regnum sit re et nomine cristianissimum.*

6 (f. 223). *Duca di* **Nemours,** *lettera a suo fratello, marchese di Santoslin* (de propulsato impetu regis Navarrae in muros Parisienses, 1 nov. 1589): *Signor fratello. Sapendo io la prontezza de nostri nemici in seminar uoci false – Parigi 8 nov. 1589.*

7 (f. 224). ⟨Catholici cuiusdam narratio⟩ *del tradimento scoperto de politici* ⟨haereticorum⟩ *di Parigi.* Inc. *Quelli, che hanno letto et maturamente considerato li antichi costumi.* Des. *a chi è traditore a Dio et alla patria.*

8 (f. 226). *Relatione del successo di Marsiglia* (Caroli Emm. I, ducis Sabaudiae). Inc. *Non uolendo li cattolici di Prouenza accettare il re di Nauarra, nè recognoscerlo per legitimo.* Des. *nella quale sono per il fauore di s. altezza.*

9 (f. 233). *Della rotta, fatta dal sig. duca di Lorena delli Rait et Lanschinetti..., radunati nel paese di Aulsay per seruitio del re di Navarra.* Inc. *Verso il fine del mese di novembre ultimo, 1589, sua altezza essendo a Bar.* Des. *di tutto il stato catolico di Francia.*

10 (f. 241). *Considerationi per mantenere l'esercito di Lorrena.* Inc. *L'esercito del sig. duca di Lorrena non si può mantenere, nè manco se ne può sperar gran frutto.* Des. *per la fede et religione cattolica, apostolica et romana.*

11 (f. 243). **Henrico** ⟨IV, regis Franciae et Navarrae⟩, *dichiaratione sopra il card. legato, mandato in Francia, 5 gen. 1590.* Inc. *Henrico per gratia di Dio... Come per commune uoce, uenuta sin'alle orecchie nostre.* Des. *Fatto nel campo, innanzi Falaize, 5 gen. ., d'ordine del re, essendo nel suo consiglio. Reuolt.*

12 (f. 245). *Capitoli accordati tra il re cattolico* (Philippum II) *e la lega di Francia* ⟨contra Henricum IV, regem Franciae...⟩: *Che Spagna per tutto aprile – eccettuato del papa et Sauoia;* (francice edita apud Dumont, *Corps universel diplomatique,* Amsterdam 1728, 5, p. I, p. 481).

13 (f. 246). **Vandomo** (*di*) *card.* (i. e. Bourbon de Caroli II, ex ducibus Vendome, card. Rhotomagensis), *lettera, chiamando li prelati di Francia a Tours per instruire nella fede cattolica, apost., rom. il re di Navarra* (Henricum IV), 1590: *Monsieur. Il buon giuditio uostro et il zelo, che uoi hauete al bene della nostra religione cattolica – in sua santa et degna guardia.*

14 (f. 247). **Caetano Henrico,** *card..., legato della sede apost. nel regno di Francia, lettera monitoriale agli arcivesc., vescovi... proibendoli di andare al con-*

vegno di Tours: Padri revm̃i. Ci è stato riferito che alcuni del nostro ordine et forse ancora tutti sono inuitati - Parigi, palazzo episcopale, 1 marzo 1590.

15 (f. 249). **Gregorio XIIII**, *monitorio agli adherenti del re di Navarra* (Henrico IIII): *Gregorius episc... Vniversis et singulis venerabilibus fratribus archiep...: Beatissimi apostolorum principis Petri cathedrae super quam - 1 martii 1590. L. Datarius. M. Vestrius Barbianus.*

16 (f. 254). *Articoli da trattarsi col card. legato* (Caetano Henrico) *per ordine della Sorbona.* Inc. *Martedì a 27 di febraro* (1590) *i deputati della facultà della Teologia determinarono in congregatione.* Des. *che se gli significassero le predette cose.*

17 (f. 256). **Vandomo** *di card.* (Bourbon Caroli II), *lettera,* (11 marzo 1590), *a monsig. di Lucemburg dopo la ricevuta del breve di n. signore* (Sixti V): *Monsignore. Il corriere, che uoi hauete spedito al re alli X del mese passato. - alle spese medesime di detta religione.*

18. *Documenti sulla giornata, seguita in Francia presso Nantes, 14 marzo, 1590;* [1] (f. 258) *relatione precisa: Il venerdì alli 9 di marzo il sig. duca d'Vmena, hauendo auiso che Nauarra - et circa tre mila archibugieri Francesi;* [2] (f. 264) *lettera del re di Navarra* (Henrici IV) *al duca di Longavilla: Mio cugino. Noi habbiamo da lodar Dio, che ci ha dato una bella vittoria - fra due giorni ui mandarò le particolarità. Henrico;* [3] (f. 265) *duca d'Humena* (Lorena de Caroli) *al marchese di Sansorlino. Nantes, 15 mar.: Monsignore. Doppoich'io hebbi consignato le forze, quali mi ha condotto il conte di Agmont - et altri molti cattolici del re di Nauarra;* [4] (f. 266) eadem epist. francice; [5] (f. 267) *Henrico IIII lettera al duca de Maine: Monsig. de Maine. È piaciuto a Dio di concedermi quel che haueuo più desiderato - Vernon 19 marzo 1590;* [6] (f. 269) *sommario della lettera che scrive il duca d'Vmena* (Lorena de Carolus) *al comm. de Diu: La lettera ch'el sig. duca di Mena scriue al sig. ambasciatore di Diou, mio padrone, è di data delli 28 marzo - il che accenna che cosa farà. Questo è il sommario... et le bacio le mani;* (haec epist. una cum supra memoratis monumentis missa fuit Francisco M^{ae} II, Vrbini duci, cf. f. 273^{v}).

19 (f. 270). **Mena** *duca di* (Lorena de Caroli, epist. ad Sixtum V, auxiliorum gratia): *Habbiamo inteso da molti luoghi che v. santità habbia mutata la resolutione, che con tanta raggione haueua presa - Soisson, 28 marzo 1590.*

20 (f. 273). *Memoriale negotiato dal comm. de Dio* (!) *col s. padre* (Sixto V) *per ordine del duca d'Vmena doppo la giornata:* (cf. f. 273^{v}). Inc. *Sigortà a monsig. illm̃o legato et che essa si hauesse da fare da s. santità.* Des. *et dimandauano della loro futura paga.*

21 (f. 274). **Vandomo** *di* (Caroli II), *lettera a monsig. di Lucembourg: Io non haurei differito tanto tempo a rispondere... et al breue del quale n. signore - Tours 6 apr. 1590:* (f. 274[v]) subiungitur: *Il re mi scriue d'andarlo a trouare - seruire il re. Di vostra...*

22 (f. 275). **Nivers** *duca (di), summario di un discorso intorno alle cose di Francia.* Inc. *Si uede non si posser stabilire qua per re.* Des. *et che sua santità uenga a capo del suo dissegno.*

23 (f. 277). **Caetano** *card.* (Henrici), *legato in Francia, risposta all'oratione fattagli dal collegio della Sorbona. 1590.* Inc. *Quod beatus apostolus Paulus ad Romanos scripsit gratias se Deo agere.* Des. *et augendam pertinere iudicabo.*

24 (f. 278). ⟨Catholici cuiusdam⟩, *lettera al comm. de Diu* (sollicitat auxilia a sede apostolica): *Monsig. Ho riceuute due uostre lettere per questo ultimo ordinario et dato tutte le altre conforme al suo ricapito - Lione. 18 apr., 1590.*

25 (f. 280). *Discorso di Francia,* (seu remedia rebus afflictis regni Franciae). Inc. *Per douer fondatamente raggionar intorno alle quasi disperate cose del regno di Francia.* Des. *si facesse un re cattolico.*

26 (f. 284). *Discorso intorno alle negotiatione del card. legato,* (Caetano Henrici) *nel regno di Francia.* Inc. *Il regno di Francia sotto la monarchia del suo re è diuiso in tre ordini.* Des. *per difesa della sede apost. in tante parti del mondo.*

27 (f. 290). **Biron** *(di) maresciallo, supplica, rimostranza et avviso al re di Navarra, pronontiato a viva voce.* (Greco, l. cit., parte I, p. 120-127).

28 (f. 303). **Lorena** *(de)* **Caroli**, *duca d'Vmena, luogotenente generale dello stato et corona di Francia, dichiaratione per la riunione di tutti i cattolici di quel reame.* (Greco, l. cit., f. 148-157).

29 (f. 317). *Breve discorso delle cose di Francia.* Inc. *Le cose di Francia stanno in questi termini, che li cattolici tengono tutte le città capitali.* Des. *Si che si uede l'intrinseco et inestricabile delle cose di Francia;* (cf. f. 336).

30 (f. 331). *Clero e popolo di Tolosa supplica a papa Clemente VIII, addimandando il p. fra Angelo di Gioiosa.* Inc. *Il clero della città et diocesi di Tolosa, la nobiltà della prouincia di lingua d'oca.* Des. *per la serenità et prosperità di sua beatitudine.*

31 (f. 336). *Discorso sopra le presenti turbulenze di Francia. 1590;* (idem, qui in ff. superioribus, 317-330[v], paucis mutatis).

32 (f. 342). *Discorso delle cose di Francia per quietarle.* Inc. *Chi ha considerate le cose di Francia da 25 anni in qua ha potuto giudicare.* Des. *et forse ancora peggio.*

33 (f. 344). *Considerationi sopra il discorso delle cose di Francia.* Inc. *Dirò dunque che i presuposti fatti nel discorso passato alcuni tendono a mostrare.* Des. *che sono non di religione, ma di stato.*

34 (f. 346). **Mena** *(du) duca, instruttione al sig. des Portes, incaminandosi in Roma* (post mortem Sixti V). Inc. *Il sig. des Portes in presentia del sig. ambasciatore di Diou farà intendere all' illmi et revmi signori cardinali.* Des. *et del stato et corona di Francia;* (cf. cod. 866, f. 581).

35 (f. 353). *Raguaglio delle cose passate dal'arrivo del sig. duca di Parma in Francia... Sopra l'avviso, che fu dato al sig. duca d'Vmena.* Inc. *Che Parigi era ridotta in tale necessità che ogni giorno ui moriua infinito pouero populo.* Des. *et che la causa è sua.*

36 (f. 367). *Discorso sopra i soggetti, nei quali possa cadere la corona di Francia, dopo la liberatione della città di Parigi.* Inc. *Poichè è piaciuto alla diuina bontà di liberar la città di Parigi da così lungo et fastidioso assedio.* Des. *sia liberato dalla prigione di Torsi, come si spera.*

37 (f. 378). *Memoriali dati al nostro signore per il bisogno delle cose di Francia.* Inc. *Beatissimo padre. La natione Francese non cederà mai a qual'altra si uoglia di riuerenza, ubidienza et seruitio.* Des. *non mancheranno da parte loro.*

38 (f. 385). **Vmena** (*du*) *duca, dichiaratione all'illmo legato circa l'ellettione di Ghisa.* Inc. *Il sig. duca d'Vmena dice in sostanza di non hauer mai creduto.* Des. *secondo il prudente et paterno consiglio di s. beatitudine.*

39 (f. 394). (**Caetano Henrico**), *legato, risposta alla proposta del duca d'Vmena.* Inc. *Chiara cosa è che nè vostra eccellenza, nè il duca di Ghisa, nè qualsisia altro principe.* Des. *se l'habbia causa di potersi fidare.*

40 (f. 405). *Discorso dell'origine de' re di Francia e del modo di tenersi per l'ellettione di un nuovo re...* Inc. *Per uenire in cognitione di quello, ch' al presente si desidera circa lo stato delle cose di Francia.* Des. *et tranquillità di quel regno.*

41 (f. 421). *An Henricus* <IV> *Borbonius sit absolvendus et ad regnum dispensandus.* Inc. *Relapso in haeresim penitenti potest sine ulla dispensatione et debet dari a papa absolutio.* Des. *id pro non dicto haberi uolo.*

42 (f. 430). *Discorso a papa Clemente VIII, che si contenti di assolvere Henrico IV re di Navarra.* Inc. *Mentre che v. santità come padre et pastore di tutto il christianissimo* (!) *attende col sano consiglio.* Des. *e con molte lagrime chiedono et aspettano.*

43 (f. 443). *Arresto della corte del parlamento, residente in Chalons, contro il ricepto in forma di bolla diretta al card. di Piasenza* (Sega Philippo, card. Placentino), *pubblicata dalli rebelli di Parigi, il mese di ottobre passato.* Inc. *Sopra*

di quello, che il procuratore generale del re ha rimostrato alla corte. Des. *18 nov. 1592 a Chalons.*

44 (f. 445). *Lettera dei deputati del sangue agli legalisti* (de concordia): *Signori, non pigliarete ammiratione se non siamo comparsi al giorno prefisso - e della sua uera et santa religione.*

45 (f. 449). *Relatione delli successi di Provenza, dec. 1593 - 5 gen. 1594.* Inc. *Doppo l'altra relatione, mandata per conto della riuolta di Prouenza.* Des. *prese parimente per forza et ammazzò il presidente.*

46 (f. 451). *Articoli convenuti tra il marchese di Sansorlino et la città di Lione.* (Greco, l. cit., parte III, f. 12-14ᵛ).

47 (f. 454). **Clementis VIII**, *sermo in consistorio, 20 dec. 1593, contra Henricum IV, regem Navarrae.* Inc. *Fuit consistorium secretum, in quo post propositiones ecclesiarum et relatas litteras nuntii apostolici regni Poloniae.* Des. *in hac sancta fide. Et haec pro nunc sufficiant.*

48 (f. 459). **Beccaria Giuseppe**, *lettera a monsig. Panigarola* (Francisco), *vescovo di Asti, sull'introduttione del re di Navarra* (Henrici IV) *a Parigi. È stata la lettera di v. signoria revm̃a così infortunamente fortunata, che ha trouato - Parigi, 30 marzo 1594.*

49 (f. 465). *Sentenza della corte del parlamento di Parigi, 30 mar., 1594...* Inc. *La corte hauendo li 12 giorni del mese di genaio passato chiamato il duca d'Humena di ricognoscere il re.* Des. *con mandarne certificatione alla nostra corte;* subnectuntur duae *dichirationi del re, 6 marzo 1594* (Henrici IV); [1] (f. 466) *Sua maestà desiderando riunire tutti i suoi suggetti;* [2] (ibid.): *È espressissimamente prohibito a qualunque persone di che qualità si siano.*

50 (f. 467). *Relatione della scappata di prigione del duca di Nemours: Il sig. duca di Nemours haueua appresso di sè tre seruitori di qualità.* Des. *ancora di giorno fu trouato a letto.*

51 (f. 468). **Henrico IV**, *editto et dichiaratione.* Inc. *Henrico per la gratia di Dio... Come dopo il tempo che ha piaciuto a Dio.* Des. *Parigi mar. 1594 et di nostro regno il quinto... di cera verde;* (ex apographo impresso Parisiis per Fridericum Morel: *stampatore ordinario del re, nella strada di s. Giacomo della Fontana...*).

52 (f. 475). *Sorbona di Parigi, lettera al Papa* (Clementem VIII, contra Henricum IV): *Diuina plane prouidentia factum, credimus, ut Henricus Borbonius, dictus Navarrae rex, qui quoties amplexandae religionis catholicae fidem dedit, toties perfidus fregit - Lutetiae Parisiorum, IV nonas sept. 1594.*

53 (f. 478). *Dichiaratione fatta dal colonnello e capitani Svizzeri, usciti dalla città di Viena, 4 ott., 1594: Noi Sebastiano Henrico - Alla campagna appresso alla detta cità di Viena questo di 4 ott., 1594...*

54 (f. 479). **Henrico IV**, *editto sopra la riunione del sig. duca di Guisa e' signori suoi fratelli... all'obbedienza di sua maestà.* Inc. *Henrico... Noi riconosciamo che tra quei principi, che hanno hauuta occasione.* Des. *Datum a s. Germano in Laye, nov. l'anno di gratia 1594 e del nostro regno il sesto.*

55 (f. 488). **Orleans** *duca (di), lettera al duca di Guisa per dissuaderlo a seguitare Navarra* (Henricum IV): *Illmo signore. Io farò hoggi quell'ufficio, che tutti li buoni seruitori fanno quando uedono il loro padrone a pericolo - 26 nov. 1594.*

56 (f. 490). *Narratio de vulnere illato Henrico* (IV), *regi Navarrae, a Ioanne Castel, Parisiensi.* Inc. *Anno 1594. Die s. Ioannis Euangelistae, 27 dec., Ioannes Castel, Parisiensis, adolescens annos circiter 20.* Des. *eodemque die uidelicet XX ian. peruenerunt.*

57 (f. 492). *Discorso sopra le cose di Francia... per la venuta del duca di Nivers in Roma, 1594.* Inc. *Se fossero cessate le cause che indussero a preuedere il progresso alle cose di Nauarra, che si uede.* Des. *et con questo le bacio le mani, raccomandandomele in gratia.*

58 (f. 506). *Parere di levare i padri Giesuiti del regno di Francia.* 1594. Inc. *Nel oratione che fecce mastro Arnaldo, dottore della uniuersità di Parigi.* Des. *incompatibili i padri Giesuiti con la pace di Francia et con la uita del re.*

59 (f. 510). *Arresto et sentenza del parlamento* (Parisiensis) *contro Giov. Castel...* Inc. *Veduto per la corte etc. il processo criminale cominciato dal preuosto di casa del re.* Des *et esseguito a' 29 di dec. 94.*

60 (f. 511). *Parte presa dal parlamento di Parigi contro Giov. Sciastel...* Inc. *Il parlamento di Parigi, cioè la radunanza di tutti li senatori così criminali come ciuili.* Des. *a chi mancherà di perdere i loro offitii... e pronuntiata auanti il detto Giov. Sciastel il giouedì 29 dec. 1594.*

61 (f. 513). *Dichiaratione della volontà del Navarra* (Henrici IV) *sopra la voltura della guerra contra il re di Spagna.* Inc. *Persona non è in questo regno o altroue, che non sappia che il re di Spagna non hauendo potuto a guerra aperta.* Des. *Parigi 17 gen. 1595. Henrico - De Neunuille.*

62 (f. 515). **⟨Philippi II, Hispaniae regis⟩**, *dichiaratione... di mantenere la santa lega in favore delli cattolici di Francia.* Inc. *Quando bisogna entrar inguerra, la quale per l'ordinario porta seco tante miserie.* Des. *Brusselles, 7 mar. 1595....*

63 (f. 517). *Gentiluomo Italiano, lettera... ad un signore Francese sopra la benignità di Clemente VIII nella rebeneditione di Enrico IV. Roma 4 maggio 1595. Io sono stato molto dubioso, signor mio, tra me stesso s'io doueuo rispondere alle uostre lettere nel particolare, il quale mi toccate - come polue nell'aria, raggirati dal uento.*

64 (f. 523). *Discorso sopra la tregua tra* S a v o i a *e* N a v a r r a: *Più per obbedire a v. signoria illma, i cui cenni hanno presso di me e haurano sempre auttorità di commandamenti - 13 luglio 1595.*

65 (f. 524). **Henrico IV**, *articoli della tregua, 23 sett. 1595.* (Francice apud Du Mont, l. cit., 5, p. I, p. 518-519).

66 (f. 526). ⟨Utrum H e n r i c u s IV⟩... *possit absolvi etiam si impenitens... etiam si invitus* ⟨ad vitandum schisma in Gallia⟩. Inc. *Respondetur, hic se offert noua rerum facies, nam antea quaerebatur an poterat ei conferri absolutio.* Des. *haec magnus et sanctus papa Gregorius.*

67 (f. 540). **Perona** (*di*) *monsignore, discorso sopra la rebeneditione di* N a v a r r a (H e n r i c i IV). Inc. *È necessaria non che utile la rebeneditione di* N a v a r r a, *perchè senza quella tutto il regno di Francia.* Des. *le quali in questo si uedono;* (f. 542) idem sermo iterum alia manu scriptus, sed huic adiungitur in titulo nomen auctoris ac datum: *1593.*

68 (f. 548). (**Carlo** (*di*) **Lorena**), *duca di* V m e n a, *lettera ad* E n r i c o *IV, dopo essere stato ricevuto in gratia. Sire. Non hauendo potuto scriuere a vostra maestà per monsig. di Villeroy - Di Scialon, 28 ott., 1595.*

69 (f. 549). **Guisa** *duca* (*di*), *giustificatione perchè ridottosi all'obedienza del re di* N a v a r r a. Inc. *Il sig. duca di Guisa dopo hauer sopportato circa tre anni il rigore d'una prigionia.* Des. *et coronerà questa ultima del fauore delle sue sante beneditioni.*

70 (f. 557). **Enrico IV**, *lettera ai vescovi del regno sopra l'assolutione datagli da* C l e m e n t e *VIII, tradotta dal francese: Nostro amato et fedele. Gli nemici della nostra corona hauendo intrapresa l'inuasione d'essa innanzi alla morte del fu padre nostro - 17 nov. 1595.*

71 (f. 559). *Considerationi sopra la* l e t t e r a *del re di Francia* (H e n r i c i IV post absolutionem)..., *20 nov. 1595: Molto illmo et reumo signore. Io ho riceuuto la lettera, scritta dal re di Francia alli vescovi del suo regno, in data del 20 nov. - che da molti si è tenuto di lui et della sua intentione.*

Codex variis manibus scriptus plurima folia vacua praefert. In ff. I-V index contentorum.
Simplici membrana contectus saec. XVII.

870. Saec. XVII, chart., mm. 252 × 192, ff. II. 475.

F o e d e r a e t c o n s t i t u t i o n e s.

1 (f. 6v). Capitula foederis, quod sanctissimum vocant, inter C l e m e n t e m VII, F r a n c i s c u m I, regem Franciae, V e n e t o s, F r a n c i s c u m

Sfortiam ac Florentinos adversus Carolum V, (22 mai 1526; Du Mont, *Corps universel diplomatique*, Amsterdam 1726, 4, p. I, p. 451-455); praeit (f. 2) ad lectorem (prooemium contra hoc foedus): *Habes ecce lector foedus, cui a beatissimo patre Clemente VII – nisi ab authore posse arbitraberis. Vale.*

2 (f. 55). **Francisci I**, regis Franciae, epist. ad illm̃os principes, rom. imp. electores, caeterosque Germaniae potentatus apud Spiram congregatos ad communem omnium christianorum pacem amplexandam immanosque Turcanicae gentis conatus reprimendos hortatoria. 1526. (Goldast, Politica imperialia. Francofurti 1614, p. 894-895).

3 (f. 66ᵛ). **Caroli V**, responsum ad Clementem papam VII... Franciscum I... *alle proposte per la lega..., la qual risposta di Cesare fu per istromento publicata in Vagliadolit a dì 12 di febr. 1527.* Inc. *Nouerint uniuersi praesentes literas inspecturi quod anno a natiuitate 1527, indictione quintadecima..., cuius quidem scripturae tenor sequitur in haec uerba: Sacra caesarea maiestas, quae semper christianorum pacis ac quietis cupida – publicum seu publica edi aut confici instrumentum uel instrumenta.*

4 (f. 87). **Ardinghello (Nicolai)**, *proposte fatte al re di Francia per ordine di papa Paolo III per la pace tra Francesco I è Carlo V.* Inc. *Sire. La santità di nostro signore ha commesso, ch'io saluti et benedichi in suo nome la maestà vostra, siccome fo.* Des. *perchè, come ho detto, sua beatitudine ha sempre negato.*

5 (f. 125). **Paolo III**, *breve portato da monsig. protonotario, Recolento!* (fortasse Recalcato Ambrosio) *all'imperatore* (Carolo V): *Carissime, et sępissime et multis animi nostri significationibus – ac si nos ipsi eam alloqueremur. 26 aug. 1536.*

6 (f. 125ᵛ). **Guidiccioni** *monsig.* (Ioannis), *nuntio appresso l'imperatore Carlo V, lettera al card. Trivultio* (Augustino), *legato in Francia in materia di pace.* (Minutoli, *Opere di monsig. G. Guidiccioni,* Firenze 1867, 2, p. 19-25).

7 (f. 136). **Pii Rodulphi Carpensis**, *vescovo di Faenza, mandato in Francia in materia del concilio et di pace..., lettera: Hauendo fatto instanza con sua maestà christianissima per hauere qualche resolutione – Di Valenza 5 sett., 1536.*

8 (f. 139). **Trivultio** card. **(Augustini)**, *publica proposta* (de pace Francisci I cum Carolo V). Inc. *Receuuti hoggi dal re christianissimo, presente il revm̃o et illm̃o di Lorena* – Des. *hauendo sua maestà christianissima fatta leggere la propositione et la risposta da monsig. d'Vrlandi, suo segretario.*

9. **Iulii** *papae III,* [1] (f. 143ᵛ) *instruttione data a monsig. di Fano* (Bertano Petro, nuntio ad Carolum V). Inc. *Il partito proposto per il sig.*

d. Diego d'infeudare l'imperatore di Piacenza et di Parma. Des. *Romae 27 ian. 1551. Hyer. episc. Imolensis* (i. e. Dandini); additur (f. 147^{r}) alia instructio: *Quando all'imperatore alcuno delli tre partiti - sopra il negotio di Parma;* [2] (f. 148) *ricordo dato a monsig. Pietro Camaiani, mandato a Parma:* Inc. *Ricordo a uoi, m. Pietro Camaiani, di quanto hauete a fare della uostra andata.* Des. *Roma, 17 febr. 1551;* subnectitur: *copia della cedula portata dal Camaiano: L'illmo sig. duca Ottauio Farnese dice, conferma ed attesta - ciascuno si sottoscriuerà nel presente foglio.*

10 (f. 151). ⟨Relatio colloquii habiti inter deputatos pro pace inter Carolum V et Franciscum I⟩. Inc. *Cominciò il coloquio o sia abboccamento delli deputati per far la pace tra l'imperatore et il re di Franza il giorno dell'ascensione, 23 maggio.* Des. *per poterne sapere la uoluntà sua.*

11 (f. 159). Instrumentum ligae et foederis initi inter Paulum III, Carolum V, dominium Venetum necnon (Ferdinandum I) regem Romanorum *ad defensionem a Turca et ad offensionem illius* (1538). Inc. *Invocato Dei omnipotentis nomine... Anno... pontificatus Pauli... tertii anno quarto, indictione decima, die uero octaua mensis februarij. Romae in palatio apostolico.* Des. *Marcus Antonius Cont*(arenu)*s eques et orator.* (Summarium apud Raynaldum, Annales ecclesiastici. Romae 1676, tom. XXI, p. I, an. 1538, n. 4).

12 (f. 171). *Capitolo dell' amicitia et buona vicinità tra la cesarea maestà* (Carolum V) *et eccellentissimo sig. Ferdinando Gonzaga per il stato di Milano et li signori di XIII cantoni Svizzari...* (Du Mont, *Corps Universel diplomatique,* Amsterdam 1726, t. IV, p. III, p. 47-49; praeit in f. 170^{r} index contentorum a f. 171 ad 214).

13 (f. 184). *Reservatione fatta alli signori di Basilea* (l. cit., p. 49).

14 (f. 186). *La lega tra la santità di nostro signore papa Leone X et li signori Svizzari* (l. cit., t. IV, p. I, p. 196-198).

15 (f. 196^{v}). *Sommario della forma et modo del negoziare con i Svizzari.* Inc. *Per quello che si è potuto uedere et con isperienza conoscere li negotij... sono difficili et poco sicuri del fine.* Des. *non mostrarsi apertamente contrario all'opinioni loro;* (cf. cod. 867, f. 116).

16 (f. 201). *Sommario d'alcuni successi et cose più degne con Svizzari, come Zurich fu edificata* etc. (chronicon ab an. 775 ad 1550). Inc. *Dalla creatione d'Adamo 1266 anni et dal diluuio 1154, quando Abram haueua 82 anni.* Des. *si hauriano potuto ualere di 120 mila in circa;* (cf. cod. 867, f. 119).

17 (f. 211). *La forma che servano li signori Grisoni nel regimento et governo suo et modo di negotiare seco.* Inc. *In prima sono tre leghe et ciascuna d'esse ha il suo proprio regimento.* Des. *et stando a casa non arriuariano a XII mila;* (cf. cod. 867, f. 124^{v}).

18 (f. 215). *Investitura della città di* S i e n a, *fatta dal re* F i l i p p o *al duca* C o s i m o *de* M e d i c i *con i capitoli, stabiliti tra loro;* (latine, Du Mont, l. cit., t. V, p. I, p. 10-13; sequitur f. 235, italice, *sommario delle conditione del presente instrumento*).

19 (f. 239). *Pace e capitoli tra* F i l i p p o *re cattolico di Spagna et* H e n r i c o *2°, christianissimo re di Francia del 1558* (potius 1559). Inc. *Nel nome di nostro Signore Iddio. Sia noto a tutti quelli... dopo tante e sì crudeli guerre.* Des. *Dato al campo presso Miens 6 ott. 1558... Zan di Moruilieres vescovo d'Orleans, Claudio Laubespina;* (francice apud Du Mont, l. cit., t. V, p. I, p. 34-42).

20 (f. 288). *Pace fatta tra* F i l i p p o *re di Spagna et* H e n r i c o ⟨II⟩ *re di Francia l'anno 1559.* Inc. *Felippo per la gratia di Dio... Conciosiacosache per effettuare il desiderio che continuamente habbiamo.* Des. *presente et consentiente, quinta maij 1559.* (Idem fere instrumentum, uti supra; Du Mont, l. cit., p. 34-41, sed in hoc secundo desunt in fine facultates et procurationes P h i l i p p i II et H e n r i c i II).

21 (f. 324). *In che modo i principi cattolici potrebbono collegarsi contra il* T u r c o *senza pericolo di discordia tra loro.* Inc. (f. 325): *Le ingiuste et perfide richieste che fa il Turco a' Venetiani.* Des. *hanno perduto insieme la libertà et la uita.*

22 (f. 336). *Le ragionevoli et necessarie cagioni, per le quali i signori* V e n e t i a n i *hanno fatta l'ultima pace col* T u r c o. Inc. *Tre sono le cagioni per le quali si può far giuditio che la republica Venetiana.* Des. *o l' hauerebbono fatta con lor danno maggiore.*

23 (f. 344). *Conditiones, quibus rebelles veteris urbis* M a g d e b u r g e n s i s *caesareae maiestati reconciliari possint, statibus imperij exhibitae II novembris, an. 50.* Inc. *Magdeburgenses primo caesareae maiestati sese absque omni conditione seu exceptione dedere, genibusque flexis delictum cognoscere.* Des. *ratas habere debent.*

24 (f. 347). *Negociato della conclusion della lega per il sig.* M a r c a n t o n i o C o l o n n a *in* V e n e t i a, *quando fu mandato da sua santità* (s. P i o V) *per questo effetto a quella republica.* Inc. *Il papa chiamò li cardinali Granuela et Paceccho et l'ambasciatore di Spagna.* Des. *I capitoli furono gli seguenti;* sequuntur [1] (f. 361) c a p i t o l i (1-19) *della lega dell'anno 1571 tra* P i o V, *il re di* S p a g n a *et la republica di* V e n e t i a: *In nome dell' omnipotente Iddio padre – si tenti o presumi in modo alcuno;* [2] (f. 369) n o t a t o *dell'illmo* G r a n v e l a: *Perchè quest'anno non si possono mettere insieme quelle forze – che hauessero di bisogno;* [3] (f. 370) c e d u l a: *Perchè nelli capitoli della lega – et sede apostolica si determinaua;* [4] (f. 372) *il* m a n d a t o r e g i o: *Philippus Dei gratia rex Castellae,*

Aragonum... quando quidem pater sanctissimus noster Pius quintus - Hispali, 16 maij 1571. Io el rey; [5] (f. 374) ⟨ducis Venetiarum, Mocenigo Aloysii ratificatio⟩: *Aloysius Mozenigo Dei gratia dux Venetorum etc. Cum magis magisque in dies animaduerteremus - die 14 iunij, indictione XIII, 1571. Idem Aloysius Mosenigo, dux, manu propria. Ioannes Franciscus secretarius;* [6] (f. 376) apoca: *Quum in capitulis eius foederis - Pii papae V et sedis apostolicae generalis.*

25 (f. 377). *Capitoli dei signori Venetiani col Turco;* [1] (f. 378) *cum Suleimano imperatore ... 2 oct. 1540: Il sigillo diuo et eccelso imperiale, che il disegno suo è mirabile - si ha da credere et prestarli indubitata fede;* (summarium in opere: *I libri commemoriali della republica di Venezia,* Venezia 1903, 6, p. 236-237); [2] (f. 405) ... *ratificatione della pace con sultan Selim, conchiusa dal clarissimo ambasciator Cavalli: Per questo segno eccelso et signorile, il quale per aiuto del puro Idio - a 24 giugno 1567;* (summarium l. cit., p. 313); [3] (f. 408) *la scrittura del clarissimo Marcantonio Barbaro circa li capitoli della pace, 1573: Marcantonio Barbaro, procurator di s. Marco - come erano prima dominati. Tradotti per Mattio Spinelli* (l. cit., 7, Venezia, 1907, p. 6); [4] (f. 414) *capitoli col sultano Selim* ⟨II⟩, *portati dal clarissimo ambasciator Badoero: Dopo l'aiuto di Dio il mio comandamento è questo - alli 7 di marzo 1573, in Constantinopoli. Tradotta per me Hurem dragomano...*

26 (f. 420). *Lega tra Henrico III, re di Francia, et Svizzeri, del 1582.* Inc. *Si come tutti li regni et communi regimenti sono stati ordinati da Dio.* Des. *dopo la natiuità di Iesu Christo del nostro saluatore, 1582.* (Francice ed. apud Du Mont, l. cit., t. 5, p. I, p. 429-431).

27 (f. 440). *La proposicion, que el sig. Iuan Vazquez de Salazar leyo a los procuradores de cortes destos reynos de Castiglia, estando juntos en presencia de su magestad en su camara, a los uinte de octubre, 1586.* Inc. *Honrrados caualleros, procuratores de cortes destos reynos, qui a qui estais juntos.* Des. *y de toda la christiandad se debe esperar. C. R. Magestad.;* sequitur (f. 444') *respuesta del procurator de Burgos en nome de todo el reyno: Con la presencia real de v. magestad y prospero successo de la jornada - reçiben y esperan ricebir de v. magestad.*

28 (f. 446). *Lega tra Filippo II, re di Spagna, et li Cantoni. 1587.* Inc. *Al nome della ss. et indiuidua Trinità, amen. Noi don Filippo per la gratia di Dio.* Des. *alli dodeci di maggio, doppo la natiuità di nostro Signore, 1587.* (Francice, l. cit., p. 459-462).

29 (f. 468). *Articuli gubernationem Belgij concernentes serenissimo domino archiduci Mathiae per status Belgicos oblati.* Inc. *Quia elapsis multis annis*

inferiori (!) *haec Germania quamplurimis calamitatibus... exposita fuit.* Des. *ratificabitur ac ut benefactum absque ulla contrauentione obseruabitur.*

Codex variis manibus scriptus folia vacua praefert II^v, 1^v, 86^v, 169^v, 170^v, 214^v, 419^v, 439^v, 467^v, 475^v. In f. I-II^r index contentorum.
Contectus simplici membrana saec. XVII.

871. Saec. XVII, chart., mm. 261 × 185, ff. I. 383.

Marco Attendoli *da Cotignola, vita di* S f o r z a (Iacobi seu Mutii, per annos digesta). Inc. (f. 2): *1369. Sforza nacque in Cotignola dell'anno mille et trecento sessanta noue, del mese di giugno, die martis, che fu a dì decenoue del ditto mese a hore otto del preditto giorno.* Des. *et così il detto Brazzo finì la uita sua. Finis;* praeit (f. 1) introductio: *Poichè la natura humana non è durabile nè stabile in questa uita presente - qualunque leggerà questo presente libro;* (cf. Mazzucchelli, *Scrittori,* 1, p. II. p. 1217; Ratti, *Della famiglia Sforza,* Roma 1794, p. I, p. 8).

Codex una manu scriptus ff. vacua praefert I^v, 383^v.
Simplici membrana contectus saec. XVII.

872. An. 1595 ? (cf. f. 229^r), chart., mm. 265 × 195, ff. 229.

Discorso per ragion di fede et di stato sopra la guerra fra la cesarea maestà et il T u r c o, *diviso in libri I-IV* (hortatur ad unionem contra Turcas). Lib. I inc. *Al saper humano et al discorso de mortali la diffesa del nostro cesare contro la tirannide dell'imperio Ottomano.* Des. *opera heroica al suo buono et honorato fine;* lib. II (f. 107) inc. *Per regola di religione pare si debba negare aiuto a prencipi Alemani* des. *et saranno situate nel subsequente libro;* lib. III (f. 145) inc. *Pro zelo iustitiae, religionis bellum retributorium* des. *o per inetta reputata pensai;* lib. IV (f. 186^r) inc. *Ma ueggio che l'essermi sin qui affaticato in cumular il concorso degli accidenti* des. *discorso impastato nella fuga dell'otio del presente anno della nostra salute 1595;* praeeunt (f. 1^r) argumenta quatuor librorum: I. *Il primo libro contiene un summario paralello delle potentie Ottomane - Il quarto libro quali et quante guerre, doue, come et da quai potentati si debbano somministrare.*

Codex una manu scriptus f. 229^v vacuum praefert.
Simplici membrana contectus saec. XVII.

873. Saec. XVII, chart., mm. 267 × 192, ff. II. 523 (+ ff. 17^a. 238^a. 243^a. 263^a. 286^a. 307^a. 310^a. 364.^{a} 379^a. 380^a. 458^{ab}. 461^a).

H i s t o r i a e, dissertationes ac d e f e n s i o n e s variae.

1 (f. 1). *Regem Romanorum, archiducem Austriae* (F e r d i n a n d u m I), *etc. verum et legitimum esse regem* H u n g a r i a e ... Inc. *A primordio tituli posterior*

formatur euentus. Primo propter complures pactiones et tractatus. Des. *quorum octo uel plura exempla ostendi possunt.*

2 (f. 18). *Ragioni precise, per le quali il re Francesco I si riputava non obligato all'osservatione delle promesse, fatte per la sua liberatione all'imp. Carlo V.* Inc. (f. 18ᵛ) post iteratum titulum latine: *Si qui forte sunt, qui christianissimi regis fidem in dubium adducant, quod initum cum electo imperatore foedus minime seruarit.* Des. *Suscipite; obsecro, et adiuuate;* subnectitur tetrastichon ad lectorem: *Foedera uana putes ratio si desit iniqua - non negat ire fide.*

3 (f. 42ᵛ). *Rifiutatione delle ragioni predette del re Francesco primo.* Inc. *Adulatorum pestis (teste Isidoro) uirulentissima censetur, quae semper ab amicitia relegatur.* Des. *qui potius publica, quam priuata spectat commoda;* sequitur (f. 206) carmen elegiacum: *Quod uiolata fides, quod foedera pactaque rupta - Laomedonta refers.*

4 (f. 210). **Francesco I,** *re di Francia, risposta al ragionamento, che fece Carlo V l'anno 1536, venendo da Tunesi alla presenza di papa Paolo III et cardinali.* Inc. *Sm̃o padre... Hauerei desiderato fusse stato possibile d'esser presente, quando l'imperatore ha in publico con lunghi ragionamenti detto.* Des. *alle quali io mi son rimesso et rimetto per obuiarle.*

5 (f. 224). *Ecclesiam romanam non occupasse dominium Parmae et Placentiae, sed ad ipsam equidem spectare.* Inc. *Romanam ecclesiam minime occupasse dominium Parmae et Placentiae sed eas ad ipsam spectare de iure.* Des. *perpetuam gloriam peperisse existimetur.*

6 (f. 230ᵛ). *Risposta a favore dell'imperatore* (Caroli V) ... Inc. *Le scritture, mandate ultimamente da Roma come autentiche, non sono tali.* Des. *riseruandosi a farla secondo che bisognerà.*

7. ⟨Tria vota pro sede apostolica, Paolo IV data, contra Caroli V abrenuntiationem ad imperium⟩; [1] (f. 239) inc. *In praesenti causa imperij circa dubia proposita sic breuiter de iure mihi respondendum uidetur* ac des. *de quo in dicta Clementina prima;* [2] (f. 244) inc. *In praesenti causa imperij breuibus utar, tum quia extra meos libros sum* ac des. *beatitudinis vestrę pedum sanctissimorum etc.;* [3] (f. 250) *ex voto revm̃i dom. Gropperij* (Ioannis card.) *1558,* inc. *Excusatio in causa grauissima cessionis imperij sibi in lecto iacenti* des. *offert se nunquam defuturum.*

8 (f. 256). Imperatorum iuramenta, ⟨provilegia et promissiones⟩ summis pontificibus romm. exhibita. [1] (f. 257) Othonis IV Innocentio III 1209: iuramentum et privilegia, praevio summario: *Promittit et iurat domino Innocentio - aurea bulla iussimus communiri;* subiungitur (f. 263) Sirleti (Guillelmi, protonotarii, postmodum card., epist. ad antistitem quendam de iuramentis, prae-

sertim de iuramento Othonis IV): *Mando a v. signoria rma il giuramento di Ottone IV... dal quale si può ueder chiaramente - Di san Siluestro alli IX di giugno;* [2] (f. 264) Friderici II Honorio III, 1219, promissio et iuramentum, praevio summario: *Fatetur se Dei et Honorii pontificis beneficio - 1221 mense ianuarij, indictione VIIII et anno imperij nostri feliciter amen;* subsequitur (f. 271v) principum imperii confirmatio privilegiorum: *Nos principes imperii universis praesentem paginam - an. millesimo ducentesimo vigesimo octauo;* [3] (f. 274) Rodulphi I, ducis Austriae, Gregorio X iuramentum, praevio summario: *promittit quod proteget et seruabit omnes possessiones - 1275 indict. III, 13 kal. nouembris, regni mei anno III;* [4] (f. 278) Guillelmi (de Hollandia, regis Romanorum) Innocentio IV, iuramentum, praevio summario. *Iurat et pollicetur in praesentia principum - 1249, 11 kal. mai, indict. VII, an. I;* [5] (f. 282) Alberti I Bonifacio VIII (privilegii summarium) 1299: *Gratias agit Deo et ecclesiae - etiam si ad maiorem gradum ascenderit;* [6] (f. 284) Henrici VII Clementi V (privilegi summarium) 1312: *Confitetur rom. ecclesiam esse caput et magistram - seruaturum ac iuraturum;* [7] (f. 287) Caroli IV Clementi VI promissionum summarium, 1347, 27 apr.: *Facit, praestat, concedit et promittit omnia iuramenta - expugnaturum et persecuturum.*

9. ⟨Excerpta ex regestis romm. pontificum et ex aliis monumentis de imperatorum subiectione potificibus⟩. [1] (f. 291) ex regesto Bonifacii VIII, an. nono, ex bulla ad Albertum regem romm.: *Dudum clarae memoriae Rodulpho rege romm., de hac luce subtracto - atque administratione fuisse noscatur;* [2] (f. 293v) ex registro Gregorij IX. an. X, in epist. ad Federicum imp.: *Imperium de Graecia in persona magnifici Caroli - dum factorem proprium non agnoscis;* [3] (f. 294) ex registro Innocentii VI, 1300, exempla in epist. ad fratrem Petrum, episc. Ostiensem, apost. sedis nuntium: *Rex cum archiepiscopis et episcopis, principibus - dato ipsius pallio camerario domini papae etc.;* [4] (f. 297) ex epist. Caroli IV ad Clementem VI: *Iuramenta et concessiones omnes - in omnibus sequimur et formam;* [5] (f. 301) ex regestis Honorii III, an. I - Friderici regis Siciliae epist. Innocentio: *Cupientes tam ecclesiae romanae quam regnis Siciliae prouidere - apud Argentinam 1215, kal. iulij, ind. IV, in regestis Honori III anni primi a car. 35;* [6] (f. 303) super electione et confirmatione imperatoris romanorum: *Postquam imperium romanum occidentale a Leone III papa - papa imponebat coronam et nomen imperatoris augusti;* [7] (f. 308) ⟨formulae seu exempla 1-4 juramenti praestandi a Maximiliano II imp. Pio IV⟩ incipiunt: *Ego N. rex Romanorum, adiuuante Domino - sic me Deus adiuuet etc.*

10 (f. 311). *Manifesti fra il sig.* Marc' Antonio Colonna *et il sig.* Giov. Andrea Doria; [1] (f. 311v) *di* Giov. Andrea Doria: *Hauendo v. eccellenza da risoluere, se conuiene o no, ch'ella uada con queste forze a trouare l'armata - In Scithia li 16 sett., 1570;* [2] (f. 323) Marc' Antonio Colonna, *informatione di quanto è successo nell'infrascritta armata...: Hauendo il sig. Gio. Andrea ordine di star prouisto con le 49 galere - dal camino, che hanno cominciato à tenere in questa guerra;* [3] (f. 341) Gio. Andrea Doria: *Hauendo il sig. Marcantonio Colonna non ostante il mancamento notabile delle galere Venetiane - Candia 5 ott., 1570;* [4] (f. 356) Marcantonio Colonna ... *in giustificatione per s. maestà...: Marcantonio Colonna è fatto generale delle galere del papa alli XI di giugno 1570 - ma era sempre guidato;* subsequitur (f. 362) Sforza Pallavicino *e* Giacomo Celso *fede delle parole, occorse fra il* Doria *ed il* Colonna: *Essendo stati ricercati dall' illmo sig. - di galera a 27 sett. 1570... d'ordine dell'eccmo capitano generale dell'armata Veneta.*

11 (f. 365). *Sacrae caesareae maiestatis* (Maximiliani II) *protestatio super coronatione Florentiae ducis et magni ducis Hetruriae ducatus erectione, habitis per ssmum d. n.* Pium V..., *insinuata s. s. per caesareos oratores* (una cum instrumento protestationis). Inc. *Bme pater: Vestrae sanctitati exposituri, quae a caesarea maiestate, domino nostro clementissimo, in mandatis accepimus.* Des. *posthac illesa et illibata conseruetur;* subnectitur (f. 380) ⟨principum electorum votum imperatori de supplicatione, quam oratores Sabaudiae in comitiis tradiderunt de praecedentia ducis Sabaudiae magno duci Hetruriae⟩: *Itaque s. caesaream maiestatem celare non possunt quae in consultatione huius supplicationis - conclusum in senatu electorum 23 aug., 1582.*

12 (f. 381). *Manifesto di monsig.* d'Anvillae (Monmoranci Henrici) *marescial di Francia.* Inc. *Noi Henrico di Momoransi sig. d'Anuillae, marescial di Francia... desiderando che ciascuno conosca et intenda.* Des. *et per turbation dell'unione e riposo publico.*

13 (f. 391). *Discorso sopra l'attion del sig.* Giacomo Buoncompagno, *quando cavò di prigione il Padovano* (defensio et supplicatio ad pontificem). Inc. *Ancorchè li frattori delle carceri comettano crimen laesae maiestatis.* Des. *sarà nondimeno consona alla giustitia et fondata in grande equità.*

14 (f. 403). **Perez Antonio,** *advertimiento particular sobre el hecho de su causa para informacion de los señores juezes, diuidido en tres partes. Primera parte* inc. *Adunque Antonio Perez ha declarato en la cedula de su defensa parte del dolor y sentimiento, tercera parte* des. *con que cierra este papel: Noli quęrere fieri iudex... extimescas faciem potentis.*

15 (f. 431). *Dichiarationi delle cagioni, che hanno mosso la... regina d'Inghilterra* (Elisabetham) *a dare aiuto alla difesa del popolo afflitto e oppresso nei Paesi bassi.* Inc. *Quantunque i re et assoluti prencipi non siano obligati a render ragione delle lor publiche attioni.* Des. *Data a Richmonte, il primo ott., 1585... a publicarsi;* sequitur (f. 459) eiusdem *manifesto delle giuste cause, che la mossero ad apparecchiar un'armata navale... contro Spagna: Ancorchè la maestà della regina d'Inghilterra, come principessa ch'ella è, non sia obbligata – si propongono per fine delle lor attioni.*

16 (f. 462). *Priore di Capua e compagni, cavalieri di Malta, memoriale dato a papa Clemente VIII contra il card. gran maestro di Malta* (Verdala de Lubens Hugonem). Inc. (f. 463): *Beatissimo padre. Piacque a v. santità commandarci che mettessero* (!) *in scritto tutti gli abusi et dissordini, che conoscemo essere dannosi alla religione.* Des. *et di che in effetto la religione ha bisogno.*

17 (f. 518). **Cogorano Claudio,** *da Parma, ingegniere in Agria, giustificatione* (historia expugnationis). Inc. *Intendendo io Claudio Cogorano da Parma che il sig. Paolo Gnares, ongaro, già gouernatore della fortezza di Agria, che a' 13 d'ott. del* ⟨15⟩*96 cadè in poter del Turco.* Des. *Di Venetia il dì 3 di gennaro, 1597.* (De auctore cf. Pezzana, *Continuazione delle memorie degli scrittori e letterati Parmigiani,* Parma 1833, 7, p. 588, n. 1).

Codex variis manibus scriptus ff. vacua praefert II^v, 17^a, 209^v, 238^a, 243^a, 256^v, 262^v, 263^a, 281^v, 283^v, 286^v, 286^a, 290^v, 307^v, 307^a, 310^a, 322^v, 361^v, 364^a, 379^a, 380^a, 390^v, 430^v, 458^v, 458^{ab}, 461^v, 461^a, 517^v. In ff. I-II^r index contentorum.
Simplici membrana contectus saec. XVII.

874. Saec. XVII, chart., mm. 272 × 197, - 205, ff. II. 500.

Causarum acta et commentationes.

1 (f. 1) ... *Resolutione dei dottori legisti intorno le controversie fra la casa d'Austria e la republica di Venetia..., cioè i Venetiani sono patroni del mare Adriatico, e se possono imporre gabelle et datij ai naviganti sottoposti al dominio di casa d'Austria;* (est defensio Veneti cuiusdam ad Vincentium quendam senatorem Venetum). Inc. *Se noi uorremo diligentemente considerare tutto quello, da che sempre uniuersalmente si è conchiuso.* Des. *per esser così uicina al lito et alla terra ha l'uso publico.*

2 (f. 31). **Cravallis** (potius **Crabaliz,** seu **Cravaliz** de) **Augustino,** *risposta a quel che si dice per parte di Francia circa la precedenza con Spagna* (1564, cf. f. 57^v, argumenta sumuntur ex historiis Hispaniae). Inc. *Dipoi d'hauer dato fuora l'epilogo dell'historie, scritto da me sopra la precedentia.* Des. *et si può ancora uedere per il detto breue;* (versio ex manuscripto hispanico extante

in Hispaniae bibliothecis; cf. Antonio, Bibliotheca Hispana nova, Matriti 1783, 1, p. 175; Gallardo, *Ensayo de una biblioteca Española,* Madrid 1866, 2, *apéndice,* p. 36).

3 (f. 66). *Summarium testium examinatorum contra* (rm̃um d. Amicum), *commendatarium Abbatiae Canobii* (in dioecesi Novariensi), *super praetensa simonia.* Inc. *Primus testis videlicet d. Caesar Andenna: Quod dici audiuit quondam patrem revm̃um d. Amici Canobij.* Des. *et sic confundit illos duos testes de conclusione inter eos;* sequitur (f. 72) *defensoris abbatis Amici Canobii* oratio: *Viso processu, depositionibus téstium - salua semper correctione rectius sententiae.*

4 (f. 82). *Acta in conventu imperiali Spirensi, 14 mai*(!) *1544* (seu Caroli V de pace edictum). Inc. *Iam ab initio horum comitiorum in caesarea nostra propositione polliciti sumus nos uelle quoque.* Des. *suspensi esse ac manere debent.* (Differt haec versio textus germanici, quem dedit Lünig, *Reichs Archiv.,* Leipzig, 1713, 2, p. 721 sqq., ab edita apud Ehses, Concilii Tridentini actorum pars I, Friburgi Brisgovię, 1904, p. 358-362).

5 (f. 89). **Pauli III,** breve ⟨conquestorium⟩ ad Carolum V, post conventum Spirensem. (Ehses, l. cit., p. 366-373).

6 (f. 102). ⟨**Caroli V,** imp., interim, sive declarationis religionis in conventu Augustano, 15 mai 1548, fragmenta⟩ (in ms. titulus longior). Inc. *Imperatoria maiestas, dominus noster clementissimus, sacri imperii electoribus... clementer exponit se ab initio imperii sui omnem animi et consilii uim,* abrumpitur *nonnullis theologis sacrarum litterarum, singulari fide atque...* ac resumitur (f. 106) *atque eruditione... comunibus statibus clementer significare voluit;* (differt haec versio ab ed. apud Le Plat, Monumentorum ad hist. concilii Tridentini, parte IV, Lovanij 1784, p. 32 sqq.).

7 (f. 110). ⟨**Ferdinandi** ⟨I⟩ regis statuum transactionis de pace publica fragmenti summarium⟩ (in ms. *Sommario del recesso della dieta di Augusta, dell'anno 1555*). Inc. *Nos Ferdinandus... Non possendo trouar modo di metter fine et concordar l'articolo della fede cristiana, cerimonie et riti ecclesiastici - et d'altri grauami, che fra tanto saranno occorsi;* (pars huius summarii, turbato ordine, invenitur in ff. 104-105ᵛ).

8 (f. 117). *Translatio ad verbum cuiusdam praetensae declarationis, quam ii, qui Augustanae confessionis opinionem sequuntur,* ⟨ad⟩ *Ferdinandum imp., felicis memoriae, dedisse asserunt.* Inc. *Ferdinandus Dei gratia... Postquam durantibus his comitiis sub tractatu et compositione pacis.* Des. *et appensione regalis sigilli nostri confirmauimus. Datum Augustae, XXV die sept., an. 1555;* (cf. declarationem secundum aliam versionem datam a Le Plat, l. cit., p. 565-567).

9 (f. 118ᵛ). *Informatio* (an. 1575, cf. f. 126) *succincta quaedam et brevis sed politica tamen ratione praetensae cuiusdam declarationis, quam ij qui Augustanam religionem sequuntur, imperatori Ferdinando, felicis recordationis, super constitutione pacatae religionis die 25 sept. 1555, Augustae Vindeliciorum dedisse asserunt.* Inc. *Nouit sacra caesarea maiestas et uniuersi sacri rom. imperii ordines quantas turbas, miserias, afflictiones.* Des. *quam breuissime prerstrinxisse sufficiat.*

10 (f. 131). **Landi Agostino, Angosciola Giov., Pallavicini Alessandro e Camillo, Gonfalonieri Aloisio,** *piacentini, supplica porta a don Ferrante Gonzaga, governatore di Milano, sopra la congiura e morte del sig. duca Pietro Alosio,* (defensoria). Inc. ... *Illme princeps etc. Cum pridie ad aures comitum Augustini Landi: ... deuenissent* (!) *in ciuitate Regij affissam fuisse ualuis ecclesiae quandam cedulam.* Des. *Datum Mediolani die ultima sept., 1548. Vidit Taberna signata, Ferdinando Gonzaga sigillata, Hugnus Mont etc.*

11 [1] (f. 155). *Il card. d'Augusta* (**Truchses Othonis,** de non proposita occisione ducis Würtemburgensis, epist. defensoria) ad card. Belley (Ioannem), episc. Ostiensem et Velitrensem (in ms. titulus longior). Inc. *Essendo questi giorni passati eletti da tutti gli stati dell'imperio - D'Augusta alli 29 di maggio, 1559;* [2] (f. 157) eiusdem ad pontificem (Paulum IV) de eadem re: *Essendo questi giorni passati alla dieta occorso un caso molto importante - 30 maggio, 1559;* sequitur adnotatio; [3] (f. 159ᵛ) Belley Ioannis, card., *responsio excusatoria se nihil dixisse de uccisione,* ad card. Truchsess: *Io uidi hieri con mio gran dispiacer, certo per il trauaglio in che io ne uedeuo v. signoria illma - Roma 6 giugno 1559;* sequitur *poscritta: Rileggendo io la lettera - et da quel fratello et amico, ch'ella sin qui mi ha conosciuto.*

12 (f. 164). **Carlo V,** *proposta fatta nelle corti, tenute a Monzone, 1562.* Inc. *Han fido tantos y tan graues los successos de las cosas publicas.* Des. *me haueis tenido, y se que me tenesis.*

13 (f. 175). *Editto di* **Carlo** ⟨IX⟩ *re di Francia, col quale si manifesta voler dare a s. santità gente per conservatione d'Avignone... 3 marzo 1565: A tutti quelli... Il nostro amato et fidele il sig. Villaparigi nostro ambasciatore - a doppia corda di cera gialla.*

14 (f. 179). ⟨**Carlo IX**⟩, *dichiaratione del re della causa et occasione della morte del amiraglio et altri suoi adherenti e complici ... nella città di Parigi ...:* Inc. *Sua maestà desiderando di far conoscer et sapere a tutti li signori et gentil'huomeni del suo seguito.* Des. *sotto le suddette pene. Data in Parigi li 28 agosto, 1572.*

15 (f. 181). ⟨**Pontac de Arnaldi**⟩, *vescovo di Basas* (Bazas), *reclamatione al re* (Henrico III Franciae) *in nome del clero di Francia, congregato a*

Melun. Inc. *Gli arciuescoui,. uescoui et altri benefitiati, che rappresentano il clero di Francia*. Des. *del quale uoi renderete conto essatto et rigoroso doppo la morte*.

16 (f. 204). *Reconciliatione, fatta per la regina madre del re* (De Medicis Catharinam) *fra il clero, la nobiltà et il terzo stato del paese del Delfinato*. Inc. *Gli principali dello clero, della nobiltà et gli deputati del terzo stato*. Des. *Fatto a Brenoble* (Grenoble) *alli 10 d'agosto 1579;* subnectitur declaratio: *L'originale di questo presente estratto - sotto le pene qua inanzi dichiarate*.

17 (f. 211). **Henrico III,** *sommario della risposta fatta per sua maestà alli signori vescovi di Bazas*... Inc. *Li articoli et sostanza delle remostranze sono che s. m. uogli rimetter le elletioni. Di prouedere alli benefici*. Des. *ma che spera che Iddio gl' usarà misericordia*.

18 (f. 223). *Replica del clero alle risposte del re* ... Inc. *Il clero di Francia, il quale sin hora si è ragunato per uostra permissione in la città di Melun*. Des. *et per prieghi instantissimi a Dio dimandiamo ogni prosperità*.

19 (f. 257). **Oranges (d') Guillelmi** *prencipe, dichiaratione... sopra quelli c'hanno preso l'armi per opporsi alla tirannide et oppressione del duca d'Alva... nei Paesi bassi*. Inc. (f. 258): *Noi Guiglielmo per la gratia di Dio principe d'Oranges et Luigi conte di Nansau*. Des. *della nostra bona causa et intentione. La assicuranza*.

20 (f. 259). *Risposta del legato alla proposta del sig. duca d' Umena ... intorno l'elletione di Ghisa*. Inc. (f. 261): *Chiara cosa è, che nè v. eccellenza, nè il duca di Ghisa, nè qual si sia altro principe, che non sia del sangue reale*. Des. *se l'habbia causa di potersi fidare*.

21 (f. 278). *Sentenza* (summarium) *contro il duca Bironi* (De Gountoul de Biron Carolum), *1592*. Inç. *Visto dalla corte di parlamento. Tutte le camere unite*. Des. *et riunite al dominio della sua corona*.

22 (f. 280). ⟨Catholicorum Franciae⟩, *memoriale dato al papa* (Clementi VIII) *per il bisogno delle cose di Francia*. Inc. (f. 281): *La natione francese non cederà mai a qual'altra si uoglia de riuerentia, ubidienza*. Des. *secondo che vederanno v. santità ben disposta non mancheranno da parte loro*.

23 (f. 286). *Risposta d'un gentilhuomo Italiano ad una lettera d'un signor Francese*... (defensio Clementis VIII in rebenedictione Henrici IV): *Roma 6 maggio, 1595*. Inc. *Io sono stato molto dubbioso, signor mio, tra me stesso, s'io doueuo rispondere alle uostre lettere nel particular*. Des. *et esse saranno come polue nell'aria, raggirate dal uento*.

24 (f. 291). *Scritture diverse nella differenza del marchesato di Saluzzo, tra il re di Francia* (Henricum IV) *et il duca di Savoia* (Carolum

Emm. I); [1](f. 292) *duca di* S a v o i a, *informatione diretta a papa* C l e m e n t e *VIII, 1597: Beatissimo Padre: Per informatione di v. beatitudine circa le cose, ch'ella ha da decidere... s'espone a v. santità qualmente per la pace ultima, fatta a Veruins - sopra il defunto re christianissimo et sopra la corona di Francia;* [2] (f. 295) *replica de* F r a n c i a *per nome del re...: Beatissimo Padre. Per replica contro la risposta, data per parte del duca di Sauoia - alla dignità di questa santa sedia et di v. beatitudine in particolare;* [3] (f. 299) *duca di* S a v o i a, *informatione* (seu dominii supremi historica demonstratio): *Per intelligenza di questo fatto, il quale si estende per lo spacio di più di 400 anni - presentate a s. santità et perciò qui hora non si repetteno;* [4] (f. 311) *differenze... rimesse in nostro signore, papa* C l e m e n t e *VIII, 1597: Li 23 d'ottobre del 1595 furono in Lione stabiliti - conforme alla remissione che gli n'è stata fatta;* [5] (f. 318) *consiglio a favore del duca di* S a v o i a: *Sola facti positio, quatuor temporum distinctione fideliter explicata - iuxta ea, quae in pacis articulo fuerunt conuenta;* [6] (f. 336) *duca di* S a v o i a *risposta alle repliche di* F r a n c i a: *Beatissimo padre. Se le proposte del re christianissimo siano state una o tre - ordine sempre continuato di molte scritture;* [7] (f. 340) *duca di* S a v o i a, *altre risposte: Le proposte di s. maestà christianissima per le differenze, che ha con l'altezza di Sauoia - doppo che il Delfinato è stato unito con la corona di Francia...;* [8] (f. 346) **Vaudo Giovanni,** *senatore dell'altezza di Savoia, il petitorio del terzo tempo, cioè dell'an. 1490-1588...: Franza dice, che il sig. duca resta escluso - per i testi et dottrine uulgate.*

25 (f. 350). **Paravagna,** *residente della republica di Genova presso sua maestà cesarea, ragguaglio dello stato della causa tra la camera imperiale et la republica... sopra il feudo imperiale di* S a s s o l o. Inc. *Al duce e gouernatore della republica di Genoua: Dapoichè ultimamente scrissi a v. serenità et vv. ss. illme sono stato di nuouo attorno a questi signori ministri.* Des. *Di Praga 19 ott. 1598;* praeit *argumento: I signori Stefano, Nicolò et Paris Doria erano egualmente condomini di Sassello - et poi ridotto tutto questo negotio.*

26 (f. 363). **Mercurii** (ducis exercitus sacrae caesareae maiestatis), *responsum ad litteras* H i b r a i m b a s s a. Inc. *Premisso debito titulo. Litteras tuas per captiuum tuum... accepimus et intelleximus.* Des. *prout apud nos moris, quocumque officiorum genere recompensandi.*

27 (f. 365). **Giacomelli Giov. Batt.,** *Torinese notaro, atto di consegna del sig.* L a G r a n g i a, *maestro di campo del serenissimo di* S a v o i a (C a r o l i E m m. I) *al conte d'Ognate, ambasciatore di s. maestà cattolica* (P h i l i p p i III) *presso il serenissimo di Savoia* (titulus longior et minime clarus in ms.). Inc. *L'anno del signore nostro Gesù Cristo, currente 1612, et alli 9 di gennaro in Turino.* Des. *ho concesso nella soprascritta forma e per fede.*

28 (f. 368). **Alberto** *principe, bando contro gli abutinati* (seu ammutinati) *del castello di Hoochstraten* (versio). Inc. *Quando noi habbiamo fatto mettere insieme il nostro campo per soccorrere la città di Grant.* Des. *Fatto a Dienst, alli 15 di sett., 1602. Sottoscritto Alberto...*

29 (f. 375). **Ossat Arnaldi**, card., votum ad Clementem VIII, pont. max., de dispensatione Catharinae, sororis regis Franciae (Henrici IV), 1603. Inc. *Beatissime Pater. Ex quatuor punctis siue dubiis a sanctitate v. propositis in causa Lotharingia.* Des. *obnixe de his tollendis supplicetur;* sequitur (f. 384) supplicatio: *Beatissime pater: Henricus princeps Lotharingiae.* Des. *magis quam ... rigore creuit, in aeternum permansura.*

30 (f. 403). **Maurissena**, *notaro, processo verbale dell'interpellatione, fatta ad Henrico principe di Condé...* Inc. *L'altissimo et potentissimo principe il sig. Henrico di Borbone, prencipe di Condé, primo principe del sangue.* Des. *come persona pubblica et authentica, qui posto et sottoscripto. Maurissena notarius.*

31 (f. 408). **Malaspina** *marchese* (Petripauli?), *lettera alli prencipi d'Italia per la citatione fatta loro dal magistrato straordinario di Milano. 10 giugno 1605.* Inc. *Quella forza di spirito, che sciolse la lingua al mutolo figliuol di Creso per soccorrere il padre.* Des. *prima abbattuto, che combattuto il ualore e nome italiano.*

32 (f. 412). ⟨Cuiusdam, ord. s. Dominici?, cf. Sommervogel, *Bibliothèque de la compagnie de Iésus*, Paris 1896, 7, col. 1667⟩ *causae, quae librum de poenitentia patris Francisci Suarez defendunt.* Inc. *Primum punctum: An aegrotus petens absolutionem cum signis contritionis in absentia sacerdotis.* Des. *pro conditione poenitentis, ut ueram eius et integram conuersionem satis ostendant.*

33 (f. 434). *Diverse scritture per la vertenza sopra Ceneda tra il pontefice* (Paulum V) *e la republica di Venezia;* [1] (f. 435) ⟨**Treo Servilii**, cf. f. 462⟩ *ragioni della republica: Primieramente è cosa certa et per scritture autentiche prouata - conseruandosi nel suo possesso come nelle scritture;* [2] (f. 450) ⟨pro eadem⟩ (in ms. falso, *pro camera apostolica*): *Infitias non it Veneta republica, quin imo ingenue - quia non entis nullae sunt partes;* [3] (f. 455) *pro camera apost.: Ecclesia Cenetensis et eius praesul, a tempore, cuius hominum memoria - in quamplurimis casibus, qui contingerunt, obseruatum. Quare etc.;* [4] (f. 458) *pro republica Venetiarum: Nella scrittura data dalla santità del sommo pontefice per fondar la giurisdizione di Ceneda - al loro principe supremo, che è la serenissima republica non fanno pregiuditio alcuno;* [5] (f. 461) **Treo Servilio**, *dottore et consultore in iure* (epist. ad ducem Venetiarum de eadem re): *Serenissimo principe: Non si può, non si deue negare, che non sia degna di molta*

lode - riuerentemente m'inchino, deinde alia manu: *13 gen. 1611. Humilissimo et deuotissimo seruo, Seruilio Treo dot. et consultor in iure.*

34 (f. 463). *Scritture dei Lucchesi e Modenesi per la controversia sopra la Graffignana;* [1] (f. 464) *per i Lucchesi: Ancorchè doppo il mio ritorno di villa non abbia mai lasciato di scriuerui con ogni ordinario - così n'ha scritta distintissima e minutissima narrazione. Di Lucca li 17 agosto, 1613;* [2] (f. 470) *risposta del serenissimo di Modena: Molto illustre sig. mio osseruandissimo. Ho riceuuta la scrittura e mostratola al sig. nostro et ad altri - Data il dì 2 sett. 1613.*

35 (f. 476). **Alvaro Galindo,** [1] (f. 476) *respuesta a la relaçion del Conestagio* (Hieronymi) *a Nicolas Pedro Cochino, provedor de la casa de la India* (contra ducem Doria, in pugna apud Argel). Inc. *Aciertamento fuera que Ieronymo Conestagio hauiendo escrito algunas istorias a satisfaçion de muchos.* Des. *el ruyn efecto della;* [2] (f. 483) ⟨defensio⟩, inc. *Poco tiempo antes que el señor Niculas Pedro Cochino partiese desta uida* des. *quiendize lo que no deue, dye lo que no quiere.*

Codex variis manibus scriptus plurima folia vacua praefert. In ff. I-II^{v} index contentorum.

Codex simplici membrana contectus an. 1614 ac munitus titulo in fronte folii praevii: *Allegationi, ragioni e sentenze - volume secondo. 1614. B. V. V.*

875. Saec. XVI, chart., mm. 260×188, ff. I. 485 (+ f. 249^{a}).

De la Rovere Vigeri Marci II, episc. Senogalliensis, Bononiae gubernatoris et vice-legati, epistolae ann. 1538-1540 ad *Sforza Ascanium Guidonem,* Bononiae legatum, ad *Farnese Alexandrum* et ad alios.

Pars I.

1 (f. 10^{v}). ⟨Sforza Ascanio⟩: *Ritrouandomi hiersera in castel s. Pietro hebbi la di v. signoria reuña di 29 del passato - mi conserui in buona gratia di s. beatitudine;* praecunt [1] (f. 1) **Pauli III,** designatio Vigeri ad officium vice-legati. *Venerabilis frater... Fides, prudentia rerumque gerendarum experientia - 24 nov. 1538... Blosius;* [2] (f. 3) memoria iuramenti Sandrevilla Petri Mariae, magistri domus episcopi Vigeri, in manibus Sforza: *Die martis 26 nov. 1538;* subiungitur memoria registrationis iuramenti in cancellaria magnificae civitatis Bononiae; [3] (f. 4) Sforza legati, deputatio Vigerii ad vicelegationem: *Guido Ascanius Sfortia... legatus de latere.... reuerendo... Marco Vigerio...: Deuotionis tuae integritas - Romae 29 nov. 1538... Guido Ascanius... Michelangelus secretarius;* subiungitur memoria registrationis in cancellaria Bononiensi; [4] (f. 8^{v})

<Pauli III motus proprius, quo approbat conventiones initas inter legatum, vicelegatum et Herculem II, ducem Ferrariae, ad praecavenda perfugia homicidarum, rebellium, malefactorum etc.>: *Romanus pontifex, ea quae ad facinorosorum et malefactorum punitionem - 29 apr. 1539... Blosius;* 2 (f. 17) <Vigeri, capitaneis, vicariis et potestatibus in territorio Bononiensi epist. circumdimissa>: *Magnifice amice carissime: Perchè intention nostra è che soldati forastieri di niuna sorte passino per questo contado - vicario di Creualcore;* 3 (f. 18) *al Farnese* (card. Alexandro): *Scrissi non hier l'altro a v. signoria reum̃a in risposta delle sue quanto mi occorreua - 10 dec. 1538;* additur postscriptum: *Andando questi rumori a torno - di attendere a cose nuoue;* 4 (f. 20) *al revm̃o camerlengo* (Sforza Ascanio): *Monsignor reum̃o et illm̃o di Farnese mi ha commesso - 10 dec. 1538;* 5 (f. 22) *al Farnese, card., 11 di decembre: Hiersera passate le cinque hore mi comparsero le duplicate - si darà auuiso;* 6 (f. 25) *al camerlengo: Non esendo comparsa persona alcuna a querelarsi - 11 dec.;* subnectitur memoria aliarum epistolarum ad diversos, eodem die missarum; 7 (f. 27^{v}) *al Farnese, card., 13 dec.: Hoggi dalla Mulinella ho gli infrascritti auuisi - ho dato auuiso a quella, alla quale etc.;* 8 (f. 28^{v}) *al camerlengo: Hoggi ho mandato il bando delle armi, quale secondo l'ordine di sua beatitudine - 16 dec.;* 9 (f. 32) *al Farnese: Hoggi ho fatto andare il bando delle armi - 16 dec.;* 10 (f. 34^{v}) *Hoggi alle 17 hore ho riceputo le di v. signoria illm̃a di 14 - 19 dec.;* 11 (f. 38) *al revm̃o legato: Ho riceuute diuerse lettere di v. signoria reum̃a in raccomandatione di diuerse persone - per fare entrare qualche dinaro in camera;* 12 (f. 40^{v}) *al Farnese, 22 dec.: Intendo da uno, mandato a Mantoua il sig. Costantino - quale ho mandato al reum̃o et illm̃o monsig. legato;* 13 (f. 42^{v}) <Farnesio>: *Hieri scrissi a bastanza quanto mi occorreua - 20 dec.;* 14 (f. 43^{v}) *al legato... Hieri si hebbero le di v. signoria reum̃a et illm̃a di 22 in risposta delle mie - 22 dec.;* 15 (f. 48) *al Farnese: Io ringratio nostro signore Iddio, che mi inspirò a far cosa - 22 dec.;* subnectitur: *Sendo per mandar questa - alle hore due di notte, 22 dec.;* 16 (f. 50^{v}) *al legato, 25 dec.: Hauendo io ristretta la cosa dell'arme, secondo il comandamento di s. santità - tra persona et persona;* 17 (f. 55). *al Farnese: Hauendomi nostro signore commesso il restringere dell'arme in questa città - 25 dec.;* 18 (f. 57^{v}): *Hiersera hebbi le di v. s. reum̃a di X, per le quali la mi commette - 25 dec.;* 19 (f. 60): *La notte passata hebbi le di v. signoria reum̃a di 28 del passato, in risposta di mie - 3 del 39;* subnectitur: *Andando di qui il cau. Oddo - nè per ancora è successo scandalo;* 20 (f. 64): *9 gen.: Per la di 4 ho uisto la resolutione che v. signoria rm̃a scriue;* 21 (f. 64^{v}) *al legato: Alli due del presente mi trouo due di v. signoria reum̃a - a perseuerare di bene in meglio;* 22 (f. 68) *al Farnese, 9 gen.: Mi trouo diuerse di*

v. signoria reuma di diuersi tempi; **23** (f. 70) *al legato, 9 gen.: Mi ritrouo molte di v. signoria reuma et per la maggior parte in raccomandatione;* **24** (f. 75): *Quasi in un tempo mi sono comparse - lo habbi in protetione;* **25** (f. 75ᵛ) *al Farnese, 11 gen.: Per la di v. signoria reuma di IX ho inteso sua santità ogni giorno;* **26** (f. 77) *al legato, 15 gen.: Con la di v. signoria reuma di X ho riceuuto la lista delle paghe morte;* **27** (f. 80ᵛ) *al Farnese, 17 gen.: Di quanta importanza siano l'arti in questa città;* **28** (f. 82) *al legato: Per le di v. signoria reuma ho uisto l'indulto - a v. signoria reuma baso le mani;* **29** (f. 83) *al Farnese et al legato, 18 gen.: Vedendo alla gionta, ch'io feci qui, il grano tuttauia crescere;* subnectitur (f. 84ᵛ) *al Farnese solo: Appresso la supplico - impossibile che ui stia;* **30** (ibid.) *22 gen.: Alli 21 di questo mi trouo tre di v. sig. reuma;* **31** (f. 90ᵛ) *al legato, 22 gen.: Per la di vostra signoria reuma di 14 ho uisto quanto la mi scriue;* **32** (f. 91ᵛ) *al Farnese; 25 gen.: Per le ultime mie a v. signoria reuma mi è comparsa la sua;* **33** (f. 94) *al legato, 25 gen.: Ho riceputo più di v. sign. revma in raccomandatione di diuersi;* **34** (f. 99) *29 gen.: Dipoi ch'ebbi risposta da v. sig. reuma in la causa delli Balliotti;* **35** (f. 103ᵛ) *al Farnese, 29 gen.: Per la di v. sig. revma di 23 ho uisto quanto lei mi ordina;* **36** (f. 105) *al presidente di Romagna, 1 febr.: Ho hauuta una di monsig. reumo di Farnese, del tenor dell'inclusa;* **37** (f. 106) *al Farnese, 1 di febr.: Non hauendo hauuto con questo spaccio lettere;* **38** (f. 107) *al legato, 1 febr.: Hier mattina si risolse col magnifico regimento la prattica degli emolumenti;* **39** (f. 108) *al presidente, 2 febr.: Scrissi hieri a v. sig. quanto si haueua a fare del Bolognetto;* **40** (f. 108ᵛ) *al legato, 5 febr.: Alla di v. sig. reuma del primo di questo non mi accade;* **41** (f. 109ᵛ) *al Farnese, 5 febr.: Per la di v. sig. reuma del primo di questo ho intesa la partita di messer Galeazzo;* **42** (f. 110ᵛ) *8 febr.: In essecutione di quanto v. sig. reuma mi commise;* subiungitur*: inclusa nella sourascritta, 10 febr.* (eidem et legato) *furono ispedite lettere per la morte del vescovo de Grassis;* **43** (f. 111ᵛ) *al legato, 12 febr.: Questa sera a notte mi trouo tre;* **44** (f. 113ᵛ) *16 febr.: Hauendo sparso fama quanto ho potuto;* **45** (f. 116) *al Farnese, 19 febr.: Hebbi hiersera le di v. sig. reuma del quindici in risposta;* **46** (f. 117ᵛ) *al legato, 20 febr.: Non mi accadendo cosa alcuna rispondere;* **47** (f. 119ᵛ) ⟨eidem?⟩ *25 febr.: Sendo la di XX per maggior parte in risposta di mie;* **48** (f. 121) *al Farnese, 26 febr.: Ho riceputo la di v. sig. reuma in conformità di quella;* **49** (f. 121ᵛ) *al legato: Ancor ch'io sia per fare quanto - potria nocere assai;* **50** (f. 123ᵛ) *al Farnese, 2 marzo: Ho uisto quanto mi scriue... per la prouisione di m. Annibale Mamelino;* **51** (f. 124ᵛ) *al legato, 2 marzo: Alla mia uenuta, ch'io feci qua;* **52** (f. 125ᵛ) *2 marzo: Hiersera molto tardi si hebbero;* **53** (f. 126ᵛ)

al F a r n e s e, *5 marzo: In essecutione di quanto mi commise molti giorni sono;* **54** (f. 128) *5 marzo: Per non hauer lettere di v. sig. reuma non gli sarò prolisso;* **55** (f. 128ᵛ) *al* l e g a t o, *5 marzo: Non hauendo lettere di v. s. reuma gli sarò breue dicendoli;* **56** (f. 129) *al duca di* F e r r a r a (H e r c u l i II), *7 marzo: Visto per le di v. sig. ecc.ª di 14 del passato quanto prontamente;* **57** (f. 130ᵛ) *al* p r e s i d e n t e *di* R o m a g n a, *7 marzo: Sendo alla predica è uenuto hor hora uno mandato;* **58** (f. 131ᵛ) *al* F a r n e s e, *7 marzo: Stando questa mattina alla predica è comparso da me il conte Filippo di Pepoli;* **59** (f. 133) *9 mar.: Alli 9 del presente mi trouo due di v. sig. reuma;* **60** (f. 136) *al* l e g a t o, *12 mar.: Alli 9 di questo mi trouo due... L'una circa il caso;* **61** (f. 137ᵛ)... C i b o (card. I n n o c e n t i o), *12 mar.: Sapendo quanto v. sig. reuma è zelatrice della pace et quiete dello stato;* **62** (f. 139) *duci* F l o r e n t i a e (C o s i m o I), *12 mar.: Confidandomi nel zelo, che tiene l'eccza v. della giustizia;* **63** (f. 140ᵛ) *a messer* F r a n c e s c o, *12 mar.: Alli X mi trouo le uostre di cinque et per risposta;* **64** (f. 148ᵛ) *al* l e g a t o, *15 mar.: Per la di v. sig. reuma di cinque di questo ho uisto l'ordine, che ella mi da;* **65** (f. 150ᵛ) *al* F a r n e s e, *15 mar.: Ho riceuuto due di v. sig. reuma in risposta di mie, alle quali;* **66** (f. 151) *16 mar.: V. signoria reuma sa quanto istantemente l'ho supplicata;* **67** (f. 152) *al* l e g a t o, *16 mar.: Sapendo quanto cargo et honore mi si possa causare;* **68** (f. 153ᵛ) *16 mar.: Hebbi hieri le di 12 di v. sig. reuma et per risposta gli dico;* **69** (f. 157ᵛ) *al* F a r n e s e: *Questa sera ho le di XV... et dicoli – settanta bolognini la corba;* **70** (f. 158ᵛ) *24 mar.: Per risposta delle di 20 di v. sig. reuma riceuute hier di notte;* **71** (f. 171) *28 mar.: Ho le di v. sig. reuma di 22 in risposta di più mie;* **72** (f. 173) *al* l e g a t o, *28 mar.: Per la di v. sig. reuma di 22 ha uisto quanto la mi scriue per il fatto;* **73** (f. 175) *al* F a r n e s e, *29 mar.: Per la di v. sig. reuma ho inteso hoggi s. beatitudine hauer dichiarato...;* **74** (f. 176) *al* c a m e r l e n g o: *Per una di monsig. reumo Farnese ho inteso n. signore hauer dichiarato – me gli farà esser tale;* **75** (f. 177) *al* F a r n e s e, *31 mar.: Perseuerando questi mali tempi;* **76** (f. 179) *3 aprile: Non hauendo uoluto credere a molti;* **77** (f. 181) *al* c a m e r a r i o, *3 apr.: Se bene v. sig. reuma non ha più il nome della legatione;* **78** (f. 182) ... C a m p e g g i o (card. L a u r e n t i o), *3 apr.: Per la riuerentia, che deuo a v. sig. reuma l'hauerà inteso dal mio agente;* **79** (f. 184ᵛ) *al* F a r n e s e, *9 apr.: Per questi giorni santi si è intermesso di scriuere;* **80** (f. 186) *9 apr.: Questa mattina mi son peruenute quattro;* **81** (f. 189ᵛ) *12 apr.: Volendo rimediare alli disordini della montagna;* **82** (f. 190ᵛ) *15 apr.: Hauendo per l'ultimo spaccio risposto;* **83** (f. 192) *16 apr.: Mi trouo questa mattina le di v. sig. reuma di 12;* **84** (f. 193) *Al sig.* F r a n c e s c o: *16 apr.: Reuerendo messer Francesco: Per risposta delle uostre di 9 dico che per le mie gratie;*

85 (f. 200) *eidem, 26 apr. Hauendo già scritto mi è comparsa la uostra di 12;* **86** (f. 202ᵛ) *al camerlengo, 18 apr.: Acciò v. sig. rma sia anche lei auuisata di quello è successo;* **87** (f. 204ᵛ) *a m. Francesco, Gab...º, 18 apr.: Questa mattina si sono condotti in prigione;* **88** (f. 208) *al Farnese, 18 apr.: Come succedino le cose della montagna;* **89** (f. 210ᵛ) *23 apr.: Poi che io uado intendendo che da quei, che uorrebbero fare a lor modo;* **90** (f. 216ᵛ) *al sig. Francesco: Alle uostre di 16 ecco quanto per l'ultime mi fu risposto;* **91** (f. 224) *al Farnese, 26 apr.: Hauendo alcuni pouer'huomini del contado;* **92** (f. 225) *26 apr.: Non mi occorrendo nè per cose del gouerno;* **93** (f. 227ᵛ) *al presidente di Romagna, a Ferrara, 25 apr.: In questo punto, che sono ventidue hore, mi trouo lettere;* **94** (f. 228ᵛ) *al Farnese, 26 apr.: Hier sera alle ventidue hore mi comparsero;* **95** (f. 230ᵛ) *30 apr.: Sendosi accorti costoro ch'io;* **96** (f. 231) *3 mag.: Giouedì sera gionse Vittorio con la commissione;* **97** (f. 233) *6 mag.: Non hier l'altro per lettere di v. sig. reuma intesi quanto;* **98** (f. 234ᵛ) *10 mag: Hier mattina in regimento fu concluso;* **99** (f. 237): *Scrissi a giorni passati a v. sig. reuma;* **100** (f. 238ᵛ) *14 mag.: Hier sera alle due hore di notte mi capitorono;* **101** (f. 240ᵛ) *all'officiale di Castel Bolognese, 17 mag.: Oltra quanto ui facemo scriuere da messer Alessandro;* **102** (f. 241ᵛ) *al Farnese, 19 mag.: Non mi hauendo potuto v. sig. reuma dare ancor risolutione;* **103** (f. 243ᵛ) *al camerlengo, 19 mag.: Per essecutione di quanto v. sig. reuma mi ha comandato per le cose con messer Iacomo;* **104** (f. 245ᵛ) *al Farnese, 20 mag.: Hiersera mi capitorno lettere di... camerlengo;* **105** (f. 248) *a monsig. Durante,* (i. e. Duranti (dei) Durantes, postmodum card.) *25 mag.: Hieri questo magnifico regimento spacciò un secretario.*

Pars II.

1 (f. 251) *a monsig. Durante, 29 mag.: Hieri mi capitorono le di v. sig. reuma et per essere speranza di risposta;* **2** (f. 254ᵛ) *al camerlengo: Mi comparsero hiersera le di v. sig. reuma di 24 et quanto alla cosa delli benefitij – a cascare questi errori;* **3** (f. 256) *al tesoriere generale: Hercole Scandinaro per il ragionamento hauuto – metterui mano;* **4** (f. 258) *a Cosimo I, 2 giugno: Rispondendo a una di uostra eccellenza di 30 del passato;* **5** (f. 260ᵛ) *a m. Durante, 3 giugno: Scrissi a v. sig. l'elettione dalli ambasciadori per uenire a Roma;* **6** (f. 264) *a Francesco Gab ...º: Vi mando copia di quanto mi ha scritto il sig. duca – cose che non costano;* **7** (f. 274) *a monsig. Durante: Hauendo già scritto quanto mi occorreua – per 'l domani;* **8** (f. 275) *a m. Durante, 13 giugno: Alli X mi trouo le di v. sig. di 7 in risposta di mie;* **9** (f. 276)

18 giugno: Si è hauuto il breue per le cose della montagna; **10** (f. 277) *23 giu.: Per la necessità di biaue, che si troua hauere questa città;* **11** (f. 278) *25 giu.: In risposta delle mie mi sono comparse questa mattina;* **12** (f. 282ᵛ) *29 giu.: Questi giorni mi son capitate tre;* **13** (f. 288) *2 lugl.: Hiersera hebbi la di v. sign. r. di 28 del passato;* **14** (f. 290) *7 lugl.: In risposta di mie mi trouo una di v. sig. del primo;* **15** (f. 294ᵛ) *8 lugl.: Hauendo hieri scritto a compimento;* **16** (f. 296) *9 lugl.* (in ms. *giugno!*): *Hiersera mi comparsero le di v. sig. di 5 in risposta di altre mie;* **17** (f. 301ᵛ) *16 lugl.* (in ms. *giugno!*): *Mi capitorono hiersera le di v. sign. di 12;* **18** (f. 304) *22 lugl.: Mancando di lettere di v. sig. dirolli come tuttauia;* **19** (f. 308ᵛ) *25 lugl.: Lunedì sera risposi alle di 19 di v. sig.;* **20** (f. 310) *al Farnese, 27 lugl.: Per lettere di 23 di monsig. Durante, ricepute hieri, s'intese il felice ritorno;* **21** (f. 317) *30 lugl.: Perchè io mi uo accorgendo alla giornata;* **22** (f. 322) *a m. Francesco: Io ui ho scritto più uolte che costoro cercano;* **23** (f. 331ᵛ) *al Farnese..., agosto: Rispondendo alla di v. sig. reuma, riceuuta hieri, primamente;* **24** (f. 336ᵛ) *4 ag.: Venerdì mattina arriuò qui il thesoriere del sig. duca di Ferrara;* **25** (f. 337ᵛ) *6 ag.: Trouandosi hieri a desinar meco il sig. Giov. Battista;* **26** (f. 339ᵛ) *11 ag.: Alli giorni passati, come v. sig. reuma hauerà inteso;* **27** (f. 341) *13 ag.: Alli 12 comparsero le di v. sig. reuma di 8 in risposta di mie, nè mi accade altro replicarli;* **28** (f. 344ᵛ): *Hauendomi il sig. Giov. Battista fatto istanza – non manca pane in piazza;* **29** (f. 346ᵛ) *20 ag.: Da hieri in qua mi trouo tre di v. sig. reuma;* **30** (f. 349): *Scrissi a v. sign. reuma la captura – come si conuiene;* **31** (f. 353) *23 ag.: Questa mattina a quindici hora;* **32** (f. 358) *25 ag.: Hiersera mi capitorno..., alle quali non mi occorre rispondere;* **33** (f. 361ᵛ) *29 ag.: Hauendo hieri scritto quanto mi era accaduto col conte Hieronimo;* **34** (f. 366ᵛ) *30 ag.: Tra l'altre cause di mala digestione;* **35** (f. 368ᵛ) *2 sett.: Non mi hauendo v. sign. reuma risposto, penso per la partita di Roma;* **36** (f. 375ᵛ) *6 sett.: Sto aspettando con desiderio risposta di molte cose;* **37** (f. 380): *Hieri comparse un seruitore del card. di Carpi – che a s. santità piacerà;* **38** (f. 380ᵛ) *12 sett.: Per risposta delle di v. sign. reuma di 7 dico essersi riceuuta una lettera;* **39** (f. 387) *24 sett.: Non hauendo molto che scriuere;* **40** (f. 391ᵛ) *2 ott.: Hoggi alle uenti hore mi sono comparse;* **41** (f. 393) *7 ott.: Non mi hauendo v. sign. reuma per l'occupatione del uiaggio risposto;* **42** (f 396ᵛ) *11 ott.: Alle di v. sign. reuma di otto, date in Fuligno;* **43** (f. 399ᵛ) *15 ott.: Non mi trouando lettere..., le quali inuero aspetto;* **44** (f. 404ᵛ) *22 ott.: Alli 21 mi son comparse le di v. sign. reuma di 14 et di 17;* **45** (f. 408) *22* (!) *ott.: Non mi trouando lettere di v. sign. reuma non ho da dirle altro;* **46** (f. 411) *29 ott.: Alle 22 hore mi son comparse le di v. sign. reuma di 25 et uisto quanto;* **47** (f. 415) *31 ott.: Rispondendo alle di*

v. sign. reuña di 26; **48** (f. 426ᵛ): *Io son già chiaro che Lodouico dall'Armi;* **49** (f. 429ᵛ) *8 nou.: Dapoi dell'ultime lettere per le quali io scrissi;* **50** (f. 434ᵛ) *12 nou.: Hieri hebbi le di v. sign. reuña di 7 in risposta... ne mi marauiglio punto;* **51** (f. 438) *25* (l. *15*) *nou.: Per le sue di X v. signoria reuña mi commanda ch'io debba cauare;* **52** (f. 444) *22 nou.: Dapoi l'ultime mie sono andato di continuo inuestigando;* **53** (f. 446ᵛ) *23 nou.: Rispondendo alle di 19;* **54** (f. 451): *Sendomi hoggi capitate le... di 20 in risposta delle mie di 15 – è meglio non cominciare;* **55** (f. 452ᵛ) *al presidente di Romagna, 22 nou.: In oltra in l'essanime di un prigione;* **56** (f. 453) *al camerlengo, 6 dec.: Da monsig. ... di Farnese, alloggiato meco mercore a sera intesi;* **57** (f. 456) *13 dec.: Alle di v. sign. reuña di 3 non ho risposto prima;* **58** (f. 458ᵛ) *15 dec.: Hoggi nel regimento si è procurata la licenza di m. Bernardino di Medici;* **59** (f. 462) *17 dec.: Hoggi per le di 13...: si è intesa;* **60** (f. 463ᵛ): *Per le di 20... riceuute la notte di Natale;* **61** (f. 469ᵛ) *31 dec.: Rispondendo alla di... di 24 ringratio quella sommamente del buono animo che mi fa;* **62** (f. 470ᵛ) (an. 1540): *Mi trouo questa sera sul tardi le di... di 2, le quali certo mi hanno consolato;* **63** (f. 476ᵛ) *10 gen.: Hiersera scrissi a v. ... quanto mi occorreua, et sendo questa mattina comparse lettere;* **64** (f. 478) *al camerlengo,* (sindici cuiusdam), *14 gen.: Per la di... ho inteso l'ordine dato al sig. vicelegato;* **65** (f. 479) *alla signora Costanza, 11 ott. 1539: Sono più giorni che il conte Nicolò de Ludouisi mi diede alcune lettere di u. eccellenza.*

Codex una manu scriptus et in duas partes divisus ff. vacua praefert Iᵛ, 249, 249ᵃ, 251ᵛ, 484, 485.

Contectus simplici membrana saec. XVII.

876. Saec. XVII, chart., mm. 270 × 190, ff. VI et paginarum 342.

1 (p. 1). Index rerum in codices 821-875. Inc. *Relationi di Moscouia, Polonia e Tartaria. Relatione di Moscouia col modo di tornare le spetiarie al traffico d'Italia. Nelle relationi, XI vol., a carte 251.* Des. *Lettera di... in giustificatione del caso di Maffio Bernardi, ibid., carte 659;* praeit (f. III-VI) index alphabetico ordine titulorum huius libri: *Nota de tittoli che si contengano in questo indice delle scritture. A. Allemagna. Suizzeri. Fiandra Imperatore et re dei romani. Relatione carte 51 – V. Vngheria. carte 61.*

2 (p. 335). ⟨Nonnullae questiones historicae et litterariae cum responsionibus in margg. ex indice superiore deductis⟩: *Si desidera sapere chi fosse che diede fuori una relatione d'Inghilterra...* Responsio: *Cau. Nicolò Molino...* – *Chi fosse che diede fuori una relatione di Leuante...* Responsio: *L'illmo sig. generale dal Monte del 1592.*

Codex duabus vel pluribus manibus scriptus varia folia vacua praefert inter varios titulos indicis. In f. I^v summa codicum 1-52: *Li discorsi e trattati sono tomi 14. Historie diuerse sono tomi 7 - Ragioni e sentenze tomi 2.*

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Placidi M.^{ae} Schiaffino, card. bibliothecarii.

877. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 265 × 200, ff. 1-1226; in quatuor partes divisus; pars I ff. 1-338 (+ f. 51^a); pars II ff. 339-598; pars III ff. 599-850; pars IV ff. 851-1225.

⟨**Della Grossa Ioan., Monteggiani Petri Ant., Ceccaldi Ant.,** chronica insulae Corsicae iuxta recensionem **Filippini Petri Ant.,** idest huius historiae libri I-IX priores⟩ (in ms. *Cronica di Corsica, copiata da un originale manoscritto;* inferius alia manu: *L'auttore è Pietro Antonio Ceccaldi*). Inc. *Suole il perito et accorto marinaro, che far deve il lungo et periglioso uiaggio,* usque ad vv. *i Francesi non allentauano punto il possesso.* (Filippini, *La historia di Corsica...* Tournon, 1594, p. 1-569, lin. 6 ab imo; iudicium de opere et eius auctoribus vide apud Cambiagi, *Istoria del regno di Corsica,* Livorno, 1770, p. VII sq.).

Codex duabus vel tribus manibus scriptus ff. vacua praefert I^v, 1222^v-1225; plura folia refecta sunt.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

878 (olim 901, cf. tegumenti dorsum). An. 1620 (cf. f. 115^v), membr., mm. 280 × 202, ff. II. 117.

Tasso Torquato, *il Goffredo, overo Gierusalemme liberata, poema heroico, canti 1-20.*

Codicem in membrana subtilissima, littera typos impressos imitante, scriba peritissimus exaravit, uti habetur in f. 115^v: *Giulio Martinelli da Vrbino ha copiato la presente opera del signor Torquato Tasso, per ordine del sereniss. Francesco Maria II della Rouere, duca VI d' Vrbino, unico suo signore e padrone, l'anno 1620 in Vrbino.* Initiales librorum calami ornamentis distinctae, tituli litteris maiusculis nigris. Ff. I, II, 1^v, 7^r, 12^v, 17^r, 23, 29, 36, 43^v, 48^v, 54^v, 59^v, 64^v, 70^v, 75^v, 80^v, 84^v, 94^v, 100^v, 116, 117 vacua.

Tegumentum eiusdem temporis in corio rubro, ornamentis ex auro impressis decoratum stylo arabicum imitante cum fibulis. Servatur in capsella ex corio nigro vittis firmata.

879. An. 1612 (cf. f. I), chart., mm. 270 × 197; ff. V. 668; in duas partes divisus, pars I ff. V. 329; pars II ff. 330-668.

Diversorum epistolae.

1 (f. 1). **Orsino** *card.* ⟨**Fulvii**⟩ *al sig. Paolo Giordano Orsino..., sconsiglia la competenza di precedenza col principe di Parma: Io non so se a v. eccellenza parerà che io passi il segno di quello, ch' ella giudichi - et di concederle insieme ogni desiderata gratia.*

2 (f. 5). *Legati del concilio di Trento al nuntio Delfino,* 21 giu. 1563. (Steinherz, *Nuntiaturberichte aus Deutschland,* 3, nuntius Delfino, 1562-1563, Wien 1903, p. 356-358).

3 (f. 13). **Caroli ⟨IX⟩,** Galliarum regis, epist. exhibita in congregatione generali concilii Tridentini, 2 iun. 1563. (Martène-Durand, Vet. script. et monumm. collectio, Parisiis 1733, 8, col. 1432-1433).

4 (f. 17). **⟨Philippi II, epist.⟩,** *al card. di Lorena* (consolatur ob excessum fratris): *Estando para seruiros con la mayor alegria que se podera – De Madrid, 30 d'abril, 1563: yo el Rey. G. Perez.*

5 (f. 21). **Legatorum** *concilii Tridentini responsum super petitionibus ducis Bavariae* (Alberti IV, an concedi possit et expediat laicis munus praedicandi in ecclesia): *Ex duobus propositis dubiis, an scilicet summus pontifex possit alicui prouinciae concedere – quibus huic morbo saluberrime succurri poterit.*

6 (f. 29). **Speroni Sperone,** *lettera al coll. Lucantonio* (Fumasoni, cf. cod. 854) *da Terni: Le uostre cortesissime lettere non mi trouarono in Padoua, perchè già fanno quaranta giorni, sono in Venetia per una lite di mio nipote – Venetia, 13 giugno, 1579, il quale è l'LXXX della mia uita.*

7 (f. 31). **Clemente VII** *a Carlo V, lettera del 31 luglio, 1530.* (Ziletti, *Delle lettere di principi...,* Venetia 1581, 2, f. 197-198).

8 (f. 39). **⟨Caroli V⟩,** *instruction a su embaxador en Francia, a XVII de abril, 1536.* Inc. *Fiel y amado nro. Nos llegamos en esta ciudad como ya haueis entendido.* Des. *y de los nostros. De Roma...;* subiungitur (f. 47): *Despues de scripto lo que arriba – y tomado a buena parte de Roma, 18 abril;* et (f. 49): *Por las que van con esta entendereis – de Aguapendiente, 21 de abril, 1536.*

9 (f. 53). **Iovio seu Giovio Paolo** *al card.* (Pio) *de Carpo: Non mi ualse osseruar le cautele di dismontando a tristi passi pro conseruatione crurium – Firenze 27 sept., 1538.*

10 **Alva** (*d'*) *duca, lettere* (*duae*) *al card. Farnese* (Alexandro) ... *che il papa deve dichiararsi a favore dell'imperatore* (Caroli V) *contro il re di Francia* (Franciscum I), *1540;* [1] (f. 57v): *Haurà la santità di n. s. per molte uie inteso sin qui la maggior parte di maneggi – Milano 1 agosto....;* [2] (f. 64): *Ancorchè direttamente nè all'officio mio, nè al carico, ch'io tengo – Milano 20 ag.....*

11. **⟨Cervini Marcelli⟩,** *vescovo di Nicastro, lettere scritte dalla corte ... di Carlo V al card. Farnese* (Alexandro). *1540;* [1] (f. 83): *Alli V di questo la maestà cesarea ci diede grata audienza – Data in Olanda, 8 agosto;* [2] (f. 96): *Hauemo hauuta finalmente audienza dalla maestà cesarea li V di questo, quando*

messer Giouanni - ibid. *li 9 ag. ...;* subiungitur (f. 103v): *Scritto questo Andalot è uenuto a parlarmi - de quali haueua pigliati certi;* 3 (f. 104r): *Scrissi l'ultimo del passato et primo di questo - 5 sett...*

12 (f. 109). **Iovio (Pauli)** *al card.* (Pio) *di Carpi: Io non harei mai creduto chel ceruello di Cesare Cima di arosto freddo - Da Luca, 17 sett. 1541...*

13 (f. 115). **Cervini Marcello,** *card. di Santa croce et legato del concilio di Trento, a papa Paolo III: Stando in dubio se io doueuo scriuere a v. santità, o tacere quello che dirò appresso - Trento, 5 agosto, 1546.*

14 (f. 120). **Salviati** *card.* **(Ioan.)** *al duca di Firenze* (Cosimo I): *Io penso che v. excellentia harà inteso prima la gran querela che la santità di nostro signore fece hier mattina in concistoro - Roma, 16 mar., 1546.*

15. **Farnese** *card.* **(Alexandri),** *lettere scritte al vescovo di Fano* (Bertano Petro), *nuntio all'imp. Carlo V, sopra le cose di Parma e Piacenza;* 1 (f. 127) *25 apr. 1548: Perchè nelle capitolationi del 1515 con l'imperatore Massimiliano - al presente;* 2 (f. 128): *Oltre quel che nella lettera ui ho detto della capitolatione - nella medesima lettera grande;* 3 (f. 129r): *Perchè nel capitolo della lega del 21 è quella parola - com' è noto;* 4 (f. 130) *26 apr.: Dopo la uenuta del sig. Giulio Orsino - dell'auttorità et imperio;* 5 (f. 138) *a dì detto: Vltimamente per l'ordinario di Fiandra, qual partì di quà alli 9 - di quel che voi farete;* 6 (f 141r) *6 di ag.: Ultimamente per il secretario di madama, chiamato Dublio - vi scrissi per l'altre;* 7 (f. 142r) *27 lugl.: Col ritorno del sig. Giulio si hebbe lo scritto - come più ui parerà opportuno.*

16 (f. 146). **Carafa** *card.* **Petri** ad Iulium III (se abstinet a voto pro creatione card. de Monte Innocentii): *Laboraui per aliquot dies corporis incommodis - Romae, 30 mai, 1550.*

17 (f. 147). **Valier** *seu* **Valerii** *card.* **(Augustini)** *Sixto V, de promotione ad cardinalatum Morosini* (Francisci, episc. Brixiensis): *Charitas commune bonum est regula dispensationum - et nomen Venetum tertio cardinale* (!) *adaugeat.*

18 (f. 148r). **Honorii III,** pont. max., (Waldemaro), *regi Daciae* (Daniae, 29 dec. 1220): *Ecce iuxta precum tuarum instantiam;* (de edd. cf. Pressutti, Regesta Honorii III, Romae 1888, 1, p. 483).

19 (f. 151). **Cornia** *seu* **Corgna (della) Ascanio** ⟨et **Fulvii** card., fratrum⟩ *lettere al re christianissimo et ai suoi ministri* (potius ad reges Franciae, Hispaniae, Boemiae et ad alios, 1550-1552); 1 (f. 152) *Ascanio al re christianissimo: Per monsig.or il mareschal della Marche ho riceuuto la lettera - perpetua felicità;* 2 (f. 152r) *al connestabile, 27 mag. Con la uenuta quà di monsig.r il mareschal della Marche;* 3 (f. 153r) *al re, 3 lugl.: Non mi conoscendo esser*

atto a poter rendere; [4] (f. 154v) *al conestabile, 4 lugl., 1550: Io sono oltremodo restato obligato;* [5] (f. 155v) *al re, 22 ott.: Ancorache il debito mio, congiunto con sommo desiderio;* [6] (f. 156v) *alla regina, 22 ott.: Quel medesimo debito che mi ha astretto a mandare il presente gentilhuomo;* [7] (f. 157) *a madama Margarita, dì sopradetto: Mandando io alla corte il presente mio gentilhuomo;* [8] (f. 158) *al connestabile, 22 ott.: Non mi parendo di poter satisfare in alcuna parte;* [9] (f. 158v) *alla duchessa di Valentinois, 22 ott.: Essendo piaciuto al re di farmi favore ch'io sia suo particolar seruitore;* [10] ⟨Cornia Fulvii, episc. Perusini, postmodum card.⟩ (f. 159v) *ad regem* (Franciae) *24 ott.: Con l'occasione del presente latore, mandato a posta dal sigr. Ascanio mio fratello;* [11] (f. 160) *al conestabile: Essendo tra il sig. Ascanio, mio unico fratello et me commune ogni cosa;* [12] (f. 161) *al card. di Lorena, 24 ott.: Mandando il sig. Ascanio mio fratello il presente suo gentilhuomo;* [13] (f. 162) *Ascanio al re, sopra le cose di Parma, 19 apr. 1551: Non hauendo potuto uenire in persona, come ho desiderato et procurato;* [14] (f. 166) *al connestabile: Scriuo lungamente al re sopra le cose di Parma - 18 apr.;* [15] (f. 168) *al conestabile: Quello che il re con suo memoriale - 26 mag.;* [16] (f. 170v) *al re: Quell'ardire et libertà di parlare - 6 lugl.;* [17] (f. 175) *al connestabile: Non uoglio pigliar fatica di replicare - 8 lugl.;* [18] (f. 176) *al card. di Lorena: La lettera ch'io scriuo al rè - 6 lugl.;* [19] (f. 176v) *al card. Ciatiglion* (Odeto de Chastillon): *Nel dispiacere che ho sentito d'alcuni risentimenti - 6 lugl.;* [20] (f. 178) *al marescial: Essendo v. ecc. stata quella per la cui opera et diligenza - 6 lugl.;* [21] (f. 179v) *a monsig. d'Orfen* (oratori Franciae)*: Io mi trouo in modo trauagliato et così mal disposto - 6 lugl.;* [22] (f. 181v) *al nuntio: So che messer Mambrino - 6 luglio;* [23] (f. 182v) *al card. di Tornon* (Tournon Francisco): *Mando a v. sig. illma copia della lettera - 24 lugl.;* [24] (f. 184) *al re: Fin dal principio di questi muouimenti di Parma - 18 ag.;* [25] (f. 185v) *al connestabile: Ancorche il desiderio mio sia - 18 ag.;* [26] (f. 187v) *al card. di Ferrara* (D'Este Ludovico): *È uero che quanto io scrissi a v. sig. ... haueuo deliberato - 22 ag.;* [27] (f. 189v) *al card. di Tornon: Ancorche v. sig. illma e reuma mi scriua per la sua di XV - 22 ag.;* [28] (f. 190v) *al duca di Ferrara* (Herculi II): *Monsignor di Comacchio mi ha promesso di baciar le mani - 28 ag.;* [29] (f. 191v) *al card. Tornon: Hebbi la lettera che v. signoria illma mi scrisse in raccomandatione - 29. ag.;* [30] (f. 194) eidem: *Ho preso dispiacere hauendo inteso dal sig. secretario di Francia - 4 sett.;* [31] (f. 196) eidem: *Nel riceuer la lettera di v. sig. illma et reuma non ho mancato - 26 sett.;* [32] (f. 197) *al connestabile: Dopo l'hauer io aspettato più et più giorni - 20 nou.;* [33] (f. 198) *al re: Poichè le qualità de tempi che corrono - 20 nou.;* [34] (f. 200) *al sig. d. Diego* (Lasso,

oratori Hispaniae): *Il sig. Montese mi ha mostrato il capitolo - 4 ag.;* [35] (f. 201) *al vicerè di Napoli* (Petro de Toledo): *Ho hauuto la lettera di v. eccellenza in credenza dal sig. card. di Mendozza - 16 lugl. 1552;* [36] (f. 203v) eidem: *Volsi hiersera alla riceuuta delle lettere - 22 lugl.;* [37] (f. 206) *ai quattro card. Spagnuoli: Ancorchè per il sig. Salsedo - 6 ag.;* [38] (f. 208) *al papa* (Iulio III) *Hieri hebbi auuiso dal sig. d. Diego dell' accordo di Siena - 6 ag.;* [39] (f. 209) eidem: *Conobbi la mia mala fortuna - 8 ag.;* [40] (f. 211) Herculi (II, Ferrariae duci): *Veggo per le uostre lettere et d'altri ancora - 27 ag.;* [41] (f. 217) Iulii III epist. imperatori (Carolo V): *Ascanio nostro nipote desidera seruir su la guerra più tosto v. maestà con poco - per la debolezza delle sue forze;* [42] (f. 217v) *Della Corgna Ascanio al re de Romani* (Carolo V): *Don Diego Lasso oratore della maestà uostra - 8 mar.;* [43] (f. 218v) *al re di Boemia* (Ferdinando I): *Dopo quanto io scrissi all'altezza v. per l'ultime mie - 8 mar.;* [44] (f. 220) *al nuntio appresso il re de Romani* (ep. duae): *Dopo ch'io mi leuai dal seruitio di Francia - auuiso di quel che segue;* [45] (f. 223) *a d. Giov. Manriche: Hauendo io nuovamente inteso che la sig. vostra illma era per ritrovarsi alla corte - Roma, 8 mar.;* [46] (f. 227) *all'imperatore* (Carolo V): *La benigna et grata dimostratione, ch'è piaciuto - perpetua felicità;* [47] (f. 228) *al re de Romani* (Carolo V): *Il sig. d. Diego Lasso, ambasciatore della maestà v., mi ha dato la sua lettera - 9 apr.;* [48] (f. 228v) *al re di Boemia* (Ferdinando I): *Il fauore et gratia che v. altezza si è degnata di farmi - 9 apr.;* [49] (f. 229v) *alla regina di Boemia* (Annae de Polonia): *Quel medesimo debito, che m'ha astretto - bacio le mani;* [50] (f. 230) *al secretario Macuelo: Io non poteuo sperar se non buon successo - 9 apr.;* [51] (f. 231) *a monsig. d'Aras: Io mi sento tanto debitore a sua maestà - 10 apr.;* [52] (f. 232) *al nuntio di s. maestà cesarea: Mandando io messer Hercole Barbarasa - 10 apr.;* [53] (f. 232v) *all'abbate Martinengo: Io mi sento molto obbligato - 10 apr.;* [54] (f. 233) *a d. Pietro Lasso: Il buon successo che si è ueduto delle cose mie - 9 apr.;* [55] (f. 234) *di messer Mambrino a messer Hercole* (Barbarasa): *Vi mandai per l'altra mia una cifera - nelle uostre domande;* [56] (f. 235) *al sig. Giov. Batt. Castaldo* (exercitus Caroli V duci): *Tra l'altre sodisfattioni, che ho preso - 9 apr.;* [57] (f. 235v) *all'imperatore* (Carolo V): *Venendo hora alla maestà vostra il reumo monsig. Achille de Grassi - 12 lugl.;* [58] (f. 236v) *al card. di Monte: Veramente che io ho sentito sempre infinito dispiacere - perseuerantia et sanità. - Di Perugia.*

20 (f. 238). **Poli Reginaldi,** card., ad Philippum II regem (epist.), 21 sept. 1554. (Quirini, epist. pars IV, Brixiae 1752, n. 66, p. 162-166).

21. (Musso) Cornelio, *vescovo di Bitonto, lettere;* [1] (f. 250) *al card. Alberto Pio di Carpi: Mentre Roma giubila per la felice metamorphose d'Inghilterra -*

Di Bitonto, 5 gen. 1555; additur (f. 251v): *Chi sarebbe più di me beato - non uada in uano;* [2] (f. 252) (Iulio III): *Apena giunsi a questa città di Bitonto - 5 gen.*

22 (f. 256) ⟨**Corgna** (*della*) seu **Cornio Fulvii**⟩, *card. di Perugia, lettera scritta di conclave, nella sede vacante di Paolo IV, al re catholico* (Philippo II; de papatu card., Pacecco): *S'io non hauessi conosciuto v. maestà et la felice memoria dell'imperator suo padre - 20 dec. 1559.*

23. **Pio IV,** [1] (f. 260) *dichiaratione che il card. Amulio (Ant.) fu promosso al cardinalato senza istanza: Cum eius locum, licet indigni, teneamus in terris, qui lux est et veritas - 18 aug. 1562;* [2] (f. 264v) *lettera al duce di Venetia per l'ambasciatore Mula: Gran dispiacere hauemo preso che le nostre attioni dirette - Roma, 23 sett., 1560;* [3] (f. 266v) Venetae reipublicae responsio ad pont.: *È così grande il desiderio che habbiamo di sodisfare in ogni nostra attione - Venetia, 3 ott., 1560.*

24 (f. 270). ⟨**Rovere Octaviani**⟩, *vescovo di Terracina, nuntio in Spagna, informatione a Pio IV...* (de negotiis cum rege Hispaniae): *In una lettera quale a v. santità presenterà il medesimo sig. Fabritio - Di Toledo, 22 di maggio, 1560.*

25 (f. 304). **Natalini,** Moscovitarum ducis, ad Sigismundum Poloniae regem litterae belli denunciatoriae, latine translatae ⟨et regis responsum⟩. (Theiner, Vetera monumenta Poloniae et Lithuaniae, Romae 1861, 2, p. 713).

26 (f. 308). **De Vallette Giov.,** *maestro dell'hospitale di Hierusalem* (epist. ad Pium IV, de Melita insula ab obsidione liberata): *Io sono più che certo, che uostra santità come benignissimo pastore - Da Malta, 11 sett. 1565.*

27 (f. 310). **Philippi II,** *ad collegium cardinalium, sede vacante, post mortem Pauli IV epist.: Cum ad me quidam e cardinalibus, non totius uestri ordinis - ac felicem exitum concessuram. Valete.*

28. **Cornia** *o* **Corgnia della Fulvii,** *card. di Perugia, lettere all'imp.* (Maximiliano II, Austriae) *et al duce di Venetia* (Priuli Hieronymo) *per la liberatione del sig. Ascanio suo fratello* (1565-1566); [1] (f. 322) imperatori: *La fedel seruitù, che ha tenuta il sig. Ascanio... con l'imperator Ferdinando di gloriosa memoria - et felicissimo imperio. di Roma etc.;* [2] (f. 323) eidem: *Si sono riceuute le lettere che v. maestà per sua clementia et infinita bontà - 21 mar. 1565;* [3] (f. 324) eidem: *L'infinita benignità et clementia - 13 gen. 1566;* [4] (f. 325v) eidem: *Il nobile sig. barone Giouanni Keuenhyller... aprile 1566;* [5] (f. 327) *al doge: Essendo proprio di v. serenità et di quella illma signoria - di Roma etc.*; [6] (f. 328) eidem: *Siccome il sig. Ascanio mio fratello et io in questo nostro trauaglio - lunga et felicissima uita. Roma etc.*

Pars II.

29 (f. 330). *Epistola a. s. s. papa Pio V, nella quale si essorta s. santità a tolerare in Roma gli hebrei et le cortegiane: Nel giudicare santamente et correggere gli abusi di questo mondo – come affetionatissimo seruitore ch'io le sono. Di casa, 13 ag. 1566.*

30 (f. 336). **Garimberto** *monsignore* (Hieronymi, episc. Gallesiensis), *lettera al card.* *Farnese* (Alessandro); de rebus coaevis, de breviario, de bello contra Lutheranos, de schemate ecclesiae Iesuitarum in urbe etc.). *Io credeuo pure che secondo il corso della natura il fine della stagione calda – Roma, 25 sett., 1568.*

31 (f. 344). *Principe di* **Condé** *al papa* (Gregorio XIII), *supplica a riceuerlo nel numero dei cattolici: L'humile confidenza, che noi hauemo nell'amore santo – 3 ottobre 1572.*

32 (f. 346). **Henrico di Navarra** *al papa* (Gregorio XIII; submittit se eccl. cath. et petit dispensationem): *La speranza ch'io ho dell'affetto paterno – Parigi 3 ott., 1572.*

33 (f. 348). **Polonorum**, *litterae ad regem christianissimum* (Henricum III; queruntur de discessu in Galliam eumque revocant): *Studia et obseruantiam nostram – Datum Varsouie ex congregatione ordinum generali, die 30 sept., 1574.*

34 (f. 358). **Maximiliani II**, *Austriae, episcopis, presbyteris et diaconis ac universo collegio cardinalium* (de titulis *Altezze et serenissimi competentibus*) Alfonso II, Ferrariae duci etc. eiusque consanguineis): *Intelligimus nonnullos s. r. ecc. cardinales illmo Alphonso II, duci Ferrariae – Ex arce nostra Pragae, 25 mai, 1577 ....*

35. **Gambara** *card.* **Io. Francisci**, epistolae; [1] (f. 361) ⟨cardinali cuidam Hispanico de causa contra archiep. Toletanum, Bartholomaeum I Carranza O. S. D.⟩: *Hauendoci il sig. Dio fatto gratia, che finalmente la causa dell'arciuescouo di Toledo – Roma, 15 apr. 1576;* [2] (f. 364) ⟨cardinali cuidam, fortasse Gallio Ptolomaeo, de non approbanda revocatione Ioannis Antonii Facchinetti, postmodum Innocentii IX, ab officio nuntii apud remp. Venetam⟩: *Quando io desidero che si facci qualche officio con nostro signore – Di Bagnaia, 28 sett. 1570;* [3] (f. 368^{v}) ⟨duci Parmensi, Farnese Octavio, de lite quadam, Romae agitata⟩: *Io conosco che si conueniua che io facessi questo ufficio di mia mano – Roma 26 gen. 1575;* sequitur: *La qual debba auuertire – giusta intentione di v. eccellenza;* [4] (f. 373) duci Parmensi: *Con la lettera di v. ecc. delli XI – amoreuole et cortese;* [5] (f. 376^{v}) (Gaspari I, de Quiroga) *card. di Toledo: Hauendo riceuuta la lettera di v. s. illma di 18 – Roma 6*

febr. 1579; [6] (f. 381) ⟨illustri viro Hispanico, commendat Alexandrum Correggio, filium cardinalis Hieronymi Correggio⟩: *Sapendo quanto amauate il sig. card. di Correggio – m'offero et raccomando;* [7] (f. 385^r) (Philippo II) *re di Spagna* (de eadem re): *Tornandosene con questi altri signori – 8 giugno;* [8] (f.. 386) *al... licenziato Temino, del consiglio della santa inquisitione di Spagna* (de eadem re): *Sarà questa mia principalmente per pregare – d'usurparsi la robba d'Alessandro* (idest de feudo Corrigio; sequuntur epistolae de eadem re [9] (f. 388^r) *all'imperatore* (Rudolpho II seu V); [10] (f. 391) *a Fabbritio di Correggio;* [11] (f. 392) *al doge di Venetia;* [12] (f. 395) *al conte Hercole Tassone;* [13] (f. 396)) *al card. di Granvela;* [14] (f. 397^r) *alla duchessa di Ferrara;* [15] (f. 398^r) *al duca di Parma;* [16] (f. 400) *al gran duca;* [17] (f. 401^r) *al sig. Gabriel di Gayas, secretario di stato di sua maestà* (Philippi II); [18] (f. 402) *al machese d'Aguilar;* [19] (f. 402^v) *al Marchetti;* [20] (f. 403^r) *Rodulpho II* seu *V;* [21] (f. 405) *al duca di Ferrara;* [22] (f. 405^r) *alla duchessa di Ferrara;* [23] (f. 406) (illustri viro Hispanico); [24] (f. 407) Philippo II, *Roma 25 febr. 1584;* [25] (f. 408) *al ... Alfonso d'Este;* [26] (f. 408^r) *al sig. Cornelio;* [27] (f. 409) *alla duchessa d'Urbino in Ferrara;* [28] (f. 409^r) *al card. Canani* (Iulio); [29] (f. 410) *al duca d'Vrbino* (Francisco M^{ae} II); [30] (f. 410^r) *a madama d'Vrbino;* [31] (f. 411) *al duca di Ferrara;* [32] (f. 411^r) *al sig. Cornelio;* [33] (ibid.) *a don Giov. di Borgia;* [34] (f. 413) *a monsig. Malaspina* (Germano), *vescovo di s. Severo;* [35] (f. 413^r) *al card. Madrucci* (Ludovico?); [36] (f. 414^r) *al presidente del consiglio reale;* [37] (f. 415) *a messer Decio;* [38] (f. 416) *al Castiglio* (idest *Baldassari Perez del Castiglio*); [39] (f. 416^v) ⟨Gallio card. Ptolomaeo?⟩; [40] (f. 418) ⟨duci Parmensi? commendat comitissam Mirandulanam⟩ – *Roma 23 marzo 1579;* [41] (f. 419^r) ⟨cuidam e consilio Mediolanensi⟩; [42] (f. 420^r) *al Sava – Roma 14 mag. 1578.*

36 (f. 421). ⟨**Ioannis IV (I) Wassiliewic**⟩, *magni ducis Moscoviae,* epist. ad Rodulphum II (seu V) Romanorum imperatorem. *1582.* Inc. *Vera diuina beata Trinitas – in regia ciuitate et arce Moskau... gubernationis an. 48, russicae 36, sassanicae 30, Astranecae 28;* (russice pluries edita haec epist.).

37 (f. 428). ⟨Vercellensis cuiusdam⟩, *trattatello intorno all'infirmità del sermo sig. duca di Savoia* (Caroli Emmanuelis I): *L'infermità patita a questi giorni dal sig. duca di Sauoia, se bene è stata assai breue – et darli augmenti della sua santa gratia;* praeit (f. 427) auctoris epist ad *card. di s^a Prassede* ⟨S. Carolum Borromeo, qui auctorem de illa infirmitate et valetudine interrogaverat⟩: *Veramente hebbe v. sig. illma pensiero degno di se stessa – Di Vercelli alli X di sett. 1583.*

38 (f. 439). R..., (de tabulario et scribis maiestatis caesareae, Rudolphi II, seu V): *Ho tardato molto ueramente a soddisfare alla richiesta di v. s. chiarissima intorno le secretaria di questa corte cesarea - al ultimo di luglio 1583. di v. sig. chiarissima obbligatissimo seruitore. R.*

39 (f. 449). **Almerici Francesco** (Pisaurensis S. I.), *delle cose delle isole Filippine* (Iapone etc.): *L'ultima uostra, che ho riceuuta è dell'anno 1587 a 8 di agosto - Di Manila a 21 di giugno 1590.*

40 (f. 455). *Lettera del Sultano* (Murad III) *all'imperatore* (Rodulphum II seu V) *sopra l'elettione di Polonia, traslata in italiano da Mattia del Sarro. Hauendo noi inteso, ch'essendo congregati li signori di Polonia - cioè alli 4 di 7mbre 1587, in Cōstpoli.*

41 (f. 457). **Farnese Alessandro,** *duque de Parma, carta al consul de la nacion Espagnola* (Iuan de Sornoca) *in Venecia: Conforme a los auisos, que le he y do dando de mano en mano - De Dunguergue, a 12 de agosto, 1588.*

42 (f. 463). ⟨**Gambara** card. **Io. Francisci,** familiae de Corregio et aliorum epistolae praesertim de feudo Corrigio ac de rebus familiaribus, an. 1571-1591⟩. Incipiunt: *Al sig. Fabritio di Corregio: Ho ricevuta la lettera che v. s. mi ha scritta ultimamente, nè si inganna* - Ultima: *al duca di Bra ganza* des. *pregando nostro Signore Dio per la sua felicità. Di Roma* ecc.

43 (f. 577). *Lettera del sig. ambasciatore di Venetia* (Nani Augustini?) *al re* (Philippo II) *del 1597* (queritur de violato domicilio): *Già v. maestà sarà stata informata del successo che hieri occorse nella casa - la sua natia libertà et dignità antichissima.*

44 (f. 581). **Francisci I,** Franciae, epist. cardinalibus (queritur de suppositis induciis cum Turcis): *Etsi credidimus per summam rerum omnium cognitionem qua polletis - Datum apud sanctum Germanum in Lacia, die 4 mensis iulii* (1524) *Francoys. Robertet.*

45 (f. 597). **Bitonto** (fortasse Musso Cornelii, episc. Bituntini) *monsig., lettera a messer Iacomo Pelleo... in materia del sacrificio dell'altare: Vi uedo in fastidio quanto a quella propositione del sacrificio, per quello, che quell' ignórante ha scritto a Roma - et sarà glorificato Christo.*

46 (f. 603). *Consiliariorum et equestris ordinis in conventu Varsoviensi responsio ad consiliarios regni ac oratores provinciarum, ex his qui Cracoviam convenerant. Varsoviae 18 apr.* (an. ?; de concordia et unione): *Magnifici domini... Sperabamus et litteris nostris et responsione Loviciensi - Vtque Deus author illius esse dignetur, oramus*

47 (f. 615). **Farnese Alessandro** (seu **Pauli III**), *lettera a Paris Cesariano, Anconitano con prognostico di tutto quello, che havrà a succedere* (ab

an. 1530) *fino all'anno 1600.* Inc. (f. 607v): *Vi dico, amico mio / Che per la fè di Dio.* Des. *Venti anni in pace tenirà / Tanto che in uita durerà;* praeit epist. (f. 615v): *Alli giorni passati hauendo uoi - Roma 1 apr. 1531.*

48 (f. 627). Litterae summi pont. (Pauli III?) ad Helvetios: *Pro nostra perpetua et praedecessorum nostrorum erga deuotiones uestras - omni studio rogamus atque cohortamur. Datum etc.*

49 (f. 635). **Ruvere (de) Hieronymi,** card., *epist. ad card. Sfondratum, de extrahenda pecunia e castro s. Angeli: Existimaui semper, illme et reume mi domine, prudenter ac laudabiliter a nobis agi - XVIII martii 1591.*

50 (f. 637). **Arme (dell') Ludovico,** *lettera alla republica di Venetia:* (queritur de morte **Maffio Bernardi**): *Come affetionato, che io sono stato et sarò sempre di questa già santissima republica - a qualsivoglia gran principe o potentato. Et bene valete.*

51 (f. 643). **Franceschi⟨ni⟩ Alessandro** (ord. s. Dom.), *lettera mandata da parte del papa* (Clementis VIII) *a Gondy card.* (Petro), *vescovo di Parigi* (de absolutione Henrici IV): *Questo ch'io ho esposto a v. sig. illma doppo hauergli presentato il breue credentiale - senza espressa sua licenza;* sequitur (f. 645v) *risposta del card. Gondi: Il cardinale ha negato in fatto - et della sede apostolica.*

52 (f. 651). *Gran duca di Fiorenza a Giov. Andrea Doria: Le discordie che da qualche tempo in qua - a propulsare ogni disegno non conveniente;* sequitur (f. 653) *D'Oria Giov. Andrea risposta: Ho ueduto quanto uostra altezza è stata seruita di farmi rispondere - pregandole salute e prosperità continua.*

53 (f. 659). ⟨**Campana,** occisoris Maffii Bernardi, defensio ad rempublicam Venetorum⟩: *Magnifica et gloriosa cosa è stata alla republica uostra lo hauer ottenuto di hauermi in poter uostro - più esso honore et buona fama, che la vita. Restate felici.*

Codex variis manibus scriptus plurima ff. vacua praefert. In f. Ir: *Lettere di diuersi, volume sesto. 1612.* In ff. II-IVr index contentorum.

In tegumentorum dorsis tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

880 (olim 1118, cf. f. III). Saec. XIV, membran. mm. 286 × 214, ff. IV, 68 (sed ff. I. II. IV. 67. 68 posterius adiuncta sunt).

⟨**Bartholi de Carusis**⟩ Urbinatis, ord. fratrum heremitarum s. Aug., *de re bellica spirituali per comparationem temporalis,* partes I-II. Prima pars inc. *De re bellica tractaturi decet in huius operis principio lectorem reddere beniuolum*

des. *flores apparuerunt in terra nostra;* (f. 47ʳ) pars II inc. *Postquam auxiliante Domino, prout nobis faccultas affuit* des. *in castitate, in scientia et in longanimitate;* praeeunt [1] (f. III) index capitum primae, secundae et tertiae partis, quae ultima in textu deest; capita partis I, 1-35, secundae partis 1-16, tertiae 1-14: *Capitulum I, de utilitate et necessitate huius libri: secundum, unde bella habuerunt principium* ultimum tertiae partis: *Quartum decimum. de intelligentia huius operis et eius fine;* [2] (f. 1) auctoris epist. dedicationis domino *Galasso* (i. e. Galeazzo) *comiti Montis Feretri,* quae inc. *Generose prosapie inclite proli probitatis ingenue* ac des. *e stadio celestis aula recipiat pompa nobili triumphantes;* (de hoc opere cf. Ossinger, Bibliotheca Augustiniana, Ingolstadii etc. 1768, p. 211, qui tamen certior fieri non potuit distingueretur nec ne hoc ab alio opere eiusdem auctoris eodem fere titulo, quod incipit: *Dixit Iesus discipulis suis*).

Codex, in antiquo indice Urbin. n. 199 signatus ac duabus columnis scriptus, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas lineis rubris, maximas autem auro coloribusque decoratas. In f. IVᵛ, manu saec. XV, circulus auro, coloribus ac floribus ornatus, in quo titulus operis. In f. 1 (saec. XIV) pictura tabularis in qua ductorem exercitus equo insidentem comitantur septem pedites. In margine dextero huius picturae additae sunt saec. XV insignia Fridericiana (hermellina et flammae) ac tessera gentilicia, una aquila praedita et ab aquila nigra sustentata. In marg. inferiore circulus cum tessera gentilicia quatuor aquilis, vexillo, corona decorata ac litteris: F<ridericus> D<ux>. Folia I, II, IV, 67, 68, posterius addita, excepto f. IVᵛ, vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Innocentii XII et Hieronymi Casanate, card. bibliothecarii.

881 (olim 1122, cf. f. 2). Saec. XV, membran., mm. 277×195, ff. I. 81.

Onosandri de optimo imperatore, Nicolao Secundino interprete; **Aeliani** de aciebus instruendis, Theodoro Gaza interprete.

1 (f. 2ᵛ). Onosandri liber de optimo (in ms. *de perfecto*) imperatore, Nicolao Secundino interprete. Inc. *Equitandi aut venandi piscandi denique.* Des. *Sapiens imperator atque custos et moderator diligentissimus;* (cf. Hain, Repertorium bibliographicum, n. 15915); praeit (f. 2) interpretis dedicatio ad Alfonsum, clarissimum Aragonum regem, quae inc. *Superiore tempore, serenissime rex, cum apud maiestatem tuam* ac des. *Sed iam Onoxandrum ipsum audiamus;* (specimen huius praefationis apud Bandini, Biblioth. laurent. 3, col. 14; cf. Hain-Copinger, 15915).

2 (f. 44ᵛ). Aeliani, de aciebus instruendis, Theodoro <Gaza> Thessalonicensi interprete. Inc. *Scientiam graecis acierum.* Des. *tibi uictoriam, hostibus profligationem allatura. Vale;* praeit (f. 42) interpretis epist. dedicationis ad eloquentissimum et praeclarum virum Antonium Panormitam, Alfonsi regis prae-

ceptorem, quae inc. *Carmen illud Homeri* ac des. *quam laboris et opere arbitreris.* (Hain, l. cit.).

Codex, in indice urb. antiquo n. 427 distinctus, titulos praefert tum aureos, tum caeruleos, tum rubros. Initiales maiores caeruleae ac rubrae alternae, initiales maximae aureae coloribus decoratae sunt. In f. 1ᵛ circulus e corona laurea efformatus cum stellulis ac taeniis, in quo titulus operis. Foliorum 2 et 42 tres margines surculis, auro, coloribus et folia nonnulla etiam figuris decorata sunt. In folii 2 margine inferiore tessera gentilicia Urbinas, tribus aquilis praedita, cum litteris C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩. In margine inferiore autem f. 42 spatium vacuum relictum est ad excipiendam tesseram gentiliciam. Ff. 1, 39-41 vacua sunt.

Tegumentum ubi in cod. superiore.

882. An. 1460 (cf. f. 154ᵛ). Membran., mm. 240 × 156, ff. II. 156.

1. **C. Iulii Caesaris**, commentarii cum **A. Hirtii** aliorumque supplementis; in fine adduntur post verba « *quorum laudibus et uirtute* » *totus in orbe terrarum mundus exultat;* sequuntur [1] (f. 154ᵛ) Ciceronis testimonium de historia e lib. I de oratore; [2] (ibid.) regiones et provinciae Europae - Asiae - Africae: *Munia - Baleares insule.*

I (f. 155ʳ). Caesaris epistulae ad Ciceronem fragmentum, a vv.: *Recte auguraris* usque ad vv. *et illos sui;* (ed. Dinter, Lipsiae 1890, p. 142); [2] (ibid.) eiusdem epist. I Oppio Cornelio (l. cit., p. 144-145, lin. 21).

II (ibid.). ⟨Pseudo⟩ **Plutarchi** epist. ad Traianum imp.; (cf. Fabricius-Harles, Biblioth. gr., Hamburgi 1796, 5, p. 192).

III (f. 156). Excerpta e Tito Livio, colloquium Scipionis Africani cum Hannibale, mors Affricani, mors Hannibalis, de origine bachanalium sacrorum, (titulus tantum); sed titulo subicitur epistola **Philippi** regis Aristoteli: *Filium mihi - susceptione;* (cf. Hercher, epistolographi graeci, Parisiis 1873, p. 466, n. VII).

Codicem fortasse exscripsit *Henricus, 1460, 3º augusti,* ut erui posse videtur ex eius subscriptione in f. 154ᵛ. Tituli maiusculis rubris, initiales maximae aureae coloribus ornatae sunt. Folii 1 margines ornati sunt auro ac floribus, in marg. inferiore tessera gentilicia abrasa. In f. 1 calami probatio; in f. II possessoris manu: *Codex Francisci Parmensis.* Ff. Iʳ, IIᵛ, 156ᵛ vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti, card. bibliothecarii.

883. Saec. XV, membran., mm. 216 × 136, ff. 33.

F. 7. **Petri Acciaioli**, Ariminensis descripta pugna. (Zannoni in *Rendiconti d. r. Accademia d. Lincei,* Roma 1896, 5, p. 213-220).

Codex, in indice urb. antiquo n. 420 signatus, titulos praefert aureos, initiales maximas duas aureas floribus ornatas. In f. 1ᵛ circuli tres floribus et auro ornati, maior in quo satis perita manu italica pictus dux Fridericus qui equo insidens procedit trium-

phator; sursum hinc inde duo circuli minores, in altero duarum furiarum capita ac bellator pedester, in altero bellator e summa arce prospiciens, in umbris campi. Folii 2 margines decorati sunt floribus, avibus, capreolis, puerulis aligeris ac tessera gentilicia Fridericiana sine aquilis ab aquila nigra sustentata. Folii 7 tres margines auro, floribus, avibus ac puerulo aligero pariter ornati sunt. Ff. 1r, 6v, 33v vacua. Codicem descripsit Zannoni (l. cit., p. 213 in nota).

Contectus recenter pergamena alba.

884. Saec. XV, chart., mm. 201 × 145, ff. III. 11.

Hieronymi Sanctutii (Santucci), *Urbinatis, narratio intentatae aggressionis contra nonnulla oppida* (Frontino et Torricella; et contra agros Sanctaguntae, Caticaeti, Fontiscorgnalis, Ripae, Collisburduli, Plandelmontis, Cotogni, Sanctidonati, Plebiscanum Montiscopioli) *et arces Federici Montefeltrii, Vrbinatis principis, a cohortibus Sigismundi de Malatestis, Ariminensium principis, anno Domini 1451.* Inc. *Magnificus Vrbinatum princeps Federicus.* Des. *ex sui animi tranquilitate concessit*; praeit auctoris dedicatio: *Magnifico domino Octaviano de Vbaldinis*, quae inc. *Adducuntur non nulli, magnifice domine, suorum principum res gestas*, ac des. *aut parua eruditione litterarum emendare.*

Codex videtur autographus e multis lituris et emendationibus; fortasse fuit O. Ubaldini. Ff. I, IIv, III, 7-11 vacua sunt.

Contectus saec. XVI-XVII pergamena castanei coloris.

885 (olim 695, cfr. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 224 × 134, ff. 246.

1 (f. 1). **Aeneae Sylvii Piccolomini (Pii II)**, Europa, in qua sui temporis varias historias complectitur. Inc. *Que sub Friderico tercio eius nominis imperatore.* Des. *rerum moderator et arbiter esse uidetur.* (Opera, Basileae 1551, p. 387-471); praeit auctoris dedicatio Antonio (Cerdano seu de la Cerda) card. Hilerdensi, quae inc. *Podagrantem me nuper* ac des. *Ex vrbe Roma, IV kal. apr., 1458.* (Freher, Germanicarum rerum scriptores, Francofurti 1624, 2, p. 37).

2 (f. 244, manu coaeva). **Baptistae Franco**, Genuensis, epistola *Octaviano de Vbaldinis* (de nonnullis rebus ab Aenea Sylvio in sua Europa contra Genuenses falso traditis). Inc. *Magnifice ac excelse domine, domine mi singularis. Nihil optatius mihi potuisset accidere, quam ut Pii pont. m. legendi hystoriam facultas daretur.* Des. *princeps mundi clementissimus prosequatur. Pisauri, V kal. decembris. MCCCCLXX.*

Fuit *codex Octaviani Vbaldini*, uti nota in f. chart. viridis coloris codici praemisso nos monet; littera rotunda scriptus initialem maximam auream coloribus, floribus et paone decoratam exhibet.

Tegumentum codicis aequale e corio castaneo cum ornamentis aureis impressis in paginis; dorsum tamen posterius (fortasse saec. XVII vel XVIII) refectum est.

886. Saec. XV-XVI, chart., mm. 205 × 145, ff. III. 108 manuscriptis sed a f. 110 ad 160 praelo impressis.

1 (f. 1). De vita et moribus philosophorum veterum et virorum illustrium. (Vitae sunt 1-135 in compendium redactae e diversis auctoribus). Prima inc. *Tales philosophus Asianus, ut ait Laertius de vita philosophorum, patre Eximio et matre Eleobolina.* Ultima vita: *Horrosius historiographus et Augustini discipulus... Idem scripsit apologeticum contra heresim pelagiam.*

2. **Ciceronis**, epistolae aliquot; [1] (f. 79) lib. XVI, epist. 17, [2] (ibid.) 6, [3] (ibid.) 12, [4] (f. 80) 4, [5] (f. 80^{v}) 3, [6] (f. 81) 2, [7] (ibid.) lib. XIV, 24, [8] (ibid.) 23, [9] (ibid.) 22, [10] (ibid.) 19, [11] (f. 81^{v}) 20, [12] (ibid.) 18, [13] (ibid.) 16, [14] (ibid.) 14, [15] (f. 82) 12, [16] (ibid.) 11, [17] (ibid.) 10, [18] (f. 82^{v}) 9, [19] (ibid.) 8, [20] (ibid.) 7, [21] (f. 83) 5, [22] (ibid.) 1, [23] (ibid.) lib. XIII, 77, [24] (f. 84) 79, [25] (ibid.) 78, [26] (f. 84^{v}) 74, [27] (ibid.) 75, [28] (ibid.) lib. XI, 26, [29] (f. 85) 16, [30] (ibid.) 1, [31] (f. 86) 2, [32] (ibid.) 3, [33] (f. 86^{v}) IX, 11, [34] (f. 87) 10, [35] (ibid.) lib. VII, 27, [36] (f. 87^{v}) 28, [37] (ibid.) lib. XVI, 1.

3. **Leonardi** <**Bruni**>, Aretini, epistolae I-II, [1] (f. 88) Bartholomaeo: *Binis tuis disertissimis litteris cogor - accurate rescribam. Ex Florentia, 4° idus sextilis,* [2] (ibid.) epist. 8, libri V. (Mehus, Leonardi Bruni Aretini epistolarum libri VIII, Florentiae 1741, parte II, p. 33).

4 (f. 88^{v}). **Ciceronis** epistola, lib. V, 11.

5. **Plinii** epistolae, [1] (f. 89) libri I epist. 4, [2] (ibid.) I, 11, [3] (f. 89^{v}) I, 6, [4] (ibid.) V, 2, [5] (ibid.) IV, 48, [6] (f. 90) IV, 16.

6 (f. 90^{v}). **S. Bernardi** epist. *Raimundo castri Ambrosij.* (M. P. Lat. 182, 647-649, B, 1, quia epist. est imperfecta).

7 (f. 95^{v}). <Fabulae Aesopianae 1-33, Laurentio Valla interprete>. Prima inc. *Vulpes et caper* - ultima des. *nobiscum perpetuo permanet;* praeit epistola dedicationis Arnaldo Fonolleda (in ms. *Folloneda*), quae inc. *Promiseram nuper* ac des. *Ex Vrbe Gayeta, kal. may. MCCCC° trigesimo ottauo;* (de edd. cf. Mancini, *Vita di Lorenzo Valla,* Firenze, 1891, p. 130; cf. Keidel, *A Manual of Aesopic fable literature, Baltimore* 1896); subnectuntur (f. 107): *Notanda in fabulis* (seu sententiae e fabulis desumptae), quae incipiunt: *Vir prudens debet* ac des. *non potest nobiscum perpetuo permanere.*

8 (f. 110). **Aesopi** fabulae per Remicium Aretinum versae. (Impressum Parmae opera et impensis Andreae Portiliae. An. 1482, 17 kal. apr.).

Ff. 1-76 scripsit *Evangelista Cato, Urbinas, an. 1497,* cf. f. 1; codicem possedit familia Ff. I^{v}, 76^{v}-78, 91-94, 109, vacua.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada, card. bibliothecarii.

887. Saec. XV, membran., mm. 211×141, ff. 134.

⟨Iulii Valerii⟩ (in ms. *Alexandri Macedonum regis domitoris orbis vita, mores et res gestae;* (epitome). Inc. *Sapientissimi quippe Aegiptii scientes mensuram terrae undasque maris.* Des. *Duodecima A., quae dicitur Egiptum;* (cf. Kuebler, Iuli Valeri Alexandri Polemi res gestae, Lipsiae 1888).

Codex, in indice urbin. antiquo n. 369 signatus, litteras maiores exhibet tum caeruleas tum rubras, primam initialem auro et coloribus ornatam. In f. 1v circulus corona laurea efformatus, floribus globulisque aureis decoratus, in medio circulo manu ferrariensi (?) pictus Alexander Magnus sedens militaribus vestibus et armis praeditus. Folii 2 quatuor margines decorati sunt surculis in umbra caerulea et gemma in summo margine. In imo margine loco fortasse tesserae gentiliciae possessoris anterioris abscissae adglutinatum est frustulum pergamenaceum, in quo tessera gentilicia urbinas quatuor aquilis praedita.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada, card. bibliothecarii.

888. An. 1579 (cf. f. 7), chart., mm. 218×159, ff. I. 206; (+ f. 18a a librariis omisso).

F. 19. **Gallo Giovanni,** *giureconsulto di città de Castello, vita del sig.* F e d e r i c o *da* M o n t e F e l t r o, *dedicata a* F r a n c e s c o M a r i a ⟨II⟩ F e l t r i o *della* R o v e r e, *duca di Vrbino e duca di Sora.* Inc. *Hauendo io già molti anni sono, illmo et eccmo signor mio, descritta la vita del signor Federico* (multa ibi de progenie Feretrana usque ad Franciscum Mariam I Urbini ducem). Des. *e per comodo particolare di v. eccellenza, alla quale con ogni humiltà e riuerenza bascio le mani;* praeeunt [1] (f. I) ⟨de t e s s e r a g e n t i l i c i a F r a n c i s c i M a r i a e II, heptastichon⟩, quod inc. *Inclyta Parthenopes Aragonia signa coruscent.* ac des. *Floreat imperium et pace uigente tuum;* [2] (f. 3) auctoris epist. dedicationis, quae inc. *Hauendo altre uolte ditto a v. eccellenza illma, che io aueuo fatta qualche faticha intorno alla uita del duca Federico* ac des. *perpetua felicità. Dalla città di Castello. Il dì 10 di marzo, 1579... Giovanni Gallo Galli;* [3] (f. 8) *p r o h e m i o al lettore: Non uorrei, nobile e generoso lettor mio, che alcuno gentil spirto – bene purgato è securo da ogni turbatione;* sequitur (f. 189) *tauola di tutta l'opera per alfabeto...,* quae inc. *Attioni del signor duca Francesco Maria* ⟨I⟩ *honorato da Carlo V imperatore a Napoli, a carte 162,* ac des. *Vittoria Farnese illma et eccellentissima duchessa e madama d'Vrbino. 47.*

Codex est autographus, ut auctor declarat in f. 3v. Folium I exhibet tesseram gentiliciam Francisci Mariae II auro et coloribus decoratam. Ff. 1, 2v, 7v, 18a, 206 vacua sunt; foliorum scriptura maxima ex parte atramento corrosa.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Ioan. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

889. Saec. XVI, (seu post annum 1559, cf. f. 93^v), chart., mm. 237×154, ff. 93.

Cronica de li serenissimi principi Veneti (ducum), *fino a l'anno MDLVIIII.* Inc. *Paulutio Anafesto al presente ditto. Falier... nella ditta città de Eradiana, ditta città nuoua.* Ultimus dux: *Hieronimo Priuli, fratello del ditto ser Lorenzo... mési 2, zorni 4;* singulis ducibus praemittuntur propria stemmata coloribus illita; sequitur (f. 93) *li nomi delli cancellieri grandi, che sono stati fino al presente giorno: 1268, Ser Corado Ducato, qual stette anni* (desunt anni). - *1559, Zua*⟨n⟩ *Francesco Ottobon.*

Codex exhibet litteras initiales caeruleas, nomina ducum ac notas numerales rubra. Vix parva pars foliorum scripta est.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada, card. bibliothecarii.

890 (olim 741, cf. f. 2), saec. XV, membran., mm. 253×167 ff. II. 88.

Varia de vita et moribus s. Hieronymi.

1 (f. 2). *Transitus beati Hieronymi presbiteri.* Inc. *Ieronimus, Eusebii uiri nobilis filius, ab opido Stridonis, quod Dalmatie et Pannonie confinia.* Des. *Unde ex omnibus supradictis ad laudem gloriosi Ieronimi his uerbis concludere libet* ⟨sapphicon⟩: *Ecce qui Christi decorauit aulam* (post novem strophas) des. *eque unus et uerus Deus atque trinus / omne per euum.* (In bibliothecae Mazarina n. 577, sapphicon hoc tribuitur oratori Magno; cf. Chevalier, Repertorium Hymnologicum, n. 5176; num idem consarcinator superioris vitae, quae ceterum magna ex parte convenit cum edita apud. M. 22, 235-238, eademque Eusebio Cremonensi tribuitur?). **2** (f. 9). ⟨Translatio corporis s. Hieronymi⟩ (in ms. *quomodo transitum fuit romam corpus eius*). Inc. *Post mortem gloriosi Iheronimi.* Des. *et deuotissime laudauit;* (excerpta videntur e translationis narratione, quam habes apud M. l. cit., coll. 237-240). **3** (f. 9^v). *Epitaphium beati Iheronimi;* (ed. Vattasso et Franchi. Codices vatic. lat., Romae 1902, 1, p. 296). **4** (ibid.). **Eusebius** de morte Hieronymi ad Damasum. (M. 22, 239-282). **5** (f. 59). ⟨**Pseudo-Augustini,** de magnificentiis beati Hieronymi⟩. (M., l. cit., 281-289). **6** (f. 68^v). ⟨**Pseudo-Cyrilli,** de miraculis Hieronymi⟩. (M. l. cit., 289-325, lin. 7, desinit enim imperfecte vv. *a populo reliquiae sanctissimae viderentur*).

Codex, in indice urbin. antiquo signatus n. 34, titulos praefert rubros, initiales maiores caeruleas, maximas aureas coloribus ornatas. In f. 1^v circulus aureus corona laurea et floribus ornatus, in medio circulo titulus codicis. Folii 2 tres margines ornati sunt auro, floribus, bestiis, avibus, puerulis, angelis, nec non prophetae, s. Hieronymi orantis, senatoris rom. (fortasse Eusebii) imaginibus clypeatis. In parte inferiore aquila deaurata, coronato capite, ungulis sustentat tesseram gentiliciam duabus aquilis praeditam cum litt. C⟨omes⟩ F⟨ridericus⟩. Ff. I-1^r, 87^v-88 vacua. In f. 87 monogramma librarii. *L. I.* (?).

In tegumenti dorso insignia gentilicia Alexandri VIII et Fr. Brancati de Lauria, card. bibliothecarii.

891 (olim 664, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 246×170, ff. III. 175.

Q. Curtii Rufi historiarum Alexandri magni Macedonis libri, qui supersunt.

Codex, qui fortasse convenit n. 368 antiqui indicis urbin., litteras initiales maximas exhibet aureas coloribus ornatas; titulus autem in f. 1 litteris rubris scriptus est. Folii 1 tres margines ornati sunt surculis et coloribus; in parte inferiore circulus cum corona laurea ac tessera gentilicia urbinate, una aquila praedita. Ff. I-III, 173v fere totum et 174, 175 vacua sunt.

Tegumenti insignia uti in cod. superiore.

892. Saec. XIV, membran., mm. 252×188 ff. 51.

⟨**Iulii Valerii,** rerum gestarum Alexandri Macedonis epitome⟩. Inc. ac des. uti in cod. 887, quem confer.

I (f. 51). *1439. Verba Armenorum ad papam Eugenium* ⟨IV⟩ *in prima visitacione publicha.* Inc. *Christi sedem tenes. Christi vicarius es.* Des. *Via tantum retinuit nos et ideo tardauimus.*

Codex binis columnis exaratus initiales maiores exhibet caeruleas ac rubras alternas lineis ornatas. Folii 1 tres margines decorati sunt surculis, coloribus, duabus avibus. In prima initiali doctoris media imago sinistra instrumentum sustentat, dextera alloquitur.

Contectus pergamena alba saec. XVI.

893. Saec. XV, membran., mm. 230×157, ff. 79.

Dictys Cretensis ephemeridos belli troiani libri I-VI. (Ed. Meister, Lipsiae 1872, p. 2-113).

Codex librorum titulos pracfert rubros, sed secundo et sexto nullus titulus praemittitur, initiales maiores caeruleas, initiales maximas aureas lineis coloribusque decoratas. Folii 1 tres margines surculis, auro coloribusque ornati sunt; in parte inferiore tessera gentilicia Fridericiana quatuor aquilis praedita.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada, card. bibliothecarii.

894. Saec. XVI, chart., mm. 230×171, ff. VI. 321.

F. 10. **Bernardi de Sclot,** ⟨seu potius, uti lego, *Denclot,* f. 10, *Chronicas o conquesta de Catalunya,* seu alias, *De les histories de alguns Conmtes de Barcelona, y Reis de Aragó*⟩ (ab an. 1127-1285, dialecto Limosina seu Lemovicensi). Inc. *A ci comenca lo libro quen Bn̄ dn̄ Clot dicta se scrich dels grans batalles e dels grans fets darmes.* Des. *ne comptar lo dol e el desconfort que romas en la terra. Deo Gratias. Finito libro sit laus gloriaque Christo: Amen;* praeeit (f. 1-8) capitum index: *Primeramente de la materia del libre: Come lo*

comte de barcelo exella en gran de moncada. Ultimum: *En qual manera lo Rey... morì e del dol e del plor que fo fet por ell.* (Raphael Cervera barcinonensis in elegantem sermonem castellanum vertit et Barcinone edidit apud Sebastianum de Cormellas, anno 1616, uti nos monet Antonio, Bibliotheca hispana vetus, Matriti, 1787, 2, p. 93).

Littera currenti extra Italiam scriptus videtur codex. Ff. I-VI, 9, 315-321 vacua sunt.

Contectus membrana saec. XVI-XVII.

895. Saec. XVII, chart., mm. 223 × 163, ff. V. 111.

Rupellae (la Rochelle) Santonum obsidionis atque deditionis commentarii, anno Christi Domini 1573, eiusdemque topographia (charta topographica). Inc. *Rupella Xantonum oppidum ad oceanum in patenti planitie sita est.* Des. *maxima omnium gratulatione Lutetiam ingressus est.*

Charta topographica territorii Rupellae coloribus picta est. Ff. I, II, III^{v}-V, 106-111 vacua sunt.

Codex contectus pergamena alba saec. XVII.

896 (olim 723, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII, chart., mm. 260 × 194, ff. I. 341.

⟨Historia ducum Venetorum ab anno 682 ad an. 1358⟩ (in ms. *Chronica di Venetia*). Cap. 1. *Questi è li Dosi che tinne la sede dogal in Erachiana, zoè in citade nuoua,* inc. *Pauluzo dose uniuersalmente dalli nobeli e grandi et apresso da tutto el puouolo fo in la citade.* Cap. ult.: *pasà di questa vita (Zan Dolfin) et in la glesia delli frati predicadori honoratamente et caritateuolmente lo fo sepelido.*

Ff. I^{v}. 339^{v}-341 vacua sunt.

Coopertus pergamena alba saec. XVII.

897. Saec. XVII, chart., mm. 270 × 201, ff. I, 133.

1 (f. 1). **Zunica (de) Francis** *noble y esforzado cavallero, criado e muy privado vien quisto pedricador* (!) *y historiador del emperador rey nostro senor, dirigida a su cesaria magestad* (seu chronica de Carolo V ab an. 1514-1527). Inc. *En el año de nuestro señor Iesu Christo de 1514 años, estando el rey catolico don Fernando.* Des. *o a la condesa de alfaro;* praeit *prohemio: Necessario y cosa razonable es a los hombres vuscar manera de vivir - los seruicios y aun el dicho banbiri* (!); capita sunt 1-26; I: *como el muy alto y muy poderosso emperador vino en España despues de la muerte del catolico V rey don Fernando su abuelo;*

cap. 26: *De los macabeos, y de como el emperador mando adereçar para el nacimiento de su yjo, y las mayores fiestas y torneos, que nunca se breron;* (cf. alterum cod. urb. 902).

2 (f. 74). *Relatione fatta nel consiglio di guerra di s. maestà* (Philippi II) *et datole in scritto, alli 15 maggio 1579, sopra il modo, che la deve tenere per impadronirsi di Portogallo, se bisognarà adoprar l'armi.* Inc. *Essendo questo negotio di tant'importanza et di tanto momento.* Des. *et a quello della v. s. maestà cattolica.*

3 (f. 85). *Relatione di Spagna, cioè ordine della casa del re, consegli di Spagna, spese del re, vescovi et arcivescovi, legnaggi di Spagna, entrate delli signori titolati, l'anno 1606.* Inc. *Quasi tutti i prencipi così infedeli come christiani nel principio del loro regnare.* Des. *eccetto che per questi tre falli, di lesa maestà, di uitio nefando e di heresia.*

4 (f. 115). **Favella Sincero Vngaro,** *flagello, over discorso contro di un nemico della religiosa Hiberia... stampata l'anno MDCXXV.* Inc. *Nelle mani de più saui dell'età nostra.* Des. *e della potenza del gran Filippo IV;* praeeunt dedicatio et monitum ad lectorem.

Codex quatuor manibus scriptus est. Ff. I, 72^v, 73, 114, 115^v, 132^v, 133 vacua sunt. Simplici pergamena contectus saec. XVIII.

898. Saec. XV, chart., mm. 310 × 237, ff. I, 15.

⟨**Ioannis** et **Iuliani**, canonicorum Civitatensium, annales foroiulienses, ab an. 1252-1315 et ab anno 1317-1364⟩ (in ms. manu posteriore: *Chronica patriarcharum Aquilegiensium ab anno Domini 1252 usque ad 1364;* (de edd. cf. Potthast, Bibliotheca hist. medii aevi, Berlin 1896, p. 66).

Descripsit Bethmann in *Archiv. der Gesellschaft für ält. deutsche Geschichtkunde,* Hannover, 1872, p. 265. Ff. I, 13^v, 15^v vacua sunt.
Contectus pergamena saec. XVIII.

899 (olim 1094, cf. tegumenti dorsum et f. 1). An. 1480 (cf. f. 124^v), membran., mm. 206 × 137, ff. III. 126.

Nicolò d'Antonio *degli* **Agli,** *le admirande magnificentie et stupendissimi apparati delle felice nozze, caelebrate da illustre signor di Pesaro, Constantio Sforza, per madonna Cammilla sua sposa et neza della sacra maestà del re Ferdinando ....* (an. 1475). Inc. *Essendo la illustrissima madonna Cammilla de Aragonia, già uicina allo territorio di Pesaro.* Des. *His hymeneus adest laetissima turba deumque / Connubium foueant, deliciis faueant;* praeit cantiuncula vulgo *sonetto: Inclito excelso illustre et immortale. - Facti allora per Constantio et*

per Camilla; opus partim soluta partim ligata oratione, tum latine, tum italice concinnatum. Maioris momenti est oratio latina a Pandolpho Collenucio: *doue disputo del matrimonio: Laudo li sposi: casa di Ragonia* <d' Urbino> *et Sforzesca et li signori ambasciatori et la città;* oratio (f. 15ᵛ) inc. *Antequam de coniugio deque huius caelebritatis praestantia ac dignitate.* Des. *et nati natorum reges regumque nepotes.* (Vicenza, Levilapide 1475; cf. Hain, Repertorium Bibliogr. 12062; cf. etiam n. 1901 ubi tribuitur Atanagio, nec non Gamba, Venezia 1836; Tabarrini, Barbera, 1870).

Codex, uti habemus e subscriptione f. 124ᵛ: *Scripto di mano di Lionardo da Colle, seruitore desso illustrissimo signor meser Constantio, anni Domini MCCCLXXX,* titulis rubris et manu italica satis perita variis picturis decoratus est. — [1] (f. 7) Navis ornatissima et vexillis praedita, ferens sex tubicines et dominum navis in summa prora; [2] (f. 8ᵛ) currus varie ornatus cum inscriptione: *Triumphus pudicitiae;* in parte inferiore currus tessera gentilicia *C*<onstantii> *S*<forza>; [3] (f. 11) vini fons subiecto epigrammate: *Insolitas populo tellus nunc parturit undas / Vinaque celesti concita coniugio;* [4] (f. 54) solis imago radians; [5] (f. 56) *Castor* et *Pollux,* abundantiae cornua ferentes, in medio eorum candelabrum; [6] (f. 56ᵛ) *Hymeneus* facem deferens dextera, ante eum faces duae annulo colligatae podio insistunt; [7] (f. 59) *Erato* musa, lyram et arcum gerens, ad eius pedes cycnus cestum calcans podio et arbori innixum; [8] (f. 60ᵛ) *Perseo,* ante eum aquila coronato capite et expansis alis; [9] (f. 61ᵛ) *Iris,* ad eius dexteram pavo expansis alis; [10] (f. 64ᵛ) *Orpheo,* dextrorsum gryphus et pinus; [11] (f. 66) *Hebe,* ante eam olivae arbor cum scuto Minervae; [12] (f. 68) *Luna;* [13] (f. 69ᵛ) *Tatia,* seu virgo formosa vannum argenteum circulo aureo circumdatum gerens, ante eam vas, e quo surgunt flammae; [14] (f. 71) *Triton,* ante eum ancora ac delphinus naviculae innixa; [15] (f. 71ᵛ) *Licaste,* nympha cum arcu et pharetra, telum aureum dextera gerens, ante eam cervus accubans prope palmae ramum dactiliferum; [16] (f. 74) *Romulus* rex, habitu militari saec. XV indutus, ante eum cassis, cui pica apertis alis insistit; [17] (f. 76) *Arethusa,* seu nympha palustris, ante eam copiae cornu fructibus onustum ac spicis circumornatum; [18] (f. 77ᵛ) *Silenus,* ante eum lynx ac thyrsus erectus pampinis et uva circumdatus; [19] (f. 79ᵛ) *Influxo de Fortuna,* seu puella multicolorem vestem numis aureis ornatam induta dextera baculum, sinistra humero defert cupam plenam numis e saccharo confectis, in summa cupa anguis erecto capite; [20] (f. 84ᵛ) *Monte de Cortexiani,* mons arboribus et herbis consitus, leporibus, cervo, leone, vulpe discurrentibus; [21] (f. 85) homo silvestris clava armatus pugnans cum leone; [22] (f. 88) *Regina ebrea,* seu regina throno aureo sedens, sub umbraculo quatuor columnis sustentato et elephantis dorso incumbenti; [23] (f. 91) *Monte delli ebrei,* seu mons fere ut in f. 84ᵛ, in summo monte turris, in qua puerulus alis praeditus; e crypta ad radicem montis senex exiens (Booz); [24] (f. 97) sidera, idest *Luna* et *Mercurius;* [25] (f. 98ᵛ) *Venus* et *Sol;* [26] (f. 99) *Mars, Iuppiter;* [27] (f. 99ᵛ) *Saturnus,* singuli curribus sedentes; [28] (f. 106ᵛ) ductore aethiope camelo cistis duabus onerato bellariorum plenis puer aethiops insidens plenis manibus dulciaria spargit; [29] (f. 110ᵛ) *Mons Elicon* cum Apolline et novem musis, inter quas *Astronomia, Rettorica* et *Gramatica* statura maiores sunt; [30] (f. 112ᵛ) machina pyrotechnica vulgo *girandola,* fere ut sphaera armillaris duobus draconibus et tribus ventorum capitibus innixa, cui superimpositae sunt binae coronae flammas undique manantes; [31] (f. 114) *triumphus amoris,* idest currus magnus quadrangularis superimposito candelabro sexde-

cim angulis, cum flammis et puellulis faces ferentibus; in summo curru amor stans iaculo emisso ex arcu; [32] (f. 119) currus omnium splendidissimus varietate et coloribus, insignibus ac tessera gentilicia *C*⟨onstantiae⟩ *S*⟨forza⟩ decoratus; in summo curru puella tubam inflans cum inscriptione: *triumphus famae*. Ff. I, II, 125, 126 vacua sunt.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria, card. bibliothecarii.

900 (olim 618 et 16, cf. tegumenti paginam rectam). Saec. XVII, chart., mm. 196×139, ff. 62.

1. **Baldi Bernardino,** [1] (f. 3) *breve trattato dell' historia.* (Mai, Spicilegium Rom., I, p. XXVIII-XXXIX ex hoc codice). [2] (f. 18). ⟨Guicciardini Francisci narrationum de Francisco M.ª I, Vrbini duce, disquisitio⟩. Inc. *Tra i molti et molti che s'affaticano per giouare al mondo coi scritti loro grande obligatione auer si deue.* Des. *e così perseuerò senza uergogna in questa deliberatione;* (partem ed. Mai, l. cit., p. XL-XLIV ex hoc codice).

2. ⟨Inscriptiones Segusinae 1-3⟩; [1] (f. 57) inscriptio, quae in C. I. Lat. vol. 5, parte II, n. 7260; [2] (ibid.) n. 7246; [3] (f. 58) inscriptio, quae signatur n. 7817 a vv. *Imperator* usque ad vv. *redactae sunt.*

3 (f. 59). *Memoriale* ⟨nonnullorum locorum territorii Segusiani⟩. Inc. *Miolan è un castello alla montagna sopra il fiume Artforte.* Des. *In Susa è l'abatia di santo Giusto... Sonoci qualche uestigi di antichità... un arco trionfale... et le mura della torre.. tutta piena di finestre sopra al cordone.*

Quatuor opellae huius codicis quatuor manibus scriptae sunt. In primo opusculo praeter manum scribae conspicitur manus correctoris seu auctoris, in secundo et quarto corrector idem atque auctor. Ff. 1^{v}, 2^{v}, 17^{v}, 54^{v}, 55, 56, 57^{v}, 58^{v} vacua sunt.

Codex contectus pergamena alba saec. XVII.

901. An. 1587 (cf. f. 2^{v}), chart., mm. 200×135, ff. I. 100.

Baldi Bernardino, *abate di Guastalla, l'arciero, o vero del principe, dialogo.* Dialogi personae « *Archelao e Florimo* ». Inc. *A. Fronimo, come tu vedi, il sole è alto, il caldo è grande.* Des. *F. Ecco già se vengono. A. Andiamoci con Dio;* praeit (f. 2) epist. dedicationis *al serenissimo... Francesco Maria* (II) *Feltrio della Rovere, duca d'Urbino,* quae inc. *Difficile per aventura è l'arte del arciero* ac des. *Di Roma, a dì VII d'aprile, M.D.LXXXVII... Humilissimo e devotissimo vasallo et servitore l'abbate di Guastalla;* (editus, in *Versi* e *Prose,* uti colligo e Mazzucchelli, *Scrittori,* parte II, 1, p. 121, sed editionem videre non potui).

Littera currenti descriptus ff. I, 1^{v}, 99, 100 vacua exhibet.

Contectus pergamena alba cum ornamentis ex auro impressis saec. XVI-XVII.

902. Saec. XVI, chart., mm. 210 × 140, ff. I. 57.

Zunica de Francis (in ms. *de Cuñiga*), <chronica Caroli V, imp., ab anno 1514 ad 1527, lingua hispanica>. Inc. ac des. uti in cod. soperiore 897, hoc tamen apographum accuratius et anterius scriptum videtur.

Codex littera currenti extra Italiam scriptus videtur. Ff. I, 57 vacua sunt. Contectus pergamena alba saec. XVI.

903. Saec. XV-XVI, chart., mm. 203 × 167, ff. 36.

Monumenta Aquileiensia.

1 (f. 1). Chronica patriarcharum Aquileiensium ab initio ad annum 1301. Inc. *In nomine domini nostri Iesu Christi. Amen. Post ipsius sacratissimam ascensionem.* Des. *Petrus patriarcha... Anno Domini MCCC primo.* (Muratori, rerum ital. scriptores, 16, col. 6-15, multis tamen variantibus). 2 (f. 12). <Continuatio eiusdem chronicae ab anno 1302 ad 1444>. Inc. *Ottobonus patriarcha sedit menses XIIII.* Des. *et residuum patriae serenissimo dominio Veneto remansit;* (fortasse e nostro codice ed. ibid., l. cit., col. 79-84). 3 (f. 21^{v}). <Lentuli epist. de Christi effigie>. (Dobschütz, *Christusbilder in Texte und Untersuchungen N. T.*, Leipzig 1899, 3, p. 319, litt. *C;* adduntur in fine vv.: *Hoc repertum fuit in annalibus Romae*). 4 (f. 22). <Pacta inter illustrissimum ducale dominium Venetorum et reverendissimum dominum Ludovicum, card. et patriarcham Aquileiensem pro patria Foro Iulii>. (Muratori, l. cit., col. 91-97, sed in fine adduntur plura alia, quae inc. *Quae quidem omnia et singula supradicta solemni stipulatione - prout fuerit opportunum... Venetiis*). 5 (f. 28). Iurisdictiones et redditus sanctae Aquileiensis ecclesiae, 1386. (Muratori l. cit., col. 71-78, fortasse e nostro codice).

Codex tribus manibus scriptus est, prima manus ff. 1-11^{v} et 22-27^{v}, secunda supplevit ff. 12-21^{v}, tertia scripsit ff. 29-36^{v}. Ff. 1 vacuum, excepto titulo et vv. *est mihi Pompeio et Chronica patriarcharum Aquilegiensium n. 76.*
Contectus recenter pergamena alba.

904. Saec. XVI, chart., mm. 199 × 149, ff. II, 93 (+ f. 44^{a}, primi librarii neglegentia omisso).

Monumenta Urbinatensia.

1 (f. 1). *Ristretto dei fatti d'Italia e specialmente d'Urbino, dal 1404 al 1444.* Inc. *In nomine domini... In primis decessit - Federico fu creato signore.* (Ed. in ephemeride il *Zibaldone,* aprile 1888, p. 49 - giugno p. 93).

2 (f. 11). <Continuatio chronicae superioris ab anno 1445 ad ann. 1547>. Inc. *Il Signor mio Alessandro Sforza.* Des. *La signora duchessa... Giulia passò di questa vita li 17 de febraro nell'anno 1547.*

3 (f. 25). ⟨**Francisci**, canonici urbinatensis cathedralis, cf. f. 34ᵛ⟩ chronica rerum urbinatensium ab anno 1444 ad annum 1579⟩. Inc. *A dì 22 luglio 1444. El dì de sancta Maria Magdalena fu amazato el duca d'Orbino.* Des. *A 18 d'aprile. Venne la nuoua che nostro signore papa Gregorio haueua dato il viscovado di Fossombrone al... Ottauiano di messer Claudio Accoromboni... Dio le presti la sua gratia.*

4 (f. 43). *Memorie di quanto si fece dal duca Guido* ⟨U b a l d o I⟩ *et suoi popoli e particolarmente in Urbino nel tempo ch'el duca Valentino prese lo stato.* Inc. (f. 44ᵛ): *Alli 18 di gennaro 1502 madonna Lucretia, figliuola di papa Alessandro.* Des. cum descriptione funerum eiusdem Guidubaldi, ducis Urbini: *finito l'uffitio tutti accompagnarono il signore et le madonne a corte.* (Haec chronica transcripta est et aliquantum emendata ex apographo anteriore, uti habemus in scribae nota, f. 43: *Non ho alterate le parole se non dove generavano oscurità et erano superflue. Nel restante il senso e lo stile è il medesimo*).

Duae chronicae duabus manibus transcriptae sunt. Ff. I, II titulis exceptis, 42ᵛ, 42ᵃ titulo excepto, 43 titulo excepto, 43ᵛ, 44ʳ, 93 vacua sunt.

In tegumenti tergo tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

905. An. 1610 (cf. f. 1), chart., mm. 205×150, ff. XIV. 517.

M o n u m e n t a V e n e t a .

⟨**Cognomina et nomina nobilium V e n e t o r u m et eorum affinium ab anno 1551 ad 1611, alphabetico ordine**⟩. Inc. (f. 1ᵛ): (*Alberto*) *45* (i. e. natus an. 1545) *5 marzo. Gieronimo, quondam ser Felipo, quondam ser Iacopo, 1577. In la fia, quondam ser Zuane Grimaldi, quondam ser Nicolo.* Des. *89. 4 nouembre* ⟨Z u s t o⟩ *Francesco, quondam ser Gieronimo, quondam ser Francesco;* praeeunt [1] (f. II) index cognominum: *Alberti, carte 1. Avanzago, 2 - Zusto. 505;* [2] (f. Xᵛ) *p r e l a t i:* ⟨15⟩*76. 25 aprile. D. Benetto Baffo, Tolentin, quondam ser Marco Antonio - 83, 28 febraio, d. Nicolo Zusto, capuzin, quondam ser Ieronimo.*

Pauca scripta sunt in unoquoque folio; in f. I adnotatio: *Fo fatto l'anno 1610 et fo aconzio fino tutto il mese de marzo - Fu aconzio tutto il mese de april 1611*, i. e. nomina huius anni alia manu addita sunt. Plura folia vacua.

Contectus pergamena alba saec. XVII.

906. An. 1591 (cf. f. 3), chart., mm. 228×185, ff. 173 (+ ff. 122ᵃ⁻ᶠ a primo librario omissis).

1 (f. 14). **Abbatio Baldangelo** ⟨seu **Abati Ubaldi Angeli**, Eugubini, cf. Mazzucchelli, *Scrittori*⟩, *vita del valorosissimo signor F r a n c e s c o M a r i a primo della R o v e r e, duca d' U r b i n o IV.* Inc. *Nel tempo del pontificato di Sisto quarto,*

di felicissima memoria, Giovanni suo nipote, animoso. Des. *fu messo in uno honoratissimo deposito di marmo nero o paragone con questa iscrittione: Francisco Mariae... Leonora uxor... meritissimo posuit et sibi;* praeeunt [1] (f. 1^v) auctoris dedicatio Francisco Mariae II: *Serenissimo prencipe. È cosa ad ogn' uno nota l' historia esser la più necessaria scrittura - Di Pesaro, il dì XXV di marzo 1591;* [2] (f. 3^v) ⟨praefatio⟩: *Douendo ricordare Francesco Maria della Rouere,* in hac praefatione insunt: *Lodi di Sisto IV, elogio di Giulio II, di Giovanni e Leonardo della Rovere, di Francesco Maria* (I) *- e di uera gloria di qua e di là splendentissimo;* [3] (f. 9) *nomi degli autori, che seguitò nella presente vita di Francesco Maria* (I): *Andrea Moccenigo, cioè l'historie dei suoi tempi dal 1500 sino a 1518 - Carlo Ruino nel 4 consiglio afferma il medesimo di Francesco M^a;* [4] (f. 10^v) *Guidiccioni Giovanni al gran Francesco Maria* (*son.*): *Viva fiamma di Marte - con le morti adempi;* [5] (f. 11) *del innominato academico* (*son.*) ⟨in laudem historici et Francisci I⟩: *Ecco l'historia che cent'anni ascosa - il Turco in lutto;* [6] (f. 11^v) *Guidarelli Guidi, Calliensis, epigramma* (dodecastichon) *in laudem Francisci Mariae II: Cur dux Vrbini Franciscus sextus honora - quercus et alta Iouis;* [7] (f. 12) *Vanni Petri Matthaei, Mondainensis, epigramma tristichon in auctorem: Abbati cum sis medica celeberrimus arte - uiuere post cineres;* (Abbatius erat medicus Francisci M^{ae} II); sequitur [8] (f. 122^v) eiusdem tetrastichon in Franciscum Mariam I, Vrbini ducem: *Quae te saeua dies iucundo hoc lumine cassum - abstulit omne decus.* **2** (f. 123). *Eiusdem* (*Abati*) *giuste diffese dell'illmo sig. Francesco Maria primo... contro le false accuse, anzi calunnie del Guicciardino.* Inc. *Sempre in tutto il tempo della mia uita* (defensiones sunt 1-35) ultima des. *essere stato più presto spinto da passione e da odio, ch'altro.*

Codex exhibet delineationem coloribus ex aqua statuae Francisci Mariae I, quam Franciscus Maria II ei posuit; in basi inscriptio: *Franc. Mariae Duci / opt. - / eius nep. faciund. C.;* (epigramm. auctorem quaere in cod. 926, n. 2).

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti, card. bibliothecarii.

907. Saec. XVI, chart., mm. 189 × 124, ff. I. 66.

Centelle Christophori, *de Saxoferrato, de bello Urbinatensi, liber primus* (et unicus). Inc. (f. 10): *Concepi animo bellum scribere, quod Franciscus Maria, Vrbini dux, cum Leone, pontifice decimo, in Italiam gessit.* Des. *victor ad uxorem et filios Mantuam profectus est. Finis ...;* praeeunt [1] (f. 1) *Fabritii Probati* ⟨epist. donationis codicis⟩ *all'illmo e rmo monsig. Giulio Feltrio della Rovere, card. d' Urbino...,* quae inc. *Gl'huomini della patria mia di Sassoferrato,* ac des. *pregare sempre Iddio per ogni sua felicità... Di v. s. ...;* [2] (f. 9) ⟨eiusdem,

sonetto>: *Fra l' altre eccelse e gloriose imprese - il stato e la ragione;* sequitur [3] (f. 63) alterum: *Visto hauete, signor, con qual prudenza - uidde e uinse.*

Ff. I, 8ᵛ, 9ᵛ, 62ᵛ, 63ᵛ-66 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

908. An. 1604 (cf. f. V et f. 87), chart., mm. 200 × 142, ff. V. 90.

Baldi Bernardino *da Urbino, abate di Guastalla, la difesa di Procopio, contro le calunnie di Flavio Biondo, con alcune considerationi intorno al luogo ove seguì la giornata fra Totila e Narsete* <libri I-II>. Lib. I inc. *Hauendo proposto meco stesso di essaminare quella parte.* Lib. II. des. *almeno per essermi ingannato nelle lettioni. Il fine à dì 14 d'agosto, 1604;* praeit (f. IV) auctoris epist. dedicationis *al serenissimo signore e patrone mio colendissimo il sig. duca d' Urbino* <*Francesco Maria II*>: *Tra le uarie occupationi della mia chiesa - Di Guastalla il dì 10 di luglio del 1604... l' abate di Guastalla.* (Quaquam bis ed. opus, tamen raro invenitur, uti colligimus e Mazzucchelli, *Scrittori*, parte II, 1, p. 123); sequuntur (f. 88): *Nomi d'autori, citati nell'opera.*

Ff. I, II, IIIᵛ, V, 87ᵛ, 89, 90 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

909. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 202 × 143, ff. 194.

<**Hurtado de Mendoza Diego**>, *guerra de Granada* <*que nizo el rei d. Felipe II contra los Moriscos...* libri I-IV>. Inc. *Mi proposito es escriuir* abrumpitur vv. *remittiendo la conclusion des las cartes para Madrid donde llego.* (Contuli cum *Nueua impression en Valencia, an. 1776*, p. 1-287: in codice tamen hic illic lacunae; cf. Antonio, Biblioth. hisp. nova, Matriti 1783, 1, p. 291 et Graesse, *Trésor...* 3, p. 395).

Codex binis manibus scriptus est, prima manus folia 1-56, cetera altera eiusdem aetatis. Ff. 193ᵛ, 194 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

910. Saec. XVII, chart., mm. 204 × 155, ff. IV. 195.

<**Thomae**, Spalatensis archidiaconi († 1268), historia Salonitanorum sive pontificum Salonitanorum atque Spalatensium ab apostolorum temporibus ad a. 1266, seu historia Spalatina> (in ms. *Chronica Dalmatiae et Salonae;* pauca desunt in fine, abrumpitur vv. *cum effectu cepit Spalaten*<ses>. (Schwandtner, Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum..., 3, p. 633, lin. 4 ab imo;

ceterum de variis edd. cf. Potthast, Bibliotheca hist. med. aevi, Berlin 1896, 2, p. 1066); sequitur (f. 190) catalogus regum: *14 Vadislaus. 15 Sebislaus nepos* – *30 Ziccanimerus.*

Ff. I-IV, 190v-195 vacua sunt.

Simplici membrana contectus saec. XVII.

911. An. 1572 (cf. f. 2v), chart., mm. 207 × 149, ff. 72.

Falconi Bernardini, *Anconitani, miracula beatissimae Virginis Mariae de Laureto, ex votis eidem Virgini nuncupatis, amplissimi protectoris iussu, selegit et scriptis utpote praestantiora mandavit;* libri I-II. In libro I veterum miraculorum, recensentur miracula 1-28. Miraculum 1 inc. (f. 5): *Ut sine uisceribus uitam quis ducere possit.... Quod praeter rerum naturam est.* Miraculum 28 des. *ad sacri templi lauretani parietem suspendit;* praeeunt [1] (f. 2) auctoris dedicatio *Iulio Feretrio de Ruvere, S. R. E. card. amplissimo, sacrosanctae aedis Lauretanae protectori,* quae inc. *Alacri animo cupiens iniuncto mihi oneri satisfacere* ac des. *Romae, iiii nonas iun. MDLXXII;* [2] (f. 3) ⟨praefatio⟩: *Quae a fidelibus populis pie colitur – filius suus uerus Deus, qui cum Patre et Spiritu sancto...;* [3] (f. 4) ⟨monitum⟩: *Mirandum non est – minime carent;* [4] (f. 4v) ⟨epigramma octastichon⟩ *in beatae Virginis de Laureto encomium: Quam non Praxiteles pario lapide, aut Polycletus. – Quos fortuna suis uexat acerba malis;* (f. 24) recentium miraculorum liber II (recensetur miracula 1-73) miraculum 1 inc. *Accurate se cum praeside Laureti per literas egisse;* miraculum 73 des. *hoc eodem mense iunij M.D.LVIII. Hactenus Bartholomaeus supradictus;* praeit (f. 23) praefatio: *Quarum apices omnem superabant excelsitatem – ac peruersae haereses confunderentur;* sequitur (f. 72) auctoris epigramma: *Haec tantum innumeris placuit miracula pictis – Non cessat fructus mox renouare suos. Ber. Falconius.*

Ff. 1v, 23v, 72v vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

912. An. 1595 (cf. f. 3v), chart., mm. 210 × 148, ff. 48.

Marcaldi Francesco, (*narratione delle cose più importanti del regno di Napoli.* i. e. *grandezza, luoghi e fortezze, numero degli arcivescovi e vescovi, che vi sono, della militia di terra e di mare;* titulum e dedicatione desumpsi). Inc. *Il regno di Napoli per la grandezza, per il numeroso popolo.* Des. *non sarebbono se non sempre le istesse;* praeit (f. 2) auctoris dedicatio: *Al serenissimo sig. duca d'Urbino...* (Francisco M^{ae} II) *La molta osseruanza che io a v. a. s. porto. – In Pesaro il primo di maggio MD.XCV. Di v. a. serenissima... Francesco Marcaldi.*

Ff. 1v, 46v-48 vacua sunt.

Contectus recenter pergamena alba.

913. Ff. VIII. 128.

Petri Bembi de Guido Vbaldo Feretrio deque Elisabeta Gonzagia, Urbini ducibus, liber; (est pergamena impressus, Romae apud Valerium Doricum et Ludovicum, fratres Brixienses. Anno Domini M.D.XLVIII).

Contectus pergamena castanea coloris eiusdem aetatis libri cum ornamentis aureis et inscriptionibus binis in duabus paginis. *P. Bembus de / Vrbini / du.*

914. An. 1605, (cf. f. 1), chart., mm. 195 × 131, ff. 32.

Descrittione delle feste, fatte in Gubbio nel natale del serenissimo prencipe d' Vrbino, l'anno 1605. Inc. *Ecco pur giunto quel giorno bramato, quell'hora felice, nella quale l'infinita maestà dell'eterno Iddio auea determinato.* Des. *e la fede di questa città uerso de' serenissimi prencipi suoi.*

F. 32 vacuum est.
Recenter contectus pergamena alba.

915. Saec. XVI in., chart., mm. 165 × 112. ff. 44.

Bartholomaei ⟨Sacchi⟩ Platinensis, vita Victorini Rambaldoni, Feltrensis. Inc. *Victorinus Feltrensis, cognomento Romagno, matre Lucia.* Des. *et ornamenta defleat ac lugeat;* praeit auctoris epistola Baldesari Suardo: *Quom multa quotidie de ingenio, doctrina tanti uiri imago obuersaretur;* (de edd. cf. Tiraboschi, *Storia della Letteratura ital.*, Milano 1833, 2, p. 616 in nota).

Titulus maior litt. caeruleis et rubris, minor rubris; initiales maximae duae coloribus caeruleo et rubro illitae. F. 1, 41^{v}-44 vacua sunt.
Recenter contectus pergamena alba.

916 (olim 215, cf. f. I^{v}). Saec. XV, membran., mm. 212 × 142, ff. I. 59.

Baptistae Poggio, *vita Nicolai Piccinini.* Inc. *Ex multis, qui sub Bracio perusino militarunt.* Des. *Vale uir praestantissime et me ama. Florentiae, XXIII maij MCCCCLXXII;* praeit auctoris prooemium: *ad reuerendissimum in Christo patrem et dominum, dominum Iacobum* ⟨Ammannati⟩, *card. Papiensem: Consideranti mihi sepemunero superiorum temporum conditionem – calumnias facile contemnendas;* (italice tantum edita, cf. Negri, *Istoria degli scrittori Fiorentini,* Ferrara 1722, p. 242).

In antiquo ind. Urbin. n. 615 signatur. Tituli rubri, initialis maxima aurea surculis coloribusque decorata. In f. 2 marg. inferiore circulus a duobus pueruli alatis sustentatus, in quo aquila nigra ungulis ferens tesseram gentiliciam urbinatem, una aquila praeditam. Ff. I, 1, 59 vacua sunt.
Recenter contectus pergamena alba.

917 (olim 1148, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVII, chart., mm. 264 × 205, ff. I. 397.

Canale (da) Cristoforo (in ms. *Hieronimo*), *della militia marittima* (in ms. *Trattato di guerra da mare*) libri 1-4. Lib. I (f. 1) inc. *Due cose principalmente, magnifico et honorandissimo messer Nicolo* (Gabriele) *mio,* des. *essi ancora si dipartirono;* lib. II (f. 91): *Egli certamente non m'è ascoso - partendosi, alle loro case n'andarono*; lib. III (f. 194): *Vedesi assai chiaramente, honoratissimo messer Nicolo, la fortuna - fu condutto alle lor case;* lib. IV (f. 345): *Non può negare per certo* des. imperfecte, ut videtur: *fra tanto se delle astutie a dire ui resta non ui sia graue di seguitare;* (cf. Morelli, *I codici mss. volgari della libreria Naniana,* Venezia 1776, p. 32, ubi ampliorem descriptionem alterius apographi eiusdem operis habes).

Codex navium figuris auro et coloribus pictis ornatus in ff. 192, 286, 287, 290, 305, 312. Ff. I, 90ᵛ, 191ᵛ, 192ᵛ, 193, 289ᵛ, 290, 305, 312ᵛ, 313ᵛ, 318, 326, 397, vacua.
Contectus simplici membrana saec. XVII.

918. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 263 × 202, ff. IV. 40.

Antonii Cornazzani (in ms. *Connazani*) de vita et gestis Bartholomaei Colei (i. e. Colleoni), principis bello invictissimi (in ms. *invictissimi bellorum principis*), libri I-VI. Liber 1 inc. *Coleorum gentem hoc uno principe.* Lib. VI des. *si cuncta recte ponderentur excessit.* (Apud Graevium, Thesaurus antiquitatum et historiarum Italiae, Lugduni Batavorum 1723, 9, parte VII, opusc. 5); praeunt ¹ (f. II) index contentorum (ed. ibid. f. II-IIᵛ); ² (f. 1) auctoris epist. *ad clarissimam Bergomensem rempublicam,* quae inc. *Maiestatem imperii militaris diuinos olim honores assecutam* ac des. *quod legentes possint uirtutis emulatione et desiderio immortalitatis imitari.*

F. I, 38-40 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

919. Saec. XVI, chart., mm. 267 × 197, ff. IX et paginarum 200.

Oliva Fabio, *cittadino di Forlì, vita della signora Caterina Sforza.* Inc. *Poi che fu Sisto, quarto di tal nome, inalzato al sommo grado.* Des. *auanzarono l'altri circonuicini et lontane città et prouincie etc.*; praeit index contentorum, ordine alphabetico. *Adobbamenti del conte Girolamo Riario, fac. II. - Ufficio di pietà, usato dalla signora Caterina. f. 140.* (Iuxta Chevalier *Répertoire,* Paris 1907, col. 4229, edita est Forlì 1821, sed editionem non vidi).

Initialis maxima calamo lineis et floris ramo ornata.
Ff. Iᵛ vacuum est.
Recenter contectus pergamena alba.

920. Idem est atque codex 926, quem require, hic errore bis numeratus.

921. Saec. XVI, chart., mm. 203 × 138, ff. I. 24.

<*Chronica mutila recuperationis status* Urbinatensis *et belli* Perusini, *gesti a* Francisco Maria *I*> (in ms. amplior titulus manu posteriore). Inc. *Essendo circha l'ultimo di octobre M.D.XXI ariuato el cardinale Sion nel campo aecclesiastico et imperiale;* abrumpitur: *et per quiete de la città inchinaua; cusì il duca scripse al ...*

F. Iv, 24v vacua.
In tegumenti paginis tesserae gentiliciae Pii VI et Fr. X. de Zelada, card. bibliothecarii.

922 (olim 760, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 209 × 152, ff. II. 82.

<**Titi Livii Forliviensis**, cf. Borsa, *Archivio st. Lombardo,* 1893, p. 62-63 et 428-429, vitae Henrici V, regis Angliae> *Decembri Petri Candidi* versio italica. Inc. *Antichamente fu certa opinione apresso li populi dicti ualici, la quale diceuano essere prenuntiata.* Des. *e per consequente esser morto nel anno quadrigessimo de la sua vita*; praeit interpretis *prologo*: *A lo illustrissimo principe ... Francisco Sfortia, ducha di Milano...: Più uolte considerando, mi illustrissimo principe, quali studij siano più digni - e dispono de obseruare in fin che uiua.* (Opus latine tantum editum Oxonii 1716, cf. Melzi, *Dizionario di opere anonime...* Milano 1852, 2, p. 135).

Codex littera rotunda scriptus initiales maiores praefert caeruleas ac rubras alternas, initiales maximas duas aureas, prima surculis, auro coloribusque, secunda auro, viridi colore, capite regis, fortasse Henrici V, et duobus annulis ornata est. In margine inferiore folii I in corona aurea, taeniis, frondibus fructibusque decorata, tessera gentilicia, praebens in 1 et 4 tria lilia aurea, in 2 et 3 aquilam albam expansis alis; stemma alicuius e familia Estensi. Ff. I, II, 80v, 81, 84 vacua sunt.
In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Fr. Laurentii Brancati de Lauria, card. bibliothecarii.

923 (olim 716, cf. f. 2 ac tegumenti dorsum). Saec. XV, membran., mm. 250 × 175, ff. II. 178.

Variorum scripta de urbe Cpolitana a Turcis capta ac de bello in Turcos; magni Turci epistolae.

1 (f. 2). **Francisci Philelphi** <ad Carolum VIII> Francorum regem <pro bello adversus Turcas suscipiendo epist.>: *Cum tuas ego res bellicas - fidem observantiamque ostenderet. Ex Mediolano, XIII kal. martias MCCCCLI.* (Reusner, Selectissimarum orationum et consultationum de bello Turcico, Lipsiae 1595, 3, p. 1-24).

2 (f. 28^v^). **Nicolai Fulgniatis,** expugnatio Constantinopolitana. Inc. *Gotos euertisse Romam inseuissime* (!) *aduersus ciues et populum et pene funditus effodisse.* Des. *foeminarum et imbecilium senum numerus non est definitus. Finis feliciter;* adduntur [1] (f. 39^v^) epist. (ex relatione eiusdem Nicolai) de clade Cpolitana: *Credo, mi charissime, si perlegeris historias - nec de cardinali aliquam certitudinem habere;* [2] (f. 40^v^) deploratio cladis christianorum: *Heu, heu, dolorosa ciuitas multis uiduata consiliis - cur uno ictu tot corda fidelium.*

3 (f. 43). **Coriolani Cepionis** dalmatae, Petri Mocenici imperatoris gestorum libri 1-3. Lib. 1 inc. *Quum Venetis nuntiatum esset Othomannum Turcorum principem.* Lib. III, des. *senatorum imperium longe lateque propaget;* praeit (f. 41^v^) epist. auctoris ad Marcum Ant. Maurocenum, Venetorum oratorem apud ducem Burgundiae: *Quom praefectus triremis ad classem proficiscerer - in re publica obtinere possis.* (Hain, Repertorium bibliographicum, n. 4849).

4 (f. 108^v^). **Georgi Merulae,** seu **Alexandrini,** bellum Scodrense, epist. Alexandro Iacobo Merulae et Francisco Gamberino: *Existimo uos in magna expectatione eorum esse, quae grauissimus et potentissimus - alioque tortore puniat. Valete.* (Hain, l. cit., nn. 11093-11094).

5 (f. 120). **Gulielmi Caorsin,** Rhodiorum vicecancellarii, obsidionis Rhodiae urbis descriptio (et obsidio). Inc. *Rhodiae urbis obsidionem descripturus causas in primis narrare institui.* Des. *et Rhodiorum gloriam rerum gestarum commentarium edidit.* (Hain, l. cit., nn. 4356-4359).

6 (f. 147). **Lauri Quirini** epist. Ludovico (Mezzarota Scarampi dell'Arena), s. r. e. card., tituli s. Laurentii in Damaso, de bello contra Turcos parando: *Quamquam tibi quidem sapientissimo domino res omnes cristianitatis siue illa, quae ad statum rom. ecclesiae. - Datum Candide, XXII nouembris anno primo Pii secundi* (insunt lacunulae).

7 (f. 154). **Laudivii** (in ms. *Laudinii*), equitis Hierosolymitani, epistolae 1-90 magni Turci, latine redditae, cum praefatione ad Franciscum Beltrandum, comitem. Incipiunt: *Epistolas a me nuper in lucem editas ad quem potius mitterem,* ultima epist., Lacedaemonii Turco, des. *ab incendio belli seruasse.* (Hain, l. cit., nn. 10495-10509; cf. Copinger, Supplement Hains repertorium bibliographicum, Sondas 1898, nn. 3505-3507).

8 (f. 178). De Hermafrodita per d. Antonium Panormitam (!) decastichon: *Cum mea me genitrix grauido gestaret in aluo - flumina, tela, crucem.* (Baehrens, Poetae lat. min. Lipsiae 1882, 4, n. 127).

Litterae initiales aureae maiores surculis et coloribus, minores coloribus ornatae sunt. In f. 1^v^ circulus magnus aureus cui circumstant septem circuli minores, in mediis circulis tituli operum. Folii 2 quatuor margines ornant frondes, flores et rami; in parte inferiore

circulus corona laurea efformatus, in medio circulo tessera gentilicia Friderici Urbini ducis quatuor aquilis, tiara et clavibus pontificiis distincta superimposita corona; in parte dextera leopardus seu panthera accubans.

Ff. I, II, 1^r, 178^v, 179 vacua.

In tegumenti dorso insignia Innocentii XII ac tessera gentilicia Laurentii Brancati de Lauria, card. bibliothecarii.

924. An. 1511 (hoc anno enim Beroaldus Franciscum I a Ruvere defendit), membran., mm. 273 × 175, ff. II. 35.

Beroaldi Philippi, *iunioris, pro Francisco I Ruverae, Vrbini duce, defensio.* Inc. *Cum mihi primum, iudices, causa Francisci Ruverae, principis Vrbini, delata est, grauiter sum perturbatus.* Des. *nostrae dignitatis amplissimae restitutorem sententiis suis liberandi. Dixi.*

Codex in f. II^v exhibet tesseram gentiliciam ducum Feltrensium et de Ruvere. Folii 1 quatuor margines ornati sunt candelabris, frondibus coloribusque; in parte inferiore tessera gentilicia Iulii II p. max. duobus delphinis innixa et hinc inde duobus copiae cornibus cum floribus ornata. Ff. I, II^r, 35^v vacua sunt.

Contectus recenter pergamena alba.

925. Saec. XVI, membran., mm. 239 × 168, ff. II. 40.

Lauredani seu Loredan Leonardi ⟨instructio⟩ Marino Griti ⟨de recta administratione urbis Vicentiae⟩. Inc. *Nos Leonardus Lauredanus, Dei gratia dux Venetiarum et cet. Committimus tibi nobili viro Marino Griti ciui nostro.* Des. *Datum in nostro ducali palatio, die XII februarij, indictione XIII, M.D.VIIII.*

Folii 1 margines ornati sunt vasis, frondibus, armis, quatuor picturis, quarum tres regiones campestres, una oram maritimam repraesentat; in pictura partis superioris leo aliger, in pictura partis inferioris tessera gentilicia cum cruce aequilatera in campo caeruleo; in parte dextera marginis vv. ROS et DIV, litteris aureis. Ff. I, II, 40^v vacua sunt.

Contectus recenter pergamena alba.

926. Ff. 1-93 saec. XVI, ff. 94-116, an. 1625 (cf. f. 94^v), chart., mm. 287 × 207; ff. I. 118 (+ f. 93^a librarii negligentia omisso).

1. **Urbani** (*degli*) **Urbano**, *Urbinate, il Feltresco* (seu historia Feltrensium ducum et della Rovere a Sixto IV ad Guidubaldum I) libri I-IV. Lib. I. (f. 6^r) inc. *Francesco della Rouere, Sauonese, poi che dell' ordine minore, nel quale era frate professo,* des. *memoria cum obligo uerso Venitiani et quella illm̃a signoria;* lib. II (f. 20^r): *Auara seie et cupidità dell'hauere fu sempre vitio tanto più maggiore - mia larghezza in questo non ti sia graue il perdonarmine;* libr. III (f. 47): *A tanto bene nominata diua, ch'in terra cum gli passati essempij giustamente discorrendo dil futuro - altri luochi de Romagna, prima tenuti dal Valentino;* libr. IV (f. 67^r): *Inuida sorte che trauaglia tanto l'esser nostro talhora*

inalza alchuno. Lib. IV abrumpitur vv. *in simili, ne in altri disordini per parte di Giulio* ⟨II⟩ *....; (Zac*⟨agnius⟩ in marg. inferiore manu propria admonuit: *Il restante di quest'opera sta nel codice n. 1164, fol. 115. 116)*; praeeunt [1] (f. 1) Marselli de Marsiliis Francisci, *Urbinatis, Urbano de Urbanis Urbinati ut edat optatum opus exh*⟨ortatio⟩, seu epigramma, quod inc. *At si Maeonio concessum scribere vati* ac des. *Namque tibi et patriae phama perennis erit;* [2] (f. 2) ⟨eiusdem?⟩ *ocius ut scriberet iterata commissio: Trux ducis filum - aeternitati gloriaeque dicabo;* [3] (f. 2^v) Urbanus ad lectorem, (decastichon): *Visa cano dum facta ducis tum gesta uirorum - sic quoque nota tibi;* [4] (f. 3) *proemio: Ogni animato, che si truoua quagiù - faccio principio nel seguente modo.*

2. Bonifacio Baldassare, *archidiacono di Trevigi,* [1] (f. 94) epist. *al serenissimo... Francesco Maria II della Rovere, duca d'Urbino* (loquitur de statua Francisci I cum inscriptione a Donato Hieronymo dictata, posita Venetiis et mittit duci statuae delineationem ab eo calamo descriptam): *Alle tre republiche principi è stato quasi fatalmente commune - reuerentemente mi raccomando. In Treuigi a' XXVII di settembre 1625;* [2] (f. 95) *all'illmo... sig. Domenico Molino* (mittit alteram inscriptionem a se compositam in eandem statuam et huius delineationem colossicam calamo descriptam): *Se Archio giustamente riprese quella rondinella - In Treuigi a' XXX di settembre 1625;* [3] epigrammata tetrasticha I-VI et unum distichon ad urbem Venetam (ob statuam Francisco I erectam): [a] (f. 96^v) *O quibus illiciis captans, pulcherrima rerum - huc tamen ille uenit;* [b] (ibid.): *Vrbs, superi regina maris - confugiunt statuae;* [c] (ibid.): *Quam bonam in imperio teneant - tu quoque saxa trahis;* [d] (ibid.) distichon: *Feltrius Vrbino - non capit arcta virum;* [e] (ibid.) tetrastichon: *Si qua beatorum nunc insula - consocianda uenit;* [f] (ibid.): *Subtrahit insigni natus - quos ferat ille deos;* [g] (f. 97): *Esse ferunt ueteres - robur es atque lapis;* [4] (f. 97) *colosso di Francesco Maria primo, quarto duca di Urbino* ⟨sermo⟩: *Sogliono alcuni marauigliarsi uedendo le antiche statue con la loro smisurata grandezza - ci fa manifesto quanto siano minuti i corpicciuoli de gl'huomini.*

Duas partes codicis duae manus scripserunt, secunda a f. 94 ad finem. In f. I notula manu posteriore: *L'abbozzo di quest'opra sta nel cod. 1164.* Ff. I^v, 1^v, 2^v, 93^a, 116^v, 118 vacua sunt.

Contectus simplici membrana saec. XVIII.

927 (olim 1164, cf. f. 1). An. 1563-1564 (cf. f. 1 et f. 46), chart., mm. 200 × 138, ff. II. 88 (+ ff. 78^a. 82^a).

Monaldi Atanasio *da Cagli* ⟨familiaris Guidubaldi II, Vrbini ducis memoriae a die 1 martii 1563 ad diem 5 octobris 1564⟩. Inc. *Marzo 1563. A laude et honore del signor conte Manfredo da san Bonifatio.* Des. *appresso la illma signora*

duchessa me donò un suo gran pane; praeit: *Qui fo principio a questo libro mio / che sempr' el uo tener per mio disio;* (f. 83^v) sequuntur nonnullae aliae memoriae partim calami ductibus deletae: *Alli 22 de ginaro io Atanasio diedi sette giulii - A di detto* (13 ianuarii) *tolsi il panno a credenza... a pagar per tutto febraro.* (cf. cod. 1077; ceterum hae memoriae parvi momenti videntur).

Codex autographus. Ff. I, II, 78^v, 78^a, 82^v, 82^a, 83^r, 85-88 vacua.
In tegumenti dorso insignia gentilicia Innocentii XII et Fr. Laurentii Brancati de Lauria, card. bibliothecarii.

928. An. 1576 (cf. f. 2), chart., mm. 190 × 140, ff. 20.

F. 3. **Volpelli Giulio,** *dell'antichità di s. Leo,* ⟨et facta nonnulla annis 1502-1516⟩. Inc. *Di la città di san Leo fanno mentione alcuni authori, che scrissono la uita di Othone imperatore il magno.* Des. cum memoria manu eiusdem scriptoris addita: *Il domo di san Leo fu edificato nel MCLXXIII;* praeit (f. 2) auctoris dedicatio Urbini duci (Francisco M^{ae} II): *Perchè ho giudicato che a v. e. illma possa esser grato - augurandole sempre felicità ... Di s. Leo li ... 7mbre, 1576.*

Ff. 1^r, 2^v, 17-20 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. superiore.

929. An. 1591 (cf. f. I), chart., mm. 196 × 139, ff. I. 24.

Nota delle bocche tanto de maschi come femine, che sono nel stato di s. a. serenissima (Francisci Mariae II, ducis Urbini), *nel 1591.* Inc. *Urbino. Vi sono maschi n. 2146, femine n. 2411.* Des. *Somma delle somme n°. 132357* (cf. cod. 935).

Ff. I^v. 12^v-24 vacua sunt, scriptus est eadem manu, qua folia 1-13 cod. 935.
Contectus pergamena alba cum ornamentis ex auro impressis saec. XVI ex.

930. An. 1559, (cf. f. 2), chart., mm. 192 × 135, ff. III. 65.

F. 4. **Nuptii** (seu **Nuzzi**) **Caesaris,** *Forosemproniensis, epitoma eorum quae pro pontificis maximi ellectione tum scitu digna, tum etiam ab illmis atque rmis card. observanda forent, et de optimi praelati officio, nec nec de quibusdam abusibus ab ecclesia tollendis.* Partes I-V. Pars I inc. *Quamuis de summi pontificis ellectione plura a sanctissimis grauissimisque authoribus tradita sint.* Pars V, quae est de optimi praelati officio, des. cum consilio de emendanda ecclesia a delectis card. et aliis praelatis exhibito Paulo III, pont.; vv.: *Fr. Thomas, magister sacri palatii;* sequitur tabula consilii abusuumque: *De ordinatione clericorum - De hospitalibus, viduis et pupillis;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *ad*

illmum .... d. Iulium Feltrium de Ruvere, s. Petri ad vincula, diac. card., ... quae inc. *Cum vacante sede per Pauli IV, summi pontificis, obitum - Interim ualeat et diu uiuat. Romae, VIII kal. decembris, MDLIX* (cf. cod. 981).

Ff. I, II, 2ᵛ, 3, 64, 65 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI.

931. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 169 × 110, ff. I. 39.

Casae (seu **della Casa**) **Ioannis,** de potentium et tenuium inter se officiis. (Opusculum saepe impressum, cf. opp. Napoli 1733, 6, p. 35-54).

Ff. Iᵛ, 39ᵛ vacua sunt.
Recenter contectus pergamena alba.

932. Saec. XVI, chart., mm. 194 × 163, ff. I. 50.

Soligo Giovanni, *historia et origine della casa de Ottomani, dal MCCC... al 1492.* Inc. *La progenie de la casa di Octomani, che al presente se nomina el gran Turcho.* Des. *per lo bene vniuersale de la religione christiana.*

Ff. Iᵛ, 50ᵛ vacua sunt.
Contectus recenter pergamena alba.

933. Saec. XV, membran., mm. 181 × 125, ff. I. 30.

Iacobi, *Vtinensis,* ⟨canonici Aquileiensis, ad sumenda arma contra Turcos exhortatio⟩ (in ms. *Xystus, pont. maximus illi qui sumpserit arma contra Turchum salutem.* Inc. *Nihil gloriosius haec saecula tibi afferre potuerunt.* Des. imperfecte: *Turchi christianum sanguinem deuorantes, nunc ad artem militarem ueniamus;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *illustri F*⟨riderico II⟩, *Vrbini comiti,* quae inc. *Mitto hos quinterniones ueluti primitias quasdam studiorum meorum tibi degustandas* (auctor hic affirmat parare se opus de illustribus ducibus sui temporis) ac des. *Omnibus hic erit unus honos.* (De auctore cf. Liruti, *Notizie de' letterati del Friuli,* Venezia 1760, 1, p. 369; Valentinelli, *Bibliografia del Friuli,* Venezia 1861, p. 103).

Initialis maxima aurea surculis coloribusque decorata est; tituli duo, nomina notabilia in margg. et in f. 1 *Iesus* rubro colore scripta sunt. Ff. I, 2ᵛ, 30ᵛ vacua.
Contectus pelle castanei coloris saec. XVI.

934. Saec. XVII, chart., mm. 177 × 117, ff. 27.

Memoriale di quanto si contiene nelle figure et motti, fatti nel felicissimo parto della serenissima signora duchessa di Vrbino (Liviae de Ruvere). Inc. *Che l'huomo possa astenersi da non fare opra, nella quale ha de molti con-*

trarij. Des. *mediante la quale si ua alla gloria, il che ci conceda Iddio per sua misericordia. Amen. Finis. Laus Deo, gloria sanctis... benedicat Virgo Maria. Amen.*

F. 27v vacuum est.
Contectus recenter pergamena alba.

935. Saec. XVIex., chart., mm. 203 × 132, ff. 15.

Ruolo dei soldati del stato di s. a. serenissima ⟨Francisci M^ae^ II, Urbini ducis⟩, *del anno 1591.* Inc. *Vrbino. Soldati sotto la carica del capitano Camillo Bonauentura. Offitiali n. 22. Del castel di Fivmignano n° 94.* Des. *Somma delle somme, n° 13313.... Senz'armi n. 369;* (cf. cod. 929 et Dennistoun, *Memoirs of the dukes of Urbino,* London 1851, 3, p. 432).

F. 15, maioris moduli, posterius fortasse additum, continet: *Descritione delle bocche de tutti i luoghi dello stato, cavata dalle rassegnie de grani 1598.* Inc. *Vrbino 19335, Pesaro 16049.* Des. *Commissariato della Tomba: 1953 - 12350;* (cf. l. cit., p. 433).

Folia 1-13 eadem manu scripta sunt, qua codex 929. Ff. 13v, 14 vacua sunt.
Contectus recenter pergamena alba.

936. An. 1571 (cf. f. IV), chart., mm. 184 × 126, ff. IV. 51.

Savorgnano Ascanio, *gentilhuomo Vinitiano, copiosa descrittione delle cose di Cipro... inanti la guerra di esso regno* ⟨pro defendenda et servanda Cypro⟩. Inc. *In altre mie a bastanza è stato esposto in quai termini et esser si troua al presente il regno.* Des. *si potrà entrar a imprese di gran merito et gloriose;* praeit (f. II) Rossi Francisci epistola, qua dono mittit hanc descriptionem: *all'illmo et reverendissimo cardinale d'Vrbino* ⟨a Ruvere Iulio⟩: *Non sono ancora molti giorni - seruitori ch'Ella habbia et a vostra illma... bacio le mani. Di Venetia a' XXVI d'aprile, MDLXXI... Humil seruo Francesco Rossi.*

F. I, IIv, IVv, 49v-51 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. superiore.

937. Saec. XVI, chart., mm. 200 × 137, ff. I. 31.

Bertani Petri, *ord. Praed., episcopi Fanensis, Archilogia in epithomo* (seu instructio de muneribus principum et de eo quod agere tenetur tutor pupilli principis). Cap. 1, *De principum iure, a Deo instituto,* inc. *Hominem ad societatem natura conditum esse testantur ipsa procreatio et aeducatio sobolis.* Caput ultimum: *De eo quod agere tenetur tutor pupilli principis* des. *ea siquidem* (conscientia) *animum uerberat et crimen prodit;* praeit (f. I) auctoris epist. dedi-

cationis illmo card. Mantuano ⟨Gonzaga Herculi, qui Gonzagam Fridericum educandum susceperat⟩: *Haudquaquam ignarus, illustrissime praesul, quam multis magnisque beneficiis a te affectus sim - in tenero principe factum iri sperare iure possumus et debemus.*

Ff. I^v, 30^v, 31 vacua sunt.
Recenter contectus pergamena alba.

938. An. 1553 (cf. f. 45), chart., mm. 200 × 135, ff. 45.

Aloysii Guidonis *de* **Callio**, *opusculum de vita illustrissimi quondam .... Federici* ⟨II⟩ *Feltrii, ducis Vrbini.* Caput 1, de *prosapia et genere*, inc. *Et genus et fortunam celeberrimi ducis huius Federici victrices exuuias.* Cap. ult. *De morte eiusdem ducis,* des. *Dominusque Deus caeli uotum tuum compleat;* praeeunt [1] (f. 1^v) auctoris donatio opusculi Francisco Mariae II, Vrbini duci, quae inc. *Illustrissime princeps, hoc opusculum de uita* - des. *Deus et fortuna foeliciter conspirent, humilis seruulus Aloysius ...;* [2] (f. 2) auctoris dedicatio *domino Federico Phrigosio, archiep. Salernitano ...*, quae inc. *Si forte, pater rerum reverendissime, sit excussius ab origine recensendum. - Collige et aspectu placidus dignare superno.*

Codicem: *Anno domini 1553 Ioannes Leo Sigaudus, Buschensis, excellentissimi et illustrissimi principis Vrbini seruulus scripsit*, uti notatur ab eodem scriba in f. 45.
Ff. 1^r, 45^v vacua sunt.
Recenter simplici membrana contectus.

939. Saec. XIV-XV, membran., mm. 196 × 144, ff. 39.

Vegetii ⟨**Flavii Renati**, viri inlustris comitis epitoma rei militaris⟩ libri I-IV. Des. liber IV: *Flauius Eutropius emendaui sine exemplario Constantinopoli, consul. Valentiniano augusto VII. et Abieni. Explicit liber Vegetij de re militari.*

Codex, qui convenire potest n. 430 antiqui indicis urbinatis, titulos exhibet rubros, initiales librorum aureas. Meminit huius codicis Lang in sua ed. Lipsiae 1869, p. XXXIV, ubi tamen perperam, uti videtur, teste Du Rien saec. XIII-XIV tribuit. Ff. 38^v, 39 vacua sunt.
Contectus recenter pergamena alba.

940. An. 1597 (cf. f. V), chart., mm. 206 × 140, ff. VI. 89.

Andriolij A. Felicis, *iurisconsulti Eugubini, de publica annona frumentaria.* Inc. *Huius tractatus utilitas commendatione non indiget; ipsa enim se ostendit ut in materia restitutionis in integrum, inquit Vlpianus Tit. i.* Des. *Soli igitur Deo honor, et gloria i.;* praeit auctoris dedicatio Francisco Mariae II,

Vrbini duci, quae inc. *Tuorum erga me meritorum tanta est magnitudo* ac des. *Datum ex agro Carpiniano, idibus septembris, CIƆIƆXCVII.*

Codex videtur autographus. Ff. I, II, V^v, VI, 84-89 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

941 (olim 1175, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 189×130, ff. II. 76.

Vespasiano da Bisticci, *commentario dei gesti e detti dell'invittissimo Federico, duca di Vrbino.* (Bartoli, *Vite di uomini illustri del sec. XV,* Firenze, 1859, p. 72-112).

Titulus litteris rubris; ff. I, II, 74^v-76 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

942. Saec. XVII, chart., mm. 264×193, ff. 24.

Per la servitù de la famiglia de' Rasponi da Ravenna con la serenissima casa della Rovere (i. e. epistolae variorum et praesertim urbinatium ducum ad varios viros... familiae Rasponi, ab anno 1512 ad ann. 1591 cum nonnullis memoriis Rasponum). [1] (f. 2). ⟨Franciscus I, Vrb. dux, deputat Raphaelem Rasponi commissarium Ravennae⟩. Inc. *Hauendo noi hauuto alcune commissioni da la santità di nostro Signore.* Des. *Bononiae, 23 aug. 1512. Gabriel;* [2] (f. 2^v) ⟨de Raphaelis Rasponi meritis in salvanda familia Rasponum, an. 1517⟩: *Questo Raffaele Raspone figlio di Paolo – donata loro la uita e la libertà;* [3] (ibid.) ⟨Leonorae de Ruvere Gonzaga, Vrb. ducissae, epist. Anastasio Rasponi, Ravennati, qua petit saxa Ravennatia ad aedificandum Pisauri⟩: *Hauendo io dato principio – Pisauri; penultima nouembris 1523;* [4] (f. 3) ⟨nonnulla de gestis Anastasii Rasponi et card. Caroli Borromei⟩: *Ostasio Rasponi predetto, dottore in leggi – e la conseruatione della città;* [5] (f. 3^v) ⟨Elisabethae et Leonorae Urbini ducissae epist. Opizoni et Ioanni Galeotto Rasponibus de componenda lite inter cognatos⟩: *Messer Francesco Mino, presente exhibitor – Pisauri, 15 februarij 1524;* [6] (f. 4^r) ⟨memoria de praedictis Rasponibus⟩: *Trattarono questi due fratelli – esercitate cariche principali per lo spatio d'anni XXIIII;* [7] (f. 4^v) ⟨Leonorae ducissae epist. Opizoni Rasponi, ut paret ei iter Patavium versus⟩: *L'amicitia che la m. v. in ogni occorrenza – Pisauri, 5 februarii 1525;* [8] (f. 5^r) ⟨Francisci I, Vrbini ducis, epist. Rasponi de Rasponibus ut operam det matrimonio contrahendo inter Benedictum Mandolfum et Mathiam Guaccimanni, dominam principalem Ravennatem⟩: *Uoleuo parlar d'alcune cose – Brixiae, 25 augusti 1525;* [9] (f. 6) ⟨eiusdem epist. Rasponi de Rasponibus de eadem re⟩: *È uenuto da me il*

capitan Polo - Brixiae, quinta septembris 1525; [10] (f. 6v) ⟨nota de Raspone, Rasponis filio⟩: *Questo Raspone, figliuolo di Raspone, usurpati - e preuosto della chiesa di Rauenna;* [11] (f. 7) ⟨nota de domina Guaccimanni Mathia⟩: *Hora auendo il sig. duca Francesco - del caualiere Girolamo, padre del card. Guido uiuente;* [12] (ibid.) ⟨Francisci I, Vrbini ducis epist., qua gratias agit Rasponi, Ostasio, pro opera navata matrimonio⟩: *Per la lettera uostra di sei con le altre allegate - Di Lignago, alli 19 d'8bre 1525;* [13] (f. 8) ⟨eiusdem epist. Rasponi Ludovico, de conficiendo praedicto matrimonio⟩: *Desideroso io d'ultimare la prattica con madama Mathia - Di Verona, alli 22 marzo 1526;* [14] (ibid.) nota de Raspone Ludovico: *Fu questo Ludovico Raspone cardinale - ne riportò le seguenti prossime di risposta;* [15] (f. 8v) ⟨Cosmae II, Etruriae ducis, epist. Ludovico Rasponi, qua eum consolatur de excessu matris⟩: *Io compatisco a v. s. la perdita - Di Firenze ai 21 febraro 1614;* [16] (f. 9) nota de Raspone Hieronymo: *Il suddetto Girolamo Raspone accrebbe particolarmente in se - de la sua antica seruitù;* [17] (ibid.) ⟨Francisci I, Vrbini ducis, epist. Rasponi Ludovico, qua ei gratificatur⟩: *Ho inteso quanto mi hauete scritto - Di Pesaro alli 4 d'aprile 1535;* [18] (f. 9v) eiusdem epist. Rasponi Iulio, qua commendat ei Leonardi Hieronymum: *In Rauenna sono stati robbati - Da Murano alli 16 aprile 1536;* [19] (f. 10) nota de Raspone Iulio: *Questo Giulio primogenito di Raspone detto di sopra - spedito a casa con letitia uniuersale;* [20] (f. 10v) ⟨Leonorae Vrbini ducissae epist. dominae Rasponi Ioannae, qua commendat ei Alexandrum quendam carcere detentum⟩: *Trouandosi ritenuto in cotesta città - Da Fossombrone li 16 Xmbre 1544;* [21] (f. 11) ⟨Guidi Ubaldi (II), Urbinatum ducis, epistola Rasponi Ludovico, equiti, qua eius officia requirit ut legitimo testium examine frui possit Roverelli Hippolytus, comes et familiaris suus⟩: *Mi fa intendere il conte Hippolito Rouerello - Di Verona alli 20 di luglio 1547;* sequitur (ibid.): *Nel medesimo tempo e modo viene raccomandata la causa stessa da s. e. al capitan Cesare Raspone;* [22] (f. 11v) ⟨eiusdem epist. Rasponi Caesari, capitaneo, qua laetatur propter Ravennam, quamvis non absque mora, comiti de la Genga Antonio, legato suo traditam, eiusque merita in sanctam Sedem extollit⟩: *Mi ero marauigliato assai - Di Pesaro, l'ultimo di marzo 1550;* subsequitur notula de eadem re; [23] (f. 13) ⟨Capodiferro⟩ Hieronymi, card. legati, epist. prima ad Rasponum familiam, qua eam hortatur ad Ravennam tuendam et opem vice legati promittit: *In risposta della uostra ui diciamo, che - Di Roma in conclaue, alli XI gennaro 1550;* [24] (f. 14) ⟨eiusdem ad Rasponum familiam epist. secunda, qua eam laudat ob pacem praesertim cum inimicis compositam⟩: *Ci è stato gratissimo il raguaglio, che ci hauete dato - Di Roma* ⟨in conclave⟩ *29 gen-*

naro 1550; [25] (f. 16) ⟨Stradello Francisci, doctoris e Faventia epist. ad Rasponi Lud., equitem, ut Ravennam contra Gallos et Venetos tueatur, accurate commendans Mocenigo Franciscum, alias *il gobbo,* patritium Venetum, qui exul Pontificem petit secum litteras ferens hostium⟩: *Intendendo da molti i disturbi circa il gouerno - Di Ferrara a 12 d'agosto...;* [26] (f. 17) ⟨summarium epist. Francisci Estensis ad Rasponem Caesarem, capitaneum, ut comiti della Genga opituletur, quem miserat ad Gallorum copias Massa arcendas⟩: *Intendo che li Francesi dissegnano di entrare nella mia terra della Massa - D'Asti il primo ottobre 1551;* [27] (f. 19) ⟨Guidi Ubaldi II, Urbinatum ducis, ad Rasponem Caes., capitaneum, epistula ut fidem praestet iis, quae Aurelius Fregoso, suo nomine relaturus est eiusque desiderium impleat⟩: *Dal signor Aurelio Fregoso intenderete - Di Pesaro li 26 d'ottobre 1559;* [28] (f. 19^{v}) nota de Fregoso Aurelio: *Questo signor Aurelio Fregoso - poco dopo rimesso dal bando;* ⟨Francisci M^{ae} II Urbini ducis epistolae⟩; [a] (f. 20) queritur cum Rasponi Caesare, capitaneo, se consequi colloquio non potuisse a Ferrariensium duce veniam pro Octavio, eius nepote, ad eundem tamen de eadem re litteras scripsisse rogatorias⟩: *Oltre a quanto io operai - Di Pesaro, a 14 decembre 1574;* [b] (f. 20^{v}) ⟨eiusdem ad eundem, rogat ut lyncem, quem quidam eius cognatus detinet, ad se primo quoque tempore mittat⟩: *Ho inteso qui in Firenza - Di Firenza a 29 di settembre 1574;* accedit postscriptum; [c] (f. 21) ⟨eiusdem ad eundem, notum facit se Monaldino eius cognato munus, quo iam perfunctus erat, denuo contulisse⟩: *Sebene l'officio del Monaldino - Di Castel Durante li XI settembre 1574;* [d] (f. 21^{v}) ⟨eiusdem ad eundem de benevolentia sua amicitiaque certiorem facit⟩: *Quando il consiglier Lotti mi fece saper quel tanto - Di Pesaro a 14 ottobre 1584;* [e] (f. 22) ⟨eiusdem eidem de munere Monaldino eius cognato conferendo officiose scribit⟩: *Non sono per vacare gli officii del mio stato - Di Pesaro li 15 decembre 1585;* [f] (f. 22^{v}) eiusdem ad eundem, ius suum laesum dicit ob latronem quendam temere captum, Caes. Rasponem tamen de bona animi voluntate certum reddit⟩: *Non posso negar ueramente. - Di Pesaro a 12 aprile 1586;* [29] (f. 23^{v}) *Vittoria Farnese a Raffaele Raspone* (de eadem re): *Si troua, per quel intendo, prigione in mano di messer Giov. Maria da Bagnara - Pesaro 18 marzo, 1591;* [30] (f. 24) ⟨Francisci II Urbini ducis ad Rasponem Raphaelem, *colonello,* ut Aloysium Guiglielmi a latronibus inter Magnavacca et Primaro captum liberandum curet⟩: *Mi vien riferto esser stato fatto prigione - Da Pesaro, li 21 di marzo 1591.*

Ff. 1^{v}, 24^{v} vacua.
Contectus pergamena alba saec. XIX.

943 (olim 434, cf. tegumenti dorsum). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 212×155, ff. VIII. 244 (+ ff. 102[a]. 195[a-b] omissis).

Moro Giulio, *Firmano, de gli successi prodigiosi et maravigliosi,* libri I-III ...*per utile et ornamento di coloro, che dann'opera all'historie antiche et moderne.* Lib. I (f. 1): *Se bene dopo la creatione del mondo l'inimico dell'humana natura – e costretto da uehemente et eccessiuo amore;* lib. II (f. 103): *Se fra tutte le parti principali della medicina alcuna cosa u'è, che degna sia di stima – non ui fù più sentita cosa alcuna;* lib. III (f. 196): *Io so bene che tra i maggiori miracoli della natura la somiglianza degli aspetti humani – per essere come sono di qualità leggiera;* praeeunt [1] (f. III) auctoris dedicatio: *Al serenissimo Francesco Maria secondo, duca d'Vrbino sesto: Fu costume antico (serenissimo signore) e quasi comune di coloro, che uiueuano nelle tenebre – con prosperi successi et accrescimento di stati;* [2] (f. V) *tavola de gli capitoli: Come il demonio si è fatto adorare, car. 1. De gli segni co' quali fu auuisata Hierusalem innanzi che fusse distrutta, 8. – Del terremoto di Ferrara, 236.*

In f. II[r] calamo delineatus puer ferens insignia urbinatensia et ostendens symbolice ingenium volitans cum inscriptionibus, sinistrorsum: *Ingenium uolitat;* dextrorsum: *Paupertas deprimit ipsum.* Ff. I, II[v], VII[v], VIII, 102, 102[av], 195[a-b], 242[v]-244 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

944. An. 1577 (cf. f. 124), chart., mm. 322×224, ff. 124.

Ser Guerriero *di ser* **Silvestro** *de'* **Campioni** (cf. Mazzatinti, *Arch. st. per le Marche e l'Umbria,* p. 194 sg., 1884; in ms. *Guerner delli Berni, autore*) ⟨chronicon eugubinum ab an. 1350 ad ann. 1472, lingua italica⟩. (E nostro cod. ed. Muratori, Rerum ital. scr., tom. XXI, col. 921-1024; cf. Mazzatinti, qui ex alio cod. iterum edidit, l. cit.).

In f. 124 scribae manu: *Fu scritta questa cronica del mese di maggio 1577 in Pesaro.*
Ff. 1, 4, 124[v] vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

945 (olim 1128, cf. f. I). An. 1594 (cf. f. 68), chart., mm. 274×208, ff. II. 69.

Leonardi Giov. Giacomo, *discorso contra il Turco* (seu de bello navali et militiis Urbinatibus paratis a Francisco Maria I de Ruvere, Vrbini duce, ad auxilium ferendum Corcyrensibus et contra Turcum, an. 1537). Inc. *Nell'anno 1537, che Solimano signor de Turchi con armata di mare.* Des. *alli discendenti tutti longhi et felici anni in gratia di sua diuina maestà;* sequitur (f. 68) index mili-

tum: *Urbino sotto la carica del capitano Camillo Bonauentura, soldati 832 - summa summarum 12598.*

Ff. I, II, 69 vacua sunt.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX, pont. max.

946. Saec. XVII, chart., mm. 283×206, paginarum IV et 392.

Del principe cardinale, libri 1-3, *all'illmo e rmo monsignore, il sig. card. Farnese.* Lib. 1 (p. 5): *Sicome l'huomo di eccellenza et nobiltà auanza di gran lunga ogni altro animale - et le buone occasioni, che si potranno trouare et presentare;* (p. 131) lib. II: *Dopo le cose consultabili intorno alla religione - che il principe cardinale ha da trattare;* (p. 277) lib. III: *Se l'esser ben disposto intorno alle cose publiche et il sapere rettamente maneggiarsi - In quella maniera, che il medesimo serenissimo padre di v. s. illma, come rinnouatore della disciplina militare italiana et romana, è da tutti riconosciuto et ammirato;* singulis libris praeeunt argumenta et capita; argumentum libri I (p. 1): *Hauendo proposto di trattare del principe cardinale et della conueneuole corrispondenza del principato - et come si possa far buona elettione.* Capita libri 1 sunt I-XIII; I (p. 3): *Che sia più degno l'esser prencipe, o l'esser cardinale* - cap. XIII: *Del consigliare intorno alla elettione de vescoui.*

In marginibus nonnullae emendationes alia vel fortasse auctoris manu. Paginae II, III, 130v, IV, 391, 392 vacuae sunt.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX, pont. max.

947. An. 1572 (cf. f. VI), chart., mm. 238×171, ff. VI. 58.

Mocenico Marc'Antonio, *discorso sopra il vulcano di Masaia, ritrovato nell'Indie occidentali.* Inc. *Si come lo scoprimento dell'Indie nuoue ci ha portato marauiglia dell'inganno, nel quale sono uissuti gli huomini sauij.* Des. *come ogni altra cosa dall'infinita Prouidenza dell'eterno Iddio, a cui sia data ogni gloria in ogni secolo;* praeit. (f. IV) auctoris epist. *All'eccmo s.or duca d' Vrbino,* quae inc. *Excellentissimo signore. Volendo io ragionare del gran vulcano di Masaia* ac des. *Di Roma, a XV di gennaro MDLXXij ... M. Antonio Mocenico* (nomen auctoris autographum).

Ff. I, II, IIIv, VIv, 56v, 57, 58 vacua.

Contectus simplici membrana saec. XVI-XVII cum ornamentis ex auro impressis.

948. Saec. XV, chart., mm. 204×146, ff. I. 101.

⟨Scriptura occulta, vulgo *cifra,* Friderici II, Vrbini ducis, cf. cod. inferiorem⟩. Inc. *A B L A A l g r f.* Des. c *d e f.*

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

949. Saec. XVI, chart., mm. 206×152, ff. I. 100.

Cifre del duca Federigo. Inc. *A B L A A l g r.* Des. *a h t A.* (Exscriptum, ut videtur, e codice superiore praeter ultimum folium).

Tegumentum uti in cod. superiore.

950 (olim 1103, cf. f. I). An. 1562 (cf. f. 2), membran., mm. 220×153; ff. membran. 10, chart. 2.

Capitoli et ordeni della compagnia nostra da Calza, creata fra XIII nobili in casa dell'infrascritto magnifico messer Ferigo ⟨*Contarini*⟩, *in confin de san Luca, intitolata li Accesi;* (titulum e f. 3 desumpsi). Inc. (f. 2): *In nomine indiuiduae Trinitatis ... Anno ... millesimo quingentesimo sexagesimo secundo ... die vero quarto mensis februarii ...: Fu sempre laudabil cosa in ogni ben instituita republica.* Des. *A dì 13 9brio, 1562 ... in loco del quondam magnifico messer Iulio Conti, a cui Dio perdoni;* additur in fine subscriptio autographa et signum *tabellionatus M. C.* seu Martini Conteselle, uti ex initio desumitur: *Ego Martinus Conteselle – et signo mei notariatus signaui.*

Tituli atque initiales maiusculae aureae. F. 1 ornatum surculis, frondibus, coloribus ac tribus tesseris gentiliciis; in 1ª tres delphini natantes, infra **AN**(dreas) **D**(olfin); in 2ª leonis s. Marci caput, cetera evanida, infra **HI**(eronymus) **F**(oscari); in 3ª leo erectus infra: **A**(lbertus) **B**(adoer); inferius hinc inde: CA-SO. Ff. 1ᵛ, 8ᵛ, 9, 10 vacua.

Contectus simplici membrana saec. XVIII vel XIX.

951. An. 1584 (cf. pag. VI), chart., mm. 220×160, pagg. VI, 275 (+ pp. 241 a. b. c. a librario omissis).

Moro Giulio, *avertimenti illustri con un discorso di quello sia più necessario l'ossequio nel governare un essercito, o la pena; per benefitio di quei prencipi e cavalieri, c' havran pensiero di vivere immortali ...* [1] (f. 1). Monita 1-84. 1um inc. *Per corrispondere all'honorata professione, che fa il caualiere, li conuiene oltre modo.* Ultimum des. *ma di quelle n'è la fortuna dispensatrice;* [2] (f. 242) eiusdem *discorso.* Inc. *Perchè sono state diuerse le opinioni in fra gl'huomini.* Des. *è partito al tutto temerario e da poco prudente;* praeit (p. III) auctoris dedicatio: *Al sermo Francesco Maria* ⟨II⟩ *della Rovere, duca d'Vrbino,* quae inc. *Essendo l'osseruanza mia uerso v. a. s. in quel colmo e grandezza,* ac des. *Di Rauenna li XII di maggio, MDLXXXiiij ...;* sequitur (pp. 262-270) *tavola* ⟨capitulorum seu admonitionum⟩, quae inc. *Al caualiere conuien saper tacere e parlare dove bisogna* ac des. *Benchè sia nato non di sangue illustre non perciò deve auelirsi in seguire l'imprese heroiche.*

Paginae II, 241 a. b. c., 261, 271-275 vacuae sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

952. Saec. XVI, chart., mm. 281 × 228, ff. 125 (+ f. 1ª).

L' Antibodino (seu contra sex libros de republica *Bodin Ioannis*, primum editos Paris, 1576). Inc. *Hauendo proposto di manifestare che la dottrina del Bodino nella sua republica non è reale, nè uera.* Des. *che meriti d'esser, come è, da ogni città sbandita,* praeeunt (f. 1ᵛ): *Tauola delli capitoli* (1-20) *dell'opera: Che la definitione data della republica dal Bodino non è buona. Cap. p.º, car. 2. - Che la musica prima che dal Bodino è stata dalli antichi alle rep. applicata et meglio intesa, cap. XX, carte 123.*

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

953 (olim 1313). Saec. XVI-XVII, chart., mm. 274 × 204, ff. III. 308.

La tavola Ritonda o l'istoria di Tristano (in ms. *Gesti de caualieri della tauola ritonda di Giov. B. Gonfalonieri;* ed. Polidori, Bologna, 1864, p. 1-545); inc. tamen in codice: *Manifesto sia a uoi signori e buona gente, che questo libro breuemente conta e tratta e diuisa di gran battaglie e di belle caualleria ...* des. ut in cod. Magliab.; (cf. l. cit., p. 545 in nota). In codice autem nostro in fine adduntur verba: *Questo libro notò Gio. Batista, gonfaloniere del suo quartiere e fue compiuto à di 6 de dicembre 1391 e hebbi la copia del* (!) *fede dell'auolo e de figlioli. Amen. Deo gratias,* sequitur autem: *Tauola ritonda, ciò è del re Artu e di tutti i suoi baroni e la strutione del re Marco di Cornouaglia ed è il più compiuto libro, che si troui di questa leggenda, che parli più una parola, che questo ed è tutto interamente qui iscritto. Deo gratias.*

Ff. I-III, 305ᵛ-308 vacua sunt; in f. tamen IIIᵛ titulus; in f. autem 308ᵛ alia manu: *a di 20 di giugno 1621.*

Codex contectus est pergamena alba saec. XVII.

954. Saec. XVI, chart., mm. 257 × 197, ff. 281 (+ f. 267ª).

Valerii (seu **Valier**) **Augustini**, *card. de Verona, de adulterinae prudentiae regulis vitandis, sive de politica prudentia cum christiana pietate coniungenda ex Venetorum potissimum historiis, ad fratris et sororis filios.* Libri I-XVII. Liber primus inc. *Prisci Veneti, uerae nobilitatis aestimatores, disputationes illas reijciebant.* Lib. XVII des. *prout maxime haec dignitatis accessio huic Veronensi gregi fidei meae diuinitus XX abhinc annis concredito;* praeit (f. 1) praefatio in opus, quae inc. *Et uobis fratris mei, sororis itidem meae filiis debeo. Equidem debeo omnibus Veronensibus* ac des. *Vtinam non infructuosus sit labor, ut fuit iucundus;* sequuntur (f. 268) capita omnium librorum. Capit. primum, libri I: *Quomodo prisci illi Veneti nobilitatem definierint: De Venetae urbis origine, Riualti*

incendio et templi d. Iacobi in eadem insula aedificatione C. 1. P. 2. Caput ultimum libri XVII: *Optime temperatam Venetam rempublicam esse, ut nullum detrimentum mutationibus aliquibus sentiat. C. 20. P. 266.* (Italica versio huius operis confecta a Giustiniani Nicolao, episcopo Paduano, edita est Patavii, 1787 cum titulo: *Dell'utilità, che si può ritrarre dalle cose operate dai Veneziani, libri XIV*).

Ff. 266^{v}, 267^{a}, 281 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

955. Saec. XV, chart., mm. 300×202, ff. I. membr. et 146 chart.

Bartholomaei Platina (seu de **Sacchi**), historia urbis Mantuae ab eius origine (imprimis ab an. 1146-1464) et serenissimae familiae Gonzagae. Libri I-VI. (Apud Graevium, Thesaur. Antiquitatum Italiae, Lugduni 1722, IV, parte 2^{a}).

I (f. 143^{r}). *Eiusdem* phaleucii I-XII de fama suorum operum: *Non aurum, loculos, ebur, lapillos – Exibit decus integrum sepulcro* (emendatio in margine fortasse manu ipsius auctoris vel librarii).

II (ibid.). In laudem familiae Gonzagae epigramma elegiacum: *Vestra domus quamuis tanto celebretur honore – Assurgatque animus celsior hoc speculo.*

Ff. 144-146 vacua sunt. In marginibus lemmata rubris litteris librarii manu et notulae litteris nigris manu saec. XVI. In marg. inferiore f. 1. *Bern. Baldi* (fortasse possessor). F. I membran. ad muniendum codicem additum est.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti, card. bibliothecarii.

956. Saec. XVI, chart., mm. 307×212, ff. 210.

Fedeli Fedel, *della guerra de Turchi contra li signori Vinitiani.* Ann. 1570-1574. Annus primus inc. *Quella sete di aggrandire i proprij con gli altrui stati et regni, che tanto cresce ne gli animi de i re.* Annus quartus des. *non si rimase però* (don Giovanni d'Austria) *per quelli di passare à Tunisi et prese quel luoco et Biserta ancora, che sarà descrito d'altra più diligente penna ogni uero successo.* In marginibus summaria operis eiusdem librarii manu.

Ff. 50^{v}, 114^{v}, 209^{v}, 210 vacua sunt. Nonnulla additamenta fortasse auctoris manu in ff. 113-114.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

957. Saec. XVI, chart., mm. 265×197, ff. 46.

Gozolini Silvestro, *da Osimo, discorso sopra la città di Pesaro con un'altro di tutto lo stato. All'illm̃o et eccm̃o s^{r} duca d'Vrbino* (Guidubaldo II). (Ex hoc codice ed. Celli, *Silvestro Gozzolini da Osimo, economista e finanziere del sec. XVI,* Torino-Roma, 1892, p. 179-197; cf. cod. 988).

Contectus recenter pergamena alba.

958 (olim 713, cf. f. 1). An. 1576 (cf. f. 355^v), chart., mm. 243 × 175, ff. I. 374.

Torres *(de)* **Diego,** *relacion del origen y suceso de los Xarifes, y del estado de los reinos de Marruecos, Fez, Tarudante; y los demas, que tienen usurpados. Dirigida al muy alto y muy poderoso don Sebastian, primero de este nonbre, rei de Portugal;* (de edd. cf. Grässe, *Trésor de livres rares et précieux...*, 6, p. 2, p. 176). In f. 356 index capitum et in f. 362 tabula rerum notabilium ordine alphabetico.

In f. I tessera gentilicia de Torres et in f. I^v sphaera armillaris coloribus ex aqua pictae sunt.

Contectus corio nigro cum ornamentis ex auro impressis saec. XVII.

959. Saec. XVII, chart., mm. 274 × 205, ff. II. 19.

Gallo Galli Antonio, *mottivi politici dedicati al serenissimo Francesco Maria* (II), *duca d' Vrbino suo signore.* (Sunt sententiae seu praecepta 1-133). Prima inc. *La Croce mezzo elletto da gli huomini per obrobrio di Christo fu mezo elletto da Dio per farlo conoscere Re delle genti.* Ultima: *L'istesso Salomone nelle parabole... et cum gustasset noluit bibere, et mangiò i faui del mele.*

F. I. Epistola Ferreri Petri, sculptoris imaginis Antonii Gallo Galli, ad comunitatem Urbinatis civitatis, quae inc. *Illmi signori padroni colendissimi: Doppo che il sig. abbate Galli recitò con somma gloria la sua lezione* ac des. *Di Roma alli 5 di aprile 1634. Servitore affetionatissimo Pietro Ferreri.*

Ff. I^r, II^v et I^r, 17^v-19 vacua sunt. In f. II^v frons et ornamentum calamo delineatum avibus, floribus ac frondibus decoratum. In f. I^v aere incisa imaginis abbatis Galli pars superior cum inscriptione: *Abbas Gallus Vrbinas theologus et famulus emin*^{mi} *card. Barberini humilitatis amatoris / famam aemulatur Petrus Ferrerius huius pictor ac / sculptor, in obsequium principis.*

Contectus recenter pergamena alba.

960. Saec. XVI, chart. mm. 227 × 159, ff. III. 89.

Ferretti Iulii, *Ravennatis, iuris utriusque doctoris, equitis et comitis Lateranensis palatii, de Ravennatibus archiepiscopis seu primatibus descriptio* ⟨usque ad Iulium Feltrium de Ruvere⟩. Inc. *Sanctae Rauennatis ecclesiae fundamenta exorta sunt et haec omni tempore catholica semper exstitit.* Des. *ad Philip.* tractans de ecclesia S. Mariae Galopes vv. *ibidemque salutares expiationes annorum centum fuisse ferunt;* praeit (f. II) Ferretti Exuperantis, auctoris filii, dedicationis epistola: *Illmo... cardinali Iulio Feltrio de Ruvere...* quae inc. *Poterat me ab hoc incoepto deterrere Ioannis Petri Ferretti patrui mei* ac des. *Vale. Rauennae octauo calendas iulii. 1571;* (cf. cod. 638).

Ff. I^v, III^v vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

961. Saec. XIV, membran., mm. 252 × 167, ff. 109.

1 (f. 1). Anonymi Ravennatis cosmographia (in ms. *In hoc corpore continetur cosmographya et romanorum ystoria;* ed. Pinder et Parthey, Berolini 1860, p. 1-445).

2 (f. 48). ⟨Epitoma historica et fabulosa de Assyriis, de Amazonibus, de Scythis, de Francis, de Romanis⟩. Inc. *Ninus fuit rex primus, qui regnavit super Assyrios. Ante illum omnes gentes.* Des. *quam de nomine uxoris sue appellavit Lauiniam et regnauit tres annos et mortuus est.*

3 (f. 54). Ex **Pauli** historiae rom. libris excerpta: *Ut dicunt alii primus in Italia* usque ad vv. *Numitorem in regno restituerunt;* (cf. Droysen, Eutropi breviarium ab urbe condita..., Berolini 1879, p. 6-7; cf. Appendix, p. 380-395).

4 (f. 55). ⟨**Eutropi** breviarium⟩ libri I-10 cum **Pauli** et aliorum additamentis a vv. *Romanum imperium* usque ad vv. *aggrauatus et suffocatus sit. Regnavit menses octo. Hucusque historiam Eutropius composuit;* (cf. l. cit., p. 8-182).

5 (f. 93^{v}). **Pauli** hist. romanae librorum XI-XVI excerpta a vv. *Anno ab urbe condita millesimo centesimo octauo decimo Valentinianus imperator* usque ad vv. *et ordinauit ut illorum ecclesias catholici episcopi consecrarent;* (cf. l. cit., p. 185-218, lin. 19).

6 (f. 107). Romm. Pontificum catalogus a s. Petro ad s. Gregorium magnum; manu saec. XV in fine additum: *Sisinus sedit ann. VIIII.*

Codex exscriptus binis columnis praefert titulos et initiales maiores et minores rubra; initialis maxima lineis et coloribus ornata est; in marginibus notabiliora manu saec. XV. Inspexit codicem Zacagnius et nonnullas notulas marginibus adscripsit. De huius codicis epitomatis hist. romanae Pauli cf. Droysen, l. cit., p. XXXII-XXXIII: eiusdem relate ad anonymi Ravennatis cosmographiam mentionem fecerunt Pinder et Parthey, l. cit., p. VI. Codicem fortasse emit postremus dux Urbinas, Franciscus M^{a} II, uti coniicere licet ex schedula illius temporis in margine inferiore folii I adglutinata. F. 109^{r} vacuum, in f. 109^{v} calami probationes.

In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX, pont. max.

962. Saec. XVII, chart., mm. 268 × 196, ff. 50.

Sarmiento Francisci, *episcopi Astoricensis* (Astorga) *de consuetudine immemorabili circa concilium Tridentinum ad illustrissimos dd. interpretes eiusdem sacri concilii.* Inc. *Illmis ac rmis S. R. E. cardinalibus interpretationis s. concilii Tridentini praepositis ... Ea est muneris uestri dignitas, patres amplissimi, ea officii maiestas.* Des. *imo ipsi Deo repugnare videbitur, cui laus et potestas in secula seculorum etc.*

Contectus pergamena alba saec. XIX.

963. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 264 × 196, ff. II. 24.

Valerii (seu **Valier**) **Augustini**, *episcopi et card. Veronensis, de comparanda et tuenda boni principis existimatione (ad Franciscum Mariam* <II> *Vrbinatium ducem).* Inc. *Ita se res habet, ut optime nosti, Francisce Maria... et innumerabiles, qui in amplissima tua bibliotheca sunt, libri testantur.* Des. *indicem amoris mei et magnae in te obseruantiae.* (Recensetur ab Ant. Vulpio in catalogo opp., quem habes ante opusculum auctoris: De cautione adhibenda in edendis libris, Patavii 1719, n. CI, p. XXVII).

Ff. I, II, 23v, 24 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

964. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 263 × 192, ff. 53.

Valerii (seu **Valier**) **Augustini**, *episc. et card. Veronensis, quatenus fugiendi sint honores, ad Federicum cardinalem Borromeum.* Inc. *Cum admodum adolescens Plautum legissem uersiculus ille nunquam animo excidit.* Des. *in hac quaestione de fugiendis honoribus tractanda me satisfecisse.* (Recensetur ibid., ubi codex superior, n. LXXXIII, p. XXVII).

Ff. 52v, 53 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

965. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 258 × 192, ff. III. 39.

Leoni Giov. Batt., *del non putaram, ò vero correttione fraterna a d. Apollinare de Calderini C. R.* Capita I-V; cap. I inc. *Il desiderio di poter sempre imparare, il quale se ne ua in me crescendo cogli anni.* Cap. V des. *come litterato non ne sapete trattare, et come religioso non ui si conuengono.*

Ff. I, II, IIIv, 37-39 vacua sunt.
Contectus simplici membrana saec. XVI-XVII.

966. Saec. XVII, chart., mm. 264 × 200, ff. II. 198.

Variorum relationes, conventiones et epistolae.

1 (f. 1). **Zeno Rainiero**, *relatione di Roma fatta al senato Veneto, alli 2 di novembre 1623.* (Barozzi e Berchet, *Le relazioni della corte di Roma degli ambasciatori Veneti,* Venezia 1877, 1, p. 141-193).

2 (f. 112). **<Pauli III>**, *articuli mandati ad nuntio di Portogallo. Anno 1535.* Inc. *Primo la santità di nostro signore è contenta che l'essattione di Portogallo delle sue decime segua con ogni prestezza.* Des. *et l'altra meta al prefato re.* (*Corpo diplomatico Portuguez,* t. IV, Lisboa 1870, p. 71-73, 77-79,).

3 (f. 116). *Ista sunt quae in regno Portugalliae fiunt contra libertatem ecclesiasticam* (sunt novem articuli). Inc. *Primo archiepiscopi, episcopi et alii exempti... possunt citari in ciuilibus et accusari in criminalibus.* Des. *Nono. Prohibet per aliam legem quod nullus capiat possessionem... etiam facta ab eisdem ordinariis.*

4 (f. 118). **Serrano Tome et Mendez Manuel**, *capitolo et obligatione de christiani nuovi.* Inc. *Che in nessun modo si conceda inquisitione.* Des. *Et perche di questo semo stati contenti hauemo sottoscritti questi, fatti in Euora, a di 24 d'aprile nel 1535 anni. Tome Serrano / Manuel Mendez;* (l. cit., 3, p. 290–294 in nota).

5 (f. 125'). **(Pauli III)**, *lettera al Nuntio di Portogallo* (Capo di ferro Hieronymo?) *per la cosa de christiani nuovi.* Inc. *Essendosi finalmente con la gratia di Dio fermata et stabilita l'espeditione.* Des. *è condotta a quel buon porto che v. s. può comprendere per le cose dette di sopra.*

6. **Clementis VII** acta, [1] (f. 132) Carolo V de confirmatione electionis eius ad imperatorem (Bullarium rr. pp., 4, p. I, p. 85-87); [2] (f. 138) eidem *de coronatione coronae ferreae: Clemens etc.... Cum nuper charissimus in Christo filius noster Carolus V imperator semper augustus se Bononiam contulisset. - Datum Bononiae 1529, VIII kal. martii... anno VII;* [3] (f. 140') eidem *de corona aurea: Cum proximo februarii mense* (Bullarium, l. cit., p. 88-89); [4] (f. 144') *Ferdinando Hungariae et Bohemiae regi... de electione imperatoris romani: Cum in mentis nostrae arcano diligenti consideratione perpendimus - Romae 1530, nonis martii... an. VIII. B. Motta;* [5] (f. 150) ⟨principibus electoribus Germaniae mandat ut Ioannem Saxoniae ducem, haeresis Lutheranae sectatorem, non admittant inter regis romann. electores⟩: *Decet romanum pontificem ex diuina tradita sibi potestate poenarum spiritualium - Romae 1530, nonis martii..... an. VIII;* [6] (f. 156) eisdem epist., qua absolvit Ioannem ducem sed illa vice tantum et concedit procedi posse ad electionem regis romanorum: *Considerantes ac nobis cum dies et noctes - Romae V kal. decembris.*

7. Conventiones variae. [1] (f. 160). *Tra il sig. don Ferrante Gonzaga, governatore di Milano et il sig. duca Ottavio Farnese. 7 ott. 1547. In Piacenza.* Post titulum et praeambulum: *Primo che li feudi et terre et fortezze et altri beni che il sig. conte di Santafiora - restando in tutto il resto la presente capitolazione nel suo vigore.* [2] (f. 164'). *Tra Piacentini et don Ferrante Gonzaga,* capitula 1-13: *Primo che sua maestà cesarea mai per alcun tempo non possa separare - fra il termine di XXX giorni da uenire.* [3] (f. 167). *Tra il re di Spagna* (Philippum II) *et il duca Ottavio Farnese nella restituzione di Piacenza: Il re di Spagna vuol rendere Piacenza riservandosi il castello -*

uadi a Milazzo per qualche giorno. [4] (f. 169). *Tra il duca di Fiorenza, don Francesco di Toledo et gli ambasciatori della republica di Siena.* (*Arch. st. Ital.*, ser I, 2 (1842), p. 467-471).

8 (f. 180). **Clementis VII**, confirmatio donationis factae a Carolo V. ..., religioni Hierosolymitanae insularum Melitae, Gaulos et arcis Tripolis (1537); praemisso (f. 179) Levesque Ioannis testimonium de extractione bullae ex registro bullarum cancellariae Hierosolymitani ord. (*Cod. diplomatico del sacro militare ord. Gerosolimitano*, Lucca 1733, 2, p. 19).

9. **Mazarino Giulio**, [1] (f. 193) *relatione per parte del sig. card. legato sopra il negotiato col card. di Richelieu. Dato in Asti, li 23 marzo 1630.* Inc. *Dice che essendosi il sig. card. legato trasferito dal sig. card. di Richelieu per continuare le sue istanze sopra la pace d'Italia.* Des. *ciò che ritardava la pace;* [2] (f. 195) *Punti del negoziato ... cavati per sostanza ... dalla scrittura ... de dettato dal card. di Richelieu, della quale non ha dato copia: Che non si trovarebbe difficoltà circa la restitutione di Susa – promettendo che il duca non sarà mai attaccato;* [3] (f. 156) *Considerazioni sopra i punti riportati: Prima facilita la restitutione di Susa contro quello che ha detto sin'hora – nell'altro uorranno passare più oltre.*

Fl. 111ᵛ, 131ᵛ, 167ᵛ 168, 194ᵛ, 197ᵛ, 198 vacua.
Contectus pergamena alba fortasse saec. XVIII.

967. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 293×204, ff. I. 376.

⟨Historiae romanae fragmenta dialecto neapolitana seu romana⟩ (in ms.: *Historie volgari di lingua Romana anticha;* alia manus posterior adiecit, *di Cola di Rienzi*). (Muratori, Antiquitates italicae medii aevi. Mediolani 1740, 3, col. 251-489, quia abrumpitur cap. III, lib. III); sed post v. *supino* adduntur: *Però nessuno cerchi cosa dello munno ... tibi reddet in illa die, qui sit benedictus in saecula saeculorum Amen.* (Zeffirino Re iterum edidit, Forlì 1828, sed ed. hanc non vidi).

Ff. I, 375ᵛ, 376 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVII.

968. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 267×200, ff. I. 87.

⟨**Albergati Fabii**⟩, *della Republica regia,* lib. I-IV priores. Lib. I inc. *La intention mia è di trattare della Republica regia figurando in essa uno stato.* Lib. IV abrumpitur cap. 3° verbis: *per lunga conuersatione dei soldati, di conuersar;* (de ed. cf. cod. 231).

Ff. I, 87 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVIII.

969. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 280 × 200, ff. III. 45.

Descrizione della C o r s i c a, *isola nel mar ligustico, al presente dominata dalla serenissima republica di Genova, ed è stata sotto il suo imperio già sono seicento anni, ciò afferma* G i u s t i n o *et altri autori antichi.* Libri I-III; cap. I, lib. I: *Larghezza et longhezza et ripartimenti dell'isola de Corsica,* inc. *La longhezza dell'isola di Corsica si destende e piglia dal cauo Corso à Bonifatio.* Lib. III... *di alcune particolarità dell'isola* (id est de balneis et de rebus bonis et malis, quae in insula inveniuntur) des. *l'infedeli hanno fatto grandissimi danni et portatone uia persone assai.*

F. 41. *Tavola* (*delle piene e dei fuochi di tutta l'isola*). Inc. *Piene de Olmi fuochi 250.* Des. *Seguita appresso l'itinerario fatto per l'isola de Corsica.*

Ff. I, II^v, III, 44^v, 45 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVII.

970. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 271 × 194, ff. 147.

Discorsi p o l i t i c i *fatti novamente sopra le più importanti materie di stato;* (sermones sunt breves et n. 1-47). Sermo primus: *Che il principe, perduto che ha l'amor de suoi popoli, per ogni piccolo accidente che soprauenga può perdere lo stato,* inc. *Più volte si è ricordato il conto che dovrebbero fare i prencipi dell'amor de' sudditi loro.* Sermo 47, *Che è proprio delle republiche far grandi acquisti, et gl'imperij per successione ordinaria non si possono mantener lungo tempo grandi,* des. *Et con questo faccio fine a' miei breui discorsi.*

F. 143: *Tavola delli discorsi politici* (alia manu).

Ff. I, 146^v, 147 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

971. Saec. XVII, chart., mm. 267 × 195, ff. II. 178 (+ ff. 16^{a-c}, 147^{ab}, 175^a omissis).

Capaccio Iulii Caesaris, *nonnullorum proregum neapolitanorum vitae et oratio in regiorum gymnasiorum auspiciis.* [1] (f. 2). *M a g n u s C o n s a l v u s C o r d u b a.* Inc. *Tantam rerum militarium molem sustinuit.* Des. *Gentilia eius arma ibi apposita cernuntur.* [2] (f. 17). *R a i m u n d u s e C a r d o v a.* Inc. *Ioanni Aragoneo anno 1509 successor datus est.* Des. *hoc etiam tempore commendantur.* [3] (f. 27). *F i l i b e r t u s A u r a n t i a e p r i n c e p s,* 1528. Inc. *Antequam huius principis gesta aggrediar.* Des. *inter optimas eius administratio habita est.* [4] (f. 35). *P o m p e i u s c a r d i n a l i s C o l u m n a,* 1530. Inc. *Absente principe Aurantio, qui contra Florentinos.* Des. *Funebre ibi aulaeum cum eius insignibus cernitur.* [5] (f. 45). *P e t r u s e T o l e t o.* Inc. *Nihil a Neapolitanis auidius desiderabatur.*

Des. *dum haec scribo, periculum facit.* [6] (f. 67). *Ferdinandus e Toleto, Albae dux.* Inc. *Magno duci Hispano Ferdinando e Toleto.* Des. *quod tantum gloriae esset christiano orbi allaturus.* [7] (f. 86). *Antonius Peronotus, cardinalis Granvelanus.* 1571. Inc. *In hoc summo viro, sanctae romanae ecclesiae principe.* Des. *vigebat ea sculptura, tanti viri memoria.* [8] (f. 94). *Petrus Gironius* senior, Ossunensium dux, 1582. Inc. *Petrus Gironus nobilissimus genere.* Des. *Ceterum animi magnitudine nulli secundus.* [9] (f. 106). Henricus Germanus, Olivarensium comes, 1595. Inc. *Ex nobilissima et diuturna legatione.* Des. *Nec penituisse, cum peiora acciderint, sat est.* [10] (f. 182). *Ferdinandus Ruiz e Castro,* 1599. Inc. *Mortuo Philippo II.* Des. *ad quos nihil nobilium artium penetravit.* [11] (f. 144). Franciscus e Castro, 1600. Inc. *Adolescentem hunc ex Hispania Ferdinandus et Catherina parentes duxerunt.* Des. *nihilque felicius Neapolitani sibi accidere posse existiment.* [12] (f. 148). *Ioannes Alfonsus Pimentellus, Benaventanorum comes, 1603.* Inc. *Percrebuerat iam fama Ioannem Alfonsum Pimentellum ad Neapolitanam praefecturam uenturum.* Des. *et contra animae immortalitatem libellum conscripsisse Coloniae editum.* [13] (f. 162). *Petrus e Castro, 1610.* Inc. *Antequam cum Alfonso Pimentello de praefectura Neapolitana ageretur in Hispania.* Des. *ab ea re patranda abstinuit.* [14] (f. 172^v). *In regiorum gymnasiorum auspiciis oratio* (ubi de laudibus eiusdem Petri e Castro). Inc. *Nihil tibi gloriosius (maxime princeps) contigisse potuit, licet gloriosissime in tuorum gestorum.* Des. *quas uenerabundi tibi offerunt, expectas. Dixi.*

Codicem variae manus scripserunt. Ff. I^v, II^v, 1^v, 16^v, 66^v, 84, 85, 93^v, 119-121, 147^{ab}, 178 vacua. In f. I parvus index vitarum, alia manu quam librariorum.
In tegumenti dorso tessera gentilicia Pii IX pont. max.

972. Saec. XVII in., chart., mm. 276×203, ff. II. 108.

Iacobi Corello de Columnio, *tractatus sive historia de cardinalatu et cardinalibus. Anno Domini MCCCCIIII* (et cardinalium indices a Silvestro papa ad Gregorium XII). Inc. (f. 2): *De origine cardinalium diuersi diuersa dicunt. Nonnulli dicunt quod cardinales inceperunt tempore Euaristi papae.* Des. *Petrus Maurocensis Venetus, artium doctor, diaconus cardinalis sanctae Mariae in dominica. Morte preuentus auctor opus defecit, nec ultra proseguebatur* (!) *cardinales, sed bene infrascripti tractatus;* praeit (f. 1) *suscepti operis occasio, aut authoris intentio: Postquam saepissime animo euoluerim insignes historias... commorans Romae in pontificatu Gregorii duodecimi papae sub contubernio Iacobini Vtinensis prothonotarii apostolici atque cardinalis diaconi - de cardinalatu quae sunt necessaria per capita declarare non omittam;* (mentio auctoris apud

Melzi, *Dizionario di opere anonime e pseudonime,* Milano 1848, 1, p. 255; cf. cod. 863).

Ff. I, II^{v}, 106-108 vacua sunt.
Contectus pergamena alba saec. XVII.

973. Saec. XVI-XVII, chart., mm. 227×160, ff. II. 22.

Avvertimenti et ordini per un castellano in una fortezza semplice. Inc. *Lucio Lucullo tanto da scrittori lodato.* Des. *et di tanti altri gloriosi capitani n'i tempi lasciati a dietro;* praeit ff. I-II index rerum notabilium: *Architettura conuenirsi al castellano 5. - Zopiro amico di Dario, 16.* In marg. superiore folii I manu posteriore: *stampato.*

Contectus pergamena alba saec. XIX.

974. Saec. XVI ex., chart., mm. 225×158, paginarum VIII. 112.

Instruttione politica sopra li conclavi. Inc. *Conclaue, cioè cum claue, è uoce latina che significa quel loco, oue s'entra o si sta sotto chiaue.* Des. *da resistere agl'impulsi hora di questo et hora di quello affetto et interesse;* praeit (p. III) index rerum nonnullarum notabilium seu capitum: *Conclaue si descrive et si distingue da altre congregationi, pag. 1. Che sorte di persone ci interuengono, p. 2. - Si distinguono et che cosa habbiano da osseruare, p. 103.*

Paginae I^{v}, V-VIII, 107-112 vacuae sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

975. Saec. XVI, chart., mm. 221×160, ff. 82.

⟨**Macchiavelli Niccolò,** *il principe*⟩ (in ms. manu posteriore: *De principatu*) cum praefatione: ⟨*al magnifico Lorenzo di Piero de' Medici*⟩. In ms. tituli capitum sunt latina lingua et non solum praemittuntur singulis capitibus sed iterantur etiam in fine operis (in ff. 80^{v}-81^{r}).

Ff. 1^{v}, 81^{v}, 82 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti, card. bibliothecarii.

976. An. 1459 (cf. f. 40), partim membran. et partim chart., mm. 229×159, ff. I. 40.

1 (f. 2^{r}). **Baptistae Poggio,** de infelicitate principum (in ms. *de vitae principum infoelicitate*). Inc. *Cum ex mea consuetudine.* Des. *estus remissior esset discessimus;* praeit (f. 1) auctoris epist. ad Thomam: *Rem minime probatam uulgo - prouocatione tribueretur;* (opp. Basileae 1538, p. 392-419).

2 (f. 36). ⟨Ianuensium⟩ *epist. ad regem quendam.* Inc. *Recogitantes sepenumero, serenissime rex, quot bella aduersus nos m*(aiestas) *tua iniuste tamen suscepit.* Des. *Maiestas tua comprobare non possit. Datum Ianuae, die XVIII iulii MCCCCLVI;* (est fortasse ad Alfonsum, Aragonum regem).

3 (f. 38) **Antonii Beccadelli**, vulgo *Panormitae, ad ducem et prȩsides baliae epist.* Inc. *Qui uos fortasse non norunt, o dux balieque presides; si modo aliqui uitam in terris agunt.* Des. *Data in castello nostro neapolitano, die X augusti MCCCCLVI. Antonius Panormita;* (Giustiniano, *Annali*... Genoa, 1537, f. 206-207).

Ff. I et 40ᵛ vacua sunt; in f. 40ʳ membran. scribae manu: *Scriptum fuit opus istum* (!) *per me Andream Laurentii Francisci, hora X noctis tempore, die ueniente XXX septembris, MCCCCLVIIII.*

Contectus pergamena alba saec. XVI-XVII.

977. Saec. XVI, chart., mm. 260 × 192, ff. 122.

Giornali napoletani, seu diaria neapolitana (in ms. *Libro di cose antiche del regno, estratto da un libro anticho del sig. Hettorre Pignatello, primo duca di Monteleone*). (Muratori, Rerum italic. script., 21, col. 1031-1138; cf. Capasso, *Le fonti della storia delle provincie napolitane dal 560 al 1500* in *Archivio storico per le province napoletane,* 1876, 1, p. 597 sqq.).

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

978. Saec. XVI et XVII, chart., mm. 206 × 166, ff. I-60 (+ ff. 40ᵃ⁻ʰ a librario neglectis).

1 (f. 1). *Traicté de paix faict au chasteau Cambresis, an. 1559.* Inc. (f. 3ʳ) *Au nom de Dieu...* usque ad vv. *ni molester en la yoyssence d'eselles.* (Dumont, *Corps universel diplomatique du droits des gens...* Amsterdam 1728, 5, parte I, pag. 34, col. 2-40, col. 1, lin. 57)*;* praeit f. 1 prologus, qui inc. *Philippe par la grace de Dieu roy de Castille... de mot a autre.*

2 (f. 41). Saec. XVII. *Capitoli delle cose concesse dal re e regina regente di Francia* (Ludovico XIII et Maria de Medici) *al sig. principe di Condé ed altri principi absenti dalla corte... alli 15 di maggio 1614. Tradotti sopra la copia stampata in Lione.* Inc. *È stabilito che nella maniera solita gli ordini generali del reame saranno conuocati.* Des. *del gouerno di Ciampagna à nome del suo primogenito.*

3 (f. 45). *Lettera della regina regente al sig. prencipe di Condé, circa il trattato de matrimoni.* Inc. *Carissimo nipote. Ben douete ricordarui qualmente.* Des. *del affetto et fedeltà uostra.*

4 (f. 45ᵛ). *Procura fatta dal re al sig. duca di Vantadour per contrattar li presenti capitoli a nome di s. maestà.* Inc. *Ludovico etc. ... Al carissimo...*

Sicome per risoluere le propositioni e colloquij. Des. *il dì 15 di maggio 1614. Signato, Henrico di Bourbon Vantadour... Henrico de Lussenborgo Tauenes.*

5. ⟨**Ossunae,** ducis, supplices libelli duo per litteras ad Philippum III, Hispaniae regem⟩; [1] (f. 47) *copia de un memoriale que por parte del duque de Ossuna se dio a su mag. a 12 de julio d. 1619 del tiempo que haque gouierna el reyno de Napoles.* Inc. *Senor. El duque de Osuna auiendo acauato el tiempo del gouierno de Sicilia.* Des. *a la medida de su grandessa y real animo.* [2] (f. 53). *Copia di un memoriale que por parte del duque de Osuna se dio a su mag. en Lisboa a 12 julio de 1619 sobre el tiempo que gouernò el reyno de Cicilia.* Inc. *Senor. El duque de Osuna siruio seys años en Flandes.* Des. *de su grandeça y real animo.*

6 (f. 59). XIII-XIV, membr. ⟨*Fragmenta de potentiis animae*⟩. Inc. *Similiter est primum, erit primum. Ut quum similiter est primum hominis uidere et audire. Non est autem hominis primum uidere, non erit primum hominis audire.* Abrumpitur: *Dubitamus utrum agamus amplius...*

Ff. I, 40^{a}-40^{h}, 46^{av} vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Tosti, card. bibliothecarii.

979. Saec. XVI ex., chart., mm. 198 × 131, ff. I. 59.

Mutio *delli conti della* **Massa,** ⟨*della prattica di guerra*⟩. His partibus componitur; [1] (f. 1) dedicatio Francisco Mariae II, Vrbini duci. Inc. *Essendomi pervenuto* (!) *alle mani questa opera, la quale contiene di alcuni modi di guerreggiare.* Des. *e quanto harò al mondo impiegare alli servitij di v. a. serma.* [2] (f. 2). *Breve discorso per me Mutio delli conti della Massa.* Inc. *Poiche la presente opera di alcuni belli modi di combattere.* Des. *me rimetto a più esperimentato e sincero giuditio.* [3] (f. 5). *Breve sunto raccolto di questo esercitio dell'arte di guerra. Ove si contiene l'impresa di Grecia ed un ordine di combattere per non poter perdere e come si possa fortificare tutta Italia senza spesa ed alcuni secreti, che un farà per doi soldati...* ⟨ad Sistum V⟩. Inc. *Hauendo la presente mia opera della prattica di guerra diuisa in tre libri.* Des. *questo mio buon'animo che Dio felice le conserui.* [4] (f. 9^{r}). *Esortatione a sua santa beatitudine et alli principi christiani* libri 1-3. Lib. I. Inc. *Deuesi tenere per cosa salda e ferma* – Lib III des. *e facile cosa a farlo, e accio s'acetti la mia bona uolontà.*

Ff. 4^{a}, 5^{v}, 59^{v} vacua sunt.

Contectus pergamena alba saec. XVII.

980 (olim 1174, cf. f. I). Saec. XVII, chart., mm. 252 × 186, ff. II. 99 (+ f. 25^{a}).

1 (f. 1). **Capaccio Iulii Caesaris,** *Federicus Monfeltrius* (seu compendium eius vitae). Inc. *Federico Montefeltrio a prouincia cognomen fuisse arbi-*

trantur, qui praeclaris familiis a locis et ciuitatibus nomen fuisse inditum non ignorant. Des. *cuncta semper occulatissimus praeuidit, quae optimum principem decere existimauit.*

2 (f. 26). *Politico discorso intorno a quello, che pare possi risolvere la santissima mente del sommo pontefice nelli stati correnti di guerra.* Inc. *In tutti i tempi deuono i prencipi savij con maturo conseglio discorrere le cose loro e prudentemente risoluersi.* Des. *Si come io stesso mi rimetto e sottometto;* (auctor tria proponit; 1° utrum Pontifex nullius partis esse possit; 2° an Hispaniae aut Galliae; 3° si Galliae quomodo se gerere debeat; auctor autem favet parti gallicae).

Ff. 25ᵛ, 25ᵃ vacua sunt.
Contectus pergamena crocei fere coloris saec. XVIII.

981. An. 1561 (cf. f. VI), chart., mm. 191 × 131. ff. VIII. 95.

F. II. **Nuptii (Nuzzi) Caesaris,** *Forosemproniensis / eorum quae pro pontificis maximi / electione, tum scitu digna / sunt, tum etiam a revmis / illustrissimisque electoribus / de more / observantur / atque a iure observari mandantur / nec non / de officio optimi praelati / enchyridion.* Partes I-IIII. Pars prima (f. 5) inc. *Quoniam ab electione pontificis, qui in terris uerus est Christi vicarius.* Pars IV des. *ante Christi tribunal rationem sunt reddituri. Laus Deo;* praeeunt: [1] (f. IV) auctoris dedicatio ad G u i d u b a l d u m ⟨II⟩ F e l t r i u m de R u e r e, Vrbini ducem, quae inc. *Quoniam eos homines maxime laude dignos ac prope beatos.* des. *atque ex corde offeruntur. Vale. Romae kalendis octobris MDLXI;* [2] (f. VIᵛ) *d i v i s i o operis* (seu argumenta quatuor partium operis): *Hic igitur de electione pontificis et de officio optimi praelati disseritur;* [3] (f. VII) p r a e f a t i o *amplissimo atque sacro cardinalium in conclavi existentium collegio: Cum nuper sede, per Pauli IIII, summi pontificis, obitum uacante – in dies praestare possim. Valete. Romae sede vacante MDLX;* [4] (f. 1) altera p r a e f a t i o: *Quoniam ab electione pontificis, qui in terris uerus est Christi vicarius – temporum uarietatem eligendi modos recenseamus;* [5] (f. 2ᵛ) s u m m a rerum (seu capita operis): I. *Pontificis reliquorumque sacerdotum primaeua institutio, unde originem habuerit.* II. *An apud priscos Romanos fuerit pontificia dignitas.* – Ultimum: *Qualitates, quas considerare debent electores, in Romano pontifice eligendo, quot sint et quae;* (aliam recensionem eiusdem operis habes in cod. 930).

In f. Iᵛ tessera gentilicia G u i d u b a l d i II F e l t r i i a R u e r e. Ff. Iʳ, IIᵛ, IIIᵛ, 86ᵛ-95 vacua sunt.
Contectus pelle nigra cum ornamentis ex auro impressis saec. XVI.

Cod. **982** deesse notatur; sed fortasse iamdiu translatus ad numerum 495; eadem enim opera, quae hic codex, continebat.

983 (olim 674, cf. f. 1). Saec. XV ex., membran., mm. 225×157, ff. 69.

1 (f. 1). ⟨Epitome historiae Longobardorum a Paulo diacono conscriptae⟩. Inc. *In nomine Dei et saluatoris nostri Iesu Christi incipit origo gentis Longobardorum ... Refert Paulus, qui gesta Longobardorum plenissime scripsit ...* abrumpitur: *signatum est. Rex ab aegritudine conualescens;* (de hac epitome cf. Bethmann, *Die Geschischtschreibung der Langobarden* in Pertz, *Archiv der Gesellschaft fur ältere deutsche Geschichtkunde,* 1849, 10, p. 366, n. 6).

2 (f. 27). *Secunda cronica* (de origine Longobardorum ab a. 536-568 ex vita s. Laurentii, ep. Sipontini et ex Paulo, diacono. Inc. *Anno quingentesimo trigesimo sexto ab incarnatione Domini: Regnauit Zeno imperator.* Des. *Eodem tempore Romanam ecclesiam uir sanctissimus Benedictus papa regebat.*

3 (f. 29v). *Sermones Pauli diaconi in ⟨h⟩istoria Longobardorum* (seu excerpta e libro II). Inc. *Profundissima uorago in oceano quod mare umbelicum uocamus.* Des. *Dicitur etiam Latium, quia Saturnus ibi latuit, Iouem filium fugiens.*

4 (f. 31v). ⟨Annales Barenses⟩. (Pertz, Monumenta Germaniae Hist., Scriptores, T. 5, p. 52-56).

5 (f. 38). **Lupi Protospatarii,** chronicon. (L. cit., p. 52-63).

Codex titulum ac litteras initiales maiores praefert rubra, initialem maximam auream lineis, coloribus puerulisque ornatam. In folii 1 marg. inferiore duo pueruli sustinent circulum corona laurea et auro decoratum, in media corona tesserae gentiliciae loco solis radii argentei in arvo rubro. Meminerunt huius codicis Bethmann l. cit. et alii. In marg. ff. I, 31v, 38v Laurentius Zacagni tres notas apposuit de auctoribus harum chronicarum.

Contectus pergamena alba saec. XIX.

984 (olim 673, cf. f. II et Iv). Saec. XV, membran., mm. 320×194, f. II. 230.

1 (f. 2). **Pauli** (in ms. *Longobardi*), historia Langobardorum, libri I-VI. (Monumenta Germaniae hist., Hannover 1878, p. 47-187; cf. p. 42, n. 91).

2 (f. 137). **Dionysii Periegetae,** de situ orbis poema e graeco carmine in latinam prosam traductum per Antonium Bechariam (in ms. *Berariam!*), Veronensem. Inc. *Terra omnis cum ab oceano tanquam ingens quaedam.* Des. *mihi retribuat in posterum gratiam;* praeit (f. 134) interpretis prooemium ad Hieronymum ⟨de Leonardis⟩, patritium Venetum, quod inc. *Dionisii Alexandrini philosophi cum nuper in libellum quendam concidissem* ac des. *nostrae charitatis pignus obseruet. Vale;* (contuli cum ed. Venetiis 1478).

3 (f. 198. ⟨Anonymus Magliabecchianus⟩. (Urlichs, cod. urb. Romae topographicus, Wiruburgi, 1874, p. 149-169; praeit (f. 178): *Tractatus de rebus antiquis* (hebraicis et romanis), qui inc. *Mundi opinio duplex est, scilicet gentilium et fidelium* ac des. *per Tullum et per Ancum et per alios successores;* (cf. Valen-

tinelli, Biblioth. manuscr. s. Marci Venetiarum, Venetiis 1873, vol. VI, p. 33, cod. 61).

Codicem, qui convenit n. 355 antiqui indicis urbin., *Federicus Veteranus inuictissimo militiae imperatori Federico cunctarum virtutum alumno ac patri patriae transcripsit*, uti legitur in f. 227^{v}; ubi etiam manu eiusdem Veterani epigramma subiungitur: *Cuius post obitum calamos confregit inertes. / Namque uiget post hunc crimen auaritiae.* Initiales tam maiores quam maximae aureae ornamentis decoratae, tituli rubricati. In f. 1^{v} circulus corona laurea et floribus decoratus, in medio circulo tituli operum. In folii 2 tribus marginibus flores, aves, poma et insigne (ventosa) in ornamento superiore, in inferiore autem circulus corona laurea efformatus, in quo tessera gentilicia F⟨riderici⟩ D⟨ucis⟩ quatuor aquilis, corona aurea, clavibus ac tiara pontificia decorata, fortasse per Veteranum. Ff. I, II, 1^{r}, 133^{v}, 177^{v}, 228, 229, 230 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai, card. bibliothecarii.

985 (olim 1121, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 262 × 195, ff. III. 51.

Ioannis (?) **Sophiani,** (versio) *libri de re militari et instrumentis bellicis.* Inc. *Ad expugnationem igitur urbium testudinibus uariis.* Des. *immunes omnium ab hostibus malorum;* praeeunt [1] (f. 1) interpretis dedicatio: *Nobili et magnifico uiro domino Francisco de Burgo,* quae inc. *Librum de re militari et instrumentis bellicis uetustate attritum et siue librarii negligentia* ac des. *sed nunc ad ipsum ueniamus;* (ed. hanc dedicationem Bandini, Biblioth. Laurent., 2, col. 355, ubi tamen ipsa Lelio de Valle inscripta est; in codice autem bibliothecae s. Marci, Valentinelli, Tom. V, p. 193, cod. 4, Bessarioni card. dicatur); [2] (f. 2) prooemium: *Instrumenta quecumque ad urbium expugnationem expediunt – obscuram ac difficilem claram efficit;* (de auctore cf. Sathas, Νεοελληνικὴ φιλολογία, ἐν Ἀθήναις, 1868, p. 112).

Codex, qui in antiquo indice urbin. n. 433 signatur, titulum praefert rubrum ac tres initiales maximas, primam auream, duas reliquas aureas coloribus ac lineis ornatas, initiales minores desunt; desunt etiam diagrammata machinarum bellicarum spatiis vacuis ad eas pingendas relictis. Ff. I-III, 49-51 vacua sunt.

Contectus pelle viridi saec. XIX.

986. Saec. XV, membran., mm. 207 × 149, ff. I. 89.

Pseudo Messalae, de progenie Augusti Caesaris; **Aristeae,** de LXXII interpretibus, Mathia Palmerio Pisano interprete; **Pseudo-Plinii,** de viris illustribus.

1 (f. 2). ⟨Pseudo⟩-Messalae, de progenie Augusti (in ms. *Octavii*) caesaris. (De edd. cf. Schanz, *Geschichte der Röm. Litteratur,* München 1899, part. 2, pag. 20).

2 (f. 15). Aristeae, de LXXII interpretibus liber ad Philocratem fratrem, Matthia Palmerio Pisano interprete. Inc. *Quom permagni semper feceris*

Philocrates - Des. *inter nos amoris certamen excitetur;* (extat in Bibliorum vol. 1, ed. Io. Ant., episc. Aleriensis, Romae 1471; in ms. tamen deest dedicatio interpretis ad Paulum II pont. max.).

3 (f. 57). ⟨Pseudo⟩-Plinii, de viris illustribus; (de edd. cf. Teuffel, *Geschichte der Röm. Litteratur, fünfte Auflage,* p. 1046).

Tituli rubri, initiales tam maiores quam maximae aureae coloribus lineisque decoratae sunt. Ornamenta linearum et colorum sunt in foliorum marginibus sinistris et inferioribus 2, 15, 57. In f. 1ᵛ parvus index operum, in imo margine autem f. 2 tessera gentilicia, fortasse Caesaris Triultii, uti coniicere posse videtur e f. 89ᵛ, ubi legitur possessoris nomen: *Caesaris Triultii* καὶ τῶν φίλων. Ff. I, 1ᵛ, vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

987 (olim 745, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 207×149. ff. III. 70.

Francisci Prendilacqua, vita Victorini Feltrensis. Inc. *Salvus felixque sis, o Alexander.* Des. *et ab hoc tandem sermone quiescamus;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *Excellenti ac magnanimo principi Federico, Vrbini duci...: Victorini Feltrensis optimi ac sapientissimi praeceptoris nostri - cum hoc libello tuae sublimitati obsequentissimum benignus suscipe;* (ed. Patavii 1774).

Codex, quem in antiquo indice urbin. n. 418 signavi, in ff. 1 et 3ᵛ duas initiales maximas exhibet caeruleas in pagina aurea floribus ornatas. In margine inferiore folii 1 tessera gentilicia Friderici, Vrbini ducis, una aquila praedita. Ff. I-III, 68ᵛ-70 vacua sunt.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai, card. bibliothecarii.

988. Saec. XVI, chart., mm. 260×186, ff. 81.

Gozolini Silvestro, *da Osimo, i modi, onde i prencipi hanno danari, all'illmo e eccmo sig. duca d'Vrbino Guidobaldo secondo.* (E nostro codice ed. Celli, *Silvestro Gozzolini da Osimo, economista e finanziere del secolo XVI,* Torino-Roma 1892, p. 198-231; cf. cod. 957).

Codex videtur autographus. F. 81 vacuum est.
In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

989. Saec. XVII in., chart., mm. 280×229, ff. 308.

Leoni Giov. Batt., *Vita di Francesco Maria I, duca di Vrbino.* (Venezia 1605).

Simplici membrana contectus saec. XVII.

990. Saec. XVI, chart., mm. 275×228, ff. 83 (+ 1^a).

1 (f. 1^a). *Capitoli* ⟨1-55⟩ *concessi alla comunità d' V g o b b i o et confirmati per l'illmo et e. sig. duca G u i d o b a l d o* ⟨II, Vrbini ducem⟩. Inc. I: *E prima demandano à la prefata illma signoria vostra che a lor'prece se degni et uoglia che l'officio de gonfaloniero ... Concessum iuxta indultum alias impartitum.* Ultimum des. *Item che refermando v. illma signoria il podesta non refermi li altri officiali.*

2 (f. 6^r). *Copia quorundam decretorum* ⟨1-7⟩ *obtentorum q rmo in Christo patre et domino, domino O r l a n d o C a r e t t a, archiepiscopo de Rimino et status Vrbini gubernatore generali dignissimo, prout sequitur infra.* Inc. *Revme domine. Pro conseruatione domorum, ciuitatum et districtus Eugubij, que facilius per masculos conseruari solent.* Des. *Or*⟨landus⟩ *gubernator generalis,* (*$auth^e$ XXVI septembris, 1526, Gaspar*).

3 (f. 8). ⟨Edicta et decreta seu *banna* 2-86 ducum Urbinatium F r a n c i s c i M a r i a e I et G u i d u b a l d i II⟩. Incipiunt: 2. *Lo illmo et exmo signor il signor Francesco Maria Feltrio della Rouere... Non solamente uero osseruator delle leggi.* Decretum 86. *Guid' Vbaldus II Feltrius de Ruere dux Vrbini IIII. Aegre admodum tulimus insigne multorum facinus ... eis relictarum aut debitarum et perpetui carceris. Die* 8 *nouembris* ⟨MDC⟩ *LXVIII.*

Ff. I, 80-83 vacua sunt.
In tegumenti tergo tesserae gentiliciae Pii IX et Io. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.

991. Saec. XVI, chart., mm. 211×159, ff. II. 44.

Cornaro (in. ms. *C o r n e r*) **Alvise**, *del levar la laguna di Venetia et della sua fortificatione;* (ed. Venetiis cum titulo: *Discorso inedito di Alvise Cornaro,* Venezia, Alvisopoli 1842, in 8).

Ff. I, II^v, 41^v-44 vacua sunt.
Codex contectus pergamena alba saec. XVI.

992. Saec. XVI, chart., mm. 224×170, ff. II. 84 (+ f. 69^{a-b}).

1 (f. 1). *Memorie varie* ⟨seu chronica urbis S e n o g a l l i a e, praesertim ann. 774-1570⟩. Inc. *Anni de Christo 774 da Dissiderio re de Longobardi fu presso Faenza et Comacchio et non uolendo vbedire papa Adriano primo.* Des. *L'anno 1570 del mese de dicembre ... Et questo Idio il premette* (!) *per gli nostri peccati.* In f. 62^r alia manus adiecit notulam de anno 1574. *il sig. duca iii* (!) *d' Vrbino Guidobaldo mosse ... cosa, certo chi non lo uede non lo crede.*

2 (f. 69^{a-d}). quatuor folia minoris moduli 145×107, in quibus *memorie an. 1366* (seu de rebus quibusdam hoc anno Castrodurante occursis). Incipiunt:

Die XXIIII del mese di setembre die ueneris fo facta la rebelione de Castello Durante per Nicolo Phelippo contra la ecclesia. Des. *Die XVIII de nouembre fu preso Vicho ... et sancto Giouanni.*

3 (f. 79). Prima manu. <Memoriae 1-2 G u i d u b a l d i II, Vrbini ducis>. 1ª *L'anno 1546 a dì 4 de maggio la notte sequente uenne la grandine ... - e per quell'anno non se ebbe frutti alcuno.* 2ª *L'anno 1557 il signor duca illm̃o Guido Vbaldo doi* <d> *Vrbino duca iiii messe qui in Senogalia una buona guardia ... ritornorno a pezzo a pezzo alla uolta.*

4 (f. 79ᵛ). <Proverbia versibus, vulgo *s t o r n e l l i*, ordine alphabetico>. Incipiunt: *A. Amore ella Pace / Questo a tutta buona gente piace.* Desinunt: *Ronche e spade porta la mala gente / Chi prattica con esse mor tristamente.*

Simplici membrana contectus saec. XVI-XVII.

993. Saec. XVII, chart., mm. 262×200, ff. 77.

1 (f. 1). **Verdeselli** *fra* **Francesco** *de' frati minori, inquisitione fidelissima intorno alla vita, miracoli e morte del beato S a n t o, così chiamato, dell'ordine dei frati minori di san Francesco.* Inc. *Fu il beato Santo d'un castello d' Vrbino, chiamato Mont' Fabbro, della ricca famiglia di Branensini.* Des. *Così si degni colasù pregar per tutti noi, et in particolare per il serenissimo don Francesco Maria secondo di questo nome, sesto duca d' Vrbino, mio singolarissimo padrone. Laus Deo etc.*

2 (f. 8). *Martirio del padre G i o v a n n i R o b e r t o, monaco di s. Benedetto* (lingua hispanica). Inc. *E auiendo viuido los catholicos deste reyno.* Des. *dar particular relacion v. s. ill. de posser tandigno deser sauido.*

3 (f. 10). *Lettera di fra L u i g i d a G r a n a t a al card. B o r r o m e o* <s. Carolo de stigmatibus F r a n c i s c a e viduae et cuiusdam monialis foeminae>. Inc. *Impetrata paternale benedittione. Il collatore mi diede una di v. s. rm̃a di 28 di nouembre.* Des. *nel suo santo timore. Di Lisbona li 28 di genaro 1584 etc.*

4 (f. 12). *Miracoli di S. D i e g o d' A l c a l a, spagnuolo.* Inc. *Sanò molti infermi con l'olio della lampada.* Des. *Fu canonizato dalla santità di Sisto quinto l'anno 1588, alli due di luglio.*

5 (f. 13). *Istruttione di n. signore a persona mandata al serenissimo di Baviera sopra una coadiutoria* <B e s t e s g a d e n>. Inc. *Poiche il s. duca di Bauiera preme tanto in questa coadiutoria di Bestesgaden, che quasi fa dubbitare.* Des. *quella risolutione che giudicarà expediente et oportuna.*

6 (f. 15). *Privilegia concessa civitati M e s s a n a e, insulae Siciliae, ab A r c a d i o imperatore* (an. 1047). Inc. *Arcadius sanctae bracchio Trinitatis in orbe monarcha, christianorum basis.* Des. *Arcadius iussu Spiritus sancti christianorum basis ac protector Romanorum augustus.*

7 (f. 18). **B. Mariae Virginis** epistola ad Messanenses, cum prologo; (Pirro, Sicilia sacra, Panormi, 1733, 1, p. 330).

8 (f. 20). *Copia dei capitoli fatti per la fondazione della nuova militia delli cavalieri sotto la protettione delli gloriosissimi nomi di Giesù Maria, 1616.* Inc. *Per il presente Albarano come fosse publico istromento.* Des. *Al terzo anno si conceda detta commenda o si concedano a chi uanno per antianità con le entrate.*

9. ⟨Documenta Avenionensia⟩. [1] (f. 24[a]). *Reglement et reformation pour les colleges de cette ville d' Avignon fet par monseigneur l'illme et rme Octavio card. d'Aquaviva, legat du dit Avignon, en l'annee 1596.* Inc. *Il i a dans la ville d'Auignon deux colleges d'escoliers.* Des. *pour la ualidation de cestui nostre decret. Donne au palais apostolique etc.* [2] (f. 26). *Casi et avvisi sopra il mal governo che si fa hoggi nella città di legatione d'Avignone da monsignor Giuseppe Ferriero, arcivescovo di Vrbino, moderno delegato d'Avignone.* Inc. *Primo. Che lui non ubidisse agli ordini apostolici, mandatili da Roma precisi, come si uidde nella causa di Iacomini.* Des. *XXII. Mette il male li Baroni... dicendo far tal cosa per ragion di stato.*

10. ⟨**Baronii Caesaris** card.⟩, [1] (f. 27) epist. ad Philippum III, Hispaniae regem de monarchia sicula. (Caesaris card. Baronii, Tractatus de monarchia Siciliae, Parisiis 1609, p. 229-239). [2] (f. 31). Responsio apologetica adversus card. Columnae iudicium, (ed. cit., p. 162-228).

11. ⟨*Documenta hospitalis domus et ecclesiae s. Iacobi et s. Stephani de Vrbe*⟩. [1] (f. 54). *Narratiuncula de interdicto administratoribus illato ac de eorum intercessionibus*⟩. Inc. *Essendo stati citati gli amministratori dell'hospedale.* Des. *anch'egli un'altra protesta pro conseruatione iurium regis.* [2] (f. 55). *Protestatio domini de Ognata: Cum sacro Concilio Tridentino - Die sabbati 21 octobris 1628.* [3] (f. 57). **Antonii** ⟨**Lauro**⟩ episcopi Bellicastrensis, secretarii visitae apost., relatio de hoc negotio: *In ecclesia s. Iacobi ante altare maius et alias omni meliori modo - A. epus Bellicastrensis secretarius;* (in f. 62[a]: *Avvisi del Badelli*).

12 (f. 64). **Ordelaphi M. Antonii** de laudibus s. Antonii Patavini *oratio.* Inc. *Quos stimulos quas faces ad decus ad honestatem.* Des. *et magnitudine oppressum minime potuisse;* praeit auctoris dedicatio Francisco Mariae (II) Feltrio, Vrbini duci optimo, quae inc. *Fama tenet, princeps serenissime, ne dicam, an benignissime, an utrumque simul* ac des. *mirabiles in omni uirtutis genere factus edere possim. Vale etc.*

13 (f. 72). **Procli**, episc. Cyzici, homilia de Dñi nostri Iesu Christi nativitate ⟨Theodoro Peltano s. I. interprete⟩. (De interprete et editionibus cf. Fabricius-Harles, Biblioth. graeca, Hamburgi 1804, 9, p. 505 sq.).

Codex variis manibus scriptus in f. 4v plagulam adglutinatam praefert, in qua nigro colore ex aqua pictum est monumentum sepulcrale beati Sanctis in monasterio Sae Mae de testamento cum inscriptionibus: *Hic expectat Christo obiam* (!) *rapi in / aera uere sanctus frater iste Sanctes.* Et inferius: *Hic uir despiciens mundum.* Varia folia vacua sunt.

Contectus pergamena sufflava saec. XVIII.

994. Saec. XVI, chart., mm. 220×157, ff. 98.

⟨*Messanensis* cuiusdam, ordinum ductoris, de officio ducis supremi in instruenda acie⟩. Inc. *Il Capitano generale uuole essere persona sicura e comandare senza timore.* Des. *staranno innanzi le 2 file degli armati della retroguardia. Li sergenti saranno compartiti.*

Ff. 96v-98 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et Io. Bapt. Pitra card. bibliothecarii.

995 (olim 1291, cf. f. 1). Saec. XV, membran., mm. 210×132, ff. III. 98.

Georgii Benigni (de **Salviatis**), ord. min., *Federicus* (seu) *de anima regni principe.* ⟨Dialogus, interlocutores, Federicus, Octavianus⟩. Inc. *Octavianus: Orta fuit diuina quadam sorte non mediocris disceptatio his diebus quibus Eugubium.* Des. *Patrisque ingenii meique laboris meminere; Finis;* praeit auctoris prooemium: *ad optimae indolis maximaeque spei puerum dominum Guidonem Vbaldum, comitem.,* quod inc. *Permulti erunt, omni spe caelsior Guido comes, qui uti ego duco admiratione non parua tenebuntur* ac des. *eorumque sermonem melle dulciorem queso animaduerte.*

Codex, qui convenit n. 621 antiqui indicis urbin., titulos praefert caeruleos, initiales tam maiores quam maximas aureas lineis coloribusque decoratas. Folii 1 quatuor margines ornati sunt lineis, coloribus, auro, avibus, serpente, floribus, fructibus, puerulo. In parte inferiore pueruli duo aligeri et circulus, in quo tessera gentilicia F⟨riderici⟩ Vrbini D⟨ucis⟩, corona, tribus aquilis nigris et vexillis pontificiis ornata; in parte superiore circulus cum struthiocamelo. Folii autem 4 quatuor margines pariter frondibus, auro coloribusque decorati sunt, in parte inferiore duo pueruli aligeri et in medio ornamento circulus cum insigni Vrbinatensi, hermellina. Ff. I-III. 96v-98 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai, card. bibliothecarii.

996. Saec. XV-XVI, membran., mm. 239×150, ff. 28.

F. 4. **Ioannis Garzoni,** Bononiensis, libellus de principis officio. Inc. *Non mediocri fortasse admiratione adduceris, princeps magnanime, quid ego pusillus homo atque incognitus.* Des. *quin pro his et omnes labores suscipiant et omnia pericula subeant;* praeit (f. 1) auctoris dedicatio: *principi Guidoni Vbaldo Monferetrio, Vrbini duci ...,* quae inc. *Eximia singularisque uirtus tua effecit princeps*

illustrissime, ut quem de principis officio conscripsi libellum tibi dedicandum curarem ac des. *summa constantia profectum arbitrabere. Vale.*

Codex titulos rubros ac duas initiales maximas aureas lineis et coloribus decoratas praebet. Folii 4 margines intextis lineis, coloribus, capitibus hominum ac bestiarum decorati sunt. In parte inferiore tessera gentilicia Urbinatum ducum quatuor aquilis et vexillis pontificiis exornata. Ff. 3^v, 26, 27, 28^v vacua sunt. In f. 28 manus saec. XVI scripsit: *Io. Bap. Pius dedicat annotamenta in Hortenscii Ioanni Garzoni, medico Bononiensi, qui fuit auctor huius opusculi.*

Coopertus recenter pergamena alba.

997. Saec. XVI, chart., mm. 279×198, ff. III. 667 (+ 34^a).

⟨Memoriae vitae Francisci Mariae I de Ruere, Vrbini ducis⟩. [1] (f. 2). *Memorie dalla sua natività fino alla successione nello stato d'Vrbino.* Incipiunt (f. 31): *Alquanto poi questi tempi Giouanni prefetto e cognato di Guidobaldo hebbe di Giouanna sua consorte.* Desinunt: *fu creato poi papa il cardinal di Medici, nominato Leone decimo.* [2] (f. 35). *I fatti del duca Francesco Maria dalla successione nello stato d'Vrbino per tutto il resto della uita sua.* Inc. *L'anno 1508 del mese di aprile in Fossombrone morì il duca Guidobaldo.* Des. *intorno a questo faccio al debol scriuer mio qui fine.* [3] (f. 618). *Censure overo annotationi della verità risorta, nelle historie del Guicciardino, a favore de' fatti dell'illm̃o et eccm̃o signore il signor Francesco Maria ⟨I⟩ duca d'Vrbino.* Inc. (f. 620): *I capitani di Carlo Quinto imperatore teneuano assediato Francesco Sforza, duca di Milano, nel castello di quella città.* Des. *mà stesse di buon'animo, che egli haurebbe prese l'armi et esposta per lui la propria uita;* (cf. cod. 926). F. 619-620 alia manu ⟨ducis cuiusdam memoriae de eventibus Florentiae et Romae a. 1527⟩. Inc. *Era il duca d'Vrbino a san Faustino, uicino a Rubbiera.* Des. *Et il Papa fu liberato di castello et accompagnato ad Oruieto.*

In ff. 2^v et 35 manus posterior nonnulla addidit de fontibus harum historiarum. Ff. I-III, 1^v, 34^a, 35^v, 618^v, 620^v, 666^v, 667 vacua sunt.

Contectus pergamena sufflava, fortasse saec. XVIII.

998. Saec. XV. membran., mm. 226×152, ff. 37.

Scripturae secretiores (vulgo *cifra*) Friderici Vrbini ducis; (cf. codices 948, 949).

In f. IV variae calami probationes inter alias: *Io Rainer Almerici di mia propria mano scrissi.*

Contectus pergamena viridi coloris in paginis et albi in dorso, saec. XIX.

999 (olim 1048, cf. f. IV). Saec. XV, membran., mm. 215 × 141, ff. XVI. 132.

Iulii Solini Apollinaris, collectanea rerum memorabilium (in ms. *de mirabilibus mundi*); praeit f. IV-XIV tabula capitulorum.

Codex, qui convenit n. 356 antiqui indicis urbin., titulos praefert rubros, initiales maiores aureas, maximas floribus insuper ornatas. In f. XVI^{v} corona laurea auro, taeniis fructibusque decorata, in media corona titulus operis. Folii 1 tres margines auro ac floribus ornati sunt, in parte inferiore duo pueruli aligeri sustinent coronam lauream, in qua tessera gentilicia aquila praedita una cum litteris F<ridericus> C<omes>. Lemmata in marginibus et emendationes alio atramento. Ff. I-III. XIV^{v}. XVI^{r}. 130-132 vacua sunt.

In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Pii IX et A. Mai, card. bibliothecarii.

1000. Saec. XVI ex., chart., mm. 205 × 146. ff. 32.

Luochi del regno di N a p o l i (idest Aprutii citra, Terrae laboris, Samnii, Capitanatae, Principatus citra et Calabriae ultra) *et fuochi loro.* Inc. *Prouintiae Aprutii citra. Lanciano* 1^{a}, 103. *Ciuita di Chieto* 2^{a}, 350. Des. *Montebello* 120. *Sono tutte le terre de le 12 prouincie 1554 et fochi 255045.*

Contectus pergamena alba saec. XIX.

INDICES

CODICES TEMPORUM NOTIS INSTRUCTI

Anni 1280.	Cod. 534.	Anni 1572.	Cod. 911.
» 1400.	» 550.	» 1574.	» 772. 947.
» 1407.	» 678. 679. 680.	» 1575.	» 780.
» 1421.	» 505.	» 1576.	» 920. 958.
» 1438.	» 791.	» 1577.	» 944.
» 1449.	» 511.	» 1578.	» 789.
» 1455.	» 646.	» 1579.	» 605. 888.
» 1456.	» 708.	» 1581	» 803. 823.
» 1459.	» 976.	» 1582.	» 714.
» 1460.	» 882.	» 1584.	» 756. 951.
» 1461.	» 643.	» 1587.	» 901.
» 1462.	» 691.	» 1590.	» 779.
» 1464.	» 702.	» 1591.	» 906. 929.
» 1468.	» 701.	» 1594.	» 537. 792. 945.
» 1471.	» 651. 804.	» 1595.	» 872. 912.
» 1472.	» 743.	» 1596.	» 730.
» 1473.	» 592.	» 1597.	» 940.
» 1476.	» 510. 797.	» 1601.	» 616.
» 1480.	» 899.	» 1604.	» 908.
» 1481.	» 666.	» 1605.	» 733. 801. 914.
» 1487.	» 741.	» 1609.	» 594. 787.
» 1490.	» 582.	» 1610.	» 556. 905.
» 1499.	» 767.	» 1612.	» 866. 879.
» 1511.	» 924.	» 1613.	» 557. 837. 838. 859.
» 1517.	» 739.	» 1615.	» 858.
» 1526.	» 773.	» 1618.	» 802.
» 1543.	» 744.	» 1619.	» 695.
» 1548.	» 913.	» 1620.	» 790. 795. 867. 878.
» 1550.	» 578.	» 1621.	» 770. 844.
» 1553.	» 771. 938.	» 1622.	» 688.
» 1559.	» 930.	» 1625.	» 926.
» 1561.	» 575. 715. 726. 981.	» 1626.	» 828.
» 1562.	» 950.	» 1629.	» 835.
» 1563.	» 734.	» 1634.	» 800.
» 1563-1564.	» 927.		
» 1571.	» 936.		

CODICES TEMPORUM NOTIS CARENTES

Saec. IX-X. 532.

Saec. X. 661. 674.

Saec. XI. 503. 522.

Saec. XII. 543. 585. 746.

Saec. XII-XIII. 545. 602.

Saec. XIII. 622.

Saec. XIV, 502. 507. 519. 523. 531. 541. 549. 552. 583. 587. 588. 589. 603. 630. 671. 677. 697. 880. 892. 961.

Saec. XIV-XV. 597. 939.

Saec. XV. 501. 504. 506. 508. 509. 518. 520. 521. 524. 527. 533. 534. 544. 546-548. 564. 566. 584. 590. 591. 593. 595. 598. 599. 611. 626-628. 632. 640-642. 644. 647-650. 652. 653. 655-660. 662-665. 667-670. 673. 675. 676. 681. 686. 687. 690. 692. 694. 699. 703-707. 709. 712. 713. 716. 717. 721. 727. 732. 735. 737. 740. 745. 747. 752. 784. 785. 807. 809. 881. 883-885. 887. 890. 891. 893. 898. 916. 922. 923. 933. 948. 955. 983-987. 995. 998. 999.

Saec. XV-XVI. 565. 567. 586. 601. 684. 685. 710. 718. 728. 729. 886. 903. 996.

Saec. XVI. 512. 526. 535. 536. 540. 542. 553. 554. 558. 575. 577. 579. 596. 604. 608. 609. 612-615. 633-635. 638. 639. 645. 654. 672. 682. 693. 696. 698. 700. 711. 719. 720. 724. 731. 736. 738. 742. 750. 751. 755-758. 761. 762. 777. 782. 783. 788. 793. 794. 799. 806. 808. 810-812. 822. 824-827. 875. 889. 894. 902. 904. 907. 915. 919. 921. 925. 926. 932. 935. 937. 949. 952. 954. 956. 957. 960. 974. 975. 977. 979. 988. 990-992. 994. 997. 1000.

Saec. XVI-XVII. 528. 538. 555. 559-562. 568-571. 581. 600. 607. 617-625. 631. 637. 723. 748. 753. 754. 759. 760. 763-765. 768. 774. 778. 781. 786. 813. 814.-816. 819. 821. 829-834. 851. 877. 909. 918. 920. 926. 931. 941. 943. 953. 963-965. 967-970. 973. 978.

Saec. XVII. 514-517. 529. 530. 551. 563. 572-574. 606. 610. 629. 636. 689. 725. 749. 766. 769. 775. 776. 796. 798. 805. 817. 818. 820. 836. 839-843. 845-849. 852-857. 860-865. 868-871. 873. 874. 876. 895-897. 900. 910. 917. 934. 942. 946. 959. 962. 966. 971. 972. 980. 989. 993.

Saec. XVII-XVIII. 850.

SCRIBAE

Aldellus de Piccolominibus, cod. 633. 634. 635; cf. cod. 633, 583v.
Andrea da Venezia, 791, 129. 268.
Andreas Laurentii Francisci, 976, 40v.
Antonio Felice Andrioli, 940 (?).
Antonius Borgarutius Canthianensis, 812 (?), 70r; 846, 304v; 847, 261v.
Antonius de Coldatio, 678. 679. 680, 147v.
Antonius Flamini, 750, tantum ff. 67-69.
Antonius Sinibaldi, 666, 196v; 681, 190.
Antonius de Villa de Praemelio, 604, 97v. 137v. 188v.
Arias, 739, 1.
Attanasio Monaldi da Cagli, 927 (?).
Berardus Lamberti de Heynsberch, clericus Coloniensis, 550, 129v.
Evangelista Cato, Urbinas, 886, 1.
Federicus Veteranus, 612, 66; 651, 136v; 699, 208v; 736; 984, 227v.
Franciscus Philelphus, 701, 127v.
Giovanni di ser Piero Comprobasi, 644, 171v.
Giovanni Gallo Galli, 888, 3v.
Giulio Martinelli da Urbino, 688, 310; 689. 878, 115v.
Henricus (?), 882, 154v.
Hieronymus Sanctutius, 884 (?).
Ioannes, 653, 126v.
Ioannes Baptista Cantalicius, 662, 136.
Ioannes Deopere, Bononiae, 582, 143v.
Ioannes Leo Sigaudus, Buschensis, 938, 45.
Iulius Caesar...us, Sentinas, 812, 1.
Iulius Caesar Iacomini, pisaurensis, 617-625 (?).
Iustinianus Zultfil, 754, tantum ff. 60-61v.
L. I., 890, 87.
Lazzarus Vergili, 733, 1.
Lilius Aegidius Libellius, 797 (?).
Lionardo da Colle, 899, 124v.
Lucianus Perozzinus de Mondaccio, 537, 556v.
Marco da Cutignola, 644, 172.

Marco Fileto Filioli, 711 (?).
Martino Perez de Maqueda, 539, 277.
Matthaeus de Contugiis de Vulterris, 548. 329v.
Michaël Ferrariensis, ord. servorum, 592, 1. 96.
Michele Agostino, 793 (?).
Nicolaus Lapi de Dietaiuti, can. Pratensis, 511, 168v.
Nicolaus ser Marci, 691, 202v.
Nicolò Carbone, 803 (?).
P. P. 687, 102.
Petrus Paulus de Coronata, de Urbino, 643, 74v. 80.
Rainiero Almerici, 998 (?), IV.
Sebastiano Macci, 714 (?).
Tealdo Veronese, 737, 37v.
Tito Franceschini da Cingoli, 756 (?).
Thomas Bzov, 540 (?), 1.
V. B. S. I. O., 672, 89.

PICTORES

A. D. H., pictor codicis 548, cf. f. 21.

Choretti (?), 663.

Fridericus Veteranus (?), 612.

Autographa:

Antonii Flamini, 750, 67-69.

Francisci M.ae II, Urbini ducis, 609, 1.

Minuccio Minucci, card., 839, 168v; cf. scribae.

Palimsesta, 602, 1-23. 99-100.

Codices ornatiores: 508. 527. 548. 588. 599. 603. 663. 666. 681. 687. 692. 714. 744. 747.

POSSESSORES

Alexander Urbinas, 770, cf. f. [1].

Alfonsus X sapiens, Hispaniarum rex, 539, [277].

Angelorum monasterium camaldulense, Florientiae, 599, IX.

Anglia (de) quidam, 667, [103].

Antonio, rettore di s. Maria de Iamira, 746, [39].

Antonius Borgarutius Canthianensis, 812 (?), [70r].

Baptista et Hieronymus Sanctucius, 505, IV.

Beltramus de Currentibus, abbas s. Ioannis Parmensis, 597, [4].

Bernardinus Baldi, 955 (?), [1].

Caesar Triultius, 986, [89v].

Fabrizio Probato, 907, [1].

Francesco card. Gonzaga, 681, [11]

Franciscus Parmensis, 882, II.

Giulio Feltrio card. della Rovere, 724, [1]; 726, VIII.

Hieronymi (s.) monasterium de Cervaria, dioecesis Ianuensis, 597, [4].

Iannisancto, cartaro, 746, [39].

Ioannes de Ripis, 582, [143v].

Maria Piera, moglie di Nicolò de Felice, 505, IV.

Octavianus Ubaldini, 548, [14v. 26]; 646, [1]; 884 (?). 885, f. praevio.

Pietro, 650, [64].

Pietro Antonio Corentino, 799, [37v].

Pompeius, 903, [1].

Raynerius de Spina, 583, [320].

Robertus princeps Salerni, 644, [180v].

Romualdus Usati, camaldulensis, 598, IIv.

Silvano Razzi, camaldolense, 599, Iv-II.

Simon Ferrus, Urbinas, 542, [1].

Stefano Cantonio, 505, IV.

Thomas Loddovici de Urbino, alias de monte Ceregnone, 643, [130v].

Stemmata alios possessores pandunt.

INDEX STEMMATUM

Antonelli Piermatteo, cod. 700.
Aragona (d') Ferdinando, 716.
Badoero Albertus, 950.
Bessario cardinalis, 737.
Camaldulensis ordo, 598. 599.
Capeti de Valois, reges Franciae, 603.
Dolfin Andreas, 950.
Estensis familia, 922.
Feltrius Fridericus II Urbini comes, nondum vexillifer S. R. Ecclesiae, (idest ante annum 1465). Stemmata una vel pluribus aquilis praedita habent codices: 507. 519. 520. 522. 524. 532. 543. 566. 584. 586. 640. 642. 647. 648. 649. 651. 656. 657. 660. 664. 665. 668. 669. 670. 674. 685. 702. 709. 713. 717. 727. 743. 881. 887. 890. 891. 893. 916. 987. 999.
Feltrius Fridericus II, Urbini comes, vexillifer S. R. ecclesiae, idest post annum 1465. Stemmata clavibus ac tiara pontificia praedita sunt in codd.: 511. 523. 531. 547. 564. 692. 703. 741.
Feltrius Fridericus II, Urbini dux, idest post annum 1474. Stemmata corona, aquilis, vexillis pontificiis et interdum insignibus, hermellina, zonula garterii ordinis et aliis emblematibus praedita habent codd.: 506. 508. 518. 521. 533. 544. 583. 653. 659. 663. 666. 683. 686. 687. 699. 712. 716. 718. 732. 740. 785. 880. 883 (?). 923. 984. 995.
Feltrius Guidubaldus I, Urbini dux, 504. 719. 720. 729. 767. 996.
Feltrius Oddantonius, Urbini comes, 745.
Foscari Hieronymus, 950.
Gonzaga Elisabetta, 729.
Gonzaga card. Francesco, 681.
Gritti Marino, doge di Venezia, 925.
Medici (de) Claudia, duchessa d'Urbino, 629. 725. 770.
Paulus IV, 542.
Pazzi familia, 812.
Riario card. Pietro, 707.
Rovere (della) Federico, principe d'Urbino, 629. 725. 770. 790. 796.
Rovere (della) Francesco I, duca d'Urbino, 612. 924.
Rovere (della) Francesco II, duca d'Urbino, 542. 589. 631. 688. 733. 860. 888. 943.
Rovere (della) card. Galeotto, 698.
Rovere (della) Giuliano (Iulius II), 924.
Rovere (della) Giulio Feltrio, card. di Ravenna, 542. 638. 724.
Rovere (della) Guidubaldo II, duca di Urbino, 771. 981.
Sforza pisauriensis, 658. 667. 899.
Torres (de) Diego, 958.
Trivulzi Cesare, 986.
Ubaldini Ottaviano, 548.
Venetorum ducum et familiarum stemmata in codd., 512. 889.
Visconti, 655. 708.

Tesserae erasae vel evanidae in codd., 527. 671. 694. 804. 882. 887.

Tesserae incertorum: 565. 582. 667. 672. 682. 746. 752.

Pretium in codd., 505. 552. 746.

INDEX AUCTORUM

Abati Ubaldangelo, vita di Francesco I, duca d'Urbino, e difese contro le calunnie del Guicciardini, cod. 906, f. 14. 123.

Abbate, strambotti, 729, 1v. 11. 34. 65v.

Acciaioli Petrus, Ariminensis descripta pugna, 883.

Accoromboni Caesar, epigramma in opus Sebastiani Macci, 730.

Acro, scholia in Horatii odas et carmen saeculare, 646.

Adriani VI conclave, 842, 308; 846, 53v; 847, 145.

Adso Hermiricus, libellus de Antichristo, 531, 122.

Aegidius (?), conclusionum compendium in quatuor libros sententiarum, 541.

Aelianus, de aciebus instruendis, Theodoro Gaza interprete, 881.

Aemilius Macer, *v.* Macer.

Aesopianae fabulae, Laurentio Valla interprete, 886.

Aesopus, fabulae per Remicium Aretinum versae, 886; sententiae e fabulis, 886, 107.

Agli (degli) Nicolò d'Antonio, le admirande magnificentie e stupendissimi apparati delle felici nozze di Costanzo Sforza, signor di Pesaro, 899.

Agostino Michele, *v.* Michele Agostino.

Alamanni Andrea, parere sopra il partito che propongono li Genovesi al re di Spagna, 861, 351.

Alanus de Insulis, moralis expositio seraphim, 502, 55.

Alba can., *v.* Barisoni Albertino.

Alba (d') duca, *v.* Alvarez Ferrante.

Albergati Fabio, discorso sopra la lega, an. 1572, 848, 139; della republica regia, 968.

Albertini Cesare, sonetti, 753, 175 sqq.

Albertini Giov. Batt., delle parti e cognizioni utili e necessarie in un capitano, 866, 486.

Albertini Giov. Francesco, opere, 819.

Albertino Barisoni, *v.* Barisoni.

Alberto d'Austria, bando contro gli ammutinati del castello di Hoochstraten, an. 1602, 874, 368.

Albertus IV, Bavariae dux, epist. Rodulpho Pio Carpensi, card., pro Carrafiorum familia, an. 1560, 853, 397.

Aldobrandini Pietro, card., lettere scritte a nome di Clemente VIII al vescovo di s. Severo, Germano Malaspina, nunzio presso Rodolfo II, an. 1595, 867, 137 sqq.

Alessandri (degli) Vincenzo, relazione di Persia, an. 1574, 824, 216.

Alessandrino, card., *v.* Bonello Michele.

Alessandro di Firenze, capitoli I-IV in lode di Federico II Montefeltro, duca di Urbino, 740.

Alexander II, papa, epist., 503, 76.

Alexander V, in primum sententiarum, quaestiones I-VI, 550.

Alexander VI, pont. max., epistolae 1-2, 635, 490; bulla investiturae regni Neapolitani Friderico Aragoniae, regi, an. 1497, 851, 341; instructiones variae legatis pontificiis, 864, 183 sqq.; conclave 844, 11; obitus ex Burchardo, 842, 101.

Alexandri Hieronymus, responsio ad praeparatoria episc. Viennensis pro Spirensi concilio, 865, 225.

Alexandrinus Georgius, *v.* Merula Georgius.

Alexandro (de) Antonius, comparitio coram dominis camerae apost., 849, 351.

Alfano, strambotti, 729, 55. 56. 57.

Alfonsus, *v.* Alphonsus.

Alighieri Dante, convito e canzoni, 686. 687; professione di fede, 687, 84; canzoni, magnificat e salmi penitenziali, 687, 1 sqq. 89v sqq.; canzoni, 697, 60. 66.

Alighieri (Jacobus), declaratio divinae comoediae, 697, 81.

Allegretti Antonio, sonetto in morte di G. Guidiccioni, 806.

Almadiani Augustinus, hexastichon in Cantalicium, 662.

Almerico Francesco, delle cose delle isole Filippine e Giappone, an. 1590, 879, 449.

Alosio Pietro, supplica di varii in difesa di lui, 874, 131.

Aloysi Claudius, epigr., 733, 3v.

Aloysi Guido, opusculum de vita illm̃i Federici II Feltrii, Urbini ducis, 938.

Alphonsus X, sapiens, Castellae rex, historiae generalis mundi, lingua castellana, pars IV, 539; versiones, lingua castellana, librorum Daniel, Ieremiae, Baruch, Habacuc, Iudith, Esdrae, Neemiae, Aggaei, Zachariae, Malachiae, Esther, Ecclesiastici, 539.

Altavilla Benedetto, discorso astrologico sopra le cause e progressi delle guerre del Piemonte, 861, 475.

Alva (d') duca, *v.* Alvarez Ferrante.

Alvarez Ferrante, duca d' Alva, istruzione al conte di s. Valentino (Giulio della Tolfa), mandato a Paolo IV a nome di Filippo II, 853, 216; 866, 394; lettere due al card. Alessandro Farnese, an. 1540, che il papa deve dichiararsi a favore di Carlo V, 879, 57v.

Alvaro Galindo, respuesta a la relaçion del conestagio a Nicolas Pedro Cochino, provedor de la casa de la India, 874, 476.

Amadio Giov. Giacomo, sonetto, 753, 166.

Ambrogio da Massa, risposta in versi sciolti a frate Dionisio da Capua, 783.

Ambrosius (s.), quomodo processit contra imperatorem Theodosium, 818, 84.

Ambruni, *v.* Amideni Teodoro.

Amicus, commendatarius abbatiae Canobii, summarium testium examinatorum super praetensa simonia et defensoris oratio, 874, 66.

Amideni Teodoro, sonetti, 754, 186 sqq.

Ammannati Piccolomini Iacobus, card. Papiensis, summa conclavis Pii II, 846, 3. 5; 847, 211; summa conclavis Pauli II, 846, 12.

Amphilochius, vitae s. Basilii compendium, 521, 1v.

Anagnino, sonetti, 754, 186 sqq.

Ancona (de) Augustinus, *v.* Triumphi Augustinus.
Andrea da Firenze, canzoni, 697, 65ᵛ. 66; son. 697, 68ᵛ.
Andreoli Felice, de publica annona frumentaria, 940; sonetto, 753, 116ᵛ.
Andreolo fiorentino, caso occorso, 850, 168.
Angeli Leonardus, *v.* Bonfini Antonius.
Angelius Bargeus Petrus, de historicorum ordine observando in hist. rom. legenda, 852, 291.
Angennes (d') Claudio, lettera ad un canonista parigino, se debba entrare nella lega, 869, 168.
Angiolieri Francesco, sonetto, 697, 72.
Angiou (d') duca, testamento, an. 1584, 816, 156.
Angosciola Giov., supplica a don Ferrante Gonzaga in difesa del duca Pietro Alosio, 874, 131.
Angosciolis (de) Anzalotto, sonetto, 697, 67ᵛ.
Anna (s.) de versus, 583, 320.
Anonymus Magliabechianus, 984, 198.
Anonymus Ravennas, cosmographia, 961.
Antonelli Piermatteo, Angolante affatato, poema in ottava rima, 700; della progenie Antonelli, 700, 4ᵛ.
Antonii de Butrio epitaphium, 644, 121.
Antonino Filippo, paradossa dei tempi, 861, 275; delle otto lettere circolari del calendario di Cesare, 861, 294.
Antonio (ser), sonetto, 699, 81.
Antonio da Ferrara, sonetti, 697, 67. 69ᵛ.
Antonio di Guido, sonetto, 699, 186.
Antonio da Montalcino, sonetto, 699, 189ᵛ.
Antonio di Tempo, sonetti, 697, 71ᵛ. 72.
Antonius de Alexandro, *v.* Alexandro (de).
Antonius a s. Leone, lectura in commentarium Scoti super III sententiarum, 534.
Anvillae (d') monsig., *v.* Monmoranci Enrico.
Apollinaris Sidonius, carmina, 649; ex epist. sententiae, 541, 35ᵛ.
Apollinaris Sulpicius, periochae in Terentii comoedias, 651-653.
Aquaviva card. Octavio, *v.* Francia inter anonyma.
Aquila romanus, de figuris sententiarum et elocutionis liber, 670.
Aquilano Serafino, *v.* Ciminelli (dei) Serafino.
Arati in phenomena lemmata a Rufo Festo Avieno versa, 674, 23.
Arcadius imp., privilegia concessa Messanae civitati, an. 1047, 993, 15.
Arcophilus Io. Franciscus, silva seu elegiae et epigrammata ad principes Montfeltrenses et ad alios, 807.
Ardinghelli monsig. Nicolò, proposte a Francesco I a nome di Paolo III per la tregua con Carlo V, an. 1541, 832, 95; 870, 87.
Arditio Fabio, viaggio di Gregorio XIII a Caprarola, an. 1574, 818, 210.
Arduini Alexander, epigrammata, 714.
Arguli Alexander, phaleucii et heptastichon, 662, 343.
Arigoni Ioannes, Ravennatum pontificum epilogus, 819, 252.
Ariosto Ludovico, comedie, 688; satire, 689.
Aristeas, de LXXII interpretibus, Mathia Palmerio interprete, 566. 986; sententiae, 544.

Aristoteles, de virtutibus et vitiis iuxta veterem versionem, 541, 34v; ars poetica a Bernardino Baldini versibus expressa, 723; oeconomica, ab eodem versa et aucta, 731.

Arme (dell') Ludovico, lettera alla rep. di Venezia sulla morte di Bernardo Maffio, 879, 637.

Arquati Antonius, pronosticon de eversione Europae, 526. 857, 494.

Arrighi Laurentius, epigramm. in tumulum Raynutii Farnese, 753.

Arrubal (de) Petrus, opera, 572. 573. 574.

Athanasius (s.), de libro psalmorum, 521, 109v; * sermo in s. quintam feriam et Iudae proditionem, 826, 298.

Attendoli Marco, vita di Giacomo (Mutio) Sforza, 871.

Atti (degli) Aloisio, sonetto, 699, 180v.

Augustinus (s.), vaticinium de iudicii die, 602, 96v; orationes, 585, 105. 106; * de magnificentiis beati Hieronymi, 890, 59.

Ausonius, epigramm. liber, 649.

Auvergne (d') conte, prigionia e condanna, 818, 290. 302. 308.

Avanzatis (de) Mariotto, sonetto, 699, 188.

Avianus, fragmenta epist. ad Theodosium cum glossis et scholiis, 674.

Avila (d') Hieronimo, el successo de la muerte de los Garafas, 853, 464.

Azor Ioannes, expositio in capita I-IV evang. s. Lucae, 600.

Babou Filiberto, relazione a Pio IV dell' intenzione del re Francesco II di Francia circa il concilio, an. 1560, 851, 101.

Badoero Alberto, relazione di Spagna, an. 1578, 829, 567.

Badoero Federico, relazione di Spagna, a. 1557, 822, 183; 834, 22. 255. 267.

Badosio Hieronymus, hexametri de sepulcro ac translatione s. Pii V, excerpti ex eiusdem, sacellum sixtianum, lib. II, 754, 96.

Balbi Nicolò, relazione dell'isola di Thine, an. 1585, 831, 348.

Baldi Bernardino, breve trattato dell'historia, 900; difesa di Francesco I della Rovere, duca d'Urbino, dall'accuse del Guicciardini, 900; l'arciero, o vero del principe, dialogo, 901; la difesa di Procopio contro le calunnie di Flavio Biondo, 908.

Baldini Bernardinus, liber de arte poetica Aristotelis versibus fideliter et latine expressus, 723; epigramm., 723; Aristotelis oeconomica latinis hexametris expressa et aucta, 731.

Baratella Antonius, Foscara, 705; somnium 705; Musonea, 706; sententiae, 705.

Barbaro Daniele, relazione d'Inghilterra, an. 1551, 822, 579.

Barbaro Francesco, relazione della corte di Savoia, an. 1581, 830, 291.

Barbaro Marcantonio, relazione di Francia, an. 1564, 838, 75; relazione dell'impero ottomano, an. 1573, 828, 756; seconda relazione, 832, 444.

Barbuto Rustico, son., 697, 68.

Bardi Ant. Maria, rime, 779.

Barisoni, can., Albertino, argomenti della secchia rapita, 769.

Baronio Caesar, card., de monarchia Siciliae, 848, 316; epist. ad Philippum III de monarchia sicula, 993, 27; responsio adversus card. Columnae iudicium de Siciliae monarchia, 538, 17; 993, 31; utrum relapsi iterum sint in ecclesia recipiendi, 860, 489; risposta all'alleganza del signor Cornelio

Frangipane contro il Baronio, 819, 217.

Bartholomaeus a s. Concordio, summa de casibus conscientiae, 511. 583.

Bartholomaeus Urbinas, *v.* Carusis (de) Bartholomaeus.

Bartolomeo da Parma, strambotti, 729, 11ᵛ. 26ᵛ. 27. 30ᵛ. 59ᵛ.

Barzi (di) Benedetto, sonetto, 699, 188; versio latina eius cantilenae italicae, 643, 87.

Basilius (s.), homiliae I-IV, Rufino interprete, 504, 121; adversus Eunomium, libri I-V, Georgio Trapezuntio interprete, 518; de Spiritu sancto ad Amphilochium, eodem interprete, 518; Basilii * opera ascetica iuxta veteres versiones, 521, 114ᵛ sqq.; vitae s. Basilii compendium, 521.

Basilius, de XII libris Aeneidos, 642, 50ᵛ.

Basta Giorgio, relazioni dell'esercito di Transilvania, an. 1602, e di Buda, an. 1603, 818, 427. 431.

Bastoni Girolamo, rime, 787.

Battiferro, arcidiac. d'Urbino, sonetti, 753, 153.

Battiferris (de) Franciscus Vergilius, ode, 733, 9.

Beccadelli Antonius, vulgo Panormita, elegiae, 643, 83. 92ᵛ. 106; excerpta ex Hermaphrodito, 643, 109; epist. ad ducem et praesides baliae Januensis, 976, 38.

Beccadelli Ludovico, arciv. di Ragusa, vita del Petrarca, 814, 346; del card. Gaspare Contarini, 814, 389; del card. Reginaldo Polo, 814, 463; intorno al pigliar la moglie, 856, 99.

Beccaria seu Becharia Antonius, versio prosa oratione poematis Dionysii Periegetae, de situ orbis, 984, 137.

Beccaria Giuseppe, lett. su di Enrico IV, entrato a Parigi, an. 1594, 869, 459.

Beda (s.), martyrologium per anni circulum heroicis carminibus editum, 584, 49; carmina in annum, menses, etc., 584, 68ᵛ.

Bellarmini card. Robertus, de officio primario summi pontificis, 538, 10; 859, 503.

Bellegarde (di) Ottavio, discorso sullo stato di Francia, 854, 82.

Belley card. Giov., risposta al card. Ottone Truchsess, an. 1554, 874, 159ᵛ.

Beltramino Francesco, vescovo di Terracina, commentari del regno di Francia, libri I-IV, 813, 139.

Bembo card. Petrus, de Guidubaldo Feretrio deque Elisabeta Gonzaga, Urbini ducibus, liber, 913.

Benevento (Giov. Leonardo?), se un principe oppresso da ribelli si possa aiutare con illecita permissione e simulazione, 860, 99.

Beni Raffaele, considerazioni intorno alle brevi e facili espedizioni delle cause civili, 861, 125.

Benigni Cornelio, strambotti, 729, 24. 24ᵛ. 25. 26. 50ᵛ. 62. 62ᵛ. 68.

Benigni Salviati Georgius, de communicatione divinae naturae, dialogus, 565; Fridericus, seu de anima regni principe, dialogus, 995.

Benivieni Girolamo, strambotto, 729, 42ᵛ.

Bentivoglio card. Guido, relazione degli Ugonotti di Francia, an. 1619, 538, 79; 861, 499.

Benvenuto de Rambaldis, *v.* Rambaldis.

Beoton Oduardo, relazione del sultano Mehemet nel suo viaggio in Ungheria, an. 1596, 836, 443.

Bernabei Felix, sapphicon, 733, 10.

Bernardo da Castiglione, morte, 850, 170.

Bernardus (s.), testimonium de moribus romm. italice versum, 644, 180v; excerpta ex epist. ad fratres, 597, 648v; epist. Raymundo castri Ambrosii, 886, 90v; Bernardus *, de cognitione humanae conditionis, 502. 604, 203v; carmen paraeneticum ad Raynaldum, 604, 91.

Beroaldi Ioannes, episc., oratio in III sessione synodi Tridentinae, 636.

Beroaldi Philippus, phaleucii in poema Darii Tiberti, 767; pro Francisco I Ruvere defensio, 924.

Bertani Petrus, ord. praed. episc., archilogia in epithomo, 937.

Bessario, card., epist. ad Eugenium IV, 518.

Beza Theodorus, colloquium cum catholicis, an. 1561, 826, 379.

Biblia sacra utriusque Testamenti ex versione vulgata cum prologis et arg. s. Hieronymi et aliorum, 597; iisdem prologis et arg., 587. 588. 589; Leviticus cum glossa ordinaria et interlin., 545; liber psalmorum et cantica cum glossa ord. et interlin. breviata, 543; Salomonis libri cum prologis, 544. 548; catalogus sententiarum ex Salomonis libris, 548; Apocalypsis cum glossis Nicolai de Lyra, italice versa, 525. 546; fragmenta commentarii in Apocalypsim seu de coelesti Hierusalem ac de lapidibus pretiosis, 531; tabula librorum s. Scripturae, 588, 365v; versiones nonnullorum librorum bibliorum lingua castellana, *v.* Alphonsus X.

Bindo di Cione del Frate, canzone, 687, 117.

Biron (di) duca, supplica al re di Navarra, 869, 290; prigionia e morte, 818, 290. 302. 308.

Bisticci (da) Vespasiano, commentari dei gesti e detti dell'invittissimo Federico ⟨II⟩, duca d'Urbino, 941.

Bitonto monsig. di, *v.* Musso Cornelio.

Boccaccio Giovanni, Fiammetta, 690; la Teseide, 691.

Boccarini Guglielmo, il primo libro dei Fasti di Ovidio, tradotto in ottava rima, 645.

Bodoaro Lauro, i sette salmi penitenziali in quarta rima, 792.

Boetius (s.), de persona ac duabus naturis, 532; de consolatione philosophiae, libri I-V, 671. 677; iidem italice versi, 675. 676.

Boldú Andrea, relazione della corte di Savoia, 834, 83; 849, 97.

Bon Michiel, relazione di Dalmazia, an. 1559, 826, 240.

Bon Ottaviano, *v.* Buoni Ottaviano.

Bonaventura (s.), breviloquium, 590.

Bonaventura Pompeo, *v.* Paci Pompeo.

Bonello Michele, card. Alessandrino, istruzioni date a don Luis de Torres, 841, 64v sqq.; lettere, 841, 154. 183v.

Bonetti Iacobus, epithalamium et idillio, 725.

Bonfadio Io. Iacobus, conspiratio Aloysii Flisci in Genuensem remp. 815, 315.

Bonfini Antonius, oratio pro Leonardo Angelo, 526, 30.

Bonifacii VIII, pont. max., divisiones concistoriales, 847, 220.

Bonifacio Baldassare, lettere et epigrammata, 926.

Bonincontri Laurentius, rerum naturalium libri I-III, 703; fastorum christianae religionis libri I-IV, 704.

Bonsignori Giovanni, metamorfosi di Ovidio volgarizzate, 644.

Borbone card. Carlo, supplica per la difesa della religione cattolica, 868, 57; lettera ai prelati di Francia, 869, 246; lettere a mons. de Lucembourg, 869, 256. 274.

Borbone, conestabile, Carlo, lettera a Clemente VII, 850, 123.

Borgaruti Iulius, hexastichon, 578.

Borromeo (s.) Carlo, card., istruzioni a Prospero Santacroce, nunzio in Spagna, 840, 1. 16; lettere allo stesso, 840, 30. 69; allo stesso, nunzio in Portogallo, 840, 112^{v} sqq., 146. 160^{v}. 170; estratti di lettere allo stesso, nunzio in Francia sul negozio della precedenza tra Francia e Spagna, 840, 343. 344^{v} sqq., 376^{v}; istruzioni a Carlo Visconte, nunzio a Filippo II, per le cose del concilio di Trento, 851, 212; Borromeo (s. Caroli?) card., economica, 859, 373; successo della morte, 818, 264, solennità in onore di lui nella metropolitana di Milano, 818, 268; nonnulla alia de eo, 942, 3.

Borromeo della Rovere Virginia, entrata in Roma, an. 1560, 819, 345.

Borsio Carolus, epigr. in laudem Urbani VIII, 754, 46.

Bottero (?) Giovanni, conclave di Gregorio XIV, an. 1590, 844, 41.

Bourbon Enrico I, *v.* Condé (di) principe.

Bozi Thomas, de signis ecclesiae, libri I-IV, 540.

Bracci Alexander, carmina, 741.

Bracciolini Iacopo di messer Poggio, sopra il trionfo della fama di Francesco Petrarca, 685.

Bracciolini Poggio Ioannes Baptista, vita Nicolai Piccinini, 916.

Bracciolini Poggio Ioannes Franciscus, de infelicitate principum, 976.

Bragadino Marco di Cipro, sonetti su di lui, 754, 44.

Brancuti Antonio, sonetti e canzoni, 753, 119 sqq., 144 sqq.

Brandolini Lippi Aurelius, poema elegiacum de laudibus Sixti IV et familiae, 739.

Brandolini Lippi Raphael, epistola et elegia, 739, 1. 117.

Brocardo, conte, relazioni al re cattolico, Filippo II, sopra li mezzi da lui trattati in Roma, an. 1561, 851, 230 sqq.

Bruni Leonardo, la vita di Francesco Petrarca, 681, 191; epistolae 1-2, 866, 88.

Bulgari Antonius, elegidion, 698, 2.

Bulgari iurisconsulti epitaphium, 643, 121.

Buoncompagno card. Filippo, viaggio a Venezia, legato ad Enrico III di Francia, 818, 204.

Buoncompagno Giacomo, discorso in difesa di lui, 873, 391.

Buoni Ottaviano, relazione della Porta e governo del Turco, an. 1604, 838, 213; relazione del serraglio, governo e costumi del Turco, an. 1609, 838, 430.

Burchardus, Wormaciensis episc., libri VI[1] decretorum capita I-IV, 502, 69^{v}.

Burchardus Ioannes, diarium, 633. 634. 635; excerpta ex diario, 842, 101; 843, 1.

Burgensis Petrus, *v.* Franceschi (dei) Petrus.

Burgundio, iurisconsultus et iudex Pisanus, versio expositionis accuratae fidei orthodoxae s. Ioannis Damasceni, 591.

Bustigalli Giulio, rime, 753, 195; *v.* etiam Fustigalli Giulio.

Busto Pietro, descrizione della Transilvania e del principe Sigismondo Battori, an. 1595, 817, 337.

Bzovii Abrahami calumniarum adversus domum Bavaricam in t.XIV annalium refutatio, 538, 74.

Caesar C. Iulius, commentarii cum A. Hirtii et aliorum supplementis, 882; epist. (ibid.).

Caietano Pietro, instruzione per la sua andata in Fiandra, 865, 561.

Calabria Giov. Angelo, sull'irrigazione dell'agro Veronese, relazione al senato Veneto, 831, 370.

Calderini Domitius, panegyricus Ioannis de la Rovere, 735.

Calixti III conclave, 842, 1.

Calza (della) compagnia, capitoli e statuti, 950.

Camilli, romano, strambotto, 729, 49.

Campana, autodifesa per l'uccisione di Maffio Bernardi, 879, 659.

Campanella (fra) Tommaso dei P., discorsi ai principi d'Italia, 858, 315; 861, 306; aforismi politici, 858, 351; compendio della monarchia del Messia, 858, 403; delle ragioni, che ha il re cattolico sopra il nuovo emisfero, 858, 529; movimenti da lui suscitati in Calabria, 818, 400.

Campano Ioannes, versio Euclidis elementorum, 506. 507.

Campioni (de) ser Guerriero di ser Silvestro, cronica di Gubbio, ann. 1350-1472, 944.

Campofregoso (de) Antonio, strambotto, 729, 31.

Canal (de) Cristofaro, relazione dell'armata dei Veneziani, 826, 302v; della milizia marittima, libri I-IV, 917.

Candelfin Acquaviva Girolamo, sulla battaglia di Grelasco, ottave 1-132, 777.

Candiotti Petrus Matthaeus, decastichon, 733, 6v.

Canensi Michael, de vita et pontificatu Pauli II, pontificis max., 851, 455v.

Canossa (de) Ludovico, vescovo di Bayeux, lett. a Matteo Giberti, vesc. di Verona, in cui si predice il sacco di Roma, 852, 407; del governo del regno di Francia libri I-V, 858.

Cantalicio Io. Baptista, de gestis et moribus Friderici, Urbini ducis, carmina, 718. 719; epigrammata, 650. 662; interpretatio in Iuvenalem, 662; scòlia in Martialem (?), 650.

Caorsin Guilielmus, obsidionis Rhodiae urbis descriptio, 923, 120.

Capaccio Iulius Caesar, nonnullorum proregum neapolitanorum vitae et oratio in regiorum gymnasiorum auspiciis, 971; Federicus Monfeltrius (vita brevis), 980; versi nella morte di Starace, eletto del popolo di Napoli, 754, 112; son., 753, 167.

Capilupi Camillo, la morte di Gasparo di Coligny e di altri ribelli, 848, 202.

Capilupi Ippolito, discorso diretto al duca d'Urbino circa il modo di conservare la lega tra Pio V, il re cattolico e Veneziani, 848, 121.

Capodiferro card. Girolamo, lettere 1-2 alla famiglia Rasponi, 942, 13. 14.

Cappello Bernardo, sonetto, 700, 3.

Cappello Giovanni, relazione di Francia, an. 1554, 834, 234.

Capua (di) principe, strambotto 729, 63v.

Caracciolo Giulio Cesare, di-

scorso sopra il regno di Napoli, 824, 405; lettera al fratello, 824, 403.

Caranza seu Caronza Bartholomaeus, archiep. Toletanus, sententia in eum lata a Gregorio XIII, 814, 547.

Carbone Nicola, Europa, tragicomedia, 803.

Carducci Francesco, condanna e morte, 850, 204.

Caretta Orlandus, archiep. Ariminensis, decreta de statu Urbini, 990.

Carga Giovanni, informazione del secretario e secreteria di n. signore, s. Pio V, e di tutti gli uffizi, che da quella dipendono, 854, 29; 859, 72.

Carlo Emm. I, di Savoia, relazione delle nozze, 830, 471; relazione dei progressi fatti in Provenza, 831, 260; vide etiam Italia-Savoia inter anonyma.

Carlo V, epist. ad senatum rom. post Romam direptam, an. 1527, 848, 304; responsum ad Clementem VII et Franciscum I de liga, an. 1527, 870, 66v; bulla aurea seu investitura ducatus Florentini, Alexandro de Medici, an. 1530, 851, 302; instruction a su embaxador in Francia, an. 1536, 879, 39; confirmatio investiturae Cosmo de Medici, an. 1537, (ibid.); instruçion para Juan de Vega, ambaxador cerca... Paolo III, an. 1543, 866, 366; edictum de pace seu acta in conventu Spirensi, an. 1544, 874, 82; declarationis religionis in conventu Augustano fragmenta, an. 1548, (ibid.) 102; ricordi in suo nome, 865, 308v; ricordi per suo figliuolo, Augusta an. 1548, 866, 511, et hispanice, 867, 38; epistola ad cardinales in conclavi congregatos, 847, 19v; proposte fatte nelle cortes, tenute a Monzone, an. 1552, 874, 164; sommario delle risposte fatte al card. d'Imola, legato per la pace, an. 1553, 849, 271; parlamento al re Filippo II nella consignazione del governo dei suoi stati, 852, 2; *v.* etiam Spagna, Italia-Napoli et diritto pubblico inter anonyma.

Carlo IX, di Francia, editto sopra il concilio, 840, 123; epistola exhibita in congregatione generali concilii Tridentini, an. 1563, 879, 5; editto col quale si manifesta voler dare a s. santità gente per conservazione d'Avignone, an. 1565, 874, 175; maritaggio con Elisabetta d'Austria e sua venuta in Francia, an. 1570, 816, 82; entrata a Parigi, (ibid.) 80; dichiarazione della causa ed occasione della morte dell'ammiraglio (Coligny Gaspare) e complici nella città di Parigi, an. 1572, 874, 179, *v.* etiam Francia inter anonyma.

Carlos (d.) di Spagna, ragguaglio sulla prigionia, 815, 392; lettere di Filippo II sulla stessa (ibid.) 394.

Caro Annibale, gli straccioni, 764; sonetti 806, 51.

Carrafa (dei) el successo de la muerte, 853, 464.

Carrafa Alfonso, arciv. di Napoli, lettera, an. 1558, 853, 335v.

Carrafa Antonio, instruzione al Filonardo, 853, 381.

Carrafa card. Carlo, instruzioni, 853, 221. 343. 356. 374. 389; lettere (ib.) 181 sqq., 384. 386; negoziati col re Filippo II, (ibid.) 274v; estratto del processo (ibid.), 410; assoluzione di Paolo IV (ibid.) 404; breve compendio dei suoi delitti, 815, 335.

Carrafa Giovanni, duca di Paliano, instruzioni, 853, 241v. 337. 340. 360v. 377. 379v; lettere (ibid.), 239 sqq., 351v. 387. 400; estratti di lettere (ibid.), 331 sqq.; lettera del secretario del duca

al card. Carlo Carrafa (ibid.), 259; ratificazione della concordia sopra le terre di Pagliano e di Bari (ibid.), 267.

Carrafa card. Petrus, epist. ad Iulium III, an. 1550, 879, 146.

Carusis (de) Bartholomaeus, ord. s. A., de re bellica spirituali per comparationem temporalis, partes I-II, 880.

Casa (della) monsig. Giovanni, instruzioni e lettere a nome di Paolo IV e del Card. Carlo Carrafa, 853, 1 sqq.; de potentium et tenuium inter se officiis, 931; son. 806, 54v.

Casas (las) seu Casaus Bartolomeo, relazione brevissima della distruzione delle Indie (i. e. Americae mediae, meridionalis et insularum, versio italica ex Hispanica lingua, an. 1542), 836, 50.

Castro (di) Scipione, delli fondamenti dello stato e delle parti essenziali, che formano il principe, 852, 101; avvertimenti al sig. Marcantonio Colonna, quando andò vicerè in Sicilia, o discorso sul regno di Cicilia, 854, 309; discorso sopra la passata del duca d'Alençon in Fiandra, (ibid.) 413; discorso intorno al governo dello stato di Milano, 855, 246.

Catena Girolamo, discorso intorno alla berretta rossa da darsi ai cardinali religiosi, 843, 466.

Cato, versus de musis, 643, 82v.

Catullus Valerius, carmina, 641. 812.

Cavalca Domenico, serventese sulla pazienza, 627, 97v.

Cavalleria (de la) Petrus, tractatus qui dicitur zelus Christi, 536.

Cavalli Marino, relazione della Francia, an. 1546, 830, 115; della Spagna, an. 1551, 826, 123; 834, 1; della Turchia, an. 1560, 823, 561; di Candia, 827, 513; di Savoia, an. 1595, 835, 156.

Cavalli Sigismondo, relazione di Emmanuele Filiberto, an. 1564, 830, 404.

Ceccaldi Antonio, cronica di Corsica, libri I-IX, 877.

Cecco d'Ascoli, l'acerba, 697, 1; son. (ibid.) 73v.

Ceci Battista, relazione di Roma, an. 1605, 837, 412.

Ceci Falconetti Camillus, epigramma de Bernardino Baldino, 723, 33.

Cedulini Pietro, vesc. di Lesina, relazione dell'impero turchesco, an. 1594, 836, 406.

Centelle Christophorus, de bello urbinatensi seu de bello Francisci I, urbinatis ducis, contra Leonem X, pont. max., 907.

Cepio Coriolanus, dalmata, Petri Mocenici imp. gestorum libri I-III, 923, 43.

Cermisoni Antonius, pillulae ad servandam sanitatem, 683, 1v.

Cervini Marcello (Marcellus II, papa), vescovo di Nicastro, lettere 1-3 dalla corte di Carlo V al card. Alessandro Farnese, an. 1540, 879, 83; informatio al Paulum III post conventum Wormatiense, an. 1541, 832, 148; lettera al papa Paolo III, an. 1546, dal concilio di Trento, (ibid.) 115.

Cesarinis (de) Giulio, strambotti, 729, 50. 65.

Chariteo Benedetto, strambotti, 729, 6v. 33. 33v. 61v. 63. 64. 64v.

Cherubini Girolamo, lett. dall'Abissinia, an. 1597, 819, 466.

Chiabrera Gabriele, versi, 753, 187; canzonette, 754, 63.

Chiepio, dott., differenze tra li duchi di Savoia e di Mantova, 861, 463.

Chrysostomus (s.) Ioannes, epistola ad Cyriacum iuxta veterem versionem, 521, 8; sermo in ascensionem Domini, 826, 281.

Cicala, *v.* Sinan bassa.

Cicero M. Tullius, epistolae aliquot, 886, 79. 88; sententiae ex libris officiorum ac de amicitia, 544, 184r; testimonium de historia, 882, 154r.

Cicogna Pasqualem (in), Venetiarum ducem, epigrammata, 754, 60.

Cifrari di Federico, duca d'Urbino, 948. 949. 998.

Ciminelli (dei) Serafino, strambotti, 652, 142r; 729 passim.

Cimini Io. Baptista, hendecasyllabi, 733, 5.

Cimolotti Hercules, in bibliothecam urbinatem hexastichon, 753, 217.

Cingoli Benedetto, strambotto, 729, 24.

Cinuzzi Marcantonio, il Prometeo d'Eschilo tradotto, 789.

Cinzio F., strambotti, 729, 21. 21r. 60.

Cirni Antonfrancesco, intorno al miglioramento dell'isola di Corsica, al serenissimo senato, an. 1585, 856, 195.

Claudianus Claudius, carmina, 657.

Clemens VII, (Giulio de Medici) pont. max., lettera al padre del card. Marco Cornaro, 538, 64; epistolae Carolo V, Ferdinando regi, principibus electoribus Germaniae, 966, 132; confirmatio donationis religioni Hierosolymitanae insularum Melitae, Gaulos et arcis Tripolis, 966, 180; lettera sul sacco di Roma, an. 1526, all'imperatore Carlo V, 850, 147; allo stesso lettera dell'an. 1530, 879, 31; instruzione al card. Farnese Alessandro, 865, 71; sententia lata in Henricum VIII, Angliae regem, 822, 631; conclave, 842, 334; 846, 58; 847, 197r; breve cronica degli avvenimenti regnando Clemente VII, 850, 32.

Clemens VIII, sermo in concistorio contra Henricum IV, 869, 454; instruzioni ai nunzi, 866, 77. 277; 867, 137; commentarii visitationis trium basilicarum de urbe, s. Marci et ss. apostolorum, 837, 267; con che autorità si sia potuto intromettere nella ribenedizione di Enrico IV di Francia, 859, 441; conclave, 843, 402. 424; 844, 114. 141. 161; difesa di Clemente per la benedizione di Enrico IV, 874, 286.

Climacus Ioannes, scala paradisi iuxta veterem versionem cum scholiis s. Ioannis Raithuensis, 521, 12r; epist. ad s. Ioan. Raithuensem (ibid.); ad pastorem sermo (ibid.); epigramma in eundem (ibid.); eius vita (ibid.).

Cogorano Claudio, storia della espugnazione della città di Agria, an. 1596, 873, 518.

Coligny Gaspare, ammiraglio, *v.* Carlo IX, Capilupi Camillo.

Collenucci Pandolfo, comedia di Iacob e di Iosep, 773; regula di piantare et conservare melaranci, terzine, 811; oratio in nuptiis Constantii Sforza et Camillae Aragoniae, 899, 15r.

Colonna card. Ascanius, earum rerum quae Caesar card. Baronius de monarchia scripsit iudicium, 860, 187.

Colonna Marcantonio, manifesti al signor Giov. Andrea Doria, 873, 311; differenze con lo stesso, 818, 252; descrizione della sua entrata trionfante in Roma, 813, 465; informazione sulla sua armata, cavata dalle scritture di lui, 814, 330; epigrammata in eius laudem, 813, 471. 472.

Colucci Salutati Pierius, de poesi defensio, 694.

Columnio (de) Corelli Iacobus, *v.* Corelli.

Commendone card. Francesco, propositio in conventu Nürbergensi, an. 1561, 851, 110v; summarium responsionis nunciorum (ibid.), 114; relazione ai legati del concilio di Trento sopra le cose ritratte dall'imperatore Ferdinando d'Austria, an. 1563, (ibid.) 153; discorso sopra la corte di Roma, 845, 201; istruzioni a lui per parte dei legati del concilio, 851, 145. 151.

Concili, *v.* inter anonyma.

Conclavi dei pont. romani, *v.* nomina singulorum pontificum.

Condè (di) principe (Bourbon Enrico I), supplica al papa Gregorio XIII di riceverlo nel numero dei cattolici, an. 1572, 848, 289; 879, 344.

Constantius Guidubaldus, octasticon, 733, 12.

Contarini Dominicus, episcopus olivolensis, consensio formata Urso Urseolo patriarchae ad consecrandum episcopum, 503, 111.

Contarini Francesco, relazione d'Inghilterra, an. 1610, 838, 467.

Contarini card. Gaspare, relazione di Spagna, an. 1525, 828, 465; di Roma, an. 1530, 830, 1; vita, 814, 389.

Contarini Lorenzo, relazione di Austria, an. 1548, 822, 405.

Contarini Simone, proposizione alli potentati d'Italia, an. 1618, 867, 462.

Contarini Tommaso, sommario della sua relazione di Spagna, an. 1593, 833, 475; relazione di Germania, an. 1596, 838, 28; relazione degli stati d'Olanda, an. 1610, 838, 474.

Contughi Contugo, relazione del Quinsay e del re della Cina, an. 1583, 831, 498.

Coquelei Lazzaro, orazione a Sisto V per madama di Guisa, 868, 248.

Coraro Giovanni, relazione di Savoia, an. 1561, 834, 83; 849, 97, *v.* Boldu Andrea.

Coregiaio Matteo, sonetti, 697, 80. 70v.

Corelli de Columnio Iacobus, chronica pontificum et cardinalium, 863, 1; 972; de cardinalatu et cardinalium origine, 863, 278; tractatus pulcherrimus de iis, quae servari debent tempore interdicti, 863, 356v; de summa episcopi dignitate, 863, 375r; de auctoritate papae circa duplex canonum genus, 863, 382.

Corgnia o Cornia (della) Ascanio, parere sopra la lega, 855, 322; lettere, 879, 151; manifesto e giustificazione a Paolo IV, 853, 227.

Corgnia o Cornia (della) Fulvio, lettere, 879, 151, lettera a Filippo II nella sede vacante di Paolo IV, 879, 256; lettere a diversi per la liberazione del fratello Ascanio, 879, 322.

Cornaro Alvise, del levar la laguna di Venezia e della sua fortificazione, 991.

Cornaro Francesco, relazione dell'Istria, 839, 47.

Cornaro Girolamo, discorso sopra la pace tra Francia e Spagna, an. 1598, 857, 147.

Cornazani Antonius, de vita et gestis Bartholomaei Colei seu Colleoni, principis bello invictissimi, 918.

Cornelius Nepos, vitae Hamilcaris, Hannibalis et Titi Pomponii Attici, 505, 211.

Corneo Tito d'Urbino, discorso della ragion di stato e di guerra, parti I-II, 860, 1.

Corner, *v.* Cornaro.

Cornutus, in Iuvenalem et Persium scholia, 664, 3. 128.

Corona seu Coronis (de) Apollonio, strambotti, 729, 25. 32v.
Corregiaro Matteo, *v.* Coregiaio Matteo.
Corregio (familiae) lettere sul feudo, 879, 463.
Correro Giovanni, relazione di Francia, an. 1569, 824, 130.
Corso Rinaldo, vescovo di Strongoli, discorso a pittori sopra l'onestà delle imagini, 859; distichon in laudem Hieronymi Vannini, 751, 48v.
Cortese Giacomo, istruzione sopra le cose di madama Margarita d'Austria, an. 1537, 865, 550; cf. Piccolomini Giov.
Cortese Giulio Cesare, sonetto, 754, 23.
Cortese Paolo, strambotti, 729, 3. 6. 7v. 22. 23v. 26v. 31v. 36v. 59. 60v. 62v. 66v.
Corvini L., strambotti, 729, 39v. 47v. 55v. 56v.
Cravallis seu Crabaliz Agostino, risposta a quel che si dice per parte di Francia circa la precedenza colla Spagna, 874, 31.
Crescentini (s.) m. officium proprium dioecesis Urbinatensis, 601.
Cresci Pietro, sonetto, 753, 59.
Crispi (s.) Benedictus, archiep. mediolanensis, commentarium medicinale, 668.
Crispo Flavio, tragedia, 695.
Cristoforo de monte Guiduccio, *v.* Guiduccio (de monte) Cristoforo.
Crivelli Angelus, carmina I-II de Lucia Sforza, 643, 86.
Croce (sa di) marchese, lo que parece que podra hazer la armada inglesa en caso que quiera pasar a las Indias, an. 1585, 854, 304.
Cruz (de) Antonio Giorgio, relazione delle Indie, an. 1608, 818, 485.
Curtius Q. Rufus, historiarum Alexandri m. libri qui supersunt, 891.
Cyrillus, de miraculis s. Hieronymi, 890, 68v.

Damiani (s.) Petrus, *v.* Petrus.
Dandino Girolamo, card., lettere scritte a nome di Giulio III, an. 1550-1551, 862.
Dandolo Giorgio, strambotto, 729, 5v.
Daniel, monachus Raithuensis, vita s. Ioannis Climaci, 521, 9v.
Danielis Camillus, epigr. 733, 4.
Dati Goro, *v.* Datis (de) Leonardus.
Datis (de) Leonardus, ord. praed., quadragesimale de flagellis, 592; la sfera, libri I-IV in ottava rima, 752.
David Ignazio, memoriale sul patriacato di Antiochia, al card. Prospero Santacroce, an. 1576, 832, 502.
Decembri P. Candido, versione italiana della vita di Enrico V d'Inghilterra, scritta in latino da Tito Livio di Forlì, 922; elegidion, 643, 86.
Dedi Paolo, strambotti, 729, 11. 12. 20. 39v. 42v.
Delfino Giovanni, *v.* Dolfin Giov.
Delfino Zaccaria, lettere a Paolo IV ed al card. Carrafa sopra le cose di Germania, an. 1555-1556, 851; al card. Borromeo s. Carlo, an. 1561, 851, 70; propositio in conventu Nůrburgensi, an. 1561, 851, 109; summarium responsionis, 851, 114; lettere 1-2 ai legati del concilio di Trento, an. 1563, 851, 166. 167.
Delius Christophorus, mediol., epigrammatum libri I-II, 721.
Denclot seu Desclot Bernardo, chronicas o conquesta de Catalunya, an. 1127-1285, 894.
Dictys Cretensis, ephemeridos belli troiani libri I-VI, 893.

Dietaiuve Mino, esposizione della divina Commedia, in terza rima, 687, 56.

Dinanzani Giov., strambotto, 729, 44.

Dionisio da Capua, d. min., lettera in versi sciolti, 783.

Dionysius Carthusianus, excerpta ex eius operibus de quaestionibus theologicis, 516. 517.

Dionysius Perieges, de situ orbis Antonio Becharia interprete, 984.

Diplovatacci Thomas, de Pisauri origine ac nobilitate, 813, 505.

Dolfi Giovanni, strambotti, 729, 45. 58. 59.

Dolfin Giovanni, relazione di Roma, 836, 451.

Domenico gerosolomitano, relazione della gran città di Costantinopoli, an. 1618, 839, 319.

Donato Nicolò, relazione della Dalmazia, an. 1601, 838, 58.

Dori Benedictus, carmina, 753, 82; epigrammata, 753, 125.

Doria Andrea, capitoli per la signoria di Venezia ed il re cristianissimo, an. 1554, 849, 276v.

Doria Giov. Andrea, dichiarazione del successo tra lui e Marcantonio Colonna, 816, 508; 818, 252; 873, 311; risposta al gran duca di Firenze, 879, 651.

Dorio Antonio, discorso sopra le cose Turchesche, 848, 294.

Drusolino Giov. Batt., itinerario di Germania, 816, 15.

Duodo Pietro, relazione d'Africa (Abissinia), an. 1578, 837; relazione di Polonia, an. 1592, 835.

Enrico II, di Francia, estratto dell'istruzione, che diede ai suoi oratori al concilio di Bologna, an. 1547, 867, 4; proposta fatta a suo nome alla republica di Genova, an. 1551, 852, 417; excusatio de induciis quinquennalibus, 853, 527; *v.* etiam Francia inter anonyma.

Enrico III, di Francia, sommario delle risposte alle rimostranze del clero congregato a Melun, 874, 211; edictum pro unione subditorum ad ecclesiam catholicam, latine et italice, 868, 46. 53. 138; regole per l'esercizio dell'editto, 868, 49; ragionamento nel parlamento per l'abolizione della religione riformata, 868, 50; lettere al clero, ai signori di Parigi, alla nobiltà, ed al terzo stato, an. 1586, 868, 70. 75. 80. 83v; orazione nell'apertura dell'assemblea dei tre stati, 688, 144; dichiarazione sopra l'osservanza degli editti di unione, 868, 180; ragioni per la morte del duca di Guisa, 688, 184; giustificazione delle azioni riprese nell'orazione fatta da Lazzaro Coquelei a Sisto V, 868, 417v; *v.* Francia inter anonyma.

Enrico IV, di Navarra e Francia, lettera al papa Gregorio XIII, an. 1572, 848, 289; 879, 346; dichiarazione sopra il card. legato, mandato in Francia, an. 1590, 869, 243; lettera al duca di Longavilla sulla giornata di Nantes, 869, 264; lettera al duca di Maine dopo la vittoria, 869, 267; editto e dichiarazione, an. 1594, 869, 468; editto sopra la riunione dei signori di Guisa all'obbedienza, 869, 479; dichiarazione sopra la guerra contro il re di Spagna, 869, 513; articoli della tregua, an. 1595, 869, 524; lettera ai vescovi del regno, sopra l'assoluzione, 869, 557; *v.* Francia inter anonyma.

Erizzo Gaspare, relazione di Dalmazia, an. 1559, 826, 240.

Eschilo, il Prometeo tradotto in italiano da Marcantonio Cinuzzi, 789.

Este (d') Francesco, lettera a Cesare Rasponi, 942, 17.

Estienne Enrico, il governo di Caterina de Medici, 817, 61.

Euclides, elementorum libri I-XV, Ioanne Campano interprete et commentatore, 506. 507.

Eugenius IV, pont. max., bulla de corpore Christi, an. 1433, 597, 649^{v}; instructiones nuntiis contra congregationem Basiliensem, an. 1436, 866, 1; concessio regni Siciliae ultra pharum Alfonso Aragoniae, regi, 849, 278^{v}; de morte Eugenii IV, 842, 8.

Eusebius, de morte s. Hieronymi ad Damasum, 890, 9^{v}.

Eutropius, breviarium, libri I-X, cum Pauli et aliorum additamentis, 961, 55.

Fabbarino Ruggiero, guerra di Croazia ed Ungheria, an. 1592-1595, 817, 385.

Faber Ioannes, episc. Vindobonensis, praeparatoria pro Spirensi concilio, 865, 217.

Fabretti Giov. Benedetto, rime, 749.

Fabri Bartholomaeus, ode, 733, 6.

Fabroni Lorenzo, modo proposto a s. m. cristianissima per sfuggire inganni, falsità e fraudi, che si commettono da notari, mercanti..., 861, 101.

Faggiis (de) Angelus, poesis christiana, 726.

Falconi Bernardinus, miracula b. Mariae Virginis de Laureto, libri I-II, 911.

Faliero Giov., relazione della perdita di Nicosia, an. 1570, 836, 240.

Farnese Alessandro, v. Paolo III.

Farnese card. Alessandro, istruzioni ai nunzi a nome di Paolo III, an. 1546-1549, 865, 315; epist. episc. Basiliensi, an. 1546, 847, 142; lettere 1-3 sull'uccisione di Pier Luigi Farnese, 818, 121^{v}; lettere al nunzio Pietro Bertano, an. 1548, 879, 127.

Farnese Alessandro, duca di Parma, carta al consul de la nacion Española, Juan de Sornoca, an. 1588, 879, 457; epigrammata in eius obitum, 754, 24.

Farnese Pierluigi dell'uccisione (di), 818, 119.

Farnese Rainutii epigramma in tumulum, 753, 192^{v}.

Fattori Terentius, in nuptiis Francisci M^{ae} II, Urbini ducis, et Liviae de Ruvere, hexametri 1-80, 753, 52.

Favella Sincero, ungaro, discorso contro un nemico della religiosa Hiberia, 897, 115.

Fazini Galeazzo, strambotto, 729, 22^{v}.

Fedeli Fedele, della guerra dei Turchi contro i Veneziani, an. 1570-1574, 956.

Fedeli Vincenzo, relazione di Firenze, an. 1561, 826, 144.

Federico da Venezia, la exposicion dell'Apocalipsis per volgar, 525.

Federico II, son., 697, 73.

Federico II, duca d'Urbino, cifra seu cifrari, 948. 949. 998.

Federico della Rovere, principe di Urbino, v. Rovere (della) Federico.

Felici Pirro, versi e prose, 805; versi a fra Francesco Verdeselli, 629, xx.

Felini Petrus Martyr, differentiae inter breviarium s. Pii V et Clementis VIII, 606.

Feltrini Manfredo, strambotto, 729, 24^{v}.

Feltrini Tiburtius, epigr., 733, 11.

Ferdinando, arciduca di Austria, coronazione, an. 1618, 819, 482.

Ferdinandus I, rex romanorum, instructiones 1-2, 865, 486v. 492; epist. 1-2 ad Pium IV, an. 1561, 840, 139; sommario del recesso della dieta di Augusta, 874, 100; praetensa declaratio confessionis Augustanae ad Ferdinandum I, 874, 117; informatio praetensae declarationis, 874, 118v; Ferdinandum esse legitimum regem Hungariae, 873, 1.

Ferni Michäel, conclave Alexandri VI, 844, 11.

Fieschi Luigi, *v.* Flisci Aloysii.

Ferrero Pietro, lettera alla comunità d'Urbino, 959.

Ferretti Exuperans, epist., 960.

Ferretti Iulius, de Ravennatibus archiepiscopis descriptio, 960.

Filarete Francesco, *v.* Philarithe.

Filelfo Franciscus, odarum libri I-IV, 701; epist. ad Carolum VIII pro bello adversus Turcas suscipiendo, 923.

Filelfo Marius, Martiados libri I-II, 702; canzone morale, 702; carmina latine et italice, 728; rime, 804.

Filioli Fileto Marcus, epigrammatum libri I-III, distichorum liber, endecasyllabon libri I-III, sylloge inscriptionum antiquarum, epigraphae recentiores, 711.

Filippini Pietro Antonio, cronica di Corsica, libri I-IX, 877.

Filippo II, re di Spagna, epist. ad collegium card., sede vacante, post mortem Pauli IV, 879, 310; instruzione ad Antonio di Toledo, ambasciatore in Francia, an. 1560, 848, 306; instruzione a don Luigi di Zunica, legato al pont. Pio IV intorno all'elezione del re di Boemia, 851, 135; sommario dell'istruzione allo stesso per le cose del concilio, 867, 10; lettera al card. di Lorena (condoglianze), 879, 17; lettere tre sobre la prison del principe don Carlos, 815, 394; sommario di lettere ai suoi ministri in Italia, an. 1570, 841, 152. 210v; lettera ai governatori della città di Lisbona, an. 1579, 825,223; epist. hispanice de successione ad regnum Lusitaniae, an. 1580, 825, 228; instruction del duque de Medina Sidonia, an. 1588, 865, 525; dichiarazione di mantenere la santa lega in favore dei cattolici di Francia, 869, 515; ordine della casa, 829, 652; *v.* etiam Spagna inter anonyma.

Filippo III, re di Spagna, *v.* Spagna inter anonyma.

Filippo IV, di Spagna, copia de una carta que iscriviò a la muger de d. Bathasar de Çuniga, an. 1622, 754, 172.

Firmani Io. Franciscus, ceremoniarum clericus, diarium, an. 1529-1565, 638.

Flaccus C. Valerius, argonauticon libri I-VIII, 669.

Flamini Antonius, epigrammata, 750, 67.

Flavio Crispo, tragedia, 695.

Flisci Aloysii conspiratio in Genuensem remp., 815, 315.

Floriano cap. Pompeo, relazione della nazione e impero dei Turchi a Clemente VIII, 833, 509.

Folengi Nicodemus, elegiarum liber, 747.

Fontana Giacomo (Fontaine Jacques), discorso dei varoli, 861, 212.

Forestani Simone, ser Dini, canzoni, 687, 103. 120v.

Foscari Marco, relazione di Firenze, an. 1527, 822, 134.

Foscarini Giacomo, relazione de-

la flotta Veneta, an. 1572-1573, 836, 346.

Frachetta Girolamo, discorsi politici, 821, p. III, 251 sqq. et p. IV; 859, 433. 453; 860, 161. 235. 300.

Franceschi (dei) Petrus, de quinque corporibus regularibus, partes I-III, 632; de corporibus irregularibus, 632, 49^{v}.

Franceschini Alessandro, lettera al card. Gondy, 879, 643.

Franceschini Tito, eccesso, tragedia spirituale, 756; sonetti (ibid.).

Francesco I, re di Francia, epist. ad cardinales de induciis, an. 1524, 837, 363; 879, 581; ad principes congregatos apud Spiram, an. 1526, 870, 55; lettera a Clemente VII sul sacco di Roma, 850, 102^{v}; risposta al ragionamento fatto da Carlo V alla presenza del papa Paolo III, an. 1536, 873, 210; *v.* etiam Francia inter anonyma.

Francesco M^{a} I, duca d'Urbino, *v.* Rovere (della) Francesco I.

Francesco II, re di Francia, risposta a don Antonio di Toledo sopra il trattato con Filippo II, an. 1560, 851, 81; lettera al card. di Ferrara, d'Este Ludovico, an. 1560, 851, 87^{v}; risposta sopra le cose del concilio, 851, 91; *v.* etiam Francia inter anonyma.

Francisco, can. d'Urbino, cronica d'Urbino, an. 1444-1579, 904, 25.

Franco Baptista, Genuensis, epist. de nonnullis rebus ab Aenea Sylvio (Pio II) Piccolomini in sua Europa contra Genuenses falso traditis, an. 1470, 885, 244.

Franzotti G., strambotto, 729, 19.

Frate (del) Bindo di Cione, *v.* Bindo.

Fulgentius Fabius Planciades, mythologiarum libri I-III, 670; expositio sermonum antiquorum (ibid.); laus, (ibid.).

Funda Christophorus, epigr., 767.

Fusco Franciscus, an Deus gloriosus vel necessario sua munia exerceat, 538, 1.

Fustigalli Giulio, rime, 753, 20. 195.

G. (de) Franciscus, phaleucii 1-25 ad A., puellam lepidissimam, 684, 143^{v}.

Gabrieli Antoninus, de merito sanctorum operum, 578; de christiana religione (ibid.); de iustitia evangelica, 579.

Gaetano card. Antonio, giuniore, conclave di Urbano VIII, 856, 1.

Gaetano Enricó, legato, risposta al duca d'Umena, 869, 394; risposta al collegio della Sorbona, 869, 277; oratio habita Parisiis, 869, 222; lettera monitoria agli arcivescovi e vescovi di Francia, proibendo loro di andare al convegno di Tours, 869, 247.

Galilei Galileo, del flusso e riflusso del mare, 860, 445.

Galli Angelo, rime, 699.

Galli Antonio, rime, 750; salmi tradotti, 799.

Gallio Tolomeo, card. di Como, lettere al nunzio di Spagna, an. 1560, 840, 33 sqq. 76^{v} sqq.; al nunzio in Portogallo, 840, 115 sqq. 146 sqq. 163^{v}; estratti di lettere, 840, 344 sqq.; lettere due sopra il luogo degli ambasciatori in cappella pontificia, 852, 413.

Gallo Galli Antonio, motivi politici 1-133, 959.

Gallo Galli Giovanni, vita di Federico di Montefeltro, an. 1579, 888;

de tessera gentilicia Francisci M^ae II, Urbini ducis, epigramma, 888, 1.
Gallucci Giuseppe, Dorillo, tragicomedia pescatoria, 801.
Gambara card. Giov. Francesco, polizza a Pio IV sulla legazione di Avignone, 852, 421; lettere a diversi, 879, 361 sqq.; lettere sul feudo di Corregio, 879, 463.
Garatori Iacopo, son., 697, 72.
Gareth Benedetto, v. Chariteo Benedetto.
Garimberto mons. Girolamo, lettera al card. Alessandro Farnese su fatti contemporanei, an. 1568, 879, 336.
Garzes fra Martino, sua elezione a gran maestro dell'ordine di Malta, 816, 429.
Garzoni Costantino, relazione dell'impero ottomano, an. 1573, 824, 260.
Garzoni Ioannes, libellus de principis officio, 996.
Gaudentius (s.), Brixianus, de ss. Petro et Paulo, 504, 146v.
Gaugelli dei Gaugello, rime, 692.
Gentili Gentilis de Fulgineo, excerpta medica, 643, 137.
Georgi Bernardus, epitome principum venetorum, 696.
Georgius Alexandrinus, v. Merula Georgius.
Gerardi Balthassaris caedes et cruciatus, 814, 541.
Geri, strambotti, 729, 7.
Germanicus Caesar, epigr., 643, 92v.
Gerontii (s.) officium et missa, 819, 314.
Gherardi Iacobus, v. Iacobus Volaterranus.
Ghislieri Giov. Pietro, relazione di Romagna a Gregorio XIII, 831, 86.
Giacomelli Giov. Batt., notaro, atto di consegna, an. 1612, 874, 365.
Gibellini Petrus, hexametri et epigramm., 753, 1.
Ginga Marcus Antonius, epigr., 733, 11r.
Giorgi Bartolomeo, Dies irae dies illa esposto e dichiarato in venti sermoni, 515.
Giotto, canzone, 687, 18.
Giovannetti Marcello, epitalami I-III, in latino I, italiano I, spagnuolo I, 796.
Giovanni d'Austria, relazione dell'armata, 816, 144; hexametri in laudem, 813, 471v.
Giovio Paolo, lettere 1-2 al card. Pio da Carpi, an. 1538. 1541, 879, 53. 109.
Girelli Sylvester, ecloga, 753, 213.
Giubini Giacomo, epitalamio, 770.
Giugni Galeotto, narrazione del processo per la ricuperazione della libertà di Firenze, an. 1535, 841, 1,
Giulio, v. Iulius.
Giustiniano Andrea, relazione di Dalmazia e Levante, an. 1576, 829, 1.
Giustiniano Marino, relazione di Francia, an. 1535, 823, 598.
Giustiniano Ribuffo Bernardino, dialogo tra il re di Spagna ed il duca d'Alva, se sia bene e riuscibile impadronirsi di Genova, 855, 145.
Giusto messer, sonetti, 699, 184. 185. 197v. 198v.
Gobellino, v. Ammannati Iacobus.
Godiis (de) Pauli forma privilegii, 692, 181.
Gondola Francesco, relazione del Turco a Gregorio XIII, 827, 278.
Gondy card. Pietro, risposta al papa Clemente VIII sull'assoluzione di Enrico IV, 879, 645v.

Gonfalonieri Aloisio, supplica a don Ferrante Gonzaga, in difesa del duca Pietro Alosio, 874, 131.

Gonfalonieri G. Battista, la tavola rotonda, 953.

Gontault Carlo, *v.* Biron (di) duca.

Gonzaga Bonaventura, lacrime di Giudit, ottave 1-130, 780.

Gonzaga Eleonora della Rovere, duchessa d'Urbino, lettere ad Anastasio Rasponi, 942, 2v. 3v. 4v.

Gonzaga Elisabetta, duchessa di Urbino, lettere 1-2 ai Rasponi, 942, 3v. 10v.

Gonzaga Ercole, card. di Mantova, lettera a Pio IV, 851, 143; lettera al card. s. Carlo Borromeo, 851, 163.

Gonzaga don Ferrante, istruzione sulle cose di Sicilia, an. 1546, 836, 22; istruzioni al cap. Sigan e don Antonio d'Agostino, an. 1546, 865, 499. 501.

Gonzaga Margherita, suo ingresso in Ferrara, an. 1579, 825, 571.

Gozzi Nicolaus Vitus, de anima, de daemonibus, de angelis, de Deo, 514.

Gozzolini Silvestro, i modi onde i principi hanno denaro, 988; discorso sulla città di Pesaro, 957.

Granduca di Firenze, lett. a Giovanni Andrea Doria, 879, 651.

Granvela Perrenot Antonio card., nota sulla lega del 1571, 848, 168; risposta al card. Carlo Carrafa, hispanice, 853, 280.

Grassis (de) Paris, diarium an. 1504-1506, 637.

Graziani Pietro, epigramma et ottava, 753, 106.

Gregorio XIII, sententia lata contra Barth. Caranza, archiep. Toletanum, 814, 547; istruzione a don Annibale di Capua, legato alla rep. di Venezia ed a Rodolfo II d'Austria, an. 1576, 865, 459; conclave, 842, 543; ragguaglio degli atti del suo regno, 814, 273; riforma dei segretari, 866, 414; viaggio a Caprarola, 818, 210.

Gregorio XIV, istruzione al nunzio di Spagna, an. 1591, 866, 60; conclave, 843, 158; 844, 41; diario delle azioni del conclave, 843, 234; monitorio agli aderenti al re di Navarra, Enrico IV, 869, 249; discorso in materia di sede vacante dopo la morte di Gregorio XIV, 843, 360. 373; 844, 83v. 100 (cf. f. 41).

Gregorio XV, sommario della bolla per la riforma del conclave, 538, 47; conclave, 844, 463. 469. 475. 491.

Gregorius (s.) magnus, papa, dialogorum libri I-IV, 520. 531, 1; homiliarum in Ezechielem libri I-II, 523; flores moralium, 519; confessio, 585, 105; decretum, 531, 117.

Gregorius de Valentia, excerpta ex eius operibus de theologia, 516-517.

Grimaldi comm. fra Nicolò, ambasciatore della religione Gerosolomitana in Roma, del modo di difendere l'isola di Malta dall'armata Turchesca, 854, 189.

Gropperius card. Ioannes, votum contra Caroli V. abrenuntiationem ad imperium, an. 1558, 873, 250.

Grossa (della) Giovanni, cronica di Corsica, 877.

Grudius Nicolaus, constitutiones ordinis velleris aurei, e gallica lingua in latinam conversae, 609. 614.

Gualterus anglicus, romuleae fabulae 1-60, 677, 105.

Gualtieri Guido, iter Sixti V ad Centumcellas, 813, 481.

Gualtieri Sebastiano, discorso sopra le cose di Francia, 852, 263; lettera al card. Tournon Francesco,

an. 1560, 851, 78; instruzione a Cipriano Saracinello, spedito al papa Pio IV, an. 1561, 851, 121.

Gualtiero Felice, il conclavista, 845, 148.

Gualtierotti Francesco M^a^, idillio, 753, 39. 129.

Guarini Battista, descrizioni o ritratti delle virtù morali, 861, 160; ragguaglio dell'impresa delle galere di Toscana nell'isola di Scio, an. 1591, 818, 280; ragguaglio dello stato di Milano, 839, 463.

Guarnieri, strambotti, 729, 5. 8. 12v. 23v. 27v. 51v. 62.

Guasconi Petrus Lazarus, fidei christianae rudimenta, latine et italice, libri I-IV, 558.

Guicciardini Francesco, sopra il dominio della chiesa (estratto dal libro IV delle Istorie), 859, 18.

Guicciardini Luigi, seniore, comparazione del giuoco degli scacchi all'arte militare, 861, 61.

Guidarelli Guido, epigrammata, 754, 39; 906, 11v.

Guidi Antonius, Pauli IV obitus et Pii IV conclave et creatio, 842, 427; acta interregni horum pontificum, 846, 256.

Guidiccioni Giovanni, rime, 806; lettera al card. Agostino Trivulzio, 870, 125v; sonetto a Francesco M^a^, duca d'Urbino, 906, 10v.

Guido de monte Rochen, manipulus curatorum, partes I-III, 567.

Guido da Valmontone, sonetti, 699, 178v. 179.

Guidubaldo I, duca d' Urbino, *v.* Montefeltro Guidubaldo.

Guidubaldo II, duca d'Urbino, *v.* Rovere (della) Guidubaldo.

Guiduccio (de monte) Cristoforo e Nicola, frammenti del libro dei conti, 682, 184.

Guisa (de) Carlo, card. di Lorena, lettera al card. di Ferrara, 851, 85; ai legati del concilio di Trento, 851, 131.

Guisa (di) signori, pratiche con Filippo II di Spagna, 816, 160; raccolta delle ultime parole dette da monsig. di Guisa nell'ultimo della sua vita, 868, 166; perchè ridottisi all'obbedienza del re di Navarra, Enrico IV di Francia, 869, 549; de ducibus Guisa *v.* etiam Francia inter anonyma.

Gussoni Andrea, relazione dello stato di Firenze, an. 1576, 825, 482.

Guzman (de) Perez Alfonso, *v.* Perez.

Hamet Muley, *v.* Muley Hamet.

Halifax Ioannes, *v.* Ioannes de Sacrobosco.

Heigerlin Ioannes, *v.* Faber Ioannes.

Henricus de Arimino, exempla virtutum et vitiorum etc., ordine alphabetico, 596.

Herrera (d') Antonio, discurso s. las fortaleza o los exercitos, 821, 581.

Hieronymi Battista, strambotti, 729, 34v. 35v.

Hieronymus (s.), in epist. ad Galatas libri I-III, 522; in epist. ad Ephesios libri I-III, 522; epistolae, 504, 155v sqq.; sermo de quadragesima, 504, 159; varia de vita ac moribus s. Hieronymi, 890.

Hilario, monachus s. Benedicti, Veronensis, crisias seu de signis praecedentibus iudicium, poema, libri I-III, 737; hexametri et epist. graece ad card. Bessarionem (ibid.).

Hilarius (s.), Pictaviensis episc., interpretationes psalmorum 126-130, 504, 97.

Homerus, batrachomyomachia, Ca-

rolo Marsuppini interprete, 643, 95.
Honorius III, papa, epist. Waldemaro, regi Daniae, an. 1220, 879, 148v.
Horatii Flacci brevis vita ac de metris, 646, 1.
Hugo de s. Victore, soliloquium de arrha animae, 502, 49.
Humena (di) duca, *v.* Lorena (di) Carlo.
Hurem dragomanno, traduzione dei capitoli della pace del Turco coi Veneziani, 870, 414.

Idiaquez don Ivan, relaçion de lo succedido a los 24-25 agosto, an. 1580, nel campo di s. m. sopra Lisboa, 830, 494.
Illicini Antonius, expugnatio constantinopolitana, 815, 275v.
Ingrati Carlo, strambotti, 729, 34. 52v. 60v.
Innocentius III, papa, de miseria conditionis humanae, libri I-III, 604, 99; epistolae aliquot, 847, 118v; 849, 306.
Innocentius VIII, papa, instrumentum pacis cum Ferdinando, regi Siciliae, an. 1487, 849, 325; instructiones legatis, 864, 90 sqq. 129 sqq. 165v sqq. 173v.; conclave et perfecta ceremonia eius coronationis ex Burchardi diario, 843, 1.
Innocenzo IX, conclave, 843, 396; 844, 69; discorso sopra il suo conclave, 843, 360; 844, 83v. 100.
Isabella, moglie di Filippo II di Spagna, entrata in Baiona, an. 1565, 816, 38.
Isidorus (s.) chronica, 585, 3; excerpta, 589, 549.
Isocrates, oratio ad Demonicum iuxta veterem versionem, 541, 33.
Iwan I, Moschoviae dux, *v.* Wassiliewic Ioannes, Natalinus et Moscovia inter anonyma.
Iacobus Utinensis, exhortatio ad sumenda arma contra Turcos, 933.
Iacobus Volaterranus, de morte Sixti IV, 842, 96; 844, 5v.
Iacomini Iulius Caesar, opera, 617-625.
Iacopino Leonardo, opuscoli, 819, 323. 421. 430.
Iacopone (fra), laude, 597, 649; laudi spirituali, 784.
Ioannes, elegia in natali Friderici, Urbini principis, 753, 115.
Ioannes (s.) Climacus, *v.* Climacus.
Ioannes (s.) Damascenus, expositio accurata fidei orthodoxae, libri I-II priores, Burgundione Pisano interprete, 591.
Ioannes Guallensis, breviloquium de virtutibus, 510; summa collectionum, 510, 25.
Ioannes et Iulianus, canonici Civitatenses, annales Foroiulienses ab an. 1252-1315 et 1317-1364, 898.
Ioannes I, dux Moschoviae, *v.* Wassilievic Ioannes.
Ioannes Rhaitensis, epist. ad s. Ioannem Climacum, 521, 11; scholia in scalam, 521, 12v; commendatio sermonis s. Ioannis Climaci, 521, 73.
Ioannes de Sacrobosco, opera, 507, 145. 154. 171.
Ioannes Theutonicus, confessionale, 502, 34.
Iulianus, canonicus Civitatensis, *v.* Ioannes et Iulianus.
Iulius II, pont. max., instructiones I-III, legatis datae, 864, 216; conditiones et pacta in investituris regni neapolitani, 849, 249; 851, 432; investitura de regno Siciliae citra pharum, 851, 389.

Iulius III, pont. max., conditiones et pacta in investituris regni neapolitani a Iulio II ad Iulium III, 851, 432; brevi e lettere, 862; istruzioni, 865, 340; 870, 143^{v}; conclave, 842, 389; 847, 11^{v}. 59^{v}; 846, 13^{v}. 67^{v}.

Iulius Valerius, Alexandri Polemi res gestae, 887. 892.

Iustini Marcus, distichon, 698, 1^{v}.

Iuvenalis, satirae, 658-660. 672. 673; satirae cum glossa et scholiis 661; satirae cum commentario Georgii Merula, 663; cum interpretatione Io. Bapt. Cantalicii, 662; scholia in satiras, 661, 62. 134; 664; vita, 661, 1^{v}; 662, 6; 672.

Iuvencus C. Vettius Aquilinus, evangeliorum libri I-IV, cum praefatione, 665.

Kassic Bartholomaeus, hymni breviarii romani lingua croatica versi, 800.

Khlesl card. Melchiorre, ristretto delle colpe, dato al re Ferdinando ed all'arciduca Massimiliano, an. 1618, 538, 68.

Ladislaus, rex neapolitanus, mandatum Dominico della Serra de conducendo Carolum Malatestam ad obsequia et stipendia Gregorii XII, 818, 11.

Laetus Pomponius, hexastichon in Cantalicium, 662, 1^{v}.

Lambertucci Giov., sonetto, 697, 73^{v}.

Landan Ioannes, de ultimis Martini Lutheri actis ac de eius obitu, 814, 573.

Landi Agostino, supplica a d. Ferrante Gonzaga in difesa del duca Pietro Alosio, 874, 131.

Landini Christophorus, disputationum Camaldulensium libri I-IV, 508.

Lando Alvise, discorso delle cose del regno di Napoli, 827, 236.

Lapi Angelus, de laudibus Friderici II, Urbini ducis, poemation, 732.

Las Casas don Bartolomeo, *v.* Casaus.

Laudivius, eques Hierosolymitanus, epistolae 1-90 magni Turci latine redditae cum praefatione ad Franciscum Beltrandum comitem, 923, 154.

Laura (de) nota in cod. Ambrosiano, 681, 197; 683, 40^{v}.

Lauredanus Leonardus, instructio Marino Griti de recta administratione urbis Vicentiae, 925.

Lauredanus Maurus, *v.* Loredano.

Laurentius de Pratis, *v.* Pratis.

Lauro Antonius, relatio de ecclesia s. Iacobi et Stephani de Urbe, 993, 57.

Lavardin (de) Hildebertus, venerábilis Cenomanensis episc., excerpta ex eius operibus, 622, 211.

Lazzarelli Ludovicus, de gentilium deorum imaginibus libri I-II, elegiaco metro, 716. 717.

Leewhis (de) Dionysius, *v.* Dionysius Carthusianus.

Lentulus, epist. de Christi effigie, 903, 21^{v}.

Leo IX (s.), papa, epist., 503, 17^{v}.

Leo X, conditiones et pacta quae apposita fuerunt et sunt in investituris regni neapolitani, 849, 249; 851, 432; instructiones card. Alexandro Farnese, 865, 20; conclave 842, 288; 846, 51; 847, 174^{v}.

Leonardi Aretini epitaphium, 643, 121.

Leonardi Giov. Iacopo, discorso qual sia più utile al mondo l'istoria o la poesia, 852, 240; discorso contro

il Turco, 945; scrittura per ambasciatori di principi, 865, 626.

Leonardus de Utino, *v.* Datis (de) Leonardus.

Leone XI, conclave, 844, 217. 250. 312. 332. 351; alcuni avvisi del detto conclave, 844, 233.

Leoni Giov. Battista, vita di Francesco Maria I, duca d'Urbino, 989; discorsi, delle cose del regno di Napoli, 827, 236; sopra le provisioni per la guerra d'Ungheria, 856, 415; che i partiti di mezzo sieno dannosi, 857, 35; della neutralità, 857, 41; della differenza tra il partito di mezzo e la neutralità, 857, 46; della reputazione del principe, 857, 50; che si possa da prencipi insidiar alla vita degli aderenti dei nemici loro, 857, 70; del non putaram, o vero correzione fraterna a d. Apollinare dei Calderini, 965; relazione di Malta, 836. 381; relazione dello stato di Milano (?), 831, 200.

Libelli Lilius Aegidius, elegiae in laudem familiae Montefeltrensis, 797.

Lippi Brandolini, *v.* Brandolini.

Lippi Ferrariensis, traslatio elegiaco metro latino cantilenae italicae « o magnanime donne » Benedicti de Barsiis, 643, 87.

Lippomanno Girolamo, relazioni; del regno di Napoli, 832, 391; della corte di Savoia, 825, 410; di Polonia, 827, 1; di d. Giovanni d'Austria, 827, 176.

Livius Titus, excerpta ex eius historiis, 882, 156.

Lombardi Alexander, hexametri et epigramma ad Fridericum Urbinatum principem, 753, 210.

Londano Nicolò, discorso sopra la unione dei principi cristiani contro il Turco, 859, 197.

Loredano Mauro, strambotti, 729, 59v. 63.

Lorena (di) Carlo, duca d'Aumale, lettera a Sisto V sull'uccisione del duca di Guisa, 868, 182.

Lorena (di) Carlo, duca du Maine, lettera a Sisto V sull'uccisione dei Guisa, 868, 218; istruzione per il sig. de Diou, 868, 220; sommario di una lettera allo stesso, 869, 269; lettera a sua madre, 869, 220; lettera a suo fratello, 869, 265; lettera a Sisto V per soccorsi, 869, 270; memoriale negoziato dal comm, de Diou, 869, 273; istruzione al sig. des Portes, incaminandosi a Roma, 866, 581; 869, 346; dichiarazione al legato sopra l'elezione di Guisa, 869, 385; lettera ad Enrico IV, 869, 548; dichiarazione per la riunione di tutti i cattolici di Francia, 869, 303.

Lorini Ioannes, commentarii in acta apostolorum, 600, 134.

Lottini Giov. Francesco, discorso sul conclave, conclavista, etc., 845, 97.

Luca (de) Petrus Martyr, colloquium cum catholicis, an. 1561, 826, 379.

Lucanus M. Annaeus, de bello civili, libri 1-X, 656; Lucani epitaphium, 656.

Lucatelli Flaminius, carmina, 753, 111.

Lucretius Titus Carus, de rerum natura libri I-VI, 640.

Ludovicus (s.), rex Franciae, prophetia, 868, 445.

Ludovisi Ludovico, card., quod b. Hieronymus s. r. ecclesiae presbyter cardinalis fuerit, 852, 324; lettera al card. Federico Borromeo sull'elezione del pontefice per adorationem, 538, 48; epist. card. Gleselio (Khlesl) Melchiori, 538, 66.

Luigi p. da Granata, lett. a s. Carlo Borromeo sulle stimmate di Francesca vedova e di una suora, 993, 10.

Lulli Raimundus, localis memoria, 852, 333.

Luna (de) comes, protestatio nomine Philippi II super praecedentia inter Hispaniam et Galliam, 840, 346.

Lunato Pietro, relacion sobre la muerte del duque de Savoya, Emmanuele Filiberto, 830, 451.

Lupus, protospatharius, chronicon, 983, 38.

Lusignen (de) Guido, modi proposti alla republica di Venezia per assicurarsi contro l'impeto de'Spagnuoli, an. 1618, 861, 509.

Luther Martini postrema vitae acta et obitus, 814, 573.

Macchiavelli Nicolò, il principe, 975.

Macci Sebastianus, Dimitrisymphonia, poema mythologicum et cosmologicum, elegiaco metro, 714; epigramma in opus, 714, 9; venatio (ecloga pastoralis) et hexametri, 730; epigrammata I-II in laudem Sebastiani Macci, 754, 45.

Macer Floridus seu Aemilius, de virtutibus herbarum ac de saporibus, 746.

Macharius (s.) Aegyptius, opuscula ascetica et epist. iuxta veterem versionem, 521, 76.

Machinensis Nicolaus, episc. Modrussiensis, de titulis et auctoribus psalmorum, 586.

Madruzzi Ludovico, istruzione a Germano Malaspina, nunzio in Polonia, 837, 512v.

Maffio Bernardo, lettera sulla sua morte, 879, 637.

Magalotti I., occisione, an. 1534, 850, 178.

Maine (du) duca, v. Lorena (di) Carlo.

Malacrida Martius, ad Blancam Capellium coniugem magni ducis Hetruriae ode, 754, 42.

Malagrida Francesco, parere sopra la fortificazione e sito d'Udine, an. 1567, 856, 295.

Malaspina Germano, relazione di Polonia, an. 1600, 837, 479; lettere due a Clemente VIII, an. 1592, sulla successione all'episcopato di Strasburgo, 837, 516v; dello stato spirituale e politico del regno di Svezia, ecc. 858, 547.

Malaspina Pietro Paolo, lettera ai principi d'Italia, per la citazione fatta loro dal magistrato straordinario di Milano, an. 1605, 874, 408.

Malatesta Fiorentino, caso occorso, 850, 168.

Malatesta Sigismondo, sonetti, 699, 164v. 176v.

Malatesti (de) Bastiani Giuseppe, discorso sulla facilità grande che avrebbero i principi cristiani a dannificare il Turco con l'occasione della guerra Persiana, 854, 209.

Maleguzzi Valerio, Eracleide, poema eroico, 861, 262.

Malvezzi Enea, strambotti, 729, 3. 5. 8. 44v.

Malvezzi Galeazzo, strambotto, 729, 54.

Mamiano Giov. Battista, epitalamio, 795.

Mammugna, *v.* Bragadino.

Manasangui Giov. Antonio, teologo di Fossombrone, sonetto ed epigramma greco e latino, 753, 11.

Manfredis (de) Fridericus, epist. Friderico II, Urbini duci, 547, 1.

Manilius M., astronomicon libri I-IV, 667. 668.

Manolesso Emiliano, relazione di Ferrara, an. 1575, 825, 542.

Maphaei Bernardinus, postmodum card., epist. Paolo Manutio, 847, 142v.

Marcaldi Francesco, narrazione delle cose più importanti del regno di Napoli, 912.

Marcello II, pontefice, conclave, 842, 356; compendio del conclave, 846, 250.

Marchesi Aelius Franciscus, de nobilium familiarum neapolitanarum origine, 819, 354.

Marenco Dominicus, epist. seu consensio formata, 503, 111.

Mariae b. v., * epist. ad Messanenses, 993, 18.

Marignano, marchese, *v.* Medici Giovanni Giacomo.

Marini cav. Giov. Battista, liriche, 754.

Mariscotti Ludovicus, epist. donationis codicis priapeiorum Odantonio Monteferetrio, 745.

Marliani Bernardino, vita del conte Baldassarre Castiglione, 818, 561.

Marselli de Marsiliis Franciscus, epigrammata, 926, 1. 2.

Marsi Petrus, hexastichon in Cantalicium Io. Bapt., 662, 1v.

Marsuppini Carolus, versio batrachomyomachiae, 643, 95; eius epitaphium, 643, 121.

Marsus Domitius, epigr. in Tibullum, 641, 79v.

Martialis M. Valerius, epigrammaton libri I-XIV, 647; epigrammatum libri cum scholiis Cantalicii (?), 650; epigrammata 1-4, 643, 84.

Martinus, episc. dumiensis, formula honestae vitae seu de quatuor virtutibus cardinalibus, 541, 32; excerpta ex hoc libro, 544, 200.

Marulli, strambotto, 729, 65.

Marzi Ludovico, relazione di Francia, an. 1611, 838, 483.

Maschi Bernardinus, alcaicum, 733, 7v.

Massa Muzio, della pratica di guerra, 979.

Massarelli Angelus, excerpta ex diario, de conclavi Iulii III, 846, 67v.

Massimiliano, arciduca, lettera a Rodolfo II d'Austria sul fatto di Keretzes, 816, 411; 818, 272.

Massonio Salvatore, canzone e sonetti, 754, 176. 181.

Mattia arciduca, coronazione a re di Ungheria, 819, 480.

Maurissena, notaro, processo verbale dell'interpellazione fatta ad Enrico di Borbone principe di Condé, 874, 403.

Mauritius de Nassau, ordines, 821, 222.

Maximilianus I, rex romm., epist. I-II ad Alexandrum VI et ad oratorem Austriacum Romae, 865, 11. 11v.

Maximilianus II, imperator Austriae, lett. a Pio IV sull'elezione della persona sua a re de'Romani, 851, 140; proposizione fatta ai principi convocati a Ratisbona, 817, 335; formulae iuramenti ab eo praestandi, 873, 308; protestatio ad s. Pium V, super coronatione Florentiae ducis, 873, 365; lettera sui titoli altezza e serenissimo da darsi ad Alfonso II, duca di Ferrara, an. 1577, 879, 358.

Mazzarelli Io. Antonius, expositiones et quaestiones in Aristotelis libros III et IV ethicorum, 600, 199.

Mazzarino Giulio, relazione del negoziato col card. Richelieu, 966, 193.

Medici Alessandro, occisione, 850, 200.

Medici (de) Catarina, reconciliazione fra la nobiltà, il clero ed il ter-

zo stato nel Delfinato, 874, 204; risposta a d. Antonio di Toledo sopra il trattato fatto in nome di Filippo II, 851, 81; giudizio sul suo governo in Francia, 817, 61.

Medici (de) Claudia, duchessa d'Urbino, lodi, 753. 754. 795. 796 etc.

Medici (de) Cosmo I, parere sulla corte di Roma, 845, 340; coronazione in Roma, 817, 446; cf. Granduca.

Medici (de) Cosmo II, lettera a Ludovico Rasponi, 942, 8v.

Medici (de) Giovanni, sonetto, 699, 185v; epithaphium, 643, 121.

Medici (de) Giov. Giacomo, discorso sopra la guerra di Siena, an. 1553-1554, 885, 80; lett., 855, 105.

Medici (de) Giulio, lettera, 538, 64.

Meli Antonius, elegia ad puellam, 643, 92.

Melisone Androvinci, *v.* Tassoni Alessandro.

Memo Marcantonio, relazione sulla fortezza di Palma nel Friuli, 835, 465.

Mena (Maine du) duca, *v.* Lorena (di) Carlo.

Mendez Manuel, capitolo ed obligazione dei cristiani nuovi in Portogallo, an. 1535, 966, 118.

Mendoza de Hurtado Diego, obras en prosa y verso, 768; guerra de Granada, que nizo el rey d. Felipe II contra los Moriscos, libri I-IV, 909.

Mendoza (di) Innico, discurso sobre la visita del nunçio, 857, 466.

Mercoeur seu Mercuriani seu Mercuri, dux, Philippus Emmanuel, ductor exercitus, relatio ad Rodulphum II, de expeditione christiani exercitus ad Canisiam, an. 1600, 818, 404; responsio ad litteras Ibraim bassa, 874, 363.

Merio Pancrazio, modo di rimediare con utile a tutte le fraudi, che procedono dalla secretezza dei contratti, an. 1616, 861, 107.

Merula Georgius, commentarii in Iuvenalis satiras, 663; bellum Scodrense, epist., 923, 108v.

Mess (de) monsig., del office du prince envers son successeur et du devoir du successeur envers son prince, 860, 322; le conseil de Tiberius peur appaiser la revolte de ses armées, 860, 340.

Messala, * de progenie Augusti Caesaris, 986, 2.

Metterich Adolphus Wolfgangus, legatus serenissimi principis Ioannis Bavariae, relatio commissionis apud Iacobam ducissam, uxorem principis, 867, 430.

Mezivilan Mathio, madrigale, 697, 48.

Michele Agostino, i salmi penitenziali in terza rima, 793.

Michele da Firenze, sonetto, 697, 49.

Michiel Giovanni, relazione d'Inghilterra, an. 1553, 825, 1; di Francia, an. 1561, 830, 181; d'Austria, an. 1563, 828, 556; dell'ambasciata straordinaria di Francia, 825, 333; 830, 230; 834, 300; della guerra tra il Turco ed il Persiano, an. 1577-1587, 829, 210.

Minucci Minuccio, seu Minuzi Minutio, lettere 1-2 sulla dieta di Ratisbona, 817, 293; discorso sopra le cose del duca di Sassonia, 854, 441; stato della religione in Allemagna, 839, 107; lettera a Sisto V, 839, 169; autographum, 839, 168v; matricula de episcopatibus Germaniae, 839, 176; status imperialis camerae Spirensis, an. 1585, 839, 311; alcune considerazioni sopra la repubblica del Bodino, lettera al p. Possevino, 860, 104; so-

pra l'impresa che si potesse tentare per il nuovo re di Spagna Filippo III, 857, 302; sopra quello che potesse partorire l'investitura della Fiandra nell'infante di Spagna, 857, 333.

Minuti Antonio, vita di Mutio Attendolo Sforza, 509.

Mocenigo Alvise, relazione di terraferma, an. 1568, 827, 562.

Mocenigo Giovanni, relazione di Roma, an. 1612, 839, 497.

Mocenigo Lazzaro, relazione d'Urbino, an. 1570, 831, 1.

Mocenigo Marcantonio, discorso sopra il vulcano di Masaia, ritrovato nelle Indie occidentali, an. 1572, 947; relazione al card. Enrico Gaetano nel suo ritorno dal maresciallo di Biron, an. 1590, 841, 420.

Molin o Molino Francesco, relazione della corte di Savoia, an. 1574, 825, 369.

Molin o Molino Nicolò, relazione della Toscana, an. 1599, 838, 173; dell'Inghilterra, an. 1607, 838, 352.

Molza Francesco, sonetti, 806, 52. 54.

Monaldi Attanasio, memorie autobiografiche, an. 1563-1564, 927.

Monaldeschi Monaldus, compendium theologiae fratris pauperis, libri I-VII, 549.

Monmoranci Enrico, mons. d'Anvillae, marescial di Francia, manifesto, 873, 381.

Monte (del) Francesco, discorso sopra la guerra d'Ungheria, an. 1595, 856, 373.

Monte (dal) Giov. Battista, del modo che si deve tenere nel fortificare Udine, 856, 299; relazione di levante, cioè Candia, Cerigo, Zante, Cefalonia, Corfù, an. 1599, 838, 130; relazione di terraferma, 835, 456; ordini da osservarsi dalle milizie del regno di Candia, 821, 311.

Montefeltro (?) Antonio Maria, sonetti, 699, 81. 196v.

Montefeltro Federico II duca d'Urbino, cifrari, 948. 949. 998.

Monteggiani Pietro Antonio, cronica di Corsica, libri I-IX, 877.

Morandi Benedictus, epigramma, 728, 28.

Moresini Marcantonio (?), contenuto in sostanza della relazione di Mantova, an. 1608, 838, 420.

Morinello Marcantonio, relazione del viaggio al gran Turco, an. 1558, 833, 685.

Moro Giulio, dei successi prodigiosi e maravigliosi, libri I-III, 943; avvertimenti illustri con un discorso di quello sia più necessario l'ossequio nel governare un esercito o la pena, 951.

Morone card. Giovanni, lettera ad Ambrosio Recalcato, 851, 7; stato del concilio al suo arrivo in Trento, 851, 259; orazione al suo ingresso al concilio, 851, 217; lettera al nunzio Zaccaria Delfino, 851, 179; istruzione data a monsig. Carlo Visconte, 851, 196; stato delle cose d'Inspruch all'arrivo del cardinale, 851, 264; sommario del parere sopra le cose del concilio, 851, 209; summa rationum de fine imponenda concilio, 851, 257.

Mossen Francesco Geronymo Simon, sacerdote di Valenzia, vida y milagros (quaternario metro hispanice), 754, 54.

Morvillier Giov. (?), cancelliere di Francesco II, re di Francia, discorso al re per la pace col re cattolico, 854, 57.

Mulei Hamet, lettera al re d. Sebastiano di Portogallo, 825, 218v.

Murad III, lettera all'imp. Rodolfo II d'Austria, sopra l'elezione di Polonia, tradotta in italiano da Mattia del Sarro, 879, 455.

Mussato Albertinus, epistolae metricae duae, 643, 113v.

Musso Cornelio, seu monsig. di Bitonto, lettera a Iacomo Pelleo sul sacrifizio dell'altare, 879, 597; lettera al card. Alberto Pio da Carpi, an. 1555, 879, 250; a Giulio III, 879, 252.

Muttino (?), discorso della libertà dell'Adriatico, 861, 329.

Nani Agostino (?), ambasciatore di Venezia, lettera a Filippo II, an. 1597, 879, 577.

Nasoni Wilhelmi Auriaci principis caedes, 814, 541.

Natalinus (Iwan IV ?), Moschovitarum dux, litterae belli denunciatoriae ad Sigismundum II, Poloniae regem et regis responsum, 879, 304.

Navagero Bernardo, relazione di Mantova, an. 1540, 836, 1; di Spagna, an. 1546, 826, 76; 827, 73; di Costantinopoli, an. 1553, 822, 1; indice di essa, 831, 126; relazione di Roma, an. 1558, 823, 169.

Nazaret (di) monsig., discorso sopra gli umori di Francia, (an. 1570 circiter), 855, 203.

Negro Girolamo, lettera ad Antonio Micheli sul primo sacco dato alla chiesa di s. Pietro in Roma, 850, 134.

Nemours (di) duca, lettere due dal campo alla madre ed al fratello, 869, 220. 223.

Niccolini Annibale, canzoni 1-2, 754, 18.

Nicola de Lira, chiose nell'Apocalissi volgarizzate, 525, 546.

Nicolai V pont. max. creatio et coronatio, 842, 8; summa conclavis, 846, 1; 847, 190.

Nicolai et Christophori de monte Guiducio libri rationum fragmenta, 682, 184.

Nicolaus Fulginas, expugnatio Costantinopolitana, 923, 28v; de clade Costantinopolitana, 923, 39v; deploratio cladis christianorum, 923, 40v.

Nisi Andrea, *v.* Andrea da Firenze.

Nivers (di) duca, sommario di un discorso intorno alle cose di Francia, 869, 275.

Nori Ludovico, strambotto, 729, 49v.

Nursini Antonio, il Menemo di Plauto in volgare, 654.

Nuti Antonio, due poemi in ottava rima in lode di Federico II, duca di Urbino, 785.

Nuti Giulio, sonetto sul natale del figliuolo del re di Spagna, 753, 61v.

Nuzzi Caesar, epitome eorum quae pro pontificis electione scitu sunt digna ac de optimi praelati officio, 930. 981.

Ocham, excerpta ex eius operibus de quaestionibus theologicis, 516. 517.

Oliva Fabio, vita di Caterina Sforza, 919.

Onosander, de optimo imperatore liber, Nicolao Secundino interprete, 881, 2v.

Oranges (d') principe Guglielmo, dichiarazione sopra quelli, che hanno prese le armi per opporsi alla tirannide del duca d'Alba nei Paesi bassi, 874, 257.

Ordelaffi M. Antonius, de laudibus s. Antonii Patavini oratio, 993, 64.

Orfeo, colonnello, narrazione della fazione seguita a Kerestzes, 816, 415.

Orleans (di) duca, lettera al duca di Guisa per dissuaderlo a seguitar Navarra (Enrico IV), 869, 488.

Orsini d. Virginio, dichiarazione, 816, 509.

Orsino card. Flavio o Fulvio, lettere sopra il suo negoziato in Francia, an. 1572, 841, 292; lettera al sig. Paolo Giordano Orsino sulla precedenza col principe di Parma, 879, 1.

Orsino Paolo Giordano, istruzione, 865, 556; relazione di Soppoto nell'Achaia, an. 1567, 856, 292; lettere 1-2 a Pietro Valentini, segretario del card. Orsino, an. 1571, 841, 264. 273v; discorso al doge di Venezia sopra il modo di regolare l'ordinanza del 1571, 821, p. II, 166.

Osio (dell') Vincenzo, ricordi ricavati dal Platina, 866, 565.

Ossat card. Arnaldus, votum ad Clementem VIII de dispensatione Catharinae, sororis Henrici IV, an. 1603, 874, 375.

Ossuna (d') duca, memoriali due a Filippo III di Spagna, sul suo governo di Napoli e Sicilia, 978, 47. 53.

Otho IV, imperator, privilegium de massa trabaria, 505, 221r.

Ovidius P. Naso, carmina excerpta, 643, 5; epist. Sapphus, 659, 69; epistolae aliquot italice versae, 644. 776. 781; metamorfosi tradotte da Giov. Bonsignori, 644; il primo libro dei Fasti da Guglielmo Boccarini, 645; excerpta de Biblide puella, italice versa, 644, 175; decastichon in opera Vergilii, 642, 50v.

Paci Pompeo, giustificazione dei Veneziani per la pace fatta col Turco, an. 1572, 855, 389.

Paciotti Felice, della ditta e disditta nel giuoco, 861, 170.

Paciotto conte Guidubaldo, ragguaglio dei progressi dell'esercito cattolico, sotto il governo del conte de Fuentes pei Paesi bassi, an. 1595, 816, 431.

Pagani Franciscus, piae meditationes de gratia et de libero arbitrio, 577.

Pahisio, ragguaglio a sua santità di quello che sia per tentare il Turco, 860, 361.

Palatio (de) Arnoldus, dubia de divino officio, 604, 164.

Palatius seu Palazzi Ioannes Andreas, Ubaldus, poema in laudem. s. Ubaldi, 715. 734.

Pallanterio Alessandro, fiscal di Roma, protesta contro Carlo V e Filippo II suo figlio, presente Paolo IV, 853, 204.

Pallavicini, protonotario, strambotti, 729, 11v. 28.

Pallavicini Alessandro e Camillo, supplica a don Ferrante Gonzaga in difesa del duca Pietro Alosio, 874, 131.

Pallavicino Sforza, ragguaglio del primo anno della guerra contro il Turco, an. 1571, 831, 300.

Pallidulo A., strambotti, 729, 51. 52. 53. 53v.

Palmerius Matthias, *v.* Aristeas.

Paluzzi Giacomo, relazione al popolo romano nel suo ritorno da Parma, an. 1592, 833, 448.

Pancirola Guido, discorso al duca di Savoia delle cose, che avevano gli antichi ed oggi non sono, 855, 1.

Pandoni (de) Porcelli Io. Ant., *v.* Porcelli.

Panetius Benedictus, epigramma, 714, 8v.

Pansa (de) Claudius, colloquium cum Calvinistis, an. 1561, 826, 379.

Panvini Onuphrius, de varia creatione pontificis rom., 845, 8.

Pappacode Vincenzo, strambotti, 729, 2^{v}. 3^{v}. 8^{v} sqq. 18 sqq. 27. 28. 32. 32^{v}. 33. 34^{v}. 35. 36. 37. 37^{v}. 38^{v}. 48. 57. 58^{v}. 60. 61. 65^{v}. 66. 69 sq. 70^{v} sqq.

Paravagna, ragguaglio della causa tra la camera imperiale e la republica di Genova sopra il feudo imperiale di Sassuolo, an. 1598, 874, 350.

Paruta Paolo, istoria Veneziana, parte II, libri I-III, 820; discorso sopra la pace dei Veneziani coi Turchi, 859, 31.

Pasqualini Pasqualino, descrizione della torre del vescovato di Fossombrone, 830, f. VI.

Passioneis (de) Passioneus, alcaicum, 733, 3.

Patio Carlo, strambotto, 729, 47^{v}.

Patrizi Francesco, la città felice, 576.

Paulinus, Foroiuliensis episcopus, epist. ad Heistulfum, 502, 70.

Paulinus (s.), Nolanus episc., carmina, 533.

Paulus (s.) apostolus *, testimonium de Vergilio, 683, 41; de laudibus s. Pauli apost., 521, 2.

Paulus, diaconus, historia Longobardorum, libri I-VI, 984, 2; epitome, 983, 1; de origine Longobardorum, chronicon, an. 536-568, 983, 27; sermones ex libro II chronicae, 983, 29^{v}; excerpta, 961, 54. 93^{v}; sapphicon in laudem s. Ioannis Baptistae, 532, 34.

Paulus II, pont. max., vicariatum seu remissio census Ferdinando, regi Siciliae, 849, 352; conclave et capitula a cardd. iurata ex commentariis Iacobi Ammannati Piccolomini (card. Papiensis), 842, 59; 847, 218^{v}; summa conclavis, 846, 12.

Paulus III, pont. max., (Farnese Alessandro), lettera a Paris Cesariano con prognostico di tutto quello che avrà a succedere dal 1530 al 1600, 879, 615; breve a Carlo V, 870, 125; istruzioni ai nunzi e legati, 865, 49^{v}. 119. 156 sqq. 229 sqq. 311^{v}; 966, 112. 116. 125^{v}; investitura et capitula cum Hercule d'Este, duce Ferrariensi, an. 1539, 847, 241^{v}; breve concessum Christophoro Mandruzzi, episc. Brixiniensi, 847, 141^{v}; epist. episc. Basiliensi commendans Henricum Abyestettensem, 847, 142; epist. ad Helvetios, 879, 627; breve conquestorium ad Carolum V post conventum Spirensem, 874, 89; conclave, 844, 26; de eius infirmitate, obitu et exequiis, 847, 1.

Paulus IV, istruzioni a Domenico del Nero, 866, 395^{v}; al vescovo di Pola, Antonio Elio, an. 1547, 867, 1; al card. Carlo Carrafa, legato in Spagna, an. 1557, 853, 283; discorso allo stesso, 853, 301; avvertenze al nunzio pontificio presso il re Filippo II, 853, 297; istruzione al card. Antonio Trivulzio, oratore al re Enrico II di Francia, 853, 369; negoziati per le terre di Bari e Paliano col re Filippo II, 853, 267 sqq.; absolutio pro Carolo Carrafa inter cardinales assumendo, 853, 404; instructio pro card. Scipione Rebiba, legato ad Philippum II, 851, 56; tria vota pro sede apost. Paulo IV data contra Caroli V abrenuntiationem ad imperium, 873, 239.

Paulus V, istruzione a monsig. vescovo di Rimini, Gizio Berlingieri, nunzio alla rep. di Venezia, 867, 361; istruzione al card. Gaspare Borgia (vicerè di Napoli), 867, 467; se Paolo V nella promozione del 1612 doveà far cardinali Veneziani, 860, 183; conclave, 844, 387. 419. 431; discorsi dei soggetti pa-

pabili dopo la morte di Paolo V, 844, 455. 459. 461.
Pellegrino da Castiglion Fiorentino, canzoni 1-2, 687, 161v. 164.
Peltanus Theodorus, versio homiliae Praeli, episc. Cyzici, de I. Christi nativitate, 993, 72.
Pereyra Benedictus, commentarium in evang. s. Matthaei, 529; in mysterium de passione et morte D. N. I. Christi secundum quatuor evangelistas, 530; conclusiones in summam s. Thomae, 570. 571.
Perez Alfonso de Guzman, ordini all'armata, 821, 328.
Perez Antonio, advertimiento particular sobre el echo de su causa, para informaçion de los senores iuezes, 873, 403.
Periberti Lucas Antonius, octastichon, 733, 7.
Perlino Nicola, relazione sulla dedizione della piazza di Giavarina al Turco, 816, 335.
Perona (di) monsig., discorso sopra la rebenedizione di Navarra, Enrico IV di Francia, 869, 540.
Perrenot de Granvelle card. Antonio, v. Granvela.
Persico Pamfilo, discorso intorno al governo della chiesa, an. 1621, 861, 537.
Persius A. Flaccus, satirae, 658. 659. 660; variorum scholia in satiras, 664; vita 664, 126v.
Peruzzini Alessandro, madrigali 1-215 e canzone, 786.
Pestaruolo Giovanni, alias Zanino, sonetti, 1-2, 697, 69.
Petrarca Francesco, rime e trionfi, 681. 682; rime e trionfi con argomenti e note, 684; trionfi, 683; sonetto, 697, 67v; rerum vulgarium fragmenta, 644; trionfi, frammento, 652, 1; nota de Laura, 681, 197; 683, 40v; vita, 681, 191; 814, 346; epitaphium, 681, 197v; scholia, 684.
Petronius Arbiter, satirarum excerpta, 670.
Petruccio Ubaldino, relazione d'Inghilterra, 828, 1.
Petrus (s.) Damiani, sermones, opuscula, carmina et epistolae, 503.
Pharaonius, epigramma ad Buratellum, 654, 69.
Philarithe Francesco, ode, 809.
Philargi Petrus de Candia, v. Alexander V.
Philephus, v. Filelfo.
Phileticus Martinus, threni panegyrici seu elegia in divam Baptistam Sfortiam. Friderci II, Urbini ducis, coniugem, 727.
Philippus rex, epist. Aristoteli, 882, 156.
Philippus, v. Filippo.
Philiuli, v. Filiuli.
Piatti Piattino, v. Platus Platinus.
Piccolomini Aeneas Silvius (Pius II), Europa, 885, 1; disticha, 643, 93; oratio de morte Eugenii IV ac de coronatione Nicolai V, 842, 8; relatio de conclavi Calixti III, 842, 1; summa conclavis Nicolai V, 846, 1; 847, 190; conclave Pii II, 842, 74; 846, 5; 847, 211; summa conclavis, 846, 3.
Piccolomini Ammannati card. Iacobus, v. Ammannati.
Piccolomini Giovanni, vescovo di Aquila, istruzione sopra l'eredità di Margarita d'Austria, an. 1537, 865, 550.
Piero di Tiberto, sonetto, 699, 179v.
Pigafetta Filippo, dei navili dell'armata di Spagna e con quali venti deve navigare per giungere in Inghilterra, 857, 288.

Pinauro Tarquinio, parere sopra i dominî Spagnuoli in Italia, 860, 243; dell'inondazione di Roma del 1598, lettera, 861, 85; se Paolo V dee ammettere il matrimonio tra la sorella del granduca di Toscana cattolica ed il figlio del re d'Inghilterra eretico, an. 1612, 860, 281; sopra il capitolare e disarmar gli eserciti del re di Spagna e del duca di Savoia, an. 1615, 861, 416; sopra la retenzione del card. Gheselio, lettera, an. 1618, 861, 490.

Pio Marco, discorso del modo di far la guerra in Ungheria, an. 1596, 856, 383.

Pio Rodolfo, card. di Carpi, discorso a Carlo V del modo del dominare, an. 1543, 855, 66; lettera in materia del concilio, 870, 136.

Pisano Marianus, oratio in obitu Fabii Landriani et alia de philosophia morali, an. 1541, 762.

Pisauri Iacobus, elegia et epigrammata, 643, 81. 107.

Pisis (de) Bartholomaeus, *v.* Bartholomaeus a s. Concordio.

Pius II, pont. max., *v.* Piccolomini Aeneas Silvius.

Pius III, pont. max., capitula quae in conclavi iuravit et observationes factae in conclavi Iulii III, 846, 13ᵛ; creatio ex Burchardo, 842, 101.

Pius IV, pont. max., brevia ad Philippum II et ad alios viros illustres Hispaniae, 840, 20; ad Sebastianum Portugalliae regem et ad eius uxorem et filium, 840, 24ᵛ. 168; epist. commendatitia ad Philippum II pro Philippo Geri nuntio, 840, 53ᵛ; ad card. Franciscum Tournon, 840, 66ᵛ; brevia de futuro concilio, 840, 109; brevia 1-2 ad Catharinam Portugalliae reginam et ad eius filium, 840, 157; risposta all'ambasciatore di Filippo II, d. Luis de Zuniga, per le cose del concilio, an. 1562, 867, 14; istruzioni 1-2 date dal card. Carlo Borromeo a nome di Pio IV a monsig. Visconte, nunzio a Filippo II, an. 1564, 865, 447; dichiarazione sul card. Amulio, 879, 260; lettera al doge di Venezia per l'ambasciatore Mula, 879, 264ᵛ; Pii IV conclave et creatio, 842, 427. 489; 847, 164; bulla capitulorum conclavis seu de pactionibus in conclavi initis, 847, 256ᵛ.

Pius (s.) V, pont. max., brevia ad regem Hispaniae, Philippum II, 841, 77; summaria brevium ad regem, reginam Portugalliae, ad cardinalem, et ad principem Eduardum, 841, 220; sommario dei brevi a don Sebastiano ed alla regina di Portogallo, 841, 154ᵛ; sostanza del ragionamento fatto a don Luis de Torres, 841, 60; facultas data card. Commendone, legato ad diaetam Augustanam, 851, 272; capitula ligae perpetuae inter eum, regem catholicum et remp. Venetam, 848, 163; discorso sulla lega, 848, 182; sonetto 1-2 in lode di Pio V per la vittoria di Lepanto, 753, 117; conclave, 842, 501; 846, 287; vita di s. Pio V, 851, 564; informazione sulle sue qualità e quelle della sua corte, 848, 193; lettera in cui lo si esorta a tollerare in Roma gli Ebrei e le cortigiane, 879, 330; de sepulcro ac translatione, 754, 96.

Placentius Io. Leo, pugna porcorum, 754, 42ᵛ.

Platina Bartholomaeus, vita Victorini Feltrensis, 915. 955; phaleucii et epigramma, 955.

Platus Platinus, carminum libri I-VII, 713.

Plautus Maccius, comoediae I-IX,

655; il Menemo in volgare per Antonio Nursini, 654.
Plinius iunior, epistolae aliquot, 886.
Plinius senior *, de viris illustribus, 986, 57; versus in Plinii naturalis hist. libros, 505, III.
Plutarchus *, epistola ad Traianum imperatorem, 882, 155ᵛ.
Poggio Bracciolini, *v.* Bracciolini.
Poggio Giovanni, istruzione dei 7 marzo 1538, 865, 146.
Poiati Pietro Paolo, trovamento nell'abbazia di Pietrafitta, diocesi di Cosenza, 834, 247.
Polo Reginaldus, card., epistola ad Philippum II, Hispaniae regem, 879, 238; informazione sopra le cose d'Inghilterra a Paolo III, 865, 331; testamentum, 819, 441; vita, 814, 463.
Pontac (de) Arnaldo, vescovo di Bazas, reclamo al re Enrico III di Francia, in nome del clero congregato a Melun, 874, 181.
Ponte (de) Nicola, doge, istruzione agli ambasciatori presso Filippo II, 866, 70.
Ponzio, strambotto, 729, 49ᵛ.
Poppo (di) Francesco, lamento, 687, 158ᵛ.
Porcelli Pandoni Ioan. Antonius, carmina, 707. 708. 709. 710.
Porcius P., *v.* Placentius Io. Leo.
Possevino Antonio, de statu Elisabeth reginae Angliae atque eius regni, 814, 126; ricordo per ciascun ambasciatore e agente dei principi, 865, 665; cose notabili occorse nel suo viaggio di Moscovia, an. 1581, 829, 284.
Potamius, episcopus, tractatus de Lazaro ac de martyrio Isaiae prophetae, 504, 117ᵛ. 120.
Praelus, episcopus Cyzici, homilia de I. Christi nativitate, Theodoro Peltano interprete, 993, 72.
Pratis (de) Laurentius, liber de praescientia Dei ac de praedestinatione et libero arbitrio, 564.
Prendilacqua Franciscus, vita Victorini Feltrensis, 987.
Prenestain d. Filippo, relazione di Moscovia, an. 1579, 829, 268.
Priore (del) Nicoletto, sonetto, 697, 49ᵛ.
Priscianus, periegesis, 674, 5; periegesis fragmenta, 674, 1.
Priuli Lorenzo, relazione di Firenze, an. 1568, 824, 354.
Probati Fabrizio, sonetti 1-2, 907, 9. 63; lettera al card. Giulio Feltrio della Rovere, 907, 1.
Probus, in Iuvenalem scholia, 661, 62.
Propertius A., elegiarum libri I-V, 641, 81.
Prosperus (s.) Aquitanus, epigrammatum liber et poema coniugis ad uxorem, 677, 75. 100ᵛ; versus in epigrammata, 677, 75.
Prudentius Aurelius Clemens, carmina, 666.
Publilius Syrus, sententiae, 544, 129.
Pucci Antonio, le noie, capitolo, 697, 54ᵃ.

Quarqualio, strambotti, 729, 58ᵛ. 64ᵛ.
Querenghi Flavio, opere, 861, 1; discorsi, 860, 428.
Querini Piero, memorie di sette viaggi sotto la tramontana e per Norvegia per terra, 855, 79.
Quignones card. Francesco, lettera al card. Giacomo Savello sulla vita dei cardinali, 866, 577.
Quirini Giano o Giovanni, madrigale, 697, 48; sonetti, 697, 48. 64ᵛ.
Quirini Laurus, epist, ad card. Lu-

90

dovicum Mezzarota Scarampi de bello contra Turcos parando, 923, 147.

Quirini Vincenzo, relazione d'Austria, an. 1507, 828, 376; relazione di Borgogna, 828, 316; delle Indie orientali, 828, 349.

Quirino, proveditore dell'armata, ordini ai sopracomiti, comiti etc. delle galere, 821, 283. 305.

Rambaldis (de) Benvenutus, romuleon seu compendium historiae romanae. libri I-IX, 505; commentum in Dantis Aligherii infernum, 678; in purgatorium, 679; in paradisum, 680.

Rasponi lettere e documenti sulla famiglia, 942.

Ravaillac François, discours veritable sur sa morte, 819, 476; ragguaglio sull'esecuzione della giustizia fatta nella sua persona, 819, 472.

Reiumes (de) card. Giovanni Soave, istruzione pel card. Giov. Fr. Commendone, legato alla dieta d'Augusta, 851, 288.

Remicius Aretinus, versio fabularum Aesopi, 886, 110.

Remigius Autissiodorensis, interpretatio nominum hebraicorum, 587, 510; 588, 334; 589, 518; 597, 574v.

Riari Raphael, card., vota concistorialia tempore Iulii II, 639.

Ricci Alexander, epigramma, 733, 1.

Riccioli, discorso perchè dopo la venuta di Cristo si guerreggiasse per conto della religione, 855, 274.

Riccoboni Barnabas, de libero arbitrio, capita I-XX, 551.

Richardus de s. Victore, adnotatio in psalmum XXVIII, 502, 71.

Riga (de) Petrus, Aurora seu Biblia versibus reddita et alia opuscula, 722.

Risis (de) Bartolomeo, strambotti, 729, 25v. 50v.

Riva Alessandro, lettera al p. Possevino sopra le cose di Francia, an. 1593, 857, 133.

Rodern (de) Melchiorre, difesa di Varadino, 816, 512.

Roderici Theodorus, brevis et chorographica insularum aliquot maris Baltici et reliquarum orbis arctoi provinciarum enumeratio et regum proximorum series (Danorum, Suecorum et Norvegorum), an. 1587, 839, 94.

Rodulphus II Austriae, instructio legatis ad regem Poloniae Sigismundum III, 866, 239 sqq., *v*, etiam Austria, inter anonyma.

Rodulphus (?) Eugubinus, de virtutibus et vitiis, capita I-CXXXI, ordine alphabetico, 628.

Roma, documenti sul sacco del 1527 et alia, *v.* inter anonyma, Italia - Roma.

Romani Giulio, epitalamio, 754, 182.

Rosbrerm, maresciallo, intorno alla guerra d'Ungheria, an. 1604, 821, 515.

Rossi Francesco, lettera al card. Giulio Feltrio della Rovere, 936, II.

Rosso Giovanni, lettera a Guidubaldo II, duca d'Urbino, 833, 2.

Rotulus Balthasar, hexametri ad Beltraminum Cusatrum, 643, 84v.

Rovere (della) Borromea Virginia, entrata in Roma, an. 1560, 819, 345.

Rovere (della) Federico, principe di Urbino, relazione del battesimo, 818, 443; componimenti per la sua natività e matrimonio, 753. 754, 220; relazione degli intermedi fatti in occasione della sua venuta in Fossombrone, 754, 160.

Rovere (della) Francesco M.ª I, duca d'Urbino, guerra di Perugia, 921; banna, 990; lettere a vari della famiglia Rasponi, 942, 2. 5ᵛ. 6. 7. 8. 9. 9ᵛ; memorie della sua vita, 997; ristretti delle sue azioni, 819, 335; defensio, 924.

Rovere (della) Francesco M.ª II, (cf. cod. 1148), duca d'Urbino, M. Tullii Ciceronis invectiva in Catilinam volgarizzata, 776; lettere a vari della famiglia Rasponi, 942, 20 sqq.; lettera a Monsig. Accoromboni, 830, V; opere a lui dedicate, passim.

Rovere (della) Feltrio Giulio, card. arciv. di Ravenna, costituzioni per li putti del sacro collegio del seminario di Ravenna, 558, 101.

Rovere (della) Giuliano, *v.* Iulius II.

Rovere (della) Guidubaldo II, duca d'Urbino, capitoli I-LV concessi alla comunità di Gubbio, 990; edicta et decreta, 990; lettere due a Ludovico e Cesare Rasponi, 942, 11ᵛ. 19; memorie di lui, 992, 79.

Rovere (della) Livia, hexametri in eius laudem, 753, 52.

Rovere (della) Marco Vigiero, *v.* Vigeri.

Rovere Ottaviano, nunzio in Spagna, informazione a Pio IV, an. 1560, 879, 270.

Rovere (della) Paolo Mario, discorso sopra la nobiltà della casa d'Urbino, an 1582, 818, 5.

Rovere (della) Vittoria Farnese, lettera a Raffaele Raspone, 942, 23ᵛ; cf. Vannini Girolamo.

Rufinus, *v.* Basilius.

Rufus Festus Avienus, *v.* Aratus.

Rufus Scipio Franciscus, paraphrasis psalmi L, 526, 2.

Ruggiero Giulio, relazione di Polonia, an. 1568, 823, 247; intorno agli aiuti di Polonia a favore della lega santissima contro il Turco, discorso a s. Pio V, 855, 326.

Rustico Antonio, panegirico di Federico II di Montefeltro in terza rima ed altri versi, 743.

Rustico Barbuto di Filippo, *v.* Barbuto Rustico.

Rusticucci card. Girolamo, lettere a Ludovico de Torres, 841, 216ᵛ. 248. 249.

Rutati Giulio, dell'uso del cavallo, al principe d'Urbino, 860, 527; dilucidatio in Phaedonem Platonis de anima, 861, 187.

Rutilius Lupus, de figuris sententiarum et elocutionis, libri I-II, 670, 7.

Ruvere (de) card. Hieronymus, epist. ad card. Sfondratum de extrahenda pecunia e castro s. Angeli, 879, 635.

Ruzzini Domenico (?), relazione delle camere di terraferma, an. 1605, 838, 318.

Sacchi (de) Bartholomaeus, *v.* Platina.

Sacrobosco Ioannes, *v.* Ioannes.

Salmerone, predica sull'orazione, 561, 338.

Salomon, libri, 544, 1.

Salvianus, Massiliensis presbyter, de gubernatione Dei, libri I-VIII, 524.

Salviati card. Giovanni, lettera a Cosimo de Medici, an. 1546, 879, 120.

Sangeorgio Guido, discorso sopra i progressi della guerra col Turco dopo il 1571, 854, 353.

Sangrini Angelus, *v.* Fagiis (de) Angelus.

Sannazaro Giacomo, strambotto, 729, 64.

Santacroce Prospero, nunzio di Spagna, lettere a s. Carlo Borromeo ed a Tolomeo Gallio, 840, 176; lettere 1-17 agli stessi dal Portogallo, 840, 289; estratti di lettere agli stessi ed ai legati del concilio di Trento sulla precedenza tra Francia e Spagna, 840, 390.

Santinelli Bernardino, l'appennino, ottave 1-10, 753, 140.

Santinelli Gabriele, i Persi ritrovati, commedia, 775.

Santucci Hieronymus, narratio intentatae aggressionis contra nonnulla oppida et arces Federici Montisferetri, Urbinatis principis, a cohortibus Sigismundi de Malatestis, Ariminensium principis, an. 1451, 884.

Sarmiento Franciscus, de consuetudine immemorabili circa concilium Tridentinum, 962.

Sarro (del) Mattia, traduzione dal turco di una lettera del sultano Murat III, 879, 455.

Sartorelli Nicolaus, epigrammata, 753, 242.

Sassetti Filippo, lettera a Pietro Vettori, 829, 365.

Sauli Domenico, autobiografia a tempo di Francesco Sforza e Carlo V, 831, 126.

Savanarola Hieronymus, responsio ad epistolam Alexandri VI, 635, 495.

Saviozzo Simone, *v.* Forestani Simone.

Savoia Carlo Emm. I, *v.* Italia-Savoia, inter anonyma.

Savorgnano Ascanio, relazione di Cipro, an. 1563, 829, 508; 833, 1; 936.

Savorgnano Giulio, discorso circa la difesa dei passi del Friuli, 833, 120ᵛ; discorso sopra le regole di fortificazione, 821, p. II, 123.

Scaffa Bartholomaeus, iambi, 733, 4ᵛ.

Scaliger Iustus Iosephus, inscriptiones et epigrammata in pyramide Parisiis erecta, an. 1595, 818, 317.

Scerley Roberto, istruzione e negoziato con Paolo V a nome del re di Persia, 867, 414.

Scevolini Ioannes Dominicus, de sacerdotio, 575.

Scotus Duns, excerpta theologica ex eius operibus, 516. 517.

Sebastiano I, re di Portogallo, lettera al papa s. Pio V, an. 1570, 841, 182; sommario di una lettera allo stesso, 841, 247ᵛ.

Secondino Nicolaus, versio operis Onosandri de optimo imperatore cum dedicatione ad Alfonsum Aragonum regem, 881.

Sedulius, paschalis carminis libri I-V et hymnus I, 584.

Sega Filippo, card. di Piacenza, esortazione ai cattolici di Francia, che seguono la parte eretica, tradotta dal francese, 526, 61.

Selvago, avvertimento al card. Farnese nella sede vacante di Paolo III, 845, 68.

Seneca L. Annaeus, de vita beata ac de otio, 544, 138. 155; sententiae ex epistolis 544, 200; de quattuor virtutibus, 541, 32; de moribus, 544, 125; proverbiorum liber, 544, 129.

Serafino Aquilano dei Ciminelli, v. Ciminelli (dei) Serafino.

Serbellone Gabrio, discorso delle entrate, governo e paese del Turco, 829, 665; ragguaglio sopra la fortezza di Tunisi, an. 1573, 816, 138; relazione dei successi della Goletta e di

Tunisi, an. 1575, 822, 109; relazione della presa della Goletta e di Tunisi, 832, 215.

Serenus Sammonicus Q., liber medicinalis, 667. 668.

Sermoneta Giacomo, strambotto, 729, 47.

Sernardi Paolo, sestine 1-79 per le nozze di Federico Ubaldo della Rovere e Claudia dei Medici, 790.

Serrano Tome, capitolo ed obbligazione dei cristiani nuovi in Portogallo, 966, 118.

Severolae Aemiliae in obitum epigramma, 763, 1.

Sextus pythagoricus, enchiridion, Rufino interprete, 544, 161.

Sfondrato card. Paolo Emilio, lettera, an. 1591, 865, 625.

Sforza Alessandro, sonetti, 699, 191. 191ᵛ. 194ᵛ. 196. 199. 200ᵛ; canzone, 699, 202ᵛ.

Sforza Costanzo, signor di Pesaro, istruzione e memoriale a Bart. Mancinio, inviato al dominio Veneto, an. 1483, 865, 1; descrizione delle sue nozze, 899.

Sforza Francesco, son. 699, 205.

Sforza Giacomo (Muzio), vita, 871.

Sforza Ludovico Visconti, strambotto, 729, 42.

Sforza Paolo, dichiarazione a d. Virginio Orsini, 816, 509.

Sfrondato card. Paolo Emilio. v. Sfondrato.

Siculo, strambotto, 729, 49.

Sidonia (di) vescovo, v. Sixtus V.

Sigismondo, principe di Transilvania, avvertimenti mandati al sig. Fabio Genga, suo ambasciatore in Roma, 866, 400.

Sigonio Carolus, romanae hist. scriptores, 852, 268; ordo hist. rom., 852, 269; iudicium de historicis, qui res romanas scripserunt, 852, 275ᵛ.

Silva (de) Juan, v. Vega (de) Juan.

Simone da Genazzano, strambotto, 729, 57ᵛ.

Simone da Siena, serventese, 643, 117.

Simonetta Aquilantes, Proteus, hexametri 1-296 ad Franciscum Mᵃᵐ II, Urbini ducem, an. 1599, 753, 23.

Sinan bassa (Cicala), exemplum litterarum ad Turcarum imperatorem de Gulettae et Tuneti expugnatione, in latinum sermonem conversarum, 852, 513; ragguaglio della presa di Giavarino, an. 1594, 817, 375.

Sirleti Petrus Guillelmus, cardin., brevis tractatus de basilica s. Mariae maioris, seu ad praesepe, 859, 131; dei giuramenti fatti dagli imperatori ai romani pontefici e specialmente di quello di Ottone IV, 873, 263; lettere 1-2 a s. Carlo Borromeo, 859, 120. 124ᵛ.

Sisebutus rex, * hymnus, 585, 97.

Sixtus IV, pont. max., vicariatum seu remissio census Ferdinando, regi Siciliae, 849, 352; responsio ad oratores Florentinos in causa Tifernensi, 864, 174ᵛ; instructiones datae legatis et oratoribus suis, 864, 1 sqq. 119ᵛ. 162ᵛ. 171. 177ᵛ. 264; conclave seu brevis vita, 844, 3; de morte ex Iacobi Volaterrani diariis, 842, 96; 844, 5ᵛ; de morte ex Burchardo, 843, 1.

Sixtus V, pont. max., oratio habita in concistorio de morte ducum de Guisa, 868, 186; istruzione al Card. Montalto del modo col quale si debba e possa governare, 865, 585; memoria di dove Sisto V cavò i danari che pose in Castelsantangelo, 832, 500. 519; conclave, 842, 543. 561; discorso sul conclave, 843, 126; vescovo di Sidonia, rela-

zione a Sisto V di quanto trattò nella sua missione in oriente, an. 1587, 841, 372; della qualità e natura dei cardinali, che sono tenuti soggetti papabili, morendo Sisto V, 843, 139; 844, 36.

Soardo Giov. Francesco, sonetti, 699, 189ᵛ. 190ᵛ.

Soligo Giovanni, storia ed origine della casa degli Ottomani, 932.

Solinus Iulius Apollinaris, collectanea rerum memorabilium, 999.

Sophianus Ioannes (?), de re militari et instrumentis bellicis cum prooemio et incerti interpretis dedicatione, 985.

Soranzo Giacomo, relazione dell'impero ottomano, an. 1576, 827, 382; 828, 648; diario del viaggio a Costantinopoli, an. 1581, 828, 700.

Soriano Antonio, relazione di Roma, an. 1535, 826, 206.

Soriano Michele, relazione di Filippo II, an. 1559, 823, 368; 834, 196; relazione del regno di Francia, 824, 44; trattazione della lega fra Pio V, il re cattolico e la signoria di Venezia, an. 1570, 848, 1; relazione di Roma, an. 1571, 833, 222.

Soriano Nicolò, relazione dell'armata, an. 1583, 829, 59; sommario delle fortezze, città e castelli dei Veneziani in Istria, Dalmazia e Levante, an. 1583, 829, 59; 833, 290; sommario ragguaglio degli Uscocchi, 829, 59; 833, 328.

Spagnoli Ioannes Baptista, elegiae 1-2, 728, 24. 28.

Spannocchi Orazio, discorso sopra l'interregno di Polonia, 854, 466; discorso a Filippo II sopra l'impresa d'Inghilterra, 855, 504; intorno a quello che passa tra Francia e Spagna, 860, 367.

Speroni Sperone, ecloghe, 754, 99. 102; dialogo sopra Virgilio, 762, 2; sommari e frammenti di lezioni in difesa della Canace, 763; lettera a Lucantonio Fumasoni, an. 1579, 879, 29; Speroni (?) octastichon in obitu Aemiliae Severola, 763, 1.

Spinola Ambrogio, *v.* Fiandra inter anonyma.

Stabili Francesco, *v.* Cecco d'Ascoli.

Stanghe marchesino, strambotti, 729, 13ᵛ. 14.

Statius Papinius, thebaidos libri I-XII et achilleidos libri I-II, 648; sylvarum libri I-V, 649.

Stradello Francesco, lettera a Ludovico Rasponi, 942, 16.

Stronconio, strambotto, 729, 23.

Strozza Titus Vespasianus, carminum libri I-VIII et epist. 1-2, 712.

Strozzi Nicolò, son., 753, 165.

Strozzi Pietro, discorsi e lettere sulla guerra di Siena, an. 1553-1554, 855, 80 sqq.; giustificazione delle operazioni nella guerra di Siena, 825, 524.

Stuard Maria, regina di Scozia, documenti ed epigrammi sulla vita, processo e morte, 815, 413ᵛ. 422ᵃ. 512ᵛ.

Suarez Francisci libri de poenitentia defensio, 874, 412.

Suetonius Tranquillus, vita Plinii ex eius catalogo virorum illustrium, 505, III.

Suidas, testimonium de sacerdotio Iesu Christi ex eius dictionario, Ambrosio Traversari interprete, 547.

Sulpicius Apollinaris, *v.* Terentius.

Sulpitius Verulanus, hexastichon in Cantalicium, 662.

Suriano, *v.* Soriano Antonio, Michele, Nicolò.

Susech, memoria della famiglia (corte) di Federico II, duca d'Urbino, 829, 551.

Tassini Paolo, strambotti, 729, 19v. 22v. 27v. 30v. 35v. 41. 42. 43v. 45v. 55v. 63v. 67.

Tassis (de) Giov. Battista, relazione in lingua spagnuola sulla congiura di Enrico Brooke, barone di Cobham, an. 1603, 818, 437.

Tasso Torquato, Goffredo, overo la Gerusalemme liberata, 878; nota delle principali mutazioni ed aggiunzioni alla Gerusalemme liberata, 861, 258; madrigale, 754, 38; discorso contro due opuscoli di Plutarco, 693; discorso sopra un dubbio politico, 856, 130; discorso intorno alla sedizione nata nel regno di Francia, an. 1585, 854, 419.

Tassoni Alessandro, la secchia rapita, 769; conclave di Gregorio XV (?), 844, 475.

Taurelli seu Torelli Pomponius, carminum libri I-III, 738.

Tavola rotonda, romanzo, 953.

Tebaldeo Antonio, strambotto, 729, 31v.

Terentius Afer, comoediae I-VI cum Sulpicii Apollinaris periochis, 651. 652. 653; sententiae et proverbia ex comoediis, 544, 196.

Thaddaeus Faventinus, epigramma, 643, 107v.

Thaddaeus de Viarana, versus in laudem Ambrosii Traversari, 547, 6v.

Thebaldus, rerum tabula in opus Romuleon Benvenuti de Rambaldis, 505, V.

Theseo Galatheo Giovanni, componimenti latini e volgari, 771.

Thomae (s.) Aquinatis, compendium summae theologiae, 581, 1; compendium supplementi ad III partem, 581, 669.

Thomas Spalatensis, historia pontificum Salonitarum ac Spalatensium ab apostolorum temporibus ad an. 1266, 910.

Thurm (von) Franz, *v.* Torre (della) Francesco.

Tiberti Darius, de legitimo amore, poema libris I-IV, 767.

Tibullus A., elegiarum libri I-IV, 641, 43. 157.

Tiepolo Antonio, relazione di Francia, an. 1567, 827, 134.

Tiepolo Francesco, discorso delle cose di Moscovia, 825, 301; 854, 147.

Tiepolo Nicolò, relazione di Spagna, an. 1532, 826, 1; relazione dell'abboccamento di Nizza, an. 1538, 832, 1.

Tiepolo Paolo, relazione di Ferdinando, re dei Romani, an. 1557, 823, 40; relazione di Roma, an. 1569, 830, 23; discorso sulla pace proposta dal Turco, 857, 208.

Tigrino Orazio Marii, breve descrizione del tempio di Salomone, della città di Gerusalemme e della terra santa, 816, 2v.

Tito Livio da Forlì, versione della sua vita di Enrico V d'Inghilterra per Pier Candido Decembrio, 922.

Tognazzi Giovanni Giacomo, il vero modo di fornirsi per sempre di cavalli e fanti senza spesa pubblica e col guadagno del principe e dei sudditi, 859, 151.

Toledo Francesco, instructio sacerdotis seu casuum conscientiae libri I-IX, 537; prediche, 559. 560. 561. 562.

Tolomei Claudio, del modo che

deve tenere il principe nel governare i popoli, 854, 199.
Tomani Giulio, epitalamio, 753, 171.
Tomasoni Lucantonio, discorso militare al sig. Francesco Serdonati, 854, 134.
Tommasi (de) Gaspare, relazione del successo di Messina, an. 1593, 816, 295.
Tonti card. Michelangelo, sommario del testamento, 538, 73.
Torelli Pomponius, *v.* Taurelli.
Torre (della) Francesco, scrittura al sacro collegio in conclave di Pio IV, 847, 162.
Torres (de) Diego, relacion del origen y suceso de los Xarifes, 958.
Torres (de) Ludovico, relatio missionis ad Philippum II et ad regem Portugalliae, an. 1570, 841, 60; memoriale dato al card. Girolamo Rusticucci, 841, 62ᵛ; sommario delle lettere, 841, 79. 113. 128ᵛ. 155. 187ᵛ. 190ᵛ. 203. 214. 223. 252ᵛ; sonetti per la sua venuta in Roma, 754.
Torresani Onofrio, strambotto, 729, 52ᵛ.
Toscano Raffaele, poema in ottava rima sulla morte dei Guisa e sull'uccisione di Enrico III di Valois, re di Francia, 778.
Trapezuntius Georgius, epist. ad Bessarionem, 518, 4; cf. s. Basilius.
Treballio Possevini Angelo, rime, 753, 219; 754, 195.
Treo Servilio, sopra la vertenza di Ceneda nel dominio Veneto, 874, 434 sqq.
Trevisani Domenico, relazione dell'impero ottomano, an. 1554, 829, 144; 834, 129.
Tristano (di) storia, *v.* Tavola rotonda.
Triumphi Augustinus, postilla super Ioannem, 552; super apocalypsim, 528; contra divinatores et somniatores, 528, 150; tractatus seu theoremata 1-40 de resurrectione mortuorum, 555; sermones dominicales, 553; sermones de sanctis ad clerum, 554.
Trivulzi card. Agostino, proposta sulla pace tra Francesco I e Carlo V, 870, 139.
Tron Angelo, ottave 1-66 in dialetto veneziano in lode di Filippo III di Spagna, 754, 128.
Truchsess de Waldeburg Ottone, card., relazioni del ragionamento avuto col card. de Medici, 847, 167ᵛ sqq.; lettera in sua difesa al card. Giovanni Belley, 874, 155; lettera al pontefice Paolo IV, 874, 157; memoriale al pont. s. Pio V in negozi pubblici e privati, 866, 404.
Tydeus P. Paulus, carmina, 720.
Tzetzes Giovanni, chiliadi tradotte da Vittorio Venturelli, 754, 145 sqq.

Ubaldini Giovanni Battista, canzone per le stimmate di s. Francesco e sonetto, 779, 12.
Ugolini haeretici supplicium, 850, 216.
Ugulini Baccio, strambotti, 729, 6. 41ᵛ.
Urbani (degli) Urbano, storia dei Feltreschi, da Sisto IV a Guidubaldo I, libri I-IV, 926.
Urbanus V, versus de virtutibus Agnus Dei, 684, 105.
Urbanus VII, conclave, 843, 153; 844, 36.
Urbanus VIII, hexametri 1-3, 754, 46; versus in laudem Urbani VIII, 754, 46.
Urbinati codici, indice per materia dei codici 821-875, 876.

Urbinelli Ioannes Baptista, epigramma, 733, 8v.
Usque Silemo, relazione delle cose occorse a Costantinopoli alla morte di Murad III, an. 1595, 818, 310; 836, 426; sonetto, 818, 314v; 836, 442.

Vadius Antonianus Hieronymus, roborea seu de roboreis laudibus, 698.
Valagusa Georgius, tetrastichon de Lucia, 643, 86.
Valerius seu Valier Augustinus, de sacro anno iubilaei 1600, 616; epist. Sixto V de promotione Francisci Morosini ad cardinalatum, 879, 147; ne quisquam sibi nimium credat, 860, 465; de cauta imitatione sanctorum, 860, 471; de adulterinae prudentiae regulis vitandis, libri I-XVII, 954; de comparanda ac tuenda boni principis existimatione, 963; quatenus fugiendi sint honores, 964.
Valier Cristofaro, relazione di Dalmazia, an. 1596, 835, 349; di Costantinopoli, an. 1615, 839, 407.
Valla Guillelmus (!), de Italiae seu Ravennae exarchatu, 813, 2v; 864, 273.
Valla Laurentius, versio fabularum Aesopianarum 1-33, 886, 95v; de professione religiosorum, 595.
Valletta o de Vallette Ioannes, lettera a Pio IV sull'assedio di Malta, an. 1565, 879, 308; lettera a s. Pio V della libera disposizione dei beni dell'ordine di Malta, 852, 540.
Valois (de) Carlo, *v.* Auvergne (d') conte.
Vannetti Bernardino, che dai giudizi degli astrologi non si può ricevere nè utile nè piacere, 860, 375; canzone, 753, 65; canzone in dialogo, 753, 157; 754, 220.
Vanni Paolo, canzone, 753, 72.
Vanni Petrus Matthaeus, epigrammata, 906, 12, 122v.
Vannino Girolamo, Vittoria, capitoli I-XIV in lode di Vittoria Farnese della Rovere, duchessa d'Urbino, 751; annotazioni all'opera detta, 535; distichon in eius laudem, 751, 48v.
Vasquez de Salazar Juan, proposicion a los procuradores des cortes de Castiglia, an. 1586, 870, 440.
Vaudo Giovanni, scrittura in difesa del duca di Savoia, 874, 346.
Vega (de) Juan, documentos y advertencias a su hijo, 867, 82.
Vegetius Flavius Renatus, epitoma rei militaris, libri I-IV, 939.
Vendome (di) duca, *v.* Borbone card. Carlo.
Vendramino Francesco, relazione di Spagna, an. 1595, 835, 85.
Venier, generale, ordini e capitoli per la navigazione dell'armata, an. 1571, 821, 253.
Venier Maffeo, relazione dell'impero Ottomano, 827, 393; relazione del Turco e modo di fargli una guerra reale, 830, 503.
Venturelli Hieronymus, hexametri, libri I-III, in laudem Francisci I de Ruere, Urbini ducis, 744.
Venturelli Vittorio, della detta e disdetta nel giuoco, 861, 185; storia di Arione ed altre storie di Giovanni Tzetzes, tradotte in versi italiani, 754, 145 sqq.
Vera (di) Francesco, relazione della republica di Venezia al re cattolico, 835, 243.
Verdeselli Franciscus, quintuplices corporalis paupertatis causae et remedia, 556; quintuplices spiritualis paupertatis causae et eorum antidota, 557; primo libro dell'amore

spirituale, partes I-III, 563; libro secondo dell'amore spirituale, 629; inquisizione sulla vita, miracoli e morte del beato Santo dei minori, 993, 1; breve istruzione per ben prendere il sacramento dell'Eucaristia, 594.
Vergilius P. Maro, opera, 642; epigrammata in opera, 642, 50v sqq.
Veteranus Fridericus, carmina latina et italica, et nonnulla prosa oratione, 736; distichon, 984, 227v.
Vicomercati Io. Antonius, hexastichon de Lucia, 643, 86.
Vigeri de Ruere Marcus, de iugi utilitate annonae tuenda, consilium Paulo IV, 857, 413.
Vigili Onofrio, lettere al card. Flavio Orsino, 841, 304v sqq.
Vigilius (s.), Tridentinus episc., de laudibus s. Sisinni et aliorum mm., epist. s. Ioannem Chrysostomum, 504, 148.
Villagut Giovanni, relazione del regno di Napoli, an. 1588, 839, 20.
Villamedina (di) conte, sonetto sobre la muerte del marques de siete Yglesias, 754, 126.
Villani Matteo, storie, libri I-IX, 501.
Viminoso, conde, lo que declara dos oras antes que muriese, 831, 462v.
Vincenzo, *v.* Pappacoda Vincenzo.
Viperani Ioannes Antonius, carminum liber, seu odae I-XXV, 724.
Visconte Carlo, nunzio, relazione delle cortes di Spagna, an. 1564, 839, 1.
Vitalis Ianus, epithalamium et hendecasyllabi, 742.
Vitignano Cornelio, origine e grandezza della casa de Medici, 818, 38.
Volpelli Giulio, dell'antichità di s. Leo, memorie degli anni 1502-1516, 928.
Vualbertus, miracula s. Benedicti abbatis, metrice, 531, 117v.
Vulpiani Cyprianus, mirabilis b. Arditii de Corradis conversionis descriptio compendiosa, 819, 329.

Wassilieviç Ioan. IV (I), magnus dux Moschoviae, epist. ad Rodulphum II, an. 1582, 879, 421; cf. Moschovia, inter anonyma.

Xanto Francesco, il ritratto di Francesco Maria II, duca d'Urbino, poema in quarta rima, 794.

Zamboni Andrea, son., 697, 72v.
Zane Matteo, sommario delle cose di Costantinopoli, 833, 461; relazione di Dalmazia, an. 1588, 835, 313.
Zeno (s.) episc. Veronensis, sermonum libri I-II, 504, 1; de ieiunio, 504, 140.
Zeno Rainiero, relazione di Roma, an. 1623, 966, 1.
Zoccoli Gentile, strambotto, 729, 25v.
Zoccoli Gregorio, strambotti, 729, 10v. 14. 38. 41v.
Zuccari Federico, dichiarazione del luogo e casa della madonna di Guadalupa, e descrizione delle pitture della regia di Segovia, 816, 47; ragguaglio dell'Escuriale, Arangioves e Toledo, 816, 62.
Zuccarini, dottore, sonetto, 753, 38.
Zuccolo Vitale, Andria, tragicomedia, 766, 1; Andria et Andromion, eclogae, 766, 146. 150.
Zunica (de) Francis, chronica regni Caroli V, an. 1514-1527, lingua hispanica, 897. 902.

ANONYMA

Abissinia. Relazione del prete Gianni a Federico imperatore, 829, 293; istruzione della religione e stato del prete Gianni, 829, 309; delle cose del prete Gianni, 817, 596; interrogazioni fatte a Matteo, ambasciatore del prete Gianni a Paolo III, 823, 33; modo che si potrebbe tenere col prete Gianni per l'unione con la chiesa romana, 854, 1.

Agiografia. *Carlo Borromeo* (s.), morte e solennità in onore di lui nell'anno 1602, 818, 264. 268.

Francesco Geronimo Simone Mossen, sacerdote, detto il santo di Valenza, relazione e documenti, 818, 530; vida e milagros quaternario metro hispanice, 754, 54.

Gerontius m., protector civitatis Calliensis, officium proprium et missa, 819, 314.

Giovanni Roberto, monaco benedettino, martirio, 993, 8.

Magno (s.), visione, 829, 465.

Maria della Visitazione, domenicana in Lisbona, miracolo, 818, 250.

Armenia. Verbá Armenorum ad Eugenium IV in prima visitatione publica, 892, 51.

Astronomia. De natura costellationum, versus I-VIII, 505, 220r; de Zodiaci duodecim signis, 674, 2r; tabulae paschales, 507, 200r; 585, 23r. 24; notula ad inveniendam lunam, 505, 221; ad inveniendum pascha, 599, 200; kalendaria astronomica et ecclesiastica, 507, 204, 527, 1; 585, 14; 588, 362; 597, 7; 599, III; de kalendario rom., de cyclis, de anno, de festis, 585, 20; tabulae terminorum paschae, pentecostes, cyclorum solis et lunae cum explicationibus, 603, 1; annorum tabulae ab an. 1000-1244, 585, 9r; de pareliis an. 1622, 861, 547; tabula docens in quo loco sit sol in primo kalendarum mensis, anni, 507, 210; intorno alla riforma dell'anno, lettera di un astronomo Padovano, 605; astrologica quaedam, 697, 51r.

Austria. Translatio ad verbum cuiusdam praetensae declarationis, quam ii qui Augustanae confessionis opinionem sequuntur ad Ferdinandum (I) imp. felicis memoriae dedisse asserunt et informatio de eadem declaratione, 374, 117; sommario degli stati ed entrate, 816, 363; relazione dell'arciduca Carlo e degli Uscocchi, an. 1568, 830, 517; votum principum electorum ad Maximilianum II super praecedentia ducis Sabaudi magno duci Hetruriae, 873, 380; relazione dell'armata di don Giovanni d'Austria, 816, 144; descrizione del tumulo di Margherita d'Austria, fatto in Aquila, an. 1586, 813, 490; consultatio et discursus de competentia Ernesti et Maximiliani, Austriacorum fra-

trum, in electione regis Poloniae, an. 1587, 867, 127; lettera sull'elezione di Rodolfo II, (alias V), 815, 398; relazione di Germania a tempo di Rodolfo II, 833, 599; guerra di Rodolfo II col Turco, 816, 299; 856, 360; discorso per ragione di fede e di stato sopra la guerra fra la cesarea maestà e il Turco, libr. I-IV, 872; contribuzione degli stati per la guerra contro il Turco, 816, 373; difficoltà della lega di Rodolfo II contro il Turco, an. 1596, 816, 419; *R.* degli archivi e scrittori di s. m. cesarea Rodolfo II, 879, 439; risoluzione dei dottori legisti intorno le controversie fra la casa d'Austria e la repubblica di Venezia, se cioè i Veneziani sono padroni del mare adriatico, 874, 1; genti di guerra e successi di Mattia d'Absburg, an. 1610, 818, 503; dei disavvantagi che ha l'arciduca Ferdinando d'Austria nella guerra del 1618, 861, 428.

Avignone, *v.* Francia.

Belgio, *v.* Fiandra.

Bibliographia, historica, ecclesiastica, civilis, iuridica, 631; nomina auctorum qui historiam rom. scripserunt, 852, 302; istruzione per quelli che vogliono vedere le storie ... di quali libri abbiano a provedersi, 866, 466; per quelli che vogliono studiare in qualsivoglia sorte di lettere, 866, 472; indice dei codd. Urbinati, nn. 821-875, 876.

Biserta, *v.* Tunisi.

Budua, *v.* Turchia.

Candia. Informazione del regno di Candia, 827, 540.

Cardinali. Decreta pontificum et conciliorum de vita ac moribus cardinalium, 818, 89; constitutiones sacri collegii cardinalium, an. 1546, 607; del principe cardinale, libri I-III, al card. Farnese, 946; origine dei cardinali, 845, 1; sacri collegii instructiones ad cardd. Columna, Orsini, Cesarini, legatos ad Adrianum VI, 865, 34; discorso in materia di sede vacante dopo la morte di Gregorio XIV, 843, 360. 373; 844, 83ᵛ; relazione dei cardinali nella vita di Clemente VIII, 837, 385; dopo la morte di Clemente VIII, 838, 547; sui soggetti papabili dopo la morte di Paolo V, 844, 455. 459. 461.

Cavors, v. Italia-Savoia.

Cina. Relazione della Cina, 816, 280.

Cipro. Storia compendiosa del regno di Cipro, 824, 1; guerra di Cipro, 814, 285; mancamenti ed errori della difesa del regno contro il Turco, 816, 110; descrizione statistica dell'isola, an. 1525, 822, 108ᵛ; relazione di quello che si trae da Cipro ogni anno, an. 1558, 823, 1.

Commedie. La massara, 760; Florinda, 761; la mutila, 765.

Concilii. Breve sommario dei concili generali, an. 277-1274, 814, 1; copia propositionis procuratorum Caroli V in concilio Bononiae congregato, an. 1545, et responsio card. de Monte, 847, 114; considerazioni proposte a Pio IV sul concilio di Trento, 851, 185; istruzioni dei legati del concilio a Giov. Francesco Commendone, legato a Ferdinando I d'Austria, 851, 145. 151; lettere, 1-2, al nunzio Delfino, 851, 169; altra, 879, 51; istruzione al nunzio Crivello, 851, 177; legatorum responsum super petitione ducis Bavariae, Alberti IV, an concedi possit et expediat laicis munus praedicandi in ecclesia, 879, 21; legatorum epist. 1-3 ad Carolum Borromeo card. de

thure et pace datis comiti de Luna, 840, 366v; risposta dei legati al card. di Lorena, 851, 133; declarationes quorundam decretorum sacri concilii Tridentini, 636.

Conclavi. Teorica intorno al conclave, 843, 437; modo che si tiene nell'elezione del papa, 844, 1; della varietà di creazione del papa, 845, 1; modus eligendi pontifices, 845, 8; statuta pont. romm. circa eorum electionem, 847, 208; riforma sopra il conclave, 844, 446; de electione summi pontificis per adorationem vel non, 538, 28. 36; istruzione politica sopra i conclavi, 974; capitula quae in conclavi iuravit Pius III et observationes factae in conclavi Iulii III, 846, 13v; de pactionibus in conclavi Pii IV initis, 847, 256v; della sede vacante, 845, 81; cf. etiam diritto canonico. Conclavium relationes require in nominibus singulorum pontificum.

Cosmografia. Libellus cosmographiae, 507, 210v; anonymi Ravennatis cosmographia, 961, 1; regiones et provinciae Europae, Asiae, Africae, 882, 154v.

Critica. Annotazione all'operetta di fra Girolamo Vannino, intitolata Vittoria (Vittoria Farnese della Rovere), 535; l'Antibodino, ossia contro i sei libri della repubblica di Giov. Bodin, 952.

Croazia. Infelice successo della fortezza di Lissa o Elissa, 816, 349; assedio della fortezza di Siscia, an. 1593, 816, 329.

Dalmazia. Ragguaglio di Ragusa, 817, 428; narrazione del tumulto dei Ragusei contro le galere Veneziane, an. 1596, 817, 442; relazione della presa di Dulcigno, Antivari, Budua e la Goletta, 832, 196; giudizio degli Uscocchi, 859, 104.

Diritto canonico. Quomodo s. Ambrosius processit contra imperatorem Theodosium, 818, 84; provinciale seu registrum dignitatum et civitatum in ecclesiastica republica, 837, 310; formula iuramenti romanorum pontificum, 837, 362; lettera di un pontefice al serenissimo di Baviera sopra la coadiutoria di Bestesgaden, 993, 13; divisiones concistoriales sub Bonifacio VIII, 847, 220; de privilegiis patriarcharum, 852, 319; discorso sopra l'unione e l'obbedienza delle chiese Alessandrina e Cpolitana con la sede apostolica, e modo che si potria tenere col prete Gianni e col duca di Moscovia per questo effetto, 854, 1; de tempore visitationis ad limina apostolorum, 837, 361; declarationes quorundam decretorum sacri concilii Tridentini, 636; quaedam de sponsalibus ac de matrimonio, italice, 671, 1; modo di provedere in Roma dei benefizi di Spagna, in maniera che la provisione si facesse a persone meritevoli, 859, 457; comparitio Antonii de Alexandro, oratoris regis Ferdinandi Aragonii, coram dominis camerae apostolicae, 849, 351v; dignità ecclesiastiche ed officii di Dataria e del palazzo, 838, 16; instructio materiae ordinariae componendae cum domino Datario, 867, 448; summarium testium examinatorum et defensoris oratio super praetensa simonia commendatarii abbatiae Canobii in dioecesi Novariensi, 874, 66; summarium causae congregationis oratorii romani adversus congregationem oratorii neapolitani, 526, 26; discorso in materia di sede vacante, 843, 360. 373; 844, 83v; 845, 81.

Diritto pubblico. Trattati. Sum-

maria variorum foederum inter pontifices, reges et status, an. 1510-1557, 852, 358 sqq.; reservazione fatta ai signori di Basilea, an. 1514, 870, 184; la lega tra Leone X e i signori Svizzeri, an. 1514, 870, 186; capitula foederis quod sanctissimum vocant inter Clementem VII, Franciscum I, Venetos, Franciscum Sforza et Florentinos adversus Carolum V, an. 1526, 870, 1; instrumentum ligae inter Paulum III, Carolum V, Venetos et Ferdinandum I, an. 1538, 870, 159; convenzioni tra Ferrante Gonzaga, governatore di Milano ed Ottavio Farnese, an. 1547, 966, 160; tra i Piacentini e Ferrante Gonzaga, an. 1547, 966, 164ᵛ; tra Filippo II ed Ottavio Farnese, an. 1547, 966, 167; capitoli dell'amicizia tra Carlo V, Ferdinando Gonzaga per Milano e li XIII cantoni Svizzeri, an. 1552, 870, 171; capitoli tra il marchese Alberto ed Augusto, duca di Sassonia, an. 1552, 849, 268; tra il duca di Firenze, don Francesco di Toledo e gli ambasciatori di Siena, an. 1555, 966, 169; capitoli della tregua per cinque anni tra Carlo V, il re d'Inghilterra ed il re cristianissimo, an. 1556, 853, 167; tregua tra Paolo IV ed il duca d'Alba, an. 1556, 853, 235; capitoli della pace fra Paolo IV e Filippo II nella guerra di Napoli, an. 1557, 853, 245; capitoli stabiliti fra Filippo II e Cosimo de Medici per l'investitura della città di Siena, an. 1557, 870, 215; traicté de paix faict au chasteau Cambresis, an. 1559, 978, 1; pace e capitoli tra Filippo II di Spagna ed Enrico II di Francia, an. 1559, 870, 239. 288; capitoli stabiliti tra Carlo IX ed il principe di Condé, an. 1570, 855, 232ᵛ; lega stipulata in concistoro, an. 1571, 841, 254ᵛ; istrumento della lega e capitolazione secreta, an. 1571, 841, 260ᵛ; capitolazione rinnovata in sultan Amurat dall'illmo ambasciatore Veneto, Iacopo Soranzo, an. 1575, 852, 526; trattato di guerra e di pace per la devoluzione del ducato di Ferrara, an. 1597, 857, 397; capitoli concessi dal re e regina regente di Francia, an. 1614, al principe di Condé, 978, 41; *v.* etiam Francia, Germania, Italia, Spagna, Turchia.

F a m a g o s t a. Assedio e presa, 816, 90.

F i a n d r a. Descrizione della Fiandra, 828, 285; compendio degli stati e governi di Fiandra, 828, 298; entrate e spese, 828, 314; divisione delle provincie e città, 815, 225; i primi semi della guerra dei Fiandresi contro i cattolici, an. 1566, 817, 190; relazione di diverse cose successe nei Paesi Bassi, an. 1583, 852, 597; cause per le quali la Fiandra tumultuò e descrizione del governo, an. 1586, 817, 245; risposta al manifesto che fa facilissima l'impresa di Fiandra, 856, 177; discorso sopra lo stato presente delle province unite, 861, 140; ragioni più importanti che dovrebbero indurre gli stati generali di non cedere alla navigazione e traffico delle Indie, 861, 150. 157; copia dei nuovi ordini che inviò il re Filippo II per Fiandra, an. 1593, 821, 573; discorso militare in risposta d'alcune opposizioni fatte all'andata in Frisia del sig. Ambrosio Spinola, 821, 587; istruzione all'illmo sig. Pietro Caietano nella sua andata in Fiandra, 865, 561; dichiarazione della regina d'Inghilterra per la difesa del popolo oppresso nei Paesi Bassi - cause che la mossero ad apparecchiare un'armata navale, 873, 431. 459;

instruçion por la yda en Flandres del archiduque Ernesto de Austria, an. 1594, 867, 133; negoziato dell'ambasciatore di Polonia in Fiandra, 867, 212; articuli gubernationem Belgii concernentes, archiduci Mathiae per status Belgicos oblati, 870, 468; dell'assedio di Ostenda, an. 1601-1602, 818, 414; àrgomento di una tragedia profetica nei negozi dei Paesi Bassi, an 1606, rappresentata in Siria, 818, 557; competesi al re di Spagna di lasciare i Paesi Bassi in loro balia, 860, 297; *v.* etiam Italia-Savoia.

Filippine. Relazione di un padre gesuita, 833, 559.

Filosofia. Quaestiones et solutiones in quatuor libros sententiarum, 582; fragmenta de potentiis animae, 978, 59; ammonimenti del savio, 697, 81; Spina e Rosa o del vizio e della virtù, libri I-II, 627, 1; carnevale o dialogo della filosofia morale, 759; de virtutibus et vitiis, capita 1-131, ordine alphabetico, 628; delle virtù naturali e morali, 675, 30; discorso in lode della modestia, 856, 51; trattato della giustizia distributiva, 856, 58; del vero onore, 861, 234; dell'onore per comporre le paci, 861, 254; lettera ad una sorella, che passa a matrimonio, 856, 113; favola contro le donne, 697, 50; index virtutum et vitiorum, 588, 366; Floretus, 604, 159; Pharetra seu auctoritates et dicta philosophorum etc., 630, documentos moraes e utilissimos a qual quera persona, 867, 456; sententiae ex bibliis et patribus, 597, 1. 4. 647v. 648v. 860. 862; de modo loquendi utili, 604, 160; hortatio ad discipulos, 748, 40; sententiae ex libris Salomonis, 548, 1; sententiae multorum philosophorum 544, 171; sententiae et formulae ex auctoribus mediae aetatis, 541, 37; sententiae ex iuribus canonico et civili, 505, 218; sententia de scientia morali, 593, 131; sentenze da un epitafio de un rey de Egypto, 754, 59; sententiae, 697, 51v. 67v; aliae sententiae, 604, 76v. 89v. 98. 197v. 217v.

Francia. Oratorum Ludovici XI regis relatio ad Sistum IV de differentiis existentibus ac de concordia, 864, 244v; esortazione a Francesco I, perchè si levi dall'amicizia ed intelligenza, ch'egli ha col gran Turco, 849, 81; escusazione fatta da un suo ambasciatore alla signoria di Venezia, 849, 86v; del colloquio dei deputati per la pace fra Carlo V e Francesco I, 870, 151; ragioni precise per le quali Francesco I si reputava non obbligato alle promesse fatte a Carlo V per la liberazione, 873, 18; rifiutazione delle ragioni per le quali Francesco I non si teneva obbligato all'osservanza delle promesse fatte a Carlo V, 873, 42v; relazione a Paolo IV del primo congresso presso Cales per la pace tra l'imperatore Carlo V ed il re di Francia Enrico II, an. 1555, 853, 469; entrate della Francia sotto Enrico II, 829, 672; divisione delle province e città, 815, 225; ritratti del regno di Francia, 817, 1; somma di tutte le rendite, 817, 60; delle cose della corte, 830, 97; relazione dell'incoronazione di Francesco II, 815, 307; ragione che pretende Francia con Spagna circa la precedenza, 849, 146; responsum oratorum christianissimi regis super praecedentia, 840, 348; assedio di Poitiers, 816, 146; narratio caedis et cruciatuum Balthassaris Gerardi et Wilhelmi Nasonii, principis Auriaci, 814, 541; ricevimento di Enrico III a Venezia, 818, 204; Rupellae Santonum (La Rochelle) obsidionis atque dedi-

tionis commentarii, an. 1573, 895; che un re di Francia è assai grande per sè stesso senza ambire o procacciarsi altra grandezza, 860, 77; quello che sua altezza ha risoluto di proporre al duca du Maïne, 816, 497; il governo di Caterina de' Medici, 817, 61; principio della setta degli Ugonotti, 815, 245; meriti e demeriti della corona di Francia verso la sede apostolica, 813, 119; lega di Enrico III con gli Svizzeri, an. 1582, 870, 420; successi degli anni 1585-1594, libri I-III, 816, 166; avvertimenti intorno all'intenzione dei signori di Guisa nella presa delle armi, an. 1585, 868, 1; capitoli 1-19, proposti dai signori collegati di Francia, 868, 52. 56; stato degli eserciti, 868, 56v; rimostranza presentata al re di Francia sopra le richieste contro i signori d'Espernon e della Valletta, 868, 62; articoli accordati da Enrico III per la regina sua madre, il card. di Borbone ed il duca di Guisa, an. 1588, 868, 134; discorso sopra la supplica presentata ad Enrico III dai signori di Guisa ed altri collegati, 854, 536; capitoli della pace di Francia, 868, 140; capitolazione secreta, 868, 142; relazione della morte del duca di Guisa, 868, 158; parole dette dal duca di Guisa nell'ultimo della sua vita, 868, 166; lettera al re di Navarra per indurlo a ritornare alla chiesa cattolica, 868, 88; altra lettera sullo stesso argomento, 868, 108; propositiones universitatis Sorbonicae, 868, 196; difesa di Enrico III contro le proposizioni della Sorbona, 868, 197. 202; replica del clero di Francia ad Enrico III, 874, 223; rotta data dal duca du Maïne all'esercito del re di Navarra, 868, 204; Sorbonae decretum contro Henricum III, 868, 208; relatio decreti duci d'Aumale et civibus, 868, 210; epist. civium Parisiensium Sixto V, de uccisione ducis de Guisa, 868, 212; considerazione sopra la detta uccisione, 868, 226; epist. Sorbonicae facultatis ad Sixtum V de caede ducis de Guisa, 868, 241; ammirabile morte di Enrico III, 868, 434; altra relazione sulla stessa, 868, 442; attestato dei nobili sopra la religiosa morte di Enrico III, mandato a Sisto V, 868, 446.

Enrico IV. Discorso che sia bene per il pontefice e principi d'Italia dare la corona di Francia al re di Navarrà, 868, 452; ragioni contro il re di Navarra, 868, 1. 72. 127; risposta di un canonista favorevole ad Enrico IV, 869, 170; tradimento scoperto dei politici di Parigi, 869, 224; relazione del successo di Marsiglia, 869, 226; della rotta fatta dal duca di Lorena nel paese di Aulsay del re di Navarra, 869, 233; considerazioni per mantenere l'esercito di Lorena, 869, 241; pratiche dei signori di Guisa con Filippo II, 816, 160; capitoli accordati tra Filippo II e la lega di Francia, 869, 245; articoli da trattarsi col card. legato, Enrico Gaetano, per ordine della Sorbona, 869, 254; documenti sulla giornata di Nantes, relazione precisa, 869, 258 sqq.; memoriale negoziato dal comm. de Diou col s. padre Sisto V, 869, 273; lettera di un cattolico al sig. de Diou, 869, 278; discorsi sullo stato delle cose di Francia in questi tempi, 854, 580; 857, 75; 869, 280. 317. 336. 342. 344. 492; discorso intorno alla negoziazione del card. legato, 869, 284; supplica del clero e popolo di Tolosa a Clemente VIII, per dimandare il p. fra Angelo di Tolosa, 869, 331; ragguaglio delle cose passate in Fran-

cia all'arrivo del duca di Parma, 817, 162; 869, 353; discorso sopra i soggetti nei quali possa cadere la corona di Francia, 869, 367; risposta del legato intorno all'elezione di Guisa, 874, 261; memoriali dati al pontefice per i bisogni delle cose di Francia, 869, 378; 874, 280; sul modo di tenersi per l'elezione di un nuovo re, 869, 405; relazione della giornata di Vinon, an. 1591, 816. 287; 818, 276; sommario della sentenza contro il duca di Biron, 874, 278; an Henricus IV sit absolvendus, 869, 421; discorso a' Clemente VIII che si contenti di assolverlo, 869, 430; arresto della corte del parlamento, residente in Chalon, contro la bolla pubblicata dai ribelli di Parigi, 869, 443; lettera dei deputati del sangue ai legalisti per la concordia, 869, 445, sui successi di Provenza, 869, 449; articoli convenuti fra il marchese Sansorlino e la città di Lione, 869, 451; sentenza della corte del parlamento di Parigi con due dichiarazioni di Enrico IV, per la sottomissione del duca du Maine, 869, 465; la scappata dalla prigione del duca di Nemours, 869, 467; Sorbonicae facultatis epist. ad Clementem VIII contra Henricum IV, 869, 475; dichiarazione del colonnello e capitani Svizzeri usciti dalla città di Vienna, 869, 478; narratio de vulnere illato Henrico IV a Ioanne Chastel, 869, 490; arresto e sentenza del parlamento contro G. Chastel, 869, 510; parte presa dal parlamento contro lo stesso, 869, 511; sopra la benignità di Clemente VIII nell'assolvere Enrico IV, 869, 517; sopra la tregua tra Navarra e Savoia, 869, 523; utrum Henricus IV possit absolvi etiam si impoenitens, 869, 526; considerazioni sopra la lettera di Enrico IV dopo l'assoluzione, 869, 559; delle ingiurie fatte dal re di Francia al cattolico, (Filippo II), e come debba risentirsi, 860, 240; con che autorità Clemente VIII si è intromesso nella rebenedizione del novello re Enrico IV, 859, 441; 874, 286; relazione del successo di Marsiglia, an. 1596, 818, 330; relaçion del socorro de Amiens, an. 1597, 816, 507; discorso sulla città di Amiens e disegno topografico di essa, 857, 180; abiura della madre del principe di Condé, an. 1597, 817, 154; documenti Avignonesi, 993, 24a. 26; avvertimento importante al re di Francia per il suo stato sopra li monsignori di Luines, Cadenit e di Branché, 861, 525; se convenga al duca di Savoia deporre il marchesato di Saluzzo avendo Enrico IV offerto di depositare la Bressa in mano di Clemente VIII, 857, 168; differenze di Enrico IV con Carlo Emmanuele I di Savoia pel marchesato di Saluzzo, 874, 291; 857, 168; 13 capitulos resueltos y publicados por il parlamento de Paris, an. 1597, 816, 506; relazione del negoziato della pace di Vervins tra Francia, Spagna e Savoia, an. 1598, 867, 307; considerazioni sulla stessa, 821, 380; intorno a quest'ultimo motivo d'armi dei Francesi sotto la carica dell'Adighiera, 861, 465; confederazione di Enrico IV cogli Svizzeri, an. 1602, 818, 423; de pyramide evertenda erecta Parisiis, an. 1605, 818, 319a.; descrizione del reame di Francia, corte e principi del sangue, vescovati etc., 839, 531; si esorta Enrico IV ad unirsi coi Veneziani, an. 1607, 860, 262; relazione della morte ed onori funebri fatti ad Enrico IV, 819, 472. 478a; intorno ai rumori di Francia, an. 1614, 861, 390;

se sia espediente accelerare i matrimonii regi tra Francia e Spagna, an. 1615, 861, 424; sopra il matrimonio conchiuso tra Francia e Savoia, 860, 253.

G e r m a n i a. Sacri romani imperii matricula, 838, 1; ordini ed istituzioni del sacro romano impero, 815, 112; entrate di tutti li stati, principi, conti ed altri signori dell'impero, 849, 255^{v}; de republica Germanica ordinanda, verbum veritatis, 860, 65; de auctoritate electorum imperii, electione, coronatione et aliis spectantibus ad imperatorem, 852, 304; sopra le cose di Germania, an. 1545, 860, 217; conditiones, quibus rebelles Magdeburgenses caesareae m. reconciliari possint, an. 1550, 870, 344; colloqui fatti in Germania nella causa Luterana, 851, 1; relationes 1-2 colloquii Wormatiensis, an. 1559, 867, 20. 27; progresso e dissensione nata nel consiglio dell'impero sopra gli ambasciatori da mandare in Francia nella dieta di Augusta, an. 1559, 818, 134; acta conventus Nürbergensis principum protestantium, an. 1561, 851, 109; principum protestantium responsum ad nuncios pontificales in conventu Nürbergensi, an. 1561, 851, 111; ribellione di Donauwert, 818, 473. 478; legatorum concilii Tridentini responsum super petitione ducis Bavariae (Alberti IV) an concedi possit et expediat laicis munus praedicandi in ecclesia, 879, 21; scrittura sopra le cose di Colonia a Filippo II, perchè la purghi dagli eretici, 856, 185; sopra la coadiutoria di Bestesgaden, lettera di un pontefice al serenissimo di Baviera, 993, 13; delle difficoltà che hanno i frati italiani di poter far frutto nei conventi della Germania, 860, 511; nota su Federico di Sassonia, 824, 466^{v}; informazione della lega dell'Hansa e del commercio coll'Inghilterra, 814, 344; origini, successioni, qualità, confini, etc. del ducato di Lorena e del ducato di Borroy, an. 1578, 839, 296; capitoli fra il marchese Alberto ed Augusto di Sassonia, 849, 268; scrittura fatta sotto Federico Cornaro, vescovo di Padova, circa il tollerare o non tollerare la licenza della nazione germanica, 859, 325; brevissima descrizione della casa palatina, an. 1620, 819, 417.

G i a p p o n e. Ragguaglio al generale della compagnia di Gesù, 816, 280.

G o l e t t a, *v.* Tunisi, Turchia.

G o t h i a, *v.* Svetia.

G r a m m a t i c a. De genetivo, fragmenta versibus hexametris, 697, 108.

I n d i e o r i e n t a l i, relazione, 828, 316.

I n g h i l t e r r a. Notizie dei porti e delle fortezze, 814, 108; ritratti del regno, 824, 467; relazione, 831, 490; relazione d'Inghilterra, Irlanda e Scozia, 832, 363; discorso sopra il regno d'Irlanda e delle genti che bisogneria per conquistarlo, fatto a Gregorio XIII, 854, 408; del modo di eseguire la sentenza della santa memoria di Pio V contro la falsa regina, 855, 470; discorso sopra il modo che si potria tenere per ritornare nel regno di Scozia la religione cattolica, 855, 517; prigionia, processo, morte ed epigrammi sulla vita e morte di Maria Stuart, 815, 413^{v}. 422^{a}. 512^{v}; dichiarazione della regina (Elisabetta) per la difesa del popolo oppresso nei Paesi Bassi, 873, 431; manifesto sulle cause, che la mossero ad apparecchiare un'armata navale, 873, 459; discorso e lettere so-

pra l'impresa d'Inghilterra per opera di Filippo II di Spagna, an. 1588, 854, 225. 258. 286. 289; series regum (an. 1067-1594) et decreta circa successionem in regno Angliae, 818, 54; ragguaglio della presa di Cadice, fatta dall'armata inglese, an. 1596, 818, 334; negoziato dell'ambasciatore di Polonia in Inghilterra, an. 1597, 867, 212; se sia espediente alla regina d'Inghilterra (Elisabetta) maritare la signora Arbella al principe di Condé e dichiararli successori del regno, an. 1602, 860, 276; se si debba credere che il nuovo re, Giacomo I, sia per essere amico del re di Spagna Filippo III, se si può sperare si faccia cattolico, an. 1603, 860, 272; lettera sopra il matrimonio trattato fra il principe d'Inghilterra e la principessa di Toscana, an. 1612, 861, 359, cf. Spagna.

Irlanda, *v.* Inghilterra.

Italia. Discorso sopra il ritratto dell'Italia e sue province, 856, 145; dei mali dell'Italia cristiana e dei rimedi, lettere di un medico ad un ministro di Filippo II, re di Spagna, 849, 63; proposita et tractata in considerationibus sanctae expeditionis contra Turcum, quae ad principes christianos mittenda visa sunt, 855, 288; comparazione di due battaglie navali... tra Romani e Cartaginesi, tra Turchi e Cristiani a Lepanto, 855, 357; considerazioni sopra i capitoli I-XIII, proposti nella presente lega, 855, 385; delle difficoltà che hanno i frati italiani di far profitto in Germania, 860, 511; delle miserie che sovrastano all'Italia e della sollevazione dei Polacchi contro il re loro, an. 1606, 859, 471; che la guerra con gli aiuti d'Italia si ha da tenere lontana dall'Italia, lett. a Paolo V, 861, 382; esortazione al re Filippo III, che per causa della Valtellina non voglia permettere si accenda la guerra in Italia, 861, 561; considerazioni venute di Spagna sopra le presenti rivoluzioni d'Italia, 861, 458; descrizione di tutte le fortezze e città di là dal Mincio, 838, 390.

Ancona, storia ed amministrazione della città, 831, 31.

Aquileia. Chronica patriarcharum, 903; pacta inter dominium Venetum et Ludovicum, patriarcham Aquileiensem pro patria Forò Iulii, 903; iurisdictiones et redditus s. Aquileiensis ecclesiae, 903.

Asti, v. Savoia.

Bari. Annales Barenses, 983, 31; negoziati per la terra di Bari, 853, 267.

Bologna. Nella differenza tra Bolognesi e Ferraresi circa l'acqua, an. 1579, 856, 451; discorso sopra la fortezza di Castelfranco, dannosa allo stato di Bologna, 856, 467; descrizione delle bocche, an. 1595, 819, 452.

Cagli, v. Fossombrone.

Calabria, v. Napoli.

Camerino. Disputatio de conditore Camerini, 818, 25.

Casale di Monferrato, v. Mantova.

Casteldurante. Cronica dall'an. 1366, 922, 69; relazione delle feste per la venuta di Claudia de Medici, 753, 248.

Ceneda, v. Venezia.

Centumcellis. De nomine et situ, 813, 488v.

Civitella, guerra nella passata dei Francesi, 813, 455.

Corsica. Descrizione dell'isola, libri I-III, con tavole delle piene e dei fiumi, 969.

Ferrara. Relazione sopra la città e stato di Ferrara, 835, 216; sopra la Ro-

magna di Ferrara, 835, 230^{r}; differenze tra Ferraresi e Mantovani, 818, 387; con Bolognesi *v.* Bologna; li fondamenti per i quali il duca di Ferrara, Alfonso II, abbia da preferire per la successione il zio al figlio naturale, 856, 475; trattato di guerra e di pace per la devoluzione del ducato di Ferrara, 857, 397; che Filippo II deve aiutare il pontefice nell'impresa di Ferrara, 856, 507; cose Ferraresi dalla morte del duca Alfonso d'Este sino al possesso preso dalla sede apostolica, 818, 364; entrata del card. Pietro Aldobrandino, 818, 383; discorso sopra l'investitura di Ferrara, an. 1595, 857, 376; ingresso di Margherita Gonzaga, 825, 571.

Firenze. v. Toscana.

Fossombrone. De nobilitate Forosempronì contra Callienses, 526, 55.

Friuli. Elezione del sito per una fortezza, 826, 229; relazione del Friuli, 833, 40^{r}; pacta inter dominium Venetum et Ludovicum patriarcham Aquileiensem pro patria Foro Iulii, 903; discorso sopra la fortezza di Palma, 821, p. III, 208.

Genova. Ianuensium epist. ad Aragoniae regem, 976, 36; risposta della rep. ad Enrico II di Francia, an. 1551, 852, 417; discorso sopra la repubblica, 848, 338; relazione del governo della rep., 852, 172; relazione compitissima, an. 1597, 837, 153; relazione dello stato, grandezza, sito, 836, 228; ragioni che devono muovere i Genovesi a far opera che il Finale non caschi nel re cattolico, 857, 346; considerazioni sopra un partito proposto da mercanti Genovesi a s. m. cattolica, 861, 347.

Graffignana v. Lucca.

Gubbio. Descrizione delle feste fatte nel natale del serenissimo principe Federico d'Urbino, an. 1605, 914.

Lucca. Relazione dello stato di Lucca, 852, 190; scritture dei Modenesi e Lucchesi per la controversia sopra la Graffignana, 874, 463.

Malta. Origine dell'ospidale ed ordine di milizia e cavalieri, 824, 31; sommario delle cose degne di memoria della religione dell'ospidale di s. Giovanni di Gerusalemme e dei cavalieri di essa, 849, 1; discorso sopra la dignità e titoli della religione e gran maestro dei cavalieri Gerosolimitani, 857, 449; discorso sopra la fortezza di Malta, 854, 182; modo tenuto nell'elezione del gran maestro, 816, 429; cause dell'impresa dell'anno 1565, 815, 385; relazione dell'isola e religione, an. 1568, 833, 137; capi di accusa a papa Gregorio XIII contro il gran maestro Giov. Leveque de la Cassiére, 852, 551; memoriale sullo stesso argomento allo stesso, 852, 574; relazione al consiglio dell'ordine sullo stesso arg. 852, 579; relazione del supremo consiglio in favore del gran maestro, an. 1581, 852, 583; priore di Capua e compagni cavalieri, memoriale dato a Clemente VIII contro il card. gran maestro Ugo Verdala de Lubens, 873, 462; elezione di fra Martino Garzes a gran maestro, 816, 429; istruzione ad un religioso, ch'era chiamato a Malta da quei signori cavalieri, 867, 358; la spesa del comune erario ogni anno, 826, 235; viaggio di due galere con la relazione dell'armata Turchesca, passata a Malta, 818, 352.

Mantova. Se torni bene al duca Vincenzo di Mantova l'aver fortificato Casale di Monferrato, 856, 477.

Messina. Viaggio dell'armata della lega nel partire da Messina, an. 1571, 818, 150; privilegia, 993, 15.

Milano, an. 1568, 836, 198; rendite

del re di Spagna, 833, 350; *v.* etiam Savoia.

Modena, v. Lucca.

Moriana, v. Savoia.

Motta del Lago, v. Napoli.

Napoli. Ianuensium epist. ad Alfonsum Aragonensem, regem neapolitanum, 976, 36; investitura regni neapolitani ab Alexandro VI ad Iulium III, 851, 341. 389. 432; 849, 249; giornali napolitani, 977; il trionfale apparato per l'entrata di Carlo V in Napoli, 728, 40; ragguaglio della guerra tra Paolo IV e Filippo II di Spagna per le cose di Napoli, an. 1555, 853, 550; discorso sopra la stessa e relazione della battaglia, 853, 541; 813, 455; relacion de todos les maravedis de renta nel reynos de Napoles, an. 1587, 833, 350; alcuni luoghi del regno di Napoli e loro fuochi, 1000; movimenti di Calabria suscitati da fra Tommaso Campanella, 818, 400; relazione delle entrate della terra d'Aiello, Motta del Lago e casali (Cosenza) an. 1565, 837, 148; che non si debbano bandire in un dì tutte le monete del regno di Napoli, an. 1610, 860, 157; sommaria relazione del regno, an. 1617, 831, 474; 839, 30; series oeconomicorum hospitalis ss. Annunciatae, 1339-1576, 819; bilancio, an. 1618, 831, 474.

Padova. Informazione della città di Padova e del suo territorio, 817, 458; *v.* etiam Venezia.

Pagliano, negoziati per la terra di Pagliano, 853, 267.

Palma, v. Friuli.

Parma. Ecclesiam rom. non occupasse dominium Parmae et Placentiae sed ad ipsam spectare, 873, 224; risposta alle ragioni del dominio della s. Sede su Parma e Piacenza a favore di Carlo V, 873, 230r; ordine dato al duca di Monte Marciano di non dare la precedenza al duca di Parma, 865, 625.

Pesaro. Origine e nobiltà, 818, 15; recensio virorum ac mulierum longaevorum Pisauriensium, an. 1591, 839, 595.

Piacenza, v. Parma.

Piemonte, v. Savoia.

Roma. Patrimonia s. Petri, vel principum donationes a Constantino ad an. 1274, 851, 444; discorso di un fiorentino della libertà di Roma, sopra Cornelio Tacito, 852, 163; discorso sopra le fonti, che si hanno da fare per Roma, 852, 253; diario dal 1518 al 1533, 850, 206; documenti sul sacco, 850; diario di Roma dal 1558 al 1559, 852, 433; discorso se la mutazione di un costume antico di una città sia utile o dannosa al governo pontificio, 852, 139; sopra la milizia dello stato ecclesiastico, an. 1582, 852, 200; furto nella chiesa dei ss. apostoli, 850, 174; s. Iacobi et s. Stephani hospitalis domus et ecclesiae de Urbe documenta, 993, 54; relazione delle entrate ed uscite dello stato ecclesiastico, an. 1605, 837, 392.

Saluzzo, v. Savoia.

Savoia. Sull'infermità del duca di Savoia, Carlo Emmanuele I, an. 1583, 879, 428; recuperazione di Cavors per opera di Carlo Emm. I, 816, 500; presa del marchesato di Saluzzo, 817, 158; del successo di Marsiglia, 869, 226; pace di Vervin tra Francia, Spagna e Savoia, 867, 307; considerazioni sulla stessa, 821, 380; osservazione sulla prigionia del conte d'Auvergne e del duca di Biron, 818, 290; risposta alle osservazioni, 818, 302; recuperazione della Moriana e prigionia del conte de Poys, 818, 356; scrit-

ture diverse sul marchesato di Saluzzo, 874, 291; se convenga al duca di Savoia depositare il marchesato di Saluzzo, 857, 168; relazione della morte di Filippo Emm. di Savoia, 818, 439; sopra i motivi del duca d'invadere il ducato di Milano, an. 1614, 861, 398; che non convenga a Filippo III guerreggiare in Fiandra ed in Italia, 861, 402; come si debba governare la guerra con Savoia, 861, 408; dell'accordo di Asti, 861, 412; cause della lentezza delle armi spagnuole, 861, 432; considerazioni politiche sopra la guerra tra Spagna e Savoia, 861, 436; come si potrebbe debellare il duca di Savoia, 861, 452; considerazioni venute di Spagna sulla rivoluzione d'Italia, 861, 458; sopra il matrimonio conchiuso tra Francia e Savoia, 860, 254; se convenga mandare a Roma il card. Maurizio di Savoia, an. 1620, 861, 531; mirabile ieiunium puellae Saonensis, 818, 425.

Sicilia. Ristretto delle facoltà, fuochi, animi, cavalli e fanti del regno di Sicilia, an. 1571, 839, 33.

Siena. Relazione sopra l'origine delle fazioni nella città di Siena e dei rimedi, 855, 109v; capitoli offerti dal duca di Firenze, 849, 274.

Sinigaglia. Cronica di Sinigaglia, an. 774-1570, 992, 1.

Susa. Inscriptiones Segusinae et memoriale nonnullorum locorum territorii Segusiani, 900, 57. 59.

Toscana. Memorie degli avvenimenti in Firenze dell'anno 1527, 997, 619-620; capitoli offerti dal duca di Firenze agli ambasciatori Senesi, 849, 274; coronazione di Cosmo dei Medici a granduca di Toscana, an. 1570, 817, 446; come si deve dare meritamente al granduca di Firenze il titolo di granduca, 852, 227; relazione di Toscana, an. 1592, 833, 373; partenza da Firenze di Caterina dei Medici, duchessa di Mantova, 819, 484; relazione dello stato del gran duca di Toscana, an. 1607, 838, 201; lettera sopra il matrimonio trattato fra il principe d'Inghilterra e la principessa di Toscana, an. 1612, 861, 359.

Urbino. De vetustate Urbini, 813, 504; ristretto dei fatti d'Italia e specialmente d'Urbino, an. 1404-1444, et 1445-1547, 904, 1. 11; memorie di quanto si fece dal duca Guidubaldo I e suoi popoli al tempo del duca Valentino e descrizione dei funerali di Guidubaldo I, 904, 44; cronica mutila della recuperazione dello stato di Urbino e della guerra di Perugia sotto Francesco I, 921; ruolo dei soldati del ducato d'Urbino, an. 1591, 935; descrizione di tutte le bocche dello stato di Urbino, an. 1591, 929; descrizione delle stesse, an. 1598, 935; descrizione delle feste in Gubbio nel natale del serenissimo principe d'Urbino, an. 1605, 914; memoriale di quanto si contiene nelle figure e motti, fatti in quell'occasione, 934; ragguaglio del battesimo in Urbino, 818, 443; racconto dell'apparato in Urbino per la venuta di Claudia de Medici, sposa del principe Federico, 753, 250. 263. 265.

Venezia. Visione di s. Magno (chronicon de rebus Venetis), 829, 465; privilegio delle immunità concesso alla città da Enrico IV, 829, 477; governo, 829, 439; l'origine e stirpe dei veri Veneziani, 829, 483; nota dei vescovi, 829, 490; nota delle 24 case vecchie, 829, 496; dei nobili, 429, 498; dei magistrati, entrate, 829, 539; cronica dei dogi fino all'anno 1559 cogli stem-

mi, 889; altra dal 682 al 1358, 896; de bello Patavino, an. 1365-1382, 815, 130; casate dei nobili, 813, 88; 815, 85; cronica in breve forma della magnifica ed inclita città di Venezia e del suo distretto, 512, x; cronica delle famiglie nobili cogli stemmi, 512, 15; cronica dei dogi cogli stemmi fino all'anno 1545, 512, 83; altra fino all'anno 1473 cogli stemmi, 512, 94; nomi e cognomi dei nobili Veneziani, anno 1551-1611, 905; milizia e presidi della città, 816, 86; escusazione fatta da un ambasciatore di Francesco I di Francia alla signoria di Venezia, 849, 86r; particolare informazione di Venezia al re di Spagna, 834, 63; capitoli dei Veneziani col Turco, an. 1540, 870, 378 sqq.; lettera della repubblica in risposta al pont. Pio IV, an. 1560, 879, 266; relazione dello stato, forza e governo, an. 1567, 827, 480; altra di un fiorentino, 829, 378; ricevimento in Venezia di Enrico III di Francia, 818, 204; discorso sulle vere cause per le quali la repubblica si mostrò irresoluta all'invito del papa d'entrare in lega contro il Turco, 858, 285; discorso sopra la lega tra Pio V, la Spagna e Venezia quando sarà fatta, 855, 312; negoziato e capitoli della lega, an. 1571, 870, 347; descrizione delle feste fatte in Venezia dopo la vittoria di Lepanto, 841, 289; errori 1-19 commessi dai Veneziani nella guerra contro il Turco, 855, 349; modo osservato nel torre i galeotti del suo dominio, 832, 514; lettera di Venezia al sig. d. Giovanni d'Austria dopo la vittoria, 841, 283r; le ragionevoli e necessarie cagioni per le quali i Veneziani hanno fatta l'ultima pace col Turco, 870, 336; risposta alle giustificazioni di Venezia per la pace fatta col Turco, 855, 446; capitoli tra il principe Doria generale dell'armata alla recuperazione di Corsica per Venezia coll'illmo sig. Valerano e Giordano Orsino, governatori in s. Florenzo per il cristianissimo re, 849, 276r; statistiche varie del dominio Veneto, an. 1581, 817, 477r; rendite dell'anno 1580-1583, 814, 198; guerra di Cipro, 814, 285; discorso sopra l'unione tra Sisto V e la repubblica, 857, 183; discorso che la rep. non deve entrare in lega per la guerra d'Ungheria contro il Turco, 857, 238; discorso sopra l'azione di Giacomo Buoncompagno, quando cavò di prigione il Padovano, 873, 391; entrate del 1592, 817, 512r; del modo di muovere i Veneziani contro il Turco, an. 1601, 860, 307; della libertà dell'Adriatico, 861, 328; se i Veneziani sono padroni del mare Adriatico, risoluzione dei legisti contro l'Austria, 874, 1; diverse scritture per la vertenza sopra Ceneda tra il pont. Paolo V e la rep., 874, 434 sqq.; se il papa Paolo V nella promozione del 1612 dovea far cardinali Veneziani, 860, 183; degli svantaggi che ha l'arciduca Ferdinando nella guerra coi Veneziani, an. 1616, 861, 428; capitoli ed ordini della compagnia della Calza, 950.

Verona, nota su di essa, 824, 466r.

Kalendaria, *v.* Astronomia.

Liturgia. Epistolae missarum, 542; epistolae et evangelia, 587, 537r; 588, 363; 597, 623r; troparium cassinense, 602; collectae, 585, 154; orationes variae, 585, 28. 98. 102. 255; missae in litaniis maioribus ad petendam pluviam et ad petendam serenitatem, 602, 89. 92r. 94r; fragmenta liturgiae

feriae VI in Parasceve et sabati sancti, 602, 99v. 101; prosae 1-5, 602, 79v; de clericalibus indumentis, de ordinibus ac de expositione missae, 604, 4; index lectionum epistolarum et evangeliorum, 597, 623; breviarium per annum, 585, 186v; breviarium camaldulense Florentinum, 599; breviarium rom. ord. min., dioecesis Parisiensis, 603; breviarium secundum consuetudinem monachorum s. Hieronymi de Cervaria, ord. s. Benedicti, 597, 651; psalterium rom. cum canticis, 585, 30. 93; psalterium gallicanum, 527, 8v; psalterium camaldulense, 598, 123; 599, 201; psalterium cum glossa, 543, 1; officia ferialia, 597, 643v; officia sanctorum, 597, 733; officia comunia sanctorum, 585, 236, 597, 835, 599, 311; officia varia, 527, 262v; 597, 827. 828v. 833; 599, 303; cantica dominicalia et festiva, 543, 157; 585, 93. 137v; 597, 629; 598, 243. 261. 629. 642; 599, 274v; 602, 87; 603, 84; diurnale benedictinum cassinense, 585; camaldulense florentinum, 598; lectiones breves, 585, 142; hymnaria, 527, 219; 585, 108. 258v; 597, 633v. 650v; 598, 266; 599, 285v; 603, 93v; symbola fidei, 543, 166; 585, 98v; 597, 629; scholia liturgica, 597, 646. 859; 603, 95; 604, 137v; rituale, 597, 853 sqq.; antiphonae ad processiones, 602, 101v; benedictiones variae, 585, 180; 599, 307; forma servanda in coronatione regis, 852, 316; ordo in faciendo gonfalonerio s. r. e., 608; orazione buona a chi dovesse essere tormentato, 697, 89v; precationes piae, 791, 1. 3; incanto ad ogni ferita, 643, 146.

Medicina. De hominis physonomia secundum diversos auctores, 852, 349; della virtù delle erbe, 643, 131; remedia ad passiones urinae, 643, 143; alia remedia, 510. 597. 741. 862. 863; incanto ad ogni ferita, 643, 146; scholium de saporibus, 746, 37v.

Milizia. Messinese, dell'ufficio del capitano generale nell'ordine di battaglia, 994; comparazione di due battaglie navali, 855, 357; discorso della milizia, fatto in Venezia, an. 1572, 854, 396; discorso dei capitani, governo di armate ed eserciti, 821, p. I, 1; de amutinatis, amutinandi modis, amutinatorum politia, regimine et legibus, 821, p. III, 222; discorso militare in risposta d'alcune opposizioni fatte all'andata in Frisia del sig. Ambrosio Spinola, 821, p. IV, 587; sopra gli apparecchi de genti del conte de Fuentes, 821, 424; delle fortificazioni, al granduca di Toscana, 821, p. I, 110; discorso in materia di fortificazioni, eserciti e figure, 821, p. I, 13; modo di fortificare, far fuochi artificiali, mine, 821, p. II, 43. 145; discorso sopra la fortezza di Palma, 821, p. III, 208; avvertimenti e ordini per un castellano in una fortezza semplice, 973; discorso di quello, che deve fare un cavaliere, assediato in una terra, 856, 92; fortezze di là dal Mincio, *v.* Italia; modo di armare e disarmare galere, 821, p. I, 124; ordini e capitoli sopra l'armare, disarmare e navigare galere ed armate, 821, p. I, 231. 253. 283. 305. 311. 328.

Moldavia, *v.* Valacchia.

Molucche. Ragguaglio al generale della compagnia di Gesù, 816, 280.

Moscovia. Origo christianae religionis in Livonia, 839, 86; della Moscovia, dei greci scismatici e dei cattolici in quella regione, 839, 80; relazione della Moscovia, an. 1560, 832, 251; modo che si potrebbe tenere con la Moscovia per l'unione con la chiesa

romana, 854, 1; copia della lettera e commissioni del granduca di Moscovia, Ivan I, a Massimiliano II, nella dieta di Ratisbona, 817, 283. 287.

Olanda, *v.* Fiandra.

Oratoria. Sermones quadragesimales, 593; sermones de Christi passione ac de purificatione b. Mariae v., 748, 2. 22; sermo in exaltatione s. crucis, 604, 1v.

Ordini equestri. Cavalieri di Malta o Gerosolimitani, *v.* Malta. Statuti dei cavalieri di s. Michele, 612. 613; del Toson d'oro, 610. 611. 615; capitoli della nuova milizia dei cavalieri di Gesù e Maria, an. 1616, 993, 20.

Ordini religiosi. De dignitatibus monachorum s. Benedicti, 597, 861r; catalogus abatum casinensium, 585, 8r; parere di levare i Gesuiti dal regno di Francia, an. 1594, 869, 506; preposito dei Gesuiti di Genova, lettera in giustificazione delle false calunnie contro la compagnia di Gesù di quella città, an. 1605, 538, 78; distruzione delle istruzioni dei principi, in difesa della compagnia di Gesù, 867, 393; paragone della vita monastica colla cortigiana, lettera, 859, 461; modo di aiutare le religioni cadute, 860, 525; summarium testium examinatorum et defensoris oratio super praetensa simonia commendatarii abatiae Canobii in dioecesi Novariensi, 874, 66; summarium causae congregationis oratorii romani adversus congregationem oratorii neapolitani, 526, 26.

Paesi bassi, *v.* Fiandra.

Papato. Catalogo dei pontefici, 585, 6r; 961, 107; institutiones diversorum regnorum per romm. pontifices ex documentis Archivii Vaticani, 538, 52; pontifices qui imperatores ac reges excomunicarunt, 818, 63; discursus quo humani consilii opus non esse pontificatum docetur, 859, 496; imperatorum iuramenta, privilegia et promissiones summis romm. pontificibus exhibita, 873. 256; exempla excerpta ex regestis romm. pontificum et aliis monumentis de imperatorum subiectione pontificibus, 873, 291; come l'imperio dipenda dai Papi, 852, 234; 860, 203; sopra l'autorità del papa, 852, 219; 860, 209; degli uffici e dignità della chiesa rom., 852, 482; entrate della camera apostolica, della colletoria di Spagna e dello stato ecclesiastico, 829, 677. 696. 710; umile significazione al papa circa il modo di convertire gli eretici, 861, 296.

Persia. Dei principii della guerra fra Turchi e Persiani, 856, 336; della guerra di Persia, libri I-II, 825, 233; relazione della Persia, an. 1553, 823, 457; frammento della detta relazione, 834, 249; relazione di Persia, an. 1580, 829. 248; entrata dell'ambasciatore di Persia a Costantinopoli, an. 1596, 817, 555; ragguaglio di diverse nazioni vicine ai Persiani, 817, 596.

Poesia italiana. Iova, odi, libri I-IV, 758; poema in ottave sulla vita di Gesù Cristo, 791; in lode della Vergine, ottave 1-100, 754, 70; in lode di Dio, della Vergine e dei santi, ottave 1-18, 687, 97v; sulle donne, ottave, 1-46, 772, 20; brocardica d'amore, poemetto in ottave, 722, 2; la Gerusalemme distrutta, canto I, 798; poemetto in ottave in dialetto veneziano per Filippo III, re di Spagna, 754, 128; gli ingrati, ecloga, 802; Proteo, ecloga pescatoria, 782; l'evangelo di s. Giovanni in terza rima, 687, 88v; terzine in lode di Dio e della Vergine, 687,

100v; salmi penitenziali e magnificat, tradotti, 687, 89v; terzina, 684, 105; canzoni amorose, 697, 61v; scherzose, 697, 65; Roma, canzone, 754, 105; altre canzoni, 687, 6; 643, 127v; 788, 10; canzonette, 643, 124. 125; 754, 47; canzonetta tradotta dal tedesco, 754, 121; laudi, 784; laudi alla Vergine, 697, 91 et 58; 791, 4. 8. 9. 264; rime ed intermedii, per i duchi di Urbino; per Guidubaldo II, 810; per Francesco M.a della Rovere, Federico e Claudia de Medici, 733. 753. 754, 160; 772; Endimione pastorello, sonetti ed ottave, 774; sestina, 684, 105v; sonetti spirituali 1-100, 755; all' Eucaristia, capitolo, 791, 11; sonetto, 753, 49; alla Vergine, 753, 49; 791, 7; a s.a Claudia, 753, 155v. 156; a varii, 788; altri sonetti, 643, 127; 682, 184v; 684, 143; 687, 157v; 697, 59. 67. 69. 69v. 70. 73v; 753, 49v; 754, 44. 58, 186 sqq.; 906, 11; bisticcio, 697, 60v; madrigale, 806, 55; strambotti, 684, 105v; 729, 37. 37v. 61v; stornelli, 992, 79v; quartina, 806, 54v; versi 1-9 contro i signori, 684, 105v.

Poesia latina. Poema rhythmicum de miseria humana, 808; poema de passione Christi, 748, 8; de spinea corona, 748, 14; de sanctis innocentibus, 748, 28; elegiae, de Christo domino flagris appetito, 748, 17; de obitu s. Francisci Xaverii, 748, 32; ad novellum sponsum, 643, 91v; de Ellegia puella, 643, 105v; de Lisia et Paraso, 643, 108; uxor de marito Cavichiolo conqueritur, 643, 89; ad Maurum puerum, 643, 80v; epitaphium Nichinae flandrensis, 643, 109; epigrammata de viris illustribus, 643, 1; priapeia, 745; poetae questus, 643, 92; contra invidiosos, 643, 92; epitaphium Homonoeae et versio graeci epigr. de eadem, 643, 85; de Sappho, 643, 80; in Hectorem, 748, 42; in matrem stomachosam, 643, 108v; in protervum, 643, 93; de hermaphrodita, 923, 178; carmen quartum in phenomena, 674, 22v; de anno, de diebus, de proprietatibus dierum, kalendis etc. 584, 68v; versus de luna, 643, 124v; iambi, 748, 36. 38. epigrammata in laudem Francisci Mariae II, Urbini ducis, 753, 46. 217; disticha, 583, 320; in foeminas, 643, 109; de Laura, 643, 113; de puero, 643, 92v; hexametri de nymphis, 643, 82v; hexameter, 684, 105; versus revolutionis lunae, 643, 124v; sybillae vaticinium de die iudicii, 602, 96v; versus de s. Anna, 583, 320; quinque versus de distinctionibus Decreti, 597, 648v.

Poesia spagnuola, documentos moraes, terzine, 867, 462; canzonette, 754, 123. 124; sonetti e madrigali in morte di Filippo III, re di Spagna, 754, 32 sqq.; quartine in morte dello stesso, 754, 49; epigramma, 754, 127.

Politica. Dell'utilità della lettura delle relazioni degli ambasciatori, 834, 298; quanto sia difficile ed incerto il far giudizio delle cose politiche, 861, 559; avvertimenti politici, libri I-II, 858, 226; discorsi politici I-XXXI, 858, 145; discorsi politici sovra avvenimenti e guerre nei sec. XVI-XVII, 821; discorsi politici I-XLVII sopra le più importanti materie di stato, 970; advertençias y documentos importantisimos para los principes y senores, que han da administrar y governar vasallos, 867, 104; discorso come si conservino le monarchie e come si perdino, 859, 472; se i principi debbono castigare aspramente quelli che dicono male di loro, o sia meglio il sopportarli, 857, 7; scrittura di un gentiluomo Alemanno a re, principi, desiderosi del bene della cristianità,

856, 205; in quanti modi sotto lo scudo della pubblica fede possono ingannarsi i buoni dai cattivi e via da riparare, 861, 93; come si possa fare per pesare e non numerare i voti nelle congregazioni delle repubbliche, lettera, 860, 97; modi di far danari, trovati da repubbliche, re, imperatori, 860, 110; ragionamento in materia di annona, 860, 138; dei mali che patisce la monarchia di Spagna e rimedi, 859, 472; della repubblica e modo di governo dei preti, 860, 167; se la mutazione di un costume antico di una città sia utile o dannoso, 860, 85; discorso politico intorno a quello che pare possa risolvere la santissima mente del sommo pontefice negli stati correnti di guerra, 980, 26; l'Antibodino, 952; della libertà dell'Adriatico, 861, 328; considerazioni per mantenere la reputazione dei ministri contro le calunnie ed accuse, 861, 134; ricordi per i ministri dei principi in generale, 865, 641; 866, 444; per la segreteria, notabilia 1-30, 865, 647v; alcune osservazioni di segreteria, 865, 652; riforma dei segretari del papa Gregorio XIII, 866, 414; ricordi per i paggi dei signori e principi, 866, 476; titoli d'alcuni potentati del mondo, istruzione ai secretari, 867, 425; titoli che usava nelle lettere il nunzio di Spagna, 865, 674; i titoli usati in Castiglia, 865, 676.

Polonia. Relazione di Polonia, an. 1557, 822, 634; alia, 832, 371; relazione di Polonia e degli altri stati, an. 1560, 823, 357; Polonorum epist. ad Henricum III de reditu in Poloniam, an. 1574, 879, 348; discorso sopra l'elezione del nuovo re di Polonia per morte del re Stefano Battori, an. 1587, 854, 454; sopra l'elezione del re di Polonia, Sigismondo III, an. 1587, 859, 93; de electione eiusdem, 814, 25; competentia austriacorum fratrum Ernesti et Maximiliani (ad regnum Poloniae), 867, 127; chi deve pretendere il regno di Polonia tra gli arciduchi Ernesto e Massimiliano, epist., 856, 284; instructiones Rodulphi II legatis ad comitia Cracoviensia, an. 1595, 866, 239. 261. 269v. 271; comitiorum Cracovensium responsio ad legatos Rodulphi II, 866, 274; legati polacchi e Rodolfo II imperatore contro il Turco, an. 1596, 816, 419; discorso intorno alla legazione di Polonia del card. Enrico Gaetano, an. 1596-1597, 859, 339; se convenga ai Polacchi muovere l'armi contro il Turco, 860, 193; negoziati dell'ambasciatore di Polonia (Dzialynsky Paolo), mandato agli stati di Fiandra ed alla regina d'Inghilterra, an. 1597, latine, 867, 212; consiliariorum et equestris ordinis in conventu Warsoviensi responsio ad consiliarios regni de concordia et unione, 879, 603; delle miserie che sovrastano all'Italia e della sollevazione dei Polacchi contro il loro re, an. 1606, 879, 47.

Portogallo. De novorum christianorum persecutionibus in regno Portugalliae ad Clementem VII, 818, 99; istruzione piena delle cose di Portogallo, 829, 318; discorsi 1-4 sul regno, 825, 103. 125. 141. 163; relazione del regno, 832, 380; del principio e progresso dei giudei nel regno, an. 1564, 852, 425; descrizione del regno, an. 1577, 824, 489; entrate del regno, 829, 636; impresa d'Africa del re Sebastiano I, 816, 262; relazione della rotta e morte, 816, 267; della giustizia e ragione di Filippo II di Spagna nella successione del regno di Portogallo, 825,

206; documenti sull'occupazione del Portogallo sotto Filippo II, 816, 270; 831, 399. 414. 423. 435. 440. 466; genealogia dei re da Emmanuello XIV ad Enrico II, 818, 59; ricordi che da il regno stesso di Portogallo al popolo suo, caso che rimanga senza re, 865, 525; *v.* etiam Spagna.

Russia, *v.* Moscovia.

Scozia, *v.* Inghilterra.

Segreteria - Segretari, *v.* Politica.

Siria. Civitates et castra in Siria, 837, 358.

Spagna. Relazione e sommario delle storie e reami di Spagna, 835, 53; procedure di Carlo V contro la chiesa, 850, 1; relazione del colloquio dei deputati per la pace tra Carlo V e Francesco I, 870, 151; ragioni per le quali Francesco I si reputava non obbligato alle promesse fatte a Carlo V, 873, 18; rifiutazione di queste ragioni, 873, 42ʳ; risposta alle ragioni del dominio della s. Sede su Parma e Piacenza a favore di Carlo V, 873, 230ᵛ; copia propositionis procuratorum Caroli V, Bononiae in synodo, 847, 114; tria vota pro sede apostolica, Paulo IV data, contra Caroli V abrenuntiationem ad imperium, 873, 239; relazione del congresso presso Cales, an. 1555, per la pace tra Carlo V ed Enrico II di Francia, 853, 469; discorso sopra la tregua rotta nel 1556 e ragioni di Filippo II per la guerra, 853, 479; negoziati per la terra di Bari e Pagliano, 853, 267; delle ingiurie fatte dal re di Francia al re cattolico e come debba risentirsi, 860, 240; razones per do se prueva convenir al servicio del rey catholico capitular pace con el rey de Francia, 856, 531; descrizione dell'entrata in Baiona d'Isabella, moglie di Filippo II, 816, 38; ragione che pretende Spagna con Francia circa la precedenza, 849, 146; ragguaglio della prigionia di d. Carlos, 815, 392; pratiche di Filippo II coi signori di Guisa, 816, 160; se al re Filippo II convenga entrare in lega coi Veneziani per la guerra contro il Turco, 854, 13; forze e munizioni radunate da Filippo II, an. 1572, 818, 192; relazione sul re e sulla Spagna, titolati, navi, galere, rendite etc., 829, 596-652; iura di d. Fernando, hijo del rey d. Felipe, an. 1573, 818, 202; discorso sopra il detto giuramento, 856, 275; relazione del modo d'impadronirsi del Portogallo, 897, 74; possesso del regno di Portogallo, 816, 270; ragioni della successione a detto regno, 825, 206; dichiarazione di Filippo II, an. 1580, 830, 493, relaçion dell'armada per la Terçera, an. 1583, 831, 456; memorial sobre la miliçia, 831, 459; relaçion de los baxelos a l'impresa de las islas de la Terçera, 818, 242; impresa de l'isola di Terçera, 816, 277; relaçion de lo succedido en la isla, 818, 246; la proposiçion que el sig. Juan Vasquez de Salazar leyo a los procuradores des cortes destos reynos de Castiglia e respuesta del procurator de Burgos en nome de todo el reyno, an. 1583, 870, 440. 444ᵛ; modo e forma del giuramento prestato a Filippo III, an. 1584, 813, 473; lega tra Filippo II e li cantoni Svizzeri, an. 1587, 870, 446; relazione dell'isola della Palma, 829, 372; relazione d'alcune gabelle ed entrate di Spagna, 832, 510; relaçion de todos les meravedis, que sua magestad tiene de renda cada año en

España, Napoles, Sicilia y Milan, an. 1587, 833, 350; frutti delle crociate e di altre bolle, 834, 79r; rendite di Castiglia, 834, 79r; modo di provedere in Roma dei benefizi di Spagna, 859, 457; sopra le potenti cagioni che devono spingere il re Filippo piuttosto all'impresa d'Inghilterra che a quella di Fiandra, 857, 247; sopra l'impresa d'Inghilterra per opera di Filippo II, an. 1588, 854, 225; lettere sullo stesso argomento, 854, 258. 286. 289; stato e spedizione dei navili in Inghilterra, 814, 117; copia dei nuovi ordini che inviò Filippo II per Fiandra, 821, 573; ragguaglio della presa di Cadice dall'armata inglese, an. 1596, 818, 334; discorso a Filippo II mostrando il modo e la facilità d'acquistare l'Egitto, quando il Turco si trova impigliato nella guerra d'Ungheria, 856, 427; ragioni che devono muovere il re di Spagna ad aiutare il pontefice nell'impresa di Ferrara, 856, 507; relazione della pace di Vervins tra Francia, Spagna e Savoia, 867, 307; considerazioni sulla stessa, 821, 380; sopra un partito proposto dai mercanti Genovesi a s. maestà cattolica, 861, 347; discorso sull'infermità che morì Filippo II, 818, 394.

Filippo III. Relazione di Spagna dell'ambasciatore Lucchese, an. 1602, 838, 496; se debba Filippo III ripigliar moglie, an. 1602, 861, 372; se debba di nuovo accasarsi e con chi, 860, 257; se si debba credere che il nuovo re d'Inghilterra, Giacomo I, sia per essere amico del re di Spagna, an. 1603, 860, 272; competesi al re di Spagna di lasciare i Paesi Bassi in loro balia, 860, 297; relazione di Spagna, an. 1606, 897, 85; dei mali che patisce la monarchia di Spagna e come si potrebbe rimediare, 859, 472; ambasceria del re dei Persi a s. maestà Filippo III, an. 1608, 861, 91; l'accasamento dell'infante di Spagna, 861, 368; se debba Filippo III accrescere il suo dominio, 861, 378; che al re di Spagna convenga piuttosto la pace che la guerra, an. 1613, 861, 386; se il re cattolico debba ingerirsi nei presenti rumori di Francia, an. 1614, 861, 394; come si debba governare la guerra con Savoia per parte di Filippo III, an. 1615, 861, 408; dell'accordo di Asti, an. 1615, 861, 312; se sia stato espediente accelerare i matrimoni regi tra Francia e Spagna, an. 1615, 861, 424; cause della lentezza con la quale hanno proceduto l'armi spagnuole in Piemonte, an. 1616, 861, 432; considerazioni politiche sopra i presenti moti tra Spagna e Savoia, 861, 436; del modo che si potrebbe tenere per debellare il duca di Savoia, 861, 452; considerazioni venute di Spagna sopra la presente rivoluzione d'Italia, 861, 458; descrizione della Spagna e della sua corte, an. 1618, 839, 8; resoluçion que tomo su magestad a cerca de algunas cosas, que importavan a esta monarquia, settiembre 1618, 861, 485; esortazione al re Filippo III, che per causa della Valtellina non voglia permettere s'accenda la guerra in Italia, 861, 561; relaçion verdadera de la muerte y testamento di Filippo III, 754, 49; iscrizioni, versi latini, volgari e spagnuoli fatti nelle sue esequie in Roma in s. Giacomo, 754, 26; ottave 1-66 in dialetto veneziano per lo stesso, 754, 128; i titoli che usava nelle lettere il nunzio di Spagna, 865, 674; i titoli che si usano in Castiglia, 865, 676.

Storia. Excerpta chronica, 585, 5^v; catalogus pontificum romm., 585, 6^v; 961, 107; catalogus abbatum casinensium, 585, 8^v; annorum tabulae ab an. 1000-1167, 585, 9^v; index obitus plurimorum cardinalium, virorum ac mulierum illustrium, 638, 239; epitome historica de Assyriis, Amazonibus, Schytis, Francis, Romanis, 961; compendio dei successi del mondo dall'origine fino all'an. 1562, 852, 473; sommario storico della declinazione dell'impero romano, 815, 6; breve trattato delle cose seguite dopo la morte di Attila all'an. 1090, 814, 8; memoriae historicae ab an. 1 ad an. 1167, 585, 9^v; frammenti di storia romana in dialetto romano o napolitano, 967; ordini ed istituzioni dell'impero romano, 815, 112; breve ragguaglio dei Dani, Goti, Hunni, Longobardi, Normanni, Vandali, 815, 1; storia dei tre re magi, 818, 1; de vita et moribus philosophorum veterum ac virorum illustrium, vitae 1-135 in compendium redactae et a variis auctoribus excerptae, 886, 1; breve sommario dei concilii generali, 814; narratiuncula de duobus impiis lusoribus, 697, 57^v.

Svezia. Discursus circa praesentem regnorum Suetiae et Gothiae statum; modus item quo regna illa iuvari possunt ad religionem catholicam amplectendam, 860, 230.

Svizzera. Relazione degli Svizzeri, Grisoni e Vallesani, 832, 394; informazione degli Svizzeri, 836, 216; relazione e ragguaglio della nazione, 824, 461; relazione dell'Helvetia, 828, 195; ragguaglio della terra de' Svizzeri, 854, 109; istruzione sommaria della forma e modo di negoziare cogli Svizzeri e Grisoni, 867, 116; 870, 196^v; sommario di alcuni successi e cose più degne in Svizzera e come Zurich fu edificata (chronicon usque ad an. 1550), 867, 119^v; 870, 201; forma che servono gli Svizzeri Grisoni nel reggimento loro, 867, 124^v; 870, 211; storia compendiosa di Ginevra, 819, 404; congiura del sig. di Terragl contro la città di Ginevra, 818, 487; delle alterazioni successe tra i popoli Grisoni nello spazio di 19 anni, insino al tempo dell'occupazione della Valtellina, fatta da Spagnuoli, an. 1619-1620, 861, 551.

Tartaria. Relazione dei Tartari e del Camo, loro principe, an. 1599, 836, 510.

Teologia Dogmatica. Symbola fidei, 585, 98; 597, 629; expositio in symboli verba: « Credo... et invisibilium », 626; compendium summae theologicae s. Thomae, 581; dissertatio pro immaculata conceptione b. Mariae virginis, 580; excerpta theologica de variis quaestionibus ex Dionysio Carthusiano, Gregorio de Valentia, Scoto, Ocham, 516. 517.

Teologia morale. Summa confessorum, 502, 9; summa de iudiciis omnium peccatorum, 502, 68^v; canones poenitentiales, 502, 70; 604, 189; sententiae de scientia morali, 593, 131; interrogatorio pei confessori, 697, 86; cuiusdam ordinis praedicatorum, causae quae defendunt librum de poenitentia p. Francisci Suarez, 874, 412.

Titolarii, *v.* Politica.

Tragedia. Hisiphil, 757.

Transilvania. Ragguaglio dei progressi di Sigismondo Battori contro i Turchi, an. 1595, 816, 395; 819, 455; ragguaglio della guerra contro i Turchi ,an. 1595, 819, 351; dell'anno 1601, 818, 410; in che considerazione deve

aversi la sollevazione della Transilvania contro il Turco, 856, 365, *v.* etiam Ungheria.

Tunisi. Relazione di Tunisi e Biserta, an. 1573, 824, 252; commentari dei successi della Goletta e di Tunisi, an. 1574, 827, 339.

Turchia. Capitoli dei Veneziani col Turco, 870, 378. 405. 408. 414; oratoris veneti oratio exhortatoria Carolo VII ad bellum contra Mahumetem II, 815, 281; entrata del Turco in Filippopoli, an. 1556, 815, 292; discorso sopra la natura del Turco, suoi bassà etc., 817, 563; sommaria informazione dell'impero, 817, 581; relazione dell'impero ottomano, 827, 393; relazione del Turco, 829, 596; entrate, 828, 636; discorso sopra l'impero del Turco, 852, 127; della città di Cpoli, 832, 386; preparamento della carovana pel viaggio alla Mecca, 817, 514; proposita et tractata in considerationibus sanctae expeditionis contra Turcum, quae ad principes mittenda visa sunt, 855, 288; discorso sopra la lega tra Pio V, la Spagna e Venezia quando sarà fatta, 855, 312; comparazione di due battaglie navali tra Romani e Cartaginesi, tra Turchi e Cristiani, an. 1571, 855, 357; errori (1-19) notabili, commessi dai signori Veneziani nella guerra contro il Turco, 855, 349; considerazioni sopra la lega nuova dopo la vittoria navale. an. 1571, 855, 377; considerazioni sopra i capitoli I-XIII, proposti nella presente lega, 855, 385; parere al pont. s. Pio V, dopo la vittoria navale contro il Turco, 857, 224; le mansioni del Turco, 828, 681; forze Turchesche, 828, 683r; le città prese dal gran Turco dall'anno 1577, 831, 487d; relazione della presa di Dolcigno, Antivari, Budua e la Goletta, 832, 196; in che modo i principi cattolici potrebbero collegarsi contro il Turco, 870, 324; guerra con Rodolfo II d'Austria, 816, 299; discorso per ragione di fede e di stato sopra la guerra fra la cesarea maestà e il Turco, 872; considerazioni sopra la guerra continua contro il Turco ed unione dei principi cristiani, 856, 315; considerazioni sopra la guerra di Rodolfo II contro il Turco, 856, 360; discorso che la republica di Venezia non deve entrare in lega nella guerra d'Ungheria contro il Turco, 857, 238; ragionevoli e necessarie ragioni per le quali i Veneziani hanno fatta l'ultima pace col Turco, 870, 336; risposta alle giustificazioni di Venezia..., 855, 446; discorso sopra le cose del Turco, 857, 468; sulle cause donde procede la fiacchezza del Turco, 858, 305; visitatore apostolico, relazione a Sisto V dei popoli cristiani sotto la dominazione Turca in Europa, 839, 70; in che considerazione deve aversi la sollevazione del Transilvano, Valacco e Moldavo contra il Turco, 856, 365; relazione di Cpoli, an. 1593, sommario, 839, 391; dei progressi del Turco dopo la fondazione della fortezza di Petrina, an. 1593, 860, 347; relazione dello stato dell'impero turchesco nel 1594, 833, 649; progressi del principe di Transilvania contro i Turchi, an. 1595, 816, 395; 819, 455; del modo con che pare si potessero regolare le imprese contro il Turco, an. 1596, 856, 409; lega tra Rodolfo II ed i Polacchi contro il Turco, an. 1596, 816, 419; genti uscite da Cpoli, an. 1596, 816, 409; battaglia sotto Agria, 817, 425; di quello che sia per tentare l'Ottomano, lettera, 860, 353; rivocazione dell'ordine contro i peregrini di

Gerusalemme, an. 1599, 818, 402; risposta del sultano Iachia delle sue pretendenze sull'impero turchesco, 818, 542; *v.* etiam Persia, Transilvania, Ungheria, Italia-Venezia.

Ungheria. De statu rerum Hungaricarum a morte regis Ludovici usque ad an. 1529, 823, 25; regem romanorum Ferdinandum I verum et legitimum esse regem Hungariae, 873, 1; frontiere d'Ungheria, 839, 64; del sito della Pannonia, 728, 29; relazione della fazione seguita a li 8 ott. 1588, 816, 285; perchè l'impero Turco ha volté le armi contro l'Ungheria nel 1594, 833, 649; battaglia sotto Agria tra cristiani e turchi, 817, 425; discorso sopra la guerra d'Ungheria, an. 1595, 856, 367; ristretto dei progressi intorno all'impresa di Canissa, (Nagi-Kanisza), an. 1595, 818, 320; ragguaglio del successo di Canissa, 818, 326; relazione sulla ritirata dell'esercito da Kanisza, an. 1601, 818, 408; esercito sotto Buda, an. 1603, 818, 431; relaçion de como fue coronado el señor archiduque Mathias per rey de Hungria, 819, 480; cerimonie della conazione di Ferdinando (II) a re d'Ungheria, an. 1618, 819, 482.

Valacchia. Ragguaglio della guerra tra il Basta e Michele, voivoda di Valacchia, 818, 410; delle cose di Moldavia e Valacchia dopo la morte di Michele, 818, 413; in che considerazione deve aversi la sollevazione della Transilvania, Moldavia e Valacchia contro il Turco, 856, 365.

Varie. Interpretationes nonnullarum vocum, 587, 509; discorso sopra il bacio, 857, 470; discorso sopra la cognizione dei cavalli, 856, 152; indice delle invenzioni nuove, 819, 494; trattato sopra le locuste o grilli, 856, 162; discorso sulla cognizione delle lingue, 859, 357; sopra le sette opere maravigliose del mondo, 857, 1; discorsi meccanici e naturali, 860, 408; lezione delle monete, 861, 168; index ponderum, 650, 172v; trattato di scherma, 821, p. II, 1; del giuoco del tarocco, 856, 168; considerazioni sopra l'uso dei titoli e parole di cerimonie, 856, 63; titoli d'alcuni potentati del mondo, istruzione ai secretarii, 867, 425; prophetiae, 526, 25. 25v; nonnulla pulcram puellam describentia, 643, 106v.

PICTURAE

Deus pater, 726, f. VIII; creans, 589, 4v; 597, 18v; sancta Trinitas, 527, 159; 603, 66v. 290; 726, 1.

Spiritus s., 599, 141; pentecoste, 603, 283v.

Iesus Christus. Natale, 599, 30; 603, 127; epiphania, 603, 155; sacra familia, 597, 461v; ingressus in Hierusalem, 726, 87; ultima cena, 726, 96v. 99. 103v; ecce homo, 603, 455; crucifixio, 585, 217v; 597, 18v; 726, VIII; resurrectio, 598, 88; 599, 123; 603, 252; apparitio s. M^ae^ Magdalenae, 603, 418v; manifestatio s. Thomae, 599, 123; 603, 354v; ascensio, 603, 277; Iesus Christus Salvator, 521, 115; 527, 219; 598, 44; triumphans, 599, 30v; Iesus puer crucem gestans, 598, 35; monogramma, 594, 2; 597, 5; 599, IXv; calix cum hostia, 594, VII; 598, 109.

Maria virgo, 598, 355; nativitas, 603, 451; annuntiatio, 599, 357; 603, 103. 376; psalmista, 527, 8v; purificatio, 603, 366v; sub cruce, 585, 217v; 726, VIII; pompa funebris b. M. v., 603, 439v; in throno cum Iesu, 585, 26.

Angeli, 543, 1; 548, 21; 687, 2; s. Michael archangelus, 598, 13; 603, 13. 461v; 612, 9v; de s. Gabriele, *v.* Annuntiatio B. M. V.

Sancti. Agnes, 666, 6v; martyrium, 603, 360v.

Andreas ap., 598, 305; 599, 311; martyrium, 603, 346v.

Antonius de Padua, miraculum, 603, 394.

Barnabas ap., martyrium, 603, 392v.

Bartholomaeus ap., martyrium, 603, 447.

Benedictus abbas, 599, 354; miracula, 599, 311. 354. 357.

Bonifacius IV, alloquens episcopum et abbatem, 603, 477.

Caecilia, martyrium, 603, 487.

Clara, 394, 3; 603, 434v.

Cyprianus m., 666, 6v.

Dionysius, martyrium, 603, 472v.

Evangelistarum symbola, 603, 332; 717, 6v.

Franciscus Assisiensis, caput, 603, 465; in schola, 521, 115; stigmata, 589, in tegumento, 603, 465; pompa funebris, 603, 389v.

Hieronymus, 597, 15; 599, 447; 890, 2.

Iacobus ap., miraculum, 603, 420.

Ioannes Baptista, circumcisio, 603, 402; decollatio, 603, 449.

Ioannes ev., 603, 132.

Ioannes et Paulus mm., 603, 406.

Ioseph, 726, 54v.

Laurentius m., 603, 477; martyrium, 603, 430; 666, 6v. 7.

Lucia m., 603, 352v.

Lucas ev., 603, 473v.

Martinus Turonensis, 603, 482v.
Martyres duo, 666, 6v.
Matthaeus ev., acta apocrypha, 603, 458.
Matthias ap., martyrium, 603, 373.
Maurus abbas, 599, 354.
Nicolaus et puellae, 603, 349v.
Paulus ap., 597, 513; 598, 387; 603, 171; 666, 7; 726, 46v; conversio, 599, 1; 603, 365; cf. Petrus.
Paulinus ep. Nolanus, 533, 2.
Petrus, 666, 7; miracula, 603, 372. 424; Petrus et Paulus ante tribunal Neronis, 666, 6v; martyrium, 603, 408v, 666, 6v.
Philippus ap., miraculum, 603, 382v.
Placidus monachus, 599, 354.
Romanus m., ante tribunal, 666, 6v.
Romualdus abbas, 599, 30.
Sancti in initialibus, 598.
Simon et Iudas app., acta, 603, 476.
Sisinnius diaconus m., 603, 346.
Stephanus, martyrium, 603, 130. 477; 666, 7.
Thomas Cantuariensis, martyrium, 603, 136.
Vincentius, martyrium, 666, 6v.

Imagines et figurae V. et N. Testamenti.

Abdias, 603, 338v.
Adam et Eva in paradiso terrestri, 589, 4v.
Aggaeus, 603, 341v.
Aman, 603, 324v.
Amos, 603, 338.
Anna et Heli, 603, 293.
Anna prophetissa, 527, 8v.
Asaph, 527, 8v.
Assuerus, 603, 324v.
Booz, 899, 91.
Creatio, 589, 4v; 597, 18v.
Daniel, 603, 335v.
David, 527, 8v. 43v. 95. 117; 598, 123; arpam tinniens, 597, 261v; organum pulsans, 599, 201; 603, 13; pastor, 603, 13; consecratio, 603, 24v; in initialibus psalmorum, 603, 31v. 44; in undis, 599, 201; 603, 51v.
Eman psalmista, 527, 8v.
Ethan psalmista, 527, 8v.
Esther, 603, 324v.
Ezechias rex, 527, 8v.
Ezechiel propheta, 603, 332.
Habacuc, 527, 8v; 603, 340v.
Herodes et infans occisus, 603, 134.
Idithim psalmista, 527, 8v.
Isaias propheta, 527, 8v; 603, 103v; martyrium, 597, 326.
Israelita martyr, 603, 326.
Ieremias propheta, 599, 13.
Iob, tentatio, 603, 318.
Ioel, 603, 337v.
Ionas, 603, 339.
Iudith, 599, 201; 603, 322v.
Malachias, 603, 342v.
Michaeas, 603, 339v.
Moises, 327, 8v.
Nabuchodonosor rex, 539, 2v.
Naum, 603, 340.
Oseas et mulier, 603, 337.
Prophetae in initialibus, 598; 599, 123. 447; 666, 7.
Puer psalmista, 527, 8v.
Resurrectio, in Apocalypsi, 546, 1.
Salomon, 527, 8v; 603, 313v; puero alloquens, 548, 21; 597, 286v.
Samson, 597, 130.
Sante, beato, 993.
Saul, occisio, 597, 130.
Sophonias, 603, 341.
Zacharias, 527, 8v; 603, 342.

Imagines astronomicae et mythologicae.

Amor sagittans, 716. 717, 22v.
Astronomicae figurae, 591; 683, 35v; 716. 717, 6v. 7v. 10v; 752; 958, 1v.
Apollo, 716. 717, 35; 899, 110v.
Arethusa, 899, 76.
Calliope, 716. 717, 44v.

Castor et Pollux, 899, 56.
Clio, 716. 717, 36^{v}.
Elicon, 899, 110^{v}.
Eratho, 716. 717, 41^{v}; 899, 59.
Euterpe, 716. 717, 37^{v}.
Fortuna, 899, 79^{v}.
Gratiae, 716. 717, 22^{v}.
Hebe, 899, 66.
Hermes, 681, 11.
Hymeneus, 899, 56^{v}.
Iris, 899, 61^{v}.
Iuno, 716. 717, 49^{v}.
Iuppiter, 716. 717, 15; 899, 99.
Licaste, 899, 71^{v}.
Luna, 716. 717, 28^{v}; 899, 68. 97.
Mars, 702, 1; 716. 717, 17; 899, 99.
Melpomene, 716. 717, 38^{v}.
Mercurius, 716. 717, 25^{v}.
Neptunus, 716. 717, 50^{v}.
Orpheus, 899, 64^{v}.
Pallas, 716. 717, 46.
Persephone, 681, 11.
Perseus, 899, 60^{v}.
Pluto, 716. 717, 51^{v}.
Polymnia, 716. 717, 40^{v}.
Saturnus, 716. 717, 13; 899, 99^{v}.
Silenus, 899, 77^{v}.
Sol, 716. 717, 19^{v}; 899, 54. 98^{v}.
Tatia, 899, 69^{v}.
Tersicore, 716. 717, 42^{v}.
Triton, 899, 71.
Urania, 716. 717, 43^{v}.
Venus, 716. 717, 22^{v}; 899, 98^{v}.
Victoria, 716. 717, 52^{v}.

Imagines symbolicae.

Aeternitas triumphans, 681, 187^{v}; 683.
Amor triumphans, 681, 151; 683, 11; 899, 114; amoris symbola, 629.
Caritas, 508, 1.
Comoedia, 688, 1.
Monte dei Cortegiani, 899, 84^{v}.
Monte degli Ebrei, 899, 91.
Regina Ebrea, 899, 88.
Fama triumphans, 681, 177; 683, 26; 899, 119.
Fides, 508, 1.
Ingenium, 943, II.
Menses, 603, 7. 7^{v}. 8. 8^{v}. 9. 9^{v}. 10. 10^{v}. 11. 11^{v}. 12. 12^{v}.
Mors triumphans, 681, 167^{v}; 683, 23.
Musica, 716. 717, 30^{v}.
Poesis, 716. 717, 33.
Pudicitia triumphas, 681, 163^{v}; 683, 19^{v}; 999, 8^{v}.
Religio, 594, 102.
Spes, 508, 1.
Temperantia, 785, 100.
Tempus triumphas, 681, 184^{v}; 683.
Evangelistae, symbola, 603, 332; 717, 6^{v}.

Viri ac mulieres illustres.

Aeneas, 629, 51.
Agolantes et Albina, 700, 5.
Alexander magnus, 887, 1^{v}.
Anchises, 629, 51.
Bartholomaeus de Pisis, 511.
Boccaccio, 683, 39^{v}.
Christophorus Landinus, 508, in tegumenti anterioris pagina aversa et f. 1.
Creusa, 629, 51.
Dante, 683, 38^{v}.
Eusebius, senator, 890, 2.
Francesco I della Rovere, duca d'Urbino, statua, 906. 926, 94. 95.
Fridericus II Feltrius, Urbini dux, 508, in tegumenti anterioris pagina aversa et f. 1; triumphans, 663, 6; 740, 1.
Galeatius Feltrius (?), Urbini comes, ovans, 880, 1.
Gallo Galli abate Antonio, 959, 1^{v}.
Hispalle, 700, 5.
Iulius, 629, 51.
Laura, 683.
Prudentius, poeta, 666, 7.
Romulus, 899, 74.

VARIA

Adolescens, 653, 1.
Aedificia, 688, 1.
Aetiops, 899, 106v.
Amens, 527, 78, 603, 37v.
Clericus, 603, 136.
Famulus, 539, 2v.
Flores et personae, 749, 1.
Grex, 642, 1v.
Homo silvestris, 899, 85.
Infans humi depositus, 539, 2v.
Infirmi ad sepulcrum, 603, 447v.
Israelitae, 597, 188.
Machina pyrotechnica (vulgo girandola), 899, 112v.
Medicus, 892, 1.
Meretrix, 603, 337; 653, 1.
Ministri, 539, 2v.
Monachi, 521, 76. 115; canentes, 603, 59; monachus canens, 527, 136.
Numismata, 663, 6.
Pastores, Tytirus et Moelibeus, 642, 1v.
Puella ab amore sauciata, 747, 1.
Puer avem capiens, 670, 7.
Scriba, 585, 26; 589, 4v.
Scutiferi, 663. 6.
Urbes; Amiens, 857, 182; Ninive, 603, 340; Troia, incendio deflagrans, 629, 51; urbes variae et maria, 752.

ADDENDA ET EMENDANDA

Pag. 26, lin. 11: (cf. cod. 110).	leg. (cf. cod. 112).
» 32, 18: Cornaro Maria	» Cornaro Mariam
» 34, 15: *e dall'arciduca*	» *ed all'arciduca*
» 41, 26: e Nicola de Lira	» e Nicolao de Lira
» 44, 29: Saec. XVI ex.	» Saec. XVII.
» 45, 7: Saec. XVI-XVII.	» Saec. XVII.
» 141, 33: *27 Nov. 1061.*	» *27 Nov. 1601.*
» 149, 29: in compendium redactum	» in compendium redacta
» 172, 17: *expositones*	» *expositiones*
» 173, 20: eptastichon	» heptastichon
» 183, 1: Saec. XVI,	» Saec. XV,
» 184, 19: Sigismundi Gonzagae, card. mantuani (an. 1505-1525).	» Francisci Gonzagae, card. mantuani (an. 1466-1483).
» 186, 38: (f. 23).	» (f. 33).
» 200, 1: (f. 74^{r}).	» (f. 64^{r}).
» 213, 11: 1428.	» 1428 (!).
» 216, 9: (f. 191)	» (f. 192)
» Ibid. 15: (f. 192)	» (f. 193)
» 217, 23: (*dal prefato ame*)	» (*dal prefato a me;* f. 201)
» 219, 17: insigne gentilicium:	» insigne gentilicium familiae Antonelli:
» Ibid. 18: *Hec est u*<era effigies Francisci M^{ae} II, Urbini ducis>	» *Hec est u*<era effigies Petri Matthaei Antonelli>;
» 222, 20: Liber VI	» Liber IV
» 276, 1: 622.	» 722.
» 283, 11: aeternis Patris	» aeterni Patris
» 299, 36: prosopopoei	» prosopopoeia
» 301, 39: card. Petris.	» card. s. Petri
» 327, 4: eadem manum	» eadem manu
» 337, 32: *cecincre*	» *cecinere*
» 355, 14: (f. 24)	» (f. 28)
» 385, 28: Gudiccioni	» Guidiccioni
» 389, 15: (f. 288^{r})	» (f. 488^{r})

Pag. 403, lin. 11: editum	leg. editi
» 458, 9: <**Badoero Filippo**>,	» <**Badoero Federico**>,
» 468, 17: hac relationem	» hanc relationem
» 486, 7: *ad electione*	» *ab electione*
» 487, 10: *archiepisco*	» *archiepiscopo*
» 492, 30: *monarchia di Siciliae*	» *monarchia di Sicilia*
» 537, 11: auctor probabiliter fuit aliquis episcopus Metensis, quisnam?	» dele haec omnia.
» 557, 22: de diferentiis	» de differentiis
» 558, 5: adde:	» In tegumenti dorso tesserae gentiliciae Leonis XIII et I. Bapt. Pitra, card. bibliothecarii.
» 562, 20: **Gregorio VIII,**	» **Gregorio XIII,**
» 564, 7: (f. 665).	» (f. 652).
» Ibid. 10: (f. 652).	» (f. 665).
» 590, 26: Paolo IV	» Paulo IV
» Ibid. 34: provilegia	» privilegia
» 591, 21: potificibus	» pontificibus
» 595, 26: *1562.*	» *1562* (!).
» 605, 33: questiones	» quaestiones
» 626, 3: C<onstantiae>	» C<onstantii>
» 631, 20: recensetur	» recensentur